ANT GEO.
SC. MAT. 28
U
UFI E 2870
Inv. n° 26104

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS

De Reliquis Animalibus exanguibus libri quatuor, poſt mortem eius editi:

Nempè

DE MOLLIBVS, CRVSTACEIS, TESTACEIS, ET ZOOPHYTIS.

AD ILLVSTRISSIMVM *SENATVM* BONONIENSEM.

Cum Priuilegijs

Sumptibus Marci Antonij Berniæ

Bononiæ Typis Io: Baptiſtæ Ferronij. 1642

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS RELIQVIS QVATVOR

NEMPE

MOLLIBVS, CRVSTACEIS, TESTACEIS, ZOOPHYTIS.

ET PRIMVM

DE MOLLIBVS IN GENERE. Cap. I.

PROOEMIVM.

ANIMALIVM exanguium quatuor genere conſtituit Ariſtote- *Hiſ. 1. c. 4.*
les: Molle, Cruſtatum, Teſtarum & Inſectum. De hoc autem po- *& 8. & lib.*
ſtremo, conſcripto à nobis volumine, nuperque in lucem edito, *4. cap. 1.*
D abundè, ni fallor, dictum eſt: de reliquis tribus, quæ piſces impro- *Li. 9. c. 28.*
priè à Plinio nuncupantur, nunc agemus. Nec erit præter ratio-
nem, hoc eodem in tractatu, quæ de Zonphytis (hoc eſt ijs quæ in-
ter plantam & animal natura ambigunt) authores ſcripſere & obſer
uauimus nos ipſis, propi io etiã libro docere: Quamuis enim proprè
animalia dici non mereantur; tamen cùm multa habeant cum exanguibus communia,
ſanè omnino hoc volumine complectenda veniunt. Ariſtot. in libris ſuis de Animalibus
eorum naturam perſcrutatus eſt, ſicut multi quoque recentiores; Theophraſtus verò fide-
liſſimus Ariſtotelis imitator nullibi, quod ſciam, in libris plantarum meminit. Vnde affir-
mem, Zoophyta rectiùs Animalibus, quàm plantis eſſe annumeranda. A Mollibus exor-
diot, quòd hæc primùm inter omnia exanguia locum ſibi vindicent, ſi ordini à nobilitate,
quo in omnibus ferè noſtris hiſtorijs vſi ſumus, inhærere velimus. Eam autem, non ab
vſu atq; vtilitate, (ità enim conchylia, & cruſtata præcederent (ſed à corporis partibus di-

metimur, quarum ſanè numero & robore longè præcellunt Mollia. Sed & philoſophorum princeps & communis præceptor Ariſtoteles hunc ordinē ſecutus fuit, Mollia primo loco nominans, vti ex his eius verbis videre eſt: Nunc, inquit, ordinem animalium quæ ſanguine carent, perſequemur. Genera in hoc ordine plura ſunt, primùm quæ Mollia appellauimus, hoc eſt quæ ſanguine carent, & foris carne molli obducta, ſolidum intus modo ſanguinei generis continent, qualc Sepia. Secundum quæ cruſtis tenuibus operiuntur, hoc eſt partem ſolidam foris, mollem carnoſamq; intus continent. Durum illud eorum tegmen, non fragile, ſed colliſile eſt: quale Cancrorum genus & Locuſtarum. Tertium quæ ſilicea teſta concluſa muniuntur, hoc eſt quibus pars carnea intus, ſolida foris, fragilis atq; ruptilis non colliſilis: quod genus Concharum & Oſtrearum eſt. Hæc ille. Neque ab hoc ordine deflexit, quin Ariſtotelem imitatus Plinius, Piſcium, inquit, quidam ſanguine carent, de quibus dicemus; ſunt autem tria: in primis quæ Mollia appellantur; deinde contecta cruſtis tenuibus, poſtremò teſtis concluſa duris. E

Hiſtor. 4. cap. 1.

QVID MOLLE. SYNONYMA. Etymum. F

MOLLE dicitur omne quod eſt tenerum tactuique cedens, cui contrarium, quod durũ eſt. Cæterùm quæ Græci μαλάκια, Latini Mollia appellant ſunt ὅσα ἄναιμα ὄντα, ἐκτὸς ἔχει τὸ σαρκῶδες, ἐντὸς δὲ τὸ στερεόν, καθάπερ καὶ τὰ ἔναιμα, οἷον τὸ τῶν σηπιῶν γένος; ideſt, ſanguine carentia, & foris carne obducta, ſolidum intus veluti ſanguinea continent, vt Sepia (quemadmodum ſuperiùs quoque à Philoſopho dictum eſt.) Dici etiam μαλακόδερμα, id eſt Molli cute contecta, quidam volunt, præſertim Theodorus Gaza, & eum ſecutus Rondeletius, nominis affinitate decepti. Nam Hippolytus Saluianus, optimus ſanè Ariſtotelis interpres & diligẽtiſſimus animalium aquatilium naturæ indagator, hoſce non ſine ratione reprehendit in ſua de Aquatilibus hiſtoria. ait enim μαλακόδερμα, hoc eſt, mollem cutem habentia ab Ariſtotele vocari cartilagineorum piſcium oua. Cùm enim dixiſſet Philoſophus, Cartilaginea verò & Viperæ cùm intra ſe oua generent, mox animal foras pariunt; perfectum autem generant ouum, ita enim ex ouo animal gignitur, ex imperfecto nullum, extra autem non pariunt oua, quia natura frigida ſunt, & non quia calida, vt quidam volunt; ſtatim ſubiungit, μαλακόδερμα γεννῶσι, διὰ γὰρ τὸ εἶναι ὀλιγόδερμα οὐ ξηραίνει αὐτῶν ἡ φύσις τὸ ἔσχατον διὰ μὲν οὖν τὸ ψυχρὰ εἶναι, μαλακόδερμα γεννῶσι, διὰ δὲ τὸ εἶναι μαλακόδερμα, οὐ θύραζε, διεφθείρετο γὰρ ἄν. Quæ quidem verba (inquit Saluianus) neque à ſuperioribus diſtinctione capitis vndecimi ſeparare debebat Theodorus; cùm eorum, quæ in illis dicuntur, cauſſam reddant; neque ſic vertere; cute molli intecta generant oua; quod enim caloris exigui ſunt, vltimum ſiccare natura eorum non poteſt; quia igitur frigida ſunt, molle generant; quia molle, non extra, periret enim propter ſuã mollitiem: ſed ſic potiùs, Molli igitur cute tecta generant oua; quia enim pauci ſunt caloris, non exſiccat eorum natura admodum. Quoniam ergo frigida ſunt, cute molli tecta generant; quoniam verò molli tecta ſunt cute, non extra; perirent enim vtiq;. Athenæus etiam τευθώδη hoc eſt Loligini ſimilia vocat Mollia. Μαλάκια autem cur vocẽtur, nobis manifeſtauit Galenus, dum inquit: Μαλάκια, ideſt, Mollia vocantur neq; ſquamam, neq; aſperam, neq; teſtaceam cutem habentia, ſed mollem, perinde ac in hominibus eſt: Vt Polypodes, Sepiæ, Loligines, quæ tangenti quidem mollia videntur: quia neq; ſquamas, neque aſperum, neq; teſtaceum tegumentum habeant, duræ autem ſunt carnis. Apud Ariſtotelem citante Athenæo Mollia ſunt Πολύποδες, ὄζαινα, ἑλεδώνη, σηπία, τευθίς, hoc eſt Polypi, Ozæna, Heledone, Sepia, Loligo. Alibi Mollia ſcribit eſſe Polypos, Sepias, Loligines. Plinius Mollia, inquit, ſunt Loligo, Sepia, Polypus, & cætera eius generis. His ab alijs annumerari video Leporem marinum & Vrticam, quam poſtremam nos inter Zoophyta & his ſimilia recenſebimus, quamuis perfectum Zoophytum non ſit, Mollia autem non eſſe clarum eſt: nam neque ſolidam intus habent ſubſtantiam, quæ oſſi porportionetur, vt pleraq; Mollia (licet alioqui oſſa, teſte philoſopho, minimè ſint, vt mox patebit) nec octo pedes, nec mutim, nec atramentum, nec caput intra alueum, nec quaſuis ferè alias partes, quibus Mollia prædita eſſe deinceps probabimus. Quocirca qui Vrticam & Leporem marinum inter Mollia retulerunt, nimis latè vocem eam vſurpauêre, & quæuis animalia G H

Μαλακόδερμα Ariſtoteli non eſſe Zoophyta. Gaza & Rõdeletij error. 1. De gen. cap. 10.

Μαλάκια. Lib. 3. de alimen. facul. Quot ſint Mollia. Lib. 7. Hiſtor. 5. cap. 6. Lib. 9. cap. 28. Zoophyta qua.

A malia ad tactum cedentia, molliq́; carne prædita, Mollia nuncuparunt. Nos autem conciſiùs propriùsque, Philoſophum imitati, ſumimus hanc vocem, & de omnibus, quæ Mollibus propriè dictis conueniunt, hæc in genere ſcribimus.

DESCRIPTIO, ET PARTIVM
Anatome.

MOLLIA oſſibus & viſceribus carere, qualemq́; habeant carnem, his verbis docet Ariſt. Videntur, inquit, nihil oſſis, nihil terreni diſcretum habere, quod dignum effatu ſit; ſed mollia ferè tota, carnoſa & tactui cedentia. Ne tamen corpus eorum facilè pereat, modo illorum quę carne laſſiuiunt, naturã inter carnem & neruum obtinent. Mollis enim vt caro eſt, ſed intendi poteſt, vt neruus. Fiſſilis autem caro eorum *Oſſibus de Viſceribus carere. 2. de par. cap. 8.*
B non in directum, ſed in anfractum: ita enim ad vires cõmodior eſſe poteſt. Sed loco oſſium habent quod piſcium ſpinis proportionetur omnia excepto Polypo; Nam Sepiæ habent quod ſepium vocant & Loligines quod gladiolum, vt poſtea probabimus, quãuis quidam partem hanc duram ac ſolidam os appellare voluerint. Exteriores partes omnibus ſunt tres præcipuæ, caput (κεφαλή) pedes (οἱ πόδες) ſiue brachia, quæ quandoque Ariſtoteles πλεκτάνας vocauit, Gaxa crura, barbas, cirros interpretatur, tum etiam τὸ κύτος ἀδιόριστον, id eſt alueus indiſcretus, ſeu ſinus eodem interprete. Non laudat Zoographus, quibus cirrhus cum aſpiratione ſcribitur, quòd huius vocabuli origo Græca nõ videatur, niſi quis fortè à verbo κείρειν deducat, ſiue quod capillamentum huiuſmodi tonderi idoneum ſit, vtpote prominens vel pendulum: ſiue contrario ſenſu, quòd minimè tondeatur. Vnde cirim vel cirrhidem auem aliqui notam volunt. Κιῤῥὸς quidem Græcis color eſt, quem Latinè giluum dicimus. Idem Zoographus rectè putat κῦτος apud Ariſtotelem non benè penanflecti, quanquam & in alijs locis ſæpius, tum in Ariſtotelis, tum in aliorum libris, modo penanflexum, modo paroxytonum inueniat. Sed quoniam penultima breuis, omnino peracuendum cenſet. Caput verò omnibus contrà quàm cæteris animalibus inter crura *Sepium quid, & gladiolus. Exteriores partes. Cirri vt ſcribendum, & vnde dicantur. κύτος. Caput.*
C continetur & ventrem, teſte Philoſopho: Vnde Plinius de Mollibus loquens ſummatim: His, inquit, caput inter pedes & ventrem, in capite os eſt & in hoc bini dentes. Vt ex hiſce Philoſophi verbis patet. Μετὰ δὲ τοὺς πόδας ἡ κεφαλή ἐστι, ἁπάντων ἐν μέσῳ τῶν ποδῶν τῶν καλουμένων πλεκτανῶν. ταύτης δὲ τὸ μέν ἐστι στόμα, ἐν ᾧ εἰσι δύο ὀδόντες. Caput omnibus inter brachia: eius pars oris habitus eſt, in quo dentes duo. Quæ Ariſtotelis verba Athenæus ſic tranſcripſit. Τὴν σηπίαν, inquit, Ἀριστοτέλης φησὶ πόδας ἔχειν ὀκτὼ ὧν τοὺς ὑπὸ κάτω δύο μεγίστους, προβοσκίδας δύο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα. ἔχει δὲ καὶ ὀδόντας δύο, τὸν μὲν ἄνω, τὸν δὲ κάτω. Sepiæ ſcripſit Ariſtoteles octo pedes eſſe, ſub his duos maximos, ſcilicet promuſcides duas, inter hos verò oculos & os, atq; dentes duos, alterum ſuperiorem, alterum inferiorem. Cæterùm roſtrum rectius, os denteſq́; appellanda ſunt, vti doctiſſimè Rondeletius diſſeruit. Eſt enim hæc pars (os nimirum & dentes) adunco carniuorarum roſtro perquam ſimilis ex partibus duabus compoſito, ſuperiore, & inferiore, commiſſura pyxidata, vt loquitur Rondeletius, ita vt inferior intret in ſuperiorem. Partes itaque huius roſtri, ſuperiorem ſcilicet & inferiorem dentes videtur appellaſſe Philoſophus. Sed cùm immobiles ſint, neque firmè innitantur ad la- *Lib. 9. c. 28. 4. de par. ani. cap. 1. Pedes. Roſtrum.*
D niandam & retinendam prædam, non ſatis propriè dentes dicentur, ſed potius ῥύγχος. Carent lingua Mollia, ſed vice eius carnoſum quiddam in ore gerunt, quo voluptatem diſcernant eſculentorum, vti apud Philoſophum ſcriptum reperio. Inſuper habent in capite oculos binos grandiuſculos, quibus diſcrimen exigua quædam præſtat cartilago, continens cerebrum paruulum. Pedes quoque omnia obtinent in parte priore, cuius cauſam hiſce verbis tradidit Ariſtoteles: Pedes (habent) parti priori vinctos circum caput, infra oculos circa os, & dentes. Sed cùm cætera animalia quibus pedes, aut parte priore poſterioreuè eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innituntur, & ſanguine carent, hoc vnum genus (Molle nimirum) parte, quam priorem in eo capimus, omne continet. Cuius rei cauſa eſt, quòd pars eius poſterior, ad priorem adducta eſt, extremaq́; coeunt & confunduntur, quomodo Turbinatis inter teſtata accidit. genus enim reſtatum omnino partim Cruſtatis, partim Mollibus ſimile eſt. Qua enim foris terrenam portionem, intus carneam habent, Cruſtatis aſſimilantur: qua autem forma eiuſmodi corporis conſtat, cum *Lingua carent. De part. 4. cap. 5. Oculi. Pedes cur in parte priore.*

Digitized by Google

Mollibus conuenit omne quodammodo, ſed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in an- E
fractum contorquentur. Natura enim horum vtrorumq; perinde ſe habet, quaſi quis di-
recta linea (vt in quadrupedum & hominum genere eſt) primum extrema lineæ parte os ſi-
tum intelligat; qua a: mox ſtomachum, qua b: tum ventrem, qua c: deinde inteſtinum vſq;
in oſtium excrementi, qua d: hæc ita in ſanguineo genere diſpoſita ſunt, & caput, pectuſq;
locum obtinent primum. Reliqua eorum ipſorum gratia, aut motus cauſa à natura adie-
cta ſunt, vt priora poſterioraq; crura. In cruſtatis etiam Inſectiſq; ordo interiorũ eodem
modo conſtare vult, ſed officijs exteriorum motionum differt à ſanguineo genere. At ve-
rò Mollia & Turbinata inter ſe quidem proximè conſtant, ſedijs è conuerſo: finis enim
ad principium flectitur, quaſi quis lineam efflectendo ducat d ad a. Cum enim ità partes
interiores ijs collocentur, ambit alueus, qui in Polypis tum caput vocatur, qualis in re-
ſtato genere Turbo eſt. Nec aliud intereſt niſi quod alterius molle, quod ambit eſt: alte-
rius duro tegmine carnem natura complexa eſt, vt ſeruentur cùm difficulter moueantur.
Hinc fit vt excrementa tam Mollibus, quàm Turbinatis meatu ori vicino emittatur: quan-
quam Mollibus infrà, Turbinatis à latere. Hac de cauſa pedes Mollium ità poſiti ſunt &
Pedes quot omnibus. contrà quàm cæterorum. Hactenus ille. Pedes quoque ſunt omnibus octoni, ſed ſingu- F
lis eorum generibus diuerſi. Quibuſdam enim pedibus acetabula, cirramentaq; ſunt, quæ
vim contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici
indere ſolebant. Ita enim fibris implexa ſunt, quibus caruncula cæteraq; cedentia tra-
hant. quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cum pars interior tota
contingat, atque amplectatur. Sunt etiam quibus pedes breues, & inutiles, binæq; pro-
muſcides prælongæ, quibus veluti anchoris innitantur, ſeque ſtabiliant modo nauigij, ne
æſtu maris, aut tempeſtate vrgente de ſaxis deturbentur, venentur etiam procul, orique
è longinquo admoueant. Itaque non aliud habent, quo capere admouereq; poſſint, niſi
aut pedes, aut promuſcides aut acetabula ſiue cirramenta, quæ (vt dixi) pro manibus obti-
nent ad vim tum inferendam, tum propulſandam, atque etiam ad cætera vitæ munera ne-
Fiſtula. ceſſaria obeunda. Fiſtulam ante alueum ſupra caput & brachia gerunt cauam, quam mo-
dò in dextram partem, modo in ſiniſtram transferunt; hac mare tranſmittunt, & quantum
ſuo admiſerint alueo, quoties ore aliquid capiunt, vt teſtatum reliquerunt Ariſtoteles &
Hiſt.4.c.1. Plinius. Sed Theodorus Gaza in hoc Ariſtotelis loco, fiſtulam hanc Polypo tantùm tri-
Lib.9.c.12. buere videtur. VVottonus ait perobſcurè hęc pronunciaſſe Ariſtotelem, ſed longè aper- G
tiùs eadem in libro de reſpiratione explicaſſe, vbi apertè Mollibus omnibus fiſtulam ineſ-
ſe cerebro oſtendit. Et rurſus alibi cauſam reddens, cur fiſtulam habeant, inquit: Qui-
Hiſtor. 8. cap.2. bus autem per cibum humor illabitur, ijs fiſtula in ſanguineo genere data eſt. Mollibus
etiam & cruſtaceis hoc idem adhibitum eſt: Nam & ea quoque humorem propter cibum
accipere coguntur. Fiſtula hæc modo ab Ariſtotele dicitur αὐλὸς, modò μυκτὴρ, Ga-
De gener. animal.3.c. 15. za narem transfert. Dubitant quidam num pro hoc vocabulo legendum ſit apud eundem
φυσητὴρ, quo vocabulo ſæpe vtitur, cùm balænarum & cætacei generis animalium men-
tionem facit. Sanè vbi apud Ariſtotelem de Loliginum coitu loquentem in Græcis legi-
tur μυκτῆρα, aut φυσῆρα, Zoographus legendum putat φυσητῆρα. Plinius tamen hunc Ari-
ſtotelis locum tranſcribens nares tranſtuliſſe videtur, & per conſequens μυκτῆρα in co-
dice Græco Ariſtotelis legiſſe, cùm inquit: Crine vno fœminæ naribus adnexo. Aelianus
etiam de cetis Gedroſijs eandem partem μυκτῆρας, id eſt nares appellare videtur. quapro-
pter nihil videtur eo loco mutandum. Pinnulam habent omnia circundantem alueum,
Pinnulæ. cauſam cur eam habeant, dat Philoſophus; vt, inquit, natent, & ſe dirigant, vt volucres
De par. ani. 4.c.10. cauda pennis condita, & piſces ſua penna cartilaginata. Alueus à capite amplioris capa- H
citatis propenſus: eius caro fiſſilis eſt, non per directum, ſed in orbem, cuteq; intecta eſt.
Alueus. Verùm quamuis cutem Ariſtoteles & Plinius tribuant; tamen re ipſa inquit Saluianus cu-
Cutis. te carere videntur. Quod Plinius etiam (cuius in hac re admiranda diligentia) compro-
Lib.9.c.13. bat inquiens: Aquatilium tegmenta plura ſunt: alia corio & pilo teguntur, vt vituli & Hip-
popotami, alia corio tantùm, vt delphini: cortice vt teſtudines: ſilicum duritia, vt Oſtreæ
& Conchæ: cruſtis vt locuſtæ: cruſtis & ſpinis, vt Echini: ſquamis, vt piſces: aſpera cute, vt
ſquatinæ; qua lignum & robora poliuntur; molli, vt murænæ: alia nulla, vt Polypi. In cor-
Capillamẽta & eorũ vſus. pore quoque omnium, quædam capillamenta habentur; quæ quidem in toto eorum latere
conſpici ſolent: ὀσπλίγγας vocat Scholiaſtes Nicandri, Ariſtoteles τριχώδη. Eorum vſus
Cerebrum. iudicio Rondeletij eſt, qui branchiarum in reliquis piſcibus. Huiuſmodi branchiæ ſunt in
1. Hiſtor. c. 16. Cancris & alijs Cruſtatis. Quantũ verò ad interiora attinet, omnibus Mollibus cerebrum
datum: Sic enim Ariſtoteles Cerebrum autem ijs omnibus eſt, quæ ſanguinem obtinent,
&ob

Digitized by Google

A & ob eam rem ſanguinea appellantur, atque etiam quæ Mollia nomine ſpeciali vocantur.
Quod Plinius quoque confirmat dicens: Cerebrum omnia habent animalia, quæ ſangui-
nem: etiam in mari quæ Mollia appellauimus, quamuis careant ſanguine, vt Polypi. Id ta-
men minimè cerebrum cenſendum erit, ſed quid proportione reſpondens cerebro, à quo
ſentiendi mouendiq́; facultas dimanat in omnes corporis partes. Sed non tacebo quòd
Ariſtoteles, cùm ſentiendi vim à corde, non à cerebro proficiſci putet, partem in Mollibus *4. de par.*
μύτιν dictam principatum ſentiendi obtinere dicat, ac ſi hæc eſſet ἀνάλογος cordi; ſic enim *cap. 5.*
ſcribit: Sed habent illud quoq; inquit, oportet, quod ei parti proportionetur, cui ſentien- *Mutis.*
di principatus in ſanguineo genere mandatus eſt: hoc enim in omnibus animalibus ineſſe
neceſſe eſt. Ergo Mollibus id membrana continetur humidum, per quod gula in ventrem
pertendit, admota prius tergo (ſic Gaza, ego verò adnata magis tergo, προσπέφυκε προσ-
τὰ ϖράνη μᾶλλον) mutis id à nonnullis dicitur. Hactenus ille, qui & humidam corpulen-
tamq́; partem eam eſſe ſubdit, tendereq́; per eam mediam ſtomachum ſiue gulam. Nam,
inquit, ſi inter eam & tergum poſitus eſſet, diſtendi æquè non poſſet cibo ingrediente, pro-
pter dorſi duritiam. Inteſtinum à mute natura remouit, extraq́; poſuit, & atramentum in-
B teſtino annexuit, vt quamplurimum diſtaret ab aditu, & pars ſordida à nobili & principe
procul haberetur. Partem hanc cordi porportionari & ſitus ipſe oſtendit, cùm idem ſit &
dulcedo humoris, tanquam concocta & ſanguinea quædam. Et alio rurſus in loco, Mol- *Hiſtor. 4.*
lium nullis ineſſe viſcera ſcribit, ſed tantum partem eam quam mutem appellant, & atrum *cap. 1.*
quendam humorem, quem atramentum nominant, τὸν θολόν, alij vt Athenæus & Dio-
ſcorides τὸ μέλαν. Hoc ſcribit Plinius pro ſanguine ijs ineſſe, de Sepia mare ac fæmina
ſic loquens: Ambo autem vbi ſenſêre ſe apprehendi, effuſo atramento, quod pro ſangui- *Lib. 9. c. 29.*
ne his eſt, infuſcata aqua abſconduntur. Rondeletius bili potiùs reſpondere putat. Natu-
ra enim, inquit, vel quòd pro ſanguine eſt nutrimenti cauſa, veluti theſaurum diligenter
ſeruat, minimè autem in quolibet metu effundit. Præterea meatus nullus eſt venæ pro-
portione reſpondens, quò alendi corporis cauſa in vniuerſum corpus diſtribuatur. Qua-
re ſatiùs eſſe duxerim excrementum appellare, quod ab alimento ſecretum in veſica repo-
nitur, quoque natura imminente periculo, tuendi huiuſmodi piſcium generis cauſa abu-
titur. Nam quoties metu perterrentur, hoc atro humore aquam infuſcant, ſibiq́; nigrorem
ſeptum proponunt & turbulentiam quaſi, quo ſe abſcondant. Quocirca excrementum eſ-
C ſe cenſet quoque ante Rondeletium Ariſtoteles, & non aliter quam in auibus ſedimen- *De par. 4.*
tum album in terreo earum excremento innaſci. Non enim ſecus quàm aues veſica ca- *cap. 5.*
rent hæc Mollia, quantumque terrenum maximè ſit, in atramentum ſecernitur. Tunica au-
tem id continetur membranea (quam μήκωνα appellauit Ariſtoteles, Gaza papauer vertit)
exitum, finemq́; habens, quà alui excrementa emittunt, parte quæ fiſtula vocatur, quæ in
ſupinis poſita eſt. Sed & aliarum partium interiorum meminit Philoſophus, de quibus
ſic ſcriptum reliquit: Os autem, inquit, gula eorum excipit anguſta, quam ſequitur guttur
(πρόλοβος, ingluuies) ampliuſculum neque (non) abſimile auibus: cui iungitur venter tan-
quam omaſum (abomaſum VVottonus ρυστρον) facie clauiculæ buccinorum. Inteſtinum
ab eo tenue, partem repens ſuperiorem ad os fertur, quod laxius (παχύτερον) quàm gula eſt.
& paulò poſt dat rationem, cur haſce partes habeant, nimirum ingluuiem, & abomaſum.
Habent, inquit, hæc (Mollia) ita eas partes eadem de cauſa, qua aues. Neque enim eorum
vllum poteſt commolere cibum: itaque ingluuies ventri præiacet. Sepiæ quoque Loligi- *Partes duras*
niq; rum maiori tum minori partes duræ ac ſolidæ intus per corporis prona continentur, *ac ſolidas in-*
quas non eodem appellant nomine: Sed quod inſertum Sepijs eſt, ſepium vocant, quod *tus cõtinent*
D Loliginibus ξίφος, ideſt gladiolum, vti poſtea planiùs explicabitur.

SENSVS.

SOMNIARE quoque omnes hoſce Molles piſces ſcribit Ariſtoteles, vt cætera aqua-
tilia, dormireq́; vt piſces propriè dictos. Vnde veriſimile eſt, ſenſibus externis, vt vi- *Somnus.*
ſu, olfactu, ac guſtu valere. Viſum quoque eis ineſſe manifeſtum faciunt oculi, *Hiſtor. 4.*
quos magnos eſſe ſuprà ex Philoſopho dixi. quamuis num acutè cernant, nullibi ſcripſerit. *cap. 14.*
Olfactu admodum ac guſtu valere ex his eius verbis colligimus: Nam & Sepiæ, inquit,
& Polypi odore eſcarum alliciuntur: & Polypi ita adhæreſcunt, vt auelli inde non poſſint,
ſed truncari potiùs patiantur: At verò pulicaria herba (κονύζα) admota protinus ab odo- *Hiſt. 4 c. 8.*
re eius reſilire dicuntur. Guſtus etiam ſimilis eſt ratio. interdum enim cibum perſequun-

tur diuerſum, nec eiſdem ſaporibus omnia delectantur &c. Tactu verò ſentire omnibus datum eſt animantibus. De auditu nihil certi manifeſtiq; habetur. E

SEXVS.

1. de gen. c. 3. 1. de gen. cap. 3. Hiſtor. 4. cap. 1.

ARISTOTELES agens de animalium exanguium ſexu, Mollibus quoq; vtrunq; ineſſe tradit: Alibiq; vuluas bifidas, ac teſtes geminos iuxta genitale in cunctis reperiri ait. Differunt autem fæminæ à maribus eodem teſte, quòd mas prona ſui corporis nigriora ſupinis potius, parteſq; omnes aſperiores habeat, quàm fæmina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutiorem. In mare quoque meatus quidam ſubditus gulæ à cerebro in ima alui pertendit, idq; ipſum ad quod fertur, ſpeciem mammæ imitatur: in fœmina duplex illud idem ſupraq; poſitum habetur. Vtroq; tamen in ſexu corpuſcula quædam ſubrubra parti eiuſmodi ſubiuncta ſpectantur.

F

LOCVS. VICTVS.

Cur non ſint in Ponto. Li. 9. Hiſtor. c. 28.

CVM ſanguine carentia natura ſint frigida, in lacu aut dulcibus aquis naſci non poſſunt, vnde & Mollia in ſalſis aquis gignuntur: non tamen omnia eodem in loco, etenim quædam in alto mari, quædam prope littus degunt. Omnia autem reſpuunt aquam ſalſam potulentiorem. Quo circa in Ponto Mollia non ſunt, vti prodidit Ariſtoteles. Idem omnia carniuora eſſe ſcripſit, ſolaq; carne veſci. Loligines namque & Sepias piſces maiores euincere, Conchulis delectari Polypos.

NATVRA. MORES.

Qual. natur. Pauida eſſe. Atramenti effuſio ob pauorem. 4. de par. cap. 5.

MOLLIVM omne genus authore Plutarcho, frigus difficulter fert ob carnis nuditatem & tenuitatem. Nulla enim cute, aut ſquama integuntur, intuſq; duras habent oſſeaſq; partes. Pauida autem ſunt, ob ſanguinis inopiam & naturam frigidam, vnde etiam parum viuunt: biennium enim non ſuperant, aut rarò, vt docet Ariſtoteles. Quod autem meticuloſa admodũ ſint Mollia, declarat atramenti effuſio, quemadmodum placuit Philoſopho his verbis: Sed cùm exanguia ſunt (Mollia) ob eam rem refrigerata & pauida, hinc vt hominum nonnullis per metum funditur aluus, aut excrementum veſicæ profluit, ſic ijs accidit neceſſariò, vt metu perculſa effundantur: ſed natura hoc excremento ad præſidium, & tutelam eorum abutitur. Nullam ijs eſſe vocem aut ſonum, idem author eſt. G

COITVS, PARTVS, GENERATIO.

3. de gen. cap. 8. Quomodo coeant. 3. de gen. cap. 15.

PARTVS quoq; eorum ſimilis Cartilagineorum partui, teſte Ariſtotele, qui ea coire diuq; in venere morari his verbis teſtatur. Pariunt enim, ea (Mollia) quoq; per coitum: & quidem ſæpe mas coniunctus cum fæmina viſus eſt. Quamobrem hinc etiã hiſtoricè nequaquam illi dicere videntur, qui piſces omnes fœminas eſſe autumant, nec per coitum parere. Hæc enim oriri per coitũ arbitrari, illa verò non, mirum eſt. Aut ſi hæc ita parere illos latuit, indicium imperitiæ eſt. Diutiùs hæc quàm cætera coeunt, more inſectorum, ratione. Sunt enim exanguia, & ob eam rem frigida natura. At quomodo coeant, alibi ſic ſcribit: Mollia ore coeunt, renixu complexuq; mutuo brachiorum. ſic enim coniungi neceſſe eſt: quoniam natura exitũ excrementi in os inflectendo adduxerit, vt antea dictum eſt, cùm de partibus ageremus. Habere fœminas omnes in hoc genere membrum vuluale, apertum eſt. Continet enim primo ouum indiſcretum, mox diſcretum in plura, & pariunt omnia imperfecta, modo ouiparorum piſcium. Meatus ille interior excrementi & vuluæ eſt, tum in ijs, tum etiam in Cruſtatis. Eſt enim qua ſemen genitale H

per

A per meatum emitant, idq; parte corporis ſupina, qua putamen diſtat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum fœmina copulatur. Nam ſi mas ſiue ſemen, ſiue membrum, aut aliquam virtutem, ſiue vim aliam mittat, admoueri ad meatum vuluale eum neceſſe eſt. Et paulo pòſt: Interdum, inquit, tergis quoque Mollia copulantur. Sed generationiſnè gratia, an alia cauſa, nondum exploratum. Oua autem eorum cum imperfecta ſint foras excluſa, augentur more Vermium, vt idem author tradit: Sed vim vitalem à maris aſperſo ſemine habere eſt neceſſe more piſcium, eodem reſte. Fœminis, inquit, huius generis mares aſpergunt, quomodo ouis mares genere piſcium: redduntur q; oua eorum glutino cohærentia, ad ſpeciem vuæ. Cæterùm quòd dicat oua, cùm eduntur, glutino eſſe coniuncta & oblita, id ad eorum tutelam à natura factum. Sed alibi clariùs non niſi in Sepijs viſum eſſe ſcribit, quòd mas oua, quæ fœmina ediderit, perſequatur. Sed tamen in reliquis eiuſdem generis (intelligit autem reliqua Mollia) fieri, rationem eſſe. Quæcunque autem oua vitale virus attigerunt, ex ijs animalcula naſcuntur, vt in Piſcium hiſtoria clariùs explicabitur. Pariunt verno tempore, & Sepia in primis: ouaq; habent candida, quæ tempore arenida (Ψαθυρὰ) euadunt, veluti & illa quæ Cruſtata edunt.

Oua vt augeantur. Hiſtor. 5. c. 17. 3. de gen. c. 8. Hiſtor. 6. c. 13.

B

VSVS IN CIBIS.

MOLLIA eſui fuere omnia olim, & nunc etiam in culinam recepta ſunt, exceptis paucis Polyporum generibus. Quæ autem cibis idonea ſunt, præſtant cùm ſunt grauida, vt prodit Athenæus. Et Ariſtoteles diſputans probanſq; ſemen non eſſe in muliere, quòd habeant menſtrua, ſubiungit: Generis etiam exanguis Mollia & cruſtata optima ſunt, cùm vtero gerunt. Quod enim ſanguine carent, nec pinguedo in ijs conſiſtit, hinc proportionale pinguedinis ſecernitur in ſeminale excrementum. Et iterum alibi: Mollia etiam præſtant, cùm grauida ſunt, vt Loligines, Sepiæ, Polypi. Duræ ſunt carnis, vt ſcribunt Aegineta, Galenus, Athenæus, cuius rei rationem his verbis Cardanus reddere conatur: Quæ igitur, inquit, Mollia ſunt, quoniam cute ſola teguntur, ideo duriſſimã carnem ſortita ſunt: fluctibus enim aliter obtunderentur, & cuiuſcunq; minimi piſcis iniuriæ expoſiti eſſent, ob id duriſſima ſunt carne & difficillimæ concoctionis. Et pòſt. Ergo, inquit, quæ Mollia ſunt, adeo concoctu difficilia ſunt, vt oculos grauent, inquit Hippocrates.
C Vt teſtatur Galenus, craſſo glutinoſoq; ſucco conſtant, ſicuti cetacei piſces. Alibi exiguum etiam in ſe ſuccum ſalſum continere ſcribit, crudumq; ſuccum copioſè ſuppeditare, ſi tamen coquantur plurimum corpori alimentum exhibere. Diphilus apud Athenæum flatus inſuper addit parere, quocirca Venerem proritare, elixataq; probiora effici & vtiliora, quoniam humores quos iniquiores obtinent, eluantur; Vnde caro ipſorum durior efficitur. Oua quoque Mollium in cibum olim videntur recepta, cùm dicat Ariſtoteles partem quandam in ijs nullius eſſe ſaporis, ac ſi reliqua ouorum eſui eſſent ac guſtui grata. Nam ait. In mollium genere oua quiddam habere porportione reſpondens ei, quod nigricat in ouis Echinorũ, & parti creditum eſt ſuperiori, ex origine pendens, amarum nec eſculentũ: & quanquam, inquit, in his id colore differat, inguſtabile tamen & eſui ineptum eſt.

1. de gen. c. 19. Hiſtor. 8. cap. vlt. in Aphor. Hipp. lib. 2. 18. Lib. de bo. & vit. ſuc. 3. de alim. fac. Oua num edantur.

DE POLYPO. Cap. II.

D

ORDINIS RATIO.

EX recentioribus, qui de Malachijs ſiue Mollibus vocatis animalibus ſcripſerunt, alij à Sepia, alij à Polypo exordium ſumpſere. Sed qui à Polypo inceperunt, ij meo iuditio, rectiùs fecere, ob præſtantiam & dignitatem, quà longè hic cæteris Mollibus præcellit. Tanto in primis corporis robore valet, vt ne fortiſſimo quadrupedum leoni (ſi daretur occaſio) cederet. Hominem ſanè vehementi brachiorum amplexu è nauis medio in altum mare detrahere, quin conficere, cernitur, & quod amplius eſt, ingentem hominum multitudinem ſolus ſuſtinere, adeo vt ægrè confici poſſit. Quod ſi Leoni faciendum foret, nil quidquam fortius præſtare poſſet. Vt iam aquilam omnium auium reginam & fortiſſimam quis non miretur amplius ab eo pertinacibus circumplexam cirris in altum

Polypi fortitudo. Hominem interficit. Aquilam vincit.

pro-

protractam pelagus, & minimo negotio interfectam. Cæterum longè in eo admirabilior E erit ingenij calliditas, quàm robur illud quod prædicauimus, ſi quanta verſutia victum ſibi venetur, præfari velimus. Nec minus etiam in eo laudabile dicimus, quòd terram petat, & aſpera perambulet loca, quod profectò nulli ex Mollium genere à natura datum eſt. Sic enim duplicis (vt ità dicam) naturæ videtur particeps, vt cum Piſcibus, & terreſtribus quadrupedibus conuenire poſſit. Haſce igitur nos ob rationes de Polypo primùm dicemus, eo quem in omnibus noſtris hiſtorijs ſeruamus, ordine.

Ingenium vafrum.

Polypi ambigua natura.

ÆQVIVOCA.

APVD Hippocratem & Cornelium Celſum Polypus eſt caruncula modò alba, modò ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retrò per id foramen quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, tantum ſumit incrementum, vt poſt vuam conſpici poſſit: ſtrangulatq; hominem, maximè auſtro aut euro flante, fereq; mollis eſt & rarò dura, eaq; verò magis ſpiritum impedit & nares dilatat, qua ferè καρκινώδης eſt. Paulus Aegineta, Polypus, inquit, tumor eſt præter naturam in naribus conſiſtens à ſimilitudine marini Polypi nominatus, quod eius carni ſimilis ſit. At Galenus Polypum à multitudine pedum dici ait: vt enim, inquit, illi multas habent inciſuras ſeu inciſiones, eomtumeſcuntq; & increſcunt: ſic morbus iſte eodem modo. In hac ſignificatione & Horatius quoque vtitur: F

Lib. 6. de re med. cap. 8.

Morbus narium dictus Polypus, & vnde dictus.

Polypus an grauis hirſutis cubet hircus in vndis.

Vnde polypoſus apud Martialem:

Polypus quid.

Naſutum volo, nolo Polypoſum.

Πολύπους quoque apud Græcos dicitur multos habens pedes, multipes: hinc πολύποδα ζῶα apud Platonem dicuntur animalia multos habentia pedes, vt ἄποδα nullos. Item πολύποδες dicuntur beſtiolæ quædam multipedes: Cutiones nonnulli, alij porcelliones appellant: nos ὀνίσκους nominauimus in noſtro de Inſectis volumine. Πολύποδες εἶδος ἰχθύων, ἢ εἶδος φθειρῶν. Heſychius.

Cutiones.

G

SYNONYMA. ETYMON.

POLYPI vocabulum Latini à Græcis mutuarunt teſte Varrone: ſoletq; in maſculino genere efferri: Lucilius tamen apud Nonium in fæminino vſus fuit; vti ex eius hiſce verbis corruptis liquet:

Polypus vnde dictus.

Pauliſper cui medentia medem hac ſe vt Polypus ipſa.

Syllabam primam producit Horatius, Martialis, & Ouidius, qui inquit:

—— deprehenſum Polypus hoſtem

Continet.

Vnde nonnulli malè adagiorum authorem ex Theognide tráſtuliſſe cēſent hunc verſum.

Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε πολυπλόκου.

Mentem habeas vafri Polypi.

Quod primam ſyllabam corripuerit. Ego verò apud Latinos & produci & corripi poſſe H Græcorum imitatione exiſtimo. Nam prima ſyllaba apud eos natura breuis eſt. Πολύπους enim Atticè dicitur apud Athenæum: Item Πόλυπος pro paroxytonum. Iones, Dores & Aeoles per ω ipſum enunciant Πώλυποι dicentes: Πολύποιο dixit Epicharmus Πωλύπουν διζήμενος Polypum inueſtigans. Huic quoque reſpondet Πώλυψ ex Diphylo apud Athenæum: ὁ πώλυψ, inquit, συνεργεῖ τοῖς ἀφροδισίοις. Euſtathius alibi Doricum tantùm & Aeolicum eſſe dicit nomen πώλυπος. Ionicum ſanè non videtur. Quippe Iones o paruum, non in ω magnum mutare ſolent, ſed o paruo adijcere υ. Vnde apud Hippocratem Ionica dialecto vtentem πουλύποδας legimus. Et quanquam Attici cum Ionibus quædam communia habent: Atticè tamen πολύπους dicitur, vt & Ariſtoteles vſurpat. Quod ſi horum vtrumq; Atticum eſſe aliquis malit cum Euſtathio: Ionicum faciemus πουλύπους paroxytonū, à quo genitiuus πουλύποδες fieri poteſt, à πούλυπος proparoxytono non poteſt: nō enim aliter flecti poteſt, quàm vt λόγος. Πόλυπον dicere Aeolos ſcribit Athenæus, ſed

Lib. 7.

Odyſ. ι.

A ſed ſcribendum per ω ex Euſtathio. Ariſtophanes τὸν πουλύποδα καὶ σηπίαν. Et rurſus: Πηγαὶ λέγονται πουλύποδος πιλουμένου. Et Plato Comicus: ὥσπερ τοὺς πολύποδας πρῶτος ἄσει. Itaq; pro diuerſis dialectis hęc omnia erunt vſitata: Πολύπους, Πουλύπους, Πουλυπος, Πώλυπος, Πολύπους, Πώλυψ. Antiphilus Bizantius in quodam epigrammate πουλυπόδην dixit, à recto πουλυπόδης. Inuenio & apud Oppianum in caſu recto Πουλύποδος legi quorũdam ſententia. ego potiùs genitiui caſus eſſe exiſtimo, & à πλεκτῇ regi, quod πλεκτάνας hoc eſt cirros ſignificat. Dicitur autem πολύπους à multitudine pedum teſte Galeno. *Etymum.* Ποῦς enim apud Græcos pedem ſignificat, quod in caſu accuſatiuo πόδα facit. Animaduertendũ tamen eſt accuſandi caſum compoſita ab hoc diuerſa habere, ſcilicet πολύπουν, οἰδίπουν, τρίπουν, quod Euſtathius ex Athenæo obſeruauit. Ἀνόστεος, ideſt exos pro Polypo accipitur, epitheton ſcilicet loco ſubſtantiui apud Heſiodum. Lacedemonij tamen Polypum ſubſtãtiuè & ſimpliciter ἀνόστεον vocant, autoribus Elitarcho in gloſſis, & Proclo in Heſiodum. Onos ideſt aſinus marinus, quem quidam Pulpum (Polypum) dicunt, alij octapodem. Kiranides. Pulpum enim aliqui recentiores indocti nominant, voce vulgari in Latinam terminationem deflexa, vt Syluaticus, & Gerardus Cremonenſis, qui Kirani-

Ἀνόστεος. Onos, idest Aſinus marinus. Lib. 4. Pulpus.

B dem tranſtulit. Albertus Magnus Multipedem nominat, Græco nomine ſimpliciter tranſlato, eodemq; ſenſu compoſito. Octapodia pro Polypis apud Pſellum leguntur, diminutiuo nomine. Hodiè enim in Græcia Octapodi dicuntur, & à quibuſdam ibi ineptiùs Catapodi. Polpo Italis: ſed Venetis Folpo, & Genuenſibus Porpo, Hetruſcis peſce Malattia. Hiſpanis Pulpo. Gallis vt Narbonenſibus Poulpe, alibi Poupe, & Purpe. Normanis Bougre. Maſilienſibus Seechepoupe. Quare Gillius rectè ſcripſit Polypum vbiq; ferè gentium nomen retinere. Illyrijs Hobotnizaza. Angli qui Vectam inſulam incolunt vocant à Pourcuuel, vt à quodam Anglo accepit Zoographus: alij quidam a Prexe, vt à Iohanne Fauconero Acante accepit: Videntur, inquit, idem Zoographus Malacia omnia ſiue Mollia Germanicè rectè poſſe vocari Kuttelfiſch: vt ſi Polypum interpreteris ein Kuttelfiſch art. Non ineptè etiam vocaretur ein Vilfuſſ, vel Polfiſch, vel Polkuttel, nomine compoſito à Polypo, & Cuttel quod eſt Sepia. Vel circumſcriberetur, ein Balckfiſch mit lange fuſſen, vnd einemkleinem leib, ideſt Malacium pedibus longis, alueo modico.

Multipes. Octapodi. Catapodi.

C GENVS. DIFFERENTIA. Deſcriptio.

ANTEQVAM Polyporum tradamus genera, operæpretium eſt, quantum à cæteris diſtent Mollibus, recenſere; partiumq; vniuerſalẽ quandam à veteribus ſparſim memoratam deſcriptionem efformare, quam nõ dubitem primæ ſpeciei potius, quàm cæteris conuenire. Differunt autem, teſte Ariſtotele, Polypi à cæteris Mollibus, quæ modò enumeraui, quòd alueus ijs ſit paruus & crura prælonga: cæteris è diuerſo alueus amplus; crura breuia. Et alibi Sepiæ, inquit, & Lolligines non ſimili, vt Polypi, modo, conſtant: quoniam vim nandi tantummodo habent, cùm Polypi vel ingredi poſſint. Habent enim Sepiæ & Lolligines pedes ſupra dẽtes, ſenos, exiguos eorumq; nouiſſimos duos maiores, reliquos autẽ octonorũ duos infra omnium maximos. Vt enim quadrupedibus crura poſteriora firmiora, validioraq; ſũt, ita ijs quoq; maximi, qui infra habẽ-

Hiſ. 4. c. 1. A Mollibus quid differant Polypi.

D tur. His enim onus ſuſtinetur, motusq; potiſſimùm agitur. Duo etiã illi nouiſſimi maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Omnibus igitur his pedes octoni. Sed Sepijs & Lolliginibus breues, Polypis magni, Alueum enim corporis Sepiæ & Lolligines habent magnum, Polypi paruum. Itaq; quod natura Polypis ex corpore dempſerat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs & Lolliginibus de pedibus abſtulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Quamobrem Polypis pedes non ſolùm ad natandum vtiles ſunt, ſed etiam ad ambulandum: Sepijs autem & Lolliginibus inutiles ſunt. Et paulo pòſt: Polypi, inquit, promuſcide carent, quoniam pedes ad vſum eundem commodos habeant. Quorum autem pedibus acetabula, citramentaq; adſunt, hæc vim, contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici indere ſolebant. Ita enim fibris implexa ſunt, quibus caruoculas, cæteraq; cedentia trahant: quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cùm pars interior tota contingat, atque amplectatur. Itaque cùm aliud non habeant, quo capere admoue-

De par. 4. cap. 9. Pedum conſtructio, & vſus.

req;

Hiſt. 4. cap. req; poſſint, niſi aut pedes, aut promuſcides, hæc pro manibus obtinent ad vim tum infe- E
1. ac Par. 4. rendam, tum propulſandam, atq; etiam ad cætera vitæ munia neceſſaria. Prætèrea vt idem
cap. 5. teſtatur, cùm Sepię, Lolligini, & Lollio partes duræ ac ſolidæ intus per dorſum & corporis
prona contineantur, Polypus nihil ſolidum intus habet; ſed caput cartilagine propè con-
ſtat, quæ ſeneſcentibus maiorem in modum induteſcit. Cur autem hac ſolida parte, quam
De Part. lib. in Sepijs ſepium vocamus, careat Polypus, ipſe edocet his verbis. Habent etiam quod
2. c. 8. piſcium ſpinis proportionetur, vt Sepiæ quod ſepium vocant, Lolligines quod gladio-
Sepiū quid. lum: Polypi nihil eiuſmodi habent; quod eorum alueus, quem caput appellāt, breuior eſt,
Gladiolus. illorum procerior; ideoq; vt directus inflexuſq; maneret, natura his adminiculis facien-
De Par. 4. dum cenſuit. Rurſus idem Ariſteteles Polypis & Sepijs ventrem ſimilem eſſe tum figu-
cap. 5. ra, tum tactu teſtatur, ſtomachum nimirum ſiue gulam ab ore prælongam, quam ingluuies
excipit, quomodo in auibus, tum ventrem coniungi ac inteſtinum ventri annecti ſimplex,
& vſque ad exitum tendere: At Lolligines bina ventris conceptacula habere quæ ventris
ſpeciem gerunt. Idem citante Athenæo, non ſimpliciter viſcera, ſed quæ ſanguineorum
viſceribus reſpondeant, Polypo negat: Σπλάγχνον δ' οὐκ ἔχει ἀναλογοῦν inquit. Vnde Pli-
nius, venter, inquit, ſanguine carentibus nullus: inteſtinum enim quibuſdam ab ore inci- F
Cerebrum. piens quadam via eodem reflectitur, vt Sepiæ, Polypo. In Polypo diſſecto cerebrū duplex
Libro 7. conſpici citat ex Ariſtotele Athenæus: qui & atramentum eius non nigrum vt Sepiæ, ſed
Atramenti ſubruffum eſſe ſcribit: contineriq; id in veſica quam μήκωνα vocant. Quapropter falluntur
color. maximè qui excrementum quod in veſica continetur μήκωνα appellatūt, in Polypo, Sepia
Μήκων Po- & teſtatis: cùm id excrementum Θολὸς Græcis, Latinis atramentum vocetur. Gaza vbiq;
lypi. μήκωνα apud Ariſtotelem papauer reddit: ab oblonga figura ſic dictam putat Dalecham-
Atramētum. pius in ſuis ad Athenæum annotamentis. Sita autem eſt hæc tunica ſupra ventrem auto-
De Par. 4. ribus Aeliano & Scholiaſte in Ariſtophanem, itemq; Athenæo: qui id ex Ariſtotile excer-
cap. 5. pſere. ſcribit enim; Habent atramentum Polypi, & Lolligines ſupra apud mutim potius
poſitum, Sepiæ infra aluum. Subdit ibidem Sepię plus quàm Polypo id ineſſe, nec tacet
Hiſt. 9. cap. cauſam, quia inquit, habet brachia, coloremque mutat. Alibi id denuò accreſcere poſt-
37. quam emiſit, prodidit, vt nunquam deeſſet atramenti copia. Ad reliquas partes nunc me
Caput. confero. Cur Κεφαλὴν, ſiue caput vocent in Polypo, quod in cæteris Mollibus alueum, ra-
tionem reddit Zoographus, quòd breuior ſit, & rotundior; Hoc in Polypo quandiù viuit
Oculi. prædurum eſt, & quaſi inflatum teſte Philoſopho. Oculos ſupra duos pedes habere, os, & G
Lib. 7. dentes in pedum medio ex eodem citat Athenæus: item Polypo octo pedes eſſe, duos
Pedes. quidem ſupernè, ac infernè totidem, minimos; medios autem maximos, cū acetabulorum
Hiſt. 4. cap. ordine duplici, quibus ori cibum admouet. Sed Ariſtoteles; pediculi octoni, inquit, om-
1. nibus, binis acetabulorum ordinibus ductu perpetuo omnibus, excepto vno genere Poly-
Gillij lapſus. porum, (ſcilicet Eledone.) Vnde Gillij lapſus quoque manifeſtatur, qui Polypos octo pe-
des habere ſimplicibus ſingulos acetabulorum ordinibus plenos ſcripſit. Teſtatur Ariſto-
teles brachijs Polypi membranam interiectam eſſe, vt cùm dixiſſet Sepias quaſdam in bi-
Hiſt. 4. cap. na augeri cubita; Polyporum, inquit, brachia tātundem, atque etiam plus magnitudinis
1. capiunt. Theodorus Gaza pro pediculis brachia interpetatur; quæ & crura, & cirros vo-
Barbæ. cat, itemq; barbas, Plinium fortè ſecutus, qui de Polypo maximo, Barbas, inquit, quas vix
vtroque brachio complecti eſſet; in quem locum hęc Maſſarius; ſic nos quoque, inquit, bar-
bas in antiquis exemplaribus legimus. hoc diximus, quia in cæteris omnibus impreſſis co-
dicibus branchias pro barbas deprauatè legitur; & intelligit per barbas brachia; nec dixit
Brachia. brachia, quoniam ſtatim ſubſequitur; Quas vix vtroque brachio cōplecti eſſet. Πλεκτάνας,
Theodorus brachia tranſtulit, κοτυληδόνας acetabula. Plinium, vbi inquit, Anguinū ouum H
Acetabula vidi, mali orbiculati modici magnitudine, cruſta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum
quæ. Polypi crebris, putat Zoographus acetabula (quæ ab accipiendo deriuant Grammatici) à
brachijs diſtinguere. Hæc enim ſunt veluti vaſcula quadam exigua rotunda, quibus bra-
chia exaſperantur. Synecdochicè tamen pro ipſis brachijs ſumi poſſe. Aceptabula, in-
Lib. 13. cap. quit Cœlius Rhodiginus, apud Plinium Trebius Niger in Polyporum ratione accepiſſe
32. videtur pro caliculis vrnalibus pelorium modo: vnde apud Senecam ſunt præſtigiatorum
acetabula; hoc eſt vaſcula, ſeu caliculi, quibus aſtantiū oculos fallendo præſtringūt, &c.
Sunt qui apud Plinium pro caliculis legant calicibus, quippè cùm vrnalis magnitudinis
fuiſſe à Plinio referatur teſte Maſſario, qui etiam tradit acetabula eſſe caliculos illos in bra-
chijs Polyporum, qui rei cuique admoti veluti cucurbitulę ſuo hauſtu adeò tenent, vt
Cotyledones. auelli nequeant. Erudiriores, inquit Cælius, κοτυληδόνας exponunt τοῦ πολύποδος πλε-
κτάνας, id eſt Polypi acetabula, ſiue cirrhos, aut vt Ouidius flagella, à cotyles ſimilitudine,
vt inquit

A vt inquit Euſtathius. id genus vaſis eſt, & manus cauitas. Inuenio apud Antiphilum Bizantium ἴλικας appellari: & apud Antipatrum Theſſalum in ſuo epigrammate, quod de Polypo aquilam occidente fecit πλοχμοὺς hoc verſu: *ἴλιξ.* *Πλοχμοί.*

Πλοχμοῖς δ' εἰλιχθεὶς, πίπτει εἰς ἅλα δύσμορος. id eſt: *πλέγματα.*

Cirris circumuoluta, cecidit in mare miſera.

Pedum autem ſeu brachiorum vſus eſt, ad capiendum & venandum cibos, eoſdemq; ori admouendum, cum careant promuſcide. Polypus, inquit Ariſtoteles, ſuis brachijs vt pedibus ac manibus vtitur: quippe quibus duobus ſupra os poſitis cibum admoueat. Quæ ſic tranſtulit Plinius. Polyporum multa genera. omnes brachijs, vt pedibus ac manibus vtuntur. ijſdem quoque ad natandum vti, author eſt Philoſophus. Paulus Iouius ijſdem *De Piſ. Rom.* obuia quæque comprehendere, ligare, inuoluere, ac flagellare tradit. Acetabulis autem vtuntur ad ſugendum & firmiter tenendum rem quamlibet, cui adhæreſcunt. ſed grandibus minorem ineſſe tenacitatẽ tradunt authores. Πρῆθμα quibuſdam dicitur cirrus apud *Μελίνη.* Heſychium & Varrinum, quibuſdã verò caput Polypi. Verbum autem, Πρήθειν inflare & diſtendere ſignificat: & caput quidem eius quamdiu viuit duriuſculum eſt, & quaſi inflatum; & in cibo quoq; inflat; nã ad caput vapores mouet & venerem ſtimulat. Μελίνη apud

B Heſychium & Varrinum dicitur ſemen milio ſimile, quod panicum putat Zoographus, item pars quædam in Polypo. Dorſum ſcribit Plinius partem læuem appellari, à qua acetabulorum ordo inchoatur. Collum etiam ei attribuit Ariſtoteles, idque imbecille cùm premitur. Vnde Athenæus: In polypis, inquit, aliæ partes corporis validæ ſunt, imbecilla ceruix. Pinnulam quoque anguſtam habet, deque medio orſam; cauſam reddit Ariſtoteles: nimirum quoniam paruum habeãt alueum, quem ſatis ſuis pedibus dirigere poſſunt. Vnde Plinius; Non habent pinnas quæ Mollia appellantur, vt Polypi: quoniam pedes vicem pinnarum illis præſtant. Fallitur tamen Plinius, quòd omnibus Mollibus pinnam denegarit, cùm omnia habeant, quamuis in Polypis tam ſit exigua, vt minimè aut vix conſpici poſſit. Theodorus Gaza in quodam Ariſtotelis loco fiſtulam tantùm Polypo tribuere videtur, vbi inquit Philoſophus: Fiſtulam ante alueum poſitam ſupra caput & brachia gerit cauam, qua mare tranſmittit. quãtum ſuo admiſerit alueo, quoties aliquid ore capit, eamq; modo in dextrã partẽ transfert modo in ſiniſtram, hac eadẽ fiſtula ſuum quoq; atramẽtum effundere ſolet. Et Plinius; eſt Polypis, inquit, fiſtula in dorſo, qua tranſmittunt *Dorſum.* *Collum.* *Lib. 7.* *Hiſtor. 4.* *cap. 9.* *Pliny error.* *Fiſtula.* *Lib. 9. c. 29.*

C mare: eamq; modo in dextrã partẽ, modo in ſiniſtram transferunt. Roſtrum quoq; ei tribuit Iulius Scaliger: itemq; Bellonius Pſittaci roſtrũ. Nulla tegi cute Plinius author eſt: tamẽ Bellonius pedes ſeu cirros pelle contegi varia ſcripſit: carnem albam Galenus, & Plutarchus cauernoſam eſſe meatuumq; plenam ex aſpectu probat. Formam Polyporum ſcribit Cardanus eſſe ſimilem araneorum, ſi maxima minimis comparare licet; corpus enim, inquit, marinæ cucurbitæ non multum abſimile, octonis pedibus, vt Mollibus pleriſque, quibus tamen nullus ſenſus deeſſe videtur: os corneum non abſimile pſittaci roſtro, in quo & magnum robur, & excrementi locus prope os ipſum. Polyporum varia reperiri genera teſtes ſunt veteres, & in primis Ariſtoteles, qui de eis ſic ſcripſit: Polyporum genera plura ſunt, eſt enim quod & conſpectius & maximum eſt, cuius terreni maiores quàm pelagij ſunt: & quod corpore exiguo varioq; eſt, cibo ineptum: & quod Eledonam vocant, crurum prolixitate diuerſum: & quod vnum ex mollium numero ſimplicem acetabulorum ordinem agat: cætera namq; omnia duplici caliculantur. Ad hæc, quod alij Bolitænam, alij Oſſolem appellant. Duo item viſuntur genera conchis indita, quorum alterum Nautam aliqui vocant, alterum Pompilum, ſiue ouum Polypi: teſta ijs vt Pectunculis conca- *Roſtrum.* *Exer. 218.* *Obſer. 1. cap. 74.* *Lib. 9. c. 12.* *Lib. 3. de ſympt. cauſis.* *Quæſt. nat. 19.* *De Var. rer. 7. 37.* *Genera.* *Hiſtor. 4. cap. 1.* *Bolitæna.*

D ua, ſimplex tamen, nec ita deſtinata, vt ei inhæreant. Sæpius iuxta terram paſcuntur: vnde euenit vt fluctibus iactati in aridam elidantur, & teſta dilapſa nudi capiantur, aut in terra anima extinguantur. Conſtant exiguo corpore, facie ſimiles Bolitænis: Eſt etiam qui Cochlearum more ſiliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi ſoleat, ſuaq; interdum brachia exerat. Verùm cùm Theodorus in hac ſua huius loci verſione, obſcurè certe & parum rectè ipſius Ariſtotelis dicta interpretetur, ad Græcam lectionem confugere oportet; quam, cum in Græcis peruulgatis codicibus corrupta ſit, ex vetuſtiſſimo atque egregio, Vaticanæ Bibliothecæ exemplari caſtigatam apud Saluianum quis legere poterit, qui ſic eam latinè reddit: Sunt autem plura Polyporum genera, vnum quidem valde notum, & ipſorum maximum; ſunt verò multo maiores littorales, quàm pelagici. Ad huc autem alij parui, varij qui non comeduntur. Aliud etiam Eledone vocatum, pedum prolixitate diuerſum, & quia ſolùm ex Mollibus ſimplicem acetabulorum ordinẽ habeat; alia namq; omnia duplicem acetabulorum habent ordinem; & hoc vocant alij quidem Bolitænam, *Oſſole.* *Nauta.* *Pompilus.* *Gaza notatus.* *Ariſtoteles correctus.*

alij

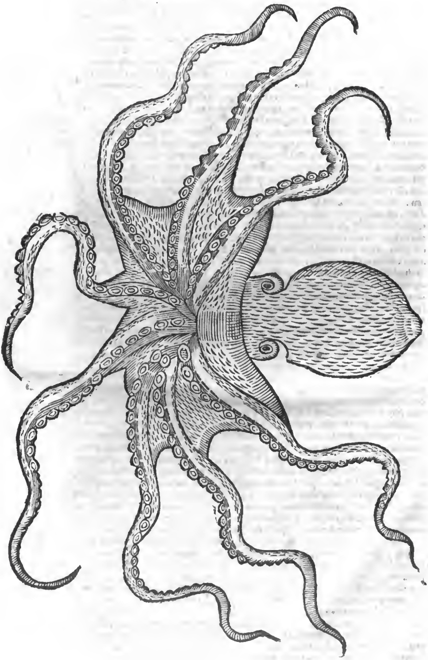
alij verò ozolim. Inſuper alij duo in Conchis, vnus vocatus à quibuſdã Nautilus, & Nau- E
ticus, à quibuſdam verò ouum Polypi. Eſt autem teſta eius, velut Pectunculis concaua &
non innata; paſcitur autem hic ſæpius iuxta terram, vnde à fluctibus in aridam truditur,
& teſta exutus capitur, & in terra moritur. Sunt autem hi parui, & forma ſimiles Bolitænis.
Et alius in teſta, velut Cochlea, qui non exit è teſta, ſed Cochleę inſtar ſubeſt, & interdum
foras brachia porrigit. Ita ferè etiam corrigit Rondeletius, cuius lectionem ſuo loco ſe-
Polyporum quot genera apud Ariſt. Lib. 7. ctabimur. Sunt itaque apud Ariſtotelem quinque Polyporum genera, duo teſtis indita,
tria nuda, quorum primum omnium maximum, valdeque notum, ſecundum paruum, va-
rium, non eſculentum, cuius generis nullus præter Ariſtotelem, quod ſciam, meminit, ter-
tium Eledone vocatum, quod aliqui Bolitænam, aliqui ozolim vocant. Apud Athenæum
ex Ariſtotele & Speuſippo ſpecies Polyporum recenſentur, Heledone, Polypodine, Bol-
botyne, Oſmylus. Et Ariſtoteles Mollia eſſe ſcribit Polypos, Oſmylem, Heledonem, Se-
piam, Lolliginem. Hic notandum eſt in Ariſtotele, dum ait Littorales maiores eſſe pela-
Lib. 9 c. 29. gijs, non noua Polyporum explicaſſe genera vti Saluiano Plinius opinari videtur, hunc
Ariſtotelis locum ſic transſcribens: Polyporum multa genera; terreni maiores quàm pela-
gij. Sola namque loci atque magnitudinis varietas generum varietatem non facit. Sed F
ſolum eiuſdem primi generis differentias quaſdam edocet; eius namque littores Polypi
maiores ſunt pelagijs. Atque huius ſententiæ Rondeletius fuiſſe videtur, cùm ſcribit:
Polypum hic depinximus qui omnium maximus eſt & notiſſimus, cuius differentias duas
eſſe diximus: alter enim littoralis eſt, alter pelagicus, vita ſolùm, ſpecie nullo modo diffi-
dentes. Apud Athenæum inuenio Ariſtotelem in libro de Animalibus Polypum diuide-
re in Nautilum & Tripſichrotem, quaſi colore mutabilem dixeris. Fortè tres illæ ſpecies,
τρεψίχρος quas modò enumerauit primùm, colorem omnes variant, & per Nautilum eas quæ con-
Polypus Ariſtoteles correctus. chis præditæ ſunt, intelligit. Sunt qui in Ariſtotele legant τρεψίχρως, quòd attritu colo-
rem inducat, malo tamen ex Athenæo τριψίχρωτ, legere, quòd colorem mutet. Diphilus
apud Athenæum Polpyo ſimilem χελιδόνια ait, hoc eſt Hirundinem, ac volucri hirundi-
Lib 7. ni ſimilem perquam volutare ſcribit Plinius. Vnde Edouardus VVottonus Hirundinem
ſiue Chelidonem cum Polypis coniunxit, præſertim cùm Ariſtoteles Hirundinem à piſci-
bus ſeparare videatur, maximè eam quæ ſublimis volat, & volatu ſtridorem emittit. Sunt
qui exiſtiment Chelidonem Ariſtoteli & Plinio piſcem ſignificare, Athenæi verò Cheli-
donem alterius eſſe generis, quod & VVottonus veteris tamen nullius ſcriptoris autorita- G
De Subtil. li. 10. te fretus credidit; nos inter piſces ponemus. Cardanus monſtruoſum quendam piſcem in-
ter Polypos ponit: Alij, inquit piſces ſunt informes, velut quod corio eſt quaſi ſuillo, ma-
Monſtroſus piſcis. gnitudine fermè elephantis, ſuillo etiam capite, pedibus loraceis ſiue dentibus, paruis ocu-
lis, ſub ventre duo foramina haber iuxta caudam. Cauda prælonga; brachij menſura la-
tiore, quam menſuram longitudine & latitudine implent ſingulæ auriculæ, corio craſſiore
Exercit. 216. quàm digitus ſit: forſan è Polyporum genere eſt. Contra quæ verba ſic ſe Iulius Scaliger
exercuit. Cete, inquit, vaſtiſſimum, quod elephantis deſcriptum magnitudine, ais, eſſe for-
ſan de genere Polyporum, manifeſtè leuitatem prodit ingenij tui. Cui ſuillum caput aſ-
ſignabas, ſuem potius faceres. Nam Polypo ſi neſcis, non vt ſuibus roſtrum, ſed vt Sepiæ
cuidam generi, vt pſittaco beccum eſt. Vti libet opulentia Gallica ad differentiarum intel-
lectionem. Et in antiquis Romanorum monumentis eſt. Tum ſi non fuiſſet, noſtra opera
fuerit. Nam ſi palliatis Græculis licuit, coruos, ſerpentes, vrſas, eaſque ſi dijs eorum pla-
cet, caudatas in cœlo collocare: quare non liceat togato viro: atque etiam ſagato, voculam
vnam è nobiliſſima omnium prouincia citare ad comitia litterariæ dictaturæ? Ridiculus
verò cùm Sepiaceo generi coriaceos pedes, atque etiam caudam, etiamq; longam deſigna- H
bas. Sed & auriculas cum appingis brachij longitudine, ac latitudine: probè te nouiſſe Po-
lypum intelligo: qui eum aticulatum congenerem piſcem fingas. Nam quod ſub ventre
duo ſint ei foramina, quid mirum tandem? Fœmina enim illa fuerit. Totidem habet &
balæna. Item mas delphin alterum ad excremenra: alterum vnde veretrum euaginet. Hæc
Scaliger. Ego verò Polyporum ſummatim genera facio vnum conchis inditum, quod in
duas ſpecies diuiditur, de quibus inter Teſtata dicemus: alterum ſine cõchis quod & alias
tres ſub ſe ſpecies habet. Prima enim maxima & notiſſima, ore, oculis, partibus internis
De piſc. lib. 17. c. 7. Sepiæ ac Lolligini ſimilis, vt ſcribit Rondeletius, brachia verò longiora habet, promuſci-
dibus caret: aluo eſt rotundiore, Sepia latiore, Lolligo verò longiore. Acetabulorum in
brachijs cõtinuus eſt, & duplex ordo: quæ initio maiora, deinceps minora fiunt: Sunt etiam
quatuor pedum acetabula omnium maxima. his omnibus mira vis ineſt, vnde Trebius
Lib. 9. c. 30. Niger apud Plinium, negat vllum eſſe atrocius animal ad conficiendum hominem in

aqua,

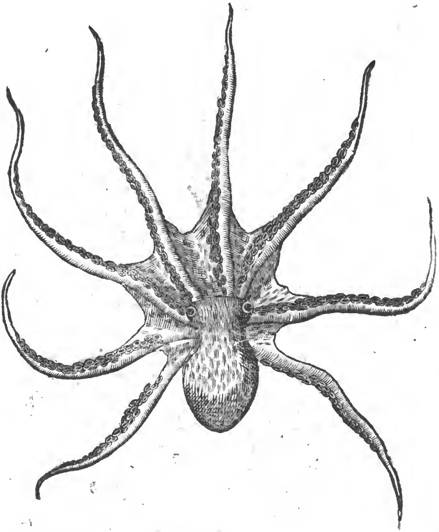
Google

A aqua. Luctatur enim amplexu & ſorbet acetabulis, ac numeroſo ſuctu detrahit, cũ in nau-
fragos vrinantesq; impetum capit. Sed ſi inuertatur, elangueſcit vis, exporriguntur enim ſe
reſupinati. Hunc eundem Polypum ſic deſcripſit Bellonius: Acetabula in cirris pluſquam
octingenta haber, atque in quolibet cirro pluſquam centum, quæ in imo quidem maiora,
deinceps verò minora fiunt, & quadam pellicula conteguntur, quæ horum dilatationis &
contractionis eſt cauſa. In interna cirrorum ſerie ad radices roſtrum illi eſt nigrum, in
medio corneum ac durum, pſittaci roſtro ſimillimum, quo cuncta etiam duriſſima commi-
nuit. Oculos habet (vt Teſtacea) extrorſum ſitos in ea colli parte, ad quam alligantur cir-
ri, qui beneficio naturæ palpebra integi poſſunt: quo fit vt parui admodum appareant, nec
quidquam eorum, præter id quod in ijs eſt, pullum, conſpiciatur. Quod autem Vulgus in
Polypo caput vocat, id verò interna parte turgidum eſt, multiſque loculamentis concauũ,
eius nimirum alueo ac fiſtula. Quodque Polypus in varios colores ſe commutare dicitur: *Vt in varios*
id quidem à molli eius pelle prouenit, quæ facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album, *colores mu-*
mox rufum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas. Pronus Polypus ocu- *tetur.*
los oſtendit: ſupinus verò ſua loculamenta: qua parte commodè diſſectus, magis cartilagi-
B neus ſentitur: atque in eius interaneis neſcio quid turbinatum videas, quod cordis vel he-
patis naturam habere dixeris. Verùm id quidem protinus effluit, & diſſoluitur. Quod au-
tem illi veluti cerebrum eſt, id quidem proportione magis, quàm natura tale eſſe credide-
rim. Ab ore gula ei patet oblonga & anguſta, in quandam ingluuiem ampliſſimam pro-
ducta, cui adhæret ventriculus: à quo inteſtinum tenue (craſſius tamen quàm gula) partem
repetit ſuperiorem, & iuxta os ſurſum tendit. Corneum quiddam vtrinque habet Poly-
pus, in quo eius oua recluduntur: lucida quidem ea & tranſparentia. Flagella autem oſten-
dit quina, atque interdum ſena. Hæc Bellonius. Nos quidem huius generis iconem da-
mus. Captus is eſt prope Iluam maris mediterranei inſulam: longus erat pedes duos: cir-
ris duplici acetabulorũ ordine inferna parte inſignitis, albis: ſuperna maculis ferrugineis
aſperſis: capite vario, coloribus, præſertim rubro, cæruleo & nigro: oculis magnis aurea iri-
de, pupilla nigra. Huius iconem ita expreſſimus, vt vnica tantùm acetabulorum ſeries con-
ſpici poſſit. In ea quam ponit Rondeletius vtraque conſpici poteſt: ſimilẽ deinceps ſubie-
cimus, vti etiam eam quam ponit Zoographus, partem pronam illius quam Rondeletius
ponit, repreſentans. Huius autem generis cùm littorales ſint & pelagij, littoralem tantùm
C depinximus: alterius enim pictura non eſt opus, cùm ſatis ex præmiſſa cognoſci queat: pe-
lagium enim minorem eſſe ait Ariſtoteles & varium ac cibo ineptum. Notandum autem
eſt littorales hoſce Polypos certam non habere magnitudinem; nam pro ratione ætatis ac
loci, magnitudine variant: vt ſcribit Aelianus inquiens; temporis longinquitate Polypi *Li. 13. ca. 6.*
adeo magni euadunt, vt ad Ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur.
Sanè monſtrum videtur, nõ Polypus, de quo Carteiæ capto ſic apud Plinium ſcripſit Tre-
bius Niger. Oſtendere, inquit, Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarũ quinde-
cim capax, atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas, quas vix vtroq; brachio complecti
eſſet, clauarum modo toroſas: longas pedum triginta: acetabulis ſiue caliculis vrnalibus
peluium modo, dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſſeruatæ miraculo pepen-
dere pondo D C C. Hæc Plinius, quem Fulgoſus quoque ſecutus videtur, qui narrans *Lib. 1 t.*
de ſimili bellua hiſtoriam, quam poſtea referemus, eius caput immẽſum fuiſſe tradit, hor-
rendumq; quod Lucius, inquit, Lucullus qui illud inſpexit, putauit quindecim amphora-
rum quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, menſuram continere, Brachia autem ingentia
adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaq; crurum magnæ ollæ amplitu-
D dinem complere. Eius autem reliquiæ in miraculi teſtimonium ſepoſitæ fuere, ſeptingen-
tarumq; librarum pondus exceſſerunt. Strabo quoque circa Carteiam talenti pondo repe-
riti author eſt. Non prætermittendum cenſeo, quod de Polypo ſeptentrionali narrat Olaus *Lib. 21. ca.*
Magnus, tãquam à noſtris multum diſcrepante corpore, quamuis natura ac moribus con- *21. in epi-*
ueniat: In littoribus, inquit, Noruegiæ Polypus ſiue multipes animal eſt, fiſtulam in dor- *tome.*
ſo habens, qua mare tranſmittit, eamq; modò in dextram partem, modò in ſiniſtram tranſ-
fert. Cæterùm per brachia (velut acetabulis diſperſis) ac denticulatas forcipes, omne quod
ſibi appropinquat, inuoluit; animal carens ſanguine. Quidquid comedit, aggregat in
cauernis, vbi manet: deinde putamina eroſa carne egerit, adnatanteſq; piſciculos ad ea ve-
natur: teſtas etiam & cruſtas cancrorum reſiduas eijcit. Mutatur color eius ex lapidis colo-
re cui adhæret, maximè accedente timore ob aſpectum congri inimici ſui. Habet quatuor
pedes medios magnos, & in totum octo; paruum corpus quod pedum magnitudine com-
penſatur: alioſq; adumbratos pedes, ſtrictos, qui vix percipi queunt, his ſe ſuſtentat, mo-

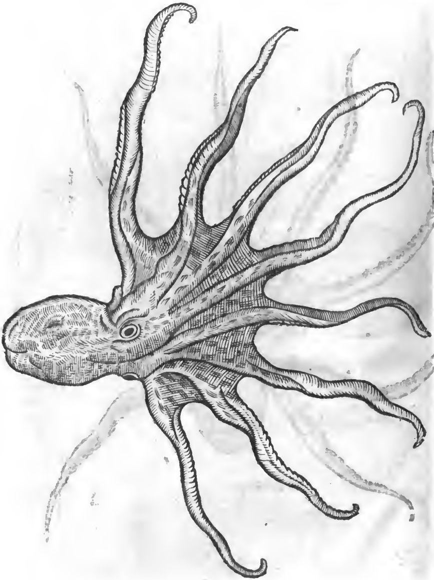
Polypus in quo vna tantum acetabulorum ſeries exprimitur.

Polypi alia icon cum duplici acetabulorum ordine.

Polypus idem prona parte depictus ex Zoographo.

A uetur, & tuetur, tum etiam apprehendit, quidquid à ſe fuerit remotum: ſupinuſq; adhæret ſaxis, vt vix amoueri poſſit, niſi re aliqua fætida admota. Hoc Olaus Magnus, ſeu mauis author, qui eum in epitomen redegit.

SENSVS.

ODORANDI facultas ſumma in Polypis viget, cùm odore eſcarum allectati capiantur, & maximè olearum, quas in littore proſequuntur, adeò vt cani ſagaci ab Oppiano comparentur: *Odoratus.* Adhæreſcunt autem ita teſte Ariſtotele rei quam appetunt, vt inde auelli non poſſint, niſi pulicaria herba admota, cuius odore protinus reſilire dicuntur. *Hiſt. 4. c. 8.* Guſtus quoq; membrum habent molle, carnoſumq;, vt idem ſcribit Philoſophus. *Guſtus.* Et ſanè exquiſito præditos guſtu deprehendo ex aqua dulci, quam ſimulatq; piſcator prope petram effuderit, ſtatim fugiunt, petramque relinquunt.

B

LOCVS.

PRIMVM Polypi genus omni ferè in mari frequens eſt; reliqua verò non item: Ariſtotele authore in Euripo Pyrrhæo, neque Polypi, neque Bolitænæ, neq; alia quædam genera gignuntur. *Hi. 9. c. 37.* Citat Athenæus Theophraſtum in libro de locorum differentijs, circa Helleſpontum non generari Polypos, quia frigidius illud mare ſit, ac minus ſalſum: quod vtrumque Polypo noxium. *Lib. 7.* Teſtatur Oppianus magnos in ponto Euxino haud reperiri hiſce verſibus. *Halieut. 1.*

Noxia non ponto monſtra educantur in iſto,
Et parui piſces non quidquam hoſtile timentes
Securi viuunt vndis, procul Aſtacus ingens,
Polypodes deſunt magni, deſuntq; Paguri.

C Sunt, qui hoc mare à Polypo vitari putant, quia ſit animal ob imbecillitatem ſuam frigoris impatiens, & mare ad boream vergens aſſiduis imbribus ferè ſit obnoxium. Saxorum cauernas incolunt teſte Bellonio, nec vada apprehendunt, vt ſcribit Plinius. *Cur non ſint in mari Euxino.* Littoralis potiùs quàm pelagius videtur Polypus, vt ex Ariſtotele conijcere licet, quando inquit: Loligo ſola ex Mollibus gaudet alto, vitamque pelagicam agit. In mari Adriatico frequentiſſimos eſſe, teſtis eſt author de natura rerum, & reuera ego eos Venetijs ſæpè proſtare in foro vidi. In exterioribus Carteiæ locis Polypum ad talenti pondus accedere Strabo ſcribit. *Lib. 9. c. 29.* Et Archeſtratus apud Athenæum inquit. *Lib. 3.* *Lib. 7.*

Πουλύποι ἔν τε Θάσῳ καὶ Καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι
Καὶ Κέρκυρα τρέφει πολλούς, μεγάλους τε τὸ πλῆθος, ideſt:
In Thaſo, & Caria Polypi ſunt optimi,
Corcyra magnos etiam alit, numeroque multos.

VICTVS.

D

VORACISSIMVM animal eſt Polypus, & magnum in ventre habet robur, vt quiduis obuium ſine negotio, vt ſcribit Aelianus, deuoret & conficiat. *Lib. 1. var. lect. 1.* Iulius Scaliger inter animalia omniuora enumerat, nec immerito. Non ſolùm enim carnes animalium ferè quorumuis, ſed & fructus arborum depaſcitur: Humanasq; imprimis appetit, vt vult author de natura rerum. Et Trebius Niger apud Plinium tradit ad conficiendum hominem in aqua nullũ hoc atrocius eſſe animal, luctari complexu atq; ſorbere, & numeroſo ſuctu detrahere, ac in naufragos vrinantesq; impetum facere. Frequentiſſimũ ei cibum eſſe refert Ariſtoteles Conchularum carnem, horum autem Conchas complexu crinium frangit. *Hiſt. 8. c. 2.* Itaque præiacentibus teſtis cubile eius deprehenditur, vt ſcribit Plinius. *Lib. 9. c. 29.* Omnia in domum comportat: dein putamina eroſa carne egerit, adnatanteſque piſciculos ad ea venatur. *cap. 2. Halieut.* Iulides non edit, vti canit Oppianus, ſed Carabos, quos quo aſtu

Cancris vi- capiat, vbi de ingenio, & induſtria eius diſceptabitur, agemus. Cancris quoque, & Pagu- E
ctitant, & ris victitare obſeruauit Bellonius. Viſus eſt, inquit, nobis Polypus in portu Corcyræ nigræ
Paguris. integram horam cum Cancro decertaſſe. Aelianus author eſt carnes quoque Locuſtarum
De Animal. quandoque exugere, & ſuccum earum exhaurire. Idem ſcribit teſtimonio piſcatorũ eum
l.c.32. in terram progredi ad oliuæ germen in littore poſitum. Et alibi Polypos, inquit, & Oſm y-
Lib.1.c.37. los in ſiccum egreſſos æſtiuo tempore, ex maritimis arboribus frugiferis fructus ſubripien-
de Animal. tes, (ſcandunt enim per truncos, & ramis ſe implicant) ſæpè agricolæ & deprehendunt,
Lib.9. Ani- & pro direptis fructibus pœnas ex comprehenſis ſumunt: & pro commiſſo ab eis furto,
mal.c.45. fructuum dominis ipſos ad epulas adferunt. Ex plantis, inquit Athenæus, olea delectan-
Olea dele- tur. Eius truncum flagellis amplexos ſæpè offendunt. Ficis quoque ad mare natis affixi, &
ctantur. fructum mandentes nonnuquam deprehenduntur, vt Clearchus ſcribit, de ijs quæ in hu-
Lib.7. more degunt. Idem quoque ait eo argumento cognoſci Polypos, oleæ amantiſſimos eſſe,
Ficis veſci. quòd ſi oleæ ramum in mare demiſerit, vbi Polypi ſint, ac aliquãtulum detineat, quot vo-
luerit, modico negotio extrahet circa ramos implicitos. Oppianus quoque, quàm ſint oleæ
4. Alieut. amantiſſimi hiſce verſibus declarat Lippio interprete.

Palladiæ gaudet ramis felicis oliuæ F
Polypus, & glaucis folijs (mirabile dictu)
Corripitur, gliſcitq; comas, frondeſq; virentes:
Eſt totus lætus ramis, & fronte benigna,
Cum iuxta pontum è agris ſtat ſplendida baccis
Arbor, & expanſis conſurgit littore ramis.
Polypus ad frondes trahitur: ceu per iuga montis
Sæpe canes quærunt veſtigia tecta ferarum,
Atque feras prendunt, dominos ad luſtra trahentes.
Sic virides ramos gliſcit frondentis oliuæ
Polypus, & ſubito ſalſis emergit ab vndis,
Per terram repit ramos vbi nactus oliuæ,
Applanat trunco latus, radice ſub ima
Flectitur impliciitus, veluti complectitur vlnis
Nutricem nuper veniente m paruus alumnus.
Inq; ſinus primum puerilia brachia iactat, G
Atque cupit niueo connectere brachia collo.
Sic eſt Palladiæ ramis connexus oliuæ
Polypus, & totus lætatur fronde virente,
Nunc pedibus tenuis ramum complectitur illum,
Nunc iſtum, veluti peregrina ex vrbe reuerſus,
Collectos vna dulces offendit amicos,
Extenſus manibus cupidè complectitur omnes.
Celſa non aliter obrepunt abore fontes
Nexu hederæ, & ſurgunt primum radicibus imis,
Et multis nodis longè latèq; per omnes
Tolluntur ramos ad ſumma cacumina tenſa.
Sic lætus glauca ſua brachia nectit oliuæ
Polypus, hunc ſimilem dulci quis dicet amanti.
Poſtquam Palladijs ramis exempta cupido,
Expletitq; animum folijs, ſeu fronde virentis H
Protinus æquoreas obrepit lætus ad vndas.
Talis amor frondis, vel tam furioſa cupido
Hunc capit, & talis piſcator fraude peritus
In medium iactat plumbum quod fronde reuincit
Palladia; & piſcis ramos non temnit oliuæ,
Sed ſociam prendit frondem, nec deſerit vnquam;
In nauem tractus rami non vincla relaxat,
Non odit viridem eam iam moriturus oliuam.

Hiſt. var.1. Salſamenta quoque eſſe ex hiſtorijs admirandis, quas infrà inter hiſtorica recenſebi-
cap.1. mus, fiet manifeſtum. Aelianus tanta auiditate ſcribit, piſces, & obuia quæque deuorare, vt ne à proprio quidem genere abſtineant; refertque qui minores teſtibus incluſi capiun-
tur,

A tur, maiorum eſcam fieri. An verò brachia ſua edat tempore penuriæ, rurſumque renaſcantur, ſummoperè apud ſcriptores antiquos controuerſum inuenio. Athenæus peruetuſtos citat Poetas, qui id affirmaſſe videntur, vt Alceum, qui canit.

Ἐσθίω δ' ἐμαυτὸν ὡς Πολύπους: ideſt

Me ipſum, vt Polypus, comedi.

Et paulo pòſt: In penuria inquit cibi aiunt ſeipſos comeſſe. Hoc ſcripſit Comicus Pherecrates in fabula, cui titulus eſt Agreſtes, his verbis:

Εἰσθίουσιν (malè legitur in Athenæo θρυσκοῦσι) καὶ βουκάνοις καὶ στροβίλοις ζῶν.
Ὁπόταν δ' ἤδη πεινῶσι σφόδρα, ὥσπερ τοὺς Πολύποδας.
Νύκτωρ περιτρώγειν ἐντὸς (malè etiam ibidem ἐκ τῶν) τοὺς δακτύλους.
Agreſtibus oluſculis & carduis viuere,
Quumq; vehementer eſurirent, Polyporum inſtar,
Noctu digitos ſuos intus arrodere.

Diphilus in Mercatore.

Πολύπους ἔχων ἅπαντας ὁλομελεῖς τὰς πλεκτάνας
B Οὐ περιβεβρωκὼς ἑαυτὸν ἐστὶ φίλτατε. ideſt.
Polypus omnia hæc habet integra brachia:
Seipſum is non circum arroſit o amiciſſime.

Sed & huius rei ante alios Heſiodus non ignobilis poeta meminit. *In Erg.*

Ἤματι χειμερίῳ, ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει,
Ἔν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ, καὶ ἤθεσι λευγαλέοισι. hoc eſt:
Tempore hyberno, quando ex aſſis Polypus ſuum pedem arrodit,
Inque frigida domo & in habitaculis triſtibus.

Oppianus Vrſos ſcribit in terra ſuos pedes lambere ac ſugere, vt Polypos in mari his verſib. 3. *De Venat.*

Τοῖσιν ἴσα βένθεσσιν ἐν εὐρυπόροιο θαλάσσης
Πουλύποδες σκολιοῖσι παρ' ἐν κύμασιν αὐτίαουσιν:
Χείματος ἐν μεσάτοισι κινοῦντας πτυόεντος ἐπ' αὐτῷ
Κεῦθον τε φωλειαμῶσιν ἰδεῖν πλοκαμῖδας ἔδοντες.
Αὖ ἐαρί τῇ ἐαρόφρον τὸ ῥωμαλέον ἀνθήσειε
Λαρίμοις σφισιν ὦκα νέοι πάλιν ἀλθήσκουσι
C Καὶ πάλιν εὐπλόκαμοι δολιχήν πλώουσι θάλασσαν.

Gabriel Bouuerius ſic hoſce tranſtulit.

Sic in gurgitibus longè lateq; profuſis
Intortis faciunt Polypi graſſante rigore
Inque crepitantibus ſe condunt æquoris altè
Et fatrant ſpiris radentes dira palati.
At cum ver campis fragrantes reddit honores
Sponte repubeſcunt Polypi femela flagella
Ac freta peruadunt iiſdem fluctuſq; ſonantes. Et rurſus alibi, interprete Lippio.
Polypodes gelidam ven verrunt aqua a bruma,
Formidant rapidas vento impellente procellas,
Et curuis degunt antris, torpentq; veterno,
Abſumuntque pedes longas vel non ſecus ac ſi
Carnes non paſcant proprias, quæ ſæpe renata
Exaturans domitos, Neptunus munera donat,
D *Fæcundatq; pedes in pabula grata natantum.*

His etiam ſubſcribit Aelianus: Polypus, inquit, cùm alijs cibis paſcitur, (eſt enim edaciſſimus, ad fraudemq; & inſidias callidiſſimus) tum verò ſua ipſe membra conficit. Nam ſi præda eum deficiat, brachia ſua deuorat: ac ventre ſic ſaturato, inopiam venationis leuat: deinde renaſcitur ei quod deeſt: hoc tanquam promptum præſidium ad famem reſtinguendam comparante ipſi natura. Et Plutarchus, inquit, Polypus, ſub brumam ſeipſum vorans corrodensq; deſidet. *Lib. Vtrum animal &c.*

Ἐν ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ ἤθεσι λευγαλέοισιν:

Adeo vel piger vel ſtupidus, vel certè ventre tam rabido, aut his forſan obnoxius omnibus. Hinc aiunt Iohanni Grammatico Polypo dici κολοβόποδας. Et Proclus in Heſiodum Διὸ καὶ εὑρίσκονται οἱ παλαιοὶ πολύποδες, ἔχοντες κολοβοὺς τοὺς πόδας. Id eſt, propterea maiores Polypi pedibus mutilis deprehenduntur. Sed cur hoc, inquit Maſſarius, veriſimile eſſe

le eſſe non poteſt, vt Polypis interdum à ſeipſis,& interdũ à Congris brachia prærodi cõ- E
Hiſt. 8. c. 2. tingar, quando & Cercopithecos deſiderio carnis comedendæ correptos caudam ſibi ro-
Lib. de ſoler. animal. dere videamus? Nam Ariſtoteles, inquit: Quod autem nonnulli aiunt Polypum ſeip-
ſum comeſſe falſum eſt; ſed aliqui ſua brachia corroſa habent à Congris. Plutarchus quo-
Lib. 7. que falſum id eſſe ſcribit. Et Athenæus, à Congris, inquit, perſequentibus, & infeſtis eius
ſic pedes lacerantur. Quapropter malè Proclus commentator in Heſiodum à Paguris eos
excedi citat ex Ariſtotele. Præciſa brachia renaſci, vt lacertis caudã, author eſt Plinius. Non
prætereundum Eledonem quibuſdam dici ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quòd ipſa ſe rodat. Sed
Lib. 9. c. 29. alij plerique de Polypo ſimpliciter, non de Eledona ſpecie eius priuatim hoc tradunt. Græ-
ci quoque Polypum ἀυτόφαγον nominant teſte Dalechampio, in ſuis ad Plinium anno-
tationibus.

GRESSVS. NATATIO.

F

Exitus in ſiccum. NON deſunt, qui Polypum in terram deſcendere tradãt. Ariſtoteles in primis, Mol-
lium, inquit, vnus Polypus (crura enim ei quàm cæteris longiuſcula, & gradien-
Lib. 7. di facultate prædita ſunt) exit in ſiccum, graditur per aſperiora, vitat leuia. Idem
Lib. 9. c. 29. ex eo Athenæus: In ſiccum, inquit, exire nonnunquam viſi ſunt, aſperis præcipuè locis: læ-
ues enim odere. Et Plinius: ſoli, inquit, Mollium in ſiccum exeunt duntaxat (Ariſtoteles
Lib. 9. c. 19. μάλιστα) aſperum, læuitatem odere. Idem alibi. Exeunt in terram, & qui marini mures vo-
cantur, & Polypi, & Murænæ. Quæ proculdubio ex Theophraſto tranſcripſit Plinius; nimi-
ſum ex eius libro, qui de ijs, qui in ſicco verſantur, inſcribitur, hodieque περὶ ἰχθύων, hoc
Exerc. 218. eſt de piſcibus. Polypo, inquit Iulius Scaliger, pedes ſunt vix hac appellatione digni. ita
enim in ſolido ſub aquis ingreditur, vt humoris beneficio ſupẽſus fluctuet. In ſicco ambu-
latio cùm pulſu, & tractu fiat, alterum ſolum eſt in Polypi motu; qui neque greſſio, neque re-
ptio eſt, tractus ſcilicet, acetabulis enim iactis procul, vt cuique applicuit, id apprehenſum
tenet: tum brachiorum contractione corpus admouet. ita ſubuehit ſeſe in eam partem, cui
adhæſerit. Natat teſte Ariſtotele, & pinnis, & pedibus: βαδίζει, inquit; δὲ τὰ τῶν ἑκατέρων,
(ſcilicet πτερυγίων καὶ ποδῶν) ὥσπερ Πολύπους. ex eodem pinnulam alueum abientem mi- G
Lib. Halieut. 1. nimam, minimeque conſpicuam eſſe probaui ſuperiùs: Plinius tamen pinnas ei prorſus ne-
gat, quòd pedes vicem pinnarum ei præſtent. Oppianus.

Piſces aequoreis alij voluuntur in vndis:
Polypodes multis ſparſi per membra flagellis.

Natat obliquus, inquit Ariſtoteles, pedes in eam porrigens partem, quod capitis nomi-
ne appellatum eſt. Atque ita efficitur, vt cùm natat, proſpiciat in aduerſum: (nam oculi
ſuprà ſunt conſtituti,) & os habeat ex aduerſo. caput illud Polypis quamdiù viuunt, præ-
durum, & quaſi inflatum eſt. Quæ ſic ex eo repetijt Plinius: Natant obliqui in caput, quod
prædurum eſt ſufflatione viuentibus.

RESPIRATIO.

POLIPODES piſces ſcribit author libri de vtilitate reſpirationis Galeno adſcripti, nu-
triri aere externo influẽte per poros, non aliter quàm cætera exãguia, in quibus mo- H
dicus eſt calor. Ariſtoteles aquam per cauum eos reſpuere ait, quod ſupra eam par-
Lib. de reſp. tem ſidit, quam nomine capitis proſequimur. Theophraſtum laudat Athenæus ſcribentem
Lib. 7. in libello de ijs, quæ in ſicco degunt, reſpirationis gratia ſiue ad temperandum calorem in-
ternũ omnibus viuentibus ἔμφυτον, aquam maris non admittere οὐ δέχεσθαι τὴν θάλατταν.
Sanè liber hic Theophraſti, quamuis nõ extet integer; ſupereſt tamen integra adhuc illius
ſententia hæc, quam paulò pluribus lubet verbis deſcribere: eſt enim locus eximius: enim
ſic vertit Iſaacus Caſaubonus. Illud, inquit, mirum, an poſſit vllum animal partibus ijſdẽ
inſtrumentalibus, modò aerem trahere; modò aquam recipere. magis tamen fortaſſe mi-
rabile, ſi modò quidem aer ſit aptus, & congruens ad refrigerationem (aut quidquid eſt id
quod reſpirationem confert) modò verò aqua: ambo namque ſimul admitti non queunt.
De Polypis minus mirum: quia illi maris aquam non recipiunt. Quocirca parum ſe in Ari-
ſtotelis

A ſtotelis & Theophraſti philoſophia verſatum prodit interpres Athenæi, qui locũ Athenæi Dalechampij error.
& Theophraſti tam abſurdè accepit, vt vbi inquit Atheneus ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἐν τῷ ξηρῷ
διατριβόντων ζώων, οὐ δέχεσθαι φησὶ τοὺς Πολύποδας τὴν θάλατταν, verterit: Idẽ libro de ijs
quæ in ſicco verſantur, ſcripſit reliquit, è mari Polypos egredi. Zoographus putat Polypos
mare nõ recipere refrigerationis gratia, vt ſuis branchijs piſces: ſed dũ cibũ capiunt, obiter
admittere; idemq; mox per fiſtulam, vt Cete reddere. Quæ ſanè ſentẽtia ab Ariſtotelis placitis non abhorret, in quibus ſic ſcriptum reperio. Fiſtulam ante alueum poſitam ſupra
brachia gerit cauam, qua mare tranſmittit, quantum ſuo admiſerit alueo, quoties aliquid
ore capit. quæ ſic tradit Plinius. Eſt Polypis fiſtula in dorſo, qua tranſmittunt mare.

CAPIENDI RATIO.

FACILIS eſt eorum captura. Nam vel ſtrepitu audito, vel piſcatore viſo,
minimè cedunt, aut fuga ſibi conſulunt, vt reliqui faciunt piſces, ſed aut
B ſaxis quæ in promptu fuerint, ſe applicant, aut captantis manum apprehendunt, & cruribus ſe alligant. Eſt nihilominus capiendi quædam inuenta ratio, cum captu
difficilem eſſe dicat Antonius Liberalis, quod ſe ijs quibus adhæſerit locis, atq; colorem ſo- Lib. mirab.
li ſuptà quod fertur, æmuletur, vt ab eo diſcerni nequeat. Oliuæ germina quæ ab ijs amari nar.
diximus ſuperiùs, piſcatores colligant, vt ſcribit Oppianus, in faſcem, plumboq; in medium indito, à nauicula trahunt: quem ſtatim amplexus aliquis Polypus, hæret, neque remittit, ne in nauim quidem pertractus. Tarentinus ceu eſcam ad Polypos capiendos tenues Mormures circa robuſtum quid vinculo deligari ſcribit, item Vocarim & Aradas.
Polypus, inquit, author de Natura rerum, cornu cerui, vel ſtoracis (ſtyracis) ſicci ſuffitu deluditur & deprehenditur: quia diligit eum, & ob hoc intrat vaſa (naſſas) venantium.
Idem Tarentinus pro Polypis & Sepijs capiendis ex ſalis hammoniaci drachmis ſex, butyri caprilli drachmis octo, optimè leuigatis molle collyrium facit, quo aut funes ipſos,
aut validas vittas inungit, piſces ſiquidem peredentes haud facile diuellentur: tu verò
adſtans extrahito, injicitoq; in ſcaphã Carabos, Buccinas, Purpuras, & alios quicunque
fuerint piſces. Bellonius eſca captos facilè in ſublime efferri teſtatur: ſed vbi extracti extra
C aquam, aerem ſenſerint, mox elabi. Quamobrem veteratores Polypos antiqui vocarunt.
Teſte eodem Petenſes piſcatores eos retibus capiunt in Propontide, vt alios piſces: capto- Obſer. lib. 1.
rum autem brachia diducunt & explicant, dentibusq; eorum roſtrum cõfringunt: niſi enim cap. 74.
occiderent, è cymba effugerent. Sed quia quandoque petris tam firmiter adhæreſcunt, vt
vix auelli queant, cunila admouenda eſt: ita enim protinus reſiliunt, inquit Plinius. Simocatus ait Piſcatores Polypum petris tenaciter adhærentem, dulci aqua perfundere, & facile
auellere: Athenæus verò, ſi quis ante cubilia ſalem aſperſerit eos ſtatim egredi: à Cancri Lib. 7.
chelis retentos admoto ipſis gramine liberari Gaudentius Merula. Facile autem eorum Lib. 3. memor.
fœminæ capiuntur à partu teſte Athenæo, & mares à coitu, vti Oppiano placet. Languidi
enim tunc ſunt & imbecilles. Lib. 7.

NIDVS SEV CVBILE.

D POLYPI habitaculum θαλάμην vocant Homerus, Athenæus & Aelianus: Latini quidam nidum, alij rectiùs cubile transferunt, hoc enim ſibi ſtruit Polypus, non
ſolùm pariturus, ſed aliàs etiam, vt putat Zoographus. Conchas tenuiores ſcabraſq; E Conchis
efficere circum ſe, velut loricam duram, eamq; modo ampliorem, quo ipſi ſunt ampliores, conſtruunt
atque de ea quaſi latibulo aut caſula quadam prodire aiunt, inquit, Philoſophus. Et alibi: nidum.
Conchulis maximè extringentes caruncula veſcuntur: vnde fit vt eorum cubilia cogno- Lib. 7.
ſcant, qui venantur congerie teſtarum. Idem ex Philoſopho ſcripſit Athenæus. Cùm æſtu
maris Vlyſſes in littus abreptus eſſet ait Homerus, eius cutem ſic laceratam fuiſſe à ſcopulo,

Ὡς δ᾽ ὅτε πουλύποδος θαλάμης ἐξελκομένοιο
Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκιναὶ λάϊγγες ἔχονται. id eſt:
Sicut Polypodis è ſuo domicilio extracti
Acetabulis multi lapilli adhæreſcunt.

Vbi Spondanus ait Homerum hæc de Polypo in ſiccum exeunte ſcribere, quòd dicat E Ariſtoteles cubile ſuum ex Conchis tenuioribus ſcabriſq; eſſe conſtructum. Verùm per *λάϊγγες* (*λάϊγγες.*) intelligi poſſe puto, non ſolùm lapillos, ſed & tenuia fragmenta teſtarum, ac ſimilia aſpera quæuis, ex quibus ſuum cubile conſtruit Polypus. Albertus Magnus neſcio quid ſuper hac re ſomniet, inquiens nidum conſtruere è lignis, inque eo parere.

S E X V S.

Hiſtor. 5. cap. 12. Hiſtor. 5. cap. 6. Lib. 7.

DOCET Ariſtoteles diſcrepàre Polypum marem à fœmina, eò quòd capite eſt productiore, & quod genitale piſcatores appellant, albidum brachio continet. Nam antea hæc ſcripſerat: Marem nonnulli aiunt gerere quod genitalis ſpeciem referat ſuo brachio, in quo duo ampliſſima acetabula habentur. Neruo id quaſi conſtare porrectum ad medium vſque brachium confirmant, totumq; nari fęminæ annecti. Athenæus non auſus eſt hanc partem vocare genitale, ſed genitali eſſe ſimile, hunc Philoſophi locum ſecutus. Nam quamuis ſuperius vocet *αἰδοῖον*, id eſt genitale, loquitur tamen ex F piſcatorũ ſententia, ex quorum opinione & hæc tradit alibi: Brachio, inquit, vltimo (quod & acutius, & ſolum albicans eſt, & parte ſui extrema bifurcatum, dorſoque annexum) in coitu vtitur. Hunc Polypi pedem (ni fallor, inquit VVotonus) Plinius caudam vocat libro nono: Cauda, inquit, quę eſt biſulca & acuta, in coitu vtitur. Alibi Ariſtoteles aliam ponit ſexus vtriuſque differentiam, quæ nunquid omnibus conueniat Mollibus, an verò Polypis tantùm peculiariter, difficile eſt ex ipſo cognoſcere: Nam cùm quomodo Mollia atramentum effundant, quidq; ſingula per dorſum in prona corporis parte ſolidi contineant, oſtendiſſet, Polypumq; nihil eiuſmodi duri ac ſolidi continere, hæc verba ſubnectit. Differunt fœminæ à maribus, quia in mare meatus ille ſubditus gulæ à cerebello in ima alui pertendit, idque ipſum ad quod fertur, ſpeciem mammæ imitatur. In fœmina duplex idem illud, ſupraq; habetur. Vtroq; tamen in ſexu corpuſcula quædam rubentia parti eiuſmodi ſubiuncta ſpectantur.

COITVS. PARTVS. G
Incubatio.

Hiſtor. 5. cap. 12. Lib. 7. Lib. 7. 5. Hiſtor. cap. 12. Hiſtor. 5. c. 6. de gen. 1. cap. 15.

CVM latent, latent autem circiter duos menſes, vt teſtes ſunt Ariſtoteles & Athenæus (quanquam Plinius Polypos, binis menſibus condi velit) idq; hyeme, tunc coire ſcripſit ex Ariſtotele Athenæus, numeroſaq; prole fœcundos eſſe. Locus autem Ariſtotelis hic eſt. Polypus, hyberno tempore coit, verno parit. Eodemq; teſte Mollia vt Polypi, Sepiæ, Lolligines modo eodem omnia coeunt: oribus enim inuicem admot is, complexuq; mutuo brachiorum libidinem explent. Ergo Polypis coitus cum alter capite vulgo appellato in terram verſo, nitibundoq; explicat, porrigitq; ſua brachia, alter ſuperuenit, paſſiſque brachijs ſingulis ad ſingula ſubiacentis acetabulorum conceptu mutuo adhæreſcit. Marem etiam nonnulli aiunt gerere, quod genitalis ſpeciem refert ſuo brachio, in quo duo ampliſſima acetabula habentur, neruo id quaſi conſtare porrectum, ad medium vſque brachium confirmant, totumq; nari fęminæ annecti. Quod ſic tranſcripſit H Plinius. Polypi (nempe ſuperuenientes) crine vno fœminæ naribus annexo. ad quæ verba

Lib. 9. c. 51.

notat Dalechampius, Plinium apud Ariſtotelem legiſſe *μυκτῆρι* pro *φυσητῆρι*, huncq; Gazam eſſe ſecutum, quando, inquit, crine vno fiſtulæ adnexo. Et paulò infra idem Plinius: ſed Polypi in terram verſo capite coeunt. Quod enim vltimi brachij parte extrema bifurcata, quam putant VVottonus & Saluianus, caudam biſulcam à Plinio appellari, in coitu

De ge. anni. 1. c. 15.

vtatur, falſum eſſe ſcripſit Ariſtoteles, inquiens: Meatus ille interior idem excrementi & Vuluæ eſt, tum in Mollibus, tum in Cruſtatis. Eſt enim qua ſemen genitale per meatum emittant, idq; parte corporis ſupina, qua putamen diſtat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum fœmina copulatur. Nam ſi mas, ſiue ſemen ſiue membrum, aut aliquam virtutem, ſiue vim aliam mittat, admoueri ad meatum Vulualem neceſſe eſt. Crinis verò inſertio maris Polypi per fiſtulam, qua piſcatores crine coire Polypos aiunt,

complexus

Digitized by Google

A complexus gratia fit: non quaſi inſtrumẽtum id ſit vtile ad generationẽ: etenim extra meatum corpusq; eſt. Hæc ille: cui quoque ſubſcribit Rondeletius. Cùm enim ex Ariſtotele dixiſſet brachio vno, quod pudendi ſpeciem referat & in quo duo ſunt acetabula coire quorundam ſententia, hæc ſubdit verba. Sed hæc, inquit, ſomnia eſſe anatome certò demonſtrat. Mihi ſæpius Polypos diſſecanti, nunquam viſa ſunt acetabula iſta maiora in vno brachio quàm in alio, præterquam primo & maximo Polyporum genere, in quo non duo in vno brachio, ſed quatuor in quatuor brachijs acetabula præ cæteris omnibus maxima comperias, in alijs generibus minimè. Quod ſi ſemen (per) hæc emitteretur, neceſſe foret, meatum aliquem ab internis partibus huc deductum: fœminam quoq; eodem meatu ſemen excipere, ouaq; edere: quæ fieri non poſſe fatebuntur omnes qui Polypos viderunt: & ouorum in inferiori alui loco ſitus neceſſariò conuincit alio quàm brachij acetabulo oua edi. Quocirca mihi vera eorum videtur ſententia, qui fiſtula parere affirmarunt. Hæc Rondeletius. Eos autem fiſtula parere, Ariſtotelis & Athenæi quoque fuit opinio. is enim loquens de omnibus mollibus: Pariunt, inquit, ea corporis ſui parte quę fiſtula dicitur. Et cum ſecutus Athenæus: fiſtula, inquit, quæ corporis meatus eſt oua racematim *Hiſtor. 5. cap.6.*
B pariunt. Plinius tamen ore eos parere ſcribit. Longo tempore coitum abſoluunt vt idem *Lib.7.* ex Philoſopho tradit, adſertq; rationem: quia, inquit, ſanguinis ſunt expertes. Pariunt *Lib.9.cap. 51.* autem oua, de quibus multa Philoſophus. Ouum, inquit, veluti cirrum edit fructui *Hiſtor. 5.c. 12.* populi albę ſimile. Perquam fœcũdum hoc animal eſt. Nam de eo, quod ediderit, copia innumera prouenit. Et rurſus. Ouum Polypi vnum incomptum foris, & grande, intus *Hiſt. 4.c.1.* humorem candicantem concolorem totum, atque æquabilem continens. Tanta eſt eius oui vbertas, vt vas impleat amplius capite Polypi ipſius. Rationem quoque alibi reddit, cur eiuſmodi ouum ſit ſimplex. Ouum, inquit, maximè indiſcretum eſt in Polypis, vt ſimplex eſſe videatur: cuius rei cauſa eſt forma corporis, quæ ſimilis vndique eſt. Et rurſus: *De gen. 3.* Polyporum, ouum ſimplex eſt. cauſa eſt forma eorum vteri, quæ ſpecie rotunda conglobataque eſt: ſiſſio enim eius iam repleti incerta eſt. Quale autem ouum edat, quo loco, & quo *cap.8.* tempore ex eo fętus excludatur, quantaque ſit eius oui fœcunditas, alibi pluribus ſic docet. Mollia copulatione, & venereo coitu, ouum concipiunt candidum, quod indies arenidum (arenidum legunt alij quod eſt cute, & teſta dura obtectum) quale illud cruſtati *Hiſtor. 5. cap.18.* generis euadit. Edit Polypus ſuum ouum, vel in cubilibus, vel in figulino, vel in aliquo
C alio cauo, ſimile labruſcæ florentis racemulis, (*βοτρυδὸν*, racematim cohærens) aut fructui populi albæ, vt iam dictum eſt. Pendent vtique per cubile oua tanta fœcunditate, vt collectis vas impleatur longè amplius, quàm caput ſit, quo continebantur. Polyporum itaque ouis diebus quinquaginta maximè ruptis, Polypuli modo Araneorum perquam multi exſerpunt, quorum natura ſigillatim nondum conſpicua eſt, quanquam forma ſatis tota apparet: ſed ob exiguitatem, imbecillitatemque copia interit. Iam nonnulli adeò ſpectatur exigui, vt nulla partium conſtent diſtinctione, quamuis ad tactum moueantur. Quæ ferè cuncta ſic interpretatus eſt Plinius. Polypi vere pariunt ouatortili vibrata(melius *Lib.9.c.51.* ſimilata in caſtigato codice legitur, vt notat Saluianus) pampino tanta fœcũditate, vt multitudinem ouorum cuncti recipiant cauo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quinquageſimo die, è quibus multa propter numerum intercidunt. Author de Natura rerum, itemque Albertus Magnus in nido ex furculis, & lignis cõſtructo ſpargere oua ſibi cohęrentia tradunt. Ait inſuper Ariſtoteles, oua iam abſoluta ab eis foueri, nec ad paſtum interim prodire. Et alio in loco, Polypus fęmina, inquit, modo incubat ouis, modo in ore ſui *Incubatio.* cubilis aſſidens brachium ſuper ouis exporrectum tenet. Quod ſic tranſcripſit Plinius: *Hiſtor.5. cap.18.*
D Polypus fœmina modo in ouis ſedet, modo cauernam, cancellato brachiorum implexu *Lib.9.c.51.* claudit. Eadem quoque habet Athænus: Fęmina verò, inquit, nunc oua corpore fouet, *Lib.7.* nunc oſtio cubilis aſſidens ſuper ea brachia porrigit.

ÆTAS.

QVAMVIS in centum partes diſſectus Polypus viuat, vt plurima exanguia, preſertim inſecta, tamen breue ipſi æuum natura conceſſit. biennium enim vix egreditur, vt teſtatum reliquit Ariſtoteles, his verbis: Genus *Lib. 9. Hiſtor.cap.* inquit, Polyporum magna ex parte biennio viuere non poteſt: ſua enim natura tabi obnoxium eſt. Cuius rei inditium cum preſſus Polypus aliquid ſubinde humoris emittat, demumq; abſumatur totus; quod fęminis à partu potiſſimùm incidit. Stupent enim fęminæ, vt neque vndis iactatæ ſentiant, & manu vrinantis de facili capiantur.

Sor-

Seneſcunt etiam, nec præterea aſſidendo venari poſſunt. Mares verò alueo tument. & in I
mucorem lenteſcunt. Indicium, ne bimatum compleant, eſſe videtur, quòd ab ortu eorum, qui æſtate fit, ad autumnum non facilè grandem Polypum videris, cùm paulò ante id tempus prægrandes ſpectentur. A partu ita ſereſcere debilitariq; tam marem, quàm fœminam ferunt, vt vel à piſciculis deuorentur, & facile à ſuis detrahantur cubilibus, cùm antea nil tale ijs vſu eueniat: tum verò paruos, nouelloſq; quamuis recens natos, tamen nullo eiuſmodi malo affici narrant: quinimo validiores eſſe, quàm grandes confirmant.

Lib. 9. c. 30. Hactenus ille, quem ſecutus Plinius, Polypi, inquit, binis menſibus conduntur. Vltra bimatum non viuunt. Pereunt autem tabe ſemper: fœminæ celeriùs, & ferè à partu. Athenæus ὁ Πολύπους, inquit, συντηκτικός ἐστι, ex Ariſtotele. συντηκτικὸς autem dicitur in liquorem ſolubilis. habet enim patibilem qualitatem τοῦ συντήκεσθαι. Plinius tamen Polyporum

Lib. 6. de Animal. ca. 38. σύντηξιν tabem appellauit, quem Gaza etiam eſt ſecutus. Aelianus autem tam breuis huius vitæ rationem profert, libidinem ſcilicet in maribus ac nimiam ſalacitatem, in fœminis verò partum frequentem. Inquit enim: Ex piſcibus libidinoſiſſimum Polypum, eatenus flagranti veneris cupiditate incendi ferunt, dum & omnibus corporis viribus exhauſtis debilitatus, & ad natandum & cibaria inquirenda tantoperè infirmus factus fuerit; vt F
poſtea alijs præda efficiatur. Tùm enim paruuli piſciculi (tum cancelli) tum cancri ipſum exedunt & conficiunt. Quamobrem eum non amplius anno viuere dicunt, fœminâq; etiam propter crebros partus ocyus conſumi. Hæc ſanè ab Oppiano tranſcripta videntur, qui ſic cecinit Laurentio Lippio interprete.

Exitium & triſtes tedas commiſcet in vnum
Polypus, & miſeram vitam cum ſpermate fundit.
Non coitu ceſſat, donec deliquerit artus
Robur, & abſumpta fuerint in corpore vires,
Atque ipſe in fulua iaceat proſtratus arena
Semineceni ſicca lacerant tellure iacentem
Carcenades miſera, & Cancri, multiq; natantes,
Quos omnes cupidè primò ferus ille vorabat.
Tunc viuum imbellem minimè ſua membra tuentem
Diſcerpunt, donec moriatur funere diro. G
Sic perit in coitu piſcis, ſic lumina claudit.
At ratione pari torquetur fœmina partu,
Extremumq; diem claudit, fœtumq; reſoluit,
Non oua vt piſces alij ſemota recluſo
Ventre edit, magno partus cruciata dolore
Iuncta racematim gignit, quæ vulſa meatus
Fortè per anguſtos veniunt, perimuntq; parentem,
Non annum excedunt, tedis moriuntur in ipſis
Cum triſti veniunt crudelia funera partu.

MORES. INGENIVM.

Sagacitas.

H

Lib. 7. ATHENÆVS Polypum ἀνόητον Plinius brutum vocat, quaſi rationis expertem,
Lib. 9. c. 29. quòd ad manum hominis adnatet, nec perſequentem venantemuè refugiat. Eſt
Lib. 9. c. 29. nihilominus in re familiari callidus, ac ſapiens. Omnia enim in domum comportat teſte eodem, dein putamina eroſa carne egerit, adnatanteſq; ad ea piſciculos venatur.
Lib. Hiſt. 9. cap. 37. Eadem ferè ſic Ariſtoteles: Polypus fatuus quidem eſt, cùm ad manum demiſſum hominis accedat, ſed prudens rei familiaris, cùm omnia colligat, & ſuo in domicilio recondat, cùmque conſumpſerit quantum vtile ſit, abigit teſtas, & cancrorum cruſtas, & putamina Conchularum, & ſpinas piſciculorum: & paulò pòſt, Conchas, inquit, tenuiores, ſcabraſque efficere circum ſe, velut loricam duram, quamque eo ampliorem, quo ipſæ ſunt ampliores, atq; de ea quaſi de latibulo, aut caſula prodire aiunt. Vnde Antigonus, Polypum
Mirabil. narrat. (inquit) alimenta reponere ait Ariſtoteles in ſuas cauernas, & conſumptis quæ vſui erant, inutilia reijcere, piſciculoſq; ad eiecta conuenieñtes captare. Conchas quomodo diſcutiat,

&carum

A neet, & earum carnes depaſcatur, audi ex Plinio: Non ſunt, inquit, prætereunda & Lucio Lucullo proconſule Bæticæ comperta de Polypis, quæ Trebius Niger è comitibus eius prodidit, auidiſſimos eſſe Concharum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eorum, vltroq; eſcam ex prædante capere. Carent Conchæ viſu, omniq; ſenſu alio, quàm cibi & periculi. Inſidiantur ergò Polypi apertis: impoſitoq; lapillo extra corpus, ne palpitatu eijciatur, ita ſecuri graſſantur, extrahuntq; carnes: illæ ſe contrahunt, ſed fruſtra diſcuneatæ. Tanta ſolertia animalium hebetiſſimis quoque eſt. Hactenus Plinius. Ariſtoteles ait Conchulas ab eo complexu crinium frangi, tantum ipſi ineſſe roboris mirum, æquè atque ea ſolertia, qua eum vti ſcribit Plinius, cùm Conchas venatur. Facilius tamen, quod ſcribit Ariſtoteles, crediderim, quippe qui teſtetur alibi omnes Polypi partes omniaque membra robuſtiſſima eſſe excepta ceruice. tangere item ac tenere brachijs ſupinis, membranamq; his interiectam totam extendere. in arenam tamen elapſo, facultatem apprehendendi retinendiq; nullam eſſe. authorq; eſt Maſſarius comprehẽſum hominem in terram deijcere. In hunc autem modum inſidias piſcibus molitur vt ſcribit Aelianus. ſub ſaxa ſubtectus deſidet, & in harum colorem ſe mutat, vt ſaxum eſſe videatur piſces ad eum tan- *Lib. 9. c. 30.* *Lib. 9. c. 30.* *Lib. 1. Var. Hiſtor. 9. c. 37.*
B quam ad ſaxum adnatantes, incautos ſic brachijs ſuis tanquam retibus capit. Id teſtatur Philoſophus hiſce verbis: Sui mutatione coloris venatur piſces, trahit enim ſibi colorem ſimilem, ijs quibus appropinquarit, ſaxis: quod etiam cùm metuerit, facit. Et Plinius; colorem, inquit, mutat ad ſimilitudinem loci, & maximè in metu. Eadem cecinit Oppianus his verſibus, interprete Lippio. *Li. 9. c. 29.* *Hal. lib. 2.*

Polypodon fraudes populos vulgantur in omnes,
Qui ſimilem petra magnum flectuntur in orbem:
Nexibus & ſpiris hominem piſcemq́, rapacem
Sic ſubterfugiunt aſtu, vitamq; tuentur.
Si paruos videant piſces prædamq; minorem,
Rurſus & in piſcis formam vertuntur, & arte
Perquirunt victum ſunctiq; fata repellunt.

Canit quoque hæc Ouidius, docens vna quàm cautè piſcatores venanteſq; illudat, circumrodens hamum quo ipſum venari cupiunt, & expuens. ait enim. *In frag. de piſc.* *Quâ cautè hamum circumrodat.*

At contra ſcopulis crinali corpore ſegnis
C *Polypus hæret, & hac eludit retia fraude.*
Et ſub lege loci ſumit mutatq; colorem
Semper ei ſimilis quem contigit; atque vbi prædam
Pendentem ſetis auidus rapit: hic quoque fallit
Elato calamo, cùm demum emerſus in auras
Brachia diſſoluit, populatumq; exſpuit hamum.

Quæ ex eodem poeta ſic notauit Plinius: Polypum, inquit, hamos appetere, brachijſque complecti, non morſu nec prius dimittere, quàm eſcam circumroſerit, aut harundine leuatum extra aquam, Ouidius in Halieutico tradit. Hunc fortè Plinij locum ſecutus Iſidorus Polypus, inquit, ideſt multipes, plurimos enim nexus habet. iſte ingenioſus hamum appetens brachijs complectitur non morſu, nec prius dimittit quàm hamum circumroſerit. Cæterùm vt ad coloris mutationem reuertamur: de hoc inter ſe non conueniunt authores. Sunt enim qui in omnem ſe colorem mutare affirment, excepto albo. Sunt qui petris quibuſuis ſe aſſimilare dicant, vti Theognis & Phocillides, nec non & Ion apud Athenæum, in Phœnice tragœdia ſic inquiens: *Li. 12. c. 9.* *Coloris mutatio.* *Lib. 7.*

D Κἀγὼ τὸν πετραῖον πλεκτάναις ἀναίμοσι
Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύπουν χροός. Quæ ſic vertit Dalechampius.
Saxatilemq; cum exanguibus cirris
Odi mutantem colorem Polypum.

Ibidem in vulgatis editionibus ſcriptum inuenio Polypum petroſis locis tantùm ſe aſſimilare ex Theophraſti libro, qui inſcribitur de ijs qui colorem mutant. Θεόφραστος δὲ inquit, ἐν τῷ περὶ τῶν μεταβαλλόντων τὰς χρόας, τὸν πολύποδα φησὶ τοῖς πετρώδεσι μάλιστα μόνοις συνεξομοιοῦσθαι. Vbi Dalechampius vocem πετρώδεσι aufert, ſic hunc locum exponens: Theophraſtus libro de ijs quæ colorem mutant, ſcribit Polypum ijs locis fieri ſimilem quibus ſe admouerit. Quam Dalechampij lectionem improbat Iſaacus Caſaubonus, verius eſſe inquiens aliquid deeſſe quàm ſupereſſe; indeq; in quibuſdam libris lacunę notã poſitũ, & ſic legendum cenſet, τοῖς πετρώδεσι μάλιστα ἢ μόνοις τόποις συνεξομοιοῦσθαι. *Athenæus correctus.*

C hoc eſt

hoc eſt ſaxoſis maximè, aut ſolis locis aſſimilari, ſed hæc quoque lectio præterquam quòd E
falſa ſit, duriuſcula mihi viſa eſt. quare lego, τοῖς πετρώδεσι μάλιστα τόποις ἐξομοιοῦσθαι. Non enim Polypi ſaxoſis tantummodo locis ſe ſimiles faciunt, vti prædictæ lectiones docere videntur, itemq; authores, quos ſuprà enumeraui, ſed alijs etiam rebus, quibus adhæſerint, maximè tamen ſaxoſis. Nam Antigonus inquit in mirabilibus narrationibus, colorem non ſolùm imitari lapidum, ſed & aliarum rerum, quibus appropinquauerint: & eodem in libro alibi colorem ſoli, ſupra quod fertur, æmulari tradit. & Iulius Scaliger eum arenæ colore ſimilem facere canit hiſce verſibus:

In Alba.

Et concolores rupibus, ſaburriſq;
Cirris doloſi Polype anchoræ ritu
Salacioſo, & turbido in freto freté.

Quapropter cùm Plutarchus, Oppianus, & Aelianus dicunt eum ſe in talem mutare colorem, quali ſaxum eſt, ad quod accedit, nō inficiantur alijs præterea rebus aſſimulari poſſe. ſed cùm plerunque circa ſaxa verſetur, indifferenter ſaxum, pro alia quauis re, in cuius colorem ſe mutare ſolet, vſurparunt. Cur autem colorem mutet inter problemata à nobis quàm exactiſſimè dicetur. Interim quo aſtu venetur, occidatque cruſtacea, præſertim Carabos, qui alijs quàm Conchæ ſunt armis pręditi, dicemus: qua in re ſubſequentes hi Oppiani verſus, nobis quàm pleniſſimè ſatisfacient. Canit igitur eodem interprete Lippio. F

Cruſtacea quo aſtu venetur.

Et fortem, & celerem duris, & Carabon armis
Polypus occidit, quamuis ſit robore multò
Inferior; curua ſpectat ſub caute quietum,
In dorſum irrumpit, ſinuaſq; vincula nectens
Comprimit, & longis ex omni parte flagellis
Obſtruit, & pedibus paſſis ſpiracula ſumma,
Nec ſpirare poteſt. nec miſſos pectore rurſus
Accipere aerios flatus (à piſcibus vſque
Alterno trahitur, flatuq; remittitur aer)
Carabus oppreſſus liquidis nunc fluctuat vndis.
Sæpè reluctatur, nunc petra illius opaca,
Immotuſq; manet, nec tanta marte duellum
Detractat, fulua moriens procumbit arena. G
Et veluti paruus infans circum vbera caræ
Nutricis, lac dulce trahit, ſic Polypus vitę
De curuo ſorbet carnes, & mergit in aluum.

Iam verò à Polypo matrem confici, vbi natus eſt, author eſt Pierius Valerianus; nullum tamen citat authorem. Fieri hoc ea ratione poteſt, quatenus poſt partum, qui numeroſus eſſe ſolet, moritur mater: quo tempore fit eſca ſuis Polypodijs.

Matrem conficit.
Lib. 14. hieroglyp.

ANTIPATHIA.

INNATVM eſt Polypis odium cum Locuſta, ſiue Carabo, Cammaro, & Aſtaco, item Congro, & Muræna: quorum quædam, quin pleraque ſuperant, & à quibuſdā ſuperantur. Polypi, inquit, Ariſtoteles Locuſtas vincunt: atque adeò, vt ſi ijſdem in retibus ſenſerit Locuſta Polypum, præ metu moriatur. Quæ ſic notat Plinius: Polypum, in tantum Locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit, omnino moriatur. Et Aelianus: Tam vehementer, inquit, Polypum Locuſta extimeſcit, vt ſi quando vno, & eodem reti ambo comprehendantur, hæc continuò moriatur. Idem reperit ferè alibi ſimulque aſtum, quo Locuſtam ſuperat, exponit his verbis. Locuſta ideò inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cùm illius brachia circumplexus fuerit, aculeis, quos in dorſo ſitos habet, præclarè contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipſam circumplicans, ſuffocat. Cuius ſanè rei haud inſcia Locuſta, à Polypo ſummè refugit. Eadem cùm nullius rei metu afficitur, tum ante verſus progreditur non prætenſis quidem, ſed obliquis, & demiſſis in latera cornibus, vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeatur. ſin fugit, & retrocedit: tum penitùs dimittit, & laxat ſua cornua: & tanquàm remis altiùs demiſſis ſcapham propellens, ſic ſeſe commouens, multum conficit itineris. Hæc Aelianus. Bellum quoque ei eſſe cum Congro Ariſtoteles aſſeuerat, ab eoque, quem vincunt Locuſtæ, ſuperari; non tamen edi ob lubricitatem corporis. Pauet Locuſtam, inquit, Plinius, H

Hiſt. 8. c. 2.
Lib. 9. c. 62.
10. de Animal. c. 38.
Li. 9. de animal. c. 25.
Hiſt. 8. c. 2.
Lib. 9. c. 62.

A nius, Conger: rurſus Polypum Congri lacerant. Sed Murænæ, non Congro hæc Aelianus tribuit, ſic ſcribens: Malum ingens, & morbus agreſtis, & inhumanus, inimicitia, atq; odium inhærens, penitusq; inſitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiabile, atque implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio diſſidet. Polypus cum Locuſta graues gerit inimicitias. Murænæ etiam teterrima hoſtis eſt Locuſta, atque infeſtiſſima. Muræna Polypo brachia abſcindit, dentium firmitate: pòſt autem in eius ventrem ſubiens, iiſdem malis eum, vt veriſimile eſt afficit. Hic enim è genere natantium eſt, ille verò ſerpentium more graditur. Quod ſi Polypus in ſaxorum colorem ſe vertat, nihil ei aſtutiæ hæ fallaces proſunt: Muræna enim eius veteratoriam planè tenet. Cùm verò Polypus Locuſtas à ſe comprehenſas ſtrangularit, exugit carnes, atque earum ſuccum exhaurit. Hæc quoque ſic cecinit Oppianus, interprete Lippio. *Lib.1.c.32. de Animal.*

Ex ſcopulis Muræna ruit furibunda per vndas
Perquirens gratum victum per littora ſumma,
Polypoda inquirit letum prædamq; petentem,
Ille metu pauidus ſpectat, metuitq; natantem
B *Per tumidas vndas, atque horrida bella parantem.*
Nec vitare poteſt, nec cauta occurrere fraude.
Hoſtis purpureum victum Muræna reuincit,
Polypus extemplo contrà pugnare coactus
Vertitur, & ſpiris & magnis nexibus illa
Arcet, ſub vario flexu, firmisq; flagellis
Nititur, vt pedicas Murænæ, & vincula dura
Præpediat, ſed nulla fuga eſt, nec lubrica membra
Elabi poſſunt, Muræna fluit velut vnda:
Nunc hoſtis circa collum, nunc tergora circum,
Nunc circa caudam ſinnoſa volumina torquet.
Sic homines dura qui exercent membra palæſtra
Oſtentantq; diu robur, de corpore ſudor
Effluit aſſiduus, multa contenditur arte:
Atque vnda in morem nixus luctator vterq;
C *Fluctuat & contra magna vi brachia verſat.*
Polypus extenſos iactat nullo ordine ramos
Et ſudans vana contorquet membra palæſtra.
At Muræna ferox rapido dat vulnera dente,
Dilaniat, partes miſerum confringit in omnes.
Nam membra in ventrem partim merguntur; at illa
Ore voluntantur crudo, ſubiguntur acutis
Dentibus, hi laceri viuunt ſub dentibus artus:
Atque reluctantur, mortemq; repellere tentant.
Et veluti annoſus ceruus cui cornua fronte
Sunt ramoſa, petit denſa veſtigia ſyluæ
Serpentis, nactusq; locum, tum naribus illum
Attrahit è luſtro, figitq; in corpore dentes,
Implicitus gonibus ſerpens fera pectora nexu
Deuincit, collumq; tenet, ſemeſa vorantur
D *Partim membrorum, partim lacerantur acutis*
Dentibus, & diri cerui lantantur in ore.
Sic miſeri piſcis luctantia membra mouentur.
Conſilium miſero, vel quid prudentia prodeſt?
Quid prodeſt lapidis proprium ſumpſiſſe colorem?
Quid toties vitaſſe necem? vitaſſe voraces
Sub petra piſces; ſi non latuere doloſæ
Murænam fraudes? ſola hæc deprehendere mentem,
Sola dolos potuit, vanaſq; eluacre fraudes:
Tum fœdam & miſeranda necem, & crudelia fata
Polypus in ſcopulis duris laceratus inhæret.
Aſſidet hæc iuxta ſubridens, verba mouere.

In piſcem credas hac ſcammata dira referre E
Te vafer occultas? non ſperas fallere demens?
Experiar num te ſcopuli tutentur, & antra:
Aut ſpelunca tegat quæ portis clauſa repentè
Arripiat, raptum ſubito te mergat hiatu.
Te retro pendum ex antro conuellere poſſem.
Polypus heu dirum confoſſus vulnere multo
Non duros ſcopulos deprenſaq; ſaxa relinquit
Implicitus ramis dura ſub caute reuinctus;
Donec ſola loca reſtant connexa flagella.

Lib. de ſo-ler. animal. Teſtatur Bellonius, cùm apud Epidaurum Murænas ſecaret, earum ventriculos citris Polyporum refertos comperiſſe. Plutarchus Polypum ſibi à Muræna & Congro metuere verum eſſe ſcribit, quod ab hiſce malè tractetur, neque lædere viciſſim poſſit ob lubricitatem elabentes. Sicuti rurſus Carabum illos ſuis citris in complexum venientibus vincere: quòd tenuitas eorum non ſit aduerſus aſperitatem Carabi auxilio; hunc tamen perite Polypo ſua acetabula intrudente. Horum omnium mutuum odium pulchrè ſuis iambis complexus eſt Philes, vnam etiam Aſtacum ijs annumerans qui Polypum extimeſcũt. F Albertus Magnus ait ſe ab expertis audiuiſſe Denticem ſiue Dentatum cum Polypo pugnare: & quoniam extra cubile ipſum Dentex extrahere non poteſt, fluctuare ante oſtium antri ſiue cubilis tanquam mortuum: hoc incautus vbi viderit Polypus, ad eum brachia ſua extendere, vt attrahat & deuoret, brachium autem ſubito ore comprehendi à Dentice. *Lib. 1. de anim. c. 37.* In Polypos inquit Aelianus, ſi quis rutam injiciat, immobiles manere in ſermonem hominum venit.

DENOMINATA.

Ολιπόδια dicuntur apud Ariſtotelem & Athenæum Polypi parui, fœtuſuè recens Π nuper ex ouis natus: à Cœlio Rhodigino non rectè Polypia, calami aut memoriæ forte lapſu. *Lib. 2. de morbis mul.* Hippocrates quoque Polypodia cum Bolbidijs (quæ & Polyporum ſunt ſpecies) aliquando nominat. G *Polypodium herba.* Πολυπόδιον quoq; herbæ eſt nomen apud Theophraſtum & Dioſcoridem. *Hiſt. pl. 9. cap. 14.* Plinius Polypodion, inquit, noſtri filiculam vocant: ſimilis enim eſt filici. radix acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum cirri, in petris naſcens. *Lib. 4. cap. 188.* Πολυποδώδη. Polypis abundans, vel Polypo ſimilis. *Lib. 26. cap. 8.* Τὰ πολυποδώδη, quæ e Polyporum ſunt genere. Πολυπόδινα ſpecies quædam Polypi, de quo capite ſequenti.

MYSTICA. MORALIA.

HABVERE etiam Polypi ſuos apud mortales cultores, nam olim circa Troezenem, *Lib. 7.* vt Clearchus apud Athenæum commemorat, Polypum, quem ſacrum vocant, neque eum quem Remigantem (κωπηλάτην, Nautilum intelligit) fas erat venari; nimirum ceu res ſacras. *Non poſſe ſuauiter viu. ſec. epicur.* Plutarchus animæ vim ac facultatem Polypo comparat. Enim vero, inquit, animus res eſt, minimè iners aut exilis aut abiecta, neque cupiditates H ſuas quomodo Polypi flagella ſua, tantum vſque ea, quæ eſui ſunt, extendit. *Animi vis.* Sed has celerrimè præcidit ſacietas momento temporis, & minima horæ portiuncula. Alibi rurſus ait à principali animæ facultate, ſeptem veluti partes enaſci, inque corpus extendi, ſicuti brachia à Polypo. *Adulator.* Eidem quoque aſſimilatur adulator, vt in hieroglyphicis & prouerbijs dicetur. *Academici.* Academicos Polypis ſimiles eſſe dicebat Carneades. Vt enim hi præ fame ſuoſmet cirros depaſcuntur, ita illos aucta iam doctrina peritiores factos, in ſuaſmet opiniones mox graſſari, eaſque deſtruere. *Dialectica.* Stobæus verò refert hoc Carneadem de Dialecticis dixiſſe. *Hexam. c. 8.* Polypi naturam deſcribens Diuus Ambroſius hominem inſtruit, vt *Homo ſit proprijs contentus.* proprijs contentus, nec alios circumueniat, nec aliena inuadat, ſic inquiens. Et quia de aſtutia cœpimus ſermonem ſubtexere, qua vnuſquiſq; fratrem ſuum circumuenire, & decipere nititur, & in nouas ſe fraudes componere: vt quem vi obtinere non po-

teſt,

A reſt, circumſcribat dolo, & fuco quodam artis obducat: fraudulentum illud Polypi ingenium non præteribo, qui vadoſo in littore petram nactus, affigitur ei, atque eius nebuloſo ingenio colorem ſubit, & ſimili ſpecie terga obductus, plurimos piſcium ſine vlla ſuſpicione fraudis allaſpos, dum notam non præcauent, & ſaxum opinantur, caſſibus furtiuæ artis includit, & ſinu quodam ſuæ carnis intercipit. Sic ſpontanea venit præda, & talibus capitur argumentis; qualia ſunt eorum, qui ingenium ſuum ſæpè commutant, & diuerſas nocendi artes mouent, vt ſingulorum mentes, ſenſusq́; pertentent. cum continentibus continentiam prædicantes, in cœtu intemperantium tãquàm deuij ab ſtudio caſtitatis, & demerſi intemperantiæ volutabris: vt qui eos audiunt, aut vident, incauta facilitate ſe credãt, eoque citiùs labuntur, dum diſtinguere non norũt, nec cauere, quod noceat: dum grauior ſit, & magis noxia improbitas, benignitatis odumbrata velamine. Et ideò canẽdi ſunt, qui crines ſuæ fraudis, & brachia longè, lateq́; diſpergunt, vel ſpeciem induunt, multiformẽ. Et iſti enim Polypi ſunt, nexus plurimos habentes, & callidorum ingeniorum veſtigia, quibus irretire poſſint, quidquid in ſcopulos ſuæ fraudis inciderit. Et paulò pòſt concludens, inquit: Vtamur ergo ingenio ad quærendam gratiam, & ſalutẽ tuendam: non ad alie-
B nam circumſcribendam innocentiam. Liket nobis vti exemplis marinis ad profectum noſtrę ſalutis, non ad alienum periculum. Hactenus D. Ambroſius. Poſſunt etiam Polypis diuites aſſimilari; vt enim illi ſuis pedibus plenis acetabulis, ſcopulis, & lapidibus tàm fortiter ſupini, & auerſi adhærent, vt vix auelli poſſint, niſi fœtida adhibeas, ita etiam ſuis voluntatibus, ac deſiderijs, quæ fluxa tantùm, ac mundana reſpiciunt, auerſi inhærent, donec tandem Deus tanquàm piſcator egregius mortem, tanquàm fœtidum quendam odorem naribus admoueat, & ad ſanã mentem reuocet. Diabolum quoque exprimit Polypus. Is enim facilè homines dum grata ſuggerit, & oblectamenta proponit, falſos blanditijs ſuis, niſi Dominus tueatur, in abyſſum, & gehennam, ceu in caſſes quoſpiam abripit, non aliter ac Polypus incautè hominem è naui brachiorum ſuorum complexu in altum pelagus detrahit, niſi ab aliquo ſociorum enſe reſcindatur, ne pars ſyncera trahatur, vt inquit ille. Scorta item Polypi ſunt; nam & hæ amatores ſuos, quos vel ſemel tantummodò, ceu Polypus brachijs amplexæ ſunt, ita tenaciter detinent in illicito ſui amore, vt à diuinis gratia abſtrahant, & non ſolùm in profundum illud peccatum immergant, ſed & Iros ſæpè pauperiores reddant, niſi principijs illi obſtent, nec ſe vinci patiantur. De iſtiuſ- *Diuitiæ.* *Diabolus.* *Mulier mala*
C modi mulieribus loqui videtur Eccleſiaſtes: *Inuent mulierem morte amariorem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius,* & alibi, *à carnibus tuis abſcinde illam, ne te abutatur.* Quemadmodum Polypus obliquè incedit, & caudam habet bifurcatam, fiſtulamque in dorſo, quam quando natat, modò in dextram partem, modò in ſiniſtram promouet. Sic multos fallaces, & proditores, dum obliquè incedũt in actionibus ſuis, quid facturi ſint non diuines, tantùm abeſt, vt videas: cauda enim, ſiue finis ſuæ intentionis biſurcata eſt; quia ſcilicet vnum proponunt apparenter, aliud intendunt latenter. Fiſtulam etiam habent dùm dulcedine verborum ſuorum tãquàm fiſtula aliqua alios ſeducunt, ac ſibi adiungunt, qui fallunt etiam; quando ea fiſtula, ijs inquam blanditijs, ceu Polypus modò in dextram, modò in ſiniſtram partem, hoc eſt vel apparenter, vel latenter abutuntur. Caput quoque habet Polypus duriſſimum, in quod obliquè natat, carneſque, cùm conſenuerit, duriſſimas, adeò vt contundere opus ſit, vt molles fiant, & in vſum ciborum cedant; ſic obſtinati, & duræ ceruicis homines, quos Græci *σκληροτραχήλους* vocant, mentis, atque animi vitijs indurati, nequeunt, aut per ſpiritualem commanducationem, aut prædicationem recipere, niſi à Deo tribulationis alicuius pœna vel presbytero *Cap. 7.* *Cap. 25.* *Proditor, & fallax homo.* *Obſtinati.*
D propoſita graui pœnitentia fuerint puniti: ſcriptum enim eſt ab Eſaia. *vexatio dat intellectum.* Sicut Polypus Cãcros, & Conchas in domicilium comportat, carnesque depaſcitur, teſtis cruſtisq́; abiectis, quibus nidum ſibi fabricet, & piſciculos capiat; ſic etiam auari, & fœneratores pauperes, & ſimplices, bonis ſuis, vt prædijs, & agris tanquàm carnibus ſpoliant, indeque domum ſuam locupletantes, frumenti, & cæterarum ſegetum recrementa ijſdem vendunt, quò maiorem ab ijs vtilitatem capiant. *Cap. 28.* *Auari.*

 E

HIEROGLYPHICA.

Hierogly. Lib. 27. AEGYPTII ſacerdotes, vt ait Pierius Valerianus, hominem qui rem familiarem ex quibuſcunque rebus, vtilibus ſimul ac inutilibus, nullo diſcrimine, nulliuſque rei ratione habita, congereret augeretque, ſignificare ſi vellent, Polypum pingebant. Ille enim cùm prodigè & admodum multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & conuenatur, & in cubili ſuo recondit, ſelectiſq; vtilibus atq; conſumptis, inutilia mox, quippe teſtas, & Cancrorum cruſtas & putamina Conchularum, & *Hierogly. 2. 16.* ſpinas piſciculorũ abigi. Deſumptum id eſt ex Horo Apolline, cuius hæc ſunt verba Hominem, qui vtilia & inutilia male conſumpſerit, indicantes Aegyptij Polypum pingunt; ille *Omnium abligurritor.* enim cum multa eaque intemperanter voret, cibum in cauernas reponens congerit: & cum vtilia conſumpſerit, tum & quæ ſuperſunt inutilia, abijcit. & paulò poſt: eum, inquit, qui & aliena intemperanter decoquat, & demum ſua conſumpſerit, deſignantes, Polypum pingunt. is enim ſi victu aliunde quæſito indiguerit, propria edit flagella. Idem Pierius ait Aegyptios Polypum curtum & detruncatum effinxiſſe, cùm ſignificare vellent eum, qui cùm F aliena abligurijſſet, ſua quoque abſumeret. Polypus infra Congrum depictus hominem *Victoria uti neſcius.* victoria potitum, vti tamẽ ea neſcientem, apud eoſdem ſacerdotes ſignificabat. Nam aiunt, quoties Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facile ſuperati: cæterũ nullam eſſe Congris facultatem vt Polypos depaſcere valeant: quòd ij læuore atque lubricitate corporis, qua ſunt maximè præditi, morſus hoſtium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur. Cum Locuſta ſeu Carabo pictus, vt apud Horum legitur, ſuæ nationis & generis hominibus imperantem denotat. Ille enim Polypis imperat, interq; eos pri- *Imperans ſuæ nationi.* mas tenet. οὗτος γὰρ τῶν πολύποδας κρατεῖ, καὶ τὰ πρωτεῖα φέρει. Sed Ariſtoteles Locuſtam à Polypo vinci author eſt, plurimiq; alij idem confirmant, ac ſæpe tanto eſſe terrori, vt ſi Locuſta ijſdem in retibus capiatur, ilico præ metu exanimetur. Pierius Valerianus tyrãnica in ciues dominatione vtentem, per Locuſtam & Polypũ deſignari ſcribit. Itemq; *Tyrannus.* eum qui ſubito aliquo pauore ita conſternatus attonituſq; euaſit, vt neq; periculum, neq; *Mentis attonitæ conſternatio.* damnum quod vrgeat, ſentire videatur. Eſt enim ita meticuloſus Polypus, vt & ſtrepitu audito, & piſcatore viſo, ſaxis ſe potius applicet quæ fuerint in promptu, & ad captantis manũ accedat, quàm de fuga ſibi conſulat. Inuenio etiam poeſim exoticam (nam de ſua G *Poeſis.* ſanctiùs ſentiebant Aegyptij) per caput Polypi figuratum notari; quod quidem eſculentis appoſitum ſuauiſſimi ſaporis eſſe perhibetur, cæterùm horrenda prodigioſaq; ſomnia excitare. Quocirca ſiquis futura de inſomnijs conſulturus eſſet, ab eſu Polypi abſtinere ſu- *Inſomniorũ interpreti à quo abſtinẽdum.* perſtitioſè præmonebatur, perinde etiam ne fabas ederet. Perſimilis autem huic poeſis dicitur, quæ fabulas amatoriaſq; illecebras ſectatur, ipſo quidem dicendi lepôre delectabiles, ſed bonis moribus, & honeſtiori diſciplinæ maximè perniciosa: cuiuſmodi genus meretriculas appellauit Plato, qui eiuſcemodi poeſim è ſua inculpabili republica ciuitateuè eiecit. Meminit huius comparationis etiam Plutarchus his verbis:

Polypodis capiti perhibent bonum ineſſe malumq;.

Li. de audiẽdis poet. Nam ſuauiſſimum eſu cùm ſit, difficilem ſomnum facere, ac turbulenta & abſurda viſa excitare creditur. eodem ſanè modo poeſis quoque multa iucunda, & adoleſcentis animo pabuli inſtar conducentia in ſe habet: non pauciora verò quæ conturbent eum, & de ſanitate mentis dimoueant, vbi lectioni recta inſtitutio defuerit. Neque enim de Aegypto tantùm, ſed de poetica etiam licet dicere;

Illam noxia multa, & multa ſalubria ferre H
Cultori medicamenta. etenim
Hic amor, hic deſiderium latet, hic quoque blandum
Alloquium, quamuis ſapientem fallere callens.

Diſceſſio ſubita. Quippe illecebræ illæ eius fatuos planè & ſtupidos non attingunt &c. Aegyptij ad hæc, vt ſcribit Pierius, ſi quem ita pertinaci animo amantem, vt amata relinquere minimè poſſe *Hierogly. lib. 27.* videatur, ſubito tamen euentu aliquo abalienatum ſignificare vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant: Polypi enim ita eis adhæreſcunt, vt auelli inde non poſſint, & quamcunque rem apprehenderint, tam firmiter teneant, vt adglutinati videantur: *Metamorph. 4.* quod ab Homero ſumptum Ouidius luculenter expreſſit:

Vtque ſub æquoribus deprenſum Polypus hoſtem
Continet ex omni dimiſſis parte flagellis.

Eos

A Eos enim potiùs detrunces, quàm poſſis vllo conatu petris, aut quoquam quod apprehenderint, auellere: & vt Nazianzenus ait, ſi quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certè è carne ipſius petræ affixum aliquid relinquet: Admota tamen cunila herba ſeu couyza, reſilire protinus dicuntur, quòd odorem eius ferre non poſſint. Sunt qui amoris firmitatem ex Polypo delphini morſu dercoro intelligendũ contenderent, id quod ex ipſa ſeſe applicandi pertinacia, qua famoſus eſt Polypus, coniiciebant. Pierius verò tres argumenti huius rationes excogitauit. Vel enim, inquit, pauorem & ignauiam, quæ vitia Theophraſtus in Polypo præcipua deprehẽdit, deuoranda eſſe amatori homini dicendum, delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate aſſumpta: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij eſt experiens amor:* atq; vbi multa in hanc ſententiam diſputauit, concludit demum vt, *Amoris ſirmitas.*

Qui non vult fieri deſidioſus, amet.

Vel quoniam diligentiſſimus eſt rerum cumulator Polypus, intelligi poſſe arbitror, facultates licet nulla non cura & diligẽtia cumulatas, breui tempore, vbi amore capti fuerimus, diſſipari inutiliterq; dilapidari. Quàm extemplo enim ait Lyſiteles Plautinus, ſæuis ſagit-

B tis percuſſus eſt, ilicò res foras labitur, liquitur, & quæ ſequuntur. Vel qui delphinum amoris indicium eſſe oſtendi, Polypum verſutiæ indicium dicere poſſem admonetiq; nos eo ſigno verſutiam amanti cum primis appræhendendam, & quod fieri ſolere Plato dicit, in amatæ rei mores tranſmigrandum, vti quippe Polypus in colorum mutationibus, prout cuique rei adhæſerit, facit. Cæterùm ea potius de cauſa Veneri Polypum dicari æſtimandum, quòd inter piſces ſit omnium ſalaciſſimus, adeoq; libidine turgidus, vt nimio eius vſu non ſolùm omnibus penè ſpolietur viribus & iam ad cibum ſibi conquirendum inhabilis reddatur, ſed & minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibuſq; cancellis & cancris conficiatur &c. Ait quoque ibidem idem Pierius Valerianus in manuſcriptis Hori codicibus legi, *δύο πολύποδας συμπεποδημένους καὶ βαδίζοντας, δηλοῦσιν ἥλιον τὸν ἐν ταῖς χειμερίαις τροπαῖς σημαίνοντες*: quod eſt duos Polypos vinculis coercitos, & progredientes tamen, curſum ſolis quem in brumali conuerſione peragit, ſignificare. Quanquam impreſſorum codicum lectio, quæ eſt *δύο πόδας*, nequaquam diſpliceat. Sed ſi, inquit, Pierius, progreſſum exprimere volueris, videndum eſt, ſi pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuerſione ſermo eſt, quæ vt in ſphæræ conſideratione manifeſtè *Hiemale ſolſtitium. Hori lectio animaduerſa.*

C licet inſpicere, progreſſum ſolis omnino cunctatiorem oſtendere videtur. in vltimis enim ſagittarij & in poſtremis capricorni gradibus ſol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quàm lentiſſimè diuturnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum iiſdem fermè diebus repetitio, dum conuerſio peragitur, vt ſtare loco potius ſol, quàm quoquam motu ſuo progredi videatur. Quare ſiue pedes, ſiue Polypos colligatos accipere malueris, non ſum admodum laboraturus: mihi ſatis fuerit, & codicum ſuper hac varietatem, & ipſam rei quæ ſignificatur, hiſtoriam declaraſſe. Hactenus Pierius Valerianus, qui non ſatis mihi declarare videtur, quo modo Polypi ſolſtitium hyemale denotare poſſunt. Exponendum itaque hoc nobis relinquitur. Primum igitur ſcito quod Polypus duobus hybernis menſibus latet in cubili, aut vt aiebat Heſiodus,

Igne carente domo prauis contentus in antris.

Quatenus itaque hyemali ſolſtitio conditur, eatenus & eius typum exprimere poterit, non aliter quàm ſcarabæus menſem quo vnico fouet ſuum fœtum & perfectum excludit ex pilulis, quas ex iumentorum ſtercore conficit. Poſtremò per Polypum ſaxis adhærentem exprimi volunt hominem, qui ſe varijs hominum moribus accommodet, ſitq; *Moribus aliorum ſe accomodans.*

D omnium horarum, vt Latini loquuntur. Vt enim Polypum maximè omnium colorem mutare conſtat, iiſque ſimilem reddere quibus appropinquarit ſaxis. Sic huic hominem ſimilem eſſe dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, ſeq; eorum apud quos degunt, voluntati atque ſententijs in omne obſequium proni dedunt, omni poſt habita ingenuitate. Qua etiam de cauſa multi ex priſcis authoribus hoc ingenium laudarunt maximè, atque imitandum perſuaſerunt. Vt Theognis. *In ſententijs.*

Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσει, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Hoc eſt, vt tranſtulit author prouerbiorum.

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris,
Cui ſubes is ſemper ſis ſimilis lapidi.

Idem monet Clearchus libro ſecũdo prouerbiorum, appoſitis hiſce carminibus, ſed cuius poetæ ſunt non indicans.

Πουλύποδος μοὶ τέκνον ἔχουσαν Ἀμφίλοχ' ἥρως E
Τοῖσιν ἐφαρμόζειν, ὧν ἂν καὶ δῆμον ἵκηαι

Vertit ſic Iacobus Dalechampius.

Polypi mi fili, Amphiloche heros, mentem habe
Et ad quorum gentem veneris, te ijs accommoda,

Ita quoque ſuadet ſuauiloquus Pindarus:

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ
Μάλιστα νόον προσφέρων,
Πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. hoc eſt.
Marina beſtiæ colori
Mentem potiſsimum aduertens
In vrbibus omnibus verſatur.

Lib. 7. Nec ab hoc diuerſum eſt illud Eupoli ἐν Δήμοις, quod citat Athenæus.

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τοὺς τρόπους.

hoc eſt interprete Dalechampio:

Tu rempublicam tractes, esto Polypus moribus. F

Hoc ſanè ingenio mirè præditus Vlyſſes, indeque ſapiens æſtimatus eſt, & ab Homero πολύτροπος cognominatus. Sunt tamen qui hoc ingeniũ ſummopere improbant, vt Phocilides his verſibus:

Μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων
Μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου. hoc eſt:
Pectore neue aliud cales, aliudue loquare:
Proque loco varieres, petris vti Polypus hærens.

Lib. 1. Et Ion tragicus in Phœniſcis apud Athenæum.

Καὶ τὸν πετραῖον ἀναιμάκτοις ἀκρεμόσι
Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύποδα χρόας. id eſt,
Saxatilemq́; cùm exanguibus cirris
Odi mutantem colorem Polypum.

Adulator. Lib. de adul. & ami. diſc. Hinc Plutarchus adulatorem Polypum vocat; quòd vt hic colorem ad ſubiecti ſoli ſpeciem variat; ita paraſitus ad audientium voluptatem ſententiam ſtudet variare. Cæterùm, inquit, adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendet, qui ſe ipſum ſimulabit variè mutari, ac vituperata qua fuiſſet adhuc vſus vitæ ratione, tanquam ſibi placentes eas amplectatur, quas prius improbarat res, & rationem victus, & genus orationis. G

Lib. de leg. lib. gentil. Profectò hac comparatione tanquam aptiſſima, aliquoties vtitur D. Baſilius, vt vbi docet nos fugere oportere blanditias & aſſentationes, hęc verba ponit: ſic & animo varius oſtenditur adulator, nunc quod iuſtum eſt apud eos qui iuſti rationem habent, laudat, apud iniquos vituperat, more Polypodis, qui colorem terræ quam attigerit, reddit. Et alibi. Effugito, inquit, deſpiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus eſto contentus; paupertas cum veraci ſufficientia, omni potiundæ voluptati profectò eſt compoti mentis anteponenda. Non ſilentio prætereierim Polypi dolos ad furacitatem, is cuicunque ſaxo adhæſerit, colorem ſubit illius, atque adeo, vt piſcium complures ad ipſum de improuiſo natantes, tanquam ad ſaxum appellant, parataṁq́; ſeſe offerant illi verſuto malitioſoq́; prædam. Talibus eos moribus præditos eſſe conſtat, qui perpetuos potentatus ſubeſſe & ad vſus neceſſitudineſq́; ſingulas occurrentes ſeſe accõmodant: nec in eadem ſemper vo-

Adulatorum mores. luntate perſiſtunt, ſed alij diuerſiq́; facile fiunt. Sobrietatem cum ſobrijs laudant; intemperantes ſunt cum intemperantibus: atque ad id quod cuique placet ſuam omnino ſententiam vertunt. Quos euitare facile nemo poteſt, nec ab eorum inſidijs nocumentiſq́; cauere &c. Clarius rurſus eandem ſententiam his verbis excoluit alibi. Sed neque, Polypi do- H

Orat. 11. de poten. & toleran. lus ac fraus ſilentio prætereunda eſt. Is quodcunque in ſaxum adhæſerit, eius colorem imitatur, & obtinet, ac ita multi piſces natantes in Polypum tanquam in petram incidunt, eiuſq́; veteratoris præda fiunt. Moribus ſimiles ſunt ij, qui ſemper eos adeunt, qui poteſtate & imperio valent, ſeſe pro rerum & temporum ratione ità accommodant, vt in propoſito & ſententia nunquam permaneant, ſed aliàs atque aliàs ſe gerant, & pro cuiuſq́; arbitratu ac libidine mutant ſententiam.

A

HISTORICA.

ADMIRANDAS certè hiſtorias de magnitudine, viribus ac robore Polyporum Lib. 9. cap. 30.
recenſent ſcriptores antiqui, & in primis apud Plinium Trebius Niger. Cætera,
inquit, quæ idem Trebius retulit, monſtro propiora poſſunt videri. Carteiæ in
cetarijs aſſuetus exire è mari in lacus eorum apertos, atque ibi ſalſamenta populari, con-
uertit in ſe cuſtodum indignationem aſſiduitate furti immodici. Sepes erant obiectæ, ſed has
tranſcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, niſi canum ſagacitate. Hi redeuntem
circumuaſere noctu: concitiq; cuſtodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitu-
do inaudita erat, deinde color muria obliti odore diri. Quis ibi Polypum expectaſſet, aut
ita cognoſceret? cum monſtro dimicare ſibi videbantur. Namque & afflatu terribili ca-
nes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuſtioribus brachijs clauarum mo-
do incuſſos, ægreq; multis tridentibus confici potuit. Oſtendere Lucullo caput eius dolij
B magnitudine, amphorarum quindecim capax; atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas
quas vix vtroque brachio amplecti eſſet, clauarum modo toroſas, longas pedum triginta
acetabulis ſiue caliculis nauplium modo: dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſ-
ſeruatæ miraculo pependere pondo DCC. Eandem hiſtoriam etiam Fulgoſus retulit, Lib. 1.
à Plinio forte mutuatus: Cùm in Hiſpania, inquit, piſcatores, qui Thynnos condiunt, ſin-
gulis noctibus aliquid ijs quæ iam parauerant, auferri animaduerterent, & propterea dili-
gentius rem obſeruarent, nõ ſine ingenti formidine, cũ latratu ſuo canes ad rem inſpicien-
dam inuitarent, proſpexerunt vaſtã terribilemq; belluã ingenti ſpiritu, brachijsq; canes à
ſe abigentem: ad quos defendẽdos accurrentes, qui aderant, varijs inſtructi armis, magno
labore tandem feram confecerunt, cognoueruntq; Polypum eſſe, qui eiuſmodi cibi aui-
diſſimus ſuperioribus noctibus quod piſcatores deeſſe ſibi quærebantur, rapuerat. Huius
belluæ caput immenſum horrendumq; fuit, quod Lucius Lucullus, qui illud inſpexit, pu-
tauit quindecim amphorarum, quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, menſuram continere;
brachia autem ingentia adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaque cur-
rum magnæ ollæ magnitudinem complere. Eius autem reliquia in miraculi teſtimonium
C ſepoſitæ fuere, ſeptingentarumq; librarum pondus exceſſerunt. Hæc Fulgoſus. quæ credi
poſſe fidem facit Aelianus, qui ſcribit temporis diuturnitate Polypos ad tantam perue- Lib. 13. c.
nire molem, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur: idq; ipſum 6. de anim.
declarat exẽplo Polypi Puteolis capti his verbis: Puteolis, inquit, oppido Italiæ auditum
eſt, Polypum, cum inuſitata ad corporis molem facta progreſſione ad maximam magnitu-
dinem perueniſſet, egregio ſpreto & neglecto maritimo victu, in continentem proceſſiſſe,
& terrena plantaq; vaſtaſſe, & per ſubterraneum ſpecum Puteolanas ſordes in mare tranſ-
mittentem in maritimam domum adſcendiſſe, vbi mercatorum res, ſalſamentaq; in ma-
gnis vaſis eſſent: brachiorum circumplexione primum vaſa ſtrictè comprimentem corru-
piſſe, ac deinde ſalſamenta depopulatum fuiſſe. Mercatores verò ingreſſos vbi dolia diſ-
rupta inſpexiſſent, & permagnum earum rerum quas naui aduexiſſent, numerumq; exhau-
ſtum deprehendiſſent, ſtupuiſſe: Ac mirum cùm ab inſidijs fores integras, tecta ab omni
irruptione intacta, parietes nõ perfoſſos intuerentur, quiſnã populator fuiſſet, nulla conie-
ctura aſſequi potuiſſe. At enim cum reliquias conditorum piſcium animaduerterent, eos
conſtituiſſe, ex domeſticis audaciſſimum armatum intus in inſidijs ponendum eſſe: Poly-
D pum verò noctu ad aſſuetas tanquam epulas adrepentem reuertiſſe: & tanquã athletam
aduerſarium ſtrictiſſime correptum ſuffocaſſe, ſic flagellis vaſa circumplicãtem perfregiſſe.
Eum porro qui inſidias moliretur, etiamſi lunæ fulgore domus illuſtraretur, omniaq; con-
ſpicua eſſent, tamen, quoniam ſolus eſſet, beſtiæ tantæ metu perterritum, hanc non aggreſ-
ſum fuiſſe, ſed ſanè mercatoribus totam rem explicaſſe: quod quidem ipſum ij audientes,
ei fidem enarratarum rerum non habuiſſe. Deinde tum negotiatores ob tantum acceptum
detrimentum, periculi memoria depoſita, ſtatuiſſe ſimul ingredi, & congredi cum hoſte:
aliosque inuſitati & incredibilis huius ſpectaculi ſtudio ſua ſponte ſeſe auxiliatores vnà in
domo illa concluſiſſe. Poſtea verò quàm ſub veſperam in ſolita dolia fur inuaſiſſet, ex eis
partim cloacam obſtruxiſſe partim armis tectis in hoſtem irruentes, dolabris & cultris acu-
tiſſimis eius brachia abſcidiſſe non aliter ac frondatores & putatores arborum, robuſtiſ-
ſimos ramos ſecant, ſic enim ſæpius membra Polypi circumcidentes, tandem niſi nõ pauco
labore

abore confeciſſe, atq; oppreſſiſſe, & quod quidem admirationem habet, in terra piſcem- E
expiſcatos, huiuſq; belluæ propriam veteratoriam nobis oſtendiſſe. Non minus admiratione digna ſunt, quæ ſe audiuiſſe, teſtatur Petrus Berchorius his verbis.

Lib. 9. cap. 94. reduct. moral.

Ego etiam ſemel, inquit, audiui narrari quod piſcatores in mari Prouinciæ in littore ſuper carbones Locuſtas decoqui poſuerãt, & cum circa ignem dormirent, ecce vnus Polypus odore Locuſtæ tractus de mari exit, & ad ignem veniens, qui cùm pede Locuſtam accipere volens, ſed calorem ignis timens ad mare rediit, & quandam tunicam quam loco caputij habet ſupra caput, aqua implens, toties eundo & redeundo ſuper ignem proiecit, qui ipſum extinxit, & ſic Locuſtam accipiens ſecum ad mare detuliſſet, niſi vnus de piſcatoribus qui hoc videbat, ipſum accepiſſet, & loco Locuſtæ ſuper carbones comedendum poſuiſſet. Idem quoq; Berchorius narrat, ſed ex aliorum relatu, Polypum ſe quandoque mortuum fingere, vt tempus expectet opportunum quo effugere poſſit. Audiui, inquit, quod ſemel in quadam Prouinciæ villa, Polypus qui videbatur mortuus, fuit emptus a quodam, cuius vxor ipſum in pelui cum aqua ponens decoquendum, cum aliquantulum diuertiſſet, non inuenit in pelui quæ vndiq; eum quærens nec inueniens, tandem ſurſum reſpexit, & ſuper trabem domus Polypũ vidit, qui ſentiens calorem aquæ, per catenã qua peluis pen- F
debat, ſurſum aſcenderat, vnde ipſum decoquendum retraxit. Poſtremò aquilam, à qua raptus erat, Polypum in mare detraxiſſe ſuiſq; implicaſſe cirris narrat Aelianus his verbis:

Aquila Polypo detracta in mare. Lib. 7. de anim. c. 11.

cùm in ſaxum non admodum è mari eminens Polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis brachijs ſumma cum voluptate, quod frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret: neque ſanè ſe in ſaxi colorem vertiſſet, quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tùm magis ad moliendas piſcibus inſidias facere ſolet: aquila acris & acuta in videndo, prædam, non quidem ſibi futuram bonam, paratam & promptam ſibi & ſuis pullis perſpicuè cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum inſiluit: ſed & piſcis hic circumplicantibus aquilam & pertinaciter adhæreſcentibus cirris, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſſimum, ſimul & interfecit: quæ quidem lupus hians (vt eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Hactenus Ælianus.

PRÆSAGIA.

Quæſt. natur. 18. G

CVM in terram excurrit Polypus, & ſaxa amplectitur, indicium eſt venti iam iam prorupturi, vt tradit Plutarchus, cauſſamq; putat eſſe carnis molliciem, nuditatem, ac tenuitatem, qua frigus difficulter ferre poteſt.

PROVERBIA.

PROVERBII ſpecie dicebantur olim homines ſtolidi ſtupidiq;, vel rapaces & vncis vnguibus Polypi. Siquidem, inquit prouerbiorum author, ob eam cauſſam Polypo ſtultitiam tribuunt, quòd ad manum captantis vltrò mouetur: nec aliter capitur, niſi quòd non cedat. Adſcribitur autem rapacitas, tenacitaſq; quod quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat ac retineat. Plautus:

In Aulularia.

Ego iſtos noui Polypos, qui vbi quid tetigerint, tenent.

Nihil autem vetabit, quominus Polypos appellemus eos, qui ſeſe in omnem habitum vertunt omnibus aſſentantes. Quapropter idem author adagiorum, poſtquam explicaſſet H
hæc prouerbia, *ſeruire ſcenæ: vti foro:*

Polypi mentem obtine.

Extat, inquit, apud Græcos adagium, in hunc ordinem referendum, *Polypi mentem obtine.* quo iubemur pro tempore alios atq; alios mores, alium atq; alium vultum ſumere. Adagium natum à piſcis huius ingenio, de quo meminit Plinius: item Lucianus alicubi, ſcribuntque colorem mutare maximè in metu &c.

In Iphigenia.

Prouerbium ſumptum eſt ex Theognide cuius diſtichon paulò ſuperiùs inter alios eiuſdem ſententiæ verſus recitauimus, ad quos & hi Sophoclis quoq; referendi.

Νόει πρὸς ἀνδρὶ σῶμα, πουλύπου ὅπως
Πέτρᾳ τραπέσθαι γνησίου φρονήματος, vertunt
Apud hominem cum eris, tibi in mentem veniat Polypi corporis
Ad ſaxa variare natiuum colorem.

Hanc

A Hanc doctrinam nobis plurimis grauiſſimis ſententijs incalcauit Pindarus: vt vbi laudat hominem omnibus moribus & ætatibus ſe attemperantem: Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσθλοῖς, τραχὺς παλιγκότοις ἔφεδρος, ideſt, mollis erga bonos, aſper verò inſidiator erga moleſtos aduerſarios. & alibi rurſus: Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ᾽ ἄνδρεσσιν ἀνήρ. Τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id eſt, inter pueros teneros puer, inter viros vir. Tertia inter ſeniores pars, quodq; vt habemus mortale genus. Eodem quoq; titulo quempiam in Pyth. ijs laudat: Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id eſt: Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. & rurſum eodem opere. Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id eſt. Nam ille inter pueros iuuenis, in conſilijs verò ſenex. Et iterum eodem opere: φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ᾽ ἐχθρὸν ἅτ᾽ ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι, hoc eſt, Amicum contingat amare; Cæterùm aduerſus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, ſiue inſidiabor. In hanc quoq; ſententiam multa diximus ſupra inter Hieroglyphica. Nihil itaq; vetat in notãdis vitijs vſum adagij latius trahere, nempe in homines verſatili ingenio præditos: qui talem vbiq; perſonam induunt, quales ſunt ij, cum quibus contingit agere. Ge- *In Nemeis hym.4.* *Hym.3.* *Hym.8.* *Hym.4.* *Hym.2.* *In Bacchidibus.*

B nus hoc hominum eleganter quoq; depſcripſit Plautus.

Nullus frugi eſſe poteſt homo, niſi qui bene & male facere tenet.
Improbus cum improbis ſit, harpaget, furibus furet quod queat,
Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem:
Pectus ſui ſapit, bonus ſit bonis, malus ſit malis.
Vtcunq; res ſit, ita animum habeat.

Huc eſt referendum Πολύποδος ὁμοιότης Polypi ſimilitudo. Suidas enim & Varinus ad eos ſpectare aiunt, an hoc prouerbium, qui ſe cuiuis accommodant. Sed illud Alcæi.

Πλήθιον εἶναι νοῦν τε πολύποδος ἔχειν,
Stolidum eſſe, ac mentem Polypi habere.

non in verſipellem & aſtutum hominem, ſed in ſtolidum conuenit teſte Euſtathio. Heſiodus ænigmaticῶs explicauit paupertatem, quando inquit, *Oper. & dies.*

—Λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις
Ne ſe deprendant inopem mala tempora brumæ,
A qi pedem premere incipiat manus arida craſſum.

C Sic etiam ſignificauit egeſtatem, quum canit.

—ὅτ᾽ ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει, ideſt,
Quando pedes edit ipſe ſuos is qui caret oſſe.

Exoſſem vocat Polypum, quod pedibus careat. Hic autem creditur, vti dictum eſt, ſua brachia rodere in cibi penuria. Huc refer illud Alcæi apud Athenæum. *Lib.7.*

Ἔδω ἐμαυτὸν ὡς πολύπους *Edo meipſum, vt Polypus.*

Item aliud quod Heſychius, Suidas, & Varinus prouerbij loco referunt in pauperem:

Δίκην πολύποδος αὐτὸς ἑαυτὸν καταφαγών.
Inſtar Polypodis ipſe ſeipſum corrodens.

Πολύποδος κεφαλή, *Polypi caput*: in hominem varium dicitur, & in quo pariter, & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiuſmodi Catilinam deſcribit Saluſtius. Competit & in rem, ex qua non parum commoditatis capere queas: ſed quæ eadem nonnullis incommodis noceat. Allegoria deducta ex eius piſcis capite. quod, vt ſuprà diximus, ex Plutarcho, ſuauiſſimum eſu eſt & eſculentum, cæterùm turbulentia ſomnia, occurſantibus miris rerum imaginibus excitat: vnde eius eſum interdicebant ijs, qui ſuperſtitioſè cuperent ex inſom- *Polypi caput.* *Lib. de audi. poe.* *In Sympoſiacis.*

D nijs præſcire futura, quemadmodum & fabarum vt idem author tradit. Proinde poeticen Polypi caput vocat, in qua permulta ſcitu iucunda ſunt, tum frugifera, ſed etiam nonnulla quæ caueas. Refertur hoc prouerbium integrè ab eodem authore hoc verſu. *Poetica Polypi caput.* *Lib. de audi. poet.*

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν, ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν
In Polypi capite ineſt & malum, ineſt & bonum.

Cæterùm quod eius caput triſtia inſomnia excitet ac moueat, ſuperſtitioſum putat Cardanus, cum tamen alibi huius rei rationem tradat: nimirum quod durum concoctu ſit, atroſq; vapores mittat non ſecus ac cepa, ſed longè validius. *Lib. 8. de var. c. 44.* *Lib. 10. de ſubtilit.*

Δὶς ἑπτὰ πληγεὶς πουλύπους πλούμενος, id eſt,
Bis ſeptem plagis Polypus percuſſus:

dici ſolitum, vbi quis multo tandem malo factus eſt emendatior. quemadmodum accidit indomitis adoleſcentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur.

Conuenit

Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non niſi grauibus ſupplicijs corriguntur. Aiunt Polypum piſcem captum diu multumq; tundi cædiq; ſolere, quo mitior fiat, & ad vſum accõmod. tior, author Zenodotus. meminit & huius prouerbij Suidas & interpretatur ἐπὶ τῶν κολάσεως ἀξίων, in eos qui caſtigatione digni sũt; quoniam Polypus captus multis ictibus emolliri ſolet. Πολυπόδων ἑκατόμβη *Polyporum hecatombe*, apud Ariſtophanem in Acharnenſibus nominatur, ad ſplendorem conuiuij, aut inſignem edacitatem indicandum, vt meminit author adagiorum in prouerbio, *è Clibano boues*. Anaxandrides quoque apud Athenæum in Cotys Thracum regis conuiuij deſcriptione πολυπόδων ἑκατόμβην nominat. E

Polyporum hecatombe.

N V M I S M A T A.

NVMOS inuenio antiquiſſimos cùm à Syracuſanis tùm à Tarentinis excuſos cum Polypi icone, apud Hubertum Goltzium antiquarum rerum ſcientia præclarum. Syracuſanoum duo ſunt, æreum vnum, alterum aureum. Vtrumq; ab vno latere F Polypi imaginem elegantiſſimè repræſentat ſolam, æreum ab altera parte faciem muliebrẽ velatam cum inſcriptione ΣΥΡΑ. Aureum verò eandem quidem faciem habet, ſed alio modo velatam, & à ceruice ſiue poſteriori collo præterea piſcem, ab anteriori legitur ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. Goltzius arbitratur faciem eſſe Arethuſæ. Cui vt non reclamem, ita quoq; eius verba aſcribam. Arethuſa aquas habuit craſſas ſalſioreſque & proinde potui inſuaues, pleniſſimas tamen piſcium, quos quòd Dianæ ſacri eſſent, religio erat violare, atque hinc varia numiſmata cum Arethuſæ capite piſcibus circundato inter Syracuſana ſpectari veriſimile eſt. Totidem nummos excudere Tarentini, ſed vtrumq; æreum. Primum aduerſo latere Neptunum habet delphino inſidentem. Dextra tridentem ſuum geſtat, ſiniſtra Polypum amplectitur. Supra delphini ceruicem pectinis marini etiam icon eſt. à ceruice verò Neptuni ſcriptum eſt ΤΑΡΑΣ. Ab alio numi latere icon eſt Tritonis dextra buccinam marinam continentis. Scamno inſidet, & vnum pedem alio ſcamno applicat, ſcipionique ſub axillis detento incumbit. A tergore eædem litteræ leguntur. Alter nummus planè eodem modo Neptunum habet piſci inſidentem, & Polypum amplexantem, ſed Pecten deeſt. Huius verò inſignis icon ab alio latere nummi expreſſa eſt G tantummodo.

EPIGRAMMATA.

IN epigrammatum Græcorum libris quos lector adire poterit, tria extant epigrammata; vnum quidem Antipatri Thettali, ſuper Polypo qui complexu ſuo aquilam à qua raptus erat, occidit: alterum Antiphili Bizantij de Phædone piſcatore, qui cum cepiſſet Polypum, eundem proiecit in terram, & per eundem cepit lepore admirabili caſu: tertium Iſidori Geodoti, quod ſuperiori ſimile eſt, niſi quòd in hoc epigrammate Gynichus Polypum capto ſua opera lepore, iterum in aquam dimiſerit. Gratior igitur fuit Gynichus Phædone, qui ſublato lepore piſcem dimiſit liberum; ille alter vtrunq; abſtulit.

E P I T H E T A. H

ΠΕτροφυὴς dictus Phocillidi, quòd prope petras verſetur, aut quòd eas vbi contigerit firmiter teneat, vnde & πετραῖος ab Inone apud Athenæum vocatur. A mutando colorem τρεψίχροος: Ariſtoteli quamquam alij quidem τρεψίχρως legant, item πολύχροος (al. às πολυπλόκος) Theognidi. Ανόστεος ſiue ex oſſis epitheton eſt, quanquam apud Heſiodum pro Polypo ſumatur. Σκολιόν, quod ego non tortuoſum aut inflexum, ſed verſutum exponerem, ſicut ob timorem innatum δειλόν, & à rependo ἑρπηστὴν ἐπὶ πε-τρα, & ποθεῖν ἐρωλῶ amoris impetu languidum, vocat Oppianus. Crinali corpore ſegnem Ouidius, doloſum Iulius Cæſar Scaliger, Stroza pater ob venandi, ac piſciculos capiendi verſutiam, cautum.

PROBLE-

A

PROBLEMATA.

INTER quæſtiones naturales eiuſmodi problema propoſuit Plutarchus, Cur colorem mutet Polypus? idq; ſic diſſoluit; An, inquit, vt Theophraſtus ſcribit, quia natura timidum eſt animal, ideo perturbatus vnà cum ſpiritu etiam colorem mutat? ideo quoque dictum eſt:

Semper degeneris mutatur enim color.

Quod ſi hoc ad mutationem ſufficit, non ad id etiam quod omnes colores refert. Sic enim colorem mutat Polypus, vt eum ſimilem faciat cuiuſuis ſaxi colori, ad quod accedit. Hinc illud Pindari.

Marinæ beſtiæ colori
Aduerte mentem & ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus. Et Theognidis.

B *Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:*
Cui ſubit is ſemper fit ſimilis lapidi.

Atq; hoc verſutia, & calliditate præſtantes aiunt ſtudio habere, vt fallendi eos gratia quibuſcum agunt, ſemper Polypum æmulentur. Aut cenſent eum cute tanquam veſte vti, ita facile eam vbi vult exuendo atq; induendo. Quid ſi Polypus huic affectioni principium metu ſuo ſuppeditat, cauſæ propriæ in alijs ſunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hac monstro rebus defluxus omnibus eſſe.

Non enim animalia modò & ſtirpes, & terra, & mare, ſed etiam lapides à ſe continenter dimittunt multos defluxus, & æs atq; etiam ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent: quia ſemper aliquid defluit, & tractiones aut inſultationes faciunt defluxibus, alij complexus, eorum alij ictus, alij impulſiones quaſdam, & circuitiones ſupponentes; maximè autem ſaxorum marinorum quando mari ea aſperguntur, ac refrigerantur, aiunt aſſiduò quædam abradi multa ac tenuia tamenta: quæ non accidant ad alia corpora, ſed dilabantur ob meatuum denſitatem, vel excidant per tariores. Polypi autem caro, quod aſpectus ipſe poſſet iudicare, eſt cauernoſa & meatuum plena, defluxuumque capax. Is ergo

C quando ſibi timet, mutato ſpiritu ſeſe mutans, tanquam conſtringit corpus, contrahitque, & aliquamdiu intra ſe contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe aſperitas vna cum mollitie flagella exhibens particulis quæ offeruntur, & non diſſipantur, ſed congregantur, cùm: *deſunt hic quadam.* Argumentum cauſſæ permagnum eſt quod neque Polypus quorumuis imitatur rerum colorem quibus appropinquat, neque chamæleon albarum; ſed vterq; iis tantùm adſimilatur, quarum defluxibus meatus proportione habeat reſpondentes. Hæc Plutarchus, qui & alibi eandem quæſtionem recolens, mutationis in Polypo cauſſam diuerſam eſſe tradit ab ea quàm quæ eſt in Chamæleonte. Sanè etiam Chamælon, inquit, mutatur: non vt moliatur aliquid, aut ſeſe occultet: ſed ob metum ita vertitur, natura meticuloſus: & id mutationis conſequitur, vt ait Theophraſtus, ob ſpiritus multitudinem. parum enim abeſt quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo Indicatur ipſum ſpirituum plenum, & mutatu facilem eſſe. At Polypi mutatio non eſt animæ affectio, ſed actio quædam. Mutat enim ſe dedita opera, hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitans prætervehentia. Pſelli egregij doctiſſimiq; Philoſophi Phyſicarum quæſtionum ſolutiones com- *Lib. de ſoler. animal.*

D pendioſæ apud me manuſcriptæ extant iampridem ab vtriuſque linguæ doctiſſimo viro Iohanne Corretio Gallo in Latinum ſermonem verſæ, in quibus eadem ſoluitur quæſtio his verbis. Cur colorem mutat Polypus ad quoſcunque lapides acceſſerit? timidum valde eſt illud animalis genus, ſtatimque vbi ſtrepitum aliquem præſenſit, aut ſe à piſcatoribus peti ſuſpicatur, petratum colorem quibus inſidet, mutuatur. Videntur enim a corporibus omnibus, ab aere, à ferro, à lapidibus emanare quidam radij: quibus admittendis cùm ſit idoneum Polypi corpus, eorum etiam colorem retinet. Itaque cùm timore illo afficitur, horret corpore atque ita conſtringitur; vt quos de vicinis corporibus erumpentes radios ſuperficie admiſit, pertinaciter etiam retineat. Sed intelligendum eſt neque Polypum, neq; Chamæleonem colorem album vnquam aſſumere, quia poros ad coloris iſtius, ſicut ad cæterorum ſuſceptionem commodos non habeant. Hactenus Pſellus. Tres itaque cauſſas mihi ſcriptores antiqui tradere videntur huius immutationis, voluntatiam, natu-

ralem, neceſſariam. Voluntariam, vt cùm aſtu id facit, vt Plutarchus. Naturalem, quod corpus Polypi ſit poroſum ac tranſparens, vt Plutarchus & Pſellus. Neceſſariam, quod præ metu id faciat, vt cùm hominis etiam pro varia cordis concitatione hoc vel illo colore genæ perfunduntur. Ex recentioribus Bellonius Polypum varijs ſe coloribus induere ſcribit, ob mollem eius pellem, quæ facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album, mox ruffum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas. Putat Cardanus pellem variã qua cirri conteguntur, contrahi atq; remitti in coloris mutatione. Sed vti nulla opinio vetuſtior, ſic nulla melior mihi viſa eſt quam ea ſcribit Theophraſtus præceptoris ſui mentem ſecutus, qui ſcribit Polypos habere atramentum ſupra apud murim poſitum, hoc effundere, coloremq; mutare per metum. Vnde Plinius colorem, inquit, mutat ad ſimilitudinem loci, maximè in metu. Sed hæc ſola cauſſa mutationis eſſe non poteſt. mutat enim quandoq; colorem, cùm in nullo eſt metu piſcium capiendorum gratia, vt docet Aelianus. E

De var. rer. 7. c. 37.
Hiſ. 4. c. 5.
L. 1. var.

VSVS IN CIBIS. F

Lib. 9.

ANTIQVORVM menſis appoſitos fuiſſe Polypos, teſtis eſt Mneſimachus in Hippotropho apud Athenæum, vbi ad cænam inter alia hæc etiam apparat, Squillam, nimirum, Loliginem, Paſſerem, Dracænam, Polypum. Et ſanè eius caput ſuauiſſimi ſaporis fuiſſe perhibetur. Apud veteres quinto à nato infante die antequam nomina imponerentur, quod fiebat decimo die, amphidromia agebatur teſte Cœlio Rhodigino, qua manus expurgabant, quæ obſtetricis munere erant perfunctæ, curſuq; ad forum ferebatur puer, mittebanturq; à propinquis Polypodes & Sepiæ. Polypos centum in nuptiali conuiuio Sphicratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, fuiſſe ſcribit apud Athenæum Alexandrides in Proteſilao. Ab Ariſtotele præſtantiſſimi eſſe perhibentur qui prægnantes ſunt, deterrimi qui ouis incubant. Archeſtratus apud Athenæum in Thaſo & Caria Polypos optimos eſſe, Corcyræ verò magnos & multos. hi laudantur ab Ennio in fragmento Phageſiorum hoc verſu:

Li. 4. c. 12.
Lib. 8. c. 30.

Polypus Corcyræ, caluaria pinguia Aterna.

Authore Galeno duræ carnis ſunt, ad concoquendam difficilis. Si tamen concoquatur alimentum non paucum corpori exhibere, cæterùm ſucci crudi plurimum gignere, Quæ quidem omnia etſi Galeno ibidem teſte, Mollibus omnibus communia ſint, in Polypis tamen efficaciora exiſtunt, vt vſus quotidianus demonſtrat, & veterum exempla, atque etiam Paulus Aegineta edocet. Mollia, inquit, vtpotè Polypi, Sepiæ, Loligines, dura & concoctu contumacia ſunt, præcipuè Polypi. Diphilus ait apud Athenæum Polypum durum eſſe & concoctu difficilem; maiorem autem magis nutrire, humectacere ventrem ſi abundè elixetur, & ſtomachum roborare. Atheneus refert Machonem comicum ſcribere Philoxenum Cythereum dithrambotum poetam atq; helluonem Polypum bicubitalem Syracuſis emiſſe, totumq; excepto capite comediſſe, ob idq; in ægritudinem mortemq; incidiſſe. Machonis autem verſus cùm à quopiam translatos repeterim, hic ſubijciam: G

Lib. 1. c. 91.
Lib. 7.

Egregium verò aiunt Philoxenum,
Dithamborum poetam, fuiſſe
Gulonem. nam duorum cubitorum Polypum
Syracuſis aliquando ipſum emiſſe,
Et præparatum comediſſe totum,
Præter caput affirmant. Captus autem cruditate H
Vehementer ægrotare cœpit. Tum medicus quidam
Ingreſſus ad eum, vt magno malo
Eum preſſum vidit. Si tibi quid, ait,
Nondum eſt diſpoſitum, celeriter diſpone
Philoxene. Hora enim ſeptima morieris,
Tum ille reſpondens, omnia mea ad finem perducta ſunt,
Medice, inquit, & iam dudum diſpoſita
Dythrambos dijs relinquo
Viriles, & omnes corona dignos,
Quos & meis collectaneis appono

Muſis.

A *Muſis. Veneren & Bacchum tutores eſſe,*
Teſtamentum hoc meum declarat. Verùm quoniam
Timothei Charon me ocari non ſinit,
Neq; Niobes, ſed fretum capiendum inclamat,
Obſcuraq; me Parca vocat, quam audire neceſſe eſt,
Vt omnia mea abiens hinc auferam
Date mihi quicquid eſt relictum, Polypi.

Diogenem Cynicum ait Plutarchus minimè igne vſum fuiſſe, ſed Polypum crudum deglutientem dixiſſe tantum, pro vobis ô ciues adeo periculum. Idem rurſus teſtatur alibi, improbans condimenta, & cocturam carnium. Diogenes verò crudum Polypum vorare ſuſtinuit, vt amoliretur confectionem, qua ignis obſonia conficit: & ſacerdotibus multisq; alijs circumſtantibus, caput pallio velans, Polypum ori admouens, Pro vobis, inquit, ego me periculo obijcio. Præclarum mehercule periculum ſcilicet; vt Polypidas pro Thebanorum, Ariſtogiton pro Athenienſium libertate, ita Philoſophus aduerſus crudum Polypum decertauit. Sed cùm eum mortuum eſſe ſcribat apud Athenæum Sotades hoc verſu. *Lib. an aqua igne ſit vtilior. De eſu carnium libel.*

B

——— Πολύποδα φαγὼν ὁ Διογένης
Ὠμόν, ἐτέθνηκεν ——— id eſt.
——— *Polypum cùm voraſſet Diogenes*
Crudum, obijt mortem.

Amentes erimus, ſi ipſum imitari velimus omni præparatione poſthabita. Quare ſi edendus eſt, aſſatione aut elixatione opus habet, vt tuto corpus nutriat, idq; more veterum, quibus hos duos præparationis modos in vſu fuiſſe, poſteaquam multis plagis eſſet contuſus hic piſcis, & emollitus, ſcriptum reperio. Apud Archeſtratum in Sitenenſibus hoſce legere eſt verſus. *Vt præparentur.*

Ipſo ſtatim diluculo, omnino ſub auroram
Aphyas teretes in pruna torrebamus, aſſaſq;
Porcellorum carnes, ac Polypos: dulce
Vinum deinde bibebamus.
Ἐν βοτάνῳ coqui ſcripſit Antiphanes apud Athenæum in Euthidico.

C

Ἔπειτα πολύποδας τετμημένους
Ἐν βοτάνοισιν ἑφθούς. Vertit Dalechampius.
Deinde Polypus fruſtratim deſciſſus
In battanijs coctus.

Βατάνια autem Heſychio ſunt τὰ λοπάδια, patellæ: qui Siculis peculiare eſſe hoc vocabulum addit. quapropter in hoc verſu pro βοτάνοισιν legendum βατάνοισιν, vti quoque legiſſe videtur Dalechampius. Vtrum autem elixi meliores ſint aſſis, docet Athenæus his verbis: Polypi meliores fiunt ſi elixentur. Succos enim malos habent (vt manifeſtum fit dum lauantur, nam in lotione malos ſuccos dimittunt) quos elixatio ex carne euocat. Nam ex molli igne, atq; humido abluuntur quodammodo: in aſſatis verò ſuccus exiccatur. Præterea cùm dura ſit eorũ caro, iure ſic coqui expoſtulat. Plato comicus cęnæ Philoxeni Leucadij mentionem faciens, eandem difficultatem hiſce lepidis verſibus diſſoluit. *Lib 8. Elixi an aſſi meliores.*

Πουλύποδος πλεκτὴν δ' ἂν ἐπεὶ λήψῃ κατὰ καιρὸν
Ἑφθὴν τῆς ὀπτῆς, ἢν ᾖ μείζων, πολὺ κρεῖσσον.
Ἢν δ' ὀπταὶ δύ' ὦσ' ἑφθῇ κλαίειν ἀγορεύω.

D Male vertunt eius interpretes:
At Polypus ſinuoſa, ſuo ſi tempore capta
Atque ingens membris, elixa eſt ſuauior aſſa
Si parua hæc fuerit in longum elixa valeto.

Nam pro ſinuoſa cirrus transferre debebant, ita vt ſit ſenſus, Polypi cirrum ſi ſuo ſit captus tempore, meliorem eſſe aſſum quàm elixum, ſi ſit magnus: ſin verò duo elixi; hos aſſis eſſe meliores. Nam πλέκτη pro πλέκτανα quandoque ſumitur. Et quamuis Archeſtratus in fęminino genere Polypum efferat, tamen non video quis ſit ſenſus, Polypus ſinuoſa repugnat etiam in Græco verſu vocula πουλύποδος, quæ eſt genitiui caſus, qui à nullo alio, quàm πλεκτὴν regi poteſt. Elixi autem hodie comeduntur à nautis frequentiùs & piſcatoribus, qui antequam elixent, ferè per horam eos ligno contundunt, aut ad lapicem atterunt. Sic enim fibroſæ carnis duritie fracta, multò faciliùs concoquuntur.

Idem veteres quoque factitare ſolent, vt dictum eſt: idemque Plautus his verbis in- E
nuere videtur.

Tange, affligam te ad terram itidem,
Vt piſcem ſoleo Polypum.

L.32.c.10. De eo hæc traduntur, teſte Plinio, muriam ex ſeſe emittere, & ideo non debere addi in
Vt elixetur. coquando: ſecari arundine: ferro enim infici, vitiumq; trahere natura deſinente. Si elixe-
tur aqua cum atramento ſuo, melior erit: elixatur alioquin oleo, olentibus herbis atque
pipere addito. Platina coctum cum pipere, & laſere condit. Apicius verò pipere, ligu-
ſtico, liquamine, laſere, & Zinzibere. Adſeruntur Venetias ex Illyrico, & Dalmatia
ſale inueterati.

VSVS IN MEDICINA.

L.32.c.10. SANGVINEM fieri (cieri legunt alij) piſcium cibo putant, inquit Plinius; ſiſti
Ad tormina. Polypo tuſo illitoque. Marcellus Empyricus aſſatum torminoſis in cibo prodeſſe tra-
Ad nephriticos. dit. Kiranides nephriticis, & lapillos mingẽtibus dat è vino veteri in balneo muco- F
rem vel ſuccum glutinoſum, vel, vt ipſius verbis vtar, marcedinem quæ exit à Polypo in
nouam ollam vino immiſſo, mox ebullito, aut elixato. Polypi marini cinis ſatis copioſè
adijcitur in medicamenti ex hircino ſanguine plurimo cõfecti compoſitione quadam apud
Ad tertianas Marcellum Empyricum aduerſus calculos renum. Tertianis commendatur etiam, vt qui-
Ad cardiacam. dam ex Plinio medico citant. Idem & cardiacis conferre eundem arbitratus eſt. Ad Poly-
pos narium hoc remedium certum ſcribit Nicolaus Myrepſus: Polypum, inquit, marinum
in clibano cum lignis oleæ, donec in cinerem vertantur vrito, & ſumpta de eo vncia vna,
Ad hydropem. admiſce illi chalcanthi vnciam ſemis: & per arundinem inſufflato naribus. A pituita ma-
ximè in aquam intercutem fit tranſitus: in hac qui curabilis eſt, obſonium edat Polypos
Lib. de inter. aff. coctos in vino nigro auſtero, vt monet Hippocrates; qui ſanè plurima, & ſaluberrima
remedia feminarum morbis ex Polypis præſcribit, vt ad aquam intercutem vteri; ad vte-
Lib. de nat. muliebr. ri coxam decurrentem, in purgatione, inquit, Mercurialem & Polypos edat. Et rurſus ali-
bi, ſi vterus ad coxam auerſus fuerit, Bolbidia (ſunt hæc genera paruorum Polyporum)
Ad muliebres affectus. & Polypodia in vino, & oleo cocta edat. Et iterum alibi: Si, inquit, in lumbos vteri
incubuerint, ſuffocatio verò caput non contigerit, mulier Polypos coctos edat, & vinum G
Lib. 2. de mulier. nigrum odoratum meracum quamplurimum bibat. Et alibi eodem opere. Polypi ac Se-
piolæ ſuper prunis toſtæ, puerperij purgamenta à partu purgant. Et libro alio, puerpe-
De ſuperfœtatione, & de mulier. 1. ra edat Polypos & Locuſtas & piſciculos, vt melius purgetur. Ad menſes ciendos pluries
eis vtitur. Mulier, inquit, cui ſtomachus vteri non rectus fuerit, ſed vel retro vel in latus
auerſus, vel in ſe contractus, vnde menſes non rectè profluunt, nec concipit, edat catulos
pingues percoctos & Polypum in vino dulciſſimo coctum: & alio rurſus in loco, mulier
Lib. de nat. mulier. inquit, cui vterus molliri & purgari debet, Polypum plagis mollitum edat. Item, ſi men-
ſes conſtituto tempore non fiant, poſt cętera remedia Polypum vino albo ſuffocatum eden
dum dato, & vinum bibendum. Mulier quæ aliquando prægnans fuit, & poſtea ſterile-
ſcit, interim dum curatur, edat catulos coctos & Polypum in vino dulci coctum. Poly-
pos paruos atque aſſatos ſuper prunas ad concipiendum meritò dediſſe Hippocratem ſcri-
bit Cardanus: quoniam Polypus facilè concipiat & ferat nerueaque ſit ſubſtantia, & duræ
Ad venerem. digeſtionis. Qui in Venerea paleſtra debiles ſunt, Polypos edant monente Aetio.
Diphilus & Paulus Aegineta eos plurimum alere affirmant, & libidinem maximè irrita-
re. Diocles apud Athenæum ait Polypodes maximè inter Mollia ad venerem conferre H
Eandem vtilitatem eis adſcribit Alexis in Pamphila.

Ερῶν τί ἐχτήσω, τί μᾶλλον συμφέρει
Ὧν νῦν φέρων πάρειμι; κήρυκας, κτένας
Βόλβους, μέγαντε πολύπουν, ἰχθύας δ᾽ ἁδρούς. id eſt.
A. *Cùm ames quid tibi comparaſti.* B. *ecquid magis*
Conferat, quàm quòd nunc præſens adfero: Buccina, Pectines,
Bulbos, magnum Polypum, grandiores piſces.

Lib. 2. Et Xenarchus apud Athenæum Polypi ad ſtimulandam Venerem facultatem declarat
his verſibus, quos cùm pluſculi ſunt à Iacobo Dalechampio Latinos citabo:

Ruit domus infœcunda dominorum infortunio,
Labefactata: tam ſubuertit Alaſtor quidam: Pelopidarum

Sterilis

A *Sterilis domus eſt: nec è profundo ceruicem exerens,*
Ac Cereris contubernalis, terra procreatus bulbus, amicarum
Cum elixus eſt, adiutor, huic malo ſuccurrerit;
Quin nec maris cæruleis educatus vorticibus
Venarum mutator Polypus: capitis hem inuum
In torto vinculo tum rotam virgo circumduceret,
Implet repoſitorij capacem pectoris ſinum.

Adferuntur, inquit Iouius, Venetias ex Illyrici Dalmatiæq; ora ſale inueterati: quorum aceptabula & extremitates cirrorum ſenibus ad parandam ſobolem expetuntur. Cur verò Venerem ſtimulent, iam dicendum, Cauſam putat Mneſitheus, quòd duræ ſint carnis ac flatuoſi, Iouius quia falſum ſuccum contineant, cæterum ego non tam propter allatas rationes, quàm propter ſeminis copiam, quam generant, ſi probe elixentur, & concoquantur, libidinem excitare affirmem. Nam bulbi, cicer, fabæ, Polypodes, conus, inter edulia multi ſeminis recenſentur à Galeno. *Li. de piſc. Rom. Cur Venerem ſtimulet. 5. Simpl. med. facul.*

B VSVS IN ALIIS.

PISCATORES, teſte Ariſtotele, Polypos aſſatos, non niſi nidoris cauſſa naſſis inditos dimitti aſſeuerant. Hinc Plinius: Exporrigunt enim (Polypi) ſe reſupinati, mirè omnibus marinis expetentibus odorem quoque eorum, qua de cauſſa naſſis illinuntur. Et rurſus: Conueniunt piſces ex alio etiā ad quoſdam odores, vt Sepiam uſtam & Polypum, quæ ideo conijciuntur in naſſas. Author quoque de natura rerum Polypum aſſum in hamum inſeri ſcribit, ad decipiendos piſces, quod tamen Ariſtoteles tantùm de Sepijs tradit. Oppianus docens Cantharum capiendi modum, ait eum naſſa capi circumtexta vndique liguſtri virgis & ſparti vimine, ita vt ſe capaci ore venter in latum porrigat, tunc inquit naſſæ: *Hiſtor. 4. cap. 8. L. 9. c. 30. L. 3. Halieut.*

——— ἔνδον ἐκεῖνης
Πούλυπον ἐρπυστὴν, καὶ κάραβον, ἐκ πυρὸς ἄμφω
Ὀπταλέους, κνίσσῃ καὶ ἐφέλκεται ἰχθύας εἴσω, id eſt,
C *Carabum immittas intro, vel Polypum ambos*
In flamma toſtes, tali nidore trahuntur
Piſces.

Et alio in opere docens, quomodo capiantur Pantheræ; catulum vinctis genitalibus ante foueam ſuſpendi ad arborem iubet, atque eius clamore audito in prædam ſic rapi Pantheram, *L. de Ven.*

Ὡς δ' ὅποτ' ἰχθυβόλοι κύρτου δόλον ἐντύνοντες,
Πλεξάμενοι σχοίνοισι, καὶ λυγίνοισι
Πούλυπον καὶ κις ἔνα περιφλεγέθοντες ἔθεντο
Ὀδμὴ δ' ἐς πλαταμῶνας ἀφίκετο, καὶ ποτὶ κύρτον
Ἔλλοπας αὐτομόλους συνάγαγεν, οὐδὲ διέβαντας
Αὖθις ὑπεκδῦναι, δεινῷ δ' ἤντησαν ὀλέθρου.

Vertit Andegauenſis.

Cum parat in naſſa fraudes piſcator acutus
Viminaque obtendit torto ſalaminea filo,
D *Addit & illecebras, artus capitonis aduſti,*
Aut Polypi, ſubito vada nidor perflat odorus,
In fraudem alliciens piſces latumque foramen,
Vt nunquam poſſint naſſa remeare latenti.

NOCVMENTA.

TESTATVR Aelianus Polypum mordere violentiùs quàm, Sepiam: minus tamen ſuo morſu veneni infligere. Hinc Oppianus Lippio interprete. *2. Halieut.*
Obuia non tenui lædit nos Sepia morſu.
Nec nos peſtifero confodit Polypus ore.

DE CÆTERIS POLYPI GENERIBVS. Cap. III.

ORDINIS RATIO.

ALIQVOT Polyporum generis reperio nomina. Quæ quantum apud alios videre mihi licuit, etiam hîc nominabo, veniam a beneuolo lectore poſtulans, ſi non ſatis ea explicauero, nam Oedipo potius quàm doctore egent, cùm obſcuriſſimè de his Grammatici ſcripſerint. Ozænam cum Oſmylo eandem eſſe, Pollux, & Heſychius authores ſunt: quibus eruditi hodiè aſtipulantur. Athæneus modò diſtinguit, modò eaſdem facit. Diſtinxit tamē Zoographus aliqua ex parte, quoniam non rerum tantùm rationem habere ſolet, ſed etiam nominum, vt Grammaticis, qui quandoq; dubitare ſolent, num omina diuerſa, eadem ſignificare poſſent, ſatisfaciat. Quare, & Eledonam ſeparauit: quamuis eam Rondeletius, contra Ariſtotelis ſententiam, obſeruationibus ſuis fretus, ab Ozæna, & Oſmylo non diſtinxerit. Nos quoque quamuis diſtinguamus, tamen de omnibus ſimul reliquis teſta non incluſis hoc capite agemus, exiguam admodum eorum putantes eſſe differentiam. Athæneus ex Ariſtotele, & Speuſippo Polyporum genera F
Eledone. enumerat, ἑλεδώνη, πολυποδίνη, βολβοτίνη, ὀσμύλος. Sed vt ab Eledona incipiam, annotandum eſt hic apud Atheneum, cùm aſpiratione, alibi ſine ea ſcribi, vt vbi habet ἐλεδώνας, inter piſces alios, & apud Heſychiū, ἐλεδώνη, eſt ὁ πολύπους. Gyllius, Maſſatius, VVottonus aſpirationem ſeruant; quanquam Grāmatici ε ante λ attenuari docent, neq; excipiunt Eledonam, etiamſi hoc nomen ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν, id eſt à comprehendendo compoſitum videri poſſit: vnde ἐλεδανὸς fortè deriuatum, inquit Zoographus, quod vinculum ſignificat; ſpiritu tamen tenui in Græcorum lexicis ſcribitur, vnde Suidas Eledonem vocari putat, ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quòd ipſa ſe ipſam rodat. hunc quoq; ſequitur Cœlius Rhodiginus. Sed cùm auctores non Eledonam priuatim, ſed Polypum ſimpliciter id facere teſtentur, mihi non videtur eam nominis rationem conuenire, ſed primam potiùs quàm dedit Zoographus. G
Δελεδώνη apud Heſychiū & Varrinum, ὁ μυλαῖος ἰχθῦς; ſed pro μυλαῖος legendum fortè ait Zoographus ὁ ὀσμύλος, vel ὀσμυλίας. Gillius Helidonam hodiernis Græcis Halidonam cor-
Ὀσμύλαι. rupto vocabulo efferri ſcribit, Oſmylum cum Eledone male confundit Rondeletius. Ὄσμυλος paroxytonum ſemper ſcribendum putat Zoographus, ſicq; ſcribi in Oppiani, Aeliani, & Io. Tzetzis libris, quamuis apud Athenæum, & in alijs quibuſdam libris inſcitia liberariorum pro paroxytonum ſcribatur. Ὀσμύλην fœminino genere dixit Athenæus, quandò inquit. Ariſtoteles in opere de animalibus Mollia eſſe dicit πολύποδας, ὀσμύλην, ἐλεδώνην. Heſychius ὀσμύαι fortè deprauatum habet pro ὀσμύλαι. Apud Pollucem inuenio
Lib. 2. ὀσμυλίδια citātem hæc verba Ariſtophanis, Τραφόμενοι ἐς τοὔψος λαβεῖν ὀσμυλίδια, μαινίδια, καὶ σηπίδια. Recitat Athenæus eadem è fabula Danaidum. Non tamen Oſmylidia, ſed Oſmylia quatuor ſyllabis legit, quod magis Zoographo placet. VVottonumq; malè tranſtuliſſe ex hoc loco putat, Oſmyliam, Mænulas, Sepiolaſque venari. Heſychius, & Warrinus Ὀσμύλια è Polyporum genere eſſe ſcribunt. Athenæus inquit, Ὄζαινα, ὀσμύλιον, Θούριοι: hoc eſt Thyrij Ozænam piſcem vocant, quem Græci Oſmylium. Quapropter apud Pollucem, vbi ſcribitur Ὀσμυλία mauult legere Zoographus Ὀσμυλίας, vt Αἰνείας. Ὄζαινα H
Ὄζολις. idem cum prædicto, quam Ariſtoteles ὄζολιν, & Βολιταιναν videtur appellaſſe, Gaza, ὄζολιν
Βολίταινα. Oſſolem conuertit. Dicitur autem ὄζαινα, ὄζολις ὀσμύλος, à graui capitis odore, ὄζειν enim olere, & fœtere ſignificat. Hinc etiam Græci teſte Gillio hodierni Moſchiten vocant, Maſſilienſes Muſcum. Nam ait Gillius Polyporum alium tetram odoris fœditatem habere; alium Oſmylum nomine benè olere, & nihil muſcoſius ſe ſenſiſſe tum, cùm eſſet mortuus, tùm etiam cùm viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bellonio ſubſcribo, qui Polyporum vnam tantum ſpeciem ab odore ſumptam faciunt, eumq; alijs ſuauem eſſe, alijs tetrum ac
Lib. 1. de diæta. grauem. Pſellus Polypum Moſchytam nominat, Itali hodie Muſcarolo præſertim Venetijs, Moſcarolo, & Moſcardino alibi, item Mugettino, vt ſcribit Robertus Conſtantious, Muzaro Genuenſibus, Græci hodiè Gopos inquit Zoographus ſi benè memini. Idem Germanicum eius nomen facit, Biſen kuttel. Nam biſem Germanis Moſchum odoramen-

tum

A tum ſignificat, kuttel verò Mollia omnia. Βολβοτίνη, quæ & βολίταινα dicitur, nomine tantum ab Oſmylo differre putat, quamuis Athenæus diuerſam ſpeciem conſtituat ex Ariſtotele, ſimiliter & πολυποδίνη; Nam nullibi apud Ariſtotelem hodie illę leguntur ſpecies, quę ſupra ex Athenæo citauimus. Ὀσμύλη (ὀσμύλαι) βολβιτίναι θαλάσσιαι, inquit, Heſychius. Nec alia ſunt Bolbidia Hippocrati dicta forma diminutiua. Galenus in exegeſi vocum Hippocraticarum βολβίτια, inquit, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν βομβύλια προσαγορευόμενα, γένος δὲ ἐστὶ τοῦτο μικρῶν πολυπόδων, ideſt, Bolbitia à multis vocantur Bombylia. genus eſt paruorum Polyporum. ita vt ætate, non ſpecie differre videantur. Etenim Epicharmus in Hebes nuptijs inquit.

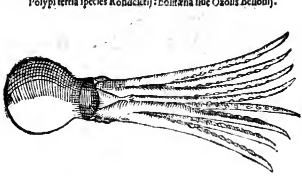
Polypi, ſepiæ venerandæq; Loligines
Et quæ mare olet Bolbitis.

Hic enim Epicharmus Bolbitin mare olere ait, vnde diminutiuum βολβίτια, ſiue βολβίδια vt legitur apud Hippocratem. dicitur & βολβοτίνη apud Athenæum.

B FORMA. DESCRIPTIO.

NIHIL vel parum ſaltem differunt quæ diximus, Polypi genera quoad formam corporis, ab eo, quem primùm deſcripſimus. Nam Eledone vnica tantùm acetabulorum ordine prędita eſt, & pedibus ſeptenis, ſi fides ſit Suidæ, & Vatrino, qui hæc ex Aeliano citant, cùm tamen in ijs, quæ extant, huius operibus nullibi quod ſciam reperiatur Pedum etiam prolixitate à cæteris diuerſam eſſe ſcribit Ariſtoteles. Ozæna autem ſiue Oſmylus, ſiue Ozolis odore inſignis duplici acetabulorum ordine prædita eſt: à vulgari Polypo diſſidet, quòd vt teſtatur Bellonius, ad eius magnitudinem non exuberet; tenuibuſque, & oblongis præditus ſit cirris: vel vt Rondeletius voluit, quòd corpore ſit rotundiore, longioribus brachijs, odore moſchi tum viuus, tum mortuus, & vnico acetabulorum ordine; quod poſtremum ad Eledonam referendum exiſtimo. vtriuſque autem pictura, eadem eſt, hancque ſubijcere placuit. Pollux Oſmyliam Polypi ſpeciem eſſe ſcribit, quæ inter caput, & cirros fiſtulam gerit, è qua tetrum emittit odorem. *Eledone.* *Hiſt. 4. c. 1.*

C Polypi tertia ſpecies Rondeletij: Bolitæna ſiue Ozolis Bellonij.

D

LOCVS. ANTIPATHIA.

BOLITÆNAS non alit Euripus teſte Philoſopho. Ozænam Ariſtoteles Ozolin, & Bolitænam videtur appellaſſe, ea frequens eſt in Laconia, quæ regio nunc Zaconia dicitur: dicta quòd ea vox odorem illum, & virus graue ſignificat. hæc Maſſarius. Hanc maximè ſectantur Murænæ prę cæteris Polyporum generibus, quemadmodum hiſce verbis teſtatur Plinius. Polyporum generis Ozæna, dicta à graui capitis odore, ob hoc maximè Murenis eam conſectantibus. Apud Pollucem legitur hāc Menulas, Sepiolaſq; venari. *9. Hiſtor. cap. 37.* *L. 9. c. 30.*

VSVS

Digitized by Google

 E

VSVS IN VARIIS.

Lib. 2. de morbis mul.

PRÆPARATVR ad cibum vtraque ſpecies eo quo ſuperior modo Hippocrates ad vterorum cancros futuros præſcribit Bolbidia, & piſces cartilagineos. Et ſi vterus ad coxam auerſus fuerit, Bolbidia in vino, & oleo cocta laudat. Et rurſum eandem ſimiliter præparatam, aut Sepiolas ad menſes ciendos. Aliàs etiam in eiuſdem mali curatione. Ad veſperam, iubet, mazam cęnare, ſi verò panem voluerit, & bolbidia parua Polypotum generis, & Sepiolas paruas, in vino ac oleo coqui, & edenda dari. Ad venerem excitandam plus cęteris valere creditur, propter odorem. nam vnguentari qui incedunt cæteris ſalaciores eſſe dicuntur. Non deſunt, inquit Bellonius, qui hanc exſiccent, vt fragrantiam veſtibus in arcis concilient. Nam moſchi odorem tum viuum, tum mortuum referre teſtantur plurimi.

DE SEPIA. Cap. IV.

ORDINIS RATIO.

SEPIAM inter Mollia connumerari, plurimis veterum teſtimonijs comprobatum eſt, cùm in vniuerſum de Mollibus loqueremur. Cur autem Loligini eam præferamus, non alia nos mouet ratio, quàm cùm ſumma eius in varijs rebus vtilitas, qua longè Loliginem vincit, tum & corporis ſtructura, qua magis Polypum quàm Loliginem refert. Nam quamuis & *Sepiæ*, & Loligini ſint promuſcides, quibus Polypi deſtituuntur; tamen Loligo pinnas vſq; adeo ingentes habet, vt ſe quandoque è mari eleuet, atq; auium more per aëra tranet, cùm Sepiæ & Polypo eæ tam exiguæ ſint, vt pedum potius, quàm earum opera natare videantur. Rectè itaque de Sepia primùm dicemus. Nam, & eo modo primùm de ijs agemus Mollibus, quæ non volant, vt ſunt Sepia & Polypus, dein G de ijs quæ volatum exercent, vt Loligo eſt.

ÆQVIVOCA.

ANTIPHANES in piſcatrice, piſcium cupedijs mirificè deditos fuiſſe quoſdam recenſens apud Athenæum hoc verſus habet.

Τὰς σηπιάδας πρῶτον Ἡράκλεις ἄναξ
Ἅπαντα τεθολώκασιν. οὐ βαλεῖς πάλιν
Εἰς τὴν θάλατταν, καὶ πλυνεῖς μὴ φῶσιν
Δωρεὰς, ἀλλ' οὐδὲ σηπίας εἰληφέναι.

Quæ ſic erunt vertenda.

O Sepiadis Hercules Rex
Omnia infuſcarunt. non rurſum abijcies
In mare ac elues, ne dicant H
Munera accepiſſe te, non ſepias.

Dalechampij error.

Sepias promontorium.

In Argon. Lib. 6.

Odyſ. 6.

Hic Dalechampius comico ſale ſepias à poeta dici putat munera, quæ accipientium manus inficiunt, vt pecuniam & nummos. Sed haud bene vocculam σηπιάδας Sepiolæ tranſtulit, & non ſepiadis, vti optimè ante eum verterat Natalis Comes. Eſt enim Σηπιὰς promontorium à Sepijs ſic dictum apud Athenæum. Etymologus promontorium Magneſiæ eſſe tradit, vel Theſſalię apud Iolcum: Euſtathius circa Athenas, a b Xerxis claſſis cladem acceperit: ſic autem dictum volunt à Thetide, quæ Pelei nuptias fugiens, illic in Sepiam mutata ſit. Meminit huius Euſtathius in Odyſſea: dicitur autem Σηπιὰς ἄκρα, vel σηπιάδος ἄκρη, vt apud Orpheum. Herodoto autem, & Ptolomeo σηπιὰς eſt Macedoniæ promontorium. Cabo monaſtier Sophiano nominatur. Item ζηγορὰ Sepiarum littus eſt apud Dyctim Cretéſem, qui ſic vocatũ addit propter ſaxorum difficultatem. Eſt & Sepia mons At-

A Arcadiæ teſte Pauſania, non procul à Tricrenis, in quo ſepulchrum fuit Aepyti Elati filij, qui morſu ſepis ſerpentis interijt. Herodotus Sepiæ loci quoq; meminit circa Tyrinthum Peleponneſi, item ſcopuli diuerſis in locis iuxta litora Athenienſium. Sepiuſſa Plinio inſula eſt in Ceramico ſinu. Creditur Sypuntem ędificium eſſe Diomedis, quam Græci Sepiuntem nuncupãt ab eiectis fluctu Sepijs teſte Strabone. Sipûs, vel Sepiûs Ciuitas quæ nunc Sipuntũ in Italia dicitur, à Sepiarũ multitudine fluctibus eiectarũ, vt recentior quidã tradit. Paulo Diacono Sepia locus Italiæ dicitur. Abrahamus Ortelius, dubitat num ſit Sępinum. A Sepiarum multitudine, inquit Ambroſius Calepinus, quæ fluctibus eijciuntur Sepias Apulori oppidum, quod hodie Manfredonia denominatum eſt. Sed Sępinum Ptolomeo vrbs eſt Samnitum, hodie Sepinũ authore Zoographo. Archippus Comicus in Piſcibus nominat Ἀνθρίσκην εἶναι αὐλητρίδα καὶ σηπίαν εἶναι Θύρσου, quaſi mulieres quaſdam. Sepiam pro atramento ſcriptorio poſuerunt Latini veteres, & in primis poetæ, reſpicientes nimirum, vti ait Calepinus, ad piſcis eius ſanguinem, atramenti nigrorem referentem. Hinc Perſius.

Sepia nom. Arcadia. L. 5. c. 31. Sepiuſſa. Lib. 6. Sepia pro atramento ſcriptorio. Saty. 3.

Iam liber, & bicolor poſitis membrana capillis,
B *Inque manus charta, nodoſaq; venit arundo.*
Tum querimur craſſus calamo quod pendeat humor.
Nigra quod infuſa vaneſcat Sepia lympha:
Dilutas querimur, geminat quod fiſtula guttas.

In eadem ſignificatione binis in locis accipitur apud Auſonium: primùm vbi inquit. *Epiſt.*

Aut adſit ſi interpres tuus — *Cadmi nigellas filias*
Aenigmatum qui cognitor — *Melonis albam paginam,*
Fuit meorum cum tibi — *Notaſque furua Sepia,*
Cnidioſq; nodos prodidit.

Nàm Cadmi filias poëta literas vocat. is enim è Phœnice in Græciam ſedecim literas attulit, vt refert Plinius. Melonis paginam papyrum Niloticam (nam Nilus olim Melo dicebatur) notas Sepiæ, atramentum, Gnidios nodos, calamum, vt eleganter expoſuit Angelus Politianus. Idem rurſus poëta ſic alibi: *L. 7. c. 56. In miſcel. cap. 39.*

Aut cunctis pariter verſibus oblinat
Fuluam lacticolor ſpongia Sepiam.

C Quo in loco pro fulua ſuſpicor legendum furua. Nam fuluum adiectiuum non conuenit atramento. Sumitur enim plerunq; pro viridi colore, aut pro eo qui ex viridi, & ruffo mixtus eſt: Furuum autem nigrum, & atrum denotat. *Auſonius correctus. Fuluũ quid. Furuũ quid.*

SYNONYMA.

Σηπίαν ſcribit Athenæus eſſe paroxytonum, vt αἰτία, οἰκία. Inuenio & Σηπίας pro Σηπία apud Nicandrum. Latinis Gręco nomine ſeruato, Sepia per e ſimplex appellatur. ineptè enim apud quoſdam, Sæpia per diphthongum ſcribitur, cum Σαιπία Græcis non dicatur, ſed Σηπία. Ridiculè igitur Iſidorus Sepiam dici ait, quòd ſepibus interclusa faciliùs capitur; & alius quiſpiam, obſcurus quòd profuſo atramento piſcatoribus ſe veluti ſepit, & occludit. Non enim, vti dixi, vox prorſus Latina eſt, ſed à Græcis accepta. Melius itaque conijcit Adamus Leonicerus Sepiam dici, quòd atramento, veluti putrida quadam ſanie, quam Græci σηπεδόνα vocãt, abũdet. Apud Thebanos Opiſtho-
D lia dicitur, vt teſtis eſt Athenęus. Arabes Sarathan, & Sarthan vocant. Aggregator Rubien interpretatur Sepiam, ſicut author libri Secretorum Galeno adſcripti. vtitur ea voce Auicenna. Bellunenſis ſimpliciter ſpeciẽ piſcis eſſe ſcribit. in tabulis Elluchaſem Vrbien nominantur piſces, qui Venerẽ promoueant, calidi, & ſicci, difficulter concoquantur, ventrem laxent, Sepias eſſe quidam arbitrantur. Teſte Alberto Magno Sepias, & ſimiles piſces Auicenna vocat Fanage. Sipia pro Sepia ſuperioris ſeculi homines imperiti ſcribebant. Audiuit Zoographus Græcos hodie Calamatiam vocare: quod nomen Loligini magis conuenit, tribuiturq; apud nonnullos, vt apud Italos, qui Loliginem peſce Calamaio nuncupant. Scoppa Grammaticus Italus Sepiam interpretatur, la Seccia, calamarro. Alioqui vbique in Italia teſte Mathiolo verus nomen retinet, exceptis Venetijs vbi Seppa dicitur, atque alibi Sceppa: circa Liguſticum mare Cepia, s in c mutato. Rondeletius ab Italis Sopi, à Gallis Seche; Bellonius Maſſilienſibus, & Genuenſibus Sopi nominati ſcribit, à Venetis

Lib. 7. Etymon. Lib. 14. Fanage.

Ro-

Romaniſque priſco nomine Sepias, à Gallis autem vulgo Ciches;quòd vt Græci Polypos, E
ſic Galli Sepias exſiccent. Nomenclatori Siba. Author Gallicolatini lexici Sepiā nominat
Seiche vel Boufron. Sepiolam Caſſeron. Sed Rondeletius, & Bellonius Lolliginem paruam Gallicè Caſſeron vocari docet. Xibia Hiſpanicum eſt, inquit Zoographus, fortaſſe
Calepinum ſecutus, qui Sepiam Hiſpanicè exponit la Xibia peſcado. Anglis Sepia eſt à
Cuttel, Cuttle. Eſt autem Germanicum nomen inquit Zoographus, propriéque inteſtinum ſignificat. Germani mariū accolæ, vt idem tradit, Mollia omnia videntur Bakkfiſch
appellare. Superiores Germani aliqui Sepiam Araneum marinum vocant, ein Meerſpin:
quod nomē ad Pagurum potius refert Zoographus. Belgis Spaenſche Seekatte vocatur,
quaſi felem marinam Hiſpanicam dixeris.

DESCRIPTIO.

Lib. 7. *Sepia ſimilis Polypo, & Loligini.*

SPEVSIPPVS apud Athenæum Sepiam, & Loliginem ſimiles eſſe ſcribit; cùm tamen Epicharmus in Hebes nuptijs dicat, F

Polypi, Sepia, volucresq; Loligines.

L. 2. com. Dioſc. c. 20. *De par. 4. cap. 9.* *Hiſt. 4. c. 1.* *Promuſcides.* *L. 9. c. 28.* *Pedes.*

Mathiolus quoque Sepiam Polypo aſſimiliari ait, præterquàm quòd hic innumeris pedibus excellat, illa verò maiore corporis mole. Mutianus teſte Plinio Naupilum animal quod in concham conditur, Sepiæ ſimile tradit. Omnes autem vera dicunt; Nam partibus diuerſis conſideratis Sepia huic vel illi magis aſſimilatur. Polypo quidem, quatenus exiguas, vt hic, pinnas habet: teſtatur enim Ariſtoteles pinnulam Sepiæ eſſe anguſtam, per totum alueum circumdatam. Plures tamen habere partes, quibus cum Loligine cōuenit, confiteri oportet, vt promuſcides teſte Ariſtotele: Sepiæ, inquit, Loligines, & Lolij peculiares binas ſortiūtur promuſcides (προβοσκίδας) longas, acetabulo parte extima bino aſperiuſculas, quibus capiunt, & ad ora admouent cibos. Pedes has appellat Plinius inquiens: Sepię & Loligini pedes duo ex his longiſſimi, & aſperi, quibus ad ora admouent cibos, & in fluctibus ſe velut anchoris ſtabiliunt: cæteri cirri, quibus venantur. Cur autem binas habeant promuſcides tum Sepiæ, tum Loligines, Polypis verò eæ deſint, declarat Philoſophus his verbis. Cùm itaque Sepiæ, & Loligines pedes habeant breues atque inutiles, ne æſtu maris tempeſtateq; exturbentur ſaxis, vt quæ de longinquo admoueant, ideò promuſcides binas prælongas habent, quibus veluti anchoris innitantur, ſeque ſtabiliant modo nauigij, tempeſtate vrgente, venentur etiam procul, orique è longinquo admoueant. Polypi promuſcide carent; quia pedes ad eundem vſum commodos habeant. Quòd autem Polypis crura G
ſint prælonga, Sepijs verò, & Loliginibus breuia, idem author tradidit pluribus in locis

Sepijs cur breuia crura. *Hiſt. 4. c. 1.* *De par. 4. cap. 9.* *Pedes quot & quales.*

alibique cauſſam declarat his verbis: Sepijs & Loliginibus breues ſunt pedes, Polypis verò magni. Alueum enim corporis Sepiæ, & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Itaque quod natura Polypis ex corpore dempſerat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs, & Loliginibus de pedibus abſtulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Præterea vt idem teſtatur, habent Sepiæ, & Loligines pedes ſupra dentes ſenos exiguos, eorumque nouiſſimos duos maiores: reliquos autem octonorum duos infra omnium maximos. vt enim quadrupedibus crura poſteriora firmiora validioraque ſunt, ita ijs quoq; maximi qui infra habentur: his enim onus ſuſtinetur, motuſque potiſſimum agitur. duo etiam illi nouiſſimi maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Vides igitur Sepiam magis cum Loligine quàm cum Polypo conuenire, quoad corporis ſtructuram, & formam. Quin etiam eodem authore alueum corporis Sepia & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Et alibi ſic inquit, Differunt H

Alueus. *De par. 4. cap. 9.* *Fiſtula.* *Atramentum.* *Hiſt. 4. c. 1.* *Hiſ. 4. c. 5.* *De par. 4. cap. 5.*

Polypi à cæteris, quæ modo enumeraui, Mollibus; eò quòd alueus Polypis paruus, cæteris verò amplus eſt: ipſa autem inter ſe diſcrepant, quatenus Loligo longior, Sepia latior eſt. Fiſtulam autem inter caput, & alueum prominere ex reſupinatæ Sepiæ icone, quam à Saluiano mutuati ſumus, cognoſcere licet. Apud Athenæum Amphanes lepide Sepiam κυφὴν (?) vocat, ideſt dorſo gibbam. Præ cæteris Mollibus atramentum habet; copioſiſſimum, vti ex pluribus locis Ariſtotelis colligitur. Viſcera, inquit, Mollium nullis: ſed habent quod mutein appellant: atrumque illum humorem, cui nomen atramentum, quod plurimum in Sepia eſt. & alibi. Sed cùm atramentum hoc Mollia habeant omnia, tum præcipuè plurimumque Sepia continet. Habent autem copioſius atramentum Sepiæ, quoniā magis vtantur, eodem teſte, idq; euenit, quia vitam littoralem traducunt,

A cunt, & nihil quo ſibi auxilientur, aliud habent; quomodo Polypi & brachijs ſibi ſufficiunt, & coloris mutatione, quæ & ipſa accidit eis per metum, vt effuſio atramenti: Sepia igitur plus continet atramenti, & infrà; quoniam copioſus: facilius enim & longiùs profundere maiori ex copia poterit. Continetur enim hoc atramentum in Sepijs infra ad alucum; Polypis verò & Loliginibus ſupra mutim potiùs. Rondeletius atramentum in Sepia non ea parte, quam μύτιν vocant, contineri, non ſine firmis rationibus differit contra Athenæum & Plutarchum grauiſſimos ſanè authores. Hic enim de Sepiæ atramento differens, cùm, inquit, ſint id genus cautionum, circumſpectionum, euaſionumque exempla permulta, hoc vnum Sepiæ præterire nullo modo poſſum. Verſiculam hæc (ſic nominatur) collo dependentem (παρὰ τὸν τράχηλον ἔχει) habet, atro liquore (atramentum vocant) plenam. Et Athenæus citans Ariſtotelem ſic ſcribit. Ἐν δὲ τῇ μυτίδι ὁ θολὸς ἐστιν· αὕτη δὲ κεῖται παρ᾽ αὐτὸ τὸ στόμα, μύστιος τρόπον ἐπέχουσα, ideſt, vt vertit Rondeletius: Eſt in mytide atramentum, quæ ad os ſita eſt, folliculi ſiue veſicæ modo. Sed qui Ariſtotelis verba diligentiùs conſiderat, eum aliter ſenſiſſe comperiet. Σπλάγχνον δ᾽ οὐδὲν ἔχει τῶν μαλακίων, ἀλλ᾽ ἣν καλοῦσι μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θολόν. Viſcera Mollium nullis: ſed habent quam mutim appellant, atrumque illum

L. de ſoler. animal.

Hiſ. 4. c. 1.

B humorem, cui nomen atramentum. Neq; eſt quod quis ἐπὶ ταύτῃ, in ea, muti ſcilicet, interpretetur: ſequentia enim reclamant, & ἐπὶ ταύτῃ, poſt hanc interpretari oportere docent. Ἡ μὲν οὖν μύτις κεῖται ὑπὸ τὸ στόμα, καὶ διὰ ταύτης τέτανται ὁ στόμαχος· ἡ δὲ τὸ ἔντερον ἀνατείνει, κάτωθεν ὁ θολὸς καὶ τῷ ὑμένι ἔχει περιεχόμενον τὸν πόρον τῷ ἐντέρῳ, ideſt: Mutis ſub ore eſt, & per eam gula tendit: at verò atramentum infià continetur, quà inteſtinum petere incipit ſuperiora, foramenq; ſuum eadem obuolutum habet membrana, qua inteſtinum, ſed quid, inquit Rondeletius, tamdiù immoramur? controuerſiam iſtam ſtatim dirimerit interiorum Sepiæ partium anatome, qua inſpecta nullus eſt niſi planè cæcus, qui non ſententiæ noſtræ facilè ſit aſſenſurus. Idem videbit mutim colore eſſe flauo, laxa fungoſaq; ſubſtantia, parenchyma potiùs quàm folliculum, aut veſicam. Galenus in Exegeſi vocum Hippocraticarum, Μύτις, inquit τὸ ἐν τῷ σηπίας στόματι μέλαν, ἀλλὰ καὶ ἰχθύς τις ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῦται, hoc eſt, atramentum quod in ore Sepiæ continetur: ſed & piſcem quendam apud Hippocratem ſignificat. Μύτις apud Heſychium ſcribitur, & exponitur τὸ μέλαν τῆς σηπίας ὅπερ ἐν τῷ στόματι ἔχουσα ἐκκρίνει, Sepiæ atramentum quod ore continens excernit. Annotatur & piſcis quidam dici fœminini generis non ſine mare paſtum quærens, fortè erit

Μύτις quid.

Μύτις quid.

C Sepia. Ὄλον, vt notat Galenus in Lexico Hippocratico atramentum Sepiæ dicitur, item ὄτιρον. Nicander hunc atrum humorem χολὴν id eſt bilem appellauit; Philes recens author ἀπόσφαγμα, quo etiam vocabulo vtitur Aelianus, dum Sepia, vt oculos piſcatorum perſequentium fallat, tradit his verbis: σιωπῶσα ἐκείνη παρίησι τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπόσφαγμα, καὶ καταχέουσα αὐτῆς. Galenus in Exegeſi ὑπόσφαγμα interpretatur, quod atramenti Sepiæ ſeu ſedimentum eſt, ὅ τι ὕπτιον ὑγρόν Hipponas quoq; σηπίης ὑπόσφαγμα dixit in Iambis. Interpres (inquit Athenæus) eius piſcis atramentum (τὸ μέλαν) exponunt. At Eraſiſtratus in Opſartytico, intritum eſſe vult, his verbis: Hypoſphagma fit è carnibus aſſis, vel elixis, ac ſanguine cum ſale, caſeo, lacte, & olerum folijs bene olentibus, conciſis. Scripſit Ariſtoteles Sepiæ atramentum noctu præfulgere, vt quorundam piſcium capita: cuius fulgoris cauſſam ibidem addit. Tradit alibi Sepiæ, Loligini, & Lollio partes duras ac ſolidas intus per dorſum, & corporis prona contineri, quas non eodem appellent nomine: ſed quod inſertum Sepijs eſt, σήπιον, quod in Loliginibus, gladiolum. Differre enim, quod Sepium robuſtum latumque ſit, inter ſpinam & os mediam præ ſe ferens naturam, fungoſam intra ſe complectens, & friabilem corpulentiam: gladiolus verò arctior & cartilagino-

Ἀπόσφαγμα.

Ὑπόσφαγμα.

Lib. 7.

Lib. de ſenſ. & ſenſato.

Hiſt. 4. c. 1.

Sepium.

D ſior ſit. Forma item diſcrepare, videlicet pro alueorum modo, quibus ipſe inſertus continetur. Alibi quoque in Sepia magnum Sepium, in Loligine paruum gladiolum eſſe tradit, addens rationem his verbis. Nam id quoq; (inquit, Mollium genus) caret veſica: quantumq; terrenum maximè ſit, in atramentum ſecernitur, & plurimùm Sepiæ conſiſtit, quoniam plurimùm terrenæ materiæ habeat: argumento eſt Sepium quod tale tantumque ſit. Meminit quoque huius Sepij Athenæus ὄστρακον ipſum vocans: inquit enim ἔχει σηπία τὸ λεγόμενον ὄστρακον ἐν τῷ νώτῳ, ideſt habet Sepia in dorſo, quod oſtracum vocatur. Et ſic quoque appellat Dioſcorides. Columella teſtum appellauit, niſi teſtam legere mauis, vt Ruellius legiſſe videtur; qui ὄστρακον in Dioſcoride, vbi loquitur de Sepia teſtam tranſtulit quidam etiam corticem & os vocant. Germani Fiſchbein, Belgæ Seeſchuym. Vſum autem huius oſſis nobis declarat Ariſtoteles ſic inquiens. Habent Mollia quod piſcium ſpinis proportionetur, vt Sepia quod Sepium vocant Loligines quod gladiolum: Polypi nihil huius

De partib. 4. cap. 5.

Ὄστρακον.

Li. 2. c. 23.

Vſus Sepij.

hil huiuſ

hil huiuſmodi habent: quod eorum alueus breuior eſt, illorum procerior. Ideoq; vt directus inflexuſq; maneret, natura his adminiculis faciendum cenſuit. Os hoc exemptum è Sepiæ dorſo, cādidum eſt ſuperiori parte, durum ac læue: inferiori autem fungoſa quadam medulla repletum, quæ & læuiter aſpera, & ligni modò frequentibus venis diſtincta viſitur. fungoſum hoc ſupina parte natura eſſe voluit, ne facilè immergatur, vt optimè cenſet Bellonius. Volaterranus, atramentum Sepiæ, ineptè ſepium vocauit. Sepijs quoq; & Polypis teſte Philoſopho venter ſimilis eſt, tum figura, tum tactu. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris ſpeciem gerunt. Alibi etiam tradit vuluam ita Loligini & Sepiæ articulatam eſſe, vt bifida cernatur: cùm Polypi vterus ſpecie rotunda conglobataq; ſit. Sepias quoque aliquas in bina augeri cubita notum eſt ex eodem authore. Et Plinius cum de ingenti illo Polypo Carteiæ in Hiſpania capto dixiſſet ex Trebio Nigro, hæc ſubdit ex eodem ſcriptore: Sepias quoq; & Loligines eiuſdem magnitudinis expulſas in litus illud, idem author eſt. In noſtro mari Loligines quinūm cubitorum capiuntur, Sepiæ binūm. Damus hic Sepiæ iconem pronam & ſupinam partem exprimentem, ex Saluiano, qui eam omnium optimè expreſſit. E

De gener. cap.8. De gener. cap.8. Magnitudo. Hiſ.4.ca.1. Lib.9.c.30.

F

L O C V S.

De ſanit. tuen. De par. 4. cap.5. Li.3.c.104.

SEPIÆ Litoralem potiùs quam pelagicam vitam eſſe ſcribit Cardanus, ſed tantum litoralem prodidit Ariſtoteles, ad maris cauernas incolere Oppianus. In ſumma marinū animal eſt Sepia, nec vſquā in dulci aqua naſcitur, aut ad flumina è mari adnatat. Abundant in ſeptentrionali Oceano quod cuipiam mirum fortaſſe erit, quod cùm frigida & exanguis ſit Sepia, tam frigida degat aqua. Strabo duorum cubitorum Sepias circa Carteiam repertas tradit, vt Latina habet translatio; ſed Græcus codex legit τευθίδας, ideſt Loligines, & ſimilia duorum cubitorum in eo mari fieri. Diximus ſupra ex Plinio, quàm ingētis magnitudinis Sepiæ in litus circa Carteiam expulſæ fuerint, Bellon. maiorem Sepiarum copiam in Gallia quàm in Italia eſſe teſtatur. Bartholomæus Scappus qui de re coquinaria doctiſſimos libros Italico ſermone compoſuit, in mari Adriatico maiorem eſſe Sepiarum copiam, quàm in Tyrrheno ait. Archeſtratus plurimarum rerum cognitione clarus canit: G

Σηπίας δ' Ἀβδήροις τε Μαρωνείᾳ τ' ἐνὶ μέσσῃ,
In Abderis Sepia, ac in Media Maronea.

Quibus verſibus eas videtur extollere, quæ propè Abderas & Maroniam capiuntur, tanquam ad cibum præſtantiſſimas. In Ponto non eſt Sepia, cùm Loligo reperiatur teſte Plinio.

V I C T V S.

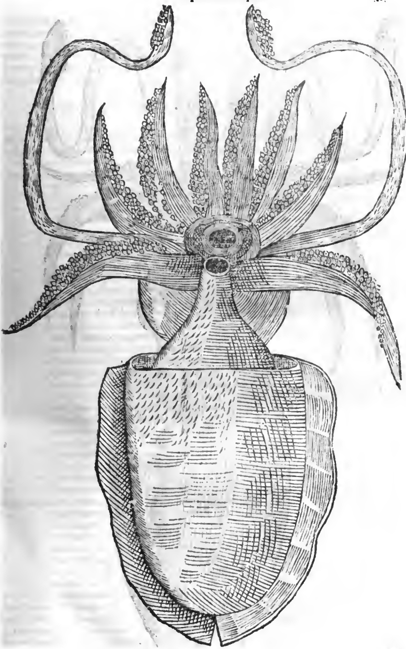
Hi.9.c.37. Hiſt. 8.c.2. Lib.7.

SÆPIARVM victus eſt ex piſciculis, atq; etiam è mugile, quem quandoq; venatur longis promuſcidibus, vt prodit Ariſtoteles. Quin etiam maiores quandoq; piſces vincere alibi idem tradit. Athenæus puſillis, inquit, piſciculis aluntur Sepiolæ (*μακρὰς ἐκτείνασαι*) diſtentis ſuis promuſcidibus, veluti lineis piſcatorijs, illos venantes.

Æ T A S. H

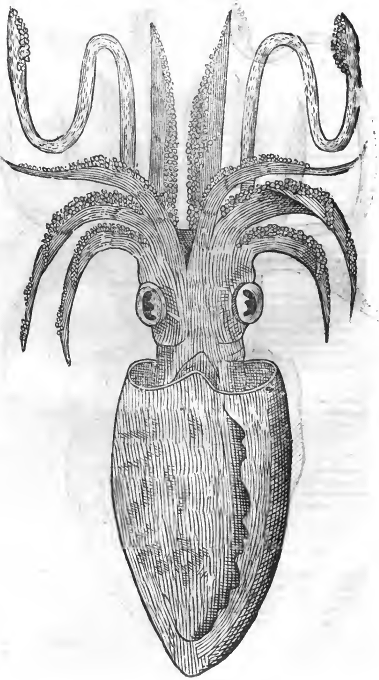
Hi. 5. c.18. & b.8.c.37. Li 9.c.30. Lib. 7.

HIS quoq; vt Polypis anguſtum viuendi ſpacium natura conceſſit. Exemptis enim paucis bimatum non complerur, inquit Ariſt. Vnde Plinius de Sepia & Loligine locutus, neq; his, inquit, bimatu longior vita. Et Athenæus, Ad bimatum Sepiæ vita non producitur, velut nec Polypi. Si hiſtoria, quam tradit Plinius de ingenti Polypo colij magnitudine, longitudine pedum triginta vera perhibetur, inquit Mathiolus, nullum ſequetur abſurdum, quin Polypi & denis, & bis denis annis viuere poſſint. Quod etiam tum Sepijs, tum Loliginibus euenire poſſe non dubitarim, præſertim cùm eodem loco ſcripſerit Plinius, Sepias Loligineſque eiuſdem Polypi magnitudine in Hiſpanico litore vndis expulſas eſſe repertas; Hæc Mathiolus. Cui his verbis reclamat Zoographus; Atqui

Digitized by Google

5 Sepia Saluiani pron:

Digitized by Google

A vitæ longitudo corporis magnitudinem non ſequitur, vt in libello de vitæ longitudine indicat Ariſtoteles: cuius in hac parte authoritas conuelli à Mathiolo non debuit. Certè nec in eodem genere, nec in diuerſis, magna paruis comparata, ſimpliciter viuaciora dixeris, & cùm inter miracula Polypi tam grandes ſint, nec in mediterraneo (de cuius maris piſcibus Ariſtoteles ſcripſit) ſed Oceano, quid inde de Polyporum viuacitate pronuncies abſolute? Hactenus Zoographus.

CAPIENDI RATIO.

AVTHOR eſt Ariſtoteles Sepiam odore eſcatum allectatam capi. Ad Sepiam capiendam quædam conſcripſi cùm de Polypo ageremus. Tarentinus accipit ſalis ammoniaci drachmas ſex, cepæ drachmas duas, adipis vituli drachmas ſex; hac fermenta, ad formã fabarum redacta, atq; illita admouet, & ſpontè ad odorem progredi ſeq; ipſas tradere Sepias aſſerit. Alia eſca ex eodem. Fæcem vini ſine aqua, oleo contundito, ad locumque accedens mari ipſam inijcito. Sepiæ ſiquidem videntes quòd (fæx deſcendat ac petat imum) nigrum ipſum relinquent, atque illuc ſe conferent, vbi oleum ſeſe illis oſtenderit: eaſq; tunc comprehendito. Ad Sepiam capiendam neq; naſſæ, neq; retium inſidijs opus eſt: ſed amoris illecebris eam hoc modo, quo ſcripſit Oppianus, piſcantur: qui interprete Lippio hæc canit: Hiſ. 4. c. 8. Halieu. 4.

B

Non fortunato capta Sepia carpitur igne,
Qua multa in pelago potuit vitare pericla.
Iam non lina fugit non denſi vimina ſepti
Eliciunt illas piſcantes æquore toto
Fæmineam appendunt peſtem, ducuntq́ per altus.
Poſtquam è conſpectu vaga fæmina tracta per æquor
Cernitur à maribus, ſubito amplectuntur amatam
Atq; volubilibus nodis ſpiriſq; rotati
Implicitam ramis ſtringunt cupiuntq; teneri.
Ac veluti virgo fratrem mitemq; parentem,
C *Qui longè à patria fuerat iam tempore longo*
Incolumes cernens teneris complectitur vlnis.
Ac veluti nuper iuuenis formoſa puella,
Aurea quam vinclo vinxit Cytherea benigno
Arrepta ad thalamum ſponſi complexibus hæret
Candida dilecto circundans brachia collo;
Inq; vndi nodo conſumit tempora noctis
Sic illa implicita Veneris nec munera linquunt
Tali connexa nodo, nec vincula ſoluunt,
Donec piſcator capiat, cymbaq; reponat,
Connexaq; ſimul ſubeant crudelia fata.

Naſſis etiam vt capiantur ſequentibus hiſce docet verſibus idem Poeta:

Has etiam naſſis capiunt ſub tempore verno,
Nam curuum ſeptum myrti de fronde coronant,
Et iungunt virides frondes, quas horrida gignit
D *Arbutus, atq; alijs folijs hoc vimen opacant.*
Cum coitum cupiant, & dulces ſoluere partus
In caueam properant, & ſtrata fronde quieſcunt,
Sic amor explicitur miſeris cum morte proteruus
Piſces in ſiccam clauſi ducuntur arenam.

Scribit Iſidorus Sepiam dictam, quòd facilè ſepibus incluſa capiatur; Vera itaque fortè erit hæc capiendi ratio quamuis ſit falſa etymologia. Maſſiliæ vidit Gillius ad hunc modum capi: Specula in lignum inciſa ex chorda appenſa in aquam piſcatores demittunt, & ſenſim fluitantia trahunt: Sepia ad ſui ſimulachrum ſe iaculatur, ac ſuis flagellis lignum circumplicans, dum ſe apparentem in ſpeculo amatoriè intuetur, interea reticulo circumuenta ſubducitur. Euſtathius ſcribit etiam aues coturnices laqueo ante ſpeculum poſito capi.

SEXVS. E

H. ſ.4.c.1. DE Mollium ſexu loquens Ariſtoteles, Cùm verò, inquit, mares in hoc genere à fœminis differunt, tum vel maximè Sepiæ id probant. Mas enim prona ſui corporis nigriora ſupinis potiùs, parteſque omnes aſperiores habet, quam fœmina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutiorem. Et alibi marem à fœmina internoſci ſcribit, quòd mas varius magis, quàm fœmina dorſoq; atriore eſt. Quod ſic tranſtulit Plinius:
H.5.c.12. Sepiarum generis mares varij nigriores conſtãtiæq; maioris: nimirum in auxilio fœminis fe-
Athen. li.7. rendo. Traditum rurſus à Philoſopho eſt fœminam inteſtina continere duo, veluti mammas,
Lib.9.c.29. quæ ſi aluo diſſecta inſpectes, facile videris; his marem omnino carere.

COITVS. PARTVS. F

Lib.12.c.6. Orig. IN coeundo, inquit Iſidorus, obſcœnum genus eſt. nam ore concipit ſicut Vipera. Quod falſum eſt. Melius itaque Rondeletius, Sepias fiſtula coire & parere exiſtimat. Ariſt. etiam hoc opinatus eſſe videtur, quum inquit: Sepiæ ac Loligines ora applicantes, &
Hiſ.5.c.6. brachia inter ſe componentes, nataneſq; in aduerſum coeunt. Narem etiam dictam (τὸν καλούμενον μυκτῆρα) in narem inſerunt. natatus alteri retrorſum, alteri anteuerſus in os agitur. pariunt ea ſui corporis parte quæ fiſtula dicitur, qua & coire eas nonnulli arbitran-
Lib.9.c.31. tur. Quæ ſic tranſcripſit Plinius: Sepiæ & Loligines linguis, componentes inter ſe brachia,
Non coire. & in contrarium natantes: ore & pariunt. Neq; eas linguis coire (vti Plinius ſentire videtur, de coitu enim ibidem tractat) neq; ore parere (vt idem expreſsè teſtatur) Ariſtoteles prodidit, rationiuè conſonum eſt, inquit Saluianus. Quod enim Ariſtotele authore non ore ſed fiſtula pariant, clarè adeo patet ex proximis eius citatis verbis, vt non ſit opus probatione. Quod verò neq; ore vel linguis, vt loquitur Plinius, eas coire aſſeueret, clarum etiam eſt. Nam etſi inquiat Sepias coeuntes inuicem ora admonere & applicare: non propterea eas
Li.1.de gen. cap.15. oribus coire teſtatur. Nec eſt vt pro defendendo Plinio alium Ariſtotelis locum adduca- G
mus, in quo legitur: Mollia, enixu cõplexuq; mutuo brachiorũ coeunt, ſic.n. coniungi neceſ-
Gaza error. ſe eſt: quando Theodori huius loci interpretatio, & non Ariſtotelis ſententia pro Plinio pugnet: Scribit enim Ariſtoteles, τὰ δὲ μαλάκια συμπλέκεται μὲν κατὰ τὸ στόμα, ἀντιδέροντα καὶ διαπλέκοντα τὰς πλεκτάνας. συμπλέκεται δὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἐξ ἀνάγκης: hoc eſt Mollia autem complicantur ore, renixu complexuq; mutuo brachiorum: complicantur autem hoc modo ex neceſſitate. & non vt vertit Theodorus, Mollia ore coeunt. Athenæus
Lib.7. ſuperioris loci Ariſtotelis ſic etiam meminit. Idem (inquit) Ariſtoteles lib. quinto de animalibus author eſt, Sepias, & Loligines coire amplexas inter ſe corpora, adaptanteſq; mutuo ex aduerſo narem (μυκτῆρα) & brachia. Oua autem concipiunt, quæ qualianam ſint,
Hiſ.4.c.1. Philoſophus exponit his verbis: Sepiæ alueus bipartitus eſt, oua candicantia grandini ſi-
Oua qualia. milia complectens permulta. Et rurſus alibi, Sepijs oua gemina apparent, quoniam vul-
De par.3. cap.8. ua earum ita articulata eſt, vt bifida cernatur. Sepiarum oua qualia è mari eijciuntur, ex Rondeletio hic adpinximus. Noſtri inquit racemum marinum vocant, ſimilitudine racemi vuæ vitis, quem ab vua Plinij multum differre exiſtimo. Eſt enim Plinij vua florenti
H.5.c.18. vuæ ſimilis, vt ſuo loco declarabimus. hic oua ſunt duntaxar, florenti vuæ nullo modo ſimi- H
lia. Hactenus Rondeletius. De ouis autem Sepiarum rurſus hæc Ariſtoteles. Sepiæ oua edunt ſimilia myrti baccis magnis & nigris: atramentum enim ſuperfundunt. cohærent inter ſe omnia ad ſpeciem racemi, vni cuidam nexui obducta, nec facile alterum ab altero detrahi poteſt. Mas enim humorem quendam emittit, cuius lentore ſibi adhæreſcunt, & au-
Quo tẽpore pariant. geſcunt. Cùm primùm edita, candida ſunt, atq; exigua, mox atramento perfuſa, nigra maioraq; redduntur. Tempus autem & modum partus idem author his verbis declarat. Mol-
Hiſ.5.c.12. lia verno tempore pariunt, & Sepia in primis. parit hæc omnibus anni temporibus: perſeue-
Hiſ.5.c.18. ratq; in edendo ouorum numero dies quindecim. Et alio loco: Ferunt vterum Sepiæ verno tempore, pariunt intra diem decimum quintum. Ex quo liquet manifeſtiſſimè errorem
Athen. correctus. in codicibus Athenæi, hæc eadem Ariſtotelis verba citantis, irrepſiſſe. Nam inquit, τῶν δὲ μαλακίων τίκτουσι πρῶται τοῦ ἔαρος αἱ σηπίαι, καὶ οὐ κύουσι πᾶσαν ὥραν, καὶ κυΐσκονται πέντε καὶ δέκα

A

Oua Sepiarum.

B

καὶ ἐν ἅπασι καιροῖς, ideſt, Mollium autem Sepiæ primæ vere pariunt: & non concipiunt omnibus temporibus, pariuntq; per quindecim dies. Expungenda igitur negatiua particula οὐ ceu perperam inſerta. Idem confirmat Plinius, qui Sepiam omnibus menſibus parere ſcripſit. Locum præterea quo pariunt, indicat Ariſtoteles dicens: Sepia parit iuxta terram inter algas, & arundines, & ſi quod aggeſtum tale iniectum ſit, vt ſermenta, aut lapides, aut quælibet alia materiei congeries. Et quidem piſcatores de induſtria faſces ſarmentorum diſponunt: Hæc perlibenter in eis loculamentis parit, prolixam illam continentemq; ſeriem ouorum, qualis cirri muliebria ſpecies eſt. Et rurſus: vbi de cartilagineis Locuſtæ marinæ appendicibus eſſet locutus: Partus enim, inquit, in ijs recipitur, vt Sepiarum ſarmentis, & qualibet colluuione collocatur. Vnde hæc Plinius: Sepia interreno parit inter arundines, & ſicubi enata alga: excludit quintodecimo die. Sed hoc mirum quòd eodem capite dicat Plinius, Loligines in alto conſerta oua edere, vt Sepias. cùm Sepias littoralem non pelagicam vitam traducere conſtet. Niſi ita hic locus interpretandus ſit, vt videatur dicere, Loligines conſerta oua edere, vt Sepias. Porrò modus pariendi eis hic eſt, vt prodit Philoſophus. Enititur aluum per interualla reprimens, inſpergitque atramentum, interpoſita quiete, vtpotè cùm non niſi cum labore emittat. Præterea vt idem ait: Mas Sepia oua quæ fœmina ediderit, perſequitur, ſuum ſemen aſpergens: quod vel in reliquis eiuſdem generis fieri ratio eſt. Idem alibi: Mas, inquit, humorem quendam mucoris mittit, cuius lentore tenaciter oua ſibi cohæreſcunt, ac creſcunt. Etiam hæc & cùm primùm edita candida ſunt, atq; exigua: mox atramento perfuſa nigra maioraq; redduntur: Et alio in loco: Quoties autem, inquit, ederit (fæmina) mas è veſtigio ſequens, atramentum ouis ſuperinfundit, atque ita efficitur vt ſolideſcant. Sed non ſatis hunc locum Gazam aſſecutum eſſe Rondeletius putat. Græca autem verba hæc ſunt: Ὅταν δὲ ἡ σηπία ἐκτέκῃ τὰ ᾠά, ὁ ἄρρην παρακολουθῶν καταφυσᾷ τὸν θολόν, καὶ γίνεται στιφρά. Huius malæ conuerſionis, inquit Rondeletius, occaſionem dedit dictio temerè adiecta τὸν θολὸν poſt καταφυσᾷ quam delendam eſſe conuincit Plinius, qui Ariſtotelis locum ſic interpretatus eſt. Oua eius (Sepiæ) glutino atramenti ad ſpeciem vuæ cohærentia, maſculus proſequitur afflatu, aliàs ſterileſcunt. Vides hic Plinium pro καταφυσᾷν proſequi afflatu reddidiſſe. His accedit Athenæi authoritas locum Ariſtotelis citantis. Ὅταν δὲ ἐκτέκῃ σηπία τὰ ᾠά, ὁ ἄρρην παρακολουθῶν καταφυσᾷ καὶ στιφρᾶ. Vides hic τοῦ θόλου mentionem nullam factam. Poſtremò non mas, ſed fæmina, vt prius ex Ariſtotele perſpicuum fuit, ouis atramentum aſpergit. Hactenus Rondeletius. Verùm Zoographus & Saluianus non θόλον, ſed vna mutata littera θόρον, ideſt genituram, legunt. Verbum quidem στιφρᾶ, inquit Zoographus, quod apud Athenæum legitur, in vſu non eſt: & apparet hunc Athenæi locum eſſe mutilum, vt in multis alijs. Plinij etiam interpretatio: Maſculus perſequitur afflatu &c. non tanti eſt quin Ariſtotelem ipſum ſuis alibi verbis ſeſe interpretantem ei præferamus. καταφυσᾷν verbum ſi abſolutè proferas, ſpiritum & aciem contra aliquid emittere ſignifi-

Margin notes: *Lib.9.c.51.* *Hiſ.5.c.18.* *Hiſt.5.c.17.* *Lib.9.c.51.* (C) *Plinij locus explicatus.* *Quomodo pariant.* *Hi.5.c.12.* *Hi.5.c.18.* *Hi.5.c.12.* (D) *Lib.9.c.51.* *Ariſtoteles correctus.* *Athenæi locus notatus.*

cat: at piſces in aqua quomodo anhelare, aut ſpirare aerem poſſunt? Nam vt Rondeletio E
donemus piſces propriè dictos ſpirare, Mollia tamen & exanguia non ſpirabunt. at ſi accuſatiuum addas, aliud quippiam cum ſpiritu, vel tanquam cum ſpiritu emittere ſignificat, idem ſcilicet quod καταῤῥαίνειν, ideſt aſpergere: vel καταφυσᾶν, ideſt contra aliquid emittere. Mas igitur Sepia τῶν ᾠῶν καταφυσᾷ τὸν θορόν, humore genitali ſuo oua conſpergit, geniturámq; eis affundit. Nam & lib. 3. cap. 7. de gener. anim. Ariſtoteles piſcium omnium oua, niſi mares ſemen ſuum aſperſerint (ἀποῤῥαίνειν τὸν θορὸν dicit, vel ἐπιῤῥαίνειν) augeri & vitalia eſſe negat. Et mox ſequenti capite: τὰ μὲν οὖν καραβώδη τὰ θήλεα, πρὸς αὑτὰ ποιεῖται τὸν τόκον: τὰ δὲ μαλάκια ἔξω. καὶ τοῖς μὲν θήλεσι (malim κυήμασι) τῶν μαλακίων ἐπιῤῥαίνει (ſubauditur τὸν θορόν, ex præcedenti capite) ὁ ἄῤῥην καθάπερ οἱ ἄῤῥενες ἰχθύες τοῖς ᾠοῖς: καὶ γίγνεται (ſupple τὸ κύημα) συνεχὲς καὶ κολλῶδες. hic συνεχὲς καὶ κολλῶδες dixit, quod libro quinto hiſtoriæ σειρὸν. Rurſus hiſt. 5. c. 18. cauſſam reddens, cur oua illa inter ſe racematim cohæreant, ſic ſcribit: Ἀφίησι γὰρ ὁ ἄῤῥην ὑγρότητά τινα μυξώδη, οὗ τῇ γλισχρότητι παραπίπτει καὶ αὐξάνεται. Aſtipulatur ſententiæ noſtræ vetus tranſlatio, quam author de naturis rerum recitat, his verbis: Sepia fæmina cùm ouat, mas eam ſequitur, & F
ſuper oua ſemen inſufflat, vt viuificentur. Item VVottoni: Quoties ediderit oua, mas è veſtigio ſequens humorem fœtificum ouis ſuperfundit, atq; ita efficitur vt ſolideſcant. Hæc
Ouorum exacta deſcriptio. Zoographus. Cæterùm ſunt Sepiarum oua racematim compacta, & tanquam à pediculo dependentia, oblonga, initio baccæ myrti, tandem, ſi maris ſemen contigerint, auellanæ nucis magnitudine, folliculo vel membranula contecta, cohærentia, foris effuſo atramento nigra, intus alba. Quæ ibi continentur oculorum humoribus ſimilia ſunt, vti tradit Rondeletius. Primùm enim aqueus & tenuis humor effluit, mox alius priore craſſior, tertius
Incubatio. veluti cryſtallinus. Vbi hæc oua Sepia peperit, & ſemine maris aſperſa ſunt, ijs incubat
Hiſ. 5. c. 18. diligentiùs quàm cætera Mollia, vt his verbis teſtatum reliquit Ariſtoteles: Cùm genus omne cruſtatum ſibi iuncta contineat oua, & ſic foueat, Polypus & Sepiæ, & reliqua eius generis eiuſdem oua quæ pepererint, abſoluta fouent, & præcipuè Sepia: quippè cuius ſæ-
Ibidem. penumero alueus iuxta terram dum hoc facit, appareat. Et vt idem author eſt: Mox oua edita Sepiæ craſſitudinem acinorum vuæ minorum intra diem decimumquintum capiunt. Quæ (ſi prius prole iam perfecta abſciderit oui membranam) ſtercuſculum mittunt ſuumq;
Lib. 9. c. 51. præ metu colorem mutant ex candicante in rubiuſculum. Vnde dixit Plinius. Excludit
Sepia decimoquinto die. Prodeunt autem ex ſingulis Sepiarum ouis ſingulæ Sepiolæ te- G
Hiſ. 5. c. 18. ſte Philoſopho. Sed quomodo prodeant, idem declarat his verbis. Cùm Sepiola iam intus conſtiterit, videlicet tota ex candido oui interno concreſcens, tum rupta oui membranula proles exit: primùm pars illa interior candida veluti grando conſiſtit, cùm fæmina ſuum atramentum aſperſerit. Naſcitur enim Sepiola ex ipſo candicante corpuſculo verſa in caput, modo auium ventre annexo. Sed qualiſnam ſit in his annexus vmbilici, nondum exploratum habemus. Conſtat tamen candidum illud ſubinde diminui; dum Sepiola augetur, & ad poſtremum, vt luteum auibus, ſic candidum his aboleri. Primùm oculi grandes in his quoque, perinde ac in cæteris apparent. Sit ouum a. b. c. oculi: d. Sepiola ipſa: e. hoc ipſum. Niphus poſteriora verba hæc ſic legit. Sit a. ouum: b. c. oculi: d. Sepiola ipſa, ita vt verba hæc τὸ δὲ ἐφ' οὗ τὸ ε abundent. Saluianus autem ſic. Sit a. ouum, b. c. oculi, d. Sepiola, e. hoc ipſum. Adhæret autem teſte eodem Philoſopho, ouo Sepia
De gener. 3. cap. 8. naſcens parte ſui priore: hac enim tantùm poteſt adhærere, cùm hæc vna partem poſteriorem & priorem eodem modo habeat. Poſtremò vbi, inquit, Philoſophus: Pariunt intra diem decimumquintum, ἀποτίκτουσιν ἐν ἡμέραις ιε, aliqui vertunt, perſeuerare eas in edendis ouis,
ſiue in partu dies quindecim: quod an magis conueniant, an à conceptu potiùs ad partum H
vſq; tot dies numerari, conſiderandum.

MORES. INGENIVM.

Hiſ. 5. c. 12.
Hiſ. 9. c. 1. CONIVGATIM mas cum fæmina incedere ſolet, inquit Philoſophus. Et alibi, cùm
Lib. 9. c. 29. Sepia, inquit, icta eſt tridente, mas fœminam adiuuat, fæmina mare percuſſo fu-
Fæmina mares auxiliantur. gam atripit. Eadem ſic Plinius: Percuſſæ tridente fæminæ auxiliantur: at fæmina icto mare fugit. Confirmat idem Athenæus inquiens: Aiunt quoq; fæminæ tridente percuſſæ, ac captę mares auxiliari eam in aduerſum retrahentes: maribus autem captis in fugam
Hi. 9. c. 37. fæminas ſe conijcere. Teſtatur Ariſtoteles Mollium omnium aſtutiſſimam eſſe Sepiam.

Nam

A Nam ſola, inquit, hæc ſuo vtitur atramento, non modò cùm metuit (nàm dixerat antea *Hiſt. 4.*
inter omnia Mollia Sepiam præcipuè præ metu atramentum ſuum effundere) verùm etiam abſcondendi cauſſa. Polypus atq; Loligo atramentum præ metu mittunt: Cæterùm Sepiæ, vt dixi, ſæpe & ſine pauore ſuo vtitur atramento ad ſe occultandam, & cùm progreſſa paululum ſe oſtenderit, redit in atramentum. Idem confirmat vetus poeta Nicander, *In Alexipharm.*
qui cùm ſcripſiſſet Leporem marinum ſordidatum, dum recens in lucem editus eſt, Loliginis infeſti ſubtilibus comis, perinde ac ſi proles eſſet Loliginis, aut σηπιάδος φυξήλιδος, ideſt Sepiæ fugitiuæ, cauſſam cur fugitiuam appellauit addit:

——— ἥτε μέλαιναν
Οἴδμα χολῇ δολόεντι (δολόεσσαν) μαθοῦσ' ἀγρώστορος ὁρμὴν. ideſt.
——— *quæ obfuſcat*
Fluctus ſua nigredine doloſum animaduertens piſcatoris impetum.

De eodem aſtu ſic meminit Ouidius. *In Halieu.*

Sepia tarda fuga, tenui cum forte ſub vnda
Deprehenſa eſt, iam iamq; manus timet illa rapaces
B *Inficiens æquor, nigrum mouet illa cruorem*
Auertitq; vias oculos fruſtrata ſequentes.

Vnde & Plinius ait: Ambo autem (mas ſcilicet, & fœmina Sepia, de ijs enim loquitur) vbi *Li. 9. c. 29.*
ſenſere ſe apprehendi, effuſo atramento, quod pro ſanguine his eſt infuſcata aqua abſconduntur. De eadem quoq; aſtutia hæc Ælianus: Cùm ſe à peritis piſcatoribus captari cogno- *De animal.*
ſcit Sepia, ſuum atramentum emittit, quo circumfuſa, ab oculis piſcantium remoueatur, *1. cap. 34.*
eorumq; perſtringit oculos: piſcatores verò cùm ſit in eorum oculis, nil tale vident. Sic Æneam tenebris circumſepto fefellit Achillem Neptunus, vt ait Homerus. Nec diſſimilia ab his ſunt quæ ſcribit Plutarchus: Cùm autem, inquit, multa præterea ſint prudentiæ in præcauendis, *Lib. ſoler.*
& effugiendis inſidijs exempla, Sepiæ artem prætermittere non conuenit. Veſicam enim juxta *de animal.*
collum habens plenam atro humore (Tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebraſq; circa ſe efficit mari infecto, vt piſcatoris conſpectum ſubterfugere poſſit: imitans deos Homericos, qui quos ſaluos volunt, cœrulea ſæpenumero nube obiecta eripiunt atq; ſuffurantur. Hæc ſic ab Oppiano canuntur Lippio interprete.

Quin & natiua fæcunda eſt Sepia fraude.
C *Eſt liquor in tumida concretus turbidus aluo,*
Qui fuſcus piceam ſuperat caligine maſſam.
Conditus hic humor nutritur corpore, præſens
Auxilium miſeræ: ſubita formidine capta,
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obſcuratq; vias ponti tenebroſa cruore
Permixto ſanies, piſcantis lumina turbans
Auertit viſum, & proſpectum ſurripit omnem.
Hac facili curſu per tinctas æquoris vndas
Effugit horrendos piſces hominemq; ſagacem.

Philes quoq; recens author de aſtutia Sepiæ hos reliquit Iambos.

Πανοῦργος ἐστὶ τὴν φύσιν ἡ σηπία
Τῶν ἁλιέων κλέπτουσα τὴν κακουργίαν.
Εἰς ῥεῖθρα γάρ τ' ἐμεῖ μέλαν ὑπέσφαγμά τι
Καὶ λαμβάνουσα τὴν ὄψιν ἐνδύσα γνόφον,
D Καὶ τέρπεται θηρῶσα τὴν σωτηρίαν.

Quos ſic tranſtulit Gregorius Betſmannus Anebergenſis:

Eſt verſipellis Sepia, & vafra indoles
Piſcantium quæ callidè eludit dolos.
Atrum cruorem nam vomens, pontum inficit,
Caliginemque induta viſus eripit,
Partaq; ſic onat ſalutis copia.

Poſtremò Athenæus quoq; idem aduertit ſic inquiens: Perſequente piſcatore ſuum atramen- *Lib. 7.*
tum effundit Sepia, antrorſum profugere ſe ſimulans. Porro vt admodum aſtutè ſuo atramento vtitur, ſic etiam prudentiſſimè promuſcidibus; his enim non ſolùm piſciculos, ſed & mugiles etiam venatur; Vnde Oppianus.

Callida

Callida furtiuam meditatur Sepia prædam E
Nam tenues molli ſurgunt de vertice rami
Extenſi tanquam funes, quibus ipſa natantes
Piſciculos, iactis veluti capiuntur ab hamis,
Pendens à fulua cautè deprehendit arena.

Et Athenæus: Paruæ autem, inquit, Sepiæ nutriuntur tenuibus piſciculis, quos promuſcidibus ſeu piſcatorio funiculo venantur. Planiùs comprobat hæc Plutarchus, de piſcatoria Sepiæ arte ſic loquens: A collo ſuo demittit acetabulum inſtar funiculi, quo hamus dependet, & quod laxatum longè emitti, & facillimè retrahi poteſt. Id piſciculis, quos propè ſe videt, mordendum exhibet, paulatimq; in ſe retrahens fraude ad ſe prædam adducit, dum ore contingere poſſit. *Hiſt.4.c.1. & de par.4. cap.9.* Porro teſte Ariſtotele ijs prætenturis quoties tempeſtates vrgent, ad ſaxa aliqua adhærentes Sepiæ, ſe veluti anchoris iactis ſtabiliunt. Quæ ita vertit Plinius: *Lib.9.c.29.* Sepiæ & Loligini pedes duo ex his longiſſimi, & aſperi; quibus in fluctibus ſe velut anchoris ſtabiliunt. *Lib.7.* Athenæus ait: Cùm ſæuit tempeſtas, Sepiam aiunt præhenſis minoribus ſaxis vtraq; ſua promuſcide, veluti anchora ſtabilitam quieſcere. F Idem teſtatur Ælianus: Sepiæ, inquit, duabus ſunt tanquam promuſcidibus præditæ, quibus ad ſaxa cùm eſt in mari tempeſtas, adhæreſcunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ, fluctuum incurſionibus reſiſtunt. Pòſt cùm eſt tranquillitas ſoluris promuſcidibus, rurſus natant: non contemnendam ſcientiam tenentes vitandi ſanè tempeſtates, atq; *Halieut.2.* ex periculis ſalutem conſeruandi. Quæ ſic Oppianus cecinit.

Si tumidi magno tollantur in æquore fluctus,
Hærebit proprijs ſcopulis deuincta flagellis,
Natiuos dura connectet caute rudentes.

Hiſ.9.c.37. Poſteaquam Ariſtoteles Polypum coloris mutatione piſces venari dixiſſet, ſubdit hæc: Sunt qui Sepiam facere hoc idem autument: colorem namq; eam ſibi contrahere ſimilem loco, in quo verſatur, confirmant, ſed piſcium ſola Squatina ita affici ſolet. Ex quibus verbis nihil certo ſtatuere poſſumus. Gyllius, & Bellonius audacter, Sepiam quemadmodum Polypum colorem, mutare aiunt.

DENOMINATA. G

Sepedones. SEPEDONAS Græci non à Sepia inflectunt, ſed vlcera intelligunt eo nomine putreſcentia. Sepiuſſam Doridis inſulam in Ceranico ſinu teſte Plinio ſic dictam à Sepijs conijcit Hermolaus Barbarus. Sepiæ paruæ Græcis Σηπίδια dicuntur, Latinis Sepiolæ, *In Caſina.* vt Samonico, Q. Sereno, & Plauto:

——— *Emito Sepiolas lepidas.*

Σηπίδια nominant apud Athenæum Alexis, Antiphanes, Eubulus, & Ariſtophanes in Theſmophorijs. Dorion σηπίδια inter hepſetos hoc eſt, inter piſciculos minutos, elixari ſolitos numerat. Legitur & σήπιον (cum Teutidio, & Polypodio) apud Athenæum in Philoxeno: quam vocem mutilatam putat Zoographus, & legendum σηπίδιον. Σηπιδάριον *In Athe.* apud Phyllium vel Phrynicum, vt author eſt Athenæus. Σηπίαι, Σηπιδάρια exponit Pollux. Sepaceus adiectiuum, quo vtitur Iulius Cæſar Scaliger, puto à Sepia deriuari. Σηπιαλλὶς ſpecies eſt vitis Varrino.

H

MORALIA.

Hæretici. Li.2.aduerſ. Marc. VTITVR Sepia atramento, vt ſuæ conſulat ſaluti: at homo vafer, veluti hæreticus, atramento veritatem obfuſcat: cùm enim conuinci ſe animaduerterit, nebulas, nugaſq; ac tenebras offundit, ne victus videatur. Sic eleganter & appoſitè Tertullianus hæreticos Marcionitas Sepijs comparat. Nam veluti hæ vbi ſenſere ſe apprehendi, effuſo atramento aquam turbant, atq; ita abſconduntur: Eodem modo illi, vbi ſuccumbunt in ea diſputandi palæſtra, hoc eſt, cùm erroris arguuntur conuincunturq;, tenebris ceu Sepiæ atramento obiectis diſputationi ſeſe eripiunt. Atticus Philoſophus non inelegans Platonis propugnator facetè dicebat, Ariſtotelem in ſuis ſcriptis facere, quod facit in mari Sepia; vt

enim

A enim hæc ſparſo ſub oculos manumque piſcatoris ſuo ſucco elabitur; ità ille depræhendi
metuens, ſententias de induſtria obſcuritatibus obfuſcat. Poteſt & per ipſam Sepiam in-
telligi diabolus, per eius verò atramentum deliciæ atque diuitiæ. Vt enim illa nobis atra- *Diabolus.*
mentum ſuppeditat, quod lucernæ immixtum facit, vt homines nigri appareant, amoto
priori lumine; ità etiam, diabolus deliciarum cupiditates atque diuitias, & voluptates no-
ſtris inſtillans cordibus, nigros hoc eſt peſſimos nos reddit, & inquietos, amoto vero Dei
lumine, ac amore. Rurſus vt Sepia inter alios, duos longos habet pedes, quibus cibum ad
os tranſmittit, & quibus in fluctibus ſe tanquam anchoris ſtabilit, tempeſtatem aduertren-
do; ſic cùm multos habeamus affectus, & deſideria duobus inter cætera opus eſt, ſcilicet
amore Dei, & proximi, qui ſemper longi eſſe debent, vt iſtis mediantibus cibum diuinæ
gratiæ, & gloriæ poſſimus demereri, & nos in huſce mundi fluctibus fortiter ſtabilire. Amor
enim Dei, & proximi anchora eſt, hominem contra fluctus tentationum, ac tribulationum
confirmans: quia pro certo nullus ſtabilis in fide, & moribus efficitur, niſi in amore Dei, *Cap. 5.*
& proximi confirmetur. Vnde Eccleſiaſtes: *eſto firmus in via Domini.* Sepia vſta meretri- *Meretrix.*
cem quoque denotat, & proſtitutæ pudicitiæ mulierem. Vt enim ad vſtam Sepiam piſces
B accurrunt, & ſic à piſcatoribus capiuntur: ſic ad illam luxurioſi, & molles, odore hoc eſt,
impudicitia allectati, dæmonum retibus ſe irretiunt dicentes. In odore vnguentorum tuo-
rum curremus, nimirum ad perditionem.

HIEROGLYPHICA.

ID verò, inquit Pierius Valerianus, præcipuum ſuper Sepia ſignificatum apud Ægyptios *Hierogl. lib.*
Sacerdotes erat, vt per eam ſignificarent hominem, qui multa pulchra, & magna pol- *28.*
licitus, daturus omninò ſpecioſa virtutis exempla videbatur, & per ſummã inde igno- *Pulchra in-*
miniam fœdè lapſus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cùm ſpectandam ſe vena- *cœpta turpi-*
toribus præbuerit, ſimulatque in ſe aciem inſtrui conſpexerit, & claſſicum cani, atramen- *ter cedentia.*
tum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congrediendi copia, ela-
bitur. Quòd ſi inter fugiendum acciderit, vt aperto iterum campo depræhendatur, ſtatim
in effuſam atramenti nubem ſe recipit, atque ita ſæpius ac identidem fruſtratur venatoris
C ſpem, nulla ſui facta copia, vt depræhendi poſſit: idq; non in congreſſu tantùm facit, ſed
plerunq; etiam ludendi ſtudio quodam, atq; etiam inſidiandi. Sumptum hoc Hieroglyphi-
cum eſt ex Horo. Sepia ſe furtim ſubducens periculum denotat apud Ægyptios teſte Cęlio *L. 2. c. 110.*
Calcagnino. Huiuſmodi verò occultationis cauſſa confictum à Græcis credit Pierius, The- *Periculum.*
tim in Sepiam commutari ſolitam, dum vel eluderet, vel ſerio fugitaret Pelea illam ſequen-
tem. Ita deniq; hominem qui multis ſimulationum inuolucris tegeretur, eſſetq; occultæ mul-
tiplicisſque naturæ, per pictam Sepiam notabant. Alij mendacium ex hoc figmento intel- *Homo occul-*
ligi volunt, propterea quòd Grammaticus Triphon ait, ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται ϗ *ta natura.*
ἀμαυροῦται, in extremis quippe partibus nigreſcit, & obſcuratur. Sed hæc propriè ad mela-
nurum piſcem pertinent, quàm quidam ineptè cum Sepia confundunt. Cæterùm literas ſa-
cras cùm Ægyptij ſignificare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant. Iuncum au- *Littera Æ-*
tem, quia eo pro calamo vtebantur, Sepiam verò quòd eius ad ſcribendum atramento vte- *gyptiaca.*
rentur, vt ſcribit Pierius. Quanquam etiam hic per Sepiam atramentariam thecam ſignifica-
ri poſſe putet, cùm apud Perſium pro ea ponatur, dum canit.

Nigra quod infuſa vaneſcit Sepia lympha.

D Nos tamen pro atramento ipſo hic poni ſuprà probauimus. Sanè Græci atramentum ση-
πιακὸν appellant. Cribrum autem ſub Sepia ponere ideo cõmenti ſunt, quia ea prima ſunt
arma, quibus in pane conficiendo vtimur, atq; id apud Ægyptios ex iunco contexi ſolitum.
Admonebant autem ea cribri cœlatura ita iunco, & Sepiæ ſubiecta, eum qui victui neceſſa-
ria comparaſſet, litteris dare operam poſſe: cui verò deſit prouiſæ frugis in annum copia, alij *Amor coniu-*
dedatur arti, aliamq; ſequatur induſtriam neceſſe eſſe. Sunt etiam qui amorem coniugalem *galis.*
in viro firmum, in fæmina lubricum ſignificare ſi vellent, Sepiam tridente confoſſam pro
huiuſmodi rei Hieroglyphico faciant, propterea quòd Sepia fœmina ſi percuſſa fuerit, mas
auxilium adferat; quòd ſi mas percutiatur, fæmina aufugiat.

FA-

 E

FABVLÆ.

THETIS mater Achillis infantem igne fouit, interdiu litum ambrofia, ſic demum illi conciliatura immortalitatem. Id quod aduenjens Peleus altius inclamauit. Inde ad Nereides digreſſa narratur Thetis, cui alioqui fuit inſitum, formam deiu tare. Quin & cum ea coiſſe primum creditur Peleus in Sepiæ ſpeciem conformata. Euripides Pelea cum Thetide ſemel coijſſe tradit, idq; in Sepiade promontorio, quod in Magneſia ſtatuit Plinius. Meminit huius fabulæ Iohannes Tzetzes, his verſibus.

Φασὶ τὴν Θέτιν φεύγουσαν Πηλέως συνουσίαν
Πρὸς πῦρ τρέψαι, πρὸς ὕδωρ τρέπεσθαι, πρὸς φύσιν τῶν θηρίων.
Πρὸς δὲ σηπίας ποτὲ μορφὴν μεταβαλοῦσαν
Πηλεὺς αὐτὴν κατέσχηκε, καὶ γάμῳ συνεζύγη.
Τὸ δ' ἀλληγορικώτερον, τοῦτ' ἐστι δυκ ἀξιοῦσα,
Κατὰ πυρὸς τρέπεσθαι πεσεῖν, καὶ καθ' ὑδάτων F
Κἂν τοῖς δυσβάτοις ὄρεσι θηρσὶ γίνεσθαι,
Τέλος αὐτὴν κατέσχηκεν ἐν σκότει κρυπτομένην,
Ὥσπερ σηπίαν τῷ θολῷ, τοῦ μέλανος κρυβεῖσαν.
Εἴ τε καὶ παρὰ θάλασσαν ἐκφεύγουσαν ἐκεῖνον,
Ὡς Εὐριπίδης γέγραφεν ἐν Ἀνδρομάχῃ τοῦτο.
Aiunt Thetim fugientem Pelei congreſſum,
In ignem, in aquam verti, in naturam ferarum,
Inq; Sepiæ aliquando formam conuerſam,
Peleus ipſam detinuit, & nuptijs coniunctus eſt,
Magis autem allegoricè: hunc non dignata,
In ignem vertebatur vt caderet & in aquas,
Etiam inacceſſis montibus eſſe beſtijs vt fieret,
Poſtremò ipſam detinuit in tenebris abſconſam,
Quemadmodum Sepiam, atramento nigro abſconditam
Siue iuxta mare effugientem illum, G
Vt Euripides ſcribit in Andromache illud.

PROVERBIA.

Lib.4. VVLTV *mutabilis albus. & ater*, Horatius. Quo in loco Porphyrion Grammaticus annotat prouerbiali figura dictum, albus & ater, & pro eo, quod eſt bonus & malus: & Horatium, album, ad liberalem, aut lętum reddidiſſe: atrum ad ſordidum & ærumnoſum. Huc feſtiuiter alluſit Matron apud Athenæum de Sepia loquens:

Ἢ μόνη ἰχθὺς ἐοῦσα τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε, ideſt
Quæ cum ſit piſcis, ſola album nouit & atrum.

Eſt enim, inquit adagiorum author, Sepia colore albo, ſed ſuccum habet atrum, quem ſpargit in metu, ne deprehendatur.

Et nigrum niueo portans in corpore virus.

de Sepia videtur pronunciaſſe Ouidius in fragmento, quod Halieuticon inſcribitur. nàm H ſequens verſus deeſt. *Perca ſequitur Sepiam.* Ἕπεται δ' ἄρα μελανούρῳ. hic malè vertit adagiorum author per Melanuros Sepiam.

EPITHETA.

SEPIA propter dolos, quos machinatur piſcibus, dum eos venatur δολόφρων, δολόμητις, dicitur Oppiano: καρδαλία ſiue audax, quòd maiores quandoq; piſces aggredi audeat, ac mas fæminæ à tridente percuſſæ auxiliari in hominum conſpectu. ταγηνιστὰς σηπίας nominat Eubulus quòd in ſartagine coqui ſolitæ ſint. Nicander φυξηλίδα fugitiuam, quòd ſparſo attramento manum captantis effugiat. Ob atramentum nigrum dicitur furua apud Gyraldum. tarda fugæ apud Ouidium.

VSVS

A

VSVS IN CIBIS.

QVAMVIS Pythagoras Sepia veſci prohibebat ſuis, non tamen ob id cæteri abſtinuerunt. Nam cùm amphidromia olim celebrabantur, mœnas cùm Sepijs mollire, & plurimos cirros diligenter ſtringere aſſolent, vt loquitur apud Athenæum Eubulus. Ariſtophanes in Theſmophoriazuſis. Quando e- dereatur.

Ἰχθῦς ἑωνήται τίς ἢ σηπίδιον. idest.

Emptus eſt piſcis aliquis vel Sepiola.

Et Theopompus in Venere.

Ἀλλ' ἔτραγε τὴν σηπίαν τὴν διαλαβοῦσαν (*διαλαβὼν* legit Natalis Comes) *καὶ τὸ δὲ τὸ πολυπόδιον*, vertit Dalechampius.

Sepiam & qui exiguum Polypum hunc intercepit, arrode.

Et nunc quoque in omnibus Italiæ piſcarijs venales habentur, ijs inquam, in quibus ma-
B rini veneunt piſces, non alia, quàm cibi gratia; Quamuis alioqui ganeones, ac delicatuli Sepiam aſpernentur, & pauperculis relinquant, nam inſipida eſt, niſi optimè præparetur, condiatur, coquaturq́; nam ſic grata ſapidaq́; efficitur. Duplex autem eam coquendi modus eſt: aut enim aſſatur, aut elixatur: Idq; tum recens, tum aſſeruata. Nam Galli Sepias exiccant, non aliter quàm Græci Polypos. Miror certè cur recentes nullius in Oceano ſint pret j, vt ſcribit Bellonius, cùm à coquis, inueteratis, aut ſale conditis præferantur. Sed fortè id ideò ſit, quòd cibi faſtidiū, recentes adhuc pariant, & ſalitæ ieiunia verna egregiè ſoleutur. Sunt autem Sepiæ aliæ maiores, aliæ minores: Maiores ſale conſeruantur in Illyride, indeq; Venetias deferuntur, vri & Genua Mediolanum. Auicenna, inquit, Rubien (aliqui Sepiam interpretantur) eſt conueniens cibus: qui tamen ſalſus & inueteratus, atram bilem gignit, Venerem promouet. Simeon Sethi Sepiam difficilè concoqui, parumq; in ſe continere ſucci ſalſi ait, quòd ſi tamen concoquatur, non parum nutrimenti corpori id ferre. Cæterùm quia crudos procreat humores (vt ſuprà ex Galeno in genere de Mollibus ſcripſimus) oportet eam condimentis acrioribus conditam eſſe, vinumque vetus, & tenue ſuperbibere. Venetijs & Romæ omni tempore habentur,
C ſed optimæ putantur menſibus Ianuario, Februario, & Martio. Præſtant autem cùm ſunt grauidæ teſte Ariſtotele. Elixantur magna ex parte, aſſisque præferuntur, vti fortè & apud priſcos. Nam elixarum mentionem facit Alexandrides in Proteſilao, vbi ſympoſium nuptiarum Iphicratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, deſcribit, nulla aſſarum mentione facta. Quo autem modo ſint elixandæ Alexis *ἐν Πονηρᾷ* docet, inducto coquo hæc loquente. Hiſt. 8. cap. vlt.

——— *σηπίαι πόσου*
Δραχμῆς μιᾶς τρεῖς. τῶν δὲ τὰς μὲν πλεκτάνας,
Καὶ τὰ πτερύγια συντεμὼν ἑφθὰ ποῶ.
Τὸ δ' ἄλλο σῶμα κατατεμὼν πολλοὺς κύβους
Σμήσας τε λεπτοῖς ἁλσὶ δειπνούντων ἅμα
Ἐπὶ τὸ τήγανον σίζων ἐπεισιὼν φέρω. ideſt.
A. Sepia quanti? B. vna drachma
Tres. A. harum brachia
Et pinnas accipe, diſſectasq́, elixa:
D *Corpus reliquum in quadrata fruſta multa diſtinde,*
Tuſo ſale perfrica, & cænare ſtatim ac inceperint,
Accedens, è ſtridente ſartagine nobis affer.

Nam in ſartagine coquebant olim, ac elixabant, vnde Eubulus *τηγανιστὰς σηπίας* nominat. Eis, cùm in cibum parabantur, oculos eximi ſolitos, monſtràt hic verſus Plauti. In Rudente.

Iube elidere oculos, itidem vt Sepijs faciunt coqui.

Bonum autem ius ex eis fieri negant piſcatores abſq; atramento. Quapropter piſcatores vt ſcribit Bellonius, cùm per ſenectutem deficientes ſuper aquam fluctuantes, vel viuas vel mortuas extrahunt, in primis dant operam, ne atramentum (quod aliàs dum ſe perſequi ſentiunt, effundunt) temerè diffluat. Bartholomæus Scappus, Sepiam in iure ſuo cocturus, recentem exoſſat, & pedes ſeu brachia abſcindit, vt tantummodo alueus relinquatur cum veſicula, qua atramentum continetur, tum eam cultro per medium diuidit,
lauatq;

lauatq́; cartilagines omnes exteriores interioresq́; in aqua frigida, aut tepida, donec albeſcant, deinde diſſecat eandem in plures partes, & in olla fictili, aut vaſe alterius generis, coquit cum butyro, aut oleo oliuarum, additis allijs minutim conciſis, aqua modica, pipere, cinnamomo, croco, & pauco vino, aut omphacio, & ſalis modico, tandemq́; herbas adiungit virides contuſas in mortario. Quod ſi verò iuſculum nigrum eſſe velit, vt eius eſt atramentum, herbas non imponit, ſed miſcet atramentum cum vini modico, aut omphacij, coquitq́; iterum, ad ebullitionem vſque: tum inferre iubet ſuprà inſparſis aromatis dulcibus. Nonnunquam brachia ſeu cirros cum ita cocta Sepia infert, lauatos & in plurimas partes diuiſos, & ſiccum ea coctos. Infarciunturq́; aliquando Sepiæ hoc pacto, vt idem ſcribit. Exempto oſſe, & brachijs abſciſſis, lauantur, & implentur caſeo, ouis, pane minutim trito, aut contuſo, vuis paſsis, herbis tuſis, pipere, cinamomo, croco, commiſtis primum omnibus, tempore ieiunij loco caſei ſumi poſſunt amygdalę cõtuſæ, & loco ouorum auium, oua alterius piſcis cruda. Impletæ coquuntur in ſartagine cum aquæ pauxillo, & olei, ita vt vix tectæ appareant. bulliunt deinde paulatim, donec quibus infarcitæ ſunt, tumeant, iterumq́; parum omphacij additur, & aqua tincta cum croco, pipere, cinamomo, & ſale recoquuntur per duas horas, aut paulò minus. Platina F Sepias elixas ſubinde ab aheno extractas, & cum pipere, ac laſere conditas infert. Sunt qui pipere condiunt, cinamomo, coriandro, viridi mentha vel arida: item qui vitello oui, aceto vel agreſta, olei modico, vbi ebullierint, obligant. Sepijs cum nucibus, & allio paratis veſcuntur quidam, inquit Mathiolus, vt in Venerem ſalatiores prorumpant. Quibus autem condimentis Sepiæ ſapidiores euadant, docet Apitius inquiens: In Sepia farſili condienda piper, Liguſticum, apij ſemen, caseum, mel, liquamen, vini condimenta coctiua calefacies, & Sepiam inde apertam perfundes, atq; ita farcies, coctam cerebellis elixis eneruatis cum pipere tritis, quibus commiſceas oua cruda, quod ſatis eſt, piper integrum, eſitia minuta & ſicca, ſues, & in bullientem ollam mittes, ita vt coire impenſa poſſint. Alia Sepias condiendi ratio, & materiæ. Sepias elixas aheno in frigidam miſceas cum pipere, laſere, liquamine, nucleis, & ouis, vt videbitur, condies. Aliter: Sepias, piper, Liguſticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, oui vitellum, mel, liquamen, vinum, acetum, & olei modicum, bullire finito: & vbi bullierint, amylo obligabis. Sepias veteres aliqui præmacerant primum lixiuio ex cineribus, & parte calcis facto, deinde aqua dulci: deniq; purgatas conciſasq́, inteſtinorum inſtar condiunt coquntq;, vt G audit Zographus. Sepiæ coctæ, teſte Dioſcoride, atramentum dum eſtur, ęgrè concoquitur: aluumq́; mollit. Diphilus apud Athenæum ait Sepiam elixam teneram effici, ori gratam, concoctu facilem, & aluum leuiter ſubducere: ſuccum qui ex ea gignitur ſanguinem extenuare, excretionemq; per hæmorrhoidas mouere. Oua quoq; in ſiccum eiecta à quibuſdam edi cocta in ſartagine ſcribit Rondeletius.

Lib. 9. c. 4.

Lib. 2. c. 20.

Lib. 8.

VSVS IN MEDICINA.

SVMVNTVR varia ad varios morbos ex hac remedia. Vtimur autem vel tota Sepia, vel aliqua eius parte, vt ouis, atramento, teſta, quàm ὄστρακον vocant Dioſcorides & Athenæus. Galenus Sepias ſtomachicis prodeſſe ait. Kiranides, Sepia, inquit, elixa in cibo veſicæ, renibus & dyſuriæ medetur: Vrinam quoq; ciere ait Plinius & lentorem renum diſijcere. Acetum in quo Sepia ſuffocata eſt cum oleo miſtum, ei, qui marini Hippocampi venenum hauſit, propinat Aëtius. Ad dentium dolorem, inquit H Galenus in Euporiſticis, ouorum putamina, Sepiam & oleũ miſceto, & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto. Aluum ſoluunt Sepiæ, teſte Plinio, in cibo datæ, decoctaq; cum oleo & ſale & farina. Ad venerem proritandam quidam eiſdem cum nucibus & allio paratis vtũtur. Hippocrates Sepijs ad morbos muliebres frequẽtiſſimè vtitur, vt in curatione vteri auerſi ad coxam. Ad veſperam, inquit, mazam cœnet. Si verò panem voluerit, & Bolbidia parui Polyporum generis, & Sepiolas paruas in vino, ac oleo coquito, & edenda dato Et eodem lib. eadem bolbidia & Polypodia, aut Sepiolas ſimiliter præparata, ad menſes ciendos ſumi iubet. Vtitur quoq; idem Hippoc. Polypis aut Sepiolis toſtis ſuper pruna ad puerperij purgamenta à partu purganda. Cornelius Celſus atramentum Sepiæ aluum emollire ſcribit. Idem Dioſcor. Soranus apud Galenũ ad alopecias atramentum hoc illinit ſcarificato prius loco. Oua Sepiæ vrinam mouent teſte Plinio, renumq́;

Lib. 8. de comp. med. sec. loca.

Ad morbos mulierum.

Lib. 2. de mor. mul.

Ex Atramẽto.

Lib. 1. κατὰ τόπ.

Ad Alopecias.

Ex Ouis.

pituitas

Digitized by Google

A pituitas extrahunt,& renes purgant. In cibo ſumpta vrinā mouent,& renum grauedinem
tollunt,inquit Marcellus. Idem ad tincturas & maculas corporis abolendas ex iis remediū
hoc facit. Oculos,inquit, vel oua Sepię in aqua ſolue,& cū melle permiſce, atq; inde ma-
culas perfrica, citò abolebuntur. Potionem hanc ad menſes ducendos perſcribit Hippoc. *Lib. 2. de nat. mul. & lib. de morb. mul.*
Cantharides quinq; auulſis pedibus,alis & capite: deinde tribulos ad mare naſcentes vna
cum radice,menſuram quanta eſt Conchę teſta terito: & anthemi luteam internam partem
ſiccam tritam, Conchæ teſtam (hanc menſuram) addito: & ſeminis apij tantundem,& Se-
piæ oua quindecim: & in vino dulci diluta bibenda dato. Et cùm dolor habuerit, in aqua
calida deſideat,& aquā mulſam aquoſam bibat. Idem rurſus in iiſdem libris ad coxā vteri
auerſi curationem docet: At in menſibus(tempore quo mēſes fluere debent) ſi ſanguis eru-
perit ſatis eſt ſin minus Cāthatides quatuor bibat,pedibus & alis & capite reiectis: & pęo-
niæ grana nigra quinq;, & Sepię oua, & apij ſemen cum vino modicum. Et rurſus alibi in *Lib. 2. de mor. mul.*
eodem morbo: Mane Sambuci baccas ſex dato in vino meraco,& Sepię oua decē aut duo-
decim. Et iterum: Cùm mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menſes *Lib. 1. de mor. mul.*
non prodierint,aut etiam vterus ductus fuerit &c. in potu exhibere oportet pharmaca vte-
B rina,aut Sepiæ ouis,aut caſtorio admiſtis &c. Ex Sepię teſta tùm vſta,tùm non vſta pluri-
mæ fiunt medicinæ. Hæc fungoſa eſt,nec vt oſtreorum ſilicea,abſtergendi,ſiccandiq́;ſimi- *Ex teſta.*
liter vt oſtreorum teſtæ vi pollet: ſed partium eſt tenuiorū, vt ait Galenus. Legitur in ſuc-
cedaneis Galeno adſcriptis, pro Sepiæ teſta pumicem ſubſtitui licere in medicamentis.
Vegetius Veterinarius ſuffitum conſtituit contra languorem morbi peſtilentialis ex Se- *Lib. 4. c. 12.*
piæ oſſibus, & aliis quibuſdam remediis. Apud Plinium extrahunt tela corpori inhęren- *Lib. 32. c. 10*
tia ex aqua. Marcellus Empiricus vſtorum cinerem impoſitum educere quæcunq; corpori *Ad tela extrahenda.*
inhæſerint,ſcribit. Aegineta verò nō vſta abſtergere vitia cutis. efficaciora tamen habētur
ſi vrantur, pluſquè abſterſoriæ facultatis vſtione acquirere mihi videntur. Dioſcorides *Ad cutis vitia.*
Oſtracum Sepię vſtū,donec pars interior & fungoſa,ab exteriore cruſta abſcedat,tritūq;
alphos (ideſt vitiligines) furfures & ephelides (vitia cutis facie aliqui vertunt) extergere
prodidit. Galenus ad vitiligines,ephelim,lentes,pſoras,vſto eo nos vti affirmat,quòd ab-
ſtergeat,exſiccet,& tenuium ſit partium. Ad lentigines & ſcabiem idem pręſcribit Aetius. *Ad ſcabiem.*
& Galenus quoq; ad ſcabiem commendat. Q. Serenus, inquit:

Liuida ſi maculet faciem lentigo decoram, Erucam atq; acidum laticem ſimul illine malis
C *Nec prodeſſe valent naturæ dona benignæ, Sepiolæ cineres ex oſſibus omnia ſanant.*

Gabriel Humelbergius Rauenſpurgenſis qui hoſce verſus commentatus eſt,ſcribit dupli-
cem eſſe huius oſſis ſubſtantiā,vnam quidem interiorem pumicoſam & teneram,qua auri
fabri vtūtur: alterā exteriorem duriorem,ſiliceam,cruſtaceamq́;,in qua cum aſperitate ali-
qua eſt læuitas: atq; huius cinerē lentigines & alias corporis defœdationes extergere. Me-
detur, inquit Plin. & lentigini cæteriſq; vitiis, ex oſſibus Sepiarū cinis. Idem & carnes ex- *Lib. 32. c. 10*
creſcētes tollit,& humida vlcera. Ad alphos cōuenit crocodilea,& toſtæ Sepię teſte. Paul.
Aegineta. Vſtæ ſmegmatis quibuſdam apud Aetium ad elephantiaſim miſcentur. Galen. *Lib. de compoſ. med. κατὰ γένη.*
Sepiæ partem oſſeā admiſcet emplaſtris candidis, quæ vlceribus dyſepuloſis conueniunt.
Vegetius Veterinarius ait: Si animal fecerit vulnus, oſſa Sepiarum & teſtas etiam oſtrearū
in puluerem rediges,& ærei quoq; vaſis fuliginem pariter miſcebis; quæ benè tuſa ſi fre- *Lib. 2. c. 62.*
quenter aſperſeris, ſiccatum vulnus celeriùs ducet cicatricem. Galen. ſanè vlcera deſicca-
re ait. Et pilos attenuare,ſicut pumicem Kiranides. Apud Aetiū & Galenum medicamen-
tis piloſ attenuantibus adnumerātur, vel citra vſtionem: nam aliàs oſtreorum teſtas vri iu-
bent. Ad ſtrumas mirificè prodeſſe Sepiæ oſſa cum axungia vetere contuſa & illita ſcribūt *Ad ſtrumas.*
D Plin. & Marcellus Empiricus. Miſcent & hodie medici quidam compoſitis illis medica-
mentis ex diuerſis rebus valdè ſiccantibus vſtis,quæ aduerſus bronchocelas propinantur
teſte Zoographo. Ad oculorum varia vitia ab omnibus ferè medicis commendātur. Nam *Ad oculorū varia vitia.*
cum ſale foſſili trita vngues oculorū abſumit & eliquat,vti Paulus Aegineta,& Aetius tra-
dunt. Dioſcor. eiſdem immiſcet ſalem ammoniacum loco foſſilis ad eadem oculorum vi-
tia. Archigenes apud Galenū ad albugines,Sepiæ teſtam tritam cum melle ſubigit & vrit,
læuigatq; poſtea pharmaco, & hoc ſublinit. Galen. in euporiſticis ad eaſdem & oculorū
vlcera os Sepiæ crematum diſſoluit cum melle,& inungit. Miſcent quoq; id oculorum col-
lyriis ad cicatrices extergēdas; ad quas etiam per ſe combuſtum valet, cum melle contritū
teſte Alexandro Tralliano. Plinius cicatrices oculorum cū melle ſanare pterygia cum ſale
& cadmia ſingulis drachmis author eſt: Aetius os illud crudum oculorū cicatrices exter-
gere,atq; eorum vlcera exſiccare affirmat. Galenus non planè crudum, nec tamen vſtum,
ſed toſtum eſſe cupit: καὶ πρὶν καυθῆναι δὲ ὀπτώμενον τι καὶ λειούμενον (τὸ τῆς σηπίας
ὄστρακον)

ὄστρακον) ὀδόντας ἐν λαμπρῶσι, καὶ ξηραίνει τὰ ἕλκη. Vbi animaduertendum, inquit Zoo- E
graphus,quod Aëtius dixit,oculorum vlcera hoc remedio ſiccari,Galenum (niſi mutilata
ſit lectio)ad vlcera ſimpliciter retuliſſe. Oculorum tumorem ruboremq́; Sepiæ cortex cum
lacte mulieris illitus ſedat,& per ſe ſcabritias emendat. Inuertunt itaq; genas ād agente,&
medicamentum auferunt poſt paulum,roſaceoq; inungunt,&pane impoſito mitigant no-
cte. Eodem cortice & nyctalopes curātur in farinam trito,& aceto illito. Extrahit & ſqua-
L.32.c.7. mas cinis eius. Hæc omnia Plinius. Nec ab his diuerſa ſcribit Marcellus, dum ait: Sepiæ
teſta interior quæ mollis eſt diligentiſſimè trita, & muliebri lacte permixta, atq; inunctio-
ne adhibita,oculorum caligini,albugini,& cicatricibus plurimū prodeſt.In iumentis quo-
que albugines oculorum emendat flatu oris immiſta,teſtibus Dioſcoride,& Plinio. Apud
L.2.c.22. Vegetium albi vitia deterget iſta curatio: Sepiæ marinæ oſſis raſi ſcrupulos denos, croci,
Cap. 11. ſalis ammoniaci, myrrhæ,crocodili ſtercoris, ana ſcrupulos duos, miſce. In Hippiatricis
Græcis etiam Sepiæ oſtraco ſuccus fœniculi & alia miſcentur in collyrium ad leucomata
oculorum:& mox ad ſuffuſionē eidem raſo adduntur ſales Attici,fimus crocodili &c.Co-
lumella ſi album, inquit,in oculo bouis eſt,trita Sepiæ teſta,& per fiſtulā ter die oculo in-
ſufflata,ſanat. Tardiuus vſtam tritamq;canibus ad albuginem adhibet. Author eſt Colu- F
mella cicatrices oculorum in equis extenuari cum foſſili ſale trita Sepię teſta.Eadem reci-
pitur in collyrijs abſterſorijs apud Aetium. Alchohol ad conſeruandam oculorum ſanita-
tem(in libro ſecretorum qui Galeno adſcribitur)præter cętera accipit rubien,ideſt Sepiam
(os Sepiæ potiùs) ablutam marinam.Sepiarum teſtę palpebras mundant,Kiranides.Con-
formatæ in collyria læuigandis aſperis palpebris affricando accommodantur,vt Dioſcor.
prodit.Galen.mediocri,inquit,huius teſtę ſcabritia vti ſolemus etiam ad magnas in oculis
aſperitates(quas συκώσεις nominãt)collyrij ex ea formam effingentes,& donec ſanguis eli-
datur infricantes:quo facto poſtea cathæretica collyria efficaciùs adhibētur.De hoc reme-
dio etiam Plinium ſentire putat Zoographus cùm ſcribit: Adijciūt & oſſiculis eius genas,
Ad dentes dealbandos. ſi terantur ſanari. Dentifricijs quoq; aptiſſimum eſt os Sepiæ. Marcellus eius molle hiſce
miſceri poſtulat. Dioſcor.vſto vtitur ad dentes extergendos:cæteri crudo.Apud Platearīu
ad dentes dealbandos commendatur,ſi polline eius ſubtili in panno lineo poſito fricētur.
Ad faciem dealbandam eundem pollinem cum vnguento citrino miſcet.Galenus ex Cri-
tone ſmegma dentium quo albi & odorati redduntur hoc deſcribit.Nitrum,teſtam Sepię,
myrrham æqualiter miſcens vtitur. Idem in Euporiſticis ad dealbandos dentes aliaq; eo- G
rum vitia ſananda: Daſupodis caput vſtum cum fœniculo quàm albiſſimo, & Sepiæ tritis
oſſibus vtere. Incertus quidam apud Zoographum Sepiarum teſtas adijcit, cùm dẽtificijs
tùm compoſitionibus ad os humidum cruentumq́; detergendum, & gingiuarum carnem
inſtaurandam.Marcellus combuſti puluerem ex melle cōtritum,adiecta gutta ammoniaci
gingiuis & dentibus prodeſſe ſcribit,ſi ita perfricentur,vt nihil ex eo in fauces deſcendat.
Teſte Plinio Sepiarum cruſtæ farina præparat cutem medicamentis alopeciam replenti-
Ad Thoracis vitia. bus. Ex obſcuro probat Zoographus os Sepiæ tritum & cum aqua potum thoracis vitijs,
& aſthmaticis omninò prodeſſe. Hæc ſic cecinit Vrſinus:

Os bibe contritum, facilis pulmone reſurget Spiritus, & vitium pectoris omne feret.

De medio oſſe Sepię,quod eſt molle,puluerem facies,& in mixtione conditi optimi ieco-
Ad hepaticas. rico(hepatico)ieiuno per triduum dabis, ita vt in dextro latere aliquandiu iaceat cū acce-
perit,& poſtea diutiſſimè deambulet, ita iubet Marcellus Empiricus. Galenus in Eupori-
ſticis ad ſupprimendum alui profluuium, Sepię teſtam, & capillamenta cremata ex vino
vetere potui offert.an verò capillamentorum nomine cirros ſeu pedes eius accipere opor-
teat, an τριχώδη illa, quorum pro branchijs eis vſum eſſe Rondeletius conijcit, quærendū H
Lib. de ſuperfæt. proponit Zoographus. Hippocrates vbi vterus puerperę procidit, Sepię teſtam tuſam, &
vino imbutam cum pilis leporinis lana excipit, & apponendam præbet. Quòd ſi mulier
prægnans menſes profluos non habeat,ſtercus aſini tritum,& rubricam, ac Sepiæ teſtam,
trita, ſimulq́; linteo illigata apponit. idem quoq; ſcripſit libro de ſterilibus.

VSVS IN VARIIS.

VTVNTVR Sepijs piſcatores ad capiendos piſces,vt his verbis teſtatū reliquit
Hiſt.4.c.8. Ariſt. Nidores deniq;, genera quęq; piſcium appetunt: vnde etiam catunculas
Sepiarum deuſtas, odoris gratia eſcam hamis affigunt: ita enim fit, vt piſces
auidiùs accedant. Et Plinius:conueniunt, inquit,piſces ex alto etiam ad quoſdam odores,
vt Sepiā vſtam,& Polypū: quę ideò conijciuntur in naſſas. Tarentinus ad marinos mugiles,
ſcaros,& mullos eſcā ex Sepiarū teſtulis cū ſiſymbrio viridi(q; eſt bryō Zoographo) aqua
marina,

Digitized by Google

A ſarina, & caſeo bubulo miſtis vtitur, dum retibus nauat operã. Sepiũ expetitur aurifabris,
nam cùm id ex duabus con?tet partibus, ſuperiori ſcilicet dura ac leui, inferiori autem fun-
goſa, facilè in eam partem fungoſam annulorum ceterarumq; rerum formæ imprimuntur,
quę metallis igne colliquatis expleri ſolent. Anaxilaus apud Pliniũ tradit atramento Sepię
tantam vim ineſſe, vt in lucerna addito æthiopes videantur ablato priori lumine. Confir-
mat id Sextus Empiricus his verbis: Iam verò & præſtigiatores lucernas ærugine, & Se- *Æthiopes vt videãtur.*
piæ atramento vngentes, faciunt vt qui adſunt, modò ęris colorem habere, modò nigri eſ-
ſe videantur, propter paruam eius, quod admiſtum eſt, inſperſionem. Quapropter Pli- *Ad ſcribendum.*
nius ſcribit in Sepijs miram eſſe naturam: nec tamen ex eis fieri atramentum ad pingen- *Lib. 35. c. 6.*
gendum, aut ſcribendum. ad quæ verba notat Dalechampius ſeptentrionales populos
nigro Sepiæ, addito rantillo aluminis atramenti loco ſcribere, nec incommodè. Ronde-
letius quoq; atramentum Sepiarum pro atramento ſcriptorio in vſum cedere poſſe affir-
mat: quòd niger ſit humor, & glutinoſus. Videtur, inquit Angelus Politianus, olim atra-
mentum Sepiæ humore furuo confectum fuiſſe, vnde Sepiam atramentum vocarint, ex
quo Martianus. Dehincq; nigello puluere, qui ex fauilla confectus, vel Sepia putaretur,
B illato per cauulas eadem reſanari. Coci Sepiarum oculos elidunt, vt pro vnionibus ven-
dant; His enim mulieres quædam Italæ vnionum vice ſe exornant.

V E N E N V M.

VENENATVM eſſe Sepiæ morſum tradit Ælianus, denteſq; ipſius validos *De animal. 5. cap. 44.*
latere, minus tamen violenter, quàm Polypum mordere. Oppianus quoq; Poly-
po, & Sepię venenatum morſum tribuit, ſed exigui detrimenti: quem fortè cùm
malè Vuottonus intellexiſſet, morſu non lædere Sepiam ſcripſit, ſed noxiam quandam ſa-
niem ex eius corpore effluere. Eius autem morſus venenum cecinit his iambis Philes.

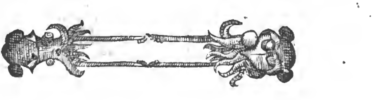
Ἀλλὰ σκόπει μὴ ζῶσαν εἰς χεῖρας λάβοις
Ἄλλως γὰρ ἂν φθάνοι τις, ἐκνεύρας βλέπων
Ὀδόντας ὀξεῖς εἰς ἀπόκρυφον στόμα
Καὶ δῆγμα πικρὸν ἐξ ἰοῦ προηγμένον.

Quos ſic expoſuit eodem verſuum metro Gregorius Berſmannus Annabergenſis:
C *Sed tu caue viuam in manus vt ſumpſeris, In ore acumen dentium recondito*
Quin potius alius te prior, probauerit Peſtemq́; morſus tabidam venefici.

DE SEPIOLA RONDELETII. Cap. V.

PISCICVLVM hunc inter Mollium genera referendum meritò nobis ſeparatim *De piſc. lib. 17. c. 10.*
deſcripſit Rondeletius his verbis. Sepiæ, inquit, naſcẽti ſimilis eſt, pollicis craſſi ma-
gnitudinẽ non ſuperat; octo pediculis cõſtat; duas proboſcides habet, nec ſepium
in dorſo, nec gladiolum habet: vtriq; lateri pinnula veluti ala parua affixa eſt, rotunda, nec
figura, nec ſitu pinnis Sepiarum, & Loliginum ſimilis; neq; enim anguſta longaq́; totam
aluum ambit, vt in Sep?js, neq; lata, & in anguſtum angulum terminatur, vt in Loliginibus,
ſed rotunda, parua, vtrinque veluti aduata modicam alui partem occupant, neq; ad extre-
mum vſq; corporis protenſa. Colore eſt vario; paruulis enim punctis in dorſo notatur.
Ore, oculis, fiſtula, partibus internis à Sepijs non differt. Carne molliore, & delicatiore eſt
D quàm Polypus vel Sepia. Vère maxima copia capitur cum reliquis piſcibus, & ob parui-
tatem negligitur, cùm tamen, vt dixi, ſuauiſſimus ſit. Huius piſciculi nullam quod ſciam, *Nominis ratio.*
mentionem fecerunt Ariſtoteles, Athenæus, Oppianus, Aelianus, Plinius, ob id cùm no-

Sepiola Rondeletij.

meu deſit; Sepiola non abſurdè vocabitur, non quòd ex genere Sepiarum ſit, ſed quòd E
corporis forma Sepiæ ſimilior ſit piſciculus, quàm Loliginibus vel Polypis. Quòd enim
Sepia non ſit, oſtendit pennarum magna differentia; item quòd Sepio careat. Alterius eſſe
generis à Loliginibus arguit corporis forma, quæ in hoc lata eſt, in illis longa; tùm quòd
gladiolo deſtitutus ſit. Cum Polypia verò annumerari non poteſt, cùm Polypi omnes pro-
boſcidibus careant, vt antea ex Ariſtotele docuimus, hic verò duas habeat, eaſq; longas.
Hæc Rondeletius, ex quo huius piſciculi partem pronam & ſupinam depinximus.

DE LOLIGINE MAIORI & Minori. Cap. VI.

ORDINIS RATIO. ÆQVIVOCA.

CVM non admodū inter ſe maior & minor Loligo differant, multaque à F
ſcriptoribus tradantur, quæ vtrique conueniant, neceſſarium mihi viſum
eſt, vtriuſq; hiſtoriam hoc vnico capite complecti. Τευθὶς præter hunc pi-
Placenta genus. ſcem etiam eſt πέμμα ἀλλαντῶδες, vt exponunt Heſychius & Varrinus.
Ad quæ verba, panificij, inquit Zoographus, aut placētę genus fortè fuit
inſtar Teuthidis in cirros quoſdam diuiſum. Nam Alexis (citante Athe-
næo) in Eretrico coquum exponentem facit, quonam pacto ex Loligine placentæ ſiue libi,
ſiue farciminis genus fieret, ſcilicet abſciſſis pinnis, infarta pinguedine, & aſperſis recentio-
ribus & delicatioribus aromatis. Atq; id farcimen (πέμμα quoddam panificij genus in-
telligit Zoographus) ab Iatrocle in artopœico Teuthidem vocari Pamphilus refert. Teu-
this Arcadiæ ciuitas Stephano & Pauſaniæ. In Lexico communi Græco ſcribitur eſſe no-
Lolius rethor. men ducis in Aulide, qui Palladem vulneraſſe fertur. Lolius (ita Gazæ Loligo maior vo-
catur) nomen maximi rethoris vel oratoris, ad quem epiſtolam ſcribit Horatius, Homeri
poeſim exemplar veræ virtutis continere; & in Iliade quantum detrimenti animorum no-
ſtrorum perturbationes afferant, in Odyſſæa autem quòd virtus valeat ad benè beateq;
viuendum. G

SYNONYMA.

SYNONYMA vt diſtinctè tractentur (confuſa enim à plurimis authoribus con-
Τεῦθος. ſcripta ſunt) Loliginem in maiorem minoremque diuidemus. Maior itaq; Τεῦθος
à Græcis nominatur, vt Ariſtotele & Nicandro, Gaza Lolium ficto Latino nomine
Hiſt. 4. c. 1. tranſtulit, vt à Loligine diſtingueret, quam Τευθίδα vocant: Legitur in vulgatis Ariſtotelis
codicibus plærunq; Τευθὸς barytonum, non oxytonū, vt aduertit Zoographus; vnde & ge-
nitiuus pluralis Τευθῶν vltimam ſyllabam circumflectit, cùm tamen alibi paroxytonum re-
Lib. 17. de piſcib. c. 4. perias τεύθων, à recto ſingulari penanflexo τεῦθος, ſicut apud Athenæum, Nicandrum &
eius Scholiaſtem quoq; ſcribitur. Qua de cauſſa Τεῦθος accētu in prima circumflexo ſem-
per ſcripſerim. Loligo magna ea eſt, inquit Rondeletius, quam Calamar noſtri vocant, à
thecæ ſcriptoriæ ſimilitudine: ſiue quòd in ea reperiantur, quæ ad ſcribendum neceſſaria
ſunt, videlicet atramētum & gladiolus, qui altera parte cultrum, altera calamum ſiue pen-
nam refert, minimè verò officula duo, vt quidam imprudenter contra αὐτοψίαν ſcripſerūt,
quorum alter cultri, alter calami loco ſit. Robertus Conſtantinus in ſupplemento linguæ H
lat. Monſpelij calamar vocari aſſerit. Prouinciales Torhona corrupto vocabulo pro Teu-
De Aquatil. lib. 2. tho vocant. Maſſilienſes Tante. Romanis quoq; & Venetis Totena dici teſtis eſt Bellon.
Baionenſes, vt ait Rondelet. Cornetz appellant Loliginem magnam, Corniches paruam,
quamquam vtramq; vocem Robertus Conſtantinus Loligini minori adſcribat. Iam verò
Loliginis minoris ſynonyma. Loligo minor Τευθὶς à Græcis nominatur. Nota igitur vocabula hæc Τεῦθος, & Τευθὶς, ſpe-
cies ſignificare diuerſas: cùm alia pleraq; piſcium nomina in ſimiles terminationes exeun-
tia, niſi ſexu differre ſoleant. Sic Cantharus & Cantharis, piſcis idem videtur VVottono;
Lib. 28. hierogl. ſimiliter Cammarus, & Cammaris: Carabus & Carabis: Phycus, & Phycis. Iam ſynony-
ma proſequamur. Calamaro & Calamaio nomen Italis vſitatum eſt. Vnde Pierius Va-
Lib. 17. de piſc. cap. 5. lerianus piſcem atramentarium vocat. Gallis præſertim Santonibus Caſſeron dicitur.
A noſtris, inquit Rondeletius, Glaugio, corrupta voce, opinor, ex gladiolo, quamquam
Monſpe-

A Monſpelienſes noſtri Calamar & Glaugio ſæpè confundant. Robertus Conſtantinus *In ſupplem. lin. lat.*
Monſpelienſibus Glanio (corruptè fortè pro Glaugio) dici ſcribit, item Rubelle & Cou-
teau, quod gladium ſiue cultrum ſonat. Hiſpanis Calamar peſcado. Sepias & Loligines,
teſtibus Ebero & Peucero, Germani vna voce vocant Balckfiſch, ab humore atramento ſi-
mili, quem habent loco ſanguinis. Eum enim humorem Germani Balck appellant. Et
Anglis Balk nigrum ſignificat. Sed Adamus Leonicerus Sepiam priuatim Balckfiſch ap-
pellari ſcribit. Quòd ſi generale nomen hoc ad Mollia faciamus, ſpecies ſub eo contentas
differentijs adiectis, Germanis noſtris, inquit Zoographus ita interpretabimur: Loligo
maior, ein groſſer langer Balckfiſch. Loligo minor, ein Kleiner Langer Balckfiſch. Sepia
ein breiter Balckfiſch. Polypus ein Balckfiſch mit ein Kleinen leib, vnd lange fuſſen, da- *In Nomen-*
ruffer auch gaan Kan. Cæterùm Loliginem ſimpliciter Germanis Inteſiſch dici, tradit No- *clator.*
menclator, quod piſcem atramentariū denotat, vt eius linguę periti me docuerunt. Belgis
Seekatte, id eſt felis marina, vocari idem teſtatur. Putat Zoographus Loliginē quoq; rectè
à Germanis appellari poſſe ein Raankuttel. Nam Raan gracile & oblongum illis ſignifi-
cat, Kuttel vel Kuttle Anglis Sepiam, quæ vox apud Germanos omni Mollium generi ac-
B commodari poteſt. Loliginem verò Sleue ab Anglis nominari Ioan. Fauconerus Zoogra-
phum docuit. Olligaga Illyrijs dicitur. A Gaza & alijs recentioribus geminata liquida
Lolligo ſcribitur. Doctioribus pleriſq; ſimplici, veterū codicum imitatione. Sic enim ſcri-
ptum reperio in Plinij, Ouidij, & Horatij antiquiſſimis codicibus. Loligo, inquit Varro, *Lib. 1. de*
dicta eſt quaſi Voligo, quòd ſubuolet, litera commutata prima. Quapropter prima ſylla- *ling. lat.*
ba contra naturam apud Poetas producitur, ſi vera eſt hæc nominis etymologia. Malè *Etymum.*
quidam ex recentioribus Τευθίδα Sepiam interpretantur, & gladiolum apud Plutarchum
agentem de Eretrientibus habentibus, μάχαιραν, vt αἱ τευθίδες, at καρδίαν non habentibus. *In apoph-theg.*

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

ANTE Teuthi & Teuthidis deſcriptionem, operæpretium eſt quædam præfari, quæ
communiter vtriq; conueniunt, qualia Plinius ſub nomine Loliginis complexus eſt:
C eo enim vtramq; ſpeciem, hoc eſt, Teuthum & Teuthidem comprehendit, vt ex *Lib. 17. de*
multis locis Ariſtotelis cum Plinij verſione collatis optimè probauit Rondeletius. Teſte igi- *piſ. cap. 4.*
tur Ariſtot. habent Loligines, vt Sepię, pedes ſupra dentes, ſenos, exiguos, eorumq; no- *De par. 4.*
uiſſimos duos maiores, reliquos autem octonorum duos infrà omniū maximos. Vt enim *cap. 9.*
quadrupedibus crura poſteriora firmiora, validioraq; ſunt; ita ijs quoq; maximi qui infrà *Dentes.*
habentur: his enim onus ſuſtinetur, motuſq; potiſſimùm agitur. Duo etiam illi nouiſſimi *Pedes.*
maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrant. Polypus medios quatuor habet maximos.
Præter hos pedes, vt idem author eſt, Sepiæ, Loligines & Lolij peculiares binas ſortiun- *Hiſ. 4. c. 1.*
tur promuſcides longas, acetabulo parte extima bino aſperiuſculas, quibus capiunt & ad *Promuſci-*
ora admouent cibos, ijs etiam quoties tempeſtates vrgent ad ſaxa aliqua adhærentes ſeſe *des.*
veluti anchoris iactis ſtabiliunt. Vſum autem harum promuſcidum alibi clariùs ſic expo-
ſuit. Cùm itaq; Sepiæ & Loligines pedes habeant breues atq; inutiles, ne æſtu maris tem- *De par. 4.*
peſtateuè exturbentur ſaxis, vt quæ de longinquo admoueāt, ideò promuſcides binas lon- *cap. 9.*
gas habent, quibus veluti anchoris innitantur, ſeq; ſtabiliant modo nauigij, tempeſtate vr-
gente: venentur etiam procul, oriq; è longinquo admoueant. Polypi promuſcide carent,
D quoniam pedes ad vſum eundem commodos habent. Differunt autem hæ promuſcides à
pedibus, quòd duplo maiores ſint, rotundiores, nec vt pedes in acutum deſinentes, & in ex-
trema tantùm parte acetabula habentes. Haſce promuſcides Loliginum ligulas appellaſ- *A Sepia quid*
ſe, videtur Apuleius. Meminit earundem promuſcidum Aelianus, & non fruſtra à na- *differat Lo-*
tura conditas fuiſſe teſtatur his verbis. Porrò Sepiæ & Loligines binas, quibus paſcuntur *ligo.*
promuſcides (vt ita appellem propter figuram earum ſimul & vſum) prætendunt. His *Apol. 1.*
veluti anchoris cùm tempeſtas & fluctus mare agitant, petris firmiſſimè adhærentes, ad- *Hiſ. 4. c. 1.*
uerſus omnem concuſſionem & fluctuationem tutæ exiſtunt. Et rurſus cùm tranquilli-
tas redierit, ijs ſolutis liberè natant, non inutili hac ſcientia, qua ſe contra hyemem, &
pericula muniunt, inſtructæ. Diſcrepat autem Loligo à Sepia quatenus teſte Philoſo- *De anim. 5.*
pho hæc ſit latior, illa verò longior; à Polypo autem quatenus huius alueus paruus eſt, *cap. 41.*
Loliginis magnus, vt Sepiæ. Habent & Sepiæ & Loligines, etiam capillamenta, quæ

Digitized by Google

ἐσλίγγας. *Lib. 7.* ἐσλίγγας vocat Scholiaſtes Nicandri. Circa Teuthi & Teuthidis alueum maiores pinnæ ſunt, quàm circa alueum Polypi aut Sepiæ. Athenæus ex Ariſtotele Loliginem habere plurima Sepiæ ſimilia probat, eundem ſcilicet pedum numerum, & promuſcides, & è pedibus inferiores quidem paruos, ſuperiores maiores, promuſcidem dextram craſſiorem, corpuſculum totum, molliuſculum & oblongum, quæ omnia & maiori & minori Loligini conueniunt. *Venter.* Porrò corpuſculum ſiue σωμάτιον Athenæus hic appellat, quod κοιλίαν Ariſtoteles dixit, Gaza ventrem: de eo enim ſic ſcribit: Sepijs & Polypis venter ſimilis, tùm figura, tùm tactu eſt. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris ſpeciem gerunt: ſed alterum minùs ingluuiem imitatur, & tactu diſcrepat, quoniam corpus etiam totum carne molliore conſtat. Ineptè Albertus Magnus, & Iſidorus Loligini ſquamas tribuunt. Hæc de partibus externis, & primùm quidem de atramento. *De par. 4. cap. 5.* Habent hoc vt Polypi ſuprà apud mutim potiùs poſitum, vt ait Philoſophus, Sepię verò infrà ad aluum. *Atramentum.* Præter atramentum, ſuccum quendam purpuraſcentem continere Rondeletius author eſt, quo cenſet Loligines coctas ſubpurpureas reddi. Cæterùm Athenæus de Loligine loquens ait: ἔχει δὲ καὶ θολὸν ἐν τῇ κύστει οὐ μέλανα, ἀλλ' ὠχρόν, ideſt, Habet autem & atramentum in veſica non nigrum, ſed pallidum. *Lib. 7.* Cui etiam ſubſcribit Oppianus hoc verſu: F

Halieut.

Τευθίσι: οὐδ' ἄρα τοῖσι μέλας θολός, ἀλλ' ὑπέρυθρος.

Loligines: neq; his nigrum atramentum ſed ſubrubrum.

Athæneus rurſus de Polypo tractans ſcribit: Ἔχει δὲ καὶ τὸν λεγόμενον θολὸν οὐ μέλανα καθάπερ ἡ σηπία, ἀλλ' ὑπέρυθρον: habet atramentum non nigrum, vt Sepia, ſed ſubrubeum. Ex quibus locis concludere nequeo nunquid Polypo & Loligini eiuſdem coloris ſit atramentum. *Hiſtor. c. 1.* Nam ὑπέρυθρον & ὠχρὸν videntur differre. Cæterùm cùm ſcribit Ariſtoteles Mollia viſceribus carere, ſed mutim habere & atramentum, non ait nigrum ſuccum omnibus ineſſe, vt quidam putarunt, quoniam atramenti (τοῦ θολοῦ) nomine vtatur; nam hoc nomine intelligere potuit ſuccum etiam non nigrum. Nomen igitur atramenti propriè Sepiæ conuenit ſucco illi nigro & excrementitio, cæteris quidem Mollibus vt Polypo, Teutho, & Teuthidi impropriè. *Gladiolus, eiuſque deſcriptio.* Poſtremò, vti docet Ariſtoteles, Sepiæ, Loligini, & Lolio partes duræ ac ſolidæ intus per dorſum & corporis prona continentur; quas non eodem appellant nomine: *Hiſ. 4. c. 1.* ſed quod inſertum Sepijs eſt, Sepium, (Σήπιον) vocant; quod Loliginibus (ξίφος) gladiolum. Differunt enim quòd Sepiæ, robuſtum latumq; eſt, inter ſpinam & os mediam præ ſe ferens naturam, fungoſam intra ſe complectens & friabilem corpulentiam: G Gladiolus arctior & cartilaginoſior eſt: forma etiam diſcrepat pro alueorum modo quibus inſertus continetur. Vnde quoq; Athenæus tradit Loligini teſtam (ὄστρακον) exiguam eſſe & cartilagineam: ratio eſt quia terreni minùs quàm Sepia obtinet, vt docet *4. De par. cap. 5.* Ariſtoteles his verbis: Quòd plurimùm terreſtris materiæ habeat Sepia, argumento Sepium eſt, quòd tale tantumq; ſit: hoc enim Polypus caret; Loligo cartilagineoſum & tenue gerit. *Plin. lib. 9. cap 28.* Loligo, inquit Franciſcus Maſſarius, per dorſum & corporis prona procurrente gladiolo cartilagineo: Vnde à thecæ calamariæ ſimilitudine, quoniam ſeu cultrum, ſeu calamum retinere videatur, piſcem Calamarum appellant. Alij exactiùs hunc gladiolum depingentes anguſtum, cartilagineum, pellucidum eſſe ſcribunt, ab vna parte cultrum, ab altera calamum referre. Itaq; cùm nihil deſit, quod ad thecam ſcriptoriam videatur neceſſarium, habet enim etiam atramentum in muti, aptiſſimè apud multas nationes, Gallos dico, Italos, Hiſpanoſq; piſcis Calamarius nuncupabitur. Quamuis autem ex Ariſtotelis verbis ſuprà poſitis pateat τὸ ξίφος ſiue gladiolum ad Loliginem pertinere, σήπιον autem ad Sepiam: tamen locum quendam ex eodem Philoſopho in libris de partibus Animalium adducit Zoographus, quo probat Sepium quoq; de Loliginis oſtraco ſeu teſta dici: H Verba autem eius hæc ſunt Gaza interprete. Loligo ſepium cartilaginoſum, ac tenue gerit, & minus atramenti continet, quàm Sepia. Sed quia locus ei non occurrebat, dum ea ſcriberet, an Græcè Sepiam legatur, dubitat. Profectò à me hic locus nullo modo obſeruatus eſt, nec ab alijs etiam, qui hactenus de Mollibus commentarios doctiſſimos edidêre. Et puto hunc locum in Ariſtotele neutiquam inueniri, calamiq; aut ſcriptoris lapſu deceptum Zoographum. Ego Loliginis Illyricæ maximæ præ cæteris gladij iconem addidi lucidioris doctrinæ gratia. Diaphanus is erat, & cryſtalli etiam inſtar ſplendidus. Minores verò iuxtà poſiti, ſunt Loliginum Venetarum. Hæc ſunt quæ, ni fallor, communiter de vtriuſq; Loliginis partibus externis interniſq; dici à nobis potuerunt: reſtat nunc vt vtramq; inter ſe differre demonſtremus. Non enim cum Scholiaſte Nicandri errandum putamus, qui Τεῦθον marē eſſe putat Τευθίδα fœminam: aut cum VVottono,

qui nobis

Loliginis minoris Venetæ gladius. **Loliginis maioris ex Illyrio gladius.**

qui nobis conſiderandum relinquit, an Lolius à Loligine ſpecie differat, an ſolo ſexu, quòd ſcilicet Loligo mas ſit, Lolius fæmina. Quandoquidem ſatis clarè ex his dictis Ariſtotelis patet ſpecie inter ſe diſſimiles eſſe: Loligine verò grãdior qui Lolius nominatur. Quippè qui vel in cubitos quinq; excreſcat. Vnde Athenæus non rectè Teuthum à Teuthide magnitudine ſola diſtinguit. Nam præterea & pinnis differunt, vt eodem loco Ariſt. paulò pòſt docet, ſic inquiens: Pinnulæ etiam circundantes illæ totum in Lolio alueum ambiunt, cùm in Loligine partem aliquam relinquant. Idem alio in loco clariùs aperuit: Pinnula, inquit, cùm in cæteris, tùm in grandium Loliginum (lego Loliorum, nam in Græco legitur *μεγάλων τευθῶν*) genere iuncta perpetuaq; geſtatur: minores verò quas Loligines vocant, *Lib. 7.* *De par. 4. cap. 9.*

cant, non circūmactam per totum alueum, ſed de medio orſam habent. Poſtrema quoq; pars aluei, quæ retuſa eſt in Polypo & Sepia, in Loligine valdè acuitur, in Lolio verò me- E
Hiſ.4.c.1. dio modo ſe habet. Quapropter iure dixit aliàs. Pars enim Lolij quæ exit in acutum,
Lib.7. latior eſt. Athenæus ex eodem de Loligine maiori ſeu Teutho ſcribit, accedere ad tres dodrantes, colore ſubruffo eſſe (ὑπέρυθρον): & ex dentibus inferiorem in eo minorem, ſuperiorem verò maiorem, vtrumq; nigrum, accipitris roſtro figura non abſimilem, diſciſſo alueo ventriculum ſuillo ſimilem videri. Quæ ferè omnia non modò Teuthidi, ſed etiam Sepiæ ſunt communia; roſtrum autem in Lolio non prorſus nigrum eſt, ſed ad nigredinem
Li.2. de piſc. tendit. Lolium igitur ſic deſcripſit Bellonius: Ipſa quidem Loligine maior eſt, vt cubitorum interdum quinq; eſſe ſoleat, inquit Ariſtoteles. Exteriore quoque corporis nota aliquantulum à Loligine diſcernitur. Pars enim Lolij, quæ exit in acutum, in Loligine latior eſt. Quinetiam pinnulæ totum Lolium ambiunt (pictura Rondeletij hoc non oſtendit, vt notat Zoographus) iunctæ perpetuæque, quæ alioqui in Loligine partem aliquam relinquunt. Minùs autem accedit ad Polypum quàm Sepia. Nam corpus ei oblongum eſt, cartilagineum, duabus pellibus obductum: gladium arctiorem & magis cartilaginoſum in tergore continens, tranſlucidum vitri modo, tenui theca incluſum: roſtrum aquilinum, pſit- F
taci figura. Sed eodem modo atramentum quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, breues tamen: in quibus totidem acetabula conſpicies, quot in Sepijs. Ac præter illos octonos, duo quoq; longa flagella ſeu promuſcides multis in extremo acetabulis circumſeſſa videbis: quibus à longè Cancros, Vrſos, Aſtacos, Paguros, & omne piſciculorum genus arripit. Porrò Lolij acetabula præter Sepiarum & Polyporum morem, tribus introrſum aculeis oſſeis robuſtis, in gyrum munita ſunt: quibus veluti vncinis arripit quod cupit, vt non omninò ſit totum Lolium manu in ipſo mari contrectare ac prehendere. Latas in gyrum diffundit pinnas: à cuius ore corneo gula prætenditur anguſta, & vſq; ad ſtomachum longa, quem habet ampliſſimum, atque adeò ingluuiem oblongam, quæ hunc præcedit. Eadem ferè Rondeletius his verbis. Piſcis eſt pelagius, gregalis, ex Mollium genere, pedibus, promuſcidibus, capite, oculis, ore, lingua, fiſtula, partibus internis quibuſdam, coeundi modo Sepiæ ſimilis. His verò diſſidet. Corpore eſt longiore, rotundiore, in acutum deſinente. Sepia breuior eſt & latior, durioreq; carne. Sepiæ os internum in prona parte ſitum quod Sepium vocatur, robuſtum, latum, media natura inter os & ſpinam, friabile quid & fungoſum continens. Loliginis τὸ ξίφος, id eſt, gladius, tenuis eſt, anguſtus, cartilagineus, G
pellucidus. Promuſcis dextra craſſior. Atramentum nigrum non infrà vt in Sepia: ſed propè mutim. Pinnulæ latiores ſunt quàm in Sepia, non totum aluum ambientes, & in angulum acutum in lateribus deſinentes. Et paulò pòſt. Præter atramentum, inquit, ſuccum
Hiſt.4.c.1. quendam purpuraſcentem continent, vnde ſubpurpureas Loligines coctas reddi puto: Lo-
Lolij duo genera. liorum autem duo ſunt genera, maiores & minores, quod his verbis Ariſtoteles docuiſſe videtur: Loliorum genus puſillum admodum eſt, & facie quoq; à Loligine diſſidens. Quæ Gaza melius ſic vertiſſet. Eſt autem genus paruorum Loliorum, facieq; à Loligine diſſi-
Ariſtot. correctus. dens. Nam Græca ſic leguntur: Ἔστι δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν Τευθῶν. Zoographus hic legendum cenſet. Ἔστι δὲ τι γένος ὀλίγον τῶν τευθῶν. vel Ἔστι δὲ (τι) γένος ὀλίγον &c. Loliginis minoris deſcriptionem hanc nobis ſcriptam reliquit Bellonius: Octo cirros vt Sepia habet, multò quàm Polypus breuiores, Sepia tamen longiores. Atramentum nigrum continet Sepiæ modo. Grandem quoq; habet aluum & fiſtulam vt Sepia; gladium etiam in tergore, alteri tantùm huius parti inhærentem. Duo crura ſiue duas proboſcides longas exterit in cirrorum congerie, teretes, multis in extremo ſtorilis, ſeu acetabulis concauas, quibus cuncta quæ venatur, capit & ori admouet: & ad ſaxa quibuſdam veluti iactis anchoris H
confirmat. His etiam vtitur, quoties de more palpat, & piſciculos retinet: quibus maiores quoq; nonnunquam euincit. Roſtrum porrò illi eſt pſittaco ſimillimum. Rondeletius pediculorum numero, promuſcidibus, oculis, capite, corporis forma, gladioli ſubſtantia, atramento, deniq; partibus omnibus tùm externis, tùm internis perſimilem eſſe Loligini maiori ſcribit, excepta pinna, & gladiolo, & parte extrema: pinnam enim latam eſſe inferiori loco magis, quàm in Lolio, gladiolum quoq; & partem extremam acutiores. Loliginis maioris Saluiani, & minoris Rondeletij, item eius cuius picturam Venetijs accepimus, rubris vndiq; maculis conſperſam, icones tribus hiſce tabulis delineatas damus.

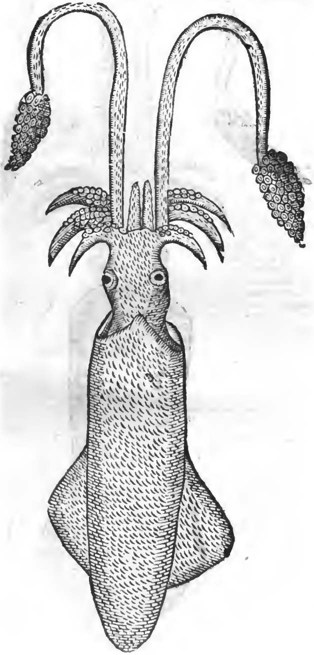
Loligo

Loligo maior alia noſtras rubris vndiq; maculis conſperſa.

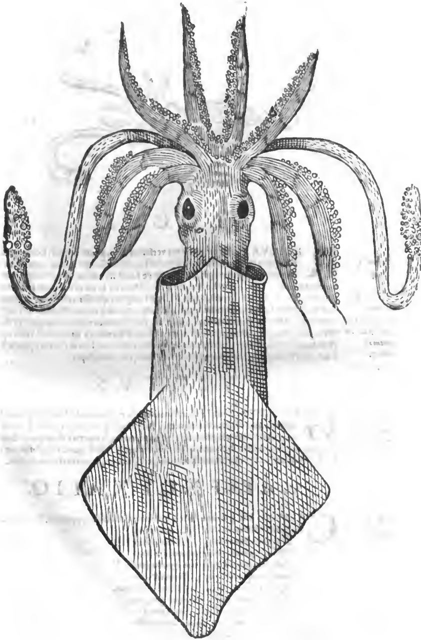

Google

Loligo eadem vel ſaltem ſimillima cum præcedenti.

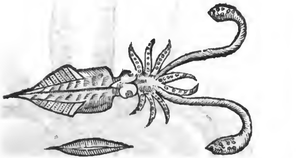

Loligo Saluiani maior.

Digitized by Google

Loligo minor Rondeletij, cùm ſuo gladio.

L O C V S.

De par. 4. cap. 4. — Hiſtor. 56. aquatil. — Li. 9. c. 30. — Lib. 21. de animal. — Lib. 7. — L. 9. c. 15.

RELIQVA Mollia propè littora verſantur, ibiq; vitam degunt, Loligo verò in profundo mari, vt teſtatur Ariſtoteles his verbis; Loligo ſola ex ijs gaudet alto, vitamq; pelagicam agit. Idem etiam de Lolio ſcripſit inquiens: Pelagius tamen Lolius non alio modo, quàm Loligo conſiſtit. Saluianus in omni mari ſatis frequentem & notam eſſe ait. In noſtro mari, inquit, Plinius, Loligines quinûm cubitorum capiuntur. Sed Ariſtoteles Lolium ad tantam magnitudinem peruenire author eſt, nulla loci facta mentione. Albertus Magnus refert Loliginem reperiri quinque cubitos longam in Sixto Mauritaniæ flumine. Abundare etiam in mari propè Eubœam ex Archeſtrati verſu apud Athenæum citato colligo, nam multas eſſe ſcribit venales in Dio & Pyrtha oppidis Eubœæ. In Ponto quoq; Loligo reperitur teſte Plinio, cùm abſit Sepia. G

V I C T V S.

Hiſt. 8. c. 2. — Lib. 2. de aquatil.

GAVDENT piſcibus Loligines: nam tradit Ariſtoteles, In Mollium genere Loligines piſces vel maiores euincere. Bellonius, Cancros, Paguros, Aſtacos, & omnes piſciculorum genus ſuis longis prætenturis ſuperare & arripere affirmat, diligenterq;, quicquid in ſtomachum dimiſerint atterere roſtro, quod robuſtiſſimum habent, indeq́ue cuncta, quæ in eius ſtomacho percipiuntur, pulmenti faciem habere.

CAPIENDI RATIO.

H

Lib. 3. de piſc.

CAPIVNTVR plurimis modis, vt nobis declarauit Oppianus. Poſtquam enim aſtutiſſimas dixiſſet, ſubdit hos verſus:

Quamuis ſint tales vigils capiuntur ab arte
Piſcantis, ponto quoties voluuntur in alto,
Currentes rapiunt, pelagi non agmina cunctis
Sunt inſtructa dolis, capti falluntur & hamo,
Qui madida degunt terra, qua fluctus inundat,
Hi plus mente vigent, iſtorum corpore paruos
Imbelles tenues potiùs cum Caride parua
Teuthide (cum) Cancro capies longiſq; flagellis.

Lib. 3. de piſc.

Et alibi hamo etiam venari docuit his verſibus:

Piſcator

A *Piſcator virgam contorto fune globatam*
Praparat, innumeros infigens deſuper hamos
Piſcibus exitium ferts mucrone propinquis,
In quibus infigit fallacem Iulidis eſcam,
Et reſupinatos ſub lymphis occulit hamos.
Fortiuam medijs fraudem ſuſpendit in vndis.
Cùm videat fixam Loligo rumpit in eſcam,
Dumq; premit fuluum ſe circum fila volutans
Cuſpide confoſſus, quo ſe conuellere fruſtra
Nititur, & luctans contra ſua terga reuoluit.

NATATIO. VOLATVS.

B NON natant tantùm ſuis pinnulis quibus alueus earum circundatur, vt ait Ariſtoteles: ſed iiſdem etiam volant, vt habet Plinius inquiens, Loligo etiam volitat, extra aquam ſe efferens. Quod & Oppianus teſtatur, canens: *Hiſt.4.c.1. Lib.9.cap. 29.*

— Et findunt aera magnum
Loligo Miluuſq; rapax, & mitis Hirundo.

Et ruſſus ibidem. *Lib.1.de piſc.*

Loligo Miluuſq; rapax & mitis Hirundo
Cùm timeant magnum venientem è marmore piſcem
Ex mare proſiliunt ſcindentes aera branchis.
Non Volucrum ſpecies, non eſt Loligo natantum.
Turmatim fertur ponto, geſtitq; volare.
Inferius multò ſe tollit mitis Hirundo.
At radunt ſummam milui lati æquoris vndam:
Hos nanti ſimiles aues ſimileſq; volanti.

Idem Plinius ex Trebio Nigro tradit Loligines interdum volare tanta multitudine, vt nauigia quoque demergant. Et Albertus Magnus, Loliginem ſcribit quinque cubitis eſſe longam in Sexo flumine Mauritaniæ, & iuxta Oceanum volitare ſagittæ modo: tantaq; multitudine; vt naues ſubmergant. Neque id omnino eſſe incredibile putat Rondeletius; cùm plurimæ mutuò complexæ natent: ideoque multa ſimul capiantur. Cæterùm volatum longo tempore exercere non poſſunt, quod notauit etiam Albertus, & Iſidorus. Loligo inquit ille, alis (pinnis) ſuis in aërem ſe attollit: ſed quia flatus ventorũ ſuſtinere non poteſt, paulò pòſt vbi ventis concutitur, ad aquas redire cogitur, & in profundũ relabitur. *Lib.24.de Animal.* C

ÆTAS. SEXVS.

ATHENÆVS ex Ariſtotele Teuthi, ac Sepiæ vitam breuem eſſe aſſerit: verba Philoſophi hæc ſunt: viuendi ſpacium tam Sepiæ quàm Loligini breue: nam exceptis paucis bimatum non complet. Plinius quoque de Sepia & Loligine locutus, ait: Neque his bimatu longior vita. Loligo mas & fęmina hoc inter ſe differunt etiam præter illud commune diſcrimen quo omnia Mollia in genere diſtingui diximus, D quod vt ſcripſit Ariſtoteles, fœmina inteſtina duo continet veluti mammas, quæ ſi aluo inſpecto diſſeces, facilè videris: quibus mas omnino caret. Loligo mas, inquit Rondeletius, à fęmina differt. quòd intus meatus duos habeat quibus mas caret, ſicuti in Sepijs euenit. Quamobrem errant qui Loliginem fęminam eſſe putant, Lolium verò à Gaza nominatum marem, cùm etiam in Lolio differentia maris & fœmina modo dicta reperiatur. *Lib.7. Lib.5.Hiſt. cap.15. Lib.9.c.3. Hiſt.4.c.1. De piſcib. 17.cap.4.*

COITVS. PARTVS.

Hiſt. 5. c. 6. CVM Ariſtoteles generaliter complicationem Mollium docuiſſet, qua vtuntur in coitu, hæc ſubinde inſert: Sepiæ verò & Loligines νέουσιν ἅμα συμπεπλεγμέναι τὰ ςόματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόττουσαι κατ' ἀντικρὺ ἀλλήλαις, νέοντες ἐναντίως: ideſt, Natant inuicem complicatæ ex aduerſo, ita vt os ori, cirri cirris reſpondeant è regione, natantes interim in contrarium. Naſum etiam dictum (τὸν μυκτῆρα) alter in alterius naſum *Rondeletius falſitur.* inſerit. Quo loco Rondeletius pro νέουσι legit ὀχεύουσι, vel ὀχεύοντες. Quod quidem clarius dicitur, inquit Zoographus, ſi quis diligentiùs Ariſtotelis verba ſeorſim conſideret. Si verò apud ipſum Ariſtotelem argumentum, hoc eſt, ea quæ præcedunt & ſequuntur, reſpicias; nihil mutare opus eſt: tractat enim ex profeſſo de animalium coitu: & cùm Polypos terræ niti dixiſſet in coitu, ὀχεύειν δ' οὖν Πολύποδας ὅταν τὴν λεγομένην κεφαλὴν ἐρείσῃ πρὸς τὴν γῆν &c. Sepias & Loligines natare ſimul, & coire ſubiungit: natando autem vtrunq; ſexum in contrarium ferri, vtpotè corporibus è regione, & ex aduerſo applicatis. Athenæus *Lib. 7.* quoque Ariſtotelis verba recitans νέουσι legit. Plinius, Sepiæ & Loligines, inquit coeunt *Lib. 9. c. 51.* linguis, componentes inter ſe brachia, & in contrarium nantes, ore & pariunt. Sed Polypi *Plinij error.* in terram verſo capite coeunt: reliqua Mollium tergis, vt canes. Qui locus, inquit Zoographus, cùm ex Ariſtotele ſit conuerſus, linguis tamen Mollium vlla coire is non dixit: ſed neque tergis vt canes. In verbis Ariſtotelis ἅμα συμπεπλεγμέναι τὰ ςόματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόττουσαι. noſtri codices rectè poſt συμπεπλεγμέναι diſtinguunt, & ſequentia pariter conſtruunt, hoc eſt ςόματα ſimiliter, vt πλεκτάνας referunt ad ἐφαρμόττουσαι: Apud Athenæum verò hæc citantem, diſtinctio eſt poſt ςόματα: quod Plinium induxiſſe videtur, vt ore & linguis ea coire putaret: cùm tamen proximè ſcripſerit Ariſtoteles eundem coeundi modum Mollibus cunctis eſſe. κατὰ ςόμα γὰρ συμπλέκονται, &c. ſed longè aliud ei eſt συμπλέκεσθαι, aliud ὀχεύειν & σπερμαίνειν. quod non animaduertit Plinius. Quam- *Li. 1. de gen. cap. 15.* obrem quod Gaza etiam vertit, Mollia ore coeunt, non probo: cùm Græcè legatur συμπλέκονται. Ariſtoteles certè Mollia non linguas, ſed pro ijs carnoſum quiddam habere *De part. 4. cap. 5.* tradit, quo voluptatem eſculentorum diſcernant. Pariunt etiam ea corporis parte (teſte Philoſopho) quæ fiſtula dicitur: qua coire eas nonnulli arbitrantur. Ἐκτίκτει δὲ κατὰ τὸν *Partus.* φυσῆρα, καθ' ὃν ἔνιοι καὶ ὀχεύεσθαι φασὶν αὐτάς. Sed hoc ex vulgi, vt rectè annotauit Zoo- *Hiſt. 5. c. 6.* graphus, vel piſcatorum quorundam potiùs, quàm ſua ſententia ab Ariſtotele dictum. Alioqui dubium non eſt, quin & coitus & partus eadem omninò parte, non locis diuerſis *Αὐλὸς.* fiant. Theodorus pro φυσῆρα legiſſe videtur φυσητῆρα: hoc eſt fiſtulam, quam alibi αὐλὸν *Ariſtoteles correctus.* vocat. Zoographus κατὰ τὸν μυκτῆρα καλούμενον legere mauult: quoniam proximè τὸν καλούμενον μυκτῆρα nominauit, hoc eſt appellatum naſum in Mollibus: naſus enim verus, hoc eſt figura ſimul & vſu naſus, non habetur niſi in ſanguineis reſpirantibus: & paulò antè dixerat, æſtimatum à nonnullis genitale in vno crinium inſeri εἰς τὸν μυκτῆρα θηλείας. Et rurſus de Loliginibus & Sepijs: Ἐναρμόττουσι δὲ τοὺς καλουμένους μυκτῆρας. Sed ſiue, inquit Zoographus fiſtulam ſiue naſum legamus: neutra iſtarum partium, vel coire, reuera, vel parere poſſunt Mollia. Rurſus de Sepiarum & Loliginum coitu agens Philoſophus, *Hiſt. 6. c. 5.* τὴν δὲ νεῦσιν, inquit, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ὄπισθεν, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ςόμα ποιεῖται: Gaza vertit: Natatus alteri retrorſum, alteri anteuerſus in os agitur. Quod quo pacto quadret, non aſſequor ait Zoographus. Nam ſi partibus ſupinis iunctis coeunt, & os ori, cirri cirris è regione reſpondent, vt dixerat, νέουσι δ' ἐναντίως, ideſt oppoſita inuicē natatione vtuntur: non conuenit ſexum alterum retro, alterum os verſus natare, ſed os verſus vtrunq;. Sed hæc inſpi- *Hiſ. 5. c. 18.* cere neceſſe eſt, ſi quis de veritate admodum cupit eſſe ſolicitus. Pariunt in alto: teſteque *Lib. 9. c. 51.* Ariſtotele conſertum ijs ouum quale Sepijs eſt. Quæ ſic tranſcripſit Plinius: Loligines in al- *De gener. 3. cap. 8.* to conſerta oua edunt, vt Sepiæ. Oua quoque earum apparent gemina: quoniam, vti ait Philoſophus, vulua earum ita articulata eſt, vt bifida cernatur. Et teſte eodem prodeunt è *Hiſ. 5. c. 18.* ſingulis Loliginum ouis, Loligines ſingulæ, vt in Sepijs contingit.

MORES.

A
MORES. INGENIVM.

LOLIGINEM minorem ſiue τευθίδα Ariſtoteles apud Athenæum inter piſces gre- *Lib. 7.*
gales numerat. Sed Ariſtoteles, ſi fides ſit vulgatis codicibus Græcis, τευθὸν non τευ- *Loligines*
θίδα inter gregales piſces recenſet his verbis: Gregales deniq; ſunt Thunni, Aleces, *gregales.*
Gobiones, Vocæ, Lacerti, Coruuli ſiue Gracculi, Dentices, Mulli, Malleoli, Elegini, *Hiſt. 9. c. 2.*
Sacri, Ariſtulæ, Sargiaci, Lolij, Papaueres &c. Plinius quoq; & Oppianus Loligines gre-
gales, eſſe teſtantur, cùm hic eas turmatim ponto ferri, ille verò ſcribat tanta multitudine
è mari volare, vt nauigia demergant. Quæ comprobanda his Æliani verbis: Loligines, *De animal.*
Accipitres marini, Hirundo pelagia, cùm quippiam metiunt, ex mari exilire dicuntur: ac *9. cap. 52.*
Loligines quidem pinnarum longiſſimo, & ſublimi tractu gregarim more auium efferri.
Sanè maior his quoq; aſturia, quàm Sepijs, ac contra pluta pericula ſe muniendi poteſtas.
Nam & atramento (quod vt in Sepijs, poſtquam emiſſum eſt, rurſus accreſcit, ita vt nun-
quam eis deſit copia eius teſte Ariſtot.) & volatu ſe liberant, ab imminente hoſte, aliovè *Hiſt. 9. cap.*
periculo: quamuis in aſturia pares eſſe Sepijs his verſibus innuat Oppianus de Sepiarum *27.*
B calliditate antea locutus, qua fugiunt piſces horrendos infuſcata prius aqua. *Lib. 3. de piſc.*

Loligo atque aly qui findunt aera piſces
Tales inueniunt artes: non eſt liquor ater
Illis, purpureos potius de corpore fundunt
Humores: ſed fraude pares aſtuq; putantur.

Sed natura de Loliginibus magis ſollicita eſſe debuit, quàm de Sepijs. Nam hæ cùm li-
torales ſint, minorum piſcium ac minùs celerum natatu iniurijs exponuntur, quos tantum
aquę infuſcatione decipere ſufficiebat: Loligines verò cùm in alto degant, maiorum piſciũ
ac maximè velocium periculis obijciuntur, vnde eis etiam volatum natura conceſſit. Pro-
muſcidibus quoq;, quoties tempeſtates vrgent, ad ſaxa aliqua adhærẽtes (non aliter quàm
Sepiæ) ſe veluti anchoris iactis ſtabiliunt, vt author eſt Ariſtoteles. Vnde Ælianus. Loli- *Hiſt. 4. c. 1.*
gines & Sepiæ duabus ſunt tanquã promuſcidibus prædita, quibus ad ſaxa, cùm eſt in ma- *Lib. 12. de*
ri tempeſtas, adhæreſcunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ fluctuum incurſionibus reſi- *animal. c. 1.*
ſtunt. Pòſt cùm eſt tranquillitas, ſolutis promuſcidibus rurſus natant. Non contemnendã
ſcientiã tenentes vitandi ſanè tempeſtates atq; ex periculis ſalutem conſeruandi. Loligini
C quoq; illud accidit memorabile, vt, ſi fides ſit Olao Magno, ſolo tactu manũ ſtupefaciat. *L. 21. c. 10.*

DENOMINATA.

MOLLIA omnia communi vocabulo τευθώδη nominantur, hoc eſt Loligini
ſimilia apud Athenęum. τευθίω δ' ανατάσκοπος, Suidas. Dicitur etiam τεῦθος, aut
τευθὶς voce diminutiua τευθίδιον, quod frequens eſt apud Athenæum: Doryon
hepſetis τευθίδια & σηπίδια adnumerat. Et Græcos imitati Latini Loligunculas, & Sepiolas
dixere Plautus. *In Caſina.*

Emitto Sepiolas, Lepades, Loligunculas.

SYMBOLICA.

DE Sepijs, & Loliginibus Matro Græcus poeta dicebat quòd ſolæ inter piſces,
quid album, quidùe atrum ſit, noſcerent, vt ait Rhodiginus. fortè, inquit Zoo-
D graphus, quia caro eorum alba eſt, atramentum verò in ſe cõtinet. Sed Athenæus
ex Matrone de Sepia tãtùm hoc refert: poteſt tamẽ & de Loligine alijsq; Mollibus atramen-
tum effundentibus intelligi. Themiſtocles, vt in ipſius vita refert Plutarchus, Eretrienſi
ciui cuidã exprobrans ignauiã dixit: ἦ γὰρ καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ
αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' οὐκ ἔχετε. id eſt, ſanè & vobis aliquid de bello di-
cendum eſt, qui Loliginum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis.
Succum Loliginis pro malignitate noxia, & virulentia nimiæ poſuit Horatius de Capito- *Malignitas.*
lino amico hæc dicens. *Satyr. 4.*

——— *Hic nigra ſuccus Loliginis, hæc eſt* *ſer. lib. 1.*
Aerugo mera. ———

Vt enim Loligo foris alba eſt, intus ob atramentum nigra; ſic Capitolinus fictus amicus,
beneuolum ſe prius oſtendit, deinde latens intus venenum euomit:

PRÆSAGIA. B

Tempeſtatis ſigna. *Li.26.c.vlt.* *Quæſt. natur. 18.*

GVBERNATORES, inquit Cicero, cùm exultantes Loligines, aut Delphinos ſe in portum conijcientes viderint, tempeſtatem ſignificari putant; Plinio verò Loligo volitans, Conchæ adhæreſcentes, Echini affigentes ſeſe, aut arena ſaburrantes, tempeſtatis ſigna ſunt. Quæſtioque eſt apud Plutarchum: Quid eſt quòd Loligo conſpecta magnæ tempeſtatis prænuncia eſt? An quia inquit, Mollium genus omne natura frigoris impatiens eſt? Caro enim eorum nuda & glabra eſt: non teſta, non pelle, non ſquamis munitur: duram verò oſſeamq; partem interius gerunt. Vnde & Mollium nomen eis datum eſt. Quamobrem cùm adeò non facilè patiantur, imminentem tempeſtatem ilicò percipiunt. Vnde Polypus in aridum procurrit, & lapidibus (πετρίδιοις) adhærens ventum iamiam adeſſe ſignificat. Loligo autem exultat, frigiditatem, & in profundo maris commotionem fugiens. Habet enim hæc mollium omnium partem carnoſam imprimis mollem, ac teneram. Eaſdem ferè cauſſas reddidit Pſellus, interprete Ioanne Corterio, inquiens: Loligo F piſcis eſt carnis ſuperficie molli, vnde μαλάκιον nominatur. Tenuiſſimus enim exiſtens neque teſta, neq; pelle, neq; ſquamis tectus, inter malaciorum (Mollium) genera numeratur. Cùm ſit igitur nudus, omniq; deſtitutus operimento, hyemem facilè, cuius patet iniurijs, præſentit. quo fit, vt frigus fugiat: & commotionem maris, quæ in profundo eſt, declinare ſtudens, in aquæ ſuperficie natet. Cùm igitur nautæ piſciculum iſtum mari ſupernatare vident, inſtare hyemem (tempeſtatem) colligunt, non aliter quàm Polypum petræ inhærentem ventos ſignificare. Indidit enim Deus virtutes quaſdam animalibus ad futurorum præſentionem: vt quæ eſſent ſalutaria, ſequerentur, quæ autem damnoſa deuitarent. Hactenus Pſellus.

Phyſic.q.ca. 113.

EPITHETA.

HΕρόφοιτα γὲ ἐνιθλα τευθίδας vocat Oppianus, quòd volent per aerem. Apud Epicharmum ποταίναι τευθίδες dicuntur. Sed hoc recentes fortè ſignificat, inquit G Zoographus, non epitheton eſt. Ποτανια τὰ πρόσφατα Doricè Ποτανὶ, προσφάτοι. At πτηναι, καὶ ποταναὶ epitheta fuerint, eiuſdem ſignificationis, volucres, volaces. τευθίδια ἀπαλὰ appellat Pherecrates, quòd molli cute, & tenera ſint intecta. Loligo nigra dicitur Horatio, quòd ſuccum in ſe nigrum contineat.

VSVS IN CIBIS.

Teuthide egere.

TΕυθίδα vilem fuiſſe piſciculum ſcribunt Scholiaſtes Ariſtophanis, & Suidas. Vnde prouerbialiter Athenis Teuthide egere dicebantur, qui tanta egeſtate premerentur, vt viliſſima quæq; quærere cogerentur. Ariſtophanes in Comædia, cui titulus Archanes.

Ὃν ἔτ' ἴδοιμι τευθίδος δεόμενον, ideſt,

Quem etiam video Theuthide egentem.

Nihilominus ab Obſophagis Loliginem in delitijs fuiſſe legimus. Nam Teuthidion no- H minatur in conuiuio, quod Philoxenus Cythereus deſcribit. Et Pherecrates apud Athenæum ἐν δουλοδιδασκάλῳ docet, in cæna lauta apponi Loligines: Noſtriſq; temporibus à diuitibus, & ganeæ operam nauantibus ſummoperè appetuntur, & commendantur, præſertim ſi à perito coquo apparentur. Hinc Caſtor Durantes in Theſauro ſanitatis:

Antiquis abiecta fuit Loligo, probatur
Sed nunc, hancq; petunt ſæpè probantq; coqui.

Quo authore frigida eſt in primo gradu, humida in ſecundo. Præfertur parua, quòd carne teneriori, cùm ſit, faciliùs concoquatur, quàm grandior, faciliuſq; digeratur. Paulus Aegineta Loliginem difficilem concoctu eſſe ſcribens: intelligendus videtur, quatenus omnia Mollia duræ ſint carnis & difficilè coquuntur, vt tradit Galenus. Nam Loligo faciliùs, alioqui, vt ait Dyphilus apud Athenæum, quàm Sepia concoquitur: καὶ οὐκ ἴυσομος. Maſ-

Lib. de alim. *L. de ſimp. 3.*

ſarius

A ſarius vertit, ſed inſuauis eſt, id quod Dyphili verba ſonant: VVottonus contrario ſenſu ori gratam eſſe, Bellonius etiam magis gratam dixit. Zographus iudicari vult, quibus recentes hos piſces guſtandi facultas eſt. Iohannes Bruyerinus Loligines inter lautas epulas reponi vidit, ſed vtcunque parentur, duras eſſe, & ægrè concoqui ait. Gratam eſſe etiam teſtatur Caſtor Durantes, qui inſuper addit appetentiam augere, & optimi eſſe nutrimenti. Licebit itaq; ἰσόμοιρον in Dyphili ſuprà citatis verbis ſimpliciter legere, & ori gratum vertere. Prætertur grauida, nec capta in mari mortuo. Archeſtratus qui gulæ cauſſa, vt ſcribit Athenæus, terram mareq; peragrauit, de Teuthide ſcripſit. *Li. 21. de re cib. c. 13.*

Τευθίδας ἐν Δίῳ τῷ πιερικῷ παρὰ χεῦμα *Lib. 7.*
Βαφύρα καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ παμπληθίας ὄψει. Quæ ſic vertit Dalechampius.
Teuthidas in Dio & ad Euripum ſita Pyrrha
Et in Ambracia tincturis nobilis permultas videbis.

Romæ meliores iudicantur menſibus frigidis, vt Nouembri, Decembri, Ianuario, Februario, Martioq; , varijſq; modis præparantur, vt Sepiæ. Eubulus in Orthanna apud Athenæum Loliginem in ſartagine ait coqui ſolitam Ariſtophanes Τὸ μὲν τάγηνον τευθίδων *Præparatio.* *Lib. 3.* *In equitibus*
B ἐφεστάναι, σίζον, ideſt, Ad ſartaginem Loliginum (in qua Loligines friguntur) ſtridentem, aſtare. Contrà in Thracum regis conuiuij deſcriptione Anaxandrides τευθίδας ὀπτάς, id eſt Loligines aſſatas nominat. Et Eubuli in Auge apud eundem Athen. hic citatur verſus:

Παρεντετρωται τευθὶς ἐξωπτημένη,
Aſſata inflicta vulnera Loligini.

Eadem fortè, inquit Zographus fuerit τευθὶς ἀνθυλευμένη, nominata à coquo apud Sotadem comicum:

Ἀστεῖον ὤφθη τευθὶς ἀνθυλευμένη, ideſt,
Vrbanum quiddam viſa eſt mihi Loligo condita.

In quam & Charmus Syracuſanus (qui in promptu habebat verſiculos & parœmias de vnoquoq; ferculo) hæc verba accommodabat: Σοφὰ σοφὰ σύ: ſcitè nimirum & ſapienter coctam & apparatam inſinuans. eſt enim & ſua coquorum ſapientia. Ἀνθυλευμένον, τὸ διεσαγμένον (fortè διασεσαγμένον Zographus) ἄρτυμα, ὅπερ ἔνιοι μεμονθυλευμένον, Varinus. Antiphanes in Cyclope Lucronem Archeſtratum exuperans, inquit, eſto nobis mugil Himettius; torpedo ſub teſta cocta: Perca diſciſſa: farcta Loligo. Vt autem farciantur *Loligo farcta.*
C præparenturque nobis declarauit Alexis apud Athenæum, qui in Eretrico hæc loquentem coquum introducit.

Τευθίδες, Πίνναι, βατὶς, δῆμος ἀφύαι
Κρεάδι' ἐντερίδι' ἀλλὰ τὰς μὲν τευθίδας
Τὰ πτερύγια αὐτῶν συντεμὼν στέατος μικρὸν παραμίξας περὶ πάσας
Ἡδύσμασι λεπτοῖς χλωροῖς ἀνθόλισα.

Quæ ſic transfert Iacobus Dalechampius.

Teuthides, pinna, batis, aphyarum natio:
Carnis & interaneorum fruſtula: Teuthidas
Conciſis earum alis, adipis admiſto paululo inſperſo ſale,
Stitamentis ex olere viridi, minutim tuſo, farctas condiui.

Rondeletius Loliginem ita paratam, libi, placentæ aut farminis genus eſſe putat, quod & ipſum Teuthis nominatur. Obſeruatur à coquis in primis, ne, dum cirri abſcinduntur, & præparantur ad cocturam, atramentum effluat; deterius enim ius conficitur ſine atramento, vt in Sepia quoq; diximus. Vnde ſic cecinit Iulius Cæſar Scaliger: *In Atha.*

D
Tum Santonum Loligines citò & magnis
Curſu & itineribus ſportula atq; iumento
Parone lintrène fluitante ſubuectus,
Aut Al nadijs, v. loquuntur Hiſpani
Vltro migrantem ſanguinis ſui ſuccum
Se aiunt datura, condiantur vt rectè.

Vt ſapidiores reddantur Loligunculæ, nos docet Apitius: Ad Loliginis, inquit, conditurum in patinam teres piper, rutam, mellis modicum, liquamen, carenum, & olei guttas. Alia Loliginis conditura. In Loligine farſili piper, Liguſticum, coriandrum, apij ſemen, oui vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum, & oleum amylo obligabis. Iſchia de Loligine ex eodem; ſublatis cruribus in pulmentum tundes, ſicuti aſſolet pulpam in mortario, dein liquamine diligenter tricatur; & exinde iſchia plaſſantur, frixantur etiam farina aſperſa, & *Lib. 9. c. 3.* *Li. 2. cap. 1.*

addito ſucco mali arantij, comeduntur quouis anni tempore in Italia, omnique ætate ſi E magnæ fuerint, ſed valdè nocent paralyticis, & concoctioni ſunt rebelles, quare in aqua coquuntur & vino, additis pipere, ſale, & herbis odoratis. Romæ autem, vt ſcribit Bartholomæus Scappus, minores fricantur, maioribuſque præferuntur, condiunturque in iure hoc modo. gladiolo, & oculis exemptis, inſpiciuntur cirri, nunquid eis arena adhæreſcat, vt ſæpè euenire ſolet, dein ſepiùs lauantur, quod fiet melius cùm à corpore auelluntur, tùm modico ſale aſperguntur, frixanturque in oleo oliuarum, pòſt calidæ ſeruantur cum ſucco arancij mali irroratæ, & pipere aſperſo. Cauendum autem, ne in eo oleo, in quo frixæ ſunt, incoquatur quicquid ex farina fit, aut quod coquendo album facere velis. Quippè dum frixantur, rupta veſica, atramentum effunditur, & tingitur oleum. Sin in iure voles, præparatæ eo, vt ſuperiùs diximus, modo imponuntur æneo cacabo, aut vaſi fictili cum oleo, aut butyro, dein paulatim frixantur, addito aquæ tantillo, quantum ad tegendum eas ſatis eſt, mox ſuperinduntur aromata, cum cœpis modicè contuſis, & prius frixis, aut herbis, & oleribus, vuis criſpini, & omphacio claro. Si verò hoc modo præparare volueris ſine atramento, eximitur veſica, deinde in aqua elixantur, recentiq́; frigida iterum perfunduntur, ac deinceps in iure coquuntur. Loligines F maiores virulentæ hoc modo coquantur. demptis gladio, & crinibus, ſeu cirris lauantur, vt ab arena purgentur, qua ſępius vndequaque obſidentur, tùm plures in partes diuiſæ, ponuntur in æneo vaſe, aut fictili cum oleo, frixantur paulatim, adduntur que aromata tantumque aquæ, vt ſupereminea t, hinc coquuntur diù; longa enim coctione eſt opus. Vbi ferè coctæ ſunt, atramentum cum vino Cretico, aut alterius generis albo, & omphacio commiſcentur, imponunturque, & rurſus ebullire aliquantulum ſinuuntur, mox [illegible] ad vſum. Quòd ſi minus liquidum ius volueris, addenda amygdala, aut olera [illegible] cum vuis paſſis. Farciuntur quoq; vt idem Scappus author eſt, hoc modo. Mediæ magnitudinis Loligo mundatur, & quæ eximenda ſunt, eximuntur, cirri, ſeu barba cum a[illegible], & ſale coquuntur, atramentum in veſica reſeruatur. mox farcitur corpus reliquum mi[illegible] ſacta ex caſeo Parmenſi (is enim præſtantiſſimus apud nos iudicatur ad condiendum) medulla panis tenuiter trita, vitellis oui, herbis conciſis, pipere, cinamomo, vua paſſa, croco. Vbi verò dies eſt ieiunij, loco caſei, & vitellorum oui ſumuntur amigdala, aut nuces iuglandes, aut auellanæ contuſæ cum panis fruſtulo madefacto in omphacio. Farctum ita vbi fuerit corpus, imponitur vaſi cum butyro, & aqua quòad ſupernatet, additis eius cirris in medio- G cres partes conciſis; paulatim omnia coquuntur cum modico ſale, & aromatibus. cocta vbi ferè fuerint, herbis minutim conciſis, aut amigdalis contuſis vinoque albo commiſtis, & omphacio inſpiſſatur ius, quòd ſi flauedinem habere deſideres, croci parum commiſcetur, ſi verò nigrum eſſe cupis, atramentum eius loco croci poſtulatur.

De recul. Li. 3. c. 103.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

De comp. ſec. loc. gen. l. 1.

AVTHOR eſt Archigines apud Galenum Loligines ſtomachicis conuenire in cibo Aſſatas prodeſſe torminoſis Marcellus Empyricus. Acron commentator Horatij ſcribit Loliginem eſſe genus piſcis, à quo atramentum fit: niſi potiùs in quo legendum ſit. Nam ex Sepia atramentum fieri ad ſcribendum idoneum conſtat, de Loligine id nondum compertum.

DE LEPORE MARINO. Cap. VII.

H

ADDAMVS huic libro hiſtoriam leporis marini omnium quæ mare alit, animalium veneniſſimi. Ita nos iubent plurimorum authoritates virorum, qui hoc animal inter Mollia referendum eſſe iudicarunt, etiamſi multa quò ad naturam, & partes, ei deſint, quæ ſuperiùs diximus Mollibus vniuerſis ineſſe.

A

ÆQVIVOCA.

LEPVS Latinis ſimpliciter à pedum leuitate vocatur animal quadrupes, hirſutum,
& velociſſimum, quod Græci λαγωὸν quoq; ſimplici nomine, aliqui δασύποδα vo-
cant. Sed de æquiuocis Leporis in Leporis terreſtris hiſtoria fuſiùs dicetur. Ly-
ram piſcem vulgò à Gallis Gronaut (alijs Gornat) dictũ aliqui Leporem marinum eſſe pu-
tant. Germani quidam Seehan, ideſt Gallum marinum appellant, vt Rondeletius ſcribit.
Zoographus ab alijs etiam Seehass, ideſt Leporem marinum dici putat; quanquam hic Le-
pus veterum venenatus non ſit, cùm in cibis commendetur, vnde Albertus ait: Lepus mari-
nus duplex eſt: vnus vulgò Gornellus dicitur, Gallicè Gornais. Phlegma & mucum pituito-
ſum, inquit Zoographus Germani vocãt Schnuder, alij Snot, vt inferiores Germani: à qui-
bus hoc phlegmaticum animal Snottolſ vocatur: quod nomen tamen etiam alijs quibuſdã
pituitoſis piſcibus & mucoſis attribuitur. Nam Seehass, ideſt Lepus marinus Germano-
B rum (alius quàm Græcorum & Latinorum) ſiue ab oris figura, ſiue aliam ob cauſſam di-
ctus, & à muco Snottolſ, duorum aut trium generum (ni fallor) reperitur, quibus commu-
nis eſt figura orbicularis. Eſt & alius piſcis oblongus eodem nomine.

SYNONYMA.

QVI Lepus marinus Latinis dicitur, Græcis λαγωός, & λαγως θαλάσσιος. Neque
enim eã diſtinctionem probo quam adferunt Heſychius & Varinus, dicẽtes, quòd
λαγως per ω de terreſtri dicatur, λαγὸς per ο breue de marino & fluuiatili; cùm
fluuiatilem Leporem nullum nouerim. Βαμβαδόνες, κίχλαισι καὶ λόγοι. Epi-
charmus in nuptijs Hebæ, vt citat Athenæus: ſed melius alibi βεβραδόνες (ideſt membrades
& λαγοὶ, quanquam ſi qui piſces λαγοὶ dicantur, nuptijs & conuiuijs apti, illi planè à Le- *Ser. 2.*
pore venenato, de quo agimus, diuerſi fuerint. Horatius:

Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.

C Vbi dubitat Acron, an lagois ſit genus piſcis, quod in mari Italo non inueniatur, aut auis
quæ carnem leporis habeat. Germanicè Lepus marinus venenatus circumlocutione efferri
debet, ein gifftiger Meherhass, oder ein gifftiger Kleiner Muttelfiſch. Liebre de la mer *Etymum.*
Hiſpanicum eſt. Caterùm Lepus marinus ſic dictus eſt à colore Leporis terreſtris, quem
Græci ἰμπεραιον vocant, quòd ſit percnæ (ea eſt oliuæ non acerbæ, nec omninò nigreſcen-
tis ſpecies) ſimilis. Et Plinius colore tantùm Lepori terreſtri ſimilem eſſe ſcribit. Idcircò *Lib. 7. de*
miramur omnes Cardanum, cùm tria genera Leporis marini deſcripſiſſet, ex Ronde- *var. rer.*
letio hæc ſubdere. Hæc velut reiectanea quædam maris (inquit) vt Lepores marinos de-
ſcripſi, quid enim his cum Leporibus ſimile? nec veneni quod potiſſimum ſignum, quodq;
in eis lethaliſſimum habetur, vlla mentio fermè habita. Propior forſan deſcriptio alterius *Contra Car-*
reiectanei à Bellonio recitari, quamquam nec hoc forſan Lepus marinus dici poſſit. Sed à *danum.*
colore multis rebus nomina imponuntur, & inter piſces leuco, leuciſco, glanio, erythrino,
Melanuro; auium puta paſſeris, merulæ, turdi nomina ad piſces eiuſdem coloris ſunt tran-
slata. hoc & in alijs contingit animantibus. Quapropter non mirabimur Plinium, qui terre-
ſtri marinoq; Lepori nil præter colorem commune ineſſe ſcribit. Et quamuis hic color Le-
D porinus in omnibus ſpeciebus marini Leporis non inueniatur, ſufficit tamen in aliquo repe-
riri genere. Monſpelienſes Imbriago vocant, hoc eſt ebrium, quòd viuus colore ex rubro
nigricante, quali plerunque ebrij eſſe ſolent, exiſtat. ſed mortuus ex fuſco albicat.

GENVS.

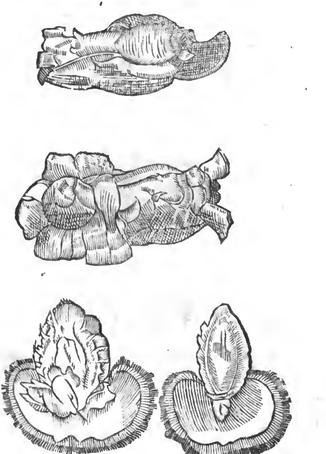
GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

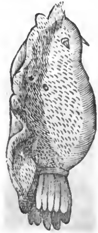
De animal. 2. cap. 45. HACTENVS fuit à paucis cognitus Lepus marinus, tùm quia rarus eſt, tùm etiam
quia variè à veteribus deſcriptus. Ælianus cochleæ, teſta exemptæ aptiſſimè
comparat, cui ſanè perſimilis eſt. Plinius offam informem, hoc eſt maſſam car-
neam, vt exponit Rondeletius, potius quàm piſcem vocat. Neq; enim pinnas, neq; oculos,
neq; alia membra aptè diſtincta in hoc videas, quemadmodum in alijs piſcibus, ob id ſub-
Color. ſtantia ſiue carne non corporis ſpecie Loligini paruæ aſſimulauit Dioſcorides. Alij caudatæ
Loligini ſimilem fecerunt: nigrum in ſuperficie Scholiaſtes Nicãdri commemorat. Ælianus
ex omni parte ad terreni leporis ſimilitudinem præter pilos accedere tradit. Ρυπαρὸς, ideſt
ſordidus à Nicandro cognominatur. Scholiaſtes dicit quoniam γλοιώδης eſt. Zoographus
γλινώδης legit per iota in prima. Nam γλίον per iota, rhyphon ideſt ſordes ſignificat Va- F
rino. Lepus marinus, inquit Auicenna, eſt animal oſtracoſum lutoſum (Bellonius pro lu-
toſo reponit durum: nam oſtraco ſiue teſta hoc animal tegi nullus idoneus ſcripſit author)
In apologetico. declinans ad rubedinem aliquantulum, inter partes cuius ſunt quædam ſimilia folijs alu-
ſnew. Apuleius de lepore marino ait: Cùm ceterà exoſſis, duodecim tamen numero
oſſa, ad ſimilitudinem talorum ſuillorum in ventre connexa, & catenata gerit. dum in vi-
uis eſt è rubro nigricans eſt, mortuus fuſcus, teſte Rondeletio, qui etiam apud Latinum
Nicandri interpretem (Leonicerum intelligit) hæc ſe legiſſe tradit. Lepus marinus ex
lacertorum genere eſt paruæ Loligini ſimilis, informis magis offa quàm piſcis. Solo co-
lore Leporem referens. Sed nullibi inuenio in Leoniceri ſcholijs Leporem marinum La-
certorum eſſe genus, quòd ſi ex genere Lacertorum ſtatuat, quomodo paruæ Loligini
ſimilis eſſe poteſt, quæ corporis figura, & ſubſtantia nihil commune habet cum Lepore
marino? & hic exanguis eſt, Lacertus autem ſanguinis particeps: Leporis marini tria ge-
nera à Rondeletio deſcripta ſunt, cuius etiam picturas damus. Primum genus maximè
lethale eſt, cochleæ nudæ admodum ſimile, maximè poſteriore corporis parte. Os habet
in dorſo veluti Sepia, tenue volutæ inſtar, contortum, qua parte caudam ſpectat. in late- G
ribus Sepiarum modo pinnas habet alueum ambientes, replicatas: mox cornicula duo
carnoſa, qualia ſunt in cochleis, altera tantùm capitis parte Zygænæ caput imitatur: altera
parte foramen eſt per quod carnoſam quandam ſubſtantiam exerit, vt in pictura vides:
eandem pro arbitrio retrahit. in harum duarum partium medio rima eſt pro ore. Atra-
mento, & reliquis partibus internis Loliginem refert. Idq; in hoc genere admirabile eſt,
quòd cùm in omnibus animantibus partes ſiniſtræ dextris ſimiles ſint, in hoc valdè ſunt
diſſimiles, vnde offa informis meritò dicitur. Odore eſt piſculento tetroque. Secundum ge-
nus ſuperiore eſt maius, partibusq; internis, atramento, ſubſtantiaque prædicto ſimile,
item partibus externis dextra, & ſiniſtra, reliquis diſſimile. Nam parte priore duas latas
appendices carnoſas habet, in quarum medio rima eſt: paulò infra cornicula duo, qualia
in ſuperiore deſcripta ſunt, niſi quòd acutiora & breuiora ſunt. In dorſo os nullum, neq;
poſterior pars cochleæ exenteratæ ſimilis eſt. Huius poſterioris partis vtroq; latere, veluti
in Sepia ſunt pinnæ magis expanſæ & replicatæ. Tertium genus ſubſtantia, viribus, &
facultatibus prædictis ſimile eſt, idcircò inter Leporis marini genera retulit Rondeletius,
pronamque, & ſupinam partem huius repræſentauit. Quod in partis ſupinæ medio conſpi- H
citur, eſt os: ſuprapoſita ori pars, alueus, qualis in Sepijs, oui figura, ſed in ambitu cre-
natus. Ori ſubiecta pars membrana eſt tenuis, carnoſa, magis expanſa in rotundum, cuius
ora fimbriata eſt, fimbriæ nigræ ſunt. Intus cerebri nigri parum eſt, gulam excipit ventri-
culus, ex quo oritur inteſtinum inſtar capreolorum vitis conuolutum. In medio ſubſtan-
tia quædam eſt fungoſa ſuccum fuſcum continens: fortaſſis μύκων eſt cum atramento ſuo.
Toto corpore eſt ſplendido: cryſtallum, vel pituitam concretam, congelatamque dixeris.
Raró admodum capitur, & vix vnquam niſi in ſummo æſtu. tùm enim à ſummis feruori-
bus omnia conturbantur, ea etiam quæ in maris imo latent. Odore eſt valdè ingrato,
& piſculento: nauſeam mouet. Hoc tertium genus Bellonius deſcripſiſſe videtur pro com-
muni Lepore marino: Fuluum, inquit, Leporis terreſtris colorem imitatur. Pulmonis
marini more per mare diuagatur, tametſi pinnis careat. Pellucidum habet corpus oui
anſerini

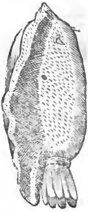
A anſerini craſſitiem non excedens, quod pro libidine huc, & illuc transfert. Gibba eſt illi forma parte externa, qua etiam glaber eſt: conuexam internam partem oſtendit: qua eadem parte nerui permulti recti, atq; obliqui apparent: quibus eo modo ferè ſtriatus eſt, vt conuexa fungi pars, iiſdem adſtrictũ corpus diffundit, diffuſum verò contrahit: ſeſe enim conſtringendo aquam percutit, vt in ipſa natatione fungi naturam referat. Septem habet appendices, innumeris promuſcidibus ſtipatas ex indico in cyaneum vergentes, quibus ſugendo alimentum corpori ſuggerit: appendicum autem ſubſtantia fungoſa eſt. Cæterùm ex aqua emergens ſuam figuram amittit, & in ſeipſum concidit, vt pulmo marinus. quapropter in vaſe aquam habente hunc contemplari oportet. Natat tranquillo mari: facileq; digitis cedit, ſi comprimatur. Tota namq; corporis eius ſubſtantia mucoſa eſt, ac veluti cartilaginoſa. Os ad cirrorum radices in concaua parte ſitum habet. Linguam demorſus vellicat, vt ari radix; paulò tamen remiſſiùs. Præter hæc commemorata genera tria alia nouimus, vnum cuius picturam primo loco damus Lepori terreſtri, colore & parte anteriori pla-

Leporis marini tres ſpecies ex Rondeletio.

Leporis marini alia ſpecies.

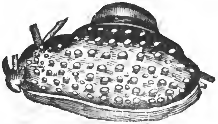
nè ſimile, dico capite & auribus, poſteriore parte informis apparet oſſa, nouem aut decem appendic bus in fine prædita. hoc verum Leporem antiquorum exiſtimo. Alterum genus colore, & forma corporis à prædicto differt: colore enim eſt amethyſtino maculis albis variegato, binis in poſteriore parte appendicibus, veluti caudis quatuor, auriculas dixeris, duas prope os, duas ſupra caput: dorſum habet gibboſum. Tertium eſt cinereo magis colore, non tamen vnicolor, ſed albo & amethyſtino variegatum, gibbo purpuraſcente; quatuor appendicibus parte anteriori. eius icon datur etiam parte inferna, quæ magis eſt cinerea. Aliud adhuc genus Leporis marini à prædictis diuerſum, Plinius & Aelianus deſcribũt, idq; in Oceano Indico degere, & omninò Leporem terreſtrem pilis exceptis quos erectos habet, æmulari affirmant. ſed lubet Aeliani verba adſcribere. Magni maris Lepus, inquit (nã alterum, qui in alio (mediterraneo) mari naſcitur, antè dixi) ex omni parte ad terreni ſimili-

Li. 16. cap. 19. de anim.

A ni ſimilitudinem accedit, præter pilos. nã terreſtris pili molles ſunt & ad tactũ haud quidquam reſinentes. contrà illius ſpinoſi & erecti. hunc qui contigerit, lædetur. ipſum in ſumma maris aqua natare, non in altitudinem demergi dicunt. celeri ac concitata natatione vti. Viuum eò difficillimum ad capiendum eſſe, quòd neq; in rete incidit, neq; ad lineę eſcam accedit. Quum ægritudine afficitur, natare nequit. Quiſquis tum manum ad eum admouet, niſi medicina adhibeatur, perit. ac ſi bacillo eum tetigerit, hoc idem periculum ei procreatur, quo baſiliſcus baculo tactus afficit. Hæc Aelianus.

Lepores marini duo alij poſtremò deſcripti.

B

C

GENVS. LOCVS. VICTVS.

SVMMATIM à loco duæ ſpécies conſtituendæ ſunt, vt alij Lepores Indici dicantur, qui in Indico mari degunt, alij Europæi, qui ſunt in noſtris maribus, Adriatico & mediterraneo: num enim in Oceano Germanico inueniãtur, nõdum adhuc exploratum habemus. Plinium ſi verum eſt, quòd in India ampliorem multò, & maiorem Leporem marinum, quàm in noſtro mari dari ſcribit, puto à noſtri maris Lepore diuerſum non D intelligere. Indicus enim ab Aeliano deſcriptus admodum diſſimilis. Nam Iuba in ijs voluminibus, quę ad Caium Cæſarem Auguſti filium de Arabia tradit, Lepores marinos ternas heminas capere affirmat: ſic.n. apud Pliniũ legendũ cenſet Rondeletius, & non vitulos marinos, vt habent quædã exemplaria, quæ longè plures heminas capere poſſunt: ſed quidam codices alij hîc legunt mytulos ternas heminas capere, quæ lectio magis probanda, quia loquitur de capacitate teſtæ tanquam vaſis. Noſtras vt Aelianus tradit in cæno gignitur, & ſæpè cum aphyis capitur, quod primo generi à Rondeletio deſcripto conuenit: is enim cùm veſcatur limo, alga, ſordibus, in ſtagnis marinis lutulentis libẽter verſatur. Reperiuntur frequẽter inter Cycladas inſulas teſte Bellonio, inter Lolios, Loligines & Sepias. Hinc poëta vetuſtiſſimus Nicander Leporem marinum nuper in lucem editum ſub alis, ſeu appendicibus Loliginis & Sepiæ occultare ſe ſcripſit, cuius naturam obiter depingit his verſibus:

Lib. 2. de anim. c. 5.

In Alexipharmacis.

Ος δὴ τοι ρυπόεις μὲν ὕπο ελιγ ισσον ἀραιαῖς E
Τευθίδος ἐμφέρεται παλης γόνος. ἢ ἄτε τεῦθις
Ἠ' ἄτε σηπιάδος φυλήξιδος. Ἠ' τε μελαίνη
Οἴδμα χολῇ δολ.εντα (δολοεσσαι) μαθὼν ἀγραύτορος ὁρμήν.

Quos ſic vertit Iacobus Greuinus:

Porrò ſordidus hic Lepus, vt natalibus vndis
Editus eſt, timidè ſeruatis ſe Teuthidis abdit:
Ceu genita ex illa proles, vel Sepia is eſſet,
Quæ vitream ſiquando petit ſe ſenſerit, vndam
Felle ſuo atq; adeò quadram nigredine turbat.

Tertium genus Rondeletij in alto mari degit, ideoque rariſſimè capitur.

SEXVS.

CVM ad Rondeletium delatus eſſet Lepus marinus, qui lingula carnoſa careret, F & ore in dorſo; cæteris verò cunctis partibus externis & internis omninò ſimilis eſſet primo generi, eum marem eſſe iudicauit, & primo loco deſcriptum ab eo, fœminam: quòd in ea ſimile quid Polyporum ouis reperiretur. Eſſe autem in hoc genere
Lib. 32. c. 1. marem & fœminam teſtis eſt Plinius: Grauidæ, inquit, ſi omninò adſpexerint fœminam ex eo genere duntaxat, ſtatim nauſea & redundatione ſtomachi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio eſt mas ob id induratus ſale, vt in brachialibus habeant.

PROVERBIA.

Lib. 10. IN contabeſcentes, quia nulla medicorum ope reſtitui poſſunt, dici poterit quorundam ſententia, *Edit Leporem marinum*. Ampeſias apud Athenæum in Parco:

Λαγὼν τὰ ράξας, πῖθι τὸν θαλάσσιον.
Tu qui hac conturbaſti, bibe Leporem marinum.

Ideſt annotante Dalechampio, ſic vinum bibe, vt poſthac ſemper faſtidias, quæ ſanè expoſitio non placet. Nam ad tædium vini inferendum ſolummodò, antiquos fuiſſe vſos G Lepore marino non arbitror; quòd nimis ingens ſit venenum, vt poſtea ex varijs authoribus probabitur. Idcircò puto eo verſu mortem diram imprecari.

HIEROGLYPHICA.

QVI marinum Leporem pingunt, inquit Pierius Valerianus, humano tactû digito mihi videntur ſignificare voluiſſe, vel hominem minima de cauſſa exanimatum: quandoquidem ferunt eum qui non modò digito, verumetiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimum exanimaſcere, niſi promptuarium ſit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem pictura libet interpretari (nam hieroglyphicum hoc apud veteres non inueni) quia humanus attactus Lepori etiam exitialis in Indico præſertim mari: hæc Pierius.

H

VSVS IN MEDICINA.

Ad pilos euellendos. PER ſe tritus, aut cum marina Vrtica illitus, teſte Dioſcoride, capillos euellit.
L. 2. c. 18. Kiranides: Solutus inquit, & inunctus præuulſos pilos palpebrarum non ſinit renaſci. Galenus etiam Lepore marino aliquos vſos fuiſſe ſcribit perdendi pilos gratia. Et Crito apud eundem pſilotris admiſcuit. Plinius pſilotrum ait eſſe, vel ſanguine, vel felle, vel in oleo necatum. Alij oleo ideo coquunt. Galenus in Euporiſticis: ſanguinem recentem ad idem inungit. Vtendi modum dilucidè exponit Marcellus Empyricus, cùm ait: Leporem marinum, vel eius ſanguinem

Lib. 11. de ſymp.
Lib. 1. de compoſ. ſec. loca.

A nem eum oleo tere: atq; ex eo vulſorum de oculis pilorum loca frequenter perunge: poſt
quod, & ſi renaſcentur, pili molliores erunt: quibus iterum euulſis ſupradictum medica-
men inducitur, tum verò non renaſcentur. Archigenes apud Galenum ad ægylopas la- *Ad agilopē.*
næ tomentum cum ſanguine marini Leporis tinctum indit. Plinius aduerſus ſtrumas lau- *Ad ſtrumas.*
dat: Pungi, inquit, piſcis eius qui rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita vt non vul-
neret, prodeſt. Idem faciendum quotidiè donec percurentur. Eadem vis eſt paſtinacæ
radio, & lepore marino impoſito, ita vt celeriter remoueatur. Marini Lepores oleo veteri
iniecti benefaciunt diſcutiendis ſtrumis, ſed cum ipſo oleo in plumbeo pyxide incluſi:
quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi, poſtea ex eo pinnula obli-
nendæ ſunt ſtrumæ, ſuperq; eas pellis lanata non nimium tonſa, tegendi gratia imponen-
da eſt: præcipi autem oportet ne quis hoc medicamento manus inquinet, aut inquinatas,
priuſquam bene eluerit, ad os referat, Marcellus Empyricus. Iubent & Lepore marino re-
centi podagram fricari teſte Plinio: ex quo & hoc quidam citat: ſanguis eius & fel in oleo *Ad podagrā.*
necati contra carbunculos valet. Leporis mar. ſanguis, inquit Auicenna, eſt calidus pur-
gans morphæam & pannum: caput eius adustum generat pilos in alopecia, propriè cum
B adipe vrſi, & in tyria valdè: cùm autem ex eo fit emplaſtrum ſicut eſt abradit pilos. Abſter-
git viſum more emplaſtri ſuperpoſitum, & ſicut collyrium: hæc ille, qui præcedenti etiam
capite de Lepore terreſtri ſic ſcripſerat: Sanguis eius expurgat pannum: & cinis capitis eius
remedium eſt vtile aduerſus alopeciam & propriè marini: ſed hoc videtur Zoographo
Echinis magis conuenire: nempe vt Echinus marinus efficacior ſit contra alopeciam quàm
terreſtris: & forſan ex diuerſis animalibus remedia in vnum miſcuit Auicenna. Cinis le-
poris marini in palpebris pilos inutiles euulſos cohibet, ad quem vſum vtiliſſimi minimi,
vt author eſt Plinius. Albertus cinerem in aqua potum aduerſus eiuſdem venenum & ru-
betæ celebrat. Apud Galenum inter Aſclepiadæ oculares compoſitiones citatur Dio- *De cōp. ſec.*
nyſij Mileſij ad pilos palpebrarum pungentes hoc remedium: Leporem marinum in figu- *loc. 4. c. 7.*
lino nouo vrito, & cinerem tritum ricinorum ſanguine excipito, & repoſitu in cornea py-
xide vtitor, euulſis antea pilis. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle, VVottonus
ex Plinio, tanquam de Lepore marino, cùm Plinius id de terreſtri ſcripſerit.

VENENVM ET EIVS CVRATIO.

C AQVATILIVM animalium pauca admodum venenoſa reperiuntur quòd in
humore degant, qui veneno contrarius eſſe ſolet vt plurimùm. Sed inter ea quæ
venenum habent nullum Lepore marino peſtilentius. Cetera enim parte tantùm
aliqua venenum continent, vt Araneus piſcis in ſpinis tantummodo id habet, & paſtina-
ca marina in radio, cùm Lepus in toto corpore id habeat, quamuis ſint, qui & huic tantùm
in felle contineri putent. Titus Imperator à fratre Domitiano Leporis marini veneno ene- *Titi Imper.*
catus fuiſſe dicitur: cùm enim oraculum conſuleret, ac quæreret, quo mortis genere obitu- *mors.*
rus eſſet, reſponſum fuit, Vlyſſis modo periturum ἐκ τῆς θαλάσσης. Sed Vlyſſes paſtinacæ
ictu perijt. Titus poſt mortem patris cùm regnaſſet à marino Lepore interfectus eſt. Is au-
tem piſcis (vt ait Philoſtratus) humores quoſdam occultos habet mortiferos ſupra omnia *Lib. 6.*
venena, quæ mari terrauè naſcuntur. Et Neronem hunc ipſum piſcem epulis miſcuiſſe quā-
doq; tradunt, aduerſus homines ſibi inimiciſſimos. Domitianus autem hoc eodem con-
tra Titum fratrem vſus fuiſſe putatur, quòd graue moleſtumque ſibi videretur, ſimul cùm
fratre humano benignoq; viro imperare. Io. Tzetzes. *Chil. 6. 43.*

Τίτος δὲ θνήσκει βεβρωκὼς λαγὼν τῶν θαλασσίων.

Titus autem moritur cum comediſſet Lepores marinos.

D Eundem Domitianum præter Titum, alios quoq; è medio ſuſtuliſſe eodem veneno refe-
runt. Quocirca Hegeſander Delphus, referente Athenæo, in Artemiſijs Dianæ ſacris *Lib. 7. c. 36.*
mullum inter cætera geſtari (περιφέρεσθαι) ait, eo, quòd videatur Lepores marinos, ho- *Mullus cur*
mini lethales magno cum ſtudio venari & conſumere: vt piſcis magna hominum vtilitate *ſacer Eleu-*
venator Deæ etiam venatrici conſacraretur. Plutarchus verò, myſtæ inquit Eleuſinij *ſinijs.*
nullum venerantur quod ſcitis: eodemque Iunonis Argiuæ antiſta honoris gratia abſti- *Lib. de ſoler.*
net: Nam Leporem marinum qui homini eſt lethalis, maximè interficiunt & conſumunt *anim.*
mulli. Ideoq; vt humanis & ſalutaribus animalibus parcitur. Aelianus vel ob hanc cauſ-
ſam Eleuſine ſacris initiatis ſacrum fuiſſe Mullum piſcem habitum putat, vel quòd ter an-
no pareret. Cæterùm Mullum eo animali peſtifero veſci Plinius nobis teſtatum reliquit: *Lib. 31. c. 2.*
veſcitur, inquit, eo (Lepore marino) vnus tantùm animalium, vt non intereat, Mullus pi-

ſcis; tenereſcit enim tantùm, & ingratior viliorq; fit. In Mullo autem carnis durities ma- E
Lib.8. ximè commendatur. Sed Athenæus etiam ſcarum Lepores marinos venari, iiſq; paſci
tradit. Non ſunt, inquit Plinius, minus mira quæ de Lepore marino traduntur. Venenum
eſt alijs in potu aut cibo datus, alijs etiam viſu. Si quidem grauidæ ſi omnino aſpexerint
fœminam ex eo genere duntaxat, ſtatim nauſea & redundatione vitium fatentur, ac de-
inde abortum faciunt. Remedio eſt mas induratus ſale, vt in brachialibus habeant: ea-
dem res in mari & tactu quidem nocet. & paulò pòſt tradit, contrà in India cùm vel in ma-
ri tangitur, humano digito, mori, ait enim: In India affirmant non capi viuentem, inui-
cemq; ibi hominem illi pro veneno eſſe, ac vel digito omnino in mari tactum mori: eſſe
autem ampliorem multò, ſicut & reliqua animalia. Et alio loco. Lepus, ait, dirum & vene-
natum animal, in Indico mari etiam tactu peſtilens, vomitum diſſolutionemq; protinus
creat. Huc refer ea quæ ſuperiùs de Lepore magni maris incola allata ſunt. Idē author de
eo qui in mediterraneo habitat, potum non ſemper mortiferum eſſe, quandoq; enim tormi-
na, & moleſtiſſimos dolores in ventre excitare his verbis ſcriptum reliquit: Lepus mari-
nus mortem ſæpe infert, aut ſi nihil aliud, ventrem acerbiſſimis doloribus torquet: quod
repetit ferè Aelianus l. 2. 45. Lepus marinus (inquit) ſumptus ſæpenumero mortem intu- F
lit; ventris ſaltem dolores excitauit. Gyllius addit; partum abigit, ſtomachum diſſoluit,
Græcè legitur: λαγὼς δὲ θαλάττιος βραδέως θάνατον ἤνεγκε πολλάκις: πάντως δὲ τὴν
γαςέρα ὠδύνησε. Ceterùm viſu etiam nocere, vt ſcribit Plinius, non vſq; adeo verum
eſſe puto, niſi qui aſpicit, vicinus factus tetrum Leporis odorem, ac virulentiam naribus
etiam hauriat, quomodo & mulieres abortire etiam poſſe cenſendum eſt. Ita & Ronde-
letius marinum Leporem ſibi allatum odore ſuo nauſeam aſtantibus excitaſſe, hac narrat
hiſtoria: Cum ego, inquit, piſcium naturæ varietatiſque cognoſcendæ ſtudioſiſſimus,
piſcatorium forum frequenter inuiſerem, cumq; piſcatores propoſito præmio allecti, cer-
tatim ad me ſi quid rari aut noui in mari caperent, vel in littus eiectum reperirent, ad me
deferrent: ecce piſcator Leporem marinum cum aphyis & Loliginibus in faucibus Mal-
gurianis captum, nunquam à ſe aliàs antè viſum, aſpectu fœdo, odore tetro, betæ folijs
inuolutum mihi offert: quem cùm diligentiùs contemplarer, mihi multisq;, qui vna me-
cum erant, nauſeam mouit. Sed ne hac quidem à piſcis inſpexione reuocatus, diſſeca-
bam, parteſq; omnes internas rimabar: quum interuenit mulier quędam de mariti mor-
bo me conſultura, cui quum ad diſſectionem attentior ſtatim non reſponderem, odor piſ- G
ciſq; conſpectus vomitum diſſolutionemq; ventriculi protinus creauit & de ventris dolo-
re (erat autem grauida) grauiter quæri cœpit, vt iam abortus timendus foret: quem ad-
ſtringentibus emplaſtris ad retinendum fœtum ventri lumbiſq; admotis prohibui, & vt
aliquot dies Cancris veſceretur, conſului. Permulti ſunt huiuſce rei locupletiſſimi teſtes,
viri boni & ſtudioſi, qui ea quæ dixi ſymptomata & in ſe, & in grauida experti ſunt, & vi-
derunt vt omnino ex his, quæ de Lepore marino veterum litteris prodita ſunt, huic noſtro
(Lepori) competere experientia docuerit. Hactenus Rondeletius, qui & tertium quod
deſcripſit genus, ſplendore diutius inſpectantibus dolorem oculorum capitiſq; adferre in
ſe ipſo expertus eſt. Reliquum eſt vt de accidentibus dicamus, quæ poſt venenum aſſum-
Symptomata ex lepore marino. ptū inſequuntur. Id natura manifeſtè calidū eſt & arrodens, Bertutius eadem eſſe teſtatur,
quæ ex canthatidum potu euenire produnt authores: ſed nō omnino ita eſſe ſubinde pate-
bit. Primum guſtu & odore depræhenditur, quia piſculentus quidam & viroſus ſapor ab
eis percipitur, vt ſcribit Dioſcorides παρακολουθεῖ γεῦσις ὁμοία ἰχθύσι βρωμώδεσιν, vbi ma-
lè vertunt, piſcium virus olent. Nam Actius eadem habet: Lepus marinus, inquit, repe-
ritur ferè inter Loligines, animal paruum, viroſum odorem habens; comitatur autem co- H
medentem, ſapor in ore ſimilis piſcibus, viroſus. Et Scribonius Largus ait eius guſtum non
In Alexipha. abſimilem eſſe illotis piſcibus, aut etiam putentibus, ſed ante omnes cecinit Nicander:

Ειδήεις δὲ λαγοῖο κακοφθόριος πόσιν ὄμπης
Οὐλομένlw. τὸν κῶμα παλοσεὶν τίκεν ἅλμης
Τοῦ δὲ τοι πελίδνη μὲν ἰδὲ πρύμνατος πέλει ὀδμὴ
Γευθμὸς ἰχθυόεις νεκύων ἄει σαπρωθέντων
Ηἰ καὶ ἀπλύντων ὁπόταν λεπὶς ἄυξιδα χραίνῃ.

Quos ſic tranſtulit Iacobus Greuinus:

Quod ſi ſluctiuagi Leporis lethale venenum *Vel putridi quod olent neq; loto corpore piſces,*
Deprendas, fœdum qui ſumpſerit, halat odorem. *Talis & immundo ſapor obuerſatur in ore.*
Qualiter exempta reliquo cum viſcere ſquama,

Vbi autem in ventriculo & inteſtinis hoc venenum ſedem figit, naturalem illarum partium
A œconomiam turbat, doloreſq; varios excitat: Primùm enim teſte Dioſcoride aluus dolore afficitur: & vt ſcribit Aetius, color corporis ad arquati ſimilitudinem permutatur, deinde plumbeus redditur cum faciei tumore: incenduntur autem pedum plantæ, & pudendum tumefactum cohibet vrinæ effuſionem. Progrediente verò malo ægri etiam cœrulei coloris lotium (*οὖρον θαλάσσιον*, violaceam vrinam, Auicennæ interpres) emingunt, quandoq; etiam ſanguinolentum; deinde nauſeabundi facti biliosa vomunt ſanguine permiſta, & piſcium loturam olentia. Exudat item graueolentia & omne piſcis genus auerſantur præter Cancrum. Qui ſumpſerunt, inquit Scribonius Largus, Leporem marinum, ſtomacho veſicaq; adficiuntur: ita vt vrinam quidem difficulter, & cum dolore, purpureique coloris reddant. Stomacho item tento & dolenti ſunt, auerſoq; ab omni eſca, præcipuè piſce. Nauſeant præterea & ſubinde reijciunt ſpumoſa: interdum bilioſa & ſanguinolenta, & maximè cùm ſimulauit aut nominauit aliquis piſcem. In ſummis litoris puſilli fluctus videntur ſubinde audire. Oculi eorum exulcerantur, genæ inflantur: coloris mali vel plumbei fiunt: minutatimque per tabem quaſi phthiſici conſumuntur. His adnumerat Auicenna constrictionem anhelitus difficultatem, tubedinem oculorum, tuſſim ſiccam, ſputum ſan- Fen. 4. doc. 6. tract. 2. c. 4.
B guinis, icterum & anguſtiam, dolorem renum, excrementum alui violaceum, quandoq; mucoſum, ructus piſcoſos cũ ſalſedine. Addit præterea plures, qui euadunt, in phthiſin incidere: Plurima horum atq; maxima ſymptomata vetuſtiſſimus poeta cõplectitur his verſibus: In Alexipharm.

Τῶν ἤτοι ζοφόεις μὲν ἐπίχλοος ἱδρώς ... ἰς
Ικτερόεις. σάρκες δὲ περιστολάδην μινύθουσι
Τηκόμεναι. τὰ δὲ δόρπα κατίσχει. ἄλλοτε ῥινὸς
Ἄκρον ἐποιδαίνουσα σφυρὰ πίμπραται. ἀμφὶ δὲ μύλαις
Ἄνθεα τε βρυόεντα χυλοιδιόωντος ἐφίζει.
Δὴ γὰρ. ' ... ἐλιξον ... κρίσις οὖρον
Ἄλλοτε πορφυρέη. τότ' ... αἱμάσσουσα.
Πᾶς δὲ ... ἰχθύσι ... ἐχθαίρεται ἄλλοψ
Αὐτὰρ ὁ ... μυδάξαντα δαῖτα, idest,
Poſt bibitum hoc virus viridis ſtagnantia fellis
Excrementa manent, tenebroſo lumina viſu
Caligant, liquida abeunt in corpore carnes:
C *Nauſea adeſt, tumet alta cutis, taliqve caleſcunt:*
Subq; cauis oculis, rejeoſu ata rubore
Apparet facies, ſolteniq; vrina meratur,
Qua nunc purpureo, nunc ſanguineo eſſe colore
Cernitur, & quemcunq; videt contemnere piſcem
Aſſolet auerſans, vt qualibet aquoris ager.

Quibus autem ex epoto Lepore moriendum eſt, ij totidem diebus moriuntur, quot vix erat Lepus, quamuis incerti temporis veneficium eſſe author eſt Licinius Macer apud Plinium. Li. 31. c. 2.
Hic non prætereunda eſt à doctiſſimis viris agitata quæſtio, num Lepus marinus lædat peculiariter pulmones: Id enim ſcripſit Galenus non vnico in loco, vt libro de Theriaca ad Piſonem. Quædam, inquit, inueniuntur quæ corporis partes quaſdam peculiariter lædunt: Lepus enim marinus pulmonem vlcerat. & libro primo de compoſitione medicamentorum ſecundum genera ſtatim ab initio ſophiſtis eos cauillantibus, qui de medicamentis ſcripſerunt quæ certas corporis partes vel lædunt, vel iuuant, reſpondet: At hoc cauillum, inquit, eos qui ita locantur, arguit facultatis medicamentorum adeo eſſe impe- An peculiariter pulmones lædat.
D ritos, vt pulmonem ſolum ex omnibus corporis partibus à Lepore marino exulcerari ignorent. Contrà Rondeletius fatetur quidem eſſe medicamenta, quæ certis quibuſdam partibus vel proſint vel obſint; non tamen veritati conſentaneum eſſe putat, ſolum pulmonem à Lepore marino lædi. Nã, inquit, Paulus Aegineta, & Aetius, qui omnia ferè ſua ex Galeno transtulerunt, veneni huius grauia ac ſæuia ſymptomata varijs in partibus tradiderunt, de peculiari pulmonis ſolius affectu, ne verbum quidem. Dioſcorides etiam ac Plinius quanta ſit eiuſdem veneni pernicies ſatis fusè declarãt, at quòd ſoli pulmoni noxã inferat, non dicunt. Non ſolùm itaq; ſententijs omniũ qui de Lepore marino ſcripſerunt, ſed etiam experientiæ aduerſatur Galenus. Clariſſimus medicus Iohan. Gorthæus Nicandri egregius interpres, cùm videret poetam hunc eius rei non meminiſſe, vt Galenũ cum eo & alijs conciliaret, certa quædam accidẽtia quæ poeta poſt huius veneni hauſtum ſuperuenire ſcribit, à Lepore marino ortum trahere autumat. Maximè, cùm Nicãder dicat carnes tabeſcere ſenſim: & paulò pòſt.

—— Vndique malas Cenſas exeriens, tumidas tumor occupat ambas. E

hæc annotat: Corpus nutriri deſinit, vel quòd à Lepore humores non poſſit ſibi aſſimilare, vel propterea quòd pulmones malo quodam Leporini veneni occulto tandem exulcerentur, vnde febris & tabes fiunt: quod quidem vlcerati pulmonis malum Nicander apertè indicauit, ſcribens genas rubeſcere, & velut roſeo colore pictas videri: hoc enim fit humorum in pulmonibus putreſcentium calore in faciem ſublato. Et ſanè ita eſt, vt ſcribit Gorrhæus. Non enim vt huic reſpondet Rondeletius, aliorum morborum ſymptomatumque communis nota eſt genarum rubor, ſed pathognomonicum ſignum Leporis marini aſſumpti, ſi alia quæ ſupra Nicander retulit, ſigna adfuerint. Sed de his ſatis: Ad remedia alexipharmaca nos conferamus, quorum non paucus eſt numerus. Sed ante omnia proſpiciendum corpori purgantibus medicamentis, vt ſi non omne venenum, ſaltem modica eius quantitas per aluum euacuetur, visq; veneni compeſcatur, & à partibus principibus cordiq; vicinis reuellatur. Idcirco Nicander in principio curationis propinat hellebori radicem, & ſuccum ſcammoneæ: ait enim:

Conclusio.

Remedia cõtra Leporem marinum.

> Τῶν μὲν φοινήσσαν ἄλις πόσιν ἐλλεβόροιο
> Κνιδίας τότε δακρὺ ποτιβάλλοιο χαμαιρας F
> Ὀφρ' ἐπὶ ... τε κακοῦ ... χεύῃ.
> *Contra hunc Phocaicum veratri porrige potum,*
> *Elicensq; recens lachrimas carpit colophonis;*
> *Pernicioſi mali vt compeſcas pharmaca piſcis.*

Notandum eſt hoc in loco Nicandri quoſdam φοινήσσαν exponere nigrum & cruentum. Certè Dioſcorides nigrum veratrum præſcribit; & Auicenna. Cum autem aduenit dies ſecundus, inquit, excitationis accidentium & quieſcunt, fiant ei pilulæ de helleboro nigro, & ſcammonino & agarico cum ſucco liquiritiæ & tragacantho partibus æqualibus, inde exhibeatur drachma vel paulo plus cum iulep. Nicandri Scholiaſtes ad ea verba poetæ Τῶν μὲν φοινήσσαν, hæc commentatur. Γράφεται καὶ τῶν μὲν φωκήσσαν ἀντὶ τοῦ φωκικήν. ἡ γὰρ τοῦ ἐλλεβόρου πόσις, ἐν φωκίδι δοκεῖ εὑρεθῆναι, κελεύει δὲ ἐλλέβορον ἢ σκαμμωνίαν διδόναι, ... τῷ κάμνοντι, ἵνα κοιλίας φερομένης συγκενωθῇ, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου κακὸν ... ἀπορραγῇ. φοινήσσαν δὲ εἶπεν, τὴν τοῦ μέλανος ἐλλεβόρου πόσιν. id eſt, ſcribitur etiam Τῶν μὲν φωκήσσαν pro φωκικήν. Videtur enim potus hellebori in Phocide inuentus. Iubet autem ægro dari potum hellebori aut Scammonij, vt ventris fluxu excernatur & diſperdatur venenum. G φοινήσσαν verò dixit nigri veratri potionem. Dioſcorides cùm iubet dari decoctum maluæ aut cyclamini radicem cum vino ἢ ἐλλεβόρου μέλανος, ἢ σκαμμωνίας ὀποῦ, idest, hellebori nigri aut Scammonij liquore, non expreſſit pondus. vt verbum δοτέον in eadem periodo vel eum accuſatiuo conſtruatur, vel cum genitiuo, partem ſcilicet rei ſignificante, quod vſitatum eſt Græcis. Ruellius & alij pondus expreſſerunt nempe drachmam vtriuſq;, ſed in ſcammonio apparet nimium. Lac deinde propinandum erit Aſininum laudat Dioſcorides, & allij, ſed ante omnes Nicander.

> Ἄλλοτε βρωμήτειος ἀμελγόμενος γάλα πίνοι.
> *Interdum enixa mulſum lac potet aſella.*

Li.28.c.10. Plinius & aſininum lac equinum bubulumq; priuatim ijs qui marinum Leporem hauſerũt, auxiliari ſcribit. Scribonius Largus præſcribit etiam lac muliebre. Dantur hæc lactis genera vel per ſe vel cum melle aut paſſo quotidie. Lactis loco poterit dari continuè decoctum maluæ tam radicis quàm foliorum: quod etiam magnam aduerſus hoc veneni genus vim obtinet; inflammationes enim & punctiones Leporis marini mitigat non aliter quam lac ipſum: idcirco ſubdidit hunc verſum poſt citatum Nicander: H

> Ἠὲ καὶ χύτρῳ τήξας μαλάχης ῥυπόωντας ὀράμνους.
> *Inſuper elixa da lubrica ſuſcula malua.*

Scribonius Largus, prodeſt, inquit, & maluæ ſorbitio bene vncta & ſalſa. Auicenna ait: Iuuant & coliculi maluæ, & folia altheæ recentia elixata, aliàs ſemen altheæ recens elixatum: Plinius, folia ait, Altheæ cum radice ſua decoctæ Leporis marini venena reſtinguunt: vt & quidam dicunt ſi vomatur. Aetius poſt lac cum mulſo potum aut decoctũ maluæ confeſtim vomere iubet. Deinde radicis cyclamini tritæ dat drachmas quatuor cum vino diluto, aut veratri nigri drachmam vnam: aut ſcammoniæ ſcrupulos duos cum bubulo lacte vel aqua mulſa. Aegineta non cyclamini ſed peucedani radicem è vino propinat: lapſu fortè librariorum. Nam Dioſcorides, de cyclamino agens radicem eius contra venena, præſertim Leporis marini è vino bibi docet. Lepori marino aduerſatur & cyclaminos,

L.2.cap.21.

Li.25.c.10. Plinius. Extat apud Zoegraphum codex manuſcriptus Græcus καρδιόσπως, Dioſcori-

A di attributus: hic lac muliebre laudat, & veratrum album: neq; enim, inquit, metuendus eſt ab eo vomitus. Iuuat ab initio vrina humana quoq; pota & vomitu reddita, οὖρον ἀνθρώπινον ποθὲν καὶ ἐξερασθέν. Auicenna etiam hanc vrinam eidem malo prodeſſe tradit. Reſina item cedri ex vino oboli pondere ſumpta alexipharmaci naturam præſtat. Nicander.

Καί τε σὺ κεδρίνης πελάσαις βάρος ἐμμορε τίσσας.

Tum quoq; cedrinæ viginti grana reſinæ.

Pro κεδρίας λείας μετ' οἴνου apud Dioſcoridem legit Zoographus κεδρίδας, ideſt cedri fructus, ſicut & ἀρκευθίδας dicimus multitudinis numero, idq; ex Aetio. Nam reſinam cedri numero ſingulari cedriam dicimus: quam itidem Aetius in hoc malo non cum vino bibi, ſed cum paſſo delingi præcipit: Sed & Dioſcorides libro primo, Cedria, inquit, in paſſo ſumpta contra venena Leporis marini auxiliatur. Plinius cedri ſuccum vocat, inquiens. Suadent & contra venenum Leporis marini bibere in paſſo cedri ſuccum. Alibi ad idem medicamentum cedrides, ideſt fructus cedri commendat, quos innominatus quidam per ſe edi iubet. Aſclepiades apud Galenum dat obulum & ſemiobulum cedriæ. Aetius eius bina ternaue cochlearia per ſe ſumi iubet, aut cum paſsi cyathis duobus tribuſuè. *Dioſcorides correctus.* *Lib. 4. c. 5.*

B Dat idem etiam baccas iuniperi tritas per ſe, aut cum paſſo plurimo. Acinos mali punici laudant Dioſcorides & Aetius atq; alij. Nicander omne genus mali punici: & muſtum vuis expreſſum, ita vt ex oliuis oleum ſolet exprimi.

Βρύκοι δ' ἄλλοτε καρπὸν ἄλις φοινώδεα σίδης
Κρησίδος οἰνωπῆς τε, καὶ ἣν προμένειον ἐπ' αὐτῇ
Σιδὼ δὲ καὶ αἰγίνησιν: ὅσαι τ' ἀσκληρέα κάρφη
Φοινὶ ἀραχνήεντι διαφράσσουσι καλύπτρη.
Ἄλλοτε δ' οἰνοβρῶτα βορέων σ' κυρτίδι θλίψας
Ὥσπερ νεοτρύγον ἄσαιτ' ὑπὸ τρυπητῆρι ἐλαίην. Id eſt Grenino interprete.

Punicei interdum cui Creta eſt patria, mali
Formoſum poterit potu æger ſumere fructum:
Oenopeſq; & quod Promenium nomine dicunt
Æginetiumq; item: & tenui quæcunq; rubentes
Et duras cute habent molliq; putamine cruſtas:
Quandoq; exemptas grandes è vitibus vuas
C *Exprime fiſcella, nouæ vt excolentur oliuæ.*

Scholiaſtes οἰνωπὴν, προμένειον & αἰγιναῖον tres diuerſas mali punicæ ſpecies facit. & forſan, inquit Zoographus, tres illæ ſpecies ſunt, quarum vna acidum ac vinoſum, altera dulce, tertia μέσον (id eſt medij ſaporis, muzū vulgò nuncupant) pomum profert. His quartam ſpeciem addit apyrenon dictam, quam Nicander quoq; videbitur comprehendiſſe ſi ita legatur: ὅσαι τ' ἀσκληρέα κάρφη, ideſt, & quæ molles nucleos rubentes tenuiſſima diſtinguunt membrana. Nam licet τὰ σκληρέα legamus, per antiphraſin, tamen molles nucleos interpretatur Scholiaſtes. Dioſcorides quoq; punici mali acinos cum ſucco ſcammoneæ & melicrato dari iubet. Aetius etiam per ſe commendat. Incertus de remedijs morborum ſecundum loca Græcus author nondum impreſſus, Dioſcorides falſò putatus (citatur à Zoographo) mala punica vinoſa, & eorum nucleos in cibo laudat. Ex malo punico acerbo, inquit Plinius, fit medicamentum quod ſtomachice vocatur, vtiliſſimum oris vitijs, narium, aurium, oculorum caligeni &c. contra Leporem marinum hoc modo; Acinis detracto cortice tuſis, ſuccoq; decocto ad tertias, cum croci & aluminis ſciſſi, myrrhæ, mellis Attici ſelibris; ſed hic locus Zoographo ſuſpectus eſt, quoniam remedia aduerſus *Li. 23. c. 6.* *Plinij ſuſpectus locus.*

D Leporem marinum intra corpus ſumuntur; hoc autem vitijs externis tantùm applicari poteſt. Apud eundem, vbi habet: peculiariter valet potum contra venena quæ data ſunt è Lepore marino bupreſtique, vt Ariſtoteles tradit, dorycnium: quidam codices melius legunt, & vt Ariſtoteles tradit, contra dorycnium, nimirum lac muliebre prodeſt, de hoc enim antea erat locutus. Commendat etiam aliſmatis vtriuſq; radicem potam è vino, & potos hippocampos. item oſtrea quæ etiam fricta & in cibo ſumpta prodeſſe ait Valerianus, apud quem & hoc legere eſt; Ranæ fluuiatiles ſi carne edantur, iuſuè decoctarum ſorbeatur, proſunt contra Leporem marinum. Cùm piſces alios omnes auerſentur, teſte Dioſcoride, & oderint qui marinum Leporem hauſerunt, ſolos fluuiatiles Cancros coctos libenter edūt, & admiſto vino tritos bibunt. Inditiū & ſpes ſalutis eſt, cùm piſces amare & in cibos admittere expetūt. Pro his verbis καὶ πίνουσιν οἴνῳ μεμιγμένῳ ἐπ' αὐτῶν, in antiquis codicib. inquit Goupilus, legitur καὶ πίσσαντο ἀφιλάρμυροι, id eſt Cācros ſolos ex piſcibus *Lib. 28. cap. 7.* *Lib. 6. c. 30.*

admittunt, & concoquunt, & vtilitatem ex eis percipiunt. Codex manuſcriptus Zographi habet, καὶ τέτων; μόνως πίσσουσι. Aegineta Cancros fluuiatiles duntaxat pro remedio dari iubet, ſi admiſerint. Sed loci eius lectio fortè melior eſt apud Actium, qui ſic loquitur: Edat & Cancros aſſiduè, piſcem enim nullum admittit. Quod ſi piſcem edere poſſit ſignum id ſalotis iudicabis: Et Actuarius. Quod ſi piſces ægri ingerere nequeunt, ſolos fluuiatiles Cancros coctos edant, bibantq́; vinum cui ipſi ſint admiſti. Cæterùm ſalutare eſt ſi piſcem edere ſuſtinent. Cancri fluuiatiles, inquit alibi Plinius, triti potiq; ex aqua recentes, ſeu cinere adſeruato contra venena omnia proſunt, priuatim contra Scorpionū ictus cum lacte aſinino, vel quocunque. Eadem vis contra venenatorum omnium morſus, & contra Leporem marinum. Aetius deſperatis ob epotum hoc venenum Cancrorum fluuiatilium crudam carnem contritam è lacte propinat. Cùm itaque veneno huic aduerſam vim habere Cancros fluuiatiles ex tot authoribus probatum ſit, quàm malè in ἐπιβαλλομένων libello Galeno falsò adſcripto prò Lepore marino Cancer fluuiatilis ſubſtituatur, quilibet oculatus viderit. Auicenna Echinum aſſum recentem aut ſanguinem eius, & ſanguinem anſeris dari præcipit. Extollit etiam Dioſcorides ſanguinem anſeris calidum, vel dum fluit è vulnere, vt habet Kiranides. Eundem quoque Aetius calidū cum paſſo bibendum præcipit: Plinius cum olei æqua portione. Galli ſanguis ſanat eos qui Leporem marinum comederunt, Kiranides. Præferrut & à quibuſdam aduerſus hoc malum humanus ſanguis calens è venis potus, non aliter quam lac è mammillis: & vulpis caro inaſſata, quin & theriaca diateſſaron tribus diebus pota. Oſſa aſini contracta, & decocta auxilio eſſe teſtes ſunt Plinius & Auicenna. Præterea vt Aggregator citat ex Auicenna, fiſtulæ paſtoris aureus vnus vel alter liberat. item Lutum ſigillatum. Terra quoq; ſigillata, authore Galeno liberat vomitu. Idem Aggregator auxilia quædam aduerſus morſum Leporis marini recenſet: ridiculè nimirum, cùm nullus authorum periculi ex eius morſu meminerit. nec alia quàm quæ prius ſimpliciter contra venenum eius ſumpti retulerat: niſi quòd ex Hali abbate (lapſu fortè interpretis) Leporem ipſum marinum emplaſtri modo impoſitum, ſuo morſui mederi recitat. Magni maris Leporis venenum hoc modo curatur: Radicem, vt ſcribit Aelianus, ad idem mare in inſula quadam naſci ferunt, haud quaquam in vulgus ignotam, quæ animi affectionibus illius, qui ſic affectus fuerit, medetur. Ea enim animo deficientis naribus admota facit, vt is reuiuiſcat & recreetur. Sin negligitur, tam ſanè valida pernicie hic lepus præditus eſt, vt ad mortem vſque hominis morbus procedat. Hæc Aelianus.

Lib. 28. cap. 10.

Lib. 16. cap. 19.

E F G

Finis Libri Primi.

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
B
BONONIENSIS
DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR
Liber Secundus,

QVI EST
DE CRVSTATIS.
C
Et Primùm
DE IIS IN GENERE. Cap. I.

PROOEMIVM. ORDINIS RATIO.

CRVSTACEORVM vocatorum animalium quæ nuper, cùm de Mollibus ageremus in genere, exanguia eſſe etiam, ſatis, ni fallor, ex Ariſtotele probauimus, tractatui ſecundum tribuimus locum, præferimusq́; Oſtracodermis: non quòd maiorem nobis præbeant
D vtilitatem (ob hanc enim plurima Teſtaceorum, nominatim verò Oſtrea & Purpuræ Aſtacis, Cancris, Locuſtis, cæteriſque cruſtaceis eſſent præterenda) ſed quòd membra omnia diſtinctiora habeant, perfectioraq́; atque item plura. Adhæc maior etiam eſt prudentia in his in quærendo cibo, maiorq; in perſequendo fugiendoq; hoſte celeritas: & maius denique in pugna robur, ad quam apta habent inſtrumenta, haſtas nimirum, quibus nonnunquam, non aliter ac equites haſtati tantò concurrunt impetu, vt rumpere eas velle videantur. Contrà Teſtaceis, humida cùm ſit eorum natura, parum cerebri ac per conſequens prudentiæ nihil vel parum, ac motus etiam parum natura tribuit. Haſce igitur ob rationes cruſta tectis minus perfectiora oſtracoderma iudicamus.

SYNO-

 E

SYNONYMA.

Lib. 11. c. 37. QVÆ Græci & præſertim Ariſtoteles μαλακόστρακα, Latini hoc tempore Cruſtacea vocant: Plinius Cruſtata, cùm inquit: In marinis Cruſtata & Cartilaginea priores dentes habent. Alibi molli teſta operta reddit, & contecta cruſtis tenuibus, item cruſta fragili incluſa, vt quibus fragilia operimenta. Idem hæc Ariſtotelis verba: Οὔτε δὲ τῶν μαλακίων οὐδὲν οὔτε φθέγγεται, οὔτε ψοφεῖ οὐδένα φυσικὸν ψόφον, οὐδὲ τῶν μαλακοστράκων; ita vertit: Mollia nec cruſta intecta, nec vocem, nec ſonum vllum habent. *Li. 9. c. 31.* Cancros etiam omnia Cruſtata quandoque vocat, vt vbi loquitur: Cùm Carabi à *Lib. 9. de animal. 6.* cæteris Cancris diſtant cauda. Apud Aelianum, vbi habetur, τῶν ὀστρακονώτων καὶ ὀστρακοδέρμων καὶ τοῦτο ἴδιον, interpres vertit: Teſta cruſtauè intectorum hoc etiam proprium eſt. *Etymum.* Vocantur autem μαλακόστρακα, quòd tegumentum non æquè durum, ac denſum habeāt, vt ὀστρακόδερμα, quæ ὄστρακῳ hoc eſt teſta dura & ſilicea teguntur, neque molle operimētum veluti piſces ſquāmoſi aut molles, ſed durius Mollibus, & tenuius Oſtracodermis. F

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

In com. aph. hipp. lib. 1. CARDANVS enumerans Cruſtatorum genera, ſeptem conſtituit, nimirum Aſtacos, Squillas, Locuſtas, Erinaceos Vrſos, Cancros, Paguros. *De facul. alim. cap. 34.* Galenus: Aſtaci, inquit, Paguri, Cancri, Locuſtæ, Carides, Gammari, & id genus alia tenui teſta concluduntur, duritieq́; Teſtaceis ſunt ſimilia. *Lib. 9. c. 31* Plinius Cancrorum genera facit, Carabos, Aſtacos, Maias, Paguros, Heracleoticos, Leones, & alia ignobiliora. Speuſippus ſimiles eſſe dixit. Aſtacum, Carabum, Cancrum, Pagurū, Nympham & Arcton id eſt Vrſam. Diphilus malacoſtraca vocat Aſtacum, Carabum, Carida, id eſt Squillam, Cancrum, Leonem. *Exercit. 245.* Quæ omnia Iulius Cæſar Scaliger duobus generibus comprehendit, differentiâ à forma G corporis deſumptâ. Omne Cruſtatum vel caudatum, vel rotundum. Illius cauda expreſſa & extenta eſt: huius cauda quaſi operculum, alui exitum obtigit, & ventris infimæ parti ita applicatur: vt caudæ ſpeciem præ ſe ferat nullam. Rotundum Græci καρκῖνον, Latini tranſpoſitis elementis Cancrum. Caudatum vulgus Gammarum. Quod nomen Plinius cùm prioribus libris omiſiſſet, in catalogo recenſet ſine vlla deſcriptione. Quæ profectò diuiſio bimembris eſt & admodum erudita. Sed nos cum Ariſtotele, quem vbiq; ſequi *De par. 4. cap. 8.* ferè conſueuimus, quatuor ſtatuemus genera. Sic enim ille ait. Summa eorum (cruſtatorum) genera quatuor numero ſunt: Locuſtæ, Gammari, Squillæ, Cancri: quæ ſingula in plures ſpecies diſtinguuntur, quæ non modò forma, verùm magnitudine multum inter ſe differant: alia enim magna, alia parua admodum ſunt. Et alio in loco: Cruſta autem intectorum, inquit, genus primū Locuſta: cui proximum genus alterum eſt, quem Gammarum vocant. Et paulò pòſt: tertium genus, inquit, Squilla: quartum Cancer, quorum ſaoè plura *4. de part. cap. 5.* habentur genera. Alibi quinque conſtituere videtur, Echinum his quatuor generibus annumerans: ſic enim loquitur: Natura autem Cruſtatorum contrà quàm Mollium conſtat. Altera enim carnis mollitiam extrà habent, altera intrà. Hinc foris terrenam duritiem ob- H tinent: quanquā Echinus nihil habeat carnis. Sed perobſcurè hæc pronunciat Ariſtoteles: quemadmodum etiam Plinius, vbi ait: Eodem genere ſunt Echini, quibus ſpina pro pedibus. Nam vel ad proximum genus referre videtur, nimirum cruſtata; vel ad remotius, ſcilicet exanguia, quorum ſummatim meminerat præcedentibus aliquot capitulis. Nos de Echino inter Teſtacea agemus (nam inter ea pluribus locis diſertè admodum Ariſtóteles numerauit) & ea quæ hic dicentur vniuerſalia, in quatuor eis generibus iam prænominatis comperies. Cruſtata igitur aliqua ex parte teſtatis ſunt ſimilia. Qua enim foris terrenā *Cur oſſibus careant.* portionem ac duriuſculum tegumentum obtinent, eis aſſimulantur, quod meminit Ariſtoteles: Cruſtata, inquit, omnia extra ſe munita ſeruantur, velut Cancri, genuſq; Locuſtarum *De var. rer. lib. 37.* atque etiam Teſtatorum. Quatenus autem molle carnoſumq́; intus continent, Mollibus comparari poſſunt. Nil autem oſſis habent. Neque enim conueniebat, vt ſcribit Cardanus

nus

Digitized by Google

A nus, quòd oſſa iuncturis indigebant: atque ob id extenſione, quæ ſub cruſta fieri non poterat: materia etiam ſicca quæ integumento abſumebatur, oberat oſſium generationi. Cõmunes habent cum reliquis exanguibus partes, vt caput, alueum, gulam, ventrem & inteſtinum. Alueus teſte Ariſtotele, totius corporis indiſcretus eſt: nec enim caput diſtinctum nec aliud quidquam. Quæ ratio eſt cur Galenus Malacoſtraca omnia capite truncarit: nam cùm in quibuſdam animalibus ſolùm id feciſſe naturã dixiſſet, addit: τοῖς μὲν οὐδέτερον ἐστι (de capite & collo loquens) τοῖς δὲ ἡ κεφαλὴ μόνη. καράβοις μὲν οὖν καὶ ἀστακοῖς, καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις, οὐδέτερον. τοῖς δ' ἰχθύσιν ἅπασι κεφαλὴ μέν ἐστι, τράχηλος δ' οὐκ ἔστι, hoc eſt: his quidem neutrum eſt; illis verò caput tantùm. Locuſtis quidem igitur, & Aſtacis & Paguris, & Cancris neutrum. Omnibus autem piſcibus caput eſt, collum neutiquam. Et aliquantò pòſt Malacoſtraca omnia eadem lege concluſit: Ἀλλὰ καρκίνοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοστράκοις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἔστι: τὸ δὲ τῶν αἰσθήσεών τε, καὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήσεων ἐξηγούμενον μόριόν ἐστι, δήπου πάντως αὐτόθι κατὰ τὸν θώρακα τεταγμένον, ἔνθαπερ αὐτοῖς ἐστὶ ἅπαντα ταυτὶ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα. Sed & Cancris & alijs Cruſtatis caput deeſt: partem verò quæ ſenſibus & motionibus à voluntate pendentibus præeſt, illi ſanè in thorace ſitam habent, in quo omnes ſenſuum ſedes eis habitant. *Alueus. Hiſt.4.ca.3. 8. De vſu par.*

B Videtur maluiſſe Galenus quantum ad animantes iſtas attinet, in Ariſtotelis ſententiam totis ire pedibus, qui è corde ſenſum motumq; omnem tanquam è fonte manare credebat, quàm ijs caput tribuere, vt ipſius verba hæc apertiſſimè docent: Ὥσθ' ὅπερ ἐν ἡμῖν ὁ ἐγκέφαλος, τοῦτ' ἐν ἐκείνοις εἴη ἂν τοῖς ζώοις τὸ μόριον, εἰς ὃ τὰ εἰρημένα ἀναφέρεται. ᾗ εἰ μὴ ἐγκέφαλός ἐστιν, ἀλλὰ καρδία τούτων ἀπάντων ἀρχή. Itaq; quod in nobis cerebrũ eſt, id ſit in alijs animantibus pars illa, ad quam quæ dicta ſunt (ſcilicet ſenſus & motus) referantur: aut ſi cerebrum non eſt, certè cor horum omnium principium fuerit. Quocirca Galenus penitus eius fuit ſententię, cruſtata omnia capite carere. Eſt & alius eiuſdem ſententię locus, ne quis putet prædictos locos eſſe ſolos, aut deprauatos, in quo ſic idem ſcribit. Καρκίνος τε οὖν καὶ σύμπαν τὸ τῶν μαλακοστράκων γένος, ἤδη καὶ φάλαιναι, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραπλησίων, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἔχει κεφαλήν, τὰ δὲ οἷον ὑπογραφὴν μόνην. Cancer igitur & vniuerſum Cruſtatorum genus, præterea balenæ, & multa alia eiuſmodi, vel capite omnino carent, vel eius ſolummodo rudimentum habent. Quòd verò balæna in eo numero recenſetur, mendo non caret; neque enim balæna ex genere Cruſtatorum, neque capi- *Galeni error. Galenus correctus.*

C te caret: ſed id habet diſcretum & diſtinctum. Quare Rondeletius χελύβδαιναν, quæ inter Cruſtacea à veteribus recenſetur, vel ſimile aliud affine Cruſtati piſcis nomen reponendum iudicat. Nos quidem ita cenſemus, vt Cancris caput ſit indiſcretum, reliquis verò caudatis diſcretum, quamuis id ſit exiguum. Sic enim nos ſenſus ipſi docent. Quocirca cum vltimo loco dicat Galenus rudimentum quoddam capitis ineſſe quibuſdam Malacoſtracis, de caudatis intelligendus eſt, quæ paruum admodum habent caput & os. Idcirco imbecille dicitur Cruſtaceum genus. Eiuſmodi oris & capitis exiguitatis neceſſitatem, declarat Cardanus his verbis. Nam ſi, inquit, magna copia cibi ore eſſet amplectenda, Cruſta facilè frangeretur; præterea ſtrangularetur animal, cùm non eſſet quo dilataretur Cruſta coarctatum. Quod ſi itaq; caudata Malacoſtraca caput habeant exiguum, quomodo verum erit καρίδας à capitis magnitudine dictas, vt vult Athenæus? Ὠνομάσθησαν δὲ καρίδες ἀπὸ τοῦ κάρα. τὸ πλεῖστον γὰρ μέρος τοῦ σώματος ἡ κεφαλὴ ἀπηνέγκατο. dictæ ſunt καρίδες à dictione κάρα .i. capite maximam .n. corporis partem caput occupat. Quare vel dicamus Athenæũ & qui ipſum ſecuti ſunt, κεφαλὴν ſumere pro thorace & capite καταχρηστικῶς; vel quod magis puto, à magnitudine capitis denominari, quòd inter cætera cruſtata *Celubdana. Li. 37. de var. rer. Lib. 3. Cardes vnde dictæ.*

D id maximum habeant. In capite os eſt, quod protinus ventrem excipere in omnibus præterquam in Locuſtis teſtatur Ariſtot. his .n. gulam ante ventrem exiguam eſſe: mox à ventre inteſtinum, quod (inquit) Locuſtis & Squillis & Aſtacis rectà in caudam deſinit, qua excrementa emittunt & oua pariunt. Alio autem in loco; Habent ſtomachũ, inquit, ori continuo iunctum, exiguum proportione ſuorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter in quo Locuſtæ & Cancrorum nonnulli, dentes alios habent, quoniam ſuperiores illi ſecare non ſatis queant. Hinc inteſtinum ſimplex vſq; ad exitum excrementi deijcitur. Dixerat etiã antea vẽtrem biſulcum gulę ſubiungi, ex cius medio inteſtinum ſimplex & tenue procedere, ꝙ ſub applicato exteriore operculo deſinat. Habent præterea in ore dentes duos priores, vt idẽ teſtatur, his verbis: Cruſtata, tũ Locuſtacea tũ Cancri binos dentes habent priores. Et Plinius: In marinis (inquit) Cruſtata & Cartilaginea priores dentes habent. Cæterũ dẽtes non erãt ſatis ꝙ a magna cibus eorũ eget ꝑparatione, & cõtritione, quò ad intima *Os. Hiſt.4.c.2. De par. 4. cap.5. Dentes. Li.11.c.37.*

corporis

corporis penetrare queat, quocirca natura alios tres in vētriculocōſtituit: altrinſecus ſingu-
los, inferius autem tertiū. Quemadmodum in Locuſtis & Aſtacis admodum eſt manifeſtū.
De par. 4. cap. 3. Qui in ore ſunt, dentes, longi, non rotundi ſunt, teſteq; Philoſopho, tegmine operti du-
plici, inter quæ talia quædam interiacent, qualia Locuſtarū ſuo loco dentibus annecti dice-
mus. intra hos binos dentes, eſt carnoſum illud, quod linguæ proportionatur, eiuſq; effi-
Ocul: vbi & quales. giem gerit. Supra autem os oculi ſiti ſunt, non omnibus eodem modo: Sed quibuſdam
à latere ſuprà, continuò ſub prono, amplo diſtantes diſcrimine, eodem authore. Duri
Hiſ. 4. c. 3. ij ſunt omnibus, aptique tùm intrò, tùm foras, tùm etiam in obliquum moueri, quocir-
De par. c. 13. ca palpebris carent. Quod his verbis Ariſtotelis comprobatur: Quæ enim cruſta integun-
tur, inquit, vſu careant palpebræ neceſſe eſt, cùm niſi celeri cutis officio præſtari non poſſit.
Sed tamen vice eius tutelæ duritie oculorum hæc omnia nutriuntur, quaſi per palpebram
Lib. 37. de var. obductam quoddam translucidum cernant. Celeriter item mouentur & in obliquum. Car-
danus in latus moueri ait noſtri comparatione, directè autem, oculorum ſuorum. Me-
lius enim eſſe vt altero vtrinq; proſpiciant, etſi diuerſis oculis, quam vtroq; ſimul nec an-
tè, nec pòſt. Prominere autem, quoniam à lateribus: quia aliter antè penitus proſpicerent:
à lateribus autem collocari, quia ſi ſupra caput, non viderent, antè verò non poterant, F
quia os infrà reponere neceſſarium fuiſſet, quia caput habent immobile: neque ante ſimul
os & oculos eſſe, quoniam oportuiſſet latam eſſe faciem, vnde in motu etiam tardiores eua-
ſiſſent. Cæterùm quanquam duros habeant oculos, nihilominus celeriter mouentur
Hiſ. 4. c. 2. quin inter omnia animantia quibus tales dati ſunt oculi, celerrimè eos mouent, quod ex
his Philoſophi verbis conijcio: Oculi, inquit, ijs omnibus duri ſunt & apti tum intrò, tum
foras, tum etiam in obliquum moueri: quales etiam ſunt parti plurimæ Cancrorum, imo
verò mobiliores. Caput quoq; eorum quamuis exiguum multis partibus durioribus mu-
Cornua cur habeant. nitur, vt cornibus & appendicibus. Cornua autem habent, non ſolùm ad pugnandum,
ſed etiam ad prætentandum iter. Nam viſus quibus contigit exactus, mobilibus cornibus
non indiguerunt; quæ planè eo carent, ea habent, vt Cochleæ: item quæ parum vident, vt
Pedes quot. Cruſtacea. Pedes habent octo qui omnes in obliquum flectuntur, vt inquit Ariſtoteles,
Hiſ 4. c. 2. ſicut & Inſectorum. Quod ſic tranſcripſit Plinius. Pedes omnibus octoni, omnes in ob-
Lib. 9. c. 35. liquum flexi. Ideo autem eos obtinuerunt, vt poſſent ingredi, teſte Ariſtotele. Ingredi
De par. 4. autem oportebat, vt victum quærant, victum autem non in terra affixum, aut vnico in
cap. 8. loco colligendum, ſed diuerſis in locis diſperſum ac mobilem. Quare rectè Cardanus: G
L. 3. de ſan. Oportet autem, inquit, omnia Cruſtacea pedes habere, & pamphaga eſſe. Nam ſi nutri-
& li. 37. de ri debuerant ſolidiore alimento, & non omnino terra, vt Echini, ſed meliore motu indi-
var. rer. guere. at in Cruſtaceis pennæ adijci non poterant propter latitudinem. tenues enim fran-
gerentur, craſſæ ineptæ motui: quare pedes habere neceſſarium fuit. Quibuſdam etiam
Chelæ. brachia forcipibus denticulata ſunt bina: χηλὰς Græci vocant: Furcas Apuleus; pedes bi-
furcos & bifurcatos Gaza, & poſt eum Maſſarius: alij biſulcos & bifidos: Quidam etiam
Chelas dicunt Græco nomine ſeruato. Horum brachiorum pars ſuperior in primoribus
Lib. 9. c. 35. his vt loquitur Plinius, mouetur ſuperiore immobili: hiſq; pro manibus vtuntur, hoc eſt
non ingrediendi, ſed cibum appræhendendi ac retinendi cauſa. Quamobrem quoq; con-
De par. 4. trà, vt ait Philoſophus, quàm pedes, hæc brachia flectere ſolent: Eos enim in cauum, hæc
cap. 8. in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id alibi clariùs
Hiſ. 4. c. 3. introrſum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, eodem Ariſtotele authore, gran-
Lib. 9. c. 35. dior & validior forceps dexter quàm læuus eſt. Quod breuiter ſic Plinius: Dextrum bra-
Caro. chium omnibus maius. Caro colore ſanguinis rubra (quod mirum, cùm ſint exanguia)
Hiſ. 4. c. 2. & tactu lento, nec, vt prodidit Ariſtoteles ſimilis carni. Idem ait in alueo humorem eſſe H
Papauer. pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis diſperſis. Et quā
Branchiæ. mutem ſiue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera braochiarum
Lapides ſub quoq; communem eſſe annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Ari-
cruſta. ſtoteles πλάκας: quibus eorum cruſtæ coagmentantur, & quaſi articulantur. Lapides eſſe
Lib. 37. de ſub cruſta refert Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui
var. rer. lapides hoſce quærunt, maximos in ijs quærere, quæ cruſtam veterem exuerunt. Sed hæc
de Cancris ab alijs ſcriptoribus traduntur.

VISVS

A

VISVS. GVSTVS. SOMNVS.

HEBES omnibus viſus eſt: non ſolùm quòd oculos habeant duriores & promi-
nẽtes, ſed quia etiã à lateribus poſitos. Valent guſtu & odoratu: Nam Gammari
odore eſcarum alectati facillimè capiuntur. Dormiunt quoque vt his Ariſtotelis
verbis comprobatur: Aquatilium quoque, ſomnus apparet, vt piſcium, Mollium, & Cruſta
opertorum, Locuſtarum inquam, & cæterorum generis eiuſdem. & paulò pòſt: Mollia
quoque, inquit, ad morem ſimilem dormiunt, vt piſces: nec ſecus quæ Cruſta operiuntur.

Hiſtor. 4. cap. 10.

NATATIO.

B INCEDVNT obliquo motu: nec natant more Mollium, pedibus & pinnis, ſed
canda tantùm, rurſuſq; ea tantùm quæ caudam habent. Docet hoc Ariſtoteles his ver-
bis: Cruſta intecta, vt Locuſtæ, caudis ſuis natant, celerrimèq; retrorſum pennarum
caudæ adiunctarum beneficio. Itaque quæ cauda carent, vt Cancri natare non poſſunt.
Pedes enim Cruſtatorũ ad natatum inepti ſunt. Nullum quoq; cruſtatorum vel vocem vel
ſonum vllum emittit naturalem, vt idem teſtatur.

Sonum, aut vocem nullã emittere.
Hiſtor. 4. cap. 9.

LOCVS. VICTVS. ÆTAS.

ARISTOTELES Cruſtata minus, in ſalſis aquis quæ ſunt potulentiores, quòd
ſint natura frigida & exanguia, ſed in ſtagnis marinis & iuxta amnium oſtia gi-
gni tradit: Athenæus ex eodem in ſaxorum foraminibus: itemq; in locis limoſis.
quod ſanè poſtremum de teſtatis verum comperi & in Ariſt. legi: quamobrem pro μαλα-
C κόϛρακα legendũ erit apud Athenæũ ὀϛρακόδερμα. De Teſtaceorum victu locutus Ariſtot.
ſubdit Cruſtacea omnibus veſci, ſic inquiens: Idem veſcendi modus Cruſtaceis eſt: nam ea
quoq; omniuora ſunt: quippe quæ & lapillos & limum & algam deuorent, atq; etiam
ſtercus, vt Cancri ſaxatiles. Carnes etiam nimirum appetunt. Nulla Cruſtacea reſpirant,
ſed aquam per fiſtulam egerentia refrigerantur. Humorem ore accipiunt, quibuſdam ter-
minibus depellendo, emittuntque meatu oris ſuperiore, obductis meatibus, qui interflu-
xit. Duplex ille meatus ſub oculis eſt. Quoties ergo aquam acceperint, vtroq; tegumento
obturant, atq; ita reſpuunt humorem. Longam eis vitam eſſe ſcribit Plinius, ſed hoc
priuatim Ariſtoteles de Locuſta memorat.

De gen. 3. cap. 11.
Lib. 3.
Athenæus correctus.
Hiſt. 9. c. 2.
Non reſpirant.
Lib. 9. c. 31.

SEXVS.

IN Mollibus, inquit Philoſophus, & cruſta copertis mas habetur & fæmina. Et alibi
D de exanguibus loquens. Eorum quoque alijs toto genere ſexus vterque eſt, vt Molli-
bus & Cruſtatis: eodemq; eodemq; authore, differt mas à fẽmina, magnitudine, craſſi-
tudine, operculo: id enim amplius in fẽmina eſt, ac diſtantius & hirſutius, & opacius, quale
etiam fæminæ Locuſtarum ſortiuntur. Idem alio in loco: Habent, inquit, in hoc genere ma-
res tenues genitales meatus: fæminæ vuluas membraneas ad inteſtinum fiſſas hinc atque
inde, in quibus gignitur ouum. Vuluas has eſſe bifidas etiam alibi docet. In pedibus quo-
que differentia eſt, nam fæminæ, vt inquit Plinius, primus pes duplex, mari ſimplex.
Partes etiam, teſte Philoſopho, ſupinas & capitis ita cruſtacea habent, vt alteræ ad accipiẽ-
dam reddendamq́ue aquam branchiarum ſpecie conditæ ſint: alteræ planiores, latio-
resq; in fæminis omnibus, quàm in maribus conſtent. Et iterum alio in loco ait: Non-
nulla maris meatuum ac fæminæ differentia diſtinguit: quippe cùm vterque tenuis ſit, &
albidus, & humorem intra ſe continens pallentem: vterque etiam ex pectore pendet. Et
pòſt.

Hiſtor. 4. cap. vlt.
De gen. 1. cap. 1.
Hiſtor. 4. cap. 3.
De gener. cap. 2.
Lib. 9. cap. 31.
De par. 4. cap. 18.
Hiſtor. 4. cap. 2.

pòſt. Maribus ſanè præ fæminis propria in pectore carne bina quædam candicantia con- E
ſtant, diſcreta à cæteris partibus, colore formaque promuſcidi Sæpiarum proxima: verùm
hæc torta in vertiginem more Buccinorum, quorum origo acetabulis, quæ ſubdita pedibus
nouiſſimis ordinantur.

COITVS. PARTVS.

De gener. 1. cap. 14. COIRE ac parere percipiuntur. Coeunt autem, veluti, prodidit Ariſtoteles, modo
eorum, quæ in auerſum mingunt, cùm alterum ſupinum, alterum pronum appli-
cauerint caudas. Etenim, ne parte ſupina ſuperuenlant, pronam impediunt caudæ
De gener. 1. cap. 11. præ ſuarum pennarum prolixa appēdice: alibi qua parte coeant, explanat his verbis: Mea-
tus ille interior idem excrementi & vuluæ eſt, tùm ijs, tùm etiam Cruſtatis. Eſt enim qua
ſemen genitale per meatum emittant, idque parte corporis ſupina, qua putamen diſtar &
mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum fęmina copulatur. Nam ſi mas ſine
ſemen, ſiue membrum, aut aliquam virtutem, ſiue vim aliam emittat, admoueri ad meatum F
vulualem neceſſe eſt. Incipiunt autem Venerem exercere ineunte vere, aliquando etiam
cùm ficus matureſcunt. Ariſtoteles, inquit Athenæus, libro quinto hiſtoriæ animalium ſcri-
bit ex ijs quæ teſta molli operiuntur, Locuſtas, Squillas, Aſtacos & id genus alia coire à
tergo more quadrupedum, idq; veris initio prope terram: interdum verò cùm matureſcere
De gen. c. 8. ficus incipit. Hæc Athenæus. Diutius quoque, teſte Philoſopho, hæc quàm cætera coeunt
Partus. more inſectorū. Sunt enim exāguia & ob eam rem frigida natura. Partus ſimilis eſt, vt antè
dicebat, partui Mollium Cartilagineorumq; quòd per coitum pariant. Nam ſæpe mas con-
Oua. iunctus cū fæmina viſus eſt. Fęmina ouum rubidum parit membrana obuolutum, prętenui,
ventri, laterię;, ac vtriq; inteſtino annexum, idque ad carnem vſq; adhærens. Hoc eſt quod
Hiſt. 4. c. 2. dicebat Philoſophus: Fæminis, huius generis locus ouis deputatus iuxta inteſtinum omni-
Hiſt. 4. c. 2. bus. Et alibi ait: Cruſtatorum omne genus ſibi iuncta continet oua, itaque fouet. Carda-
nus cur ea ſub cauda habeant iuncta ventri, his verbis examinauit: Verùm id maximum
nec ab vllo fermè animaduerſum, quomodo perfecta cùm ſint intus, oua rurſus ſub cauda
adhæreāt, quæ latior eſt ob hoc in fæminis, idque præcipuum ſignum ſexus, latitudo cau-
dæ in Aſtacorum genere, cùm natura nil fruſtra agat, formam verò in vtero dederit neceſ- G
ſe eſt, vt integra pariat, quod & de Locuſtis fatetur Ariſtoteles: laxatis igitur membranis
illis parit, quę proprio humore ſub cauda ſtatim colligit, fibriſque annectit: ibi ſouentur
quoniam frigida ſunt ſimpliciter, & animalis comparatione: quædam enim ſimpliciter tā-
tùm, vt piſcium, quæ fotu non indigent, quædam ſola fœtus comparatione, vt auiū. Gam-
mari autem vtroque motu ideo ſotu indigent. Naſcuntur igitur annexis adhuc ouis ani-
malia: nam cortices caudæ poſtquam Gammari exuerint, annexi conſpiciuntur: quam ob
cauſſam in cauda pinnas quinque etiam Gammari habent, vt eundo oua non atterant, aut
De gener. 2. cap. 1. excutiant. Oua Cruſtatorum imperfecta eſſe dicit Ariſtoteles, quod foris edita incre-
mentum capiant. Commutant enim, inquit, inter ſe vices Inſecta, vt quæ ouum pariant
imperfectum, vt piſces ſquamati & Cruſtata & Mollia. Horum enim oua vermen imitan-
tur, quippè quæ foris incrementum recipiant. Veſtiuntur, eodem teſte, hęc oua putami-
ne duriore.

NATVRA. MORES. H

Hiſt. 8. c. 1. IDEM tradit hyberno ſolū tempore condi, diebus ſcilicet frigidiſſimis. Et Plinius de
Cancris hoc eſt Cruſtaceis loquens ait: Omnia eius generis hyeme læduntur, autum-
no & vere pingueſcunt. Bellum quandoq; inter ſe ciuile quodammodo gerunt: Et
quāuis chelis plus valeant, quàm antennis aut cornibus: tamen his potiùs pugnant, quòd
nulli penè alij ſint vſui, quā ad pugnā & defenſionem, vt ſcribit Cardanus, natura verò ar-
Cruſta exu- mis minus vtatur neceſſarijs. Cū alijs verò animalibus pugnāt chelis, quòd eadem ſit ratio
unt, & quā- victoriæ quæ cibi. Imbecille alioqui Cruſtaceum genus. Hinc Plinius: Vniuerſi, inquit, vbi
do. aliquando cōgregantur, os ponti euincere nō valent; Quamobrem regreſſi circumeunt ap-
Hi. 5. c. 17. paretq; tritū iter. Mutant omnia cruſtā aut corticem. Sed quo tēpore? Cruſta ſua, ait Ariſto-
teles,

Digitized by Google

Ateles, & Locuſtæ & Cancri, tam nuper nati, quàm pòſt, exuunrur per ver, quemadmodum
angues membrana vernationis, quam ſenectutem appellant. Et alio in loco clariùs: Lo- *Hiſtor. 8.*
custæ, inquit, inter marina & Gammari exuunt (operculum) aut vere aut autumno poſt *cap. 17.*
partum. Iam captæ aliquæ ſunt Locuſtæ, mollem habentes partem ſuperiorem, quod cru-
ſta iam circumrupta, detractaque eſſet: inferiorem autem duram: quia nondum eſſet diſru-
pta. Non enim ſimilis his atque exanguibus exutio fit. At quia mirum videtur, quòd cor-
ticem exuant, idcirco cauſſam huius rei indagauit Cardanus, ſic ſcribens: Cur neq; Te- *Lib. 37. de*
ſtacea, neque Teſtudines mutant corticem, Cruſtacea verò mutant? In Teſtaceis prius mo- *var. rer.*
ritur animal, quàm teſta ſiccari poſſit. Teſtacea etiam motu non indiguerunt, propterea à
teſta non impediuntur: triplici igitur cauſſa non mutant: quia non mouentur; quia parum
viuunt: quia non ſiccantur: durior enim teſta & craſſior quàm cruſta: in teſtudinibus autem
teſta incrementum non impedit. Nam in Cruſtaceis non ſolùm prægrauaret, & motum
ſiccitate, ſed etiam paruitate incrementum impediret. Et rurſus, Cruſta quoque, inquit,
cùm ſicca ſit natura, mutatione indigebat: atque tunc cùm mutaretur, & cùm mutata eſſet,
mori ex inedia neceſſe fuiſſet, atque ita non excedere annum, cùm tamen Locuſtæ diutur-
B næ ſint vitæ. Itaque & mutare corticem omnia Cruſtacea, & pedes habere, quæcunque
perfecta eſſent, fuit neceſſarium.

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

AVTVMNO & vere pingueſcunt: at plenilunio magis: quia, vt dicit Plinius,
ſydus tepido fulgore mitificat. Idem ſcribit Aelianus his verbis: Teſta cruſtauè *Li. 9. c. 37.*
intectorum hoc etiam proprium eſt, vt ad decreſcentem Lunam ex inanitate & *Lib. 9. de*
exilitate corporis laborent, quod quidem ipſum declarãt Teſtacei generis Purpuræ, Bucci- *animal. c. 6.*
næ, Spondyli & his affines: itemque Cruſtacei generis Paguri, Locuſtæ, Aſtaci, Cancri &
id genus. Præſtant quoque cùm ſunt granidæ, quod latè in Locuſtis & reliquis eiuſmodi
patet. Confirmatque idem Ariſtoteles cùm ait: Generis exanguis Mollia & Cruſtata opti- *De gen. 1.*
ma ſunt cùm vtero gerunt. Quod enim ſanguine carent nec pinguedo in ijs conſiſtit, hinc *cap. 19.*
proportionale pinguedinis ſecernitur in ſeminale excrementum. Ex his itaque cognoſcere
C licet ea ad cibum eligenda eſſe, quæ ſunt pinguia plenaque humore & ſucculenta: talia autem
ſunt in plenilunio tempore verno & autumnali, & cùm ſint prægnantia. Diocles Chary-
ſtius apud Athenæum ſcribit Squillas, Cancros, Locuſtas, Aſtacos grati ſaporis eſſe, vri- *Lib. 3.*
namq; mouere. Sunt tamen dura carne. Vnde Mneſitheus Athenienſis in libro de edulijs,
Locuſtarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiuſmodi reliquorum difficilis eſt coctio,
atq; adeo laborioſior multò, quàm cæterorum piſcium. Difficulter quoque corrumpuntur
quanquam non leuiter alant. Quocirca præparatione ſua & coctione egent. Mneſitheus
elixa magis laudat quàm aſſa. Horum bona pars viua cum tegumento ſuo feruenti aquæ
inijcitur ad coquendum elixandumuè, vbertim affatimq; feruere ſinitur & dum bullit, de-
ſpumatur. Quidam in aqua & oleo elixant, hiſque vinum addunt. Sed melius aceti modi-
cum loco vini aquæ ſimplici inditur. Sic enim cortex omnium magis ac citius rubicundo *De alimen.*
colore perfundetur: quod ſignum eſſe ſolet, iam ſuſque deq; elixa eſſe. Aptè dehinc ex be- *fac. 3. c. 34.*
ne piperato ſalitoque aceto comedentur. Cocta, inquit Galenus, Malacoſtraca in aqua
potulenta firmi ſunt alimenti, cùm autem in ſe ſuccum ſalſum contineant, ſi in eadem co-
quantur, eum amittunt ac deponunt, aluumq; propterea ſiſtunt. Idem ſuadet Malacoſtraca
D vitanda eſſe eis, qui attenuante diæta vti volunt, ob carnis duritiem, & lentum ac pituito- *Lib. de vict.*
ſum eorum humorem. Iam verò conferre omnia ad canis rabidi morſus, tabidis prodeſſe, *atten.*
feruidos aduſtosq; humores refrigerare ac diluere Leuinus Lemnius tradit. Cardanus *Lib. 3. de*
author eſt lapides intra corticem & carnem Malacoſtracorum contineri ex excrementis *occult. nat.*
genitos, eos cum cruſta decidere non ſimul, ſed paulò pòſt, & ob id qui lapides hoc quæ- *Li. 7. c. 37.*
runt, maximos in his quærere, quæ cruſtam veterem exuerunt. Ex quibus facile eſt conij-
cere hos lapides alicuius eſſe vſus; cuius autem ſit, me latet nec ille id addidit, forte eãdem
habebunt facultatem quàm lapides in Cancris reperti, de quibus poſtea.

DE LOCVSTA. Cap. II. E

Hiſtor. 4. cap. 2.

CRVSTA intectorum, inquit, Ariſtoteles, primum genus Locuſta eſt: proximum, quem Gammarum vocant. Quo loco fortè aliquis dubitet cur Gammaro, quem ἀστακὸν vocat, præferat Locuſtam. Mihi quidem in præſentia nulla alia occurrit ratio, quam mirabilis Locuſtæ corporis conformatio & ingenioſa fabrica, quamuis alioqui Gãmarus maiora habeat brachia biſulcis dentata forcipibus, atque ideo robore longè præcellat Locuſtæ. Cernis ne vt cornua hæc vibret ad viam tutò capeſcendam,& ad pugnam aggrediendam ſine hoſtis metu? Cernis ne aculeos? magnam item illam in dorſo & capite aſperitatẽ,qua & propulſat iniurias & bellum infert? articulorum vincula,& tabellarum nexus, vnde non tam milites loricas ſuas inuenerunt,quàm vel Mauors ipſe ille Homericus magis ad bellum, quàm noſtra hæc Locuſta,inſtructa arma obtinuit? Præterea non minus feſtiuè quàm eleganter dicebat in Locuſta cùm integra apponitur in menſis, tria eſſe commoda, Dorion quidam tibicen apud Athenæum διατριβὴν καὶ εὐωχίαν, καὶ θεωρίαν, id eſt, exercitationem, quæ fit animi gratia & conſumendi tempus, edulium, & contemplationem. F Nam in frangendis pedibus, thorace diuellendo, caudaq; detrahenda, manus oculiq; exercentur;dein cibus eſt gratus conuiuis: ac poſtremò mirabilis eius fabrica conſideratur. Habes igitur cur primum Locuſtæ locum tribuerimus.

ÆQVIVOCA.

DE Locuſta inſecto, quod ἀκρίδα Græci dicunt, item de Locuſta vocata venefica famoſa & Neroni cariſſima,multa in noſtro opere de inſectis diximus,& hîc non repetimus. Iam verò apud Ariſtotelem Carabus etiam Inſectum vocatur in lignis naſcens aridis, de quo inter Scarabæorum genera vide in eadem de Inſectis hiſtoria, Gaza modò taurum, modò fullonem vertit. Vnde Heſychius καράβους dici tradit τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξύλοις σκωλήκια, in arentibus lignis naſcentes vermiculos. Macedonibus quoque τὴν πύλην, id eſt, portam vocari κάραβον inuenio. Et Callimedon rhetor Carabi cognomen obtinuit, quòd Locuſtis admodum delectaretur, vti poſtea dicetur pluribus. Vixit is tempore Demoſthenis, inter opſophagos præcipuus: meminit eius Plutarchus in vita Demoſthenis & Athenæus, qui ipſum vocat φιλίχθυν & διάστροφον τοὺς ὀφθαλμοὺς, G id eſt auidum piſcium & diſtortis atq; limis oculis, ſtrabũ vt interpretatur Dalechampius. Nam citat Athenæus hoc Timoclis verſus ex Curioſo

Carabus obſophagus. Lib. 7.

— Εἶθ᾽ ὁ καλλιμέδων ἄφνω
Ὁ Κάραβος προσῆλθεν ἐμβλέπων δή μοι.
Ὡς δ᾽ ᾤμην ἐδόκει πρὸς ἕτερον ἄνθρωπόν τινα
Ἐλάλει συνῆκα δὲ γ᾽ οὐδὲν εἰκότως ἐγὼ
Ὧν ἔλεγεν ἐπένευον δ᾽ ἀκαιρῶς
Τῷ δ᾽ ἆρα βλέπουσι χωρὶς καὶ δοκοῦσιν αἱ κόραι. Vertit Iacobus Dalechampius.

Deinde Callimedon Carabus
Repente proceſſit, ac me reſpiciens
Vt quidem videbatur, alterum quendam hominem
Alloquebatur: ego verò vt par eſt, nihil cum intelligerem
Eorum quæ dicebat, loquenti annuebam temere.
Huius alia certè, quàm apparet, pupillæ vident.

Alexis in Phœdone ſeu Phædria eundem voracitatis taxat; item Eubulus in Conſeruatis: H

Ἕτεροι δὲ θεοῖσι συμπεπλεγμένοι,
Μετὰ καράβου συνεισιν, ὃς μόνος βροτῶν
Δύναται καταπιεῖν ἐκ ζεόντων λοπαδίων,
Ἀθρόους τεμαχίτας ὥστ᾽ εἶναι μηδὲ ἕν.

Quod eſt, vt idem interpretatur Dalechampius:

Alij verò cum dijs complicati
Familiares Carabo ſunt qui ſolus hominum
Deglutire poteſt è feruentibus patinis
Confertim ſalſamentorum pulpamenta, ſic vt nil edant cæteri.

Carabus caupo. Lib. 3.

Fuit & Sarambus quidam caupo Carabus cognomine celebris apud Athenæum, qui optima vina parabat. Carabis verò nomen loci eſt teſte Suida; ſed fortè legendum, vt putat Zoo-

Digitized by Google

A tat Zoographus, Carambis. Nam Carambis Promõtorium eſt Paphlagoniæ authore Ety-
mologo, dictum παρὰ τὸ κάρα καὶ τὸ βαίνειν; caput enim eius multum in pelagus procedit.

SYNONYMA.

CARABVS modò pro Locuſta marina, modò pro Cammaris ſiue Aſtacis à vete- *Lib.3.*
ribus accipitur. Nã Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum, quem Arche-
ſtratus Aſtacum, Carabum ideſt Locuſtam vocauit vt patet his verbis: Adſunt
Colybdænæ, & Aſtaci, quibus parui pedes, longaq; brachia: Carabos nuncupant. Vnde *Lib.9.*
Hermolaus apud Plinium exiſtimauit diuerſum fortè eſſe Carabum à Locuſta, quòd cùm *Carabũ eun-*
de Locuſtis ſcripſiſſet, de Carabis ſubinde ſic loquatur. Sed cùm verba Plinij, vt rectè an- *dẽ eſſe cum*
notat Maſſarius, mutuata eſſe cernantur ab Ariſtotele, atq; vbi Carabus in illo legitur, Lo- *Locuſta.*
cuſta conuerti à Plinio videatur, erunt ſanè Locuſta & Carabus eadem, non diuerſa. Nam
quàndo Plinius paulò infrà, Cancrorum genera, inquit, Carabi, Aſtaci, Mææ &c. non di-
ſtinxit Carabos à Locuſtis antea nominatis, ſed Cãcrorũ genera nobiliora indicauit. Athe- *Lib.3.*
B næus quoq; ceu diuerſa genera nominat Carabum, ideſt Locuſtam, Aſtacum ſeu Camma-
rum, & Carida hoc eſt Squillam. Κάραβος igitur animal hoc marinum Græcis dicitur, de
quo nobis ſermo eſt. Etymologus & Varinus ſic appellatum putant, παρὰ τὸ τῇ καρα- *Carabi ety-*
βαίνειν, quòd capite incedat, vel quòd capite ſit multum prominente: Cancrorum enim *mum.*
genus capite carere quodammodo videtur, quòd non à pectore diſtinguatur. Apud Ale- *Lib.7.*
xandrum Trallianum καραβὶς nihil aliud quàm κάραβος eſt: nominat enim λυκόυσας, & *Carabis.*
καραβίδας; vbi Iacobus Goupylus: Inducimus, inquit hæc verba, καὶ λυκόυσας, inſpican-
tes ab aliquo adſcripta, vt τῶν καραβίδων ſignificatio oſtenderetur. Nam & καραβίδες
κάραβοι, à Latinis Locuſtæ appellantur. Hæc ille. Sic Cammari, inquit Zoographus, &
Camarides non differunt. Καραβίδες alioqui teſtibus Heſychio & Varino ſunt γρᾶυς ve-
tulæ apud Methymnæos. Poſſunt ſic appellari Locuſtæ à ſiccitate & ſcabritie teſtæ ſuæ,
quam nimis exſiccatam (vt reliqua huius generis) veluti ſenectam exuunt. Et hinc ſanè
ab aliquibus γραφιαῖοι, dicti, nimirum ab aculeis πρὸς τὸ γράφειν καὶ χαράττειν, id eſt ad
ſcribendum & inſculpendum idoneis. Αἰγιλοῦρος, Carabus Heſychio & Varino, ita fortaſſis *Aegilurus.*
dictus, vt conijcit Zoographus, à caudæ motu, à quo ælurus, ideſt felis, alio nomine ægi-
C lurus dictus videtur ijſdem etiam καβάρνος, & Κηραφὶς Carabum ſignificant. Inter recen-
tiores quidam non ſine errore Locuſtas marinas ἀκρίδας dici putant; cùm ἀκρίδες inſecta
ſint, quæ Locuſtæ Latinis nuncupantur. Biſas (aliàs Viſas) Pagurus eſt marinus, inquit *Biſas.*
Kiranides, qui & Carabus dicitur, à ſimilitudine viſalon, id eſt tegularum rubearum. Tral- *Viſas.*
lianus ἐπὶ βισάλων ὀπτηθῆσαι in capite de dyſenteria heparica dixit: vbi Goupolus in-
quit: Vir quidam Cretenſis doctiſſimus nos docuit hac voce ſignificari à vulgò Græciæ
carbones incẽſos, ad aſſandos piſces comparatos. Ariſtophanis Scholiaſtes παγούρους τοὺς
παρ' ἡμῖν καράβους exponit. Locuſta, inquit Iſidorus, quòd pedibus ſit longis veluti ha- *Lib.12.*
ſta. Vnde & eam Græci tam maritimam, quàm terreſtrem Afragona vocant. In Italia ho- *Locuſta ety-*
die Lagouſta & Alaguſta in Liguria vocatur: alibi quoq; Lanchrina. Langouſta Maſſiliæ: *mum.*
in Hiſpania Loguſta. Belgio Stu ercrabbe: Anglia à Lopſter. Eliota Anglus diuerſis locis
Aſtacum, Locuſtam & Leonem interpretatur a Lopſter. Germanicè, inquit Zoographus,
circumſcribemus, ein Mektebs, oder humer art.

D

GENVS DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

LOCVSTÆ, inquit Plinius, Cruſta fragili muniuntur in eo genere, quod ca- *Li.9.c.30.*
ret ſanguine, nec aliorum Cruſtaceorum meminit. Vti etiam vbi aquatilium *Li.9.c.12.*
tegumento, quo muniuntur, diſtinguit, cruſtis ait Locuſtas eſſe intectas. Quod
modò ad formam penitet, Locuſta marina, teſte Pierio Valeriano Gammari fluuia-
tilis ſimilitudinem habet, longè tamen maior eſt atque vaſtior, & albicantior, cùm *Locuſta quid*
Gammari ſubnigricent: quanquam nigricantes admodum Locuſtæ in Liguſtico ma- *differat ab*
ri conſpiciantur. Frontem ſupra oculos anguſtiorem quam Gammaro eſſe docet Ari- *Aſtaco.*
ſtoteles, faciemque latiorem, ac pectus anguſtius, totumq; corpus durius, & minus car- *Hiſt.4.c.2.*

noſum, differreq; ibidem dixerat brachijs, quæ denticulatis forcipibus Gammarus proten- E
dit: atque etiam quibuſdam alijs diſcriminibus, quanquam non magnis: Hinc Bellonius:
Locuſta, inquit, ſiue Carabus & Vrſa tam maior quam minor, nullos habent forcipes: quo
nomine ab Aſtaco maximè differunt. Quem omnes hactenus ſecuti, chelas Locuſtis adi-
munt. Sed non ità intelligendus eſt philoſophus, vt forcipes Locuſtæ neget, ſed quòd
tam magnos non habeat, vt Aſtacus: nam forcipes habere non vnico in loco ſcripſit, vt vbi
ait: Genus Cancrarium & Locuſtarium ſimilia inter ſe ſunt, eo quòd vtrumque brachia
De par. 4. c. 8. forcipibus denticulatis habeat. Et alibi: Pedes, inquit, Locuſtis vtrique ex genere quini
vltimis annumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum. Quare & Iunius Alexan-
A cãcro quid differat. drinus, dum ait, Locuſtæ, quæ κάραβοι ſunt, chelæ denticulata tantùm, nimirum ex quin-
que vtrinque pedibus: maiores illi vnico, non gemino, vt in forcipatis Aſtacorum chelis,
Hiſ. 4. ca. 2. aculeo ſunt, eoque dentis in modum formato, rem acu minimè tetigit, & Philoſophi iam
Li. 14. ſalub. cap. vlt. allata verba non eſt aſſecutus. Verùm quidem eſt, quod chelas Carabi habeant eaſque di-
uerſas ab Aſtacorum chelis & non ita forcipatas, ſed vnico veluti dente munitas. Sed
quòd chelas in ſingulis pedibus eſſe dicit, id falſum: nec hoc dixit Philoſophus, plures dua-
Chelarum vſus. bus enim habere non poſſunt, nec erat neceſſarium, cùm ijs tanquam manibus vtantur, F
quæ duæ ſunt, nec plures in ijs animantibus, quæ manus habent, aut quid illis proportio-
ne reſpondens: Gillius duos Locuſtæ pedes forcipatos, alios dentatos facit. Reliquas nunc
differentias proſequamur. Carabus, inquit, Bellonius hirto (aſpero) ſunt corpore: Vrſa
verò, Aſtacus, Pagurus, Cicadaque læui, & quemadmodum Maia a Paguro, ſic Carabus
ab Aſtaco ipſa aſperitate diſſidet, tota enim anterioris corporis pars Carabi aculeis riget.
Hinc γραψαίους dictas Locuſtas à Diphilo Siphinio putat Zoographus, quanquam alij
ſic nuncupatas velint, ob coloris varietatem. Sed huius animalis aſperitatem teſtatur
quoque Tiberius Cæſar apud Suetonium. Is enim in paucis diebus quam Capreas atti-
git, piſcatori qui ſibi ſecretum agenti, grandem mullum inopinanti obtulerat, perfricari
Vt à cancro differat. eodem piſce faciem iuſſit, territus, quòd is à tergo inſulæ per aſpera & deuia erepſiſſet ad
ſe. Gratulanti inter pœnam quòd non Locuſtam, quam prægrandem ceperat, obtuliſſet:
Hiſ. 4. c. 8. Locuſtæ quoque lacerari os imperauit. Locuſtam & Cancrum inter ſe differre tradit
Ariſtoteles, quòd Locuſtæ caudam habeant, Cancri verò ea careant. Conueniunt au-
tem in denticulatis forcipibus, quos in dextra parte, eodem teſte, grandiores robuſtioreſq;
De partib. 4. cap. 8. habent. Parte enim dextra efficaciora ſunt animalia omnia. Cur verò Locuſtis cauda ſit, G
& non item Cancris, rationem hanc adfert Ariſtoteles. Locuſtis enim, inquit, vt nanti-
Hiſ. 4. ca. 2. bus cauda vtilis eſt: natant enim cauda quaſi remo innitendo: at Cancris inutilis eſt quo-
Lib. 2. aquatil. c. 3. niam vitam agere terrenam, cauernaſque ſubire ſolent. Hæc ille, qui & ad natandum
pinnas Locuſtæ in cauda quinas eſſe ſcripſit. Quod repetens Bellonius, pinnas, inquit,
quinas habet in cauda, reliquum quoque caudæ corpus, quinis tabellis læuibus loricatur.
Author eſt Ariſtoteles cornua bina tam mari quàm fœminæ prælonga & aſpera ante ocu-
Lib. 9. c. 30. los eſſe, iiſque alia læuiora cornicula ſubiacere. Plinius tamen aſpera eſſe negat, ſed pro-
pria rotunditate præpilata. Oppiano ea & Aeliano dicuntur κέντρα idest ſtimuli ſeu acu-
lei, quemadmodum chelæ, δολιχαὶ idest, longæ. Ariſtoteles κέρατα vocat, Plinius cornua,
nos antennas. Aelianus in dorſo eſſe ait. Indeque forte Carabi ὦτα ὀξυβελῆ cognomina-
Dentes. uit. Dentes præterea habent Locuſtacea primores binos maiuſculos, & gulam ante ven-
trem exiguam, in quo nonnulli quoque dentes ſunt, quoniam non ſatis erant ſuperiores
Cor. illi. Continent quoq; in eodem ventre humorem ſimilem muti. Cor earum ex nigro ru-
feſcere obſeruauit Bellonius. Mare autem cum excipiunt ore, id tranſmittunt ad ſuas bran-
Branchiæ. chias, (τὰ βραγχοειδῆ) quas ipſæ vt ait Ariſtoteles plures, quàm cætera cruſta intecta ob- H
tinet. Sunt duris oculis, vt reliqua Cruſtacea eſſe diximus. Vnde apud Plautum Meoechmus
Oculi. interrogatus, num ſolerent ſibi vnquã oculi duri fieri, reſpõdet non minus facetè quàm verè.

Quid tu me Locuſtam cenſes eſſe homo ignauiſſime.

Niſi dicamus, hic Locuſtam inſectum eſſe, quod partiet durioculum eſt. Eſt & meatus
Hiſ. 4. ca. 2. quidam ſecundum Ariſtotelem à pectore pendẽs qui ad excrementi exitum pertinet; fœmi-
nis pro vulua, maribus genitalis ſeminis receptaculum. Meatus hic iuxta cauum, inquit, car-
nis continetur, ita vt media caro interiaceat: inteſtinum enim deuexum pertingit: meatus ve-
rò à cauo applicatur. Nec ſecus quam in quadrupedum genere hæc habentur. Nulla maris
meatum ac fœminæ differentia diſtinguit: quippe cum vterq; tenuis ſit, & albidus, & humo-
rem intra ſe continens pallentẽ: vterq; etiã pectore pendet. Ad quorum omniũ confirmatio-
nem lubet breuiter ea quæ Rondeletius in deſcriptione Locuſtæ exactius clariuſq; ſcripſit,
adiungere. Locuſta, inquit, duo habet cornua ante oculos magna, initio aſpera & aculeata,

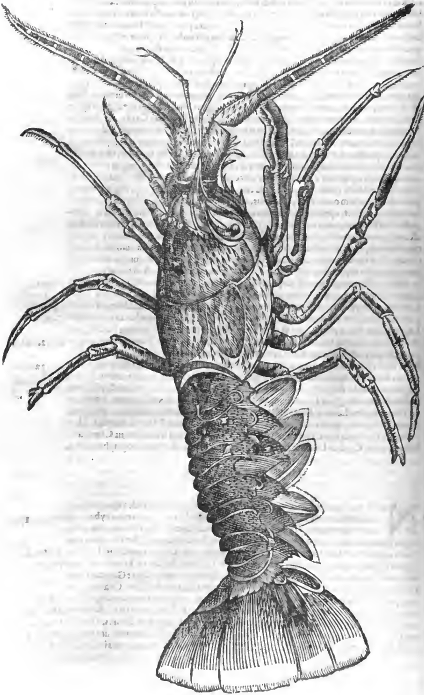
deinde

A deinde rotunditate præpilata, in exortu craſſiſſima, quæ paulatim magis ac magis ita gra-
cileſcũt, vt tandem in tenuiſſimũ cirrũ deſinãt, in omnemq; partem pili inſtar flecti poſſint.
Initio quaternis articulis diſtincta ſunt, vt cùm nullus ingruat metus meatu, cornibus ad
latera porrectis, in pauore ijſdem erectis, obliquè in latera procedant. His alia duo cornua
articulata, læuiora, minora, tenuiora ſubſunt: quibus piſciculos, vt opinor, allicit & vena-
tur. Oculi cornei ſemper prominentes & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutiſſimis
firmiſſimisq; vtrinque tanquam propugnaculis muniti. Oris lateribus additæ appendi-
culæ tanquam parui pedes ad tutelam. Dorſum aſperrimum eſt & aculeatum, velut è frõ-
te aculeus magnus eminet. In lateribus branchias habet veluti è pilis coagmentatas: pe-
des plures quaternis: quia ſanguine carentia pluribus mouentur notis quàm quatuor, ſiue
terrena ſint, vt Scolopendræ, multipedæ: ſiue aquatilia, vt Mollia & Cruſtata. Sunt igitur
Locuſtis pedes vtrinque quini, annumeratis extremis chelis, quas Gaza modò forcipes
denticulatos, modò brachia forcipata interpretatus eſt. Flectuntur omnium pedes in ob-
liquum, chelæ verò introrſum. Cauda læuis & ſine aculeis ex quinque tabellis contexta, *Cauda.*
in pinnas quinque deſinens, natandi cauſſa. ei quaſi remo Locuſta innititur; eſtq; in ea ſi-
B tum totius corporis robur, quod experieris ſi ea parte Locuſtam apprehendas: nam vali-
da frequentiq; agitatione è manu elabitur, nec niſi corpore apprehenſam, vel è cornibus
ſuſpenſam, retinere queas. Cætera omnia cùm ſint ex Ariſtotele ſuperiùs allata, libenter
prætereo. Locuſtam quam hic appinximus, cùm omnibus notis, tum à veteribus, tum re-
centioribus traditis, optimè quadret, non opus eſt deſcribere. Saltem meminiſſe ac obſer-
uaſſe dorſi colorem, cuius nullus quod ſciam mentionem fecit, ſufficiat: hic enim medius
eſt inter atrum & cęruleum, itemque chelarum, quas miror multos recentiores negaſſe,
quum habeãt, vt Ariſtotelis authoritas, quam ſuprà ſcripſimus, & noſtra autopſia ſatis de-
clarant. Sunt tamen exiguæ admodum, nec cum ijs quas habent Aſtaci comparandæ: dens
earum ſuperior triplo maior inferiore, vterq; caret intus tuberculis, & in fine acutus, quũ
in Aſtaci chelis vterque dens ſit obtuſus. Non prætereunda ſunt Locuſtarũ genera, ſi quæ *Genera.*
ſint ab authoribus tradita. Viſam connumeraſſe Ariſtotelem Locuſtaceis probat Iulius *Exercit.*
Cæſar Scaliger, quòd ei & Locuſtis idem tempus pariendi aſſignauerit. Idem proximum *245. contra*
Locuſtæ genus facit Aſtacum, quòd illi multis ſit ſimilis. Diſſimillimam tamen ab Aſtaco *Card.*
Locuſtam ait, quod nec forcipes vt ille habeat, totaque ſit horrida. Leonum brachia, au-
C thore Plinio, cancris ſimilia ſunt, reliqua Locuſtæ. Et Aelianus: Marinus Leo cum Lo- *Li.32.c.11.*
cuſta, inquit, ſimilitudinem habet, præterquam quòd maiori habitus tenuitate, & graci-
litate eſt. Hac ratione quidam & hunc ad Locuſtas referunt. Et Plinius Elephantum his *Lib.32.cap.*
verbis: Elephanti Locuſtarum generis nigri, pedibus quaternis, biſulcis: præterea brachia *11.*
duo binis articulis ſingulisq; forcipibus denticulatis. Cæterùm Rondeletius & Bellonius
melius Aſtacorum genus faciunt hunc Plinij Elephantum, vt & alia ſuperius cõmemora-
ta. Paulus Iouius Leonem Plinij eſſe putat eum qui vulgò Cammarus dicitur, eundemq;
Aſtacum Oppiani, quaſi verò huius poetæ ab aliorũ authorum Aſtaco ſit diuerſus. Idem
etiam per Carabum putat Oppianum intelligere Leonem, qui Theodoro ſit Cammarus.
Mihi Oppiani Carabus Locuſta eſt, de qua nunc agimus, quod etiam Zoographo placuit.

LOCVS.

NON vno loco ſemper permanent Locuſtæ marinæ, ſed hinc inde vagantur prout
D cęli conſtitutio eſt: Nam litora potiùs, vt prodidit Philoſophus, vernis hybernisq; *Hiſ.5.c.17.*
temporibus expetunt. Conferuntq; ſe in altum æſtate, cùm aliàs calorem, aliàs
frigus proſequantur. Vnde Plinius ait: Hyeme aprica litora ſectantur, ęſtate in opaca gur-
gitum recedunt. & aliàs tradit Locuſtas viuere petroſis locis, Cancros mollibus. Et Philo- *Hiſtor. 5.*
ſophus aſperis, inquit, ſaxoſiſque locis proueniunt: Cumq; ibidem de Locuſtis ac Gam- *cap. 17.*
maris eſſet Locutus, ſubiungit neutrum genus limoſa amare: indeq; fieri vt Gammari apud
Helleſpontum, & circa Thaſum gignantur; Locuſtæ circa Sigæum & Athon. Quæ omnia ex
eo repetijt Athenæus. Quanquam Aſtaci, inquit, Bellonius, in Oceano multum ſint popula- *Lib. 3.*
res, Locuſtæ tamen in eo maris tractu, rariores eſſe ſolent. In Euripo mari teſte Ariſtotele *Lib.2. aquat.*
non generantur; in Indico verò quaterna cubita implent, vt author eſt Plinius. Gonzal- *til. c. 3.*
uus Ouiedus teſtatur inueniri etiam in Oceano Indiæ Occidentalis, ſed quàm ſint magni, *Hi.9.c. 37.*
non addit. Mare quod Cananoram circumfluit, plurimas alit. Nam arce eius inſulæ, vt *Lib. 9. c. 3.*

Locuſta marina.

A narrat Iohannes Barus, cùm ei præeſſet Laurentius Britus, ab Indis obſeſſa, Hiſpaniſque ob extremam famem diuinum numen implorantibus, mare repentè intumuit, & eum vndis terram ſuper fluctibus magnam vim Locuſtarum euomuit, quibus famem illi pluſculis diebus non ſine miraculo ſolabantur. In mari Liguſtico Locuſtas nigricantes conſpexit Pierius Valerinus. *Lib. 1. decad. 2. c. 5.*

VICTVS. ÆTAS.

PASCVNTVR, inquit Ariſtoteles, venatu piſciculorum, circa ſua cubilia, quæ in alto lociſq; aſperis, cauernoſiſq; faciunt. Quidquid ceperint, ori admouent ſuo forcipe, vt Cancri, piſces maiores quoque euincunt eodem teſte: murænas & congros etiam maiores deuorare, ciboſque ore terere (quod oſtendit oris conſtitutio, & gulæ anguſtia) obſeruauit Bellonius: lutum & herbas comedere ſcribit Albertus. Locuſtis omnibus vita diuturnior data eſt teſte Philoloſopho. *Hiſt. 8. c. 2.* *Li. 2. aquatil. c. 3.* *Aetas. Hi. 5. c. 17.*

B

CAPIENDI RATIO.

PISCATORES non ignari Locuſtas hyeme, ac vere circa litora verſari, æſtate verò in alto mari ſoris litoralibus, atque alijs id genus indicijs conſectantur loca aſpera, & limoſa, quoties capturam in alto lubet exercere. Tarentinus ad haſce capiendas ad aliquid alligat mormyrum, Purpuras decem cum oleo contundit, & muſci parum (καὶ βρύοντι μικρὸν Andreas Lacuna vertit, ex bryoque pauxillum madens) inſpuit, mox exponit in ſaxum & ſic capit. *Geopon. 20. 44.*

NATATIO. INGRESSVS.

C NEGAT Bellonius pedes anteriores, qui cæteris maiores ſunt, in nataru moueri, ſed pinnulis quas partim ſub cauda gerit, partim in extremo eiuſdem, tum quaternis reliquis pedibus natare aſſerit. Partes igitur quibus ad natandum vtuntur, ſunt pedes & cauda; quod etiam Ariſtoteles dixit his verbis: Locuſtæ pedibus, non greſſus (vt Cancri) ſed natatus cauſſa ſuboituntur. Cancri nandi ſtudioſi non ſunt, quandoquidẽ ad natarũ cauda vſui eſt, illi autem à natatione abhorreot. Et alibi: Locuſtæ, inquit, ſuis caudis natant, celerrimeq; retrorſum, pinnarum caudæ adiunctarum beneficio. Plinius ait: Cętera in aquis natant, Locuſtæ reptantium modo fluitant: hoc eſt vt exponit Maſſarius. Cruſtata omnia in profundo natant, exceptis Locuſtis, quæ anguium modo ſupernatant: Aliter ingrediuntur cùm ſunt in pauore, aliter eùm nihil formidant. Nam vt inquit Ariſtoteles, incedit Locuſta natura ſua antè, cùm nihil metuit, demiſsis in latera cornibus: at vbi metuit, fugit retrò, longèq, ſua cornua porrigit: Verba Græca eius hæc ſunt, Βαδίζει δὲ κατὰ φύσιν μὲν εἰς τὸ πρόσθεν ὅταν ἄφοβος ᾖ, καταβάλλουσα τὰ κέρατα πλάγια. ὅταν δὲ φοβηθῇ, φεύγει ἀνάπαλιν, καὶ μακρὰν ἐξακοντίζει. VVottonus vertit, ſeſeq; longiùs eiaculatur. Sed videtur Zoographo ἐξακοντίζει referẽdũ ad κέρατα, vt Gaza quoq; fecit. Plinius videtur vertiſſe: ſi nullus ingruat metus, recto meatu cornibus, quæ ſunt propria rotũditate pręD pilata, ad latera porrectis: ijſdem erectis in pauore, obliquè in latera procedunt: In hac re nõ conſentit Aelianus cum Ariſtotele. Is enim: Locuſta, inquit, cùm nullius rei metu afficitur, tum anteuerſus progreditur, non pętenſis quidem, ſed obliquatis in latera cornibus, (πλαγιάσας δεῦρο καὶ ἐκεῖσε τὰ κέρατα) vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeatur. Sin fugit & retrocedit, tum penitus demittit & laxat ſua cornua; (παρῆκεν αὐτὰ τέλεος) & tanquam remis altiùs demiſsis ſcapham propellens, ſic ſeſe commouens, multum conficit itineris. *Lib. 2. aquatil. c. 3.* *Li. de com. animal. greſſu.* *Hiſt. lib. 8. cap. 2.* *Li. 9. c. 30.* *Lib. 9. de anim. c. 25.*

SEXVS.

E

SEXVS.

Hiſtor. 4. cap. 2. — *De gener. 3. cap. 8.*

SEXVS quoq; diſcrimen ſatis manifeſtum eſt: Nam vt ait Ariſtoteles, differt mas à Locuſta fœmina, quod fęminæ primus pes duplex ſit, mari ſimplex. Pinnæ etiam parti ſupinæ annexæ, fęminæ maiores, & quę collo proximæ ſunt, minores habentur. mari omnes ęquè minores, nec vſquam per diminutionem diſſimiles. Ad hæc mari in nouiſſimis cruribus, veluti calcaria maiuſcula prominent acuta, quę fœmina parua habet, & læuiora. Addit præterea Rondeletius in caudę ſupina parte fęminam habere appendices duplices, pinnis ſimiles, ad contegenda, & conſeruanda oua, mari autem has eſſe ſimplices & paruas. Sunt qui & magnitudine corporis diſtinguant, vt fęminæ maiores ſint, mares minores. Teſtatur quoq; Ariſtoteles vuluam bifurcam eſſe fęminis.

NATVRA. MORES.

F

Hiſ. 8. c. 17. Li. 9. cap. 30 Hiſt. 8. c. 2. Lib. 9. c. 30. De animal. lib. 9. c. 25. Lib. 1. ver. hiſtor. — *Lib. 18. c. 2. de piſcib.*

LATENT eodem teſtante circiter menſes quinq;. Et Plinius inquit: Latent menſibus quinis, ſimiliter Cancri, qui eodem tempore occultantur. Dimicant, vt ait Ariſtoteles, inter ſe more arietum cornibus, quæ extollentes vibranteſq; feriunt aduerſarium: ſed vniuerſæ etiā plærunq; tanquam gregis collegium viſuntur. Plinius quoq; cornibus inquit inter ſe dimicare: at Aelianus: Quod ſi, ait, Locuſtæ inter ſe pugnant, alij contra alios, ita erectis cornibus veniunt, vt in incurrentes arietes allidunt & conferunt frontes. Ad hanc earum bellicoſam naturam reſpiciens Lucianus, inquit per iocum, occidentalem partem Tarichanes inhabitare, gentem oculis anguillinis, & facie Carabea bellatricem ac mordacem. Cur modo tam acriter inuicē bellent, his verbis tradidit Albertus: Gregatim & aciebus inſtructis pugnant cum alijs aciebus generis ſui pro paſcuis, vel fœtu, vel fęminis. Lædi non poſſe, niſi ſub cauda tradidit Rondeletius.

G

ANTIPATHIA.

Hiſtor. 8. cap. 2. Lib. 11. cap. vlt. Lib. 10. c. 38 Lib. 9. de animal. c. 25. — *Lib. de ſoler. animal.* — *Lib. 9. cap. vlt. Hiſtor. 8. cap. 2. Lib. 1. de animal. c. 23.*

NON conueniunt inter ſe Locuſtæ & Polypi. Euenit vſu, inquit Philoſophus, vt Locuſtis Polypi ſuperiores ſint, & adeo vt ſi eiſdem in retibus senſerit Locuſta Polypum, præ metu moriatur. Quæ ſic Plinius: Polypum in tantum Locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit, omnino moriatur. Idem teſtatur Aelianus, cùm ait: Tam vehementer Polypum Locuſta extimeſcit, vt ſi quando vno & eodem reti ambo capiantur, hæc continuò moriatur: Alibi cauſam huius inteſtini odij hanc reddens: Locuſta, inquit, adeo inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cum illius brachia circumplexus fuerit, aculeis quos in dorſo inſitos habet, præclarè contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipſam circumplicans, ſuffocat. Cuius ſanè rei haud inſcia Locuſta à Polypo ſummè refugit. Eadem tradidit Plutarchus. Nam rationem reddens, cur ſibi Polypus à Muræna & congro metuat, ait: Ab his enim malè tractatur, neq; lædere viciſſim poteſt ob lubricitatem elabentes, ſicut rurſum Carabus, illis in complexum venientibus vincit: nam tenuitas non eſt H aduerſus aſperitatem auxilio: Polypo autem acetabula intrudente perit. Quocirca nequeo ſatis mirari Horum Apollinem qui ſcribit à Locuſtis vinci Polypos. Conger etiam Locuſtam pauet, vt prodidit Plinius. Et Ariſtoteles: Congros, inquit Locuſtæ conuincunt: nam elabi non queunt propter cruſtæ aſperitatem. De Polypi, murænæ, & Locuſtæ inimicitijs hæc Aelianus: Malum ingens & morbus agreſtis & inhumanus, inimicitia atq; odium inhærens, penituſq; inſitum: quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiabile atq; implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio diſſidet. Polypus cum Locuſta graues gerit inimicitias. Murænæ etiam teterrima hoſtis eſt Locuſta atq; infeſtiſſima. Muræna Polypo brachia abſcindit, dentium firmitate: pòſt autem in eius ventrem ſubiens, his eum malis, quibus veriſimile eſt, afficit. Hæc enim è genere nantium eſt, ille verò ſerpentium more graditur. Quod ſi Polypus in ſaxorum colorem ſe

vertat,

A vertat, nihil ei aſtutiæ hæ fallaces proſunt. Muræna enim eius veteratoriam planè tenet.
Cùm verò Polypus Locuſtas à ſe comprehenſas ſtrangularit, exugit carnes, atque earum
ſuccum exhaurit, ac nimirum Locuſta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum
murænam mulieri iratæ ſimilem laceſcit. Hæc igitur aculeus, quibus hoſtis præmunita eſt,
mordicus tenet. Illa verò pedes acutos tanquam manus prætendens, vtrinque cuti inhæ-
rere fortiſſimè non intermittit. Muræna indignatur, ſeſeque huc & illuc verſat, & acutas
teſtas amplectitur, quibus confixa remolleſcit & ſuccumbit: denique remiſſa iacet. Locuſta
ex hoſte inſtituit prandium. Hæc Aelianus, vt opinor ex Halieuticis Oppiani, in quibus hi *Lib. 2.*
leguntur verſus:

> Ἔξοχα δ' ἀλλήλοισιν ἀνάρσιον ἔχθος ἔχουσιν
> Κάραβος ἠδ' ἐχθρὴ μύραινά τε Πολύποδές τε.
> Ἀλλήλους δ' ὀλέκουσιν ἀμοιβαίοισιν.

Vertit Lippius.

> *Polypus inſidÿs & duris Aſtacus (carabus) armis*
> *Et murena ferox inter ſe bella laceſcunt*

B
> *Et cædem alternant in prælia ſæua ruentes.*

COITVS. PARTVS.

ORE coire Locuſtas marinas Plinius: Ariſtoteles more quadrupedum retrò min-
gentium, ſcripſit: ſcilicet fœminam caudam ſupinam exponere, marem autem *Li. 9. ca. 41.*
ſuam ſuperimponere & applicare. Coeunt autem verè iuxta terram, & quæ per
coitum conceperunt oua, eodem teſte, gerunt vtero tribus menſibus Maio, Iunio, Iulio; tum
deinde ſub aluo in rugas deponunt, (deinde oua in appendicibus ſupinæ partis reponunt) *Hiſtor. 5.*
quæ oua vermium more augentur. Quod idem de Mollibus etiam, ac de piſcibus ouiparis *cap. 17.*
intelligitur: ouum enim omnium ita accreſcit. Fit igitur Locuſtarum ouum arenidum in
partes octo diluctum: ſingulis enim operimentis, ſingula quædam cartilaginea iunguntur,
quibus oua adhærent: totumq; quaſi ſpecies vuæ conſiſtit: vnumquodq; enim illorum carti-
lagineorum in plura ſcinditur quæ ſi diſcreueris, patent: ſin aſpicis tantùm, compoſitum
C quiddam apparet. Fiunt maxima, non quæ iuxta meatum, ſed quæ media ſita ſunt: mini-
maq; nouiſſima continentur. Magnitudo minimis, quanta granis ficuum eſt. Nec meatum
ipſum vlla cõtingunt, ſed per medium hærent: vtraque enim ex parte, caudam dico, & al-
uum, bino maximè diſtinguitur interuallo: ſic enim operimenta quoque diſpoſita ſunt.
Sed quoniam latera ipſa complecti ſatis non poſſint, addito extremo cuncta teguntur,
idq; velut operculum obturat. Videtur prorſus Locuſta cartilaginoſis illis particulis man-
dare oua, cùm enititur, caudam adducens, & protinus comprimens, inflectensque ſeſe pa-
rere. Cartilagineæ verò illæ appendices per id tempus augentur, atque ouorum capaces
redduntur. Partus enim in ijs recipitur, vt Sepiarum in ſarmentis, & qualibet colluuione
collocatur. Locuſtæ ad hunc pariunt modum. Mox vbi ea ſui corporis parte intra diem
maximè vigeſimum oua concoxerint, abigunt vniuerſa; conglomerataq; ita in idem, vt &
foris congeſta appareant. Tum ex eo Locuſtæ proueniunt intra diem maximè decimum
quintum: & ſæpe minores quàm vt digiti magnitudinem expleant, capiuntur. Excludunt
igitur oua ante Arcturum: abigunt iam concocta atque abſoluunt ab arcturo. Hæc omnia
ſumma quadam diligentia ab Ariſtotele ſunt tradita. Qui etiam negat oua Locuſtarum *3. de gener.*
D maris ſemine, vt Mollium aſpergi, nec ſine ratione, ſic enim alibi, inquit, Locuſtacei ge- *cap. 8.*
neris fœminæ apud ſe partum exponunt: quamobrem ampliores ipſæ, quàm mares habent
tabellas, vt oua ſeruentur. Mollia foris reponunt, fœminis huius generis mares aſpergunt,
quomodo ouis mares in genere piſcium: reddunturq; oua glutino cohærentia ad ſpeciem
vuæ: At Locuſtaceis tale quid fieri nec viſum eſt neque ratione exigitur: conceptus enim
eorum ſub fœmina continetur & cruſta intectus eſt. Plinius, Locuſtæ & reliqua, inquit, te-
nuioris cruſtæ ponunt oua ſuper oua, atque ita incubant, Locuſtæ etiam nuper natæ exuũt
ſenectam more anguium, non aliter quàm parentes poſt partum.

DENO-

DENOMINATA.

KAραβίον diminutiua vocula, eſt parua Locuſta, ſeu paruus Carabus. In vulgari tamen Lexico exponitur nauicula. Καραβοειδὴς, & Καραβώδης, Carabi ſeu Locuſtæ ſpeciem gerens, qui è Caraborum genere eſt. Gaza apud Ariſtotelem Καραβοειδοῦ vertit Locuſtacea.

MORALIA.

Peccatores.

PER Locuſtas peccatores intelligi poſſunt: vt enim illæ hyeme læduntur, contrà autumno vereq; ac multò magis plenilunio pingueſcunt: Ita hidum proſperis fruuntur temporibus, luxuria diffluunt, & opulentia pingues fiunt; ſed ſub vitæ exitum, ob metum condemnationis perpetuæ, gracileſcunt, læduntur q; maximè. Et quemadmodum Locuſtæ efferuntur ſuis cornibus, ita illi ſuperbia, ſed cõtrà eum tegmen corporis ſit admodum in Locuſtis fragile, ita & peccatores, cùm maximè ſuperbiunt, quàm occyſſimè ob corporis fragilitatem vel momento temporis extinguuntur. Sicut verò Locuſtis dentes in ventre ita iiſdem, dum etiamnum florent, nulla eſt alia cogitatio quam circa gulæ & ventris voluptates. Tales quoque dici poſſunt conuitiatores & inuidi, qui in cordis gremio, tanquam in ſtomacho dentes habent. quia de iam impreſſa in animis aliorum fama, quod poſſunt detrahunt maledicendo & mentiendo, neque felici aliorum fortuna acquieſcunt vnquam, ſed opportunum inueſtigant tempus, quo eam de bono ſtatu præcipirent. F

Conuitiatores & inuidi

HIEROGLYPHICA.

Tyrannus in ciues.

AEGYPTII hominem municipij ſui longè principem, ſed tyrannica in ciues dominatione vtentem notare ſi vellent, Polypum & Locuſtam depingebant: *Si quidem* Locuſtæ, vt ait Horus, in Polypos exercent vires eoſque vincunt. Quamuis Ariſtoteles, vt dictum eſt, à Polypis Locuſtas vinci ſcribat. Apud Pierium Valetianum popularis ſeditionis hominem ſtudioſum ſignificare qui volunt, Locuſtas duas marinas ſeſe inuicem incurſantes pingunt. Videre enim eſt ſæpe vniuerſas, tanquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter ſe cornibus arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem ſæuire: & genuinum eſt, inquit, Pindarus inuicem inuidere. G

Lib. 18. Hierogl.

Popularis ſeditionis homo ſtudioſus.

EPITHETA.

LOCVSTAM vocat Oppianus δυσθῆρα ob difficilem eius acceſſum τρηχὼ ob aſperſum dorſum: κραιπνὸν ob mutum celerem ac rapidum: deniq; ὀξυπυγία, à caudæ forma, quæ in fine acuta eſt.

VSVS IN CIBO. H

CALLIMEDON fuit cognominatus Carabus, quòd hoc cibi genere impensè delectaretur. Itaq; Alexis in Doride horum piſcium valde fuiſſe auidum tradit his verbis:

Piſcium mercatoribus decretum eſt
Vt aiunt aeneam Callimedontis ſtatuam
Ponere diebus feſtis Panathæorum, quæ inter piſces alios
Dextra manu aſſam Locuſtam habeat.
Eſt enim illorum artis ſolus ſeruator,
Alij verò omnes damnum ac calamitas.

Machon

A Machon Comicus de Archephonte paraſito hæc ſcribit:

Κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον ὁ παράσιτος Ἀρχεφῶν
Ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ἡνίκα
Κατέπλευσεν εἰς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἀττικῆς
Ὄψου πετραίου παρατεθέντος ποικίλου
Ἐπὶ τραπέζης, καράβοντι ἀληθινῶν
Ἐπὶ πασιλοπάδος τ' εἰσενεχθείσης ἀδρᾶς,
Ἐν ᾗ τε μαχίσκοι τρεῖς ἐνῆσαν κώβιοι,
Οὓς κατεπλάγησαν πάντες οἱ κεκλημένοι.

Quos verſus ſic tranſtulit Iacobus Dalechampius:

Inuitatus ad cœnam paraſitus Archephon
A Ptolomeo rege cum
In Aegyptum nauigaſſet ex Attica,
Saxatili varioq; impoſito menſæ
Obſonio, admotis omnibus Locuſtis
B *Lapideis, allataq; patina confertiſſima,*
In qua gobiorum fruſta fuere tria,
Viſa non ſine ſtupore conuiuis omnibus.

Hic Dalechampius annotat per lapideas Locuſtas intelligi grandes, quarum teſtæ ob ſenium ſaxea ſunt duritie. Locuſtas, inquit Athenęus, magno ſtudio conquiſitas in cibo ac pretio fuiſſe, multis locis citatis è comicorum fabulis citare licet. Sufficiet tamen in præſentia Ariſtophanes, qui in Theſmophoria Zuſis ait. *Lib. 3.*

An piſcis quis emptus eſt? an Sepiola?
An Squillo quapiam lata? an Polypus?
An mugil noſtis? an Orphus? an Squalus? an Loligines?
B. Non per Iouem. A. Raiane? B. Nec ſanè hac inquam.
A. Valaane? aut palmo, aut iecur apri?
Num faui? num porca lumen?
Num anguilla parua, num Locuſta magna
Cuius eſu mulieribus defeſſis auxiliemini?

C Eliguntur grauidæ tempore plenilunij. Præferuntur in Italia ab Octobri vſq; ad Aprilem, Præferuntur etiam maximæ, quales Antiphanes apud Athenæum inter alios cibos nominauit. Capiuntur tales in mari Indico, & circa Aphricæ quoddam littus loco petroſo, vt ſcribit Syneſius. Laudantur & à Phyllio ſiue Phrynicho, ſiue Ariſtophane in Vrbibus. *In epiſtol.*

Πολυπόδιον, σηπιδάριον, κάραβον, ἄστρεα, χήμας,
Λεπάδας, σωλῆνας, μῦς, πίννας, κτένας, ἐκ Μηθύμνης, idest,
Polypodium, Sepiolam, Carabum, Aſtacum, Oſtrea, Chamas,
Lepadas, Solenas, Muſculos, Pinnas, Pectines ex Methymna.

Anaxandrides apud Athenæum aſſatam Locuſtam eſſe ſcribit in conuiuio Cotys. Coquuntur etiam in aqua feruenti, ſed viuæ. Nam, vt inquit Plinius, vnum hoc animalium genus, niſi viuum feruenti aqua incoquatur, fluida carne non habet callum. Bellonius conſulto quidem Locuſtas clibanis aliquando coxit, atq; hoc pacto ſapidiores eſſe adinuenit, quàm quum inferbuiſſent. Nam quouis modo aliter coctæ, mutim (id autem eſſe putant piſcis ſtercus) expuunt: cùm tamen ea mutis totius piſcis pars ſapidior ſit: reliquæ enim pulpæ duriores ſunt, hæc verò fluida & mollis: vnde vulgare illud dictum apud Prouin- *L. 9. c. 30.* *Coctura melior.*
D ciales: *De lo Languſta meglior la merda, que la gruſta.* Noſtri, ait Rondeletius, ore & ano diligenter ſtupa obturatis, ne ſuccus interior effluat, in furno aſſant, alij in feruente aqua elixant, alij cruſta ſpoliatas in fruſta diuidunt, aromatis, aceto condientes, apijq; folijs aſperſis. Apud nos verò non aliter coquuntur quàm Aſtaci, quos Leones vocant. Extant hæ conditura apud Apitium: In Locuſta, inquit, & Cappari piſcibus conditaneis cæpam Pallacanam conciſam indurabis, teres piper, liguſticum, careum, cuminum, careotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defrutum, hoc ius adijcito ſinapi in elixutis. Locuſtę preparentur hoc modo. Aperiantur, vt aſſolet, cum teſta ſua, infundantur eis deinde piperatum & coriandratum, atq; ita in craticula aſſentur. Quum exſiccata fuerint, adijcies eis in crate magis magiſque, donec ritè aſſentur. Locuſta verò elixa cum cuminato, rectè inferes piper, liguſticum, petroſelinum, mentham ſiccam, cumini pluſculum, mel, acetum, liquamen: ſi voles folium & malobathrum addes. Aliter: Eſitia de cauda Locuſtę ſic facies: Folium accipies, vuam prius demes & elixabis, deinde pulpam concides, & cum liquamine pipere & *Lib. 18. de piſc. c. 3.* *Lib. 9. de re cul. c. 1.*

ouis eſitia formabis. Aliter: In Locuſtæ cond mentum elixæ, piper, cuminum, ruta, mel, E
acetum, liquamẽ, & oleum aſſumitur. Aliter. In Locuſta piper, liguſticum, cuminum, men-
tham, rutam, nucleos, mel, acetum, liquamen, & vinum rectè adhibemus. Bartholomæus
Lib. 3. de re cul. cap. 175. Scappus præſtare ſcribit Locuſtam Aſtaco, carneque eſſe teneriori, elixari addito ſale
mox exemptam carnem & reliqua interiora, vt Cruſta illæſa maneat, lauari, ac deinde con-
tundi, addi caſeum tritum, oua & herbas: quibus omnibus vnà commiſtis impleri Cru-
ſtam, frigi deinde in oleo, aut butyro, ac poſtremò ex varijs ſaporibus ſiue intinctibus
& aromatibus facto iuſculo ſeruari in lancibus ad vſum. Plus carnis Locuſtæ habent, quã
Lib. 3. Cancri, vt ait Diphilus Siphinius apud Athenæum. Mneſitheus Athenienſis in libro de
edulijs, quem citat idem Athenæus, Locuſtarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & hu-
iuſmodi reliquorum, difficilis eſt coctio, atq; adeo laborioſior multò quàm cæterorum
piſcium. Aſſari quàm elixari piſces illos magis conuenit. Simeon Sethus de Locuſtis tan-
tummodo agens, difficulter concoqui ſcribit, ſed admodum nutrire, & ſalſi humoris ſic-
ciq; participes eſſe, & ſiquidem ſæpius aqua dulci coquantur, ventrem cohibere. Corne-
Lib. 2. lius Celſus de Locuſta ſic loquitur. Minimè intus viriatur. Vbi Guilhelmus Paotinus eius
enarrator omnia quæ molli Cruſta teguntur per Locuſtam intelligi cupit, vt Gamma- F
ros, Cancros, Aſtacos, quæ duritie carnis quadam ſimiliter ac teſtacea conſtant.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Li. de comp. med. sec. loca d. c. 4. CONVENIVNT ſtomachicis authore Galeno. Oſtracoderma, inquit Alexander
Lib. 7. Trallianus, in cibo non admodum vtilia ſunt partibus circa thoracem vlceratis, &
pus excreantibus: tamen cùm humor morbi cauſſa ſalſus & bilioſus fuerit, nihil
Lib. de mor. mul. abſurdi eſt præbere Pectunculos, Buccinas, Aſtacos, Locuſtas. Eaſdem præſcribit Hippo-
crates puerperę, vt melius purgetur. Idem in morbo, in quo ſtercus per os eijcitur, capita-
Lib. 3. de diæta. libus partibus coctis vtendũ ſuadet: & τὸ ὑγρὸν καράβων, Locuſtarũ humorem, aluum mo-
uere ac vrinam ciere ſcribit. Carabos & Aſtacos coctos eſitatos, eorumq; ius potum con-
tra dorycnij venenum prodeſſe Dioſcorides tradit. Extat hæc confectio medicaminis miri
aduerſum dyſenteriam apud Marcellum Empyricum: Teſtam Locuſtæ id eſt illam ſpi-
Ad dyſenteriam. noſam vel aculeatam quę eſt iuxta caput, combures nitidè, & poſtea teres, vt in tenuiſſi- G
mum puluerem rediges: & ſic ei, qui ventris fluxu vel raſura laborabit, ex vino vetere, ſi
non febricitabit; aut ſi inæqualis erit, ex calida aqua dabis; ita vt de ſingulis Locuſtis te-
ſtas ſingulas integras exuſtas per triduum bibat. mirè ſanabitur. Author eſt Simeon Se-
thus teſtas earundem combuſtas ac potas cum vino meraco renes calculoſos expurgare,
Lib. 3. Halieut. multumque arenoſi lotij educere. Apud Oppianum Carabus eſca eſt cantharo piſci ca-
piendo idonea.

DE ASTACO. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

EX Cruſtatis proximum Locuſtæ genus eſt Aſtacus teſte Ariſtotele. Mul-
Hiſt 4. c. 2. ta hoc ipſum nomen ſignificata habet apud antiquos. apud Herodotum
Lib. 5. Aſtacus nomen viri, apud Plinium regio Byzantiorum. Nicephorus H
Li. 5. c. vlt. & alij locum in Bythinia ſtatuũt, qui Aſtacus dicitur, de quo Trebellius
Lib. 7. c. 37. hiſt. eccleſ. Pollio: Scythę, inquit, Bythiniam inuaſerant, ciuitatesq; deleuerant,
deniq; Aſtacum, quæ poſtea Nicomedia dicta eſt, grauiter vaſtarunt.
Teſtatur & Euſebius Aſtacum vrbem ampliatam, à Nicomede Bythiniæ rege Nicome-
diam appellatam. Apud Volaterranũ verò Aſtacus vrbs eſt in ora Aſię minoris, ſinumq;
cognominat Aſtacenſem, ab Aſtaco Neptuni & Olbiæ Nymphæ filio. Strabo eam vr-
bem in Chalcedonia ſtatuit, atq; à Megarenſibus & Athenienſibus conditam, his verbis
teſtatur. Poſt Calcedonum ſequitur litus, quod Aſtacenus ſinus appellatur, qui Propon-
tidis pars eſt. In eo condita eſt Nicomedia, dicta à nomine regis cuiuſdam Bythini, qui
eam condidit. Multi enim eodem nomine vocati fuerunt, quemadmodum Ptolemæi, pro-
pter prioris claritatem. In ipſo ſinu fuit vrbs Aſtacus, quam Megarenſes & Athenienſes
condi-

A condidere, & poſtea Dædalſus, à qua ſinus nominatus eſt. Deinde à Lyſimacho diruta, habitatores eius Nicomediam à Nicomediæ conditore tranſlati ſunt. Apud Pollucem ἀστακὸς aurium ſiue auricularum pars caua nominatur. Aſtacus nomen pueri Calphurnio in Eclogis. Cammarum (cammoron habet Dioſcorides) aconitum vocauere teſte Plinio, quod ſit radice cammaro ſimili, hoc eſt Aſtaco, vt quidam volunt. Colora Latinè, Cammarus Calepino: qui ex Apitio hæc verba recitat: Vel Cammarum defrutum mittas, quod Romani coloram vocant. *Lib.27.c.3.* *Colora.* *Lib.2.*

SYNONYMA.

EPICHARMVS in Hebes nuptijs, quem Archeſtratus dixit, Carabum id eſt Locuſtam eſſe declarat his verbis apud Athenæum: *Aſtacus.*

Adſunt Colybdæna, & Aſtaci quibus parui pedes, *Carabus.*

B *Longaq; brachia, Carabos nuncupant.* *Lib.3.*

Eſt tamen, vt ſubdit Athenæus, ſuum peculiareq; genus Carabis, id eſt Locuſtis, Aſtacis, Caridibus, ideſt Squillis. Eodem authore Attici Aſtacum per o proferunt Oſtacum dicẽtes, quemadmodum & Oſtaphidas pro Aſtaphidas. Epicharmus in mari, & terra, inquit: *Oſtacus.*

Κόσταχοι γαμψώνυχοι, vertit Dalechampius:

Et curuis vnguibus Oſtaci.

Aſtacorum vno in loco tantùm meminit Plinius, vbi inter Cancrorum genera eos numerat. Quocirca Gaza cùm non ſciret quid apud Latinos vocaretur Aſtacus, vulgi nomen ſecutus Gammarum tranſtulit, vt notat Rondeletius, quamuis Gammari vocabulum antiquum eſſe non ignoret, citans hoc Martialis: *Lib.9.c.31.*

Concolor in noſtra Gammare lance rubes.

Plinius: Aconitum, inquit, radicem habet modicam, Cammaro ſimilem marino, quare quidam Cammaron appellauere. Vbi Franciſcus Maſſarius Plinium Cammari nomine Aſtacum intellexiſſe putat. Zographus Squillam, cùm Theophraſtus radicem aconiti eſſe ſcribat, tùm ſpecie, tùm colore ſimilem καρίδι, ideſt Squillæ, ſic enim legit, non καρύᾳ, *Lib.27.c.3.* *Aconiti radix qualis.*

C vt Gaza, qui nuci tranſtulit: neq; σκαρίδι, vt Marcellus Virgilius, qui tamen rectè marinæ Squillæ conuertit. Dioſcorides aconiti genus alterum radices ait habere, ὥσπερ πλεκτάνας καρίδων μελαίνας, id eſt, vt cirros Squillarum nigras. Auget hanc eius opinionem Athenæus, qui Squillarum ſpecies ſic dictas fuiſſe veteribus Romanis his verbis tradit. Κάμμαροι, Cammari, Epicharmus in Hebes nuptijs: *Lib.7.*

Præterea boca, ſmarides, aphya, Cammari.

Horum etiam Sophron meminit in mulieribus mimis. Eſt autem Squillarum ſpecies, & ita à Romanis vocantur. Euſtathius in hoc Athenæi loco legit καμμόροι, ſic enim ſcribit. Κάμμορος fato ſuo, vel morte infœlix, & miſer homo. Significat autem hæc vox aliquando etiam Squillas, teſte Athenæo, his verbis. Κάμμοροι καλεῖ (lege ἐστι) γένος καρίδων ὑπὸ Ῥωμαίων οὕτω καλούμενον. Et fortè (inquit idem Euſtathius) vulgus inde corrupto nomine καβοῦρος dixit. Nos quidem Cammarum antiquorum Aſtacorum genus eſſe, quod alij Squillam fluuiatilem hodie nuncupant, poſteà probabimus. Dicuntur Ἄστακοι ex ſententia Rondeletij, quaſi ἄστακτοι, id eſt non deſtillantes, ſed abundè fluentes: quòd tubercula plurima, tum alba, tùm purpurea guttarum, ſiue lachrimarum ſpecie forcipibus inſperſa *Odyſſ.a.* *Etymum.*

D habeant. Itaq; author Gloſſarij non bene καρίδας interpretatur Cammaros. Quidam Aſtacum Ariſtotelis Elephantum dici putant apud Plinium. Vulgò in Italia dicitur Gammaro, & Cambaro, & peculiariter is, de quo hoc capite in primis agemus, Gãmaro di mare. Venetus hunc Aſtaſe, corrupto quaſi nomine ab Aſtaco, nominat. Galli, & Normanni Hormar. Illyrici Larantola, Mompelienſes Langrous. Gillius Maſſilienſes, ait, & Leonem & Aſtacum, ex Plinio diuerſos piſces, vno eodemq; nomine Ligombaudos nominant: Idem Aſtacumq;, inquit, Græci & qui accolunt Adriaticum ſinum etiam hac ætate ſic vocant. Eadem his verbis Bellonius. Aſtacum Maſſilienſes, vn Ligumbault, Genuenſes Lombardo vocant. Quin etiam Græcum vulgus antiquam Aſtaci appellationem adhuc retinuit. Conſtantinopolitani Liczuda, vel Lichuda appellant. Hiſpanicè Cammaron dicitur. Germanicè Humer. Polonicè Kakmorski. Hungaricè Rack. Anglicè à Creuyſe of the ſea. Nam Lopſter Anglorum Locuſta eſt, vt ſcribit Zographus, non Aſtacus: quanquam Eliota diuerſis locis, Aſtacum, Locuſtam & Leonem interpretatur à Lopſter. Quidam apud Anglos

Aſtacum Crabbe fiſhe appellari ſcribunt. Sed hoc nomen nimis generale cùm ſit, potiùs E
omnibus Cruſtaceis conuenire cenſeo. Crabbe enim Cruſtata omnia apud Belgas, Ger-
manos, Anglos, vt ab earum linguarum peritis accepi, dicuntur, priuatim tamen Cancer.

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

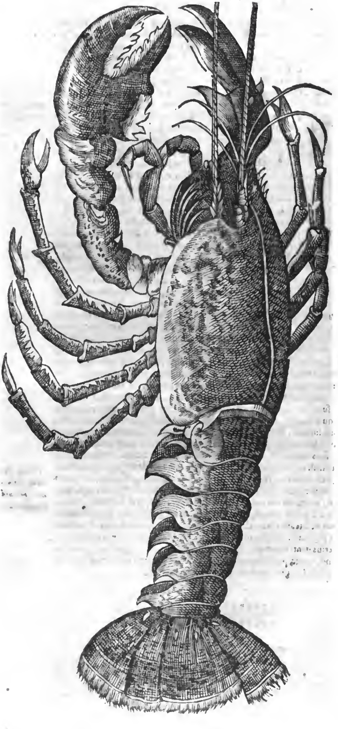
PLVRA ſunt Aſtacorum genera. Differunt magnitudine & loco. Ab ea alia minora,
alia maiora, ab hoc quædam marina dicuntur, quædam fluuiatilia: quæ duo tantùm
inuenio. Marinorum autem tria nouimus: maximũ, quod quibuſdam Leo eſt, & Ele-
Hiſt.4.cap.2 phantus Plinij: minimum, & quod mediam inter vtrumq; magnitudinem habet, generis ſui
Aſtaci communis deſcriptio. nomine inſignitum, & cuius hanc deſcriptionem nobis tradidit Ariſtoteles. Differt Gam-
marus à Locuſta brachijs, quæ denticulatis forcipibus protendit: atque etiam quibuſdam F
alijs diſcriminibus, quanquam non multis. Et paulò poſt: Gammaro, inquit, color, quod
Color. ex toto dixerim, nitet: nigriſq; maculis diſperſis euariat. Pedes inferiores ad grandes vſq;
Pedes. diſpoſiti octo, cum grandes ipſi longè maiores, extremaq; parte latiores, quàm Locuſtæ
habentur: ſed non ſpecie eadem, dexter enim ſuum extremum latum & oblongum, & te-
nue habet: ſiniſter craſſum & rotundum. Vterque tamen ſciſſus in extremo, perinde vt
maxilla tam infrà, quàm ſuprà dentatus eſt. Verùm dexter puſillos ſerratoſq; dentes con-
tinet omnes: Læuus primos ſerratos, intimos velut maxillares, ſcilicet parte inferiore qua-
tuor, & continuos: ſuperipre tres non continuos: vterque tamen partem mouet ſuperiorem,
ad inferioremq; aſtringit. Blæſus item vterque ſitu inferiore, tanquam nati ad capiendum,
premendumque. Duo ſupra eos grandes habentur: alij hirtiuſculi, paulò ab ore inferio-
res: mox branchiæ os circumdant, non ſine hirſutia frequentes, quas aſſiduè mouet. Flectit,
atque in os adducit duos illos hirtiuſculos pedes. Surculi etiam graciles geruntur à pe-
Dentes. dibus, qui ori proximi habentur. Dentes huic quoq; duo vt Locuſtæ, ſupra quos cornua
breuiora, tenuioraque, quàm Locuſtæ. Quatuor item alia adſunt cornua, ſpecie quidem
Oculi. duobus illis ſimilia, ſed tenuiora & breuiora. Super hæc oculi conſtituti ſunt parui, craſ- G
Frons. ſiuſculi, non vt Locuſtæ maiuſculi. Frons quaſi quædam acuta & aſpera, ſupra oculos ex-
Vt à Locuſta differat. tat latior, quàm Locuſtæ. Denique facies acutior & pectus latius quàm Locuſtæ, totumq;
corpus mollius, & carnoſius. Pedum autem octo numero pars ſciſſa in extremo bifurca-
tur: pars deſinit indiuiſa, quatuor enim bifurces ſunt, reliqui quatuor ſimplices ex toto
Collum. pertendunt. Quod autem collum appellant, quinq; partium foris eſt: & ſextum latius, illud
ſitum loco nouiſſimo habetur, tabellis continuatum quinque, interiora verò in quibus fæ-
Pectus. minæ prius pariunt, quàm foetum edant, hirtiuſcula quædam quatuor continentur, qui-
bus ſingulis ſpinæ ſingulæ breues, arctæq; eminent ad exteriora. Pectus corpuſq; totum
læue eſt, non more Locuſtarum aculeatum, & aſperum; verùm in pedibus magnis acu-
Forcipes. leos partis exterioris maiores eſſe manifeſtum eſt. Hactenus Philoſophus, qui rurſus ſub-
dit, alterutrum forcipem ſemper eſſe grandiorem, nec vnquam parem vtrumque viſum
De par.4.c.8 fuiſſe. Hoc & alibi tradidit non ſine ratione his verbis: Gammari ſoli non certum, ſed
alterutrum æquè, vt ſors tulerit, forcipem habent grandiorem, tam mares quàm fæminæ.
Cauſa cur forcipem habeant, quòd ex eo genere ſint, quod forcipem habet. Cur alterum
grandiorem incertè; quòd non integrum ſui generis naturam tenet, ſed ita degenerat, vt H
quod ad aliud deſtinatum eſt, eo non eodem, ſed ad greſſum vtatur. Aſtacum ſanè non no-
Cardani error. uit Cardanus, dum eum ſine cauda depingit, cancrum conſtituens, cùm quid Cancer ſit
ignoraſſe videatur. Nam, vt contra eum dicebat Scaliger, ſi Gammarum hoc eſt Aſtacum
vocat eum qui cauda caret, Cancrum dicet illud quod habet caudam. Cæterum ad reliqua
quæ ſuprà ex Ariſtotele attulimus, examinanda pergamus. Deſcriptionem hanc Aſtaci
Deſcriptio ex Bellon. nobis exhibuit Bellonius, parum ab Ariſtotelis diuerſam; Aſtacus à Carabo non magni-
tudine tantùm (eſt enim ille grandior) ſed & ipſo etiam colore differt. Carabus enim tan-
tummodò ruber, Aſtacus ex rubro fuluoq; liueſcit. Carabus blæſos atq; acuminatos an-
teriores pedes habet, Vrſæ marinæ modo, Aſtacus extentos & forcipibus dentatos, par-
temque mouentes ſuperiorem aſtringendo ad inferiorem. Cornua præterea ante oculos
Aſtacus gemina habet, ſed paulò quàm Carabus minora: quibus eodem modo iter præ-
tendit, intus concaua, ſub quibus alia quoque eodem numero minora latent ac tenuiora;

ſuper

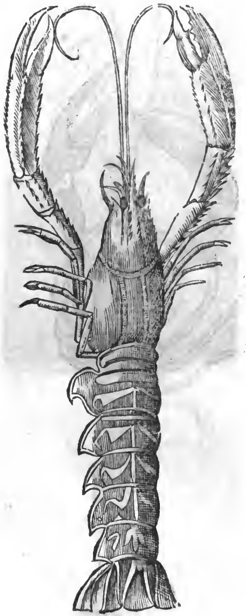
Digitized by Google

A ſuper quæ oculi conſtituti ſunt craſsiuſculi, non autem, vt Carabi maiuſculi. Læuem ha-
bent coſtam ſine aculeis, præter quam anteriore parte, quo loco roſtratam oſtendit, ad ro-
bur in certamine. Dimicant enim Aſtaci inter ſe arietum more, cornua attollentes. Pedes
vtrinque quatuor habẽt, quorum duo priores in extremo bifidi ſunt ad inceſſum: alij duo
natatui magis inſeruiunt, quàm apprehenſioni. Tabellas in cauda quinque videas. In col-
lo autem deinceps hoc eſt vſque ad caudam pinnulas paulò magis hirſutas, quibus in na-
tando commodè vtuntur. Hactenus Bellonius: cuius ſanè deſcriptioni non conuenit eius
icon, vt non ſine ratione ipſum Rondeletius carpſerit. Nam in Aſtaco quẽ depinxit, qua- *Bellonij icon*
terni pedes biſulci non ſunt, imò nulli, ſed oẽs articulis tantum intercepti, & in vngues ſiue *reprobatur.*
πλῆκτρα deſinentes. Et cùm Elephantum Plinij Aſtacum adultum exiſtimet, vnam ſcribẽs
eandemq; vtriuſque deſcriptionem eſſe, ſibi apertiſſimè contradicit, dum inquit: Pedes
vtrinque quatuor habent, quorum duo priores in extremo bifidi ad inceſſum: alij duo na-
tatui magis inſeruiunt, quam apprehenſioni. Deinde duo brachia in eiuſdem Aſtaci de-
lineatione binis articulis, ſingulisq; forficulis denticulata nuſquam comparent, ſed illa
ſunt reliquis quaternis craſſiora duntaxat, in ſingulos vngues, ſiue πλῆκτρα deſinunt, quæ
B altera parte vel ſerrata, vel hirſuta ſpectantur. Quare quod pro Aſtaco propoſuit, neque
Locuſtæ neque Aſtaci formam aptè refert, ſed potius commentitia res eſt. Nos verò cùm
videamus apud nullum authorem hactenus extitiſſe veram & accuratè depictam Aſtaci
figuram, hanc quàm exactiſſimè depictam damus. Hic & colore & forma optimè cum
Philoſophi ſuprà allata deſcriptione congruit. Nam thoracis pars ſuperior, quam dorſum
lubet appellare, itemque colli partes ſuperiores, vnà cum caudę lamellis quinque, exte-
rius nigris & liuidis maculis diſtinguntur. In ſumma Aſtacum hunc pro vero agnoſcimus.
Sed ne cuipiam hoc dubium moueat, propterea quòd collum eius ſex partibus diſtinctũ
depinximus, cùm tantùm quinque habere Ariſtoteles cogat credere, omneſque quotquot
hactenus de Cruſtaceis ſcripſerunt doctiſſimi viri quinque etiam partibus collum deli-
nearint; dicimus partem primam thoraci proximam, quandoque multò minorem cerni,
quàm in hoc Aſtaco noſtro, ita vt proculdubio credendum ſit Ariſtotelem hanc partem
non annumeraſſe colli partibus, ſed thoracis. Huic ſubiunxi duos alios Aſtacos mediæ
magnitudinis, ſed prædicto minores; quorum prior corpore magis eſt vario, antennæ enim
quæ ſatis ſunt longæ, rubent, item brachia, non tamen vbique, ſed hinc & inde, ac medius
C præcipuè brachiorum articulus, thorax ſupina parte ferrugineus eſt, collum partim dilu-
tè rubet, partim cinereo eſt colore, quali ſunt etiam pedes, brachia in omnibus articulis
aſpera tubercula per longitudinem ex ordine poſita habent, forcipumq; alter dentatus
vtraque parte tùm ſuperiore tùm inferiore, alter his dentibus priuatus cuius pars infer-
na & ſuperna quamuis longior, tamen recta magis & æqualis. Poſterior Aſtacus ſupina
parte nigricat, prona luteſcit, lateribus nigris maculis variegatis, cornua & appendices
quæ ori proſtant, minaceo colore ſplendent, chelæ maiores in hoc longioreſque, quàm
in priore, & paucioribus tuberculis, denticulatæ intus exiguis tuberculis. Poſtremò addi-
di Chelam Aſtaci marini ex Zoographo, paulò breuiorem quàm depingitur, faciem ho- *Chela fa-*
minis ridiculam repræſentantem. Nam chelæ pars minor maximum & aquilinum naſum *ciem homi-*
refert: & quæ in vtriuſque partis confinio eminent verrucę, oculos, ſi ſupercilia addantur. *nis ridiculã*
Superiorem partem, quatenus ſeu cornicula quatuor ſupra naſum & frontem eminent, *repreſentãs.*
cæruleo aliove colore ſi pictor inducat, ad repræſentationem pilei auriti, & ad latera de-
ſcendentis ita tamen, vt lateant aures: retro & circa tẽpora pili promineãt nigri. Facies par-
tim albo inducatur pigmento, partim roſeo fuco niteat. Linguæ inſtar partis chelæ maio-
D ris tubera (Rondeletius dentes nominat) fuerint rubicundo colore inſigniẽda. Quod ſi cri-
ſtam quoque è pennis, caudæ præſertim gallinacei, capi aut pauonis nutantem, foramini
ſummo indideris, planè Gorgoneam & terribilem habebis faciem.

 Aſtacus

Aſtacus mediæ magnitudinis prior.

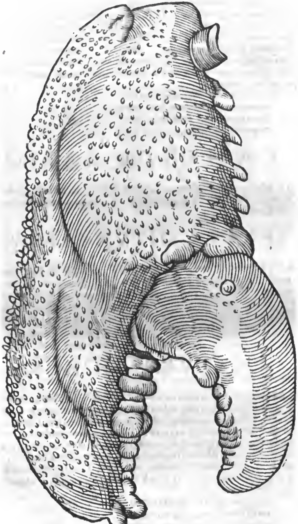

Digitized by Google

Digitized by Google

Chela Aſtaci marini ex Zoographo.

Digitized by Google

LOCVS.

E

CARABVS *inſidias faciens atq; Aſtacus acer*
In ſaxis habitant cauis, & paſcua carpunt.
1. Halieu. Oppianus interprete Lippio. Tamen author eſt Ariſtoteles, in leuibus terreniſque
Hiſt. 5. c. 17. locis Aſtacos prouenire, Locuſtas in aſperis & petroſis, neutros in cænoſis. Quare circa Helleſpontum & circa Thaſum Aſtacos naſci; circa Sigæum verò & Atho Locuſtas. Quocirca Ariſtotelem grauiſſimum authorem, & cæteris fide digniorem ſecutus Franciſcus Maſſarius, in his Plinij verbis, Locuſtæ degunt petroſis locis, Cancri mollibus; pro Cancri legit Aſtaci. Nuſquam non in Oceano frequentes: in Euxino tamen ponto nulli, quod his verſibus cecinit Oppianus.

Noxia non Ponto ſæua educantur in iſto
Et parui piſces nequidquam hoſtile timentes
Securi degunt vndis, procul Aſtacus ingens, F
Polypodes deſunt magni, deſuntq; Paguri.

CAPIENDI RATIO.

Hiſt. 4. c. 8. EOS odore eſcarum allectatos capi, ſcripſit Ariſtoteles, cùm vellet probare Cruſtata omnia odorandi facultate inſignita eſſe. Capiuntur autem eodem modo Aſtaci, quo Carabi.

SEXVS. COITVS. PARTVS.

Hiſt. 4. c. 2. FÆMINA in hoc genere nihil planè differt à mare teſte Ariſtot. Nam & mari & fæminæ forceps alteruter grandior more incerto eſt: parem verò vtrumque neutei vnquam habere viſus. Cocunt eodem modo, quo cætera cruſta intecta, quæ caudata G
ſunt, hoc eſt more quadrupedum retromingentium, vt fæmina caudam ſupinam exponat, mas ſuam ſuperponat, & applicet. A bruma iam oua ferre incipiunt. Ariſtoteles ante Arcturum oua excludere: abigere iam cocta, & abſoluta reddere ſcribit.

NATVRA. MORES.

ORE excipit mare, vt idem author eſt, cùm Locuſtæ ad branchias tranſmittant. Sine humore longiùs è mari deferri nequit. Quamobrem inquit Bellonius raro viuus Lutetiæ viſitur, putriſque eſt antequam eò perueniat Cardanus tamen con-
Hiſ. 8. c. 17. trà, Aſtacorum eam eſſe naturam ait, vt citius putreſcant quàm moriantur. Senectam vt
De anim. 8. tradit Ariſtoteles exuunt vêre aut poſt partum, vt Locuſtæ. Tam ſunt loci patrij amatores,
c. 22. vt ſi, teſte Aeliano, quem Aſtacum comprehendiſti, eum longiſſimè exportes, relicto ibi ſigno vnde ipſum cepiſti, eodem eum ipſum, vnde comprehenſus fuerit, arrepſiſſe reperies: H
Halieut. 1. ſi modò ita ex mari exportaueris, & deinde ſic propè depoſueris, vt ad mare adrepere queat. Quæ Oppianus ſic cecinit:

Aſtacus immenſum thalami ſub pectore amorem
Condit ſponte ſua, nunquam de limine cedit,
Inuitum ſi quis piſcem traducat in altum,
In propriam ſubito geſtit remeare cauernam.
Et cupit & quærit illo ſaltare profundo,
Ex quo piſcator cymba linoq; fugauit,
Non alios ponti non vult habitare receſſus,
Non aliam quærit patriam, ſed ſæpè penates
Demiſſos repetit, conſuetaq; ſaxa reuiſit.

Sic

A *Sic dulcem patriam gentes cupiere natantum,*
Et pontum & natale ſolum, quod ſtillat amorem
Illis, & pectus ſpargit dulcedine blanda.
Mortali generi patria quid dulcius extat?
Quid grauius miſero, ſi longis finibus errans
Sit procul à patria vitam tolerare coactus?
Exilium durumq; iugum perferre neceſſe eſt,
Externas inter gentes ignotaq; rura.

ANTIPATHIA.

ASTACVS Polypum extimeſcit, vt ait Aelianus, proculdubio ex Oppiano, qui ſic canit: *6. de anim. c. 22.*

Polypus inſidijs & duris Aſtacus armis *Halieut. 2.*

B *Et murana ferox alterno marte domantur.*

Sunt eadem de Locuſta dicta ſuperiori capite ex eiſdem authoribus.

HIEROGLYPHICA.

POTEST per Aſtacum non ineptè deſignari amator patriæ, quamuis enim hic in peregrinis ſit quandoque ſedibus, proculque à patrio ſumo, tamen veluti Vlyſſes apud Homerum: *Amator patriæ.*

Poſt varios caſus poſt tot diſcrimina rerum

tandem in patrium reuertitur ſolum.

NVMISMATA.

C IN Tarentinorum nummi cuiuſdam ænei altera parte Neptunus Nereo inſidet, dextera manu tridentem, ſiniſtra ſcutum tenens, infra autem Nereum Carabus, aut potiùs Aſtacus cernitur, ſuprà Nerei caput, & ante Neptuni pectus literæ Ν Ε inſcriptæ, à tergore Neptuni ΤΑΡΑΣ, altera verò parte Tarantem Neptuni filium videre licet equo inſidentem, infra cuius pedes duæ conſpiciuntur literæ, nimirum Σ Α. Quibus omnibus ſignificare voluerunt, Neptunum ab eis pro deo tutelari coli, qui non modò belluis illis marinis dominatur, ſed etiam omnibus, qui in ipſo mari continentur, piſcibus vilioribus, Cruſtatiſque etiam. Tarantem autem Neptuni filium ab altera parte excudi curarunt, quòd ipſe nomen vrbi, ac fluuio impoſuerit.

TEMPERAMENTVM.

NON defuere, inquit Iulius Alexandrinus, qui calido temperamento ſtatuere Aſtacos, coloris argumento, quem ex coctura rubrum contrahunt. At qui in cruſta D tantùm, id frigida quippè, ſed cum terreſtris alicuius parte, operati caloris qualitatem accipiens deterſione multa, rubri id coloris aſpectu manifeſtatur; vt in iride, vt in ſanguine, vt hic in Aſtacis, Cruſtaceiſque omnibus, vt in alijs omnibus, vnde deterſus appareat in cruſtaceo tegumento calor cum rubore. At candor in carne ſuus atq; integer maneat. Hactenus ille. Frigidos verò, & humidos eſſe temperamento teſtatur Simeon Sethi. *De ſalub. 15 c. 8.*

E

VSVS IN CIBIS.

ASTACI omnes marini, tam maiores quàm minores carne prædura ſunt prẹditi, vt Cruſtata omnia. Quocirca difficulter in ventriculo concoquuntur, tardeq; deſcendunt, ac ventrem reprimunt: At ritè confecti & præparati non imbecilliter alunt. Simeon Sethi vix etiam concoqui poſſe ait prẹſertim magnos: paruos enim faciliùs cōfici celeriuſq; deſcendere: caudas eorum (hoc eſt crura) difficiliùs etiam concoqui, etaſſioriſq; eſſe ſucci: idcircò condimentis calidis emendari, & ab eorum eſu vinum vetus & rubellum potari. Intereſt etiam vbi capiantur in Methymna enim optimi perhibentur. Nam Phyllius ſiue Phrynicus, ſiue Ariſtophanes apud Athenæum in Vrbibus hæc dicit:

Polypodium, Sepiolam, Carabum, Aſtacum, Oſtrea, Chamas,
Lepadas, Solenas, Muſculos, Pinnas, Pectines ex Methymna
Diligere.

Qui autem magnos amat, ex Alexādria portari curet, ſi propè eam degat. Sunt, inquit Cardanus, Aſtaci inſipidiores, & duriores è mari, quàm è fluminibus: adeò vt in Scotia cùm ederem nullius pretij mihi viderentur. Fortè Cardanus non benè coctis, nec benè conditis veſcebatur. Nam Matron Parodus apud Athenæum Aſtacum inter cæteros piſces lautiores, in Attico quodam conuiuio appoſitos ait. Mneſitheos aſſos elixis prætulit, & ideò elibano incoqui voluit. Non parum ſalſi habent ſucci, & minus tamen quàm teſtata. Fiunt *Lib. 2. c. 2.* etiam hyſitia ex Aſtacis. Eximuntur enim apud Apitium de ſua teſta, & in mortario conteruntur cum pipere, & liquamine optimo pulpæ, inde hyſitia plaſſantur & formantur. F

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Ad Cardialgiam. TYMPANICIS Aſtacum ratò, & ſolius voluptatis gratia offerre iubet Trallianus. Podagricis quoq; prohibebitur, præſertim ſi ex pituitoſo humore ortum ducat. Nam talem humorem ab Aſtacis generari idem Trallianus author eſt. In Cardialgia autem conuenire ait, quia non facilè corrumpatur, & acribus mordacibuſq; humoribus reſiſtat. Aetius in curatione colici affectus ex pituitoſo humore, Squillas & Cancros interdicit, Aſtaco autem pro voluptate frui permittit. Plinius medicus de dyſentericorum cibo tractans, ac de calore nimio, Oſtracoderma, & Aſtagines optimi cibi eſſe tradit. Putat Bellonius per Aſtagines eum Aſtacos intellexiſſe. Ex eorum chelis nautæ ſalina ſua conficiunt, in quibus ſal in piſcatione reponunt. Apud Belgas talis chelarū vſus eſt. Aedes cùm tam amplæ ſunt, vt habitantes canthari, aut annuli ferrei, aut mallei pulſum vix exaudiant, itaque tintinnabula in his locis procul ab oſtio ſitis tabulato aut muri eminentiori loco affigunt cum loro annexo, aut filo ferreo craſſiuſculo, per domus penetralia ſi quæ ſint obuia deducto ad oſteum vſque, quo pertuſo filo chelam Aſtaci, loco manubrij annectunt, quod apprehendit manu, cùm quiſpiam pulſare tintinnabulum cupit. G

DE LEONE. SEV ELEPHANTO.

Cap. IV. H

ÆQVIVOCA.

Rex Leo dictus. *Leo animal quadrupes quale.* *Serpens Leo.* LEONIS vocabulum pro rege apud Græcos accipi non reperi vnquam, miror'q; quod ſcribit Iſidorus: Leo Græcè rex interpretatur Latinè, eò quòd ſit princeps omnium beſtiarum. Eſt autem Leo animal quadrupes, omnium animantium ferociſſimum & generoſiſſimum, vno excepto nomine, præcipuè cùm colla armoſq; veſtiunt iubæ, quod ætate accidit. Eſt etiam nomen ſideris cœleſtis apud Latinos & Græcos, ex numero duodecim Zodiaci ſignorum. Serpens etiam quidam ſic vocatur, alio nomine κεγχρίνης dictus Nicandro.

Digitized by Google

A Nicandro. Λέων dicta fuit Elephantiaſis etiam apud Areteum; At λέων κρηνοφύλαξ, Leo fontis cuſtos, dicta fuit Athenis ærea Leonis effigies ſuper fonte eo, ex quo aqua efferebatur, ἐν ταῖς πρὸς ὕδωρ δίκαις teſte Polluce, cui etiam λέων dicta fuit tremendæ ſaltationis ſpecies, ab Athenæo tamen inter ridiculas ſaltationes recenſetur. Denique λέων eſt nomen viri proprium, vt Latinis Leo. Similiter Elephantus quadrupes eſt omnium ferè animalium maximum, Europæ incognitum, duobus celebre dentibus, ex quibus opera fiunt eburnea. Significat ἐλέφας poculi genus apud Athenæum, item morbum apud medicos illum qui Latinis lepra dicitur. *In Theriaca* *Elephanti æquiuoca.*

SYNONYMA.

PLERÆQVE nationes, vt inquit Gillius, etiamnunc Leonem nominantes Aſtacum, arbitrantur Leonem eſſe Aſtacum. Maſſilienſes enim & Leonem & Aſtacum
B Ligombaudos nominant, & Itali quandoque vtroſq; Leones, quamuis etiam ſint qui diſtinguant, maiorem Aſtacum hoc nomine appellantes. Plinius etiam ſeparatim de Aſtaco & de Leone tractat & Athenæus vtrumque diſtinguit, cùm inquit Aſtaco Leonem maiorem eſſe. Belgæ Leonem marinum appellant Ondocht. Neapolitani, inquit Gilius, genus quoddam Cruſtatorum etiamnunc Elephantum vulgò nominant: ſed hunc ne, an alium appellent, iudicare non poſſum, cùm piſcem non viderim, hæc ille. Platina à vulgaribus ideo Leonem dictum ſuſpicatur, quòd Leonis terreſtris animalis colorem ſimilitudinemq; quandam habeat: quam cùm ego nullam in eo offendam, ita ob magnitudinem appellari putem.

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

C ELEPHANTVM Plinij eundem facit Bellonius cum Leone, nec ab Aſtaco grandi diſtinguit, vt ex eius hiſce verbis apertiſſimè declaratur. Plinius inquit, Elephantum marinum ſic depinxit, vt eius delineatio Aſtaco planè conueniat. Inter marina, inquit, ſunt Elephanti Locuſtarum generis, nigri, pedibus biſulcis. Ego verò pro pedibus biſulcis quaternos intelligo, quos duo etiam brachia vtrinq; ſubſequuntur. Addit præterea brachia duo binis articulis, ſingulisq; forficulis denticulata, quæ in Aſtacis cernimus. Nam ſingula grandia Aſtaci brachia, binis articulis intercipiuntur, & denticulatis forcipibus biſulcis armata ſunt. Quamobrem adultum Aſtacum à Latinis Elephantum etiam dictum fuiſſe crediderim, nam Aſtaci quanto maiores euadunt, eò nigriores euadunt. Quod autem ad Leonis apellationem attinet, conijciendum eſt Græcos Aſtacis grandibus nomina immutaſſe, & Leones potiùs quàm Elephantos appellare maluiſſe. Nam & Aelianus eam deſcriptionem tribuit Leoni, quam Plinius Elephanto. Oppianus. *L. 2. aquatil. cap. 3.* *Leo Plinij & Elephantus idem.*

Τῶν ἤτοι προὔχει λέων, βλοσυρή τε ζύγαινα,

Quod ſic Lippius vertit.

Magno horrore Leo, poſt hos horrenda Zygena.

D Aelianus Leonem marinum Locuſtæ ſimilitudinis eſſe ſcribit, ſed corpore magis tenui, ac gracili: brachiaque habere tum maxima, tum Cancris ſimilia: & cœruleo colore eſſe, ſubnigriſque diſtingui maculis. Conſtat igitur Leonem eundem eſſe piſcem quem Elephantum: ac plurimum eos hallucinari, qui noſtras Eſcreuiſſas Leones eſſe putant; hæc Bellonius. Sed cùm verba Aeliani integra non adducat de Leone, imò quædam etiam omittat quæ ſcitu fore digna iudicaui, ea hîc ſubiungam: Marinum Leonem inquit, Locuſtæ ſimilem eſſe ſcio, præterquam quòd tenuior & gracilior apparet, & ex aliqua cruſtarum ſuarum parte cœruleus (cæruleo colore eſt & ſubnigris maculis diſtinguitur, Gillius.) Ignauus eſt, (νωθὴς) Forcipes illius maximæ, Cancrorum forcipibus figura ſimiles ſunt. A piſcatoribus benè peritis, membranas quaſdam habere dicitur appenſas ex teſtis & colligatas; ſub quas ſubiectæ ſint molles carunculæ & teneræ, quæ Leonis adeps appellentur. Hactenus Aelianus. Ionius quoque Leonem Plinij ab Aſtaco non ſeparauit. Rondeletius verò quidem Aeliani Leonem & Plinij Elephantum non diſtinguit: ſed Plinij Leonem & Elephantum *L. de animal. 14. cap. 9.*

phantum

Athenaus correctus.

phantum diuerſos eſſe liquidò oſtendit, his verbis: Athenæus obiter tantùm ex Diphilo E Leonem inter Malacoderma recenſuit, quo in loco pro μαλακοδέρμων perperam legitur ὀστρακοδέρμων, vt ex contextu apparet: Τῶν δὲ μαλακοδέρμων καρὶς, Ἀστακὸς, Κάραβος, Καρκῖνος, Λέων τοῦ αὐτοῦ γένους ὄντα διαφέρουσι. μείζων δ' ἐστὶν ὁ Λέων τοῦ Ἀστακοῦ. Ariſtoteles nullam omnioò mentionem fecit. Plinius nominauit tantùm. Cancrorum genera, Carabai, Aſtaci, Mæę, Paguri, Heracleotici, Leones. Libro 32. cap. 11. notam addit, qua à ſimilibus ſecerni poſſit: Leones, inquit, quorum brachia Cancris ſimilia ſuot, reliqua pars Locuſtæ. Ex quibus verbis quiſnam ſit verus Leo, poſt longam diligentemque omnis generis Cruſtatorũ inueſtigationem certò me cognouiſſe exiſtimo, qui cum minimè contemnendus, imò ſpectatu digniſſimus eſſe videatur, paulò fuſiùs qualis ſit exponam. Λέων à Græcis dicitur, ita à Latinis Leo, à colore flauo, vt arbitror, quò coloratus eſt dum viuit, & è mari captus educitur, & quòd hirſutus ſit. Aſtaco corporis ſpecie affinis eſt, ſed brachia longiora habet, forcipes tenues & latiuſculos, quorum ſciſſura maior quàm in vllo alio Cruſtatorum genere pro corporis ratione. Tuberculorum qui in Elephantis ſunt loco brachia villis veſtiuntur & aculeata ſunt. Pedes tres qui proximè brachia ſequuntur, longiores ſunt, aculeati, in calcaria terminati: vltimus exiguus, breuis & tenuis, neque aculeis neque pilis munitus. F Præterea ab Aſtaco dorſi aculeis differt, quibus cum Locuſta conuenit. Vtrinque cornua duo longiſſima tenuiſſimaq; habet, item alia in fronte breuia, inter quæ vnum in fronte eminet acutum, neutra parte ſerratum: hæc ſunt oculorum propugnacula, qui cornei ſunt & prominent. Corpus totum vndulatum eſt, inſtar panni ex hircorum camelorumque pilis contexti, camelorum vulgò appellamus.

L. 9. cap. 31.

Leonis Rondeletij deſcriptio.

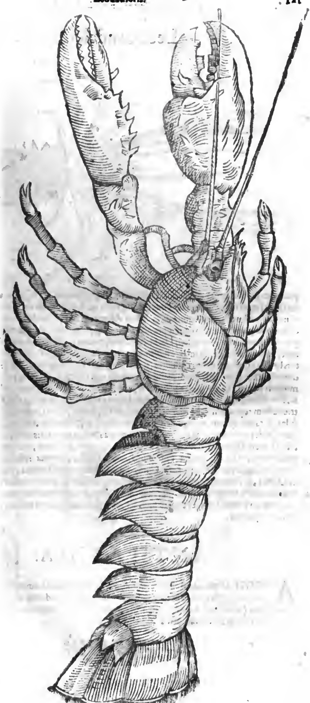
Cauda.

Cauda perinde ac in Aſtacis in pinnas quinque deſinit, ſed lineis magis diſtincta. Captus Leo circa Lerinum inſulam (quę nunc inſula D. Honorati dicitur) nõ procul ab Antipoli, ad me miſſus eſt. Hęc qui cum Plinij verbis conferet, ex brachijs Cancris ſimilibus, Locuſtæ corpore, Leonem eſſe, quem depinximus, facilè iudicabit. Ex Cancris enim permulti brachia pro corporis magnitudine longa habent, hirſuta, forcipata: corporis Locuſtæ figura longa eſt, cauda ex tabellis conſtat, dorſum aculeatum, quæ in Leone noſtro expreſſa ſpectantur. Non minus abſurdè de Leone, quam de Aſtaco loquitur author libri de Aquatilibus. Nam quemadmodum Aſtacum adultum, à Latinis Elephantum dictum fuiſſe credit: ita Græcos Aſtacis grandibus nomina immutaſſe, & Leones potiùs quam Elephantos appellare maluiſſe. Nam Aelianus, inquit, eam deſcriptionem tribuit Leoni, quàm Plinius Elephanto. Eſto G idem ſit Leo Aeliani, & Elephantus Plinij, an propterea rectè concludetur eundem eſſe Plinij Elephanthum & Leonem? Sic enim ille concludit. Conſtat igitur Leonem eundem eſſe piſcem quem Elephantum. Non vides Plinium hunc ab illo apertè diſtinxiſſe? Nam cùm Plinius de Elephantis dixiſſet, paulò poſt Leones ſubiunxit, & notam diuerſam addit: quorum brachia, inquit, Cancris ſimilia ſunt, reliqua pars Locuſtæ. Alius eſt igitur Plinij Elephantus, alius Leo quem hoc capite expreſſimus. Hæc omnia Rondeletius, ex quibus vt dixi apparet, eum conſentire cum Bellonio, quod idem ſit Aeliani Leo, & Plinij Elephantus: ſed alium eſſe Plinij Leonem, ab eius Elephanto manifeſtè declarat. Quid in tanta controuerſia ſenſerit Cæſar Scaliger, nobis non aperuit eo in loco vbi Cardanum docet, quot ſint Cruſtatorum genera, & quænam: ſed alio in libro ſuo nobis ſuam ſe declaraturum ſententiam eſt pollicitus. Prędicto tamen loco fatetur, ſe vidiſſe Aſtacum, cuius brachium puerilis brachij magnitudinem æquaret. Ergo non magnitudine Aſtacum à Leone aut Elephanto diſtinxit, quemadmodum Diphilus apud Athenæum, qui Leonem Aſtaco maiorem eſſe ſcripſit, ſed aut forma, aut nullo diſcrimine per Aſtacum & Leonem idem intelligens. Eſt apud me Aſtacorum genus inſigni conſpicuum magnitudine, qua à H vulgari differt Aſtaco, & nonnihil corporis figura; planè à Rondeletij Leone, ſi eius iconi, quàm noſtræ appoſuimus, fides aliqua ſit habenda, magis diuerſum, quam ipſe Aſtacus, cuius imaginem ſuperiùs ſpectandam propoſui. Is igitur Brunduſij captus, ad me miſſus eſt ab Archiepiſcopo Brunduſino. Leonem vulgus adhuc ibidem vocat, eſt autem magnitudine tredecim palmorum: brachij dextri ea magnitudine, qua ſe conſpexiſſe refert Iulius Scaliger, ſiniſtrum autem multò tenuius. Quod miror Rondeletium in ſua icone non expreſſiſſe; niſi eius Leo hoc in ſe habeat proprij, vt eadem ſit vtriuſque brachij granditas, quod tamen in animum inducere nequeo, cùm ſit ex Aſtacorum genere, qui alterutro brachio ſemper differunt. Erant etiam noſtri Leonis huius chelæ tuberculis interius ab vtraque parte, tanquam dentibus munitæ, quæ in Rondeletij Leone deſunt. De colore eius nil certi habeo quod dicam; quandoquidem cruſta eius tantùm exempta carne ad me miſſa fuit, quæ iucundè rubebat, vndè conijcio, coctam antea fuiſſe. Plinium, vbi Elephantum

Contra Bellonium Rondeletius.

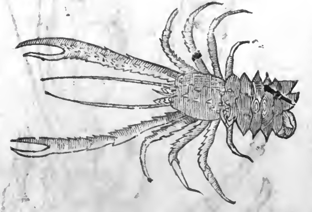
Extr. 245.

phantum

Leo Rondeletij.

E

F

phantum ſuum nigrum eſſe declarat, aliqui intelligere putant per nigrum violaceum colorem exſaturatum. (Nã κυανὸς Græcè de nigro, vt de Aethyope, & cæruleo, vt de mari dicitur,) ſic violas nigras Virgilio dici. Ijdem Aſtacos inde purpurei & violacei coloris eſſe exiſtimant, rubere autem cum ſunt cocti. Non ſupprimendos duxi duos alios Aſtacos, propterea quòd ſint Rondeletij Leoni valdè congeneres. Pedibus enim et brachijs differunt, itemq; cornibus. Nam hæc multo ſunt vtriq; longiora, ita vt vltra chelas protendantur. brachia quoq; & pedes craſſiores, tres vtrinq; pari ferè magnitudine, quippè poſterior dimidia parte minor eſt, quem pictor in ſecundo non expreſſit. Vtriuſq; etiam brachia admodum aſpera, imò aculeata præſertim parte interna, ſed priores maximè hirſuta & piloſa. His adiungo Aſtacum marinum, quem Humer vocant Germani, ex deſcriptione ſeptentrionalium regionum Olai Magni. Ingentem eſſe ſcribit, inter Orchades & Hebrides inſulas, & tam validum, vt hominem natantem chelis apprehenſum ſuffocet. Sed non probo quod pedes omnes biſulcos pinxerit, & caudam tabellis tam multis conſtruxerit. In eadem tabula idem Olaus Magnus depingit Aſtacum duodecim pedum, qui deuoratur à monſtro marino, vt hic conſpicitur. *Forcipũ vis.* Forcipibus, inquit Gillius, firmiter Aſtaci & Leones retinent, quidquid comprehenderunt. Cùm enim Maſſiliæ multas Boopes, Mænarum genus, & Leones, & Aſtacos cepiſſent, nauiculamq; vbi huiuſmodi piſces captiui tenebantur, in litus expulſam reliquiſſent, & vulpes in eam ipſam ad exedendos Boopes inuaſiſſet, accidit vt hæc in horum forcipes pedem poneret, ex quo totam noctem retenta, mane à piſcatoribus capta fuit. *Vulpes pedibus detẽta ab Aſtaco capitur.* G

ANTIPATHIA.

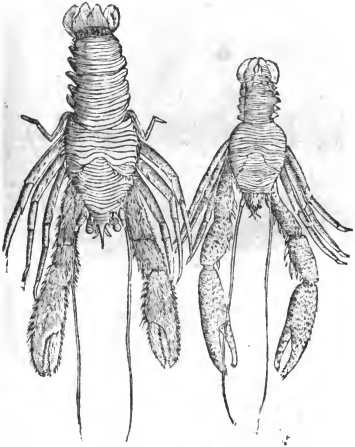
H

AVDIVIT aliquando Aelianus, terreſtrem Leonem ſummè timere marini Leonis aſpectum, abſurdum ſcilicet ac formidabilem; ſed neq; odorem eius ferre: itemque illum ipſum (terreſtrem Leonem) marini extritarum cruſtarum puluerem in aqua bibentem, à ventris morbo liberatum iri.

Digitized by Google

Aſtacus ſimilis pediculo marino.

1 2

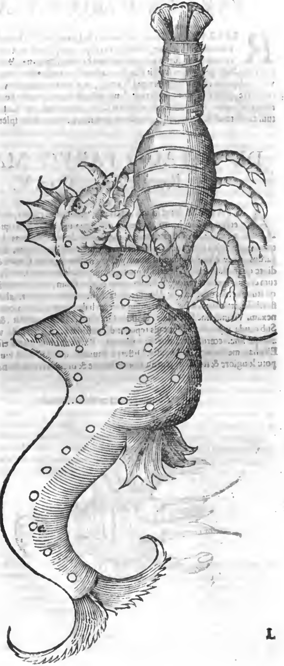
Digitized by Google

Aſtacus marinus, qui hominem apprehenſum ſuffocat.

Digitized by Google

Aſtacus duodecim pedum, qui deuoratur à Rhinocerote marino.

VSVS IN CIBO, ET ALIIS.

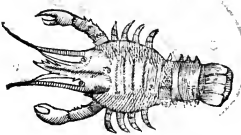
REFERVNT Leonem marinum à Belgis appellari Ondoche, propterea quòd à menſis amoueatur, nihilque in cibo valeat. Apud nos tamen lautis apponitur conuiuijs: In furno enim admodum calido, ſine aqua, liquamine vel oleo leniè coquitur. Sunt qui eum, vt ſcribit Platina, carbonibus circumuallent, crebroq; voluant, nevè comburatur: coqui item ex aqua & aceto, vt Cancros fluuiatiles, plus tamen coctura requirere, quòd craſſior ſit & durior: Aiunt teſte Aeliano, adipem Leonis ad hoc ipſum homines adiuuare, vt ſquallidæ & infuſcatæ faciei nitorem afferat. Cum roſaceo in vnguentum conformatus, formæ pulchritudinem conciliare, & venuſtum ſplendorem enitere facit.

De anim. 14 cap. 9.

DE ASTACO PARVO MARINO Rondeletij. Cap. V. F

ASTACVM hunc inquit, marinum paruum vocamus, vt à magno differat: vt etiam ab Elephanto, & Leone diſtinguatur, cuius ſolus quòd ſciam, Athenæus meminit. Ex Oſtracodermis, inquit, ſunt Squilla, Aſtacus, Locuſta, Cancer, Leo: quæ eiuſdem cùm ſint generis, differũt: maior autem eſt Leo Aſtaco. Eſt Aſtacus hic ſemper paruus, nec ferè vnquã magnitudinem picturæ noſtræ ſuperat. Capite & thorace eſt rotundiore quàm fluuiatilis, in lateribus inciſo, è capite eminet cornu latiuſculum, magnum ſi totum corpus ſpectes, vtrinq; ſerratum, inter oculos ſitum, quos recondit & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa ſunt. Duo breuiora cornu ſerrato viciniora, alia duo multò lõgiora, flexibilia, articulata. Chelam vtrinque vnicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam. Vtrinq; ſine forficibus. Collum ſiue cauda tabellis conſtat, & in pinnulas deſinit. Sub cauda appendices ſunt ouis reponendis deſtinatæ. Aſtaco huic viuo corpus rubeſcit, G alioqui lineis cœruleis tranſuerſis variatum. Rarus ac bonæ carnis eſt, firmioriſque quam Elephas, melioris quàm Locuſta. Differt à fluuiatili, quòd ſit dum viuit, colore fuſco, corpore longiore & ſtrictiore, cornu frontis latiore & breuiore: hæc Rondeletius.

Aſtacus paruus marinus Rondeletij.

DE

A

DE CAMMARO, SEV ASTACO Fluuiatili. Cap. VI.

SVNT qui Cammaron apud veteres noſtrum Aſtacum fluuiatilem, quem vulgò vo- *Cammaron*
cant Gammarum, eſſe negent. Ab hac enim quæſtione capitis initium ſumemus, *antiquorum*
quam ſuprà promiſeramus nos explanaturos, ac diſcuſſuros. Quid igitur erit κάμ- *num Gam-*
μαρον? nunquid Squilla eſt? Sic ex Athenæo docere videntur, quum inquit: Κάμμαροι καὶ *marus fluuia*
αἱ (ἰσὶ) γένος καρίδων ὑπὸ Ῥωμαίων οὕτω καλούμενοι: id eſt, Cammarus appellatur etiam *tilis.*
Squillæ quoddam genus à Romanis. Sanè vt dicam cum doctiſſimo Cæſare Scaligero, à
Squilla parua Gammarus parum differt, ſi minus accuratè conſideres. Diligentiùs intuenti
recognoſcetur Gammari roſtrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, qui-
B bus pro manibus vtitur, forcipati: Squillæ vniformes. Squillæ lamellæ latiores: ipſa tota
compreſſior. Puto igitur Gammarum antiquis fuiſſe noſtrum hunc fluuiatilem Aſtacum.
Alioqui ſi is non eſſet Cammarus, nullo nomine ab antiquis deſignaretur. Non enim eſt
Cancer fluuiatilis. Et Varro cùm iubet villaticis anatibus præberi Cammaros, de marinis *Lib. 3. de re*
intelligere non potuit. Et Galenus aliud fecit ab alijs omnibus nomen flexu diminutiuo, *ruſt.*
vt ab Aſtacis & Squillis differret; enumerat enim inter Cruſtata ἀςακοὺς καὶ παγούρους καὶ *Lib. 3. de*
καρκίνους τε, καὶ καράβους, καὶ καρίδας, καὶ καμμαρίδας. Non eſt igitur Cammarus Squil- *alim. facul.*
la, vt ex Athenæo quidam putant. Plinius quoque Cammarum à Squilla diſtinxit. Nam
quodam in loco, vbi ſex & ſeptuaginta piſcium genera recenſet, Cammarum enumerat, *Li. 32. c. 11.*
cùm poſtea Squillam eodem capite pronunciet. Non ſunt etiam hac tempeſtate audiendi
medici, qui Aſtacos noſtros, fluuiatiles Cancros exiſtimant, cùm Cancris ſit corpus rotun-
dum teſte Ariſtotele, & cauda non extenſa, ſed corpori applicata: Aſtacus verò ſit corpore
longo Locuſtis ſimili, quòd capite collo ac tabellis ſit diſtinctus.

C

SYNONYMA.

IN fluuijs itaq; iſtiuſmodi Cruſtata, quæ à marinorum Aſtacorum figura, Aſtaci fluuia-tiles, Καμμαρίδες à Galeno, κάμμαροι apud Athenæum nominantur, proueniunt. Nam non benè apud eum Euſtathius legit κάμμοροι, vt monui ſuperius. Ariſtoteles ijs peculiare nomen non deſignauit, ſed inter Cruſtata minutiora, quæ nomine carent, poſuiſſe videtur. alij Squillam fluuiatilem vocant: Romani, ac Veneti, Gammarellam, & fluuiatilem Gambarum, & Gammarum, quo poſtremo vocabulo Gaza in ſua verſione apud Ariſtotelem Aſtacum vocauit, Latinumque fecit. Hodiernis Græcis, Caranis, & Caranida, à Caride nomine detorto, appellatur. Gallis Eſcreniſſe. Flandris Kreuits: Anglis Creuis, Creuiſe, Crauyſhe. ſed marinum Aſtacum etiam Angli à ſea Creuyſe nuncupant. Proxima vox Germanica Krebs. Illiricè Kak.

D

GENVS. DIFFERENTIA. Deſcriptio.

RONDELETIVS nobis ſuum fluuiatilem Aſtacum ſic deſcripſit. Corpore eſt rotundo (tereti. nam vt cylindrus & globus vel circulus differunt, ita teres & rotundum. & ipſe Rondeletius paulò inferiùs Cancros rotundos, Aſtacos longos eſſe ſcribit: Zoographus.) capite in cornu latiuſculum breue & acutum deficiente, ſub quo latent oculi. Capiti præpoſita ſunt cornua quatuor, duo breuiora, alia longiora, articulata, flexibilia, in tenuitatem pili deſinentia. Vtrinq; chela vnica eſt, aſpera, denticulata, articulis quaternis connexa, pedes vtrinque quaterni, bini chelis propiores bifidi ſunt & hirſuti, bini poſteriores in calcar deſinunt. Poſterior corporis pars quæ collum appellatur, ſex tabellis con-

conſtat,cauda pinnulis quinq; media ſcuti formam refert,& articulatā eſt: vtrinq; duæ communi articulo, poſtremæ proprio colligantur. Os dentibus munitum,vt in Locuſta & Cancris. Carnis aliquid in ore & lingua. Sub cauda appendices ſunt, in quibus oua reponuntur. Diligens etiam in ſuo deſcribendo fuit Bellonius. Nam probans hunc eſſe ex Aſtacorum genere, ſic inquit: Nam eius bifurca brachia duabus tantùm articulationibus intercipiuntur, quæ duo pedes vtrinque forficulis in extremo denticulati ſubſequuntur; reliqui quaterni non diffinduntur. Caudam quoq; vt Cammarus quinis tabellis loricatam,pinnulaſq; in extremo quinas habet: ambobus (Aſtaco tùm fluuiatili,tùm marino) idem ferendi & excludendi modus: iiſdemq; ambo cornibus, dentibus, roſtris, mucronibus,tibijs & externis partibus præditi ſunt, quod idem de internis dicere par eſt. Porrò Gammari (fluuiatilis) ventriculum mutis vndecunq; ambit: multi falsò eius ſtercus eſſe credunt: ego verò eius hepar eſſe puto. Multorum ciborum capax eſt ſtomachus, tàm miro artificio fabrefactus, vt etiam in eius fundo alterum os competias ſuis maxillis & dentibus refertum. tot in lateribus branchias habet,quot pedes. Porrò vtrinq; in Cammaris ſpiraculum ſeu foramen ſub cortice ad latera oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Quidam porrò calculi in Cammari capite reperiuntur, quos Carciniæ nomine vocauerunt. Hactenus ille. F

Lib. 2. de aquatil. c. 3. (E)

Hiſt. 4. c. 2.
An habeant branchias.

In his in primis controuerſum eſt, num branchias habeat. Nam Ariſtoteles de Aſtacis marinis loquens non branchias,vt Gaza & Rondeletius transferunt,ſed βραγχιώδη dixit,hoc eſt partes branchijs ſimiles: rectè VVottonus, veluti branchias. Sic enim ait Philoſophus: Hæ os circundant non ſine hirſutia frequentes,& aſſiduè mouentur. Τὰ βραγχιώδη τὰ περὶ τὸ στόμα δασέα καὶ πολλά. Ταυτα δὲ διατελῆ κινῶν. Ego,inquit Zoographus,cirros potiùs quàm branchias aut βραγχιώδη has partes albidas dixerim. quid enim branchijs ſimile habent? non ſitum,non ſubſtantiam aut figuram, aut vſum. Motum dices ſimilem eſſe. Atqui verum non eſt, quòd aſſiduæ moueantur. Aſtacum enim fluuiatilem cùm vitreo vaſe maximè perſpicuo aqua pleno incluſiſſem, cirros illos obſeruaui moueri quidem & celerrimè, non tamen aſſiduè, nec ſemper: ſed in commotione aliqua ipſius Aſtaci aut affectu, tùm rurſus quieſcere prorſus. Bellonius mollia laterum additamenta, branchias in eis appellat: Tot, inquit, branchias in lateribus habent, quot pedes. Verùm nos illa quanquam ſpecie branchijs non diſſimilia, nec intrà, nec extrà aquam moueri vnquam vidimus. quare alium earum eſſe vſum puto, fortè ne aqua introrſum penetret, vel ad motum progreſſionis natationiſuè eis adiuuentur: non ad cordis & caloris natiui refrigerationẽ: qui branchiarum in piſcibus ſanguine & corde præditis vſus eſt, vt in terreſtribus pulmonis. Exanguia verò omnia in terra pulmone, ſic in humore eodem & branchijs carent. Ad hæc quæ branchias habent aquatilium, & aqua ſubeunte refrigerantur, extra aquam diù viuere non poſſunt: Cancri verò plurimis diebus poſſunt. Ego ſine cibo in ſola aqua ad dies tredecim viuum ſeruaui nuper, menſe Octobri: aqua ſingulo vel alterutro quoq; die mutata, in angulo zetæ noſtræ calefactæ. Sed neq; vt aquam ore acceptam reddant, dum cibum in humore capiunt, branchijs opus eſt Aſtacis. Vtrinq; enim ad latera oris per foramina quædam aquam remittunt: vt in extractis ab aqua apparet, ſi contempleris ſupinos. Et hoc Bellonius quoq; obſeruauit. Ariſtoteles verò in libro de Reſpiratione, circa finem capitis vndecimi (vt nos diſtinximus) nec branchiarum nec foraminum,ſatis clarè, quibus reddatur aqua, in hoc genere meminit, cùm ſcribit: Τὰ μὲν οὖν μαλακόστρακα, οἷον οἵ τε Καρκίνοι καὶ οἱ Κάραβοι παρὰ τὰ δασέα ἀφιᾶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν ἐπιπτυγμάτων. paulò antè autem dixerat, quòd non refrigerandi gratia, ſed neceſſariò dum cibum in aqua capiunt, eam admittant, vt & Cete & Malacia. Item hiſtoriæ animalium 4. 2. Τὴν δὲ θάλατταν δέχονται μὲν παρὰ (abundat hæc præpoſitio) τῷ στόματι πάντα τὰ τοιαῦτα. ἀφιᾶσι δὲ ἐπιλαμβάνοντα H (Gaza videtur legiſſe ἀφιᾶσι δὲ ἐπιλαμβάνοντες) κατὰ μικρὸν τοῦ αὐτοῦ μέρους οἱ Καρκίνοι, οἱ δὲ κάραβοι παρὰ τὰ βραγχιώδη. Ἔχουσι δὲ τὰ βραγχιώδη πολλὰ οἱ Κάραβοι. Quæ Gaza ſic tranſtulit: Mare omnia eius generis ore excipiunt, ſed Cancri parte oris exigua ducta reſpuunt: Locuſtæ ſuas ad branchias tranſmittunt, quas ipſæ plures quàm cætera habent. Quaſi verò hauſtam ore aquam aliundè Carabi, aliundè Cancri emittant: cùm in citato loco ex libro de Reſpiratione, vtroſq; eadem parte emittere clarum ſit: quare hic etiam pro οἱ καρκίνοι, οἱ δὲ κάραβοι, non aliter quàm illic legerim, οἵ τε καρκίνοι καὶ οἱ κάραβοι. Hoc etiam conſtat eandem partem Ariſtoteli diuerſis nominibus, modò τὰ βραγχιώδη, modò τὰ δασέα nominari. Hæc cuncta ſcitu digna & noua ex ipſo Zoographo referre placuit. Mutim quoq; quæ ambit vndiquaq; ventriculum, non benè opinatur Bellonius eſſe hepar, quod tantùm ſanguine præditis animalibus datum eſt. Porrò de lapillis quos in ſe continet Aſtacus, dubitatur quo hæreant in loco, quoq; ſint numero. In magnis & an-

Ariſtot. correctus.
Mutim non eſſe hepar.
Lapilli Aſtacorum vbi.

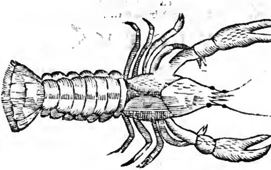
(G) (E)

A noſis Aſtacis lapillum aliquando reperiri, in proximo ſupra forcipes articulo, audiuiſſe ſe meminit Zoographus. Reperiuntur, inquit, Georgius Agric. bini lapilli globi dimidiati figura, in Cancrorum (ſic Aſtacos vocat) fluuiatilium capitibus. Videntur illi ſummo ventriculo adiuncti. Cardanus lapides candidos gigni in oculis, cortice depoſito duriore mollem induere, lapideſq; tunc fieri maximos tradit, abſumpta materia corticis in lapidibus. Creſcunt eis, vt ait Albertus plenilunio globi dimidiati duo lapidum inſtar ſub oculis interiùs, in fœmellis præcipuè, cùm ſuphar exuerunt. Germani vocant Krebsaugen quòd quaſi formam habeant oculi, vel Krebſteio. Hæc itaq; ſunt, quæ in Aſtaco fluuiatili conſpici poſſunt. Quamuis autem non dubitem, quin eadem omnia in marino quoque reperiantur, hoc tamen loco dicenda erant, propterea quòd Aſtaco fluuiatili omnia quæ dicta ſunt, ab authoribus adſcribantur. Pergam nunc ad eius genera, quæ à recentioribus duo conſtituntur, magnitudine potiùs, & loco, in quo degunt, differentia, quàm figura corporis. Minores vocant ſaxatiles, lapidoſos Cancros Albertus, propterea quòd ſub lapidibus degant, apud Germanos & Heluetios familiares, dicti Steinkrebs, & Thulkrebs: parte ſupina albicant, prona nigricant; elixi non vndiquaq; rubeſcunt, ſed partim albicāt.

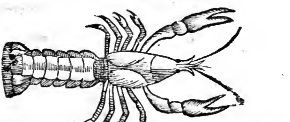
Genera Aſtacorum duo. Saxatiles quales.

B Maiores nigriores à Germanis dicuntur Krebs ſimpliciter, ab Heluetijs Edelkrebs, hoc eſt nobiles, quòd in nobilium patinis ſint frequentes. Hoc ſuperiùs deſcripſimus ex Rondeletio & Bellonio: qui etiam obſeruauit in Pado captos rotundiori eſſe corpore magiſq; crenato, quàm in Sequano, cuius dexter pes ſiniſtro tenuior eſt. Ego duo aut tria horum fluuiatilium Aſtacorum obſeruaui genera, ſi color diſcrimen faciat. colore enim tantùm differunt, & non alia quapiam quod ſciam parte. aliud enim cæruleo, aliud ferrugineo, aliud obſcurè nigricante colore eſt. Qui igitur primus depingitur, ferrugineo eſt colore, cum eo quem Zoographus depixit, & maiorem Aſtacum appellat idem, ſi iconi fides ſit habenda. Rondeletij icon ab huius differt in cauda & corpore, quod latius & breuius apparet in Rondeletij icone. Reliqua genera cum eiuſdem ferè ſint magnitudinis, vnica icone oſtenduntur. His adiungo iconem aliam quæ prona parte monſtrat oua, vt collo annectantur.

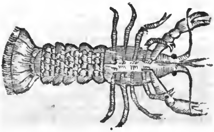
Aſtacus fluuiatilis alius.

Aſtacus fluuiatilis alius.

Aſtacus fluuiatilis alius prona parte pictus. E

F

L O C V S.

VBIQVE in Europa ſicubi non deſunt fluuijtorrentes, riui aut lacus abundant, tamen in Hiſpania, licèt non deſint flumina, inueniri negantur. In Gallia contra frequentiſſimi ſunt, & maximi, maximè verò in Pannonia; vbi carri multi onerantur eis exportandis aliò. Viennæ Pãnoniæ ſuperioris ſupra triginta currus Aſtacis onuſtos non ſemel numerauit Iulius Alexandrinus in foro, quod ab hiſce Gammarium vocant. Nouus Orbis dictus etiam minimè ijs caret: Quin optimos in fluuijs Americanis inueniri à nauigatoribus relatum eſt. Vtrunque genus tùm ſaxatile, tùm quod grandius & nobilius eſt, frequens eſt in Helueticis & Subalpinis regionibus. Sed ſaxatile loca amat lapidoſa: alterum verò grandius plana, & læuia, & terrena.

V I C T V S. G

SARCOPHAGI ſunt hoc genus Aſtaci, & Scatophagi. Cadaueraq; ſectantur. Nam ſi in aqua, vel equus, vel canis, vel quoduis aliud animal ſubmergatur, mox tanquã vultures magna frequentia adnatant, nec recedunt niſi quidquid ſit carnis arroſerint. Quo ſpectaculo quidam, inquit Rondeletius aliquando commotus, quemadmodum ex boue ceſo apes, ex equo Veſpas, ita Aſtaco fluuiatiles gigni exiſtimauit. Quamobrem equos mortuos in aquam conijciendos aliquoties curauit, tandem euentu ab eadem ſententia diductus eſt. Cancer fluuiatilis (ait Albertus Magnus) vt dicunt periti piſcatores etiam in gurguſtia (naſſas) intrat ad lucium & rodit eum. Cancri etiam lapidoſi qui ſub lapidibus degunt, carnes comedunt adeo, vt (quod Zoographus etiam eſt expertus) carnibus in Danubio alligatis nauibus, & in aquam ſuſpenſis adhæreat magna Cancrorum multitudo. Aiunt quidam animal eſſe amphibium, veſci herbis, noctu ad paſcua exire, præſertim Iunio menſe: ranas etiam appetere. Albertus: Cancer, inquit, lacte potatus, ſine aqua multis viuit diebus. Zoographus, vt retuli, Aſtacum domi viuum in aqua per H dies tredecim conſeruauit.

De piſ. fluu. ca. 35.

C A P I E N D I R A T I O.

CAPIVNTVR virgulis diuiſis in ſũmitate, quibus inteſtina aliqua, aut ranarũ corpora inſerta sũt, aut baculis, quibus iecinora iã fœtẽtia trãsfigũtur, ordine diſpoſitis, iuxta gurgites aut loca quæ habitare ſolẽt, denis duodeniſue: inde reticulo circumit piſcator, virgas ſingillatim eleuãs, ſubiectoq; reticulo cùm Aſtacus nõ adeo celeriter poſſit ſe explicare, decidit in reticulũ. Ita piſcator magna cũ voluptate centũ aut ducentos

refert

Digitized by Google

A refert domum bene robuſtos, & viuacea ac magnos. nam parui ad eſcam ſublimem non tam facilè accedunt: & vbi acceſſerint, antequam capiantur, excidunt. Alij plurimos ſic capiunt: ranas decorlatas, ità vt cutla appendeat, infigunt baculis fiſſis, & ſic diſponunt hos baculos per riuos, vt diſtent à ſe inuicem duarum vlnarum ſpacio aut circiter. Mox vbi acceſſerint Aſtaci, eleuant baculos, ſtatimque altero reticulum ſubtus tenente decutiunt. Sunt qui, vt innumeros capiant, naſſæ iecur aliquod imponant, in riui medio. Alij iecur vitulinum diſſectum in aliquot partes oleo frigunt, & in naſſa ſuſpendunt. Alij hircinum iecur bene aſſatum, camphora præparata (ſic inuenitur in libello quodam Germanico) illinunt, deinde omento vituli, vel ouis recenti circundant, & tabellæ alligant ſecundum artem. Pica etiam inter cætera eos venatur, & fertur picam quandam ab Aſtaco, quem ſecum in arborem detulerat, collo compreſſam ab eo perijſſe.

SEXVS.

B MARES, inquit Albertus, in ea parte qua corpus ad caudam continuatur ſubtus, quatuor longas habent virgulas prominentes, quibus fæminæ carent. Cauda etiam maris rotundior eſt, & planior, & ſpiſſior; fæminæ autem magis tenuis, & vacua & lata, quaſi compreſſa. Et alibi, mares à fæminis non differunt: niſi quòd fæminæ membra maiora ſunt: & cooperioriorum ſiue tunicarum (tabellarum) in cauda, diſtantia eſt maior in fæmina.

COITVS. PARTVS.

EODEM authore in coitu mas primùm aſcendit ſupra dorſum fæminæ: ea verò mox ſe ſupinam vertit: atque ita mas coit cum ea, confricando ſe ad eam ſine egreſſu ouorum. Oua pariunt per anum, per quem etiam excrementa reddunt. Neuter verò ſexus membrum habet, quod in coitu intret corpus alterius, ſed per applicationem portarum (meatuum) coeunt. Chriſtophorus Encelius Saluendenſis ore coire prodidit. Cardanus C iam excluſa iuncta corpori manere ſcribit, donec excludantur fœtus. Idemque meminit minimos Aſtacos caudæ matris adhuc adhærentes ſe conſpexiſſe, quod etiam à Zoographo eſt animaduerſum. Albertus ait: Oua fæminæ primò in corpore ſunt valde compreſſa: deinde paulatim exeunt, & virgulis ſub cauda curtis adhærent, donec complentur.

NATVRA.

TESTAS ſeu cruſtas & hi ſingulis exuunt menſibus: quo tempore lapillos in capite multo grandiores gerunt. Hyeme latent menſibus quinque; nam eius frigore læduntur admodum. Cruſtam autem veris tempore prodeuntes exuunt. Putant aliqui hiberno tempore eos quoque apparere, ac ad litora prodire: æſtate autem recedere gregatim ad aquas optatas. Lunæ vim quoque ſentiunt, quemadmodum Cruſtata omnia, & Oſtracoderma. Nam nouilunio admodum emaciantur, ſiuntque excarnes, plenilunio contrà pingueſcunt, vt etiam vêre & autumno.

D

EMBLEMATA.

ALCIATI hoc eſt emblema *in Paraſitos.*

Quos tibi donamus, fluuiales accipe Cancros:
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adeſt.
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Pernicesq; pedes, ſpiculaq; apta pedi.
Cùm vagus in triuijs, menſaq; ſedilibus erras,
Inq; alios mordax ſcommata ſalſa iacis.

TEM-

TEMPERAMENTVM. E

TEMPERAMENTVM, inquit Michael Sauonarola, non inuenio ab authoribus determinatum. Sed quia ſunt de genere piſcium, & ſomnum inducunt, idq; vehementer: indico ipſos frigidos & humidos, ita vt frigefaciant in primo ordine, humectent in ſecundo. Caſtor Durantes frigidos in ſecundo ſtatuit, humidos in primo. Sunt quidam qui calidos putarint, quòd inter coquendum rubeſcant: quorum certè argumentum valde frigidum eſt. Color enim non indicat rei temperamentum, vt alibi me apud Galenum legiſſe memini. Deinde ſi indicaret, cruſtæ tantùm naturam oſtenderet, quæ cocta rubedinem contrahit, non autem partium interiorum, quibus veſcimur, & de quibus iam eſt quæſtio. Nec omnium fluuiatilium Aſtacorum cruſtæ coctæ rubeſcunt prorſus: nam qui inter ſaxa lapidoſaq; loca habitant, cocti pallidiores ſua cruſta cernuntur. Coctione autem rubeſcunt cruſtæ: quia calor ignis partem terreſtrem in humido conſiſtentem deterget, dum in ipſam agit mediante humido. F

VSVS IN CIBIS.

PRÆTER Chelas & caudam, nil in his eſt, quod comedas: atque ea cùm ob frigidam intemperiem, tum etiam duritiam & craſſitiem malè audiunt. Quapropter non admodum concoctionem promouent, & longiore in ventriculo mora mandatis in caput frigidis, & humidis vaporibus ſoporem inducunt: cocta nihilominus ſatis nutriunt, & ſanguinem ſuccumq; non facile diffluentem generãt, & pituitoſum. Facilius autem dige-
In lib. 20. de ſanit. runtur quàm marini, & melioris, ſuauioriſq; carnis exiſtunt. Vnde Cardanus ait ſe admodum delectatum in cibo fluuiatilibus, marinos verò abhorruiſſe ſemper. Caſtor Durantes:

Aſtacus & mollis carne eſt & denique ſuauis,
Præditus, hincq́; ideo perfacile exequitur.

Minores qui inter ſaxa capiuntur, illaudati ſunt, commendatiores qui ſunt maiores & cocti rubeſcunt; viuos ac recentes conſeruari aiunt ſi chalibem appoſueris. Commendantur G
autem præcipuè Martio & Aprili menſibus: & magis creſcente luna quàm decreſcente. Reperiuntur aliquando in his intricatæ venæ albæ, Germani Neſtel hoc eſt ligulas vocant; improbantur hi in cibis, vt omnes piſces ita affecti. Dum itaque coquuntur, non ſimplicem aquam deſiderant, ſed mixtam cum aceto aut omphacio; feruentemq; vt caro eorum fluida firmetur, coquaturq; faciliùs: apud plurimos nobiles in Italia ſic cocti menſis apponuntur, cum acerrimo aceto, & ſale & pipere. Tortam ex Gammaris tempore ieiunij hanc no-
Tortæ. bis deſcribit Platina. Ex Cammaris elixis quod bonum eſt, in mortario tundes. Succum deinde amigdalinum cum aqua roſacea per ſetaceum tranſmiſſum præparabis: aut ſi id non poteris, ius piſorum aut cicerum alborum ſeruabis. Paſſulas & ficos quinque conteres. Modicum petroſelini, amaraci, betæ parum incoctæ, minutatim concides: cinnami, zinziberis, ſaccari, quantum ſat erit, addes. Mixta hæc & benè tuſa cum ouis lucij, vt concreta meliùs coquantur, in teſtu benè vncto, ac ſupter, ſuperuè incruſtato, ad focum pones flamma procul, coctum ſaccaro & aqua roſacea ſuffundes. Membra omnia hoc edulium lædit. Ex libro Germanico Baltaſaris Steen delij coqui. Cancros (ſic nominat Aſtacos) H
in olla vel in ſartagine coques (ſed in olla ſapidiores fiunt: faciliùs tamen aduruntur, niſi caueatur ſedulò) affuſo vino vel aqua, condies ſale & modico pipere. Cura ne exundet ius efferueſcens, cùm pulchrè rubent, ſatis iam cocti ſunt. E Cancris ſerum & coagulum: Cancellos paruos detracta cruſta, quam & fel ſequetur, & vena caudæ media extracta, in pila tundes crudos; lac affundes, & colabis (vel tranſiges per cribrum æneum, id eſt, multis exiguis foraminibus pertuſum) defundes in ſartaginem, & cochleari aſſiduè permiſcebis, ne aduratur: ſic etiam maculis vel punctis pulchrè variabitur. Lento igne coques; guttam aceti affundes, vt coaguletur. Tum in cribrum æneum fundes, modicè onerabis. De ſero iuſculum facies & croco colorabis. Coagulum in partes ſecabis; cibus eſt delicatus. Cruſtarum fartura: Cancris elixis cruſtas & chelas ſeparabis: & quidquid bonæ eſt pulpæ minutatim concides: modicum ſalis, & aromatum pollinem addes: cum ouo permiſcebis:

& hac

Digitized by Google

A & hac fartura rurſus implebis cruſtas & in veru ligneo ſuper craticula leuiter aſſabis: ſunt qui butyro frigant, id quoque leuiter. Addit & alios modos de pulpis contuſis, quos omiſit Zoographus. *Pulmentũ.* Sunt qui pulmentum de Aſtacis ſic fermè parent: Aſtacos coquunt, terunt cum medulla panis candidi, & cum lacte amygdalino per ſetaceum tranſigunt: agitant cum ſex ouis, modicum aromatici pollinis addunt. Ius ex eiſdem parat Bartholomæus Scappus *Ius.* hoc modo. Integros coctos aqua, vino, aceto, ſale, pipere, in mortario tundit, addita aqua *Lib. 3. de re.* tepida, dein colat per ſetaceum, hæc aqua erit rubicunda, eiuſdemque cum Aſtacis ſaporis, *cul. c. 113.* iuſque vocatur, hoc luteum magis efficiunt caudæ & chelæ Aſtacorum Vere & Autumno. Fiebat quoque olim garum ex Cammaris. Plinius: ſic alex (hoc eſt piſcoſum ſalſamentum *Garum ex* à ſuo liquamine nondum ſeparatum) peruenit ad Oſtreas, Echinos, Vrticas, Cammaros, *Cammaris.* Mullorum iecinora, innumeriſque generibus ad ſaporem gulæ cœpit ſal tabeſcere. Plautus *Lib. 3. c. 8.* apud Feſtum in Nerita.

Muriatica autem video in vaſis ſtanneis,
Bonam Naritam, Cammarum & Tagenia,
Echinos fartos, Conchaſq; piſcinarias.

B Videntur quoq; olim hi in rubris ſcutellis menſis fuiſſe appoſiti ex hoc Martialis verſu:

Immodice tibi flaua tegant chryſendeta mulli:
Concolor in noſtra Gammare lance rubes.

Si quis, inquit Georgius Pictorius, in vino ſublimato in vaſe Cancrum imponat, & accendat, ſtatim rubeſcet, quem deinde viuum & rubeum, ſpectaculi vice ridiculi, conuiuis inter coctos apponet. Putat Zoographus melius eſſe, Cancrum filo ferreo vel aliter tenere ſuſpenſum ne vaſis caliditate pereat vel amburatur: quod aliquando factum vidit.

VSVS IN MEDICINA.

AD canis rabidi morſum, eandem omnino Aſtacis fluuiatilibus facultatem, quam *Ad canis rabidi morſũ.* Cancris tribuere veteres, neque vnquam feſelliſſe experientiam compoſiti aduerſus veneni genus id de veteri deſcriptione ex fluuiatili Aſtaco medicamenti, ritè
C atque in tempore exhibiti vſu quotidie multo teſtatum, comprobatumque eſſe Iulius Alexandrinus affirmat; qui in medicarum quoque facultatum aliarum, quarum non eſt hic enumerandarum locus, vſus, inquit, experimur eoſdem, reportamuſque hodie ſæpè Aſtacorũ eiuſmodi præparatione, quos nobis olim de Cancris prodidere authorum ſcripta. Hæc ille *Salub. li. 15.* contra Rondeletium & alios, qui non probant medicos qui Aſtacis eam vim in cibis & pul *cap. 8.* monum vitijs ineſſe exiſtimant, quæ Cancris: quoniam carne ſunt præhumida, diſſipatu facillima, ac pauci nutrimenti. Sanè Leonellus Fauentinus carnem eorum cuidam ad phthiſim miſcet. Electuarium ad maraſmum & phthiſim ex deſcriptione Bartholomæi *Ad phthiſin.* Montagnanæ: Caudarum Cancrorum fluuiatilium præparatarum libræ dimidium: ſeminum intybi, acetoſæ, ſcariolæ, lactucæ, cuiuſque drachma ſeſqui: nuclei pinei purgati vnciæ duæ: ſacchari ſecundæ decoctionis vnciæ quatuor: mellis violacei quantum ſufficit, miſcentur. Ad talem aliqui commendant ius de Aſtacis fluuiatilibus in plenilunio captis. Ipſos etiam Aſtacos riuales & fluuiatiles in cibo commendant: liquore arte chymica ex eis diſtillato partes tabidas, macie & atrophia confectas, illinunt & perfricant. Tunduntur inquit, Ryffius, Aſtaci crudi cum ſuis cruſtis, & chymicis inſtrumentis ad ignem lentum
D in vaporem ſoluuntur: qui denſatus in aquam colligitur, vtilis ad tabem & atrophiam. Haſce præparationes nimis ſuperſtitioſas indicat Alexander Benedictus; quin per ſe prodeſſe admodum phthiſicis affirmat. In hectica febri etiam laudantur. Primo, inquit Gaynerius, *Ad Hecticã* in lixiuio bulliant, donec teſta eorum poſſit remoueri, deinde in aqua hordei coquãtur per- *febrem.* fectè. Sed quoniam concoctu difficiles ſunt, ſi in eadem menſa cum alio cibo ſumantur, leuior præponatur. Vel abiectis extremitatibus toties in lixiuio forti lauentur, donec grauis eorum odor non amplius ſentiatur: deinde in aqua hordei ritè decoquantur. Eorundem carnem ad antidota analeptica ſecreta, ter lixiuio, vel aqua ſalſa ſi lauetur, donec odor teter abierit: ex aqua hordei, aut ſero butyri coquatur. Decoctũ ex chelis & caudis crudis è cortice exutis in aqua hordei empyemati cũ febre valida addito ſaccharo plurimùm cõferre author eſt Cardanus. *De ſan. tu. a. li. 3. cap. 57.* Ad icterũ celebratur hoc ex Anonymo: Aſtacis fluuiatilibus iunioribus quinquaginta contuſis exprime ſuccũ: cui admiſcebis tãtundẽ chelidonij, vel diſtillati *Ad icterum.*

ex eo liquoris:hoc æger quaternis hauſtibus ebibet,manè ſcilicet ac veſperi ſub ſomnum per E
Ad vrinæ retentionem. biduum: deinde vtendum balneo ſudatorio, de chelidonio ſimiliter. Si vrina impediatur,
Ad calculũ. propter calculum, aut ſtranguriam, ſic facies: Cancrum viuum in mortario teres, vinum affundes, ſines ita per noctem: poſtridiè manè exprimes & colabis, & propinabis partem ſuperiorem, ideſt, puriorem ægroto. Miſcebis etiam in potu ſemina vrinam cientia; raphani, apij vel petroſelini, lithoſpermi; & nucleos perſicorum in cibo dabis, ex incerto. Simile remedium inuenit Zoographus commodari ad teneſmum & prouocandum aluum. Cardanus tradit Aſtacorum horum cortices, cum pectore & reliquo corpore in furno ſiccatos curare vrinæ profluuium, puto tectiùs vrinæ retentionem. Vnguentum ad partium
Li. 3. de ſan. tuen. c. 57. corporis conſumptionem, & atrophiam hoc deſcribit Zoographus: Aſtacos fluuiatiles viuos cum iecinore vitulino tere & læuiga: deinde cum olei oliuarum & laurini, ana libra ſemis, vnguentum conficito. Ad clauos & alia infixa corpori extrahenda: Adipem
Ad clauos extrahẽdos. leporis miſce cum cancro crudo contrito, & impone loco, quem clauus, aut quidquid eſt ſubierit; ex aduerſo autem tres aut quatuor fabarum flores illiga: & per horas duodecim relinque. Remedium quod ad cephalæam efficaciſſimum putant, tale extat apud Alexandrum Benedictum. Cancrum fluuiatilem coctum diligenter tritum, refrigeratumque
Ad cephalæam. cum oleo ſcilicet cucurbitino aut violaceo, aut roſaceo, naribus ſupponunt, vt olfactu iu- F
uet. Ad periculoſam linguæ & gutturis inflammationem, quæ febribus aliquando ſuper-
Ad inflammationẽ linguæ & gutturis. uenit, & exercitus epidemio malo ſæpe inuadit, Germani à colore vocant die Bruni, remedia ex Aſtaco fluuiatili plurimùm commendantur, fiunt autem ab alijs aliter, vt ſubſcribemus ex libris Germanicis manuſcriptis interprete Zoographo. Primum eſt huiuſmodi. Aſtacum viuum contuſum cum aceto colando exprime per linteum. Purganda autem & radenda lingua eſt, deinde ſpatulam ligneam inductam panno cocci colore, in ſuccum illum intinge: ſic linguam & os perfricato. Secundum. Aſtacus refrigerat. hunc circa caput & caudam euiſceratum in pila contunde diligenter: & aquam inde linteo expreſſam, ore tenere ægrotum iube, ita vt collum ſurſum (retrò) ac deorſum moueat, nec tamen deglutiat. Tertiũ quod à duce quodam militum frequenti experimento cognitum accepi: Aſtacos circiter decem viuos contere: & ſtillatitios liquores intybi, roſarum, & papaueris erratici affunde, inde expreſſus ſuccus vinum rubellum refert, eo linguam abluere, & diligenter ac penitus gargarizare oportet: deinde etiam hauſtum eius mediocrem bibere. Linguam abſterſam & purgatam lardo inſulſo perunge, poſt horam aut dimidiam quidquid viſcidæ pituitæ inſederit, rurſus abſterge, & G
ſucco Aſtacorum prælcripto denuo lana. Mirè ſanat, etiamſi cruſtæ deoſiuſculæ iam occupatint linguam. Quartum. Decocto ſaluiæ in aqua os diligenter collue. Deinde ſuccum de Aſtaco viuo contritum expreſſum propina: & potionem para huiuſmodi. Fungos de ſambuco, & ceraſa viſcula (quæ acida ſunt & nigricant) ſicca aut recentia cum pauco alumine in aqua coquito, quæ colata bibi debet. Poſtremò os colluatur aqua pura alumine permiſta. Quintum. Saliua equi auenam aut hordeum paſti, os ægroti diligenter colluitur: deinde ex Cancris viuis contuſis humorem exprimes, eodemque rurſus lauabis. Quòd ſi viuos habere non potes, pollinem de Cancris aridis in clibano toſtis inſperge, poſtquam equi ſaliua ablueris. Anonymus quidam manuſcriptus quem citat
Ad paralyſin. Zoographus ad paralyſin hoc ſcribit remedij genus: Pullum ciconiæ roſtro ſub alam inclinato ſuffocabis puluino impoſito: deinde (inciſum nimirum minutatim) in alembico raſario ſtillatitium ex eo liquorem colliges, & primùm membra paralytica decocto Cancrorum abſque ſale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atque hoc alternis
Ad Cancrũ in mammis. facere aliquandiu perges. Aiunt quoſdam omnino reſolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè reſtitutos eſſe, neruos enim extendit & dirigit. Cum mulieri H
mammilla ob lactis abundantiam ſuppuratur, & cancroſa fit ac perforatur, tum caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem craſſum occide quocunque modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponderes, addaſque eiuſdem ponderis Cancros viuos, & in olla rudi vitreata opertaque & luto munita, ita vt in medio tantùm foramen exiguum relinquatur, vrito ſuper pruna mediocri, calore non intermiſſo, & hoc cinere vtitor: ex Innominato. Puluerem de Aſtacis fluuiatilibus vſtis inſla aduerſus vnguem oculi, ſic enim in equo appellatur mor-
Lapillorum vſus. bus. Puluerem ex oculis eorum cum aqua foliorum perſici porum, poſt venam ſectam Leonellus Fauentinus commendat ad pleuritidem nothaim. Lapillorum quoque magnus ad varios morbos celebratur vſus: hi cùm ex viuis & recentibus eximuntur glauco & ſub cæruleo colore ſunt, triti ac poti, vt ait Albertus cordis roborare vires dicuntur.

Dentes

A Dentes infricatus ex eis pollen dealbat & purgat. Idem cum fæce vini albi arida, vlceribus
cauis pudendorum inſpergitur vtiliter. Carbones è tilia aceto reſtinctos cum eodem pol-
line aliqui propinant aduerſus ſanguinis grumos ex lapſu, & hæmoptoicis. Officula de po-
plitibus leporum cum lapillis Cancrorum (vt ait quidam Obſcurus) trita è vino bibuntur,
vt prauos in ventriculo aut alibi humores exſiccent. Videtur, inquit, Zoographus, & ad *Ad calculū.*
calculum renum promouendum, & album mulicbrem fluxum, & coli à pituita dolores, &
epilepſiam idem remedium pèr ſe vel alijs admixtum profuturum. Nam Cardanus pro-
hibere hos lapides generationem calculorum in renibus, ac genitos diſſoluere tradit. Vri-
nam mouent non in homine tantùm, ſed etiam in iumentis. Sunt qui æqualem ſeminum
vrticæ partem addant, & ad proliciendam vrinam propinent noctu è lecto, è ſtillatitio fra-
gorum liquore, aut vino, aut aqua. Idem aduerſus calculum auxiliari promittunt. Puluis
contra calculum vt in libro quodam Germanico manuſcripto reperit Zoographus. Ie-
coris leporini vſti, apij, id eſt, petroſelini vulgò dicti: ſeminis aquileiæ, ſingulorum vnciæ
duæ. Maxillarum lucij nucleorum perſicorum, ſanguinis hircini, lithoſpermi ſeminum,
ſaxifragæ ſeminum; lapillorum de Aſtacis, Zinziberis albi, cinnamomi ſingulorum vncia.
B Aniſi, coriandri, vtriuſque ſemiuncia, macis drachmæ duæ: ſaccari vnciæ quinq; miſcean-
tur. Ad lunaticos oculos equorum aliqui lapillos hos terunt & melle exceptos illinunt,
quod alij etiam ad cicatrices & vngues oculorum in equis adhibent. Albertus oua eorum *Ouorum fa-*
ad venenatos ſerpentium morſus commendat. Aduerſus ſcabiem puerorum à phlegma- *cultas.*
te ſalſo, teſtas Aſtacorum tritas, oleo roſaceo excipe & inunge. E teſtis Aſtacorum in olla
toſtis aliqui puluerem faciunt, egregiè ſiccantem.

VSVS IN VARIIS.

ESCA ad piſces capiendos menſe Septembri commodè fit ex Aſtacis paruis & tene-
ris vel caudis eorum. Extremis forcipibus Aſtacorum elixorum cutis affricata, rubeo
colore ſeu fuco tingit: ſed vergit ad croceum. Si Aſtacum mortuum in meatum aliquem
talpæ impoſueris, relinquet illum propter fœtorem: nec repetet, donec fortè multò pòſt
C tempore fœtor omnis euanuerit.

DE ASTACO CARABOEIDE. Cap. VII.

FORMA quadam media eſt inter Carabum & Aſtacum, quem Carabo ſimilem
Aſtacum nuncupaui, ſiue καραβοειδῆ. Eſt autem pari magnitudine cum Aſtaco
fluuiatili, aut paulò longior, colore cinereo ferè omni corporis parte, antennis qua-
tuor, duabus longioribus, reliquis breuioribus: pedibus hirſutis, item chelis ſiue forcipibus,
qui vt Locuſtæ partem inferiorem breuem habent, ad quam ſuperior multò longior addu-
citur. Pedes duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum vndique ſerratas
habent ad natatum faciliorem fortè vtiles, dorſo eſt læui vt Aſtacus aut Squilla, collo no-
uem tabellis conſtante, quarum tres priores ſunt ſine appendicibus, reliquæ eas habent.
D Lata eſt admodum cauda & quinque pinnis conſtans.

DE GAMMARO TERRESTRI. Cap. VIII.

CRVSTACEI quoddam genus in terra latitat, maximè in India Occidentali,
Cuaraſſas vocant, tam propè Gammarorum formam, vt cùm effoſſum è terra con-
ſpexiſſet Iulius Cæſar Scaliger, ac roganti quid eſſet, in ſepulchris inueniri alij di-
ctitaſſent, à Gammaris abſtinuerit diù.

A dictus eſt Athenæo & Euſtathio. Fuerint autem fortè eiuſdem piſcis nomina Scatus & Scaris, ſicut perca & percis; niſi potiùs legendum ſit καρὶς ideſt Squilla: nam ea quoque à verbo σκαίρειν ſic dicta, ſ initiali abiecto videtur teſte Varino, idque magis Zoographo placet, quàm vt Scaridem quoque piſcem faciamus, cùm id nomen apud authores non extet. Apud poetas iota ſiue media ſyllaba frequenter producitur. Eubulus in Orthanne.

Καρῖδα καθῆκα κάτω κατέσπασ' αὖθις
Squillam humi depoſui & retraxi poſtea.

Idem in Iaelmo:

Ωρχοῦντο δ' ὡς καρίδες ἀνθράκων ἔπι
Πηδῶσι κυρταὶ, ideſt.
Saltabant, vt Squilla ſuper prunis
Gibba ſaltant.

Plura alia eiuſmodi apud Athenæum legere eſt exempla, in quibus media ſyllaba καρίδος
B producta cernitur. Sed in ſoluta oratione (vt Ariſtotelis & Athenæi libris) eam ſyllabam acui reperies, cùm producta circumflecti deberet, genitiuo tantùm plurali excepto. Solius Eupolidis teſtimonium, qui corripuit, profert Athenæus;

—————— πλὴν
Α'παξ ποτ' ἐν Φαίακος ἔφαγον καρίδας.
—————— *præterquam*
Semel aliquando in Phæacis ædibus Squillas comedi.

& aliud eiuſdem in Populis:

Ε'χων τὸ πρόσωπον καρίδος μαθλακείνης, id eſt.
Faciem habens Squillæ punicæ.

Reddit quoq; Athenæus, cur mediam corripuerint Attici, rationem hanc, quam ſolus Iſaacus Caſaubonus aſſecutus videtur: Apud Atticos quanta eſt dyſſyllaborum in is deſinentium prior: tanta eſt in illorum obliquis media ſyllaba, vt βολὶς βολίδος: γραφὶς γραφίδος; contrà ψηφὶς ψηφῖδος, κρηπὶς κρηπῖδος. In καρὶς priorem corripiebant Attici. Vnde quid ſequatur clarum eſt, at illi poetæ qui priorem in ea voce producebant, mediam quoque in obli-
C quis neceſſariò longam ſtatuebant. Κουρίδες, καρίδες Heſychio. Colybdenæ nomine Epicharmus (vt Nicander vult) pudendum marinum intelligit, Heraclides in Opſartytico apud *Colybdena.* Athenæum, Squillam. Squillæ nomen Veneti, vt dictum eſt, Gibbæ ſimpliciter tribuunt: Burdegalenſes verò Crangæ. Cammarum Romani olim ſpeciem vnam Squillarum appellabant, vt placet Athenæo: poſteriores ad multa Cruſtata Locuſtarij generis hoc nomen *Cammarus quid olim Romanis.* tranſtulerunt. Nam & Aſtacum fluuiatilem ſic nominant Itali, vel potiùs Gammarum, & Gammarellam: & Squillam gibbam Maſſilienſes Carambotum: Romani Gambarellam: & ſimiliter paruam fluuiatilem, vt Bellonius ſcribit: quam alij Gambarozolam: Galli Prouinciales Caramot: vt Crangonem ijdem Caramote, quam Itali Gambaro di mare, vel Cammarogiam appellant. *Aſtacus fluuiatilis.* Germanicè, inquit, Zoographus, Squillas omnes Meerkrebslein rectè appellabimus, ſiue ſimpliciter, ſiue cum differentia Sonder Scheren ideſt, ſine forcipibus. Inferiores Germani & Friſij & Hollandi Squillę ſpeciem quandam paruam vocant Garnat, Gernard, Gernier: Garnole, Gibbam, vt putat idem Zoographus: quàm Bellonius Lutetiæ Gueruette vocari ait; pro quo fortè ſcribendum Guernette, vt à Germanis ſumptum ſit id nomen, non corruptum à Gallico Cheurette, vt ipſe Bellonius putat: Licebat autem hoc
D etiam vnius ſpecie nomine abuti pro genere, adiectis differentijs. Eliota Anglus Squillam interpretatur a Schrympe: Zoographus ab Anglis accepit à Schrimpe ſpeciem eſſe Squillæ vel Cammari maiorem: & aliam minorem, quam vocant à Pran: aut fortè contrà, non enim ſatis meminit.

 E

GENVS. DIFFERENTIAE.

Deſcriptio.

Li.4.de par. cap.8. SQVILLÆ, teſte Ariſtotele, à Cancrario genere differunt, eò quòd caudam habeant:
ab cruſtario verò, quòd forcipe careant; idq;, quoniam plures habeant pedes: eò nam-
Squillæ, & Cancri differentia. que redundantia illa abſumitur. Pedes autem obtinent plures, quòd magis ad nan-
dum, quàm ad ingrediendum ſint ſuapte natura propenſiores. Græcè ſic legitur. Αἱ δὲ καρί-
δες, τῶν μὲν καρκινοειδῶν διαφέρουσι τῷ ἔχειν κέρκον: τῶν δὲ καραβοειδῶν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν χηλὰς
ὰς οὐκ ἔχουσιν διὰ τὸ πλείους ἔχειν πόδας: ἐνταῦθα γάρ ἡ ἐκεῖθεν ἀνήλωται αὔξησις. πλείους δ'
ἔχουσι πόδας, ὅτι νευστικώτεραί εἰσιν ἢ πορευτικώτεραι. In his verbis Gazæ translatio pro κα-
ραβοειδῶν, non rectè habet cruſtarios, librariorum nimirum lapſu, nam cruſtarium eſſe,
omnibus cruſta tectis cõuenit; quare Locuſtaceos verterim, vt & ipſe Gaza alibi vertit, quod
cùm hoc in loco non conuenire putat Zographus, aſſerens Locuſtas etiam forcipibus care- F
Gaza error. re: quamobrem, inquit, Latinè Aſtacarios fingamus licet, fallitur. Habent enim Locuſtæ
Li.4.de par. cap.5. forcipes, quemadmodum ſuo loco ex multis locis Ariſtotelis comprobauimus. Deinde hæc
verba ὅτι νευστικώτεραί εἰσιν ἢ πορευτικώτεραι, inuerſa eſſe apparent, legendumq; ὅτι πορευ-
τικώτεραί εἰσιν ἢ νευστικώτεραι. idcirco enim inquit plures pedes habent Squillæ, quoniam ad
incedendum magis, quàm natandum comparatæ ſunt. Hoc & res ipſa indicat, & verſio Ga-
Ariſtoteles correctus. zæ: & Michaelis Epheſij in ſcholijs verba hæc. τὰ δὲ λέγει ἔχειν πόλλους πόδας διὰ τὸ μᾶλ-
λον, lege ἧττον vel οὐ μᾶλλον, vt & Gaza vertit, & ex ſequentibus apparet) νευστικὰ εἶναι ἢ πο-
ρευτικά. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν μᾶλλον νευστικώτερα, εἶχον ἂν ὀλίγους πόδας. ἐπεὶ δὲ μᾶλλόν εἰσι πο-
ρευτικά, ἔχουσι πολλοὺς πόδας. Rondeletius proprium Squillis eſſe ſcribit carere chelis, ha-
rumq; vice brachia maiora pedibus habere. E contrà Bellonius nequaquam audiendos cen-
ſet, qui forcipibus carere Squillarum pedes exiſtimant. Conciliari fortè poſſunt cum Ariſto-
Quid Squillis propriũ. teleeumq; inſequente Rondeletio, vt, ſi hunc dicamus chelas propriè dictas, quales Aſtaci
antè cæteros habent, Squillis negare: Bellonium verò pedes forcipatos ſimpliciter eis attri-
An chelas habeant. buere, non quòd maiores & propriè dictas anterius chelas habeant. Indicæ ſanè Squillæ te-
ſte Aeliano in Gange fluuio chelas maximas habent. Color Squillis non ſemper idem, nam, G
vt author eſt Ariſtoteles, nigreſcunt vere, poſtea albedinem ſuam recipiunt. Cornua etiam
habent, eaque Oppiano teſte acuta, & in ſummo capite poſita. Aelianus aculeum acutiſſi-
Hiſ.8.c.vlt. mo triremis roſtro ſimilem, & ſecturas, ſertæ modo habere ait: Rondeletius Oppiani verba
Color. de Squillis ſuo aculeo lupos piſces interimentibus interpretatur peculiariter de gibbis. Nã
Cornua. quæ minimæ ſunt, inquit, cornu carent. Cruſta fragili, vt ait Plinius, incluſis, oculi rigent. Lo-
cuſtis Squilliſque magna ex parte ſub eodem munimento præduri eminent. Inteſtinum
L.11.c.37. quoq; eis, veluti Locuſtis & Aſtacis, rectà in caudam finit, quà excrementa emittunt, & oua
Ocult. pariunt. Nunc pergam ad genera. Tria hæc recenſet Aelianus ἑλείους ſiue paluſtres, & quæ
Inteſtinum. algis vectitant; πετραίους ſiue ſaxatiles, quæ tertiæ ſunt. Sunt hæ partim à victu, partim à
1.de animal c.30. loco ſumptæ differentiæ, à quo & aliæ marinæ, aliæ fluuiatiles dici poſſint. Nam quem ego
Aſtacum fluuiatilem & Camarum nuncupaui, alij Squillam fluuiatilem vocant. Sed quæ-
Gammari, & Squillæ paruæ diſcrimen. nam ſit inter eum Gammarum, & Squillam, præcipuè minorem, cui alioqui quàm alteri
alicui generi ſimilior eſt, differentia, nos his verbis docuit Cæſar Scaliger: Sanè, inquit, à
Squilla parua Gammarus parum differt, ſi minus accuratè conſideres. Diligentiùs intuenti
recognoſcetur Gammari roſtrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, qui- H
Exercit. 245. bus pro manibus vtitur, forcipati, Squillæ vniformes: Squillæ lamellæ latiores, ipſa tota
compreſſior. Hæc ille. Iam proſequamur. Magnitudine quoq; differunt: Sunt enim, & ma-
Magnitudine differunt. gnæ & paruæ quas Gambarettos in Italia vocant, & maiores rurſus non ſemper eadem ma-
gnitudine: ſed omnium maximæ exiſtunt Indicæ, vtpotè Locuſtis maiores, & forma diuer-
Squillæ Indicæ quales. ſa. Harum enim, teſte Aeliano, quæ ex mari veniunt in Gangem, forcipes maximas
habent, & tangentibus aſperæ ſunt, quæ verò ex mari rubeo in Indum excidunt, læues, au-
Lib. 16. de animal.c.13 dio habere ſpinas (ἀκάνθας cruſtas, vel dorſa læuia) ſed oblongos & implicatos ab eis
dependentes cirros, & forcipibus carere. Differunt itaque hæ Squillæ Indicę non tantùm
De ſan.tuen. 3.ca.58. magnitudine, ſed & forma corporis totius. Cardanus autem fluuiatiles à marinis ſola
magnitudine differre aſſerit; ſed fluuiatiles vbi coctę ſunt, ſubfuluas eſſe. Ariſtoteles
Hiſ.4.cap.2. tria Squillarum genera recenſet, κυφὰς, hoc eſt, gibbas κράγγονας, crangones vertit Gaza:
& paruas

A & paruas quæ nunquam maiores fiunt. Rondeletius ſpecies plures facit, quia ad tres
ſuperiùs prædictas referri non poſſunt omnes. Nam Squilla lata, quæ tum cælata, tum gla-
bra eſt: præterea quæ μάντις dicitur, nulli rectiùs, quàm Squillarum generi attribui po- *Exerat.*
teſt, vt poſtea explicabitur. Neotericorum doctiſs. Cęſar Scaliger, confuſa admodum cùm *245.*
videret Squillarum genera apud authores propter multitudinem, ea duo ſumma conſti-
tuit, ad quæ non modò quæ tradidit Ariſtoteles, ſed quæ etiam cæteri omnes recentiores
doctiſſimè reduxit. Squillarum ſpecies, inquit, ſummæ duæ, vna vulgari Gammaro ſi-
milis, ab eo ijs diſcreta notis, quas ſuprà ponebamus, ſed maxima: Aſtacum æquat ma-
gnitudine: alicubi etiam ſuperat; quemadmodum ſcribit Athenæus. Vrſa hæc eſt Ari-
ſtotelis. Vbi enim porrecta iacet, vrſi corium extenſum repræſentat. Altera ab hac non
niſi magnitudine differt, & lineamentis quibuſdam, quibus teſſellatæ lamellæ pictæ ſunt. *Crange Ari-*
Hæc eſt κράγγη Ariſtotelis. At enim Crangen & gibbam ęquè vtrinque habere in cauda *ſtotelis.*
pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata ſit, in Gibba verò, acuta. Secun-
da Squillarum ſpecies tres continet modos quaſi formarum quoſdam. Vix enim alio, quàm
magnitudine differunt. Omnes gibbę ſunt, Idcirco à Philoſopho dicuntur κυφαί. Omnes
B Locuſtę ſimiliores, ſi frontis ſpecies cuſpidem, quàm ſupradictis Squillis. Omnibus pinnata *Squilla gib-*
cauda pinnis latis, dempta media; eſt enim hęc, vti dictum eſt, acuta. Maxima in noſtro *ba.*
hoc Oceano, minima etiam è Garumna excipitur canistris: Ciuadam Vaſcones ob exigui-
tatem vocant, ideſt auenam. pugillatim enim deuorant, ſicut auenam veterinę. Hęc etiam
in mari agitat, nec rubeſcit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Medię magnitudi-
nis Gambarellus appellatus ab Iſtris. Hęc Scaliger, quem putat Zoographus per Crangen
Rondeletij Squillam cęlatam intelligere. quam autem medię magnitudinis Gambarellum
ab Iſtris nuncupatum ſcribit, Gibbam dici alijs ſimpliciter. Itali quidam etiam minimam
Gambarellum vocant. Pręter prędictas Squillarum ſpecies Mantis eſt Rondeletij. Item
καρίδιον ſiue Squillula Conchis quibuſdam inhabitare ſolita, de qua inter Cancellos, vti
etiam de ea quam σκίλλαρος Ariſtoteles, Gaza Squillam paruam vocat.

LOCVS. VICTVS.

C PARTIM in dulcibus aquis, partim in marinis ac ſalſis degunt: alięque in locis palu-
ſtribus, quas ἑλείους nominat Aelianus, alię propè ſaxa, vt quę petrææ ob id dictę
ſunt. Oppianus. *Lib. 1. Ha-*

Carabus inſidias faciens atq; Aſtacus acer, *lieut.*

In ſaxis habitant curuis, & paſcua carpunt.

Et quia imos frequentant ſcopulos, vbi multa ſunt Conchylia, inde Horatius.

Affertur inter Squillas Muræna natantes.

Murępæ enim eadem loca amant, vt author eſt Oppianus. In mari rubro, inquit Theophra-
ſtus, diffractis lapidibus intus innati apparent piſciculi, & Squillæ & alia quædam animalia: *L. 1, de piſc.*
quamquam exiſtimo non viuos piſces in hiſce ſaxis apparere, ſed tantùm eorum imagines, *L. de piſc.*
vt in alijs quibuſdam ſaxis diffractis diuerſas rerum effigies in meo Muſæo licet conſpicere, *In ſaxis va-*
& inter alia Chamam tam perfectè innatam ſaxo, vt quis eam arte ſculptam iuraret. Quo- *rias eſſe figu-*
circa de hiſce figuris in ſaxis naturaliter inſculptis intelligenda eſt hæc Theophraſti ſen- *ras piſcium.*
tentia. Maiores Squillæ profundiora amant loca, minores magis propè litora degunt. In-
D dicum mare prope Gangem maximas alit, quas ſupra deſcripſimus ex Aeliano. Abundat
Oceanus Germanicus, ac Gallicus Squillis, quanquam non tam magnis, & noſtra maria
Tyrrhenum & Adriaticum. Magnas circa Iaſum celebrat Archeſtratus parandi obſonij in-
genioſus artifex, ſed eiuſmodi multas in Macedonia, & Ambracia hoc carmine.

Ἢν δέ ποτ' εἰς Ἴασον Καρῶν πόλιν εἰσαφίκηαι,

Ἐν δὲ μακεδονία τε καὶ Ἀμβρακία μάλα πολλαί.

Καρίδ' ὄψει γίγαντα λήψῃ, σπανίαν δὲ πρίασθαι.

Quę ſic vertit Iacobus Dalechampius:

Si quando Iaſum oppidum Cariæ tu acceſſeris,

Prægrandem Squillam accipies: emere cupientibus rara hæc inuenta eſt.

At in Macedonia & Ambracia perquam multæ.

Locus quidam καρίδας dictus fuit quòd ibi multę reperirentur Squillę. Viuunt Oſtreorum *1. de Ani-*
carnibus. Aelianus quaſdam algis veſci prodidit. *mal. c. 30.*

CAPI-

CAPIENDI RATIO.

SQVILLIS ineſcandis vitulinum fel cum farina, oleo & aqua miſce,& placentulas facito: quibus tandem in eſcam vteris: ex eodem etiam pharmaco mandens, inſpuito in aquam, piſcibuſque frueris: Tarantinus:

ANTIPATHIA. NATVRA.

Lupus à Squillis ſuperatur.
Li. 1. de animal. c. 30.

CVM labrace perpetuum gerunt bellum, vt author eſt Gaudentius Merula. Eduntur à Phycide, & lupo, contra cuius aſtucias & voracitatem natura ipſas muniuit pari ſagacitate, vt eum vincant. teſtatur id Aelianus his verbis: Lupus piſcis à Squillis ſuperatur quanquam piſcium (vt ita dicam) maxima vorago eſt. Lupi igitur cùm circa paludes maris degant, Squillis quoque paluſtribus inſidiantur. Sunt enim trium generum: F aliæ plauſtres, aliæ quæ algis victitant, & tertiæ ſaxatiles. Porrò cùm ſeipſas vlciſci Squillæ non queunt, pro vltione extremum ſpiritum in victoria effundere non dubitant. Equidem earum aſtucias & fraudes non grauabor narrare. Cùm ſe interceptas ſentiunt, faſtigiū quod eminet à capite, quodque ſimile eſt acutiſſimo triremis roſtro, atque in ſumma parte ſecturas habet, modo ſerrulæ vncinatæ, hoc inquam animoſæ illæ beſtiolæ cùm incurrarint, ſumma lænitate ſaliunt, & tanquam ſaltatorium verſant orbem. Lupus ore maximè hiante, atque imminenti, quæ eſt pelle tenera & molli, Squillam ex laſſitudine viribus defectam comprehendit, atque prandium fore arbitratur. Squilla primùm in gutturis laxitate ſaltat, poſt aculeos in miſerum venatorem defigit. huic interiora exulcerantur, tumeſcientiaque plurimum ſanguinis mittunt, deinde ſuffocatione Lupum interficiens, interficitur: Tetigit hæc eadem Philes hiſce ſuis Iambis.

Λάβραξ δὲ χανδὸν ἐκπετάσσας τὸ στόμα Καρίδας αἱρεῖ, πρὸς τὰ κέντρα μὴ βλέπων.
Τούτοις δὲ τοῦ φάρυγγος ἐξωδηκότος, Θνήσκει τροφῆς ὄλεθρον ὀξὺν ἁρπάσας.

Quos ſic latinè reddidit Gregorius Berſmannus Annæbergenſis. G

Hiante fuſus ore per lacum Lupus
Capit Squillas, nil moratus aculeos
Gula ſed illis intumeſcens ictibus
Extinctus ingluuie luit pœnas nece.

SEXVS. COITVS. PARTVS.

MARIBVS ſanè præ fœminis propria in pectoris carne bina quædam candicantia conſtant, diſcreta à cæteris partibus colore formaq; promuſcidi Sepiarum proxima: verùm hæc torta in vertiginem more Buccinorum papaueris, quorum origo ab acetabulis, quæ ſubdita pedibus nouiſſimis ordinātur. Caro in ijs quoq; eſt colore ſanguinis rubra, & tactu lento, nec ſimilis carni. Ab hoc pectori anfractus alter ſtrue buccinea, craſſitudine lineæ ſe porrigit: ſub quo quædam arenæ conditioni ſimilia, ſemini genitali accommodata inteſtino aduectuntur. hæc in mare. Fœmina autem ouum rubidum parit membranaque obuolutum prætenui, ventri, laterique vtrique inteſtini anne- H

Hiſt. 4. c. 2. xum, atque ad carnem vſque adhærens. Hæc omnia Ariſtoteles de Squillis proculdubio, quamuis quidam locum hunc diligenti egere conſideratione cenſeant. Nam ante hæc verba dixerat, Squillas ouum clauiculaſque ſimili modo, quo alia Cruſtata, habere. Coeunt quoq; eodem modo quo Gammari & Locuſtæ. Plinius ore coire Squillas dicere videtur,

Plinij locus male diſtinctus.

dum inquit, Reliqua Mollium tergis (ſupple coeunt) vt canes: item Locuſtæ & Squillæ, Cancri ore. Hic in multis codicibus poſt Cancri ponitur perperam virgula. Et rectiùs etiam poſt Squillæ ponetur punctum. Quocirca ſic legerem. Item Locuſtæ, & Squillæ. Cancri ore, vt poſt Squillæ puncto claudatur periodus. Nam quod ore coeant Cācri poſtea

Hiſt. 5. ca. 7. probabimus. Nunc verò tergis coire Locuſtas Squillaſque vt canes & aliæ quadrupedes, ex his Ariſtotelis verbis fit manifeſtum: Genera, inquit, cruſta operta vt Locuſtæ, Gammari,

A mari, Squillæ, & huiuſmodi reliqua more quadrupedum retrò mingentium coeunt, ſcilicet vt fœmina caudam ſupinam exponat, mas ſuam ſuperponat, & applicet. Coire ſolent ineunte vere iuxta terram. Iam enim coitus omnium id genus exploratus eſt. Interdum etiam cùm ficus matureſcunt coire incipiunt. Hoc eodem modo Gammari quoq; & Squillæ coeunt.

DENOMINATA.

DIMINVTIVA Vocula καριδάριον hoc eſt parua Squilla, extat apud Anaxandridem in Licurgo, vbi irridetur quiſpiam diminutiuis eiuſmodi voculis vti ſolitus: inquit enim.

Καὶ συμπαίσει Καριδαρίοις, μετὰ περδικίων καὶ θριττίων,
Καὶ ψυτταδίοις μετὰ κωβιδαρίων, καὶ σινδαρίοις μετὰ κωβιδίων.

Quæ ſic tranſtulit Dalechampius:

B *Luſitat cum Squillulis, perdiculis, thorriſſidijs, &*
Paſſerculis, cum coruulis, Tnachuridijs, (ita legit Natalis) cum gobijs.

Eiuſdem ſignificationis eſt etiam καρίδιον apud Ariſtotelem, quam Plinius, & Cicero paruam Squillam interpretantur. Et quoniam Squillarum quædam ſpecies gibboſo ſint corpore, ac curuo, factum ab eis verbum καριδόω, quod curuare & veluti conglobare ſignificat, ἐκ τῆς καρῖδος χρηστέον ἐστὶ τὸ καριδῶ, ἤγουν ὡς εἰπεῖν σφαιρῶ, Euſtathius: & Anaxandrides apud Athenæum, αὐτὴ καριδοῖ τὸ σῶμα. Scyllarum autem non arbitror à Scylla, ſiue Squilla deriuari, quanquam Gaza paruam Squillam interpretetur, σκύλλαρος enim Græcum eſt, Squilla & Scylla Latinum.

PROVERBIA.

SQVILLA *rubicundior aſſa*, prouerbium eſt apud Iunium de admodum rubentibus. Anaxandrides in Cercide ſiue Cercio.

Ἐρυθρότερος καρῖδος ὀπτῶν σ᾽ ἀποφανῶ. Vertũt: Aſſa Squilla rubentiorem te reddam.

C

EPITHETA.

IN Eupolidis verſu, qui citatus eſt ab Athenæo hoc modo. Ἔχων τὸ πρόσωπον καρῖδος μαθλεινῆς, author Etimologici μαθλετίνας interpretatur δερματίνης, ideſt coriaceæ. Aſſentior tamen libentiùs Dalechampio, qui ad colorem refert, hunc verſum Eupolidis ſic vertens: Μάθλης quid.

Faciem habens Squillæ punicæ.

Nam μάθλην apud veteres aiunt calcei phœnicei genus fuiſſe, hoc eſt colore aſſam Squillam referens. Et paulò poſt hunc verſum Eupolidis, apud eundem Athænæum, κουρίδας φοινίκας dicuntur ab Epicharmo, vel vt in epitome Euſtathij legitur Κουρίδας φοινικίας, puniceæ Squillæ. Oppiano καρίδες dicuntur ὀλίγαι, paruæ. Sophroni verò καλαί, ἐρυθραί, καὶ λείως τριχιῶσαι, hoc eſt, formoſæ, rubræ, leuiter hirſutæ, nimirum propter multitudinem pedum, qui tamen in alijs quibuſdam Cruſtaceis aſperi non ſunt. Καμπύλαι dictæ etiam Epicharmo & Araroti, hoc eſt curuæ; incuruantur enim facilè, & gibboſæ euadunt; Qua-
D propter κουφὰς & κυρτὰς Eubulus appellauit. Ex his quædam, etſi non omnibus, tamen plæriſq; Squillarum generibus, conueniunt.

VSVS IN CIBIS.

APVD Antiquos menſis quidem apponebantur Squillæ, vt ex hoc Eupolis in Capris conſtat:

Πλὴν ἅπαξ πώποτ᾽ ἐν Φαίακος ἔφαγον καρίδας.
Verùm ſemel aliquandum in Phaacis adibus Caridas comedi.

Videnturque fuiſſe in pretio, vnde Plinius Secundus in Epiſtola qua Gallo ſuo narrat villæ Laurentij amœnitatem & commoda, inquit: Mare non ſanè pretioſis piſcibus abundat: ſoleas tamen & Squillas maximas ſuggerit. Et Iuuenalis tanquam pretioſum piſcem nominat, canens. *Epiſt. lib. 1.* *Satyr. 3.*

Aſpice

Digitized by Google

Aſpice quàm longo diſtendat pectore lancem E
Quæ fertur domino Squilla, & quibus vndiq; ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat conuiuia cauda.

Iouius quidem hos verſus citans: Ego, inquit, putauerim Iuuenalem Cruſtaceorum nomina confudiſſe, voluiſſeque intelligere pro Squilla Locuſtam aut Leonem, qui dominis apponi conſueuerint: cuius Zoographus ſententiam non approbat, quod Squillæ in delicijs præferantur Cruſtatis cæteris omnibus, præſertim Locuſtis & Aſtacis, & Rondeletio teſte ſalubriores habeantur longeque delicatiores. Declarauit hoc Apitius, quem ſcribunt in Africam profectum Squillarum prægrandium cauſſa: cumque ibidem paruas tan-
Li. 1. deipn. tummodò reperiſſet reuertiſſe ſubito, nec terram attigiſſe. Alij de Archeſtrato id narrant: ſed Suidas & Athenæus de Apitio, cuius verba (nam Suidæ deprauata ſunt & ex Deipnoſophiſta mutuata) placet adſcribere. Tiberij ſæculo vixit Apicius, vir ditiſſimus
Apicium quid. luxu ſolutus, à quo complura placentarum genera Apicia nominant. Multas nummorum cùm ille myriadas profudiſſet ventris & gulæ cauſſa, Minturnis quæ ciuitas eſt Campaniæ, vt plurimùm degens, Squillis veſcebatur magno emptis, quæ illic naſcentes, & maximas Smyrnæas, & Aſtacos Alexandrinos amplitudine vincebant. Cùm in Africa F vaſtæ inuſitataque magnitudinis audiſſet reperiri, continuò, ne expectato quidem vnico die, illò naui profectus, multaque incommoda nauigationis perpeſſus, vt propius ad oram eius regionis acceſſit, priuſquam naui exiliret (aduenturum enim rumor in ea prouincia percrebuerat) piſcatores ad eius nauem contenderunt, & quam maximas obtulerunt Squillas, quibus conſpectis, num maiores haberent percunctatus, cùm negaſſent illis grandiores, quas aduexiſſent vſquam in eo mari gigni, Minturnenſium recordatus, gubernatorem iuſſit eadem via Italiam repetere, priuſquam ad terram appuliſſet. Hæc ille. P. Gallonij gula in Squilla & acipenſere decumano notatur à Lucilio in Satyra ad Lapathum: verſus autem eius perquam lepidi hi ſunt:

Lælius præclare & rectè ſophos: illeq; verè,
O Publi greges Galloni, es homo miſer, inquit;
Cœnaſti in vita nunquam bene, cùm omnia in iſta
Conſumis Squilla, atq; acipenſere cùm decumano.

Hodie quoque apud omnes ferè gentes principum conuiuijs apponuntur, & inter lautiſſimos, ac nobiliſſimos cibos; Elixantur minores, & cum aceto comeduntur: friguntur etiam G cum oleo in ſartagine, farina prius aſperſa. Sotades Comicus apud Athæneum.

Καρίδας ἔλαβον πρῶτον ἀπετηγάνισα
πάντας ἁπάσας, id eſt.
Squillas primum accepi coxiq; in ſartagine
Eas omnes.

Aſſabantur olim maiores, & vt arbitror, in ficus folijs inuoluebantur. Nam ſic Ananius vel Acanius apud Athenæum. Τῶν καλῶν δ' ἄριστον καρὶς ἐκ συκίας φύλλου, ἡδὺγ' ἐσθίειν χειμερὶς φθινοπωρινῷ κρέας, .i. Bonorum optimum eſt Squilla ex ficus folio, & ſuaue edere hyeme atq; autumno carnem. Ilchia deſcripſimus ſuprà in Cammaro & Aſtaco. Squillæ ali-
Temperamentum. cuius ſunt caliditatis participes: difficulter concoquuntur, ſtomacho nocent & Veneris deſiderium mouent, vt ait Simeon Sethi. Aetius in curatione colici affectus à frigidis, & pituitoſis humoribus, Squillam inter Cruſtata omnia minimè noxiam eſſe ſcribit. Tralliano quoque commendantur in colico affectu. Apud Athenæum alicubi καρὶς ἰουλίδας legitur: Zoographus mauult legere καρίς: quanquam & eundem piſcem eſſe ſciat, ſed ſiccior hic eſt & aluo mouendæ minus aptus exiſtimatur. Iulidum piſcium ſaxatilium, in- H quit Aelianus, os veneno refertum eſt: & quemcunque piſcem deguſtauerunt, inhabilem ad edendum, perniciofumque ei qui poſtea guſtauerit, efficiunt. Piſcatores cùm Squillam quam media ex parte Iulides exediſſent, & confeciſſent, ſine vllo precio parabilem offendiſſent, eamq; inopia preſſi guſtare aggreſſi eſſent, illorum aluos vehementes cruciatus exceperunt.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA, & alijs.

VENERIS deſiderium excitare dicuntur, quòd in actiua qualitate non exuperent, in paſſiua humidum præualeat. Landantur & ad mulierum conceptus, ac ſi peculiari quodam munere valeant, vt ſcribit Simeon Sethi. Græcè legitur: Ζωωπ-γονον δέ τινι ἰδιότητι πρὸς τὴν γυναικείαν κύησιν. Ad generationem, inquit Cardanus, valet piſcis qui Squilla vocatur, quod mihi quãdoq; ſucceſſit. Oportet autem remota eſſe impedimenta, & purgatum etiam corpus & vterum. Hecticis etiam & à morbo extenuatis, eximiè prodeſſe, ſi aqua hordei ablutæ in carnium iuſculo coquantur; idem prodit. Conueniunt item ſtomachicis, vt legitur apud Galenum. Aiunt tritas & particulæ impoſitas, in qua cuſpis ſagittæ vel ſpinæ infixa ſit, naturali quadam attrahendi vi eam educere. *Ad conceptũ promouẽdũ.* *Ad Hecticã* *De comp. 8. cap. 4. κατὰ τόπους.*

B In quibuſdam locis tantæ naſcuntur, vt propè ſpithamam, hoc eſt palmum excedant, quæ quidem alijs ad hæc remedia ſunt efficaciores teſte Simeone Sethi, qui etiam tritas & cum oxymelite potas lumbricos & tineas educere author eſt. Quocirca apud Galenum, vbi in quibuſdam codicibus legebatur κανθαρὶς trita & cum radice bryoniæ pota lumbricos educit, rectiùs legitur καρὶς in vulgatis codicibus, hoc eſt Squilla. Caris marina teſte Kiranide, circumligata Scorpionis ictum ſanat. Quod ſi ſupra perſcriptum locum ſcribas Caris, citiùs tollitur dolor. Si quis verò ſculpſerit Carida in lapide achate, & geſſerit in annulo, nunquam percutietur à Scorpione. Squillas marinas aliqui admiſcent eſcæ ad mugiles capiendos. Si marini & ſaxatiles piſces, inquit Florentinus, in piſcinis alantur, in cibum eis inijcere oportet Carides, & gobios & ſimilia. Merula piſcis Squilla viuente eſca decipitur, quod ſic cecinit Oppianus: *Ad piſonem.* *Lib. 4. Halieut.*

Expediens (piſcator) *hamum Squillam configit in illo*
Et nexam cubo plumbi ſubmergit in altum
Aequor, & occultis thalamos rimatur in vndis.
Atque agitat circum ſaxoſa cubilia fraudem.
C *Erumpit merulus thalamis, & Carida viuam*
Riualem punire ratus ſubit impia fata.
Nam prædo fixum mento mucrone coruſco
Traxit nitentem contrà labiq; volentem.

Lupus piſcis ineſcatur per Squillam, vt idem tradidit.

DE SQVILLA LATA, SIVE VRSA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

D Ἄρκτος Vrſus, aut Vrſa animal quadrupes ferum, hybernorũ menſium ſomno pingueſcens: cuius naturam latiſſimè proſecutus eſt Plinius: Eſt præterea ſic dictum ſignum cæleſte, quod Latini ſeptẽtrionem dicimus à ſimilitudine ſeptem boum iugum ſubeuntium: Græcorum nonnulli ἅμαξαν idest plauſtrum, quòd plauſtrorum ſimilitudinem referat. Euſtathius dicit hanc Vrſam fuiſſe filiam Lycaonis, nomine Caliſto: eamq; ob amoris cũ Ioue commercia à Iunone in Vrſam conuerſam, atq; à Diana iaculo confectam, à Ioue eius miſerto in aſtra relatam. Aliter fabulam hanc narrant Theon Arati interpres, & Heſiodi ſcholiaſtes, quos lector per otium conſulat. Duæ autem ſunt Vrſæ; maior helice, minor cynoſura appellatur. Accipitur etiam Ἄρκτος, pro parte orbis ſeptentrionali apud Herodotum. *Vrſus quadrupes.* *Lib. 8. c. 36.* *Vrſus ſignũ caleſte.*

SYNONYMA.

Nominis ratio. CRVSTACEVM quod hic depictum exhibebimus Squillam latam appellauit Rondeletius, quòd potiùs Squillis quàm Locuſtis videatur annumerandum. Carent enim, inquit, primi eius pedes forcipibus, quos chelas vocant, quibus munitæ ſunt Locuſtæ: alioqui corporis forma Locuſtæ admodum ſimilis. Latæ autem cognomen addidit, vt ab alijs diſtinguatur: nec id ſine exẽplo. Quippe Archeſtratus, vt author
Lib. 3. eſt Athenęus πλάτειας καρίδας appellauit, quamquam Locuſtas, Aſtacos, Caridas confudiſſe videatur: quæ tamen ſecernenda eſſe, & ſpecie differre ſcripſit Athenæus, ſed Ariſtophanes in Theſmophoria Zuſis, non Archeſtratus vt Rondeletius hic ſcribit, πλατειῶν καρίδων meminit: quo nomine de Aſtacis eum ſentire Athenæus conijcit. Sed eſt ne hæc Vrſa
Lib. 3. Ariſtotelis? Rondeletius id pertinaciter negat: quòd Ariſtoteles Vrſam videatur cum Cãcris numerare, Bellonio contradicens, qui Vrſæ nomen Squillæ latæ impoſuit, propterea F
De Vrſo varia opiniones quòd terreſtris Vrſi in morem, qui craſſo & recurto eſſet corpore, eiuſq; colorem referret.
Exerc. 245. Profectò huius Bellonij opinionem defendit Iulius Cæſar Scaliger, & Vrſum Rondeletij
Cancer Heracleoticus. Cancrum Heracleoticum eſſe aſſerit: Squillarum, inquit, ſpecies vna vulgari Gammaro (fluuiatili nimirum ſiue Gammaro, ſiue Aſtaco) ſimilis ab eo iis diſcreta notis, quas ſuprà ponebamus (citauimus eas præcedenti capite, vbi de Squillarum generibus dicebatur) ſed maxima: Aſtacum.n. ęquat magnitudine: alicubi etiam ſuperat quemadmodum ſcribit Athenęus. Vrſa hæc eſt Ariſtotelis. Vbi enim porrecta iacet, Vrſi corium extenſum reprę́ſentat. Et paulò pòſt: Quoniam verò doctiſſimus amicus noſter aduerſus alium quendam ſcribens (intelligit Rondeletium, qui ſcripſit hac de re contra Bellonium) à nobis videtur diſſentire, conſilij noſtri ratio reddenda eſt. Negat Ariſtotelis Vrſam eſſe Squillam maiorem: quia ſeorſum ab Aſtacis, & Locuſtis, & Squillis poſuerit. Sanè, ſed Locuſtaceis annumerauit, cùm ei & Locuſtis pariendi tempus idem aſſignabat. A Squilis ſeparauit, quia ſub Squillæ nomine haud notat. Ariſtoteles enim ſi eam pro Vrſa non accepiſſet, omnino ei ignota fuiſſe videre-
Meſſacara. tur. quandoquidem eam inter Squillas nuſquam commemorat. Et celebris tamen tota Græcia fuit: ad Smyrnam laudatiſſima. Neapolitani, & Meſſanenſes in Sicilia vulgò Vrſum ma- G rinum vocant Meſſacaram, vel Maſſacaram: quæ à Græco nomine deflexa videntur, ἡ μεῖζων (ἢ μείζων, ἢ μάσσων) καρίς, hoc eſt maior Squilla, vt placet Zoographo. A Liguribus Or-
Vrſetta. chetta vocatur teſte Rondeletio, quod nomen fortè corruptum eſt à vulgo pro Vrſetta. Minorem enim huius generis ſpeciem, alioqui per omnia huic ſimilem, Ligures Bellonio teſte Vrſettam appellant. Romæ etiam vtramq; ſpeciem Mazzacaram vno nomine vocari audio. Gallis qui Mediteraneum mare accolunt, nulllum adhuc nomen. Nulla enim ibi eiuſmodi Squilla. Germanica nomina fingit Zoographus ab Vrſo quadrupede Ein Ber, ein Meerber, ein Berenkrebs. His maioris & minoris diſcrimen addi licebit.

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

H

De Aquatil. 2.c.33. BELLONIVS Vrſæ duo conſtituit genera, maiorem & minorem, quam Rondeletium Squillam cælatam opinamur nominaſſe, & de qua ſequenti capite. Maior igitur ſiue Squilla lata Locuſtarum modo, vt ſcribit Bellonius, forcipibus caret, eademq; eſt
Maioris deſcriptio. cum Locuſtis magnitudine: terreſtris Vrſi in morem craſſo & recurto corpore, eiuſq; colorem habet, vnde illi nomen. Proinde tabellis firmis, fortibuſque loricata eſt, vt Locuſta terreſtris, cubitaliſque nonnumquam eſt: antennas ad prætentandum iter non habet longas, ſed coloris cærulei, bifidas, atque vtrinque in lateribus ante oculos duas, cornuum, ſeu cirrorum munere fungentes. Tota eius anterior pars vnico conſtat thorace, vulgus plaſtronum vocat. Quinos vtrinq; pedes gerit, vnguibus robuſtis, ac nigris munitos: falcatas tibias, articulationibus quinis interſeptas. Os præterea ſubtus habet, vt cæterum Locuſtarium & Cancrarium genus. Albi quoque in obſeruationibus ſuis; Similes ferè, inquit,

Digitized by Google

Squilla lata authoris.

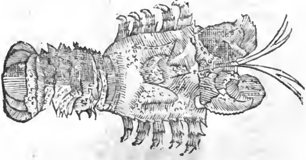

inquit, de Vrſis loquens, ſunt Aſtaco; ſed chelas non habent, vt neque Locuſta: nec aculeis exaſperantur, vt neque Aſtacus. Locuſta enim toto dorſo ſuperiore aculeata eſt, &c. Rondeletius eam ſic deſcripſit, & diligentius. Squilla igitur lata, inquit, Locuſtarum eſt magnitudine, ſed latior multò & magis depreſſo corpore & hirto, in fronte oſſa duo, vtrinque vnicum, in ambitu ſerratum, in quibuſdam acutius, in alijs latius: his pinnæ duæ alligantur, inter hæc duo enaſcuntur cornua, initio articulata, circa medium bifida, vt ex duobus quatuor fiant, non valdè longa. Os & oris appendices ita habent, vt in Locuſta.

Brachia duo habet cum aculeis, veluti clauis eminentibus, pedibus maiora, non bifida, quæ in os flectuntur, quibus cibum ori tanquam manibus admoueant. Hæc qui biſulca non eſſe videbant, pedibus annumerabant, vt quinque pedes eſſe dicerent. Sed hoc Squillis proprium eſt, chelis carere, harum autem vice brachia maiora pedibus habere. Pedes vtrinque quaterni ſunt, vt in Locuſtarum & Cancrorum generibus. Oculi parum prominent, ob id conditi videntur: frons quadrata & latior quam in vllo Cruſtatorum genere. Tumores multi per dorſum ſparſi ſunt, ex quibus extant tubercula, quorum ſumma pars adeo rubet, vt carbunculos in annulorum pala incluſas eſſe dicas. Cauda tabellis quinque conſtat, & in pinnas totidem deſinit: in caudæ ſupina parte appendices ſunt ad oua reponenda, quemadmodum in Locuſta. interna quoq; omnia ſimilia habet. E

Squilla lata Rondeletij.

F

LOCVS. G

RARA eſt apud nos, inquit Rondeletius, Maſſiliæ aliquando capitur. Satis frequens Romæ & Neapoli, & in mari Siculo, in Africa autem frequentiſſima. Hanc ſi ibi reperiſſet Apitius, non tàm citò ad ſuos rediſſet. Scribit Athenæus Squillas circa Minturnas Campaniæ oppidum maiores eſſe Smyrnæis: quæ de Vrſa intellexiſſe viſus eſt Cæſar Exer. 245. Scaliger: ait enim: Et celebris tamen tota Græcia fuit; ad Smyrnam verò etiam laudatiſſima. In cænoſis locis viuit, argumento eſt quòd ſordida & luto obſita è mari extrahatur.

COITVS. PARTVS.

EODEM modo coit, quo Locuſta, eodemque tempore, ſcilicet æſtate. Idcirco dixit Ariſtoteles. Iis etiam quas nomine Vrſæ Arctos appellant, idem pariendi tempus na- Hiſt. 5. c. 16 tura ſtatuit, quod Locuſtis: quocirca per hyemem & vere prius, quàm oua excludant, cibo laudantur: cùm excluſerunt, deterrimæ fiunt. H

VSVS IN CIBIS.

VNDE patet in cibum quoq; fuiſſe ab antiquis receptam Vrſam. Nec ſine ratione. Eſt enim carne molli, vt Aſtacus. Proinde eodem modo coquere eam ſolent.

Digitized by Google

A

DE VRSA MINORE. Cap. XI.

QVAM Bellonius Vrſam minorem appellat, Rondeletius, ni fallor, Squil- *Exer. 245. Crange Scaligeri.*
lam cælatam dixit. Scaliger Ariſtotelis Crangen facit. A maiore, inquit,
non niſi magnitudine differt, & lineamentis quibuſdam, quibus teſſellatæ
lamellæ pictæ ſunt. Hæc eſt κραγγὼν, Ariſtotelis, ait enim, Crangen &
Gibbam, æquè vtranque habere in cauda pinnas: hoc eas differre, quia
in Crange media pinna lata ſit, in Gibba verò acuta, hæc ille. Sed alia
eſt Rondeletij Crange, qui hanc ſuam Squillam cælatam, Cicadam Aeliani eſſe arbitratur, *Cicada marina.*
potius quàm illam Squillæ ſpeciem, quam ipſe Mantin nominat, Cicadam ab alijs exiſti-
matam. Scaliger Cicadam Aeliani eam eſſe putat, quæ etiam vulgò à piſcatoribus Vaſco-
B num ſic appellatur: Bellonius verò Rondeletij Mantin, Maſſiliæ, & Genuæ Cicadam mari-
nam vocari ait: cuius ſententiæ Zoographus vel ideò magis fauet, vt antiquo nomine non
careat, & fingendum ſit nouum, quod fecit Rondeletius. Aelianus certè cum Romæ vixe-
rit, inquit Zoographus, & harum quidem rerum ſtudioſus, non potuit ignorare Camma-
ros Romæ vulgò dictos è genere Squillarum, vt Athenæus ſcribit: quod ſi eoſdem Cicadas *Lib. 7.*
marinas putaſſet, nõ tacuiſſet, opinor, præſertim cùm alius nemo hoc nomine ſit vſus. Hac
Zoographus, contra Rondeletium, qui hanc Squillæ ſpeciem eſſe putat antiquorum Gam-
marum, ſiue Cammarum nominatum authoribus Athenæo, Plinio, Columellæ, qui Cam- *Cammarus Rondeletij.*
marum inter parui incrementi piſces recenſuit. Sanè argumentum nullum habet efficax. A
colore enim id tantùm ſumit, quem ait magis rubeum in hoc, quàm in vllo alio Cruſtato,
ſiue crudus ſit, ſiue coctus, eumq; colorem mulli maximè referre, quod ſcilicet de eo dicit
Martialis.

Immodici tibi flaua tegunt chryſendeta mulli,
Concolor in noſtra Cammere lance rubes.

Nos quid ſit Cammarus veterum, in Aſtacorum diximus hiſtorijs. Cæterùm Rondele-
C tius Cicadam marinam potiore ratione nominandam eſſe cenſet, ob maiorem cum cicadis
terreſtribus ſimilitudinem: Squillam verò, tum quòd ſupradictæ ſimilis ſit, tum quòd
brachia priora indiuiſa habeat, qua nota Squillas a Locuſtis & Cancris ſecerni dixit: Cæ-
latam verò, vt ab alijs internoſcatur. Nam quinque tabellis conſtat, & dorſo egregio natu- *Deſcriptio.*
ræ artificio variè cælatis & ſculptis, vt in pictura expreſſit. Squilla hæc tota ruber, vt idem
ſcribit, oſſa vtrinque habet in fronte, in ambitu ſerrata, acuta, veluti Squilla lata: quibus
annexæ ſunt pinnæ, veluti alæ. Cornua duo habet, brachia duo indiuiſa, quibus ori cibos
admouet: pedes quaternos, circa os appendices, internas partes, caudæ pinnas eaſdem
quas Locuſta: magnitudine verò differt: nam dodrantalem magnitudinem vix ſuperat.
Carnis ſubſtantia Aſtaco quoq; ſimilis eſt. Minor autem Arctos, inquit Bellonius, per om-
nia maiori reſpondet. Ligures Vrſettam appellant, craſſiore eſt quam Sparnochius (Squil-
la Crange) corpore, & forcipibus, vt Vrſa, caret. Prætenturis quoq; binis prædita eſt, &
roſtratum caput gerit. Cæterùm eſt corpore robuſto, & recurto: omnes denique notas cum
maiore communes oſtendit. Sed Bellonius huius iconem non appoſuit: Rondeletius ex-
preſſit. Sed quia Squillam cælatam Aeliani ille Cicadam marinam putat, ideo Aeliani *Li. 13. c. 29. de animal.*
D verba quæ ſuper ea memoriæ prodidit, placet adſcribere: Eſt etiam Cicadarum genus ma-
rinum (τέττιξ ἐνάλιος) quarum maxima parui Carabi ſimilitudinem ſpeciemque gerit. ve-
rum tamen cornua, non ſimiliter atq; ille magna, nec aculeos habet: aſpectu etiam nigrior
eſt: & cùm captus eſt, ſtridorem quendam edere videtur. Pinnæ ipſius exiguæ ſub ocu-
lis enaſcuntur, terrenarum alis ſimiles. Hominum plærique idcirco ab ea ſe abſtinent, ſed
mari reddunt, atq; etiam mortuam flentes & ſordidati humatione adiciunt, quòd eam di-
cant Perſeo Iouis filio conſecratam eſſe.

DE CARANGONE. E

Cap. XII.

SYNONYMA.

Hiſtor. 4. c. 2. VBI apud Ariſtotelem Squillæ quędam vocantur κράγγονες, aut κράγγαι, quod nomen magis placet Zographo: Gaza Crangines, vt delphines vertit. Apud Heſychium, & Varinum Κραγὼν eſt ἔνυδρον ζῶον, καὶ εἶδος καρίδος, ſed meliùs ſcribitur duplici γ, vt apud Ariſtotelem. Cęſar Scaliger Squillam cęlatam Rondeletij ſiue Vrſam minorem, facit Crangen, vt diximus ſuperius. Alia quidem eſt Rondeletij Crange, cuius iconem apponemus. Hæc Cammerugia & Sparnochia vulgò ab Italis vocatur; à Romanis dempto primo elemento Parnochia, à noſtris inquit Rondeletius Caramote (vt parua Squills Caramot) ab alijs F Longouſtin, à Burgedengalenſibus ſeruata vetere appellatione Squilles.

DESCRIPTIO.

RONDELETIVS hanc ſic deſcripſit: Eſt, inquit, hæc Squilla palmi maioris longitudine. *Color.* Cruſta tenui contegitur, læui, candida, nonnunquam ex albo parum rubeſcente; cocta verò tota rubeſcente, inſtar cornu pellucida. *Cornu in fronte.* Habet è dorſo enatum cornu in fronte, ſerratum, ſurſum recuruum, illius denticulatæ aſperitates in ſuperiore & inferiore ſunt parte, non in lateribus veluti in Aſtaeis & Squillis latis. *Oculi.* Oculi cornei ſunt, ſatis prominentes, in quibus ſubiecta pars caua eſt cochlearis modo. *Cornua.* Cornua quatuor habet, duo bene longa, tenuia flexibiliaque, his alia duo breuiora in ſummo diuiſa. E lateribus veluti alæ exoriuntur paruæ, albæ, radio ſiue aculeo innixæ. *Os.* Os & oris appendices, cuiuſmodi ſunt in Locuſta & Aſtaco. G *Pedes.* Pedes quinos habet, præter hos brachia duo: qui in calcar terminantur, pedes terni: qui hæc ſequuntur, parum diuiſi, bini & vltimi indiuiſi. *Cauda.* Poſterior pars pro reliqui corporis craſſitudine & magnitudine longa, ſeptem tabellis conſtans, in pinnas quatuor deſinit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squilla gibba. Supinæ caudæ appendicibus, coeundi pariendique modo, partibus internis à ſuperioribus non differt. Comprobat deinde Rondeletius ſe veram Squillam Crangonem exhibere his verbis: Squillam Crangona nos rectè repræſentaſſe demonſtrare oportet. Ac primùm cùm Cruſtatorum animantium quatuor ſint genera (vt prius ex Ariſtotele oſtendimus) nulli potiùs quàm Squillarum generi ſubijci hinc perſpicuum eſt. Ea enim quam exhibemus, læuis eſt, Locuſtæ toto dorſo aſpera: chelas ante pedes non habet vt Aſtaci, cauda eſt protenſa, non rotundo corpore, & ſine chelis: non eſt igitur è Cancrorum genere: quare Squillam eſſe neceſſe eſt: non latam quidem, neque cælatam, vt corporis ſpecies & lænitas ſine vlla læuatura oſtendunt: neque paruam quę maior nunquam fiat: nam ea longè minor eſt quàm paulò pòſt exhibebimus: neque Gibbam quia gibbo caret. His omnibus accedit nota certiſſima ab Ariſtotele tradita, qua Squilla Crango à ſimilibus internoſcatur: καὶ ἡ καρὶς ἡ κυφὴ τῇ οὐρᾷ ἔχει πτερύγια τέσσαρα, H ἔχει δὲ καὶ ἡ κράγγη πτερύγια ἐφ' ἑκάτερα ἐν τῇ οὐρᾷ: τὸ δὲ μέσον αὐτῶν ἀκανθῶδες ἀμφοτέραις, πλὴν αὕτη μὲν πλατύ, ἡ δὲ κυφὴ ὀξύ. Squilla gibba caudam habet, & pinnas quatuor, totidem (totidem non eſt in Græco) & Crangon in vtraq; caudæ parte, quarum medium in vtriſque ſpinoſum eſt ſiue aculeatum, ſed in Crangone latum, in Gibba acutum. Hæc nota in vtraque Squilla & Crangone, de qua nunc agimus, & in Gibba, de qua mox, euidentiſſima eſt: & veriſſimam eſſe comperiet, qui pictas à nobis Squillas cum viuis contulerit. Hæc ſunt quę fidem faciunt Squillam Crangonem rectè nos ab alijs diſtinxiſſe. *Deſcriptio ex Bellonius* Eandem ante Rondeletium nouerat Bellonius & ſic deſcribit: Inſignibus notis à Gibba differt. Nam vbi in Gibbis multiplices cirri ſpectantur (anteriori pręcipuè parte) pedeſque omnes in extremo biſulci, Sparnochię duo, oblongi rantùm cirri prominent, & vngues acuminatos more Locuſtę habet, & eodem modo quaternas in extrema parte

caudæ

A

B

C

D

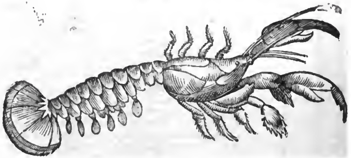

caudæ; quarum ea quæ in medio ſita eſt, ſi pinna eſſet, faceret vt quinq; pinnæ, vt in Aſtacis, & Carabis, numerarentur: ſed ſpinea durietie prædita cernitur, ac crenis horridula eſt. Anterioti autem frontis parte quatuor cornua æquali ferè longitudine videas. In quibuſdam locis adeo magnæ naſcuntur Squillæ, vt prope ſpithamen, hoc eſt palmum excedant: quæ quidem ſunt alijs efficaciores. Hactenus Bellonius. Quam autem Zoographus vidit & delineatam exhibuit, eius color partim rubet, partim dilutior albicat, ad latera flaueſcit: extremitas quatuor latiorum caudæ pinnarum cærulea eſt: pars inter eas media acuta rubet. Media inter hoc genus, & Cancellos ſiue Bernardos Eremitas eſſe videtur, ſequenti pagina depictum cruſtaceum, coloris totum ferè cinerei pallidi, niſi quòd alicubi vt in cauda dorſoq; & chelis nonnihil cærulei habeat. *Crangonis deſcriptio ex Zoographo.*

VSVS IN CIBIS.

CRVSTATORVM omnium ſapidiſſimi ſunt. Vnde in menſis nobilium, Romę pręſertim, primo ponuntur loco. Carne enim ſunt tenera, dulci, bonique alimenti ac multi: Vnde hecticis & atrophia laborantibus vtiliſſimus cibus. Coquunt hanc in Italia varijs modis frequentiſſimè in aqua dulci, ſed meliores ſunt in marina ſi coquantur, & cum ſale, ac pipere comedantur. Optimæ ſunt earum caudæ cruſta ſpoliatæ, ac coctæ cũ pipere, ſale, & aceto. Fieri quoq; poſſunt ex eiſdem varia iuſcula iucundi ſaporis. Optimæq; ſunt à menſibus Februario, Martio, Aprili, Maio, ſed Romæ omni tempore venales habentur. *Vt coquantur.*

Cruſtaceum quod medium videtur inter Crangonem, Squillam, & Cancellum, ſiue Bernardum Eremitam. E

F

DE SQVILLA GIBBA. Cap. XIII.

SYNONYMA.

QVAM Ariſtoteles κυφὰς καρίδας vocat, Gaza rectè Squillam gibbam interpretatus eſt. Cognomen κυφαὶ ſeu Gibba additur propter gibbum quem habere videntur, dum ſe curuant. Idcirco καμψούλας appellaſſe eas viſus eſt Araros in Campalione, & Ophilio in Callæchro κυρτάς:

Κυρταὶ δ' ὁμοῦ καρῖδες ἐν ξηρῷ πέδῳ: G
Ac Gibba Squilla in arido ſolo.

Idem in Iaclmo:

Ὠρχοῦντο δ' ὡς καρῖδες ἀνθράκων ἔπι
Πηδῶσι κυρταί, ideſt,
Saltabant vt Squilla ſuper prunis
Gibba ſaliunt.

Græci recentiores antiquum nomen hodie non ſeruant, Caridas, & Caranidia vocantes vt ſcribit Bellonius, quamquam Aſtacum fluuiatilem idem à vulgo Græcorum Caranis & Caranidia dici tradat. Squilla hæc gibba Romæ nunc dicitur Gambarella, vt ſcribit Bellonius à tibijs quæ gambæ dicuntur. multis enim cruribus prædita eſt; Zoographus potiùs à Gammaro diminutiuum nomen eſſe putat. Idem Bellonius (niſi ſit error librariorum) Pariſijs hanc Squillam Gueruette vocari ait: Suſpicatur Zoographus Guernette legendum: quoniam Germani inferiores aliqui (ſiue hanc ſolùm, ſiue aliam quampiam) Gernat appellant. Galli quidem quintam vocalem poſt g ſcribere ſolent, e, vel i, ſequente, cùm hanc conſonantem ita proferunt, vt ante reliquas tres vocales proferri ſolet. Sed H Rondeletius à Parienſibus vocari ſcribit Cheuretes: à ſuis Caramot, ad diſcrimen Crangonis, quam Caramote appellant. A Santonibus de la ſantè, quòd ægris vt plurimùm ſoleant apponere: à Rotomagenſibus Salecoques, vel Salcoques, vt ait Bellonius; quarum quæ adhuc vaginis incluſæ ſunt, Bouqueiæ: ijs autem exuræ, des Creuettes appellantur. Armorici des Sautrelles: ſaliunt .n. Locuſtarum more. Maſſilienſes vulgò vetuſtatis veſtigia retinentes, Carambotos vocant deducto à Caride nomine. Qui Galli Oceani litus incolunt, etiam à ſaltatione nominant Cheuretres, quaſi capreolas dicant. Galli in Neuſtria Bouquet, quod hirculum interpretatur Zoographus. Luſitani Caraman de Lisboa, Veneti vulgo Squillas. Germanica nomina hæc finxit Zoographus: Ein Seegitzle, ein Meer Geiſſ: ein Beckle, ad imitationem nominis Gallici Cheurette, ideſt hœdi, quo vtuntur Rupellæ, vel à gibbo vocat ein Hegerling, ein Hogergernit.

Gambarella.

GE.

Digitized by Google

A

GENVS. DIFFERENTIA.

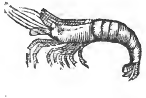
Deſcriptio.

SCALIGER tres facit Squillarum minorum ſpecies, omnes gibbas: maximam quæ Crangon fortè eſt Rondeletij: minimam, quam Vaſcones Ciuadam vocant, Adriatici maris accolę Squillã: medię magnitudinis Gambarellum vocaram ab Iſtris: quanquam Itali quidam minimam ita vocent. Sed videntur veteres Gibbæ nomine vnicam tantummodo ſpeciem κατ' ἐξοχὴν intellexiſſe: cui nimirum Scaliger mediam magnitudinem aſſignat. Squillarum generi, inquit Ariſtoteles, quas gibbas vocamus, quini vtrinq; (pedes) ſitu quo cæteris: quorum proximi capiti acutiores, & quini vtrinque; alij ventri iuncti, quorum extrema latiuſcula ſunt. Tabellæ ijs nullæ parte ſupina: prona ſimilis Locuſtarum eſt. Sed vetus Ariſtotelis interpres, Squillæ gibbæ, inquit, duodecim pedes habent, vtrinq; ſex. *Exercit. 245.*

B Ibidem Squillis gibbis caudam eſſe tradit, & pinnas quaternas. Nec plura de hac Squilla, in ijs, qui nunc extant libris Ariſtotelis inuenio, de corporis ac partium ſingularũ forma. *Hiſt. 4. ca. 2.* Bellonius ſenos, inquit, ante frontem gerit valdè tenues cirros, quibus Dioſcorides aconiti radices in tenues fibras abeuntes comparauit: Caudam contractam, in cuius extremo pinnæ ſunt (vt in cæteris Locuſtis) quinæ: quarum quæ medio loco poſita eſt, ſerratam, ſpinoſam, duram, atque in acutum faſtigiatam formam habet, quamobrem quaternas tantùm illi connumerauiſſe pinnas (vt in Crangone dicetur) ſatis fuerit. *Lib. 2. de aquatil. 3.* His addatur Rondeletij deſcriptio, quæ talis eſt: Gibbæ Squillæ Crangonibus tenuiores ſunt, maximè in cauda extrema, in fronte cornu geſtant, veluti Crangones, magnum pro corporis ratione. Oculos, alas, pedes, cornua, os, oris appendices, interna omnia ſimilia Crangonibus habent, caudæ initium in tumorem erigitur, vnde illi nomen: ab hoc tumore cauda tenuior & gracilior eſſe incepit, in pinnas quatuor deſinit: harum medium acutius eſt, quàm in Crangonibus, vt dictum eſt: qua nota & gibbo à Crangonibus Squillę diſtinguuntur. *Deſcriptio ex Rondeletio.* Cardanus addit forcipes pedibus duobus prioribus, ijſque manuum vice vti, fortè cum Bellonio deceptus, qui non audiendos putat, qui Squillarum pedes forcipibus carere arbitrantur. Sed ſatis ſuperiùs de-

C monſtratum, Squillis proprium eſſe, carere chelis. Sanè in Rondeletij icone nulla forcipum aut chelarum veſtigia apparent, vti neque in noſtra, quæ meliùs legitimam Squillam gibbam repræſentat (quamuis in colli inferiori parte plurimas habeat appendices, quæ nullæ ſunt in Rondeletij icone) & eadem ſit magnitudine, quâ depicta cernitur. A noſtris diuerſam aliam iconem exhibet Zoographus, nimirum hanc, quam putat eſſe Gibbam Rondeletij. Picturam minorem eſſe voluiſſet, & caudam minus directam, vt cognomini reſponderet. Sed admodum differt hæc pictura à Rondeletij. *Squillæ gibbæ Zoographi forma.* Oſtendit enim ſex ſeu mauis quatuor antennas longas, duas exteriores Simplices, alias verò duas ſtatim à principio bifidas, vt quatuor eſſe videantur: deinde quatuor pedes priores forcipatos; duos maiores quinq; conſtantes internodijs, ſi forcipes annumeres, duos minores quatuor internodia habentes.

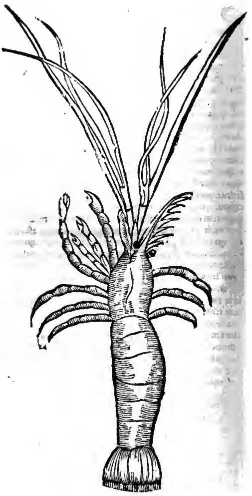
Squilla gibba Rondeletij.

Squilla gibba noſtra.

Squilla gibba Zoographi, Venetijs ad ipſum miſſa.

A

LOCVS. PARTVS.

IN Santonum litore maxima earum copia eſt, & alibi quoque in litoribus Germaniæ & Belgij. Oua pariunt & generant more Locuſtarum; quia ſunt illius interanea perſimilia. Vterum autem gerunt menſes circiter quatuor teſte Ariſtotele. Græcè legitur: *Hiſt.5.c.17*
Τῶν δὲ φυκῶν ἡ κύησις ἐςὶ περὶ τέσσαρας μῆνας. Quocirca rectè Gaza legit τῶν καρῶν, non φύκων.

NATVRA, MORES.

QVOD antea de Squillis in genere dicebamus ex Aeliano & Phile, nimirum Lupum piſcem ab eis vinci, & interimi, vbi eas deuorarit, id Rondeletius & Bellonius in capite de Squilla Gibba retulerunt, nam cornu frontis elatum in palatum *Vt lupum piſcem occidant.*
B Lupi infigunt. Sanè Crangones idem facere poſſunt, quarum cornua dura admodum, quamuis pauciora, minimæ verò non poſſunt, cùm cornu eiuſmodi careant. Oppianus tamen de Squillis paruis, per quas Gibbas intelligunt, hæc canit Lippio interprete.

Sunt Squillæ exiguæ, ſunt paruo in corpore vires:
At magnum & ſaturo præclarum labraca ventre
Interimunt altu: properat geſtitq́ue teneri
Labrax piſciculos qui paruo robore poſſunt
Non dare terga fugâ: non æquo occurrere Marte.
Occiſa occidunt hoſtem, perimuntq́ue necantem,
Cum Squillæ rictu piſces ſorbentur aperto,
Turmatim in meatum deſcendit turma palatum,
Et feriunt cornu quod fronte inſurgit acuto.

Saltant vbi tanguntur, ac tangentem ſæpe expaueſcunt; corpuſq; in aqua gibboſum arcuato motu promouent erucarum modo, quod Anaxandrides in Pandaro annotauit his verſibus.

C Οὐκ ἐπανορθωθεὶς, ὀρθός· ὦ βέλτιστ᾽ ἴσῃ.
Αὕτη δὲ κυφὸν τὸ σῶμα καμπύλη
Ἄγκυρα δ᾽ ἐστὶν ἄγκυρις τοῦ σώματος.
Si te curues, haud rectè futurus es vir optime:
Squillarum more, arcuatum corpus hac flectis.
Obiectaq́ue ante corpus anchora prorſus eſt.

VSVS IN CIBIS.

SVNT hæ admodum laudatæ apud priſcos & recentiores tanquam optimi nutrimenti & ſaporis dulcis: quod etiam Matron Parodus apud Atheneum in Atticę cœnæ deſcriptione cecinit.

Καρῖδες θ᾽ αἱ Ζηνὸς Ὀλυμπίου εἰσὶν ἀοιδοί
Αἱ δὴ ἰδεῖν κυφαὶ μὲν ἔασιν, χρησταὶ δὲ πάσασθαι:
D *Squillæ Iouis Olympij cantores*
Aſpectu quidem Gibbæ, ſed in cibo ſuauiſſimæ.

Idcirco vendebantur olim in ſportulis, ex iunci vimine contextis, vt apparet in hiſce Arati in Campilione verſibus: *Vt venderentur.*

——— Αἶτε καμπύλαι
Καρῖδες ἐξήλλοντο δελφίνων δίκην
Εἰς χ᾽ ὑπόπλεκτον ἄγγος. Vertit Dalechampius:
——— *Et curua*
Carides exilire delphinum modo
In vaſa texta iuncis.

Friguntur cum oleo in ſartagine: aut elixantur in aqua & cum aceto comeduntur. Hecticis quoque in cibo mirum in modum conferunt, & longè delicatiores ſunt, quàm Locuſtæ aut Aſtaci. *Hecticis conferunt.*

DE

 E

DE SQVILLA PARVA.
Cap. XIV.

SYNONYMA.

PROPRIO nomine caret ea Squilla, quam Ariſtoteles periphraſticè Squillarum τὸ μικρὸν γένος appellat, rationem addens: αὔξαι γὰρ οὐ γίνονται μείζους; hoc eſt: nunquam enim maiores euadere poſſunt. Sed hîc
Hiſt.5.c.15. lectores aduertit rectè Rondeletius, τὸ καρίδων μικρὸν γένος, id eſt Squil-
Hiſt.4.c.4. lam paruam, & τὸ καρίδιον non idem eſſe quod σκύλλαρον, quod tamen etiam Squillam paruam Gaza apud Ariſtotelem conuertit. Nam σκύλλαρον, inquit Rondeletius, non eſt ex Squillarum genere: chelas enim habet Aſtaci modo. F Κουρίδες, καρίδες. ἢ τὰς μικρὰς ἐγχλώρους: τὰς δὲ ἐρυθρὰς καμμάρους, exponunt Heſychius & Varinus. Videntur autem Zographo dicere, Squillas paruas alio nomine ἐγχλώρους dici, à colore fortaſſis: quem eis viuis obſcurum Rondeletius tribuit, Bellonius ſubfuluum: coctis rubeſcentem vterque.

χλωρός color quis.

χλωρὸς quidem modò viridem, modò luteum colorem Græcis ſignificat. Eædem χλωροκυρτίδες fuerint; ſic enim apud eundem Heſychium legitur, pro genere Squillarum. Mauult Zographus χλωροκαρίδες, ἤγουν αἱ χλωραὶ καρίδες. Et μελικαρίδες nominatæ in conuiuio, quod Philoxenus Cytherius deſcribit apud Athenæum his verbis: Ξανθαὶ μελικαρίδες αἱ κοῦφαι: nam & color ξανθὸς, idem qui χλωρὸς interdum eſt, & pro κοῦφαι fortè κυφαὶ, id eſt Gibbæ legendum, quanquam propter agilitatem κοῦφαι etiam, id eſt, læues cognominari poſſunt: à melle autem denominatæ videntur propter ſuauitatem in cibo: quamuis Rondeletius Squillas minimas omnium dulciſſimas facit. Sed Scaliger coctam rubeſcere negat, dum ſic ſcribit: Minima etiam è Garumna excipitur caniſtris: Ciuadam Vaſcones ob exiguitatem vocant, id eſt auenam. Pugillatim enim deuorant, ſicut auenam Veterinæ. Hæc etiam in mari agitat, nec rubeſcit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Sed fallitur Scaliger, quippe Veneti Squil- G lam vulgò vocant Gibbam: hæc cocta rubeſcit. Bellonius tum Gibbam, tum paruam Gambarellam vocari ſcribit, Mathiolus Senenſis Gambarello & Gambaruſolo vulgò dici ab Italis. Scaliger eam Squillam, quæ media eſt inter minores, magnitudine, Gambarellum ab Iſtria vocari tradit. Luſitani Squillam paruam vocant Caraman de Villa Franca. Germanicè appellatur ein Zuuergkrebslein, id eſt, Squilla nana: vel ein Kleiner Gernier.

GENVS. DIFFERENTIA.
Deſcriptio.

DVO inuenio apud Italos noſtros Squillarum paruarum genera. Vnum maius, alterum minimum, illud duriore eſt cruſta quàm Squilla Gibba, magiſq; relucet, viuumq; non aliter quam prædicta in aëre ſaltat, nocteq; lucet, vt candela accen- H ſa, Cambaretto vocatur Romæ. Alterum vero adeo exiguum eſt, vt mille vix libram æquent pondere, Romani Gambaruccio vocant. Venetijs quoq; frequens: coci quidam vocant Biaua, id eſt, auenã, vt Vaſcones Ciuade. Quocirca facillimè mihi perſuaſerim, eſſe hanc Squillam, quam vocat Scaliger minimam, & quæ caniſtris excipitur è Garumna, viuit enim non ſolùm in aquis marinis, ſed etiam dulcibus, & propterea Squilla fluuiatilis à Bellonio dicta eſt, quam ſic deſcribit. Squillis marinis multò minor eſt: tibiolas vtrinque quaternas, tenues, oblongas habet, in extremo forcipatas: cirros anteriori parte quaternos, oblongos, tenui filo graciliores, quibus iter quoquouerſum prætendat, Latini prætenturas & antennas vocant. Pedes cùm vtrinque quaternos habeat, duos tamen priores parte anteriore exporrigit: quibus non ad greſſum quidem, ſed magis ad corripiendum cibum vtitur. Nam tribus poſterioribus tantùm incedit. Pinnulis autem pluribus ſub cauda poſitis in natatu vtitur:

Squilla fluuiatilis Bellonij deſcriptio.

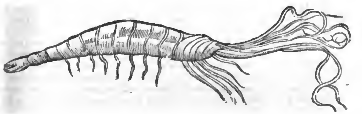
A vtitur: quarum quinque in eius extremo tranſuerſæ, earum corpus dirigunt. Harum autem media dura eſt, & gibbæ in modum ad oras crenata, vt reuera pinna dici non poſſit. Hæc Bellonius. Ciuadam Rondeletij, Gambarettum puto, prædicta Squilla minorem: ſic enim ait: Digiti minimi eſt magnitudine: capite pro corpuſculi magnitudine craſſo & lato ſine cornu, quo à Gibba differt: alioqui cauda tenui, paruo gibbo, otis appendicibus, caudę pinnis, internis partibus Gibbæ perſimilis, punctis aliquot variatur, colore eſt, dum viuit, obſcuro, cocta tota rubeſcit. Eas quas deſcribit Bellonius, aiunt moris eſſe vt viuæ aſſeruentur, tuncque ſubfuluas ſpectari: ſed coctas ruffeſcere. Squillam paruam Venetijs depictam & ad ſe miſſam talem exhibet Zoographus. *Ciuadæ Rondeletij deſcriptio.*

Squilla parua Rondeletij.

Squilla parua Zoographi, Venetijs ei miſſa.

B

LOCVS.

C BELLONIVS longiſſimè à mari eas ait prouenire: vnde ſumitur argumentum in mari non naſci, cùm tamen Scaliger Ciuadam dictam à Vaſconibus de Garumna caniſtris excipi, & in mari agere ſcribat. Et Rondeletius Ciuadam hyeme in ſtagnis marinis capi tradit, & in magnorum fluuiorum oſtijs; è mari etiam extrahi ſæpe vidit, ne quis ob carnis ſuccum dulciſſimum, in dulci aqua gigni tantùm exiſtimet. Tarentinus Squillas fluuiatiles nominat; vt Nebricenſis canit. *Vbi capiatur.*

Cæruleus nos lyris amat, quem ſylua Marice
Protegit: hinc Squilla maxima turba ſumus.

Author eſt Ariſtobulus apud Strabonem in Indum flumen maximā multitudinem piſcium adſcendere & inter alios Squillas (*καρίδας*: interpres vertit Locuſtas) paruas quidem vſque ad montem aſcendere: magnas verò vſque ad Indi & Arſinæ oſtia. *Lib. 13. geogr.*

D VSVS IN CIBO ET MEDICINA, & alijs.

LAVTIORES menſas apud Romanos honorare ſolet. Carne enim eſt adeo dulci, vt quibuſdam faſtidium pariat, & vix, teſte Rondeletio, vllum aliud cibi genus dulcius deguſtaueris. Cū cruſta & pedibus integra frigitur in ſartagine addito oleo aut butyro. Sunt qui priuſquàm coquant, in ſartagine perforata pedes vrunt, deinde aqua & oleo elixant. In aqua hordei lotæ, & in carnis iure coctæ hecticis maximè conueniunt. Nam bene alunt, ad expurgandum pectus conferunt, multoq; vtiliores ſunt fluuiatilibus Aſtacis, quibus medici plærique pro Cancris fluuiatilibus vtuntur, cum tamen duriore ſint carne & minus dulci. Si ægris parentur Squillæ, de quibus nunc loquimur, cruſtis ſuis nudandæ ſunt: ſi enim vnà cum his edantur, flatus gignunt, velut aphiæ cum ſpinis comeſæ.

Cum

Cum cruſtis elixæ in aqua & oleo, adiecto pipere ſopitam Venetem ſtimulant: tùm quia E
ſemen ſatis copioſum, ob dulcem & benè nutrientem ſubſtantiam, tùm quia flatus gignunt. Frixæ in ſartagine, flatus deponunt, more leguminum. Idem de Gibbis & Crangonibus dictum eſto. Tarentinus eſcarum aliquot ad piſces capiendos in compoſitionibus carides fluuiatiles miſcet in Geoponicis: nempe ad anguillas, mullos, magnos Scaros, & ad tenues piſciculos, qui capiuntur arundine.

DE SQVILLA MANTI Rondeletij. Cap. XV.

SYNONYMA.

HVIVS Squillæ nullus veterũ, vt exiſtimat Rondeletius, meminit. Et quem- F
admodum Latini à terreſtris Locuſtæ ſimilitudine marinam Locuſtam nominarunt; ita ille hanc μάντιν à beſtiolæ ſimilitudine, quæ eſt ex Locuſtarum genere. Eam beſtiolam noſtri, inquit Rondeletius Preguedious id eſt precantem Deum appellant, quòd ſemper manus (brachia vel pedes in iſtis animantibus magis propriè dicuntur) iunctas teneat, eorum more, qui ſupplices Deum deprecantur: Præterea corpore eſt valdè tenui & macilento, vt qui aſſiduis ieiunijs ſe conficiunt & macerant. Eandem beſtiolam diuinare vulgus ait: captam enim pueri noſtri interrogant, quà ſit Romam, vel Compoſtellam ad D. Iacobum proficiſcendum ea: perinde ac ſi intelligeret, altero brachio extenſo iter monſtrat. Ab huius itaq; beſtiolæ ſimilitudine, Squillæ ſpeciem, mantin nominauit: nam vtraq; corpore eſt longo, gracili, circa caudam latiore, brachijs duobus primis longis admodum. Squillæ ſpeciem eſſe idem probat, tùm quòd chelis careat: quibus à Locuſta & Aſtaco diſtinguitur; tùm quòd aculeos in cauda habeat, Squillarum modo, & corporis deniq; ſpecie ſit Squillis ſimili, longa, quà à Cancris differt. Bellonius hoc genus Squillæ cum alijs pleriſque doctis Cicadam marinam appellare maluit, nomine Maſſiliæ & in Italia vſitato in G
eodem animali. Sed Rondeletius, vt dictum eſt, ſuam Squillam cælatam, quæ Monpelij vulgò Cicada nominatur, Cicadam Aeliani facere maluit, quòd maior ei ſit cum Cicada terreſtri ſimilitudo. Gillius cùm Cicadam Aeliani deſcripſiſſet, ſubdit: Maſſilienſes tenuis ſuæ cuiuſdam vetuſtatis retinentes etiam nunc Cicadas nominant. Romæ audiuit Zoographus appellari Cicadam marinam, quæ alibi Vallopa, quòd nomen Rondeletius Crangoni ſuæ tribuit. Cicadam marinam Romæ, & Genuæ vulgò dictam, Speuſippi Nympham eſſe ſuſpicatur Bellonius, ſed nullo fretus valido argumento. Nam Aſtacum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham & Arcton ſimiles eſſe dixit. Mathiolus Squillam Mantim, Hippocampum vocat.

Nominis ratio.

Cicada marina qua Bellonio.

Hippocampus M. thiolo.

DESCRIPTIO.

De aquat. cap. 3.

TENVIS eſt, inquit Bellonius, huius cruſta: cruda ita albicat, vt ferè tranſpareat. Vnà cum piſciculis marinis ſæpè ſuo cortice contecta extrahitur, & ſimul cum car- H
pionatis, bocis, mænis & trachuris, caniſtris inſeritur. Natura incredibili ferè artificio Cicadæ oblongum corpus decem tabellis affabrè articulatis loricauit: quarum prima quæ caudam extremam conficit, pinnas in lateribus expandit. Cauda porrò duabus maculis phœniceis ſubrubris inſignita eſt, quæ duorum oculorum ſpeciem præſeferunt, eſtq; aculeata & crenata. Prima tabella à cauda incipiens verſus ſecundam, tertiam, quartam, quintam & ſextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus ſubtus munita eſt: quibus dùm in mari natat, aquá percutit, & corpus incitat, Tres tabellæ, quæ ſex prædictas ſubſequuntur, ternis vtrinq; pedibus communitæ ſunt, ad ceruicis autem initium duo brachia maiora oriuntur, quibus cibum apprehenſum ori ſuggerit: ſed ea aliter quàm Cancris, aut Locuſtis forcipantur. Sunt enim in longum exporrecta, atque in extremo grandioribus crenis ſuffulta, quibus, cùm cibum corripit, ex vno brachio ad aliam brachij articulationem transfert. Horum autem

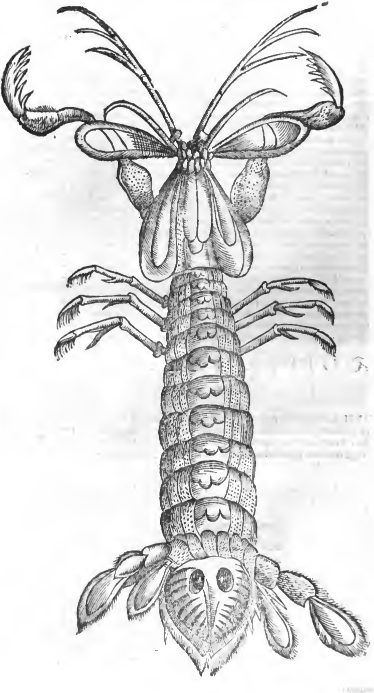
extrema

A extremâ velut in duritiem oſſeam abeunt. dentiſcalpijs conficiendis ob id expetita. Pars huius piſcis quæ capiti contigua eſt, in exile quiddam terminatur, & contrà quàm cauda ſe in latum diffundit. Extra aquam prorſus immobilis & imbecillis eſt. Aculeū vnum habet vtrinq; ori præfixum, vt phalangium & Scolopendra, quo mordicùs cibum à pedibus ſuggeſtum continet, quem poſtea dentibus conficiat, & in ſtomachum detrudat. Dentes *Dentes.* illi natura in oris lateribus protulit, vnico vtrinq; oſſi crenato, V. literæ formam referente infixos. Cuius anterioris partis officium eſt ea incidere, quæ mandit: poſterioris verò quæ crenas habet, conterere. Nam idem os duos habet dentium ordines. Prætenturas duas in fronte breues, vrſinis ſimiles oſtendit, trifariam in extremo diffiſſas: ac rurſus duas alias in lateribus prædictis breuiores. Oculos habet virides, exertos, quos non alueo, *Oculi.* vt Cancrarium, vel Locuſtarium genus condit: ſed ante hos pinnulas expotrigit eis ſimiles, quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam caput eſſe crediderunt. Strias tectas in tergore, atque in capitis tabella ductas profert. Piſce diſſecto, dentes fortibus muſculis moueri conſpicientur, cerebrumq; adeo eſſe exiguum, vt vix hordei grani magnitudinem æquet, optici tamen ad oculos perduci apparent. Similis ferè Rondeletij deſcriptio *Deſcriptio ex Rondeletio.*
B eſt. Brachia duo, inquit, longa habet, articulis intercepta, vt ad os flecti poſſint, chelarumq; vſum præſtent, interiore in parte ſerrata: quorum denticuli initio minores ſunt, in ſummo ita magni; vt aculeis incuruis aptiùs, quàm ſerræ denticulis comparari poſſunt. Cornua duo longa prominent, in quorum ſummo ramuli duo exoriuntur. Sunt alio duo his *Cornua.* minora ante oculos. Capitis figura Cancellum ferè refert. Oculi perſpicui ſunt & lati, *Oculi.* ad quorum radicem ſitæ ſunt alæ duæ longæ, in ambitu hirtæ. Vtrinque pedes ſex habet, terni primis brachijs proximi in tumorem paruum deſinunt, lentis inſtar rotundum & depreſſum, à quo tumore aculeus paruus vncus enaſcitur; reliqui terni parui ſunt, & tenues, quorum extremum in appendiculas quaſdam tenues terminatur. Quod caput ſequi- *Collum.* tur & collum vocatur, tabellis decem conſtat, inæqualibus, priores breuiores ſunt, & ſtrictiores: quò propriores ſunt caudæ extremo, eò maiores & latiores fiunt, eadem aculeorum ratio, quibus ſingulæ tabellæ munitæ ſunt, in prioribus parui ſunt aculei, in maioribus tabellis maiores & euidentiores. Cauda in os latum deſinit, cuius ambitus multis *Cauda.* riget aculeis: in oſſis huius ſuperiore parte maculæ duæ ſpectantur oculis pictis ſimiles. tres vtrinque pinnæ oſſeæ ex vltima tabella oriuntur. Supina caudæ parte appendices ha-
C bet: & in ore; quemadmodum Locuſta & ſuperiores Squillæ. Toto corpore eſt pellucido. Iconem eius hîc appinximus, quam Bellonius admodum perperam diuulgauit.

COITVS. PARTVS.
Vſus.

EODEM modo & coit & parit quo prædictæ Squillæ: Carne eſt molli, dulci, delicata, nutriente, Venerem ſtimulante, paranturque eodem modo quo Squillæ prædictæ. Τέττιγας ὀπτοὺς, ideſt Cicadas coctas, nominat Anaxandrides in Cotyis Thracum regis conuiuio. Brachiorum extremis vtuntur ad ſcalpendos dentes.

Squilla Mantis.

Digitized by Google

A

DE CANCRIS IN GENERE.

Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

CRVSTATORVM omnium, quæ oblongo ſunt corpore & cauda prædita, hiſtoriam, præcedentibus capitibus abundè ſumus proſecuti. Reſtat modò Cancer, qui rotundus eſt, parumque caudatus, quamuis hic nomen pro omnibus Cruſta tectis acceperit Plinius, his verbis: Cancrorū genera Carabi, Aſtaci, Maiæ, Paguri, Heracleotici, Leones & alia ignobiliora. Καρκῖνος (ita Græcis Cancer vocatur) præterea paſſio eſt ſeu mor-
B bus, qui tempore Suidæ & Heſychij dicebatur κα[r]κίνωμα: Cornelius verò Celſus, Cancrū à carcinomate diſtinguit, nam illum oriri & ſerpere dicit ab his quæ extrinſecus incidunt, hoc verò corrupta interius aliqua parte innaſci. Suetonius etiam Carcinoma dixit. Polluci hoc nomine tumor eſt durus cum inflammatione & magno dolore, qui vlceratur interdum, ſubrubente, ac liuido colore, ſanguinem emittens, incurabilis: connaſcuntur ei vt plurimùm venæ, aut pili. Eſt & occultum, inquit, carcinoma, cætera ſimile, ſed non apparens, μὴ ὑπερφανής. Cancrum eſſe Gangrenam putat Nonius Marcellus. Sed medici diſtinguunt. Eſt enim grangræna partis ex magnitudine phlegmones mortificatio, non integrè facta & confirmata, ſed incipiens. Ita vt pars nondum ſit emortua, nec ſenſu omni priuata, ſed emoritur, atq; ad extinctionem tendit. Cancer verò tumor inæqualis interdum cum vlcere, dolens, malignus, aſpectu teter, liuidus, oris prætumidus, cancro ſimilis. Siquidem tumor ipſe Cancri corpus, venæ tumidæ craſſæq; eiuſdem pedes oculis repræſentant: vel (vt Aetius ex Archigene & Leonida refert) quoniam ſicut Cancri animalia ſunt aſpera & dura, & ſi quid forcipibus ſuis ceperint, haud facilè dimittunt: ita tumor iſte prominet, & tactui renititur, & ægrè tractabilis eſt: atq; vbi ſemel radices egerit, difficillimè auelli tolliq; poteſt. Eſt enim malignus, ferus, proteruus, & quem curatio manuumq;
C vel blandiſſima tractatio efferare potiùs quàm mitificare ſolet. Ouidius verò dictum innuit, quòd Cancri modo ſerpat & vitiet quæ attigerit:

Vtq; malum latè ſolet immedicabile Cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes.

Θηρίον, ait Varinus, vlcus ferum, quod Cancer dicitur. Præterea καρκῖνοι dicuntur oſſa duo iugalia, quæ propè tempora committuntur. Scribit enim Pollux μετὰ τοὺς κροτάφους eſſe δύο ὀστῶν πλαγίων συμβολαῖς περιειληφότων τὰ ὦτα, eaq; nominari ζυγώματα, & καρκίνους: forſan quoniam ita committuntur, vt Cancrorum forcipes inuicem inter ſe coeunt. Dicitur quoq; eodem nomine vinculi genus apud Galenum quod capiti conuenit: faſciæ ſcilicet in plures partes ſciſſa Cancrorum pedum ſpeciem referētes. Vndè Heſychius καρκῖνον eſſe dicit δεσμόν τινα. Eodem teſte καρκῖνοι dicuntur ὑποδήματα κοῖλα calceamenta caua. Pollux quoq; καρκίνους refert inter ὑποδημάτων ſpecies ex Pherecrate in exemplum afferens καττύομαι τοὺς καρκίνους. Ruſum Heſychius καρκῖνον dici innuit τὴν πύρυγον,
D quanquam locus ſit mendoſus. Exiſtimo enim legendum ibidem πυράγραν. Nam alio in loco πυράγραν ſcribit eſſe fabrile inſtrumentū (χαλκευτικὸν ἐργαλεῖον), quod & Cācer vocatur, ſeu Pagurus: propter chelarum ſimilitudinem & ſimilem apprehendendi modum, aut vſum. δι' ὁμοιότητα λαβῆς, σχηματισμὸς δὲ δυοῖν κατὰ τὴν πυράγραν dicit Varinus. Καρκίνους λίθους ἔχων Polluci refertur inter οἰκοδόμων inſtrumenta. Carcini fuere appellati duo tragici: vnus Agrigentinus, qui fabulas edidit, teſte Suida, centum, & ſexaginta vicitq; vna: alter Athenienſis Theodectis, vel Xenoclis filius, qui olympiade centeſima floruit imperium Philippi Macedonis: Ex fabulis eius ſunt Achilles Semele ſiue Arche, Athenæo authore. Eſt & Carcinus ſophiſta; item poeta Atticus, de quo prouerbium hoc eſt apud Suidam, καρκίνου ποιήματα, Carcini poemata, id eſt obſcura. Nam Carcinus Oreſtem ab Ilio cædem matris fateri coactum, fecit per ambages reſpondentem. Horum aliquem intellexiſſe viſus eſt Plutarchus dū inquit: Ob hæc populus feſtos dies agitat: neq; quādo Carcinus cū Aeropa rē habuit, aut cū Hectore Aſtydamas. Cācer & Cācer marinus eſt Cācer in lapidē conuerſus ex India delatus, notuſq; eſt in Syria & Aegypto, & vt ſcribit

Cancer pro omni cruſtato.
Lib. 9. c. 30.
Carcinoma & Cancer morbus &c.
Gāgrena nō eſt cancer.
Cancer qui morbus cur ſic dictus.
Metamorph. lib. 2.
Lib. 2.
Os Iugale dictum cancer & cur.
Faſcia cācer.
Lib. de faſc.
Lib. 7. c. 22.
Heſychius correctus.
Carcini tragici.
Carcinus ſophiſta, & Poeta.
Lib. de glor. Athen.

Andreas Bellunenſis, valdè in collyrijs vſitatus, fortè Reiben Auicennæ. Nã Reiben lapis E
Reibẽ Lapis. eſt ſicut Cancer, teſte Syluatico, apud quem ſcribitur etiam Keiben per Kappa. Sed in
Li. 2. c. 592. Auicenna pro Reiben teſtituit Bellunenſis Rathiaha, is, inquit, Auicennæ eſt lapis ſicut
Remigi. cancer, refrigerans & humectans in ſecundo gradu. Vetus Gloſſographus Auicennæ, Remigi inquit, eſt lapis ſicut Cancer. Non eſt Carcinias Plinij quia non ſpeciem hic Cancri marini refert, ſed tantùm colorem. Habeo in Muſæo hunc Auicennæ Reiben, vel Ra-
Verſus retrogradi. thiaha, vel Remigi, & alium quendam Cancrum marinum, ſeu Pagurum qui è mari eiectus longo pòſt tempore ſaxeus euaſit. Verſus retrogradi deniq; nominãtur à Grammaticis Cancri; nempè qui non ſolùm à dextra ad ſiniſtram, vel à principio ad finem, ſed è contrario legi poſſunt à fine ad principium; vel eodem ſenſu, vel quòd artificioſius eſt, contrario. Lectio autem illa conuerſa, vel ijſdem manentibus dictionibus fit, vt in his Senarijs Scazuſis, quibus Zoographus ad Friſium ſuum aliquando luſit.

Cancellos mitto vix Friſi hos tibi ternos
Claudos licet prorſus, ne videar ingratus
Cancris pro multis tu conſule boni, rogo.

1. Aeneidos. Carmen tale reperio apud Virgilium: F

Muſa mihi cauſas memora quo numine laſo.

Aliquando ſenſus efficitur contrarius, vt in hoc diſticho.

Laus tua non tua fraus, Virtus, non copia rerum
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Interdum literæ ſingulæ retrò leguntur, vt in hoc diſticho:

Signa te ſigna, temere me tangis, & angis.
Roma tibi ſubito motibus ibit amor.

SYNONYMA.

Sarathan. SARATHAN ſeu Sarthan exponunt Cancrum apud Auicennam & Serapionem, in quo malè vulgatus codex habet Sartam in fine per m. Καρκῖνος dicitur apud Græcos: nomen eſt paroxytonum, dactylicum; penultima enim à poetis corripitur, vt G Ariſtophane, Nicandro, Oppiano & alijs. Quocirca non rectè à quibuſdam Grammati-
Etymum. cis circunflectitur. Carcinus dictus videtur, quaſi coracinus (vt apud Athenæum legit Maſſarius, nam locus hic in noſtris codicibus deprauatus eſt) quod κόρας, ideſt pupillas, & oculos mobiles habeat. Varinus tamen καρκίνος, inquit, καρακινός τις ὤν, ὅτι κινῶν ἐπὶ συχνῷ τὴν κάρα: quòd frequenter caput moueat, dicitur Cacrinus quaſi caracinus. Ἀλάκη
Ἀλάκη. fuligo, cinis, Cancer. λιγνὺς σποδὸς καρκίνος, Varinus, & Heſychius: & mox ἀλάκη πάνθρακες fortè ἄνθρακες ſcribendum, & non ἀλάκη per κ: ſed per β. Sic enim ordo literarum poſtulat apud Heſychium: & ἀλαβῶδες eidem ἀνθρακῶδη κεκαπνισμένον. Ἀλάβη enim magis accedit ad ἀσβόλη vocabulum pro fuligine vſitatum. Cæterum Cancri nomine hic inſtrumentum forcipem Zoographus, cui ἀλάβη nomen conuenit ἀπὸ τοῦ λαβεῖν, intelligit. Πύξαγρις, vel πύξαρις Cancer dicitur ab eo, quòd Oſtrea venetur lapillo inter teſtas ſeu valuas (πτύχας ἢ πυξία) eorum immiſſo: vt pede faciliùs carnem
Πύξαρις. eorum euellat, Varinus: qui & Siculis κάρχαι Cancros vocarit ait. Κάβειροι, eidem Heſychio ſunt καρκίνοι: coluntur inquit in Lemno religioſè, tanquam Vulcani filij. Nepam,
Κάβειροι. inquit Nonius Marcellus, quidam Cancrum putant ob illud Plauti: Aut cum Nepa eſ- H
Nepa quid. ſet dubiùm in vtroque. Nam verè nepa Scorpius dicitur. Marcus Tullius de finibus bonorum & malorum libro quinto, Serpere anguiculos natare anaticulas, volare merulas, cornibus vt videmus boues, nepas aculeis, ſuam deniq; cuiq; naturam eſſe ad viuendum ducem. Cancri vocantur, vt ait Iſidorus, quia Conchæ ſunt crura habentes, inimica
Lib. 12. c. 6. Oſtreis animalia. Itali vulgò mutatis, & inuerſis literis Granchio, & Granzo vocant. Hiſpani Cangreio, Galli Cancres, Northmanni Crape & Crabbe (à καράβος, ideſt Locuſta) impropriè. Germani quoq; inferiores dicunt een Krabbe, ſuperiores, ein Krebs. & Angli à Crabbe, Poloni & Hungari Rax.

GENVS.

A

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

ROTVNDI ſunt Cancri, cùm oblonga ſint cætera Cruſtata omnia, quod Ariſtoteles teſtatur, inquiens; Cancris ex Cruſtaceis ſolis cauda deeſt, & corpus rotundum eſt, cùm Locuſtis, Squilliſq; longum ſit. Idem alibi Cancrum à Locuſta differre inquit, quòd Locuſtæ caudam habent, Cancri non habent. Locuſtis enim vt nantibus cauda vtilis eſt: natant enim cauda quaſi remo innitendo: at Cancris inutilis eſt, quoniam vitam agere terrenam cauernaſq; ſubire ſoleant. Sed falſum mea ſententia quòd cauda deſtituantur; habent enim, ſed reuolutam, hinc ἐπικάλυμμα πτυχῶδες Ariſtoteles vocat: conſtat enim manifeſtè ex tabellis, & corpus poſteriore parte integit, nec in pinnas deſinit, nec extenditur ad natationem. Idcirco cautè locutus eſt Plinius, quum ait: Carabi cauda à cæteris Cancris diſtant. Negat Galenus Cancros habere collum & caput, quod à veritate abhorret; prudentiùs dixiſſet, caput à cæteris partibus non eſſe apertè diſtinctum, quod his verbis ſcripſit Ariſtoteles: Habent autem caput animalia omnia ſanguine prædita. Exanguium nõnullis indiſcretum hoc eſt, vt Cancris: Idem Plinius: Quibuſdam indiſcretum caput eſt, vt Cancris. Et rurſus Ariſtoteles: Alueus totius corporis indiſcretus eſt: nec enim caput diſtinctum nec aliud quicquam. Quia igitur caput habere ex Ariſtotele probatum ſit atq; etiam alijs, hinc nõnulli cerebrum quoq; Cancris ineſſe ſcripſerunt, quaſi omnia quæ capite ſunt prædita, cerebro quoq; à natura donata ſint: cùm id in multis exanguibus, præſertim inſectis falſum eſſe declaret quotidiana experientia. habent tamen partem quæ cerebri fungitur munere: vnde enim dimanáret motus & ſenſus? à corde ne? ſic ait Peripatetica familia: negat veritas. Viſus autem eorum plurimis eſt obliquus: id ſic Ariſtoteles: Cancrorum plurimæ parti oculi ſunt tùm intrò, tùm foras in obliquum moueri apti. Quare nullos excepiſſe non admodum rectè viſus eſt Plinius, vbi ſic loquitur: Cancri in obliquum aſpiciunt cruſta fragili incluſis (aliàs incluſos gerentes) ſcilicet oculis: quia non omnibus eodem ſitu poſiti, ſed alijs è latere, non ſupra continuo ſub prono (εὐθὺς continuo & nullo medio) amplo diſtantes diſcrimine: alijs in medio

Hiſt.4.c.2. Cauda an deſtituantur. De par.4. cap.8. Lib.9.c.31. Caput & collum, an habeant. Hiſt.4.c.10 Hiſt.4.c.3. Cerebrum. Viſus obliquus. Hiſt.4.c.3. L.11.c.37.

B

C breui diſcrimine, vt Heracleoticis, aut Maijs. Parte ab vtraque quatuor pedibus exornantur. Pedes ait Plinius (de Cancris) octoni omnes in obliquum flexi, & rurſus alio in loco: Octonos & marinis eſſe diximus, Polypis, Sepijs, Loliginibus, Cancris, qui brachia in contrarium mouent, pedes in orbem, aut in obliquum. Iidem ſoli animalium rotundi. Cætera binos pedes duces habent; Cancri quaternos. Sed mendo non vacare videtur hic locus. Nam cùm antea octonos pedes enumeraſſet, ſubdit paulò pòſt tantùm quaternos: niſi quatuor in ſingulis lateribus eſſe intelligat. His ſi addideris chelas, quas Plinius brachia appellans à pedibus ſeparauit, decem conſtitues. Cancris etiam, inquit Ariſtoteles, omnes deni cum forcipibus ſunt. Et alibi ait: Cancris primi vtrinq; pedes quaterni, tùm terni alij ordinem eodem modo explentes, reliqua bona pars corporis pedibus caret. Pedes omnibus in obliquum flectuntur, quomodo etiam Inſecta mouentur. Binas haſce chelas, ſiue brachia denticularis forcipibus prædita eſſe ſcribit Plinius, quod non exiſtimo in omnibus Cancris verum eſſe: carent enim quidam dentibus interius, quamuis maxima eorum pars eos habeat, aut ſaltem tubercula quædam alba, ad firmius retinendum. Rurſus Plinius, dextrum, inquit, brachium omnibus maius: ex Ariſtotele, qui ſic dicit:

Pedes. Lib.9.c.13. Li.11.c.48. Plinij locus ſuſpectus. Chelæ. Hiſt. 4.c.2. Pedes. Lib.9.c.31.

D Locuſtæ Cancriq; omnes forcipem dextrum grandiorem, valentioremque habent. Parte enim dextra efficaciora ſuaptè natura ſunt animalia omnia. In brachijs, ſeu forcipibus primoribus ſuperior pars mouetur inferiore immobili, cuius rei cauſam tradidit Ariſtoteles, vnà cum ea, quam refert, cur Crocodilus ſuperiorem maxillam moueat: eius verba adijciam, vt clarior doctrina euadat. Cætera omnia maxillam mouent inferiorem: Crocodilus fluuiatilis vnus ſuperiorem. Cuius rei cauſa eſt, quod pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet: parui enim admodum ſunt. Itaq; ad hunc vſum natura os ei pro pedibus vtile condidit: ad retinendum verò vnde ictus inferri vehementiùs poteſt, inde motus commodiùs agitur. Infertur autem vehementes deſuper, quam de parte inferiore. Ergò cum vtriuſq; tùm capiendi, tùm mordendi vſus ore adminiſtretur, magis autem neceſſariũ retinendi officium ſit, cui nec manus ſint, neq; pedes idonei, commodiùs huic eſt mouere ſuperiorem maxillã, quam inferiorem. Quod idem cauſſæ eſt, cur etiam Cancri ſuperiorẽ ſui forcipis partẽ moueant, nõ inferiorẽ: habent. n. pro manu forcipem. Illũ itaq; vtilem ad

De par.4. c.8. De par.4. c.11. Crocodilus cur ſuperiorem maxillam moueat.

capiendum, non ad mordendum forcipem eſſe oportet. Mordendi autem ſecandiq; officium dentis eſt. Cancris igitur cæteriſq; quibus licet ocioſius cibum capere, quoniam in humore non ſint, oris vſus paritus eſt, vt manibus aut pedibus capiant, ore ſecent, & mordeant: at Crocodilis os in vtrumq; vſum vtile factum eſt à Natura, cùm ita maxilla moueātur. Videtur Ariſtoteles ſibi aduerſari, inquit Auguſtinus Niphus libro quarto de animalibus capite ſecundo. Nam primò tribuit Cancris pedes decem, connumeratis etiam chelis: nunc Cancris aſſignat pedes quatuordecim. Diluitur hæc inconſtantia, quòd hæ ſunt duæ indefinitæ (propoſitiones) quæ veræ ſunt de Cancro ſecundum diuerſas ſpecies. Vndè Albertus non imperitè dicit Cancrum, qui communiter Cancer dicitur, habere decem pedes; qui verò aureus appellatur, eum quatuordecim habere affirmat. Et Auicenna in ſuo de animalibus libro Cancrum, quem Ariſtoteles aſſerit decem pedibus fungi, nigrum eſſe autumat: eum verò quem Ariſtoteles dicit habere quatuordecim, vult eſſe au- E
Caniſſem rcum, quem ſua lingua Caniſſem appellant, qui aureus interpretatur: hac Niphus. Cancri
Cancer. interius binos, vt Locuſtacea habent dentes primores & inter dentes caruunculam linguæ
Dentes. effigie: tunc ſtomachum ori continuo innſum, exiguum proportione ſuorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter, in quo Locuſtæ & Cancrorum nonnulli dentes alios habent, quoniam ſuperiores illi ſecare non ſatis queant. Hinc inteſtinum ſimplex vſque F
De par.4. ad exitum excrementi dirigitur. Quæ cuncta Ariſtoteles, qui alibi dixerat Cancris inte-
cap.5. ſtinum eſſe quà applicatum illud operculum geritur media applicaminis ipſius: & in par-
Hiſt.4.ca.2. tem exteriorem, qua oua pariunt, deſinere: Cancrorum ſpecies multæ antiquis cognitæ.
Genera. Cancrorum etiam genus, inquit Ariſtoteles, multiplex eſt, nec facilè enumerandum.
Hiſt.4.ca.2. Maximum quas Maias appellant. Secundum Paguri quos Heracleoticos vocant. Tertium fluuiales: cæteri minutiores, & nullis penè nominibus annotati. Genus Cancrorum litorale Phœnice fert, tantæ velocitatis, vt vix conſequi ſit: vndè Hippeas ideſt equites illos appellarunt. Iis nil ferè intus propter inopiam pabuli. Genus item aliud eſt quod ma-
Li.7.de animal.24.c. gnitudine Cancrum non excedat, facie Gammaris ſimile. Aelianus Cancrorum, inquit, genera diuerſa eſſe audio. Sunt enim quidam ſaxatiles (πετραῖοι). Alij in limo, algis, aut arena gignuntur, quamobrem & formis, & cognominibus differunt. Sunt qui curſores (δρομιαι) quòd longè latèque vagentur, meritò appellantur. Idem poſtea: Cancrorum genus lutarium (γενος καρκινου ες ὶ κ. πηλιαι: ſic Gyllius legit pro πτηνλίαι, ideſt, volan-
Li.7.de animal.c.30. tes, veluti in vulgato codice legitur: aliàs καὶ πτνοιται) colore alijs albius ſpectatur: hi in luto naſcuntur. Cùm inceſſit eis metus, humo ſe excitant ad volatum, & perparuis alis ſubleuantur, quibus quidem gradientes vti minimè neceſſe habent. Cùm autem iniectus eis eſt metus, nonnihil in his ſubſidij, non tamen admodum firmi habent: enimuerò comprehenduntur, quòd ſurſum altiùs ſubleuari non queant. Hæc ferè ſunt genera ab antiquis tradita. Nā vbi hæc leguntur in piſcium catalogo apud Plinium: Cancrorum genera
L.32.c.12. Chamætrachea, Chamæleos, Camæpelorides generis varietate diſtantes & rotunditate, Chamæglycymerides quæ ſunt maiores quàm Pelorides, Colicia ſiue Coryphia: ineptè nonnulli exiſtimarunt Cancrorum alias ſpecies enumerari, cùm ea omnia quæ poſt hæc verba Cancrorum genera, ſint Teſtatorum potiùs genera, quàm Cancrorum. Sunt & Cācelli Καρκίνια ab Ariſtotele cōmemorati, qui in teſtatis quibuſdā innaſcuntur & inhabitāt. Inter recentiores Rondeletius cum verba Ariſtotelis ſuprà ſcripta produxiſſet, hæc ſubdit. Nos plura genera numerabimus, quę ſub Cācris contineri nemo nō fatebitur. Ea multiplici varietate à ſe diſtinguuntur. Vt magnitudine differunt, Mæę, Paguri ab Albis & Pinno-
Magnitudine differunt. phylacibus: hi .n. parui ſunt, illi magni, inter hos alij ſunt medij. Heracleotici fuſco ſunt
Colore. colore, Paguri & Maiæ rubeſcente, vndulati flauo cùm è mari extrahuntur: Laripes & qui in Oſtreis naſcitur albeſcente; qui in Pinna, flaueſcente: Vrſus colore corticis mali puni- H
ci. Diſtant & pedum longitudine: aliorum enim pedes breues ſunt, aliorum mediocriter
Pedum longitudine. longi, aliorum longiſſimi. Oculorum quoque ſitu differunt: horum oculi ferè ſe contin-
Oculorum ſitu. gunt: illorum magno interuallo diſtinguuntur. Sed diligentiſſimus in his generibus enumerandis fuit Cæſar Scaliger: qui Cancrorum, inquit, ſpecies multæ ignotæ mihi: quas cognitas habeo, deſcribam. Vna eſt apud vicinos noſtros generis nomine, parua, Alte-
Exer. 245. ra, quam nunquam vidi, Phœniciæ, vt aiunt peculiaris, à velocitate Equitis nomine appellata. Quam doctiſſimus amicus noſter imprudenter in quarto libro inter tardigrados numerauit. Peregrini ij in litore Iſſico exercent ratdiotum prædas animalium. Tertium genus eſt fluuiale, rotundius quàm marinum. Quartum inſigne tùm robore, tùm magnitudine. Paguros vocant, quorum duas noui differentias. Alter & orbiculatior & fuſcior, & maior. Alter eſt quadratior & minor, colore dilutiore, ac penè pallida viriditate. Poreſſas

hos

A hos vocat Venetus. Quintum Heracleoticum, grandiſſimum in genere Pagurorum, cruribus breuibus, forcipibus admodum validis. Sextum longè omnium maximum quod Maiæ nomine cognoſcimus: tota cuppa aſperum, cuſpidata fronte horridum, prælongis cruribus, exilibus, ac propterea imbecillis. Septimum omnium minimum in ſpongijs, & Conchylijs. Hiſce Scaligeri ſpeciebus addantur Cancer aureus, & niger qui Caniſlem ab Auicenna appellatur, item qui Ialicè Grancio ſpiantano dicitur, nomine mihi tantùm cognitus; & venenoſus, quem in India Occidentali eſſe ſcripſit Cardanus; & terreſtris, quem nauigatores iſti in D. Thomæ inſula ſtatuunt: & qui à brachiorum longitudine paruitateq; Machrochelus, & Brachychelus dicitur; nec non & hirſutus; & qui cordis figuram æmulari videtur, Rondeletio primùm cognitus, vt etiam alij tres priores. Concludamus igitur rectè ſcripſiſſe Philoſophum: Cancrorum genus multiplex nec facilè enumerandũ. *Hiſt. 4. c. 2.* Sternion ab Alexandro Tralliano nominatur his verbis; Diabete morbo laborantibus conueniunt ex carnibus βού'λβιον καὶ σέρνιον, καὶ πόδες μάλιστα τῶν βοῶν &c. Quo loco *Sternion quid.* Iacobus Goupilus, accepiſſe ſe ab homine vulgarem Græciæ ſermonem tenente, teſtatur σέρνιον eſſe ex Oſtragodermon generė, ſed ex hoc (inquit) loco intelligi poteſt eo nomine
B carnem aliquam ſignificari. Cordis (ſtomachi, vel oris ventriculi) dolore affectis cibi, qui non facilè alterentur (aut corrumpantur) conueniunt, & qui acres mordaceſque humores retundant, vt ἡ βούλβα καλουμένη, καὶ τὸ σέρνιον καὶ ἀστακοὶ, καὶ ἴπνοι, καὶ κτένια, καὶ κοιλίαι χηνῶν: vt idem Trallianus habet: Zoographus vtrobiq; vuluam porcinam intelligit, & ſternij nomine pectus porcinum potiùs quàm marinum aliquod animal. Sic & in canini appetitus à nimio ſtomachi calore, curatione, conuenire inquit σέρναι (σέρνον καὶ σέρνιον) καὶ βουλβίον καὶ δαμαλῶν (δαμαλίων iuuencarum) πόδας, & ſi quæ huiuſmodi refrigerant ſimul, & non facilè concoquuntur. Item in curatione doloris oculorum ex biliosſo & acri humore: Veſcatur æger alimentis mitibus & minimè mordacibus, & incraſſantibus vt Orpho, glauco, bulbio, Sternio. Verbum bulbino (inquit Gouphilus) à nemine Latino vulua ὑποκοριστικῶς deductum eſt. eo autem ſignificatur animalium ἡ μήτρα: cuius eſu ſanguinis pituitoſus redditur. Quę conſequitur dictio σέρνιον petita eſt ex vulgari Gręciæ ſermone; ea enim ſignificatur ὀστρακοδέρμου εἶδος, vt ex homine doctiſſimo accepi. Hæc ille. Eſt quidem Cancrorum quorundam eiuſmodi ſpecies, quæ pectoris figuram pulchrè referat, vt ab eadem nomen adipiſci mereantur: an verò Trallianus hoc nomine
C Oſtracodermon vllum intelligat, dubitat Zoographus, præſertim cùm ſemper hoc nomen cum vuluæ mentione coniungat, tanquam rem cognatam, eiuſdem nimirum animantis partem.

SENSVS.

MIRE oculati ſunt cancri atq; auriti, vt qui inſidias incredibili ſagacitate ſubodorantur, quamuis enim ſilenti tacitoq; ingreſſu illos inſecteris, ſubitò tamen præſentiunt, & confeſtim ſe luto obruunt, aut ſaxis ſubducunt, & hominum inſidiantium conſpectum effugiunt.

GRESSVS.

D

CANCER ſolus ferè è Cruſtatorum genere non natat, ſed incedit, vt ſcribit Ariſtoteles. Vis item alijs, inquit, nandi tributa eſt, vt piſcibus, vt Mollibus, vt Cruſtaris, velut Locuſtis. Quędam ambulare poſſunt, vt genus Cancrorum: quippe quod quanquam ſuapte natura aquatile eſt, tamen habet vim ambulandi: Et alibi: Cancri, quanquam aquatiles, tamen greſſiles ſunt. Et Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum. Καρκῖνος τε ἴκοντι ἐχῖνος τε τοὶ καθ' ἁλμυρὰν ἅλα νεῖν μὲν οὐκ ἴσαντι, πεζᾶι ἐμπορεύονται μόνοι: *Per ſalſum mare adueniunt Cancer & Echinus, natandi minimè periti, ſoliq; pedibus gradiuntur*. Tranſuerſo latere procedunt: quanquam id neutiquam ſit mirum: cùm & alia aliquot animalia eadem lege, aut proportione gradiantur: Nempè vrſus, ac ſimia propter latitudinem pedum poſteriorum: quos vt in vacuum ponant, neceſſe eſt ingreſſionis corrumpi quadraturam. Tranſuerſa ergo ſe inferunt. Et ita quoq; moueri Scorpium Plauto diſcere licet.

Hiſt. 1. c. 1.

In Ceſſina.

Google

Receſſim cedam ad parietem, imitabor nepam. E

In Pſeudulo. Idem Comicus hunc peculiarem gradiendi modum in Cancro notauit:

Vt tranſuerſus non prouerſus cedit quaſi Cancer ſolet.

Vegetius: Paralyticum iumentum ambulat pronum in latere ad ſimilitudinem Cancri. Eundem motum, non ſine diligenti conſideratione, (ſunt enim animalia quæ pluribus, quàm quatuor notis mouentur) Ariſtoteles annotauit in libro de Animalium greſſu, vbi, ſic loquitur: Nam ſemper in quaternis proximis (pedibus) poſteriora per tranſuerſum ad priora arripiuntur. Declarant hoc quæ lento gradu motum cient, vt Cancri: hi enim ita ſe mouent, quia de eorum genere ſunt, quæ multis fulciantur pedibus. Siquidem per tranſuerſum ſemper eò ſe mouent, quò greſſum dirigunt ſuum. Et pòſt notans huius greſſus cauſſam, hæc ait: Quod etiam animalium genus præter cætera proprium, & ſui generis motum agit: quandoquidem omnium vnum in priorem non mouetur partem, ſed in latus. Cùm autem prior pars in oculis diſtincta eſſet, natura oculos ita affixit, vt cruſculá ſequerentur. In priorem enim partem illorum motus tendit. Ob eamq; rem Cancri etiam quodãmodo in priorem partem ſeſe videntur mouere. Quibus Philoſophi verbis commotus Rondeletius, Cancros prorſum procedere eſt opinatus, nobiſque apparere tantùm quòd F per tranſuerſum moueantur. Ita enim ſcribit: Cùm verò cæteræ animantes & quadrupedes, & multipedes per diametrum, vel in anteriora moueantur, Cancri per tranſuerſum & in latus progredi videntur. Sed quoniam oculis ſemper prior ſiue anterior pars ad iter deſignatur, quia in priore animantis parte ſiti ſunt oculi, Cancri in anteriora reuera progrediuntur. Rectè igitur Plinius: Cancri in pauore etiam retrorſum pari velocitate redeunt, is autem motus ei qui fit antrorſum, ex diametro opponitur. In hanc opinionem quomodo ſe exercuerit doctiſſimus Iulius Cæſar Scaliger, age videamus. Aiunt, inquit, vulgò non rectè videri Cancrorum progreſſum eſſe in latus. Etenim cùm illis oculi ita mobiles ſit, vt aliquando condantur, alias exerantur: exerti modò prorſum, modò in latera obliquentur, non erit eorum inceſſus in latus, ſi in latus oculi flexi ſint. Quia procedunt rectà, quà obtuentur. Sanè haud aſpernanda ratio: Vana tamen, non enim ſcorpius oculos habet emiſſitios: & (ſi velis ludere) laterorſum promouet tamen. Ad hæc nemo dicat, lineam quæ dimetitur quadratum, antrorſum produci, ſed ad latus. Neque dicentur Cancri antrorſum ambulare, cùm oculi in latus flectuntur: ſed oculos dicemus in latus flecti: quia progreſſio in latus eſt. Rationem explicemus. Motum tractione & pulſione fieri diximus G alibi. Fit ergo ſecundum artuum flexiones. At eæ Cancris introrſum ad pectus ſunt. Ergo quaſi cùm triremes circumaguntur, lateris vnius remiges impellunt, alij altrinſecus inhibent, aut retrò trahunt. Ita quam in partem proceſſurus eſt Cancer, eius lateris vtitur cruribus ad carpendum ſolum: alterius lateris ad aſpellendum.

Cancros prorſum non procedere contra Rondeletium.

Lib. 9. c. 31.

Exer. 245.

L O C V S.

Lib. 9. c. 31. PLINIVS, Viuere (Locuſtas) petroſis, Cancros mollibus ſcribit. Hyeme aprica litora ſectari, æſtate in opaca gurgitum recedere. Verùm non ſolùm limoſis, mollibuſuè, ſed etiam ſaxoſis in locis degunt, & ſicubi alga & arena eſt. Et vt ſummatim dicam, in aquis, tùm dulcibus, tùm ſalſis, nec non etiam in terra. Scribunt enim terreſtres eſſe in inſula D. Thomæ ſimiles marinis, eduleſque.

V I C T V S. Æ T A S. H

VESCVNTVR Conchylijs. Polypum etiam, vbi ob nimiam Venerem imbecillus redditus, morti vicinus eſt, velut vleeſcentes ſeſe, nam hos ille cùm bene valeret, edebat, deuorant: Oppianus.

Carcinades miſeræ & Cancri multiq; natantes
Quos omnes cupidè primò ferus ille vorabat
Tunc viuum imbellem minimè ſua membra tuentem
Diſcerpunt, donec moriatur funere diro.

quamquam hæc de marinis intelligenda putemus. In ciborum penuria, à ſuo quoque genere minimè abſtinent: quod ſi quis procul deferre eos velit, curet, ne alteri in alterum impetum faciendi poteſtas vlla ſit. Sunt igitur Cancri ſarcophagi, ſiue marini ſint, ſiue fluuiales,

A uiales, ſiue inter hos medij, qui ſcilicet in ſtagno marino naſcuntur, atq; degunt. Ore excipiunt aquam, vt cætera Cruſtata, teſte Ariſtotele: ſed eâ Locuſtæ ad ſuas branchias tranſmittunt, Cancri parte oris exigua: quæ ratio eſt, cur circa hotum os ſpuma appareat, ex aqua & aere qui vnà cum ea hauritur, cùm per attractum, & reiectum agitantur. Alibi nullo diſcrimine Cancri & Locuſtæ, inquit, ex Cruſtatis aquam per ſuas appendiculas, propè hirtiuſculas quaſdam partes egerunt. Viuere aqua dulci & ſalſa ſcribit Galenus. Lacte potantes ſine aqua viuere multis diebus Author de natura rerum teſtatur. Plinius Cancris tribuit vitam longam. Nos ex Ariſtotele ſuprà probauimus, præ cæteris Cruſtaceis, longæuas maximè eſſe Locuſtas.

Aquā vt recipiunt. *Hiſt. 4. c. 2.* *Lib. de reſp.* *Lib. de boni & mal. ſuc. cib.* *Lib. 9. c. 31.*

CAPIENDI RATIO.

B CAPIVNTVR naſſis hoc modo, Ranas in partes diuiſas in plures immittit naſſas piſcator: eas collocat in loca vbi Cancri degunt, vt ingrediantur. Capiuntur & aliter, virgulis ſcilicet diuiſis in ſummitate, quibus inteſtina aliqua aut ranarum corpora inſerta ſunt, ordine diſpoſitis iuxta gurgites, & loca quæ habitare ſolent, denis, duodeniſue: inde reticulo circumit piſcator, virgas ſingillatim eleuans, ſubiectoq; reticulo, cùm Cancer non adeo celeriter ſe poſſit explicare, decidit in reticulum.

SEXVS.

INTERIORA operculi applicatilis hirtiora amplioraq; fęminę Cancri habent, quàm mares: vt ait Ariſtoteles: Nulla re, inquit, differt fæmina à mare, niſi quòd operculum applicatile illud amplius & diſtantius & hirſutius fæminæ gerant, in quo oua pariunt & quà egerunt excrementum. Membrum autem, quod mas in fæminam inſerat, nullum omnino habetur. hæc ille. Plinius pedibus etiam diſtinguit, nam de Cancris loquens, fæminæ, ait, primus pes duplex, mari ſimplex. Præterea Mares, vt ſcribit Author
C de natura rerum, duas habent ſpinas inter ventrem & caudam, quibus fæminæ carent, quæ oua in ventre habent.

Hiſt. 5. c. 7. *Lib. 9. c. 31.*

COITVS. PARTVS.

CANCRI parte priore (Rondeletius vertit partibus poſterioribus) copulantur, ſua opercula loculoſa illa rugoſaq; mutua conſertione componentes. Primùm Cancer minor ab auerſo ſuperuenire ſolet, tum maior vbi ille ſuperuenerit hæc Ariſtoteles. Vnde Plinius Cancros ore coire ſcripſit. Oua autem edunt in operculo, nec procul vt piſces faciunt & cætera quæ parere ſolent. Hinc fæminis operculum latius, vt locus eſſet ouis recipiendis capacior & præſtantior.

Hiſt. 5. c. 7. *Lib. 9. c. 51.*

D

ANTIPATHIA.

CANCRVM admota Polypode herba abijcere chelas ſiue pedes, Zoroaſtres in Geoponicis ait. Aper non faciet in te impetum, ſi Cancrorū brachia (teſte Didymo) illa denticulata tecum appenſa circumferas Apibus odor Cancrorum vſtorum infeſtus eſt teſtibus Palladio & Columella: Virgilius:

Aper ne in te graſſet.

——————— *Neue rubentes*

Vre foco Cancros. ——— *3. Geor.*

Idem Plinius: Cancrorum odore, inquit, ſi quis iuxtà coquat, apes exanimantur. Authores habeo qui ardeolas Cancris nidos ſuos munire affirment aduerſus noxia animalia. Tanto diſſidio flagrant Cancri & Erucæ, vt ſi à cornicibus ſuſpendantur illi ramis arborum,

Eruca cancros odere.

rum, in quibus irrepunt, aut nidulantur Erucæ, illicò decidant collabanturque, & aliò immigrent. E

NATVRA. MORES.

Lib 9.c.31. Vt pugnet.

VNIVERSI, inquit Plinius, vbi aliquando congregantur, os Ponti euincere non valent: quamobrem regreſſi circumeunt, apparetq; tritum iter, & paulò pòſt. Dimicant inter ſe vt Arietes aduerſis cornibus incurſantes. Narratur apud eundem Sole Cancri ſignum tranſeunte Cancrorum, cùm exanimati ſunt, corpus in ſicco trãſfigurari in Scorpiones. Ouidius brachijs nibos Cancros producere ſcorpios, ſi ſub terra occultentur, canit his verſibus:

Scorpionis vt Cancris. Metamorph. 15. ib.

Concaua littore ſi demas brachia Cancro
Cætera ſuppones terræ, de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudaq; minabitur vnca. F

Calliditas in Conchylijs capiendis.

Magna huius animalis aſtutia, & calliditas in capiendis Oſtreis Conchiſque obſeruatur. Calculos enim & lapillos patulæ hiantique eorum teſtæ ingerit, ita vt occludi nequeat, mox dentato forcipe piſculentam carnem abradens atq; eliciens deuorat, ſuauiterq; & ſecurè ſua captura fruitur, nullo vindictæ metu. Diligenter multi ex Eccleſiaſticis ſcriptoribus hanc fraudulentiam deſcripſere, ſed diligentiſſimè D. Ambroſius: cuius verba mellito quouis nectare dulciora non præteribo: Cancer quoq; inquit, qaas cibi gratia præſtigias ſtruit? Nam & ipſe Oſtrea delectatur, & carnes eius epulum ſibi quærit. Sed quia vt appetens cibi, ita proſpiciens periculi: quoniam cùm difficilis eſt venatio tùm periculoſa: difficilis quia teſtis validioribus eſca interior includitur: nam vel muris quibuſdam mollitiem carnis, præcepti imperialis interpres Natura muniuit: quam medio teſtarum quodam ſinu concauo nutrit, ac fouet, & quaſi in valle quadam diffundit: & ideo caſſa omnia tentamenta ſunt Cancri, quia aperire clauſum oſtreum nulla vi poteſt, & periculoſum eſt, ſi chelas eius includat; ad argumenta confugit, & inſidias noua fraude molitur. Itaq; quia omnia genera delectatione mulcentur, explorat ſi quando Oſtreum remotis in locis ab omni vento contra Solis radios diptychum illum ſuum aperiat, & reſeret clauſtra teſtarum, vt libero aere viſceris ſui voluptatem quandam capiat, & tunc clanculo calculum immittens, impedit concluſionem Oſtrei, ac ſic aperta clauſtra reperiens, tutò inſerit chelas, viſceraq; interna depaſcitur. Hactenus ille. Oppianus hac de Cancro marino dixit. G

Hiſt. 5.c.8.

Si quis in æquorea Cancrum conſpexerit alga,
Laudibus extollet, tantam mirabitur artem.
Conceſſa ex alto ſolers prudentia Cancro,
Cui parta eſt dulcis magno ſine præda labore.
Oſtrea diſtendit, teſtas & clauſtra recludit
Portarum paſcitq; lutum ſcopuliſq; repanda
Gliſcit aquas, paruum madida e rupe lapillum
Obliquus tollit Cancer, cheliſq; recuruis
Continet, in teſtis lapidem demittit, apertis.
Aſſidet, atq; epulis lætus ſaturatur amicis.
Non potis eſt nixu geminas occludere lances
Oſtrea. nam latis portis ſtruncta dehiſcit H
Et moriens ſaturum Cancrum lætumq; relinquit.

Puto tamen omnibus Cancris hanc ineſſe prudentiam venandi Oſtrea, nam & in paludoſis locis aquarum dulcium, ac fluminibus longè à mari diſſitis, hæc & cancri proueniunt. Latent, inquit Plinius de Locuſtis loquens, menſibus quinis: ſimiliter Cancri, qui eodem tempore occultantur; & ambo veris principio ſenectutem anguium more exuunt renouatione tergorum. Hæc ex Ariſtotele, qui ait Cancros nuper natos, & poſt etiam vere cruſta ſua exui, quemadmodum Locuſtæ. Alibi ſic loquitur de hac re clariùs: Cancri exuunt ſenectutem, molliores quidem perſpicuè: ſed etiam duriores exuere aiunt, vt Maias. Cùm verò exuunt, mollis admodum cruſta ſubnaſcitur; & quidem Cancri præ teneritate non ſatis ambulare poſſunt. Idem ſæpius repetit.

Lib.9.c.30.

Hiſt.5.c.17.

Hiſt.8.c.17.

Cruſtam exuunt.

DENO-

A

DENOMINATA.

Καρκινοῦσθαι. *Cancellari quid Latinis*

KΑρκινοῦσθαι Cancri brachiorum inſtar cõprehendere, vel comprehendi, contorqueri ἐπαλλήλως, hoc eſt alternatim vel mutuò: Cancellari Latinè dicimus pro implicari inuicem, & ita conſtipari. Καρκινοῦνται ὅταν ῥιζῶνται, οἷον καὶ σπληρωνται, Heſychius & Varinus. Theophraſtes: χειμῶνος δὲ ἐπιγινόμενοι πάντα χεῖρον μὲν χρήσιμοι. ῥιζοῦνται γὰρ καὶ καρκινοῦνται μᾶλλον: hoc eſt, vt Gaza vertit: Sata frigore meliùs radicantur: cancrificanturque. Volunt καρκινοῦσθαι dici plantarum radices, quæ Cancri inſtar diuaricatis & in latera diſperſis fibris vel capillamentis terram appræhendunt. Ab hoc verbo καρκίνωμα dimanauit, idem cum Cancro morbo. Celſus de carbunculo: Non idem periculum Carcinoma affert, niſi imprudentia curantis agitatum eſt. Id vitium fit maximè in ſuperioribus partibus circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarum. *Carcinoma.* Et in iecore etiam & ſplene hoc naſcitur. Circa locum affectum aliqua quaſi puncta ſen-
B riuntur; iſq; immobilis & inæqualis tumor, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quaſi recuruantur, hæq; pallent, aut liuent, nonnunquam etiam in quibuſdam deliteſcunt, tactuſq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Καρκινώδης, Cancro ſimilis, vel qui è Cancrorum eſt genere; vtitur hoc adiectiuo Ariſtoteles. τὰ καρκινώδη ἕλκη, dicuntur vlcera Cancro ſimilia morbo. Καρκινάδες parua ſunt animalia minutis Cancris ſimilia, colore, vt ſcribunt fuluo. Aetius αἱ τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι τρίγλαι δυσώδεις εἰσὶ καὶ ἀηδεῖς, quidam Cancellos vertunt, quos καρκίνια dimunutiua voce Græci vocant.

Καρκινώδης *Carcinade qua animalia.*

MYSTICA. MORALIA.

Homines doloſi & perfid. *Hex. diui. oſtic. Homi.*

IMPOSTORVM hominum mores, & qui improba inexplebiliq; cupiditate diuitias nullibi non quærunt, item qui patrimonijs ſuis pauperes per vim ſpoliant, vel per
C inſidias eripiunt, præclarè exprimit Cancrorum aſtutia. Quos eleganter perſtringit hæc D. Baſilij oratio. Iam quidem & infirmi, inquit, cuiuſdam animantis haud modicam aſtutiam ipſe, ac doloſum ingenium inſidioſumq; cùm didiceris, volo proinde, vt ipſe admonitus non imitere, ſed vites maleficos. Cancer efflictim Oſtrei carnes cupit, ſed perdifficilis eius eſt ipſi venatio, teſtæ ratione qua clauditur, ac munitur: perualido namq; & infracto ſepto carnis Oſtrei mollitudinem natura muniuit. Quapropter & Oſtracodermon id aquatile nuncupatur. Cumque duæ concauitates exactè inter ſe coniunctæ Oſtreum circumplicẽt & ambiãt, nihil prorſus Cancri denticulati forcipes illi poſſunt. Quid igitur agit? Quid tandem molitur? Cum viderit illud tranquillis in locis tepore ſeſe oblectare, ſuaſq; illas valuulas ad Solis radios aperuiſſe, ac explicaſſe, tunc clanculum iniecto calculo concluſionem prohibet, atque quod viribus ſuis deerat, id tali aſtu ſibi ſupplet. Hæc eſt eorum malitia, quæ neque ratione, neq; voce prædita ſunt. Ipſe ego optauerim, vt Cancrorum ſolertem induſtriam imitatus in parando viatico, à proximorum noxa incommodiſq; tibi temperes. Talium eſt profectò morum, qui ſuum cum dolo fratrem adire ſolet, quiq; ex inſidijs proximos aggreditur, alieniſq; inſultat calamitatibus. Effugito deſpiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus eſto contentus, pau-
D pertas cum veraci ſufficientia, omni potiundæ voluptati profectò eſt compoti mentis anteponenda. Ad huius imitationem D. Ambroſius, cùm declaraſſet quàm aſtutè, ac fraudulenter inſidias parent Oſtreis & Conchis Cancri, horum exemplo fraudulentium hominum perfidiam, ingluuiem, cupiditatemq; inordinatam compræhendit his verbis: Sunt igitur homines qui Cancri vſu in alienæ vſum circumſcriptionis irrepant, & infirmitatem propriæ virtutis aſtu quodam ſuffulciant, fratri dolũ nectant, & alterius paſcantur ærumna. Tu autem proprijs eſto contentus, & aliena te damna non paſcant. Bonus eſt cibus ſimplicitas, innocentiæ ſuæ bona habens: inſidiari neſcit alienis, nec auaritiæ facibus exardeſcit, cui lucrum omne ad virtutem diſpendium eſt, ad cupiditatem incendium. Et ideo beata eſt, ſi bona ſua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda theſauris: quia melius eſt exiguum cum Dei timore. Quantum eſt enim quod hominem alat? aut ſi quæris quod etiam abundet alijs ad gratiam, id quoq; non multum eſt. Melior eſt *Hex. 5. c. 8*

enim

enim hoſpitalitas in oletibus cum gratia, quàm vitulorum pinguium præparatio cum diſcordia. Vtamur ergò ingenio ad quærendam gratiam, & ſalutem tuendam: Licet nobis vti exemplis maritimis, ad profectum noſtræ ſalutis: non ad alienæ periculum. Hactenus D. Ambroſius. Impoſtores etiam alios & fraudulentos, veluti ſunt qui ciuitatis gubernaculis præſunt, ſed iuſtitiam iniquè exercentes, exprimunt Cancri. Nam vt hi non rectà progrediuntur, ſed dextrorſum, ac ſiniſtrorſum, ita etiam illi via recta neglecta, munera impiorum, ac inhumanorum, ipſi etiam inhumani pijs bonorum rationibus, lachrymiſq; præferunt: de quibus ſcilicet tàm impiè cum innocentibus, agentibus dicebat Hieremias: Facti ſunt retrorſum & non antè: deque iiſdem dicitur in Prouerb. quòd ipſi relinquūt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas. His teſta data eſt; quia in prauo illo propoſito fraudulentiſque actionibus perſiſtunt: carent ſanguine: quia nihil humanitatis, miſericordiæ, ac dulcoris poſſident: viuuntq; in locis mollibus, delicias, ac omne voluptatis genus amplectentes. E

Doloſi magiſtratus.

Cap. 6.

HIEROGLYPHICA. F

SCITE admodum Iohannes ille cognomento Scholaſticus, Scalatum anacephalæoſi, hominem qui modò riſui indulgeat, modò luctui, modò auſteritati atq; temperantiæ ſe reddat, modò delicijs diffluat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc in dextram, nunc in ſiniſtram partem gradienti, miraq; vitam ſuam inconſtantia traducenti: virq; is ſapientiſſimus de ingenij eiuſmodi profectu nihil ſibi quidquam pollicetur, quod ad vllam ſit vnquam frugem peruenturum. Eiuſdem ſubterſugij, inquit Pierius Valerianus cauſſa Sophiſtam ſignificare, qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim perſimiles huic animali dicit Plato Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehenſoſq; putes tunc retrò fugaci curſu lapſi per diuerticula, atque ſubterfugia, maiorem priorem laborem tibi intentant, ſi vilem ac inanem prorſus curam eos conſectandi ſuſceperis. Sed enim non in Sophiſtas tantùm, ſed in ipſam etiam Dialecticam obortum eſt à Cancro cauillum. Nam Ariſton Philoſophus, vt eam eluderet, dicere ſolebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu ſectarentur, ijs aſſimilari, qui Cancris veſcerentur, cibi enim admodum exigui gratia, circa oſſa tàm multa numero, tantum laboris inſumi. Siquid verò abditum & arcanum luci proditum, ac reuelatum oſtendere, quis vellet, Pagurum, & eius generis piſces, qui latebris gaudent, face appoſita figurabant: conſtat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitiſſimis etiam cauernis euocari. Ea verò de cauſa Cancri ad nocturni luminis ſplendorem accurrunt, quòd id omne genus Teſtacea noctu plurimùm paſci ſoleant; compertumq; plenilunio ſit, ea magis tùm pingueſcere. Iam verò Imperatorem Octauianum Auguſtum adeo delectatum fuiſſe hoc prouerbio, *feſtina lentè*, ſcribunt Aulus Gellius in noctibus Atticis, & Macrobius in Saturnalibus, vt non ſolùm in communi colloquio, ſed in Epiſtolis etiam eo vteretur: & in ſigillo ſuo ſculptum haberet Papilionem cum Cancro: quibus duabus beſtiolis prouerbij ſententiam hieroglyphicè pingebat: per Papilionem Vermiculum alatum, & velocem innuens celeritatem, per Cancrum verò, qui motu retrogrado & tardo fertur, moram & cunctationem. G

Inconſtantia

Sophiſta.

Arcanum reuelatum.

Feſtina lentè.

NVMISMATA. H

CANCER in numis, inquit Pierius Valerianus, compactile ſcilicet genus id, quod corpore eſt obrotundiore, cuiuſmodi plæriq; cæleſte ſignum figurant in Zodiaco, Chiorum indicat rempublicam. Tradunt id & Pollux & alij: ſed enim niſi quiſpiã author eſſet, numus argenteus id ſatis indicaret, in quo Pagurus is eſt cum inſcriptione, ΚΩΙΩΝ: infrè ΛΕΤΚΙΠΓ ΟΣ. Tria Agrigentinorum numiſmata argentea reperiuntur, in quibus ſculpta eſt ab vna parte aquila leporem pedibus premens, ac quandoq; illum dilacerans roſtro, cum inſcriptione in eorum vno tali. ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ: in tertio verò ΑΚΡΑΤΑΝ. Horum autem numiſmatum pars oppoſita Cancrum & piſcem exprimit, vnius inſcriptio talis ΑΚΡΑΓ; alterius ΑΚΡΑ, tertij ΑΚΡΑΓΑ, in quo anguis eſt piſciculum ore tenens. In Syracuſanorum numo quoque argenteo parte

Hieroglyph. lib. 28.

Chiorum numus cum Cãcro.

A parte vna āquila inſculpta cernitur ardeam, vel vt alijs placet, vulturem pedibus prehenſum tenens cum inſcriptione ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ; altera verò parte Cancer eſt, & ſub eo duo delphini. Adraniorum quoque duo extant nummi argentei, quorum prior vno latere aquilam habet, leporem pedibus tenentem, cum his infraſcriptis ΑΔΡΑΝΙΩΝ, altero verò Cancrum ſupinum cùm ſex circulis O literam planè referentibus, tribus ad dextram chelam, & tribus ad ſiniſtram. Infra Cancrum cernitur quid ſerræ ſimile. Poſterior vna parte aquilam etiam habet pedibus comprehendentem leporem, & hæc ſupra caput, & dorſum aquilæ ſcripta circum nummi oram ΑΔΡΑΝΙΩΝ: altera verò parte, Cancer cernitur, & intra eum ſerpens, aut anguilla, vt arbitratur Hubertus Golzius, ſuperiùs verò intra Cancri vtraſque chelas pecten. Sinueſſa vrbs Græcæ originis antea vocata Sinope nummum cudit argenteum, in cuius vna parte videtur Cancer, aut Pagurus, & infra hunc piſcis non nihil incuruatus cum hiſce infraſcriptis literis ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩ, ab altera teſtudo cum eadem inſcriptione. Per Pagurum, aut Cancrum volunt intelligi ſapientiam, per teſtudinem ſalubritatem. Eſſe enim calidas aquas in agro Sinueſano hecticis & phthiſicis ſaluberrimas, Strabo & Plinius teſtantur. In nummo æneo Brutiorum ab vno latere

Adraniorũ. *Sinueſſa vrbis.* *Brutiorum.*

B Cancer eſt, intra cuius chelas impreſſæ hæ literæ ΒΡΕΤ, & ſupra has literas caput bouis, infrà verò Cancrum ΤΙΩΝ legitur; ab altera parte deæ alicuius, nimirum, Palladis caput eſt, è cuius vertice quinq; Cancri pedes prodeunt.

PRÆSAGIA.

PLVVIIS imminentibus, aut tempeſtate, Cancer ex aqua in terram prodit: quod ſcripſit Aratus in his verſibus:

Pluuiæ præſagium.

> Καὶ μὴν ἐξ ὕδατος καὶ καρκίνος ᾤχετο χέρσῳ
> Χειμῶνος μέλλοντος ἐπαίσσεσθαι ὁδοῖο.

SOMNIA.

C CANCER viros peruerſos & inemendabiles indicat, propter animalis trãſuerſa veſtigia. Si quis inueniat marinum Cancrum, aut pluuialem (fluuialem) virum peruerſum inueniet & inopem. Si marinum, regẽ: ſi fluminis, principem, eò quòd mare regem, flumen verò principes, ſignificat, Zoographus ex incerto.

Cãcer cur in aſtra collocatus.

FABVLÆ.

CANCER teſte Hygino & Baſſo Iunonis officio inter aſtra collocatus, quòd Herculeum, cùm hic contra Hydram Lernçam confligeret, & palude pedem haberet, mordicus arripuiſſet. Herculem enim aiunt ideo ira accenſum, eum interfeciſſe, Iunonem autem, quæ Herculi infenſa erat, inter ſidera collocaſſe. Hanc fabulam Thom. Rhadi. metricè ſic deſcripſit;

> *Tot ſtellas Herculis enſe nectus*
> *Cancer portans, & habet irradians,*
> D *Calcem morſu acriter arripuit*
> *In Lernea caput arma domat*
> *Quando Tirynthius acer, amans*
> *Fama. Occiſum tulit atherijs*
> *Oris Iuno breuiori mora.*

Capri ſignũ.

Nonnulli, cur inter ſidera ſit collocatus, aliam rationem reddunt, quia nimirum conuerſione regreſſuq; tàm peculiari eo in animali animaduerſo, per eius imaginem oſtendere voluerint Solis curſum, qui cum eò progreſſus fuerit, retrorſum auferri, ac tantundem aufugere videatur. Veluti caper oppoſita ratione confictus, quia ſol ab eo ſigno, toto poli noſtri tractu, altiora petere contendat: caper enim dum paſcitur accliuiora, editioraq; loca petit. Huiuſmodi verò commentum, vt ait Pierius Valerianus, non ex orbis totius conditione, ſed ex cæli noſtri ſitu ſphæraq; ipſa ad arcticum obliquata excogitatum eſt:

Lib. 28. Hierogly.

nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij ſigna attolli: ad [illegible] fieret quòd Solis progreſſus & regreſſus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, ſecto duobus locis æquinoctiali conſideratur. Quod verò aiunt Herculem tot immanium monſtrorum domitorem, in opprimendo etiam Cancello laboraſſe, nihil aliud ſibi vult, vt veteres interpretantur, quàm ſophiſticas nugas obtritas dialecticæ diſciplina. Fabuloſè igitur iocatur Plato, cùm Herculem aduerſus Cancrum deſudaſſe dicit. E

Hercules cur cancrum occidiſſe dicatur.

APOLOGVS.

Serpens, & Cancer.

SERPENS vnà cum Cancro viuebat, inita cum eo ſocietate. Itaq; Cancer ſimplex moribus, vt & ille mutaret, admonebat, aſtutiam. Hic autem minimè obediat. Cùm obſeruaſſet igitur Cancer ipſum dormientem, & pro viribus compreſſiſſet, occidit. At ſerpente poſt mortem extenſo ille ait: Sic oportebat ante hac rectum & ſimplicem eſſe, neque enim hanc pœnam dediſſes. Significatur hoc apologo, offendi potiùs, quàm iuuari, F qui cum dolo amicos adeunt. Ad huius apologi ſenſum fortaſſe, aut alterius ei ſimilis facti ſunt hi antiqui verſus, quos vt Euſtathius & alij, Alcei, alij Sapphus, quidam Praxillæ Sicioniæ eſſe aiunt.

> Ὁ καρκίνος ὧδ' ἔφη χαλᾷ τὸν ὄφιν λαβών
> Εὐθὺν χρὴ τὸν ἑταῖρον ἔμμεν, καὶ μὴ σκολιὰ φρονεῖν,
> *Cancer autem ita locutus eſt, cùm ſerpentem chelis comprehendiſſet,*
> *Neceſſe eſt vt ſodalis rectum ſequatur & non obliqua voluat animo.*

PROVERBIA.

Cancer leporem capit.

KΑρκίνος λαγωὸν αἱρεῖ, ideſt *Cancer leporem capit*: de rebus quæ fieri nequeunt, vt interpretatur Suidas: ſeu vt alij de re nequaquam veriſimili, dictuq; abſurda, velut ſi quis dicat, ab indoctiſſimo ſuperari doctum: Huic & aliud ſimile, Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, ideſt, *Cancros lepore comparas*, de ſupra modum diſſimilibus. Etenim G vt leporum celeritas, ita & Cancrorum tarditas nota eſt. *Nunquam efficies vt rectè ingrediantur Cancri.* Ariſtophanes.

In pace.

> Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,
> Οὐδ' ἐπὶ τὸ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν.
> *Ambules vt Cancer rectà, haud efficeris vnquam*
> *Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.*

Cancrū rectà ingredi docere quid.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, quòd à natura ſit inſitum, nullo corriges negotio. Nam Cancris genuinum obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, *Actum ne agas.* Idem ferè cum præcedenti & illud eſt: *Cancrum rectè ingredi doces.* Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, de eo qui docet indocilem. Refertur in Plutarchi collectaneis. Pertinet ad genus ἀδυνάτων, *Aethiopem dealbas.* Si quidem animal hoc non ingreditur niſi obliquo corpore, & in omnem partem mouet greſſum.

> Ἐν δὲ διχοστασίῃ κ' Ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ.
> *In ſeditione vel Androclides belli ducem agit.*

In homines contemptos & humiles, qui per occaſionem aliquam incidentem, dignitatem H ſortiuntur. Effertur etiam ad hunc modum:

> Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς,

& aliter:

> Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς.
> *Fert rebus deſperatis & Cancer honorem.*

Omnē lapidem mouere, qui dicantur & vnde.

Quanquam Carcinus viri nomen in hoc prouerbio videtur. Πάντα λίθον κινεῖ. *Omnem moue lapidem.* Sunt qui metaphoram ſumptam eſſe exiſtimant ab his, qui Cancros venantur in litore. Nam hi plærumq; ſub ſaxis latitant, quæ mouent, qui Cancros quærunt. Imitari nepā: pro retrocedere & in peius labi: Germani dicūt Hinderſich vuie die Krebs gād. hoc eſt retrorſum, vt Cancri ambulant, ſed Nepa ſcorpionem potiùs quàm Cancrum ſignificat.

SIMI-

A

SIMILIA.

QVI hominem nimium præſumentum; glorioſa verborum plus vltrà iactatione ſuperbientem, illudere Romæ nuper voluit, quidam Cancro inequitantem pinxit, & adſcripſit Plus Vltra: *Οἱ ἐν διαλεκτικῇ βαθύνοντες, ἐοίκασι καρκίνους μασσωμένοις: οἱ δι᾽ ὀλίγον τρόφιμον περὶ πολλὰ ὄστᾶ ἀσχολοῦνται*: Ariſton in ſimilibus: hoc eſt, Qui dialecticæ ſtudium profundè rimantur, Cancros edentibus ſimiles ſunt: qui propter exiguum alimentum, circa cruſtas plurimas occupantur.

EPITHETA.

B TEXTOR Cancri ſideris & animalis aquatici epitheta confudit; ſeparantur hoc modo. Animali hæc adſcribenda: octipes, multipes, ſcopuloſus, cæruleus, teſtudineus, ferus, humens, rubicundus, obſcænus. Nam fluuialis, æquoreus & litoreus, differentiæ potiùs quàm epitheta fuerint. Rubentem dixit Virgilius. *Neue rubentes Vre foco Cancros*: idest, vt Seruius exponit, cùm viuuntur, non qui per naturam ſint huius coloris. Syderi verò conueniunt, Lernæus, pluuialis, niſi fluuialis legendum eſt, vt ſit idem quod fluuiatilis:) & multa à calore ducta, quòd ſol menſe Iunio, quum vehemens viget æſtus, hoc ſidus percurrat: calens, calidus, torrens, ardens, aduſtus, æſtiuus, æſtifer, rapidus, feruidus, inflammans, vtraq; curuans brachia: *Σισυρνοδῦται καρκίνοι* Licophroni dicuntur. Siſira enim, vel ſiſyrna teſte Varino eſt tunica craſſa ex ouillis, vel caprinis pellibus cum lana. *ῥοδοδάκτυλος*, roſeis digitis, apud Athenæum: *ὀκτάποδες* Nicandro. Et Ouidio: *Cācri animalis epitheta.* *4.Georg.* *Epitheta Sideris.* *Siſira quid.* *1.Faſtor.*

Octipedis fruſtra quærentur brachia Cancri.

ἀλῖται, Oppiano. Sed hoc fortè, inquit Zoographus, marinis potiùs conueniet, vel omnibus, vel ſpeciei cuidam. Pluris in epithetis Paguri. Homerus in Batrachomyomachia C eliganter Cancros deſcripſit epithetis.

Ἦλθον ἐξαίφνης νωτάκμονες, ἀγκυλοχεῖλαι,
Λοξοβάται, στρεβλοί, ψαλιδόστομοι, ὀστρακόδερμοι,
Ὀστοφυεῖς, πλατύνωτοι, ἀποστίλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισοί, χειροτένοντες, ἀπὸ στέρνων ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρηνοι, ἀχειρέες. οἱ δὲ καλοῦνται
Καρκίνοι οἵ ῥα μυῶν οὐρὰς στομάτεσσιν ἔκοπτον.
Venerunt autem ex improuiſo habentes incudes in tergo vngulis curuis
Obliquè ingredientes, tortuoſi, habentes forficulas in ore, oſtripelles,
Oſſei natura, lati humeros, rutilantes in humeris.
Blæſi, neruoſis ceruicibus, à pectoribus intuentes,
Octopedes, bicipedes, manibus qui capi nequeant (illi autem vocantur
Cancri) qui vtiq; murium caudas oribus incidebant.

D

VSVS IN CIBIS.

CANCROS & huiuſmodi malacoſtraca ſcribit Galenus duram carnem habere; & ob id difficillimè confici, ſed firmi alimenti eſſe. Author libri Galeno adſcripti de Spermate; Cancri piſces, ait, frigidi & humidi ſeptentrionales. Pſello itemque Diphilo apud Athenæum Cancer grauis eſt & difficilis concoctu. Apud eundem Mneſitheus ait; Cancri, Locuſtæ, Squillæ & huiuſmodi, difficulter quidem concoquuntur, ſed multo facilius quàm alij piſces. Conuenit autem eos aſſari potiùs quàm elixari. Arnoldus Villanouanus, Cancros marinos & fluuiatiles difficilis quoque digeſtionis eſſe ſcribit, at multùm alere, nec facilè in ſtomacho corrumpi. Et Aetius in curatione colici *Temperies.*

affectus Cancros prohibet in cibo, quòd turbationem inducant, Squillas, tanquam ex Ma- E
Cur in colico dolore prohibeantur. lacoſtracis minus noxias concedit. Aluum ſoluere teſtatur Galenus, propter ſalſedinem
& acrimoniam eorum; ideoque ſtomacho nocere, maximè neruoſam eius ſubſtantiã. Idem
præcipit, vt coquantur in aqua, in qua nati ſunt; ego nihil referre puto, dummodo ſalſa ſit
aqua. Coqui debent, inquit Platina ex aqua & aceto, & ſale abundanti. Cocti & in patinas
tranſlati ex aceto (ſuffuſo) comeduntur. Romæ qui cruſtam veterem exuerunt, fri-
Vt coquendi. guntur oleo & butyro; duriori cruſta tecti aſſantur ſuper prunas. Laudantur etiam ſi co-
quantur in Vino. Laudantur, qui vetuſtam habent cruſtam, autumno, hyeme, & vere;
qui autem eam exuerunt Aprili, & Maio menſibus inueniuntur, nonnunquam etiam Ro-
mæ menſe Septembri.

VSVS IN MEDICINA.

Lib. 9. c. 31. HIC quædam communia Cancris marinis, & fluuiatilibus remedia omiſimus, quæ F
Contra ſerpentes. vbi de Cancro fluuiatili erit ſermo, proferemus. Plinius contra ſerpentium ictus
mederi tradit, ſole Cancri ſignum tranſeunte. Apud eundem nil tam æquè ad-
Lib. 32. c. 5. uerſari ſerpentibus quàm Cancrus, ſueſq; percuſſas hoc pabulo ſibi mederi Thraſyllus au-
thor eſt: cùm ſol ſit in cancro, torqueri ſerpentes. Apri, ait Aelianus, Hyoſcyamo deuora-
1. Var. c. 7. to Cancros ſibi pro remedio quærunt. Plinius apros hedera ſibi mederi ſcribit in morbis,
& Cancros veſcendo, maximè è mari eiectos. Cerui, teſte Ariſtotele, morſi, vel à phalan-
Hiſt. 9. c. 5. gio, vel à quouis generis eiuſdem, Cancros edent, quod idem homini etiam prodeſſe pu-
tatur, ſed non caret faſtidio. Paulus Aegineta contra ſcorpionum ictus ſilphium cum Can-
Contra ſcorpiones. cro trito in vino propinat. & Aetius eum appoſitum Scorpium occidere prodidit. Sed hoc
alij privatim de Cancro fluuiatili ſcribunt. Carbunculos & carcinomata in mulierum
Cõtra carbũculos, & carcinomata. parte, teſte Plinio, præſentiſſimo remedio ſanari tradunt Cancro fæmina, cum ſalis flore
cõtuſo poſt plenam lunam, & ex aqua illita. Cancri cum in electuarijs & antidotis reſum-
ptiuis ponuntur, ſic præparari debent: Euellantur extremitates Cancrorum è pedibus &
Vt ad electuaria præparandi. corporibus ſuis: & abluantur cum aqua frigida & ſale cum cinere, ter, donec iam puræ ſint
carnes, & odoris grauitem exuerint. deinde coquantur in aqua hordei, cum aqua lactis, G
à quo extractum eſt butyrum. ſic præparati electuarijs miſceantur, vt docet Auicenna
lib. 4. ſui Canon. fen. prima, tractatu 3. capite de medicamentis refrigerantibus hecticos.
Hæc ex veteri editione Nicolai Præpoſiti. Cancri ex aqua poti profluuia ſiſtere, ex hyſſo-
Profluuia ſiſtunt. po (vetus codex legit œſypo) purgare, & ſi partus ſtranguletur (ſcilicet in enixu labo-
rioſo parturientis matris) ſimiliter poti auxiliantur. Eoſdem recentes, vel aridos bibunt
Ad partus continendos. ad partus continendos. Hippocrates ad purgationem mortuoſque partus vtitur illis, cum
quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulſo datis potui. Item in iure
cocti cum lapatho, & apio menſtruas purgationes expediunt: lactiſq; vbertatem faciunt.
Li. 32. c. 10. Item in febri quæ ſit cùm capitis doloribus, & oculorum palpitatione, mulieribus in vi-
Ad ſtranguriam. no auſtero potos prodeſſe dici Plinius ſcribit. Ad ſtranguriam quidam iubent tres Can-
cros coqui in cyatho aceti, in mortario ſimul coutundi, & exprimi & propinari. Cum aqua
li. 3. de diet. florum Cyani minoris diſtillata extrahitur ſuccus ex Cancro viuo contuſo, & eo gingiuæ
Ad dentitionem. puerorum in dentitione ſalubriter illinuntur. Iliaco calido, & ſicco præſcribit Hippocra-
tes inter alia piſces leuiter coctos & Cancros, & Conchylia. Cancri teſtam diligenter te-
Ad calculũ. res, & vino ſubdulci miſcebis, & colatam potionem dabis bibendam ei, qui calculi mo- H
leſtia laborabit, ex Marcello. Aetius ad idem remedium Cancros vrit: Cancros inquit,
tres aut quinque, aut ſeptem tantùm, cum ingenti ſtrepitu indeſinenter ſub teſta exure:
& contriti eorum cineris coclearium vnum cum condito præbe: eoq; calculoſos renes ſa-
nabis, ſed Marcellus Empiricus ad hoc remedium Cancros ſimpliciter terit, vt paulò an-
Ad dolorem dentium. tè recitaui. Cancrorum cinere aliqui in dentium doloribus vtuntur, ex Plinio: Ab eodem
Cancri & Scolopendræ marinæ cinis cum oleo, inter pſilothra numerantur: conijcit au-
Ad ſanguinis fluxum. tem Zoographus, non Cancros ſimpliciter, ſed cinerem eorum eſſe intelligendum. An-
32. c. 8. dreas ad lepras Cancri cinere cum oleo vſus eſt, eodem Plinio teſte. Cancri maxil-
la naribus inſufflata valet ad ſanguinis fluxum, ex Roſa Anglica. Galenus in Eupori-
Ad venenatos & rabioſos canes. ſticis ait: A beſtijs venenatis rabioſoque cane demorſos ſanat Cancri interiorum cinis
ex aqua ſemel, aut bis potus, quantum manu capere poteſt. Prodeſt etiam morſui
canis

Digitized by Google

A canis rabidi, authore Plinio, membrana ſiue ſenectus anguium cum Cancro maſculo tri- *Li. 29. c. 25*
ta (manuſcriptus legit ex vino trita.) Cancri oculos alligatos collo mederi lippitudini di- *Lippitudini*
cunt, vt idem ait. Cancri oculus, inquit Marcellus, ſubtiliter ſublatus, & in phœnicio con- *medentur.*
ligatus, colloque ſuſpenſus, lippitudini incipienti medetur, ſi tamen remedium à caſto
homine fiat. Si ramphos erodij (roſtrum ardeæ) cum Cancri felle in corio aſinino ſuſpen-
deris ad collum vigilantis, dormitabit, vt author eſt Kiranides. Ratio conficiendi pul-
ueris vtilis ad diſſectionem nerui, qui à chirurgo eſt conglutinandus, Henrici Ranzouij.
Recipe oculos Cancri, in ſubtiliſſimum puluerem comminutos in paruo linteolo. Hunc *Ad neruos*
puluerem neruis inſperge, & ſiccis faſcijs, ex linteolo confectis, locum obliga, ne humi- *conglutinan-*
ditas aliqua ad neruos penetrare poſſit. Hanc ligaturam per ſpacium viginti quatuor ho- *dos.*
rarum intactam relinquito, Elapſo prædicto temporis ſpacio Chirurgus neruum inſpiciat,
ipſiuſque conglutinationem exploret, & deinceps vulnus illud calidis vinculis deliget in-
ſtar alterius vulneris recentis, & poſt diem vnum aut alterum ligaturam diſſoluat. In ca-
pite Cancrorum reperitur lapillus figura planus, qui acerrimo aceto immiſſus motum *Lapis in ca-*
manifeſtum habere deprehenditur. Huius puluere audio multos feliciter vti ad conteren- *pite cancri*
B dos renum calculos, ex Mizaldo. Eoſdem etiam, in potu ſumptos, cordis punctiones ſa- *& eius vis.*
nare aiunt. *Memor. cen. 8.*

VSVS IN VARIIS.

PVRGARI à Scorpijs domos, tradunt referente Iſidoro, ſi decem Cancri cum *Scorpij è do-*
ocimi manipulo alligentur, omnes enim qui ibi ſunt Scorpiones, ad eum locum *mo vt expel-*
coituros. Ne à rubigine ariſtæ in aruis contaminentur, & in fœtidum puluerem *lantur.*
redigantur, quidam tres Cancros cum bouillo & caprino ſtercore paleis admiſtis vrunt: *Lib. 12.*
Cancros viuos, inquit Plinius; cremari iubent quidam, vt carbunculi non noceant. Vl- *Orig. c. 6.*
mi folliculis genus quoddam beſtiolarum innaſcitur, quod Cnipes appellant, qui cum *Li. 18. c. 29.*
in ficis gignuntur, ficarios illos Culices τοὺς ψῆνας deuorant. Huius remedium Cancros
ſtatuunt alligandos (ἄκος δὲ τούτου φασὶν εἶναι τοὺς καρκίνους: προπτερονᾶν, fortè προσπερο- *Hiſt. plan. 2.*
νᾶν, pro affigere, Zoographus (in eos enim vertere ſeſe Cnipes inquiunt,) ſed ficis qui- *cap. 19.*
C dem auxilia iſtiuſmodi comperta habentur, ex Theophraſto. Fructum, ait Gaudentius *Lib. 4. me-*
Merula, plantæ continebunt, ſi Cancer trunco circumligetur. *mor. c. 39.*

DE CANCRO MARINO.
Cap. XVII.

ORDINIS RATIO.

SYNONYMA.

D CANCRI marini nomen ita accipimus, vt omnes quæ in mari naſcuntur,
ſpecies comprehendat, & eam priuatim, cuius in hoc capite tradetur hi-
ſtoria. Græcis καρκῖνος θαλάσσιος, vocatur, Gallis Cancre; quocirca no-
mine carere hanc ſpeciem ſcripſit Rondeletius; eandem intellexiſſe vide-
tur Cæſar Scaliger, dum ſpecies Cancrorum enumerans, inquit: vna eſt *Exercit.*
apud vicinos noſtros generis nomine, parua. Italis Granchio dicitur, & *245.*
Granzo, Venetis Granceolo, Grancella Bononienſibus & Ferrarienſibus. Anglis & Ger-
manis inferioribus Krab, Crabbe ſuperioribus Meerkrab. Græci maximè recentiores Pa-
guros quandoq; pro Cancris ſimpliciter accipiunt.

Digitized by Google

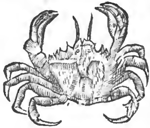
 E

GENVS. DIFFERENTIA.
Deſcriptio.

Molecca. VENETI, apud quos Canerorum marinorum infinitus propè eſt numerus, Moleccam vulgò quendam vocant teſte Mathiolo, qui cruſtam veterem exuit, vete: Ex quo genere ſunt etiam quæ vocantur Macinetræ, nam & hæ cruſtam hoc tempore exuunt. Quidam has fæminas eſſe volunt; Moleccas mares, & hos molleſcere, ac vernationem exuere: contra Macinettas perenni contegi cruſta, & nuſquam decidua; & Moleccas, tum quidem torpeſcere, cùm cortice exuuntur. Alij toto genere diſtinguunt, & Macinettas multò minores Moleccis ſtatuunt, aliudq; ab his eſſe tertium aiunt, quod perpetuò corticem durum retinet. Moleccas autem vocant a molli ac teneri cruſta, quam habent, cùm veterem exuerunt. Rondeletius, & Bellonius, item Zoographus in Cancri marini pictura non conueniunt. Quem enim depinxit Rondeletius acuminata magis eſt F parte anteriore prope oculos, & duo habet cornicula, quibus Bellonij icon, item quam edidit Zoographus, caret. Quocirca, credo à Bellonio & Zoographo depingi eũ, qui frequens vbiq; eſt in Italia. Et ſanè fatetur Zoographus ſe nactum iconẽ ſuam ex Italia. Quẽ autem expreſſit Rondeletius, frequens eſt in Gallia Narbonenſi, & vt ipſe ait, diu extra aquam viuit, (ita etiam noſter vulgaris) Brachia habet non admodum magna, pedes lõgos in acutum deſinentes: cornicula duo.

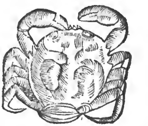
Molecca vnde dicta.

Cancer ſtagni marini Rondeletij.

Lib. 2. de piſ. cap. 3. Cãcer marinus, inquit Bellonius, rotũdo ferè ac circinato corpore prçditus eſt, anteriori parte crenis diuiſo, cruſtaceo tegmine cõuestito: cuius magnitudinem ad Paguriũ & Maiam, Aſtacum & Locuſtam facile contuleris. G Maiores enim triũ, aut quatuor digitorũ latitudinẽ non excedũt. Ea verò habent blęſa, vtrinque in latere quaterna, & duo brachia forcipata. Hepate rubro conſtant, guſtui dulciſſimo, quod Ariſtoteles mutim nominare videtur, habet porrò inteſtina multiplicibus cirris obſeſſa, mouenturq; horum partes ſolidiores albis muſculis agentibus. Aliam ab his obſeruaui ſpeciem, magnitudine vulgaris, cæterùm differt pede vltimo, qui ab vtraque parte eſt. Nam non in acutum deſinit, ſed breuioribus, ac craſſioribus conſtat internodijs, & curtior eſt alijs pedibus, & in fine latior duabus poſtremis articulationibus. Hunc igitur etiam depictum do, vnà cum H alijs duobus ſuprà deſcriptis, quò pes hic poſterior meliùs conſpici poſſit. Habet etiam duo cornicula, qualia ſuo Rondeletius tribuit, ſed corpore eſt rotundiori, quo vulgari Cancro marino ſimilis. Ariſtoteles pelagios Cancros pedes longè tardiores cæteris habere ſcribit ad ambulandum.

Cancer marinus Bellonij.

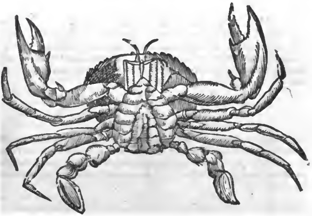

De par. 4. cap. 8.

Cancer

A

Cancer marinus alius ab Authore obſeruatus.

B

L O C V S.

OPPIANVS de Cancris marinis: 1. de Piſ.

In ſaxis habitant curuis & paſcua carpunt.

vndè fortè ab Aeliano πετραῖοι, hoc eſt ſaxatiles dicti ſunt. Quod autem Plinius dixit Cancros locis mollibus vitam degere, haud ſatis verum videri annotat Maſſarius.
C Sunt enim, inquit, Paguri Cancri, & tamen non niſi locis ſaxoſis capiuntur, & ſimiliter Cancri illi alij parum minores, cibo non idonei, præcipuè mares, præterquam cùm exuerint ſenectutem, quos tam petroſis, quàm terrenis locis vitam agere perſpicuum eſt: quod ex Ariſtotele elici etiam poteſt, tam octauo de hiſtoria, vbi Cancros aquatiles, ſtercus deuorare inquit: quàm etiam quarto de partibus animalium, cùm Cancris caudam inutilem eſſe tradat, quoniam vitam agere terrenam cauernaſq; ſubire ſoleant, nec defendi ſatis poteſt Plinius, niſi quis in Plinio non Cancri, ſed Aſtaci legendum exiſtimauerit, vt dictum eſt ex Ariſtotele, vnde hæc mutuatur. Hactenus ille. Narrant nauigatores iſti in Indiam magnam copiam marinorum Cancrorum eſſe prope Inſulam Canibalorum, quæ hodie Domeneca appellatur, & Hiſpanos per decem dies continuos hiſce vitam ſuſtentaſſe in mari Nicaragua. Rondeletius ſuam ſpeciem frequentem eſſe ſcribit in ſtagnis marinis. Noſter vulgaris vbique in Italico degit litore, in locis ſaxoſis atq; arenoſis.

Plinius correctus.

D

NATVRA. SAGACITAS.

IN Boſphoro Tracio cùm ventus ingruit violentus, Cancri aduerſus fluctus nituntur: circa promontoria verò, vbi venti vis maior eſt, omnino repulſi auerſique, impetum ſequi vndarum cogerentur: cæterùm hoc præuidentes, cùm iam propè ad promontorium appulerint, ſinguli in ſinuoſo aliquo loco ſe tenent, ſimulq; & reliquos expectant. Deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcipites crepidines in ſiccum aſcendunt, & fluctuum vim (qua parte violentior erat) euadunt iter pedibus conficientes. Cùm autem hanc violentiam pedibus prætergreſſi ſunt, rurſus per crepidines in mare recurrunt. Patent autem eis piſcatores, cùm declinandi communis periculi gratia ſponte in terram exeunt: neque homines cùm ſint, ipſo etiam maris impetu ſæuiores ipſis videri volunt. Ex Aeliano.

Li. 7. de animal. c. 24.

SE

SEXVS. COITVS.

De aquat. 2. c. 3. MARINORVM color, teſte Bellonio, maribus quidem rubentior, fœminis ex liuido in cyaneum tendit. Mares autem fœminas opprimere videntur, antequam ineant: atq; inter ſe diutiſſimè dimicant arietum more. Crura in ventrem inflectunt, dum incedunt. Rondeletius ſuo Cancro fœminæ intus partem ineſſe quandam croceam ſcribit, qua mares carent, quam ouorum materiam eſſe putat, cæteras partes internas albas tàm in mare, quàm in fœmina reperiri.

APOLOGVS.

Cancer & vulpes. CANCER, vt ait Aeſopus, è mari cùm aſcendiſſet, in loco quodam paſcebatur. F Vulpes eſuriens vt vidit, acceſſit, ac eum rapuit. Ille deuorandus ait, ſed ego condigna patior, quia marinus cùm ſim, terreſtris eſſe volui. His probat Aeſopus homines, etiam qui proprijs derelictis exercitijs, ea quæ nihil conueniunt, aggrediuntur, meritò infortunatos eſſe.

VSVS IN CIBIS.

Vt coquantur. IN aqua, & aceto, cum modico ſale elixantur, aut in aqua marina: aut aſſantur, ſed elixati meliores ſunt, friguntur in oleo Moleccæ dictæ, præſtantioreſque habentur cæteris. Fœminæ, maximè cùm turgent ouis meliores iudicantur maribus: Ideoque Bononienſes, & Ferrarienſes fœminas, & mares ſeorſim ponunt, fœminaſq; duplo maioris pretij vendunt. Qui in Indiam nauigarunt, aiunt in Orientalibus regionibus Cancros marinos plenos eſſe, ſuccoq; dulci turgere cùm Luna parturit, contrà vacuos cùm eſt plena: ſecus quàm in noſtris Europæis locis, vbi in plenilunio meliores exiſtunt. G

VSVS IN MEDICINA.

Ad phthiſicos. RONDELETIVS de ſuo Cancro ſtagni marini hæc ſcribit: Hoc Cancrorum genus inter marinum, & fluuiatilem medium eſſe comperio, vt in marini & in fluuiatilis vicem vſurpare poſſimus: Stagnorum enim aqua partim marina, partim dulci conſtat. Quando igitur fluuiatiles deſunt, ſtagni Cancros aqua hordei abluendos cenſeo, vt in ea ſi quid ſit ſalſuginis, deponant, quibus tam feliciter vtemur in his affectibus, quibus fluuiatiles valde prodeſſe prædicantur. Atq; hoc expertus profiteor phthiſicis multùm auxiliari. Illis enim ita, vt diximus lotis, & in iure capi, vel cum cremore ptiſſanæ coctis phthiſicos diu ſummo valetudinis eorum commodo alui. Ex eiſdem cinis pulmones exulceratos mirè reficit & recreat, ſi in aqua adianthi, vel plantaginis lotus cum lacte aſinæ, vel cum cremore ptiſſanæ hauriatur. Ex eodem cinere medicamentum fit, quod H à cane demorſis maximè ſuccurrit. Quare minus rectè faciunt medici quidam, qui fluuiatilibus, vel ſtagni marini Cancris fluuiatiles Aſtacos ſubſtituunt, omnibus dotibus Cancris de quibus loquimur, inferiores: illi enim molli præhumidaque ſubſtantia conſtant, & quæ facilè diffluat ac diſſipetur, neque corpus ſatis nutriat, neq; peculiarem vim, ad pulmones iuuandos inſitam, habeat. Cancri verò fluuiatiles dulci ſunt ſucco, temperatam ſubſtantiam indicante, quem perlibenter amplexatur natura, quo reficitur & fouetur, qui hæret, diſſipatuq; facilis non eſt, & natura ſua pulmonum malis ſuccurrit. Hactenus ille. Cancro marino & fluuiatili remedia multa communia dicentur, vbi de fluuiatili fiet ſer-
Lib. 8. c. 27. mo. Nam Dioſcorides ſcribit marinos eadem præſtare quæ fluuiatiles, verùm ignauius.
Aprorum medicina. Plinius, hedera, inquit, apri in morbis ſibi medentur, & Cancros veſcendo, maximè è mari euectos. Sed Aelianus tradit apros Cancris ſimpliciter ſibi mederi cõtra hyoſcyamum.

Do-

Digitized by Google

A Decoctum Cancri marini apud Plinium efficax habetur contra dorycnium. Marini
non fluuiatiles aſſumuntur in Theriacam Cl. Apollonij ad rabioſorum canum morſus *Lib.32.c.5.*
apud Galenum. Si equus cum fæno, aut pabulo braſſicam ſyluestrem fortè deuorarit,
prodeſt marinos Cancros tritos cum ſucco braſſicæ (ſatiuæ) miſcere & appræhenſa lin-
gua per os infundere bis die, idq; per triduum, donec malum egeratur aluo, ex Abſyrto. *Li.2.de Antid.c.73.*
Cancros marinos impari numero exuſtos vel aridos tritos, & baccas laureas impari nu- *Contra braſſicā ſyluestrē.*
mero tritas, adiecto melle atq; adipe anſerina remiſſa, æquis ponderibus vniuerſa permi-
ſta vnum corpus facias, atque æqualiter in duodecim partes diuidas, & in cibo, aut in
potione laboranti phthiſico dederis, mirè profuturum pollicetur Marcellus. Author eſt
Alexander Benedictus, Cancros marinos, pondere drachmarum duarum, ſi bibantur ex
lacte materno, vel nutricis, infantibus & pueris ſanare ſtranguriam. Cancrorum fluuiari-
lium cinis ex oleo & cera (inquit Plinius) rimas in ſede emendat, item & marini Cancri *Ad ſtranguriam.*
polline (ſcilicet ſuo emendant). Teſte Marcello ex oleo impoſiti pernionibus, vtiliter
proſunt, ita vt foueantur aqua, in qua eruum decoctum eſt. Celebrat Auicenna Can- *Lib.2.tract.2.c.150.*
crum marinū aduſtum ad quartanam, ſcabiem, lachrymas oculorum & alia, ſed Cancrum
B marinum exponit ſe eum ibi intelligere, qui in lapidem induruit. A Plinio laudatur *Li.32.c.10.*
Cancri marini cinis vſtus cum plumbo, ad carcinomata compeſcenda. Ad hoc ſufficere,
cum melle lineaq; lanugine. Aliqui malunt alumen melq; miſcere cineri. Apud eundem
ram marini, quàm fluuiatiles pilos è mamma tollunt, hoc eſt, morbum pilarem ſanat. Pro *L.32.c.10.*
pſilothro idem ſumit Cancri marini cinerem, & ſcolopendræ marinæ. Cancelli (Can-
cri) marini, aut fluuiatiles in aqua decocti caro cocta & tunſa cum farina hordeacea mix-
ta, impoſita calidæ ſtomachi vomicæ, tribus diebus maturat efficaciſſimè, & pluſquàm
ſit veriſimile, expertum à ſe Alexander Benedictus atteſtatur.

DE CANCRO MÆA DICTO.
Cap. XVIII.

SYNONYMA.

C

OMNIVM Cancrorum maximus, Maias appellatur, teſte Ariſtotele. Cancri μαῖαι, inquit Rondeletius, dicuntur ab Ariſtotele, à Gaza Maiæ fortaſſe à magni- *Hiſt.4.c.2.* *Etymum.*
tudine: nam μαῖα quę amitam ſignificat, & nutricem, aliquando etiam pro gran-
diore natu ſumebatur. Cæterùm vt hoc benè, ita contrà quem Maiam eſſe putat, Pagurus
eſt, & quem Pagurum, Maia. Hic, inquit in Prouincia Squinado vocatur, ab alijs Gritta,
Squaranchon, Grampella, ab Hiſpanis Chabro. Hæc ſynonyma conueniunt cum ijs, quę
Bellonius Cancro Maiæ adſcripſit, ait enim: Maiam ob ſimilitudinem quam cum araneo
habet, vulgus Gallicum Iraigne de mer quaſi araneum marinum dicat, nominat. Maſſilien-
ſes ab aculeis infinitis, quibus in tergore more Locuſtæ horret, & villis quibus vndique eſt
circumſeptus, Vne Squinaude (ad pectinem ad quem linum attenuatur, alludentes) vo-
cant. Veneti ac Genuenſes à ſpeculis, in Maiarum corticibus eleganter incluſis, Specchio
hoc eſt ſpeculum dicunt. Alij Granceolas, & Cranceolas: Romanum vulgus Grancitellas.
Mææ ſunt, inquit Iouius, grandiores rotundiore ventre, greſſu in terra ſegnes, in aquis
D autem velociſſimæ, Veneti Granceolas vocant: quarum rotundioribus teſtis ſpecula inclu-
dere ad elegantiam ſolent. Et Maſſarius ait. Quæ Mææ vocātur, è genere Cancrario maxi-
mæ ſunt: quibus cauda deeſt, & corpus rotundum eſt, dorſo ſpinoſo, cruribus oblongis:
quas vulgus Cancreolas cognominat. Quorum omnium authorum ſententia noſtræ opi-
nioni ſubſcribit. In Luſitania dicitur Cangreia, vel Gangreiola, vel Centola. Zoogra-
phus Germanicè dici poſſe ait ein Meerſpin; vt Gallos imitentur, & Albertus Cancrum
marinum rotundum ſine cauda, ſcribit Germanicè Araneam maris appellari. Ein Spiegel
Krabb cum Genuenſibus, vel cum Maſſilienſibus, ein Herchelkrabb nominari poterit, vt
idem ait Zoographus.

GENVS. DIFFERENTIA. E

Deſcriptio.

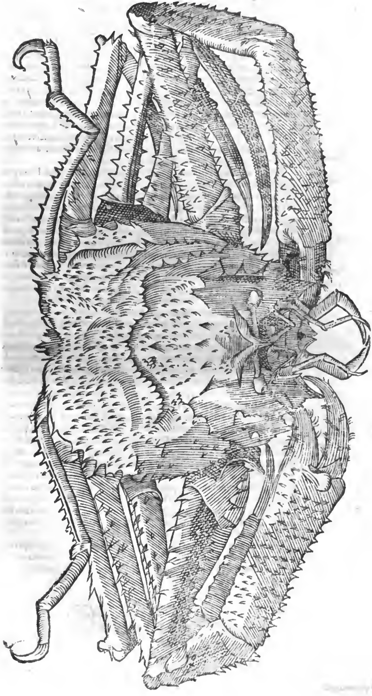
A Paguro quid differat Maia. MAIA, vt ſcribit Bellonius, in eo à Paguro differt, quòd hic parte anteriore, latus ſit, Maia verò poſteriore parte in latitudinem ſe diffundat, anteriore coarctetur & anguſtior fiat magis: eſt prętere a magis orbiculata quã Pagurus. Crura quaternis articulis intercepta gerit, alta & exilia forcipibus imbecillis dentata, quibus prædam ori applicat. Corpuſilli eſt tam graue, vt ad inceſſum ineptiſſima eſſe videatur, quamobrem in terra ſegniſſima, in aquis velociſſima eſt. Pedes quoq; nõ habet forcipatos, ſed vnguibus benè munitos, vtroq; latere quaternos, quinis articulis interceptos. Cocta eodem modo quo reliquum Cruſtaceum genus rubet: ſed viua aut liuet, aut vireſcit, aut rubore phęniceo aſperſa eſt: quam ſi ſupinam contempleris, tria parte anteriore breuia ſpecula ab ipſius cruſtæ tegmine continuata cernes, inter quæ prætenturæ duæ deliteſcunt, Tibias non habet læues vt Pagurus, ſed multa ſcabritie exaſperatas, *Fæmina deſcriptio.* Maia fæmina operculum latiuſculum habet, ſub quo duo foramina membrana occulſa in ipſis poſteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea vtrinque ſemi circulis vtitur in natando, à quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus hærent oua in fœtis. F

Interanea. Interanea cum Paguro, aut Heracleotico Cancro conueniunt: quæ quicunque diligentiùs ſpeculari cupiet, neceſſe eſt eum viuentis Maiæ teſtam ſuperiorem detegere. Comperiet autem in capite, atq; adeo ore ipſos dentes extrinſecus duos oſſeos: in palato autem carunculam qua linguæ vice fungitur: præterea ante dentes bina denticulata oſſicula, atq; in eius ore cauitatem ſtatim ante gulam, in qua quod rubrum continetur, habet multiplices flexus: *Vulua.* eius vuluam eſſe puto. Ex hac enim oua prodire compertum eſt. Subſequitur cauitas ſatis capax vacua quidem ea, dum ieiunus eſt piſcis, vt vel os alterum, vel eius ventriculum eſſe dicas: *Dentes.* cui etiam dentes adſunt (quemadmodm in Locuſta) numero quaterni, inciſorij & vnus molaris, à quibus gula incipit, in cuius ſummo epiglottidem manifeſtè videas: ea autem ad apophyſes meatibus committitur adeo exilibus, vt vix appareant: quemadmodum vulua adimplebat maiorem partem receſſuum, ſic apophyſes vbiq; per cauitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adſtrictæ, & maximè musculis. G Nec eſt aliud inteſtinum manifeſtum, quàm illud in quo deſinunt apophyſes, *Veſica.* excrementi ſcilicet receptaculum. Eſt autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad caudam vſq; protenſum. Sed & veſicam vtrinq; vnam in ipſa aluo robuſtam, magnam & membranoſam cernas: cuius exitus eſt per ea duo foramina, quæ ſub operimento latent. Branchias habet vtrinque ſub teſta in lateribus numero ſenas: quæ certa membrana ab ipſo tegumento diſtinguuntur: aquam enim in ore acceptam per meatus, qui ad radices crurum ſunt, egerit. *Paguri Rondeletij deſcriptio.* Hæc omnia ferè Rondeletius Paguro ſuo adſcripſit his verbis: Pagurus poſt Cancrum Mæam maximus eſt, parte anteriore, & in lateribus ſenis aculeis longis & validis riget, è fronte protenduntur appendices duæ rotundæ, & acutæ, firmæ admodum, *Cornua.* ſub quibus cornua duo minora, articulata. *Oculi.* Ex lateribus valdè prominent oculi magis ad latera, quàm ad anteriora ſpectentes, magno interuallo diſiuncti, qua nota à Cancris Mæis differunt. Teſta tota minimè leuis eſt, ſed aſpera, vtpotè quæ tuberculis, & aculeis tota conſperſa ſit. In ea maximè in ſuperiore eius parte pictores noſtri ſpecula includunt, nec id ſine gratia ob aculeos & teſtæ colorem. *Pedes.* Pedes octo habet, longos, craſſos, H ſex articulis interceptos, chelas duas magnas, aculeis horrentes. *Cauda.* Caudam ex multis tabellis contextam, in cuius parte interna *Oua.* oua æſtatis tempore adpendicibus racematim hærent rubra. In lateribus branchias, & partes eaſdem internas quas Locuſta. Patet itaque Rondeletium non meminiſſe verborum Ariſtotelis. vbi Mæam, non Pagurum facit *4. de part. cap 8.* λεπτοσκελῆ hoc eſt longis, ac tenuibus cruribus, & inertem admodum tardumq; ad incedendum, vt Cancrum Heracleoticum. Nec eſt quod Rondeletius neget Mæam noſtram longicrurem & horridam, non eſſe veram, ac genuinam Ariſtotelis (qui hanc maximum omnium Cancrorum ſtatuit) propterea quòd in Prouincia non ſit maxima, & quem pro Paguro oſtendit, multò maior ibidem exiſtat, maximum enim alit Oceanus & mare Tyrhenum, ac Adriaticum. Et Liguſtici maris incolla hic, eſt quem primum depinximus, & ob inſignem eius magnitudinem Hippocarcinum appellauimus, à D. Bernardo Caſtel-

letto

Digitized by Google

Hippocarcinus hiſpidus.

Hippocarcini deſcriptio. letto, qui pro ſingulari ſua humanitate multa exotica, ac peregrina raraq; mihi miſit, Genua miſſus. E Longus eſt dodrantem & palmum, dodrantem verò latus, altus palmum cum dimidio, *Oculi.* ſupra oculos eius emiſſitios è tubulis quibuſdam ad latera protenſos fronte media, duo velut cornicula acuta, exeunt, quemadmodum etiam medio oculorum interſtitio, quod naſi in nobis locum occupat, vnicum. Sub hoc duæ appendices duobus articulis diſtinctæ ad latera è regione ferè ſinus, vndè prodeunt, eminent. Item alia paulò inferiùs ad horum latera ſupremis illis corniculis ex diametro oppoſita, maiora ac longiora, in tenuiſſimas veluti ſetas deſinentia. Os ſub his infimo loco ſitum, duo veluti brachiola *Os.* intus tota villoſa muniunt. Vniuerſum tergus aculeis ſpinoſiſq; quibuſdam operculis obſitum eſt, quæ ad latera maiora ſunt. Quinque ab vtroq; latere pedes, ſi brachia annumeres, in totidem articulos diſtincti, ſeu forcipibus nullis, acutiſſimo mucrone tantùm extremo donati adnectuntur, inſignis pro reliqui nempe corporis proportione longitudinis. *Chelæ.* Chelæ anteriori parte eximiæ, cùm craſſitudinis, tùm longitudinis: hæc enim duos dodrantes cum medio æquat, illa brachio ferè puerili par eſt, forcipibus fuſci coloris, è quibus villoſa quædam prominent ſtamina inſtar penicilli. *Cauda.* Cauda in tabellas articulatim diſcreta, lata, ſatis, qua oua contegit: vndè fœminam eſſe coniecimus. F

Cauda. Huic non diſſimilis parte ſupina alter eſt, licet minor corpore. Parte prona caudã, quæ verſus ventrem reuoluta erat, extendimus. Hæc inter extremos pedes exorta anguſto principio, deinde magis dilatata, paulatim medio ſui, palmi latitudinem conſtituit, oualis ferè figuræ, & extremo in anguſtam appendicem ſcutiformem quinq; angulorum, ſeu pentagonam deſinit: ipſa ex ſex tabellis ſibi inuicem articulatim incumbentibus, ac compactus coagmentata. *Os.* Os vndiquaq; multis veluti brachiolis villoſis, supernè & infernè circumſepitur, ipſum ex duobus oſſiculis duriſſimis coire videtur, quæ dentes vocarit fortè Ariſtoteles. In ventre nullus tumor, ſed plana cauitas potiùs conſpicitur, apta retinendis ouis. *Cauda. Venter.* Cauda interior ſeu prona vtrinq; ſex veluti petillos quoſdam habet, ternos caudæ lateribus ſeu margini adhærentes, falcatos, villoſos totos, reliquis iuxta eorum exortum, ſed introrſum verſus enatis, graciliores, læues, duriuſculoſq; inſtar brachiorum, ſunt tamen, & hi foris hirſuti. In cauda inſignis cauitas ſcutellata apparet.

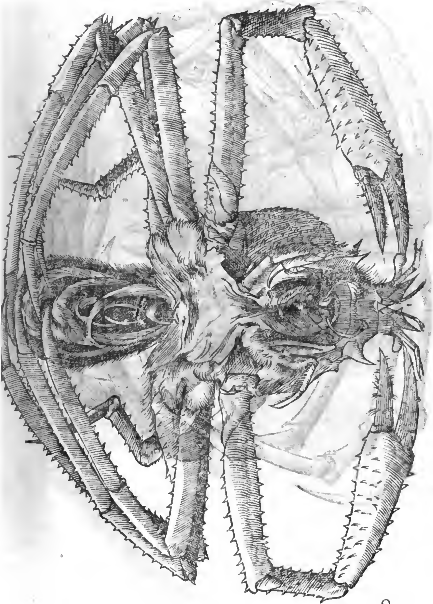
A prędicto magnitudine differt (eſt.n. minor) hic, qui ſubiungitur pronè & ſupinè depictus, vt ſexus diſtinguatur. Senæ ſpinæ maiuſculę latera vtrinq; ambiunt: & binę omnium maximæ frontem muniunt: duos palmos longus. Chelis brachijſuè & corporis ſupina G parte hiſpidis & tuberoſis, pedibus non ita. A cauda lata fœmina cognoſcitur, quæ eſt in mari anguſtior, vt in icone expreſſimus: ſed mas vt plurimũ magnitudine ſuperat fœminã.

Qui vltimo loco adpingitur eiuſdem prorſus eſt generis quò ad figuram corporis, ſed pluribus ſpinis ab vtroque latere & in dorſo horret, pedibus & brachijs non admodum, aſperis ſed hirſutis, ſupina parte varijs coloribus maculatus, ſed præſertim rubro.

Qui à Rondeletio Cancer Heracleoticus depingitur, non hic prorſus eſt, ſed Maia nondum adulta vt vnà cum Scaligero ſuſpicor. Et ipſe Rondeletius, quamuis nonnihil à ſuo Paguro, hoc eſt, Maia noſtra differre ſcribat, tamen fatetur eiuſdem eſſe generis, his verbis. *Pagurus vt à Cancro Heracleotico differat.* Hi, inquit, Cancri, Paguris tàm ſimiles ſunt, vt vix diſcernantur, veruntamen ſpecie, vt diximus differunt, vt ex deſcriptione iam ſit perſpicuum. Heracleotici aculeos in fronte habent, & in lateribus, pars teſtæ prona aculeis aſpera eſt, & hirta colore eſt fuſco, quo à Paguro differunt. Paguri pedes breuiores multò & tenuiores habent, cornua ante oculos articulata, corpore ſunt minore quàm Paguri. Hæc Rondeletius, cuius iconem etiam addendam cenſuimus, vt cognoſcat lector non admodum differre ab eo quem depictum hoc loco ſubiunximus, inter Maiarum genera potiùs, quàm alias Cancrorum ſpecies recenſendum. H Eſt autem ea magnitudine qua depingitur, dorſo valde ſpinoſo ac ſubrubro, Chelis & pedibus longis, tenuibus non aſperis admodum.

Videtur poſtremus minor hic parum à Maijs differre, niſi quod aſperitatem in teſta tomentoſam habeat, Folia & Folca in Italia nominatur, colore eſt cinereo & fuſco, eius iconem ante nos Zoographus exhibuit à Cornelio Sittardo ad ſe miſſam.

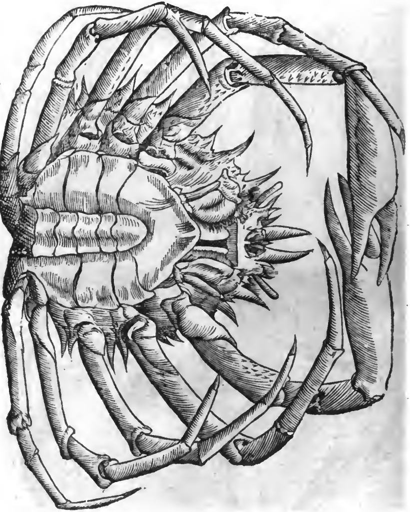
Cancer ſupinus, hippocarcino ſimilis.

Q

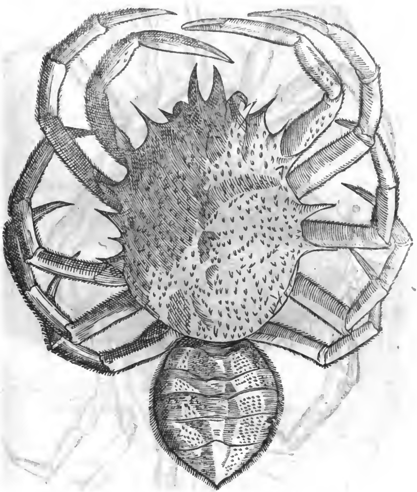
Digitized by Google

Pagurus Venetorum mas, Cancer Maia alius.

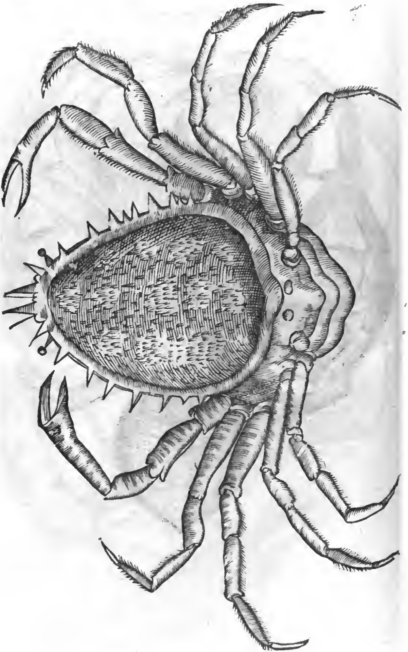

Digitized by Google

Pagurus Venetorum fœmina.

Cancer Maia alius plurimis ſpinis horrens.

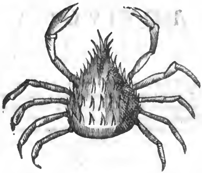

Digitized by Google

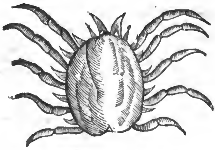
Cancer Heracleoticus Rondeletij.

Cancer brachichelos Maiæ congener, licet minor multò.

Cancer Maiæ congener alius, aſperitate tomentoſa.

Digitized by Google

 E

LOCVS.

IN mari Aegæo, Ionio, Adriatico, ingens Maiarum copia eſt, & omnium maximæ. Ideoque quaſi obſtetrices dictæ, cum Paguri tanquam cum infantibus comparentur. In Oceano verò alij Cancri maiores capiuntur Maiâ, qua etiam maior eſt Pagurus, qui prope Maſſiliam capitur, Rondeletio item Heracleoticus Cancer in eodem mari ratior eſſe traditur.

VSVS IN CIBIS.

Vt coquantur. MARES eliguntur ad cibum autumno & hyeme, ac etiam menſe Aprili, in plenilunio, fœmina verò reliquo anni tempore vſq; ad Septembrem. Coquuntur vt Aſtaci & Locuſtæ, obturatis foraminibus oris, ac ventris goſſypio, ne, dum bulliunt, aqua impleantur, saporemq; ſuum perdant. Aſſantur etiam in furno, ano & ore clauſis, alioqui, vt ait Rondeletius, quidquid intus eſt liquidi, effluit, & fit ſimilis Cancris Phœnicijs, quibus nihil eſt intus ob pabuli inopiam. F

DE PAGVRO. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

SYNONYMA.

ALTERA Cancri ſpecies quam magnitudine proximam facit Ariſtoteles Pagurus Græcis, & Latinis, vt Plinio & Gaza nominatur: & ſi apud ſcriptores antiquos, hoc nomen pro Cancro marino ſit reperire. Lycophron Phœnicem Achillis præceptorem iam ſenem Pagurum dixit, propter cutis aſperitatem, quæ in ſenectute contrahitur. Et Tzetzæ Scholiaſtes, κουροτρόφον pariter cognominatum ait, quòd puerum Achillem educarit, ad differētiam marini Paguri (Cancelli) pinnotrophi, id eſt pinnam marinam nutrientis. Πυράγρα, id eſt forceps inſtrumentum fabrile, alio nomine etiam Cancer, vel Pagurus appellatur, vt author eſt Heſychius. Dicitur autem πάγουρος παρὰ τὸ ὀυρεῖν κ. φυλάττειν ἐν πάγοις, id eſt κρημνώδεσι τόποις locis præruptis, vt in lexico quodā veteri ita ditur: & quia omnes ferè Cācri in ripis præruptis habitare ſolent, hinc Pagurus omnis Cancer marinus à quibuſdam nominatus eſt. Dicuntur à Simeone Sethi, Paguri forma diminutiua παγουρια. Idem Carcini appellatione, Pagurum intellexit, Galenum ſecutus, Aetium, Paulum. Paguri nomen Græcia adhuc vulgò retinet, eoque de quo nunc agimus, Cancrum exprimunt. Maſſarius quoq; nunc in Dalmatia hoc nomen vſurpari ſcribit. A Palladio Cancri marini vocantur. παγούρους τοὺς παρ' ἡμῖν καράβους, exponit Scholiaſtes Ariſtophanis. Biſas Pagurus eſt marinus, qui vocatur Carabus. Veneti & ſinus Adriatici accolæ Granciporro nominant, nomine fortaſſis, vt Bellonio placet, compoſito, quaſi Cancrum Pagurum dicerent. Itaq; porri ſeu pori nomen (Rondeletius Porroni ſcribit non benè) vſitatum ab Italis per ſyncopen à Paguro contractum videtur; vti etiam Pauri & Pauari, quibus nominibus etiam vtuntur in quibuſdam Italiæ locis. Albi quoq; Canchato de Barbaria nominatur. Quidam Galli mediterranei maris accolæ Pagul à Paguro deriuato nomine proferunt. Alij vulgo vocant vn Chabre, vel vn Crapre. Normanni à rubro & ruffo, quem teſta eius præſefert colore, vn Rouſſeau: alij, quòd eoctus in paſtilli modum pulmentum ferat, vn Tourteau, quaſi paſtillum dicant. Maſſilienſes Carabaſſe & Fagule. Angli, vt inquit Zoographus, A Punger: Germani ein Meerſpin, id eſt Araneum Marinum (Maia quam à Gallis Bellonius Araneum maris dici ſcribit, differentiæ cauſſa nominari potetit, ein groſſe Meerſpin) ſed hoc nomen etiam G H

Phœnix cur Pagurus dictus. *Puragra.* *Etymum.* *Paguria.* *In Equitib.* *Biſas.* *Granciporro.*

Sepiæ

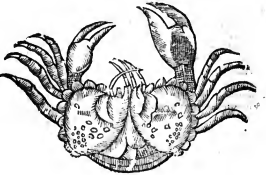
A Sepiæ aliqui tribuunt, cùm generi Cancrario magis conueniat. Seekrebs oder Seeſpin in lacu Suerinenſi capitur, & in eodem Krabbe dictus (Friſijs Krab, Krabbe) hic fortè Pagurus eſt, ideſt Cancer marinus maiuſculus: ille minor, ſimpliciter marinus Cancer. Galli quoq; Oceano vicini vocant Chabre, vel Crape. Albertus Cancrum marinum rotundum ſine cauda, ſcribit Germanicè. Cancrum maris appellari. Audio & Luſitanis Aranha dici. Marinos quoſdam Cancros alicubi Meerteſchen vocitant, à ſimilitudine marſupij illius, quod Germani Taſcham nominant, corpore fermè rotundo, ſine capite, & cauda C apparente. Eadem ſanè nomina quæ Cancro ſimpliciter, Paguro etiam alijſq; ſpeciebus, magnitudinis, aut alia quapiam differentia, ſimul expreſſa conuenerint. Hactenus Zoographus.

GENVS. DIFFRENTIA.

Deſcriptio.

B CRVSTA eius teſte Bellonio, nouem in gyrum crenis imbricis modo inciſa eſt.
Adoleſcit in caluæ humanæ magnitudinem, ſed non ita orbiculatus euadit: Can- *Magnitudo.*
cris enim proportione reſpōdet. Valida cruſta integitur ac læui. Crura bifſa vtrin-
que quatuor habet, villis hirta, tenis articulationibus geniculata, in quibus vngues acuti *Cruſta.*
oblongiq; ſunt, minimè bifidi. Brachia biſulca parte anteriori binis articulis intercepta, *Crura.*
forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ conſtringunt, vt edant; etiam
dura confringere poſſunt. nam in eis durities eſt pene oſſea. Quamobrem ichthyopolæ *Brachia.*
captos Paguros arctè ligatos ſeruant, ne ſibi inuicem crura abſcindant. Color viuorum
multò viuidior eſt, quàm demortuorum. In viuis enim pre nimia roſei exhalatione tergo- *Color.*
ra veluti ſubnigra apparent. Cæterùm cocti (vt aliud omne Cancrorum genus) mutant
colorem. Caudam ſub thorace reflexam habent, vnde hos caudarum expertes eſſe qui- *Cauda.*
dam conijciunt. Branchias vtrinq; in latere diſpoſitas oſtendunt, vt reliquum genus Lo- *Branchiæ.*
custarium, ſub tergoris cruſta ſenis ordinibus ad tibiarum radices inſertas. Multo latiores ſunt quàm longi, vt ex Oceano in pedalem plerunq; latitudinem abeant. Quidam viſus eſt in Anglia decem libras pendere. In eius ore tot comperies naturæ ſecreta,
C tot aſtantes appendices, tot pelliculas, vt coactus incredibile naturæ artificium neceſſe eſt fatearis. Mutim, ea enim eſt hepar, habet dulciſſimam, maxima ex parte ſubrubram,
cum infinitis prope apophyſibus, flauis, grandi ſtomacho adiacentibus. Reliquæ partes *Mutis.*
internæ muſculis albis conſtant, quibus externæ mouentur. Rondeletij Cancer Maias,
Pagurus potiùs eſt; Omnium, vt ſcribit, Cancrorum maximus. Vidi, inquit, ex Oceano
Cancrum Mæam, cuius latitudo palmum maiorem ſuperabat, longitudo ad ſemicubitū *Cancer Ma-*
accedebat. Teſta læui contegitur, cuius laterum ambitus in ſemicirculos deſinit. pedes *ias Rōdeletij*
octo & breues habet pro corporis magnitudine, chelas duas, dextram maiorem, ſiniſtram

Cancer Mæas, Rondeletij.

cornua

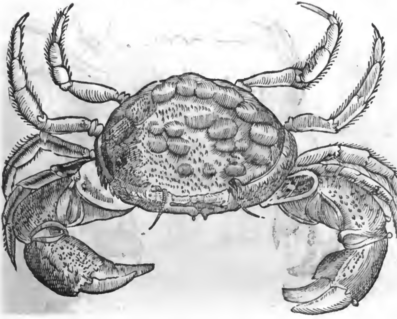
cornua quatuor ante oculos protenduntur, duo breuiora è media fronte, longiora duo ſub E
oculis naſcuntur, ij non magno interuallo à ſe diſtant pro corporis totius magnitudine, hos
Cauda.
modò premit, modò condit. Cauda ſubtus eſt lata, aliorum Cancrorum caudis planè ſimi-
lis. Hæc Rondeletius. qui contra Bellonium ſcribens probare conatur ex Ariſtotele, hunc
quem deſcripſit Pagurum, veram eſſe Maiam, propterea quod Philoſophus Cancrū Maiam
omnium marinorum eſſe tradat, cruraq; ei breuia & tenuia tribuat, & oculos habeat in medio
breui diſcrimine. Sanè non animaduertit doctus hic vir Ariſtotelem de ſuis Paguris, qui
Rondeletij error.
Maijs minores ſunt, ſcribere, non de Oceanicis, qui multò grandiores. Nec hoc mirum. nam
thon bi etiam in mari Adriatico & Tyrrheno parui, Oceanici decuplo grandiores. Deinde
Rhomborum differentia.
Ariſtoteles tenuia, non breuia crura Maiæ tribuit. Diſcrepat autem Maia Rondeletij à no-
ſtro Paguro, quem pronè, & ſupinè depingendum curauimus, oculorum ſitu, & corniculo-
rum numero. Oculi enim lato longoque interſtitio ſunt admodum à ſe inuicem diſſiti in no-
ſtro, & duo tantùm propè eos cornicula. Quocirca iudico ex eius icone mediam quandam
Paguri deſcriptio.
eſſe ſpeciem inter Pagurum & Cancrum Heracleoticum. Gillius ait: E genere Cancrorum
Pagurus læui dorſo eſt (tabellatioreq;, Maſſatius). In vtraq; ſede viuit, & in aridum ſæpe
procedit: huius pedes breuiores quàm Maiarum, quidquid comprehendunt, ſtrictiſſimè F
conſtringunt: idemq; oculos modò recondit, modò profert, vt interdum tanquam cornua
extrà emineāt, interdum intrò in teſtam abditi recedant. Iulius Cæſar Scaliger Pagurorum
duas nouit differentias. Alter, inquit, & orbiculatior & fuſcior, & maior. Alter eſt quadratior
& minor, colore dilutiore & penè pallida viriditate. Poreſſas hoc vocat Venetus. Subinde
addit in genere Pagurorum eſſe etiam Cancrum Heracleoticum, quem nō rectè Rōdeletius
Exer. 245.
pro Vrſa Ariſtotelis oſtendit, vt dictum eſt ſuprà. Cancrum hunc Heracleoticum Gallum
marinum vocāt nō ob aliam rationem quàm quod brachia eius in criſtæ galli modū tornata
Gallus Marinus cur dictus Cancer Heracleotic.
eſſe videantur, vt in pictura noſtra, qua pronum & ſupinum oſtendimus, conſpicere licet.
Spiſſam valdè cruſtam & robuſtam habet. Vocatur autem Heracleoticus ab Heracleis
Vrbibus, quarum vna Ponti, altera Propontidi adiacet: niſi à magnitudine & robore
quis dictum putet. Rondeletius ab Heraclea illuſtri vrbe Ponti (quæ ob id Pontica dicta
eſt) potiùs nomen ſumpſiſſe autumat, quàm ab alia quauis Heraclea. Qui Heracleotici vo-
cantur, inquit Bellonius, cruſta quoq; firmiore muniuntur, vt Maiæ; & oculos habent
Etymum.
paruo diſtantes interuallo. Sed crura illis breuiora ſunt, quàm Maijs. Heracleotici itaq;
Cancrorum Heracleoticorum deſcriptio.
Cancri dorſo non ſunt aſpero, vt Maiæ, nec tam læui quàm Paguri: tamen idem eſt cru- G
ſtarum color. His tibiæ vtrinq; ſunt quaternæ, brachia dua admodum firma, binis arti-
culis geniculata, forcipibus robuſtis biſulca, hiſpida & bene armata. Horum autem pars
ſuperior elatis crenis vallata eſt. Rondeletius cum Vrſo quadrupede comparans robore,
ſic eum deſcribit. Quemadmodum igitur pedibus prioribus vt manibus vrſus vtitur,
Deſcriptio alia ex Rondeletio.
ac in ijs magnam roboris vim ſitam habet: ita cruſtatus hic piſcis brachijs cum forficulis
breuibus quidem, ſed latis & validis, multum poteſt. Vtriuſq; forficis pars vna alterius
extremum recipit ad id excauata, pars exterior criſtæ Gallinacei figuram refert. Noſtri
Migrane id eſt malum punicum vulgò vocat, à figura & colore valdè ſimili. Præter bra-
Migrane.
chia octo, pedes paruos habet, & tenues, quos corpori applicat, brachia ori & oculis op-
ponit, veluti per eorum crenas inſpecturus, ac ſic conglobatus dormit Vrſi more. In hac
ſua deſcriptione Rondeletius nullam mentionem fecit tuberculorum, quæ in eius icone
& noſtra plurima conſpiciuntur per dorſum, colore ferè mineaceo, quæ non expreſſit in
ſua Bellonius: Item cornuum intra oculos exiguo à ſe inuicem diſtantium diſcrimine, &
ex plurimis articulis ſeu internodijs conſtantium, neuter eorum meminit.

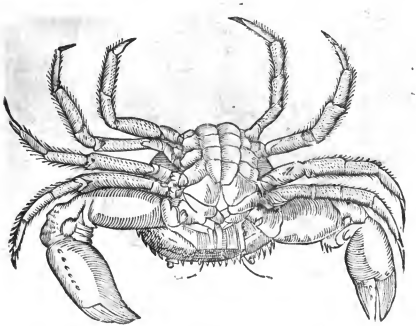
Huic planè forma ſimilis alter, qui ſubſequitur vtroq; ſitu depictus, quem ſi vidiſſet H
Rondeletius, Vrſam veterum potiùs feciſſet, quàm præcedentem. Nam & Vrſi corium
planè refert pilorum denſitate quæ vbique eſt in corpore, & colore. Tum etiam robore
prædictum Cancrum Heracleoticum vincit: à quo differt aliter primùm chelis, quæ lon-
giores ſunt, & in extremo pars vtraque quæ forcipem facit, & inſtar dentium ſibi inui-
cem dum clauduntur contingunt, colore mineaceo: Præterea pedibus breuibus, quorum
duo poſteriores vtrinq; breuiſſimi, antennis & oculis magis à ſe inuicem diſtantibus.

Hirſuti Cancri Rondeletij.
Et quia hirſuti Cancri mētio facta eſt, non alienum à ratione fuerit hoc loco addere hir-
ſutorum Cancrorum paruorum tres differentias, quas obſeruaſſe ſe dicit Rondeletius.

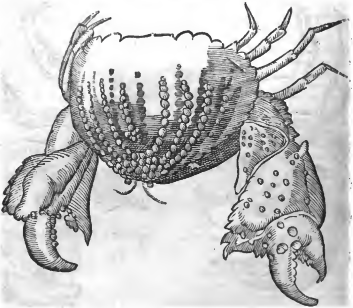
Prima eſt eorum, qui chelas aculeatas habent & in extremo nigreſcentes. Cornicula
duo, quæ ſequuntur vtrinq; partes, ſerrata ſunt. In teſta media cordis humani figura ex-
preſſa cernitur. Chelis pedibuſq; omnibus hirtis ſunt.

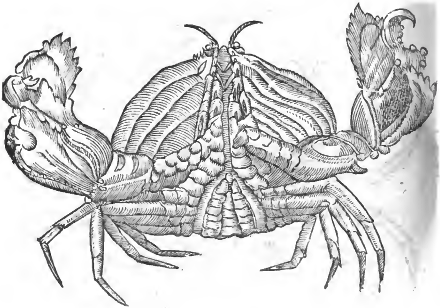
Huic

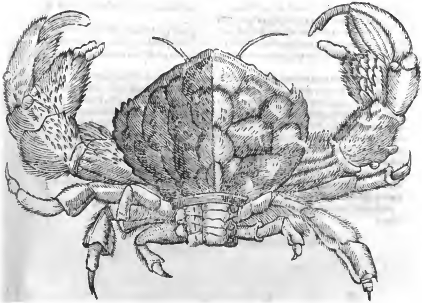

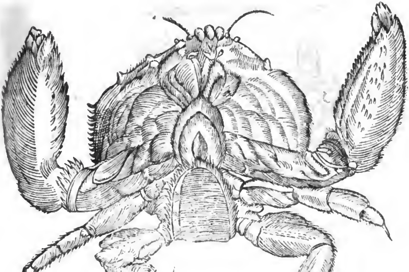
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Huic generi ſimile aliud eſt æquè hirſitum, ſed magnitudine differt. minus enim eſt E ſuperiore, & chelarum extrema nigricantia non habet.

Tertia differentia eorum eſt, qui ſecundis ita ſimiles ſunt, vt eoſdem cum ijs planè eſſe diceres, deſumpta ſola magnitudine: niſi oua in vtriſque reperiſſet, quod facit vt credat ſpecie differre: tamen ob magnam cum ſecundis affinitatem, picturam horum vnam tantùm expreſſit.

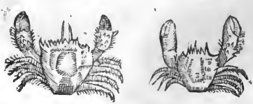
Tria hæc genera cum reliquis piſcibus euerruntur, & ob exiguitatem negliguntur.

Lupus Marinus.

His Cancris hirſutis annumerandus videtur Zographo ille, quem Lupum marinum vulgò Romæ, alij Somniolo vocant: quòd eius cruſta in puluerem redacta, ſomnum inducat. Alijs Papilla piloſa, vel Caſtrangiolo dicitur. Videtur non multùm abludere à deſcriptione Maiæ; vt Cornelius Sittardus ad eum ſcripſit, cui hanc imaginem debet: ſed potius Cancro Heracleotico ſimilis eſt, quam Maiæ; nec corpus ei adeo hirſutum, vt tribus aut quatuor prædictis ſpeciebus, & his proximis, quorum vterque corporis forma Maiam referre videntur, ſi pedes tenuiores eſſent, & chelæ longiores. Prior anteriorem partem mucronatam habet, ſed bifidam: poſterior mucronatam, ſeu acuminatam tantùm: ambobus color eſt caſtaneus. Genuæ vulgò nominantur Ogie Cancri quidam marini Paguris F ſimiles, ſed minores.

Poſtremò ponitur alius hirſutus pronè & ſupinè cinerei, propè aut potiùs plumbei coloris.

Cancer hirſutus prior & poſterior Rondeletij.

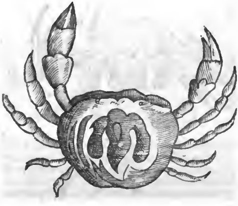

Cancer hirſutus Zographi, Somniolo dictus.

Digitized by Google

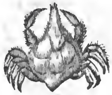
Cancri hirſuti ſpecies alia, fortè eadem.

Cancer hirſutus minor.

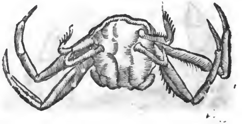

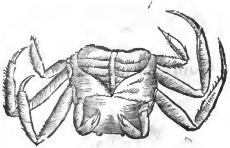
Cancer hirſutus minimus.

Digitized by Google

Cancer hirſutus alius pronè, & ſupinè.

L O C V S.

Paguri magnitudo. INVENIVNTVR Paguri quidē in noſtris maribus, Adriatico & Tyrreno, ſed in Oceano maximi. Ex eo enim Rondeletius ſe Pagurum vidiſſe teſtatur, cuius latitudo palmum maiorem ſuperabat, longitudo ad ſemicubitum accedebat: & Bellonius in Oceano ad pedalem plerumq; latitudinem accedere; viſumq; à ſe eſſe in Anglia qui de-
Lib. 20 c. 9. cem libras penderet Albertus Magnus tradit Occidentalis maris Cancros adeo grandes eſſe, vt homines mergant, quæ num de hoc noſtro Paguro omnium Cancrorum maximo
Lib. 17. c. 1. intelligenda ſint, dubitare auſim, vt etiam illa, quæ apud Aelianum Alexander in nauigatione maris rubri commemorat: vidiſſe nimirum ſe genus Cancrorum, quorum teſtæ circumferentia, vndiq; pedis menſuram implebat, & chelæ maximæ dependebant: quiq, tuti erant aduerſus omnes inſidias quòd ſacri haberentur Neptuno, nec eis nocere, aut inſi- H
diari auderet quiſquam. Miras quoq; Cancrorū magnitudines in ſinu Perſico refert Strabo. Iam verò Paguri Nicandro, & Oppiano ſunt ſaxatiles. Cancer Heracleoticus plurimus in littore Siciliæ: quanquam & aliquando ad ſacellum Adriani pontis Romæ in foro piſcario vulgò vendatur, teſte Bellonio. Cornelius Sittardus Romæ ſibi viſum, & exſiccatum in ædibus Gisberti medici ad Zoographum depictum miſit. Aiebat, inquit, Gysbertus nullum vnquam inter piſcatores talem poſtea vidiſſe.

Digitized by Google

A

CAPIENDI RATIO.

PAGVROS, teſte Aeliano, muſicæ illecebræ machinatione piſcatores capiunt: ij enim in latibula abditi, primùm vt ad inſtrumentum quoddam muſicum (photingion vocant) piſcatores ſuauiter canere ingreſſos audiuerint, ſtatim tanquam amatorio quodam ad exeundum non modò educuntur è latebra, verùm etiam voluptate allecti, extra mare egrediuntur: hi quidem retrò ad tibiam canentes, cedunt: illi autem ſequentes, in arido compræhenduntur. Paguri facula cauernulis vel inuiti euocantur, Plutarchus alicubi, vt quidam trãſtulit; ſed inſpiciendus eſt codex Græcus & conſiderandus, an facem potiùs, vel muſicum inſtrumentum, quod φωτίγγιον Aelianus vocauit, intellexerit author.

De animal. 6. cap. 31.
Muſica capiuntur harmonia.

B

NATVRA. MORES.

CRVSTA ipſis rumpitur, & ſenectute, quemadmodum ſerpens, ſic integumento ſe ipſi exuunt. Id cùm primùm luxari & à carne abſcedere ſentiunt, tùm huc & illuc tanquàm furijs incitati feruntur, pleniorem victum inquirentes, vt tumoris acceſſione & corporis mole inflati, inuolucrum ſuum rumpere poſſint, ex quo vbi elapſi ſunt, atq; ſe explicauerunt, in ſabulo iacent, mortuorum ſimilitudinem ſpeciemq; gerentes. De naſcente autem pelle, etiamnum molli ac tenera, maximo afficiuntur timore. Deinde poſtquam ex diſſolutione ſe paulatim collegerunt, & quodammodo reuixerunt, primùm ſanè guſtant ſabulum. Tandiu autem timidi ſunt, & viribus ſuis diffidentes, quoad tegumento circumueſtiantur: id ſimul vt cœptum fuerit conglutinari & ſolideſcere, continuò tegmini tanquam armaturæ confidentes, adſunt animis & omittunt timorem. Hæc Aelianus paraphraſticè ex Oppiani his verſibus à Lippio verſis.

Cruſtâ mutant.
L. 9. de animal. 45.

Cum vires norunt ſe diſrumpentis amictus,
C *Affectant epulas & paſcua læta requirunt.*
Vt ſaturo faciles diſrumpant corpore cruſtas,
Labitur e toto cùm ruptum corpore tegmen,
Hi primum in fulua nunquam lætantur arena,
Nec paſtum capiunt, nec quicquam mente reuoluunt,
Expectant mortem vitales ore calores
Non ſperant, tenui formidant omnia pelle,
Quæ nuper creuit tenero ſub tegmine, piſces
Ne quiquam audentes ſicca paſcuntur arena,
Sunt timidi, donec firmentur tegmina membris.
Ac veluti medicus languentem corpore curat,
Atq; vetat primis epulas guſtare diebus,
Attenuans calidas morboſo in corpore vires,
Paulatim præbens epulas, quæ languida membra
Inſtaurant, donec tanto ſint membra dolore
D *Purgata, & vires reſtent in corpore firma.*
Sic cruſtis nuper natis ſua membra Paguri
Curant, lethiferum cupientes pellere fatum.

Muſicæ adeo amantes ſunt Paguri, vt hac capiantur, vt modò diximus, Non modò in mari, ſed etiam in terram eiecti, vel captiui contra faceſcentes ſibi negotium pugnant: quod quidem ipſum vſu percepit Gillius. Cùm enim Lazarus Bayſius, poſt pręclarè obitam antemeridiano tempore legationem, aliquoties ipſum ad litus Adriatici ſinus duceret, vt piſcium naturas explorarent, cum alia plæraq; periclitabantur: tum puerorum ludicram pugnam cum Paguris fortè in ſicco repentibus ſpectabant, pueros quidem in eorum forcipes feſtucam inſerere, hos verò magno robore animi hominum multitudinem qua circumcludebantur, præclarè contemnentes, pertinaciter, quicquid arripuiſſent, retinere. Neque vel ſæpiſſimè victos tandiu obſiſtendi finem facere, quoad omnibus viribus

Muſicam amant.
Cum pueris pugnant.

deſecti, tanquam homines pugillatione & luctatione certantes, ſtrenuè decumbebant. E
In Theriaca Scribit Nicander Paguros captos, & mari extractos à piſcatoribus, aliquando terræ foramina ſubire, ibiq; mortuos in Scorpios mutari.

PROVERBIA.

Sapientiæ ſymbolum. LAVDATVR prouerbio *Paguri ſapientia*, cuius etiam cauſſa putat Rondeletius è collo Epheſiæ Dianę Pagurum olim ſuſpenſum fuiſſe, prudentiæ & conſilij ſymbolum: Paguro verò ſapientia tribuitur, quòd vere cùm cruſtam exuit, aculeis armiſq; omnibus ſpoliatum ſe ſentiens, lateat, & viribus ſuis diffidens, nullos aggrediatur, quoad teſtam nouam & duriuſculam recuperarit. Vtitur & ſumma prudentia, in excutienda grauiore teſta, vt dictum eſt. vnde Timocles aut Xenarchus apud Athenæum. Εἶθ' ἁλιεὺς ὢν ἄκρος, σοφίαν ἐν παγούροις μὲν θεοῖς ἰχθροῖσι, καὶ ἰχθυδίοις εὕρηκα παντοδαπὰς τέχνας: id eſt, Deinceps piſcator ſumus cùm ſim, ſapientiam in Paguris dijs inimicis & F piſciculis inueni omnifarias artes.

Exer. 245.

EPITHETA.

EADEM ferè Paguris conuenient, quæ Cancris, & è contrà; impudentes vocat Oppianus ἀναιδέα φῦλα παγούρων, item ἀμφιβίους quòd in terra & aquis degere poſſint. Ὀπισθοβάμων Pagurus legitur apud Varrinum: tanquam non ſit epiteton, ſed antonomaſia: addit & alia epitheta ex innominato authore, periphraſin vt videtur ſiue Paguri, ſiue alterius Cancri: ὀπισθοβάμονα, τρίχηλον (ni potiùs legendum ſit δίχηλον, non enim tres chelas, ſed duas tantum habet, aut fortè ἀτράχηλον) ὀκτάπουν, νηκτάν, niſi potiùs ſcribendum ſit νήκταν, paroxytonῶς, quo natatorem ſignificat. Sed video hæc ex
Antholog. l. 6. tit. 3. epigrammate Sratillij Flacci tranſcripta, quod adſcribere non piget.

Ῥαιβοσκελῆ, δίχηλον, ἀμμοδυνέταν G
Ὀπισθοβάμον, ἀτράχηλον, ὀκτάπουν
Νηκτάν, ἐρυμνόνωτον, ὀστρακόχροα
Τῷ Πανὶ τὸν πάγουρον ὁρμιηβόλος
Ἀγρᾶς ἀπαρχὰν ἀνέθηκε Κώπασος, id eſt;
Obliquum pedes, binas chelas habentem, in arena latitantem
Retrogradum, collo priuum, octipedem,
Natatorem, duro corio e munitum, teſtaceum colore,
Pani Pagurum piſcator
Capturæ primitias libauit Copaſus.

Scorpij quidam apud Nicandrum ſimiles ſunt ῥαιβοῖσι παγούροις, id eſt vt exponit Scholiaſtes, σκαμβοῖς, tortuoſis, & obliquè incedentibus. Ab eodem πετραῖοι, hoc eſt ſaxatiles cognominantur; & ὀκριόεντες, hoc eſt aſperi.

VSVS IN CIBIS. H

CVM coquuntur, parum rubeſcunt & parum nigreſcunt. Inter lautiſſimos recepti ſunt cibos, ſed eorum carnes digeſtionis durioris à Galeno in libris de alimentorum virtutibus traduntur. Pſellus etiam Paguros & Cancros non facilè coqui author eſt: & ius eorum ventrem mollire Kiranides. Paguri, inquit Simeon Sethi, ſeu Cancri ſalſum quendam ſuccum habent, minus tamen quàm cætera malacoderma: Ventrem verò ſiſtunt, cùm aquæ incocti ſuccũ ſalſum demiſerint. Coquuntur eo quo Maię modo, aliquãdo etiam ſub teſtu, hac ratione: Eximunt omnia interiora & carnem, implent carne aliorũ
Vt coquantur. trium aut quatuor Pagurorum, addunt piper, Caſſiam, ſaccharum, paſſulas, olera contuſa, item ſi volueris, vitellos, oui & caſeũ tenuiter tritũ, dein ſub teſtu coquuntur in butyro, ſupra teſtũ plus ignis quã infrà ponatur, inſertur ſucco aurantiorũ malorũ & pipere aſperſis.

A

DE CANCRO EQVITE. Cap. XX.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

FORMICÆ quædam, quas pennatas vocat Plinius, à velocitate, vt & Cancri, quos Græcè ἱππεῖς appellant, equites vocabantur. *Formicæ equites.* Genus eſt quoddam inquit Philoſophus, Cancrorum in litoribus Phæniciæ tantæ velocitatis, vt vix quiſquam conſequi poſſit, vnde ἱππεῖς ideſt Equites appellarunt. *Hiſt. 4. c. 2.* Et Plinius in Phœnice Hippœ vocantur (potiùs legendum Hippeis, vt apud Ariſtotelem, ex quo tranſcripſit) tantæ velocitatis, vt *Lib. 6. c. 3.*
B conſequi non ſit. Δρόμιοι Dromo eſt paruus Cancer Heſychio & Varino. Bellonius Cancros Curſores, quos Aelianus δρομίας, vocat, eoſdem cum Equitibus facit. *Dromo.* Et in obſeruationibus ſuis ſcribit, hos Cancros ab Ariſtotele Curſores vocari, falliq; illos qui Dromones appellent, cùm ij cetaceorum generis piſces ſint. Atqui Ariſtoteles, Equites tantùm Cancros, non Curſores memorat. Et Dromon Græcè idem eſt quod Latinè Curſor, neq; etiam quidquam prohibet idem Dromonis nomen tum cetacei generis piſcibus, tum Cancris Curſoribus attribui. *Bellonij lapſus.* Germanicè Zoographus putat poſſe appellari ein Reuter Oder Reuterkrab. Ferrariæ ei aliquando eſt monſtratum Sceleton Cācri Equitis, quem vir quidam doctus, qui ipſi oſtendebat, Caualliero & Caballiero (ideſt Equitem) nominabat, ſed corpore oblongo erat, nec ſine cauda, vnde certum mihi perſuadeo non fuiſſe hunc Cancrum Equitem noſtrum, de quo ſermo eſt, ſed Hippocampum marinum, cuius hiſtoriam nuperrimè in eo, quod de Inſectis inſcripſi, volumine, ſum proſecutus. *Hippocāpus marinus.*

GENVS. DIFFERENTIA.

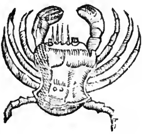
C

Deſcriptio.

GRANDE phalangium non excedunt, inquit Bellonius in Aquatilium libro, alibi tamen in Obſeruationibus ſuis Cancros Curſores multo maiores eſſe patua Caſtanea ſcribit. *Magnitudo. Color.* Eodem teſte Corpus habent coloris ſubalbidi, punctis ſubrubris conſperſum, & vt Pagurus tornatum: crura autem vt Maia. Soli obiecti toti pellucidi ſunt, præterquam in ea corporis parte quæ interanea continet. Oculos grano phaſeoli non habet maiores, quibus acutiſſimè cernit. Oblongi quidem ſunt, ac vitri modo pellucidi, per medium fului. *Cauda. Branchiæ. Oculi.* Tibiæ ſunt illis leuibus villis obſeſſæ, vtrinq; quinæ: quarū duæ anteriores brachia ſunt forcipata, quibus cuncta (Cancri modo) cōplectuntur: reliquæ graciles, vnguibus tectis & oblongis vallatæ. *Pedes.* Gillius à piſcatoribus Maſſilienſibus accepit perrato ibi piſcari ſolere Cācrorum genus, quorum corpus lōgè quidem maius ſit quàm Maiarum, ſed multò tamen pedes habeat longiores, cæterùm Heracleoticine an Equites eſſent, dijudicare non potuit, cùm ſolùm rudem quandam auditionem acceperit. Dromonum fortè generis, inquit Zoographus, erit Cancer latipes à Rondeletio ſic deſcriptus, Cācer eſt paruus nucis iuglandis magnitudine, aliquando paulò maiore: chelas habet denticulatas & articulatas, pedes vtrinque quatuor. *Cancri latipedis deſcriptio.* Poſtremus & minimus à quo latipedem hunc cancrum nuncupauimus, præter aliorum Cancrorum naturam in latitudinem definit oſſeam,

Cancer latipes Rondeletij.

D

Cornua. ſex articulationibus conſtat. E fronte exiant cornicula quatuor. Teſta eſt læui, par- E
Oua. te ſuperiore albeſcente, anteriore quodamodo nigricante. Oua habet pallida. Cum maris purgamentis in litus eijcitur, & cum piſcibus alijs ſagena capitur, neglectuſq; in litore relinquitur, vnde magna celeritate regreditur in mare beneficio latitudinis po-
Li.4.de par. cap.8. ſtremorum pedum. De huiuſmodi Cancris putat locutum Ariſtotelem his verbis: Οἱ δὲ μικροὶ καρκίνοι οἱ ἁλισκόμενοι ἐν τοῖς μικροῖς ἰχθυδίοις, ἔχουσι τοὺς τελευταίους πλατεῖς πόδας, ἵνα πρὸς τὸ νεῖν αὐτοῖς χρήσιμοι ὦσι, ὥσπερ πτερύγια ἢ πλάτας ἔχοντες τοὺς πόδας: quæ ſic Gaza tranſtulit: Cancelli autem qui perquam exigui in piſciculis reperiuntur, pedes nouiſſimos latiuſculos habent, vt ad nandum vtiles ſint, quaſi pro pinnulis, aut remis
Gaza verſio correcta. pedes haberentur. Rondeletius ſic rectiùs vertendum cenſet, Parui Cancri, qui capiuntur inter paruos piſciculos, poſtremos pedes habent latos, vt ad natandum ſint vtiles, vt pinnarum, vel palmularum vice ſint illi pedes. Paruus igitur Cancer latitudine quidem ſua in aqua fluitat: ſed vt celeriùs impellatur, natura pedes poſtremos latos fecit, vt ijs vtatur perindè ac rana poſterioribus ſuis pedibus, & anates, cæteræq; aues aquis gaudentes ſuis pedibus latis: item vt fiber ſuis, cuius priores pedes diuiſi ſunt ad cibum capeſcendum
Fibri pedes quales. ad caueam effodiendam, poſteriores cute coniuncti ad corpus in aqua impellendum. De F ſimili ferè hæc ſcribit Bellonius: Paruum Carcinum ſeu Cancellum Græci μικρὸν καρκίνον vocarunt, Romæ Grancettum. Nam admodum exiguus inter piſciculos reperitur. Pedes
Gritta. extimos latiuſculos habet, quibus ad natandum, ſeu pinnulis aut remis vtitur. Maſſilienſes Grittam genuina voce vocant. Veneti ac Ferrarienſes Maziottam. Differt à Cancro marino nouiſſimis tantùm pedibus, quos habet latos, in quibus vngues anterioribus ſimiles eſſe conſtat. Piſciculos alios Carcinis aliquo pacto ſimiles, vt idem tradit, Romani ruſtici frequenter cum Tellinis & Conchulis (quas Googilas vocant) diuendunt: qui tamen Carcinis multò maiores (minores fortè) ſunt, ſupini albicant, proui ſubcinerei ſunt, punctiſq; frequentibus ac candidis in tergore variantur, ophitæ modo. Nouiſſimos pedes in extremo latos habet, Cancellorum modo, quorum magnitudo pollice operiri poteſt; tamen viuaces admodum ſunt. Genus iſtud nunquam grandeſcit. Quinos habet pedes, craſſiores, forcipatos, crenatos ac robuſtiſſimos, in quibus bina numerantur crura. Singulares digiti quaternis conſtant articulationibus, niſi quis omnes complectatur: tunc enim ſex comperiet. Caudæ id quoq; rudimenti in eis eſt, quod omni Cancro generi, eodem modo ſubtus reflectitur. Hæc Bellonius. G

NATVRA. MORES.

Amphibij ſunt. AMPHIBIOS eſſe conſtat Cancros Equites: quibus hoc natura præter ſui generis alios ſingulari quodam munere tribuit, vt in maximis æſtatis ardoribus meridiano tempore agminatim è mari egrediantur, diemque ſub ſole tranſigant, aut ad
Cur in terrā egrediantur. refrigeriū, aut potiùs ne à piſcibus, qui interdiu diſcurrunt, edantur, quos Bellonius Memphi Hieroſolymas proficiſcēs, fines Aegypti prætergreſſus, ex Meridiano litore ſub veſperam mare repetere, atq; inde circa meridiem inſequentis diei gregatim exilire obſeruauit. Tanta autem velocitate ferebantur, vt ne vnum quidem curſu vnquam conſequi potuerit, ſed hoc etiam illi magis admirandum eſt viſum, lacertam ex ambroſia (ſub qua delitescebat) exilientem Cācrum Equitem, quem venaretur curſus velocitate (illo conſpiciente) nuſquam aſſecutam eſſe: adeo volare potiùs quam currere videbatur Eques. Aelianus
Li.7.de animal.24. Curſores (δρομίας) qui ſic dicuntur, quòd longè lateq; vagentur, plerunq; vbi nati ſunt cir- H
cum litora errare, modoq; longius proficiſci, non aliter quàm peregrinationis ſtudioſi ho-
Li.1.de piſ. mines, cauſamq; eius erroris ſtatuit cupiditatem, in loca ſaxoſa, vel cænoſa ſæpe perueniendi, dum amplius aliquid perquirunt. Idcircò Oppiani hunc verſum:

Ἐν κοινῇ γενεῇ καὶ καρκίνοι εἰσὶν ἀλῆται.

In eodem genere Cancri ſunt Errones.

quem ſubdit poeta poſtquam dixiſſet Carabos, & Aſtacos degere in petris, ac ibidem ali; Bellonius de Cancris Equitibus interpretatur, quos eoſdem cum Aeliani Curſoribus facit. Cancri equites remigio cornuum πτερυγίων pinnarum, Aelianus) adiuuant ſe natan-
Li.7.de animal.c.30. do. Dromonem Heſychij quidam in maris æſtuarijs capi ſcribunt, ſagittæque modo per aquæ ſummum decurrere, indeq; nomen adeptum fuiſſe, fortè ijdem ſint cum ijs Cancris quos Aelianus alicubi vocat πτηνάδας, à volando, ſed Gillius apud hunc legi vult πηλίας:

corum

A eorum mores ac naturam ſagacem & prudentem ex eo adſcribere huic loco conuenire puro: Cancrorum, inquit, genus Intarium, colore alijs albius ſpectatur hi in luto naſcuntur: cùm inceſſit eis timor, humo ſe excitant ad volatum, & perparuis alis ſubleuantur, quibus quidem gradientes vti minimè neceſſe habent. Cùm autem iniectus eis eſt metus, non nihil in his ſubſidij, non tamen admodum firmi habent, enimuerò comprahenduntur, quòd ſurſum ſubleuare non queant.

EPITHETA.

CANCRORVM epitheton *ποδάνεμοι* ex Cratete Comico refert Athenæus: Latinè aeripedem dixeris, vel poetica contractione æripedem, à volucri pedum velocitate. Equitibus autem vtpote velociſſimis Cancrorum, præ cæteris conueniet. Nam Cancri proximè commemorati pinnis volare dicuntur, nō pedibus, niſi dicamus per antiphraſin ita vocari Cancros, quorum motus, vt diximus, admodum tardus eſt.

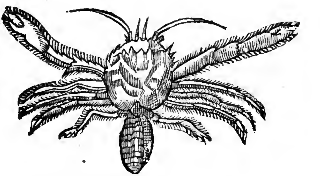
B

VSVS IN CIBIS, ET Medicina.

NON ob corporis exiguitatem Cancri hi Equites eſui non ſunt, ſed quia parum obtinent alimenti, vt voluit Philoſophus, dum inquit. Iis nil ferè intus propter inopiam pabuli. Latipes à Rondeletio nominatus in menſis etiam negligitur, & vilis admodum æſtimatur, ſed parui illi Cancri, quos Romani piſcatores cum Tellenis & Conchis vendunt, à nautis alibi crudi comeduntur cum pane: Romæ coquuntur: quamuis gratiores ſint crudi, niſi copia aluum plus æquo cieret. *Πιννηλίας*, ſiue vt Gillius legit, *Lib.7.c.30.*
πηνλίας quidam comedunt, teſte Aeliano, & ex coxarum vertebris laborantibus remedio *de animal.*
eſſe ferunt.

C DE CANCRO FLAVO VNDVLATO Rondeletij. Cap. XXI.

Cancer flauus vndulatus Rondeletij

Digitized by Google

Nominis ratio. CANCER, quem hic exhibuims, inter anonymos & ignobiles magnus eſt, Cancris ſtagni vel fluuiatilibus æqualis. Flauũ à colore nominauimus, vndulatum à lineis, quæ in prona parte ſunt ſinuoſæ vndarũ modo non aliter quàm cameloto vulgò nuncupato: Capitur circa Antipolim & Letinum inſulam, nec vſpiam ſimiles vidi: *Vt capiatur.* caudam extentam depinximus ex tabellis aliquot contextam. *Pedes.* Pedes quaternos habet, longos & hirſutos, chelas duas, magnas, etiam hirtas, cornua duo, ſatis longa, in fronte aculeos ſiue appendices duas, in lateribus alias, aculeos. E

DE CANCRO VARIO, ſiue Marmorato, Idem.
Cap. XXII.

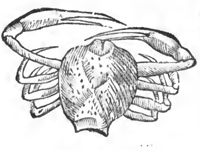
Nominis ratio. IN ſaxis Agathenſis litoris degit hic Cancer, qui ideò à nobis varius, ſiue Marmoratus dicitur, quòd teſta eſt læui ac perpolita coloribus varijs conſperſa: marmor variũ ſiue Iaſpidem pulchrè referente, ſiue ſplendorem teſtæ, ſiue læuitatem, ſiue colorum varietatem ſpectes: cernuntur enim in ea maculæ virides, cæruleæ, albæ, nigræ, cinereæ, *Color.* quæ mortuo Cancro maiore ex parte euaneſcunt. Si mortuus in ſole exſiccetur, totus fit flauus. Brachijs nonnihil ab alijs differt: forfices enim breuiores habet, & craſſiores, tubercula veluti gemmæ in eis eminent, vt in Aſtaco. Cornicula duo è fronte extant, oculi ſatis à ſe diſtant, poſt oculos hinc & inde ſerrata eſt teſta. *Locus.* In ſaxorũ cauernulis degunt, & ſi quem conſpexerint, intrò ſubeunt, itaq; pedibus hærent, vt vix auelli poſſint. Metu vacui ſuper ſaxa in ſole apricantur. Cruſta ſunt cæteris duriore. Id Cancri genus in Agathenſis ſcopulis tantùm vidi. F G

Cancer varius, ſiue marmoreus Rondeletij.

DE CANCRIS CHELARVM Longitudine differentibus.
Cap. XXIII.

Cancer Macrochelos Rondeletij.

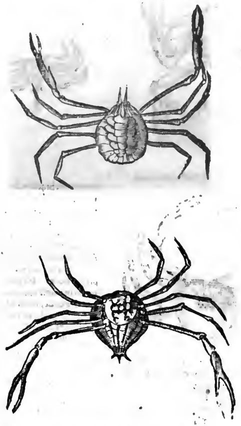

DIFFERVNT & chelarum longitudine quidam Cancri, quorũ idcirco alij μακρόχηλοι, ideſt longis cheli, alij βραχύχηλοι, hoc eſt breuibus chelis nuncupati ſunt. Macrochelorum duas noui ſpecies, ſunt enim alij tenuibus chelis, alij craſſis. Leptochelon depictum hunc oſtendit Zoographus à Iohanne Kentmanno ad ſe miſſum, ſed ſine vlla deſcriptione. Nos etia alia huiuſmodi genera delineata damus à prędicto diuerſa, atq; omnia rotũdiori corpore, H

Digitized by Google

A pore, & pedibus tenuibus, vnde Araneas marinas nuncupauimus, ſeu Phalangia marina à simililudine terreſtrium. Primo igitur loco depictus pronè & ſupinè fuſco eſt, & cine- *Aranea marina.*

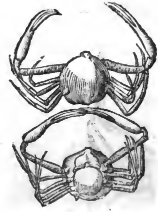
Aranei marini ſpecies, pronè, & ſupinè.

reo colore, parte priore acutus quà caput eſt, oculis parum à ſe inuicem diſtantibus, cor-
D nibuſque duobus acutis, quibus differt ab eo, qui ſecundo ponitur loco: is enim corpore rotundiori eſt, & hoc rotundior tertius colore cinereo & fuſco, pedibus, & chelis craſſioribus à Io. Franciſco Cæſenato dono mihi miſſus. Differt ab his Aranea marina, cuius meminit Ariſt. in Cancelli deſcriptione his verbis. τὴν δὲ μορφὴν ὡς μὲν ἁπλῶς εἰπεῖν ὁμοιόν ἐστι ταῖς ἀράχναις πλὴν τοῦ κάτω τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος μεῖζον ἔχει ἱκανῶς. forma vt breuiter dicam, ſimilis Araneis eſt, niſi quod partem capiti & pectori ſubiectam araneo maiorem habeat quæ Araneæ noſtræ optimè quadrant, inquit Rondelerius: parte enim priore Cancellis ſimilis eſt, capite magis exerto quàm reliqui Cancri, in acutum deſinente: oculis prominentibus, inter quos cornicula duo protendunt. Brachia forcipata habet longiſſima, pedes octo longiſſimos pro corporis exigua magnitudine, à quibus araneæ nomen datum putat. Corpore eſt tenui pellucido & ob paruitatem reijcitur. Quos ſubinde à proximis duabus tabulis pronè, & ſupinè monſtramus, Macrocheli *Brachia.* *Nominis ra-* *tio.*

ſunt

Araneus cruſtaceus parte ſupina, & prona. E

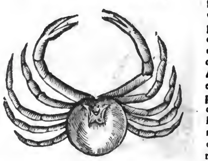

Aranea marina Rondeletij.

F

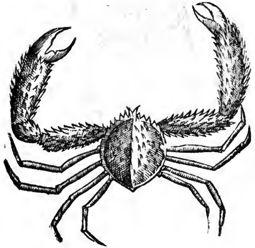
Araneus marinus cruſtaceus alius.

ſunt craſſis brachijs, hirſutis, aſperis,
vt aculeata videantur, ſupina vndiq;
parte. Prior eſt magnitudine, qua
depingitur: prona parte albus eſt
corpore & pedibus, chelis verò ali-
quanto cœruleis; ſupinà verò ruber.
Alter ſuperiori minor colore nigri-
cante, præſertim pedibus, qui etiam
proportione corporis breuiores G
quàm in priori apparent. Brachyche-
lorum tres depinximus ſpecies, om-
nes parte poſteriore latiores: duas,
quarum pedes chelis proximi craſſio-
res exiſtunt. Prior eſt Rondeletij, fre-
quens in Lerino inſula, nec ferè vſ-
quàm alibi ex rubro nigricans, Chelis valde breuibus ac tenuibus. His pedes duo proxi-
mi longiſſimi pro corporis ratione, craſſi, acutiſſimi, vt videatur natura voluiſſe, quod
chelis detraxerat, pedum horum longitudine penſare: Iidem lanugine quadam obducti
ſunt. Terni qui ſequuntur etiam longi ſunt, ſed tenues & læues, ſupina pars aculeos ha-
Caput. bet. Ab hoc corporis figura noſter diſcrepat Cancer qui ſequitur, prætérquàm quod etiam
ſit grandior. Corpus enim lagenam craſſo ventre refert, ſi demas caudam. Caput valde
eſt acutum, cui inſunt duo oculi prominentes ab vtroque latere, & cornua paruo diſtantia
interſtitio. pedes priores duo non tam longi proportione corporis quàm in prædicto, nec
vndique ita craſſi, ſed tantùm primo internodio, quia natura chelas maiores & craſſiores H
huic dederat, cæteri pedes longi ſunt tenues, corpus ſupina parte aculeis horret, coloreq;
cæruleo eſt, pronè albicat. priora pedum craſſorum & chelarum internodia, cœruleo ſunt
colore, cui non nihil viridis admiſcetur non ſine maculis, ſeu punctulis exiguis. forcipes
chelarum rubent. Vltimus dimidio minor eſt quàm depingitur, vix enim Araneam gran-
diorem magnitudine excedit, chelis craſſis & longioribus quàm in prædicto proportione
corporis, reliquis pedibus tenuibus longiſſimis, quales ſunt Araneæ ſapientis dictæ. Ore
admodum acuto, & oculis à latere vtrinq; prominentibus. Corpus vndiq; aſperum, præ-
ſertim chelæ, & parte prona non ſine tuberculis.

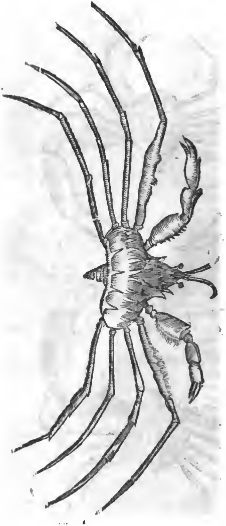
Cancer macrochelos albicans, pronè, & ſupinè.

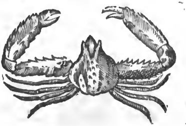

Digitized by Google

Cancro brachichelo congener.

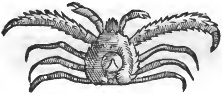
Cancer machrochelos alius pronè.

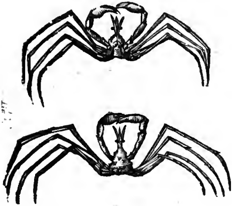
Cancer macrochelos idem ſupinè.

Cancer brachyochelos Rondeletij.

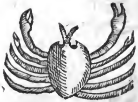
Cancri minutioris & brachycheli ſpecies.

Digitized by Google

E

DE CANCRO CORDIS Figura, Rondeletius. Cap. XXIII.

CANCER hic corporis trunco cordis figuram omnino, refert. Cornua duo habet è fronte prominentia, brachia duo breui forfice, quaternos pedes. Pelagius eſt, & paruus, vix vnquam inter litorales inuentus, ſed panagro ex alto mari cum pelagicis piſcibus in litus pertrahitur, neq; admodum frequenter, quia ob exiguitatem facile è retium maculis elabitur. In maiorum Aſellarum ventriculis eiuſmodi Cancros ſæpè inuenimus. F

DE CANCRO FLVVIATILI. Cap. XXIV.

SYNONYMA.

DE Cancris ſalſarum aquarum, ſuperioribus capitibus dictum eſt, nunc de ijs, qui in aquis dulcibus naſcuntur, agamus. Cancrum fluuiatilem & fluuialem Latini, quem Græci καρκίνοι ποτάμιοι vocant: Simeon Sethus, G & Galenus in Enporiſticis, Pagurum fluuiatilem. Itali Grāchio & Granzo communi nomine cum marino. Sarthan, vel Sarathan nheri, Arabicè ab Auicenna; ab Elluchaſem Vrbien. Germanicè dici poteſt ein Krab, ein Senſſuuaſſer krab, ad differentiam Cancri marini, quem Angli, & Belgæ ſimpliciter vocant Crabbe.

DESCRIPTIO.

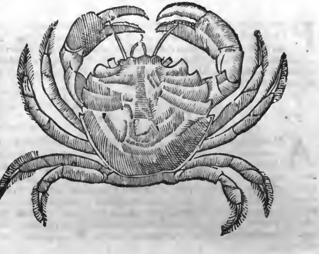
A marino quid differat.

Exer. 245.

ADEO inter ſe ſimiles ſunt Cancri marini & fluuiatiles, vt vix à peritiſſimo piſcatore, cùm inuicem miſcentur, diſcerni poſſint, multiq; ſtatuant locis tantùm differre. Cæſar Scaliger rotundiorem eſſe fluuiatilem credidit. Vterque, inquit Bellonius, craſſitudinem oui gallinacei rarò excedit: Fluuiatiles duriore teſta, rotundiorique, & craſſiore conteguntur, viuioreſq; ac delicatiores ſunt quàm marini. Præterea tibijs aſperioribus, & brachijs fortioribus ac ruguſioribus prædiri ſunt: Vtriq; forcipes ſunt H multùm crenari: ſed marino frons non vſquequaq; rotundatur. Marinus præterea liuidum loti corticis colorem refert, fluuiatilis ex ruffo nigricat. Marino vngues extremam tibiarum articulationem faciũt. Fluuiatiles multas crenas in gyrum circa vngues habent. Proinde etiam marini leues ſunt, & longiores tibias habent. Sed Rondeletius, quædam quæ de corporis figura fluuiatili Cancro adſcripſit Bellonius, attribuit marino, aut calami aut memoriæ lapſu. Cùm enim Synonyma Cancri fluuiatilis recitaſſet, hæc ſubdit: Eſt corporis quidem ſpecie marinis ſimilis, verùm teſta tenuiore leuioreq; corpore minus rotundo brachijs primis craſſioribus & longioribus, pro corporis magnitudine, ſimiliter & pedes habet.

A

Cancer fluuiatilis Matthioli.

B

L O C V S.

C IN Gallia vt aiunt nulli conſpiciuntur, nec in Germania, & quo mägis ad ſeptentrionem vergas, vnde Aſtacos fluuiatiles pro Cancris vſurpant. Mihi tamen in frigidis locis degere, ideo perſuado, quod Caſtorem ſe Cancris explere tradat Dioſcorides, quod ſanè animal & fluuiatile & terreſtre eſt, nec non frigidorum tantummodo locorum incola. Reperiuntur frequenter in Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria, alijſq; Italiæ partibus, nec non & Nilo, vt ex plurium recentiorum & veterum teſtimonijs comprobabo. Cancros fluuiatiles, inquit Bellonius, in Creta plurimos vidimus, circa Colocaſias & in Atho *Obſer. 1. ca. 46.*
Macedoniæ monte: atq; adeo in Ciliciæ riuulis, qui non longè ab Iſſo defluunt: & alibi ſub noctis crepuſculum ad quendam riuum (montis Atho) peruenimus Cancris noſtris Gammaris diſſimilibus adeo abundantem, vt mille temporis momento capi potuiſſent: & paulò pòſt: Cùm autem eos Cancros à noſtris Cammaris diuerſos eſſe obſeruaremus, eos è mari perreptaſſe arbitrabamur: at obuertẽtes nos & regionem ad mare deſcendentem contemplantes, locum adeo ſublimem & aditu difficilem animaduertimus: vt nullo modo perreptare eò potuiſſe iudicaremus: deinde cùm exactiùs illos obſeruaſſemus, inter eos & marinos magnam diſſimilitudinem deprehendimus, & iſtic expreſsè annotauimus Cancros eſſe fluuiatiles à Cammaris diuerſos. Habitant etiam in Nilo, vt
D his verbis teſtatur Aelianus: Cùm autem Nilus in agros redundat, tùm quidem circiter *De anim. 5. cap. 52.*
triginta ante diebus longiùs ab eo in loca eminentiora Aſpides vnà cum fœtibus demigrant: quod munus à natura acceperunt tanti vt fluminis, tamq; operoſi quotannis acceſſum ac receſſum non modò non ignorent, ſed ab eis etiam damno cauere ſciant. Hoc idem facere norunt Teſtudines, Cancri & Crocodili: Hactenus Aelianus. Latent præſertim, in luto riuulorum.

Digitized by Google

E

VICTVS CAPIENDI Ratio.

PISCIVM ac Teſtaceorum carnibus veſcuntur, & vt cæteri Cancri ſarcophagi ſunt. Cùm inuicem tangunt, pedes ſibi arrondunt & vorant, quod verum eſſe Rondeletius expertus eſt. Cùm enim ducentos Romæ emiſſet, domiq; in aquam vt ſeſe reficerent conieciſſet, ita inter ſeſe conflictati ſunt, vt plures quinquaginta mutilatos reperiret, eo tandem deuentum eſt, vt omnibus necatis, vnus tantùm ſuperſtes fuerit. Romæ ligonibus effoſſa ſcrobe, vel etiam trubla capiuntur.

NATVRA.

F

Li. 16. c. 38. de animal.

AD paludem, inquit Aelianus, quæ iuxta Epheſiam metropolim exiſtit, aiunt cauernam eſſe ſerpentium plenam maximorum: quæ vt magnum acerbitatis virus habent in mordendo, ita tametſi ex cauerna prodeuntes vſq; ad proximam paludem ſerpũt, tamen natando traijcere conãtes, vt in oppoſitam ripam exeant, Cancrorum, qui eas extenſis forcipibus comprehenſas interficiunt, metu deterrentur: itaq; conquieſcunt atque à tranſmittendo ſe ſuſtinent, Cancrorum cuſtodias formidantes & penarum metum exhorreſcentes: ac niſi mirabili naturæ dono paludis ripas Cancri incolerent, & tuta illic omnia præſtarent, dudum peſtiferis ſerpentium morſibus incolæ perijſſent. Hæc Aelianus, quæ hoc loco mihi recitanda videbantur, quia hi Cancri in paludibus aquarum dulcium degunt.

MORALIA.

G

Paraſiti Cãcris correcti.

EXIGIT à nobis Cancer ambiguum quidem informeq; animal, & cui conſueuerint capto pueri libenter illudere: ſed humano generi non penitus inutile, pro ope quam cõtra venenata homini liberaliter affert: multorum contra ſe maledicta & cõtumelias deleti: quibus iniuſtè damnari & immeritò explodi à pictoribus & poetis ſe ſentit, qui non habentes quam paraſitis & adulatoribus aptiorem & concinniorem in natura imaginem redderent, fluuiatilibus Cancris eos comparauerunt: fœliciter ideo comparatione illa vti ſibi perſuadentes, & ab alijs crediti, quid tota eius animalis figura & ſpecies huic hominum generi eorumq; ſtudijs ad vnguem congruere videretur: reſponderetq; glomer & globus ille corporis: nec niſi venter tota in eo moles gulæ cœnarumq; ſtudio & petitis vndiq; à paraſitis multa ſcurrilitate lautioribus epulis. Numeroſa autem illarum pro pedibus ſeries celeritati totaq; vrbe vagis eorum diſcurſibus, quibus ad hilariorem ſicubi ea illuxiſſe videatur, fortunam, quotidie properant. Denticulari itidem forfices, quibus in aſcenſu & periculo vtitur & hæret id animal morſibus, maledictis, clandeſtiniſq; ſuſurris & delationibus, quibus apud principes alios exagitantes, pro re ſaluteq; eius curam laboremque ſuum probare & gratiam inire nituntur. Poſtremoque in H ſummo dorſo, veluti in altiſſima ſpecula poſiti, exerti nunquam ſomno conniuentes, & ad omnia vigiles oculi, ingenio ſagaciq; coniecturæ, qua conſilia, vota, amores, iras, odiaq; eorum quibus blandiuntur, intellexiſſe volunt: vt inguinum modo corruptis, & in pus iam tumentibus affectibus illis adſint. Quam iniuſtè autem imprudenterq; & contumelioſè id egerint, naturam intelligentibus cognouiſſe facile eſt: quæ ambiguo & in humido ſiccoq; elemento pariter agenti animali, ventris inanem plærumq; globum illum idcò dediti vt quemadmodum ſolent pueri alligato ex humeris ſubere, rotundiore & ampliore cucurbita, ſecuram in piſcinis primam auſpicati natationem: ſic poſſet & Cancer glomeris illius ope in ſumma aqua ſine periculo fluitare. Multas verò illas & longiores chelas, vt per terram ingredienti aliorum animalium modo in maiore profluentis aquę vrgente impetu, qualis per autumnum & ver largior & inexpectata ſæpe deſcendit, appræhenſis

ſtirpibus

Digitized by Google

A ſtirpibus ſupra aquam, vſque dum ea defluat, incolumis penderet. Mobiles poſtremò in omnes partes & in excelſo conſtitutos oculos, nec minus à tergo quàm à fronte omnia videntes, vt infirmum tardumq; animal, occurſantes vndique noxas ex longinquo præcognoſcere, & cauere; offerentiaq; ſe vitæ & ſalutis ſuæ commoda certiùs aſſequi valeret. Quam oculorum ſortem in homine deſiderantes antiquiores aliqui, negatam nobis tam felicem naturam, & videndi poteſtatem, figmentis ſaltem oſtendere conati ſunt, bicipitem Ianum, & toto corpore oculatum Inachiæ bouis cuſtodem fingentes, vt quales à natura factos eſſe nos oporteret, imaginibus illis ſaltem intelligeremus: nulla earum neceſſitate, ſi quæ in Cancro ſunt, ſagacis naturæ, non adulationis & paraſiticæ notas diligentiùs contemplemur. Hæc omnia Marcellus Virgilius.

EMBLEMATA.

B EX ſuperiori itaque ſenſu tractum eſt illud emblema Alciati in Paraſitos:

Quos tibi donamus fluuiales accipe Cancros,
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adeſt.
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Pernicesq; pedes, ſpiculaq; apta pedi.
Cùm vagus in triuijs, & menſæ ſedibus erras,
Inq; alios mordax, ſcommata ſalſa iacis.

VSVS IN CIBO.

C ROMÆ in foro piſcario, cùm carni interdicitur, filo appenſi ac traiecti, ne forcipibus alter alterius brachia, aut chelas lædat, proſtant. Edules autem ſunt omni quidem tempore, ſed æſtate meliores, & poſteaquam durum corticem exuerint, tunc magnatum menſis apponi ſolent. A quibuſdam lacte ſuffocantur, quò dulciores & meliores fiant, cùm friguntur. Crudi etiam edi in Græcia ſolent: Cùm tranſiremus, inquit Bellonius, per montem Athon, inuenimus riuum quendam Cancris adeò abundantem, vt vel mille ſtatim capi potuiſſent. Erant autem autem Aſtacis fluuiatilibus diſſimiles. eos ab itineris duce perſuaſus, cùm crudos ederem: nihil vnquam ſuauius aut delicatius guſtaſſe mihi viſus ſum, ſiue illi verè eiuſmodi ſint, ſiue eſuries aut nouitas cibi in cauſa fuerint, hæc ille. Satis nutriunt, & corpora humectant. Quare marinis efficaciùs feruidos, aduſtoſque humores præfrigerare, ac diluere queunt. Vnde quidam ſic iudicarunt valetudine aliqua affectis ſalubriores eſſe fluuiatiles, maritimos verò ſanis magis conuenire, propterea quòd ſalſedinis aliquid ipſis inſit, qua palato gratificantur & appetentiam excitant. Et Auicenna in febribus hecticis, cum aqua hordei valdè probat fluuiatiles, quòd nihil ſalſi habeant humidioreſque ſint marinis. Idem alibi; Cancer fluuiatilis, inquit, difficilis concoctu, plurimum alit. Emendat ipſum decoctio, cùm mes (genus eſt quoddam leguminis, fabis, vel piſis natura cognatum) marinus quidem ſubtilior eſt. Qui D leporem marinum hauſerunt, cùm piſces alios omnes auerſentur, ſolos fluuiatiles Cancros libenter edunt, Dioſcorides.

Vt coquantur.

E

VSVS IN MEDICINA.

Lib.2.c.10. CANCRI marini omnia poſſunt, quæ fluuiatiles teſte Dioſcoride. At Plinius, cùm remedia quædam ex fluuiatilibus deſcripſiſſet: Minus, inquit, in omnibus his marini proſunt, vt Traſyllus author eſt. Coctos aut aſſatos comedi contra venena *Contra venena.* quælibet Aetius iubet. Cancrum fluuiatilem admiſcet Nicander antidoto aduerſus omnia mala remedia. Et Plinius: Cancri, inquit, fluuiatiles triti potiq; ex aqua recentes, ſeu cine- *Lib.32.c.5.* re aſſeruato, contra venena omnia proſunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte aſinino, vel ſi non ſit, caprino, vel quocunque. Addi & vinum oportet. Aetius ad omnium *Lib.2.c.10.* reptilium ictus, crudos contritos commendat, ſi lacte potentur. Et Dioſcorides, ſi ita bibantur ex lacte aſinino auxiliari contra ſerpentium phalangiorumq; morſus, & ſcorpionum ictus ſcribit. Nil etiam æquè aduerſari ſerpentibus quàm Cancros, ſueſq; percuſſas hoc pabulo ſibi mederi, cũ ſol ſit in Cancro, torqueri ſerpentes Thraſyllus author eſt apud F *Lib.32.c.5.* Plinium. Necant Scorpiones triti, & cum ocymo admoti, ex Dioſcoride. Sed mirum quod dicunt Magi teſte Plinio: Decem Cancris, cum Ocymi manipulo alligatis, om- *Modus vtendi.* nes qui ibi ſunt Scorpiones ad eum locum coituros, & cum Ocymo ipſos cineremuè eorum percuſſis imponi. Modum quo vti debeant, ſcripſit Bulchaſis. Ad viperæ morſum *Tract.3.* bibuntur è vino per ſe; vel cum ſtaphide agria, ſale & polio, vt teſtatur Aegineta, ſed Aetius dat cum lacte tritos, & plagæ etiam adhibet. Aliud eiuſdem remedium: Cancrorum fl. (viginti, Aegineta) carnes terito (cum farina triticea, Aegineta) & adiecta iride (Aegineta non habet iridem) & calaminthe, rurſus ſufficienter terito, demq; rurſus modico adiecto ſale ſacito, & paſtillos informato, quibus in vmbra exſiccatis vtitor: in potu quidem ex aqua mulſa, aut vino: in cataplaſmate verò cum lacte diſſoluto. Hoc remedium Archigeni *Ad morſum aranearum citrinarum.* authori adſcribit. Succus expreſſus cum lacte (aliàs aqua aut lacte) aſſumpto apij ſemine, à phalangijs morſos confeſtim liberare proditur apud Dioſcoridem. Razes ſi bibantur cum lacte aſinæ contra morſum aranearum citrinarum peſſimarum (ideſt Phalangio- *Lib.2.tract.2.cap.150.* rum) & Scorpionum auxiliari affirmat. Auicenna verò emplaſtri modo impoſitos, aut in cibo ſumptos. Decocti & cum iure eſitati ijs proſunt, qui leporem marinum hauſerunt, G teſte Dioſcoride, & Aetio, qui & rurſus ait: Crudi & è lacte triti dantur contra venena- *Lib.1.c.5.* tos ictus, præcipuè Scorpionis; ſic & deſperatum è poto lepore marino confeſtim ſanabis. Notandum verò, eorum tantùm carnem teri cum lacte. Idcirco Plinius atque alij quos *Ad Canis rabidi morſus.* ſupra nominauimus, contra venenatorum omnium morſus celebrat, priuatim contra ſcytalem & angues: & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Mira etiam prædicatur hiſce Cancris ineſſe vis ad canis rabidi morſus. Dioſcorides cinerem, qui duo cochlæaria expleat adiecto dimidio radicis gentianæ modo (σὺν γεντιανῆς ῥίζης κοχλιαρίῳ ἑνὶ, id eſt cum gentianæ radicis cochleario vno ſic legitur in manuſcripto codice) magnopere huic malo prodeſſe ſcribit. aliqui thuris partem adijciunt vnam, gentianę quinq;, *Cineris cancrorum vſus & vis.* Cancrorum decem: de eorundem cinere hæc Plinius: Seruatus prodeſt pauore potus periclitantibus ex canis rabioſi morſibus. Quidam adijciunt Gentianam & dant in vino. Nam ſi iam pauor occupauerit, paſtillos vino deuorandos ita præcipiunt. Auicenna quoq; cinerem eorum cum melle prodeſſe aduerſus canis rabidi morſus potum, ait: ſed fortè pro potum legendum eſt illitum. Hali cinerem aſperſum aceto laudat. Cæterùm Aeſchrion empiricus ille medicamentorum peritiſſimus ſenex conciuis & præceptor Galeni, viuos in H patella ęris rubri, tandiu vrebat, donec facile in lęuorem redigi poſſent, luna decima octaua, poſt canis ſideris exortum, cùm ſol leonem ingreſſus eſſet. Huius puluerem tenuiſſimum cochlearij vnus menſura ex aquæ cyatho propinabat, cùm recentior eſſet morſus, aut augebatur quantitas, ſi inueterauerat. Huic remedio tantam vim ineſſe ſcribit Galenus, vt dicat nullos perijſſe, quibus in tempore hoc datum eſſet. Plura de remedio contra canis rabidi morſus dicemus in volumine de quadrupedibus, vbi de cane agitur. Diacarcinion ex Iacobi Magni libello, furentibus, hydrophobis, lycanthropis vtilis antidotus recipit: Cineris Cancrorum fluuiatilium drachmas quinque, gentianæ vnciam ſemis, roſmarini drachmam vnam, ſpodij duas, lapidis lazuli ſcrupulos duos. Tere, miſce, fiat puluis bibendus manè & ſerò. Aetius inter podagricas antidotos, hanc etiam quæ ex Cancris eſt, deſcribit: Ex Cancris, inquit, pharmacum etiam mollibus corporibus conducit: quod hoc modo componitur: Cancrorum magnorum viuorum vſtorum in æreo

Digitized by Google

A vaſe trientem, gentianæ incorruptæ quinquuncem, thuris integri & indiuidui albi vnciam
vnã: Datur inde cochlearium vnum. Ad Cancrorũ verò exuſtionem ligna vitis exiguntur.
Et ſtatim deſcribam porro & aliud pharmacum, corporibus recrementis abundantibus &
mollibus conducens. Eſt autem id quod à rabido cane morſis datur cuiuis, cuius compo-
ſitionem in ſermone de canis rabidi morſu tradidimus. Adieci autem ego, inquit Phila-
grius, ad huius pharmaci apparatum etiam petroſelini drachmas octo, vt plurimùm verò
decem, quod vrinæ ciendæ vim acquirat, & multos ſanè arthriticos iuuit, præſertim qui-
bus tenerum & albũ corpus fuit, mediocris myſtri menſura ex eo data, aliquando ex aqua
ſola, aliquando ex aqua mulſa. Quin & melle deſpumato ſæpe ipſum excepi, quo validum
& citra tranſpirationem adſeruatem, deinde verò veluti prædictum eſt, bibẽdum exhibui;
Huc vſque Aetius. Cæterùm Pelops Galeni præceptor (quod non oſcitanter prætereun-
dum eſt) cauſſam tradens, cur Cancri fluuiatiles canis rabidi morſibus auxilium adferant: *Cur canis ra-*
Non abs re, inquit, Cancer cùm animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, qui- *bidi morſus*
bus videlicet metus eſt ne corripiantur affectu ſicciſſimo, nempe rabie; quamobrem ſanè *curet.*
et iam aquam metuunt. Ac fluuiatiles, non marinos Cancros conuenire dictitabat, ſci-
B licet, quòd animalia marina ob admiſtionem ſalis natura ſicciſſimi haud æquè exactam
tuerentur eam, quæ eſt aduerſus rabiem, contrarietatem. At cùm quidam ſubieciſſet, cur
non omnia, quæ in potabili aqua degunt animalia, perinde vt Cancri iuuare aſſolẽt? quia,
inquit, ſimilem Cancris præparationem non admittunt. Nam horum vſtorum cinerem
exſiccatorius cum ſit, canum mordentium venenum abſumere, ſimulq; digerere profeſſus
eſt. Hęc igitur Pelops dicebat ambitione magna iactãs, omnium ſe talium nouiſſe cauſſas.
At ego, inquit Galenus, niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeam, alijs per-
ſuadere non tento. Itaque nec Pelopis rationem, vt veram accepi, vt qui crebras habeat
contradictiones: verùm Cancros opinor ex proprietate totius ſubſtantiæ prodeſſe. Nunc
vt ad rem redeam: Teſte Plinio, triti in oleo & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus *Li.32.c.10.*
proſunt. Aliqui piper addunt. Alij decoctos ad quartas è balneo egreſſis bibere ſuadent *Ad febres.*
in quartanis Simeon Sethus Paguros fluuiatiles, pulmonibus vlceratis mederi, ſed veſicæ
nocere ſcribit. Auicenna extenuatis valde conferre dicit, hoc eſt hecticis & lenta febre la-
borãtibus: hos enim humidum leue, ac modicè refrigerans alimentum ſuggerere affirmãt.
Qua etiã de cauſſa à Dioſcoride & Plinio decocti & cũ iure eſitati phthiſicis prodeſſe tra-
C duntur. Itẽ & ſputo ſanguinis, vt Elluchaſem addit. Aetius etiã in lacte coniecit. Sed & ru-
pta & cõuulſa in aſinino lacte triti maximè ſanant, vt ait Plinius. Tritiq; ſinguli in heminã *Ad anginam*
aquę anginis medentur gargarizati: aut è vino aut calida aqua poti. Et rurſus: Triti, inquit,
& ex aqua poti aluũ ſiſtunt, vrinam cient, in vino aluũ, (obſcurus eſt hic locus, Braſauolus
verbum cient repetit: tanquam in vino aluum cieant, ex aqua ſiſtant) Ademptis brachijs
calculos pellunt tribus obolis cum myrrha triti, ſingulis eorum drachmis, decoctio tamen
eorum ventrem ſoluit ſecũdum Raſem, quod Braſauolus repetit his verbis: Si Cancri co-
cti exſiccẽtur, & in puluerem redigantur, ſumanturq; ex vino, vel aqua ad duas drachmas: *Ad Hydro-*
imò ſi quis copioſè Cancros edat, ventrem ſubducunt. Succum eorum cum melle hydro- *pem.*
picis mederi Plinius author eſt. Et ex Archigene apud Galenum ad hydropicos optimè
facit & hoc: Cancri fluuiatilis ſicci triti pedibus ac eminentijs omnibus amputatis drach-
mam vnam, aſari drachmã vnam. Miſceto, aqua ex ipſo flumine, vnde Cãcri extracti ſunt
accepta & propinato, aliquando verò pro aſaro opobalſami par pondus additur. Aquam
educens hydropicorum per vniuerſum curationis tempus pota aqua, ex Nicolao Myre-
pſo, Cancrorum fluuiatilium aridorum ſine manibus & pedibus ademptis teſtis libram
D vnam; aſari libram vnam. Trita & commiſta ex aqua pluuiali (fluuiali) vnde deſumpti ſunt *Ad vrinæ*
Cancri, dato bibenda. Interdum pro aſaro ſeruatur. Videtur hic aliquid mutilum, & ex *difficulta-*
præcedentibus Archiginis verbis reſtitui poſſe. Galenus in euporiſticis ad vrinæ difficul- *tem.*
tatem Pagurum fluuiatilem conterit, & panicnlo expreſſum exhibet. Triti & in vino poti *Li.32.c.10.*
teſtante Plinio profluuia ſiſtunt, vbi Braſſauolus malè id de alui profluuio accepit & non *Lib. de nat.*
de menſium & vteri fluxu, cui tamen Hippocrates præſcripſit in his verbis: Si fluxus vteri *mul.*
oboriatur, Cancros fluuiatiles in vino ſuffocato: & quæ ſiccant ſuffito & apponito. Et rur- *Li.2.de mor.*
ſus: Si fluxus vteri fiat, Cancros fluuiatiles in vino ſuffocato, & de tali vino cum aqua bi- *mul.*
bendum dato. Item rurſus, ſi mortuus inquit, fœtus in vtero ſit, Cancros fluuiatiles quin- *De mor. mu.*
que, & rumicis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno omnia ſimul trita, & cum aqua mul- *1.lib.*
ſa vnita, ſub dio per noctem exponat, & ieiuna ter bibat. Salutare etiam remedium mor- *Ad ſagittas*
bis extrinſecis. Triti & cataplaſmatis more impoſiti extrahunt tela, id eſt palos & ἀκίδας *extrahendas*
corpori inhærentia teſtibus Plinio & Galeno ad Piſonem. Viuus tritus & impoſitus ex-
trahit

Digitized by Google

Tract.2.l.2. c.150.
Ad ſtrumas.
Lib.2.de antidot.
Oculorum vis.
Ad aurium vlcera.
Ad anginã.
Trichia qui morbus.
Lib.7.c.11.
In quæſ.nat. & gryllo.
Porci vt dolorem capitis curent.
De var. 1. c.9.
Ad capitis dolorem in equo.

trahit cuſpides ſagittarum (res acutas & ſpinas Auicenna) infixas carni, Raſis: qui etiam ſimiliter applicat vt apoſtemata dura diſſipet. Contritus vel combuſtus (vt cum Plinio dicam) cum melle ſtrumis medetur. Raſis id de pede tantùm habet: Pes (inquit) Cancri in carta conuerſationis à collo eius qui habet, ſcrophulas curat quamdiu durat ſuper ipſum. Pro ephithemate ſumuntur ad Scorpionum ictus cum cacbry, pedicularia, & ruta pari modo apud Galenum. Triti in oleo & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus proſunt, aliqui & piper addunt. Magi oculis eorum ante ſolis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcos dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt, eoſdemq; oculos cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina alligatos, præſtare vigiliam ſomno fugato tradunt, apud Plinium. Oculus Cancri, inquit Raſis, appenſus oculorum dolorem mitigat: in pueris dentium exitum accelerat, & prohibet tertianam. Vlcera in auribus aut vlla corporis parte Cancrorum fluuiatilium ſucca cum farina hordeacea ſanat. Ad reliquos morbos triti & oleo perunctis proſunt, vt Plinius ait. Et rurſus: Succus eorum cum farina hordeacea aurium vulneribus efficaciſſimè prodeſt. Illitio (ſtomatica ad anginam, vel alia oris vitia) ſeu gargariſmus ex Cãcris fluuiatilibus: Cancros fluuiatiles cõtritos in aquæ cotyla vnà coctos & percolatos præbe gargarizandos. Siquidem craſſa multa ducit & læuat ſtatim hoc medicamentum; Nicolaus Myrepſus ex Galeno, ſed apud quem id hodie non legitur. Cancros fluuiatiles viuos contuſos in modum emplaſtri inflatis mulierum mammis imponit idem Myrepſus: fortè inflammatis legendum, nam & eoſdem ad profundas mammarum duritics cum ouo applicat Aetius, ſicque etiam lac reſtinguit. Eſt morbus in mammis mulierum, qui τριχία ab Ariſtotele dicitur, fit pilo caſu hauſto in poculo; hunc è mamma extrahunt Cancri fluuiatiles illiti teſte Plinio. Ex quadrupedum genere quædam etiam ad ſuos morbos hinc petunt auxilia. Scribit Plutarchus porcos cùm capitis dolore laborant ad fluuium deſcendere Cancrorum capiendorum gratia: horumq; eſu capitis dolori mederi. Sues, inquit Didymus, non ægrotabunt, ſi nouem Cancros fluuiatiles eis comedendos porrexeris. De iiſdem hæc Aelianus: Sues agreſtes non omnino ſunt medicinæ & curationis imperiti. Itaque cùm per imprudentiam hyoſcyamum comederunt, ſtatim attrahunt poſteriora, reſolutione & paralyſi affecta. Deinde licet contracti, tamen ad aquas perueniunt, & ibi collectos Cancros epulantur promptiſſimè, qui morbi remedium ijs præſtant, & priſtinam valetudinem reſtituunt; Hæc ille. Pelagonius Hippiatrus ad capitis in equo dolorem hac potione vtitur: Cancros fluuiatiles ſeptem tritos cum lactis caprini ſextario & olei cyatho permiſcet, tum purè colatam potionem per os infundit. Ceruus quoq; à ſerpentibus morſus Cancros fluuiatilem quærit, vt canit Oppianus.

VSVS IN VARIIS.

Ne ſegetes lædantur.
Ne ficus fructum abijciat.
Vt Scorpiones fugentur

CANCROS fluuiatiles ſaltem duodecim fictili nouo cum aqua ingerunt, & addito operculo ſub dio collocant, vt ad dies octo vel decem inſolentur, hac aqua ſegetibus aut arboribus inſperſa dicebat Democritus neq; arbores neq; ſegetes, neq; quidquam aliud à quopiam lædi, minimè verò à beſtijs maioribus. Ficus ægra ne fructum proijciat, à Palladio curatur Cancro fluuiatili cum rutæ ramo ſuſpenſo. Iiſdem quoque Scorpiones omnes è domo expugnabis. Nam tradunt aliqui apud Plinium manipulo ocimi cum Cancris decem marinis aut fluuiatilibus trito, conuenire ad id Scorpiones à proximo omnes.

DE CRVSTACEIS IN CONCHIS Degentibus, & primùm DE CANCRIS PARVIS. Cap. XXV.

Ordinis ratio.

SVNT & alia Cruſtata, vt Cancelli, Cancri parui, & Squillulæ, item Scyllari; non quidem figura corporis vſq; adeo à prædictis diuerſa, cùm ſingula ſub quatuor generibus prædictis conſtitui poſſint, ſed loco, in quo degunt, modoq; viuendi: degunt enim ac veluti hoſpitantur in alienis Conchis, vt Mitulis, Pinnis, Pectinibus, Oſtreis ac varij generis turbinatis. Quamobrem ſeparatim hîc de ijs agere placuit, à Cancro paruo exordio ſumpto.

A

SYNONYMA.

KAρκίνος μικρὸς Græcè, Latinè Cancer paruus dicitur, & priuatim qui Pinnis innaſcitur, πιννοφύλαξ dicitur, quaſi ὁ τῆς πίννης φύλαξ, vt tradunt Suidas, Heſychius & Varinus. Πιννοτήρης Chryſippo, vt Athenæus citat, ἀπὸ τοῦ τηρεῖν ἢ φυλάττεσθαι τὴν πίννην. Maſſarius & Rondeletius pinnother ſcribunt in tertia declinatione t aſpirato, neſcio quam ob cauſſam, ex Plinio, vt apparet, qui ita habet, Nunquam naſcitur Pinna ſine comite quem Pinnoterem vocant, alij Pinnophylacem, is eſt Squilla parua, alibi Cancer dapis aſſectator. Apud Ariſtotelem legimus οἱ καλούμενοι πιννοθῆραι, quod ſi mendoſum non eſt, rectus ſingularis ὁ πιννοθήρας, ἤγουν καρκίνος ὁ ἐν τῇ πίννῃ θηρῶν, hoc eſt in Pinna venari ſolitus Cancer. Pinnophylacem Ariſtoteles, vt putat Vuottonus, Scyllaron & Scillarion vocauit, & καρίδιον, & Theodorus pro vtroq; Squillam paruam reddidit, Plinium ſecutus. Sed Rondeletius hæc nomine diligentiùs diſtinxit, vti mox referemus. Germanicè Cancer paruus vocari poterit, teſte Zoographo, ein Kleiner Meerkrab: Cancellus verò, de quo mox dicetur, voce diminutiua ein Meerkrable: vt eadem ſit horum nominum ratio ac differentia in ſermone Germanico, quæ Græcis inter καρκίνον μικρὸν & inter καρκίνιον. *Pinnophylax. Pinnoteres. Scylla.*

B

DESCRIPTIO.

Cancer paruus in pinnis viuens Rondeletij.

C

CANCRI parui, inquit Rondeletius, qui in oſtreis reperiuntur minores ſunt, paruæ ſcilicet fabæ magnitudine, toto corpore candidi præterquam in pronæ cruſtæ medio, quod rubeſcit. Qui in Pinnis reperiuntur maiores ſunt, & magis rubri, quàm albi ſunt, alioqui chelis, pedibus, toto deniq; corpore, tum inter ſe, tum alijs Cancris ſimiles ſunt: à Cancellis autem differũt, quòd parui Cancri viuentium pinnarum & Oſtreorum hoſpites ſunt: Cancelli inanes duntaxat teſtas, & turbinatas ſubeunt, ſuntq; longo corpore Locuſtis non Cancris ſimili. Cancri, inquit Ariſtoteles, colore albido corpore admodum parui, in nonnullis teſta operti generis naſcuntur, & plurimi quidem in Mitulis ſoliatis (ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς πτυλώδεσι) mox in pinnis quas Pinnotheras vocant. Quinetiam in Pectunculis atq; Oſtreis, verùm illi nullum conſpicuum capiunt incrementum. *Vt à Cancellis differant. Hiſt. 5. c. 15*

GENERATIO.

D

QVOMODO autem generentur planè controuerſum eſt inter authores. Piſcatores teſte Philoſopho loco citato; Cancros eiuſmodi naſci confirmant, vnà cum illis quorum teſtæ inhabitant. Et Athenæus etiam de Cancris & Pinnis loquens: φασὶ δὲ τίνες καὶ συγγεννᾶσθαι αὐτὰ αὐτοῖς, καὶ ὡς ἂν ἐξ ἑνὸς σπέρματος γίνεσθαι: aiunt quidam Pinnas & Cancros paruos ſimul generari, & tanquam ex eodem ſemine fieri. Et alio in loco, qui emendatiùs quàm in vulgatis codicibus, hoc modo legitur apud Rondeletium: Ὅσαι δ' ἐν πέτραις ἢ σπιλάσι προσφύωσι, ῥιζοβολοῦσαι, κἀνταῦθα οὖσαι τὴν μαργαρίτην γεννῶσι, ζῶσι δὲ καὶ τρέφονται διὰ τοῦ προσπεφυκότος τῇ σαρκὶ μέρους, τούτου δὲ συμπέφυκε τῷ τοῦ κόγχου στόματι χηλὰς ἔχον, καὶ νομὴν προσφέρον ὃ δὴ ἐστιν οἷος καρκίνῳ μικρῷ, καλούμενον πιννοφύλαξ: Pinnæ quæ petris, aut ſaxorum cauernis adhæſerint, radices agunt, illic Margaritam generant. Viuunt autem & nutriuntur per partem carni hærentem. Huius autem Conchæ ori adnaſcitur animalculum chelas habens, & cibum *Lib. 3.*

aſſumens,

De cauſ. 2. cap. 24.

aſſumens, quod Cancro paruo ſimile eſt, & vocatur Pinnophylax. Theophraſtus poſtquam de viſco & polypodio, quæ in arboribus naſcuntur egiſſet, ſubdit ſic eſſe naturam comparatum, vt hæc non niſi in alijs valeant prouenire: ſicut & animalia quædam non niſi in alijs poſſunt creari, ceu quæ in Conchis (ſic vertit Gaza, *ἐν ταῖς κόγχαις*, genus ponens pro ſpecie) atque in cæteris aptis præſtare animalibus pabulum, ſed addit originem horum latere. Rondeletius cùm Cancros paruos in Pinnis & Oſtreis ſæpiſſimè ouis turgenics viderit, affirmare audet non ſponte ex limo aquaue vt Teſtacea, ſed ex coitu maris & fœminæ, & ex ouis prouenire. Quare in teſtis pariunt, vel ſtato tempore teſtas egrediuntur, & coeundi & oua pariendi gratia. E

Coire eos probatur.

NATVRA. MORES.

Prudentia.

SVNT qui miram Cancri huius, qui in Pinnis degit prudentiam, ac ſolertiam celebrant. Aiunt enim hunc dapis affectatorem, Pinnæ in capiendis piſciculis auxilio eſſe, & communi præda communiter cum Pinna potiri. De ſocietate igitur quæ priuatim piſcibus intercedit, locuturus Plutarchus, primum exemplum recenſet Pinnotheræ, qui plurimum atramenti Chryſippo conſumpſit, in omnibus phyſicis & ethicis eius libris primo loco poſitus. Pinnotheras, inquit, cui ab obſeruanda Pinna nomen factum, animal eſt Cancri ad formam accedens (ſic enim traditur) & cum Pinna degit, eiuſq; Cõchæ apertionem obſeruat, foris adſidens apertæ & hianti, donec aliquis piſciculus accedat, qui ab ipſis capi poſſit, tunc carnem Pinnæ mordens eam de captura monet, vnaq; in teſtudinem intrat, ea concham claudit: ſic præda intra ſuam munitionem recepta ſimul veſcuntur. Hæc Oppianus ſic cecinit. F

Lib. de ſoler. animal.

Lib. 2. Halieut.

Muſcolos inter ſcopulos cauteſq; profundas
Pinna colit, duro tegitur ſub tegmine tecta,
Nil mentis, nil laudis habet, ſine robore viuit,
Expers conſilij tecta langueſcit in antro,
Et ſocium vita Cancrum ſub lance recurua
Accipit, & præda ſemper paſcuntur eadem,
Communemq; domum ſimul & communia tecta
Cancer habet, Pinnam paſcit, Pinnamq; tuetur.
Hinc Pinna fertur cuſtos cognomine Graio.
Cùm ſegetem ſubeunt piſces tunc Pinna doloſo
Pungitur à morſu Cancri contacta dolore
Comprimit hac poſtes, & prædam comperit intus,
Cum tali celebrat ſocio conuiuia Pinna. G

Eadem ex hoc poeta Aelianus. Sed quæ ab his authoribus Cancro paruo attributa ſunt, ea à Cicerone Squillæ paruæ: cuius verba hæc ſunt: Pinna verò (ſic enim Græcè dicitur) duabus grandibus patula Conchis cum parua Squilla ſocietatem init comparandi cibi. Itaq; cùm piſciculi parui in Concham hiantem innatauerint; tum admonita à Squilla Pinna morſu comprimit Conchas, ſed diſſimillimis beſtiolis communiter cibus quæritur, in quod admirandum eſt congreſsune aliquo, an ab ortu natura ipſa congregata ſint. Hactenus ille, qui ſanè ab Ariſtotele non diſcrepat. Ait enim hic Pinnas cuſtodem intra ſe continere, aut Squillam paruam, ſic *καρίδιον* interpretatus eſt Marcus Tullius, aut Cancrum paruum: quo quidem cuſtode priuatas, perire breui tempore. Theophraſtus quoq; poſt ea verba quæ proximè citauimus. Neque enim, inquit, vita fortaſſe Conchis poſſit ſeruari, niſi opera Cancri. Igitur dubitauit Theophraſtus an ſine Cancro paruo Pinna degere valeret, quod prorſus negauit Ariſtoteles, ſed falsò. Quia in Pinnæ capaciore ac latiore parte interdum duos, aut tres Pinnophylaces videas, vt plurimùm vnum, ſæpius nullum. Decem aperies (vt ſcribit Bellonius) Pinnas antequam vnum Pinnophylacem comitem reperias. Fabuloſum etiam eſt quæ ſuprà ex Plutarcho & Oppiano retulimus à Pinnothere Pinnam regi, admoneri piſciculis appropinquantibus, vt Concham ſuam aperiat, & intrante in eam piſciculo claudat, quia neq; Pinnæ quemadmodum nec Myꝛtuli, aut Oſtrea piſcium carne paſcuntur, ſed aqua tantùm & luto. Cur igitur in Pinnis & Oſtreis Cancri parui reperiuntur? Quia, vt ait Rondeletius, cùm omni generi animantium à natura tributũ ſit, vt ſe vitamq; tueantur, vt paſtũ & latibula quærant, Cancri parui H

Squilla parua.

An Pinna ſine Cãcro viuere queat. Ariſtotelis, & Oppiani & alterum la. ſus.

Cur in Pinnis Cancre aut Squilla degant.

molliore

A molliore teſta recti: & ideo iniurijs magis opportuni Concharum caua ſubeũt, vt illic tanquam in ſpecubus & antris tutiùs degant. Quare non ſolùm in teſtis, ſed etiam ſpongiarum cauernulis, ſaxorum rimis, in externis teſtarum, quibus Oſtrea tecta ſunt, cauis ſæpiſſimè Cancros paruos reperiſſe ſeſe idem Rondeletius affirmat.

HIEROGLYPHICA.

HOMINEM qui ſeipſum non curet: verùm à propinquis curetur, ſignificare volentes, Concham & Cancrum pingunt. Adhæret enim Cancer Conchæ, & vocatur Pinnophylax, ideſt Conchæ cuſtos, hiat autem Concha cùm eſurit; in eam igitur biantem cùm piſciculus intrauerit, pungit Cancer vngula Concham, hæc verò admonita Concham claudit & hoc modo venatur piſciculos ex Horo Apolline, quod tamen, vt iam oſtendimus, falſum eſt.

Homo ſeipſum non curans.

Lib. 2. Hierogly.

B DE CANCELLO. Cap. XXVI.

ÆQVIVOCA.

CANCELLI erant veluti ſepta quædam ex lignis trãſuerſim iunctis obliquatiſq; ad defendendam, hoc eſt repellendam turbam. Cicero de Oratore libro primo. Nam ſi quis erit qui hoc dicat, eſſe quaſdam oratorum proprias ſententias atq; cauſas, & quaſi certarum artium, forenſibus Cãcellis circumſcriptam ſcientiam, fatebor equidem in his magis verſari hanc noſtram dictionem. Et pro P. Quintio: Et me facilè veſtra exiſtimatione reuocabitis, ſi extra hos Cancellos egredi conabor, quos mihi ipſe circundedi. Qui & pro Seſtio è fori Cancellis plauſum excitatum ſcribit. Sidonius autem Apollinaris quadam libri quinti epiſtola: Vmbram, inquit, ſtipitibus alatis, cancellatimque pendentibus
C pampinus ſuperducta texuerat. Cancellorum rationem graphicè expinxit Varro rei ruſt. lib. tertio: Præterea, inquit, è perticis inclinaris ex humo ad parietem & in eis tranſuerſis gradatim, modicis interuallis, perticis adnexis ad ſpeciem Cancellorum ſcenicorum ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Riuis per quos exundat piſcina, præfigantur ænei foraminibus exiguis Cancelli, quibus impediatur fuga piſcium, Columella, 8. 7. Hoſce Cancellos item Cancros dici, quamquam rarenter admodum animaduertimus. Inde ſcitu dignum prorepſit adagium, vt inter orci Cancros adhæſiſſe dicatur, qui ita irretitus illaqueatuſque teneatur, ac impeditus, vt nuſquam pateat effugium. Eſt qui Cancellos pro abaco ſeſſili interpretetur. Suntque qui Cancellos dici à Græcis κιγκλίδας putent. Ariſtophanis interpres in Veſpis dicaſterij, id eſt ſtationis iudicialis ianuam dici putat κιγκλίδα, quam, inquit, etiam καγκελλωτὴν dicunt. Hyſplax, inquit Theocriti interpres, laquei ſpecies eſt: propriè autem curſorum carceres ſic vocantur, quem nos Cancellum dicimus. Hæc omnia Cælius Rodiginus. Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem Cancelli, Feſtus Pompeius.

Cancelli qualia ſepta.

Inter orci Cancros adhærere, qui dicantur.

D SYNONYMA.

QVI Latinis Cancellus, Græcis καρκίνιον nuncupatur, Oppiano καρκινὰς vocabulo dactylico oxytono fœminino, & vt videtur diminutiuo, quanquam Grammatici nullam eiuſmodi diminutiuorum formam oſtendant. Nam in ᾶς circumflexum quæ afferunt, Ζηνᾶς, μητρᾶς pro Zenodoro, Metrodoro, maſculina ſunt: quare poeticum fuerit, licet interim Aelianus, Galenus & Aetius quoq; ea voce vſi ſint. Iam verò quantum Cancellus à paruo Cancro, qui in Oſtreis reperitur differat, facilè cognoſcet, qui vtriuſq; naturam & deſcriptionem contulerit. Plinius Pinnotheris ſeu Pinophylacis nomine, & Cancrum paruum & τὸ καρκίνιον, ideſt Cancellum Ariſtotelis conſudiſſe videtur: ſic enim ille, cùm de Cancris loquitur. Pinnotheres autem vocatur

mini-

Cancellus, vt à paruo Cancro differat.

Lib. 9. c. 31.

minimus ex omni genere, ideò opportunus iniuriæ; Huic ſolertia eſt inanium Oſtrearum E
teſtis ſe condere, & cùm accreuerit, migrare in capaciores. Ex Cancris minimum itaq; dicens, prodit locum ſe hunc Ariſtotelis expreſſiſſe : *Ἐμφύονται δὲ ἐν ἐνίοις τῶν ὀστρακοδέρμων καρκίνοι λευκοὶ, τὸ δὲ μέγεθος πάμπαν μικροί· πλεῖστοι μὲν ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς πυελώδεσιν, ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς πίνναις οἱ καλούμενοι πιννοθῆραι.* Quum verò dicit inanium Oſtrearum teſtis ſe condere &c. hunc interpretatus eſt : *τὸ δὲ καρκίνιον γίνεται μὲν τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἰλύος, εἶτα εἰς τὰ κενὰ τῶν ὀστράκων εἰσδύεται, καὶ αὐξανόμενον μεταδύεται πάλιν εἰς ἄλλο μεῖζον ὄστρακον.*
Lib.9.c.42. Alio verò in loco Plinius Pinnotherem ſeu Pinnophylacem facit Squillam paruam & Cancrũ, propius Ariſtotelis mentem ſecutus. Concharum generis Pinna naſcitur in limoſis, ſubrecta ſemper, nec vnquam ſine comite, quem Pinnotherem vocant, alij
Lib.5. Hiſt. c.15. Pinnophylacem: is eſt Squilla parua, alibi Cancer dapis aſſectator. Quæ etiam ex Ariſtotele tranſcripta ſunt, qui ſic loquitur. *Αἱ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ βύσσου, ἐν τοῖς ἀμμώδεσι καὶ βορβορώδεσιν. ἔχουσι δ' ἐν αὐταῖς πιννοφύλακα, αἱ μὲν καρίδιον, αἱ δὲ καρκίνιον· οὗ στερισκόμεναι διαφθείρονται θᾶττον,* Vbi Ariſtoteles, *τὸ καρκίνιον ἀντὶ τοῦ καρκίνου μικροῦ*, ideſt Cancellum pro Cancro paruo ſpecie diſſimili vſurpauit. Quod verò Plinius ſuprà allatis verbis per Cancrum non Cancellum *καρκίνιον*, ſed Cancrum paruum intelligat, patet ex F
Lib.3. Athenæo, apud quem eadem de Cancro Pinnothere leguntur, quæ apud Plinium de Cancro dapis aſſectatore. Plinij verba ſunt, quæ ſequuntur. Alibi Cancer dapis aſſectator, Pandit ſe Pinna luminibus orbum corpus minutis piſcibus præbens. Aſſultant alij protinus, & vbi licentia audacia creuit, implent eam. Hoc tempus ſpeculatus index, morſu leui ſignificat. Illa ore compreſſo, quidquid incluſit exanimat, partemque ſocio tribuit. Athenæus inquit: Chryſippus Solenſis de honeſto & voluptate ait: Pinna & Pinnoteres operas mutuas præſtant, ſeorſum viuere non poſſunt. Pinna ex Oſtreis eſt, Pinnoteres Cancer paruus. Pinna teſtam pandit, ingredienteſque piſciculos obſeruans, Pinnotheres adſtans, ſi quid ſubierit, morſu Pinnæ ſignificat: quæ demorſa teſtam claudit: eoq; quod incluſum eſt, communiter veſcuntur. Vides itaq; quod *καρκίνιον* dixit Ariſtoteles, loco poſtremo citato Cancrum dici à Plinio, à Cryſippo *καρκίνον μικρόν*. Quæ di-
Hermolai error. ligenter à lectore obſeruanda ſunt, ne vnà cum Hermolao Barbaro exiſtimet Cancellum & Cancrum paruum ſeu *καρκίνιον* & *καρκίνον μικρὸν* eadẽ eſſe ſemper apud Ariſtotelem.
Bernardi, qui Gallis di cantur. Cancellus Ariſtotelis à Gallis vocatur Eremite, & Bernard l'Eremite. Eremitam quidem quòd alios fugiens, in teſta perinde ac in ſolitudine viuat. Bernardum autem, quòd vulgò in Gallia Bernardos fatuos prouerbio dictitent: fatuumq; eſſe Cancellum, qui cruſta G
tectus, chelas habens quæ ad vitam tuendam ſatis eſſe poſſent, alienas domos quærat, in quibus latens viuat. Quod ſi non hæc ſolùm, ſed poſteriores etiam Cancelli partes ſpectaueris, prudentem eſſe iudicaueris, qui nudas & iniuriæ valdè opportunas partes dura ac firma teſta muniat. Ligures Brancha vocant vel Branchna, Prouinciales Biouscambus.
Hiſt.4.c.4. Aranea maris. Hiſpani (vt audiuit Zoographus) Cangreio. Germani vocare poſſent, (inquit Zoographus) ein kleiner Meercrebs, Meerkrebſſe. Albertus Magnus de Cancello agens ex Ariſtotele: Hoc animal, inquit, ſimile eſt Araneæ, & etiam apud nos vocatur Aranea maris, & ſunt illæ conchæ, quæ ſunt rotundæ, magnæ, & paruæ: habentq; in parte ſtricta quaſi duas auriculas vtrinque. Tales ferre conſueuerunt peregrini in peris ſuis, peregrinationis peractæ ſignum, quibus ille verbis Cancellos, & pectines & Conchas confundere videtur.

GENVS. DIFFERENTIA. H
Deſcriptio.

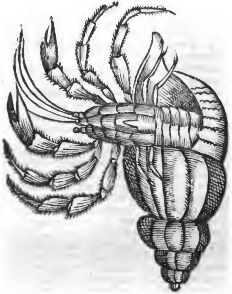
Hiſt.4.c.4. CANCELLVM nobis exactiſſimè ſic deſcripſit Philoſophus. Quem autem, inquit, Cancellum appellant, communis ferè ſocius Cruſtatorum, & Teſtatorum generũ eſt, quippe qui ſpecie Locuſtis ſimili ſpectetur, naſciq; ſeorſum per ſe ſolitus ſit. Verùm quòd teſtam deinde petit, quam ingreſſus, vitam traducat, hinc ſimilis teſta contectis animantibus eſt: quapropter is in ancipiti eſſe, genuſque ſibi vindicare vtrumque
Forma. videtur. Forma tamen (quod ſimpliciùs dixerim) ſimilis Araneis eſt, niſi quod partem
Cornicula. capiti, & pectori ſubditam ampliorem, quàm Aranei habeat. Cornicula duo ruffa tenuia gerit, quibus oculi totidem ſubiacent, qui nunquam introrecedant, vt Cancrorum

ſed

A ſed ſemper eminentes appareant. Os ſub ijs eſt quod veluti capillamentis quibuſdam
plutibus circundatur. Iis pedes ſubiuncti duo bifurces, quibus cibum ori admoneat. Bi- *Os.*
ni item vtriq; adhærent lateri, & tertius paruus. Thoracis pars inferior mollis tota eſt, diſ-
iectoq; ſinu pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excre- *Thorax.*
menti perſpici nullum poteſt. Pedes ac thorax duriciem præſeferunt, ſed minus quàm
Cancri. Nexu nullo teſtis adhæret, Purpurarum modo ac Buccinarum, ſed abſolutus
liberque vagatur. Hæc Ariſtoteles, qui ſtatim eius ſpecies quaſdam ſubdit. Oblongior eſt,
inquit, qui Turbinem ſubit, quàm qui Neritim. Genus enim diuerſum eſt. Quod in Nati- *Genera.*
ce degit cætera quidem non abſimile; ſed dextrum bifurculatum pedem paruum habens,
cùm læuum grandiuſculum habeat, & ingredi eodem ipſo grandiore potiſſimùm ſolet.
Tale profectò genus, vel intra Conchas, quarũ adhæſio ſimilis cæteris eſt, reperitur: quod
& Squillam paruam (σκυλλαρον) appellant: & paulò pòſt: Quibus verò ſiniſter pes gran-
dior eſt, ij nunquam cum Turbinatis hoſpitantur, ſed cum Naticibus tantùm ineunt ſo-
cietatem. Putat Rondeletius Cancellorum hæc duo genera ſola corporis longitudine *Vt differant.*
differre, vt Cancellus Turbinatorum hoſpes longior ſit, quia eorum teſta longior: Nerita-
B rum leuior, quia Neritarum teſta eſt leuis, ampla & rotunda. Quantùm ad pedum biſul- *Chela.*
corum latitudinem attinet, in omnibus Cancellis quos plurimus vidi, ſemper ſiniſtrum
pedem craſſiorem dextro perſpexi, quod non fortuitò, ſed certa ratione ipſi videtur con-
tingere. Cùm enim viuant in teſta circa corporis medium complicati, quantum dextræ
parti compreſſæ alimenti, ac proinde incrementi decedit, tantum ſiniſtræ liberiori ac
laxiori accreſcit. Videtur & aliud genus tertium conſtituere Ariſtoteles, cùm dicit: Sunt
inter Cochleas quæ inter ſe beſtiolas habeant Aſtacis paruis ſimiles quæ in fluminibus *Tertium ge-*
gignuntur, ſed ea differentia, vt præmollem intra ſuam teſtam carunculam habeant, for- *nus.*
ma quales nam ſint, ex diſſectionibus contemplare. Quæ quamuis ita ſint, vnica tamen
deſcriptione contentus ea tria non admodum differre ſenſiſſe videtur, earumque paucas
eſſe differentias. Rondeletius pauca quædam ab Ariſtotele in deſcriptione omiſſa his
verbis ſuppleuit: Cancellus, inquit, ex Cruſtatorum eſt genere, Locuſtis vel Aſtacis ſimi-
lis, corpore enim longo eſt: cornua longa, tenuia, flauaque habet, totum corpus ex rubro
flaueſcit. Chelarum quarum alteram craſſiorem eſſe diximus, ſciſſura parua eſt qualis in *Chela.*
hirſutis Cancris ſpectatur: præter chelas pedes duos vtrinq; magnos, in curuos & acutos
C cum chelis & capite foras effert, cùm ingredi vel piſces capere vult. Duo alij vtrinque hir-
ſuti, molles intus latent, quibus innixus corpus intrò trahit. Pars poſterior nullis tabellis
conſtat, ſed cute duntaxat: ob id ab Ariſtotele mollis dicitur, ſed ad eam firmandam cer-
tis interuallis diſſitas lineas tres habet, latas, durioris ſubſtantiæ. Corporis extremum
duas pinnas tenues molles, in lateribus ſitas gerit. In eiuſdem extremi ſupina parte ex-
crementi meatus cernitur, quem ſi digitis comprimas, excrementum emitti videas: quo
meatu Cancellum carere non affirmat Ariſtoteles, ſed non euidentem eſſe ait: quod fa-
cit, vt credam Ariſtotelem, non tam diligenter Cancellum à teſta nudum, quam eadem
opertum ſpectaſſe. Nam meatus is in Cancello teſta ſpoliato perſpicuus eſt. Hæc ille
Cancellum Pomaciæ limacis molem raro excedere tradit Bellonus cum hac deſcriptio- *Deſcriptio*
ne. Pedibus vtrinque ternis brachiatur villoſis: quorum duo anteriores, ſeu priores bra- *ex Bellonio.*
chijs forcipibus biſulcis conſtant, quibus cibum ori admouet. Cruſta dura pro cute ve-
ſtitur, rubra, nunc cyaneo, nunc cæruleo, nunc fuluo, nunc rubro diluta. Duo illi pedes
vtrinque, qui brachia ſubſequuntur, vnguibus in extremo oblongis, & aduncis vallati
ſunt. Cirrhos ante quidem duos, rubros, ſub oculis (Carabi modo) gerit: oculos inſtar
D Aſtaci elatos, quos porrigit ac contrahit, maculis albis diſtinctos. In ſumma eius ſupe-
rior pars, Cancri refert effigiem, inferior autem Turbinis, quam in Cochlearum clauicu-
lis inſerit: cùm tamen Locuſtæ caudæ ſimilis ſit. Tabellis enim loricatur duris, ſed obſe-
quioſis: in quibus vtrinque veluti pinnas duas habet. Extremum verò caudæ pinnulis
tribus, & vt in Cancri præditum eſt. Dentes oſſeos vt Carabus habet, quibus eſcas commi-
nuit. Cùm autem prædam venatur, totam anteriorem partem ſuo domicilio exerit, &
tunc ſimilis Araneis apparet: ſed partem capiti, & pectori ſubditam vaſtiorem quàm Ara-
neus oſtendit: Ab ore œſophagus tenuis, vt filum ad ſtomachum protenditur. Inteſtina
eius bis tantùm reuoluuntur: atqui in eius ſtomacho viridis humor ſpectabatur, is in *Inteſtina.*
inteſtinis apparet candidus. Cancelli, quem in Adriatico mari natantem in Concha mu-
ricata reperit Zoographus, caput ſolum & pedes, & parum quiddam in extremo cau-
dæ (tres articuli videlicet) cruſta muniuntur: totus reliquus alueus nudus molliſq; eſt,
ſimilitudinem anteriori præſertim parte, cum Cancro fluuiatili habet, oculos in corni-

culis eminentibus, geminas prætendiculas, forcipes breues. Caudam in poſtrema Con- E
chæ parte condit, caput anterius habet, & pedes prætendit, atque ita Concham gerens ob-

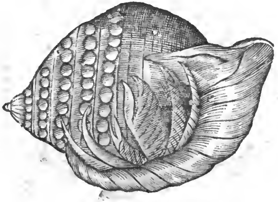
Cancellus Authoris.

ambulat: poteſt autem ſe
totum ſic in penetralia
Conchæ condere, vt nihil
eius appareat. Pedes quos
ambulando prætẽdit, par-
tim rubent, partim cæruleí
ſunt, hirſuti. Primo loco à
nobis depictus Cancellus
eſſet ab Ariſtotele & Bel-
lonio deſcriptus, niſi qua-
tuor habere cornicula, &
totidem pedes vtrinq; præ-
ter brachia biſulcis forci-
pibus prædita, quibus duo F
pedes proximi hirſuti sũt
longi, quinq; articulis con-
ſtantes, aduncis in extre-
mo vnguibus, reliqui duo
admodum parui tribus ex
articulis conſtituti. Quæ
autem ſequitur figura ex
Ambroſio Paræo, eſt Ber-
nardi Eremitæ dicti Can-
celli in teſta latentis; de-
inde nudi, ſed ſuſpicor
non bene expreſſiſſe nu-
dum, quia binis tantum
natura pedibus vnà cum
brachijs donauit. Ronde- G
letius ex quo Paræus vide-
tur iconem mutuaſſe, tres
aut quatuor vtrinque tri-
buit, quemadmodum nos noſtro priori. Cum hoc non paruam ſimilitudinem habet quem
nos ei ſubijcimus totum rubrum, exceptis villis qui ſunt in pectore, & cauda, qui ſunt ci-
nerei. Sequitur deinde Cancellus alius, qui, vt Cornelius Sittardus ad Zoographum ſcri-
pſit, extractus eſt ex cochleari domuncula, expetitus in cibis, frequentiſſimè capite adna-
ſcitur Buccino, ita vt vi extrahendus Cancellus ſit quodammodo: quod Valerius Cordus,
& Zoographus experti ſunt, cùm plures in mari cepiſſent apud portum Liburnum, vbi co-
pioſiſſimè viſitur, non procul à litore maris Liguſtici inter ſaxa. Depingitur prætereà
Cancellus oblongus Aſtaco fluuiatili ſimilis, quem & ipſum Sittardus ad Zoographum
miſit: quem Zoographus ad tertium genus Cancelli à Rondeletio commemorati refert.
Deinde oſtenditur Cancellus in Cochlea varijs coloribus maculata, vt marmor. Nouiſſi-
mum aliqui, vt teſtatur Zoographus vulgò auenam vocant, Scaliger Squillam minimam,
& à Vaſconibus Ciuadam vocari ait, id eſt, auenam. Pugillatim enim (inquit) deuorant, H
ſicut auenam veterinæ. Cancelli autem perquam exigui in piſciculis reperiuntur, pedes
nouiſſimos latiuſculos habent, vt ad nandum vtiles ſint, quaſi pro pinnulis, aut remis pe-
De par. 4. c.8. des haberentur, Ariſtoteles; quibus verbis adhuc aliam Cancellorum ſpeciem à prædictis
diuerſam commemoraſſe mihi videtur.

Con-

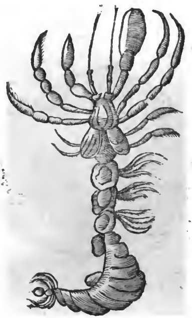
Conchæ, aduenæ Cancello, ſeu Bernardo Heremitæ plenæ effigies.
Et Cancelli, ſeu Bernardi Heremitæ
nudi imago.

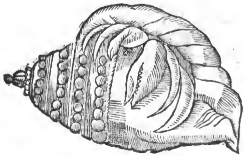

Digitized by Google

Cancellus alius ruber.

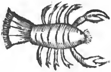

Cancellus in buccina ex Zoographo.

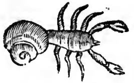

Digitized by Google

Scyllarus ſiue Cancellus in Nerite concha, Venetijs ad Zoographum miſſa.

Cancellus alius oblongus aſtaco fluuiatili ſimilis ex Zoographo.

Cancellus, V. auena, Squilla minima Scaligero.

VICTVS. NATVRA.

Generatio.

POLYPOS Venere exhauſtos deuorant quemadmodum cecinit Oppianum. In ſaxoſis locis verſantur: carne, luto; deniq; ijſdem quibus Cruſtata alia, veſcentes. Ariſtoteles ait, Turbines, Buccinas & ſimilia, in quibus habitant Cancelli, paſci mari tranquillo abſoluta ſaxis. At quoties flatus vrgent, hoſpites Cancellos illos ſeſe in ſaxa recipere, ac latibulis tutari ſæpe, teſte Aeliano, de ſpolijs multo certamine inter ſe contendunt: viribuſq; inferiore repulſo, victor exuuias aſſequitur. Antea verò hæc ſcripſerat: A Conchis verò inopes & nudi primùm Cancelli naſcuntur: deinde eas tanquam domicilia ad habitãdum deligunt. Cùm verò vacuas & inanes offenderunt Conchulas Purpuræ aut Turbinis, primò intra eas ingrediuntur: deinde cùm in ampliorem magnitudinem creuerunt, quàm ijs vt capi queant, in teſtam ampliorem tanquam domum alteram demigrant. Neq; modò ſuprà dictorum Conchas immigrant, ſed & per multas alias capaciores tranſeunt, & ampliorem nacti, ea tanquam maiori domicilio gaudent. Eadem Oppianus, & ante illum Ariſtoteles his verbis: Cancellus ille Concharum hoſpes principio ex terra limoq; conſiſtit, mox Conchulas ingreditur vacuas: vbi cùm excreuerit, tranſit in Concham ampliorem, videlicet, aut Naticis, aut Turbinis, aut alicuius ſimilis. Sæpæ etiam

Hiſt. 4. c. 4.

de anim. 7. cap. 31.

Hiſt 5. c. 15.

paruas Buccinas ſubit, ingreſſuſq; ampliorem illam gerit pari modo, & viuit in domicilio capaciore, rurſuſq; excreſcens aliam perit ampliorem. Verùm quod dicat Philoſophus, ex terra limoq; naſci, facit vt credam ipſum partem internam Cancelli non perſpexiſſe, cui ad latera adhærent tanquam racemi, aut globuli, oua filo annexa. Et obſeruatum eſt mares à fœminis apertè diſtingui, quòd eodem tempore hæ oua habent, illi minimè. Igitur ex maris fœminæ coitu generantur. Nec impedit coitum teſta, qua integuntur. Nam quemadmodum teſtas ſuas deſerunt, vt in capaciores tranſeant; ita ſtatis temporibus natura ad coitum incitante teſtis ſe exuunt, vt corpora commiſceant. E

VSVS IN CIBIS, & Alijs.

CONCHAM muricatam vnà cum ſuo Cancello domum cùm retuliſſet Zoographus, decoxit, vt extraheret Cancellum, extractus odore, colore, ſapore, fluuiatilem referebat. Dorion in libro de piſcibus, quem citat Athenæus, inter eos piſciculos quos hepſetos vocant, memorat Cancellos καρκίνια. Cancellum ſuum tradit Bellonius non eſſe edulem, ſed alijs piſcibus, vt Iulidibus, Channis, Orphis, Percis, & id genus ſaxatilibus eſſe gratiſſimum obſonium. Quamobrem piſcatores Cancellos plurimùm appetere, quos ſuis Cochleis nudatos, ac viuos hamo impoſitos, ſuis calamis appendunt, hoc enim modo magnam ſaxatilium piſcium capturam facere. Galenus Mullos Cancellorum eſu deteriores fieri & mali odoris his verbis ait: Αἱ δ' οὖν τρίγλαι τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι, καὶ δυσώδεις εἰσί, καὶ ἀηδεῖς, καὶ δύσπεπτοι, καὶ κακόχυμοι. Eadem Aetius. Vnde patet Cancellum mali eſſe ſucci difficilè concoqui, ſalſumque ſuccum gignere, indeque à piſcatoribus negligi. Rondeletius Galeni verba de Cancellis, qui in ſpongijs, quæ τράγοι à fœtido odore nominantur, rectè intelligi poſſe putat: ac de Cancellis alijs, qui in cœnoſis litoribus degunt, paruiq; ſunt: nam quandoq; ad Aſtacorum fluuiatilium magnitudinem accedunt. F G

3. de alim.

Galeni locus explicatus.

Finis Libri ſecundi.

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS

B

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
Reliquis Quatuor
LIBER TERTIVS,
QVI EST
DE TESTACEIS,
SIVE CONCHYLIIS.

C

ET PRIMVM
DE IIS IN GENERE. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

DE animalibus marinis exanguibus ſcripturus, Mollibus primùm, ſecundũ Cruſtaceis locũ aſſignaui, duabus ferè rationibus motus tùm quòd vbiq; atq; in omnibus imitandus præceptor Ariſtoteles ita me docuiſſe videtur, vbi omnium horum animaliũ genera recenſet, atq; inuicem diſtinguit: tùm quòd in omnibus meis hiſto-

D rijs nobilitatis ordinem ſequi ſoleam. Sed quia hæc dupliciter accipi hoc loco poteſt, vel ab animátium horum, de quibus hoc volumine tractatur, partibus, vel eorumdem vſu: patriũ placuit rationem habere, nam alioqui Teſtacea quæ & Conchæ & Conchylia nominantur, non vna de cauſa præferenda omnibus ijs erant, quemadmodũ etiam quilibet, qui ne centeſimam eorum partem (ſunt enim innumerabilia & nunquam ſatis cognita, cognoſcẽdaq; eorum genera,) agnoſcit, iudicare poterit, vt interim eos prætercam, qui in veterum ſcriptis optimè verſati ſunt. Cedit quidem in cibum Mollium caro, edẽdoq; ſunt Cruſtacea: ſed Mollium dura, ac ventriculo inobediens, ferèq; abominanda hominibus eſt; Cruſtatorũ verò ſalubris grataque, quin gratiſſima ſi cum illis cõpares, ſin cum Taſtaceis, minimè, quæ non aliam ob cauſam ſagaciſſima rerum omnium parens natura tã dura contegiſſe teſta videri poteſt, ne à quamplurimis animalibus marinis, quæ eorum carne delectantur, deuorarentur, ſed in noſtrum cederent vſum. Ea autem vt inquit Cælius Rhodoginus adeo proce-

Cur de teſtaceis poſtremo loco agat author.

Carnes exanguiũ inuicẽ cõparantur.

Conchyliorũ à carne laus.

Li. 27. lect. ant. c. 23.

ſibus

Conchylia viduarum cupedia. tibus gulę probata fuere, vt vel inde conformatum ſit adagium, eſſe Conchylia viduarum cupedias, ſicuti Philareus commemioit Demetrios, vt Sophronem taceam Mimographum. E
Eoumerantur Eadem à poetis inter gaoeas præcipuas. Martialis;

Li.13.epig. 53.

Mentiar vt venias, piſces, conchylia, ſumen,
Et certis ſaturas, atque paludis aues.

Lib.4. Sylu. Eleganter Statius inquit:

Ah miſeri quos noſſe iuuat, quid Phaſidis ales
Diſtet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis Anſer
Exta ferat, cur Thuſcus aper generoſior Vmbro,
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.

Teſtacea fructibus comparantur. Poma maris dicta Conchylia. Li.2.c.209.

Quemadmodom verò fructus arborum varij ſunt & ineffabiles, menſarum præcipoa ornamenta, & gulæ incitamenta, ita quoq; Conchylia ſiue Teſtacea, ex quibos quàm ex alijs animalibus numeroſior materia ganeę eſt, quare Septimius Florens Tertullianus iure omni merito maris poma nuncupauit. Tanta vero eorum vbiq; terrarum copia eſt, & taota apud authores mentio vt doctiſſimus Hermolaus in quodam ſuo in Dioſcor idem corollario, vbi de Oſtreis & Conchylijs ei erat tractaodi locus, ſe copia deterreri dixerit, ſufficereq; primùm gulæ hoic generi datũ eſſe adagio inde nato, adagio nimirom quod iam recitaui. F Sed incredibilis Romanorum aliorumq; populorum in hiſce Teſtaceis luxuria magis in plutimorum particularium hiſtorijs manifeſtabitur. Atqui hoc loco illud ſolummodo dixiſſe ſuffecetit in hocce gulæ genere, quod pauciſſimis hiſce verbis Plinius ſcriptum reliquit: Luxuriæ mater Conchyliorum pretia margaritis propemodum æquauit. Quanta autem ea fuerint, inſcripto de margaritis capite ſuſiùs dicetur: vel ſi & hoc parum eſt, audiamus quid in hunc luxum Seneca Philoſophus in prauos hominum mores inuectus ſcribat: Quantulum (inquit) ex tot Conchylijs tam longè adoectis per iſtum ſtomachum inexplebilem labitor. Quam loogioquis autem è terris Coochylia peti ſoleant, pulchrè norunt, qui veterum ſcripta euoluêre; idq; nos multis deioceps locis in hoc opere demonſtrabimus. Audiamus item Ciceronem, coius diſertiſſimi viri teſtimonio, nihil æque aptum eſt, patrimonia, quin integra regna dilapidare, nihil inquit, in L. Piſonẽ apud hunc lautum, nihil elegans (laudabo inimicum) ne magnoperè quidem quicquam per libidioes ſumptuoſum. Exſtructa menſa oon Conchylijs aut piſcibus ſed multa carne ſubrancida. Loquitur ironicõs vt oſtẽdat, quomodo & ſua & āliorum quæ furto ſuſtulerat, bona perdiderat. G Audiamus deniq; rurſus Plinium grauiſſimum ſcriptorem, ex quo legem latam eſſe apud Romanos colligitur aduerſus tam luxurioſi, ac tam precioſi cibi intemperantiam. Sorices (inquit) & ipſos condi autbor eſt Nigidius, ſicut glires, quos cenſoriæ leges, princepſq; M. Scaurus in conſulatu nõ alio modo cænis ademere quàm Conchylia, aut ex alio orbe conuectas aues. Haud mioor etiã luxus erat in colore illo præſtantiſſimo, quem dabat Purpura, Conchylium, Mutex, colore illo, inquam, quo Regum omoium, ac Imperatorum paludamenta togæq; tingebantur, quoque nunc Sacræ Rom. Eccl. Principes reſplendent, & quantoperè mundanis Heroibus præferendi ſiot, vel ſolo eo nobis demonſtrant. Cæterùm tanta parui fiet luxuria, ſi eam contemplemus, quæ fuit in margatitis, ſiue vnionibus, quæ hinc ſuum ortum agnoſcunt. Etenim longè admirabiliora, ac planè incredibilia de ijs memorabimus poſtea, nunc verò illud duntaxat ſatis fuerit dixiſſe Cleopatram ſolam ſexcenties ſeſtertia vnica cœna abſumpſiſſe. Cooclodamus itaq; cũ eodem Plinio nullibi maiorem quàm in Conchylijs luxuriam extitiſſe. Sed quid hæc (inquit) tam parua commemoro, cùm populatio morum atque luxuria non aliundè quàm è Concharum genere, proueniat? Iam quidem ex tota terũ natura damnoſiſſimum mare eſt, tot modis, tot menſis, tot piſciũ ſaporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt. H Sed quota hæc portio eſt reputantibus Purpuras, Conchylia, Margaritas? Parum ſcilicet fuerat in gulas condi maria, niſi manibus, auribus, capite, totoq; corpore à fœminis iuxtà viriſq; geſtarentur. Quid mari cum veſtibus? Quid vndis fluctibuſq; cum vellere? Non rectè recipit hac nos rerum natura, niſi nudos. Eſto, ſit tanta ventri cum eo ſocietas, quid tergori? Parum eſt, niſi qui veſcimur periculis, etiam veſtiamur. Adeò per totum corpus, anima hominis quæſita maximè placent. Principium ergo culmenque omnium rerum pretij, margaritæ teneot.

Lib.14.Ep. pr. Luxus Romanorum in conchylijs.

Lib.8.c.57.

Lib.9.c.54. & 55.

SYNO.

A

SYNONYMA. ÆQVIVOCA.

NOMINA, quibus iſtiuſmodi animalia, quæ duto ſiliceoq; tegmine fragili atque
ruptili, non colliſili muniuntur, cum apud Græcos, tùm apud Latinos veniunt, *Ὀστρακόδερμα.*
inuenio non pauca, ſed quæ declaratione magna indigent. Ariſtoteles alijq; mul-
ti Ὀστρακόδερμα nuncupant, ac ſi Teſtaceæ cutis animalia dicas. Huius vocis etymum vi- *Lib. 3. de a-*
dere licet apud Galenum, qui ita ſcribit, quoniam totum corpus ambiens veluti integu- *lim. facul.*
mentum vnicuiq; congenitum appellatur δέρμα, ideſt, cutis, ſecundum porportionem idē
in Buccinis, Purpuris Oſtreis & Chamis & alijs eiuſdem generis dicitur, ob id vocantur
Ὀστρακόδερμα huiuſmodi animalia, quia teſtæ, vel lapidi ſimile planè eſt, quod extrin-
ſecus ambit operimentum. Itaq; Plinius, modò, quibus Teſtacea operimenta vertit, modò
ſilicum duritie intecta, modò teſtis incluſa duris, modò ſilicea teſta incluſa. Sed fortaſſis *Teſtata, &*
ſimpliciter Teſtata, vt multoties Theodorus vertit apud Ariſtotelem, & Teſtacea, vt Ron- *teſtacea.*
B deletius vocat, alijq; recentiorum multi, & ipſequoq; Theodorus aliquoties, non incon-
gruè dici poterunt: nam & Teſtæ quaſi ὄστρακα ab Horatio nominatur hoc verſu: *Lib. 2. Sat. 4.*

Sed non omne mare eſt generoſa fertile teſta. *Teſta dicitur ὄστρακον.*

Cicero verò belluas natiuis teſtis adhærentes duxit in libro de natura deorum, & Palla-
dius clauſa maris animalia, cùm ait: Luna incremento ſuo omnium clauſorum maris ani- *Teſtudo.*
malium, atq; Concharum membra turgere iubet. Teſtudines item à quibuſdam dici teſtis *Lib. 13. de*
eſt Albertus Magnus his verbis: Vniuerſaliter autem hæc omnia animalia, quæ duræ *Animal.*
teſtæ vocantur & à quibuſdam dicuntur Teſtudines, ſecundum veritatem, ſunt quæ *tract. 1. c. 2.*
apud nos Oſtrea, Conchylia nomen habent. Alio nomine Ὄστρεα philoſopho nominātur, *Oſtreum.*
ſicut diſertiſſimè alibi ſcriptum reliquit: ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν ὀστρακοδέρμων, ὃ κα- *Li. 1. hiſ. c. 6.*
λεῖται ὄστρεον. Galenus in declaratione huius vocis parum ſibi conſtat, modò enim ani- *Galeni in-*
malia eſſe dicit, vt in decimoquarto de vſu partium, modò inter animal & plantam me- *conſtantia.*
dia ideſt Zoophyta facit, vt in libro de formatione fœtus. Gaza modò Concham, modò *Oſtrea &*
Oſtream transfert; ſed Oſtrea neutro genere cùm Græcis, tùm etiam Latinis nominantur *Oſtreū, quo*
tam in ſpecie, quàm in genere de Oſtracodermis ſeu Teſtaceis omnibus: Oſtreæ verò fœ- *differant.*
C minino genere Latinis tantùm de ſpecie vna, vt annotat Zoographus; Rondeletius ve-
ro, Latini, inquit, Oſtreorum nomen retinuerunt, Oſtreas etiam dicunt. Nec pro vniuer-
ſo genere ſolùm, ſed pro ſpecie etiam earum quibus teſta ſcabra eſt & aſpera, nomen id
vſurpatur. Apud Græcos quidem ὄστρεον per ε breue, & ὄστρειον per diphthongum diuer-
ſas pleumque ſignificationes habent, aliquando promiſcuè ponuntur. Sed latini id di- *Lib. 11. Sim.*
ſcrimen ignorant. Ὄστρεια, inquit Galenus, vocat, quæ ab Ariſtotele ὀστρακόδερμα vo-
cata ſunt: quod autem ὄστρεον vocatur ſine ι, in ſecunda ſyllaba, ſpeciem quandam Oſtreo-
rum ponunt, vniuerſo generi ſubijcientes, Buccinas, Purpuras, Chamas, Pinnas, atque
omnia huiuſmodi ὄστρεον tamen vt ſubinde conſtabit nonnunquam generale eſt ad omnia
Teſtata, Vuottonus aliquādo & ſola comprehendere, quæ ſua natura immobilia ſunt, ſcri-
bit in aqua ſignificatione Zoographus idonei authoris teſtimonium ſeſe non reperire aſſe-
rit. Veteres, inquit Athenæus ὄστρεα dicebant, quod Cratini in Archilochis, & Epichar-
mi in nupt js Hebes teſtimonijs confirmat, huius: κ.τ.λ. ὄστρεια ὁμοῦ, illiſis ὄστρεα
συμπεφυκότα: Plato verò ὄστρεον, vt ὄστρεον dixit, ὀστρέου τρόπον δεδεμένοι; Oſtreorum mo- *In Phædro.*
do colligari. Plinius quoq; Oſtrea per Oſtracodermis aliquando trāſtulit, vt vbi apud Ari- *Oua malaco-*
D ſtotelē legitur, Τὰ ἄλλα γίνεται πάνθ᾽ ὡς τῶν ζῴων πλὴν τῶν ὀστρακοδέρμων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀτελές, *derma, &*
ἔχει ὀφθαλμούς. Quæ ſic ille interpretatus eſt: Non omnibus animalibus oculi, Oſtreis *oſtracoderma*
nulli. Oſtracoderma tamen ſæpius multò latius patet, quàm Oſtrea, vt iam diximus, vn- *Oſtrū dicitur*
de etiam ex ouis oſtracoderma dici notat Cælius Rhodoginus putamine intecta teſtaceo, *ὄστρειον.*
vt in auibus: malacoderma verò quæ molli obducuntur cute. Ὄστρειον deinde, ſiue ὄστρεον *Lib. 7. c. 13.*
appellant etiam oſtrum, ideſt colorem, qui ex oſtracordermis, Conchiſùe conficitur, ſeu
oſtrinum colorem, vt Propertius vocat. Vitruuius in hoc ſenſu. Ea Conchylia cùm
ſunt lecta, ferramentis circa funduntur, è quibus plagis purpurea ſanies vti lachryma
profluens, excuſſa in mortarijs terendo comparatur, & quòd ex concharum marinarum
teſtis eximitur, ideò oſtrum eſt vocitatum. Plato ὥσπερ οἱ ζωγράφοι βουλόμενοι ἀφομοιοῦν, *In Cratyl.*
ἐνίοτε μὲν ὄστρεον μόνον ἐπήνεγκαν, ἐνίοτε δὲ ὁτιοῦν ἄλλο φαρμάκων, id eſt, quemadmodum
pictores cùm quid volunt imitari, quandoque ſumunt ſolum oſtrum, quandoque verò
quoduis

Lib. 5. quoduis aliud pigmentum. Et cum diphthongo apud Athenæum: Τὰ δὲ σώματα οἱ μὲν E
ἐνεχρίοντο ὀστρέῳ, τινὲς δὲ μίλτῳ καὶ χρώμασιν ἑτέροις; ideſt, qui quidam corpora vngebat
Oſtro, aliqui milto, & alijs coloribus. Eodem modo accepiſſe videtur Heſychius, qui cùm
ὄστρια expoſuiſſet κογχύλια, ſubiungit, Λάκωνες χάθος, innuens nimirum, Oſtreon La-
cones vocare Conchyliorum florem, vt Ariſtoteles πορφυρῶν ἄνθος, Plinius Purpura-
Oſtreum vn- rum florem, ideſt, Purpuream ſaniem, quę è Purpuris excipitur. Quod verò ad etymum at-
de dicatur. tinet, ὄστριον & ὄστρακον ex ὀστέον, quod os eſt deriuati pleonaſmo litera ρ docet Euſtathius.
Ὀστρακῆρα. Ὀστρακῆρα VVottono ſynonymum eſt Oſtracodermo ex Oppiano, vt mox apparebit. Et
Σκληρόδερ- τὰ ὀστρεώδη καὶ κογχοειδῆ pro omni genere Teſtatorum Strabo dixit, alij quidam etiam
μα. ὀστρακώδη. Σκληρόδερμα etiam dicuntur, vt Iunius notat, Ariſtoteli, Empedocli λιθόρρι-
Lib. 5. de piſ. να, Oppiano ὀστρακόρινα, ὀστράκηρα, ὄστρακα. Inuenio etiam apud eundem Oppianum ὄστρα-
Λιχάδες. ὀστρακόρινα, & apud Suidam ὀστρακόδερμοι ἰχθύες, ideſt, Teſtacei piſces. Λιχάδες Heſychius
Liberis. & Varinus interpretantur Oſtrea omnia, adduntq; ab alijs lapides dici & Calculos, & Cō-
chylia. Λεβηρίδα ideſt Liberidem aliqui ſenectam ſerpentis vertunt teſte Galeno, alij Cō-
Concha. cham vacuam. Κυματοφορίδες Heſychio ſunt κόγχοι, Conchę. Κόγχος, & Latinorum Con-
Lib. 4. c. 4. cha perquàm frequenter ſumitur pro omnibus Conchylijs & Teſtaceis, item pro quibuſ- F
Lib. 1. de Teſt. cap. 1. dam eorum generibus. Theodorus in tranſlatione Ariſtotelis Oſtrei & Conchæ nomine
vtitur pro vniuerſo genere teſtato, Rondeletius verò Concha, inquit, ſumitur & pro omni
Lib. 1. c. 17. teſta, & pro teſta læui, ſiue inæqualiter rugata. Et rurſus: Conchæ nomen latiſſimè patere
Lib. 9. c. 33. iam diximus; hoc verò Plinij authoritate maximè confirmatur, qui Pectines, Cochleas,
Buccina Concharum nomine comprehendit. Bellonius de biualuibus tantùm vſurpaſſe vi-
detur, & Zoographus Concha vocabulum generale videri quidem ait, videri ſibi tamen
ad biualuia magis propriè referendum. Huius ſpecies, inquit, aliæ turbinatæ ſunt, & Co-
Cochleæ qui. chleæ dicuntur: idque, vel hebetiùs, quæ generis proximi nomen ſeruant, aut etiam ſupe-
rioris: vel acutiùs, ideſt, longiore, magiſque faſtigiato, vel mucronato ductu, & vocantur
Strombi. Aliæ turbinatæ non ſunt, quæ & ipſæ communi vocabulo adhuc Conchæ dicun-
Strōbi quid. tur, ſiue in orbem ferè æquabili & plana ſuperficiei curuatione ſe colligunt, vt Venereæ
& Porcellanæ dictæ: ſiue biualues, ſiue vniualues ſint; vt Conchæ vocabulo genus to-
Cōcha voca- tum Teſtaceum comprehendamus: ſicuti Cruſtaceum, Cancri; quorum vtrumq; vel ve-
bulū ad om- terum ſcriptorum teſtimonijs comprobari poteſt, vel certè eſt permittendum, vt de rebus
nia Teſtacea. ipſis commodiùs verba faciamus. Nicolaus Perottus Concham ab Oſtreo ſic diſtinxit: G
Concha ab Conchæ dicuntur, quæ teſtam læuem habent & politam, ſiue vniformiter rugatam, ſiue
Oſtreo diſtin- denticulatam: Oſtrea verò quę aſperam ſcabramq; quamuis generali nomine Oſtrea quoq;
guitur. Conchæ dicantur, quales ſunt Cochlearum. Ouidius:

Oſtreaq; in Conchis tuta fuere ſuis.

Hæc ille, & rurſus: itaq; Purpura inter Conchas potiùs numerabitur. Murices inter Oſtrea,
ob ſcabritiem corticis. Sed cùm teſtarum ſcabrities ſit diuerſa, alia ſcilicet in Oſtreis,
per totam teſtæ ſuperficiem, alia in Muricibus & Purpuris eminentibus quibuſdam
aculeis, Perotti hæc poſtrema ſententia vacillabit. VVottonus ſcribit Conchas appel-
lari à Plinio, non quæ teſta adeo fragili clauduntur atque Cochleę, Pectines, digiti, ſed
quæ firmiore, vt Purpuræ, Buccina, Pinnæ. Atque ita ſanè Plinius: firmioris, inquit,
iam Teſtæ (de quibuſdam fragilis teſtæ dixerat prius, nempè Vnguibus, Pectinibus,
Concha à Cō- Cochleis, Echinis & Cancris) Murices, & Concharum genera. Quandoque ſeparat à Con-
chilio, ſepa- chylio, vt cùm ait: Concharum ad Purpuras & Conchylia eadem quidem eſt materia,
ratur. ſed diſtat temperatura. Aliquando pro omnibus Teſtaceis accipit: Conchæ omnes ce-
lerrimè creſcunt, præcipuè Purpuræ: aliquando pro pretioſioribus: Populatio morum H
atque luxuria non aliunde maior quàm è Concharum genere prouenit; de Margaritis
Concha pro nimirum & Purpuris & Conchylio ſentiens. Quidam etiam hoc citat ex eodem: Inter
Teſta. Conchas principatum tenent Margaritæ. Feſtus ex Varrone: Imperito nonnunquam
Concha videtur Margaritum. Accepit præterea Concham pro teſta exteriori, inquiens:
Li. 2. de arte. Polypi veſcuntur Conchyliorum carne, quorum Conchas complexu crinium frangunt.
Item vbi apud Ariſtotelem legitur, τὰς μὲν οὖν μικρὰς μετὰ τῶν ὀστράκων κόπτουσι, ip-
ſe tranſtulit ſic. Et maioribus quidem Purpuris detracta Concha auferunt. Oui-
dius.

Li. 2. de nat. *Litore quot Conchæ, tot ſunt in amore dolores.*

deor. Columella.

Implicitus Conchæ limax. Et Cicero. *duabus patula Conchis.*

Hinc

A Hinc etiam Conchæ numerantur à Martiano I.C. ff. de fundo inſtructo & inſtrument. le-
gar. inter inſtrumenta pictorum, qui pigmenta ſua in Concharum teſtis ſeruare ſolent. *Concha pro*
Conchæ præterea nomen notante VVottono, vnam ſpeciem ſignificat, nempe Chamen, *vnaſpecie.*
vt apud Ariſtotelem in quarto de hiſtoria, ſed & priuatim Chamen Tracheam, vt in quin-
to, & apud Oribaſium in ſecundo. Idem legere eſt apud Galenum in gloſſis, item apud
Heſychium & Varrinum. Sed & Gaza alicubi ex Theophraſto pro Pinna ſimpliciter Con- *Gaza erro-*
cham tranſtulit, quod non probo, cùm Plinio Concharum generis tantùm ſit ipſa Pinna. *res.*
Alibi apud Ariſtotelem idem Gaza pro κόχλων id eſt, Cochleatum vertit, Concharum, *L.4.Hi.c.1*
genus capiens pro ſpecie. Et κογχος Heſychio eſt κόχλιας, Cochlea, qui & κόγχον διέλεις,
prouerbialiter dici tradit, pro ἶσον ἐποίησας, id eſt, feciſti æqualem, ſed vel teſte etiam au-
thore theſauri linguæ Græcæ eo nomine potiùs Concha vocatur, quàm Cochlea, vt ex
prouerbio liquet; nec enim Cochleam poſſes διελεῖν, vt Concham, quippe Cochlea
ex vnica teſta gyris quibuſdam & voluminibus compacta conſtat, Concha autem dua-
bus veluti ſcutulis clauditur, quæ facilè diuelli à ſe inuicem queunt. Ita igitur Athenæus *Lib.4.*
dicit Timonem τῶν λυδίων χαρυκῶν προκρίνειν, τὸ ἐν κόγχον. Et Pauſanias κόγχας θαλασσίας *In Atticis.*
B διὰ παντὸς ἐνεῖναι τῷ κογχίτῃ λίθῳ. Concham quidem veteres nonnulli pro Cochlea dixe- *Concha po-*
runt, ſed marina maximè. Auditum in quodam ſpecu Concha canentem Tritonem. Tri- *nitur quan-*
tones enim aliqui fabulantur Concha perforata buccinare. Apuleius, Triton Concha ſo- *doque pro*
nat, buccinat, item: Concha ſonaci leuiter buccinat. Virgilius: *Cochlea.*

Cæruleum Tritona vocat, Conchaq; ſonanti
Inſpirare iubet. Et de Miſeno tubicine.
Sed tum fortè caua dum perſonat æquora Concha.

Silius Italicus Conchas iſtas eleganter tortas nominat, cùm canit: *Lib.14.*

Nec mora; terrificis ſena ſtridoribus artis
Per vacuum latè cantu reſonante profundum
Incubuere tubæ; queis excitus æquore Triton
Expauit, torta certantia murmura Concha
Vix meminere maris.

Inuenio & apud eundem:

Audit ventoſa perflantem murmura Concha.

C Priſci autem homines ante tubam inuentam vtebãtur Cochlea marina, vt meminit Scho- *Cochlea*
liaſtes Homeri ad hæc verba; κόχλῳ θαλασσίῳ ἐσπάλπιζον. Vnde & Dardanus dicebat. *marina vſi*
Non facit ad noſtros area Concha ſonos. *priſci loco tu*
Et Plutarchus: nam ſicut pecora orationem hominis non intelligunt, ſibilis autem, & pal- *ba.*
pationibus accuratis & fiſtulis aut Conchis excitantur ac ſopiuntur à paſtoribus. Reperio *In Iliad.*
item Concham ſumi pro Cochlea terreſtri apud Epicharmum in hoc verſu: *Lib.7.Sym-*
Κογχον δε τὸν σβειλον ἄπαγ' ἐς τὸν φθόρον. *poſ.quaſt.8.*

Porrò Martialis Concham Lucrinam pro Oſtrea aliquoties dixit, vt

Ebria Baiano veni modo Concha Lucrino. *Concha Lu-*
item: *Concha Lucrini delicatior ſtagni.* *crina.*
item: *Sed cui ſolus erit Concha Lucrina cibus.*

Auguſtinus Niphus diſcrimen quoddam inter Concham & Concam ridiculè ſomniauit; *Niphi nuga*
Vbicunq; inquit, Conca ſcribitur c, exili, id eſt, ſine h, ſignificat genus, id eſt, omne teſta-
tum; nam Concha cum h, ſpeciem vnam eorum tantùm importat, quæ ſi ſit canaliculis di-
ſtincta, dicitur etiam Concha, ſi ſit læuis & plana, Chama vocatur. Sic ille. Iam verò Con-
D cha alia quoque habet ſignificata, veluti vaſis in primis quoddam genus concauum ac ſupe- *Conchæ alia*
rius patulum, quod Iuuenalis intellexiſſe videtur, cum ait, *cùm bibitur Concha*, & Hora- *ſignificata.*
tius: *funde capacibus Vnguenta de Conchis*. Alibi quoque Concham ſalis puri dixit, pro *Pro vaſe.*
vaſe, in quo ſal poni in menſa ſolet. Sed & Ariſtoteles in quarto de Animalium hiſtoria
κόγχιν nominauit Concham, qua in implendo & deplendo vtuntur, vt & Dioſcorides de *Lib.1.c.32.*
oleo candido, θεὶς ὑφ' ἥλιον, ἀνάχει κόγχῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν: ſub ſolem quotidiè Con-
cha refunde. Cato, Capulator Concha oleum tollat. Plinius: Patinis fictilibus impoſitum
ferrea Concha, calice coopertum. Et ex recentioribus Perottus, puluis, inquit, ſemper in
catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia ſoluatur; ac rurſus tũditur, dein-
de lauatur in Conchis, ſiccaturque. Idem Perottus alibi Concham vas oblongum & con-
cauum interpretatur, ex Plinio fortè, apud quem hoc legitur. Vaſis genus concauum,
ac ſuperiùs patulum, à Conchæ naturalis ſimilitudine Concham vocamus. Conchæ no- *Concha vas*
men pro vaſe Lugduni etiamnum ſeruant, vt notat Zoographus, addens eſſe quoddam, *quale.*

qui

Digitized by Google

qui id interpretenrur vas valdè apertum inſtar illius quo tonſores lauandis barbis cali- E
dam adhibent. Ipſe verò Concham dici rectè putat vas omne cibo, potui, alijſue vſibus
accommodatum, quòd marginum aut labeorum latitudine careat, præſertim ſi longitudo
eius latitudinem vicerit, eiuſmodi enim Concharum teſtæ ſunt, talis & Cochlearium fi-
gura eſt, ſed manubrio addito, pateræ verò obbæ, catini, lances, & huiuſmodi vaſa, quam-
uis latitudine illa carent, quam habent patinæ, plattæ vulgò dictæ (παρὰ τὸ πλάτος ἢ τοῦ τοῦ
τοῦ ἀγγείου ὅλως, ἢ τῶν χειλῶν.) rotundiora tamen ſunt, quàm vt Conchæ nomen merean-
Platta. tur. Cato rurſus: In cellam olearcam hæc opus ſunt: dolia olearia, opercula; labra olearia
quatuordecim, Conchas maiores duas & minores duas, Plinius alibi ferream Concham
dixit; & in ſacra Hiſtoria proditur decem fuiſſe luteres, ſeu Conchas æneas, quarum quæ-
Lib. 33. que tenebat quadraginta batos. Hinc & cymbala à poetis Latinis Conchæ vocantur,
Li. 3. Reg. 7. quòd Conchas ſimilitudine ſcutulata referant, & ab earundem ſimilitudine Lycophron
Cymbala Conchæ dicta. κόγχον vocat hemicranium ſeu caluam capitis, nam & ipſa eſt ſcutulata, Τυπεὶς σκεπαρνῳ
κόγχον ἐνθέντα μέσον. apud Ariſtophanem σκαφίον dicitur ſicuti Iulius Pollux annotauit:
ſed ſcaphium etiam ſpecies Concharum marinarum eſt, quæ Mys alio nomine dicitur.
In Alexandra. Eandemq; item ob cauſam vmbonem clypei Polybius κόγχον appellat in Epitome, προ-
ςήρμοσαι τῷ θυρεῷ καὶ σιδηρᾶ κόγχος, ἣ τὰς ὁλοσχερεῖς ἀποστέγει πληγὰς λίθων. Nec non F
Calua capitis Concha vocata. κόγχοι nominantur eodem modo τὰ ἔγκοιλα τῶν ὀφθαλμῶν ὁ παρὰ τοῖς βλεφάροις πε-
ρίδρομος, teſte eodem Polluce, hoc eſt cauitates oculorum, ſeu caui in quibus, oculi la-
tent. nam & ipſi ſua figura Concham repræſentant: ſicuti & auris caua pars extrinſecus,
quam etiam κόγχον ipſe, Rufus κόγχην nominari ſcribit: denique patella in genu eidem
Vmbo Concha vocatus. κόγχη, vel κόγχος appellatur. Sed de Conchis dictis in corpore humano, plura in anato-
Cauitas auris Concha dicitur. micis Veſalij aliorumq; lector curioſus inueniet. Eſt prætcrea Concha locus in ædificijs
cameratus ad ſimilitudinem Conchæ, & Teſtudinis, vt meminit Calphurnius poeta
præclarus.

Egloga 6.

Si placet, antra magis, vicinaq; ſaxa petamus,
Saxa quibus viridis ſtillanti vellere muſcus
Dependet, ſcopuliſq; cauum ſinuantibus arcum
Imminet exeſa veluti Teſtudine Concha.

Nauis dicta Concha. Ita fortè nauis quædam etiam Concha dicitur, cuius his verbis Cælius Calcagninus me-
minit. Nauigeram ſimilitudinem, & aliam in Propontide viſam ſibi prodidit Mutianus:
Li. de re naual. Cōcham eſſe Achacij modò carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata. In hanc condi nau- G
plium animal Sepiæ ſimile ludendi ſocietate ſola. Idem Calcagninus notat calculos Con-
Li. de calcul. luſu. chas dici, dum ait: calculos fuiſſe lapillos ab initio, quales in ora per luſum ſæpe legimus,
& quos ſpolia Oceani Claudius Cæſar vocauit, cùm parata expeditione milites iuſſit ga-
Canculi Cōcha, qui dicti. leas Conchis, & hoc genus lapillis implere, hac ratione de Oceano triumphaturus: no-
men ipſum oſtendit. Concha quoq; nomen eſt menſuræ, teſte Galeno. Eſt autem alia
magna, alia parua. Vtriuſque capacitatis mentionem facit idem author ex Cleopatra:
Concha pro menſura. Magna, inquit, Concha eandem oxybapho menſuram ſeruat. Eius enim menſura capit
cyathum vnum ſemis, pondus verò drachmas quindecim: minor verò Concha menſu-
Li. de pond. & menſ. ra ſemicyathum, pondere drachmas quinque exæquat. Sunt qui ex eo dictam putent,
quòd tantum capiat, quantum Concha: ſic Cochlearium etiam Chama & myſtrum, men-
Lib. 5. Epiſ. ſurarum nomina ſunt, à capacitate teſtarum, quibus eiuſdem nominis Oſtracoderma
Lib. de nat. mul. aquatilium animantium conteguntur, deſumpta. In quo ſenſu dicebat Hippocrates,
menſuram quanta eſt Conchæ teſta terito. Sed & Concham ſcribit Gulielmus Philander
doctiſſimus Vitruuij ſchollaſtes, ſigilla imaguneulaſque relictis in parietibus ædiculis (Ita-
lia nichios appellat, credo quòd imbricatis Conchis ſoleat earum ſuperior pars ornari, H
nam Hetruſci Conchas nicchios vocant,) collocandas appellari. Poſtremò κόγχος apud
Faba κόγχος dicta. Athenæum, ſi benè memini, genus eſt fabæ cum cortice ſuo elixa, ad differentiam fabæ
freſæ quæ ſine cortice coquitur, à ſimilitudine Concharum, quòd confracto cortice velut
implicita Conchis ſui caruncula videatur. Citat Athenæus hos verſus.

Ἄτταν δὲ καὶ ἄυσηλιν ἐν κόγχῳ
Ἑλλήνων, ἢ πᾶσα περιστρόφεται ζ οἰζύς.

Epicharmus etiam Conchon legumen nominauit. Et Antiphanes: Κογχίον τὸ μίκρον, ἀλ-
λάντος τι προσετετμημένον. Dicitur & Conchis fœminino genere. Martialis.
Conchis.

Si Conchem tactes meam comeſſes.

Lib. 5. Epig. Item alibi.
Lib. 3.

Si ſpumet rubra Conchis tibi pallida teſta.

Iute-

A Iuuenalis. *Cuius concha tumet.* *Sat. 3.*
Atq; hæc de vocabuli Conchæ diuerſis ſignificationibus. Nihil autem refert κόγχη ne in
fœminino, an κόγχος in maſculino dicas, Reperitur & κογχυς ſignificans putamen Oſtrei, *Κόγχυς.*
ſiue id quo integitur Oſtreum, quodque abijcitur, cùm comeditur. Ita enim Pollux de *Lib. 6. c. 15.*
purgamentis eorum, quæ in menſa apponuntur, κογχυλίων, κοχλιας; καὶ ὀσρίων, κόγχυς.
καὶ ἰχθύων λέπη, καὶ καραβων ἔσρακα. Niſi fortè reponendum κόγχας. Κογχία diminu- *Κόγχία.*
ta forma dixerunt Strabo & Diocles, ſicut latinè Conchulas Plinius & Apuleius. Apud
Dioſcoridem reperitur quoque κογχάριον. Κογχόλη hinc quoque deriuatum videtur, ſed *Κογχάριον.*
quod ſignificare inuenio Purpuram; vt Suidæ in hoc loco, αἱ κογχύλαι ὄψω ὐκ ὄχυσαι φαί- *Κογχόλη.*
νονθαι δελεάτι ὀφι πόμεναι. Heſychio quoque κογχόλαι ſunt τὰ ὄσρεα καὶ πορφύραι, verùm
& κηκίδες. ideſt, gallæ, forſan ob ſimilitudinem. Seruius Conchæ vocabulum à Græco *Concha ety-*
κόγχη deducit. Aliqui Latinum putant à concauitate dictum: itaque ſine aſpiratione ſcri- *mum.*
bunt. Iſidorus verò Conchas & Cochleas inde dictas arbitratur; quia deficiente Luna *Conchylium*
cauantur, id eſt, euacuantur, & minuuntur. Hinc & κογχύλιον, apud Latinos Conchy- *quid.*
lium, idem nonnunquam quod κόγχη & κόγχος, nimirum totum teſtatorum genus com- *Lib. 6. c. 36.*
B prehendens: nam Plinius vt ſcribit Conchas omnes celerrimè creſcere, præcipuè Pur-
puras; ita etiam linguam Purpuræ eſſe longitudine digitali, qua paſcitur perforando re-
liqua Conchylia inquit, tantam duritiem aculeo eſſe. Et alibi, Spiritum ſydus, inquit, *Lib. 2.*
Lunæ exiſtimari, & hoc eſſe quod terras ſaturet, accedenſq; corpora impleat, abſcedenſq;
inaniat: ideo cum incremento eius augeri Conchylia, ſpiritum ſentire, quibus ſanguis non
ſit. Athenæus. E Conchilijs aluum ſimul & vrinam cient, præcipuè Mituli, Oſtrea, Pecti-
nes, Chamæ. Alioqui κογχύλιον, ſiue Conchylium, de certa quadam Concharum ſpecie
dicitur, expetita non menſis ſolùm, ſed & veſtium infectionibus, vt inter alios docet Pli-
nius loco paulò antè citato, vbi locutus de Purpuræ flore illo tingendis expetito veſtibus,
ſed vnde (inquit) Conchylijs pretia, quis virus graue in fuco, color auſterus in glauco, &
iraſcenti ſimilis mari? Ibidem dicit Concharum ad Purpuras & Conchylia eandem qui-
dem eſſe materiam, ſed diſtare temperamento. Et Iſidorus Conchylium dictum eſſe au- *Li. 19. Orig.*
tumat, quòd Conchulis marinis color eius colligitur; idem & Oſtrum vocari, & Conchy- *c. 28.*
lia maris exponit, quæ circumciſa ferro lachrymas purpurei emittunt coloris: quibus col- *Etymum.*
lectis color purpureus temperatur, & Oſtrum exinde appellari, quod ex teſtæ humore eli-
C citur. Vnde & κογχύλιυ κροχίδα vocant floccum lanæ Conchylij ſanie infectæ. Crito
apud Galenum in tertio κατὰ τόπυς, ἐνείθει κρόχιδα κογχύλιυ. Floccum lanæ Conchi-
lio infectæ, vt Plinius loquitur. Quin etiam κογχύλιον nominatur lana veſtiſue Conchy- *Lib. 23. c. 7.*
lij cruore infecta, vt apud Galenum κογχυλίῳ ἠμφιεσμένος τοὺς, Conchyliata veſte autem *Conchylium*
obruta. Et apud Quintilianum de puero nimis molliter educato. Nondum prima verba *pro veſte co-*
exprimit, & iam coccum intelligit, iam Conchylium poſcit, pro Conchyliatam veſtem *lorata.*
vt Plinij verbis vtamur, Ciceronis imitatione, qui conchyliata periſtomata dixit. In eo- *Lib. 1. c. 2.*
dem quoq; ſenſu Conchylium accepit Horatius, cùm ait.
Horum ego non fugiam Conchylia? hoc eſt veſtes conchyliatas, quibus induti in publicum
procedunt tanquam nobiles Romani. Franciſcus Maſſarius ad explicationem iſtorum
Plinij verborum: Conhylia, & Purpuras omnis ora atterit: per Conchylia, inquit, hoc lo- *Lib. 9. c. 35.*
co aliqui intellexerunt Murices; Murex enim Conchylium per excellentiam dicitur, vn-
de veſtis tincta Murice, Conchyliata dicitur. Et Angelus Decembrius Concha & Con- *Lib. 7. polit.*
chyle exponit Teſtudine piſces, quibus & ad Purpuram conficiendam veteres vſi ſunt. *Conchyle.*
Horatius priuatim pro Oſtreis Conchylia dixit hoc verſu.

D *Non me Lucrina iuuerint Conchylia.* *Conchylia*
Miſcueris elixa ſimul conchylia turdis. *pro Oſtreis.*

Et rurſus: *Simul aſſis.*
Miſcueris elixa ſimul conchylia turdis.

Vitruuius pro Purpura: incipiam nunc de Oſtro dicere, quod & chariſſimam & excellen- *Li. 3. c. 5.*
tiſſimam habet præter hos colores aſpectus ſuauitatem, Id autem exprimitur ex Conchy- *Pro purpura.*
lio marino, è quo Purpura inficitur. Quare Conchylij nomen & polyſemum eſt, & priua-
tim etiam ſpeciem quandam, item colorem ſignificat. Sumitur præterea hæc eadem vox *Pro teſtis.*
pro ipſis teſtis ſeu operimentis: Scholiaſtes Ariſtophanis: Conchis ſeu Conchylijs ſole- *Li. 1. c. 345*
bant ſigilla (ſphragides) includere, ne typi eorum facilè abolerentur. Et apud Aetium le-
gimus: Conchylium, ideſt teſta Purpurarum crematum, additur collyrijs abſterſorijs. Re- *Pro ſepul-*
peritur etiam in Paulo Aegineta κονδύλιον, ſed haud dubiè pro κογχύλιον. Poſtremò Da- *chris.*
maſus, vt annotat Gyraldus, Conchylia vocabat multorum martyrum ſepulchra.

V GE-

E

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. Natura. Victus.

TANTA in hiſce Teſtaceis ludentis naturæ varietas eſt, tot colorum differentiæ, inquit Rondeletius, tot figuræ, vt vix numerari poſſint. Equidem Plinius varie- *Lib. 1. c. 1.* tatem iſtam explicaturus, & ipſe iucunda & eleganti verborum varietate & co- *Lib. 9. c. 33.* pia, naturæ fœcunditatem, miramque ac multiplicem in procreandis omnibus ſolertiam ingenioſè imitatus eſt, inquiens: Concharum genera, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot colorũ differentiæ, tot figuræ, planis & concauis, longis, lunatis, in orbem cir- *Teſtaceorum varietas.* cumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato, iam diſtinctione virgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, vodatim, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expanſa, prædenſata, porrecta, ſinuata, F breui modo ligatis, toto latere connexis, ad plauſum apertis, ad buccinum incuruis. Hucvſque ille. Cum planas & concauas dicit, Pectines intelligit quibus ſolis hæc nota con- *Plinius explicatus.* tingit, cum ad Buccinum recuruas, Cochleas & Buccina comprehendit. Eaſdem ferè differentias, ex Ariſtotele ſic recitat Athenæus, interprete Dalechampio. Ariſtoteles in *Lib. 3. c. 11.* opere de animalibus has Teſtaceorum (ὀστρέων) ſpecies recenſet: Pinnam, Oſtreum (ſpeciatim dictum) Muſculum (Mitilum Zoographus) Pectinem, Solena, Concham, Lepadem, Tethea, Balanum. Huc illuc vaga progrediuntur Buccinum, Purpura, Hedyporphyra, Echinus, Strabelus: (tanquam Oſtrea dicantur propriè, quæcunque Teſtatorum biualbia ſunt, & Patella quoque vniualuis: eademq; omnia progrediendi vi & inſtrumentis careant: Greſſilia verò ſint, Buccinum, Purpuræ, & aliqua Turbinata. Non tamen ſo- *Pecten.* la hæc, ſed ex biualuibus quoque nonnulla moueri conſtat, vt Pectines.) Virgatus eſt ex *Tethyum.* his & aſpera teſta opertus Pecten: Tetheum Concha læui tectum, & nullis diſtincta virgis. Pinnarum tenuius eſt os, Oſtreis Biualuibus craſſum. (Pinna tenue os habet, quod Oſtreum habet craſſum, teſtamque vniformem & leuem. Patella biforis eſt, læuemque *Lepas.* habet teſtam. Natalis de Comitibus.) Lepadibus concha & ea læuis, vnica eſt. Muſculo- G *Muſculi.* rum duplex teſta vno loco tantùm cohæret. Solenis & Balani vndique tota coaleſcit & coniungitur. Ambobus id commune generibus eſt, quòd operiuntur teſta. Græcè legitur. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ ζώων, ὄστρεα φησί, πίννη, ὄστρεον, μῦς, κτείς, σωλήν, κόγχη, λέπας, τῆθος, βάλανος. Πορευτικὰ δὲ, κῆρυξ, πορφύρα, ἡδυπορφύρα, ἐχῖνος, στράβηλος. Ἔστι δ' ὁ μὲν κτεὶς τραχυόστρακος ῥαβδωτός. Τὸ δὲ τῆθος ἀρράβδωτον, λειόστρακον. ἡ δὲ πίννη λεπτό- *Athenæi locus corruptus animaduerſus.* στομον. Τὸ δ' ὄστρεον παχύστομον. Zoographus ait hunc locum ſibi videri corruptum, & à Latino interprete non bene tranſlatum. Quid ſi ſic? inquit. μονόθυρον δὲ καὶ λειόστρακον (vel potius τραχυόστρακον) λέπας. δίθυρον δὲ καὶ λειόστρακον, μῦς. συμπεφυκὸς δὲ (nam & Ariſtoteles dicit, ὅτι ἐπ' ἄμφω συμπέφυκε) καὶ λειόστρακον, σωλὴν. μονοφυὴς δὲ βάλανος.) Μονόθυρον δὲ καὶ λειόστρακον, λέπας δὲ δίθυρον καὶ λειόστρακον. συμφυὴς δὲ μῦς, μονοφυὴς δὲ καὶ λειόστρακον, σωλὴν καὶ βάλανος. Κοινὸν δ' ἐξ ἀμφοῖν κόγχη. Idẽ Zoographus apud Ariſtotelẽ, quẽ *Vniualue, & Biualue quid.* citat Athenæus, hæc verba diu quæſita non reperit. Libro autem, inquit, quarto Hiſtoriæ animalium cap. 4. Teſtatorum differentiæ leguntur huiuſmodi: Eorum quædam Turbinata eſſe στρομβώδη: alia non turbinata. Ruſſus ex his μονόθυρα ſunt quæ teſta vna con- *Digreſſio de Vniualuibus.* tinentur, δίθυρα, quæ duabus. Sunt item quibus altera pars ſuperficiei detecta carnem H *Turbinata qualia.* oſtendat, vt Patellæ. Tanquam Patellæ inter non Turbinata genus tertium conſtituant, à cæteris duobus, biualuibus, inquam, vniualuibuſque diuerſum: cùm tamen recentiores pleriq; omnes Patellas vniualues faciant. Certè hoc in loco Ariſtoteles tria genera apertè conſtituit, vt retulimus, & Gaza ſimiliter tranſtulit, ita nimirum ſentiens. Turbinatorum carnem includi, niſi quòd ceruicem & caput exerunt cùm lubet: Non turbinatorum verò in alijs includi teſta vel gemina, vt in Chamis; vel ſingulari, quorum ſpeciem nullam nomi- *Concha Venerea vniualuis non eſt.* nauit: videtur autem de Conchis illis ſentire, quas Venereas aut Porcellanas vulgò nominant: nam ſi Ariſtoteles ſub monothyris illas non comprehendit, quodnam aliud genus *Patella.* eis aſſignabimus? Præterea cùm non modo dithyras, ſed monothyras quoque Conchas fuiſſe teſtis, has ſingulari, illas geminis contineri & includi (περιέχεσθαι) dicat, Patellæ etſi Concham vel teſtã vnam duntaxat habeant, ea tamen non continentur aut includũtur: ſed altera parte nuda ſunt, qua ſaxo adhærẽt, quod eis alterius teſtæ loco eſt: Quàobrẽ aut tria

ſtatim,

A ſtatim,vt hic Ariſtoteles, non turbinatorum ponemus genera, aut potius bina tantùm in ptima diuiſione, ita vt eorum alia ditbyra ſint, alia monothyra, & horum rurſus ſpecies duæ:vna quæ teſta ſua ſe in orbem colligente carnem occultat,vt Conchæ Venereæ: altera, vt Patella, quæ carnem ex dimidia parte nudam oſtendunt. Addit & quartum genus Ariſtoteles, eorum quæ omnino & omni ex parte ſolida includantur, vt ſunt Tethya. Paulò pòſt, cùm ſcribit; Papauer Conchæ omnes habent, ſed alia parte Patellæ, alia binalues; videtur Patellas ceu vniualues, biualuibus opponere; quod quidem eo modo fieri poteſt, vt iam dictum eſt. Verùm quarto de partibus animalium cap. 5. è ſolis Patellis videtur vniualuium genus conſtituere Ariſtoteles; Vniualue genus, inquit, quòd ſaxis teſta in dorſum data adhæret, ſeruari poteſt: ſitq; alieno ſepto quodammodo binalue, vt quę Patellę vocantur. Sed ne aduerſetur ipſe ſibi Ariſtoteles,ita,vt prædiximus, vniualuium genus illud Concharum quas Venereas cognominauimus ignotũ fuiſſe quis putet, quod non in Mediterraneo (ni fallor) ſed in Oceano tãtùm generentur,& ex India etiam, aut alijs ad Orientem ſitis regionibus maritimis adſerantur. Plinij quidem ſæculo notas fuiſſe dubium non eſt. Dubitet etiam aliquis an tbyræ, hoc eſt valuæ nomen, in

Teſtatorum quartum genus.

Conchæ Venereæ Ariſtoteli ignota.

B globum ſe colligenti Conchæ rectè poſſit attribui: Patellarum ſanè teſtis multò aptiùs quadrare videtur, quæ etiamſi ſimplices ſunt, biualuium tamen teſtas referunt. Hactenus Zoographus. Sed vt vnde noſtra digreſſa eſt oratio, reuertamur, Iſaacus Caſaubonus eundem Athenæi locum ceu mendoſum, & pauci faciendum arguit. Solet, inquit, Athenæus, quicquid de eadem re varijs locis diſpersè ſcriptum inuenit, in vnum congerere. Sic cùm ſuper Oſtreis ait, Ἀριστοτέλης δὲ &c. ἔν τε φησι, &c. pleraq; omnia deſcribuntur quæ de Oſtreis philoſophus dixerat, non in ijs ſolùm libris qui hodie extant, ſed quædam etiam in ijs quos hodie non habemus: nam hiſtoriarum lib.4.cap. 4. ὀστρακοδέρμων diuerſa non parum inſtituitur diuiſio: qui tamen locus cum iſto eſt conferendus. Rectè autem doctiſſimus Zoographus, quo loco ſcriptum eſt, etiam in membranis, etiam in Epitoma, λεπὰς δὲ δίθυρον καὶ λεπόστρακον, legendum cenſuit μονόθυρον & στρακόστρακον. Nam ſi haberet Patella duas θύρας idest, teſtas, hærere ſaxis non poſſet, quod huic Oſtreo proprium atq; ἰδιαίτατον eſt. Ipſius Ariſtotelis verba ſunt, de partibus lib.4.cap. 5. τοῖς δὲ μονοθύροις ἐν τῷ πυθμένι ἡ μηκών, οἷον ταῖς λεπάσι. Oſtreorum diſtributio, quæ ex Ariſtotele hic (ex Athenæo) affertur in duo genera συμφυῶν & μονοφυῶν longè clariùs in philoſophi hi-

Patella cur ſaxis nõ hæreat.

C ſtorijs explicatur. συμφυὲς, ait Athenæus, μῦς. μονοφυὲς δὲ καὶ λειόστρακον, σωλὴν καὶ βάλανος. cohærentibus teſtis conſtat Muſculus, vna teſta, eaq; læui, Solen, & Glans. Quanto clariora & dilucidiora verba quæ aſcribemus? τῶν διθύρων τὰ μὲν ἐστιν ἀναπτυκτά, οἷον οἱ κτένες, καὶ οἱ μύες. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, τῇ μὲν συμπέφυκε, τῇ δὲ διαλέλυται, ὥστε συγκλείεσθαι, καὶ ἀνοίγεσθαι. τὰ δὲ δίθυρα μέν ἐστιν ὁμοίως δὲ συμπέφυκεν ἐπ' ἀμφότερα, οἷον οἱ σωλῆνες. Oſtreorum διθύρων quæ binis foribus vtrinq; concluduntur; quædam ait eſſe ex parte biantia, vt Pectines, & Muſculos: quædam vtraq; ex parte cohærentes fores habere, vt Solenes. Quibus verbis contradicere vides philoſophum dipnoſophiſtæ, nam hic Solenes facit μονοφυεῖς, ille συμφυεῖς: quod diſſidium etſi non nego poſſe componi, tamen an iſtas ἐναντιοφανείας in ſuis ſcriptis reliquerit philoſophus accuratiſſimus, iure dubites. Quæ ſequuntur obſcura ſunt, κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν κόγχη. Dalechamp. ambobus id commune generibus eſt, quòd operiuntur teſta, frigida planè ſententia; nam cùm de ſolis Teſtaceis ſit ſermo, quid erat opus hac admonitione? & quare dicit ἀμφοῖν potiùs quàm πᾶσι. Enimuero quæ philoſophi mens fuerit, non diuino: verba autem hoc ſonant. commune ex ambobus eſt Concha, ἐξ ἀμφοῖν, ex vtroque genere τῶν μονοφυῶν καὶ

Biualuium diuerſitas.

Dalechampij error.

D συμφυῶν. Ait Conchas, quæ peculiaris eſt ſpecies Teſtaceorum, naturam vtriuſq; generis participare tam eorum quæ clauduntur, quàm eorum quæ ab vno tantùm extremo. Sic Caſaubonus. Nos omnia, quæcunque ad differentias varias pertinentia memorię prodidit Ariſtoteles ex Theodoro Gaza referemus vel ea ratione, quoniam aliquoties in hoc opere ex vſu ſunt futura. In quarto itaq; de partibus animalium quinto capite ita ſcribit: Sunt Teſtatorum genera plura. Alia non turbinata ſunt, alia biualuia, alia vniualuia. Sed turbinata biualuibus quodammodo aſſimilantur, quippe quę omnia operculo quodam congenito, carni parulæ oppoſito claudantur, vt Purpurę, Buccina, Natices & reliqua generis eiuſdem: idq; prę ſidij cauſa. Qua enim teſta non protegit, facile offendi poſſet ab ijs quę extrinſecus inciderent. Cęterùm vniualue genus quòd ſaxis teſta in dorſum data adhęret, ſeruari poteſt: ſitq; alieno ſepto quodammodo biualue, vt quę Patellę vocantur. Biualue ſe concludendo tuetur, vt Pectines, vt Mituli. Turbinatum cruſta illa pręte- nui, quę à fronte integitur, quaſi biualue ex vniualui efficitur. In quarto de hiſtoria

Teſtaceorum differẽtia ex Ariſtotele.

Turbinata cur biualuibus aſſimilẽtur.

V 2 cap.

Caro Teſtaceorum & Cruſtatorũ. cap. 4. hæc habet omnia, Quæ verò teſta operiuntur animalia, vt Vmbilici, Cochleæ, E
& omnia quæ Oſtrei nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus carnem quæcunque, ſimiliter atque Cruſtata habent: quippe quæ intus eam contineant, teſtaque foris claudantur, nec intra ſe durum habeant quicquam. Sed ipſa inter ſeſe numeroſa diſcrepant differentia, tum teſtæ, tùm carnis interioris ratione.
Echini carne carent. Alijs enim in eo genere nulla eſt caro, vt Echinis: alijs eſt ſed penitus incluſa, nec vlla ex parte conſpecta, excepto capite,
Limax. vt terreſtrium Limacibus, & ijs quæ Cocalia quidam appellarunt, & aquatilium Purpu-
Cocalia. ris, Buccinis, Cochleis & reliquis omnibus Turbinatis Cætera aut duplici conſtant valuula aut ſimplici, vt genus alterum biualue, alterum vniualue poſſit nominari. Biualue appello, quod gemina teſta continetur: vniualue, quod teſta ſingulari clauditur. Sunt item
Biualue, & quod vniualue. quibus altera pars ſuperficiei detecta carnem oſtendat, vt Patellæ. Biualuis generis pars clusilis eſt, vt Pectunculi & Mituli. Eiuſmodi namq; omnia parte altera ligata, altera ſoluta conſtant, vt & concludi poſſint, & aperiri. Alia binis quidem concluſa valuulis ſunt,
Biualuium differentia. verùm vtroq; latere connexa, vt Vngues, ſiue Digiti. Non deſunt, quæ teſta tota occulentur, vt nulla ex parte carnem detectã habeãt, vt quæ Vertibula ſiue Tubera & Callos ape-
Vnguis. Vertibula. lamus. Ipſarum autem teſtarum magna varietas: nã aliæ læues, vt Vngues, Mituli, & Cõ- F
charum quædam, quas aliqui Galadas appellant: aliæ ſcabræ, vt Oſtreæ, Pinnæ, & Con-
Differentia à teſtis. chæ nonnullæ & Buccina. Quædam etiam pectinatim diuiſæ, vt Pectunculi, & Concharum nonnullæ. Craſſitudine quoq; differunt, & tenuitate, tum totius, tum partis: velut labrorum. Alijs enim labra tenuia, vt Mitulis, alijs craſſa, vt Oſtreis. Item alia ſe mouent,
A motu. vt Pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam & de ferramento, quo capiuntur, ſæpè exiliunt. Alia item natura immobili ſunt, vt nunquam ſedem, in qua hærent, ſpon-
Pinna immobilis. te ipſa mutare valeant, vt Pinna. Omne ſanè Turbinatorum genus mouetur, & ſerpit. Patellla etiam ſaxis abſolui, in paſtumq; ferri ſolita eſt. Commune autem & ijs, quæ adhuc enumeraui & cæteris Teſtacei generis, vt teſta intus æqualis læuiſq; habetur. Caro
A carne. biualuis & vniualuis generis ita teſtæ adhæret, vt niſi per vim nequeat detrahi. At turbinati laxior continetur & abſolutior: cui generi peculiare eſt vt teſtæ poſtrema à capite intorqueantur. Operculum etiam eadem iam inde ab ortu naturæ omnia gerunt. Mouen-
Ab operculo. Vt mouẽatur tur item eadem omnia parte dextra, non ad vertiginem ſiue clauiculam, ſed in aduerſum. Partes exteriores eius generis differentijs ijs variantur. Interiorum natura ſimilis quodam
Differentia partiũ interiorum. modo in omnibus eſt, maximeq; in turbinatis. Differunt enim inter ſe magnitudinis, ex- G
ceſſuſq; affectu. Nec verò multùm vniualue, ac biualue genus concluſile ſibi diſſident, quippe quæ parum differentiæ inter ſe afferant: quanquam longè ab immobilibus diſcrepent; quod latius poſtea patebit. Natura ergo Turbinatorum ſimilis conſtat, nec niſi ma-
Turbinatorũ diſcrimẽ & deſcriptio. gnitudine variat, vt modò dixi. Alijs enim partes maiores atq; euidentiores: alijs minores, obſcurioreſq; ſunt. Adhæc diſcrimen illud duritiæ, mollitiæ, cæterarumque generis eiuſdem affectionum. Caro enim prima in ore teſtæ, quam omnia toroſiuſculam habent,
Caro. Caput. alijs magis talis, alijs minus. Caput eius medio partis prominulum iungitur, & cornicula duo quæ pro magnitudine animantis plus minus capiunt incrementi. Exerunt caput more omnia eodem, idemque per motum retrahunt intrò. Nonnullis etiam os, & dentes acuti, breues & tenues, vt Cochleis. Promuſcidas item gerunt more muſcarum: quod quidem membrum linguæ effigiem præ ſe fert. Habent hoc idem & Purpuræ & Buccina,
Os. Dentes. firmum, & toroſum, quo ſimiliter vt Aſili atq; Tabani, quadrupedum tergora penetrant: imò longè validiùs: teſtas enim eſcarum poſſunt pertorare. Venter os protinus excipit,
Promuſcides Venter. ſimilis in Vmbilicis gutturi auium: habentq; parte inferiore duo quædam albida torola, mammis ſimilia, cuiuſmodi caruncųlas, vel in Sepijs eſſe animaduertimus, ſed hæc toro- H
Gula. ſiora. Gula à ventre duplex, longa porrigit ſe vſq; ad Papauer, quod poſtremum fundo commiſſum eſt. Hæc ergo, vt in Purpuris & Buccinis conſpicua, in clauicula teſtæ conti-
Inteſtinum. Papauer quibus horum generum inſit. nentur. Quod autem gulæ ſubiungitur, inteſtinum eſt, gulæ ipſi continuum, ſimplexq; ex toto, vſque ad exitum: cuius initiùm circa anfractum papaueris eſt, quà & laxius hæret. Quod enim Papauer appellamus, quaſi materia vacans, atq; excrementitia, magna ſui parte in omnibus generibus Teſtaceis in eſt: Hinc ſurſum verſus replicans, carnis repetit ſedem, finitq; ad caput: vnde eijcitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis generibus, tam aquaticis, quàm terreſtribus. Membrana in grandiuſculis Vmbilicis à ventre gulæ attexitur continua, per quam meatus prolixior albicans colore, ſimilis ſuperioribus illis mammillantibus carniculis tendit. Habet etiam inciſuras, quales in ouis locuſtarum habentur: verùm hoc albidum, illud rubidum eſt. Nullus exitus huic nullum foramen poſtremum patet, ſed prætenui membrana cauo productus anguſto continetur.

Tendunt

A Tendunt ab inteſtino ad imum nigrantia quædam aſpera, atq; continua, qualia vel in Teſtudine viſuntur, vel minus nigra. Cæteri quoq; Vmbilici hæc habent eadem, ſed quò minores, eo minutiora. Vniualue autem & biualue genus partim ijs ſimile eſt, partim diuerſum. Caput enim & cornicula & os obtinent, atq; etiam quod linguæ ſpeciem gerat: verùm hæc in minutioribus ſenſum præ ſua exignitate effugiunt. Nonnulla etiam ex inanimatis, aut non mouentibus percipi nequeunt. Papauer illud, quòd etiam mutem appellamus, omnia habent, ſed non loco eodem, nec par, nec ex æquo manifeſtum, ſed Patellæ in imo, biualbia verò ad partem qua mutuo teſtarum complexu continentur. Capillamentis etiam illis hæc omnia circundantur: & quod ouum appellant, tempore, quo gigni ſolet, ambitu alterius lateris oræ continentur, videlicet ijs, quibus datum id à natura eſt, ſicut etiam albugo Vmbilicis: id enim illis iunctum ſimile intelligimus. Sed eiuſmodi partes, vt dixi, cùm conſpicuæ in magnis habeantur, in paruis tamen aut nullo pacto, aut vix ſentiuntur: quamobrem in magnis Pectunculis præcipuè patent, quod genus ideſt, cui altera valuularum latior, velut tegmen ſuperpoſita eſt: Oſtium excrementi cæteris à latere eſt. Foramen enim quo egerant, omnia habent:

Biualuia, & vniualuia, vt à turbinatis differãt Caput. *Papauer non omnibus eodem loco.* *Ouum.* *Anus vbi.* *Papauer excrementitiũ.*

B quippe cùm papauer illud, vt iam dictum eſt, excrementitium quiddam omnia membrana contentum ſortiantur. At illi, quod ouum appellant, foramen, nullo in genere, tributum videmus, ſed carni ipſi intumeſcit: nec eadem, qua inteſtinum, parte continetur, ſed dextera, cùm inteſtinum habeat ſiniſtra. Cæteris ergo talis excrementi exitus eſt. At verò Patella fera, quam marinam aurem quidam appellarunt, parte ima teſtæ excernitur, qua foramen habetur. Ventrem etiam poſt os eſſe, in hoc eodem Patellæ genere conſtat, atque etiam ouis illa ſimilia. Sed quis eorum cuique ſitus ſit, diligentiùs ex diſſectionibus petendum eſt. Hæc omnia itaq; philoſophus, qui & in ſeptimo libri quarti de partibus animalium capite de partibus horum Teſtaceorum exterioribus iſthæc prodidit. Teſtatorum corpus non multiplex eſt. Cuius rei cauſa eſt, quòd eorum natura ſtabilis eſt. Quæ enim nobiliora ſunt, hæc plures habeant partes neceſſe eſt: quoniam actiones eorum ſint & officia. Plura enim deſiderant inſtrumenta ea quæ plures motiones exercent. Ad hæc, aut omnino immobilia ſunt, aut parum motus adipiſcuntur. Verùm natura conſulens eorum ſaluti, duritiam teſtæ obduxit. Sunt alia vniualuia, alia biualuia, alia turbinata, vt dictum iam eſt. Turbinati etiam generis

Patella aurialis. *Teſtacea cur paucio res habeant partes.* *Teſtacea cur eiſdem.*

C alia in anfractum intorta ſunt, vt Buccina: alia in globum tantùm circumacta, vt Echinorum genus, nec non biualuium: alia reſeratilia ſunt, vt Pectines & Mituli. Ab altero enim latere nodo ligantur, quædam vtroq; latere connexa ſunt, vt Vnguium genus. Habent omnia Teſtata caput infra, plantarum modo. Cuius rei cauſa eſt, quod cibum de imo capiant, vt plantæ radicibus ſuis hauriunt. Itaque ijs vſu euenit, vt inferiora habeant ſuprà, ſuperiora infrà. Membrana obducit, qua portio potulenta humoris tranſmiſſa, liquataq; cibo aſſumitur. Nullum ex ijs eſt, quod capite careat. Cæteræ corporis partes nomine vacant, præter eam, quæ cibum recipit. Differunt prætere loco generationis inter ſe, quemadmodum idem diligentiſſimus Philoſophus hiſce verbis docuit. Teſtacea omnia ſponte naturæ in limo diuerſa, pro differentia limi oriuntur: nam in cœnoſo Oſtreæ, in arenoſo Conchæ. Rimis cauerniſque ſaxorum Vertibula generantur & Glandes, & quæ per ſumma adhærent, vt Patellæ & Natices. Omnia id genus celeri incremento augentur, ſed præcipuè Purpuræ, atque Pectines, quippe quæ anno perfici poſſunt. Naſcitur ergo Concharum genus, quemadmodum expoſitum eſt, ſed locis varijs: nam alia vadis, alia gurgite, alia duris locis atq; aſperis,

Turbinatorũ differentia. *Caput omnia habent infra & cur.* *Loco differre Teſtacea.* *Lib. 5. Hiſt. cap. 15.*

D alia arenoſis: & alia ſedem mutant, alia ſtabiliter degunt. Pinna ex ijs quæ ſedem nunquam mutare ſolent, radice innituntur. Vngues & Conchæ nulla innitentes radice permanent: euulſæ viuere præterea nequeunt pinnæ. Mirum quod prodidit Strabo, Conchyliorum quædam eſſe, quæ mugitum edunt in Nilo. Ex recentioribus Rondeletius quàm breuiſſimè, & luculenter differentias Teſtaceorum ſic complexus eſt. Ab his, alia ab alijs, teſtæ duritia ſuperantur vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim iſta Oſtracodermis ſubijcit Ariſtoteles. Nos ſtellas pro Inſectis marinis edidimus in opere noſtro de Inſectis) longè minus dura teſta conteguntur, quàm Purpuræ, & Buccina. Alia vndiq; circumteguntur, vt interioris corporis, nihil cerni poſſit, vt Oſtrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantùm parte teſtam habent, alteri parti teſtæ loco eſt ſcopoli pars cui hæret. Chamæ & Dactyli ſiue Solenes vtriſq; extremis nõ integuntur, per quæ caput & poſteriorem partẽ exerunt. Eorũ quæ vndiq; integuntur, quæ turbinata ſunt, vt Purpura, Buccinum, alia turbinata non ſunt, vt Conchæ quæ à noſtris Porcellaines vocantur.

Quæ ſedem mutent, & quæ non. *li. 17. Geog.* *Teſtaceorum differentiæ ex Rondeletio.* *A tegminib.*

Alia vnica Concha conſtant, vt Lepades, alia duabus, vt Mituli. Teſtarum aliæ læues, vt E
Vnguium, Mitulorum, aliæ aſperæ vt Purpurarum, Buccinorum, Oſtreorum, quarum
rurſus teſtarum permagna eſt in aſperitate varietas; quæ in ſingulis declarabitur. Co-
lore etiam diſtinguuntur, quòd hæc vnius coloris ſit, vt Mytulorum teſta nigra eſt, a-
A motione. liæ flauæ, aliæ rubræ ſunt, aliæ varijs coloribus depictæ. Differunt & motione: nam
quædam in ſtabili ſede permanent, vt Pholades, quæque in ſaxorum cauis, & alijs in
locis degunt, vt Oſtrea, Pinnæ. Mouentur Purpuræ & Turbinata, & Chamæ læues, quas
in gyrum verti in aqua vidimus. Differunt etiam teſtarum adhæſione. Etenim alia vin-
culis validioribus alligantur teſtis vt Mytuli, Pinnæ, Vngues. Quæ verò in Turbinatis
teſtis ſunt, nullo eis vinculo annexa ſunt, ſed poſterior tantùm pars circa teſtæ volumen
clauiculatim intorquetur. Sunt & aliæ ferè infinitæ Oſtracodermorum differentiæ, quem-
admodum ipſa infinita ferè ſunt, quæ ex ſingulorum hiſtoria petendæ ſunt, nec diffe-
rentiæ ſolùm, ſed etiam ea, in quibus omnia conueniunt, vt quòd omnia *μήκωνα* habeant,
ſed non loco eodem, neque æqualem, neque ex æquo manifeſtum. Quod modò ad par-
tes eorum pertinet, earumq; vſum ac neceſſitatem, de his licet quædam etiam ſuprâdi-
cta ſint, cùm non vno in loco locutus ſit philoſophus, nonnulla hîc rurſus recenſebimus. F
De partium Teſtaceorum vſu. Inter has primùm occurrit teſta, de qua ille ſic in ſecundo de partibus earumq; cauſis
capite octauo meminit. Cruſtata omnia extra ſe munita ſeruantur, velut Cancri, genuſq;
Teſta. omne Locuſtarum, atq; etiam Teſtatorum, vt quæ Oſtreæ appellantur. His enim omni-
Caro. bus caro intus; terrenum autem illud, quod contineat & conſeruet, foris eſt. Nam præ-
Cur teſtã non habeat. ter ipſum continendi officium, quoniam eorum natura parum caloris obtinet, cùm ſan-
guine careant, idcirco teſta veluti furnulus quidem amplectens conſeruat inteſtinum
calorem, & tuetur. Cur verò non mutent teſtam vt Cruſtacea ſuam Cruſtam, triplici
de cauſa id fieri putant, nimirum quia non mouentur, quia non ſiccantur, durior enim
Cur dura ſint teſta. teſta & craſſior quàm Cruſta, & quia parum viuunt. Cauſa duritiei eſt tenerum eorum
corpus, quod meminit etiam Iulius Scaliger his verbis: Mollia igitur ipſa intus, opus
Exer. 222. habuere duritia exteriore. Ita oſſa tum alijs, tum Sepiæ conſtituta fuere intus ad conſi-
ſtendum. His extra & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quæ proportio
etiam in multis fructibus eſt. Vt quibuſdam interna, alijs extima ſua ſit duritia. Ita alijs
alia adiunxit præſidia; alijs denegauit; vt Pulmonibus marinis, ob vilitatem, Echinis,
Pulmo marinus cur non tectus. ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris: Lepori marino admirabilem faculta- G
tem. Is tametſi informis, ac mollis caro: tamen nullis tempeſtatum agitationibus ita ſu-
peratur, vt in litus eijci poſſit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs tamen dedit
Lepus marinus. qua ſibi iam fabricata compararent, vt Carcinadi: vacuas enim indigenis Conchas &
quærit, & inuenit, & ſubit & ſubinde mutat: ſi ita ei facta ſit acceſſio corporis, vt priori-
Carcinas. bus ædibus capi nequeat. Catus & inquilinus, & œconomicus, magiſtra natura. Extat
item problema apud Ariſtotelem, cur lapides & teſtæ in mari rotunda reddantur? An
quia extrema, inquit, compari ademptu circumfracta, in rotundam ſe colligant ſpeciem?
Sect. 22. hæc enim ſola ſimili extremo clauditur, mare aut quoquo verſus agitando pariter circum
Probl. 36. vndiq; frangit, atq; obtundit. Eſt & ſcitu dignum, cur ſtrias habeant nonnulla, nonnulla
Cur Teſta in mari rotũda reddantur. verò non habeant: ſuper qua re audi aliam Scaligeri exercitationem aduerſus Carda-
num, qui ſtriarum in hiſce Conchylijs ordinem, cùm vellet ad certam ſibiq; notam redu-
cere cauſam, ita ſcribit. Fit autem varietas tum ſtriæ certo ordine: quoniam res parua,
Strias cur habeant teſtata. variata ac miſta, etiam obiter, dum æqualiter creſcunt ſpatia, certo ordine laborata vide-
tur. Siccine Cardane, inquit Scaliger, quare manus duas habeam, cauſam reddis? Quia
Exer. 220. manus duas infans cùm haberem, ſimul cum corpore creuerunt. Hoc non eſt, τὸ ἔχειν H
ſed τὸ μὴ ἐκ ἔχειν, oſtendere cauſſam, Strias habent Buccini, quia eis ablati non ſunt:
Ego verò, ſi me, cauſas haſce quod neſciam irrideatis; non iratus dicam, vos omnes
philoſophos; ſubtiliores inſanire. Namq; partim cauſas cùm ex vtilitatibus eliciamus,
quarum partium nullus vſus percipi queat, eæ partes ſui quoq; cauſas nobis ignotas ha-
bent. Eiuſmodi eſt color, læuitas, ſtria, ſplendor; oræ in plantis crenatæ, ſerratæ, den-
tatæ, ſinuatæ. Quippe in calidis ac frigidis æquè ſpectantur, Natura verò plus luſit in
Lib. 4. de rer. nat. noſtrarum mentium agitationibus quàm in ſtriarum, macularumùe tum ordine, tum va-
rietate. Atque hæc de teſtis ſiue operimentis, quibus adde quod ait Lucretius natu-
Oculi an ſint teſtatis. ram omnia ferè ſua dediſſe operimenta: canit enim.

Propterea q; ferè res omnes aut corio ſunt
L. 1. Hiſt. c. 9. *Aut ſeta, aut Conchis, aut callo, aut cortice tecta.*

Ariſtoteles Teſtatis oculos eſſe negat. Etenim ſic ſcribit: Habent profectò oculos, cùm

cætera

A cætera animalium genera omnia præterquam teſta intecta, & ſi quid imperfectum eſt aliud.
Lego tamen in epiſtola quadam Plinij, Inſectorum omnium & quibus Teſtacea operimen- *Epiſt. 136.*
ta, oculos moueri, tantum abeſt vt neget habere. De internis partibus & excrementis, hæc
ferè philoſophus reliquit. Cruſtatorum & Mollium more binos dentes habent primores, *Interiora te-*
& carnoſum illud quod linguæ proportionatur, ad cibum ſentiendum, ſiue quo volupta- *ſtatorum De-*
tem eſculentorum diſcernunt: tum ſtomachum ori continuò iunctum, exiguum propor- *tes.*
tione ſuorum corporum magnitudinis, hicq; à ventre excipitur; dein inteſtinum ſimplex *Stomachus.*
vſque ad exitum inteſtini dirigitur. Singula autem Teſtatorum genera has eaſdem obti-
nent partes, ſed alia explanatiùs, alia obſcuriùs, quanquam maiora conſpectum earum præ-
beant euidentiorem. Ori autem iungitur quaſi ingluuies auium, in qua ſtomachus eſt, quem
excipit venter, in quo ſitum eſt quod papauer (μήκων) appellatur, mox inteſtinum conti- *Ingluuies.*
nuum tendit ſimplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus enim Teſtaceis ineſt *Venter.*
hoc excrementum, quod vel eſculentum eſſe præcipuè ſentitur. Et mox rurſus. Caro non *Inteſtinum.*
æquè omnium eſculenta eſt. Et excrementum, quod papauer vocatur, quibuſdam cibo *Papauer.*
idoneum. Continent hoc Turbinata omnia ſua clauicula; vniualuia ſuo fundo, vt Patellæ. *Caro.*
B biualuia, qua nodo ligantur, quod autem ouum vocatur, latere dextro biualuia habent, *Papauer qui-*
altero latere oſtium excrementi continent. Sed errore ouum id vocatur, quippe quod tale *bus & vbi.*
ſit, quale eſt pingue in ſanguineo genere, cùm viget. Quamobrem fieri ſolet per id tempus *Ouum.*
anni, quo vigent, ſcilicet vêre & autumno. Laborant enim Teſtata omnia per frigus & æſtum
atq; exuperantiam temporis pati nequeunt. Aliàs etiam Teſtatum genus omnino partim
Mollibus ſimile eſſe dicit. Quà enim foris, inquit, terrenam portionem, intus carneam ha-
bent, Cruſtatis aſſimilantur: quà autem forma eiuſmodi corporis conſtat, cum Mollibus *L.4.Hiſ.c.*
conuenit omne quodammodo, ſed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum con- *Vt Cruſta*
torquentur. Natura enim eorum vtrorumq; perinde ſe habet, quaſi quis directa linea (vt *& Mollib.*
in quadrupedum & hominum genere eſt) primùm extrema lineæ parte ſuperiore os ſitum *ſimilia.*
intelligat: qua à: mox ſtomachum, quà b: tum ventrem, quà c: deinde inteſtinum vſq; in
oſtium excrementi, quà d: hæc ita in ſanguineo genere diſpoſita ſunt; & caput pectusque
locum obtinent primum. Reliqua ipſorum gratia, aut motus cauſa à natura adiecta ſunt.
Sed hæc antè etiam fuſiùs diximus. Hermolaus Concharum carnes interiores, Græcè Spon- *Carnis nomi-*
dylos ſcribit, latinè callos, item omnem callum Pinnæ & Conchilij interiorem, papauer *na.*
C quoque dici. Ariſtoteles vocat τὴν σάρκα, τὸ σαρκῶδες, τὸ ἴσω τῶν ὀστρέων τὸ σαρκῶδες.
Hanc Teſtaceorum, vti & Cruſtaceorum carnem decreſcente Luna diminui, creſcente verò *Luna decre-*
augeri & philoſophi & aliorum multorum ſcriptorum teſtimonio conſtat. Plinius de luna. *ſcente carnē*
Quo vera coniectatio exiſtit, haud fruſtra ſpiritum ſidus Lunæ exiſtimari. Hoc eſſe quod *teſtatorum*
terras ſaturet, accedensq; corpora impleat, abſcedensq; inaniat. Ideo cum incremento *minui.*
eius augeri Conchylia & maximè ſpiritum ſentire, quibus ſanguis non ſit. Lucilius apud *Lib.2.c.99.*
Gellium. Luna alit Oſtrea, & implet Echinos, muribus & pecori fibras addit. Horatius: *Lib.7.c.20.*
Lubrica naſcentes implent Conchylia lunæ. *Lib.2.ſat.4.*
Oppianus hinc capiendi tempus deſumit. *Li.5.de piſ.*

Ἔθνεα δ' ὅσ' ἀκόρυτα, τά θ' ἑρπύζουσι θαλάσσῃ.
Πάντα φάτις μήνης μὲν ἀεξομένης κατὰ κύκλον,
Σαρκὶ περιπλήθειν, καὶ πλείονα ταί μεν ἔσεσθαι.
Φθινούσης δ' ἐξ αὖτις ἀφαυροτέροισι μέλεσσι,
Ῥικνοῦσθαι. τοίη τις ἐνὶ σφίσιν ἔστιν ἀνάγκη.

hoc eſt, vt Laurentius Lippius Collenſis carmine reddidit:

D *Gentes quæ duro clauduntur tegmine teſtæ,*
Quæ ſerpunt ponto, cùm Luna impleuerit orbem,
Fama refert proprio plenas pingueſcere tecto,
Sed cùm multiuaga decreſcunt cornua Lunæ,
Diminui graciles, talis ſunt lege coactæ.

Aelianus non hanc tantùm in luna potentiam agnoſcit, (proprium eſſe inquiens teſta cru- *Li.9.de ani-*
ſtanè intectorum, vt ad decreſcentem lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent) *mal.c.6.*
verùm & iumenta imbecilliora infirmioraq; cùm decreſcit illud ſidus pronaſci: eamque *Li.3.de ſan.*
ob cauſam harum rerum prudentes in hac menſis parte genita, quod minus præſtabilia *cap.56.*
ſint, conſulere, vt non alantur. Cardanus lumine lunæ non augeri putat, ſed impleri, hoc *Cardani opi-*
eſt, vt ipſe exponit, pingueſcere. Sed verba adſcribam: Cur non ſolùm Conchylia, inquit, *nio, cur cre-*
ſed exanguium quæ in aqua degunt, omne fermè genus lunæ lumine impleatur, cauſam *ſce - luna*
reddere difficile non eſt: non enim ob incrementum, non enim pinguiora, ſed humidiora *augeantur.*
enade-

euaderent: pingueſcunt ergo, quoniam dum quæ (aquæ) & limus quibus veſcuntur, E attenuantur, extenuantur, exconcoquuntur, ideo meliùs nutriant, calor quoq;, qui in cunctis animantibus augetur, in his ob propriam imbecillitatem euidenter augetur, quo fit vt duplici cauſa pingueſcant.

Pierij Valeriani opinio.

Pierius Valerianus aliam habuit opinionem, nam rationem redditurus, cur, ſi quid abditum & arcanum luci proditum, ac releuatum oſtendere qnis vellet, Pagurum & eius generis piſces, qui latebris gaudent, face appoſita figurabant: conſtat inquit, eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitiſſimis etiam cauernis euocari:

Cancri ad ſplendorem accurrunt.

Ea verò de cauſa Cancri ad nocturni luminis ſplendorem accurrunt, quòd id omne genus Teſtacea noctu plurimùm paſci ſolent: comperrumq; eſt plenilunio ea magis pingueſcere, propterea quòd liceat his tota runc nocte pabulari, copioſioribuſque tunc eſcis enutriri: vnde pinguiores fiant, vt ij exiſtimant, qui plenilunio nullam ineſſe vim cœlitus bæc in Cruſtaceis efficiendi, remq; ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt: quamuis vnà cum Baſilio Magno, magna pbiloſophorum pars ſentiat.

In Hexahomil. 6. *Baſilij opinio.*

Baſilius autem ſic ſcribit. Atqui corporibus animalium conſtituendis, cæterarumq; rerum, quæ à terra naſcuntur, non mediocriter Lunæ mutationes conducere reor. Nam alio modo corpora cùm ipſa decreſcit, alio, cùm accreſcit, afficiuntur; etenim nunc raræ F fiunt, inaniaq; cùm imminuitur. Nunc contrà Luna accreſcente & ad luminis plenum properante orbem, corpora rurſus diffarciuntur, & implentur: propterea quòd humorem quendam calori immixtum, in profundum vſq; tum imprimit occultè atq; immittit.

Lunæ vis.

Declarant id ita eſſe tum ij qui ſub dio lunaq; dormiunt, capita quorum vltra modum humore replentur, tum animantia nuperrimè iugulata, quæ mox incurſu impreſſioneq; lunæ permutantur: tum etiam animalium cerebra, & animantium in mari degentium ea quæ humore copioſo prædita ſunt: arborumq; medullæ, quæ ſua ſanè mutatione conuertere luna cuncta non poſſet, niſi quid immenſum (vt ſcriptura teſtatur) exurperanſq; viribus eſſet. Hæc ille. Iam dicamus de nutritione.

Vt nutriantur.

Nutriuntur Oſtracodermæ more plantarum, per poros vt inquit Albertus, vndiq; nutrimentum trahentia, cuius, inquit, ſignum eſt, quòd piſcatores Flandriæ & Germaniæ colligunt Oſtreum quod eſt vnius teſtæ ſpiralis inſtar Cochleæ, & ponunt ſub arena iuxta mare: quamobrem natura non format eis caput. Ariſtoteles quoq; aquatilium plura ſaxis affixa vitam omnem traducere ſcribit, vt Conchæ (*ὀσϱίων*) genera plura: non deſſeq; complura, quæ cùm ſint abſoluta, mouere tamen ſe nequeant, vt Oſtreæ, & quæ tota ſimplici mitiotiq; G teſta opera, Vertibula appellantur & Calli, & Tubera.

Lib. 1. Hiſt. cap. 1. *Lib. 8. Hiſt. cap. 2.*

Alibi verò de eorum nutritionis modo ita loquitur: Cùm animalia trifariam in aquatile & terreſtre diuidantur: aut enim recipiendi aëris aquæùe neceſſitudine aut corporis temperatione, aut tertiò victus ratione: vitæ prorſus diſcrimen pro his diuiſionum membris conſequetur. Alia enim temperandi corporis gratia, & victus ratione, atq; etiam recipiendi aëris aut aquæ neceſſitate ita degent: alia temperamenti, victuſq; cauſa tantùm: Igitur eorum, quæ teſta operiuntur, nonnulla immota aluntur humore dulci, & potulento, qui per ſpiſſa tranſmittitur, cùm tenuior ipſe mari concocto eliciatur, quemadmodum & primo naturæ ortu inſtituuntur.

Dulcis aqua in mari eſt.

Dulcem autem contineri humorem in mari, atq; ita tranſmitti & percolari conſtat eo experimento, quo ſi ex cera vas tenui latere finxeris, idq; annexa linea in mare demittas inane die ac nocte vna, humoris copiam dulcis intra ſe colliget.

Vrtica vt nutriantur.

Vrticæ piſciculis fortè incidentibus veſcuntur. Os in medio habent, quod in maioribus euidentius eſt. Meatum etiam vt Oſtreæ, quo excrementa ſecedant, habent parte ſuperiore. Vrtica enim ipſa quaſi Oſtreorum caro eſſe videtur incluſa ſaxo, perinde vt teſta.

Patellæ.

Patellæ etiam ſecedunt abſoluentes ſeſe vt veſcantur. Quæ autem mobilia eademq; car- H ne veſcentia ſunt, ijs victus ex piſciculis eſt, vt Purpuris: ſunt enim carniuoræ, & quidem eſca huiuſmodi capiuntur, quanquam ijs etiam, quæ mari pullulant, alliciuntur.

Purpuræ. *Lib. 8. Hiſt. cap. 20.* *Purpuræ in fluuijs moriuntur.*

Anni pluuij eodem teſte, hiſce animalibus proſunt, præterquam Purpuris, cuius rei inditium eſſe ait, quòd ſi amnis in mare fluentis aquam guſtarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta eſt, dies circa quinquaginta. Alit altera alteram, eò quòd ſua teſta agnatum veluti algam, muſcumùe gerit. Quæ autem pro cibo ijs afferunt, ponderis cauſa adhiberi aiunt, vt in libra ſint grauiores. Cæteris ſqualor incommodus eſt, nam & pauciora redduntur & deteriora.

Pectines.

Et quidem Pectines tunc magis trahunt rufum colorē. Iam in Pyrrheo Euripo Pectines aliquando defuerunt, non modò propter ferramentum, quo piſcatores abradendo vbertim caperent, verùm etiam propter ſiccitates.

Quibus pluuia proſint.

Cæteris etiam Teſtatis imbres conducunt, propterea quod mare dulcius redditur: ſed frigus facit profectò, ne vel in Ponto, vel in fluuijs gigni poſſint, exceptis biforibus paucis.

LOCVS.

L·O C V S.

TESTACEA omnia ſponte naturæ in limo, ſed alia alio, oriri iam dictum ex Ariſtotele eſt. Et Collumella, vbi de piſcibus loquitur, limoſam maris regionem Cōchylijs idoneam eſſe ſcribit, Muticibuſq; & Oſtreis Purpurarumq; tum Concharum Pectunculis, vt ille loquitur. Mare verò ita amant, vt maris hieroglyphicum apud Aegyptios Conchylia haberentur, quamuis interim litora potius quàm altum mare amare videantur. Etenim ibi maior copia reperitur: ibique capienda eſſe docet Oppianus his verſibus. *Vbi naſcātur* *Lib.8.c.16.* *Vt mare ament.* *Li.5.de piſ.*

Τῶν δὲ τὰ μὲν δύνοντες ὑποβρυχα χερσὶ λέγοντες
Ἀνέρες ἐκ ψαμάθοιο, τὰ δ᾽ ἐκ σπιλάδων ἐρύουσι
Νωλεμὲς ἐμπεφυῶτα, τὰ δ᾽ ἢ ὅσσ᾽ ἔπτυσαν αὐταῖς
Κύματα καὶ βεθροισι λαχαινομένης ψαμάθοιο.
B *Illarum partem piſcator colligit altis*
Fluctibus, & fulua manibus comprendit arena,
Et partim innatas ſcopulis diſcerpit, at illas
Vndantes iaciunt turbati ad litora fluctus,
Vel in canoſas mittunt, pelluntq; lacunas.

Ouidius quoq; in extremo litore Conchas reperiri canit, & lapillos: *Li.2.Amo.*

Nec medius tenues conchas, pictoſue lapillos
Pontus habet, bibuli litoris illa mora eſt.

Et Lucretius: *Lib.2.*

Concharumq; genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, quà mollibus vndis
Litoris incurui bibulam lauat æquor arenam.

Iam verò teſtante Horatio.

— non omne mare eſt generoſa fertile concha.

Certè Ariſtoteles in Ponto neq; Mollia eſſe, neq; Teſtata ſcribit niſi locis quibuſdam pauca: contrà in mari rubro Teſtata omnia mira quadam magnitudine augeri. Celebrat hæc eadem poetarum recentiorum decus Iacobus Sanazarius. C *Vbi non ſint.* *Lib.9.Hiſt. cap. 28.*

Nam quòd rubra tumant fulgentibus æquora Conchis.

Aelius etiam Iulius Crotta, ſed à copia, non à magnitudine, *In rubro mari maxima Conchylia.*

Non tot fulgentis conniuent ſydera cælo
Tot nec Erytræo collucent litore conchæ.

In inſula Babylone magna eſſe ait Philoſtratus: Bibaga (Bibacta vocatur Artiano in hiſtoria Indica) etiam Oſtreis & Conchylijs referta eſt, vt Plinius memorat. Indiæ inſula eſt. Rauiſius Textor Lucrinum lacum ijſdem abundare ait: ſed è Lucrino lacu Oſtrea, non vniuerſaliter Conchæ commendabantur olim. Oſtrea & Conchylia (τὰ ὄστρεώδη καὶ κογχοειδῆ) omnia, inquit Strabo, & multitudine & amplitudine in mari extero excedunt: hic verò (circa Turditaniam) in primis, quòd ſcilicet fluxus & refluxus hic augeantur; qui cauſa, vt par eſt, magnitudinis & multitudinis propter exercitationem eorum exiſtunt. In litoribus maris Aegei copiam celebrat Martialis, dum canit: *Lib.1.Eleg.* *Lib. 3. 16.* *Lib.5.c.21.* *Oſtrea vbi laudabātur.*

Baſia da nobis Diadumene preſſa. quot inquit? *Lib.6.Epig. 33.*
D *Oceani fluctus me numerare iubes,*
Et maris Aegæi ſparſas per litora conchas
Et quæ Cecropio monte vagantur apes.

Fert & Laconicum mare Conchylia, ſed ex quibus teſte Pauſania ad infecturam veſtium Purpura comparatur, nobilitate ſolis ijs quæ in rubro mari capiuntur, inferiora. Cùm verò in multis longè à mare diſſitis in ipſius terræ, quin in duriſſimorum lapidum viſceribus, & quod amplius in ſummis montium alpiumq; iugis Conchylia reperiantur, hæc cū maris, vt dictum eſt ſymbolum ſint, diſputatum inuenio, nunquid hiſce in locis olim mare fuerit, eſſeq; ex veteribus præclariſſimos ſcriptores qui id affirment, quorum omnium ſparſas opiniones hic inſerere non erit inconueniens, vt qui vel negare id, vel affirmare voluerit, habeat vnde opinionem ſuam ſtabiliat. Herodotus de Aegypto. Quæ igitur de Aegypto feruntur, ea ſic habere cum eorum fide adducor, qui mihi ſic retulerunt: *In Laconicis* *Cur Conchylia varia generis in mōtibus & in alijs locis à mari diſſitis reperiantur.*

tum

Conchylia in montibus Aegypti. tum verò de mea ipſius opinione in hanc item ſententiam deſcendo, propterea quòd videam Aegyptum continenti ſibi terræ præiacere & Conchylia in ipſis etiam montibus E
cerni, necnon ſalſuginem quoque efflorescere adeo vt piramidibus noxia ſit, tum etiam montem eum, qui Memphi imminet, ſolas arenas habere, &c. Et mox his addit aliud argumentum à ſacerdotibus adductum: Dixerunt verè & illud mihi Sacerdotes; vnde magnam coniecturam de hac regione facio, quòd regnante Myri, cùm fluuius ad octo vt minimum cubitos excreſceret, ſatis irrigabat Aegyptum, Memphi inferiorem. Et Myris quidem necdum nongentis annis è viuis exceſſerat. At nunc niſi ſexdecim vel quindecim vt minimum cubitis aſcendat, regionem non inundat. Eiuſdem de Aegypto
Aristotelis opinio. ſententiæ eſt Ariſtoteles libro meteorum primo, quam dicit in dies magis magiſq; exareſcere, & à Nilo totam eſſe inuectam aggeratamque. Sed quia longo temporum tractu paludes oblimentur, & habitationi reddantur idoneæ, initium rei obliuione inoleuit. Atq; idcirco ab Homero Thebaidos mentionem ſolam fieri, Memphi vel nondum enata, vel necdum eò progreſſa, vt digna commemoratione haberetur. Signum etiam eſſe, quòd paulatim ſit aqua exiccata, quod Seſoſtris didicerit, mare rubrum altius eſſe Aegypto: atq; ea de cauſa, quod in animo habebat, foſſam à mari Erythræo in Nilum non duxiſſe, maiorem igitur Aegypti cauitatem, quàm eius alueì eſſe, quo Erythræum mare continetur. Iam F
verò ſi Aegyptiorum regio, quos omnium mortalium antiquiſſimos eſſe credit, ita recens ſit enata, vt tanta ab Homeri tempore facta ſit commutatio; par eſt de cæteris quoq; terris idem exiſtimare, & tantò poſterius exiccatas eſſe; quantò homines in ijs habitantes, Aegyptijs ſunt poſteriores. Atq; hinc iam effici, vt neque flumina vlla ſint parerinia, neq;
Loca modo terra, modo maria ſecũdũ philoſophũ. ſemper mare illud fuerit, quod nunc mare eſſe cernitur, ſed viciſſim modò mare, modò terras, eodem loco fieri certis quibuſdam temporum cõuerſionibus, quibus ſaro quodam nunc maximè ſiccitates, nunc maximi humores alijs atq; alijs locis exiſtant: atq; id quidẽ in longiſſimo quodam anno fieri, haud aliter quàm in anno communi æſtatem & hyemem fieri videmus. Ita Tanaim & Meotida paludem, & ipſum etiam Pontum exiccatum iri, atq; ſimiliter omnia permutanda in temporis infiniti infinita duratione. Hæc & huiuſmodi plura Ariſtoteles, partim ex Herodoti de Aegypto hiſtoria, partim de Platonis Atlantide inſula videtur hauſiſſe. Putat enim cum Platone mare extra columnas Herculis vadoſum eſſe, & nauigijs maioribus minimè peruium, non alia, vt opinor, cauſa
Lib. 1. quàm quòd ſic magiſtro ſuo didiciſſet. Strabo quoq; Aegyptum ait priſcis temporibus
Strabonis opinio. ad Peluſias vſq; paludes & montem Caſium, lacumq; Sarbonidem maris inundationibus G
opertam fuiſſe: & nunc quoq; inquit, per Aegyptum huiuſmodi effoditur ſalſedo, etiam ſub arena ſalſa refertæ Conchylijs foueæ reperiuntur, perinde ac agro maris aquis inun-
Lib. 17. dato. Et ruſus, loca Aegypti, quæ valde ſublimia ſunt, Conchylijs irrigantur. Idem in primo ait mirari aliquos quomodo fiat, vt duobus tribuſuè ſtadiorum millibus longè à mari in Mediteraneis locis frequentibus Concharum, & Oſtreorum, & Chematidum magna cernatur multitudo & ſalſi lacus. Et mox ibidem. Eratoſthenes ait multis in locis à mari longinquis vidiſſe lapidibus inhærentes Conchulas, Pectines & Oſtreorum for-
Plutarchi opinio. mas, ſalſumque lacum in Armenijs. Plutarchus in Oſiride, vbi plurimus eſt in Aegyptiorum antiquitatibus inueſtigandis, de Homeri teſtimonio docet Pharon vnius diei nauigatione ab Aegypto remotam fuiſſe, & totam Aegyptum mari olim ſubſediſſe, eò quòd ſuo etiamnum tempore Conchæ in fodinis & montibus etiam plurimæ inuenirentur, &
Polybij opinio. omnes putei & fontes aquam ſalſam & amaram haberent, illius videlicet maris reliquias, quod loca ea olim occupauit. Polybius idem ſentit, ſed verba eius non citabo, propte-
Li. 15. Met. rea quòd is videatur Ariſtoteli eſſe pedaneus in timore, quo veretur, ne pontus aliquando nauigationem excludat. Lego & apud Ouidium. H

Vidi ego quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus
Eſſe fretum: vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ
Et vetus inuenta eſt in montibus anchora ſummis.

Cap. 14. Solinus quoq; in ſua polyhiſtoria: pergam, inquit, ad reſidua quæ in Theſſaliam & Ae-
Solini opinio. moniam porriguntur: ſunt enim arctiora quàm nuſquam proceritas montana attolli valeat: nec eſt in terris omnibus, quod merito ad iſtas eminentias comparetur, quippe quas ſolas diluuialis eruptio cùm vniuerſa obduceret humido ſitu, inacceſſas reliquit. Durant veſtigia non languida fidei, quibus apparet, hos locos ſuperſtites vndoſæ tempeſtati fuiſſe. Nam in latebroſis rupium cauaminibus, quæ fluctuum confligijs tunc adelaſunt, teduuiæ Conchyliorum reſedetunt, & alia multa, quæ affatim mari incito expuuntur,

tur,

A tur, ita vt ſint licet facie mediterranea, apparent tamen ſpecie litorali. Subſcribit horum ſententiæ præterea Iſidorus, Conchas concretas & etiam Oſtreas, quæ in remotis montibus reperiuntur, inditium diluuij primi eſſe ſcribens. Nec non Tertullianus. Mutauit, inquit & totus orbis, aliquando aquis omnibus obſitus: adhuc maris Conchæ & Buccinæ peregrinantur in montibus cupientes Platoni probare etiam ardua fluitaſſe, ſed & enatando rurſus infima mutauit, rurſus orbis alius, idem mutat & nunc localiter habitus, cùm ſitus læditur. Cur inter inſulas nulla iam Delos, arenæ Samos, &c. E contrario ſentientibus in primis eſt Olympiodorus doctiſſimus Ariſtotelis interpres, qui hac in re authori ſuo aduerſatur. Is enim ad hæc philoſophi verba (Sed quoniam natura omnis circa generationem quoque rerum mutatio fit, &c.) Cauſas, inquit, explicat, quare huiuſmodi mutationem homines ignorant, cùm tamen nondum docuerit aliam ſpeciem, qua ſecundum humorem paluſtrem mutatio efficitur. Sunt enim ſpecies tres, aut quoniam exiguum vitæ noſtræ ſpatium eſt ad hanc mutationem, quæ particulatim in his duobus infimis efficitur, diſcernendam, aut propter conſertos hominum interitus, vel quia mortales aliò nonnunquam migratum ſiue exulatum abeunt, vel laribus ſuis eiecti alibi

Li. 13. c. 22. *Iſidori opinio.* *Li. de pallio.* *Refutantur ſuperiores opiniones.* *Olympiodori opin.*

B gentium ſibi domicilium quærunt, aliaſque ſedes in exteras deducti colonias ſibi comparant. Eodem quoque modo hominum habitationes latere nos exiſtimandum eſt. Sicut enim peregrè profectiones atq; exilia hominum particulatim efficiuntur, ita & cultus habitationeſq; mortalium particulatim ſingulatimque eſſe conſueuerunt. Id autem fieri ait, quòd & paluſtribus & ſtagnantibus locis regio ſicca temperataque efficiatur, ſicut etiam peregrè habitationes propter cauſam contrariam. Huic ſimile quid circa Aegyptiacum quoque agrum eueniſſe ait. Nam Aegyptus cum ab antiquo mare eſſet, ex eo quod Nilus ilyn ſemper & limum aggereret, litoraliſque tota effecta eſt, adeo vt in poſterum paludes lacuſq; ibi, ſicut relatum eſt, eſſe occœperint: atq; in vna Mœtide palude, huc rurſum limi congerie aduecta paludes planam campeſtremq; naturam accœperunt. Quemadmodum autem Aegyptus antiquitùs mare exti terit, & paucis pòſt annis in terreſtre ſolum induruerit, ex eo philoſophus oſtēdit, quòd oſtia Nili manu hominum excauata atq; elaborata fuerunt. Ex eo quoq; quia poeta antiquitatis, & veteris cuiuslibet pater Memphidis nullo loco meminerit, quaſi huiuſmodi vrbs terreſtri cute contignata nondum eſſet. Id autem ex eo intelligi poteſt, quòd ſquammæ atq; tectoria Conchyliorum dureſcentia item Gellino-

C rum (Tellinarum, credo) adhuc ibi paſſim reperiantur, quæ quidem reſiduæ reliquiæ ſunt Oſtreorum Concharumque, quæ ibi mari terreſtrem ſcicilicet cutem recipiēte reſtiterunt. Atq; ita philoſophus interpretatur, cenſetq; Aegyptum mare olim fuiſſe, & poſtea in terræ faciem conuerſam. Mihi autem potius videtur, paluſtria loca ea fuiſſe, & ob hanc rem inhabitabilia atq; inculta cùm aliquo tempore fuiſſent, mox fimo inuecto conſolidari, ſiccari, coliq; à mortalibus ipſa cœpiſſe, cuius ſimile quid circa Argos quoq; accidit, vt paulò pòſt dicturus eſt. Argos namq; illud quod hodie homines habitant, paludoſum olim fuiſſe proditur. Atq; ad hanc quidem expoſitionem quadrant quoque rationes allatæ. Ob id enim oſtia ſunt manufacta, namq; quanquam Nilus limi vim magnam ingereret atq; diſſiparet, tamen quia magnitudine aquarum quaſi obrui Aegypti incolæ videbantur, oſtia ac exitū fluminis excogitarunt. Quin & poeta Thebarum tanquam opulentiſſimæ vrbis meminit, de Memphite autem reticuit, hac fortaſſis de cauſa, propterea quòd nondum vrbs illa habitaretur, ſed paluſtris ſtagnanſq; adhuc eſſet. Quanquam autem teſtæ Conchyliorum ibi reperiuntur, non tamen ratio hæc neceſſario oſtendit mare quondam fuiſſe Aegyptum: nam in montibus quoq; altiſſimis, qui longè à mari diſtant, eiuſmodi Teſtacea reperiuntur: *Teſtacea cur in montibus reperiantur.*

D fortaſſe quia vehementiores venti in altum ipſa abripientes à finibus maris vſque ad iuga montium celſiſſima proiecerint. Secundum autem interpretationem magis ad veritatem propiùs accedere, ex ipſo quoq; Ariſtotelis intelligi poteſt, Infert enim eiuſmodi verba. In ea loca quæ ex humidis paluſtribuſque ad terræ ſoliditatem peruenerunt. Immo hanc quoq; dictionem profert. Tale quid circa Aegyptum quoq; contigit. Quo dicto poteſt patere ſermonem eſſe, quemadmodum ex paluſtri humiditate in ſiccam firmitatem mutatio fiat. Hucuſq; Olympiodorus. Sed Ioan. Goropius Becanus longè aliter, quàm Olympiodorus veterum opiniones refellit, cui doctiſſimo viro ego libenter aſſentior, quamobrem quæ ille ſuper hac curioſiſſima quæſtione, in quam plerique viri docti incidere ſæpe ſolent, ſcripſit, cùm ad rem noſtram omnino faciant, neutiquam mihi ſilentio inuoluenda exiſtimo. Is igitur poſt allatas aliquot veterum opiniones, nimirum Herodoti, Platonis, Ariſtotelis, & Plutarchi, neque alios inquit, rogabo ſcriptores quid hac de re ſentiant, poſteaquam video totius eruditionis coryphęos, & non anteſignanos modo; ſed ipſos etiam *Goropij opinio.*

impe-

imperatores omnium diſciplinarum in eadem eſſe ſententia, & vt ſint, eiſdem rationibus E niti. Non igitur eſt mirum, ſi noſtrates quoque homines eiſdem argumentis inducti, quibus priſci illi ſcriptores, nihil certius habeant, quàm tota hanc camporum latitudinem, quæ Moſæ, Scaldis, Oceani, Arduennæque finibus continetur; Delphinotum, & reliqui Phorci exercitus ſtationem quondam, non terreſtrium animalium, fuiſſe. Videndum igitur mihi, an quicquam contradici queat, quo vetuſta hæc, & fortè Ogygia aſſertio vel eleuetur, vel (quod fortè ſpero) tuta nihili eſſe & flocci pendenda videatur: ſed modò rationum pondera, non magnifica teſtium nomina, ſtateræ appendantur. Primum igitur illud quod de Conchylijs magno applauſu argumentum Herodotus & Plutarchus ducunt, vanum omnino & quauis palea leuius eſſe contendo. Eodem enim

Teſta cur in ſummis alpium iugis.

peruinci queat, ſummas alpes aliquando ſub Oceano latuiſſe: quod ſi admittant, non plus contra regionis noſtræ, quàm contra omnium terrarum, vetuſtatem pugnent: nam & in illis Conchæ & Oſtreorum teſtæ inueniuntur. Nihil eſt tam altum, nihil tam ab æquoreis fluctibus remotum, in quo non ſit reperire teſtas eorum, quæ in ſolis aquis marinis vitam agunt. Quod equidem cùm aliorum relatu, tum experientis diuerſorum montium ſum edoctus.

Alpes Tridẽtina.

Cùm in alpibus Tridentinis & vicinarum gentium (Veronenſibus maximè, vbi ego ipſe non pauca Conchylia reperi) perreptarem altiſſima quæque F montium cacumina, vtroque pede ſenis vncis innixo & manibus pinnato baculo greſſum firmantibus & ipſe Conchas inueni, & ab ijs qui Capricornos, ſiue Ibices & Damas inſectantur, didici non ratò inueniri. Et crebriùs haud dubiò inuenirentur, ſi lapides æquè illic atque infimis locis exciderentur. Nunc cùm vectura illinc nulla eſſe queat, nulla eſt lapidicina, niſi cùm arces ex ipſis rupibus excauantur anguſtis præcipitijs, & capreolorum ſemitis vel funibus ſubeundæ. Cùm igitur eiuſmodi teſte internis, vel terræ, vel ſaxorum viſceribus deliteſcant, & in ſummis alpium rupibus interna teneantur; non poteſt fieri, vt illic crebrò videantur. Videntur tamen, ſaxis torrentium vi deraſis, aut immani gelu, magno tonitru diuulſis, vel flumine, turbine, aquarumùe violentia præcipitatis, aut diſruptis, vel alia vi quapiam naturæ dehiſcentibus: quibus fiat, vt, quæ intus condita fuere, prodantur. Apud vicinos noſtros Limburgos, Leodios, Chondruſos, Namurcos, Hannonas, Atrebates, Tornacenſes, & alios multos, à

In marmore Pecten.

quibus, vel marmora nobis, vel alia lapidum genera aduehuntur, non parua eſt teſtarum copia & varietas. Vidi ipſe in marmore cæruleo ſolidiſſimo Pectinem & ipſius ſedem ita affabrè delineatam, vt nihil ars ſimile poſſe videretur. Vidi in ſilice duriſſimo G

Chama in ſilice.

(Habeo & ego in muſæo ſilicem quem cùm fortè rumperet quiſpiam pro excutiendo igne, aſperam Chamem, eiuſq; ſedem intus, oſtendit.) Bethunis aduecto, quo viæ apud nos ſternuntur, tot Conchulas totas lapideas, & concluſis valuulis integras, magna, vt cura & arte ex illis fuiſſe cœmento aliquo compactus iudicaretur. In ſuburbano Pariſienſi agro, qui ſupernè copioſa fruge luxurians, ſubtus caua magna ſui parte eſt, & vehiculis peruius, inueni teſtas non paucas Turbinum marinorum, elegantiſſimo ordine & tortas, & tuberculis inſignitas, atque ita omnibus modis perfectas, nihil vt præ-

Perca in lapide.

ter viuum piſciculum, ad integritatem deeſſet. Vidi in Anglia lapidem, è ſummis montibus exciſum, qui Percam ad viuum exprimeret, ne minima quidem lineola ad perfectionem deſiderata. Nec pauca mihi monſtrauit Venetis Andreas Lauredanus, antiquitatum omnium & naturæ miraculorum diligentiſſimus obſeruator & cuſtos. Quid multis? neminem eſſe credo non omnino ocioſum naturæ ſpectatorem, qui non ſimilia multa obſeruauit. Omnibus ergo eiuſmodi locis mare aliquando ſuperius fuiſſe, neceſſe erit fateri, ſi proba illa ſit collectio, quæ de Conchylijs marinis Neptunnum auorum finibus induxit: atque ita nihil mihi oberit, quo minus dicam noſtram regionem non minus anti- H quam eſſe, quàm cęteras omnes, in quibus id genus Conchylia ſunt inuenta. Satis hoc quidem mihi eſt ad Herodoti & Plutarchi concluſionem infirmandam. Sed, quia abſurdi illatio, quamuis ſatis ea vndè proceſſit, falſa eſſe oſtendat, non tamen rei, de qua quæritur, naturam explicat, atq; idcirco animum dubitationi non eximit, ſed plerumq; magis inuoluit, ſatius erit veram afferre ſolutionem. Hæc tamen non poterit ex hiſtorię monumen-

Refutatio philoſophica

tis afferri, ſed petenda tota eſt è philoſophiæ penetrabilibus, ad quæ rapi videmur hac mirabilium conſideratione. Sed quia naturæ arcana non ſunt nobis hîc tractanda, obiter & breuiùs, quàm res poſtulet, diſputationis munere defungemur. Materia generationi ſubiecta ſicut omnes formas æquè recipere poteſt, ita de ſuo ſinu ſiue potentia nullas educit. Si enim educeret, antè habuiſſet: deinde educere, agentis eſt: actio verò omnis formam præfuiſſe monſtrat. In materia igitur forma fuerit, cuius efficacia aliæ

formæ

A formæ producantur, quod eſt abſurdũ. Al ũdc ig tur formæ procedunt atq; rerũ eſſentiæ.
Non ab elementis, nõ à cęlo, quorũ formæ ſunt actionibus proprijs quibuſdã & motioni-
bus addictæ, ita vt nihil poſſint exce lent us efficere, quàm ipſorũ mouendi poteſtas ferat:
niſi velimus dicere quicquã eſſe, quod alteri vitã dare poſſit excellentiorem, quàm ipſum-
met poſſideat. Quomodo igitur dicitur, homo generat hominẽ & ſol? eo nempe, quòd ho-
mo & ſol materiam præparent, vt idonea ſit formæ recipiendæ. Cælum enim hominem ſi
generet, id faciat, quod longè ſit cælo excellent us, cogitandi intelligendiquè facultate.
Non igitur cælum formas dat; ſed ad formas recipiendas, materiam diſponit & aptat;
quæ quidem diſpoſitio euſque pertinet, dum id tantùm producitur, quod caloris, frigo-
ris, ſiccitatis & reliquarum qualitatum quæ his ſunt ſecundariæ efficaciæ, produci poteſt.
Figuræ igitur forſan quædam cælo debentur; ſed ſi vita accedat, alius nunc opifex quæ-
rendus, qui cœlo ſit præſtantior. Hunc formarum datorem nuncupemus, qui ſe per to- *Formarum*
tum vniuerſum inſinuans, vbique adeſt, vbiq; materiæ præparatæ formas dat, & eas in ea *dator quis.*
tantiſper conſeruat, dum materiæ compago & præparatio ferre poteſt. Hic, ſiue vnus
ſit, ſiue multas ſub ſe intell gentias habeat, imperio & poteſtate ſua tota formarum or-
B bem adminiſtrat, & cuiq; materiæ dat pro eo, atq; ad ſuſcipiendum eſt idonea. Hic ranis
& piſciculis in aere, hic muribus & vermibus, & cæteris animantibus è limo genitis, ma-
teria prius à cœlo præparata, formas infundit. Vbicunque igitur humor ſiue liquor inue-
nitur ad Teſtaceorum vitam idoneus, viua Teſtacea generantur. Vbi verò materia erit *Conchylia*
capax, illa quidem formæ eius, quæ dat, vt teſta quid ſit & vocetur, non poſſit vero vi- *cur quan-*
uo piſciculo liquorem idoneum præſtare, fiet vt teſta dumtaxat, non piſciculus, genere- *doque viua,*
tur. Formas autem iſtas, ſiue figuras accuratas & animalium proprias, non cælo aſcribo, *cur & Teſtæ*
quod inſtrumentorum peculiares formas dare nõ poteſt; ſed ipſi formarum datori, quem *tantum na-*
ſingulis ſpeciebus alium & alium adeſſe, tamquam efficientem quandam ideam, ſi dixero, *ſcantur.*
id dixero, quod poſſem tueri. Antuerpiæ latomus quidam viuum bufonem in medio *Bufo viuus*
marmore inuenit. Quod ſi eo loco aptus humor bufoni fuit inuentus, quid vetat quo *in medio*
minus aliquando liquor in ſaxis inueniatur, quo marina quoque animalia generentur: *marmore.*
viua quidem ſi locus & humor ferat; corporata verò tantùm, ſi humor vitam non admit-
tat? Opifex enim progreditur eò, quoad eius materia patitur, vltrà progreſſurus, ſi loci &
materiæ inopia non excluderetur. Non eſt igitur mirum teſtas in montibus ſummis in-
ueniri: minus verò mirum in illis inueniri, in quibus ſalſugo aliqua eſt, marinæ ſalſu-
C gini compar. Similis enim materia ad formas recipiendas eſt apta. In Aegypto igitur,
regione non ſalſuginis modò, ſed nitri etiam ferace, quis admirabitur Conchylia gene-
rari? quis etiam in noſtræ regionis ea ſubterranea arena, quæ loco & natura marinis
vadis reſpondet, illa admirabitur? Cùm ea temperamentum quoddam liquoris marini
exugat, Oceano in terras ſurſum per omnes canales magna vi irruente. Cauis igitur ſub-
terraneis, & maximè ei arenæ, quæ proxima eſt aquis, per orbem terræ ſubtus meantibus,
liquor quidam apud nos communicatur, qui Conchyliorum figuras facilè induit, vitam
etiam accepturus, ſi locus viuum piſciculum alere poſſet. Videmus itaque Antuerpiæ qui- *Prope An-*
buſdam locis, poſtquam ad aquam hanc ſubterraneam fodiendo ventum eſt, magnam *tuerpiam*
quandam cruſtam ad duos pedes, vel eo craſſam: aliquando etiam tenuiorem, quæ to- *multa Con-*
ta eſt ex eiuſmodi varia Conchyliorum congeſtione coagmentata, quaſi vena quædam la- *chylia eru-*
pidis aut marmoris eſſet. Nec porro vſquam in mari aut litore tanta congeries Con- *untur.*
charum cuiquam viſa eſt, vt fruſtra ſomniemus, ita paulatim mari recedente fuiſſe con-
geſtam. Nam ſi ita hoc eueniſſet, cerneremus adhuc in Zelandiæ, Hollandiæ & Flandriæ
D litoribus tantæ craſſitudinis congeriem iacere. Quid? quod Pectinum in litoribus noſtris
magna eſt raritas, adeo vt à D. Iacobo è mari Gallaico pro monſtris afferantur? at è foſ-
ſis noſtris infinita copia eſt educta quam in vallo, quod montis inſtar eſt cuiuis licet vide-
re. Et, qui Conchulas legere volet, ei nihil opus eſt littora proficiſci, in mœnibus habet
plus multò, quàm litoribus abundantiæ. Ego igitur non magis hic mare fuiſſe credo quã
in lapidicinis Megarenſium, è quibus lapis effoditur Concharum marinarum coalitu con- *Lapis Con-*
ſtans cæteroqui candidiſſimus, quem à re ipſa Cõchida appellarũt. Quod ſi mare huic ori- *chis refer-*
ginẽ cauſamq; naſcẽdi dediſſet, in Piręo potius debebat inueniri. Iam cùm tota Græcia va- *tus apud*
rijs promõtorijs in mare excurrat, varijs ſinibus mare admittat, nuſquam tamen Conchis, *Megarenſes.*
quã Megaris, inueniunt. Vtinã noſtra cruſta ſic induruiſſet, vt lapidẽ quoq; ſolidũ cõpone-
ret. Nã Megaricus ille adeo ſolidè coiuit, vt Caris, Phoronei filij ſepulchrũ & alia nõ pau- *Dentes*
ca opera ex eo facta fuiſſe Pauſanias teſtetur. Ad eãdẽ causã dẽtes illi in foſſis inuẽti, refe- *foſſis inuẽti.*
rẽdi ſunt, qui Carcharię dẽtibus adamuſſim reſpõdẽt, niſi qđ de terra, in qua diu iacuerũt,

X pro

pro candido, pullum colorem videantur traxiſſe; in his aliqui ſunt ſerrati, aliqui citra- E
ſerram in acumen tendunt: omnes tamen acutiſſimi. Sed quia pauci ſunt, qui Carcha-
riæ Cania dentes viderunt, fit vt non dentes, ſed linguæ ſerpentinæ vulgò nominentur:
qu buſcum tamen nihil habent ſimilitudinis. Huius generis ſiue dentes, ſiue linguas,
Linguæ ſer- è foſſis circa Antuerpiam frequenter extrahunt minore miraculo, quòd piſcem, cuius
pentinæ den- dens videri queat, non cognoſcant, alioqui clamatura, carcharias hic olim habitaſſe.
tes qui dicti Quibus lapides hi linguæ videntur, gloſſopetras eas nominarent. Hos pari ratione bu-
Bugloſſus gloſſum lapidem illum vocabimus, qui ſimiliter è foſſis vrbis noſtræ eſt extractus. Huic
lapis. longitudo ſeſquicubitalis; latitudo qua maximè patet, dodrantem æquat, paulatim in-
cuſpidem obtuſam ad linguæ formam producta, colore & duritie baſaltem refert, pon-
dere ferrum, parte ſui latiore & craſſiore foramina duo habet ea amplitudine, qua in-
caluaria equina oculorum cauitates videntur, cætera linguæ bubulæ non diſſimilis, vt
meritò vel ab ea, vel ab ingenti magnitudine bugloſſus vocari poſſit. Cuius, rogo, ma-
rinæ belluæ, & quod os in hunc lapidem tranſijſſe dicemus, ſi omnia id genus ad ani-
malium partes ſint reuocanda. Ego certè nullam inuenio, nec fuiſſe quidem opinor,
non magis quàm animal aliquod fuiſſe, cuius vel lingua, vel dens gloſſopetra dicatur. F
Nam quamuis his locis à mari non longo interuallo diſſitis ſuſpicari quiſquam poſſet
Carchariæ dentes eſſe, non tamen idem ſibi perſuaderet in colle illo, qui Aquiſgrani
imminet, tantum id genus piſcium fuiſſe, quantum fuiſſe de gloſſopetrarum copia con-
iectari deberet. Generantur hæc in terra, perinde atque alij infiniti generis lapides,
Gloſſopetra- nihil cum viuis animantibus habentia commune. Eodem, & ad eoſdem fontes, aman-
rum copia do ſaxeos ſerpentes Irlandiæ, quorum vnum in Anglia vidi ſpiris in ſe contortum, qui
vbi. non alia ratione prouenit in lapidum metallis, quàm Conchæ apud Megarenſes.
Serpentes ſa- Apage illos, qui viuos hos ſerpentes fuiſſe, & incantamento in lapidem verſos eſſe, de
xei. quibus neſcio fabulis perſuadere nituntur. Naturæ ſunt hæc, non hominum, miracu-
la: & ne miracula quidem, cùm videntur perinde atq; cætera, è cauſis ſuis apta. Quod
verò quædam inter hæc lapideſcant, quædam non; id ſuccis & frigori tribuendum.
Multi enim humores ſiue liquores ſunt, qui lapidis indurandi vim habent. In Teſtis
igitur Conchyliorum quaſdam eſt videre Teſtas adhuc eſſe, alias etiam in lapidem tran-
ſijſſe. Cancros vidimus totos ſaxeos, in quibus cruſta & quicquid intus erat, in lapi-
Cancri ſa- dem degenerarat. quo minus eſt mirandum ſi in Conchis id fiat, natura ſua multò du- G
xei. rioribus. Sed quid ego de Cruſtaceis dico, cùm Percæ etiam ſaxeæ ſint inuentæ, atq;
Percæ ſaxeæ adeo lapidei ſerpentes? Ad vim itaq; formatricem in Conchylijs noſtris recurrimus quæ
in quaque re id facit, quod præſtantiſſimum in ea fieri poteſt, pro elementorum miſtio-
ne. Vbi ergo viua fieri non tulit materiæ diſpoſitio, aut locus, illic figuram ſaltem in-
duxit, vitam additura, ſi locus & temperamenta permiſiſſent. In litore Anconitano
Lapides pi- ſaxa magni ponderis, quinquaginta & plurium etiam librarum, è mari trahuntur:
ſcibus præ- his color & conſtitutio exterior ea eſt, quæ lapidi aetiti, rudis nimirum & non diffici-
gnantes vbi. lis læſu aut tritu; interior verò cruſta, aut tunica dura eſt, & quæ poliri poſſit, haud
ſecus atque interior aetitæ tunica; colore etiam ſubcæruleo, ne hac quidem nota ab
aetite diſcedens. Rumpuntur hæc ſaxa maioribus malleis ferreis, magna vi impa-
ctis, non quò intus, vt in aquilæ lapide, alius calculus inueniatur, ſed quò piſciculi
delicatiſſimi extrahantur, eiuſdem generis cum Solenibus, quas Cappas longas Veneti
appellant, ſed eò delicatiores quòd non aqua marina, ſed rore quodam tenuiſſimo, per la-
Cappæ longæ pidem imbibito paſcantur. Hi plures numero, ad viginti, modò plures, modò pauciores
ita ſaxo includuntur, vt ſingulis ſuus ſit nidus, ad magnitudinem & figuram piſcis omni- H
bus lineamentis reſpondens. Inter nidos ſaxeo interſtitio relicto, ex his veluti è vaginu-
lis rupto lapide eximuntur integri Solenes, ad palatum & lumbos delicatiorum pluri-
mum facturi. In his igitur ſolidiſſimis ſaxis, in quibus aqua nulla, nullus liquor, inueni-
tur, præter eum, quem piſcis continet, non figura modò Dactyli ſiue Solenis, ſed vita-
etiam & omnis piſciculi laus perficitur & abſoluitur, melior vt multò ſit, quam ſi in ipſo
mari extra lapidem natus fuiſſet. Si igitur in his ſaxis viuos abſolutoſque cum vngui-
formi ſua fiſtula Solenes intelligentia hæc, formarum diſpenſatrix formauit, quid in ei-
dem fuiſſe dicemus, figurati quidem ad piſcem hunc corporis, non verò viui procrean-
di, facultatem? Figurarum enim, quæ animantium corporibus ſunt propriæ, tum-
earum etiam, quæ corporibus non viuis eodem ſemper modo inſunt, conſtanti ſimili-
tudinis perennitate, cauſam ego ab effectricibus idæis, non à cæli duntaxat materia &
forma, eiuſque motione circulati, pendere credo: atque ita in vniuerſum ſtatuo vim
vnam-

Digitized by Google

A vnamquamque formatricem tantum vbique producere; quantum materia capere poteſt, atque ita multa corporatura quidem hoc, vel illud animal eſſe, vita verò nequaquam.

Eſt aliquò prodire tenus, ſi non datur vltrà.

Sic animalium etiam terreſtrium oſſa, nedum marinorum, in terra generantur; atq; modò quidem oſſa perdurãt, modò verò ſucci lociq; natura in lapides tranſeunt. Georgius Agricola in agro Luneburgenſi teſtis eſt oſſa belluarum marinarum orta eſſe & in lapides conuerſa. Plinius etiam è Theophraſto oſſa in terra naſci & in lapides tranſire author eſt. Huc forſan referenda ſint oſſa illa enormia, quæ gigantum fuiſſe vana hominum ingenia crediderunt. Verùm ne vlteriùs quàm Conchylia noſtra & oſſa belluina poſtulant, naturæ ſcrinia excutiam; hic finem huic conſiderationi impono, certus neminem fore, qui noſtra hæc benè ruminarit, quin mox ſit concluſionem illam è Conchylijs connexam deriſurus. Hoc igitur in commune reſponſum ſit omnibus ijs qui Conchas, & magna piſcium oſſa nobis ingeſſere. Minor equidem Plutarchum hominem philoſophum, iſtud non animaduertiſſe, vel ex eo ſaltem, quod in montibus etiam viderét Conchylia inueniri. Quod ſi verum fuit, quare, non æquè aſſeruit, ſuperiorem Aegyptum atque inferiorem mari coopertam fuiſſe? Hoc ſi fateretur, in Thebaida tandem ipſam Aethiopiam mare deduceret, & ipſos tandem alpes ſubmergeret hac ſua collectione. Sed vereor ſi multus ſim in hac concluſione infirmanda, ne ego prius ambitioſæ in re clara reprehenſionis accuſer, quàm Plutarchus inconſiderantiæ. Multò certè priùs Eratoſthenes ſeſe torſit in Conchulis & ſalſuginis cauſis apud eos inuentæ qui à mari longè ſunt remoti, præcipuam illam quæſtionem eſſe aiens, Quinam fiat, vt duobus tribuſq; ſtadiorum millibus à mari intra mediterranea, plurimis locis, Concharum & Oſtreorum, & Cheramydum, ingens multitudo cernatur, & præter hæc ſalſi etiam lacus inueniantur, quaſi maria eſſent (vti fit) circa templum Hammonis, & in ea quæ ad illud ducit, via, quæ ipſius teſtificatione longitudinem habeat trium millium ſtadiorum. Hic enim plurimam Oſtreorum colluuiem eſſe, & ſalis etiamnum multum inueniri, & marinas exhalationes in ſublime ferri, propè ipſum etiam nauium maritimarum fragmenta monſtrari, quæ hiantibus terris ſint effuſa: tum etiam columellas extare, ſuper quibus delphini ſunt, habentes hanc inſcriptionem, κυρηναίων θεωρῶν. His Eratoſthenes inductus, Stratonem Phyſicum, & Xanthum Lydum laudat, qui inter cætera, quæ multa recitat, exiſtimarint ipſum Hammonis templum prius

C ad mare ſtetiſſe; ac deinde mari defluente, in mediterranea regione manſiſſe: atque oraculum, quia mari adiaceret, eò celebritatis, & nobilitatis perueniſſe, non eſſe à ratione alienum: alienum verò à ratione eſſe, ſi dicatur, quam habet claritatem & exiſtimationem hoc tempore, eam in tanto à mari interuallo acquirere potuiſſe. Aegyptum præterea priſcis temporibus ad Peluſias vſque paludes & montem Caſium & lacum Sorbonidem, maris inundationibus fuiſſe ſubiectum, inditio eſſe, cùm ſalſugo effoditur, puteos ipſos arenæ & Concharum plenos inueniri, quaſi mare antea regio fuiſſet. In his Xanthi dictis nihil Strabo inuenit abſurdi, ſed ad Stratonẽ reprehendendũ, qui inter cætera argumentum de fundo maris attulit, quod nec Straboni, probatur, nec quicquam habet momenti ad ea, quæ modò ſtatui, eleuanda. Aduerſus autem Erathoſtenem, Stratonem, & Xanthum, eadem dici intelligantur, quæ contra Herodotum Plutharchum ſunt à nobis dicta. De Conchulis itaq; & Oſtreis ſatis eſt reſponſum, illic ea nimirum reperiri, vbi ſuccus idoneus ad ipſorum generationem inuenitur, nullam maris delapſi inducta neceſſitate. Hæc omnia Goropius. Sunt & alia loca, in quibus iſtiuſmodi Conchylia longè à mari diſſitis inueniuntur, vt in Heluetijs referente Zoographo in agro Solodurenſi. Scribit & Gyral-

D dus multas Concharum ſpecies in medio terræ & in montibus & in lapidicinis inueniri, quæ ſunt propè Syracuſas. Maius miraculum eſt quod ſcribit Gyllius (ex Athæneo, vt videtur) ſuper erutis è terra Conchylijs his verbis. Poſteaquam, ſicut ait Nicolaus Damaſcenus, lib. 104. Hiſt. ad Apameam Phrygiæ vrbem Mithridatici belli temporibus motu terra diſceſſiſſet, lacus qui antè ibi nunquam comparuiſſent, repentè extitiſſe, fluuioſque & fontes nouos ex eiſdem locis terræmotu excitatos fuiſſe, vetereſque multos exaruiſſe, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum ſalſam, tametſi ab eis locis mare longè abeſſet, ex viſceribus terræ ſic emanaſſe, vt tractum vniuerſum tum Oſtreis, tum alijs piſcibus marinis referſerint.

Oſſa in terra generantur.

Oſſa in lapides.

Plutarchi inconſiderãtia.

Conchæ foſſiles.

Loca alia longinqua à mari Conchis creta.

SENSVS. MOTVS.

Quibus ſenſibus careãt & quib. nõ.

SILICEA teſta incluſis (id eſt, Teſtaceis) fatendum eſt, inquit Plinius, nullum ineſſe ſenſum, vt Oſtreis. Et rurſus: Carent, Conchæ viſu, omnique ſenſu alio, quàm cibi & periculi. Atque hoc eſt, quod & Suidas ſcripſit, Conchas (τὰς κογχύλας) quamuis careant viſu, eſcas tamen ſequi videri, odorandi ſcilicet facultate. Cæterùm communis præceptor Ariſtoteles viſum & alios externos ſenſus Teſtaceis non negat. Nam in quarto de animalibus capite octauo diſputans, docenſq; quibus animalibus inſit ſentiendi vis, Mollia & quæ vel cruſta, vel teſta operiuntur, atque etiam Inſecta ſenſibus prædita eſſe omnibus conſtare aſſerit, nam & viſu & olfactu, & guſtu. Inſecta enim, inquit tã pennata, quàm non pennata, procul ſentiunt, vt mel Apes & Culices dicti Muliones. Iam Sæpiæ, Polypi, Gammari, odore eſcarũ allectati capiuntur, & Polypi quidem ita adhæreſcunt, vt auelli inde non poſſint, ſed truncari inde non patiantur. At verò pulicaria herba admota, protinus ab odore eius reſilire dicuntur. F Guſtus etiam ſimilis ratio: interdum enim cibum proſequuntur diuerſum, nec eiſdem ſaporibus omnia delectantur. Nam Apes nullam ad rem putidam ſolent aduolare, ſed dulcia petunt, Culices nulla dulcia geſtiunt, ſed acida. Tactu verò ſentire omnibus datum animantibus eſt. Quæ autem ſiliceo tegmine operiuntur, olfactum, guſtumq; habere conſtat, argumento eſcarum. Purpuris enim eſcas putidas Purpurarij emoliuntur & accedunt ipſæ ad eiuſmodi eſcam à longè, vtpotè odorantes. Senſus item ſaporum ijs ineſſe, eiſdem illis rationibus patet. Sapore enim rerum earundem quæq; delectantur, ad quas veniunt odoribus inuitata, quos gratos ſenſerunt & diſcreuerunt. Adde quòd quæcunq; os obtinent, ijs & voluptas per ſaporum attractionem euenit & dolor.

Senſus exteriores habere.

Inſectorum ſenſus.

Mollium.

Apũ guſtus.

An videant, & audiant Conchylia.

De viſu & auditu quanquam nihil certi, manifeſtiq; habemus, Vngues tamen ad ſtrepitum ſe ſubtrahere, inferiuſq; ſubſidere cernuntur, quoties ferramentum ſentiunt admoueri. Exiguo nanq; extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili, occuluntur. Pectines quoq; admoto digito dehiſcunt, mox comprimunt ſe vt cernentes. Natices item qui capiunt, non aduerſo flatu ſed ſecundo adeunt, quoties eſcam perſequuntur: nec voce vlla, ſed ſilentio agunt, vt- G potè cùm & olfaciant & audiant. Nec fieri poſſe aiunt, quin ſubterfugiant, ſi vox proferatur. Echinus inter Teſtacea genera quibus facultas ingrediendi eſt, Vertibula, Glandeſq; inter immobilia eiuſdem generis, olfactum minimè habere videntur. Hactenus Ariſtoteles, apud quem in quo de partibus capite quinto, cùm explicaſſet partes Mollium, Cruſtatorum, Teſtatorum, atque Inſectorum, ad cibum accommodatas, legimus, oportere certè vt illud habeant, quod ei parti proportionetur, cui ſentiendi principatus in ſanguineo genere mandatus eſt, hoc enim in omnibus animalibus ineſſe neceſſe eſſe.

Natices, vt capiantur.

Echinus.

Motus.

Lib. 14. de anim. tract. 1. c. 2.

Quod modò ad motum Teſtaceorum attinet. Albertus Magnus tradit ideo paruam in ipſis partium exteriorum diuerſitatem eſſe, quoniam animantia ſunt, quæ vno eodemque loco remanent, & ſi moueantur, paruum eſſe motum: eſſeq; quæ nullo pacto moueantur, ſed affixa ſemper hæreant. Eſt autem hæc doctrina Ariſtotelis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO. H

Non coeunt.

IDEM philoſophus, qui omnium animalium naturas quàm diligentiſſimè perſcrutatus eſt, coitum, quin & partum iſtiuſmodi animantium generibus, quæ teſta integuntur, adimit. Nam etſi in decimoquarto capite libri primi de hiſtoria animalium ſuper eo ambigere videatur, inquiens: An Teſtati generis vlla coeant, incertum eſt: plurima tamen non coire apertum eſt. In quinto nihilominus eiuſdem hiſtoriæ capite decimoquinto hoc vnum ferè genus totum expers coitus eſſe ſcribit, & in noni capite trigeſimo, teſta intecta, inquit, vt Pectines, omneque Oſtreari um ſiue Conchiarium genus, atque etiam Cruſta intecta tunc optima ſunt, cùm grauida, vt latè in Locuſtis & reliquis huiuſmodi patet: ſed quanquam teſta intecta grauida dicimus, tamen nullum eorum, vel coitum, vel partum videmus. Sic ille. Sed

Grauida dicuntur, ſed non pariunt.

tamen

A tamen in doctiſſimo Gallieni Imperatoris epithelamio legimus.

— *Non murmura veſtra columbæ,*
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.

Et in mari rubro quaſdam etiam Conchas naſci ſcribit Aelianus, teſtis tum non leuibus, *Li. 10. c. 20*
concauis, & ſecturis diſtinctis, tum labris acutis, quæ cùm coeunt inter ſe ſic alterno *Conchæ vbi*
incurſu coniunguntur, vt tanquam duram ſerrarum coeuntium dentes videantur inter ſe *coeant.*
conuenire, vnde fiat, vt ſi piſcatoris natantis quancunq; partem, etiam ſi ſub eam os ſub-
eſt, mordicùs apprehenderint, amputent: & ſimiliter ſi articuli locum comprehenderint,
neq; id mirum eſſe, cùm tanta ſit marginum acies. Vt verò exactiùs quiſpiam de Teſtaceo-
rum ortu & generatione volens ſatis fiat, non ab re fuerit altiùs ea ex eodem philoſo- *Li. 3. de ge-*
pho repetere, quæ is integro ſuper ea capite complexus eſt. Generatio Teſtatorum, in- *ner. anim. c.*
quit, quoq; partim ſimilis, partim diſſimilis cæteris eſt. Idq; euenit ratione: quippe cum *11.*
animalium comparatione plantis, plantarum animalibus aſſimilentur, ita vt ſemine gi- *Teſtatorũ ge*
gni quodammodo velut animalia videantur; vt alio modo non ſemine, & tum ſponte, *neratio, qui-*
tum ex ſe; aut alia ſponte, alia ex ſe oriri. Sed quoniam naturam proportione plantis re- *bus compa-*
B ſpondẽtem hoc genus habeat, hinc teſta intectum aut nullum in terra gignitur, aut paruũ: *retur.*
quale genus Limacum eſt, & ſi quid eiuſmodi aliud ſit, ſed rarum. At in mari, ſimiliq; hu- *Limacũ or-*
more multa & varia gignuntur. Genus plantarum contrà mari locisq; huiuſmodi parum *tus.*
& nullum ferè: in terra autem hæc omnia oriuntur. Habent enim naturam proportionalẽ,
atq; disiunctam. Sed quanto vitalius humidum, quàm ſiccum, & aqua, quàm terra eſt, *Teſtata cur*
tanto natura Teſtatorum, quàm plantarum, viuacior eſt. Nam aliàs eò quidem ſpectant, *plãtis viua-*
vt ſicut plantæ ad terram, ſic teſtata ad humorem ſe habeant, quaſi plantæ Oſtrea terrena, *ciora.*
Oſtrea plantæ aquatiles ſint. Hinc etiam fit, vt multiformiora ſint, quæ in humore gignũ- *Forma mul-*
tur, quàm quæ in terra. Humor enim naturam habet ad effingendum afformandumque *tiplices in*
habiliorem quàm terra, nec multo minus corpulentam eam, quæ potiſſimum in mari ha- *humore ge-*
bentur. Humor enim potulentus dulcis quidam, alumnuſq; eſt. Quam ob rem quæ ſangui- *nita.*
ne carent, nec natura calida ſunt, ea naſci in lacu non poſſunt; minus etiam ſalſis aquis, *Quæ in la-*
quæ ſint potulentiores gignuntur, vt Teſtata, vt Mollia, vt Cruſtata. Hæc. n. omnia ſangui- *cu non na-*
ne vacant, & natura frigida ſunt. Sed ſtagnis marinis & iuxta amnium oſtia gigni ſolent. *ſcantur.*
Quærunt enim vnà teporem, & alimentum. Mare autẽ humidum, multoq; corpulentius
C aqua potulenta eſt, atq; etiam ſua natura calidum eſt, vt particeps omnium partium ſit,
videlicet humoris, aeris, terræ. Itaq; omnia adipiſcuntur, quæ ſingulis his locis gignuntur. *Plantæ ter-*
Plantas enim terræ incolas quiſpiam eſſe ſtatuerit, aquæ aquatile animalium genus, ae- *ræ incolæ.*
ris pedeſtre, ſed quod magis minuſùe & remotiùs aut propius res conſtet, magna miraq;
differentia exiſtit. Quàrtum genus non his locis quærendum eſt, quanquam aliquid eſſe
exigit ordine ignis. Id enim quartum corpus enumeratur. Verùm ignis ſemper formam *In igne non*
non propriam habere videtur, ſed in alio corpore. Aut enim aër, aut fumus, aut terra eſſe *generatur a-*
videtur, quod ignitum eſt. Sed enim genus hoc apud Lunam quærendum eſt. hæc. n. quar- *nimal.*
tam illam diſtantiam adipiſci videtur. Sed de his aliàs. Natura Teſtati generis cõſiſtit, par *Teſtatorum*
tim ſponte, partim aliqua ab ipſis emiſſa facultate, quanquã ſæpenumero ea quoq; ſpon- *generantur*
tina oriantur conſtitutione. Sed generationes plantarũ accepiſſe hoc loco cõgruit. Oriun- *duobus mo-*
tur enim earum aliæ ſemine, aliæ auulſione, nonnullæ etiam ſobole, vt cæpe. Hoc igitur *dis.*
tertio modo Mituli gignũtur, quippe qui minores ſubinde iuxta principium adnaſcũtur.
Buccina & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quaſi à ſeminali natura humores quoſdam
mucoſos emittunt. Semen verò nullum eſſe eorum putãdum eſt, ſed quo diximus, modo, *Purpurarũ*
D plantis aſſimilantur. Quamobrem larga eorum copia prouenit, cùm primùm conſtiterit *cur magna*
aliquid. Hæc enim omnia, vel ſponte vt oriuntur, euenit. Itaq; ratione tunc magis, cùm *copia.*
origo præceſſerit, conſiſtunt. Aliquid enim excrementi ſingulis proficiſci credendum me-
ritò eſt ab eo principio, cui ſoboles quæq; adnaſcitur. Sed cùm ſimilem habeant faculta-
tem cibus excrementumq; cibi, ſiuant in ſubſtantiam ſimilem eſſe conſtitutioni primæ
conſentaneum eſt: quapropter excremento hoc gigni probabile eſt. Quæ autem vel ſobo- *Quæ ſponte*
lem nullam procreant, vel non fluant, eorum omnium ortus ſpontinus eſt. Omnia verò *naſcantur.*
quæ hoc modo conſiſtunt, aut in terra, aut in aqua cum putredine gigni viſuntur, & im-
bre admiſſo. Cùm enim dulce in principiũ conſtituendum ſecernitur, quod ſupereſt, talem
accepit formam. Nihil autem gignitur putreſcens, ſed concoctum. Putredo verò & pu-
tridum excrementum rei concoctæ eſt. Nihil enim ex toto efficitur, quomodo neq; in ijs,
quæ ab arte conduntur. Nam niſi ita eſſet, facere non requireretur. Sed quantũ inutile eſt,
id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Generantur autem in terra humoreq; animalia &

plantæ, quoniam humor in terra, ſpiritus in humore, calor animalis in vniuerſo ineſt, E
Anima omnia plena. ita vt quodammodò plena ſint aoimæ omnia. Quamobrem conſiſtunt celeriter, cùm calor ille comprehenſus ſiue exceptus eſt, Compreheoditur autem, & humoribus corporeis incaleſcentibus efficitur velut bulla ſpumoſa. Sed differentia nobilioris ignobilioreſuè generis conſtituendi in comprehenſione principij animalis eſt. Huius autem rei caoſam, & loca habent, & corpus quod comprehenditur. In msri verò multum portionis terrenæ eſt. Quocirca ex tali concretione natura Teſtati generis oritur, ita vt pars terrena circiter dureſcat, cogaturq; eodem modo, quo oſſa & cornua (ſunt enim hæc illiquabilia igoe) corpus intus contineatur, quod vitam obtinet.
Cochlea coeunt. Vnum ex his genus Cochlearum coire perſpectum eſt. Sed ao ortus earum per coitum ſit, nec ne, nondum ſatis exploratom habemus. Sed enim quæret quiſpiam rectè, quid nam in his ſit, quod fecundum materiale principium genitale à mare profectum mouens potentia tale, quale ideſt de quo venit, animal efficit. At io his quid oam hoc eſſe dicendum ſit, & vnde & quod principium genitale ſecuodum marem? Ponendum igitur in animalibus generantibus calorem in animali contentum, ſecernendo ex cibo ingeſto, & concoquendo facere excre-
Conceptus principium. mentum, quod conceptus principium ſit. Nec ſecus in plantis, niſi quod in ijs & quibuſdam animalibus, nihilo maris principium deſideratur. Habent enim intra ſe boc miſtum. F
At plurimorum animalium excrementum illo principio eget. Alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs conſtet. Itaq; quod calor io aoimalibus contentus ex alimento efficit, hoc temporis calor in aëre ambiente contentus ex mari aut terra concernit concoquens, atque conſtituit. Quod autem comprehenditur exceptum in ſpiritu animali, id conceptum facit, motumq; impooit. Conſtitutio igitur plantarum, quæ ſponte oriuntur, ſimilis eſt. Quædam enim ex parte contrahitur, & alterum eius partis priocipium genitale, alterum alimentum fit primum ijs, quæ oriuntur.
Animalia ſanguinea, ex putredine. At verò animalia quædam verme naſcuntur, tum exanguia, quæ non ab animalibus gignuntur, tum etiam ſanguinea, vt Mugilum genus quoddam, & aliorum fluuiatilium piſcium: ad hæc, Anguillarom genus. Hæc enim omnia, quamuis naturam parum ſanguineam habeant, ta-
Cor ſanguinis principiũ men ſanguinea ſunt, & cor obtinent: qund principium ſanguinarium corpnris eſt. Quæ autem inteſtina terræ vocantur, vermis babent naturam, in quibus corpus angoillarum conſiſtit. Quamobrem de prima hominum, atq; quadrupedum generatione, ſi quando primùm terrigenæ oriebantur, vt aliqui dicunt, non temerè exiſtimaueris altero de duobus his modo oriri. Aut enim ex verme conſtituto primũ, aut ex ouo, quippe cùm aut iotra G
ſe habeant cibum ad incrementum neceſſe ſit, qui quidem conceptus vermis eſt: aut aliunde accipere, idque aut ex parente, aut ex parte conceptus. Itaq; ſi alterum fieri non poteſt, vt affluat ex terra, qunmodo animalibus ex parente relinquitur neceſſario, vt ex parte conceptus accipiatur. Talem autem generatiooem eſſe ex ouo aut verme fatemur. Ergo ſi initium vllum generationis omnium animalium fuit, alterutrum de his fuiſſe proba-
Animalia, quæ ouo generentur. bile eſſe apertum eſt. Sed minus rationis eſt vt ex ouo prodierint: nullius enim generationem aoimalem talem videmus, ſed alteram tum ſanguineorum, quæ diximus; tum exãgium qualia ſunt Inſectorum nonnulla & ea, quæ teſta operiuntor, de quibus agitur. Non enim ex parte aliqua oriuntur, vt ea quæ nun naſcuotur. Incrementum etiam ſimiliter, vt vermes capeſſunt. Vermes enim augentur, in partem ſuperiorem, & qua principium continetur. Alimentum enim ſuperiùs ab inferioribus miniſtratur. Atq; id quidem commune cum ijs quæ ex oun proueniunt, habetur: ſed illa totam materiam abſumunt. In ijs
Ex verme quæ generãtur. verò quæ ex verme gignuntur, cùm ex conſtitutione in parte inferiore contenta pars ſuperior creuerit, mox ex reliquo alimeoto inferior articulatur. Cuius rei cauſa eſt, quòd ci- H
bus poſtea quoq; in parte ſepto ſubiecta conficitur omnibus. Incrementum autem hoc
Inſecta vt incremẽtum ſumat. modo fieri vermium, apertum in apibus, ceteriſq; ſimilibus, eſt. Principio enim partem inferiorem magnam, ſuperiorem habent minorem. Idem augeſceodi modus in Teſtatis etiam eſt. Quod & ipſum conſtat in genere Turbinato; ſcilicet anfractibus eius, qui ſubinde, accreſcentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Dixi ferè
Teſtacea ſpõte oriri. quemadmodum generatio, tum eorum, tum cæterorum ſponte orientium agitur. Omne autem genus Teſtatum ſponte inſtitui; apertum binc eſt, quòd nauigijs putreſcente fæce ſpumoſa adnaſcuntur, & locis multis, vbi nihil tale aderat antè, pòſt per inopiam humoris facto cœno Oſtreæ prouenerunt: vt apud Rhodum inſulam, cum claſſis applicuiſ-
Genitalẽ partem non habẽt teſtacea. ſet, & fictilia proiecta eſſent in mare tempore pòſt cœno obducto teſtis Oſtreæ io ijs reperiebantur. Nihil autem partis genitalis emitti ab ijs argumentum eſt, quòd cùm Chij quidam ex Pyrrha Lesbi inſulæ Oſtreas viuas portaſſent, & in loca quædã maris reciproci

æſtus

A æſtus & luto ſimilia dimiſiſſent, plures nihilo fuere temporis ſpatio, quanquam incre-
mento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem oua vocantur, nihil ad generatio- *Oua Teſtaceo*
nem conferunt, ſed inditio ſunt nutricationis melioris, quale in ſanguineis pingue eſt: *rum genera-*
quamobrem ſapore per id tempus præſtant, ciboq; laudantur, argumento quod & Pin- *tioni inepta.*
næ, & Buccina, & Purpuræ continent quidem ſemper ouum illud vocatum, ſed aliàs ma-
ius, aliàs minus. Sunt etiam quæ non ſemper ſed verè id habeant. Mox enim tempore *Quãdo oua*
procedente minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, Oſtreæ. Tempus *vocata ha-*
hoc enim prodeſt eorum corporibus. Alijs nihil tale apertè venit, vt Callis. Sed ſingula *beant.*
eorum, & quibusnam oriantur locis, petere ex hiſtoria debes. Hæc omnia itaq; Ariſtote-
les, qui & in quinto de hiſtoria capite duodecimo genus omne quod teſta integitur verno
autumnaliq; tempore habere cerni teſtatur ea quæ oua appellant, exceptis Echinis ci-
bo idoneis, quippe quibus etſi per ea tempora præcipuè vbertas ouorum eſt, tamen nul-
lo tempore committitur, vt ouis omnino careant, ſed maximè plenilunijs, diebuſq; tepi-
dis reſtituuntur redduntur q; pleniores: qua de re ſuprà plura diximus: Concharum quoq;
corpora Lunæ effectu (in plenilunio) augeſcunt. Plinius. Idem omnes Conchas celer-
B rimè creſcere ſcribit, præcipuè Purpuras.

TEMPERIES.

VIGENT Teſtacea vere & autumno: laborantq; per frigus & æſtum, tempo-
ris exuperantiam ferre impotentia. Argumento eſt, quod Echinis euenit, ha-
bent enim id iam inde abortu naturę & plenilunijs vberius, non quia per id
tempus copioſiùs paſcuntur, vt quoſdam putare diximus, ſed quòd noctes tepidiores ſint *Echinorum*
propter lucem pleniorem. Calorem enim deſiderant, quoniam frigori patent, vtpote quæ *natura.*
ſanguine careant. Ex quo fit, vt æſtate potius vbiq; vigeant, præterquam in Pirenſi Eu-
ripo, nam ibi non minus tempore hyberno probantur: cuius rei cauſa eſt, quod tunc vbe-
rius pabulentur, cùm piſces per id tempus ea loca relinquant. Ariſtoteles cùm dixiſſet la-
tere aliquorum genus totum, aliquorum partim latere, partim non latere, teſta intecta om- *li. 8. hi. c. 13.*
nia latere tradit, vt in mari Purpura, Buccinum, omneq; id genus. Sed abſolutorum la- *Quæ lateãt.*
C tibulum euidentius eſſe condi enim seceſſu vt Pectines facere videntur. Aliqua leuiore
quodam tegmine ſuperimpoſito deliteſcere vt Cochleæ terreſtres, ideſt Limaces, & ad- *Cochlea, vt*
hærentium mutationem incertam eſſe. Non tamen eodem tempore omnia latere, ſed Li- *lateant.*
maces Hyeme, Purpuras & Buccinna canis exortu dies circiter tricenos condi, Pectines
etiam tempore eodem. Sed eorum plurima ſanè latere algore vrgente & æſtu. *Quando la-*
teant.

PRÆSAGIVM. ANTIPATHIA.

CONCHÆ adhæreſcentes, inquit Plinius, tempeſtatis ſigna ſunt. Antipathiam
quandam cum tonitru habere videntur, etenim ſunt qui velint Conchylia &
Oſtrea tonitru ſæuiente margaritas quaſi abortiendo vomere, ideoq; multas in
arena reperiri.

D

DENOMINATA.

Κογχαλίζειν authore Heſychio, πεποίηθαι ἀπὸ τῦ ἤχυ τῶν κόγχων, à ſonitu
Concharum. forſan à ſonitu, inquit author theſauri linguæ Græcæ, quẽ inflatæ
reddunt: inflari autem eas & ſonare, antè cùm ex Plinio, tùm ex alijs diximus.
Κογχυλιευτὴς qui conchylia venatur, Conchyliatius, ſeu Conchyta, vt Plautus loquitur. *In rudente.*

Saluete fures maritimi, Conchyta atque Hamiota
Famelica hominum natio, quid agitis?

Budæus tetraſyllabos ſcribit κογχυλευθὴς à κογχύλη. In codice Iuſtiniani dicuntur mu- *Murileg.*
rileguli, quaſi Muricarij à Muricibus. Dicuntur & Conchylegi, Cod. de metallarijs, qui
Conchylia, Murices ſeu Purpuras colligunt. Hinc & κογχυλίας λίθος, quem Heſychius *Conchilias*
eſſe dicit durum & in ſe habere κογχυλῖν τύπυς. Meminit huius lapidis Pollux quoque *lapis.*
innuens.

Conchites lapis.

innuens à Xenophonte vocari κογχυλιάϑιω. Conchitea lapidem erui in foſſa Hildeshei- E
miæ vrbis; qui incuruis liris ad ſcapulas redeuntibus & aurei coloris armatura decoratur, teſtatur Georgius Agricola. Longus, inquit, eſſe ſolet palmos duos, latus palmum. Conchitæ lapidi alij etiam cognati ſunt, ſimiliter à ſimilitudine, qua Conchas aliquas ſiue Teſtacea animalium referunt, dicti; vt Cochlites, Myites, Ctenites, Strombites. Eſt & Cõchites ſaxi, vel marmoris genus, cuius Pauſanias meminit in Atticis: Ex Græcis, inquit, ſoli Megarenſes Conchiten habent, & in ciuitate multa ex eo ædificarunt. In primis verò candidus eſt, & reliquis lapidibus mollior, cui Conchæ marinæ ſemper inſunt. Κογχυλαχοις Heſychio ſunt γυναῖκες νυμφαι. Ὀ'στρακίνδα Polluci luſus genus eſt, quo ducta linea

Oſtracida ludus.

diſpartitos in partes pueros diſperſit, mox proiecto Oſtraco ſiue teſta pars quæ ſupinum pronumq; eius caſum diuinarit, alteram in fugam dilapſam inſequitur. deprehenſus (aſinum nominabant) conſidet, repetitq; cantionem nox an dies. Luſum iſtum apud Hollandos etiamnum ex vſu eſſe ſcribit Nomenclator, vocarique ibi Luyſen oft noppem,

In pænulo.
Oſtrearum tergum geſtare.

ſiue bol oſbol, quod eſt planũ ne an cauum. Milphio ſeruus apud Plautum ait ſe Oſtreatum tergum geſtitare, ideſt, verberibus & vulneribus duratum, vt ſunt Oſtreorum teſtæ. Oſtreoſus, eſt Oſtreis abundans. Vtitur hac dictione Terentianus Maurus in exemplo F
Priapei carminis.

Nam te præcipuè in ſuis vrbibus colit ora,
Helleſpontia, cæteris oſtreoſior oris.

Lib. 1. Geor.

Oſtrifer, qui Oſtrea, ſeu Conchylia producit, Virgilius:

Pontus & oſtriferi fauces tentantur Abydi:

Oſtracites gemma.
Li. 37. c. 10
Li. 36. c. 19

Oſtracias ſiue Oſtracites, (ὀστρακίας) gemma eſt Teſtacea, cuius duæ ponuntur ſpecies à Plinio, altera ſimilis achatæ, niſi quòd achates politura pingueſcit: altera tam dura, vt aliæ gemmæ fragmentis eius ſcalpantur. Nomen accepit hæc gemma ab Oſtrei ſimilitudine. Eſt etiam Oſtracites lapidis genus teſtæ ſimilitudinem habens, cuius vſus eſt pro pumice ad læuigandam cutem, vt legere eſt apud eundem Plinium.

MYSTICA.

Veneri dicata Concha.
Lib. 3. ſylu.

CONCHA Veneri erat dedicata, atq; eam ex Concha natam veteres fabulabantur. Concha itidem Cyprum deuectam canunt, Statius: G

Ite dabit curſus mitis Cytherea ſecundos,
Placabitq; notos, ſors & de puppe timenda
Transferet, inq; ſua ducet ſuper æquora Concha. Et antea dixerat.

Lib. 1.

Hac & cærulei mecum conſurgere digna
Fluctibus, & noſtra potuit conſidere concha.

Dicatam ei deæ Concham nonnulli autumant, quoniam Conchulæ, Pinnæ, antequam excludantur, inter ſe quàm primùm coeant, ſed Ariſtotele teſtante, Conchyliorum coitus incertus eſt; quare alij ad ſalacitatem referunt, quæ concitetur ex eorum cibo: Vnde etiam apud Martialem legimus.

Lib. 2.

Lautor ò conchis Galle Cytheriacis,

Id eſt Venereis. Sed & Propertius Concham Erycinam appellat.

Concha Erycina.

Et venis è rubro concha Erycina mari.

Et ante hos Plautus de ipſa Venere locutus.

In Rudente.

Te ex concha natam eſſe autumant.

Alij deniq; idem ſignificare volunt, quod Phidiæ illuſtris illius pictoris ſymbolum, qui H
Elienſibus Venerem, Teſtudinem calcantem pinxiſſe legitur, eo ſymbolo, veluti tacita ambage indicans, mulierum munus eſſe, οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν ideſt ædiũ cuſtodiam & ſilentium. Qua de re conſule Plutarchum, Stobæum, & Pauſaniam. Sed & hoc quoq; ſymbolum Phydiæ in priori ſenſu Placiades interpretatur ex authoritate Iubæ in phy-

Mulierum officium.
Li. 2. mytholog.
Lib. 78. Hierogl.

ſiologicis, nempe quòd Teſtudo toto corpore ſimul aperto in coitu miſceatur. Oſtrea verò etiam Helleſpontiaco ludibrio, inquit Pierius, ne deo dicam, ita dedicantur, vti Concha Veneri, putarim ob earum copiam, quæ Lampſaceno litore, totoq; Helleſponto ingens eſt: vnde Ityphallico veteris poëtæ ipſi Priapo dicto, ita legitur.

Nam te præcipuè in ſuis vrbibus colit ora.
Helleſpontia, cæteris oſtreoſior oris.

Qui verſus apud Terentianum reperiuntur, vti paulò antè citauimus.

Digitized by Google

A

HIEROGLYPHICA.

CONCHAM & Cancrũ pingebant Aegyptij Sapientes teſte Horo Apolline, volentes ſignificare hominem, qui ſeipſum non curat, ſed curetur à propinquis. Per Oſtrea verò picta ſculptauè humanum genus ſignificari, philoſophorum antiquiſſimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum genus Oſtreorum ſimile eſſe dixit: nulla enim potuit ſimilitudine noſtræ imbecillitatis naturam ſignificantiùs explicare, cùm Oſtrea inditium eſſe dixit animi in corporis carcerem & tenebras coniecti: ita enim Deus corpori animam adglutinauit, vt neceſſarium ſit hominem corporis affectibus tangi vel inuitum. Quid verò aliud illa vel diuinæ vel ſtellaris eſsẽtię ſcintilla hic patitur, niſi quod dum corpori adhęreſcit, & vinculis ſe coerceri ſentit, & quodam obſcuritatis carcere detineri? vnde fit, vt ſuæ plerunq; immemor originis, modò ſenſui ſe, modò appetentiæ ſubijciat & alieni facta iuris, cũ materia, cui adglutinata eſt, rapiatur in pręceps. Piſcatore igitur Petro opus

Homo ſeipſum non curans.

Humani generis typus.

Anima vt corporis inhæreat.

B eſt, qui nos aut ſcopulis auulſos, aut de imo maris fundo erutos aſſertori noſtro litota teuiſenti, pęnitentię prunis aſſos in eſcam apponat, vt ita abſumpti in ipſius diuinitatis amplexu, ad ſublimioris vitæ conſortia tranſeamus. Quod verò teſtam Oſtrea pro pelle habent, quæ ſine eorum interitu auferri nõ poteſt, eorum ſunt hieroglyphicum, qui nec ſquammas ignorantiæ deponere poſſunt diuinis admonitionibus quantumlibet inſtitui, nec cultũ ſpiritus ſuſcipere patiũtur, qui quidem vt Hieroſolymitanus Heſychius ait, etſi in mari baptiſmatis inueniantur, etſi in fluminibus pœnitẽtiæ, abominabiles tamen ſunt: cumq; vitã ſortiti ſint in ſacri lauacri tinctura, vocationem tamen, regenerationemq; corruperunt, dum neque pinnulas neque ſquamas induere procurarunt, ſublimem videlicet vitam, cognitionemque diuinorum, quæ cæleſtis eſt, ſed obcæcato corde in ignorantiæ voraginibus detinentur & propterea in his qui ſquamas habent, nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, auatum idolis ſeruientem, maledicum, ebrioſum, detractorem, legum bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio ſubmonet: Oſtrea enim hæc ſunt, & id genus reliqua, quæ ſine ſquamis & pinnulis eſſe deprehenduntur.

Teſtis tegę quid ſignificet.

C

EPITHETA.

CONCHA Empedocli apud Plutarchum βαρυνώτος, ideſt, tergigrauis nominatur his verſibus:

Τῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις,
Καὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελυῶν τε
Ἔνθ᾽ ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσι. ideſt,
Inſpice tergigraues Conchas quandoque marinas
Buccinus, exemploq; obducta Chelys ſibi ſaxo
Eſſe poteſt, ſummo vt videas in corpore terram.

Dicitur ibidem θαλασσονόμος quaſi legem habens marinam, hoc eſt, marina, ſiue æquorea, *Lib. 14.*
quo poſtremo epitheto vſus eſt Martialis, dum canit: *Epig. 209.*

Leuis ab æquorea cortex Mareotica Concha
D *Fiat: inoffenſa curret arundo via.*

Erycina Concha.

Alijs Concha quoque Erycina vocatur, ideſt, Sacra Veneri Erycinæ, aut quòd Venus ex Concha marina prodierit, vt etiam innuere videntur verba Statij Venerem loquentem inducentis. *— Et noſtra potuit conſurgere Concha.*

Margarita vbi naſcantur.

Dicitur & Inda, quoniam Oceanus Indicus maximè mittit Margaritas, quæ oriuntur in Conchis: nec non etiam Sidonia, quoniam apud Sidonem frequentes fuerint, vel propter Conchyliorum ſanguinem quo fiebat purpurã. Cur Conchylia Horatio lubrica dicantur, ſic explicat Turnebus. Lubrica Conchylia dicuntur, intus polita, leuia, nitida, etſi quædam foris ſcabra ſunt & aſpera, vt ex his quæ ſubijcit Flaccus, apparet, alioquin ſunt politæ foris Conchæ, & quædam ab hiſtoricis vocantur Lioſtrea, quòd eorum ſit leuigatior & æquabilior foris teſta. Lunata verò vocauit Plinius, vel quòd curua ſint in modum bicornis Lunæ, aut quòd noua impleantur luna. Conchæ quoque apud Ouidium cognominãtur, marinæ, tenues. *Terga cauis ſuper obſita Conchis.* Idem de ceto dicebat in quarto Metamor-

Conchylia lubrica cur dicta.

Lib. 1. c. 24. aduerſa.

Lunata cur dicta Plinio

Metamorphoſios, & in decimoquinto habet: *Detritis Conchis leuior*. Horatio dicuntur E
Geor. 2. viles, capaces: ſqualentes Virgilio, aliqui ſordidas interpretantur, malim aridas vel aſperas. *In Rudente.* Cicero grandes dixit, ſed hoc differentia, non epitheron eſt. Nominantur à Plauto è *Li. 17. c. 22.* genere Concharum Plaguſia, quo nomine eas venire exiſtimat Turnebus, quæ cruſtam tegumenti latam patulamq; habent, quaſi πλακόεσσαι dicantur. Nam à πλακὸς deducitur, inquit, quo nomine cùm ſit mons Ciliciæ, idem tamen etiam mons Plàcutius vocatur.

PROVERBIA.

Cōcha digni qui dicātur. Κόγχης ἄξιος, *Concha dignus*. Quo loco author adagiorum: Rem nullius, inquit, pretij Concham dicunt Græci, quemadmodum Latini nauci & floccum. Vnde quod contemptiſſimum, nulliuſq; rei ſignificabant, id κόγχης ἄξιον dicebant. *Conchas degere.* Cōchas legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum nonnunquam ad ludicra quædam ſeſe demittunt. Ita Cicero. *Li. 2. de Oratore.* Sed tamen ita narrare ſolet Scæuola, Conchas eos ad F Caietam & Lucrinum legere conſueſſe, & ad omne animi remiſſionem ludumq; deſcendere. Hic ſcimus, inquit Manutius, non deſuturos, qui nos dicant etiam gignere prouerbia, quos ad Angelum Politianum remittit, qui prouerbio nominatim & adpoſitè vſus eſt in Miſcellaneis, cuius viri authoritatem apud ſe ſanctiorem eſſe dicit, quàm vt metuat ab eius incomparabili eruditione vel latum digitum diſcedere. Valerius Maximus de Scipio- *Lib. 8. c. 8.* ne & Lelio: Ita animi quoq; remiſſioni communiter acquieſcebant. Conſtat namq; eos Caietæ & Laurenti Conchulas & calculos lectitaſſe. Author adagiorum in eiuſdem adagij declaratione ſummi ocij eſſe ſcribit, Conchas & Vmbilicos legere in litoribus, qui luſus eſſe ſolet puerorum: quamquam, inquit, transferri poteſt ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quædam animi gratia admiſcent. *Conchā diuidere.* Κόγχην διελεῖν, *Concham diuidere*, de ijs, qui nullo negocio quippiam perficiunt, Suidas dixit, item Heſychius & Varinus, ἐπὶ τῶν ῥᾳδίως τι ποιούντων. οἷον, ταυτόν ἐστι τόδε τῷ κόγχον διελεῖν. Et Suidas rurſus: Ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν. παροιμία ἐπὶ τῶν σφόδρα εὐκόλων. Author adagiorum reddidit. Tanquam Concham dilacerare, vel Conchylium diſcerpere. De imbecillis, inquit, & viribus longè inferioribus dicebatur, nam illiſæ ſolo rumpuntur Conchæ, quò cibus eximatur: aut G inciſo neruo, quo ſe contrahunt, ac diducunt, contrahuntur. Hæc ille: videtur autem anguſtiorem feciſſe, vt vult Zoographus, prouerbij vſum, qui communior eſſe poteſt ad rem *L. 4. de triſt.* quamuis, quæ nullo negotio peragatur. Illud quoq; Ouidij.

Litora quot conchas, quot amœna roſaria flores.

Item illud in eodem ſenſu:

Litore quot concha, tot ſunt in amore dolores,

prouerbialiter prolatum videtur, de re innumerabili. Ὥσπερ λεπὰς προσέχεται, ideſt, vt *Oſtrei in morē adhærere.* vertit Adagiorum author, *Oſtrei line conchylij in morem adhæret*. Ariſtophanes dixit in anum, quæ ægrè à iuuene diuellebatur. Cæterùm Lepas ſpecies Conchæ eſt, & non rectè Oſtreum vertitur.

VSVS IN VARIIS.

SCRIBIT Ferrantes Imperatus Neapolitanus lapides Concharum ſpecies referentes H in calcem celeriùs redigi poſſe. Sed & Hollandi alijq; circumuicini populi maritimi calcem exuſtis in fornacibus Concharum generibus conficiunt candidiſſimum, *Vſus ad culturam.* & ad ędificandum perquam vtilem; quamquam minus quàm noſtra imbres perferat. Antiqui in vitium cultura Teſtaceis vtebantur, vt innuit Maro his verſibus, *Georg. vitium. 2.*

Quod ſupereſt quæcunq; premes virgulta per agros;
Sparge fimo pingui & multa memor occule terra,
Aut lapidem bibulum, aut ſqualentes infode conchas.
Inter enim labentur aqua, tenuiſq; ſubibit,
Halitus: atq; animos tollent ſata.

Vbi Seruius, Cochleæ (meliùs Conchæ) propter admittenda ſpiramina infodiuntur;

lapis

A lapis verò arenatius & propter ſpiramina, & propter immodicum hauriendum humorem ſi fortè nimius fuerit. Artifices aliquas quoque Conchas, præſertim verò illas, quæ margaritas ferunt, polire ſolent, hæ politæ nitore placent pulcherrimo, & iridis coloris æmulo proque diuerſa ad lucem conuerſione, vt colla columbarum vario, inde opera varia, ornamentaq; conficiuntur. Iiſdem chartam læuigamus, iſque vſus antiquus & Martiali notus, apud quem ſic legimus.

Concharum politura. *Lib. 14. Epig. 209.*

Leuis ab æquorea cortex Mareotica Concha
Fiat: inoffenſa curret arundo via.

Conchæ itidem marinæ ſuffragia primùm fuere, quas poſtea ex ære confectas σπονδύλας dixere; deinde fabæ albæ aut ſolidæ in vrnam ligneam abſolutionis, nigræ aut perforatæ in vrnam æream condemnandi cauſa mitti ſolitæ. Solebant olim & Conchis ceu vaſculis quibuſdam ſigilla includere, vt hodiè ligneis tornò factis, vel è laminis ſtanneis æreiſuè, quò typi diutius conſeruentur. Ad quod alluſiſſe videtur Ariſtophanes. Καὶ τῇ κόγχῃ πάνυ σεμνῶς σημεῖον ἔπυσα. Quo loco Scholiaſtes addit dictum hoc à Comico, ὡς κόγχας ἤτοι κογχύλια ἐπιτιθέντων ταῖς σφραγῖσιν ἀσφαλείας ἕνεκα, εἰς τὸ μὴ ἀφανίζεσθαι τοὺς τύπους αὐτῶν.

Vſus ad ſuffragia. *In Veſpis.*

B In Xaguaguara Indiæ regione ſimili modo viri, vt Petrus Martyr ſcribit, pudenda ſua teſta marina includunt. Apud Cariarenſes verò eodem teſte Conchylijs marinis vtuntur in bello ad excitandos animos tempore pugnæ, quemadmodum nos antiquos Europæ factitaſſe antè diximus. In Africa, in Tebuto regno pecuniæ vim habent Conchyliorum Perſicorum tegumenta, vt Leonius tradit. In Aethiopia item Conchæ quas porcellanas Itali, Luſitani Buzios vocant, monetæ loco ſunt; nec non Bengalæ Conchatum ſpeciebus loco Baxarochos monetæ vtuntur, ſicuti legere eſt in prima parte nauigationis Hollandorum in Indiam. Apud Athenæum Didymus inquit ſolere aliquos lyræ loco Conchylijs & Oſtracis colliſis concionum quendam ſonum ſaltantibus edere. Pictoribus quoque in vſum cedunt Concharum teſtæ, quibus ſua infundunt pigmenta.

Li. 4. dec. 3. *Pro claſſico.* *Pro pecunia.* *Pro lyra.*

Erat ex iiſdem luſus quidam quem ὀστρακισμὸς ſiue ἐξοστρακισμὸν, id eſt, relegationem dicebant. In eo populus teſtulis in vrbem miſſis aliquem relegabat, cuius nomen in ijs ipſis Oſtracis inſcriptū erat. Ἐποστρακισμὸς verò ludus erat, quo Conchæ per ſuperficiem aquæ mittuntur, & ſaltus ipſi Concharum proiectarum numerantur priuſquam mergantur, ex ipſoq; ſaltuum numero victor pronunciatur, vt pluribus Pollux docet in nono, vbi etiam

Ludi ex Conchyliorum teſtis.

C ὑποστρακισμὸς vno in loco ſcribitur, ſed malè, nā ἐποστρακίζειν agnoſcit Suidas; & ἐποστρακισμὸν Euſtathios, ſcribens eſſe εἶδος παιδιᾶς, καθ' ἣν ὄστρακα πλατέα ἐκσφαιριζόμενα ὑπὸ θαλάσσης, προΐενται κατὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπιτρέχοντα ἐνίοτε πολλάκις, τὰς ἀποπηδήσαντα δῖνωσι κατὰ θαλάσσης, ἡδίστην ποιοῦνται πρόσοψιν. Vnde dicit manaſſe illud ἐπὶ τῶν ὅποι οὐχὶ μεταβαλλομένων, prouerbium, ὀστράκου περιστροφή, ſiue ὀστράκου περιστραφέντος, vel μεταπεσόντος; id eſt, τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγέντων ὡς ἔτυχε, rebus fortè fortuna immutatis. Dicitque ibidem Euſtathius, etiam ab eis qui ὀστρακίνδα ludunt, prouerbium hoc ortum fuiſſe. Polluci idem ludus ὀστρακίνδα dicitur, citans Platonem in Phœdro, vbi ait; φυγὰς δὴ γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀπεστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ ποὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος. ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν, καὶ ἐπιθειάζων. Metaphoricè verò de ſubita rerum mutatione dicitur & conuerſione repentina, qualis eſt eorum qui ὀστρακίνδα ludunt. Eunapius. ὥσπερ ὀστράκου μεταπεσόντος, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐχώρησε Ῥωμαίοις, velut Oſtraco conuerſores Romanæ in melius ceſſere. Lucianus in Apologia, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Ἔπειτα πάντων ἐπιλαθόμενος ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν οὕτω περιφανῆ καὶ περίβλεπτον ἐνέπηξε. id eſt, deinde oblitus

De quibus dicatur Oſtraciſmus.

D omnium, teſtula, vt aiunt, tranſmutata, volens ipſe ſemet in ſeruitutem vſque adeo manifeſtariam & inſignem coniecit. Adagiorum author incertum eſſe ait vtrum ſumpta ſit metaphora a ludi genere eo quem diximus, an ab Oſtraciſmo ſuffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur, in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quauis inſigni virtute multitudinis inuidiam in ſe prouocaſſent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Ariſtides: non aliam ob cauſam, niſi quòd moleſtum eſſet populo, iuſti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem Oſtraciſmus ad hunc modum. Oſtraci, id eſt, Teſtæ viritim in comitijs dabantur. In eis, quem quiſque vellet vrbe cedere, literis inſcriptis indicabat; hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumſeptum, deportabant. Porro magiſtratus quibus hoc datum erat negorij, primùm vniuerſos recenſebant, qui niſi plures ſex millibus fuiſſent, nihil conficiebatur. Deinde ſemotis vniuſcuiuſque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur, ita tamen, vt illi liberum

Metaphora de Oſtraciſmo. *Oſtraciſmus qui ferebatur.*

interim

interim eſſet fructus ſuos accipere. Erat itaque Oſtraciſmus non improbitatis caſtigatio, E
ſed vulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio. De luſu verò Oſtracorum ante ex Polluce diximus.

VSVS IN CIBO.

Quando meliora.
Lib.32.
L.9.hi.c.30
Aluum cur citant, & qua, & quæ non.

QVANTOPERE varijs Conchylijs delectati ſint veteres, ac maximè Romani, obiter antea innui, & in ſingulorum ferè priuatis hiſtorijs patebit. Athenæus Oſtreacea quandoque humorem habere ſcribit lacti ſimilem, eoq; tempore ſuauiſſima eſſe. Omnia autem teſte Plinio modicè collui in cibis oportet, quia ſaporis gratia perit. Optima ſunt cùm grauida ſunt, licèt nemo, vt ex Ariſtotele diximus, eorum vel coitum, vel partum viderit. Commune verò omnibus hoc eſt, vt ſalſum quendam in ſua carne ſuccum habeant, quo aluum citare nata ſunt, id quod vnicuique magis minuſuè datum eſt. Quæ enim dura carne conſtant, minus hoc habent, quàm Oſtreæ, quæ ſanè omnium Teſtaceorum molliſſimam carnem habent: paruæ verò Chamæ, Spondili, Solenes, Purpuræ, Buccinæq; & alia id genus, duram. Itaque Oſtreæ minus quidem nutriunt & aluum faciliùs mouent: quæ autem duriora ſunt, vberiùs alunt, & difficiliùs concoquuntur. Purpuræ Buccinæque duriore ſunt carne, ſuccumque efficiunt craſſiorem: ſed F
caro in alijs, præſertim in Oſtreis humidior tenaciorq; eſt. Præterea quæ duram habent carnem, & concoctu difficilia, ita corruptioni minus obnoxia ſunt. Qua quidem ratione ſæpius ea exhibere ſolemus ijs, quibus ex malorum ſuccorum copia cibus in ventre corrumpitur, ſiue eo ex iecinore affluant, ſeu in ipſius ventriculi tunicis contineatur. Dantur autem, inquit Galenus, ijs quibus cibus in ventre corrumpitur in optima aqua bis teruè decocta, ita vt cùm ſalſa prior iam ſentiatur in aliam quæ pura ſit, transferatur. Ex ijs quæ duram carnem habent, ſuccus procreatur, quem crudum vocant, ſicuti quæ mollem, pituitoſus. Quemadmodum verò ea quæ ſuccum illum ſalſum exuerunt, carnem habent corruptioni repugnantem, & quæ aluum ſiſtat, ita ſi (cum ſale & garo condita fuerint) eorum ebiberis iuſculum, venter quidem abundè mouebitur, corpus verò nihil ferè ſentiet alimenti: at caro ipſa ſolidior & difficiliùs concoquitur, & crudum craſſumq; ac frigidum gignit ſuccum: maximaq; ex parte lentum ac pituitoſum: quamobrem ſenibus maximè incommoda eſt Oſtrearum, & Teſtatorum omnium caro. Mneſitheus Athenienſis de Teſtatis hæc prodidit; Oſtrea, Chamæ, & Mituli, cæteraq; id genus, carnem habent, quæ ob ſalſum, quem in ſe continent ſuccum, ægrè concoquitur, & ſi cruda edantur, aluum cient. Quod ſi concoquantur, vel in quouis humore, magnam ſalſuginis partem in G
eo relinquunt, quò fit, vt eorum iuſcula aluum turbent: caro verò ipſa, ſalſi illius ſucci iam expers, minimè ventrem perturbet. Quòd ſi probè aſſentur Conchæ, maximè tum ſalſæ euadent, vt quæ ſuccum iam habeant ab igne veluti ſucceenſum, & prope dixerim, abſumptum. Ad aluum vrinamuè ciendam cæteris præſtant Mituli, Oſtreæ, Pectunculi & Chamæ, vt author eſt Diocles Cariſtius. Galenus pariter Conchularum maris & cæterorum ferè Oſtreorum ſuccum planè tum ſalſum eſſe tradit, tum ventrem ſoluendi vim obtinere; quamuis earum caro, inquit, ventrem reprimat. Paulò aliter Cornelius Celſus, aluum mouere ait Cochleas, Oſtrea, Pelorides, Muſculos, & Conchulas ferè omnes. Et Plinius Phaniam phyſicum citans, Vrticam coctam cum Conchulis aluum ciere author eſt. Dioſcorides verò, Chamarum, Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciere, idq; cum vino aſſumi vult. Lego & apud Serenum.

Nocumenta.
Aluum & vrinam qua faciliùs moueatur.
Lib.3. ſimpl.

Ventri molliendo
Quodque ſatis melius verbis dicemus Horati,
Mugilis & viles pellent obſtantia Conchæ. H

Venus è Concha nata cur dicatur.
Li.17.c.22.
In Rudente.
Vt condiantur.
Lib.9.cap.7.
Lib.4.cap.3.
Lib.16. Geog.

Actius, qui re venerea vti nõ poſſunt, edere Polypos, & Conchârum omniâ genera iubet. Inſigniter ſanè Venerem incitat earum eſus, vnde Venerem Concha Cyprum vectam, alij è Concha natam voluerunt: atque huc pertinere putat Adrianus Turnebus illud Plauti; *Caue tu harum Conchas ſpreueris.* Quod ad condituram Conchyliorum attinet: In omne genus Conchyliorum condimenta ſumes, inquit Apitius, piper, liguſticum, petroſelinum, mentam ſiccam, cumini pluſculum, mel & liquamen: ſi voles, folium & malabathrum addes. Diodorus Siculus Conchas permagnas legi in Aegypto ſcribit, quarum teſtis ſaxis attritis, interiore carne cruda ſapore Oſtreis perſimili veſcũtur, vbi verò tempeſtas ventorum vi diutius perſeuerat, Conchæq; deficiunt, ad oſſa cõfugere iam cumulata. Conchas, quæ carnem habeant, hoc modo Ichthyophagi teſte Strabone nutriunt: ijs in foſſam vel lacum immiſſis, piſciculos in cibum inijciunt, atq; in penuria piſcium vtuntur,

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

CONCHYLIA, inquit Sauonarola, & Oſtrea magis medicinæ quàm cibo idonea ſunt. Galenus ad ægilopes cum teſtis ſuis teri & apponi iubet: aliquos verò etiam aloen & mirrham miſcere ait, & alias in lib. de compoſit. medicament. Conchas vſtas vnum ex validiſſimis medicamentis ad achores eſſe. Eorundem teſtarum cinis vlceribus malignis prodeſt. Raſis Conchas marinas aduſtas abſtergendo dentes purgare, ex non aduſtis cõtritis emplaſtrum applicatum aduſtionem ignis ſanare aſſerit. Quomodo verò vtantur docet Seruitor his verbis. Oportet qui vult comburere Teſtas Conchyliorum, quòd terantur & ponantur in olla munda, & ponantur in furno figuli vna nocte, deinde extrahantur ſicut combuſtæ, ſicut cinis albus: ſin autem ponas iterum in furno panis vel eodem dimittendo, nec ſint alba calcinata. Et ſunt qui ponunt Cochleas ſuper prunas & exuſſlant, & dimittunt, donec fuerint albæ, & terunt & ponunt ſuper Teſtam terream ſuper carbones & exuſſlant, donec ſint albæ ſecundum voluntatem eorum.

Euperiſt. 2. 106. *Ad ægylopes.* *Ad Achores.* *Ad vlcera maligna.* *Teſta Cochlearum vt comburantur.*

B

DE TESTACEIS TVRBINATIS in genere. Cap. II.

SYNONYMA.

Τρομβώδη in genere dicta ſæpius Ariſtoteli, inter Teſtacea, maximè vbi de Co-
2 chlearum generibus ei ſermo eſt Theodorus Gaza Turbinata interpretatur. Sunt *Turbinata*
autem hæc quæcunq; in volutas & anfractus, ſeu ſpiras, quales in prælis & torcu- *quæ.*
laribus viſuntur, Teſtas ſuas quoquo modo reflectunt, vt in Cochleis in primis cerne-
C re licet. Hę enim omnes Turbinatę ſunt, ſed breuiores rotundioreſq; nec exeunt in mucronem ſuo Turbine, vt Strombi propriè & priuatim dicti. Zoographus ἑλικοειδῆ etiam dici poſſe putat, quoniam Græci ἕλικας vocant, quas diximus volutas, ſiue anfractus. Et στρόμβος Rondeletio in genere ſumitur pro omnibus Turbinatis: quemadmodum hiſce verbis nobis ſcriptum reliquit. Maſſatius vir admodum doctus in ſuis annotationibus in nonum librum Plinij exiſtimat Cochleas è Græcis appellari στρόμβους id eſt, Turbines. Eius hæc ſunt verba. Sunt autem Cochleæ inter Teſtacea, quæ ſanguine carent. Verùm aliæ aquatiles, aliæ terreſtres ſunt, quæ item in plures ſpecies diſtinguuntur. Aquatiles Cochleæ ſunt, quæ Græcè Strombi, Latineq; Turbines communi nomine nuncupantur, quòd ex amplo in tenue deficiant in vertiginem torti. Sed ille mea quidem ſententia fallitur. Nam Strombi à Cochleis ſecernuntur, vel ipſo Plinio authore, qui in piſcium marinorum catalogo, ſeorſum Concharum genere & Strombos recenſuit: & alio in loco pro diuerſis ponit. Quartanis Cochleæ fluuiatiles in cibo recentes. Deinde: Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore. Reuera Cochleæ τῶν στρομβωδῶν nomine concluduntur, veruntamen στρομβώδη καὶ στρόμβοι multò latiùs patent. Nam στρομβωδῶν nomine intelli-
D guntur etiam, quæ in longum Turbinem deſinunt, & anfractus contortum, à quibus differunt Cochleæ, quòd teſta quidem ſint clauiculatim intorta, ſed rotunda & non in longum protenſa. dicuntur enim κοχλίαι, quòd habeant τὰ ὄστρακα κυκλοτερῆ. Στρόμβοι verò etiã dicuntur, quibus teſta quidẽ in Turbinem deſinit, etiam ſi clauiculatim contorta non ſit, vt ex ſuperioribus Strombis, quos depinximus, perſpicuum fit. Quod ſi quãdo apud authores confundantur hæ ſignificationes obſeruandum eſt præter rerum ipſarum naturam id fieri. Hæc omnia Rondeletius: cæterùm ſi Cochleæ æquè ac Strõbi figurã æmulentur, indeq; vocentur στρομβώδη, quid vetat quod nõ etiam Cochleas vocare poſſimus voce multò communiori. Equidem ſi Mucronis ſola habeatur ratio, latiùs patebit Strombi ſignificatio quàm Cochleæ, ſed ita non videtur, voluiſſe mihi Maſſariis, ſed quod ſimul omnia anfractuoſa ſint. Ita quoq; Heſychius non diſtinguit Strombum ſimpliciter κοχλίαν interpretatus. Et in hiſce Theocriti verſibus trumbus, & Cochlea ceu ſynonyma nominatur.

Strõbus pro genere. *Cochlea quæ.* *Aquatiles Cochlea à Strõbis differunt Rondeletio.* *Li. 32. c. 11. & c. 10.* *Strombode quid.* *Contra Rondelet.* *Ioy l. 9.*

Τῶν δ' ἀρ στρόμβων καλὸν ὄστρακον, οὗ κρέας αὐτὸς E
Σιτάθην, πέτραισιν ἐν Ἰκαρίαισι δοκεύσας,
Πέντε ταμών, πέντ' ἔσχον· ὁ δ' ἐγκαναχήσατο κόχλῳ.
Alteri verò Conchæ pulchram teſtam, cuius carnem ipſe
Comedi, quam in ſcopulis Icarijs captaueram,
Quam in quinq; partes diuiſi præſentibus. Ille verò inſonuit Conchæ.

Sic Strobilum quoque & Strabelum & Cochlon, & Concham, pro Cochlea marina, ſiue omni, ſiue genere illo, quo ad buccinandum vtebantur, authores vſurpare, ijs quæ ſubijciemus teſtimonijs, conſtabit. *Strobilus.* Στρόβιλοι, inquit Suidas, dicuntur Cochleæ & Buccina marina. *Strabelus.* Στραβήλῳ, τῷ κόγχῳ. σαλπίζων, Heſychius. Τοὺς Τρίτωνας φωνεῖν φασὶ διὰ κόχλων τετρυπημένων. Impropriè itaq; Cochlea pro Turbinato etiam ſumi poſſit. Eſt enim *Turbo quid.* Turbo, vt ipſius Rondeletij verbis vtar, qui ex amplo, & lato paulatim in mucronem deſinit, vt de Buccina ſcripſit Ouidius, dum canit:

—— Caua Buccina ſumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo.

Huius figuræ eſt Turbo luſorius, F *Turbo luſorius.*

Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent, vt ait Virgilius.

GENVS, DIFFERENTIÆ.

Forma. Natura.

Li.4. de part. cap. 7. Turbinatorũ duo genera. TVRBINATORVM duo genera facit Ariſtoteles his verbis: Τὰ δὲ στρομβώδη καθάπερ εἴρηται πρότερον· καὶ τούτων τὰ μὲν ἑλίκην ἔχοντα, οἷον κήρυκες· τὰ δὲ σφαιροειδῆ μόνον, καθάπερ τὸ τῶν ἐχίνων γένος, hoc eſt Turbinati generis alia in anfractũ intorta, vt Buccina, alia in globum circumacta, vt Echinorum genera. Aduerſus quam diuiſionem inſurgit quodãmodo Rondeletius, dum alio in loco dicit Ariſtotelem in Turbinatis Echinos non recenſere, quamuis teſta opertos, vt ex his, inquit, verbis perſpicuum eſt. *Li.4. hiſt. c.4. Echini an Turbinatis annumerãdi.* Quæ teſta operiuntur, vt Vmbilici, Cochleæ, Purpuræ (in textu Græco nihil eſt, quod Purpuræ reſpondeat.) & omnia quæ Oſtrei aut Conchæ (nihil quoq; eſt, quod Conchæ vocabulo reſpondeat) nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus. Præterea Turbinatis tradente eodem (ibidem) hoc peculiare eſt, vt teſtæ poſtrema à capite clauiculatim intorqueantur. Operculum etiam ea omnia iam inde ab ortu naturæ gerunt: quæ Echinis nullo modo conueniunt. Sic ille, quæ ſanè argumenta neutiquam meo iudicio conuincunt, quo minus Echini in Turbinatis ſint recenſendi. G *Turbinatis quid propriũ Cõtra Rõdel. Ariſt. explicatus.* Cùm enim Turbinatis proprium eſſe dicit, vt teſtæ poſtrema à capite clauiculatim intorqueantur, operculumq; iam inde ab ortu naturæ ea omnia habeant, loquitur de ijs tantùm quæ verè, hoc eſt clauiculatim Turbinata ſunt, & non de rotundis, vt ſunt Echini, qui per ſe alterum, nimirum rotundum Turbinatorum genus efficiunt. Neque etiam verum eſt, quod in eo loco quem adducit Rondeletius, Echinos à Teſtatis, ſeparet. Etenim philoſophus eo toto capite agit de Teſtatis, eorumq; inter ſe differentijs: vnde à principio ferè capitis, paulò *Echinos inter Teſtata numerat Ariſtot.* poſt allata verba, ſed ipſa (teſtata nimirum) inquit, inter ſe numeroſa diſcrepant differentia, tum teſtæ, tum carnis intus ratione: alijs.n.in eo genere nulla eſt caro, vt Echinis: alijs eſt, ſed penitus incluſa, nec vlla ex parte conſpecta, excepto capite, vt terreſtrium Limacibus &c. H Diſertiſſimè verò in decimo eiuſdem libri philoſophus Echinos Teſtatorum generis facit inquiens: Echinus inter Teſtata genera, quibus facultas ingrediendi eſt, vertibula, glandeſque, inter immobilia eiuſdem generis, olfactum minimè habere videntur. Quid clarius? Poſſem præterea & alia philoſophi loca adducere, niſi & ipſe Rõdeletius ſuo ſe ſe gladio occideret vel binis ſaltẽ, quæ ſubueniunt nunc mihi locis, quorũ prior eſt in capite eodẽ de Strombis vbi hanc poſuit Teſtatorũ diuiſionẽ. *Teſtatorum diuiſio.* Sed ne qua ſit in Teſtaceorum diuiſione obſcuritas, ea ſic perſpicuè diſtinguemus. Teſtaceorum alia ſunt vndiq; contecta, alia parte duntaxat altera. Vndiq; conteguntur Tellinæ, Pectines, Mytuli, Conchæ aliæ. Altera tantũ parte, vt lepas, auris marina. Ruſus eorũ quæ vndiq; integuntur, alia teſta continua penitus concluſa ſunt, vt nulla ex parte carnẽ detectã habeãt, veluti Holothuria, Tethya, Echini. Alia teſta cõtinua incluſa q̃dẽ, nec vlla ex parte cõſpecta, dẽpto capite, vt Buccina

A cina, Purpuræ, Cochleæ: denique Turbinata omnia quæ capitis operculum habent. Alia teſta vndiq; conglobata quidem, ſed non in gyrum concluſa ſunt, quæ timam habent ſine operculo, vt Conchæ venereæ. Alia vndiq; duabus teſtis contecta, vt Pectines, Chamæ, Dactyli &c. Alter locus eſt, qui nunc in mentem ſubit, in primo capite libri eius de Teſtaceis primi, vbi quoq; eorundem Teſtaceorum differentias ponens ſic loquitur: Ex his(Teſtaceis)alia ab alijs teſtæ duritia ſuperantur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim iſta Oſtracodermis ſubijcit Ariſtoteles) longè minus dura teſta conteguntur quàm Purpuræ, & Buccina &c. Fatetur itaq; Rondeletius Echinos à Philoſopho Teſtaceis annumerari, & ipſemet ille in ſua diuiſione ita ſcribit: quare mirari ſubit, cur poſtmodum Echinos inter Teſtata non repoſuerit, loco de ijs agens inter Teſtata & Cruſtata medio: Nam quod Plinium in Cruſtatis recenſuiſſe ſcribit, locus ille Plinij quem adducit, mihi valdè eſt ſuſpectus, quin doctiſſimus Maſſarius longè aliter eum interpretatur. Agens enim is author toto nono libro de varijs animalibus aquatilibus, nominatim verò capite vigeſimo de ijs quæ ſanguine carent, & trigeſimo de Cancris, Echinis & Echinometris, vbi de Cancris eſſet locutus, ſubit, Ex eodem genere ſunt Echini &c.

Plinius inter Cruſtata Echinos poſuit.

B vnde Rondeletius ea verba ad proxima referenda arbitratur vnà cum Zoographo (quanquam ille ad Cancros, hic ad Locuſtas refert) Maſſarius verò ad exanguia; & meo iudicio rectè, nam in ſequenti ſubinde capite idem Plinius nullo interpoſito alio animali iterum ſubdit: In eodem genere Cochleæ &c. Quare ſi & hoc ad Cancros vel Echinos, de quibus vltimùm erat locutus, eſſet referendum Teſtacea qualia Cochleæ ſunt cum Cruſtaceis cõfudiſſet. Non me latet interim Plinium in ea fuiſſe opinione, quod Echini ſint Cruſtacea, ſed Rondeletius id videtur ignoraſſe, cùm locum Plinij minimè adducat. Is autem in eodẽ libro capite duodecimo legitur, vbi agit de digeſtione aquatilium per ſpecies, atq; ita infit: Aquatilium tegumenta plura ſunt. Alia corio & pilo integuntur, vt vituli & hippopotami. Alia corio tantùm, vt delphini: cortice vt teſtudines: ſilicum duritia, vt Oſtreæ & Conchæ: Cruſtis vt Locuſtæ: Cruſtis & ſpinis, vt Echini: ſquãmis, vt piſces; aſpera cute, vt ſquatina; molli, vt muræna: alia nulla, vt Polypi. Sic Plinius: cæterum nos, Philoſophum potius ſequentes, Echinos inter Teſtata ponemus, & alterum Turbinatorum genus faciemus. Vt itaq; diuiſionem Philoſophi repetamus, Turbinata quidem non omnia ἑλίκην habere cõſtat ex verbis eiuſdem: Pars poſterior in Mollibus adducta eſt in anteriorem,

Echini Cruſtacei Plinio.

Turbinata omnia non habent ἑλίκην.

C ſicut in Turbinatis Teſtatorum. In vniuerſum enim teſta, partim cum Cruſtatis, partim cum Mollibus conueniunt. Cruſtatis quidem, quòd partem terrenam foris, carnoſam intus habent. Figuram autem corporis eodem modo quo Mollia, Teſtata etiam quodammodo omnia habent: maximè verò è Turbinatis ea, quæ volutam habent, μάλιϛα δὲ τῶν ϛρομβωδῶν τὰ ἔχοντα τὴν ἑλίκην. (Gaza vertit: quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur.) natura enim horum vtrorumq; perinde ſe habet, quaſi quis directa linea (vt in quadrupedum ac hominum genere eſt,) primùm extrema lineæ parte ſuperiore os ſitum intelligat, quà a: mox ſtomachum quà b. tum ventrem, quà c. deinde inteſtinum vſq; ad oſtium excrementi, quà d. Hæc ita in ſanguineo genere diſpoſita ſunt &c. At verò Mollia & Turbinata, inter ſe quidem proximè conſtant, ſed illis è conuerſo. Finis enim ad principium flectitur, quaſi quis lineam inflectendo(in circulum)adducat d. ad a. Cùm enim ita partes interiores eis collocentur, (foris) ambit alueus in Mollibus, τὸ κύτος: in Teſtato genere, Turbo, ὁ ϛρόμβος. (Notandum hîc monet Zoographus, quòd Strombus & pro teſta exteriore tantùm, & pro animali toto accipitur.) hinc fit vt excrementũ meatu ori vicino emittatur. Hæc Ariſtoteles. Helicen autem fortè ea tantùm habuerint, (inquit Zoographus) quæ in turbinem, veluti pyramidis forma exeunt, alia, vt Cochleæ quædam, lineas ſuas aliter digeſtas habent, circulorum ferè forma: qui plures ita coniuncti

Vt cum Mollibus & Cruſtatis conueniant.

Strõbus pro teſta exteriori, & pro toto animali.

D ſunt, vt minores à maioribus contineantur, quod in helicoide linea non fit. Quomodo à Mollibus differant, etiam in Mollibus dictum eſt. Ab vniualuibus, binaluibuſq; differunt præterea, quòd illis adnata ſit caro, cùm turbinatis magis ſit ſoluta, vti idem Philoſophus prodidit, apud quem plura de Turbinatorum partium forma inuenio, & ne ſæpè in particulatium hiſtoria veniant repetenda, hîc adſeram. In quarto itaque de partibus, capite quinto, cùm dixiſſet Cochleas & dentes præduros, acutoſq; habere, & quod interiacet dentibus, carnoſum ſimiliter vt Mollia & Cruſtata, promuſcidem etiam inter aculeum & linguam: inſuper ori iungi quaſi ingluuiem auium à qua ſtomachus eſt, & ſub hoc venter, in quo ſitum eſt id quod papauer vocatur, mox inteſtinum continuum tendi ſimplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus.n. Teſtaceis ineſt hoc excremẽtum quod vel eſculentum eſſe præcipuè ſentitur, ſubdit: cætera etiam Turbinata, vt Purpuræ,

Turbinata vt ab Vniualuibus Binaluibuſq; differant.

Buccina (κήρυκες) ſimiliter vt Cochleæ conſtãt. Biualuibus quomodo differant, modo di- E
ximus, at quomodo hiſce eiſdẽ aſſimilentur, diximus ſuprà in Teſtaceis in genere, nimirũ
Operculum. vt operculo quodã congenito carni patulæ oppoſito claudantur. In quinto hiſtoriæ c. 15.
cùm dixiſſet eundem modum & idem tẽpus gignendi eſſe Buccinis, quod Purpuris, adiun-
git, Operculum item oris idem tam huic vtriq; generi adhæret natiuum quàm cæteris Tur-
binatis omnibus. Paſci quoq; exerta lingua appellata ſub illo operculo ſolent. Diximus
Carnem quã habeant. quoque carnem alijs Teſtatis nullam eſſe, vt Echinis; alijs eſſe, ſed penitus incluſam, nec
vlla ex parte conſpectam, excepto capite, vt terreſtrium Limacibus & ijs quæ Cocalia qui-
dam appellarunt, & aquatilium Purpuris, Buccinis, Cochleis & reliquis Turbinatis. Inte-
Interiora turbinatorũ. riorum natura in Turbinatis (ſumpta ſunt hæc ex eodem philoſopho hiſtor. quart. capit.
quarto,) omnibus ſimilis eſt, nec niſi magnitudine (exceſſuque) variat: alijs enim partes
Caro. maiores, alijs euidentiores, alijs minores, obſcurioreſque ſunt. Adhæc diſcrimen illud
Caput. duritiæ, mollitiæ, cæterarumque eiuſdem generis affectionum. Caro enim prima in ore
Dentes. teſtæ, quam omnia toroſiuſculam habent, alijs magis talis, alijs minus. Caput eius par-
tis medio prominulum iungitur, & cornicula duo quæ pro magnitudine plus minus ca-
piunt incrementi. Exerunt caput more eodem omnia, idemq; per metum retrahunt intrò. F
Nonnullis etiam os & dentes acuti, breues, & tenues, vt Cochleæ. Promuſcidas etiam ge-
Promuſcis. runt modo Muſcarum: quod quidem membrum linguæ ſpeciem præ ſe fert. Habent hoc
idem & Purpuræ & Buccina firmum & toroſum, quo ſimiliter vt aſili & tabani quadrupe-
dum tergora penetrant, imò longè validius: teſtas enim eſcarum poſſunt perforare. Ven-
Venter. ter os protinus excipit, ſimilis in Vmbilicis ingluuiei auium; habētq; parte inferiore duo
albida, toroſa, mammis ſimilia, cuiuſmodi carunculas vel in Sæpijs eſſe animaduertimus,
Gula. ſed hæc toroſiora. Gula à ventre duplex, longa, porrigit ſe vſq; ad papauer, quod poſtre-
mum fundo commiſſum eſt. Hæc ergo vt in Purpuris & Buccinis conſpicua in clauicula
Inteſtinum. teſtæ continentur. Quod autem gulæ ſubiungitur, inteſtinum eſt, gulæ ipſi continuum,
ſimplexq; ex toto vſque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris eſt, quà & la-
Papauer. xius hæret, quod enim μήκωνα, Latini verbum è verbo papauer appellamus, in omnibus
Teſtaceis generibus ineſt. Hinc ſurſum verſus replicans, carnis repetit ſedem, finitque ad
caput, vnde eijcitur excremẽtum, pariter in omnibus Turbinatis generibus tam aquaticis
quam terreſtribus. Hæc eſt interiorum partium, quibus Turbinata conſtant, deſcriptio,
prout ex Philoſopho citat Rondeletius: qui item poſt traditas omnium Teſtaceorum dif- G
ferentias: Ex his omnibus, inquit, ea tantùm hîc tractamus, quæ teſtam habent vnicam
Turbinatis quid proprium. totam continuam, atq; hoc quidem Turbinatis proprium eſt, quò à reliquis ſecernatur:
ipſis tamen omnibus commune eſt, quod iam diximus, quodq; teſta intorta ſit. Cæte-
rũ hoc de anfractuoſo genere tantùm, non de rotundo intelligendum eſſe diximus ſuprà
ex Ariſtotele. Scitu quoq; dignum eſt quomodo creſcant. Huius quoque meminit Phi-
Qui creſcãt. loſophus in tertio de generatione cap. vltimo, vbi cùm demonſtraſſet Teſtata creſcere, vt
vermes, id ipſum etiam in Turbinato genere conſtare teſtatur, ſcilicet anfractibus eius,
qui ſubinde accreſcentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Cru-
ſta illa prætenui, quæ à fronte integitur, quaſi biualue ex vniualui efficitur, eodem teſte,
agenteque de Teſtatorum omnium congenito operculo quo carni patulæ oppoſito
clauduntur. Aliàs etiam cùm dixiſſet Nerites quaſi regmine dimoto adhærere, quod ve-
Operculum. lut operculum ſibi poſſident. Vſum enim, inquit, quem biualuibus pars vtraq; admini-
ſtrat, eundem altera exhibet Turbinatis. Cõtinent papauer ſua omnia clauicula, vt in quar
to de partibus, capite quinto docuit, & in quarto de hiſtoria animalium capite quinto
Echinos ſcribit habere quid amarum nec eſculentum, idq; eſſe etiam in teſtudine, rube- H
ta, rana atq; etiam in Turbinato genere, & in Molli, ſed colore diuerſo, & aut omnino in-
Amari aliquid habent. guſtabili, aut magis ab vſu cibario alieno. Alibi cùm ſcripſiſſet, Echinis euenire, vt quod
caput appellant, & os verſus terram ſit, quod verò ad excrementi exitum deputatum eſt,
id ſupra habeatur, idem omnibus Turbinatis Patelliſq; euenire tradit: paſtum enim de imo
peti neceſſe eſſe. Mouentur etiam Turbinata atq; ſerpunt omnia, parte dextra, non ad
Quomodo coeant. clauiculas, ſed in aduerſum. Ex eodem, qui demum quomodo coeant, etiam nobis hoc
reliquit in quarto de partibus capite nono. Mollium, inquit, partium interiores antè, cùm
cæterorum expoſui, tunc exteriorem ordinem proſequemur. Habent hæc foris alucum
corporis indiſcretum, & pedes parti priori iunctos circum caput, infra oculos, circà os &
dentes. Sed cùm cætera animalia quibus pedes aut parte anteriore, poſterioreq; eos ha-
beant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innituntur & ſanguine carent, hoc vnum ge-
nus pedes parte, quam priorem in eo capimus, omnes continet. Cuius rei cauſa eſt, quòd

pars

A pars eius poſterior ad priorem eius adducta eſt, extremaq; cocunt & confunduntur, quomodo Turbinatis inter Teſtata accidit &c.

DE TESTACEIS IN SPECIE.

Et Primùm DE NAVTILO. Cap. III.

CVM vtilitatis, tùm partium præſtantia, quam hîc potiſſimum obſeruamus, Turbinata cæteris Teſtatis anteponenda videntur. Inter hæc verò Nautili hiſtoria primo loco congruè texetur. Etenim cum Cruſtaceis ac Mollibus, de quibus proximè iam diximus, conuenit, quia pedibus in- *Ordinis ratio.*
B ſtructus eſt, vnde Polypis acceñſetur ab Ariſtotele; cum Teſtaceis, quia *Li.4.hiſt.c.1*
Teſta includitur; cum Teſtaceis autẽ turbinatis, quia Cochleæ ferè in morẽ στρομβώδης eſt.

ÆQVIVOCA SYNONYMA.

NAυτίλος legitur inter fabulas Timothei Mileſij: & apud Varinum ναυτίλος & piſcem & nautam ſignificat; quæ ſanè ſignificatio noſtro turbinato conuenit, quod Ariſtoteles alijs ναυτίλον & ναυτικὸν, & ὠὸν πολύποδος nuncupari ſcribit; quanquam Theodorus Gaza hæc aliter legerit, Ναυτίλον autem nautam vertit, vt pòſt patebit. Suidæ etiam ναύτης dicitur. Nauplium Plinij idem animal eſſe cum Nautilo (etiamſi & hunc nominet Ariſtoteles) dicemus mox, vbi de generibus agemus. Robertus Conſtantinus Nauplij Concham nunc à Græcis θαλάμην πολυποδίων, vocari teſtatur. Nautilus Plinio etiam Pompilos nominatur, dùm ait: Inter præcipua miracula eſt qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Πομπίλος Euſtathius pagina 1070. dicit eſſe ζῶον θαλάσσιον ἐρωτικὸν, ποικίλον, Πηλαμίδι ἐοικός. Et pag. 1067. tradit hunc πομπίλον à quibuſdam
C nominari ἱερὸν ἰχθὺν, vt à Timachide, vbi ait πομπίλος ἱερὸς ἰχθῦς, quod hemiſtichium & apud Athenæum legitur, vbi multà de hoc Pompilo. Ibidem ex Thalaſſijs Pancratis:

Fabula Timothei Mileſii. *Nauplius Plinij.* *Pompilus & Nautilus ſynonyma Plinio.* *Pompilus ſacer piſcis dictus.*

> Πομπίλος ὃν καλέουσιν ἁλίπλοοι ἱερὸν ἰχθῦν. id eſt,
> *Pompilus quem vocant Nautæ ſacrum piſcem.*

Cæterùm de amore huius piſcis erga nautas, ibidem ex Nicandro, *Lib.7.*

> Πομπίλος ὃς ναύτῃσιν ἀδημονέουσι κελευθους
> Μηνύσαι. id eſt, vt vertit Natalis Comes,
> *Eſt aſſuetus iter miſeris oſtendere nautis*
> *Pompilus.* Et ex Alexandro Ætolo
> Πηδαλίῳ ἄκρῳ ἐπὶ πομπίλος ἀντιοχεῦει.
> *Pompilos extremo reſidens temone gubernat.*

Pompili piſcis amor erga nautas.

Aliquantò pòſt ex Corinna,

> Πομπίλε, ναύτῃσιν πέμπων πλόον εὔπλοον ἰχθῦς
> Πομπεύσαις πρύμνηθεν ἐμὰν ἀδέιαν ἑταῖραν:
> D *Pompile, felicem qui nautæ per freta curſum*
> *Præbes, ipſe meam rexiſti latus amicam.*

Ibidem ex Apollonio prolixè refert fabulam de Pompilo illo, quem ſcribit Euſtathius ab Apolline comprehenſum, in cognominem piſcem transformatum eſſe, naui qua eum vehebat, in ſaxum conuerſa; ſed aliter quàm Euſtathius fabulam enarrat. Ibidem ex Dionyſiò Iambo, qui itidem à nautis Πομπίλον vocari ἱερὸν ἰχθὺν tradit, ὅς ἐστι πελάγιος, καὶ παρὰ τὰς ναῦς πολλάκις φαίνεται, ἐοικὼς πηλαμίδι, ποικίλος. Eſt autẽ marinus piſcis, varius ac Pelamydi ſimilis, qui ad naues ſæpe conſpicitur. Aliquãto pòſt ex Clitarcho. οἱ ναυτικοὶ πομπίλον, ἱερὸν ἰχθὺν προσαγορεύουσι, διὰ τὸ ἐκ πελάγους προπέμπειν τὰς ναῦς ἕως εἰς λιμένα. διὸ καὶ πομπίλον καλεῖσθαι, χρύσοφρυν ὄντα. Nautæ ſacrũ piſcẽ Pompilũ vocãt, quia naues mittat ex mare vſq; ad portũ, idcirco Põpilus appellatur, cùm ſit aurata. Plinius de Thynnis: Iidem ſepe nauigia velis euntia comitantes, mira quadã dulcedine per aliquot horarũ ſpatia & paſſuũ millia à gubernaculis ſpectantur, ne tridente quidẽ in eos ſæpius iacto territi. *Lib.9.c.15.*

Digitized by Google

Pompilus comitatur nauigiorum curſus. *Muſcardinus.*

riti. Quidam eos, qui hoc è Thynnis faciant, Pompilos vocant. Idem ſub finem libri trigeſimi ſecundi, Pompilum qui ſemper comitetur nauigiorum curſus. Ex quibus omnibus liquidè conſtat Pompilum duo diuerſiſſima animalia ſignificare, Nautilum nimirum de quo agimus, & Thynni genus. Porrò Nautilum vulgus Neapolitanum Bellonio teſte Muſcardinum & Muſcarolum nominat, quod etiam nomen Oſmylo commune eſt. Apud nos, quod ſciam, nomen non habet, ſed Latino vtimur. Zoographus Germanicum finxit, ein Farkuttel, aut Schiffkuttel. E

GENVS. DIFFERENTIÆ.

L.4.Hiſt.1.

IN librum de Teſtaceis, inquit Guliel. Rondeletius, Polyporum genera duo Conchis indita reijci poſſent, ſed cùm Polyporum tractationem aggreſſi ſimus, ſuperioribus; vt potè quorum genera ſint, vt Ariſtoteli placet, rectè adiungentur; Εἰσὶ δ' ἄλλοι δύο ἐν ὀστρείοις: ὅ, τε καλούμενος ὑπό τινων ναυτίλος, καὶ ὁ ναυτικὸς, ὑπ' ἐνίων δὲ ᾠὸν πολύποδος. Τὸ δὲ ὄστρακον αὐτοῦ ἐστιν οἷον κτεὶς κοῖλος, καὶ οὐ συμφυής. οὗτος νέμεται πολλάκις παρὰ τὴν γῆν, εἶθ' ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκκλύζεται εἰς τὸ ξηρόν, καὶ περιπεσόντος τοῦ ὀστρίου ἁλίσκεται, καὶ (ἢ) ἐν τῇ γῇ ἀποθνήσκει. εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μικροί, τῷ εἴδει δὲ ὅμοιοι ταῖς βολιταίναις. Καὶ ἄλλος ἐν ὀστράκῳ οἷον κοχλίας, ὃς οὐκ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ὀστράκου, ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ ὁ κοχλίας, καὶ ἔξω ἐνίοτε προτείνει τὰς πλεκτάνας. F id eſt. Duo alij ſunt Polypi teſtis concluſi: (ἐν ὀστρείοις, malim inter Teſtacea, ὀστρεῖον enim Oſtracodermo ſynonymum eſt, vti ex Galeno alibi diximus.) is qui dicitur à nonnullis Nautilus, ſiue Nauticus, ſiue ouum Polypi. Teſta huius Pectinis teſtæ ſimilis, quæ caua eſt, nec ita vt ei cohæreat. Sepius is iuxta terram paſcitur, vnde fit, vt in eam à fluctibus eijciatur, & teſta excuſſa capiatur, vel in terra pereat. Iſti parui ſunt, & facie ſimiles Bolitænis. Alter Cochleæ modo teſtâ munitur, quam nunquam deſerit, ſed brachia duntaxat interdum exerit.

Nautilorum quot genera Ariſt.

Hactenus Ariſtoteles interprete Rondeletio, qui meo iudicio probè vertit, tanquam duo tantùm genera Nautilorum Ariſtoteles deſcripſerit; non, vt Gaza & alij eum ſecuti, tria. Quòd ſi pro verbis iſtis, καὶ ὁ ναυτικὸς, legas, ὁ καὶ ναυτικὸς, nihil prorſus dubitationis ſupererit. Plinium quoque pro ge-

Gaza lapſus.

nere vno omnia hęc Ariſtotelis verba accepiſſe apparet. Alterum deinde genus eſt, καὶ ἄλλος ἐν ὀστράκῳ οἷον κοχλίας, &c. G Enallagæ etiam numerorum, caſuum & huiuſmodi, nimiū familiares Ariſtoteli, hîc quoque mouere Gazam potuerunt, vt genus vnum in duo diſtraheret, nam cùm in ſingulari numero verba & nomina aliquot rectè poſuiſſet philoſophus, mox numero temerè mutato ceu de pluribus vno loquens, inquit: Εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μικροί, &c. Sed quilibet etiam mediocris iudicij, perlectis philoſophi verbis, genera ſolùm duo eum ſtatuere animaduertet: vnum in teſta Pectunculi, teſtæ ſuæ non adnatum: alterum verò in Cochleari teſta, & adnatum ei. Si quis tamen Gazæ tranſlationem adhuc deſideret, ea huiuſmodi eſt. Duo item viſuntur genera (Polyporum) Conchis indita: quorum alterum Nautam aliqui vocant, alterum Pompilū, ſiue ouum polypi. Teſta ijs (αὐτοῦ eius, Græcè in ſingulari numero) vt Pectunculis, &c. Eſt etiam qui Cochlearum more ſiliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi ſoleat, ſuaque interdum brachia exerat. Ex his conijcit idem Rondeletius prioris generis teſtam eſſe eam, quam capiti de Nautilo præfixit, nimirum eam quam & nos depictam exhibemus: Ea enim vnica, inquit, Concha conſtat caua, & vt inquit Plinius, acatij modo carinata, puppe inflexa, prora roſtrata (Plinij quidem hæc verba ſunt de Nauplio, tanquam altero genere nautili, vt doctiſſimè in ſuo corollario Zoographus demonſtrat.) H Quòd is ſit Nautilus, quem exhibemus, quodque

Lib.7.c.32.

ſimplici teſta conſtet, maximè Athenæi authoritate confirmatur, qui ſic ſcribit interprete Natali. Qui verò Nautilus dicitur, ſicut ait Ariſtoteles, non eſt quidem Polypus, at ſimilis quod ſpectat ad cirros dorſumque habet cruſtatum, emergitq; de maris profunditate, in ſeſe Concham habens conuerſam, ne aquam excipiat, atque ita conuerſus nauigat,

Cirrorum vſus.

duos cirros ſuperius exerit, inter quos membrana quædam tenuis conſpicitur, ijs ſimilis quæ digitis palmipedum auium interiectæ continentur, alios duos cirros pro gubernaculis in mare demittit: ſi quid verò ad ſe venien s videat, pedes protinus contrahit, ac Concha mari repleta, quàm celerrimè in profundum demittitur. Vides hîc Athenæum Nautilo dorſum duntaxat teſtaceum tribuere, eique ob id ſimplicem eſſe teſtam, quod eam aqua modo impleat, modò vacuet. Reprehendit idem Rondeletius Bellonium, qui Concham margaritiferā vulgò dictam ſecundam ſpeciem eſſe putârit, Sunt, inquit, de hac Cochlea mar-

gari-

A garitifera ſcribens, qui hanc ſecundam eſſe Nautili Conchæ ſpeciem tradunt, ſed falsò, vt ex Ariſtotele dilucidè colligitur his verbis: Præter dicta Polyporũ genera, duo ſũt Cõchis indita, quorum alterum à quibuſdam Nautilus &c. Alterum genus veluti Cochlea in teſta latet &c. Primùm ſtupidi eſt nõ animaduertiſſe Ariſtotelem duo tantũ Polyporum genera Conchis concluſa conſtituiſſe, vt ex verbis eius liquet, contra cuius mentẽ author libri de Aquatilibus (Belloniũ intelligit,) tria ponit. Tertia, inquit, Nautili ſpecies ab Ariſtotele prodita. Sed hæc ſecunda quam adſert, Nautilus Ariſtotelis eſſe nequit: neq; enim Pectini cauo vlla ex parte comparari poteſt. Deinde cùm Nautili corpore ſint exiguo, trahere Conchã tantæ magnitudinis non poſſent. Hoc non eſt artificiosè fingere: qui enim fingit, ſaltem probabilia debet dicere. Neque Concha Nauplij, quam depinxit Plinius, eſſe poteſt, vt pote cuius figura ab hac Concha alieniſſima ſit. Nauigeram ſimilitudinem & aliam (inquit) in Propontide ſibi viſam prodidit Mutianus, Concham eſſe acatij modò carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata: in hac condi Nauplium animal Sepiæ ſimile. Hucuſq; Rondeletius. Cæterùm cùm nec ipſe, ſicut neq; alius quiſpiam etiamnum aliud animal cognouerit, nedum depinxerit, quod pro ſecundo Nautili genere accipi poſſit, placet Bel- B lonij coniectura, maximè cùm longè aliter in eo quàm in cæteris Cochleis animal lateat. Porro Plinius cùm de Nautilo paulò antè dixiſſet ex Ariſtotele, mox tanquam de altera eius nauigeram ſimilitudinem, inquit, & aliam in Propontide viſam ſibi prodidit Mutianus: Concham eſſe acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata: in hanc condi Nauplium, animal Sepiæ ſimile ludendi ſocietate ſola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim vectorem demiſſis palmulis ferire vt remis; Si verò flatus inuitent, eaſdem in vſu gubernaculi porrigi, pandique Concharum ſinus auræ. Huius voluptatem eſſe, vt ferat, illius vt regat: ſimulq; eam deſcendere in duo ſenſu carentia: niſi fortè triſti (id enim conſtat) omine nauigantium humana calamitas in cauſa eſt. Hæc Plinius. Pro cuius vltimis aliquot verbis alia lectio ſic habebat: ſimulque eam deſcendere incluſo ſinu, fluctu hauſto territam viſu: id enim vbi conſtat rumore nauigantium humana calamitas in cauſa eſt. Sed priorem ceu clariorem, antiquioremq; probat Maſſarius. Mihi, ſicuti & Zoographo Nauplius à Plinio Mutiani verbis deſcriptus, non alius quàm Nautilus proximè ex Ariſtotele ab eo memoratus videtur, Nauplij quidem hoc nomine alius nemo meminit quod ſciam. Videtur autem caſus rectus eſſe Nauplius, & per appoſitionem dictum à Pli- C nio, in hanc condi Nauplium animal Sepiæ ſimile. Nauplium quidem, ſi rectè ſcribitur, dictum aliquis coniecerit, à nomine ναῦς & verbo πλεῖν, hoc nauigare, illud nauem ſignificat. Sed in eo ſaltem iure à Rondeletio reprehenditur Bellonius, quòd tria Nautili genera à Philoſopho memorari ſcribit. Robertus Conſtantinus in ſupplemento ſuo linguæ latinæ aſſerit maris Indici Nauplij carinam multò latiorem eſſe quàm aliorum, vt Venetijs obſeruauit.

Contra Bellonium.

Lib. 9. cap. 30.

Nauplius Mutiani.

Nautili ſecunda ſpecies quæ authori.

Nauplius Plinij qui.

Nauplius vnde dictus.

Bellonij error.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES teſtam Nautili primi generis, quem hîc priuatim deſcribimus, Pectinis teſtæ ſimilem eſſe dicit, cauamque nec ita vt ei cohærere: ſæpius iuxta terram paſci, ideoque fieri, vt in eam à fluctibus eijciatur, & teſta excuſſa, vel in terra pereat: eſſeque paruum & facie ſimilem bolitænis. Bolitæna autem Polypi ſpecies D eſt, Polypique genus Nautilum fecit idem Philoſophus. Oppianus quoque Nautilum Polypo ſimilem eſſe ſcribit his verſibus:

Eſt quidam curuo tectus ſub cortice piſcis
Polypodi ſimilis, quem dicunt nomine vero
Nautilon, inſignem ponto ſua gloria fecit.

Exactam nobis Nautili deſcriptionem reliquit Bellonius. Eius Concha, inquit, tribus fragmentis conſtare videtur, (carina ſcilicet & lateribus: cùm tamen vna & ſimplex ſit,) quorum latera vtrinq; ceu carinæ iunctæ apparent, ea vt plurimùm magnitudine, quam ambę manus amplecti poſſunt: latitudine autem quantum pollex cum indice comprehendat. Omnes autem non excedunt craſſitudinem membranæ pergamenæ, ſtrijſq; in oblongum ductis ad oras crenis laciniatæ ſunt, in formam rotundam abeuntes; foramen autem per quod Nautilus alitur, atq; exit de Concha, magnum eſt. hæc fragilis eſt, lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino nauis rotundæ effigiem referens. Nauigat enim per maris

Nautilus Polypi genus.

Bellonij deſcriptio.

Cõcha Nautili.

Nautili primum genus Ariſtotelis ſecundum Bellonium & Authorem.

Digitized by Google

A ris ſumma, elatus de imo gurgite, effertq; ſe teſta inuerſa, vt faciliùs aſcendere poſſit, & inani ſcapha enauiget, atq; vbi inde emerſerit, tum Concham inuertit. Cæterùm Nautili brachijs interiacet membranula, qualis eſt inter palmipedum digitos, ſed hæc magis eſt tenuis, in telæ araneæ modum, robuſta tamen qua etiam aura inſpirante velificat. Cirris *Cirri.* quos vtrimq; multos habet, pro gubernaculis vtitur, atq; vbi metuit, cum Concham protinus marino humore oppletam demergit. Cæterùm Pſitaci roſtrum habet, ſuiſq; cirris *Roſtrum.* Polypi modo gradirur, atq; eodem modo acetabulis ſorbet. Hæc itaq; Bellonius. Nautili picturam Ioan. Fauconerus medicus egregius ex Anglia olim ad Zoographum dedit, his verbis in epiſtola adſcriptis: Mitto ad te hîc picturam cuiuſdam piſcis ex Teſtaceorum genere, puto Ariſtotelis Nautam eſſe: quam mihi primùm, cùm in Italia eſſem, Cæſar Odonus doctor Medicus Bononienſis exhibuit, vir vt humaniſſimus, ita in exteros admodum hoſpitalis: poſtea verò hîc in Anglia ipſum piſcem vidi, quem pro loci ac temporis opportunitate pingendum curaui. Teſtam habet externa parte ex fuſca ruſſeſcentem: internam verò partem ita nitentem, & ſplendentẽ, vt cum Vnionibus precioſiſſimis de coloris amœnitate certare poſſet. Multa quoque habet in ipſa teſtæ carina tabulata eodem colore ni-

B tentia. Velum conſtat ex pellicula tenuiſſima. πλεκτάναι ab vtroque latere demiſſæ carneæ ſunt & molles, vt Polyporum cirri, reliqua corporis pars confuſa erat & indiſcreta, vt reliquorum Teſtaceorum generum. Hæc Fauconerus, Anglicum huius piſcis nomen ignorare ſe confeſſus. Sed hæc Fauconeri deſcriptio ad ſecundum Nautili genus rectiùs aptari poterit. Teſtam Nautili Bellonius ſimilem cum ea quam Rondeletius, pinxit, & cõditum in ea Polypum extantibus cirris omnibus, multò proportione longioribus, nempe triplo & amplius quàm Rondeletius pingit: ita vt terni eorum vtrinque criſpati demittantur, bini in obliquum erigantur, nulla intermedia membrana. Eam enim veli loco ad planam teſtæ extremitatem (ſiue proram) erexit. Oppianus binos pedes erigi ait, interque eos tenuem membranam veli inſtar, binos verò vtrinque demitti, gubernaculis (οἴακεσσι) ſimiles. Sed Bellonij icon, & quam ex Anglia Zoographus accepit, necnon & mea ternos vtrinq; demittit. Videntur autem remis, non gubeenaculo, comparandi ij. Plinius ſolus cauda *Plinij error.* media vt gubernaculo hunc piſcem vti ſcribit, neſcio quàm rectè, quæ enim pars caudæ nomine in Polypo appellari poſſit, & extra teſtam emitti, non video.

C

ORTVS. MOTVS.

De generatione incrementoque huius piſcis nihil adhuc exploratum habuit Ariſtoteles: non autumat tamen hunc ex coitu gigni, ſed vt cæteras Conchas prouenire, neque verò an Concha ſolutus viuere poſſit Nautilus. Rondeletius ſecundum Nautili genus ſponte naſci, vt cæteras Conchas cùm dixiſſet, addit: De Nautilo (primo nempe genere) idem ſentio, etiamſi id ſibi non exploratum eſſe ſcripſerit Ariſtoteles. *Sponte naſci.* Cirris Polypi modo graditur, & eodem modo acetabulis ſorbet.

VT NAVIGET.

D ARISTOTELES non minus eleganter quàm iucundè Nautili Polypi, nauigationem depinxit hoc ferè modo. Eſt Nautilus quoque Polypus & natura & actione mirabilis: nauigat enim per maris ſumma elatus: Ex imo gurgite effert *Membranæ* ſe teſta inuerſa, vt aſcendat faciliùs, & inani ſcapha nauiget. Cùm verò emerſerit, Con- *vt in palmi-* cham conuertit. Brachia membrana congenita cõnexa ſunt: quemadmodum palmipedum *pedum auiũ* anium digitis: ſed hæc craſſior eſt & denſior: illa longè tenuior aranearũ telis ſimilis: hac vt *pedibus.* velo ſpirante aura; brachijs vt gubernaculis vtitur; (ἀντὶ πηδαλίου δὲ τῶν πλεκταναῶν παρακαθίησι. Gaza vertit. Cirros pro gubernaculis vtroque demittit latere.) Si quid metuerit, teſtam protinus mari replet, atq; ita demergit. De eadem natandi peritia Aelianus, Nautilus, inquit, è genere Polyporũ Cõcha vna præditus eſt, is cùm ex ima maris ſede ad ſummã aquam effertur, inuertit & mutat Concham deorſum verſus, vt ne hauſta aqua rurſus demergatur: vbi verò ad ſummam æquoris peruenit, & mare ab aduerſa tẽpeſtate conquieſcit, ſupinam Concham vertit. Hac.n. tanquam ſcapha nauigatione fertur: & duo (ego tria

potius

potius dixerim, nam & Polypi octo habent)brachia in vtrumq; latus demiſſa, ſenſim atq; E moderatè mouens remigat, domeſticamq; & natiuam nauem propellit, quòd ſi ventus flat, brachia quæ tanquam remos prius longè lateq; porrigebat, gubernacula conſtituit, at quæ cæterorum brachiorum media eſt membranula prætenuis, ea paſſa & intenta pro velo vtitur: ſicque cùm eſt ſine metu, nauigat. Sin quippiam à valentioribus beluis metuit, *Vt tempeſtatem vitet.* ſe demergens Concham aqua complet, & ſimul ex pondere in profundum delabens, ſeſe occultat, atque ita hoſtem effugit. Pòſt vbi mare eſt tempeſtate vacuum, & à Beluis quietum, de imo maris gurgite ſe extollens, rurſus per ſummum mare nauigat, vnde nomen *Lib.9.c.29.* habet. Hucuſque Aelianus. Plinius quoque Nautili mentionem faciens, eandem nauiga- *Plinij locus ſuſpectus.* tionem deſcribit, ſed mendum vnum illic ſubeſſe ſuſpicatur Rondeletius: nam pro Pompilos, Polypi ouum legendum eſſe arbitratur ex Ariſtotele, ex quo Plinium hæc mutuatum eſſe certiſſimum: nam Pompilus (inquit) longè alius eſt à Polypis. Verba Plinij ſunt hæc. Inter præcipua miracula eſt, qui vocatur Nautilos, ab alijs Pompilos. Ariſtoteles vero καλυμενος ὑπό τινῶν ναυτίλος καὶ ὁ ναυτικὸς, ὑπὸ ἰδίων ὡὸν πολύποδος. Pergit Plinius: Supinus in ſumma æquorum peruenit, ita ſe paulatim ſubrigens, vt emiſſa omni per fiſtulam aqua, velut exoneratus ſentina, facilè nauiget. Poſtea duo prima brachia retorquens, F membranam inter illa miræ tenuitatis extendit, qua velificante in auras cæteris ſubremigans brachijs, media cauda vt gubernaculo ſe regit. Ita vadit alto Liburnicarum gaudẽs imagine: & ſi quid pauoris interueniat, hauſta ſe mergens aqua. Oppianus tradit Nautilũ *Plinius, & Oppianus conciliati.* πρηνῆ, id eſt, pronum è gurgite ſurſum natare: Plinius ſupinum: vterq; quidem rectè, ſed alter fortè ad teſtam, alter ad animal ipſum reſpexit. Senſus quidem clarus eſt, nam ſi quis vas vacuum in aquam caua parte præmiſſa adigat æqualiter, rurſuſq; etiam eximat, aqua non intrabit, obſtante aëre. Propius autem ad Ariſtotelis mentem acceſſit Oppianus, nec minus perſpicuè Nautili nauigationem cecinit his verſibus ex Lippij verſione:

—Quem dicunt nomine vero
Nautilon, inſignem ponto ſua gloria fecit.
Per freta dum cautus ſub nauis imagine ludit.
In ſabulo domus eſt, ſumma defertur in vnda.
Pronus neu pontum capiat, plenuſq; grauetur,
Cùm nando vehitur per fluctus Amphitrites,
Extemplo verſus tumidam per marmoris vndam G
Labitur, vt nandi doctus puppiſq; peritus.
Atque pedes geminos tendit de more rudentum,
Quos inter medios tenues membrana tumeſcit.
Extenta atque pedes contingunt æquora ſubter
Themoni aſſimiles nauem, piſcemq; domumq;
Deducunt, ſi fortè malum ſuſpicatur vllum,
Abſorbet fluctus intus, lymphiſq; grauatus
A tumidis trahitur cum pondere fluctibus vnda &c.

Nauigia vnde inuenta. Hinc homines nauigia inuenerunt, vt ex eodem Oppiano citat Lilius Gregorius Gyraldus.

Plauſtra maris naues qui primus repperit: ille
Siue deus ſeu mortali de ſemine natus
Audax oranti fluctus tranare marinos
Nauigium ſpectans piſcis: dum robura nectit,
Fecit opus ſimile. Hinc & ventis vela tetendit H
Funibus, aperuit retro dehinc frena carinæ.

Nautilum vbi venari non liceret. Syneſius quoque nauim quæ remis impellitur, ζώῳ πολύποδι comparauit in ſuis epiſtolis. Hinc fortaſſis etiam circa Trœzenem, vt Clearchus ſcribit referente Athenæo, neque ſacrum appellatum Polypum, neque remigem (τὸν κωπηλάτην) Polypum (Nautilum intelligo) fas erat piſcari: Sed tum hoſce piſces, tum Teſtudinem marinam attingere erat vetitum. Atque hæc de nauigatione. Cæterùm cùm Plinius de Nautilo velificante ſimul & remigante dicat: Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: de Nauplio verò Concham eſſe acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata, non incongruum erit, ea verba explicare. De Lyburnicis multa Bayfius in libro de re Nauali: nos quæ Appianus *Liburnicæ naues.* tradit, recitaſſe contenti erimus. Fuerunt (inquit) Liburni alterum. Illyriorum genus, qui Ionium mare, & quæ in eo ſunt, inſulas deprædabantur celeribus & leuibus nauigijs: vnde etiam nunc leues & celeres biremes Romanis Liburnicæ vocantur. Talis nauigij formam

A mam quoq; exhibuit Bayſius. Idem acatium docet à Strabone poſitum pro prædatorio nauigio: A. Hirtium ſimpliciter nauigium dixiſſe, quod Plutarchus acation, & Tranquillus ſcapham. fuiſſe & maxima quædam acatia. Acaton apud Thucydidem & Lucianum Vallam ἀκάτιον interpretatum (nauigium) actuarium: quàm rectè ſe dubitare: quoniam actuarium à Græcis putat dictum κωπήρη (ναῦν) vel κωπῆρες πλοῖον. *Acatium.* *Actius.*

EPIGRAMMA.

IN Nautilum piſcem epigramma Callimachi Cyrenæi apud Athenæum legitur tale.

Κόγχος ἐγὼ Ζεφυρῖτι παλαίτερος, ἀλλὰ συ νῦν με
  Κύπρι σεληναίης, ἄνθεμα πρῶτον ἔχεις
Ναυτίλον, ὃς πελάγεσσιν ἐπέπλεον: εἰ μὲν ἀῆται
  Τείνας οἰκείων λαῖφος ἀπὸ προτόνων:
Εἰ δὲ γαληναίη λιπαρὴ θεὸς, οὖλος ἐρέσσων
B Ποσσὶν, ἵν᾽ ὥσπερ καὶ τοὔνομα συμφέρεται.
Ἐς δ᾽ ἔπεσον παρὰ θῖνας ἰυλίδας, ὄφρα γένωμαι
  Σοὶ τὸ περίσκεπτον παίγνιον Ἀρσινόης.
Μηδέ μοι ἐν θαλάμῃσιν ἔθ᾽ ὡς πάρος, εἰμὶ γὰρ ἄπνους
  Τίκτει τ᾽ ἀνοτέρης ὠὸν Ἀλκυόνης.
Κλεινίου ἀλλὰ θυγατρὶ δίδου χάριν οἶδε γὰρ ἐσθλὰ
  Ῥέζειν, καὶ Σμύρνης ἐστὶν ἀπ᾽ Αἰολίδος.

In hoc Epigrammate quoniam obſcuriora quædam ſunt, Zoographus paucula hæc explicat, quæ nos quoq; præterire noluimus. O Venus Zephyriti (Nautilus loquitur) quanquam ego Concha ſum ipſa etiam Luna antiquior, nunc primùm tamen tibi ſum conſecrata, eiecta in littus & allata Arſinoæ. Hæc autem Ptolemæi filij Lagi filia fuit, præſtantiſſimæ formæ, Veneris & venuſtatis ſtudioſa. Οὖλος, criſpus, ideſt criſpantibus pedum cirris. Ὥσπερ καὶ τοὔνομα &c. ideſt vt nauta. ἵνα in eodem verſu abundare videtur. Iulis oppidum eſt inſulæ Co. Stephanus. Μηδὲ ἐν θαλάμῃσι. legit Zoographus, Μηδέ μοι ἐν θαλάμῃς θέος, ὡς πάρος, &c. Smyrnæ plures fuerunt, & earum vna Aeolica. De ouo Alcyo-
C nes, non habeo, inquit, quod dicam. Idem Epigramma ita vertit Natalis Comes. *Explicatio.* *Arſinoe.* *Iulis.*

Concha vetus fueram Zephyris impulſa per vndas,
  Depoſitum primum nunc Venus ipſa tenes
Nautam, ſulcabam pontum, ſi ventus & aura
  Dum mea nationes vela rudens tenuit.
Si tranquillus erat, præbebat remigis vſum
  Ipſe pes, vt noſtri nomina ſignificant.
Litteribus vicina fui ſimul obuia Iulit
  Eſſem ſpectandus ſudus vt Arſiones.
At non in thalamis velut olim, mortua cùm ſum
  Ouum peiorts nunc pario Alcyones
Clinie, ad ipſe bona me gratificare ſorori:
  Quæ Smyrna nata eſt patribus Aeolidis.

D DE NAVTILO ALTERO. Cap. IIII.

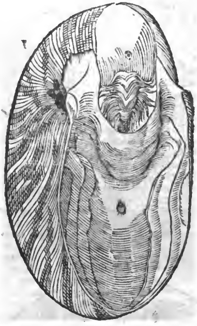
BELLONIVS Cochleam margaritiferam vulgò nuncupatam, alterum Ariſtotelis Nautilum, vti paulò antè innuimus, facit. Id quamquam reprehendat Rondeletius, nos tamen non improbamus, donec tandem alia detur Cochlea, quæ rectiùs reſpondeat. Robertus Conſtantinus Nauplij (ſimpliciter) Concham nunc à Græcis θαλάμην τετραποδίω, ideſt, polythalamum vocari ſcribit, quod nomen huic Cochleæ rectè quadrabit, mirum enim eſt, quot intus thalamos habeat: quamuis videam Nauplij ſiue Nautili ſecundam ſpeciem ab iiſdem Græcis, nunc (ſi eidem Conſtantino credimus) ἀρμενιστάρι nominari à velo, vt ait, quod nauigando erigit. Velificatur enim (inquit) more nauium, protenſa ac ſublata membranula ſiue tunica. Deſcribit verò *Cochlea Margaritifera.*

vt

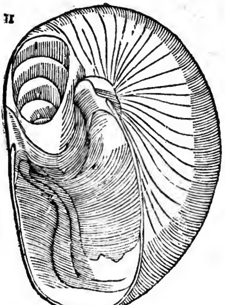
vt opinor longè aliam, quàm Bellonius Cochleam. Inquit enim: Eius Concha non ma- E
ior Cochleæ, ſed ſubtiliſſima, ac pellucida: cuius hiatus oblongus, vt in Conchis Vene-
reis. Sic ille. Bellonij ſanè Concha Cochlea multò maior eſt, de qua ſic ſcribit: Secundam
Porcellana cur ſic dicta. Nautili Conchæ ſpeciem ab Ariſtotele traditam eſſe hanc puto, quam noſtri artifices in
magno pretio ad vaſa ditioribus abacis accommoda conficienda habere ſolent. Porcel-
Vaſa myrrhina vnde dicta. lanam ob id vocant, quod de Muricis Conchæ (de qua in Buccino diſſeremus) formam
habeat. Eam enim etiam porcellanam nominant, ex qua antiquis vaſa quæ murrhina
dicebantur, fieri ſolebant: id enim mihi conijcere per vos licebit; quanquam alij à myr-
Murrhinus Nautilus. rhæ (quàm Græci σμύρναν vocant) fragrantia dicta fuiſſe putent. Murrhinum igitur Nau-
tilum hunc dicere poterimus. Huius amplitudo cum ſuperiore (Nautili primo genere)
conuenit. Sed paulò magis eſt craſſus: prior præterea Pectunculorum more ſtriatus eſt:
hic omnino glaber, parte interna infinita habens interſtitia: vndecunque nitidus, ac mira
Synonyma Gallica. colorum varietate ſplendens: ſubinde circumagentibus ſe in purpuram candoremq; ma-
culis. Hæc Bellonius. Gallica nomina iconi adſcripta erant hæc: Coquille de pourcele-
ne; vel Groſſe Coquille de nacre de perle. Cardanus quoq; hanc Cochleam deſcribit,
Deſcriptio ex Cardano. ſed alterum Ariſtotelis Nautilū eſſe non apparet eum nouiſſe. In Conchis margaritiferis, F
inquit, color non abſimilis eſt Cochleis, quas India, vt dicunt, mittit. De colore, forma,
ac ſubſtantia dicere poſſum, quòd eas viderim ſæpius, vnde veniant, non ſat dicere poſ-
ſum. Eſt igitur forma triremis cum alta puppi: in qua vaſculum aliud, diceres poculum à
natura excogitatum, nam & magnitudo tanta eſt eius quam vidi: vt cotylam capiat:
ses profectò vſus elegantiſſimi & pulcherrimæ formæ. Limacis igitur hæc eſt
Concha, Margaritarum Conchis ſimillima: tanto verò noſtris nobilior
Limacum Conchis, quanto Indicus aer, ac terra, tum aqua, noſtris
elemẽtis ſunt præſtantiora. multorum enim ſæculorum cur-
ſu res meliores euadunt. Hęc ille. Habes hic primo lo-
co Nautili teſtam rudi cortice obtectam ac va-
riegato colore caſtaneo. altero verò teſtam
læuigatam, vtrumq; autem aperta &
perforata prora. tertio loco
Nautili teſta eſt varijs
ab Indis imagini-
bus extimo G
cortici
inſculptis exornata. quarto ac poſtremo teſta
per medium ſecta conſpicien-
da proponitur, vt in-
terior ſtructura
appareat.

Nautilus teſta rudi cortice obtecta ac variegata caſtaneo colore.
Nautilus alter leuigatus, vterq; aperta perfracta prora.

I

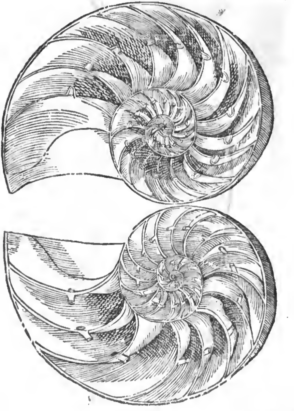
II

Nautilus ab Indis varijs imaginibus extimo cortice inſculptis exornatus.

Nautil ſtructura media.

Digitized by Google

A

DE PVRPVRA.
Cap. V.

Nobiliſſimã eſſe Turbinatorum Purpuram.

PVRPVRAM Turbinatorum generis Concham nobiliſſimam eſſe ait doctiſſimus Rondeletius. Quod planè veriſſimum eſſe, nos qui inter omnia turbinata Purpuræ quoq, primas tribuimus, nullo pœnè negotio aſſerere atq; affirmare poſſimus, cùm ex pretio, in quo apud priſcos habebatur, tùm ex vſu eiuſdem. Theopompus apud Athenæum author eſt, Purpuram (ita quoq; eius florem, quo veſtes tingebantur, nominamus,) olim vel regibus raram, & expetitam fuiſſe, tanti quidem pretij (vt ab hoc auſpicemur,) vt æquali argento penderetur. Plinius pelagium, hoc eſt, Purpuram in libras quinquagenos nummos, & Buccinum centenos ponit, ideſt quinquaginta ſolidos & centenos Galli-

Pretium.

B eos, vt ex Budæo ſupputat Bayſius, qui etiam addit violaceæ Purpuræ libram denarijs centum, id eſt, decem aureis ſolatis conſtitiſſe, ſiue libris Turonicis viginti, ſupputante Roberto Cenali; dibapham Tyriam, denarijs mille, id eſt, mille Iulijs vel centum aureis ſolis, vel libris Turonicis ducentis. Acceptum hoc quoq; ex Plinio eſt, apud quem ſic legimus: Nepos Cornelius, qui diui Auguſti principatu obijt: Me inquit, iuuene violacea Purpura vigebat, cuius libra denarjis centum veniebat, nec multò pòſt rubra Tarentina. Huic ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Celebrat item Purpuræ pretium Epigrammatarius, dum canit.

Emit lacernas millibus decem Baſſus.
Tyrias, coloris optimi.

Et in Mancinum — *Mollibus decem dixit,*
Emptas lacernas munus eſſe Pompilæ.

Idem poeta in Proculeiam (inquit Bayſius,) veſtis Purpureæ immenſum pretium ponit, quam trabeam fuiſſe puto, vel togam pictam, de quibus paulò pòſt fuſiùs dicetur. Ludit in vxorem quæ diuertit à viro, propterea quòd prætor eſſet renunciatus.

C *Quid, rogo, quid factum eſt? ſubiti quæ cauſa doloris?*
Nil mihi reſpondes? Dicam ego, prætor erat.
Conſtatura fuit Megalenſis Purpura centum
Millibus, vt nimium munera parua dares.

Magalenſis Purpura.

Per Magalenſem Purpuram intelligit togam pictam, qua ornabantur prætores celebrandis Megalenſibus ludis. Vel fortaſſe Megalenſis Purpura accipienda eſt ea quæ à prætoribus in ornatum chori in ludis illis, partim emebatur, partim conducebatur, partim etiam commodato rogabatur. Cuius meminit Plutarchus in Lucullo, vbi loquitur de quodam prætore de ſpectaculis ambitioſè ſolicito: qui cũ à Lucullo in chori ornatum Chlamydes Purpureas peteret, reſpondit, inſpecturum ſe ſi domi haberet, daturumque, poſtridiè verò interrogauit eum, quot ſibi eſſet opus, illo autem affirmante centum ſufficere, iuſſit accipere bis totidem. Hactenus Plutarchus, qui ex Horatio ſumpſiſſe hæc videtur, epiſtola ad Numitium, dum ait:

Luculli luxus.

— Chlamydes, Lucullus, vt aiunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
D *Qui poſſum tot? ait, tamen & quæram, & quot habebo*
Mittam, pòſt paulò ſcribit ſibi millia quinq;
Eſſe domi chlamydum, partem vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, vbi non & multa ſuperſunt.

Verùm vt ad Purpuræ pretium reuertamur, id ſi quis alius maximè celebrauit Plinius his verbis: Conchylia & Purpuras omnis ora (hora) atterit: quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis pretia fecit; Proximè autem dixerat de margaritis, æternæ prope poſſeſſionis eas eſſe & ſequi hæredẽ. Et alibi: Pretia (inquit) medicamento ſunt quidẽ pro fertilitate litorũ viliora: non tamen vſquã pelagij libras quinquagenos nũmos excedere, & Buccini centenos ſciant, qui iſta mercantur immenſo. Sed alia ſunt in fine initia: iuuatq; ludere impendio, & luſus geminare miſcendo iterũ, & ipſa adulterare adulteria naturæ: ſicut teſtudines tingere, argentũ auro cõfundere, vt electra fiãt, addere his ęra, vt Corynthia. Ex quo tam ingenti pretio purpurã non à quibuſuis vſurpatam fuiſſe conſtare arbitror. So-

Purpuram non omnes vſurpabant.

crates, referente Plutarcho in libro de Animi tranquillitate, quendam amicorum au- E
diens dicere: quàm ſumptuoſa eſt vrbs? mina venditur vinum Chium, Purpura tribus,
mellis hemina quinque denarijs: adduxit ad farinas; dicens, ſextarius venditur obolo; fru-
galiter in vrbe viuitur: tum ad oliuas; duobus æneis chænix; deinde ad oxoonides, hac de-
cem drachmis venditur veſtis: viles ſunt in vrbe. Sic Socrates, innuens bene quempiam
Vt Purpurã amarent veteres. ac honeſtè veſtiri poſſe, etſi ex tam pretioſa Purpura tincta non eſſet. Erant tamen omnes
Purpuræ ſummoperè amantes, adeo vt tinctores illius & qui eam aduenerent, à vecti ga-
libus immunes haberentur: Quare nec mirum erit, quod de Vladislao Polonorum rege
Li. 16. Geog. legimus, Valachis quadringentarum Purpurarum tributum impoſuiſſe. Strabo aſſerit Ty-
Tyrij cur diuites facti. rios ob tingendi Purpuræ peritiam (quanquam maxima huiuſmodi officinarum mul-
titudo eorum vrbem redderet grauiorem) locupletiores factos eſſe, & non ſolùm à regi-
Qui Purpura vſi. bus, ſed à Romanis etiam libertate donatos fuiſſe. Iam verò qui Purpuram viſurparint,
aliquid dicamus, & qui ea delectati ſint, quales profectò reges fuiſſe, ac ſummos ma-
Veſtes Purpurea Dijs oblata. giſtratus inuenimus, quin etiam ſacerdotes, & quod amplius eſt, ipſoſmet deos. Atq; ita
Palladis vulnus Purpurea faſcia obligatum fuiſſe legimus, faſcia ſcilicet, quæ deam dece-
ret immortalem, quando mortalibus alba ſufficere poteſt. Conſtat quoque veſtes Purpu- F
Li. 10. Silu. ra imbutas dijs ſuis veteres, tanquam eximia ac ſingularia dona obtuliſſe; in quo ſenſu
apud Statium legimus Iunoni ſceptrigeræ à Tyrijs peplum dono oblatum, quod Purpu-
ra in primis condecoratum eſſet:

Peplum etiam dono, cuius mirabile textum
Nulla manus ſterilis, nec diſſociata marito
Verſarat calathis, caſta velamina diuæ
Haud ſpernenda ferunt, varijs vbi plurima flores
Purpura picta modit, mixtoq; incenditur auro.

Tẽpla Deorũ Purpureis veſtibus ornata. Ornabant autem etiam deorum templa tam pretioſo apparatu, quemadmodum idem
Lib. 1. Sylu. poeta ſub exemplo Veneris demonſtrat, canens:

Digna Dea ſedes nitidis nec ſordet ab aſtris
Hic Libycus Phrygiuſq; ſilex, hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus onyx, & concolor alto
Vena mari, rupeſq; nitent: quis Purpura ſæpe
Lib. 2. de rapt. Proſer. *Oebalis & Tyrij moderator lauit aheni.* G

Claudianus illuſtris admodum poeta eiuſdem deæ ſuperbiſſimum comptum deſcriptu-
rus, non inuenit colorem præſtantiorem, à quo veſtitum eius commendaret, quàm Pur-
pureum: canit autem:

Illic multiplices tenuis ſinuatur in orbes
Idalia diuiſus acu, ſudata marito
Fibula, Purpureos gemma ſuſpendit amictus.

Ex recentioribus noſtri æui poetis non ignobilis Aelius Iulius Crotta de Apolline ait:
Lib. 2. c. 8.
Phœbe pater latè Tyrio ſpectabilis oſtro.

Sacerdotes Iudæorũ Purpura vſi. In Tyro Herculi, ſacerdos, referente Alexandro ab Alexandro, cum infula & Purpura
incedebat: Sed & Hebræorum Sacerdotes Purpuræ vſum magni admodum feciſſe non
Li. 19. c. 21. eſt à ratione aut veritate alienum. Tradit enim S. Iſidorus Araonis cingulum Purpura,
Cocco, & Hyacintho fuiſſe contextum, ex quibus prætérea tabernacula Dei confecta fuiſ-
ſe ex diuino præcepto ſacra pagina teſtatur, non ſine alto myſterio vt ſuo pòſt loco pate-
bit. Inuenio item Purpura, & aureo monili vtendi poteſtatem ab Antiocho cognomento
Sedete datam fuiſſe Ionathani duci & Pontifici Iudæorum, qui ſummi ſacerdotis apud H
Toga regia Iudæorum. eos munere fungebantur. Erat veruntamen Purpura regum ac cæterorum procerum præ-
cipuum ac peculiare ornamentum. Togam eorum regiam ac pictam dictam fuiſſe La-
Lib. 8. cap. 8. zius autumat, quanquam & Romanis Coſſ. poſtmodum, vt modò patebit, ex vſu fuerit.
Toga picta qua. Erat autem eodem ſcribente non modò Purpurea, ſed aureis etiam floſculis exornata.
Quantum verò decoris atque eu authoritatis regibus adderet tam pretioſum ornamen-
tum, vel quilibet penes ſe iudicare poteſt. Plutarchus in præceptis reipublicæ geren-
Regum ornamentũ Purpura. dæ id obiter innuit, inquiens: At verò magni illi reges, & à Ioue, vt Homerus ait,
prognati, Purpuris, ſceptris, ſtipatoribus, deorumque oraculis ſeipſos extollentes,
vbi maieſtate ſua tanquam præſtantioris, ipſi naturæ vulgus ſibi ſubiecerunt & cæte-
ra. Audi quæſo quod nobis facundiſſimus ac Diuus inquit Ambroſius: Quid etiam
Euripides taxatus. Purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum
eſt igitur, quod in regibus adoratur. Quamobrem taxatur à multis Euripides, quod
in ve-

A in veſtibus laceris introduxerit reges & principes, & è contrario laudatur Sophocles, qui in aureis & Purpureis. Veteres quoque poetæ, eoſque ſecuti recentiores omnes amictus pretioſiſſimos, nominaturi, eos Purpureos ſemper faciunt, vt pluribus ſubinde locis patebit, nunc de regibus ipſis proſequamur. Ouidius. *Lib.3. Metam.*

——— Medio rex ipſe reſedit
Agmine Purpureus, ſceptroq; inſignis eburno.

Medea apud eundem de Iaſone:

Rideat & Tyrio iaceat ſublimis in oſtro.

Eleganter etiam Horatius dicebat:

Regali conſpectus in auro, nuper & oſtro. *In arte poet.*

Cæterùm ne in vna tantùm regione Reges Purpurâ reſplenduiſſe quiſpiam credat, de nonnullis diuerſis aliquid quoq; dicendum eſſe videtur. Strabo author eſt apud Nabatæos Purpuratos incedere reges. *Li.16. Geogr.* Perſæ autem in primis Purpura induebantur. Teſtatur Herodotus regem Aethiopum, cùm conſpexiſſet à rege Perſarum miſſam ſibi veſtem Purpuream, & ab Ichthyophagis didiciſſet tincturæ rationem, dixiſſe, δολερὼς μὲν ἀνθρώπους εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα, id eſt, non ſolùm homines eſſe ſubdolos, ſed & veſtes *Perſæ Purpurati incedebant.*
B eorum eſſe doloſas. Plutarchus quoq; in libro de malignitate Herodoti de Purpura & vnguento ait dixiſſe, doloſas formas, doloſas veſtes eſſe Perſarum. *Lib.4.* Et in Sympoſiacis eiuſdem dicterij meminit his verbis: Aut vnguentum potiùs & Purpuram auerſamur ob luxum ijs adhærentem, tanquam doloſas veſtes, doloſos colores, vt barbarus ille dicebat. *Lib.3. q.1.* Idem rurſus author in oratione de fortuna Alexandri Perſarum Purpuræ meminiſſe videtur, dum ait: Noli meæ virtuti detrahere, noli meam gloriam deprimere: tuum opus eſt Darius, quem ex ſeruo & aſtanda regis dominum Perſarum feciſti: tuum Sardanapalus, cui Purpuram pectenti diadema regium circumpoſuiſti. Herodotus, Valerius & Strabo clariſſimi ſcriptores, quàm grata Perſarum regibus fuerit Purpura, non obſcurè innuunt, aſſerentes Purpuram imperium peperiſſe Syloſonti apud Darium, qui olim curioſa contemplatione viderat Syloſontem amiculo Purpureo indutum, eiuſque pulchritudine captus id mercari voluerat: Sed Syloſon, Ego, inquit, amiculum pecunia nulla vendo, ſed tibi dono do, ſi modò tuum perpetuò eſſe debet. Mox Darius memor muneris liberaliter dati Syloſontem remuneratione regia remuneratus eſt: namq; pro veſte illi re- *In Thalia. Lib.4. Li.14. Geog. Syloſon rex Sami quomodo factus*
C tribuit imperium Sami inſulæ fortunatæ & optimæ. Legitur præterea epigramma Philippi, in quo Leonides Lacedæmonius Xerxi Perſarum regi inſultat, quòd eius corpus inter cætera cadauera inuentum ob ſingularem virtutem Purpura contegendum curaſſet, reſpuens ipſius honorem, proditori magis, quàm Lacedæmonio, id eſt, viro forti conuenientem. Charon apud Lucianum cùm à Mercurio quæſiſſet, qui apud mortales ille eſſet, cui pallam Purpuream fibula nectebat, quemque corona adornabat, intellexiſſetque Polycratem Samiorum tyrannum eſſe, affirmat ſe huiuſmodi hominum quencunq; nudum in ſuo nauigio agnouerit, maximè deriſurum, quando, inquit, neque Purpuram, neque regium capitis tegmen, deniq; neque ſolium ſecum adferant aureum. Virgilius quoq; de Latino rege loquens canebat: *L.7. Aeneid.*

Talibus Ilionei dictis defixa Latinus
Obtutu tenet ora, ſoloq; immobilis hæret
Intentos voluens oculos, nec Purpura regem
Picta mouet, nec ſceptra mouent Priameia tantum.

Et pòſt rurſus: *Lib.9.*

Orbis picta croco, & fulgenti murice veſtis.

D Idem poeta de domo regia Didonis: *Lib.1.*

At domus interior regali ſplendida luxu
Inſtruitur, mediiſq; parant conuiuia tectis.
Arte laborata veſtes, oſtroq; ſuperbo. *Didonis habitus.*

Item de eadem regina venatum cum Aenea eunte,

Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
Pœnorum expectant; oſtroq; inſignis & auro
Stat ſonipes, & frena ferox ſpumantia mandit.
Tandem progreditur magna ſtipante caterua
Sidoniam picto chlamydem circundata limbo
Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum
Aurea Purpuream ſubnectit fibula veſtem,

Aenea. Aeneas etiam apud eundem victoribus præmia proponit, quæ ſunt: *Armaq; & oſtro* E

Perfuſa veſtes, argenti, auriq; talenta.

Sed & Mercurius ibidem Troianorum regem

Aeneam fundantem arces ac tecta nouantem

Conſpicit, atq; illi ſtellatus iaſpide fulua

Enſis erat, Tyrioq; ardebat murice læna

Demiſſa ex humeris, diues quæ munera Dido

Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.

Li.4. dec.3. Liuius verò ſcribit Hieronem, filiumque eius Gelonem, Siciliæ reges nec Purpuræ veſtis habitu, nec alio vllo inſigni differentes à cæteris ciuibus proceſſiſſe, contrà Hieronymum Purpura ac diademate, & ſatellitibus armatis quadrigis; etiam alborum equorum interdum vſum eſſe. *Dionyſius Purpuratus.* Dionyſius verò eiuſdem inſulæ tyrannus non modò ipſe Purpuram induebat, ſed referente Diogene Laertio, iuſſit aliquando in conuiuio, vt ſinguli in veſte Purpurea ſaltarent. *In Ariſtippi vita.* Id cùm Plato renueret, dicens.

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν,

Ἄρρην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄρρενος, hoc eſt, F

Effæminata veſte non poſſum tegi

Cum ſim vir & virili natus ſtemmate.

ſumpta ea Ariſtippus ſe induit, & cùm ſaltare inciperet, propriè prompteq; dixit

— Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν

Οὐχ ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται, hoc eſt,

— *Neq; in ſacris Liberi*

Patris, pudica mens vnquam corrumpitur.

Li.7. dec.3. Philippus quoque rex teſtante Liuio Purpuram quandoque reſpuit: hoc enim de eo ſcripſit: *Philippus Purpuram reſpuit.* Philippus ludorum quoque, qui reliqui erant, celebritatem, quantæcunq; de Romanis tamen victoriæ partæ famā auxerat, lætitiaq; ingenti celebrati feſti dies, eò magis etiā, quòd populariter dempto capitis inſigni, Purpura atq; alio regio habitu æquauerat ſe cæteris in ſpeciem. Præterea Plutarchus in libro de fraterno amore de Antiocho Seleuci fratre ait: Antiochus hoc nuncio allato (Seleucum nempe à Galatis deuictum) Purpuram depoſuit, pullaque ſumpta veſte, & clauſa regia, fratrem luxit. *Phœnix primo Purpuram geſſit.* Phœnici regi, vt Suidas teſtatur, Porpura ab Hercule Tyrio, cùm hanc tincturam, canis ſui maxillis cruentatis reperiſſet, oblata eſt, is verò rex primus Purpuram geſſit. G Cleitus Alexandri familiaris cognomine Candidus, quoties adeuntibus reſpondere vellet, amictus veſte Purpurea & obambulans cum iis qui compellauerant, ſermones conferebat, vt Athenæus prodidit ex Agatarchide Cnidio libro decimo de Aſia. Et mox ex Phylarcho, Alexandri quotidianos ſumptos deſcribens, ait primos clauarios Perſas quingentos circa rabernaculum ſuum fori aſtitiſſe Purpureis atq; melinis (colore mali Cydonij) veſtibus indutos, extra tabernaculum Purpuratos quingentos, quibus eum veſtitum indulſerat. *Tributum ex Purpura Regalis cur dicta Purpura.* Scripſiſſe rum Alexandrum ad Ioniæ ciuitates & primùm Chios, ſibi Purpuram vt mitterent: velle namque ſe familiares omnes Purpurea ſtola veſtire. Sed de regibus hæc citaſſe ſu ſficiat, Rectè quidem regalis inde Purpura dicta eſt. Cicero pro Scauro: Quem Purpura regalis non commouit, enm Sardorum maſtruca mutauit? Maſtruca veſtis erat Sardorum è pellibus. Et *Lib.8.* Claudianus regiam eam nominauit, canens.

— *Cum regia circi*

Conuexum gradibus veneratur Purpura vulgus.

ipſos verò reges Purpureos. H

Sub tua Purpurei venient veſtigia reges.

Reges Purpurei cur dicti. Hinc quoq; Purpuram petere pro ad regni gubernacula aſpirare Latini dicunt, itemque Græci. Plutarchus libro de fraterno amore: Contrà Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyziceni cùm non didiciſſent ſecundo à fratribus eſſe loco, ſed Purpuras ac diademata appeterent, *Purpuram petere quid.* ſeipſos inuicem, ipſamq; adeo Græciam multis calamitatibus oppleuerunt. Virgilius.

Chriſtus Purpurea veſte indutus & cur.

Non illum populi faſces, non Purpura regum.

Et alibi — *Nec Purpura regem*

Picta mouet.

Quamobrem veſte etiam Purpurea in hunc modum creator ac redemptor humani generis, velut ſcenica larua regem fictitium agens ac ridiculum a nefarijs illis Iudæis illudebatur, cū alioqui Purpura illa grandi nō vacaret myſterio, de quo poſt agemus: ſicut & ruber pileus & purpura, in Concilio vniuerſali decimotertio Lugdunenſi conceſſa ſunt S. R. E.

Cardi-

A Cardinalibus, vt admonerentur ſe ſemper paratos eſſe debere, pro Chriſtiana religione ſanguinem, qui per Purpuram Chriſti deſignatur, effundere. Amictus iſtius Cardinalium, Illuſtriſſimi Hyppoliti Eſtenſis exemplo meminit Arioſtus:

Cardinales cur Purpurã geſtent.

Cãt. 3. ſt. 14

Quel che in pontifical habito imprime
Del purpureo Capel la Sacra chioma
E il liberal, magnanimo, ſublime,
Gran Cardinal de la Chieſa di Roma
Hippolito, ch'à proſe, à verſi, à rime
Darà materia eterna in ogni idioma.

Iam verò Lacedæmonios ad prælia euntes puniceam veſtem (φοινικίδα, φοινικὶς autem veſtis erat virilis purpurea, vnde & Plutarchus φοινικίδα pro paludamento, (quæ veſtis Imperatorum erat) Purpureo dixit teſte Bayſio.) indutos venire oportuiſſe tradit Aelianus, vt & color aliquam grauitatem præ ſe ferret, & ſi in eam ſanguis è vulneribus influeret, terribilior ſpectatu hoſtibus fieret. Simile planè eſt quod de Laconibus narrat Euſtathius, ſed tamen veſtes in bello Purpureas geſtaſſe prodidit, vt notæ ſanguinis vulneratorum, coloris cognatione tegerentur, & minus alij terrerentur. Verba Euſtathij hæc ſunt.

φοινικὶς Veſtis quæ.

In Craſſo.

L. 6. var. c. 6

B χρωτὰ εἶναι ἐν πολέμῳ φοινικόεντα φορήματα, ἔφαμεν καὶ ἐν Ἰλιάδι κατὰ ἔθος Λακωνικόν, ὡς ἐν μάχαις ὑποκλέπτοιτο ἡ τοῦ αἵματος ῥύσις διὰ τῆς ὁμοχρόου ἐνδύσεως. Vt modò ad Romanos accedamus, hos ferè vel à principio vrbis conditæ purpureo amictu delectatos fuiſſe luce clarius eſt, quanquam alij Tullum Hoſtilium, qui poſt Numam Pompilium vixit regnauitque, primùm Purpura vſum eſſe velint, alij Numam Pompilium allata Regis Hetruſcorum veſte, alij ipſum Romulum qui primus regnauit: verùm ego aliâ Romulum, alia Numam, Tullum alia vſum fuiſſe ſuſpicor. Plinius, Purpuræ vſum Romæ (inquit) ſemper fuiſſe video, ſed Romulo in trabea. Nam toga prætexta & latiore clauo Tullum Hoſtilium è regibus primùm vſum Hetruſcis deuictis ſatis conſtat. Trabea autem, (de qua mox plura) propriè regum erat, eaque poſtmodum alios vſos fuiſſe ſuſpicandum eſt: quare cecinit Virgilius:

Veſtes Purpurea cur in bello.

Oaiſſ.

Romani reges qui primùm Purpura vſi.

Trabea.

Ipſe Quirinali lituo, paruaq; ſedebat
Succinctus trabea, læuaq; ancile gerebat.

Auſonius verò illuſtris admodum poeta ac vir conſularis id declarat dilucidè, dũ canit:

Epiſt. 23. ad Paul.

C *Paulinum, Auſoniumq; viros, quos ſacra Quirini*
Purpura, & auratus trabea velauit amictus.

Qui verò trabea erant induti, trabeati vocabantur, quod ex Ouidio innoteſcit, apud quem de Romulo legimus.

Trabeati qui

Hoc igitur vidi trabeati cura Quirini
Cùm rudibus populis annua iura daret.

Placuit poſtea & conſulibus Romanis (de quibus pòſt) atque Imperatoribus Purpura, atq; vt à primo auſpicemur, de eo apud Ciceronem inuenio, Cæſar cum Purpura veſte proceſſit: Et rurſus de eodem: paulò ante interitũ Cæſaris, cùm immolaret illo die quo primùm in cella aurea ſedit, & cum Purpura veſte proceſſit, in extis bouis non fuit cor. Dion Caſſius Octauium Auguſtum teſtatur peculiares ſibi habuiſſe purpuram, palmatas pictaſque veſtes, ideoq; cæteris interdixiſſe earum vſum. Legitur idem Imperator, ipſe qood emerit in officinis Purpuram, vt ſi quæ præſtantior eſſet alia, ſibi cederet in vſum. Caligula referente Suetonio Ptolomæum & accerſitũ è regno & exceptum honorificè non alia de cauſa repentè percuſſiſſe, quàm quòd edente ſe munus, ingreſſum ſpectacula conuertiſſe hominum oculos fulgore Purpureæ abollæ animaduertiſſet.

Lib. 49.

Auguſtus ipſe Purpuram emit.

Caligula cur Ptolomæum percuſſerit.

D Nero verò, vt idem Suetonius teſtatur, piſcatus eſt rete aureo, Purpura coccoq; funibus tinctis. Lego etiam apud Xiphilinum, eundem Neronem vela, quæ in theatris vel amphitheatris ſuperinduci ſolent, arcendo eſtui & ſoli, Purpurea ſuſpendiſſe, ſtellis aureis variè interſtincta. Eius verba ſunt. Τά γε μὴν παραπετάσματα τὰ διὰ τοῦ ἀέρος διαταθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύκοι, ἁλουργᾶ ἦν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἅρμα ἐλαύνων ὁ Νέρων ἐνέστικτο, ἀστέρες δὲ χρυσοῖ πέριξ ἐπέλαμπον, id eſt, Vela etiam quæ per aerem expanſa ad arcendum ſolem, Purpurea erant: inque ijs medijs Nero acu pictus, currum agitans (videlicet inſtar Phœbi, vt ait doctiſſimus Lipſius) circum verò vndiq; aureæ ſtellæ. M. Antonius apud Actium, vt ſcribit Alexander ab Alexandro, Purpureum velum prætoriæ naui pro inſigni dedit. Idem feciſſe ex Græcis legimus Alcibiadem. Plinius, neſcio an de eodem Nerone, vidimus, inquit, iam & viuentium omnium vela Purpura, Cocco Conchylio ſeſquilibris confecta, velut illa ſic naſci cogente luxuria. Huc quoque ſpectare videtur quod Iulius Capitolinus in vita Clodij

Neronis piſcatio.

Vela Purpurea.

Digitized by Google

dij Albini ſcribit. Sanè vt tibi inſigne aliquod imperatoriæ maieſtatis accedat, habebis E
Lib. 8. Variar. vtendi coccinei pallij facultatem, me præſente & ad me & cum mecum fueris, habiturus & Purpuram, ſed ſine auro. Athalaricus rex Iuſtiniano Imperatori apud Caſſiodorum à principio. Non vos, inquit, (innuens omnes Imperatores Purpura vſos fuiſſe) maiorum Purpuratus tantùm ordo clarificat, non ſic regia ſella ſublimat, quantum longè lateq; potens gratia veſtra nobilitat. Et rurſus ad Hildericum regem Vandalorum. Mater quinimo haberi debuit, quæ nobis regna profudit. Nam & hoc nobilitati veſtræ fuiſſet adiectum, ſi inter has diuorum (Haſidingorum) ſtirpem retinuiſſetis Amali ſanguinis Purpuram dignitatem. Adeo vt equidem luce ſit clarius omnibus Imperatoribus ac regibus Purpuram placuiſſe, Claudianus de Honorio Auguſto quartum conſule:

Omnibus acceptis vltro te regia ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro.

Herodianus de Commodo: ſimul, inquit, Purpureas ſibi auro intextas veſtes circundaret, non ſine omnium irriſione. Quippe eodem ſchemate & fœminarum luxum & heroum
Lib. 5. Hiſt. Eccle. c. 17. virtutem repræſentabat. Sic & apud Theodoritum legimus D. Ambroſium, cùm iuſſiſſet vt Theodoſius Imperator cum reliquis laicis conſiſteret, quia ad loca interiora ſolis Sa- F
cerdotibus aditus pateret, dixiſſe, Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit. Fuit ſanè
Purpuræ vſus & dignitas apud Romanos. Romæ Purpuræ vſus iam inde ab initio vrbis conditæ vt diximus, diſtinguebatque, vt ait Plinius ab equite curiam, id eſt, inſigne erat Romani magiſtratus, atq; idcirco quamplurimo vendebatur. Huic (Purpuræ flori) faſces ſecureſq; Romanæ viam faciunt; (conſulatus autem inſignia erant duodecim faſces, totidem lictores, Purpurea prætexta, curulis ſella) idemq; pro maieſtatem pueritiæ eſt. Diſtinguit ab equite curiam: Dijs aduocatur
Conſules Romani Purpurati ſacrificabant. placandis, (conſules enim non niſi Purpurati ſacrificabant) omnemq; veſtem illuminat: in triumphali miſcetur auro. Quapropter excuſata & Purpuræ ſit inſania. Hæc Plinius, quibus ſane mirum in modum Purpuræ dignitatem extollit, adeo vt mirum ſit Purpuræ vſum tam rarum vel penitus nobis potius ignotum eſſe, cùm alioqui tota poſteritas luxurioſa admodum fuerit. Hinc paſſim Purpura pro ipſomet magiſtratu accipitur, vt apud Ouidium de Piſone.

Cùm tua biſſenos numeraret Purpura faſces.

Sic & Iuuenalis ait —— *Sed quinq; taberna.*

Quadringenta parant, quid confert Purpura maius G
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Coruinus oues.

Eleganter ac clarè Claudianus de tertio Honorij conſulatu canebat:

Diues Idaſpeis augeſcat Purpura gemmis
Succedant armis trabea, tentoria lictor
Ambiat, & Latiæ redeant ad ſigna ſecures.

Aequè dilucidè Lucanus in panegyrico Calphurnij Piſonis.

Quis dignè referet, qualis tibi luce ſub illa
Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu
Cum tua biſſenos numeraret Purpura faſces,
Cæſareum grato cecinisti pectore numen?

Nec non & Martialis.

Te primum pia turba rogent, te voce ſalutent,
Purpura te felix, te colat omnis honos.

Et rurſus de conſulatu Syllij: H

Rerum prima ſalus & vna, Cæſar
Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet
Felix Purpura, tertiuſq; conſul.

Lib. 1. Faſt. Plinius de gallo gallinaceo: Vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana Pur-
Senatus Purpureus dictus. pura. Ouidius de nono conſule.

Iamq; noui præeunt faſces, noua Purpura fulget.

Quin & ipſum magiſtratum ſiue Senatum purpureum vocari legimus. Statius:

Lib. 2. Syl. *Cantu Purpureum trahes ſenatum.*

In Craſſo. Lib. 2. Deponebant nonnunquam Purpuram, nimirũ vel allato triſti aliquo nuncio, vel ob mortem cuiuſpiam affinis, quo tempore pullâ ſeſe induebant: quare Plutarchus ait: Fertur eo die Craſſum non Purpureum (vt Romanorum Imperatorum mos erat) ſed atro paludamento ad milites proceſſiſſe. Lucanus de toto magiſtratu præuidẽte calamitates belli ciuilis.

Ergo

A *Ergo vbi conceperunt, quantis ſit cladibus vrbi*
Conſtatura fides ſuperum, ferale per vrbem
Iuſtitium, latus plebeio tectus amictu
Omnis honos, nullos comitata eſt Purpura faſces.

Erat autem Purpura, inquit Lazius, apud Romanos per omnes veſtes, nimirum Pur- *Lib. 8. ca. 8.*
pura prætexta, Purpura in lato clauo, Purpura chlamys, & Purpura paludamentum. Ta- *Purpura*
cuit autem trabeam, de qua tamen alij multa ſcribunt. cæterùm Purpuram fuiſſe per om- *Romanis per*
nes ea veſtes (quod nos quærimus) etiam confirmat aſtruitque doctiſſimus Aldus Manu- *omnes veſtes.*
tius his verbis: Reſtat color: quem fuiſſe Purpureum non modò in latis clauis, verùm in
reliquis etiam tunicis, veterum teſtimonijs probabo, nam ſi tunicæ expertes lati claui Pur-
pureæ ſunt: cur latos clauos, id eſt, nobiliſſimum tunicæ genus Purpura priuemus? tuni- *Lib. 11.*
cas autem lato clauo carentes Purpureas fuiſſe, apertè docet Quintilianus his verbis: Vt
Purpuræ rectè deſcendant, leuis cura eſt, notatur interim negligentia. Non loquitur de
tunica lati claui, & Purpuras tamen nominat. Cicero etiam Purpuream tunicam non mo-
dò in ordine Senatorio, verùm in plebeijs quoq; hominibus videtur agnoſcere, cùm ait
B de L. Piſone in oratione pro Sextio: Veſtitus aſperè, noſtra hac Purpura plebeia ac pænè
fuſca. Noſtra, dixit, qua nos vtimur Senatores: plebeia verò, quia Purpurea Piſonis tu-
nica fili craſſitudine plebeiæ Purpuræ ſimilior, quàm ſenatoriæ, videretur. deinde ſubiun-
xit de colore, Ac pœnè fuſca: quia varius erat Purpurarum color, vt ex Plinio liquet. Ve-
rùm de tunica lati claui Purpurea, vt omittantur dubiæ fortaſſis fidei teſtimonia, ſatis
aperta ſit ſignificatio in hoc Ouidij verſu.

Induiturq; humeris cum lato Purpura clauo.

Plinius autem, cùm dixit: Purpura diſtinguit equitem à curia: non ſignificauit in Se- *Li. 9. c. 36.*
natoria tunica Purpuram fuiſſe, in equeſtri non fuiſſe: iam enim probauimus Purpuram *Plinius ex-*
in omni tunica fuiſſe, ſed de lato clauo Purpureo locutus eſt, qui Senatorem ab equite *plicatus.*
Purpureum quidem clauum, anguſtum tamen geſtante, diſtingueret. Id explanat idem
Plinius: Annuli diſtinxere alterum ordinem à plebe, ſicut tunica ab annulis Senatum
tantum: quanquam & hoc ſerò: vulgoq; Purpura latiore tunicæ vſos inuenimus etiam *Lib. 33. c. 1.*
præcones. Quis non videt latum clauum ſignificari? nam, ſi ſolus Purpuræ color Senatu *Tunica lati*
ab equitibus diſtinxiſſet, non dixiſſet, Purpura latiore tunicæ, ſed Purpurea tunica. Ap- *claui vnde*
C pellabatur autem tunica lati claui, ab ipſis clauis Purpureis, qui tunicæ inſerebantur, vt ex *dicta.*
Feſto patet, quanquam eum palmata confundat, vt dictum eſt. Quibus clauis Purpureis *Toga prætex-*
vt opinatur Bayſius mappæ quoq; ad limbum, variari ſolebant. Et hoc eſt quod ait Mar- *ta quæ.*
tialis: *Et lato variata mappa eſt clauo.* Græci eam vocabant χιτῶνα πλατύσημον. Inſereban-
tur eiuſmodi claui Purpurei ad eam ferè partem qua pectus tegebatur. Horatius. *Et latum* *Sclataria*
demiſit pectore clauum, non quòd reuera eſſent claui, ſed quòd viderentur clauorũ Purpu- *Purpura.*
rea capita ſupereminentia in tunicæ ſuperficie. Dicebatur item hæc tunica, Purpura Scla- *Annus tyro-*
taria, quoniam veteres ſlatum dicebant pro latum & ſlitem pro litem. Iuuenalis. *cinij quis.*

Spondet enim Tyrio Sclataria Purpura filo. *Sat. 7.*

Prætexta verò toga dicta eſt à prætexendo, quia ei Purpura, vt ait Macrobius, prætexta
erat; hoc eſt, quia Purpuram in ora habebat; vnde etiam Græci περιπόρφυρον vocant, id
eſt, circumquaq; Purpuram habentem. Hac vtebantur pueri vſque ad annum decimum
ſeptimum qui annus tyrocinij dicebatur. Cuius moris cauſas plures Macrobius indicat. *Lib. 1. Sat.*
Hanc intellexit Iuuenalis, cùm ait ——— *Veſtem* *cap. 6.*

Purpuream teneris quoq; Mecænatibus aptam. *Sat. 12.*

D Et antè dixerat. *Sat. 11.*

Et princeps Tyrio veſtem prætexuit oſtro.

Statius quoq; meminit de Aty iuuene loquens:

Nunc pedes enſe vago, prenſis nunc celſus habenis
Conſpectetur, agit; triplici velauerat oſtro
Surgentes etiamnum humeros & laeua mater
Pectora: tunc auro phaleras, auroq; ſagittas
Cingulaq; & manicas, ne contingo vlitor iret
Preſſerat, & mixtum cono criſpauerat aurum.

Quantum verò ad pueros pertinet, præcipuum prætextæ ſignificatum fuit, vt pudorem *Pueri cur*
indicaret, quem ſcilicet ætas ea, quæ prætextata dicebatur, ſibi proponere deberet; eiuſq; *prætextati ve-*
rei indicium eſſe Purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis factiſq; *rentur: Præ-*
omnibus amandam. Inuenio interim prætextam togam non tantùm puerorum fuiſſe *texta toga etiam magiſtratus.*

quin

Li.4.dec.4. quin & magiſtratus. Liuius in oratione L. Valerij: Purpura (inquit) viri vtemur prætextati in magiſtratibus, in Sacerdotijs, liberi noſtri prætextis Purpura toga vtentur. Plutarchus in quæſtionibus Romanis. Purpura prætextam veſtem tribunus plebis non geſtat alijs magiſtratibus gerentibus: an quia magiſtratus omnino non eſt: nam neque lictores habet tribunus plebis, neque pro tribunali ſedens reſponſa dat. Huc ſpectare videtur illud Silij Italici: E

Biſſenos hac prima dedit præcedere faſces
Et iunxit totidem tacito ſermone ſecures,
Hæc altas eboris decorauit honore ſecures
Et princeps Tyrio veſtem prætexuit oſtro.

Alluſiſſe quoq; apparet ad prætextam Epigrammatarium hoc verſu:

Purpurea faſcia. *Diuiſit noſtras Purpura veſtra togas.*

Inuenio etiam prætextam qua Romanus magiſtratus vtebatur, à nonnullis Purpuream quandam faſciam valdè latam intelligi, quæ tamen multipliciter plicata in anguſtum contraheretur, atque ita ſupra alia veſtimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in faſciæ mo-
Toga palmata. dum circumduceretur, nunc eius capita vtrinque ab humeris in pectus dimitterentur, cuius generis amicula Romæ pleriſq; antiquorum ſtatuis inducta conſpicias. Togam palmatã à palmis pictis appellari exiſtimat idẽ Manutius, cuius tamen non multa apud ſcriptores veteres mentio extat: plures meminerunt tunicæ palmatæ. Nec aſſentitur Aldus qui Feſtum ſecuti, ſi modo Feſtus ita ſcripſit, tunicam palmatam à latitudine clauorum dictam & eandem eſſe cum lato clauo, arbitrantur. Quid enim ſimile (inquit) habet clauus cum palma? Quare tunicam palmatam fuiſſe credit, quam triumphantes, toga picta ſuperimpoſita, tanquam inſigne victoriæ præſtarent. propterea Liuius ea ſimul cum toga picta nominat in decimo. Quos, inquit, vos ſellis curulibus, toga prætexta, tunica palmata, & toga picta & corona triumphali, laureaq; honoratis. Quo loco ſatis patet non ſignificari latum clauum: non enim poſt togam prætextam nominaretur: cùm toga prætexta ſit honoratior, quia non ea Senatores omnes, vt lato clauo, ſed tantùm qui magi- F
Toga picta. ſtratum gererent, vtebantur. Toga picta, veſtis Hetruſca fuit, Purpurei coloris, auro diſtincta, à triumphantibus geſtari ſolita, quam vt ait Florus, ſubactis duodecim Thuſciæ populis, Tarquinius Priſcus Romam tranſtulit; id quod etiam Dionyſius confirmat.
Cur picta dicatur. Macrobius, & Plinius id non Priſco, ſed Tullo Hoſtilio tribuunt. Hæc Purpurea fuit, vt Dionyſius oſtendit. Picta vocatur, quòd in ea variæ figuræ ita fingerentur, vt ea ſpecies ad picturæ ſimilitudinem accederet. Differebat ab hac toga Purpurea, qui hæc erat pura, & omnibus Senatoribus communis, quanquam magiſtratum non gererent: à toga præ- G
Trabearum genera. texta verò, quia hæc erat alba cum limbo Purpureo circumducto, cùm Purpurea limbum non haberet. Trabearum genera tria fuiſſe Suetonius in libro de veſtimentis authore Seruio oſtendit; vnum è ſola Purpura, dijs conſecratum, alterum è Purpura non ſine albo, quo reges vſi fuerint, tertium augurale è Purpura & cocco. Primum itaq; illud fortè fuerit, quod nos ſuperius Dijs & conſecratum & gratum fuiſſe diximus. Secundi generis trabeæ fuerunt præ reliquis in maximo apud Romanos vſu. Non enim reges tantùm, verùm etiam pulſis regibus conſules, item equites, cùm trabeati idibus Quinctilibus tranſueherentur, eas vſurparunt. Et conſulum quidem trabea, vt videtur Aldo Ma-
Lib.32. nutio, poſt reges fuiſſe militaris habitus, quo conſules in bello vſi fuerunt: ad cuius opinionis corroborationem citat illud Liuij: Conſul, cùm Corcyræ hybernaſſet, vere primo incontinenti trabeatus ad hoſtem ducere pergit: eandemq; ob cauſſam etiam equeſtres turmas bellicam ſpeciem repræſentantes, idibus Quinctilibus trabea veſtitos tranſuectos eſſe aſſerit. Meminit huius trabeæ conſularis Auſonius in gratiarum actione, pro conſulatu, his verbis: In procinctu & tum maximè dimicaturus, palmatæ veſtis meæ ornamenta diſponi feliciter & bono omine: namq; iſte habitus, vt in pace conſulis eſt, ſic in victoria triumphantis. Parum eſt ſi qualis ad me trabea mittatur, interrogas; te coram promi H
Triũphãt in toga picta. iubes. Hæc ille, ex quibus illud primùm conſtat, triumphalem Romanis trabeam fuiſſe, quòd alibi non facilè inuenias: triumphabant enim in toga picta, vt diximus. deinde conſularem: quod reipub. temporibus inuſitatum fuit: prætexta enim tunc & conſules & reliqui magiſtratus vtebantur: poſtremò trabeam & palmatam veſtem, & togam pictam eandem facit: quin etiam trabeam auro pictam dicit, quod nec Suetonius, vbi de tribus trabearum generibus agit, nec quiſquam alius veterum ſcriptorũ veteris & liberæ reipub. meminit. Vnde apparet Gratiano imperante & trabeatos conſules fuiſſe, qui prætextati antea fuerant, & trabeã fuiſſe pictam contra veterum conſuetudinem. De tertio trabearũ

genere

A genere loquitur Dionyſius, vbi de Saliorum veſtitu vel trabeis ſcribens, eas περιπορφύρους vocat, id eſt, Purpura prætextas, puniceo colore alternis intertexto. Erat præterea Purpura patritia, cuius meminit Euſebius his verbis: nam inſignis Purpura patritia Conſtantinus ibat paterna domo, patrem quaſi reuixiſſe cunctis in ſe monſtraturus. Militaris Purpura ob virtutem dono dabatur, quod meminit Iulius Cæſar, dum ſcribit: Cæſar tum quidem honores minimè proponere velle ait, cùm plures tribuiſſet legionibus coronas, alias turmarum ducibus, tribuniſq; Purpuream veſtem. Et poſt Cæſarem Virgilius, qui ſcribit Aeneam Cloantho, quòd præ cæteris rem bene geſſiſſet, Purpuream chlamydem donaſſe.

Lib. 3. Purpura patritia. L. 1. de Conſtant. Purpura militaris. Li. 5. de bel. ciuili.

Victori clamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibæa cucurrit.

Vuolſgangus Lazius arbitratur ab huiuſmodi Purpura Satrapas quondam, & qui in comitatu principis aut regis erant, dictos eſſe Purpuratos, qui, inquit, alia item voce ab alio veſtimenti genere nominabantur prætextati. Liuius: Sopatrum ex Purpuratis & propinquis regis cum quatuor millibus Macedonum & pecunia nuper miſſum in Africam B eſſe. Præſidialis Purpura eodem Lazio ſcribente magiſtratuum erat & prouinciæ præfectorum, qua fortaſſe Pilatum induiſſe Chriſtum Saluatorem noſtrum credendum iudicat. Meminit illius togæ Spartianus in hiſtoria Septimij Seueri. Habuit etiam aliud omen imperij, cùm rogatus ad cænam Imperatoriam palliatus veniſſet, qui togatus venire debebat, togam præſidiariam ipſius Imperatoris cepit. Hanc intellexiſſe videtur Sidonius Apollinaris.

Lib. 8. c. 8. Satrapæ purpurati prætextatique cur dicti. L. 10. dec. 3. Præſidialis Purpura.

Huic Socer Antemius præfectus, conſul & idem
Iudicijs populos atque annum nomine rexit
Purpureos fortuna viros cum murice ſemper
Proſequitur ſolum: hic tantum mutatur in illis
Vt regnet qui conſul erat.

Lacernas in vſu vulgi pullas fuiſſe conſtat. Lipſius excipit delicatos, qui, inquit, amathyſtini coloris ſumebant aut coccinei, non tamen ſine nota hominum ſeueriorum. Martialis.

Lacerna. Li. 1. Elect. c. 13.

Amator ille triſtium lacernarum
Et baticatus atq; leucophaatus
C *Qui coccinatos non putat viros eſſe*
Amethyſtinoſq; mulierum vocat veſtes:
Natiua laudet, habeat & licet ſemper
Fuſcos colores, Galbanos habet mores.

Seneca epiſt. 115. Quod vides iſtos ſequi; qui aut vellunt barbam aut interuellunt, qui labra preſſiùs tondunt aut abradunt, qui lacernas coloris improbi ſumunt, qui per lucentem togam, qui nolunt facere, quidquam quod hominum oculis tranſilire liceat. Lacernæ coloris improbi, Purpureæ ſunt. quoniam inſolens ille color adhuc Senecæ temporibus. Simile in pænulis, quæ vulgò item pullæ: Purpureæ tamen quædam lautiorum. Dio Caſſius de Tyberio: Cumque Purpurea toga plerique vterentur, quod antea vetitum fuerat, neminem quidem ipſe reprehendit aut mulctauit; ſed cùm fortè pluiſſet in conuentu quodam, pulla pænula ſe induit, quo facto vti alio genere veſtium nemo deinceps eſt auſus. Et hinc liquet inquit idem Lipſius, quotiens interdictus Tyrius color, non ad togas id referendum (albæ enim & pullæ tantùm in vſu) ſed ad pænulas & lacernas. Phaſis libertus, vt citat Martialis, cùm legitimum equitis cenſum non haberet, lacernis Purpureis volebat videri eques, & cùm nuper Domitianus iuſſiſſet ſeruare legem Othonis, ne cui liceret ſedere in decimoquarto gradu, niſi equeſtrem cenſum haberet, D hic in theatro iactabundus laudabat legem, quaſi ipſe eſſet eques: ſed Lectius cui ordinis theatralis cura erat demandata, iuſſit eum ſurgere.

Lacerna coloris improbi. Lib. 57. Lib. 5. Equitum lacerna.

Edictum domini, deique noſtri
Quo ſubſellia certiora fiunt
Et puros eques ordinis recepit
Dum laudat modò Phaſis in theatro
Phaſis Purpureis ruber lacernis
Et iactat tumido ſuperbus ore
Tandem commodius licet ſedere
Nunc eſt reddita dignitas equeſtris
Turba nunc premimur, nec inquinamur.

Hæc

Hæc & talia dum refert ſupinus
Illas purpureas & arrogantes
Iuſſit ſurgere Lectius Lacernas. E

Stultè. Purpura cur plebeia dicta. Leges latæ aduerſus Purpuram. Lib. 49.

Eodem modo lego apud Athenæum iuuenem quendam ex Ionia indutum Purpurà, aureis fimbrijs Athenas cùm profectus eſt, interroganti cuidam, cuius eſſet, reſpondiſſe, ſe eſſe diuitem. Vt non videatur mirum Purpuram à Cicerone alijſque plebeiam vocari, Eò enim proceſſit Purpura, vt ne plebs ab ea ſibi temperare vellet, adeo vt ſępè leges aduerſus illam latas eſſe legamus. Suetonius: Iulius Cæſar Conchyliatæ veſtis vſum, niſi certis perſonis & ætatibus, perq; certos dies ademit. Dio Caſſius longè aliter: Cæſar edixit ne quiſquam niſi Senator, qui cum magiſtratu eſſet, Purpuram geſtaret, quam iam vulgò ſumi videbat. In codice Iuſtiniani etiam priuatis hominibus vſus Purpuræ interdicitur, in titulo quæ res vendi non poſſit. Nero verò Tyrij & amethyſtini coloris vſum prorſus interdixit referente Suetonio. Et apud Syracuſanos lege erat cautum, ne Purpura aut auro fœminæ ſe exornarent. Præterea à ſeuerioribus omnibus probro dabatur eadem, vt apparet ex oratione Ciceronis pro Cælio: Si quem etiam minimorum horum aliquid offendat, ſi Purpuræ genus &c. Plutarchus in Catone: ἐπεὶ πορφύραν ἱματίων καταχόρως F ἐρυθρὰν καὶ ὀξεῖαν ἀγαπωμένην, αὐτὸς ἐφόρει τὴν μέλαιναν. Id apparet etiam ex hoc Virgilij, quo ſignificatur parum virilis veſtis:

Vrbis picta croco & ſplendenti murice veſtis.

Lib. 5. c. 18. Purpura plebeia qualis. Proceres cur Purpura vterentur.

Alexander ab Alexandro ſcribit Purpuram plebeiam fuſcam & obſoletam fuiſſe, non murice aut cocco, ſed herbarum ſuccis infectam. Nos quoque ſupra benè fuſcam fuiſſe ex Cicerone diximus; alij putant fuiſſe quidem ex Purpura, ſed cærulea aut obſcura. Cæterùm vt ad nobilium Purpuram reuertamur, cur ea vterentur ij proceres atque vti debeant elegantiſſimè ac disertè admodũ docet Caſſiodorus: Comitis Stephani inſinuatione comperimus, ſacræ veſtis operam, quam voluimus neceſſaria feſtinatione compleri, diſrupto magis labore pendere: cui vſum ſubtrahendo ſolennem abominandam potiùs inferre cognoſceris tarditatem. Credimus enim aliquem proueniſſe neglectum, vt aut crines Illi lactei, carneo poculo bis terq; ſatiati, pulcherrima minus ebrietate rubuerint, aut lanæ non auxerint adorandi muricis pretioſiſſimam qualitatem. Quapropter ſi perſcrutator Hydrontini maris intuſa Cõchylia ſolenniter condidiſſet apto tempore, aceruus ille Neptunius, generator florentis ſemper Purpuræ, ornator ſolij, aquarum copia reſolutus imbrem G aulicum flammeo liquore laxaret. Color nimio lepore vernans, obſcuritas rubens, nigredo ſanguinea regnãtem diſcernit, dum conſpicuum facit & præſtat humano generi, ne de aſpectu principis poſſit errari. Mirum eſt, ſubſtantiam illam morte confectam, cruorem de ſe poſt ſpatia tam longi temporis exudare, qui vix ſolet viuis corporibus vulnere ſauciatis effluere. Nam cùm ſex penè menſibus marinæ deliciæ à vitali fuerint vigore ſeparatæ, ſagacibus naribus neſciunt eſſe grauiſſimæ: ſcilicet ne ſanguis ille nobilis aliquid ſpiraret horroris. Hæc cùm infecta ſemel ſubſtantia perſeuerat & neſcit ante ſubtrahi, quàm veſtis poſſit abſumi. Quod ſi Conchyliorum qualitas non mutetur, ſi torcularis illius vna vindemia eſt, culpa nimirum artificis erit, cui ſe copia nulla ſubtraxit. In illis autem rubicundis fontibus cùm albẽtes comas ſerici doctus moderator intinxerit, habere debet corporis puriſſimam caſtitatem, quia talium rerum ſecreta refugere dicuntur immunda. Et

Purpura inuentio.

paulò pòſt. Verùm talis tantaque res, quàm facili legitur inuenta compendio? Nam cùm fame canis auida in Tyrio litore proiecta Conchylia impreſſis mandibulis contudiſſet, illa naturaliter humorem ſanguineum defluentia, ora eius mirabili colore tinxerunt. Et vt eſt mos hominibus, occaſiones repentinas ad artes ducere, talia exempla meditantes fece- H

Hydron Italica.

runt Principibus decus nobile dare, quod ſubſtantiam noſcitur habere mediocrem. Eoa Tyros eſt Hydron Italica, aulicum profectò veſtiarium, non antiqua cuſtodiens, ſed iugiter nouella tranſmittens. Cùm itaque tanta apud Romanos in dignitate habita ſi Purpu-

Veneti patritij quibus vtantur veſtibus.

ra, non mirum eſt, cur non omnes Patritij Veneti ea vtantur. Hi enim togati incedunt ſimili ferè quo Romani antiqui amiculi genere, eo excepto quod Purpureum non ſit, ſed ex nigro panno: Purpura enim niſi magiſtratum gerentibus conceditur, hiſq; inſignioribus. Nuptialibus quoq; & cùm primi honores quos procuratorios vocãt, alicui deferũtur (Sunt verò hi ſacrarum largitionum præfecti) tum conſanguineis & cognatis & affinibus

Veſtes Purpureæ aliæ.

licet per aliquot dies vti Purpura in lætitiæ gratulationiſq; ſignificatum. Iam verò de alijs quibuſdam veſtibus, quas Purpura decorabat, poſtquam in eas incidimus, non abs re fuerit quædam quàm breuiſſimè recenſere, ne Purpuræ authoritatem atque honorem deprimere velle videamur. Rauiſius Textor ſcribit Purpuram in imo conſitam habuiſſe ge-

nus

Limb. quid. *Perineſa veſtimenta.* *Li.11.Ad. cap.1.* *Limus quæ veſtis.* *Paryphes.* *Lib.7.c.13.* *L.8.Aeneid.* *Lib.6.*

A nus veſtis, quod limbus dicitur, vnde limborarij veſtimenti huius textores dicantur. Ab his fortaſſe non differebant perineſa vocata veſtimenta, in quorum etiam extremitatibus, vt Stephanos Aquens ait, Purpura aſſuta circumcurrebat. Forteq; etiam limus dicebatur: multi enim apud Virgilium legunt velati limo, vt teſtatur doctiſſimus Turnebus, nam limus, inquit, veſtis erat ab vmbilico ad pedes, ad pudenda poparum regenda. Higenus limum cinctum ideo dicit vocatum, quòd Purpuram tranſuerſam habeat: habebat enim in extremo Purpuram limam. Paryphes (παρυφὴς) apud Pollucem & Paralurges (παραλούργες) indumentum appellatur attextam vtrimq; habens Purpuram. Id verò ab Ionibus dicitur Pachyales. (πηχυαλὶς.) ſed & in tunicis virgæ (ῥάβδοι) Purpureæ vocantur paryphi (πάρυφοι) vnde & in latinis litteris (inquit Cælius) virgatæ veſtes, & apud poetam ſagula virgata quæ haberent in virgarum modum deductas vias: cui ſententiæ ſubſcribit Diodorus: tametſi in eo alluſum Seruius putat ad Gallicam linguam qua virgæ diceretur Purpura. Virgilij verſus eſt.

Virgatis lucent ſagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.

Paryphes. *Περιήγητος.* *Lib.7.c.13.* *Ξυσὶς veſtis quæ.* *Candys.*

B Paryphes etiam nominatur apud Athenæum his verbis: Syracuſani prohibuerunt, ne mulieres ferrent veſtes Purpura prætextas, πορφυρᾶς ἐχούσας παρυφὰς, præterquam meretrices. χιτῶνας ἐνδεδυκότας περιπορφύρους, nominat Hippias apud eũdem. Περιήγητος Heſychio eſt ὁ περιπόρφυρος χιτών: & περιήνησσα, περιβόλαια, οἷς ἐν κύκλῳ πορφύρα παράκειται. Zoographus legendum putat quatuor ſyllabis περίνησσα, quoniam ita habeat Pollux: Περίνησσα, ὑπόκροσσον ἐστὶ περίβλημα, ἔχοντα νήματα ἐξηρτημένα: ἡ πορφύρα κύκλῳ τὰ τέλη τοῦ ὑφάσματος περιέρχεται, νῆσον σχῆμα ποιοῦντα τῇ περιρροῇ τοῦ χρώματος. hoc eſt, ita vt ambiens vndiquaque Purpura, veſtem reliquam, ceu mare inſulam includeret; vt fortè eandẽ veſtem Anaxilas νῆσον id eſt, inſulam vocarit. Viriles veſtes à coloribus dictæ ſunt teſte eodem Polluce, πορφυρὶς, ἁλουργὶς, φοινικὶς. Ξυσὶς veſtis erat tragica muliebris, & exponitur πορφυρὶς (ἢ) κροκωτὸν ἱμάτιον à Scholiaſte Ariſtophanis in Nubes. at qui reges tragicos eam ferre ferunt, & aurigam in pompis. Polluci verò etiam πορφυροῦν ἱμάτιον, veſtis iuniorum in comædijs eſt. Candys à Cælio exponitur veſtimentum Perſicum, Pollux candyn regalem, ἁλιπόρφυρον eſſe ſcribit, aliorum verò Purpureum: ſed ἁλουργόφυρον potiùs legendum videtur: Sic enim inferius habet in eodem capite: Ξενοφῶν ἔφη κάνδυν ἁλιπόρφυ-

κάλλη. *ἁλουργίς.* *παραλουργίς.* *Heſychius correctus.*

C ρον: quanquã holoporphyro non πορφυροῦν ſimpliciter, ſed periporphyron & diaporphyron opponantur. (Holoporphyrum.n. dicitur ad differẽtiam periporphyri & diaporphyri, quibus Purpura prætexitur ſolùm, aut intertexitur quibuſdam ceu virgis Purpureis, de quibus ex Cælio prædictũ eſt.) Et mox ibidem: Crates (inquit) in Samijs de Purpureis veſtimentis dixit: ταύτας ὁδὶ τὰς πορφυροβαφεῖς ἐσθῆτας. Eadem Comici etiam κάλλη vocare ſolent, vt Eupolis: τὰ κάλλη τὰ περιπόρφυρα τῆς θεοῦ. Archippus in Pluto πλατυπόρφυρα ἱμάτια nominat. Hi fortè ſunt lati claui Romanis à latitudine clauorum dicti, vt ſuprà dictum eſt. Ἀλιπόρφυρα, ἁλουργῆ, τουτέστι τὰ θαλασσίας πορφύρας. Heſychius. Polluci verò ἁλουργὶς exponitur veſtis virilis à colore dicta, ſicut & πορφυρίς; παραλουργὶς verò muliebris. Hinc apud Heſychium eundem, vbi habet, ἁλουργυρίδες, πορφυρίδες, legendum eſt ἁλουργίδες. Ἀλουργὲς autem etiam Etymologo, purpura eſt, ἡ ἀπὸ θαλασσίου κόχλου γινομένη καὶ ἐργαζομένη. Meminit eiuſdem Ariſtophanes in equitibus his verbis, ἁλουργίδα ἔχων καταπάστον, καὶ στέφανον ἐφ᾽ ἅρματος: vbi Scholiaſtes interpretatur πορφυρᾶν χλανίδα. Varinus quoq; ab ἅλς & ἔργον deriuat: & ſubſtantiuum fœmininum eſſe ait: adiectiuum autem maſculinum ἁλουργος, cuius fœmininum ſit ἁλουργὰς, neutrum ἁλουργὶς: quod tamen non probat Zoographus.

Cauſia.

D quoniam ἁλουργὸς non aliter moueatur quàm ἀγαθὸς: & ipſe etiam genere neutro ἁλουργὸν χρῶμα dixerit. Theopompus de Colophonijs apud Athenæum, χιλίους φησὶν ἄνδρας αὐτῶν ἁλουργεῖς, φοροῦντας στολὰς ἀστυπολεῖν. Apud eundem legimus ὑφὴ ἁλουργῆ. Meminit item Plutarchus: Ἐξῆν δὲ Εὐμένει καὶ καυσίας ἁλουργεῖς, καὶ χλαμύδας διανέμειν ἣ τοῖς ἦν δωρεὰ βασιλικωτάτη παρὰ Μακεδόσι, hoc eſt: licebat Eumeni cauſias Purpureas & chlamydes dilargiri, quod inter dona regia præcipuum habebatur à Macedonibus. Cauſiam capitis Budæus appoſitiſſimè vſurpauit pro galero Cardinalium coccineo. Licet enim vni Romano Pontifici, vt quondam Eumeni, cauſias Purpureas, & chlamydes Coccinas, cæteraque Cardinalium ornamenta, arbitratu ſuo dilargiri. Ἀλουργὲς, πορφυροῦν eſt apud Heſychium: & in ſcholijs Ariſtophanis legitur, ἁλουργὴς ἐσθὴς, ἡ πορφυρᾶ. Ioannes Tzetzes Antiſthenis Sybaritæ ἱμάτιον ἁλουργὲς, id eſt, veſtem Purpuream picturis & gemmis inſignem, deſcribit, Carthaginenſibus venditam centum, & viginti talentis,

de authore dubitat: ſuſpicatur autem apud Plutarchum ſe legiſſe. Ego apud Ariſtot. in Admirandis legere memini & Athenæum in duodecimo. Ἀλουργὰ Etymologus πορφυρᾶ interpretatur, Suidas θαλασσοπόρφυρα: Heſychius τὰ ἐκ τῆς θαλάσσης πορφυρᾶ. Ἀλουργὰς στολὰς apud Athenæum lego: qui & Hippiæ hæc verba citat: ἀλουργὰ μὲν ἀμπεχόμενοι περιβόλαια, καὶ χιτῶνας ἐνδεδυκότες περιπορφύρους. Ἄλλικα, χλαμύδα πορφυρᾶν. Heſychius. Et rurſus: Ἄλλικα χλαμύδα, ἐμπόρπημα: οἱ δὲ πορπίδα χλαμύδος ἀλλικὰς χειρίς. Βυσσίνα, τὸ ποικίλον ἱμάτιον, ἢ τὸ πορφυροῦν, apud Varinum: Βύσσος verò Polluci eſt χιτωνίσκος διαφανής: & σαραγής Μήδων τι φόρημα, πορφυροῦς, μεσόλευκος χιτών. Lego & Εὐθρόνιον apud Heſychium, eſſe μικρὸν καὶ ἀπόρφυρον ἱμάτιον τιβεριχόν. Vtebantur & Græci equites eo

Allica. genere veſtis, quam ephaptidem appellat Athenæus in quinto, his verbis: πάντες οἱ πρωτεύοντες εἶχον πορφυρᾶς ἐφαπτίδας. πολλοὶ δὲ διαχρύσους καὶ ζωωτάς: hoc eſt, belluatas

Lib.4.c.18. ephaptidas. Polluci ephaptis genus eſt veſtis tragicæ: συστρεμμάτιον τι φοινικοῦν ἢ πορφυροῦν:

Ephaptis. ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμοῦντες, ἢ οἱ θηρῶντες: è lino tenui nimirum, ſericoue Purpureo, quod propter tenuitatem facile manibus coouoluebatur pugnantium atque ve-

In Pœnulo. nantium. Lenones & ſcortorum matres in tragœdijs, παρυφὴν τι πορφυροῦν περὶ τὴν κεφαλὴν ἔχουσι teſte Polluce. cæterùm ipſa quoq; ſcorta Purpuram vſurparunt: quare apud Plautum quoque legimus de quadam meretrice loquentem: F

Meretricem pudorem gerere magis decet quàm Purpuram
Magiſq; meretricem pudorem quàm aurum gerere condecet.
Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.

In Moſtell. Et alibi rurſus inquit.

Purpura ætas occultanda eſt aurum turpe mulieri
Pulchra mulier nuda erit, quam Purpurata pulchrior.

Nec aliam ob cauſam Babylon quondam omnis luxus plena à Diuo Hieronymo Purpu-

Babylon cur Purpurata meretrix. rata meretrix nominata eſt. Hic enim in quadam epiſtola vocat ſe colonum Purpuratæ meretricis. Συμμετρίας, ἢ τοὺς χιτῶνας ποδήρεις ἁλουργεῖ κόχλῳ mulieres quaſdam comœ-

Mulierum Purpura. dijs geſtaſſe inuenio apud Pollucem. Næuius: Mulieres opertæ auro Purpuraque. Plutarchus luxum mulierum in Purpura texat in Sympoſiacis, inquiens: exiſtimo autem per-

Li.6.q.7. multum intereſſe inter ſuperuacaneum cultum & mundiriem. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro, Purpuraq; dum vtuntur, curioſe, & impenſiùs quàm par eſt ornatui indulgere videntur: Et rurſus in libro de coniugalibus præceptis. Aegyptiæ mulieres maiorum inſtituto calceis non vtebantur, vt domi meminiſſent tempus exigendum, hodiè domi manſuræ ſint pleræq; ſi aureos calceos & armillas & periſcelides & Purpuram atq; vniones auferas. Author eſt Lampridius Alexandrum Seuerum Purpuræ clariſſimæ non ad ſuum vſum, ſed ad matronarum ſi quæ aut (vti) poſſent aut vellent, certè ad vendendum G

Alexandrina Purpura grauiſſimum authorem fuiſſe, ita vt Alexandrina Purpura hodieq; dicatur, inquit, quæ vulgo Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius Probus paphijs præpoſitus id genus mu-

Lib. 10. Aduerſ. 6. ricis reperiſſet. Artemidorus citante Turnebo tradidit ingenuas mulieres albatas fuiſſe, libertinas atratas, nobiliores Purpuratas. Atque hactenus de tam varijs Purpura nobili-

Mortui Purpura induti. tatis veſtibus: quot verò etiam aliæ à Purpura nomen obtinuere, licebit videre in denominatis. Dicam interim & illud quod ſummoperè etiam Purpuræ magnificentiam ac honorem indicat, quòd nimirum & mortuos eâ induerent, cuius his verbis meminit Blondus in nono triumphantis Romæ: Iam Purpuram pretioſiſſimam fuiſſe eleganter rubentem conſtat. Eius originem ſic edocet Placidius Grammaticus. Murex Cochlea maris, ex qua Purpura magiſtratuum color, de qua Liuius in trigeſimo poſt M. Catonis verba contra tribunum plebis, legem Oppiam abrogare conatum. Purpura viri vtemur prætextati H in magiſtratibus & ſacerdotijs, liberi noſtri prætextis Purpura togis vtentur: magiſtratibus in colonijs, in municipijs, togæ prætextæ habendæ ius eſt: nec id vt viui ſolùm habeant tantum inſigne, ſed etiam vt cum eis cremenitur mortui, & cum tibi viro liceat Purpura in veſte ſtragula vti; matrem familias tuam Purpureum amictum habere non ſines, & equus tuus ſpecioſiùs inſtratus erit quàm vxor veſtita? Hucuſq; Blondus. Morem verò mortuos in Purpureo amictu ſepeliendi pòſt ad poſteros deſcendiſſe veriſimile mihi videtur, nam & apud Claudianum lego.

Has dedit inferias tumulis, iuuenumq́; duorum
Purpureos merito placauit ſanguine manes.

Equi Purpura decorati. Equos verò vt ex Blondo diximus, Purpura fuiſſe decoratos cùm apud alios, tum apud Romanos verò ipſo verius eſt. Id enim etiam indicat ornatus equi Didonis, quo cum

Aenea

Digitized by Google

A Aenea ad venatum proficiſcebatur : cuius cùm ſuprà facta ſit mentio, hic non repetam. Aliàs apud eundem poëtam legitur:

Lib. 7. Aen

Inſtratiq; oſtro alipedes, pictiſq; tapetis.

Eleganter Claudianus canebat:

Vtque tuos primùm ſonipes calcaribus arſit,
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exudant ſanguine gemmæ.
Ipſe labor, puluiſq. decet, confuſaq; motu
Cæſaries, veſtis radiato murice ſolem
Combibit, ingeſto criſpatur Purpura vento.

Meminit item Silius Italicus:

——Stratumq; oſtro quem ceperat ipſe
Cornipedem.

Scitu quoque digniſſimum eſt, ex ſerico ne, an ex lana iſtiuſmodi, quas diximus veſtes Purpureæ conſtiterint. Ex vellere factas fuiſſe demonſtrat apud Lucianum Demonax, B hic enim conſpecto quopiam ex molliter & delicatè conueſtitis, propter Purpuræ latitudinem ſuperbiente, inſolentiuſq; incedente, admoto ad illius aurem capite, apprehenſaq; veſte & commonſtrata, hanc tu, inquit, hoc ante te ouis ferre ſolebat & ouis (πρόβατον) fuit. Iam verò Purpura præterquam in veſtibus, in alijs etiam rebus placebat antiquis: in tapetibus in primis: Citat enim Giraldus hos Iuliani rhetoris verſus:

Ex ſerico an è lana Purpurea veſtis olim facta.

Iam tonſiles tapetes ebrij fuco
Quos Concha Purpura imbuens venenauit.

Conchyliata periſtomata Cicero nominat in Philippicis: Conchyliatis Cn. Pompei periſtomatis ſeruorum in cellis lectos ſtratos videres. Inuehitur autem in nimium M. Antonij luxum, vnde ſubiungit: quamobrem deſine mirari hæc tam celeriter eſſe conſumpta: non modo vnius patrimonium quamuis amplum, vt illud fuit, ſed & vrbes & regna tanta nequitia deuorare potuiſſet. Taxat eandem ſtragulorum luxuriam Plutarchus in libro de cupiditate diuitiarum: ſicut enim Agatho (inquit) fiſtulam è conuiuio ad mulieres emiſit, ſufficere ratus ſermones conuiuatum: ita repudiauerim etiam ſtragula Purpurea, menſas ſumptuoſas, & ſupernacanea omnia, videns diuites iiſdem vti rebus quibus pauperes. C Athenæus item ſcribit Purpurea ſtragula in foro ſubſtrata fuiſſe in conuiuio Cotyis regis. Purpura & auro ſtratus erat lectus C. Iulio Cæſare interfecto. Lecti autem etiam Purpureis ſtragulis cohoneſtabantur, quod aliquoties innuit Epigrammatarius, vt in vndecimo:

Conchyliata periſtomata.

Lecti ſtragulis Purpureis ornati.

Lingonicis agedum tumeat tibi culcitra lanis,
Conſtringatq́; tuos Purpura ſextatoros.

Item in duodecimo ait:

Circumfuſa roſis, & nigra recumbit amomo,
Dormis & in pluma, purpureoq́; toro.

Et rurſus in decimoquarto:

Stragula Purpureis lucent villoſa tapetis.
Quid prodeſt, ſi te congelat vxor anus?

Meminit præterea Statius, dum canit:

Lib. 1. Theb.

—— Vario ſtrepit icta tumultu
Regia, pars oſtro tenues, auroq; ſonantes
Emunire toros, altoſq; inferre tapetas.

D Libros, quos vel donabant, vel præſtantiores alijs habebant, ijdem veteres ornabant Purpura, quod præter alios meminit Lucianus non vno in loco, vt dum ſcribit: Tu verò, nunquid animaduertis prorſus idem tibi accidere, dum librum manu tenens progrederis; cuius aluta Purpurea, bullulæ aureæ ſunt, at tu barbara voce legis, deformans, & euertens ſcriptoris dignitatem. Martialis libro primo circa finem:

Libri Purpura ornati.

De primo dabit, alterone nido
Raſum pumice, Purpuraq; cultum
Denarijs tibi quinque Martialem.

Et in ſecundo librum ſuum alloquens ait;

Et te Purpura delicata velet
Et cocco rubeat ſuperbus index.

In quinto rurſus ad Muſas:

Nunquam grandia nec moleſta poſcit

Quæ cedro decorata purpuraq; E
Nigris pagina creuit vmbilicis.
Nec perrexeris iſta, ſed teneto.
Sic tanquam nihil offeras, agaſq;
Si noui dominum nouem ſororum
Vltro purpureum petet libellum.

Nec non in decimo:

Perfer Atellina nondum vulgata Sabina
Carmina, Purpurea ſed modo ſuta toga.

Si itaque Purpura totam ſupellectilem cohoneſtaret, & tantoperè color ille placeret, non erit quòd miremur Iuuenalem, dum ſcribit, eis qui ambitioſè viuunt, magnos ſumptus eſſe faciendos, ac perinde animum ad varias rapinas conuertendum, proinde canit:

Sat. 14.

—— Peregrina ignotaq; nobis
Ad ſcelus atque nefas quodcunque eſt Purpura ducit.

Sic quoq; Plutarchus libro de Conſolatione ad vxorem exclamat: Quid quæſo magis eſt à ratione alienum, quàm nimium riſum & gaudiũ amputare, fletui & eiulatui ex eodem F fonte promananti fluxum liberum permittere? aut de vnguento & Purpura nonnullos cum vxoribus delitigare, interim concedentes tonſuram lugubrem, atratam veſtem &c. Quo pacto etiam idem Iuuenalis Purpuram inter pretioſiſſimam ſupellectilem repoſuit, vbi de victis Cilicum Piratis canit hos verſus:

Purpura inter ſuppellectilẽ pretioſam.

Non idem gemitus olim, non vulnus erat par
Damnorum ſocijs florentibus, & modo victis
Plena domus tunc omnis & ingens ſtabat aceruus
Nummorum, Spartana chlamys, Conchylia Coa.

Spartana chlamys, id eſt, veſtis Purpurea. Hinc quoq; Purpureum à poetis pro pulchro ac venuſto poni ex illius coloris præſtantia & pulchritudine non eſt ignotum: atque ita Virgilius lumen vocat Purpureum, verque Purpureum, quod vere pulchri dentur flores, quos & ipſos Purpureos nuncupauit, vt:

Purpureum, pro pulchro.

—— Manibus date lilia plenis
Purpureos ſpargam flores. Item:
Purpureus veluti cùm flos ſuccіſus aratro.

Lucianus Hippiæ balneum deſcripturus, ſumptuoſiſſima ſplendidiſſimaq; eius ornamenta & ſtructuram miris extollens laudibus ait: Ὁ δὲ ἐνδότερος οἶκος κάλλιστος, φωτός τε πολλοῦ ἀνάμεστος, καὶ ὡς πορφύρᾳ διηνθισμένος. id eſt: porro interior habitatio omni amœnitate referta, plurima luce conſpicua eſt, ac inſtar Purpuræ floribus ac venuſtate renitet. Cur verò Purpura ſeu color Purpureus tantoperè cæteris coloribus cùm à regibus varijs, tum etiam magiſtratu toto Romanorum, quin Imperatoribus antepoſitus fuerit, non video quenquam qui id ſcripſerit. Raritate id factum eſſe (quod enim rarum eſt, idem & carũ) non videtur eſſe affirmandum, cùm ſatis obuia ſint hoc genus Conchylia: nec etiam ob tincturæ artificium, vrbes enim, atque adeo integræ regiones hac arte celebrantur: nec denique ob elegantiam ſuam, quia & aureus color non minus oculos delectat quàm Purpureus. An itaque quia cùm lanæ permixtus eſt, dirimi non poteſt? Hoc autem de Purpura teſtatum reliquit naturæ ſcientiſſimus atque antiquiſſimus Lucretius in ſexto de rerum natura libro. G

Color Purpureus cur alijs prælatus.

Purpureuſq; color Conchylij iungitur vnà
Corpore cum lana, dirimi quia non queat vnquam, H
Non ſi Neptuni fluctu renouare operam des
Non mare ſi totum velit eluere omnibus vndis.

Idem quoque videmus in Cocco, cuius color eadem ratione præfertur in panno: quibus enim nihil ex eo permixtum eſt, ſubinde ſplendorem, colorisq; bonitatem amittunt. Erãt poſtremò Purpuræ in menſæ luxu, quod inter alios innuit Macrobius, qui ſcribit, quo die Lentulus flamen Martialis inauguraretur, hanc cænam fuiſſe: ante cænã vrticæ, murices, Purpuræ: nec non Porphyrius libro ſecundo de Abſtinentia ab animatis, Oſtrea (inquit) omnigena, Purpuras, vrticas &c. Deus homini condidit, vt iuris & ferculorum (ζωμῶν καὶ παραδειπνίων) copia nobis ſuppeteret. Sed hac de re pòſt nonnulla alia. Sufficiantq; hæc in Purpuræ laudem, qua ſola moti, eam cæteris turbinatis prætulimus.

Cocci coloris præſtantia.
In menſis poſita Purpura

ÆQVI-

A

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

PRÆSTANTISSIMVS iſte color, cùm non è ſola Purpura, ſed etiam è Conchylio,
murice, Buccinoq; colligeretur, multi viri docti omnia iſtæc Conchylia vel ſimul
confuderunt, vel ſaltem non rectè diſtinxeruot. Sunt qui Cochylium nihil aliud
eſſe quàm ipſam Purpuram arbitrentur: quorum ſententiam erroneam eſſe, ſic ex Plinio *Conchylium*
comprobamus; ait enim: Conchylia & Purpuras omnis ora atterit, quibus eadem maret lu- *à Purpura*
xuria paria penè etiam margaritis pretia fecit. Et de Purpura loquens: Calculoſæ appel- *quid diffe-*
lantur à calculo maris, mirè apto Conchilijs & longè optimo Purpuris. Sic manifeſtè Cõ- *rat.*
chylia à Purpuris ſeiunxit. Alijs Couchylium idem eſt quod Buccinum; quod Plinius, *Lib. 9. c. 35.*
cùm duo tantùm genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis veſtibus
tantoperè expetitum poſuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum neceſſe eſſe videa- *Lib. 9. c. 36.*
tur: Buccinum eſſe qui murex κῆρυξ & Conchylium appelletur, cùm etiam conſtet & mu-
rice Tyrio infectas veſtes dici & Conchyliatas. Quæ ratio etſi valida nonnullis videatur,
B eam tamen facilè conuellere poſſum eiuſdem Plinij authoritate: qui euidentiſſimè Con-
chylium à Buccino ſeiunxit. In Conchyliata veſte cætera eadem ſine Buccino præterque *Lib. 9. c. 39.*
ius temperaturæ (aliàs ius temperatur) aqua pro inuiſu humani porus excremento. Et
alio in loco: Conchylijs ſuum florem coloremq; proprium tribuit: luxuria veſtibus quoque *Lib. 21. c. 8.*
prouocauit eos flores qui colore commendantur. Hos animaduerto tres eſſe principales:
vnum in Cocco, qui in roſis micat, gratius nihil traditur aſpectu: & in Purpura Tyria, diba-
phaq; Laconica: alium in amethyſto qui in viola, & ipſum Purpureum, quemq; ianthinum
appellamus. Genera enim tractamus in ſpecies multas ſæpe ſpargentia. Tertius eſt qui
propriè Conchylij intelligitur, idq; multis modis. His adiungemus Dioſcoridis teſtimo-
nium, qui cùm dixiſſet de Purpura & Buccino, aliquantò pòſt de Conchylij operculo ſeor-
ſum ſcripſit, & in fine addit: *Αὐτὸ δὲ τὸ κογχύλιον καῦν ποιεῖ ὅσα καὶ ἡ πορφύρα καὶ ὁ*
κήρυξ: Crematum Conchylium idem efficit quæ Purpura & Buccinum. Quare cùm ex his
conſtet Conchylium diuerſum eſſe à Purpura & Buccino, iam quid Murex ſit veteribus *Murex quid*
videamus. Hermolaus, Muricum nomen, inquit, generalius eſſe video, quàm Buccini, vt-
pote quod & Purpuram quoque comprehendat. Maſſarius collatis aliquot Ariſtotelis &
C Plinij locis, Plinium oſtendit cerycem modo muricem ex eo quòd vertigo Conchæ in acu-
tum maximè tendat, (murex, enim, inquit, pro acuto quandoq; capitur) modò Buccinum,
quia ſit alteri Turbinato generi Buccino dicto ſimilis, conuertiſſe, quem Theodorus, in-
quit, vocis ſignificationem imitatus, Buccinum ſemper interpretatus eſt. Cæryx enim idẽ *Ceryx quid.*
quod præco ſignificat. verùm quæ aporrhaides vocantur, murices conuertit, vt muricis no-
men generalius eſſe quàm Buccini coniectare liceat. Ceryx igitur, qui ſecundum Plinium
Latinè murex & Buccinum vocatur, Conchæ eſt è Turbinato genere, Purpuris magnitu-
dine inferior, ſimilis Buccino illi Turbinatorum generi, quo ſonus editur, oris tantùm ro-
tunditate in margine inciſa differens, promuſcidem modo muſcarum habens, firmam &
totoſam, quæ linguæ effigiem præ ſe fert: cuius flore illo Purpureo antiqui veſtes inficie-
bant, quæ muriceæ & Conchyliatæ dicebantur. Hæc Maſſarius. Et rurſus enarrans hæc
Plinij verba: quæ durioris teſtæ ſunt, vt murices, Purpuræ, ſaliuario lentore proueniunt.
Saliuarium, inquit, lentorem appellat mucoſam illam congeriem fauaginem dictã, quam *Saliuarius*
Purpuræ & murices ſiue Buccinæ conſtruunt. Vbi etiam comprehenditur Plinium mu- *lentor.*
ricem pro ceryce, hoc eſt, Buccino comprehendiſſe. Hæc enim duo genera, Purpura ſci li-
D cet & Buccinum fauificare ſolita ſunt, ex Ariſtotele quinto de hiſtoria. Nos quoque quid
Conchylium tùm generatim, tum ſpeciatim ſignificet, antea cùm oſtendebamus, ſtatuimus *Conchylium*
Conchylium à murice & Purpura differre: concedimus interim muricem per excellentiam *quid.*
Conchylium aliquando dici, præſertim cum pro ipſo flore ſiue colore accipitur, quin mu-
rice tincta veſtis, à Purpura tincta, vel Conchyliata etiam apud diſertiſſimos ſcriptores ne
hilum quidem differt: Sed hæc ex priuata cuiuſuis Conchæ hiſtoria rectiùs patebit: nunc
Purpuræ ſynonyma examinemus. Non modò autem hæc vox animal ipſum ſignificat, ſed
etiam colorem vel ex eo factum, vel quoq; ei ſimilem. Virgilius. *Viola ſublucet Purpura*
nigra. Plinius. Vt ouatus eſſet Numidicus lapis, vt Purpura diſtingueretur Sinnadicus. Et *Purpura*
veſtimentũ eo colore tinctũ, & magiſtratũ ita veſtitum, vt paullò antè etiam demonſtraui- *quid.*
uimus, vnde etiam Purpurati pro Purpura induti dicitur & Purpureos reges pro Purpura- *lib. 4. Georg.*
tis Horatius alijq; appellatũt. Animal ipſum nimirũ Purpura Latinis nominatũ, à Græcis

Li.5.Hiſt.c.15. pariter conſimili voce πορφύρα appellatur, ab Ariſtotele πορφύρια μίκρα, Purpuræ paruæ E
dicuntur. Gillius Græcos hac ætate idem nomen (porphyra) retinuiſſe teſtatur. Apud
Latinos penultimam corripit, vti ſimiliter apud Græcos. Oppianus:

Νηρῖται, στρόμβοι τε γένος καὶ πορφύραι αὖται.

Verbum tamen πορφύρειν produci inuenio apud eundem Oppianum, item apud Home-
rum & Theocritum. Synonyma Purpuræ ad florem eius pertinent, eaq; pòſt, vbi de flore
agam, enumerabo, quę ad animal referenda ſint, admodum pauca, quin nulla reperio: nam
Li.9.c.37. quod Plinius ſcribit Purpuras alio nomine pelagias vocari, Iacobus Dalechampius in
doctiſſimis ſuis ſcholijs, & ante eum Rondeletius, atque ante hunc rurſus Maſſarius, Pli-
Pelagia. nium volunt vniuerſo Purpurarum generi, quod ſitus ac loci proprium eſt, oſcitanter tri-
buiſſe, id quod ex Ariſtotele ſatis liquet, qui pelagias Purpuras tertium genus facit, cuius
verba poſtmodum enumerabo. Zoographus tamen fieri poſſe arbitratur, vt vulgus Plinij
ſæculo eas ſic appellarit (κατ' ἐξοχὴν, quòd illæ maximæ requirerentur, vtpotè & maiores,
& quæ magis probatum florem haberent:) cùm & pelagium pro colore ſeu flore Purpu-
ræ Plinius dixerit: Buccinum, inquit, per ſe damnatur, quoniam fucum remittit: pelagio,
(id eſt, Purpuræ flore) admodum alligatur, nimiæq; eius nigritiæ dat auſteritatem &c. F
Reperio & apud Seruium à Phœnicibus piſcem, cuius ſanguine ſericum in Purpuram tin-
In Eliacis in fine. gebatur, Sar appellari. Sed Pauſanias in Eleorum terra vermem naſci ſcribit, quem Se-
rem Græci, (σῆρα à nominatiuo σήρ) ipſi Seres (populi) longè alio appellant nomine.
Ser animal. Hoc à Seribus accuratè nutriri, cellas illis cùm æſtiuas, tum hybernas aptè fabricantes:
pedibus (habere verò octo, quot & Aranea) ſub arboribus textile opus facere, nimirum ſe-
ricum, vt in opere noſtro de Inſectis abundè eſt videre, vnde fortè Seruium memoria lap-
ſum hoc animal cum Purpura implicaſſe ſuſpicandum eſt, & pro Ser Sar exaraſſe, Politia-
Concha Herculea. nus Purpuram vocauit aliquando Concham Herculeam, quoniam Hercules, vt pòſt di-
cetur, huiuſce tincturæ inuentor primus eſſe perhibeatur. Auicenna, vbi in curatione an-
Alarginam. ginæ muricem interpres tranſtulit, Arabicè dixit Alarginam, intelligens Purpuram, vt ex
remediorũ collatione apparet. Serapio vel potiùs eius interpres pro Purpura habet pulpia
Pulpia. (alias palpir) vbi de blatta Byzantia agit. Antale quod ad citrinum vnguentum à phar-
Antale. macopolis requiritur, Braſauolus Purpuram eſſe putat: dentale verò Buccinum. Syluati-
Dentale quid. co verò dentales ſunt oſſa ſatis alba, quæ dentes caninos referunt, quibus tamen (inquit)
longiores ſunt, inanes intus & perforati: oriuntur in cauernis lapidum in profundo ma- G
ris: ſiccantis, refrigerantis & abſtergentis naturæ. Quidam dentale & antale non forma, vt
Braſauolus, nec aliter, ſed magnitudine tantummodò diſtinguunt. In Germania (inquit
Zoographus) pharmacopolæ Germani tubulos quoſdam oſtendunt, veluti oſſeos, candi-
dos, formæ teretis, ſtriatæ, vna aut altera linea tranſuerſa inæquali ambiente, præſertim
in minoribus: Maiores ad quatuor digitos accedunt. Longitudo non omnino recta, ſed
modicè inflexa eſt dentis canini inſtar. Subſtantia prædura eſt, non oſſea, ſed aliorum te-
ſtatorum ſubſtantiæ ſimilis. Conchæ non merentur appellari, cùm neque biualuium, nec
Penicillus marinus. vniualuium generis ſint, neque muricibus aut venereis Conchis ſimili forma. Eſt & pe-
nicillus marinus Rondeletij tubulus quidam teſtaceus, ſed molli & laxa ſubſtantia. Va-
lerius Cordus vocat Enthalium, aitque eſſe teſtaceum quiddam marinum, fiſtulæ modo
longum & concauum, foris ſtriatum, longitudine digiti, (non tranſuerſi, ſed ſecundũ lon-
Dentalium. gitudinem:) dentalium Conchulam eſſe marinam, paruam, dentatam rimam habentem.
Nos huiuſce Conchulæ inter conchas venereas mentionem faciemus. Poſt marinos ęſtus,
inquit Braſauolus ſupra maris litora inueniuntur. Sunt qui hæc cocta & qui cruda edunt,
Antale. ſicut alia maris Conchylia. Antale diuerſis inuolucris circumgyratur: eſt autem Buccinum: H
& accidit quandoque flante vento per antalis anfractus ſibilum emitti, vt tuba videatur.
Hæc Braſauolus. Quod ad vim quidem remediorum attinet, Purpuras, Buccina, tubulos,
an porcellanas aliquas excipias, ego cum Zoographo parum intereſſe cenſeo. Ridet eos,
qui barbaram ſectantes medicinam tradunt eſſe lapidum genera. Græcè quidem à Nic.
Myrepſo ἄνταλι & ἔνταλι ſcribitur. Atque hæc de antali. Cuius hic quinq; icones ma-
gnitudine tantùm differentes damus. Bellonius Purpurarum teſtas ab Italis porcellanas
vocari tradit, eoq; nomine omne genus Conchylij ab illis intelligi: vnde nos (Galli) quo-
Porcellanica vaſa vnde dicta. que, inquit, detorta ad vaſa appellatione, porcellanica vaſa appellamus, vocemque hanc
agnoſcimus in globulis, quibus noſtræ mulierculæ ſuas preces nuncupare ſolent: Pate no-
ſtres de porceleine nuncupare ſolent, qui ex teſtis maiorum Purpurarum aut muricũ con-
ficiuntur. Sic ille. Sed ex Purpuris globulos factos nedum ego obſeruaui, porcellanas verò

Con-

A Conchas venereas, quæ ſub muricis nomine etiam à Plinio comprehendi diximus, appellamus, ex quibus eos fieri certum eſt. Idem Bellonius Purpuram à Genuēſibus Ronceram dici ſcribit (quòd muricatis aculeis in orbem circumuallatur) à Venetorum verò & Romanorum vulgo ab vngue odorato (quo iam inde ab ortu naturæ ſeſe quaſi cōcludēdo tuetur) Ognellas nominari. Eadē ſynonyma repetit Rōdeletius, additq; Purpuram ſuis (Gallis) dici Burex, mutuata, vt appatet dictione à latinorū murex. Maſſilienſes verò teſte Gillio, Purpuras, Murices & Buccinas, Bios appellant. Et Seruius in hæc Virgil. verba, *Virgatis lucent ſagulis*. Purpurā Gallica lingua Virgas dici ſcribit. Zoographus Germanicū Purpuræ nomen facit, ein Nagelſchnegg, àb vnguis ſimili operculo, ſimili nimirum ratione, qua Veneti & Romani Ognellas, nuncupans; aut circumſcribit, ein Stachelſneggen art, ideſt, Conchæ aculeatæ muricatæuè ſpecies. Poteſt, inquit, & Purperſneck dici tāquam genus, cuius ſpecies ſint Purpura, Buccinum, Conchylium, Purperſnecken arten. Purple Anglicum nomen eſt, neſcio, an vulgare, an effectum imitatione Latini.

Roncera.

Vngella.

Dentalium quinque differentiæ.

2

3

B

4

5

C

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

PVRPVRAM Concham eſſe ex Turbinatorum genere, diſertiſſimè profitetur Ariſtoteles, cui nō vnum earum genus notum fuiſſe ex hiſce eiuſdem verbis diſcimus: εἰσὶ δὲ τῶν πορφυρῶν γένη πολλά, καὶ ἔνιαι μὲν μεγάλαι, οἷον αἱ περὶ τὸ Σίγειον, καὶ Λέκτον. αἱ δὲ μικραί, οἷον ἐν τῷ Εὐρίπῳ, καὶ περὶ τὴν Καρίαν. Καὶ αἱ μὲν ἐν τοῖς κόλποις μεγάλαι, καὶ τραχεῖαι. καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν αἱ μὲν πλεῖσται μέλαν ἔχουσαι: ἔνιαι δὲ ἐρυθρὸν μικρὸν &c. Quæ ſic Gaza conuertit: Genera Purpurarū plura, & nonnullæ magnitudine augentur inſigni, vt quæ ad Sigeum & Lectum (Idæ promontoria) gignuntur. Aliæ paruæ, vt quas Euripus fert & Caria. Pelagiæ magnæ ſcabræq; ſunt, quarum flos magna ex parte niger, ſed nonnullis rubidus puſillum. Nonnullas ex magnis vel ad pretium minę euadere nouimus. Paruæ ad litora & oras (ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς καὶ περὶ τὰς ἀκτάς) reperiuntur flore rubro. Rondeletius Purpuras quæ ἐν τοῖς κόλποις naſcuntur, pelagias rectè interpretatum fuiſſe Gazam ait, quia κόλπους τῆς θαλάσσης Græci τὰ κοιλώματα τῆς θαλάσσης appellant, & τὴν βαθεῖαν θάλασσαν; & qualem hic florem pelagijs tribuit Ariſtoteles, talem pelagio Plinius, ſcilicet nigricantem. Addit ibidem Ariſtoteles in partibus item Aquilonijs Purpuras haberi nigras, & in Auſtrinis magna ex parte rubras. Ex quo fortè Vitruuius Purpuras quoq; colore diſtingui tradidit: Septentrionales nigriuſculas & ſubobſcuras. Orientales

Turbinatum eſſe.

D

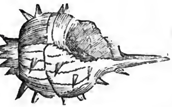
Purpura nigra vbi.

ta les & Occidentales liuidas. Meridionalea rubras & genuInas. Iſidorus quoq; Occidenti tribuit ſubnigras, dum ſcribit ferruginem eſſe Purpuræ ſubnigræ colorem, quæ fit in Hiſpania, iuxta illud. *Ferrugine clarus Ibera.* Mihi quidem rubras Purpuras, atq; nigras videre rarò licuit, ſed quales Rondeletius depingit, innumeras, à quibus quæ hic primo loco exhibetur, in hoc potiſſimùm differt, quòd pluribus ſpinis ſiue mucronibus horreat, maximè verò in poſtica parte, vbi Turbinata eſt; extraq; modò candicat, modò flaueſcit; intus modò violacei coloris eſt, modò rubicundi, cùm Rondeletij Purpura vndiquaq;, extrà minus, intus magis candicet. Altera echinata pariter eſt, ſed vt minoribus, ita quoq; rarioribus ſpinis, ac breuioribus prædita; eius tota pars turbinata rubicundo colore conſpicitur, dorſum verò (ita eam partem qua magis gibba eſt, aut extuberat, liceat appellare) partim rubet, partim virideſcit. Anterior mucro acutus non eſt, vt in priori, ſed notabili latitudine ſpectabilis, & velut ex quatuor vel quinis mucronibus conſtans. Intus color ferrugineo, flaueſcente, ac eleganti cæruleo variat. Ex hoc genere nonnullas alias ſpecies obſeruaui, quas in gratiã ſtudioſorũ & deſcribere & depingere libuit. Quæ itaque ab illa prima eſt, eiuſdem planè magnitudinis, colore tota cinereo, intus quandoque candicante, quandoq; ſubcæruleo, ſpinis etiam lõgè breuioribus, quin fermè nullis, cùm extuberantiæ hic potiùs ſint appellandæ. Variat hoc genus Purpuræ ſummoperè ſecundum quantitatem,

E F G

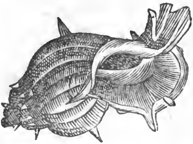
Purpura Rondeletij.

Purpura pluribus mucronibus horrens.

Purpura minus Echinata.

Purpura altera minus mucronata.

Purpura intus ſubcærulea.

H

Purpura pelagia. *Purpura marmorea.*

vt ex duarum icone adiecta videre licet. Huius quoq; potiùs quàm alterius generIa eſſe videtur pulcherrima iſthæc Purpura, pelagia fortè Ariſtotelis, longis vndique tuberibus, vbiq; fermè duplicibus, at minimè acutis, ſed obtuſis plena, labro latiſſimo, quaſi canaliculato, binæ enim id foueæ percurrunt, tota ferè marmoreæ duritiei, vndiq; candida, prçterquam in extremis foraminis oris, quæ purpuraſcunt. Hùc referenda prætetea quæ ſubinde ab ea marmorea pingitur, tota ex cinereo candida, minor quàm priores omnes, labro ſubtus ſpinoſo, ſeu echinato, cùm alioqui nullæ aliæ ſpinæ in toto corpore dentur. cæterùm in hoc ab omnibus ferè Purpuris differens, quòd vix vllius Turbinis figuram habeat.

ventrem

A

Purpura marmorea.

vẽtre enim planè eſt ſeſſili. Quæ hâc ordine ſequitur, ſæpius a me obſeruata, ex cinereo nigricans, à Zoographo primùm depicta fuit, ſcribente ſe eam ex Adriatico mari accepiſſe. Poſtremæ icones Purpuram deſignant pronè ſupineq; depictam à Pet. Bellonio, appellatam pentadactylum cùm alioqui ſex dactylis inſtructam depingat. Purpuram ſuam Rondeletius ita deſcripſit. Purpura noſtra oui eſt magnitudine: non nego alibi multò maiorem reperiri. Teſta rugata, aſpera, cinerea, aliquando flaueſcente, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. In anfractus contorta eſt. Aculeis veluti clauis ordine diſpoſitis munita, primis minoribus, medijs longioribus multò, vnde Plin. clauatam eſſe Purpuram dixit, ad turbinem vſq; aculeis in orbem ſeptenis ferè. Roſtro eſt longo, tubuli modo excauato, per quod linguam exerere creditur. Ante id foramen eſt rotundum, operculo iniectum, quod ſeparatim depingendum curauimus, de quo etiam ſeorſum dicemus. Ex his perſpicuum eſt quàm alienæ ſint à vera Purpura aliorum picturæ, quorum hi roſtrum tubulatum, illi turbinem omiſerũ. Caro interior, qualẽ in Turbinatis antea ex Ariſtotele deſcripſimus: ſuntq; falſiſſima, quæ nonnulli de Purpurarum branchijs (Bellonium notat) & alijs partibus ſe percepiſſe blaterant. Hæc ille. Bellonius verò ſic habet. Eius Cõcha Cochleã penitus referret, niſi clauata eſſet & canalem ad latus, quà linguam exerit, haberet: Cornua Limacum more attollit, atq; eodem modo ſerpit, ijſdemque cornibus iter ſibi prætendit. Linguã ex tubulo canaliculato in latere procurrẽtem habet, quæ calloſæ huic parti adhæreſcit: cui caro ipſi teſtæ adiungitur. Eſt autem ea caro, muſculus quidam fortis ac candidus, mediæ teſtæ alligatus, quo Purpura, tãquam congenito quodam operculo, carni patulæ oppoſito diutiſſimè extra aquam viuit. marinam enim aquã hauſtam aſſeruat, qua pluribus diebus refouetur ac ſuſtentatur. Caput illi cartilagineum ac durum. Os in ea parte, qua ſcopulis hæret, rotundo foramine peruium, quo lapides arrodit, & in ſtomachum exugens demittit. Percepi autem ex anatome Purpuræ in canaliculo per quem linguam exerit, duo foramina

Deſcriptio ex Rondeletio.

Lib. 9. c. 36.

Contra Bellonium.

Bellonij deſcriptio.

B

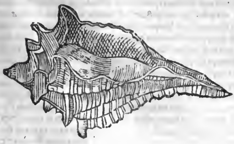
C

Purpura ventre non turbinato.

Purpura Zoographi ex mari Adriatico.

D

Purpura pĕtadactylos Bellonij pronè & ſupinè.

ramina in diuerſas corporis primum E
delata: vt inde ad branchiarum (Teſtata branchias non habent, & reprehendit hæc Rondeletius) locum pertinerent, (quas tranſuerſas ſub grandiore ac neruoſo muſculo poſitas numero ſenas in parte corporis gibba oſtendit: ac paulò inferiùs ſtomachũ, amplum cor, erui ferè magnitudine, ſubrotundum ad latera branchiarum ſitum. Hepar verò viſcidum, tenaci quodam lentore præditum, vt pænè viſcum eſſe appareat. Hoc Ariſtor. papauer appellare voluit: ad cuius latus mucus Purpureus (quo olim tingebatur) apparet, in recentibus Purpuris F
illico extorquendus: totus enim in demortuis perit. Quibus autem Purpuris tincturæ ſuccus apparet, ea magnitudine mediocres ſunt, ouum gallinæ rarò excedentes: quanquam nonnullis eiuſdem magnitudinis nihil interdum eius appareat. Vt modò ad Purpuræ differentias redeamus, eas Rondeletius ſumi ait, à loco, magnitudine, paruitate, floris ſiue ſucci varietate: ſicut nimirum ex Ariſtotele paullo antè dicebamus. Quod ad magnitudinem attinet, Aelianus Purpuras ac Buccina tanta eſſe teſtatur in Indico mari, vt facilè congium capiant. & apud Ariſto- G
telem in modò præcitatis verbis legitur, γίνονται δ' ἔνιαι τῶν μεγάλων καὶ μναῖαι, quæ Gaza vertit: nonnullis ex magnis vel ad pretium minæ euadere nouimus. Zoographus nõ μναῖαι duabus ſyllabis (quanquam & Athenæi codex ſic recitat) ſed tribus μναιαῖαι legit, quia & Xenophon λίθας μναιαίους dixit in libro qui inſcribitur Magiſter equitum, & in altero de re equeſtri, neq; de pretio vt Gaza accipit, cuius eo in loco nulla mẽtio, ſed de pondere & mole. Ad Carteiam, vt author eſt Strabo citante Bellonio, inueniri tradũtur Purpuræ & Buccina δεκακότυλοι, hoc eſt, quarum teſtæ decem cotularum ſunt capaces. Quales ſanè Purpuras pelagias eſſe conuenit, quarum caro teſte Xenocrate cæteris durior eſſe ſolet. Earundem plura genera tradit Plinius, pabulo & ſolo diſcreta: Lutenſe putri limo, & algenſe enutritum alga viliſſimum: Vtrumq; melius Tenienſe in Tenei maris ora collectum. Hoc quoq; tamen etiamnum leuius atque dilutius. Calculoſæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchilijs, & longè optimo H
Purpuris. Dialutenſe, id eſt, vario ſoli genere paſtum. Inuenitur item apud Athenæum Ἡδυπορφύρα, hedyporphyra, quam aliam à Purpura, vel ſaltem genus quoddã diuerſum eſſe VVottonus exiſtimat. Iam verò partes Purpuræ examinemus, (omnia enim Turbinata, vt Purpuræ, Buccina, ſimiliter vt Cochleæ ſuis partibus, vt inquit Ariſtoteles, conſtant) ac ſimilitudinẽ. Speuſippus ſimiles facit, Purpuras, Buccinas, Strabelos & κόγχας, malim, κοχλίας, id eſt, Cochleas. Plin. Purpuram clauatam eſſe ſcribit ad Turbinem vſq; aculeis in orbẽ ſeptenis ferè, quæ deſcriptio Purpuræ à Rondelet. & Zoographo pictæ & meis fauet maximè) qui (inquit) non ſunt Buccino, ſed vtriſq; orbes totidem, quot habeant annos: Quod poſtremũ ab Ariſtot. mutuatus eſt, qui ſic ſcribit. Singulis annis incrementum eius patet per orbes, quibus totidẽ, quot annos habet, teſta intorta cuniculatim in crepidinem deſinit: Sic ille ex Gazæ verſione, verba Græca ſic habent. καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν φανερά ἐστιν ἡ αὔξησις τοῖς διαστήμασι τοῖς ἐν τῷ ὀστράκῳ τῆς ἕλικος. Alias idem Plinius ait:

Differentia unde ſumantur.

Magnitudo.

Ariſtoteles & Athenæus correctus.

Hedyporphyra.

Aetatis cognitio. li. 5. hi. c. 15.

A Alterum genus Concharum Purpura vocatur, cuniculatim procurrente roſtro & cuni-
culi latere introrſus tubolato (tabulato leg t VVottonus, & interpretatur leui, quod tamen
Zographus non probat) quà proferatur lingua. Alij codices, inquit Hermolaus, etiam
antiqui, canaliculatim habent & canaliculi: ſed legendum videtur cuniculatim vel claui-
culatim, ex Ariſtotele, qui ſcribit κοχλιοειδῶς. Sic ille. Atqui Plinius, hæc non aliunde,
quàm eo, quem paulò ante citauimus, loco Ariſtotelis tranſtuliſſe videtur, vbi Græcè ni-
hil aliud, quam τὰ τῆς ἕλικος διαστήματα legas, id eſt, clauiculæ interualla, nam quod Ἕλιξ quid.
ἕλιξ in viribus Græcis eſt, id Latini capreolum aut clauiculam vocitant, non dico vocem
κοχλιοειδῶς ad rem ipſam oon quadrare: ſed vbi Ariſtoteles ea de Purpura vtatur, non oc-
currit: & ſi alibi vtitur, non aliunde tamen, quæ recitauimus, tranſtulit Plinius. Cælius
quoque helica in Purpurarum teſta ouocupari ab Ariſtotele ſcribit, à Theodoro orbem
cuniculatim intortum à Vitruuio, in columnis etiam volutam. Quoniam verò ſuperiori-
bus addit Plinius: Præterea clauatum eſt ad turbinem vſque aculeis in orbem ſeptenis fe-
rè: qui non ſunt Buccino, ſed vtriſque orbes totidem, quot habent annos: Maſſarius Mar-
cello infenſior: Liberatus nunc (inquit) eſt Theodorus à falſa calumnia Marcelli: qui in
B ſuo Dioſcoride, vbi de Purpuris loquitur, eum reprehendit: quod vbi in Ariſtotele, annos
circiter ſex Purpuræ viuunt & ſingulis annis incremẽtum eorum patet, per orbes quibus
totidem, quot annos habent, conuerterat; non orbes, ſed volutas interpretari debuerat:
non animaduertens homo nimis ſciolus, videri cupiens quod ita Plinius etiam hoc loco
Ariſtotelem conuerterat, quare Theodorus Plinium Ariſtotelis meliorem, quam Marcel-
lum interpretem imitatus, orbes rectiùs quàm volutas conuertit. Nam volutæ appellan-
tur, quòd circuli ſiue orbes illi interiores volutim complicentur, & ab exterioribus faſcio-
læ modo inuoluantur & obtegantur, prima nanque voluta ſiue plicatura integitur à ſe- Voluta quid.
cunda, & ſecunda à tertia, & ſic vſque ad vltimam: quemadmodum in voluta capituli à
Vitruuio demonſtrata conſtat. At qui in Purpura orbes vocantur, omnes detecti ſunt, cla-
uiculatim in faſtigiatam longitudinem exeuntes, nullo orbe ab altero volutim intecto.
Sed vt ad rem redeam, ego potius cuniculatim, & cuniculi, vnà cum Hermolao legerem,
tum ex Plinio, ipſo ſuperiùs vbi de Concharum generibus loquitur, (in quibus magna lu-
dentis naturæ varietas) dicente cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata: tum ex Ari-
ſtotele quinto de hiſtoria, vt Theodorus vertit. Tempus (inquit) viuendi & Purpuris &
C Buccinis longum: annos enim circiter ſex Purpuræ viuunt, & ſingulis annis incrementum
eorum patet per orbes, quibus totidem quot annos habent, teſta intorta cuniculatim in
crepidinem deſinit. Et quarto de partibus animalium. Quæ ex turbinaris cuniculo in an-
fractum contorquentur. Eſt vbi etiam clauiculatim, vt quarto de hiſtoria, duobus in lo-
cis, interpretetur. primo, facie dixit clauiculæ Buccinorum. ſecundo, Mouentur item ea-
dem omnia Turbinata parte dextra, non ad vertiginem ſiue clauiculam, ſed in aduerſum.
Et quarto de partibus animalium: Continent quod papauer vocatur Turbinata omnia ſua
clauicula. Sic etiam Hermolaus in Dioſcoride libro ſecundo, vbi ait Cionia vocantur par- Cionia.
tes in Buccino atque Purpura mediæ, ſecundum quas ſilicei operimenti clauicula eſt.
Cæterùm exemplaria antiqua caniculatim & caniculi legunt. Facilis corruptio quinta
vocali in primam mutata. Hæc omnia Maſſarius. Eum verò locum Dioſcoridis quem Dioſcorides
citat, de cionijs, non ſatis explicatus videtur Rondeletio, etiam ab ijs qui bene longa, in- explicatus.
quit, commentaria in Dioſcoridem conſcripſeruot. Ac primum alij κιόνια legunt, alij ἰόνια.
Qui ἰόνια legunt, detortum putant vocabulum à dictione ἴον, quæ violam ſignificat: quia
Purpurarum quarundam flos violacei ſit coloris, qui flos eſt inter papauer & ceruicem.
D Hermolaus κιόνια legit, id eſt, columellas, vt ſunt Buccinorum, Purpurarumq; partes me-
diæ, quibus velut columnis & fulcris caro & reliquæ partes innitantur. Sunt autem par-
tes hæ mediæ, partes corporis interni Purpurarum valde toroſæ ac firmæ ac fibroſæ, circa
quas teſtæ volumina capreolorum ritu conuolui incipiunt ſecundum Dioſcoridem: vel
quibus hæret vena illa vel membrana florem Purpurarum continens, ſecundum Ariſto-
telem inter papauer, quod inferiore eſt loco, & trachelin ſiue ceruiculam, ſiue collum ſu-
periore loco. Sed præſtat locum Ariſtotelis proferre, vt ei lucis aliquid inferamus. Τὸ δὲ Lib. 5. Hiſt.
ἄνθος ἔχουσιν ἀνὰ μέσον τοῦ μήκωνος καὶ τοῦ τραχήλου. Τούτων δ' ἐστὶν ἡ σύμφυσις πυκνή. c. 15.
Τὸ χρῶμα δ' ἰδεῖν, ὥσπερ ὑμὴν λευκός, ὃν ἀφαιροῦσι, θλιβόμενος δὲ βάπτει, καὶ ἀνθίζει
τὴν χεῖρα. διατείνει δὲ αὐτὴν ὥσπερ φλέβα. Τοῦτο δὲ δοκεῖ εἶναι τὸ ἄνθος, ἡ δ' ἄλλη συμ-
φυσις οἷον στυπτηρίας. In cuius loci verſione Gaza ſenſum quidem Ariſtotelis mihi vide-
tur eſſe aſſecutus, ſed obſcurè locum ſic interpretatus eſt. Florem ſuum inter papauer di- Flos Purpu-
ctum & collum continent, textu ſpiſſiore, aſpectu veluti membranæ candicantis, quam rarum.
detra-

detrahunt, tingit hæc expreſſa & inficit manum. Pertinet eadem ſuo ſitu perinde vt vena, E
idque flos ille celeber putatur, reliquum contextus quaſi alumen eſt. Quæ dilucidiùs ſic
expreſſa ſunt. Purpuræ florem habent inter papauer & ceruicem, quorum cohærentia denſa
eſt, coactaque. Coloris quidem aſpectu membranam albam refert, quam detrahunt,
preſſaq; tingit & inficit manum; diſtenditur autem vt vena: atque in hac quidem eſt flos
Purpuræ; reliqua coagmentatio eſt veluti alumen. Hæ ſunt mediæ partes, de quibus Dioſcorides.
Hactenus Rondeletius. Quod verò Ariſtoteles συπτηρίαν, hoc eſt alumen dixit,
Plinius ſterile vertit, cætera nihil ab eo diſſentit, Purpuras florem illum in medijs faucibus
habere ſcribens: liquoris (inquit) hic eſt minimi in candida vena, vnde pretioſus ille bibitur,
nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Rondeletius partem hanc
quæ ſuccum continet, cordi proportione reſpondere exiſtimat; cor enim (inquit) hepar,
cerebrum & alias partes indiſcretas habent Purpuræ & Teſtacea omnia. Vnde conſtat nugari
Florem ſanguinis loco eſſe. eos, qui cor, hepar, branchias, ſe in Purpuris inueniſſe prædicant. Florem verò illum
ſanguinis loco eſſe dubitandum non eſt, idque præter alios Plinius ſcriptum teſtatumque
reliquit his verbis; Sanguis non in cunctis terreſtribus eſt, verùm ſimile quid vt Sepiæ in
mari ſanguinis vicem obtinet atramentum, Purpurarum generi infector ille ſuccus, de F
Synonyma floris Purpuræ. cuius varijs ſynonymis ac differentijs, antequam ad alias partes pergam, primò dicendum
mihi eſſe videtur. Vlpianus Purpuræ (ſic plerunq; vocatur) appellatione omnis generis
Purpuram cõtineri putat. Argaman & Argeuam Hebraicæ voces in libris ſacris Daniel. 5.
Argaman. & Paralip. 2. 2. Purpuram interpretantur, vel ſericum Purpura tinctum: vnde & Amorge
Amorge. Græcis per metatheſin factum putat Zoographus, Ariſtoteles, vt demonſtrauimus, atque
alij Græci τὸ ἄνθος τῶν πορφυρῶν vocant: Plinius alijq; florem Purpuræ transferunt: Plinius
etiam ſuccum, vt cùm ait: cum vita ſua ſuccum illum euomunt. Et aliàs: cùm fœtificanere,
fluxos habent ſuccos. Vocatur & liquor, ros, ſanies, pelagium, fucus, Vitruuio etiam
Lib. 7. Oſtrum: Sic enim ſcribit: Incipiam inde de Oſtro dicere quod & clariſſimam & excellentiſſimam
habet præter hos colores aſpectus ſuauitatem. Omne quidem Oſtrum Purpura
Oſtrum quid eſt, ſed non omnis Purpura Oſtrum, vt tradit A. Gellius, quod exuberantiam ſplendo-
Lib. 2. noct. Atticar. cap. 26. remq; ruboris habet, hoc eſt, illuſtratur ſplendore, quo reliqua Purpura caret. Hunc ſplendorem
cocco incendi tradunt. Nonius Oſtrinum colorem diſtinguit à murice (qui & ipſe
pro Purpura multoties accipitur) quòd Oſtrinus color ſit ſubrubeus, murex Purpureus.
Oſtrinus color an à Murice differat. Sed hæc à ſcriptoribus confunduntur. Idem Nonius Oſtrinam, inquit, (ſcilicet veſtem dicunt) G
ab Oſtro colore, qui eſt ſubrubens. Citat item hæc verba Turpilij: Interea aſpexit
virginem vectari, in capite riculam indutam Oſtrinam: Et Varronis, Autora Oſtrinam
(Oſtrinum) hic indutus ſupparum, Vtebantur autem, vt Zoographus conijcit, non tinctores
Oſtrũ vnde dictum. ſolùm ſeu infectores veſtium hoc colore, ſed & pictores. Dictum verò eſt Oſtrum ἀπὸ
τοῦ ὀστρέου, quòd à Purpuris teſta tectis eximeretur, ex Vitruuij ſententia. Virgilius Sarranum
Sarranum Oſtrũ vnde. Oſtrum dixit, à Sar vrbe Phœniciæ, quæ poſtea Tyrus appellata eſt;

Et gemma bibat & Sarrano dormiat Oſtro.

Vnde & Sarranum & Tyrium Maſſarius hunc eundem florem à Latinis vocari teſtatur.
Lib. 3. Propertio alijſq; etiam color dicitur Oſtrinus.

Et Tyros Oſtrinos præbet Cadmæa colores.

Aduertendum interim Conchylium, muricem, & Oſtrum pro eodem colore, Purpureo
ſcilicet ſumi. Saniem verò præter Plinium etiam Vitruuius dixit; Conchylia, cùm ſint lecta,
ferramentis circumſcinduntur, è quibus plagis Purpurea ſanies. Pollux item λάθρον,
id eſt, cruorem vel ſaniem dixit: Nonnus antiquus poeta ὑγρὸν πῦρ, id eſt, liquidũ ignem,
Fucus pro flore Purpuræ. hinc à colore, illud à ſaniei ſubſtantia. Fucus non ſemel Plinio dicitur, vt, Buccinum per ſe H
damnatur, quoniam fucum remittit. Sammonicus: *Purpura torretur Conchylis prædita
fuco*. Pelagium verò eodem loco Plinius: Pelagio admodum alligatur, nimiæq; eius nigritiæ
Pelagium. dat auſteritatem illam &c. nonnulli etiam Purpuriſſum, de qua voce pòſt. Plinius
medicamentum quoque pro Purpuræ colore dixit, quod & Græcè pharmacum appellare
licebit. Pharmaca Iones tincturas vocant. φαρμάξαι, ὀξῦναι, βάψαι. φαρμάσσειν apud
Homerum non ſolùm tingere eſt, vnde φαρμακῶντες dicuntur τὰ βαφεῖα, id eſt, officinæ
tinctoriæ, teſte Varrino, ſed etiam ferri aciem exacuere & indurare τὸ ςομῶν, καὶ ςερρο-
ποιεῖν. duratur enim ferrum aquæ frigidæ intinctum. Ad pharmacum Græcam vocem Ger-
Venenum Tyrium. manica Farb vel farvv accedit. Hinc fortè etiam venenum Tyrium poetis nonnullis flos
iſte aut color vocatus fuerit. Oxos apud Suidam Purpura eſt, quæ apud Phœnices tinge-
Oxos quid Suidæ. batur pretioſiſſima: hinc oxybapha in L. 1. C. Quæ res alienari non poſſunt; quo in loco
nonnulli corrigunt dibapta, veram lectionem, vt Alciatus ait, peruertentes. Ego apud

A Suidam nihil huiuſmodi reperio, nec alios Lexicorum ſcriptores, neq; in ὄξος, nec in ὀξὺς. Oxybaphum quidem, quod aliqui ineptè oxobaphum nominant (Varino teſte) vaſculum eſt aceto & intinctui, excitandi appetitus cauſa, deſtinatum in menſis. Purpuras tamen διαφόρως καὶ ὀξυτάτας, id eſt, excellentes, minimè vulgares & acerrimi fulgoris apud Suidam legimus in Σαρδώ. Διάφορος πορφύρα Arriano eſt Purpura præſtantior, cui opponit χυδαίαν, id eſt, vulgarem. Brodæus quoq; in miſcellaneis cap. 14. ineptam hanc Alciati interpretationem reprehendit: cùm Suidas nihil aliud ſcribat, quàm ὄξος ἑψητὸν τὸ ἀπὸ φοινίκων, hoc eſt, Acetum coctum è palmulis, cuius meminit Xenophon in ſecundo Anabaſeως. Κάλυξ Heſychio eſt flos roſæ &c. & Purpura marina. Et Nicandri Scholiaſtes κάλχην ait eſſe florem ſeu animal marinum quo Purpura tingitur. Hermolao chalcæ eſt (ex Suida vt videtur, apud quem idem legitur) herbæ genus quæ Purpura tingitur, quod & Ruellius meminit ex Phocione Grammatico, cui tamen eadem vox etiam Purpuram ſignificat. Sed κάλχη potius ſcribendum eſt; vnde verbum καλχαίνειν: Scholiaſtes Lycophronis, vbi hic habet φάρεσι Κάλχης φορουμένης. Calche, inquit, propriè eſt Purpura tincta; nunc verò peplos ſimpliciter multis tincturis infectos intelligit, & variegatos

Oxybaphum

Κάλυξ.
Chalca.

B & plumaricos. Cælius calchen Purpuræ operculum ab alijs vocari tradit (vnde, inquit, dictus Calchas) à Galeno onycha; tametſi dicatur onyx, vnguis odoratus quē oſtracion item appellent, vel oſtracon quoque. cæterùm hæc poſtrema non ad ipſum florem, dum adhuc in animali eſt, ſed cùm ad vſum accommodatur, pertinent. ita & Purpura ſimpliciter apud Romanos aliosq; veſtimenti genus commemoratur. Ἄνθιναι tamen ab ipſo flore veſtes Purpureæ dictæ ſunt, & toga picta à florido Purpuræ colore. Teſtis eſt Feſtus Pompeius. Picta, inquit, quæ nunc toga dicitur, antea Purpurea vocitata eſt, eratq; ſine pictura. Eius rei argumentum eſt pictura in æde Vertumni & Conti, quarum in altera M. Fuluius Flaccus, in altera T. Papyrius cenſor triumphantes ita picti ſunt. de hac plura ſuperius dicta ſunt. Ita pariter veſtimenta Purpura infecta eo temperamento, vt amethyſti colorem referrent, amethyſtina dicebātur. Plinius de amethyſtis loquens: Indicæ abſolutum Purpuræ colorē habent, ad hancq; tingentium officinæ dirigunt vota: fundit enim aſpectu leniter blandum, neq; in oculos vt carbunculi vibrant. Nec non Purpuram vocabant extremam oram veſtis prætextæ, cui, vt diximus, purpura inſerebatur, vnde teſte Aldo Manurio, περιπόρφυρον vocabāt limbum huius veſtis. In ſumma à Purpuris (conchis) C ipſas quoq; veſtes, vt Hermolaus quoq; voluit, Purpuras vocamus. Accipitur etiam pro rubore faciei, vt apud Propertium.

L. 8. c. 11.

Li. 37. c. 9.

Purpura pro rubore faciei.

Tincta rubore genas paulatim purpura veſtit. Et apud Martialem lib. 9.
Et libata ſemel ſummos modo Purpura cultus
Sparſerat &c.

Ennius in hoc quoque ſenſu.
Et ſi mulier erubuit ceu lacte, & Purpura.

Atq; ita pro purpuriſſo etiam accipiebatur: Afranius.
Mea nutrix ſurge, profer Purpuram.

Non abſimili ratione Gallis exanthemata ſeu maculas peſtilentiales, quia ſæpe Purpurei ſunt coloris, Purpuræ nomine, vt teſtatur Ambroſius Paræus, intelliguntur. Sed vt ad florem ipſius Purpuræ reuertamur, tempeſtiuum eſt, vt de differentijs eius aliquid dicamus. Tria autem Purpuræ genera, à varietate coloris ſumpta à veteribus memorata inuenio: πορφυρίδα coloris violacei ſaturati, & ſubnigricantis, quo colore πορφύρεον κῦμα, θάλατταν πορφυρέον Homerus dixit: Talis fuit amethyſtina, & quæ è pelagijs Purpuris ſolis fiebat, D & Buccinis. Φοινικίδα, puniceam rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria & Tarentina, vnde & venenum Tarentinum dicitur, à colore puniceo maturæ palmulæ dictam. ἁλουργίδα colore glauco, irato mari ſimili, auſtero, diluto, qualis fuit Conchyliata. Tyria omniū celeberrima, quæ Oſtrum quoq; dicebatur, quo obſcurior & nigricantior, eò erat carior, à qua ſanguis dicitur purpureus, admodum ſplendida & fulgore luminoſa, quæ nempe ad ſolis radios ignem repræſentabat, quare igneā vocauit Iuuenalis, & Valerius Flaccus ardentem. Fuit fortè etiam huiuſmodi, quam in Britannia naſci laudatiſſimam Beda memorat initio Eccl. hiſt. gent. Angl. Hac ideo deterior habebatur Tarentina, quòd ſine luce & ſplendore eſſet. Non enim omnis Purpura fulgore luminoſa erat, ſed quadam obſcuritate cenſetur, quin & ſplendentium quædam niſi altiùs rollantur, non ſplendeſcebāt, nec implebant oculos contuentiū. Hinc Auguſti iocus innotuit, qui cùm olim quæreretur de obſcuritate Tyriæ Purpuræ, quam emi iuſſerat: dicente venditore: Erige altiùs & ſuſpice,

Pro exanthematibus.

Floris differentia.

A coloris varietate tria Purpura genera.

Sanguis purpureus vnde.

Auguſti iocus.

his vſus

his vſus eſt ſalibus. Quid? Ergo vt me populus Romanus dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum? E

Purpura clariſſima.

Vocabatur ea clariſſima Purpura, quod meminit Lampridius in vita Alexandri: Purpuræ clariſſimæ non ad vſum ſuum ſed ad matronarum, ſi quæ aut poſſent aut vellent, certe ad vendendum grauiſſimus exactor fuit, ita vt

Alexandrina Purpura quæ.

Alexandrina Purpura hodie dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius Probus baphijs præpoſitus, id genus muricis reperiſſet. Meminit Flauius Vopiſcus in Aureliano Purpurei pallij quod Perſarum rex ab Indis interioribus accepum Aureliano dederat, ad quod cùm matronæ ſuas Purpuras iungerent, cineris ſpecie decolorari videbantur, diuini comparatione fulgoris.

Sandyx Indica.

Talem Purpuram Sandycem Indicam facere, ſi curetur, idem tradit dici, memoratumq; pallium eo Purpuræ genere, quod poſtea nec vlla gens detulit, nec Romanus orbis vidit, in templo Iouis Opt. Max. fuiſſe. cæterùm ſplendidiſſimus iſte color, ſi ex ſandyce erat, hîc non pertinet: ſaltem hoc conſtat Purpuram loci varietate omnino variare.

Differentia à loco.

Teſtatur Vitruuius, oſtrum quod legitur in Ponto & Gallia, quòd hæ regiones ſint proximæ ad Septentrionem, eſſe atrum. Progredientibus inter Septentrionem & Occidentem inueniri liuidum: quod autem legitur ad Aequinoctialem, Orientem & Occidentem, inueniri violaceo colore. quod verò meridianis regionibus excipitur, rubra procreatur potestate, & ideo hoc rubrum. Rhodo etiam Inſula creatur, cæteriſq; eiuſmodi regionibus, quæ proximæ ſunt ſolis curſui. F

Nigrum pro violaceo.

Sed hîc animaduertendum Purpuram nigram ſumi pro violacea exſaturata; ſic enim ſæpè nigrum à veteribus ſumitur. Amethyſtina Purpura, quã etiam ianthinam ſeu violaceam appellabant, ab amethyſto lapide nomen obtinuit,

Amethyſtus gemma.

de quo Plinius ſic ſcribit in nono: Non eſt ſatis abſtuliſſe gemmæ nomen amethyſtum, ruſus abſolutus inebriatur Tyrio, vt ſit ex vtroq; nomen improbum Tyriamethyſtus. Et alibi. Amethyſtos gemmas eſſe dicunt perlucentes violaceo colore. Cauſam autem nominis amethyſti adferunt, quòd vſq; ad vini colorem accedens, priuſquam eum deguſtet, in violam deſinit. Fulgor quidam in illa Purpuræ non ex toto igneus, ſed in colorem vini deficiens. Eſt enim à priuatiua particula α & μέθη, id eſt ebrietate nominata, tanquam amethyſtinus color ſit ſobrius & colore vini minimè inebriatus. Ad huiuſmodi Purpuram alludit Suetonius in Nerone. Et cùm interdixiſſet vſum amethyſtini ac Tyrij coloris, ſumpſiſſetq; qui nundinatum die pauculas vocias venderet. Alludit ad eandem & Epigrammatarius in Aphoreticis de lanis amethyſtinis hoc carmen ſubijciens:

Ebria Sidonia cùm ſim de ſanguine Concha G

Non video, quare ſobria lana vocer.

Huc arbitror etiam pertinere, quod Plinius ſcribit: Purpura violacea me iuuene vigebat, inquit Nepos Cornelius, qui diui Auguſti principatu obijt, cuius libra denarijs centum

Dibapha.

vænìebat: ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta eſſet, veluti magnifico impendio: qualiter nunc omnes penè

Purpura cærulea.

commodiores Purpuræ tinguntur. Erat deniq; aliud genus Purpuræ cæruleum, omnium viliſſimum ex leuiſſima ac deterrima Africana prope Succubin Africæ vrbem. Extat & hodiè eius imago in holoſericis violaceis deterioribus, quæ ad cæruleum colorem accedunt, & vino inficiuntur. Ab hoc genere Purpuræ, mare Purpureum vocauit Virgilius in quarto Georgicorum.

In mare Purpureum violentior influit amnis.

Plutarchus quoq; citat in libro de exilio illud Simonidis.

Teneitne Purpurei maris

Fremitus circum agitati.

Et in libro de facie, orbis lunæ: Et maris quidem, inquit, colores conatus eſt Homerus vtcunq; nominibus exponere, mare violæ, viniq; rubri forma præditum dicens, & alibi glaucũ, vndam Purpuream, tranquillitatem albam. Cicero mare Purpureũ videri ſcripſit, Fauonio naſcente. Primum itaq; locum obtinebat Purpura quò ardentiùs fulgeret, vt de Tyrio, dictum, alterũ amethyſtinus; omnium viliſsimus qui magis ad cæruleum vergebat. H

Lib. 7. Hermathena.

Ioannes Goropius Becanus, vt aſtruat Purpuram, quo magis ad ignem vergat, eo haberi præſtantiorem, Purpuræ etymologiam ex Cymbrorũ vetuſtiſsima lingua deducit, quibus

Purpur vnde dicatur.

Purpura Purpur, quaſi pur vur, id eſt purus ignis vocabatur: cæterùm cùm multa adducat quæ hanc noſtram hiſtoriam dilucidare atq; amplificare poſſint, ego ea prætenire noluerim. Inquit itaq;. Purus fit à vur, quo ignis denotatur, eò quod omnia per ignem purgentur. Vur itaq; purũ & purgo, dat Latinis: nobis pur, à quo purpur color purè igneus, quaſi pur-uur. Sic tamen Latini vſi ſunt, vt purpur color ſit purus purus. Sic dixit ille, quiſquis nomen Virgilij ſumpſit: —*Carmina purpurea candidiora niue.* Et Valerius Flaccus:

Hic

A *Hic ſale Purpureo vinaq; nitentia lympha:*

Sic Horatius: *—Tempeſtiuius in domo*

Pauli, Purpureis ales oloribus

Comeſſabere maximi.

Quo loco demiror intolerabilem Lambini audaciam, qui cùm poetæ elegantiam non intelligeret, pro Purpureis poſuit marmoreis, operoſa teſtium denunciatione, docens marmoreum pro candido dici. Citantur Lucretij verſus, citantur Virgilij, citantur Ouidij, quo vetus ſcriptura ac genuina lectio corrumperetur. At non vidit hic Lynceus, cornicum oculos configere paratus, hanc lectionem non in omnibus modò vetuſtis exemplaribus inueniri, ſed iam olim etiam à Seruio probatam germanamq; habitam fuiſſe, vt interim Acronis ei teſtimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum: *Lambini error.*

— Namq; ipſe decoram

Cæſariem nato genetrix lumenq; iuuentæ

Purpureum, & lætos oculis afflarat honores.

ſic interpretatur, vt Purpureum pulchrum & floridum vocari dicat: quod vt probabile

B reddat, hanc ipſam Horatiani verſus partem adducit,

Purpureis ales oloribus,

Vellem equidem Lambinum interrogare quod ſibi Columella voluerit, dum dixit: Frondes Purpurat auro. Sanè ſi conſentire ſibi Horatium emendanti vellet; neceſſe haberet, vel ineptum authorem dicere, vel locum caſtigare. Quis enim vnquam aurum vidit Purpureum, ſi Purpureum ſit rubrum ad atrum declinans? Neſcio profectò quæ ſit effrons corrumpendi impudentia dicenda, ſi hęc correctio & emendatio ſit vocanda. Nos igitur Purpureum id dicemus quod floridum eſt & pulchrum, idq; vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud ſignificat, quàm vel purum ignem, vel purum purum. In igne autem non tam color, quàm lux & ſplendor conſideratur: quò videtur Horatius reſpexiſſe, in arte poetica canens.

Inceptis grauibus plerunq; & magna profeſſis

Purpureus latè qui ſplendeat vnus & alter

Aſſuitur pannus.

Nec inde alienum eſt illud Auſonij in Moſella:

C *——Phœbusq; sereno Lumine Purpureum reſerat iam ſudus olympum.*

Fecit itaq; Purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne Purpuream niuem, ne Purpureos olores, ne Purpureum ſal admiremur: nec abſurdum itē putaremus, ſi quicquam auro Purpurari diceremus. Furius apud A. Gellium ſic legendus.

Vt fulica ipſa leuis volitat ſuper æquora claßis

Spiritus Eurorum virides dum Purpurat vndas.

Exemplar meū habebat, ſicut fulica leuis: quod non placet, niſi ex fulica fulca facias, quod per me liberum eſto. Hic Purpurat ſic interpretatur Gellius, vt idem ſit quod niteſcere facit, quod non poteſt diſplicere, maximè, ſi nitorem quendam ſplendidum & igneum intelligat, qualis incriſpanti mari videtur, adeo vt noctu etiam luceat. Purpureū itaq; ignis ſplendorem vbiq; indicat, qui quòd in oſtro maximus ſit & excellentiſſimus, Purpureum oſtro tinctis potiſſimùm applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyrioq; ardebat Murice lana.* Liuius in Laodamia: Ille Aſiatico ornatu affluens, aut Sardiano ac Lydio fulgens decore. Bene dixit fulgens, vt igneus Purpuræ fulgor intelligeretur. Addamus & Quintiliani locum inſigniter corruptum, ex libri duodecimi capite decimo & in eo corrigendo, ſi minus *Quintilianus correctus.*

D placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euaneſcunt hæc (inquit,) atq; moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fuco citra Purpuras placet: at ſi contuleris etiā Tyriæ lacernæ, conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verò iudicium ijs corruptis acrius adhibeas, vt fucis Purpuram: iam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorē, & quadam vix enarrabili fœditate palleſcat. Luceat igitur hæc citra ſolem, vt quædā exigua animalia igniculi videntur in tenebris. In hic alia aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quod autem dicit, vt Ouidius ait, neſcio an à quopiam ſit adiectum. Eius certè alia eſt comparatio. Tyrias enim Amyclęis confert. Eſt autem locus in remedio amoris:

Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis,

Murice cum Tyria, turpius illud erit.

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum ſit, pro lacernę, non Laconicæ, ſed Tyriæ lacernæ legam; vt alludat ad Iuuenalis illud.

— Tyrias humero reuocante lacernas. E

& illud, vt Ouidius ait, à quopiam ſciolo dicaci margini adiectum, cui viſa fuerit eadem vtriuſq; authoris collatio, cùm tamen Horatius potiùs citandus fuiſſet, apud quem eſt:

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum
Certius accipiet damnum, propiuſue medullis,
Quam qui non poterit verum diſtinguere falſo.

Hic enim fucum Purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An verò Amyclis iuxtà, ac Aquini fuco pro Purpura vteremur, an Purpura quidẽ vterentur, ſed pallidiore, quam eſſet Tyriorũ, alijs conijciendum relinquo; penes quos etiam eſto eius, quam velint, lectionis ſequendæ poteſtas; cũ non vno modo locus intelligi corrigiq́; poſſit. Nobis ſatis eſt ex eo intellexiſſe, igneũ fulgorem in Purpura maximè placuiſſe, quo ratio nominis à me aſſignata faciliùs ſuã tueatur probabilitatem. Nonnus Purpuræ inuentionẽ deſcribẽs.

Καὶ τυρίης σκοπίαζε δεδυμένα χάρμα κόχλῳ
Πορφυρίης σπινθῆρας ἀκοντίζοντα θαλάσσης

Et mox: — χείλεα φοινίξας διερῷ πυρί. F

Videſnè hic ſemel ſcintillas, rurſus ignem ipſius Purpuræ? Num poſſit quidpiam ad etymologiam eſſe aptius? Sed ſi quis dicat πῦρ Græcum eſſe, eoq́; ad Græcos vocem pertinere, ei mox reſpondebo, dum oſtendam ad vr, vur, & hinc πῦρ & pur deriuari: & alioqui Græci non Purpuram, ſed πορφύραν dicentes longiùs quàm Latini receſſerunt. Hæc itaq; omnia Goropius. Vt modò vndè quodammodo digreſſi ſumus, ſermo noſter reuertatur, examinandæ veniunt reliquæ Purpuræ partes: inter quas, cùm de ſucco multa dixerimus,
Caro. primùm occurrere videtur ipſa caro: hãc penitus includi, nec vlla ex parte, excepto capite
Li. 7. c. 34. conſpici author eſt Ariſtoteles, item teſtis ſuis Purpuras adhærere. Aelianus Purpuram
Lingua. ſcribit vehementer guloſam eſſe, linguamque habere longam; ea autem etiam penetrare quæcunq; poteſt & attrahit ad comedendum, eaq́; demum capi. Purpuræ & Buccina, inquit Ariſtoteles, promuſcidem ſiue linguam firmam, toroſam habent adeo validam, vt ea teſtas eſcarum poſſint perforare, vt aſili atq; tabani quadrupedum tergora penetrãt. Et rurſus: paſcitur (inquit) Purpura exerta lingua ſub operculo, quæ Purpuris digito longior eſt, qua tum Conchulas (velut turbinum, quorum eſca capiuntur) tum ſui generis teſtam perforare poteſt. Et Plinius in trigeſimo ſexto noni libri. Lingua Purpuræ longitudine digi- G
tali, qua paſcitur perforando reliqua Conchylia, tanta duritia aculeo eſt. Et alibi: Purpura vocatur caliculatim procurrente roſtro & caliculi latere introrſus tubulato, qua perforatur lingua. Rondeletius verò diligentiùs conſiderandum proponit, linguanè teſtas per-
Linguane teſtas perforet. foret. Lingua (inquit) omnibus animalibus in ore eſt: os autem in capite, quod operculo tegitur in Purpura atque adeò in turbinatis omnibus. In roſtro igitur longo & tubulato lingua non eſt, ſed per id eam profert & exerit. At linguam Purpurarum & turbinatorum omnium promuſcidibus muſcarum, quæ inter cornua ſunt, comparat, quæ firma eſt, toroſa ac rotunda, quæque exeri poteſt: quam tamen ſi per anatomen propius intueare & tractes, neque ita longam neque ita duram eſſe certo comperies, vt per longum roſtrum teſtas perforare poſſet. Quare id fabuloſum eſſe puto, ſed ea quo ad eius fieri poteſt, exerta, Purpuræ ſuccos & humores aliarum Concharum exugunt, Pectinum ritu: roſtro autem acuto & durô (tanquam terebello excauato) teſtas alias perforant. Hæc Rondeletius: qui eos etiam redarguit, qui cùm legunt apud Galenũ in tertio de medicamentis κατὰ τόπους
Lana non eſt in Purpura. in auricularijs medicamentis κροκίδα τῆς πορφύρας, ſiue κογχύλης: Et linum è Purpura, apud Paulum Aegineatam exiſtiment in Purpuris lanam aliquam ſiue ſtupam ſiue linum H
ſiue tomentum reperiri, quo contuſo & depexo in medicamentis veteres vterentur. Sed illi, inquit, toto cælo aberrant, vt dicitur: nihil enim tale in Purpuris, neque in Turbinatis alijs reperias. Neque byſſo alligantur, vt pinnæ & mytuli. Mouentur enim Purpuræ, & caro Turbinatorum omnium non aliter alligatur quàm circa teſtarum volumina. Quare intellexerunt veteres per κροκίδα lanæ Purpura tinctæ craſſiorem & minus curatam
Li. 2. c. 83. partem; cuius meminit etiam Dioſcorides: Τὸν δὲ αὐτὸν τρόπον καὶ κροκίδες καίονται τῆς θαλασσίας πορφύρας. Nec ſecus fimbriati marinarũ Purpurarum flocculi cremari ſolent.
Purpura varia ſignificata. Cur ita appellarunt id in cauſa eſt, quòd Purpura non ſolũ pro marino animali, ſed pro ſucco eius, pro veſtimẽto ex eo tincto, & pro lana tincta ſumatur. Redarguit eundem errorem etiã lõgã oratione Zoographus his verbis: Lanæ ad remedia quædã vrũtur, inquit Dioſcorides, eodẽ modo κροκύδες θαλασσίας πορφύρας. Sic habet editio noſtra per ypſilon, à recto

κροκυς,

A κροκύς, qui ſcriptione, genere & flectendi modo congruit cum χλαμύς, ύδος. nam apud Heſychium κροκίδος per iota non rectè ſcribi, vel ipſe literarum ordo arguit. interpretatur autem γνάφαλα, id eſt, tomenta. Hinc compoſitum eſt nomen κροκυλεγμος, quod eſt floccorum lectio, qualis ab adulatoribus fieri ſolet. idem κροκυδισμός dicitur & id facere, verbum κροκυδίζειν ſonat, vt annotauit Cælius Rhodiginus, qui & ipſe tamen per iota ſcribit, non per ypſilon, deprauatos fortè Galeni codices ſecutus, niſi quis κροκίδα vocem diminutiuam eſſe velit à κρόκη, quod filum & ſubtegmen interpretantur. Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres, in ipſis Purpurarũ Conchis ſtupparum imagine velleră quædam eſſe putauit: quæ alij (inquit) tomenta, alij licia, alij fimbrias dixerunt: nos rem & nominis ſignificationem ſecuti, à ſtuppis rem indicauimus. κροκύδας enim Dioſcorides dixit, qua voce Græci adhuc, quòd contuſo, & depexo lino craſſiſſimum ſupereſt, ſignificant. neq; hic pluribus alijs locis aliud ea voce quàm ſtuppam ſignificat: & ſæpe Paulus Aegineta, iubens κροκύδι imponi aliquid. In mari autem quotidiè Purpuræ capiuntur, quæ ſuperiore ſui parte viloſæ ſunt, tam tenui & ſequaci vellere, vt in filum lini modo trahi & confici poſſit. Hæc ille, ſed in Purpuræ concha villoſum quicquam reperiri ceu

Li. 20. c. 33.

Marcelli error.

B falſum redarguit quidam Germanus, qui in eos quos citauimus, Galeni libros, doctiſſima commentaria conſcripſit, & poſt eum Rondeletius: qui κροκύδας (ipſe κροκίδα ſcribit) lanæ Purpurà tinctæ craſſiorem, minuſque curatam partem interpretatur. Sed nihil prohibet ſimpliciter etiam vellus Purpura tinctum interpretari; è quo tamen ne temerè ſumptus fieret, ad cremandum craſſius & minus pulchrum ſeligebatur. poſſent & è veſte Purpurea, præſertim attrita, diſcerpta aut vulſa fila ſeu linamenta κροκύδες nominari. Commentator ille Germanus in commentarijs in Galeni de compoſitione medicamentorum libri tertij caput primum. In fine huius compoſitionis (inquit) in Græco exemplari corruptè legitur, καὶ κροκίδα ἐνίζει προπτριῶν. ipſe πορφυρῶν pro προπυριῶν legendum conijcit, (quàm rectè, viderit ipſe, mihi quidem temere mutare videtur: quòd ſi πορφύρων legendum eſſet, vltima circumflecti deberet:) & interpretatur: lanæ Purpura infectæ tomẽtum indito, velut ſuprà etiã Archigenes dixit, ἐμφραττομένου τῷ πόρῳ πορφύρας μαλλῷ: hoc eſt, obturato meatu per Purpuræ lanam: lanam autem mollem à fomento & inſtillamentis auri indendam eſſe, ſuprà in principio huius libri Galenus dixit. præſtat tamen hanc ex Purpura & Conchylio infectam eſſe. Et rurſus in libri ſexti caput ſecundum, in

C his verbis. Ἢ χάλκανθον κηρώματι θαλασσίας πορφύρας εἰλήσας σύγκαυσον: pro κηρώματι voce nullius ſignificationis legit κροκώματι vel κροκύδι, quorum poſterius approbo. & vertit. Aut atramentum ſutorium Purpuræ marinæ tumento inuolutum vrito. Lanarum enim vſtarum & præſertim ex Purpura infectarum vis eſt eſcharotica, Dioſcoride teſte: & mox κροκύδα hapſum lanæ, ſiue lanam conuolutam ſonare dicit. Ex qua longa oratione, vti etiam ex allatis primò Rondeletij verbis ſatis dilucidè conſtat in Purpuræ Concha nullam reperiri lanam, vel tomentum, ſed Dioſcoridis Galenique locum de lana intelligendum eſſe, quæ Purpuræ ſuccum imbibit. Hic interim Heſychij & Suidæ lapſus etiam obiter annotandus venit, quorum ille βύσσος ait eſſe χρῶμα ἀντὶ τῆς ὕσγης παραλαμβανόμενον, & βύσσινα etiam exponit πορφυρᾶ, Purpurea: hic verò etiam βύσσος ſignificare ait βαφὴν ἐκ πορφύρας: & βύσσινον, τὸ βύσσῳ βεβαμμένον. Sed perperam vterq; nec enim coloris genus eſt, ſed delicatiſſimi lini & diuerſi à Purpura, vt ex Luca etiam patet apud quem ἐπλούσιος ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον. Poſtremò Purpuram operculum ſiue integumentum, apud authores cùm veteres tum recentiores, in conſiderationem veniunt. Ariſtoteles id à verbo καλύπτω, ἐπικάλυμμα ſiue κάλυμμα nuncupauit,

Heſychij & Suidæ lapſus.

Byſſus aliud quàm Purpura.

Operculi conſideratio.

D alibi etiam ἐπίπτυγμα. Ἔχουσι δὲ καὶ τὰ ἐπικαλύμματα κατὰ ταυτὰ ἀμφότερα, καὶ τὰ ἄλλα στρομβώδη ἐκ γενετῆς πάντα. νέμονται γλῶτταν ὑπὸ τὸ κάλυμμα. hoc eſt. operculũ itaq; huic generi (Buccino & Purpuræ) adhæret natiuum, & cæteris omnibus Turbinatis. Paſci quoq; exerta lingua appellata ſub illo operculo ſolent. Et alio in loco: Ἔτι δὲ ἐπίπτυγμα πάντ' ἔχει ἐκ γενετῆς, hoc eſt. Operculum etiam iam inde ab ortu omnia gerunt: de Turbinatis loquitur (lib. 4. de hiſt cap. 4.) Statim ab ipſa procreatione Turbinatis operculum eſſe dicit, ad diſcrimen Cochlearum, quæ ipſæ ſibi ex glutinoſo humore, ſiue ex muco ſuo operculum conficiunt. Dicitur aliter à Græcis πῶμα, vt à Galeno, qui ſeorſum de eo hæc prodidit: Πώματα πορφυρῶν δι' ὄξους ποθέντα σπλῆνας εἰδαλίνε ἰσχναίνειν ἴασθαι: θυμιώμενα δὲ τὰς πνιγομένας ὑστερικῶς ὠφελεῖ, ἐκβάλλει τε καὶ κατεχόμενα χόρια. Opercula Purpurarum ex aceto pota ſcripſerunt quidam tumenti lieni mederi; ſuffitu autem excitare fæminas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas, & morantes ſecun

Lib. 5. hiſt. cap. 15.

Cochlearum operculum.

Cochleæ operculares.

das dettahere. Eodem nomine operculum Conchylij nomioauit Dioſcorides, & E
Cochleas quaſdam alpium Ligutiæ πωματίας, id eſt operculares. Dicitur autem
quòd eo Teſtatorum ſotamina claudantur, vt vaſa operculo ſuo. Carni hæret
vt vnguis noſter, ac tanquam ex filijs ſiue ex fibris coagmentatum quid & duratum eſſe
dicas: Differt ſubſtantia à teſta, quæ multò ſiccior eſt, neq; fumum emittit, niſi ſi accenſa
liquore aliquo extingueretur. Operculum verò pinguedinis nonnihil in ſe habens fumum
Blatta by-zantia. reddit cornu modo. Pharmacopolæ hodie in officinis habent Conchyliorum Buccinorũq;
opercula permiſta, quæ Blattas Byzantias vocant, ſed hoc nomine Purpurarum tantùm
opercula appellanda erant. nam βλάττα ſiue βλάττιον Purpuram ſignificat. vnde Blatteus
Blatteus color. color pro Purporeo. Caſſiodorus in epiſtolis de chamæleonte. Colores ſuos multifaria
qualitate commutat, modò Veneta, modò Blattea, modò praſina, modò cyanea. Eutropius: Nero inuſitata luxuria fuit, vt qui exemplo Caligulæ frigidis & calidis lauaretur
vnguentis, hamis argenteis aureiſq; piſcaretur, quæ blatteis funibus extrahebantur: quos
Error Nicolai Myrepſi. Suetonius & Oroſius interpretantur Purpureos. Ille: piſcatus eſt, inquit, rete aurato, Purpura coccoq; funibus nexis. Oroſius, Luxuriæ, inquit, tam effrenatæ fuit Nero, vt retibus
aureis piſcaretur, quæ Purpureis funibus extrahebantur. Hæc Hermolaus vir peteruditus F
in ſuis in Plinium gloſſematis annotauit. Sed etſi βλάττιον Purpuram ſignificet, tamen pro
operculo ſolùm Purpuræ vſurpari docet Nicolaus Myrepſicus, qui tamen non ſine errore dixit Blattum Byzantium eſſe ὀστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας, id eſt os narium Purpuræ.
Hodie quoq; in officinis blattam byzantiam eſſe credunt, quod in ore & naribus Purpu-
Myrepſus correctus. ræ reperitur, quo ineptius nihil dici poteſt. Purpuræ enim neq; nares, neq; naſum, neq;
oſſa intus habent, cùm Teſtacea omnia foris durum, intus molle contineant. Rectè igitur Rondeletius legendum credit, ὄστρακον ἢ ῥινὸν τῆς πορφύρας, id eſt teſtam vel clypeum
ſiue ſcutum Purpuræ. Ῥινὸς enim præterquam quod pellem ſignificat, vnde δέρματα ἀκόδερμα
vocantur, etiam pro ſcuto ſumitur teſte Phauorino. Ῥινοὶ, inquit, καλοῦνται αἱ ἀσπίδες, ὅτι
ἐκ βοείων βυρσῶν εἰσι, id eſt, ῥινοὶ vocantur ſcuta rotunda, quòd ex corio bubulo conſtet.
Operculum verò ſicuti ſcutum, Purpuræ capiti imponitur. Cur verò βλάττιον βυζάντιον,
vel βυζαντιος dicatur, à nemine, quod ſciam, traditur. Quare conijcio (inquit) à Byzante
vel Byzantio Africæ cognominari; quoniam illic etiam Purpura tingebatur. Quoniam
itaq; Pharmacopolæ opercula Conchilij & Buccinæ Purpuræuè non diſtinguntur, vt di-
Opercula vt differant. ctum eſt, & vtraque blattas byzantias appellant, cùm ex Purpuris tantùm propriè ita vo- G
cati deberent: quædam hic ab authoribus repetita & à Zoographo collecta congeremus.
Opercula hæc vſu ſubſtantiaq; non differunt, ſed figura: quòd ex Conchylijs longiora, è
Blatta Byzantia odor. Purpuris & Buccinis rotundiora ſint. Vires quoq; ad remedia minimùm differre veriſimile eſt, præterquam ſi vngui odoris ratione peculiare quid attribuitur. Blatta Byzantia,
inquit quidam Germanus, ingrati dum vritur, odoris eſt, & Caſtoreum refert: vnguis verò
odoratus, ſuauem odorem ſpirat, quare & res inuicem diuerſas eſſe oportet. At Rondeletius in Conchylio aſſerit εὐώδης non modò ſuauiter, ſed aliquando vehementer & grauiter odoratum Dioſcoridi ſignificare: & vnguem caſtorei odorem referre idem Dioſcorides & Plinius tradunt. Sed cur ſuffimugio moſchato & alijs quibuſdam adijciuntur apud
Actium, ſi eiuſmodi ſunt? An dicendum non ex omni regione vngues bene olere ſuffitos:
& eiuſdem generis plures forſitan ſpecies eſſe, vt & laſeris longè diuerſo odore? Plinius
Blatta pro Purpura Indica. Purpurarum cauum pro operculo earum dixit: neruus præciſos Purpurarum cauum, quo
ſe operiunt, tuſum glutinat. Ab Actuario & Myrepſo βλάττος & βλάττιον Βυζαντιος appellatur. Ea ætate, inquit Ruellius, qua ſcribebat Actuarius, Blattam, Purpuram Indicam,
& Blatteum, Purpureum colorem, periti etiam authores appellarunt. Sic Lampridius: H
Heliogabalus parauerat funes blatta & ſerico & cocco intortos. Galenus Indici Conchylij
teſtam inter oſtraca ac teſtas Purpurarum ac muricum generatim comprehendit. eorum-
Lib.22.c.2. dem enim vim habet: & præterea ſuffita, ab vtero ſtrangulatas fœminas, & comitiali apprehenſas morbo excitat, quod tamen etiam de Purpurarum teſtis Galenus in vndecimo
de ſimplicibus tradit. Meminit eius Onychis Plinius quoq;, cùm ait: Inuenio apud quoſdam oſtracium, quod aliqui onychen vocant: hoc ſuffitum vuluæ pœnis mirè reſiſtere.
At verò ab hac Blattæ barbara appellatione, Blatteus color pro Purpureus dictus eſt à Fl.
Vopiſco in Aureliano, vbi inquit: Veſtem holoſericam, neq; ipſe in veſtiario ſuo habuit,
neq; alteri vtendam dedit, & cùm ab eo vxor ſua pereret, vt vnico pallio Blatteo ſerico
Pruna Onychina. vteretur, ille reſpondit: Abſit, vt auro fila penſentur. Libra enim auri, tunc libra ſerici fuit.
Plinius Blatteum colorem Onychinum dixit de pytis: Segnina alia à colore Teſtacea ap-
pel-

Google

A pellant: ſicut onychina, Purpurea. quemadmodum enim Purpureus color à Purpura, ſic Onychinus ab Onyche, eodem ſignificato dicitur. Sic quoq; Columella pruna Onychina, Purpurea appellauit, vt annotauit commentator Germanus in ſuis commentarijs ad quintum Galeni librum de compoſit. ſecundum locos. Sed Plinij verba, inquit Zoographus; ab eo recitata de pyris, Onychina non interpretatur Purpurea: hoc tantùm volunt, vt ſignina pyra à colore ſuo Teſtacea dicantur: ſic Onychinis quoq; ſic Purpureis, nomina à colore facta. Quanquam autem Onyx operculum eſt Conchylij, & è Conchylio color Purpureus tingitur: nihil tamen ad illum colorem, nihil ad tincturam illam facit onyx operculum: vt Onychinum colorem ab eo appellatum exiſtimare ridiculum mihi videatur. Columella pruna Onychina nominat tantùm, colorem non exprimit: ego hunc colorem ex albo purpuraſcentem putarim, qualis in Onyche, ideſt, vngue humano ſpectatur: qui color etiam Onychi gemmæ nomen fecit, quanquam ea etiam alijs coloribus reperitur. Onyx gemma (inquit Georgius Agricola libro ſexto de natura foſſilium) ex eo quòd eius candor ſimilitudinem ad vnguem humanam habere ſoleat, nomen inuenit: non rarò tamen eſt lactea, maximè in Zonis. idem vocatur Onychites, & lapis Onychinus: in

Lib. 12. cap. 10.

Signina pyra.

Onyx gemma unde dicta.

B Germanis & Sequanis reperta, eiq; ſimilis, vocatur nunc Chalcedonius. multùm autem variat colore &c. Gentilium cognomen Byzantiarum Blattæ, ſecundum Ruellium retulerunt, quòd ad eos forſitan Indi demittant, & hinc ad nos deferantur. Inuenio & apud Syluaticum Balantham (vox videtur corrupta) eſſe ſquamam, (imo laminam) piſcis quandam, è fronte piſcis degentis in Concha rotunda & tortuoſa, concaua; ſed nos ait vti Blatta Byzantia quæ fertur de ſancto: ſic habet, ſancti autem nomen deeſt. Bellunenſi Blatta Byzantia eſt operculum Conchylij cuiuſdam è mari rubro & alijs locis, quorum meminit Auicenna Cano e ſecundo, capite proprio. Eſt autem durum & in gyrum contortum (hoc ad totam Concham potiùs quàm operculum pertinere videtur) inſtar limacis, ſed oblongius & maius, quam corpus quo limax circundatur. Operculum hoc ait in ore eſſe Conchylij, claudiq; ac aperiri pro animalis arbitrio has Conchas ſæpe vidi, inquit, cum operculis adhærentibus, exportatas è mari rubro Damaſcum. Blatij Byzantis, hoc eſt oſſis anterioris natis Purpuræ (vt ipſe interpretatur) Nicolaus Myrepſus meminit antidoto 425. Deſcribuntur hæ Blattæ ab Auicenna 2. 8. nomine Adfar althaib. Apud Syluaticum multa barbara nomina paſſim reperias, quæ Blattas Byzantias interpretatur;

Balantham.

Adfar althaib.

C vt Achafar, Afiaratib, Daablectos, Dafarbachali, Funoblaron, Gafecolvel Haſeſol, Kuactil, Hiobothor, Hudal, Curaſiè: ſed Auicenna: quæ de mari rubeo ſunt, inquit, nominantur Curaſciæ. Item Egedde, apud veterem Gloſſographum Auicennæ. Latini mixobarbari, pro Blattis Blactas; pro vnguibus vngulas aliquando efferunt. Iam de remedijs quædam ab ea dicamus. Blatta Byzantia (inquit Syluius) Conchylij tegumentum eſt ad ſuffitus idoneum: ipſa enim teſta mox liquatur igni, bituminis modo, quòd etiam improbè ipſa olet. quidam albicantem odoratam magis commendant. Et alibi: βλάττος & βλαττίον βύζαντιος appellatur Actuario in aura Alexandrina Diamargarito calido. Vnguis odoratus vel aromaticus lib. 1. compoſ. pharm. part. à Galeno ſcilicet, additur autem medicamento cuidam ad alopecias. Quæ Serapio & Auicenna ſcribunt, ex Dioſcoride ferè mutuati ſunt. Inuenio apud quoſdam oſtracion vocari, quod aliqui Onychem vocant, inquit Plinius, hoc ſuffitum vulua pœnis mirè reſiſtere: odorem eſſe caſtorei, meliuſq; cum eo vſtum proficere. Vetera quoq; vlcera & cacoethe eiuſdem cinere ſanari. Et alibi. Neruos præciſos Purpurarum cauum quo ſe operiunt, tulum glutinat. Galenus Onychem detractum ex Conchylio, potum (ſuffitum potius) ſtrangularis, ex vtero, conuenire. Apud

Remedia ex Blatta Byzantia.

D Nicolaum Myrepſum, os natis Purpuræ miſcetur paſtillo ad cardiacos. & apud eundem vngues aromatici magni & parui, inijciuntur in thymiama Eſdræ, & in alia quædam ſuffimenta, alias ſimpliciter, aliàs magni: ſimiliter apud Aetium: qui ſuffumigio muſcato quoq; eos admiſcet. Democrates apud Galenum de compoſ. ſec. loc. 8. 10. in malagmatis cuiuſdam deſcriptione bdellium Onycha nominare, videtur, optimum bdellium & quod incenſum ac ſuffitum, Onychis Indici Conchylij teſtæ odorem referat. tale .n. Dioſcorides optimum eſſe refert, εὐῶδες ἐν τῷ θυμιᾶσθαι, λευκὸς ὄνυχι: quanquam Marcellus. Virgil. colore humano vngui ſimile tranſtulit: fortaſſis ex Plinio inductus, qui lib. 12. cap. 9. Bactriano, inquit, nidor ſiccus, multiq; candidi vngues. Verùm hæc Plinius ex Græco aliquo ſcriptore non ſatis intellecta tranſtuliſſe videtur, vt refert commentator Germanus in commentarijs ſuis in Galeni libros de compoſitione medicam. ſecundum loca.

LOCVS.

 E

L O C V S.

Differunt loco. PVRPVRARVM alias altum pelagus habitare, alias contrà litorales dici, haſq; minores, illas maiores eſſe, iam antè notum eſt ex Ariſtotele. Sed notandum quid *Ariſt. correctus.* in Gazæ verſione. Paruæ Purpuræ, inquit, ad litora & oras ſunt: αἱ δὲ ἐν τοῖς κόλποις μεγάλαι καὶ τραχεῖαι, hoc eſt, in ſinibus verò magnæ, ſcabræq;. Gaza non in ſinibus, ſed pelagiæ vertit, quod approbat, vt patuit, Rondeletius. Atqui Oppianus cùm de pelagijs *Lib. 2.* alijſq; aquatilibus prius dixiſſet, ſubdit.

Δοιὼ δὲ σκληροῖσιν ἀρηρότε γυῖα χιτῶσι
Φυρξάμενοι κόχλοισιν ἐνιπλώουσι θαλάσσης
Κάραβος ὀξυπαγής τε ἠδ' ἀστακὸς

Eſto, ſinus omnis pelagi inſtar profundus ſit, non omne tamen pelagus ſinus eſt, & pelagij appellatio latius patet. Idem Oppianus ait Teſtatorum quædam in petris, alia in arenis degere, vt *Νηρῖται, στρόμβων τε γένος, καὶ πορφύραι αὐταί.* F

Ex neotericis Bellonius paruas quoq; Purpuras, vt plurimùm litorales eſſe tradit, locis quidem ſcopuloſis natas. Columella de piſcibus loquens voluit limoſam regionem ido- *Regio purpuris idonea.* neam eſſe Purpuris, alijſq; Conchis nutriendis. Maris verò adeo amantes ſunt, vt author de natura rerum (ex Plinio, vt citat.) dicat, cùm ſemineces fuerint, mari redditas reuiuiſcere. Sed Plinius hoc non de ipſis Purpuris, ſed illis, quibus ineſcantur Conchis mytu- *Aqua dulci necari.* lorũ ſimilibus ſcribit. Ait inſuper aqua dulci necari, & ſicubi flumen immergitur, (alias, ſicubi flumini immerguntur,) alioqui captas diebus quinquaginta viuere. Atq; hoc ferè ex Ariſtotele, apud quem legere eſt: Teſtaceo generi anni pluuij proſunt, præterquam Purpuris, cuius rei indicium eſt, quòd ſi amnis in mare fluentis aquam guſtarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta eſt, dies circiter quinquaginta. Idem *In Arena aliquandiu latent.* philoſophus Purpuras teſtatur aliquandiu in arena latere, ſicut etiam Pectines. item canis exortu circiter dies tricenos condi. Porrò non inconueniens fuerit loca hîc recenſere, quę à Purpura celebrari meruere. Apud Virgilium vbi habet.

Loca ob Purpuras celebrata.

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

aliqui exponunt Purpuram, licet Acron ad herbæ genus referendum putet, quæ fucus ma- G rinus vocatur, vnde lana inficitur. Purpuram tamen Aſsyriam in pretio fuiſſe innuit *Fucus marinus.* Petronius Arbiter, dum canit:

Aſsyria Concham laudabat miles in vnda.
Quæſitus tellure nitor certauerat oſtro.

Vitruuius in Africa punicei coloris Purpuram procreari ſcripſit. At Plinius præcipuam eſſe in Meninge Africæ. Meninx autem Africæ inſula eſt, non longè à Syrtibus ſita, quam Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminit. Atq; ibidem Plinius Purpuræ *Lib. 5. c. 1.* florem Aſiæ præcipuum eſſe, & Getulo litore Oceani, in Laconia Europæ. Getulorum ſcopulorum aliàs etiam meminit his verbis: Et quidem minus miror incomperta quędam eſſe equeſtris ordinis viris, iam verò & Senatorij nil demirantibus quàm luxuriam, cuius efficaciſſima vis ſentitur atq; maxima cum ebori citroq; (cedroq;) ſyluæ exquirantur, omnes ſcopuli Getuli Muricibus ac Purpuris. Laconicum autem mare etiam ferre Conchylia, ex quibus ad infecturam veſtium Purpura comparatur, nobilitate ijs ſolis, quæ in *In Laconic.* rubro mari capiuntur, inferiora, teſtatur Pauſanias. Celebrantur eædem ab Horatio

Nec Laconicas mihi trahunt honeſtæ H
Purpuras clientes.

Fucus Tenarius. Purpura Laconica Valerio Flacco dicitur fucus Tenarius hoc verſu.

Illis Tenario pariter tremit ignea fuco.

Lib. 1. Syl. A Statio quoq; alibi nominatur Oebalis Purpura, Zoographus Laconicam interpreta- *Oebalis Purpura.* tur, quæ alio, inquit, nomine Oebalia dicitur. Sed Plinius aliàs Laconicam Purpurã commendat: Purpuriſſum, inquiens, Puteolanum laudatur potiùs quàm Tyrium aut Getuli- *Coa Purpuræ.* cum, aut Laconicum, vnde pretioſiſſimæ Purpuræ. Coæ Purpuræ nominantur ab Horatio quarto carminum; eaſdemq; intelligit Iuuenalis canens.

Sat. 8.

—— Spartana chlamys, Conchylia Coa.

Purpuram Mauram nominat Valerianus apud Trebellium in epiſtola. In Muza emporio ad mare rubrum habetur Purpura, tum eximia, tum vulgaris, vt teſtatur Arrianus, ſi benè memini,

Digitized by Google

A memini, in Periplo, apud quem etiam lego, à duobus emporijs Perſidis, quorum vnum
Apologi vocant, alterum Omana, in Arabiam auehi Purpuram. Q. Ennius in Phageſio-
rum fragmento Atarnæ Purpuram laudare videtur, niſi fortè quid deſit, canit autem:

Polypos Corcyra, caluaria pinguia Atarna,
Purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini.

Genus quoddam Purpuræ à Plinio Tenienſe appellatur, in Tenei maris ora, vt inquit col-
lectum: ſed Teneum illud mare: vbi locorum ſit, inquit Turnebus, cùm eſſe neminem, qui *Li. 9. c. 5.*
ſciat putem, ſuſpitio non leuis animo inceſſit, hic emendatores, vt in deletili charta & pa- *Adu.*
limpheſto luſiſſe & deleuiſſe quæ non placebant, quæ voluerunt ſcripſiſſe, nõ quæ Plinius *Plinius cor-*
literis conſignarat, edidiſſe. deniq; prouocatũ eſt ad vermiculatos & eroſos libros, in qui- *rectus.*
bus reperimus, in Tenei maris collectum, arbitratur autem idem Turnebus in tænijs ma-
ris collectum ſcribendum eſſe. Sunt autem ipſi teniæ in mari candicantes cautes longo
tractu faſciam imitantes, à quibus Tænienſes Purpuræ vocantur, quæ in illis degunt locis.
Eſt & Purpuræ in eo genus dialutenſe; quod originem Græcam ſed formationẽ Latinam *Tænienſes*
præ ſe fert. Nam vt è Græco & Latino compoſitum eſſe videatur, non aſſentiar, inquit ibi- *Purpuræ.*
B dem Turnebus, vt ſi Aminnei vini & Chij nota mixta eſſet. libri tamen antiqui refragan- *Dialuſenſes.*
tur editionibus, quod tam frequens eſt, vt quandocunque aliquid obſcuritatis in eo au-
thore eſt, ferè ſemper diſſenſio reperiatur: & lubentius plerunq; ſecundum veteres tabu-
las litem dederim: in illis autem ita ſcribitur, mirè aptum Conchylijs & longè optimum
Purpuris dialucenſe, id eſt, vario genere ſoli paſtum. Dialutenſe retenta ſuperiorum ge-
nerum forma, erit tanquam ſolutum & vagans, neque eidem adhærens ſedi: at dialucenſe
per ſalſum æquor repens & vario eadem cauſa genere ſoli paſtum, ex præpoſitione διὰ & *Porphyru-*
ἅλυκον, quod eſt ſalſum, hoc genus aptum Conchylijs dicit, id eſt Conchyliatæ veſti. Sed *ſa, vnde di-*
regrediamur in viam. Porphyruſa Ariſtoteli, vt citat Stefanus Aquæus in commento ad *cta.*
caput duodecimum libri quarti Plinij, à frequentia & pulchritudine Purpurarum dicta
eſt: ſicuti & Meliboea Purpura teſte Feſto, à nomine inſulæ, in qua tingitur: cuius meminit *Lib. 2.*
Lucretius, dum canit: *Melibœaq; fulgens* *Melibæa Pur*
Purpura Theſſalico Concharum tecta colore *pura.*
Aurea Pauonum rident imbuta lepore.

Meminit etiam in quinto Virgilius:

C *Victori clamydem auratam quam plurima circum*
Purpura Meandro duplici Melibæa cucurrit.

Sed hic Hortenſius Melibæam Magneſiæ ciuitatem eſſe ait. Cæterùm Tyria Purpura olim *Tyria Pur-*
omnium celeberrima fuit: quod teſtatur Strabo his verbis: *pura optima.*
: hoc eſt, longè omnium præſtantiſſima habetur Tyria Purpura. Pli- *Sarranum*
nius: Tyri nobilitas nunc omnis Conchylio atque Purpura. Quia verò Tyrus prius Sarra *Oſtrum.*
vel Sar vocaretur, itaque Sarranum Oſtrum dixit Virgilius, & Sarranam Purpuram Iuue-
nalis: vnde Ennius Pœnos Sarrâ oriundos ſcripſit authoribus Probo & Feſto. Dicuntur
quoque abſolutè Tyriæ, veſtes Purpura Tyria inſectæ: Ouidius,
Siue erit in Tyrijs, Tyrios laudabis amictus. Martialis in primo:
Hiſpanas, Tyriasq́, coccineasq;.

Et in ſexto rurſus:

Te Cadmea Tyros, me pinguis Gallia veſtit
Vis te Purpureum, Marce, ſagatus amem?

Idem quoque Tyrias Lacernas dixit: *Tyria lacer-*
D *Vt lutulenta linat Tyrias mihi mula lacernas.* *na.*
In decimoquarto lanæ Tyriæ apud ipſum gloriantur ſe in Laconia quoque, vbi Purpura *Lana Tyria.*
non minus frequens eſt, habitas fuiſſe pretioſi loco muneris, quod argutè dicunt, dum
aiunt ſe à Paride donatas fuiſſe Helenæ & Purpuram Ledæ, hoc eſt, Purpuram Laconi-
cam fuiſſe deteriorem.

Nos Lacedæmoniæ paſtor donauit amica
Deterior Ledæ Purpura matris erat. *Murex Ty-*

Tyrius quoque abſolutè videtur color à Plinio dictus, nam cùm de Purpura amethyſti co- *rius.*
lore dixiſſet, addit: At Tyrio laus ſumma color ſanguinis concreti, nigricans aſpectu &c. *Cochlea Ty-*
Virgilius etiam Tyrium muricem dixit, *Tyrioq; ardebat murice lana.* & Ouidius: *Nec qua de* *ria.*
Tyrio murice lana rubet. Cochleam Tyriam Vranus in Arabicis dixit, citante Stephano, *Lib. 10.*
pro Purpura nimirum κοχλίου τυρίου. Ouidio Purpura Tyria, Concha Sydonis dicitur: *Metam.*

Collocat

Collocat hanc ſtratis Concha Sydonide tinctis. E

Sidonium. Oſtrũ quid.

Sidonium Oſtium Horatio. Eſt autem Sidon vrbs Syriæ, vnde & ſindones dici conijcit Zoographus: Statius in Propemptico Metij Celeris:

Quà pretioſa Tyros rubeat, quà Purpura ſucco
Sidonijs iterata vadis.

Lucanus etiam meminit in tertio:

Et Tyros inſtabilis, pretioſaq; murice Sydon.

Purpura dibapha. *Lib. 8. c. 8.*

Iſtiuſmodi autem Purpura dicebatur dibapha, quòd bis tincta eſſet, veluti magnifico impendio: dibaphum Cicero appellat. Lazius refert in Tyro Coccineam præparari ſolere, & à Cocco, hoc eſt, grano tinctorio appellari. ſed ſecus Purpuræ inuentio oſtendit in Hercule Tyrio, de qua mox. Succubitanam Purpuram quandoq; ad Africæ oppido quod Succubi vocant. Valerianus in epiſtola ad Trebellium Pollionem, Claudio qui poſtea Cęſar factus, dari præcipit à procuratore Syriæ albam ſubſericam vnam, cum Porpura Succubitana, Subarmale vnum cum Purpura Maura.

Purpura Succubitana Maura. *Purpurificium vbi.* *Tarentinum Veſtimentum.*

Poſt Syrtim lacum eſſe ſcribit Strabo nomine Zùchis quadringentorum ferè ſtadiorum: ad quem ſit vrbs eodem nomine. Eam Purpurificium & varias piſcium condituras habere. Auguſtinus Niphus Purpuræ Conchylium, notiſſimum, inquit, eſt apud Tarentum. F Varinus ταραντῖνον ἱμάτιον, Tarentinum veſtimentum, tenue & translucidum, non omninò Purpureum, vt quidam putarunt, exponit, ſed & Tarentinas tincturas. Olim etiam nota & laudata fuit Tarentina Purpura. Me iuuene, inquit Cornelius Nepos, Purpura violacea vigebat, nec multò poſt rubra Tarentina. In Sardinia inſula Purpuræ item excellentes tingebantur. Miratur Bayfius cur inter doctos conueniat, quòd Purpuræ vſus noſtris temporibus prorſus ignotus ſit, cùm in Carteia, inquit, Bæticæ prouincia olim murices & Purpuras nobiles (Conchis vel decem cotylas capientibus) ex Strabone conſtet. In Sardinia quoque fuiſſe conſtat ex prouerbio, Tinctura Sardonica &c. Salij poëtæ tempore Purpuræ etiam Anconæ tingi ſolebat, vt verba eius oſtendunt: *nec Sydone vilior Ancon, Murice nec Lybico.* Acron explicat illud Horatij:

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſuè medullis
Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum. G

Suſis magna Purpuræ copia reperta.

Purpuras Aquinates Tyrijs ſimiles eſſe ſcribit. Suſis ab Alexandro captis memorabilis Purpuræ vis & copia, in ipſius deuenit poteſtatem. Vbi aiunt (inquit in Alexandro Plutarchus) & Purpuræ Hermionicæ inuenta quinquaginta millia talenta, repoſitæ quidem ab annis fermè ducentis, recentemq; adhuc coloris florem nouumq; ſeruantis. Huiuſce verò rei cauſam adferunt, quòd infectura Purpuræ ex melle facta ſit. Atque hæc de varijs locis vbi Purpura fiebat. Miretur ſanè aliquis, non in Europa ſolùm & Romæ (vbi Purpuræ vſum ſemper fuiſſe Plinius tradit) ſed in Africa quoque & Aſia & toto terrarum orbe defeciſſe, cùm ex Africa olim, Aſiaq; & Perſis, ac tot alijs regionibus lociſuè peteretur. Eorum quidem qui noſtro ſæculo varias & remotiſſimas nauigationes, aliaſq; peregrinationes literis mandarunt, Purpuræ (quod ſciam) nullus meminit.

INCREMENTVM. MOTVS.
Ætas. Olfactus. H

Celerrime creſcunt.

CONCHÆ omnes, inquit Ariſtoteles celerrimè creſcunt, præcipuè verò Purpuræ atque Pectines, quippe quæ anno perfici (magnitudinem implere) poſſint. Ait tamen tempus viuendi Purpuris & Buccinis longum eſſe, Purpuras enim annos circiter ſex viuere, & ſingulis annis incrementum earum patere per orbes, quibus totidem quot annos habent, teſta clauiculatim intorta in crepidinem deſinat.

Aetas. *Vt anni earũ cognoſcâtur.*

Si itaque quotannis nouum ſibi adijciunt orbem, vno anno perfici non poterunt, cæterùm abſque orbibus etiam perfectæ ſunt, & talem ſuprà deſcripſi, in qua vix primi orbiculi rudimentum cõſpiciebatur. Quod ad ætatem attinet, Plinius annum adijcit, inquiens Purpuras annis pluſquam ſeptenis viuere. Athenæus verò Ariſtoteli ſubſcribens circiter ſex etiam teſtatur. Extra aquam vti paulò ante ex iiſdem authoribus diximus, captæ diebus quinquaginta viuunt

ſaliua

A ſaliua ſua. Parua admodum progrediuntur teſte philoſopho, qui præterea ſcribit, Purpuris eſcas putidas emoliri, & accedere ipſas ad eiuſmodi eſcam à longè, vtpotè odorantes.

GENERATIO.

DVPLICEM eſſe originem Purpuris, Buccinis, Mytuliſq; ex citandis veterum authoritatibus conſtabit. Plurima in mari, inquit Ariſtoteles, ſponte exiſtunt, ſed non ex eadem materia omnia. Purpuræ & oſtracoderma ex materia putreſcente & limo. Et mox: Oſtracodermorum ea quæ fauos conficiunt, eodem modo quo alia oſtracoderma fiunt. Hæc prior eſt origo: Altera eorum eſt, quæ dicuntur κηριάζειν ideſt fauos conficere, quod fauificare & fauare conuertit Gaza, ſiue μελίκηραν, τοῦτο δ' ἐστιν οἷον κηρίον ποιεῖν, ideſt eodem interprete, fauaginem, quæ eſt veluti fauus apum, condere, quod Plinius dixit de Purpuris, eas mutuo attritu lentorum cuiuſdam cerij ſaliuare. Id faciunt,

Duplex origo.

B Mytili, Buccina, Purpuræ authore Ariſtotele. Nam emittunt lentorem quendam ſiue humorem mucoſum velut à ſeminis natura: ſemen verò eorum nullum eſſe exiſtimandum eſt. Ex illo Purpuris verno tempore cõgregatis veluti fauus quaſi ex putaminibus cicerum alborum inter ſe cohærentibus coagmentantur, quem pro maris ſpuma pharmacopolæ quidam falsò oſtentant: nullus autem huic meatus eſt apertus, neq; fiunt, neq; naſcuntur ex eo Purpuræ, ſed eſt veluti expurgamentum. Nam ſaliuare incipiunt ex lentore mucoſo, vt dictum eſt: putaminibus ſimilia iſta componuntur, ex eo verò quem in terrã emittunt, ichore, id eſt, tenuiore humoris parte, eo in loco fiunt in terra coagmentatæ paruæ Purpuræ, non aliter quàm effuſo in terram fungorum decocto, fungi permulti breui enaſcuntur. Ex his duos Ariſtotelis locos, in quibus de iſtis agit, dilucidiores reddidit Rondeletius. Alter eſt in tertio de generatione capite vndecimo: alter à Gaza male conuerſus in quinto de hiſtoria animalium capite decimoquinto, citatus etiã ab Athenæo libro tertio, quem ſi cum Ariſtotele conferas, menda, inquit, aliquot facilè emendabis, maximè verò illud, ἀφίησι δ' ὁ ἰχῶρ εἰς τὴν γῆν, cùm legendum ſit ex Athenæo. ἀφίησι δὲ ἰχῶρα εἰς τὴν γῆν, &c. nec non Plinij locus libro nono, in quo ſcribit murices

Humor mucoſus natura ſeminis.

Fungi vt ſubito naſcantur.

Lib. 4. de piſcib. cap. 4.

Ariſt. correctus.

C & Purpuras ſaliuario lentore prouenire, clarior inde fiet, quàm ex Maſſario qui ſaliuarium lentorem, fauaginem interpretatur, ex qua, vt ex ſuperioribus liquet, Purpuræ minimè fiunt, ſed dum putaminibus cicerum ſimilis congeries fauago Gazæ dicta ſit, ex mucoſo humore, qui ſaliuarius lentor à Plinio nominatur, huius tenuiore parte in terram effuſa, proueniunt murices, & Purpuræ. Huiuſmodi ortus rationem idem Ariſtoteles alibi comparat plantis, quæ ἐκ τοῦ παραβλαστάνειν, id eſt ex ſobole, aut ſi verbum è verbo exprimas, ex adgeneratione procreantur, vt cæparum genus. Hoc modo, inquit (Ariſtoteles) Mytyli gignuntur, quippe qui minores ſemper circa eos qui primi nati ſunt, proueniunt. Purpuræ & Buccina quæq; fauos conficere creduntur eodem modo. Quare magna eorum copia oritur, quando origo aliqua prius extiterit: nam cùm omnia hæc ſponte fieri contingat, rationi conſentaneum eſt, cùm origo aliqua præceſſerit, multo plura formari. A ſingulis enim eorum, quæ primæ ſunt originis, quibusq; reliqua adnaſcuntur, excrementi aliquid effluit. Quod verò prima iſtorum origo ex materia putreſcente fiat, certiſſima inditio eſt, id quod in ſtagni noſtri parte, quæ eſt ad oppidum Balerue vernacula lingua nuncupatum multorum, ac magnorum Mitulorum feraci, acci-

Maſſarij error.

Lib. 3. de gener. c. 11.

Quando magna copia.

Ex putredine oriri.

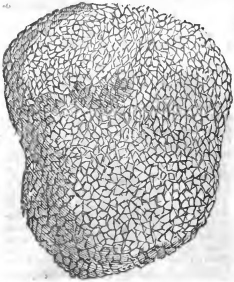
D diſſe vidimus: Hæc & alia Rondeletius. Conſtat itaq; purpurarum generationem ſponte naturæ fieri ſine maris, & fœminæ commiſtione, ſine ouis. Quamobrem inquit idem Rondeletius in capite de Purpura, hoc in loco improbanda eſt authoris libri de aquatilibus ſententia, ab Ariſtotelis ſententia alieniſſima, etiamſi eam exponere velle videatur, quam tamen miſerè depravat, & corrumpit, vt ex eius verbis perſpicuum fiet. Vterq; autem piſcis (de Purpura & Buccino loquitur.) Purpureum colorem fundit, eſtq; Maſſiliæ, Genuæ, ac Venetijs in cibis expetitus: ſed Buccini caro Purpuræ carne durior eſt. Ambo quoq; fauare dicuntur, quod ſanè hoc pacto faciunt. Qua ſub lapide prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia diſponunt, quæ ita diſpoſita faui nomen habent, ab apũ ſimilitudine (vt icon ſubſequens oſtendit.) Supini autẽ ſub lapide ſtabulãtur, cùm fauificant: quo verò tempore fauos extruunt, ſi incoquantur, & abſcindantur, oua intrò continere comperientur, quæ ſaliuario lentore lapidibus, & cautibus ferruminant, vt in-

Contra Bellonium.

Buccinæ caro durior Purpura.

de

Μελίκηρα Purpuratum Ariſtotelis ſiue fauago. E

de decidere non poſſint, quod tã magno artificio conſtruunt, vt nihil coaceruatũ eſſe videatur. Hæc autem fauificario verna eſt ſoler. Primum vt hæc à veritate, quàm maximè abhorrere intelligas, eſſeq; planè ægri ſomnia, explicandum quomodo procreentur Buccina & Purpuræ, deinde quid ſit fauare, ſiue fauificare. Omne Oſtracodermorũ genus expers coitus eſt, inquit Ariſtoteles. Et cùm Purpuræ, tum & reliqua teſtis incluſa è limo ferè & ma- F

Lib. 5. Hiſt. c. 15.

teria putreſcente oriuntur. Quod & neceſſaria ratione confirmatur. Etenim nulla naturalis actio ſine partibus ad eam aptè confirmatis perfici poteſt: nam partibus ſingulis ſua ſunt temperamenta, à quibus facultates, & ab his actiones proficiſcuntur: quas rationes corruere neceſſe eſt, imò ne eſſe quidem poſſunt, ſi hãtum fundamentum vel ſubiectum nullum exiſtat. At quæ in Purpura, Buccina, turbinatiſque partes ſint ſemini generando, continendo, emittendo, recipiendo & fouendo idoneæ? Quænam aliæ præter eas, quæ ſuſtinendo nutriendoq; ſimpliciter animali deſtinatæ ſunt? Præterea quæ commiſtio corporum vndiq; teſta cõcluſis eſſe poteſt?

Cur non coeant teſtacea.

Dices fortaſſe ex Ariſtotele, Genus omne Oſtracodermorum vere autumnoq; habere ea, G quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippè quibus etſi per ea tẽpora præcipuè vbertas ouorum eſt, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, ſed maximè plenilunijs diebuſq; tepidis reſtituuntur. Hæc quidem Ariſtoteles prodidit, ſed locus is ex alio intelligendus, qui legitur in tertio de gener. anim. cap. 11. Quæ oua appellantur, nihil ad generationem conferunt, ſed inditio ſunt melioris nutricationis, quale in ſanguineis pingue eſt: quamobrem ſapore per id tempus præſtant ciboque laudantur: argumento quòd & Pinnæ & Buccina & Purpuræ continent quidem ſemper ouum illud vocatum, ſed aliàs maius, aliàs minus. Quare falſum eſt oua huiuſmodi per ſimilitudinem ſic appellata, non ex ſemine, non ex fœminæ & maris coitu concepta, ita diſponi, vt faui nomen habeant, ab apum ſimilitudine, vt hoc ſit fauare, ſiue fauificare. Eſt enim longè aliud apud Ariſtotelem, Athenæum, Plinium. Αἱ μὲν οὖν πορφύραι τοῦ ἔαρος συναθροιζόμεναι εἰς ταυτὸ, ποιοῦσι τὴν καλουμένην μελίκηραν. Τοῦτο δ' ἐστὶν οἷον κηρίον, πλὴν οὐχ οὕτω γλαφυρὸν ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἐκ λεπύρων ἐρεβίνθων λευκῶν πολλὰ συμπλακείη. οὐκ ἔχει ἀνεῳγμένον πόρον οὐδὲν τούτων, οὐδὲ γίνονται αἱ πορφύραι, ἀλλὰ φύονται, καὶ αὗται, καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῆς σήψεως, καὶ ἰλύος ὀστρακόδερμα. Τοῦτο δὲ συμβαίνει ὥσπερ ἀποκάθαρμα, καὶ τοῖς κήρυξι. Κηριάζουσι γὰρ H καὶ οἱ κήρυκες, ideſt, Purpuræ verno tempore eundem in locum ſeſe colligentes, condunt, quam fauaginem nominant, quæ veluti fauus eſt apum, verùm non ita elegans, ſed quaſi ex putaminibus cicerum alborum multa inter ſe compoſita, ſtruem vnam ſua cohæſione coagmentatam. Nullum ijs patet foramen, neq; ex ijs naſcuntur. Sed cùm Purpuræ, tum etiam reliqua teſtis incluſa a limo ferè & materia putreſcente oriuntur. Illa verò coagmentatio fauo ſimilis, purgamentum tam ijs, quàm Buccinis euenit, nam Buccinis quoq; fauificare in more eſt. Igitur κηριάζειν, ſiue μελίκηραν, ſiue οἷον κηρίον ποιεῖν, quod eſt Gaza interprete fauare ſiue fauificare, vel vt Plinius loquitur, lentorẽ cuiuſdã cerij ſaliuare, dicuntur Purpuræ & Buccina, cùm emittunt lentorem quendam, ſiue humorem mucoſum, velut à feminis natura, ſemen verò eorum nullum eſſe exiſtimandum eſt. Ex eo lentore concreto & exſiccato fit congeries veluti putaminum cicerum alborum, inter ſe cohærentium, quam

Lib. 5. Hiſt. c. 12.

Oua Purpurarum nõ ad generationẽ conferunt.

Quando fauificent.

Fauificare dicũtur Purpura.

in litus

A in litus eiectam pharmacopolæ quidam pro ſpuma maris, alij pro alcyonio falsò vſurpant.
Quocirca procreantur purpuræ & buccina ſponte, vt alia oſtracoderma, è limo & materia
putreſcente, vt iam dictum: & præter ſaliuarium lentorem tenui humore interrâ recepto.
Ac quemadmodum fungorum decocto in terram effuſo fungi permulti breui enaſcuntur, *Fungi vt*
ita purpurarum origine aliqua præcedente, multò maior copia prouenit, à ſingulis enim *multi na-*
excrementi aliquid effluit, quod quidem ſemen non eſt. Atq; hæc eſt duplex purpurarum, *ſcantur.*
buccinorũ, mytulorũ origo ab Ariſtotele tradita, & à doctiſs. Rondeletio fuſiùs explicata.

VICTVS.

QVANTOPERE maris aqua purpuræ delectentur iam antè ex Ariſtotele di-
ctum eſt: apud quem etiam inuenio cibus purpurarum eſſe carnem, item ex plan-
tis maris. In octauo enim de hiſtoria capite ſecundo, quæ mobilia ſunt (inquit) *Cibus.*
eadem carne veſcuntur, ijs victus ex piſciculis eſt, vt purpuris: ſunt enim carniuoræ, &
quidem eſca huiuſmodi capiuntur: quanquam ijs etiam quæ mari pullulant, alliciuntur.
B Et rurſus alibi: Alit altera alteram, eo quod ſua teſta agnatum veluti algam muſcumuè ge-
rit: quæ autem pro cibo eis afferunt, ponderis cauſa adhiberi aiunt, vt in libra ſint grauio-
res. Quod poſtremum repetit, ſed paulò aliter Plutarchus Muſci, & Algæ quicquid eſt
eſui, ita in ſuas teſtas recipiunt, vt ijs in orbem exſertis quaſi circularem conuiuationem *Lib. de So-*
præbeant, vna alterius alimentum depaſcente. Plinius purpurarum genera pabulo, & ſolo *lert. anim.*
diſcernit, vt ſit lutenſe putri limo; algenſe quod alga enutritum, viliſſimum: dialutenſe
vario ſoli genere paſtum. Teſtatur Gillius purpuram diù multumque conſideraſſe, cum
aliam Concham mordicus tam diù premeret, quoad ſuffocata diſceret. Voraces admodum *Voraces eſ-*
eſſe, vel ex prouerbio notum, quanquam nonnulli hoc ad tincturam referant. *ſe.*

CAPIENDI RATIO.

DE modo capiendi, ac de tempore capturæ idoneo, necnon de eſca qua alliciun-
tur, dicendum. Ariſtoteles purpurarios ait eſcas putidas eis purputis emoliri, *Fœtidis ca-*
haſq; accedere ad eiuſmodi eſcam à longè, vtpotè odorantes. Quod repetens *pi carnib.*
C Plinius, fœtidis capi ſcribit. Aliàs carnibus ranarum (rubetarum, Iſidorus, & Albertus)
vel hamo, inquit, additis, præcipuè purpuras tertum eſt allici: ſed neſcio, quam rectè: *Hamo non*
vix enim hamo eas capi crediderim. Hiceſius ſcribit purpurarores chamis ad ineſcandum *capi.*
vti. Tarentinus eſcam quandam ad polypos deſcribit, qua purpuræ etiam alliciuntur, eam
in polypo recitauimus. Aelianus capiendi modum eiuſmodi deſcribit: Paruã naſſam denſo *Lib. 7. de*
contextu, exiguis maculis purpurarij piſcatores contexunt. Intus in media naſſa Strombus *animal. c.*
piſcis illecebra appenditur, ad eam alliciendam, Purpura maiorem in modum linguam di- *34.*
ſtendere contendens, eo pertingere & ſtrombũ ipſum aſſequi conatur: & ne ab eſca quã li- *Naſſis par-*
gurit, aberret omnem eã neceſſe habet exerere: itaq; ipſa exerta ſugit eſcam; quoad pleni- *uis capi.*
tudine intumeſcentem retrahere nequit: vnde fit vt eam piſcator liguritione irretitã com-
prehendat. Hæc Aelianus ex Oppiani halieuticorum quinto, qui κυρτίδας, id eſt, naſſas exi-
guas huiuſmodi calathis (ταλάροις) ſimileſè viminibus necti canit. Ariſtoteles quoque ἐν
φορμίον capi ait purpuras; Gaza tegetes & crates interpretatur, quam ſignificationem ali-
bi fortè hoc vocabulum habet (quoniam ſtoreæ huiuſmodi ſimiliter è iuncis texi ſolent) at
hoc in loco naſſas potiùs, vel naſſis ſimilia retia interpretari mauult Zoographus: quoniã
D & paulò poſt eadem vaſa philoſophus κύρτους appellat. Et Plinius, Capiuntur, inquit, par-
uulis rariſq; textu veluti naſſis in alto iactis. Ineſt ijs eſca, cluſiles mordaceſque Conchæ
(apud Athenæum lib. 3. Concha ea μέλαινα dicitur, & κογχοθήρα) ceu mitulos videmus.
Has ſeminetes, ſed redditas mari auido hiatu reuiuiſcentes, appetunt purpuræ, porrectiſq;
linguis infeſtant, at illæ aculeis ſtimulatæ claudunt ſeſe comprimuntq; mordentia: ita pen-
dentes auiditate ſua purpuræ tolluntur. Sed plura, de his nominibus, φορμὸς primiti-
uo, & diminutiuis, φορμίς, φορμίσκος, φόρμον, φορμίδιον, apud Varinum, Pollucem,
alioſq; reperies. Aelianus quoq; pro naſſa φορμίον dixit: aliqui πόρκον pro eadem, aut reti
eiuſdem formæ. Phœnices hoc tempore purpuras in hunc modum capiunt, inquit Iulius *Phœnices*
Pollux, & vellus inde aſpectu floridum tingunt. Funem oblongum validumq; vt in mari *vt Purpu-*
durari poſſit, demittunt. ei modicis interuallis vaſa quædam exigua, (κυψέλας) veluti *ras capiũt.*
tintinabula quædam (κώδωνας, nimirum quod ad figuram) addunt, è ſparto, ſeu vimine

aliquo innocuè contexta. Ea circa ingreſſum rigentibus extremis iuncis, aut viminibus hirſuta aſperaq; ſunt, ita vt ingredienti cedant, dilatato facilè introitu, regreſſum autem aduerſo rigore arceant. Sic funem inſtructum eſcis quoq; in naſſulas impoſitis, loco petroſo Purpurarij demittunt, ſubere alligato in ſummo, quo ſuſtineatur. Sic nocte vna intermiſſa, aut etiam die, vt plurimùm vaſa Conchis repleta extrahunt. Eiuſmodi, vel ſimilem texturam intellexiſſe videtur Varinus, dum ait: *Κημὸς* textura quædam eſt ex iuncis (*ἐκ χοινίων*) colo ſimilis, in qua Purpuræ & Conchylia ingreſſa (nã & eſca imponitur) capiuntur. Quod modò attinet ad tempus capturæ idoneum, Ariſtot. ſcribit capi Purpuras tempore verno cùm fauos extruunt: caniculæ verò tempore nullas ferè capi: Atqui eo tempore teſte vel ipſo Ariſtot. deterrimum florem habent. quapropter etſi ita quoq; repetat Athenæus, ſuſpectus mihi eſt Ariſtotelis codex. nam præterquamquod rationi conſentaneum eſt, Purpurarios eas capere, cùm meliorũ ſuccum floremuè habent, propter quem eas capiunt, etiam Plinius aliter legit, inquiens Capi eas poſt canis ortum, aut ante vernum tempus vtiliſſimum, quoniam cùm fœtificauere, fluxos habent ſuccos, ſed id tingentium officinas ignorare, cùm ſumma vertatur in eo, vt ipſe loquitur.

Κημός. E F

TINCTVRÆ RATIO.

Vt Purpura flos colligitur. QVOMODO ſuccus ille ſiue flos quem Purpurã vocamus, colligeretur, & in vſum præpararetur, ſic ferè apud veteres reperio. Cùm fœtificant, inquit Ariſt. deterrimum florem gerunt: paruas cum teſtis contundunt, alioqui difficilè eſt ſuccum detrahere. Maiorum florem teſta ablata detrahunt: quamobrem euenit, vt collum à papauere ſeparetur. *Flos vbi poſitus.* Flos enim poſitus inter hæc eſt ſupra eam partem, quam ventrem appellant. Itaq; detracto flore, diuidantur partes iſtæ neceſſe eſt. Dant opera, vt viuæ frangantur. nam ſi prius quàm fregeris, exſpirarint, florem omnem cum vita euomunt: quapropter ſolent eas aſſeruare in naſſis, dum ipſæ ſe colligant, atq; requieſcant. Breuiter de hac re Plinius: Viuas, inquit, capere contendunt: quia cum vita ſuccum eum euomunt. Et maioribus quidem purpuris detracta Concha auferunt: minores cum trapetis frangunt: ita demum rorem eum excipientes Tyrij. Dilucidè Vitruuius. Conchylia cùm ſunt lecta ferramentis circumſcinduntur, è quibus plagis purpurea ſanies vti lachryma profluens, excuſſa in mortarijs terendo comparatur. *Phœnices vt purpurã facerent.* Phœnices, inquit Gyllius, purpuratum captarum teſtas G confringunt, & carnes ad tincturam condiunt, & aqua dilutas, & ſordibus expurgatas, ſuccenſis ignibus in lebete coquunt: earum ſanguis vt ab igne incaleſcit, partim cyaneo colore fit, partim in alium colorẽ conuertitur, ac iam quicquid impoſueris, in illius colorem commutatur. *Lib. 1. c. 4.* Hæc ille ex onomaſtico Iulij Pollucis, vbi verba aliquot quæ Græcè leguntur: *Ἔπειτα κοψάμενοι τὸ ὄςρακον ἐν ταυτῷ καὶ τὴν σάρκα, ταριχεύσαντές τε ἐπὶ δευσοποιίαν, ὕδατι τὴν ἄσιν ἐκκαθήραντες, ἐνέψουσιν ἐμπύρῳ λέβητι τὸ θήραμα τὸ θαλάττιον*: ſic interpretatur Zoographus, aliter quàm Gyllius: Phœnices captis purpuris teſtas ſimul & carnes tundunt, & deindè condiunt (ſale nimirum, vel nitro faniei admixto), vt color firmior ac tenacior fiat, & ſordibus aqua ablutis, (primùm videtur vt tundantur, ſecundum vt lauentur, tertium vt flos eximatur, condiatur, coquatur) in lebete ad ignem coquunt. *L. 1. quaſt. natur. c. 3.* Notandum verò purpuram, vt Seneca philoſophus tradit, eodẽ Conchylio non in vnum modum exire. Intereſt, inquit, quantum macerata ſit, craſſius medicamentum an aquatius traxerit, *Faba miſcebatur.* ſæpius merſa ſit, an ſemel tincta. Admiſtio fabæ proderat, quod me docet Plutarchus libro de Oraculorum defectu, his verbis: Alia alijs ſunt conducibilia: Sic faba Purpuræ, nitrum cocci tincturam expedit admixtum, & vt Empedocles ait: H

Glauci flore croci byſſus miſcetur amœnus.

Li. 9. Orig. cap. 28. Iſidorus omnem purpuram prima tinctura ferruginei coloris eſſe ait; quod verum vt ſit vereor. Ex Ciceronis Hortenſio apud Nonium in verbo imbuere, didici eos, qui combibi purpuram volunt, prius lanam medicamentis quibuſdam ſufficere. *Lana primum tincta Purpura.* Inficiebantur autem initio purpurã ſolæ lanæ; vnde Seneca Tragœdus:

In Hercu. Oetao.

Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores. Et Virgilius.
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti *Murice.* Horatius.
Muricibus Tyrijs iterata vellera lanæ.
Tibullus. *Nec quæ de Tyro murice lana rubet.*
Ouidius. *Phocaico bibulas tingebat murice lanas.*

Iteraba-

Iterabatur tinctura, vt magis colorarentur veſtes, quod conſtat ex eodem Ouidio in libello de medicamine faciei, vbi ait: *Cur tinctura iterabatur.*

Vellera ſæpè eadem Tyrio medicantur aheno.

Fortaſſe dibapham Purpuram dicit, quam pretioſiſſimam fuiſſe conſtat: de qua etiam Flaccus ad Groſphum ſcribens, inquit: *Tebis Afro Murice tincta veſtiunt lana.* Tyria autem Purpura apud antiquos laudatiſſima exiſtimabatur, vt ſæpè dictum eſt. Papirius. *li. 2. Carm. lib. 1. Sylu.*

—— Rupeſq; nitent, queis Purpura ſæpe

A *Oebalis, & Tyrij moderator lauet aheni.*

Inter Conchiliata autem, & Purpurea intereſt, quòd Purpureum inficitur Purpuræ flore, & Buccini ſucco, certo quodam temperamento: in Conchyliatis verò, nō miſcebatur Buccinum, vt Plinius ſcribit, ſed ita obſcurè, & mendosè, vt intelligi non magis poſſit, quàm ſi alienigeno vteretur ſermone. In Conchyliata veſte cætera eadem ſine Buccino, prætereà; ius temperatur aqua pro indiuiſo humani potus excremento; dimidia & medicamina adduntur; inuiſo tamen pro indiuiſo malunt emendatores, ſemper non intellecta; mutare ſolenni inſania conſueti, inquit Adrianus Turnebus, qui ſe in veteribus indiuiſo reperiſſe teſtatur, & ius temperatura, & quæ. Sic igitur legit: prætereà; eius temperatura, & quæ pro indiuiſo humani potus excremento remedia, & medicamina adduntur. Nam inficiendis Conchylio velleribus, cùm humanum admiſceretur lotium, vt eius odoris fœtidas emendaretur, medicamenta quædam, & remedia adhibebantur. miſcebatur & lotium tingendæ purpuræ, vnde & indiuiſum dixit, quod & in Purpura, vt in Conchylio tingendo adderetur, quare de grauiſſimo, & teterrimo odore dixit Martialis: *Conchiliata & Purpurea differunt.* *Lib. 9. Aduerſ. cap. 5. Vrina humana vſi ſunt ad tingenda Cōchylia vellera.*

B *Quod bis Murice vellus inquinatum.*

Hucuſq; ille. Iam verò pictores ipſo purpureo vtuntur cruore trito in mortario, ſicuti indicat Vitruuius, aut creta argentaria in eum liquorem feruenti aheno addita, & inebriata; bibit enim eum colorem celerius lanis: puriſſimum vocat Plinius in ſexto trigeſimiquinti; Argentaria autem creta nitorem argenteum reddit, eodem authore dicti lib. cap. 17. Georgius Pachymerius lib. ſuo 12. de colore, Purpuræ colorē tardiùs conſiſtere notauit. Etenim cùm hanc, inquit, contuderint, omnemq; ex ea humorem eluerint, atq; expreſſerint, effuſumq; in ollis coxerint, primo quidem nullus prorſus color in tinctura manifeſtus eſt. Gaudet hæc eadem tinctura in ſole verſari: nam ab eo radiata illuminatur, & magis eniteſcit. Notauit & illud Gyllius ex Polluce, cuius elegātiſſima verba Græca cōmittere non poſſum; vt omittam; χαίρει δὲ ἡλίῳ ὁμιλοῦσα αὐγὴν ἀναπυρσεύει, καὶ πλέον ποιεῖ καὶ φαιδροτέραν τὴν αὐγὴν, ἐκφοινισσομένην ἐκ τοῦ ἀπὸ πυρός. Mirum in primis eſt, quod ſcribit Aelianus: Purpurarius piſcator, ſi poſtquam Purpuram non in hominum cibum, ſed ad tingendas lanas comprehenderit, inexhauſtum, conſtantem, & genuinum velit fieri colorem, & perfectè tinctum vno ſaxi ictu Purpuram vnà cum teſta interimit: Quòd ſi læuior plaga inferatur, & *Pictorum Purpura.* *Tardiùs cōſiſtit.* *Li. 16. c. 1.*

C etiam nunc ſpirans relinquatur, atque iterum lapide percutiatur, ad tincturam fit inutilis. nam ex eo dolore tincturam amittit, ſiue illa per eius corpus diſperſa imbibatur, ſiue aliter effluat. Quod quidem ipſum præclare Homerum intellexiſſe dicunt: idcircoq; vno ictu celeriter morientes Purpurea morte affici ait, peruulgatum ſuis verſibus illud canens:

Purpurea illum morte, violentaq; Parca peremit.

Mel, ac oleū addidiſſe tincturæ, vt ſine læſione, aut detrimento florem, tincturamuè in tempus conſeruarentur, non male quis inde conijciat, quòd Alexander Dario deuicto, vti Plutarchus memorat, Purpuræ Hermoniacæ quinque millia talentum Suſis capitis inuenerit, annos ſeruatæ decem minus ducentos, quæ florem recentem adhuc, ac nouitium retineret: cuius (inquit) fuerunt cauſam eſſe, quòd puniceorum infectura melle perfecta fuerit, & candido oleo candidorum, quippè horum in pari ætate ſplendorem integrum, & fulgentem conſpici. Ex quo loco, inquit diligentiſſimus pariter, ac eruditiſs. Hieron. Mercur. à nemine ferè animaduerſo dubitari video, quænam eſſet illa Purpura, quo pacto melle facta eſſet, cùm huius apud nullū alium authorem mentio habeatur, demum quę fuerint candidæ Purpuræ oleo albo integræ conſeruatæ. Fuiſſe non pannos, lanā, aut ſericum Purpura *Mel, et oleū cur adderentur.* *Li. 6. c. 25. Plutarchi locus explicat. à Mercuriale.*

D tincta, ſed ipſammet Purpuræ ſubſtantiā, adducor vt credā, tum quia tanto tempore fuiſſe conſeruatam eiuſmodi materiā non adeo veriſimile eſt, tum quia in conficiendę Purpuræ tinctura, neq; Plinius, neq; Pollux, neq; Caſſiod. qui eius conficiendæ rationem diligenter perſecuti ſunt, nec alius author, mel vſpiam cōmemorarunt. Præterea ex Caſſiod. colligere licet cōſueuiſſe contuſa, & ſimul coaceruata Cōchylia ſex mēſes abſq; alio mangonio integra ſeruari. Neq; quomodo lanæ, aut ſerico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accōmodari queant, facile video cùm propriè id nomen ſucco illi Purpurarū ab omnib. ſcripto- *Lib. 1. Var. Epiſt. 2.*

Cc 2 ribus

ribus tributũ inueniatur, vt iure quoq; idem βαφὴ ſiue tinctura ab ipſomet nuncupatus ſit, quòd illo ſolo tingentur cuncta, quibus ſine ſponte, ſiue artificio inhærebat: Sic enim Apol-

Lib. 3. lodorus apud Athenæum βάμμα eundem ſuccum appellaſſe inuenitur. Itaq; res quantum ipſe iudico, hunc in modum ſeſe habet. Conchylia, ſiue Purpuræ, aliæ erant puniceis, aliæ candidis corticibus tectæ: nam ſeſe candidas habuiſſe Zoographus teſtatur, vtraq; tamen eundẽ ſuccum ab Ariſtot. Plinio, & Plutarcho nuncupatũ emittebãt: captæ igitur Purpuræ diligenter contundebantur; ſi erant paruę, vt Ariſt. docet, ſimul cum teſtis tundebantur, ob faciliorẽ ſucci expreſſionem, ac in maſſam vnà cũ ſucco redactæ, ſi ante ſex menſes in vſum E
ad infecturam trahendæ erant, abſq; alio conſeruabantur, ſin autem multo tẽpore durare debebant, punicearũ maſſæ in melle, candidarum in oleo ex oliuis immaturis, albis à Galeno, atq; ab alijs ſæpenumero nominatis facto, immerſæ conſeruabantur, adeo vt ſuccus ve-

Li. 7. c. 13. luti recenter mactatarũ Purpurarũ integer, & floridus longo tẽpore maneret. Sed ſi Purpurę
Lib. 1. c. 4. magnæ erant, quemadmodum Vitruuius, & Pollux tradunt, ijs Cõchas auferebant, atq; ita modò integras carnes totas ſale conditas; modò ſuccum illum in candida vena ab Ariſt. & Plinio cõmemorata contentum, & à carne ſeparatum, ſimiliter melle, & oleo à corruptione tuebãtur. Atq; hoc eſt quod in fine illius capitis voluit nobis ſignificare Vitruuius hiſce verbis. Id autẽ propter ſalſuginem citò fit ſiticuloſum, niſi mel habeat circumfuſum. Quaſi verò ſuccus ille, quem Vitruuius vocat oſtrum, citò corrũperetur, niſi ita melle fuiſſet merſus,

Oleum, & mel à putredine cõſeruandi vim magnã habent.

vt vndequaq; circumfuſum id habuiſſet. Vt enim oleum ad tuendas à putredine res magnã vim habere omnes ſciunt, ſic melle non modò alia corpora, verùm etiam humana cadauera per annos plurimos conſeruari ſolita fuiſſe præ cæteris teſtatum habemus apud Xeno- F
phontem, & Columellam. Plinius quoq; narrat ſeſe principatu Claudij vidiſſe Hippopocentaurum in melle allatum. Et Varro in Sciomachia ſcribit, Heraclidum Ponticum plus ſapientiæ habuiſſe, quòd pręceperit vt cõburerentur corpora, quàm Democritũ, qui voluit vt in melle conſeruarentur, quaſi ſi id factum eſſet à vulgo, ingens mellis caritas extitiſſet. Vt ex ijs omnibus liceat conijcere, cadauera Purpurarum vnà cum flore, vel florem ipſum cum ſuo ſolliculo tot annos melle, ac oleo candido immerſa, fuiſſe integra ſeruata, ac propterea Plutarchum, qui ſciebat vix ſex menſes Conchylia contuſa manere, nec ſuccum florem vocatum vltra conſeruari poſſe recentem, addidiſſe rationem tot annorum durationis, ac ſub voce βαφὴν intellexiſſe, vel totum eum rudem contuſatum Purpurarum aceruũ ob idq; talenta illa potiùs fuiſſe ponderis quàm pretij, vel (quod magis credo) ipſummet florẽ cum vaginula ſola, aut etiam cũ carnibus extractum. Hæc omnia Mercurialis ad Plutarchi loci explicationẽ, in qua nonnulli deſiderari aiunt rationẽ, cur potiùs melle puniceas quàm oleo, ac è contrario, cur potius albo oleo candidas Purpuras cõdirent, cùm alioqui, & mel, & oleum æquè putredini, ac corruptioni reſiſtant, cumq; eiuſdem coloris florẽ habeant puniceæ Purpuræ, cuius habent albæ. Cuius quæſiti ſolutionem ſi quis à me hìc expectet, fal- G

Alba Purpura quæ Plutarcho.

litur. Neq; enim ratione factum exiſtimo quòd albæ oleo, phæniciæ melle conditæ eſſent, ſed fortuito id eueniſſe, ſi modò verũ eſt albas Purpuras à Plutarcho nominari ratione teſtarum, vt Mercurialis credit. Secus enim mihi videtur, quoniam λευκῶν non habet ſuum ἀντίθετον; neq; ἁλουργῶν priuatim punicearum interpretandum puto, ſed vniuerſaliter Purpurarum. Etenim ſi colore Plutarchus purpuras diſtinxiſſet, dilucidiùs dixiſſet πορφυρῶν

Plutarchi lectio authori ſuſpecta.

μελαινῶν aut φοινικῶν, καὶ λευκῶν, qualem ſane diuiſionem, diſtinctionemuè apud veteres non inuenies: quamobrem ſuſpecta ſemper mihi fuit Plutarchi lectio, crediderimq; quidpiam deſiderari, quod ad dictionem λεύκων pertineat, quam ſuſpitionem mihi adauget Vitruuius in allatis à Mercuriale verbis, in quibus mellis quidem, ſed olei minimè, mentio fit. Si enim, & oleo conſeruatæ fuiſſent Purpuræ, haud dubio, vt de melle, ita quoq; de oleo meminiſſet, non iuerim interim inficias etiam oleo potuiſſe conſeruari, ſed non æquo modo, mel enim ſimul cum liquore illo, ſiue flore permiſceri poteſt, quum oleum ſemper in-

Oleum cur non adhiberentur.

natet, vbi cum liquore aliquo permiſcetur, quod fortè in tinctura non requirebatur; Quod obiter dictum eſto, vt quiſq; quam placuerit, opinionem amplectatur. Ego ſaltem oleum tincturæ vel ideo adhibitum negauerim, quòd veſtes, quæ ea erant inficiendæ, ſua pinguedine labefactaſſet, ac inquinaſſet, quod nos noſtro ſæculo plurimum abhorremus, & ſum- H

Lib. 2. Variar. c. 2. ma cura, vbi licet, prohibemus, cæterùm illud notatu in primis dignum, eũ qui ſericum Purpuræ intingeret, puriſſimum habere debuiſſe corporis caſtitatẽ, vt tradit Caſſiodorus, quia

Herba quæ Purpuram præbent.

inquit, taliũ rerum ſecreta refugere dicuntur immunda. Iam verò herbas quoq; natura procreauit, ex quibus Purpureus quoq; color genuino illi ſimilis tingitur: quare authores Purpurã ſæpe marinã cognominarunt, non quòd terreſtris etiã ſit, ſed ad differentiã illius quæ ex herbis fiebat, de qua iam dicendum. Plinius, Tranſalpina Gallia, inquit, herbis Tyrium,

atq;

A atq; Conchylium tingit, nec quærit, in profundo murices. Inter eiuſcemodi herbas non
vltimum locum obtinere videtur coccum. Huius enim color cum Purpura maximè con-
uenit, quod liquet in primis ex euangelio Matthæi, Marci & Ioannis de veſte qua Iudæi
induerunt Seruatorem noſtrum Ieſum Chriſtum. Sic enim Matthæus. περιέθηκαν αὐτῷ
χλαμύδα κοκκίνην, id eſt: circumdederunt ei chlamydem coccinam: Marcus verò: καὶ ἐν-
δύουσιν αὐτὸν πορφύραν: id eſt: & induerunt eum Purpura: Et Ioannes: ἱμάτιον, inquit,
πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν: & pallio Purpureo circumdederunt eum. Quam itaq; Marcus
& Ioannes Purpuream vocant, Matthæus coccinam appellat à colore eo qui idem eſt, vt
dixi, cum Purpureo, cùm alioqui materia plurimum diſcrepent, adeo vt Matthæus colorẽ,
illi verò materiam & colorem ſimul expreſſerint: quamobrẽ Purpuræ appellatione coccũ
non cõtineri rectè cenſuit Vlpianus, in lege, ſi cui lana. Coccũ autem à Dioſcoride κόκκος
βαφικὴ dictum eſt, id eſt, granum infectorium, cuius ſatis magna copia colligitur in Gallia
Narbonẽſi, vocaturq; à Gallis Vermillon, ab Arabibus Kermes, vnde Kermeſinus color.
Gloſſarijs grana κόκκοι; granitum κοκκονόν dicitur: Hiſpani coccum granam à grano fru-
ticis, & à grana Granatam vrbem appellant propter cocci copiam. Braſauolus in libro de
B Syrupis multa ſcribit de Chermes: nos inde paucula mutuabimur. Coccum (inquit) Ita-
lis vulgo granam dici, & eſſe veluti ſemen fruticis, ilicẽ referentis, &c. Chermes verò (quã-
quam & ipſum ab antiquis cocci nomine comprehenſum videatur, vt ſit fortè coccus ſco-
lecius, id eſt, vermicularis) ex radicibus herbarum quarundã ſumi, ex eoq; charmeſinum
colorem tingi, floridiorẽ quàm è cocco. Ego (inquit) frequenter excauaui, & granula cir-
ca radices collegi, quæ breui tempore in vermiculũ tranſeunt. Aperitur enim ſemen (ſi ita
vocandum eſt) & parua quædam formica alata exit, quæ auolat: exterior cortex inanis re-
linquitur, ad tincturam inutilis. Et hic eſt cocci vermiculus, qui apud D. Hieronymũ re-
peritur, & in ſacris litteris legitur tinctura ex vermiculo &c. Sunt autẽ plures herbę, quarũ
radicibus inhæret chermes. Vna inter alias parua, inciſa multũ, quæ pimpinellę folia imi-
tatur, ſed magis inciſa. In multis Germaniæ locis colligitur; excellentius verò in Polonia
circa Cracouiã. In Hetruria quoq; naſcitur: putãtq; Hetruſci genus pimpinellæ eſſe, ſtrel-
lam vulgo appellant, alij thrialmum. Naſcitur autem & ſub alijs herbis. Nam Poloni tres
herbas habẽt, ſub quibus naſcitur. Vna eſt quã ipſi appellant Hiedoſpialek: putãt eſſe au-
riculã muris, ſed nõ eſt illa quam Dioſcorides ſic vocat. Naſcitur & ſub parietaria & ſiligi-
C ne (ſecali potiùs) quam Græci olyram, Poloni Zito, nos ſegala vocamus. Sed hanc nõ exca-
uant, quia maior eſt prouentus ex ſiligine, quã ex chermes, &c. Ego chermes illud de quo
Arabes ſcriptores meminerũt, non aliud eſſe video quam coccũ Græcorũ, è frutice videli-
cet ilicis aquifoliæ pumilo: cuius grana matura vermiculũ aliquẽ emittere putârim, ſi nõ
vbiq; & cuiuſuis, alicubi tamen & ſpeciei alicuius in eodẽ genere, vt coccus ſcolecius vel
ſcolecias cognominari mereatur, grana verò illa de radicibus herbarum, eorumq; vermi-
culos & ex eis tincturam, veteribus planè incognita arbitror. Hæc & plura ille. Pluribus
etiã hęc proſequitur Hermolaus, quæ tamẽ nobis minimè ſunt prætereunda. Saxifragem
(inquit) aliqui eandẽ eſſe putãt, quæ pimpinella & ſangui ſorba dicitur, &c. E radice vt fe-
runt, quibuſdã horis vermiculus eruitur, qui curatus ſericis præcipuè tingendis, Purpurã
facit incõparabilem, cæteros colores ſplendore quodã & hilaritate ſuperãs: inuctus vt alia
quoq; multa, caſu, excrementis gallinaceorũ ita coloratis, igitur purpuriſſum ex hoc ver-
miculo carbaſinum, à præſtanti amphitetralium velorum, vt arbitror, colore, dicitur. Qui-
dam carmaſinum appellant colorem: quoniam vermiculus ille Punica lingua carmes ap-
pelletur, quemadmodum & coccus. Poteſt & ab vrbe Charmi, quæ Sardibus eſt, nomen
D accepiſſe coloris, quòd lanas inficere Sardibus cœptum ſit, vt inquit Plinius. De hoc ver-
miculo nihil apud veteres inuenias. Hierõnymus in ſacris litteris vermiculum & vermi-
cularas veſtes nominat, granum (vt opinor) aquifoliæ ſignificans, quod authore Plinio
quibuſdam locis vermiculi ſimilitudine conſpicitur. Hinc deriuatum arbitror, vt cocci-
nea veſtis ſcolecidata (ſcarlata quaſi ſcolecata) hoc eſt vermicularа, vulgò diceretur: ſiue
quaſi quiſquiliata (etenim granum cocci etiam quiſquilium vocatur Plinio) à quiſquilijs,
opinor. Sunt enim quiſquiliæ, vt Feſtus ait, quicquid ex arboribus minimũ cadit. De ver-
miculo Purpureo Democritus quoque meminit, tincturis vtili, ſed è Purpuris ac murice,
vt conijcio: nam & de vermiculo Galatiæ, hoc eſt iligno meminit. Hæc ille in corollario
in Dioſc. è quo Cælius etiã deſcripſit, qui inſuper, Carmeſinũ, inquit, ſunt qui opinẽtur
chromaſinum quoq; nuncupari poſſe quia ſit radix Syria, quæ vocetur chroma, cuius eſt
apud Theophraſtum mentio. Ego omnino carmeſinũ à Kermes Arabica ſeu Punica voce

Coccum in fectorium.

Purpureus color idem cum coccino.

Kermes.

Granata vrbis Hiſpaniæ oppidũ.

Tinctura ex Vermiculo quid in ſacris litteris.

Herba quarum radicibus inhæret Chermes.

Chermes Arabum eſt Coccũ Græcorum.

Saxifraga.

Carmeſinus color vnde dictus.

Coccinea veſtis cur dicta ſcolecidata.

Quiſquiliũ.

Lib. 8. Ant. lect. c. 11.

coccũ indicante, non vel à carbaſo vel chromate dictũ arbitror. De chromate Theophra- E
Anchuſa vnguenta tingebantur
ſtus in libro de Odoribus his verba meminit: χρωματίζουσι δὲ τὰ μὲν ἐρυθρὰ (μύρα) τῇ ἀγχούσῃ· τὸ δὲ ἀμαράκινον, τῷ καλουμένῳ χρώματι, &c. id eſt, colorem vnguentis rubris ex anchuſa faciunt, amaracinũ autem è chromate: quod radix eſt è Syria vehi ſolita. Apparet autem eam radicem non vilis pretij fuiſſe: quoniam myropolas pretioſa tantum vn-
Chroma radix.
guenta, quanuis non omnia, colorare ſolitos tradit. Et paulò pòſt: Maron & chróma, quod amaracino miſcetur, calfaciendi vim habent. Carmeſini colorem rubrum eſſe conſtat; chrômatis verò radiculæ qualis fuerit, non inuenio expreſſum: rubrum tamen non fuiſſe ex iam recitatis Theophraſti verbis apparet: vt nimium leuis ſit quorundam coniectura, carmeſinum à chromare deductum. Dioſcorides quidem in eius confectione non meminit chromatis: quòd an ſit radix curcuma hodie dicta, inquirendum, colore croceo. Sed
De Carbaſo quædam.
quoniam Hermolaus carmeſinum quaſi carbaſinum, à præſtanti amphitheatralium velorum colore dici potuiſſe ſuſpicatur, de carbaſo quædam addamus: quam ipſam quoque vt amorgen & byſſum (vt pòſt dicetur) propter materiæ pretium ac tenuitatem, ſicut & ſericum, Purpura coccouè tingi ſolitam coniicio. Carbaſus igitur (generis fæminini, ſicut &
Li. 19. c. 1.
byſſus; quanuis aliqui maſculinum etiam faciant, & in plurali neutrum) genus eſt lini miræ tenuitatis, in Hiſpania primùm repertum teſte Plinio: item velum ex carbaſo factum. F
Virgilius in tertio Aeneidos: ——*& auræ*

Vela vocant, tumidoq́ inflatur carbaſus auſtro. Lucretius in ſexto.
Carbaſus vt quondam magnis intenta theatris. Virgilius in octauo:
——*Eum tenuis glauco velabat amictu*
Carbaſus. Et in vndecimo:
——*Tum croceam chlamydemq́ ſinuſq; crepantes*
Carbaſeos, fuluo in nodum collegerat auro.

Plura leges in promptuario Trebellij. Vnde apparet carbaſum alijs quoque pro arbitrio
Li. 19. c. 1.
coloribus tinctũ fuiſſe. Pollux carpaſum, κάρπασον dixit, vt mox patebit. Meminit Plinius. Hiſpania citerior habet ſplendorem lini præcipuum, torrentis, in quo politur, natura, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primùm carbaſis repertis. Et aliquantò poſt de velis tinctis loquens: Carbaſina deinde vela primus in theatro duxiſſe traditur Lentulus Spinter, &c. Gallica quidẽ vox Creſpe, à Carbaſo ſeu carpaſo facta videri poteſt.
In Phocicis.
Inuenio verò & apud Pauſaniam, naſci in cocci fruticis fructu breue animalculum, idq; G ſtatim ac in aërem fructu iam maturo eſt emiſſum, volare, ita vt culici ſimile (inquit) videatur, nunc autem priuſquam perficiatur animalculum, fructum cocci colligi, & ſanguinem infecti lanas tingere. Monachi qui in Meſuem commentarios ediderunt, Braſauoli ſententiam ſecuti ſunt: quos reprehendit And. Matthiolus in capite de cocco infectorio: vbi hæc
Chermes ex India.
etiam eius verba leguntur: Chermeſinum nouum iampridem conuehitur in Italiam ex Hiſpanijs, ab occidentali India importatum: quod cùm copioſiſſimum adferatur, cherme-
Lib. 9. de variet. rer.
ſina ſtamina nunc vileſcere cœperunt. De eodem puto Cardanus intelligit, his verbis: Aduehuntur ad nos nunc ſemina pro Purpureo colore ſerici conficiendo, ſimilia cimicibus, à quibus ſublata ſunt capita: vnde pretium ſerico rubenti imminutum ferè ad dimidium, cùm olim è bibinellæ herbæ tuberibus radici adnaſcentibus fieret. Sed forrè vterq; iſte coccus, ilicis nimirum, & qui ex tuberibus plantarum colligitur, etiam antiquis cogni-
Flos Indicus Purpuram tingens.
tus fuerit, lego enim apud Cteſiã in Indicis: Hyparchus amnis per Indiam fluit, ad cuius fontes flos Purpureus naſcitur, quo Purpura, floridior etiam, quàm Græcanica, tingitur. Ibidem animalcula canthari magnitudine viſuntur, rubro cinnabaris colore, pedibus prælongis & vermis inſtar mollia. Oriuntur ea in arboribus, quæ ſuccinum ferunt: & fructi- H bus earum veſcuntur, ipſaſq; perdunt: vt pediculi vites apud Græcos. His tritis Indi Purpureo colore veſtes, tunicas, (τὰς φοινικίδας, καὶ τοὺς χιτῶνας) & quæcunq; voluerint, inficiunt: quæ Perſicis etiam tincturis præferuntur. Sic Cteſias: Illud autem prætereundum
Li. 9. c. 41.
non eſt, Purpuræ ſucco veteres coccum Plinio teſtante permiſcuiſſe: Quin & terrena mi-
Hyſginum quid.
ſcere coccoq; tinctum Tyrio tingere, vt fieret bis byſſinum. Inuenio & hunc colorẽ cocco & Purpura permixtum, hyſginum fuiſſe nuncupatum. Rubiæ colorem Garanciã vul-
Rubia color.
gus infectorum vocat, quem tanto in pretio eſſe ſcribit Iul. Cæſar Scaliger, vt & nunc re-
Ex Sandice pretioſus color Purpureus.
gium colorem multi nominent, & celebratus ſit à principe poetarum ſub Hiberæ ferruginis commendatione, inter colores militares. Superius diximus quàm pretioſa Purpura apud Indos fieret ex ſandice, ad cuius rei corroborationem cùm hîc potiùs illud erat dicendum, binas quas reperio, authoritates, quarum altera Hermolai eſt, altera Cælij, addu-

cere

A cere libuit. Sandix Indica, inquit ille, de qua in Aureliani Cæſaris vita legitur, pretioſas Purpuras feciſſe, aliud (quàm vermiculum dictum) tincturæ genus puto. Hic verò, Indicã Purpuram inquit, ex ſandice parari, prodit hiſtoria, tantæ verò creditur excellentiæ, vt illi appoſita alia quæuis, ſpecie cineris decolorari animaduertatur. Phyllanthion cognomento dyticon apud Democratum, berba ad Purpuram tingendam ſetis celebris, nec præterea qualis ſit monſtratur: In Theophraſto & Plinio legitur & phyllantes herba inter ſpinoſas, ſed mitior aculeis, & ab radice tantùm foliata. Ita lego apud Hermolaum. Video autem Thophraſtum chamæmeli genus, quod caule foliato ſit, anthemon phyllôdes appellare. Cælius inter amorges ſignificata (ita autem Græci amurcam dicunt, aliquandoq; etiam vini fæcem) ita quoque vocari ait herbam Purpuream veſtibus inficiendis, quæ inde dicantur amorginæ, quanquam, inquit, & prætenuis arundinaceæ paniculæ portio dicatur amorgi. Α᾽μόργινα, coloris eſt byſſini ſpecies ab Amorgûnte inſula. Α᾽μοργίς, Heſychio, Suidæ, ac potiſſimum Varrino, eſt καλάμη τις ἐξ ἧς ἔνδυμα γίνεται: ἢ ὕφασμα, ἢ χιτών. Αμόργινα, λεπτουφῆ ἐνδύματα. Αμόργινος, χιτωνίσκος, παρὰ τὴν ἀμοργὴν: id eſt, Amorgina tunica ſic dicitur ab amorga, quod genus eſt coloris, ſimilis byſſo. Significat &
B veſtem pretioſam. Αμοργίον, ὅμοιον βύσσῳ πολυτελές. λέγεται καὶ ἀμοργία θηλυκῶς. Αμοργία, καὶ ἀμόργη, καὶ ἀμοργίς, ἡ λινοκαλάμη. Α᾽μοργίς, τὴ καλάμη τῆς ἀνθήλης τὸ λεπτότατον μέρος. Hæc omnia illi, quibus etiam Suidas addit: Αμοργὶς, ſimile eſt lino ἀλεπίσῳ, id eſt, non decorticato. decorticare autem ipſum & parare (ad lanificium) ſolent. ἔςι δὲ σφόδρα λεπτὸν ὑπὸ (malim κατὰ) τὴν βύσσον, ἢ τὴν καρπάσον. Euſtathius etiam Α᾽μόργη exponit, àmurca olei, item Purpura ſecundum veteres. Ε᾽ςι δὲ καὶ χιτὼν ἀμοργινός. Αντιφάνης δέ φησιν ἐν Μηδείᾳ. Ἠ᾽ν χιτὼν ἀμόργινος. Pollux, & alibi: τὰ δὲ ἀμόργινα γίγνεσθαι μὲν τὰ ἄριςα ἐν τῇ Α᾽μόργῳ: λίνα δ᾽ ἂν καὶ ταῦτα εἶναι λέγοιτο. ὁ δὲ ἀμόργινος χιτὼν, καὶ μόργις ἐκαλεῖτο. Ex his apparet amorgen nihil aliud quàm lini genus fuiſſe, ſed ſubtilius, & quoniam fortè Purpureo colore tingebatur, (ſicut & ſericum & byſſus, aliaq; tenuiſſima lini genera & vellera præſtantiora, vt Mileſia) amorgen Purpuram, & amorgina Purpurea, aliquos interpretatos eſſe: ſed ineptè: (vt & Heſychius byſſinum Purpureum) poterat enim etiam alio colore tingi. Itaq; non rectè Cælius, & ſine authore dixit, amorgen herbam Purpuream veſtibus inficiendis aptam fuiſſe. Quare Zoographus amorgen dictam ſuſpicatur per metatheſin ab Hebraico Argaman, quod eſt Purpura, vel ſericum
C Purpura tinctum. De hac etiam hæc Plinij verba accipienda exiſtimat: Lini quartum genus Orchomenium appellant, fit è paluſtri velut arundine, duntaxat panicula eius. Clemens in Pędagogo contra luxum muliebris veſtitus & Purpuræ vſum: Οὐκ ἔτι τὰς ὀθόνας τὰς ἀπὸ Α᾽ιγύπτου, ἀλλὰς δέ τινας ἐκ τῆς Εβραίων καὶ Κιλίκων ἐκπορίζομεναι γῆς τὰ δὲ ἀμόργινα, καὶ βύσσινα ... τῆς τρυφῆς καὶ τὴν ὀνομασίαν. De byſſo plura dicemus in Pinna: hîc paucula addã, ex Strabone: Ex lana arboribus quibuſdam innaſcenti apud Indos Nearchus ait texi ſindones ſubtiles, σινδόνας ... & Macedones ea pro tomento vſos, (ἀντὶ ... αὐτοῖ. (malim αὐτῷ, ſcilicet τῷ ἐρίῳ) χρῆσθαι, καὶ τοῖς σάγμασι ...) Eſſe autem huiuſmodi etiam ſerica, byſſo ex quibuſdam corticibus excarminata, ἐκ τινων φλοιῶν ξαινομένης βύσσου. tanquam ſerica, lintea è byſſo ceu materia & lana fiant. De anchuſa ſcribit Nicol. Myrepſus: Coria alba vt Purpuræ inſtar tingantur, anchuſæ radicem aceto irrigata illine. Idem in fine remediorum ad dyſenteriam, anchuſam eſſe ſcribit herbam quandam tingentem τὰ ἀληθινὰ κήρια, neſcio quo ſenſu, niſi legas ὡς ἀληθινὰ κογχύλια, id eſt, vt veri murices. Dioſcorides quoque anchuſæ radicem ſanguineo colore inficere manus ſcribit, quod mulierculis non ignotum: quę eo
D ſucco tanquam purpuriſſo malas, quò rubicundæ fiant, inficiunt. Hyſge, Υ᾽σγη Suidæ quędam herba eſt & ὑσγινοβαφὴς χιτὼν, tunica hyſge (vel hyſgino colore) tincta, dicuntur & in neutro plurali numero ὑσγινοβαφῆ (ſupple ἱμάτια) ita ille, apud quem ὕσγινος (malim ὕσγινον, quamuis litterarum ordo repugnet) tincturę genus eſt.

Τὰ κοκκοιο βαφέντα, καὶ ὑσγίνοιο θέριςρα,

Verſus authoris innominati, Videntur autem hyſginus & coccinus cognati colores eſſe nomine etiam congruente. Nam Pauſanias in Phocicis author eſt, fruticem, quem Iones & Gręci coccum appellant, Galatas qui ſuper Phrygiam incolunt, lingua vernacula hys nominare. Galli quidem Europæi hodieq; ilicem aquifoliam hus vel vt ipſi ſcribũt, hous appellant: frutex autem cocci ilex aquifolia pumila quadam eſt. Υ᾽σγινον, Heſychius & Varinus exponunt βάμματι. In quorum vulgatis lexicis hoc nomen non rectè oxytonum ſcribitur. Meminit huius dictionis etiam Plinius, dum ait, in vigeſimoprimo: Hya-

cinthus

Phyllãthion dyticon herba ignoratur.

Phyllantes herba.

Amorge. & Αμόργινα quis color.

Amorgina tunica.

Celij Rhod. error.

Li. 2. c. 10.

Lib. 15. Geog.

Radicis anchuſæ vſus.

Hyſge.

Hus Gallis ilex Aquifolia.

cinthus in Gallia eximiè prouenit: hoc ibi pro cocco hyſginum tingitur: Et in trigeſimo E
quinto Purpuriſſum Puteolanum, inquit, potius laudatur quàm Tyrium, aut Getulicum, vel laconicum, vnde pretioſiſſimæ Purpuræ. Cauſa eſt quòd hyſgino maximè inficitur, rubiamq́; cogitur ſorbere. Hyſge igitur herba eadem, quæ hyacinthus videtur: ex hyacin-
Sat.pr. tho autem non cocci ſed ſui coloris veſtes tinctas opinor. Perſius.

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna eſt,

vbi quidam legunt lumbos & ianthina læna eſt, id eſt, violacei coloris. Bayſius ex Nonio
Ferrugo. ferrugineum, ait eſſe colorem ferro ardenti haud abſimilem, vt quidam (inquit) putauere;
Hyacinthina. qui & hyacinthinus ex Virgilio: ait enim ferrugineos hyacinthos. Et alibi: Hyacinthina, inquit, dicuntur veſtimenta, quæ cum eius floris colore certant, vel etiam eiuſdem nominis lapide. Antonius Thyleſius, in hyacinthino colore Purpuram lucere ſubnigram affirmat. Hyſginum inquit idem Bayſius, planta eſt colore flaua & inde ὑσγινοβαφῆ dicta, quæ ab ea planta tincta ſunt, τὰ ὑπὸ αὐτοῦ βιβαμμίνα. Hoc legiſſe memini in ſcholijs in Nicandrum, ſi tibi probatur author. Hyſgini etiam mentionem Vitruuius in octauo facit.
Hyacinthinus color. Ruellius verò hyacinthinum colorem non tantùm ex propriè dicto hyacintho, vt ferè creditur: ſed è viola quoq; quæ ſylueſtris dicitur hyacinthus, traxiſſe nomen Plinio videri F
putat; niſi quis, inquit, ianthinum malit, quàm hyacinthum legere. Atque hæc de plantis, quibuſcum Purpura fiebat. Inuenio præterea animal. Rondeletius enim quartam vrticæ ſpeciem deſcribens: Ex interioribus eius partibus (inquit) filum longum deducitur Pur-
Vrtica animal Purpureo filo. pureo colore tam iucundo, tamq́; florido infectum, vt cum pretioſo illo Purpuræ ſucco certet. Veriſimile eſt hanc vrticam Purpuræ adhærentem (teſtis enim alienis adnaſcitur, & maximè Purpuris) à cane Herculis demorſam fuiſſe, &c.

INVENTIO.

Hercules inuentor ſecundum Tyrios. PVRPVRA quo pacto & quando ſit inuenta, eſt legere apud Nonnum in quadrageſimo, & in onomaſtico Pollucis libro de verbis idoneis ad Cōmodum primo, qui inquit: Tyrij ferunt captum amore Herculem cuiuſdam nymphæ indigenæ, cui nomen Tyros, ſequebaturq́; eum canis, qui irreptantem ſcopulis Purpuram conſpicatus, perefa caruncula, ſua ſibi labra cruore puniceo infecit. Cùm igitur ad puellam adiſſet Hercu- G
les, delectata illa inſueta tinctura, affirmauit ſibi cum illo nihil fore, niſi ad ſe veſtem adferret, etiam canis illius labris ſplendidiorem. Quocirca Hercules iuuenta animante, collectoq; ſanguine, munus puellæ detulit primus vt Tyrij dictitant, punicæ infecturæ author. Sed quid ſi fabuloſam hanc inuentionem eſſe dicamus? nam Georgius Cedrenus in com-
Hercules philoſophus. pendio hiſtoriarum nymphæ nulla facta mentione, etiam Herculem Purpuræ inuentorem, philoſophum fuiſſe ſcribit his verbis. Inferioribus temporibus (poſt regnantem Mercurium in Aegypto) Phœnice regnante. Hercules fuit philoſophus cognomento Tyrius. Is Purpuram inuenit. Cùm enim in eam Tyri partem adſcendiſſet quæ ad mare pertinet, paſtoris canem vidit Concham vorare: paſtorem à cane ſanguinem emitti putantem, lana ab oue accepta, quod ex ore canis defluebat, abſtergere. At Hercules qui rem obſeruaret, tincturam eius lanæ egregiam cum admiratione vidit: animaduerſoq; liquorem eum ex Concha iſta fluxiſſe, lanam iſtam magni doni loco ad regem Tyri Phœnicem attulit. Is
Phœnix primus Purpura vſus. ſpectaculo tincturæ iſtius attonitus, iuſſit hoc modo lanam tingi, atque ex ea ſibi regiam veſtem parari: qua primus hominum indutus, omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorum tincturam ignorauerant homines. H

DENOMINATA.

Πορφυροβάφος. Πορφυροβάφος Græcis dicitur, qui Purpuræ liquore veſtes tingit, in qua ſignificatione ex Alexandro Aphrodiſeo affertur etiā πορφυρεὺς, quæ tamen vox potiùs ſignificat eum qui Purpuras venatur, à verbo πορφυρεύω, id eſt, Purpuras venor. Hyceſius Purpurarum venatores vocauit πορφυρευταίς: quam quoq; dictionē ab eodē verbo formari non
πορφυρόπωλης. dubitarim, quādo πορφυρευταί & πορφυρευτικὴ τέχνη apud authores legĩtur. Πορφυρόπωλης eſt negociator Purpurarius. πορφυρόπωλις quidē fœminũ pro muliere Purpuras vēdēte apud Suidā legitur, ideſt lanas vel veſtes Purpureas ἢ τὰ πορφυρᾶ (ſubaudi ἱμάτια vel ἐνδύματα) πωλοῦσα,

Digitized by Google

τωλῦσα. Πορφύρειος apud eundem Suidam idem eſt etiam, vt πορφύρειος ἐσθὴς. πορφυροειδὴς, Purpuræ ſpeciem gerens, Purpureo colori ſimilis. Euripides πορφυροειδέα δι᾽ ἅλα, per mare nigricans in modo Purpuræ. Φορφυροκαυλος, qui Purpureo caule eſt. Πορφυρομιγὴς, Purpuræ permixtus, Polluci de veſtium generibus, πορφυρομιγὴς ἐσθὴς καὶ χλαμὺς eſt non ἡ ὁλοπόρφυρος πορφύρα, ſed quæ τὴ ἐξ ἴσμη φαιὰ οὖσα καταρχὰς μέμικτο. Πορφυρανθὴς, qui Purpureo flore eſt. Ακροπόρφυρος, in extremitate, vel in ſummitate Purpuram habens, vel in extremitatibus, & lumbis: vt veſtimenta quorum fimbriæ, & lumbi ſunt Pur-

Πορφυρομιγὴς.

Li.7.c.13.

Ακροπόρφυρος.

A puꝛei. Απορφυρος, nulla Purpura inſignis, Purpura non amictus, vt Plutarcho ἡ γυνὴ ἄχρυσος καὶ ἀπόρφυρος καὶ ἀφελὴς φάρεσι. cui apud eundem in ſympoſ. ſexto opponitur ἡ χρυσοφοροῦσα καὶ πορφύραι. Ex eodem ἀπόρφυρον ἱμάτιον, eſt veſtis, quæ Purpureo colore non tincta eſt; vel toga ſine Purpureo clauo, veſtis cui ora Purpurea non eſt addita. Διαπόρφυρος, ex quo aliquid Purpurei coloris pellucet: Quem aliquid Purpurei coloris velut intercipit. Barbarus tamen vertit Purpureus in hoc loco Dioſcoridis, ἐκ τοῦ ὑπολεύκου διαπόρφυρον. ex albicante Purpureum. Εμπόρφυρος oppoſitum τῷ ἀπόρφυρος, & ſignificans, vel Indutus Purpura, vel imbutus Purpureo colore, Purpureus. Budæus interpretatur non ſolùm Purpureus, ſed etiam in Purpuram vergens, in purpureum colorem inclinans, apud Dioſcoridem. Επιπόρφυρος, Accedens ad Purpuram, vt Gaza vertit apud Theophraſtum. Περιπόρφυρος, Purpura amictus, prætextatus. Plutarchus: Publicola, ὁμήρους ἔδωκαν ἐξ εὐπατριδῶν περιπορφύρους δέκα: obſides dederunt ex genere patritio prætextatos decem. Et περιπόρφυρος ἐσθὴς, prætexta veſtis: itidemq; περιπόρφυρος τήβεννος apud

Απόρφυρος

Διαπόρφυρος.

Εμπόρφυρος.

Περιπόρφυρος.

B Plutarchum, quod Romuli geſtamen fuiſſe dicit. Sæpe ſine adiectione, ἡ περιπόρφυρος, ſubaudiendo ἐσθὴς, vel τήβεννος. Athenæus in decimoquarto de cenſoribus Romanis, τὴν περιπόρφυρον ἐνδεδυκότες. Plutarchus in problemat. Rom. διὰ τί περιπόρφυρον ὁ δήμαρχος οὐ φορεῖ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων φορούντων. Sic apud Liuium, Prætextis Purpura togis vti: & frequenter, Prætexta inſignis, Υποπόρφυρος, aliquatenus Purpureum colorem referens, leuiter purpureus. Πορφυρόεις purpureus, purpuram referens. Πορφύρεος, & πορφυροῦς per contractionem, Purpureus, ſeu color purpuram referens. Grammatici Græci poetarum interpretes aliquando nigrum, vel nigro propinquum interpretantur. Zoographus allatis hiſce veterum authoritatibus: Pretioſus ille flos nigrantis roſæ colore ſublucens, Plinius de Purpura. *Viola ſublucet Purpura nigra*. Virgilius de amello flore. Conchylijs virus graue in fuſco, (aliàs fuco, quod præfert) color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari, Plinius. hiſce inquam authoritatibus, & vt grammatici ſentiunt, eſſe ait colorem purpureum nigrum rubore quodam admiſto. Nos ſuprà multiplicem purpuræ, ſeu purpurei coloris differentiam ex authoribus oſtendimus, nam & ipſe in Conchis flos, in litore, & pelago variat, item in regionibus diuerſis, & tinctura apparatus, mixturæq; ratio varia eſt,

Υποπόρφυρος.

Πορφύρεος.

Purpureus color qualis.

C vt expoſuimus. Semper quidem rubri aliquid continet, ſiue id ſimplicius ſit, ſiue ad nigrum, aut violaceum, cæruleumuè inclinet. Purpureum, & phœniceum colorem hiſce verbis diſtinguit Goropius. Qui ſpadicem, quem Virgilius in equis probat, eundem cum phœniceo arbitrantur, à veritate longè diſcedunt: decepti videlicet hinc græco palmæ nomine, hinc Plinij authoritate, qui phœniceum, & purpureum diſtinxit colorem, florem viceſimo tertio viceſimi primi libri capite deſcribens. Quod ad arborem phœnicem, & eius ſpadicem attinet, ſtultum fuit ſinere ſe homonymia decipi: maximè cùm nuſquam legant ſpadicem colorem phœniceum vocari: & profectò egregiè riſiſſet Virgilius, ſi phœniceos equos ab ipſo demonſtrari tibi poſtulaſſes. Quid? an non phœnicopterus auis nomine ſuo, & rubris pennis ſatis oſtendit, quis ſit color phœniceus apud Græcos? Verum cùm purpureum colorem à rubro differre dicimus, phœnicei coloris nomen pro certa forma rubri coloris accipimus, qui nimirum in granatis interius ſpectatur. Plinius amethyſtinum, & violaceum colorem propriè purpureum dici oſtendit, licet & hoc nomen ad quemuis rubrum colorem diuagetur. Differunt igitur purpureus, & phœniceus, vti carbunculus, ſiue rubinus vulgò vocatus, & laudatiſſimus amethyſtus; ſiue vt roſa, & viola. Qua de reliquet

Lib. 12. Hierogl.

Purpureus à Phœniceo diſtinguitur

Phœnicis arboris color.

Phœniceus color an à Purpureo differat.

D eos plurimùm aberrare, qui phœniceum colorem non ſolùm cum purpureo confundunt, ſed inde etiam rubrum colorem dici ſcribunt, quia purpura primum in Phœnicia ſit inuenta. Hæc & plura ille. Purpureus quandoq; pro purpurato ponitur, atq; ita purpureos tyrannos dixit Horatius, purpureos reges Claudianus, purpureum ſcurram Iuuenalis: aliquando purpureus pro pulchro dicitur, vt ſuprà etiam dictum eſt. Virgilius:

Purpureus pro Purpurato.

Et pro Purpureo pœnas dat Scylla capillo.

pro pulchro li.1. Georg.

Martialis in octauo.

Hic

Hic ſtetit Arctoi formoſus puluere belli,
Purpureum fundens Cæſar ab ore iubar.

Annotauit & hanc ſignificationem Ant. Thyleſius his verbis: Rubrum colorem maximè indicat animalium ſanguis, & quo lana inficitur, coccus: oſtentat tamen hunc colorem præ cæteris rebus liquor Purpuræ: cuius adeo gratus eſt color, vt ſi quid paululum habeat ruboris, modò viſu ſit illud non iniucundum, Purpureum ſæpe dicatur, vt ſunt violæ, & varia florum genera, quin & candidus: is enim quoque oculos remoratur, à poetis vocatur nonnunquam Purpureus: nam & olores Purpureos dixit Horatius, & niuem ipſam purpuream Albinouanus. De purpureo colore, & verbo πορφυρῶναι erudita quædam depromit Scaliger. Varia in primis ſubſtantiua purpureo adiungi inuenio, vt in primis ſanguinem: nam Homerus πορφύρεον αἷμα dixit, notante Euſtathio, nec non Plinio, apud quem legimus: Tyrius (fucus, colorne priuatim dictus) nigricat aſpectu, ſanguinis concreti modo; vnde & Homero purpureus dicitur ſanguis. Multorum autem opinio fuit animam eſſe ſanguinem, ſiue (vt Empedocles arbitrabatur) in ſanguine. Hinc illud apud poetam. *Purpuream vomit ille animam.* Et, *Vitam cum ſanguine fudit.* Homerus, inquit Pierius Valerianus, eos qui valido aliquo vulnere (vt purpuras Conchas purpurarij vno ſaxi ictu colliduut,) perempti fuiſſent, purpurea morte ſublatos dicit. *Purpureos criſtis iuuenes* dixit Virgilius in nono. Sic in decimo *Purpureum pennis, & pacta coniugis oſtro*, nã rubris criſtis vtebantur antiqui, vt videre licet in nono vbi ait. *criſtaq; tegit galea aurea rubra*, & in duodecimo, *& rubra cornua criſtæ.* quas & puniceas nominat, vt: *aut punicea ſeptum formidine penna.* Narciſus etiam ipſi eſt purpureus, & dictamnum flore purpureo celebrat: item flores purpureos, ver, mare, lumen iuuentæ diuerſis in locis, item cothurnum in primo; amictum tertio, veſtem quarto, lumen ſexto, & Georgicorum ſecundo purpureas vites, ſui generis; tertio purpurea aulæa. *Et clarum veſtis ſplendorem Purpurai*, lego apud Lucretium per initia ſecundi: Πορφυρέη ἶριν dixit Homerus, Scholiaſtes ποικίλην, id eſt, variam interpretatur. Purpureum de mari, aut flumine aliquando pro cæruleo dici Grammatici annotant, & nos etiam ſuprà annotauimus: Virgilius in quarto Georgicorum.

In mare Purpureum violentior influit amnis.

Cicero in quarto Academicarum: Mare illud, quod Fauonio naſcente purpureum videtur, idem huic noſtrò videbitur. Purpura, inquit Pierius Valerianus, non niſi in imo reperitur pelago, vt tradit Apollonij Argonauticorum interpres, qui verbũ πορφύρειν profundum eſſe interpretatur. hinc mare purpureum, pro profundum, poetæ ſæpius poſuere. κῦμα πορφύρεον apud Homerum, Euſtathius nigrum interpretatur, vt ſanguinem purpureum. colore enim ferè conueniunt, inquit, & purpureum ad nigredinem accedit: & verbum πορφύρειν, de quo plura mox, etiã de mari in vſu eſt. Epithetorum quæ poetæ mari tribuunt, quædam parti tantùm eius conueniunt: vt glaucum, vbi minimè profundũ eſt, & albam arenam apparentem habet: & canum, circa litus ſolùm. Nigrum autem mare, quod ſimpliciter eiuſmodi apparet, dicitur (nimirum quà profundum eſt) μέλας δέ γε πόντος, ὁ ἀκραέας τοιοῦτος. cæterùm, πορφύρεον καὶ κυάνεον, καὶ οἴνοπα, differentiæ ſunt nigredinis, & ſic & ἠεροειδὲς ὕδωρ cognominatur.) Cùm igitur mare nigrum purpureũ, aut alio ſimili (à colore) epitheto nominatur, quod partis eſt, ad totum refertur. Hæc Euſtathius. Sic & ἰοειδὴς mare dicitur. Idem aliqui quoq; πορφύρεον κῦμα, καὶ πορφύρεος θάνατος, à verbo πορφύρειν, quod nigrere, ſeu nigrare ſignificat, deducit. Homerus præterea ἅλα πορφυρέην dixit in Iliade, & Aratus in Phænomenis. Nam cùm ventus mare cęruleũ criſpicans niteſcere facit, purpurare vndas, dixit poeta Furius. Eleganter Cicero in ſecundo Academicorum. Quid mare, nonne cæruleum; aut eius vnda, cùm eſt pulſa remis, purpuraſcit? Ἁλιπόρφυρον Euſtathius interpretatur nigrum, & ſimile ἁλιπορφυρέῃ; vel marina purpura tinctum ἁλουργὸς, πορφυρῶν, Κίχλας (piſces) ἁλιοδίας dixit Numenius. Purpureum mortem Homerus in Iliade.

Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

Scholiaſtes interpretatur nigram, vel ſanguinariam, vel cruentam: aliqui violentam, & ſubitam. Heſychius: Πορφύρεος θάνατος, etiam exponit ὁμίλας, καὶ βαθυς, καὶ ταραχώδης, H
ſed βαθὺς, & ταραχώδης fortè ad mare poriùs, cui idem epitheton tribuitur, quàm mortem referri debent. Sed hic obiter Cælij Rhodigini lapſum detegam. Dignum ſcitu, inquit ille, de purpurario traditum infectore legimus, qui viſus fraude agere in tingendi ratione: cùm eo nomine, vt rum mos erat ad vltimum duceretur ſupplicium, locis etiamnum locum ſupereſſe arbitratus, ad Homericum illud potiſſimùm adiecit animum: τὸν δ᾽

Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

Ita

Digitized by Google

Margin notes:
Exercit. 325. 13. (E)
Anima in ſanguine.
Purpurea morte ſublati qui dicebantur. (F)
Mare cur dictũ Purpureum.
Maris epitheta. (G)
Purpurea mors qui dicatur.
Cælij Rhodigini lapſus. (H)

A Ita Cælius ex Euſtathij in Homeri Illiados E parecbolis: vnde & Varinus repetijt: poſtrema verba Græca ſic leguntur: Ἀπαγόμενος εἰς θάνατον κατ᾽ ἴδος προυκαλέσατο ποδῶν εἰς ἀνάπτυξιν δρᾶμα ἐκ τῶν Ὁμήρου, τὸ, τὸν δ᾽ ἔλλαβε, &c. ex quibus apparet, non ipſum purpurarium hoc aduerſus ſe carmen, ſed alios qui ſpectabāt, in illum protuliſſe. Πορφυρόχρων in eodem ſignificato, pro purpureo ſcilicet, ab Euſtathio dictum inuenio, & apud Dioſcoridem τῇ χροιᾷ πορφυρώτερον, de tertia ſpecie Alcyonij, de qua Galenus, πορφυρίζοι δὲ τῇ χροιᾷ. Cæterùm cùm & alia nomina dentur apud authores purpureum colorem ſignificantia, non erit præter ordinem ea hìc recenſere, Ἰοζίνος Varino & Heſychio exponitur πορφυρόζωνος. pūtarim ab ἴον, id eſt viola, cuius color quoq; purpureus nominatur, deductā eam vocem eſſe. Eiſdem Ἰωνὰ eſt πορφυρᾶ. Calaina fictilia vaſa Alexandriotica nominantur apud Galenum inter ea quæ pilos attenuant: interpres Latinus purpurea conuertit: & bene quidem. Nam & Plinius de Murrhinis ſcribens: In pretio eſt (inquit) varietas colorum, ſubinde circumagentibus ſe maculis in Purpuram candoremq; & tertiū ex vtroq; igneſcentem, velut per tranſitū coloris Purpura rubeſcente, aut lacte candeſcente. Sunt qui maximè in ijs laudent colorum repercuſſus, quales in cæleſti arcu ſpectantur: Hæc ille: Con-

Πορφυρόχρως.
Ἰοζίνος.
Calaina vaſa qua.
Lib. 1. de comp. med. ſec. loc. c. 5.
Lib. 37. cap. 2.

B uenit autem iridis etiam color, & coloris, ad ſolem variatio Purpuræ. Quærendum igitur an Murrhina Latinorum, eadem ſint Calainis Græcorum: quando aliud Græcum nomen eorum hactenus nemo oſtendit. Arrianus in nauigatione rubri maris, in Scythia (vel Synthia fortè à fluuio) iuxta id mare regione, lapidem Gallennum, γαλλιανόν, cum Sapphiro, nardo, &c. ad Minnagar metropolin Parthorum regi ſubditam, vehi tradit. Hunc quoq; purpureum quis non incongruè interpretetur. Καλαΐνοι, apud Heſychium ſunt, οἱ τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνες, καὶ πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα, & ſubiungit, ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ᾽ Αἰγυπτίοις χρῶμα καλάϊνον. Nos de oſtreis calainis vel callainis ſcribemus, quæ forſan vel purpurei coloris erant, vel ad Purpuram tingendam vtilia, vel ad vaſa aliqua conficienda: nam & Murrhina è Conchis fiebant: vt calainus color purpureus fit: nam Purpura alijs nominibus & Caltha & Calyx appellabatur. Reperio præterea apud eundem Heſychium & Varrinum pro καλλίανθη expoſitum πορφυρᾶ. Vbi fortè ſcribendum κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ: nam ita ſcriptum reperio ab Ammonio: Coloſſinus color deniq; idem eſt qui purpureus, quod ita comprobat doctiſſimus Cælius Calcagninus in Epiſtola ad Thomam Calcagninum nepotem. Cupis (inquit) ſcire à me quis ſit color coloſſinus: licet ego Coloſſeum

Myrrhina an eadem cum Calainis.
Coloſſinus color.
Li. 2. Epiſt. quæſt.

C magis legendum putem. nam Græci κολόσσινον dicunt; atq; ita in duodecimo Strabonis ſcriptum. Καὶ οἱ Κολοσσηνοὶ (oxytonum fortè ſcribi præſtaret) ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου χρώματος πλεῖστον προσοδεύοντες. à Coloſſis ſcilicet vrbe Troadis. Vnde & Coloſſenſes illi celebres diui Pauli epiſtolis. Tantum abeſt vt à Coloſſo Rhodio dicti ſint. Color autem is purpureus eſt, aut in purpureum declinans, nam cyclamini florem coloſſinum deſcribit in vigeſimo primo Plinius: & nos teſtes oculos habemus, hunc enim colorē in flore cyclamini nunc agnoſcimus. Quin & Dioſcorides eum ſic deſcribit: Κυκλάμινος φύλλα ἔχει πορφυρᾶ, ποικίλα, καυλὸν ἄφυλλον, καὶ ἄνθη ῥοδοειδῆ πορφυρίζοντα: ex quibus verba vltima, flores in modum roſæ purpureos ſignificant. Sed tempeſtiuum eſt reliqua Purpuræ denominata proſequi, Πορφυρίς, purpurea veſtis, vbi ſubaudiri poteſt ἐσθής. Xenophon in octauo Pædiæ, οὐδὲν φειδόμενος, οὔτε πορφυρίδων οὔτε ὀρφνίνων, οὔτε φοινικίδων, οὔτε χρυσοχάλκων ἱματίων. Sic & Πορφύρα vſurpatur: ac ſicut πόρφυρα βασίλειος dicit Herodianus, ſic idem eodem libro ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφυρίς, imperatoria Purpura ſuſcepit. Cōmodum videlicet in lucem editum. Πορφυρὶς item auis eſt, vt mox dicetur. Item inſulæ nomen apud Plinium, quam Niſyron antè dictam fuiſſe ait. Sic Euſta-

Cyclamini florum color.
Πορφυρίς.
Porphyris auis.

D thius eandem Niſyron nominatam fuiſſe ait πορφυρίδα, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρῶν. Idem tamen Plinius alibi & Cythera ait vocata fuiſſe πορφυρίδα, quæ Euſtathius quoq; πορφυροῦσαν nominata tradit διὰ τὸ κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρῶν. Πορφυρίτης, purpurans, πορφυρίτης λίθος Lapis in modū Purpuræ rubens. Cuius meminit Plinius dum ait: Rubet porphyrites in eadem Ægypto. ex eo candidis interuenientibus punctis leucoſticos nominatur. Eius fœmininum Πορφυρῖτις, nigricans in modum Purpuræ, purpuræ nigrantis ſpeciem gerens, vt prophyritis ficus apud eundem. Πορφυρίων, Latinis porphyrio. auia nomen apud Ariſtotelem & Plinium, & Athenæum, qui inter alia ex Ariſtotele tradit σχιδανόποδα αὐτὸν εἶναι, ἔχειν δὲ χρῶμα κυάνεον, σκέλη μακρὰ, ῥύγχος ἠρμένον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν, μέγεθος ἀλεκτρυόνος. Aitq; ibidem Callimachum in libro de auibus diſcrimen facere inter πορφυρίωνα & πορφυρίδα, vtpote qui ἴδια ἑκάτερον καταριθμεῖται. Euſtathius πορφυρίωνα nominatum ſcribit διὰ τὸ τοῦ ῥύγχους φοινικοῦ, à purpureo roſtri rubore. Plinius quoque teſtatur

Porphyrites lapis.
Li. 36. c. 7.
Lib. 15. cap. 18.
Porphyrio auis vnde dicta.
li. 10. c. 46.

roſtra eius & prælonga cruta rubere. Sed de hac aue plura in noſtrâ Ornithologiæ tertia E
parte. has in Syria gigni Cælius Rhodiginus tradit. Eſt & piſcis nomen πορφύριον apud Heſychium. Πορφύριον, τὸ, Ariſtoteli Purpuram paruulam ſignificat. Porphyrides ex

Porphyrides aues.

auium genere eſſe etiam Hermolaus annotat, aitq; à porphyrionibus eſſe diuerſas: ſicut ab vtroq; latiporphyrides, ſiue adiporphyrides, & latiporphytæ. Πορφυρβώιας, auis quædam exponitur in lexica veteri, ſed ſine authore, quodq; nomen ſuſpectum habet author theſauri linguæ Græcæ. Πορφύρω, purpureo colore perfundo, purpureo rubeoq; colore illuſtro. Nonnus, πορφύρων γείτονα πέτρην Ὄρθρος. vt & ipſa aurora ab eodem dicitur πορφύρων, purpureo rubere colore. Sæpius neutrali ſignificatione ponitur pro purpureo, id eſt, purpureo colore nigro vel rubeo, vt apud Columellam, purpurans viola, & viciſſim apud Plinium, purpura violacea. Et in Epigrammatum libro ſeptimo πορφύρων βότρυς,

Lib. 13. metam.

Purpurans racemus, ſeu purpureus. Sic Ouidius canit:

Sunt auro ſimiles longis in vitibus vuæ
Sunt & Purpureæ.

Vua Purpurea cur dicta.

Id autem plus eſt quàm pictæ, nam purpurans maturæ, vel maturitati proximæ: at cùm ſunt pictæ (quas & αἰόλλεσθαι dicit Heſiodus) οὓς πεπαίνεσθαι, id eſt, coctionis tantùm initium habent. F Πορφύρειν plerumq; autem de mari dicitur apud poëtas, cùm perturbatur, æſtuat, & tempeſtate ingruente nigreſcit, vt in ſecundo Epigrammatum. οὐδὲ θάλασσα πορφύρει, purpuraſcit & fluctuat: ſic Homerus

Iliad. 2.

Ὡς δ' ὅτε πορφύρῃ πέλαγος μέγα κύματι κωφῷ.

vbi Euſtathius exponit, μελαίνεται: addens eadem metaphora ab eodem poeta vſurpari τὸ καλχαίνειν, deriuatum à κάλχη, ſynonymo τῷ Πορφύρα. Sic & πορφύρεον κῦμα, quod nigricantis purpuræ ſpeciem gerit. Rurſum Epigrammatum libro ſecundo, paſſiua voce:

Εὔδια μὲν πόντος πορφύρεται.

placidè purpuraſcit, placidis fluctibus nigreſcit. Diuus Baſilius quoque in Hexamero dicit mare πορφύρουσαν χρόαν ἢ κυανῆν τοῖς ὁρῶσι προσβάλλειν. Sicut verò metaphoricè animus quoque dicitur κυμαίνειν, cùm concitatus, & perturbatus (vt & latinè fluctuare, atq; æſtuare tranſlato verbo à mari.) ita quoque πορφύρειν ad hominis animam varijs cogitationibus, & curis turbatum, ac fluctuantem transfertur: aut profundiùs aliquid meditantem. nam & mare qua profundius eſt, nigrius apparet: & purpuræ Conchæ è pelago, id eſt, profundo, potiſſimùm petuntur. Fortè, & quia purpura ad ſolem diuerſos colores reddit, G de animo quoq; diuerſa conſilia agitante, & mutante ſubitò, vt purpura ſi ad ſolem celeriùs moueatur, πορφύρειν verbum in vſu eſt. Ergo & variè & profundè & anxiè, & aliquando malignè cogitare ſignificat. De tã varijs huius verbi ſignificationibus audi Heſychium:

Mare vbi nigrius.

Πορφυρει, ταράττεται, φροντίζει, μελανίζει, μελαίνεται, Πορφυρίζει, ταράττει, μερμηρᾷ, καχοντίζει. Πορφύρεται; διακλυζεται. Πορφύρειν, inquit Euſtathius, de mari dicitur, & ad animum transfertur, τὸ ἐν βάθει διανοεῖσθαι, καὶ οἷον κυμαίνεσθαι λογισμοῖς, vt in illo Homeri, κραδίη δέ οἱ πόρφυρε. Κάλχη quoque purpuram ſignificat, & verbum καλχαίνειν idem quod πορφύρειν, ταράσσειν, στένειν, φροντίζειν, ἄχθεσθαι, κυκᾶν, ἐκ βυθοῦ ταράσσεσθαι. Sic enim Heſychius interpretatur. Καλχαίνειν Scholiaſti Nicandri etiam eſt, τὸ πορφύρειν. Eſt quando Πορφύρειν ſimpliciter de motu maris, etiam placidiore ponitur. Ad πορφύρειν verbum & ſono, & ſignificatione accedit μορμύρειν. Varrino μορμύρουσα θάλασσα eſt ταρασσομένη καὶ κινουμένη φοβερῶς. Theophraſtus citante Scaligero ait: Πορφυρεῖται ἡ θάλασσα, ὅταν τὰ κύματα μετεωριζόμενα σκιασθῇ. Sic Plinius ait purpuram irati maris faciem referre. Πορφυρίεσαν Apollonij Argonauticorum interpretes profundum eſſe interpretatur: vnde & purpureum mare dictum, vt ſuprà dictum eſt fuſiùs. Πορφύρειν, purpuro, H idem cum πορφύρειν, ſeu purpureo colore rubeo: Nonnus πορφύρεον ἠώς, purpureo fulgore rubebat: Sic & Ouidius, purpuream auroram dicit, & Virgilius purpureum lumen ætheris. Aliàs & ῥοδοδάκτυλος ἠώς dicitur à roſeo rubore, quam Seneca purpureum ruborem appellat. Rurſum Ouidius

Iliad. A. Κάλχη.

Πορφυρίω.

Aurora cur purpureus rubor dictus à Seneca.

—— *Patefecit ab ortu*
Purpureas aurora fores. Et Virgilius.
—— *Quàm primum craſtina cælo*
Purpureis inuecta rotis aurora rubebit.
Item —— *Aethere ab alto*
Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

Igitur eodem modo πορφύρειν aurora à Nonno dicitur, quo ab Homero vocatur ῥοδοδάκτυλος.

A κτυλδες. Πορφυρίζω, purpuram colore refero, purpureum colorem repreſento, vel imitor; purpuro: vt Columella dicit purpurans viola. Dioſcorides de thymo, ἔχον ἐπὶ ἄκρων κεφαλια ἄνθη πορφυρίζοντα. Plinius de thymo nigricante dicit: Alterum genus nigrius, floriſq́; nigri. Idem enim teſtatur & purpuram nigricare, immo rubentem colorem purpuræ nigrante eſſe deteriorem. Ἐπιπορφυρίζω, ad purpuram accedo, ad purpuram inclino. Dioſcorides: ἔνιοι δὲ καὶ ὥσπερ δια μέσου ὂν τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζει. Ariſtot. καὶ γὰρ ταύτης τὸ μὲν ἄνθος ἐςὶ λευκὸν ἐπιπορφυρίζον, ὁ δὲ καρπὸς ξανθὸς. Ὑποπορφυρίζω, aliquatenus purpuro, paullulum refero purpuram. Πορφυρώματα Heſychius & Varinus exponunt, τῶν ταῖς θεαῖς τιθέντων χοίρων τὰ κρέα. Fortaſſis autem vaſa quædam & toreumata figlina purpurei coloris porphyromata fuerint: qualia fuiſſe murrhina, diximus. In his enim ceu pulchris & ſpecioſis, dijs aliquid offerri par erat. Sic aurea, argentea & ærea vaſa, Græci χρυσώματα, ἀργυρώματα & χαλκώματα vocant. Ὀςράκινα τορεύματα καὶ χαλκώματα Strabo dixit. Cardanus in ſexto de varietate rerum, purpurina (inquit, neſcio vnde vocabulum hoc mutuatus) coloris eſt fului, aurumq́; imitatur, ſi optima fuerit: hoc ſolo differt, quód non reſiſtit iniurijs cœli, nec diuturna admodum eſt, deinde compoſitionem eius oſtendit, ex plumbo albo argentoq́; viuo &c. Sed neque vocabulum hoc

B latinum eſt, aut purpureo colore quicquam conuenit. Πορφυρεῖον videtur accipere Strabo in decimoſexto pro officina purpuraria de Tyro ſcribens. Purpurariam autem officinam Plinius vocauit. Indicum (inquit) in dilucendo mixturam purpuræ cæruleiq́; mirabilē reddit: alterum genus eius eſt in purpurarijs officinis, innatans cortinis, & eſt purpuræ ſpuma. Idem Strabo in decimoſeptimo, eaſdem officinas vocauit πορφυροβαφεῖα, quo loco interpres tranſtulit purpurificia. Alioqui officinæ tinctoriæ à Græcis cōmuni nomine βαφεῖα dicuntur, & φαρμακοὺς, Varrone teſte. Δευσοποιὸς Heſychio tinctor eſt: nō quiuis tamen, vt videtur, ſed qui firmo, probo ac genuino colore tingit. Δεύω verbum idem eſt quod βρέχω. Propriè quidem δευσοποιὸς de purpura dicitur, cuius color ita firmus & germanus eſt, vt non facilè eluatur ac exoleſcat. Per metaphoram veró teſte Varino de alijs quoque coloribus & rebus alijs permanentibus & edurantibus dicitur δευσοποιὸν apud veteres, τὸ ἔμμονον καὶ πολυχρόνιον, vt Plato in decimo de rep. oſtendit. Ἀνὴρ πορφυρεὺς (inquit Aelianus) ὅταν θηράσῃ πορφύρας, οὐκ εἰς ἀνθρώπων τροφὴν, ἀλλ᾽ εἰς ἐρίων βαφὴν, εἰ μέλλει μένειν οἱ ἐκ τοῦ ζώου χροιὰ δευσοποιὸς καὶ δυσέκνιπτος, καὶ εἶναι ἴςαι τὴν βαφὴν

C ἐργάσασθαι γνησίαν, ἀλλ᾽ οὐ δεδολωμένην, μιᾷ λίθου καταφορᾷ διαφθείρει τὴν πορφύραν αὐτοῖς ὀςράκοις. id eſt, Purpurarius piſcator, ſi poſtquam purpuram non in hominum cibum, ſed ad tingendas lanas comprehenderit, inexhauſtum, conſtantem & genuinum velit fieri colorem, vno ſaxi ictu purpuram vnà cum teſta interimit. Purpurarius, ad purpuram pertinens, vt officina purpuraria, in qua purpura fit: piſcator purpurarius, pro quo Laurentius in Herodoto purpuratorem dixit: tinctor purpurarius, qui purpuras tingit. nam purpurarius abſolutè pro vtroq; accipi poteſt, & pro mercatore etiam qui veſtibus purpureis emendis, vendendis, negocietur Πορφυρεῖς & Πορφυροπῶλαι Polluci nominantur. Πορφυρεὺς Aeliano eſt, qui tingit. Hiceſius apud Athenæum chamis, inquit pro eſca vti τοὺς πορφυρευομένους, id eſt, piſcatores purpurarum. Purpuratus, purpura ornatus; vnde purpurati dicuntur ij, qui apud principes dignitate antecellunt. Cicero in primo Tuſculanarum: Iſtis quæſo (inquit) iſta horribilia minitare, purpuratis tuis. Liuius de primo bello Macedonico: Cū duce Athenagora vno ex purpuratis. Idem lib. 10. belli Punici: Sopatrum ex purpuratis & propinquis regis eſſe. Cicero in quarta in Catilinam, Gabinium appellauit purpuratū. De purpurata meretrice Babylone, vt in ſacris litteris nominatur, multa Cælius Rhodi-

D ginus. Purpuraſcere, purpureum fieri: Cicero in ſecundo Academicarum. Quid mare, nonne cæruleum? at eius vnda, cùm eſt pulſa remis, purpuraſcit? Πορφυρίων, Auis & piſcis nomen, vt ſuprà monuimus: cæterùm ita etiam homines vocatos reperio. Porphyrion, πορφυρίων, teſte Scholiaſte in tertium Argonauticorum Apollonij Siſyphi filius fuit, & fratrem habuit Almum nomine. Conſtat & inter gigantes præcipuè principatum obtinuiſſe Porphyrionem & Alcyonem. Πορφυρέων, veró vrbs eſt Phœniciæ, cuius gentile Porphyreonius, & Porphyreonites eſt apud Stephanum. Praſinus quoque auriga, ſeu equorum agitator temporibus Neronis celeberrimus, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Praſinus Purpurio dictus eſt: cuius etiam meminit Martialis hoc diſticho:

Nomen habet magni volucris tam parua gigantis,
Et nomen Praſinus Purpurionis habet.

Ἐπιπορφυρίζω.
Porphyromata.
Purpurina.
Πορφυρεῖον.
Purpuraria officina.
Πορφυροβαφεῖα.
Δευσοποιός.
Li. 16. de Anim. c. 1.
Purpurarius
Purpuratus.
Babylon purpurata meretrix.
Porphyrio homo.
Praſinus Purpurio.

Sic enim legit Iuſtus Lipſius, cuius doctiſſimi viri iudicium in emendandis ac dilucidandis authoribus ego maximi facio, & rectè quidem ſic legit, nam idem Martialis in decimo quarto eundem intelligit, dum canit: E

Grex purpureus.

Proficies nihil hoc, cædas licèt vſque flagello
Si tibi purpureo de grege currit equus.

appellat gregem purpureum, equos Porporionis qui velocitate præſtabant. Alia lectio habet *Et nomen Praſini Porphyrionis habet.*

Porphyrites lapis.

Porphyrite πορφυρίων Stephano eſt vrbs Arabiæ iuxtà Aegyptum. Porphyra inſcripta fabula Xenarchi comici, aut Timoclis comici (dubitatur enim de authore) citatur apud Athenæum, Saxa Lacedemonia & porphyretica nominat Lampridius in Heliogabalo. Porphyrites lapis, inquit Kiranides, notus eſt, maximè in Melancide regione. Chymiſtæ reſcrente Hermolao ætiden pro chryſolitho & porphyrite & chryſochromo cognomine Macedonico & polychromo accipiunt. Inuenio & apud Plinium in primo trigeſimiquinti, neſcio num de eodem lapide. Vt ouatus eſſet Numidicus lapis, vt purpura diſtingueretur Sinnadicus, qualiter illos naſci optarent deliciæ.

Li. 4. c. 36.

Porphyrus ſerpens.

Porphyrus, πόρφυρος Aeliano quidam ſerpens eſt Indicus, dodrantis magnitudine, colore accedente ad purpuræ ſaturatæ ſimilitudinem. capite verò pluſquam niueo, & lacte multò candidiore, locis, inquit, Indiæ calidiſſimis reperitur: ei mordendi idcirco poteſtas eſt nulla, quòd dentium expers ſit &c. F

Cete Porphyrium.

Ceti Porphyrij dicti ex Procopio ita meminit Cælius. Author Procopius eſt apud Byzantium Gotici belli temporibus cete (κῆτος, ſingulari numero) comparuiſſe magnitudinis miræ. Porphyrium (inquit) illi vocant. Id verò annis quinquaginta locis infeſtius circumiectis omnibus fuerat; nec ab Iuſtiniano, etiamſi percupido, vlla quiuerat ratione expugnari. Demum delphinos inſectatum auidè ac ita limo impactum explicari haud amplius eualuit. Sed accolis hinc indè accurrentibus, funium ac machinarum vi pertractum in ſiccum, cubitorum triginta menſum per longitudinem exceſſit, per latum verò decem.

Purpuriſsũ.

Li. 35. c. 6.

Purpuriſſum inter floridos colores enumeratur à Plinio, dum inquit. Sunt autem colores auſteri aut floridi. Vtrumq; natura aut miſtura euenit. Floridi ſunt quos dominus pingenti præſtat, minium, Armenium, cinnabaris, chryſocolla, Indicum, purpuriſſum. Cæteri auſteri.

Indicum & purpuriſſum quid differant.

Quo loco doctiſſimus Dalechampius hoc addidit ſcholiolum: Vt Indicum ſpuma eſt innatans cortinis, in quibus glaſtum coquitur pannis tingendis: ſic purpuriſſum ſpuma eſt collecta efferueſcente purpura, cùm ex ea tinctura conficitur. Loco purpuriſſi pictores nunc vtuntur lacca, mixta cum cæruleo. G

Purpuriſsũ vt fieret.

Quomodo verò purpuriſſum fieret eodem capite prope finem docet idem Plinius his verbis: E liquidis coloribus quos à dominis dari diximus, propter magnitudinem pretij, ante omnes eſt purpuriſſum è creta argentaria; cum purpuris pariter tingitur, bibitq; eum colorem celeriùs lanis. Præcipuum eſt primum, feruente aheno rudibus medicamentis inebriatũ. Proximum egeſto eo addita creta in ius idem. Et quoties id factum eſt, leuatur bonitas pro numero dilutiore ſanie. Quare Puteolanum potius laudatur quàm Tyrium aut Getulicum vel Laconicum, vnde pretioſiſſimę purpuræ. Cauſa eſt quod hyſgino maximè inficitur, rubiamque cogitur ſorbere.

Hyſginum quid.

(Hyſginum, inquit Dalechampius, tinctura eſt è cocco prius, deinde è purpura Tyria ſupra lib. 9. cap. 41. nunc tinctura è rubia cocci loco & purpura, vel purpuræ loco, hyſgino. Vitruuius lib. 7. cap. 14. Eſt autem hyſginum hoc arbuſcula quam cap. 18. lib. 16. vaccinium Plinius appellat, & cap. 26. lib. 21. falsò hyacinthum exponit, quia hyacinthũ Græcorum, Latini quidam vaccinium interpretarentur.

Megaleb.

Vulgus magaleb vocat. Ex huius arbuſculæ nigro fructu ſuccus exprimitur ad purpuream tincturam aptiſſimus. Virgilius ſcilicet ideo vaccinia nigra dixit, & interpres Nicandri φυτὸν εἶναι ξανθὸν τῷ χρώματι (nam tale lignum eſt) τὸ μέλαν (talis eſt fructus) πρὸς ἰοβαφῆ ἐπιτήδειος.) Viliſſimum à Canuſio. Pretium huic à ſingulis denarijs in libras ad triginta. Pingẽtes ſandyce ſublita mox ouo inducentes purpuriſſum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malunt, cæruleum ſublinunt, mox purpuriſſum ex ouo inducunt. Hucuſq; Plinius. Hodie pictores cæruleo ſublinunt, deinde laccam inducunt. H

Fucus quid.

Author libri de ſimplicibus medicamentis Galeno attributi, purpuriſſum, inquit, quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ ſunt quadratæ & puſillæ in modum teſſularum: quæ ab infectoribus tinguntur colore roſeo. tale eſt maximè Canuſinum, ſequens Puteolanum. Vires habet aliquantulum ſtypticas. Aliud verò meo iudicio fuit purpuriſſum, quo vtebantur mulieres ad labra & genas tingendas, cuius ſcilicet mentio fit apud Plautũ in Moſtelaria. Vnde.n. hocce conſtaret purpuriſſum ipſemet docet me Plautus in Truculento, rubricã id nominãs: nã cùm dixiſſet. Quia *Illas buccas tã bellè purpuraſſatas habes*; nõ multò pòſt ſubijcit: *Buccas rubrica, cretæ omne corpus intinxit tibi.*

MORALIA.

MORALIA.

A ASCANIVS Martinengus Brixianus in ſua gloſſa magna myſtica, purpuram Chriſti ſanguinis, & meriti præclarum exemplum ſtatuens: Ambroſius (inquit) hæc quoque doctiſſimè ſubdebat: Quid etiam purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum eſt igitur quod in regibus adoratur; aquarum eſt, ſpecies illa quæ fulget Et pòſt: Aureum etiam vellus aqua nutrit, & lanam in memorati ſpeciem metalli gignunt littora, cuius colorem nullus adhuc eorum, qui fucis diuerſis obducunt vellera, imitari potuit: adeò naturæ maritimæ gratiam humana implere neſcit induſtria. Scimus quia ſolicitudinem vellera ouium etiam minus pretioſa curentur, ſint licèt optima, nequaquam autem his fucis innaſcitur. Hic naturalis color eſt, quem nullus adhuc fucus æquauit, hoc quippe piſcis eſt vellus. Si igitur (inquit Martinengus) tan-B tum fulget, tantamque exiſtimationem nacta eſt purpura, regium indumentum, quod ſanguine conſperſum ſit exigui piſcis, qui purpura vocatur: quantum coruſcabit anima, quantumque ſuſpicienda erit, cùm ſanguine Chriſti ſit aſperſa & redempta? Purpura, Chriſtus eſt. Purpura profectò ſaxi vnius ictu collidenda eſt, vt ſanguis exterius emanet, quòd ſi ictu ſolo non eſt contrita, ſanguis in vniuerſum corpus diffuſum euaneſcit. Chriſtus ſaxo, id eſt, morte non naturali, ſed violenta concuſſus fuit, & dum voluntati patris obtemperat, in cruce vno ictu contritus, ſanguinem vniuerſum in redemptionem noſtram copioſiſſimè effudit. Sanguis enim tuus ornau te ius meas. Vt quid igitur animã tanto ſanguine emptam & inſignitam pollui permittimus? Sed animaduertendum, vt Ambroſius ſecundo loco purpuræ encomia celebrans aſſerebat, purpuram iacere vilem in ſaxis aſperis & cautibus; Vilis etiam apparuit purpura noſtra Chriſtus: Ego ſum vermis & non homo, inquit ipſe; non in mollitie vitæ, ſed in ærumnis perpetuis, quaſi ſaxum inter ſaxa. Hæc itaque Martinengus. Purpura & byſſus apud eundem Ambroſium in commentariorum libro octauo in caput decimum ſeptimum Lucæ ſignificant hæreticorum eloquentiam. C Nonne tibi videntur, inquit, in quadam purpura & byſſo ſtratis iacentes thoris, qui prouerbis fucata defendant, diuitibus abundare ſermonibus; cùm iactant dominico terram tremuiſſe ſub corpore, cælum tenebris obductum, excita verbo maria vel ſedata, verum tamen Dei filium denegantes? In enarratione verò Pſalmi centeſimi & decimi octaui, Eccleſia (inquit) ipſa tanquam benemerita regina Chriſti ſanguine coronatur, ſicut ſcriptum eſt. Et ornatus capitis tui ſicut purpura. Sanguis Chriſti purpura eſt, qui inficit ſanctorum animas non ſolùm colore reſplendens, ſed etiam poteſtate, quia reges facit & meliores reges quibus regnum donet æternum. Meritoque ad tantum Eccleſiæ decorem, cui Chriſti ſanguis irrutilat, Spiritus ſanctus inclamat; quàm pulchra & ſuauis facta es charitas in delitijs tuis. Diuus Bernardus libro de modo bene viuendi ita ait myſticè de purpura. Audi etiam rogo honeſta virgo quid ſponſus in laudibus Eccleſiæ dicat in canticis canticorum. Coma capitis tui, vt purpura regis iuncta canalibus eſſe memoratur. Purpura quippe per faſciculos in canalibus ligatur, ſuper quos dum aqua proijcitur, per canales ad vellem quæ ſupra eſt, currit, vt veſtis tingatur, & inde nomen accepit, vt tincta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia ſanctæ menti con-D gruunt. Comæ quippe capitis ſunt cogitationes mentis quę in canalibus ligantur, quia in ſcripturis diuinis ne inutiliter fluant, ſtringuntur. Cuſtodi ergo cor tuum & cætera. Purpura quæ ſanguine Conchyliorum conficitur, & ſanguineam ipſam præfert ſpeciem, non immerito ſacramentum dominicæ ſignificat paſſionis. Beda ad ea verba: Et mulier erat circumdata Purpura & Coccino. In Purpura (inquit) fucus ſimulati regiminis: in Coccino cruentus habitus impictaris demonſtratur. Et alibi ad hæc verba: Tabernaculum verò ita facies: decem cortinas de byſſo & hyacintho ac Purpura Coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies. Purpuram, quia colorem ſanguinis oſtendit, & vera quoque Purpura Conchyliorum ſanguine tingitur, deuota eorum corda deſignare, qui dicere cum Apoſtolo poſſunt: Ego non ſolùm alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus propter nomen Domini IESV: & cum Propheta Dauid: Quoniam propter te morte afficimur tota die æſtimati

Sanguinis Chriſti exemplum.
Hexam. lib. 5. c. 2.
Purpura eſt Chriſtus.
Hæreticorum eloquẽtia.
Purpura ſanguis Chriſti.
Serm. 29. de cogitat.
Sãcta mens.
Sacramentum dominicæ paſſionis.
Apoc. 17.
Exod. 26.

ſumus, vt oues occiſionis. Quid verò ſecundum Matthæum, chlamyde coccinea induitur (Chriſtus) à militibus, & ſecũdũ Iohannẽ, veſte purpurea circumdatur, myſticè ſignificet, ita expoſitũ inuenio ab Ambroſio: In altera deſignans martyrũ palmas; in altera regiæ poteſtatis inſignia, quòd caro eius fuſcum toto orbe terrarum ſanguinem eſſet ſuſceptura pro nobis & paſſio regnum patitura pro nobis. Sic ille, & mox. Deniq; ſecundum Marcum exuerunt eum purpura, quod nec myſterio vacat. Chriſtus enim aſcenſurus crucem, regalia veſtimenta depoſuit, vt ſcias quaſi hominem paſſum eſſe, non quaſi Deum, etſi vtrumque Chriſtus, quaſi hominem, tamen non quaſi Deum cruci eſſe ſuffixum: ſed milites non Iudæi ſciunt quo tempore qualia Chriſto veſtimenta conueniant. Iudicio enim in purpura quaſi victor aſſiſtit, ad paſſionem verò in ſuis veſtimentis quaſi reus humilis venit. E

Li. 10. comment. in Luc. cap. 23.

Chriſtus purpura indutus quid myſterij habeat.

HIEROGLYPHICA.

Homo maledicus.

MALEDICVM hominem, inquit Pierius Valerianus, probos improboſq; æquè carpentem ſignificare qui volunt, purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidẽ illi tam acuta & valida eſt, vt ea & conchulas & quaſcunq; ſui generis teſtas perforare poſſit: quæ cùm ita ſint omniuoræ, frequens illud in edaces dictum emanauit, Purpura voracior. Atque inde fortè prouerbium, quòd purpuræ plurimum per linguam eſcas inquirentem capiũtur. Et qui hominem qui de ganea pœnas dederit, ſignificare volunt, conchylium huiuſmodi naſſæ per linguam applicitum pingunt, ſiquidem eius captura in hunc ſæpius efficitur modum: paruæ denſæq; admodum naſſæ ſtrombus piſcis includitur, huc auidiſſimè captat purpura, quem ſimul ac illuc occluſum olfecerit, inſerta per naſſæ iuncos lingua eum aſſequi contendit, dumq; ille volutatione luctatur, ea magis ac magis linguam protendit: accidit verò, vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eam extrahendi copia relinquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verùm hoc picturæ genus in huiuſmodi ſignificatum aliter etiam figuratur: Conchulam quippe pingunt, quæ purpuræ linguam morſu comprehenderit. Piſcatores ſiquidem cùm purpuram norint Concharum paſtionem auidiùs appetere, has in naſſas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad naſſas alligato: ſentiunt optatam eſcam purpuræ, porrectiſq; G intra naſſarum iuncos linguis, eas infeſtant: at illæ aculeo extimulatæ incolumitati ſuæ conſulturæ contrahunt ſeſe, corticibuſq; clauſis morſu perquam acri linguam infeſtam comprimũt, pertinaciſſimeq; detentam haudquaquam amittunt: atque ita pendentes ſuæ captæ auiditate purpuræ tolluntur. Hominẽ verò vno interemptũ ictu oſtendere qui volunt, purpuram ſaxo eliſam pingunt: ſiquidem infectores aiunt, quas purpuras in artis ſuæ vſum parant, ſaxo vno ictu collidendas, vnde ſubitarius ille ſanguis ad tincturã optimus emanat: quod ſi ictu ſefellerit, neque purpura ſtatim exanimata fuerit, fruſtra repeti, quia præ dolore ſanguis in vniuerſum corpus diffuſus euaneſcat. Hinc aiunt Homerum totiens de ijs qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, purpurea eos morte peremptos dicere: quem imitatus Maro, nunc Purpuream vomit ille animam, nunc quid eiuſmodi ſæpe protulerit, quamuis ad ſanguinem, in quo anima ſedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo ſatis in accipitris commentatio dictus. Sunt qui ſeceſſum per purpuram oſtendant, propterea quòd purpura non niſi in imo reperiatur pelago: vnde verbum apud Apolloniũ Argonauticon primo, πορφύρειν quod purpuraſcere dicere poſſumus, vbi profundum eſſe interpres exponit, ea quam memorauimus purpuræ natura repetita. Hinc mare H purpureum, pro profundum ſæpius poſuere. Huc vſque Pierius.

De gula mulctati.

Vno exanimati ictu typus.

Seceſſus.

EPITHETA.

A colore. Conchylis cur dicta.

EPITHETA purpuræ ab authoribus attributa ad colorem, tincturamuè non ad ipſum animal pertinere videntur. Conchylis dicitur Tibullo, quia ſanguine Conchyliorum inficiebantur lanæ:

Tincta teget roſeo Conchylis purpura fuco.

Virgilius rubram dixit, item Auſonius; Boetius rubentem, Mantuanus ſanguinolentam, Scaliger nigram, Iuuenalis ardentem, nimirum à fulgore, vnde Pamphilus ſanguineam,

& igneam

& igneam dixit Flaccus, rutilantem Martianus Capella, fulgidam Strozius, Ouidius fulgentem, Petrarcha ſplendidam, Thomas Radiuus vernantem, Pontanus vagam. Vocatur A præterea pura, vt Scaligero, delicata Martiali, læta Statio, grata Politiano & Pontano, cui etiam noua dicitur, Claudiano nobilis, Pamphilo pretioſa, Thomæ Radiuo regalis, Marullo conſularis, Virgilio, Statio, Pontano picta. A loco Martialis Coam, Horatius Laconicam, (item Statius, & Strozius quibus Oebalis, id eſt, Laconica nuncupatur) Lucretius, Virgilius, & Auſonius Melibeam, Mantuanus Romanam, Sidoniamq; : qui præterea longam dixit, nimirum à veſte, vnde mollis dicitur Pontano, Crottæ, ſacra Auſonio & Strozio, libata Martiali, Prudentio ſupplex. Dicitur denique ipſa purpura dibapha, id eſt, bis tincta.

A loco.

A veſte.

PROVERBIA.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt, *Simia purpurata.* In varios vſus poteſt adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui tametſi magnifico cultu ſint ornati, tamen cuiuſmodi ſint, ex B ipſo vultu moribuſque cognoſcitur: vel in hos quibus dignitas indecora additur: vel quotiens rei per ſe fœdæ, aſcititia peregrinaque ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quàm ſimia veſtita purpurea veſte? Atque id tamen non raro fieri videmus apud iſtos, qui ſimias habent in delitijs, vt quàm maximè poſſunt, ad humanum morem ornent ac veſtiant, aliquotiens & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallant, proque homine ſalutetur ſimia, aut ſi deprehenſus fuerit fucus, res magis fit ridicula. Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, i. *Purpura ad Purpuram dijudicanda eſt.* Certiſſimum iudicium ex collatione naſcitur. Vnde emptores mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti quotiens negabimus inſcitiam, aut inſcitiam indoctorum plenè deprehendi, niſi cum eloquentium & eruditorum ſcriptis conferantur. Etenim ſi vel Saluſtium conferas cum Cicerone, iam velut obmuteſcit ille alioqui per ſe diſertiſſimus. Refertur adagium à Phœbammone Sophiſta in commentario de figuris rhetoricis. Meminit & Iſocrates in Oratione Panathenaica, ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδεικνύντες. i. Sed quemadmodum purpuram & aurum conſideramus ac probamus, purpuram cum C Purpura conferentes. Haud arbitramur prorſus, inquit adagiorum author, ἀπροσδιόνυσον fore, ſi de conferenda Purpura locum huc aſcripſerimus ex Aureliano Flauij Vopiſci. Meminiſtis, inquit, fuiſſe in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum, laneſtre: ad quod cùm matronæ, atque ipſe Aurelianus & Probus & proximè Diocletianus miſſis diligentiſſimis confectoribus, requiſiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim Sandyx Indica talem purpuram facere ſi curetur. Alluſit huc Quintilianus lib. 12. de generibus dicendi, agens de dictione, quæ, quòd mediocris eſt, per ſe habet admirationem, ſed ad motis ijs quæ ſunt eximia, deſinit eſſe admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile eſt, ſed euaneſcunt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at ſi contuleris, etiam lacernæ conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Hæc ille: Athenæus lib. 3. dipnoſophiſtarum ex Apollodoro huiuſmodi quoddam refert prouerbium, λιχνοτέρα τῆς πορφύρας, id eſt, *edacior a purpura*, idque ductum exiſtimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad ſeſe rapit, ſuoq; colo- D re res vicinas inficit, additq; lucem: vel ab animante ipſo quod quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat, de cuius voracitate Plinius: lingua (inquit) purpuræ longitudine digitali, quæ paſcitur deuorando reliqua Conchylia: tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in ſuum compendium vertunt. Fortaſſe duriùs, ſed non ineleganter accommodabitur, inquit, idem author, ad reges δημοβόρους, aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiſcum ſuum: & quocunq; ſe conferunt, abradunt aliquid. Sic ille. Sed λίχνος Græcis non tam voracem & multi cibi hominem aut helluonem: quam exquiſiti delicatiq; liguritorem & catillonem ſignificare videtur; quod non animaduertit ille. Βάμμα Σαρδωνικόν, id eſt, *tinctura Sardonica*, de colore præcellenti dicebatur, præcipuè purpuræ, per iocum autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas ſanguine tingitur. Sardo enim inſula ingens eſt oppoſita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatiſſimæq; fiebant: Ariſtophanes in Pace. Ἣν ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα Σαρδωνικόν, id eſt, quam ille prædicat coloris eſſe Sardianici. Idem in Acharnenſibus: Ἵνα

Simia purpurata.

Purpura ad purpuram dijudicanda.

Purpura vorator.

Edaciora Purpuris.

λίχνος quid.

Tinctura Sardonica.

μὴ σοι

μή σε βάψω βάμμα Σαρδωνιακόν, id eſt, ne te linam colore Sardoniaco. Ita enim citat E
Adagiorum author, ſed Zographus pro σαρδωνιακόν, vt in contextu Acharnenſium legitur, reponit Σαρδιανικόν, vt Scholiaſtes & Suidas rectè legunt. Sic etiam carmen melius conſtabit, inquit, & ſimiliter in Pace, (vbi & in textu & in ſcholijs Σαρδιανικόν rectè ſcribitur.) à Sardibus quidem Lydiæ, Sardianus deriuatur, pro ciue: & Sardianicum, poſſeſſiuum, authore Stephano ab inſula autem, quæ Græcis Σαρδώ, Latinis Sardinia dicitur, Sardonius, Sardous, & Sardonicus probè deriuātur apud eundē Stephanum: ſed horum nihil apud Ariſtophanem legi poteſt, cùm verſus quinque ſyllabarum dictionem poſtulent. Quamobrem author adagiorum Σαρδωνικόν, nec Σαρδωνικόν rectè legit: quanquam Suidas quoq; Σαρδώ, habet βάμμα Σαρδωνικόν. Ariſtophanis Scholiaſtes Sardinacam interpretatur rubram vel puniceam. Σαρδώ (inquit) inſula vna è ſeptem. ſtadijs LX. diſtat à Corſica. In ea purpuræ fiunt διάφοροι καὶ ὀξύταται, id eſt, excellentes (non variæ, vt adagiorum author vertit,) & præcipui fulgoris. Vel (Sardiniacam dixit) quia in Sardo Lydiæ (ἐν τῇ Σαρδῷ τῆς Λυδίας, non rectè: Σάρδεις enim plurali nomine fœminino vrbs Lydiæ dicitur, non Σαρδώ.) dicendum igitur εἰς τὰς Σάρδεις, id eſt, Sardibus. Sic & Heſychius: (διάφορα γάρ ἦν τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα) tincturæ rubicundæ fiunt. Inſinuat autem: niſi verum dicat, flagris ad ſanguinem vſque cæſum iri. In Veſpis etiam Scholiaſtes F
ſcribit Sardibus venundari ſolita fuiſſe veſtimenta Perſica. Chorus ruſticorũ in pace Ariſtophanis, inquit ſe malle domi delicijs ſuis ruralibus frui, quã in militia videre ταξίαρχον.

Ariſtophanes correctus.

Sardiniæ inſulæ deſcriptio.

> Τρεῖς λόφους ἔχοντα καὶ φοινικίδ' ὀξεῖαν πάνυ,
> Ἥν ἐκεῖνός φησιν εἶναι βάμμα Σαρδιανικόν.
> Ἢν δέ που δέῃ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
> Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα Κυζικηνικόν.
> Κᾆτα φεύγει πρῶτος ὥσπερ ξουθὸς ἱππαλεκτρυών.

Τοὺς λόφους σείων. vbi Scholiaſtes φοινικίδα interpretatur galeam puniceo colore tinctam: alij verò veſtimenta (περιβλήματα) coccinei coloris. talibus enim vtebantur in prælijs Lacedæmonij, ne ſanguinem fluentem viderent propter ſimilitudinem coloris: & ne vulnera eorum ab hoſtibus cognoſcerentur. Eximiæ autem ſunt (inquit) Sardianicæ & Cyzicenicæ tincturæ. Hic verò Cyzicenicæ tincturæ nomine cinędum denotat: εἰς κιναιδίαν διαβάλλεται, ὥστε μηδὲ τὰν ἀναγκαίαν κρατεῖν δύνασθαι. Suidas in φοινικίδα poetę cuiuſdam, fortè Ariſtophanis hos verſus citat. G

φοῖνιξ quid.

Cyzicenica tinctura.

> — Τί φειδόμεσθα τῶν λίθων ὦ δαίμονες,

Μὴ οὐ καταξαίνειν τὸν ἄνδρα τοῦτον εἰς φοινικίδα, ἀντὶ τοῦ μὴ οὐχὶ λίθοις αὐτὸν αἱμάσσειν, ὡς φοινικοῦν αὐτοῦ ποιῆσαι τὸ σῶμα. Τῷ δὲ καταξαίνειν ὡς ἐπὶ ἐρίων ἐχρήσατο; διὸ καὶ φοινικίδα εἶπεν ὡς ἐπὶ ἱματίου. Tinctura Cyzicenica, vt ſcribit author idem adagiorum, de decore non eluendum appellabatur apud Atticos, dicebaturq; in eos qui metu quippiam indecorè facerent. nam Cyziceni duobus nominibus notati ſunt, timiditatis & mollitiei. Recenſetur in Plutarchi collectaneis. Meminit & Heſychius, addens Cyzicenos ob mollitiem notatos, quòd Iones eſſent. Eadem ferè Ariſtophanis interpres. Stephanus addit eos fuiſſe graues Tyrrhenorum prædationibus: Hæc ille: non ſatis apertè. non enim de quouis dedecore non eluendo accipienda eſt Cyzicena tinctura; ſed de mollitie, & de præpoſtera Venere in primis, vt paulò antè ex Ariſtophanis ſcholiaſte citauimus: aut de eo forſaſſis ſcelere, quod Græci λεσβίζειν, λεσβιάζειν, ἢ φοινικίζειν dicunt: cuius teterrima libido & execrabilis furor, vt Lactantij verbis vtar, ne capiti quidē parcit, de quo plura leges in miſcellaneis Brodæi & in Chiliadibus eiuſdem authoris adagiorum, prouerbio Phicidiſſare, φικιδίζειν (quod corruptum eſt pro φοινικίζειν) Citatque etiam illud Suidæ. βάμμα H
Κυζικηνικόν, τὴν ἀκαθαρτον ἀσχημοσύνην Ἀττικοὶ λέγουσι: atq; ait Stephanum addere, Cyzicenos fuiſſe graues Tyrrhenorum deprædationibus. Zographo aliud Stephanus dicere videtur, in Cyzico vrbe Propontidis iuxta Cherroneſum. Inde (inquit Stephanus) fit Cyzicenus, poſſeſſiuum Cyzicenicus, quanquam gentili etiam pro poſſeſſiuo vtuntur aliqui: ſicut Τυῤῥηνοί, pro Τυῤῥηνικοί, οἱ χαλεποὶ διὰ τὸ λῄζεσθαι τοὺς Τυῤῥηνούς. videtur enim nō iam de Cyzicenis dicere, ſed ſimpliciter Thyrrhenos interpretari, infectos alijs, & prædones homines, &c. Solent autem (addit mox adagiorum author) tincturæ inſignes à locis habere cognōmen. Simili modo dictum eſt ἔμβαμμα Συρακούσιον, & βάμμα Σαρδονικόν. Ego verò Syracuſiam tincturam purpuramuè apud authores nullam laudari inuenio, & deceptus mihi videtur ille inde quod Heſychius ſcripſit: βάμμα (melius βάμμα) ὑδρεῦμα, καὶ τὸ ἔμβαμμα Συρακούσιον, (non Συρακούσιον.) quæ verba mox etiam ineptè in Bammatis Cyziceni mentione repetita ſunt. Embamma Græcis communiter intinctum

φικιδίζειν.

Embamma quid.

A tinctum ſignificat, hoc eſt, liquorem, in quem excitandi appetitus gratia edulia intinguntur: hunc ſua dialecto Syracuſani bamma nominant: nihil hoc ad purpuræ aut aliam vestium tincturam. Sed reliqua authoris adagiorum in huius prouerbij explicatione addamus, quoniam ad Purpuram faciunt. Eſt (inquit) æſtimatio rumorq; conſequens hominum vitam, velut tinctura quædam, vnde carbone notari dicuntur, qui damnantur, & notum eſt illud Ennianum apud A. Gellium: *Qua tincta malis, aut quæ bono dicto*. Addam quod eſt apud Herodotum: Quum Aethiopum rex conſpexiſſet à rege Perſarum miſſam veſtem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cùm ab Ichthyophagis didiciſſet: δολεροὺς μὲν ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα, id eſt, non ſolùm ait homines eſſe ſubdulos, ſed & veſtes illorum eſſe doloſas. Prouerbium perlegans vſurpari à Græcis animaduetto. *Extra leucoparyphus, intus verò holoporphyrus*, in eum, qui veſtibus quidem frugi vtatur, intus tamen, id eſt, animo, luxu diffluat. Sumptum id ex hiſtoria: cùm Antipatrum quidam laudibus efferret, quòd eſſet apprimè frugi, ac auſterus, & victu præparcus: Ἔξωθεν (inquit Alexander) Ἀντίπατρος λευκοπάρυφός ἐστι, τὰ δὲ ἔνδον ὁλοπόρφυρος. Tanquam euparyphus ex comœdia, ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας, Plutarchus in B Sympoſiacis prouerbiali figura dixit, hominem ſignificãs magnificè veſtitum, nam huiuſmodi finguntur in comædijs milites glorioſi: quorũ inſigne eſt chiamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: τὸν εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι.

Hominum vitam tinctura notati.

Lib. 4.

Extra leuceparyphus, intusq; holoporphyrus.

VSVS IN CIBIS.

QVANTVM ad purpurarũ vſum in cibis attinet, inquit Rondeletius, vniuersè ſcribit Galenus Purpuris, Oſtreis, deniq; oſtracodermis omnibus hoc eſſe commune, vt ſalſum in carne ſuccum contineant, qui aluum ſubducat, caro verò dura ſit: ſed hæc vnicuiq; magis minuſq; ineſt, qualitatis quantitatiſq; ratione. Sed in purpuris diuerſæ partes, diuerſam naturam habent. Athenæus ex Diphilo: Inter pinnas & buccina purpuræ mediæ ſunt naturæ, quarum tracheli multi ſunt ſucci, ori grati: reliquæ partes ſalſæ ſunt & dulces, facilè diſtribuuntur & humores corporis vitioſos ad iuſtã temperationẽ (ἐπίκρασιν) reducunt. Rurſus Athenæus ex Hiceſio. Copioſiùs alimur, maioriq; C cum voluptate veſcimur papauere purpuræ, quàm cæterorum (quàm buccinorum) magis tamen ſapit ſcillam, vt & Concha tota. Peculiare eſt his & Vnguibus, quod coctæ iuſculum ſpiſſant. Elixi quoq; ſeorſum purpurarum tracheli ventriculo malè affecto proſunt. Hactenus Rondeletius. VVottonus quoq; ex eodem Galeno, vt videtur, carnem purpurarum, ſicuti & cæterorum teſtatorũ, durã eſſe ſcribit, ac proinde iis exhiberi ſolere, quibus ex malorum ſuccorum copia cibus in ventriculo corrumpitur. Et harum quidem & buccinarum carnem duriorem eſſe quàm aliorum, ſuccumq; gignere craſſiorem, minus tamen glutinoſum tenacemq;: ſed in earum partibus diſcrimen eſſe. Quod collum namq; appellatur, præ duritie dentibus ægrè confici; parcioremq; ſuccum generare & ſtomacho gratum eſſe. Partes verò inferiores, & quæ μήκωνες, id eſt, papauera vocantur, molles eſſe ac facilius quam colla confici: aluum mouere & vrinam, ſudoreſq; ac ſaliuas ciere. Harum frequentiorem vſu choleram gigni. Purpuræ maiores, inquit Xenocrates, duriores ſunt, & earum coria mediocriter corrũpuntur: colla difficulter conficiuntur, ægrè ſecedunt, ęgreq; corrumpuntur. Aptæ ſtomacho, pauci humoris ſunt, vix mandendo diſſolutæ. fundum verò aut earum excrementum, facilè conficitur, facilè ſecedit, maiorem piſcis facultatem D affert, vrinam ciet, ſudorem mouet, ſputum creat. Si quis eo largiùs veſcatur, bilem nauſeamq; facit, & atri humoris copiam gignit: partes autem ad caudam pertinentes, aut extremitates earum, quæ eiuſdem ſunt generis quæ turbinatæ ſunt, omnium ſunt aptiſſimæ, earumq; vſus elixando & aſſando humorem ex ſe emittit ori gratum, ventriculo idoneũ, aluum ſubducentem, dulcium vrinarum motorem, parum tamen carnis facit ad Cochlearum proportionem. ſed & ori ſuauem odorem conciliat. Ad vini potum incommodæ. elixatæ nutriunt: aſſatæ verò duræ ſunt: earum excrementum, quod teſta continetur, ſiſtit more buccinatum. Hæc omnia Xenocrates. Ab Archigine apud Galenum, Scribonio Largo, & Cornelio Celſo purpuræ & murices cenſentur inter cibaria; quæ ſtomachum roborant. Celſus etiam minimè in ventriculo vitiari teſtatur. Et Aetius ex Oſtreorum genere purpuras & buccinas reliquis præfert in curatione colici affectus à frigidis & pituitoſis humoribus. Scribit Lucianus in Cynico purpuræ carnem non in cibum modo cõuerti, ſed tingere etiam poſſe. Coquuntur autem teſte Platina eo modo quo cætera Conchylia.

Aluum ſubducit.

Tracheli multi ſunt ſucci.

Papauer aptiſsimum.

Coctæ iuſculum ſpiſſant.

Caro dura eſt.

Collum ægre conficitur.

Maiores duriores.

Bilem largius ſumptũ earum excrementũ facit.

Stomacho vtiles ſunt.

Vt coquãtur.

VSVS

E

VSVS IN MEDICINA.

PVRPVRÆ teſte Pliinio contra venena proſunt. Nicander quoque contra dorycnium in cibo prædicat ſtrombos & calcham, id eſt, purpuram. Purpuræ totæ partes internæ in oleo percoctæ mitigandi doloris vim habent, inquit Rondeletius: & ſaliua earundem, quæ admodum lenta eſt, ſiccantur & agglutinãtur vulnera recentia, maximè ſi cum pauco ſanguine draconis adhibeatur. Kiranides ſi bene memini ad hemicraniam: caro cruda porphyræ, inquit, illita fronti mitigat. Callũ quo ſe operiunt, tuſum glutinare neruos præciſos Plinius teſtatur. Ad oris fœtros abſque vlcere odores, Galenus hoc recenſet remedium euporiſticum: Ex Oſtreis, purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam; cumq; cubitum eunt, acero acerrimo colluunt. Purpura vſta ſecundum Dioſcoridem, dentes abſtergit, excreſcentias in carne cohibet, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Galenus in vndecimo Simplicium paulò fuſiùs eadem docet, atq; Aegineta F purpuræ crematæ teſtis eandẽ vim tribuit, quam pompholygi, id eſt, ſiccandi ſine roſione. Secundum verò Aetium purpurarum teſtæ cum acero potæ lienes tumentes ſanant, & ſecundas morantes detrahunt. Vſtarum cinis ad eadem confert, ad quæ buccinorum, de quibus ſuo loco. His addit Dioſcorides, Ionia vocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, circa quas teſtæ volumen clauiculatim intorquetur. Cremata ſimili modo maiorem purpuris buccinisq; facultatẽ vrendi conſequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Plinius purpurarum teſtæ cinerem diſcutere puſtulas vereodorum è melle ait. Ex purpuris vſtis dentifricia optima ſic conficimus. Eas vſtas vino extinguimus, abluimusq; deinde aceto roſato, poſtremò aqua roſarum, tum melle ſcillitico, vel oxymelite exceptis, & ad confectionis formam redactis, odoris boni, saporisq; conciliandi cauſa roſas & caryophylla addimus. Idem cinis cum puluere glycyrrhizæ, papauerisq; ſemine, ex cremore hordei & pauco vino albo ſumptus, pulmonibus malè affectis mirè auxiliatur, fluxiones inhibendo, & id quod iam fluxit abſumendo exiccandoque. Buccinorum purpurarumq; teſta, inquit Galenus, quandoquidem duriſſima eſt, nunquam abſq; vſtione vtor. Atq; vſta quidẽ deſiccandi vim poſſidet: cæterùm ad vnguem eam læuigare, planeq; G pollinis in modum neceſſe eſt, tundendo ſcilicet & cribrando, quod tibi commune ſit in omnibus lapidoſis teſtaceisq; ſubſtantijs præceptum. Nam niſi exactè læuia ſint reddita, arenis ſimilia ſunt. Per ſe illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. id quod ipſum quoque commune eſt omnium quæ citra inſignem morſum deſiccant vehementer: quippe cùm alioqui fluxionum cauſa exiſtant. Sed & aliud eſt omnibus id genus commune nempe vt cum aceto, aut oxycrato aut oenomelite aut oxymelite idonea ſint vlceribus putreſcentibus. Idcirco lapides omnes, vbi ad eum vſum applicantur, alij magis, alij minùs, certè omnes conferunt. Hæc Galenus, qui etiam lib. de compoſ. med. ſecundum genera, purpuras cum ijs recenſet, quæ propoſiti albi emplaſtri (aduerſus vlcera cacoethe & dyſepulota) candorem tueri poſſint. Adduntur & teſtæ purpurarum vſtæ apud eundem eodem libro in quinto capite, vti etiam apud Aetium medicamentis pilos attenuantibus. Idem cinis vtiliter cum melle illinitur vlceribus capitis & ſimiliter mulierum mammas ſanat: pannis etiam reſiſtit vtroq; modo, ſiue opus ſit incipientes diſcutere, ſiue coctos emittere, ſi rectè obſcurus quidam ex Plinio citat. Idem ex Dioſcoride purpuris attribuit, quæ apud Galenum oſtreis aſcripta leguntur, remedia quædam. Paulus Aegineta H tertio ſui operis volumine, eo capite quo agit de columellæ oris inflammatione, authore Galeno docet, pleriſq; oris & colli affectionibus prodeſſe ſuſpenſum ex collo aut adalligatum homini funiculum ex marina purpura, qui viperæ collo circundatus eam ſtrangulauerit. Verba Aeginetæ hæc ſunt Græca vt Marcellus Virgilius recitat, ex quo hoc exſcripſimus: Καὶ οὔλοις ποιεῖ λινὸν ἀπὸ πορφύρας θαλασσίας περιτεθὲν ἐχίδνης τραχήλῳ, καὶ πνίξαν αὐτήν· ἔτι τὰ περιαπτόμενα θαυμαστῶς ὀνίνησι, παρισθμίοις, καὶ ὅσα περὶ τράχηλον, ὡς μαρτυρεῖ Γαληνός: hoc eſt, ad gingiuas etiam ſalutare eſt filum è purpura marina, quo vipera fuerit ceruici circumpoſito ſuffocata, hoc circondatum tonſillis & omnibus colli cauſis, mirificè iuuat, vt Galenus teſtatur. Ego hoc apud Galenum non memini legere. Auicenna, eſt (inquit) certum inter experimenta quæ agunt vi quadam occulta in abſceſſibus, vnde ſuffocationis periculum eſt, & vuæ & tonſillarum & omnino omniũ gutturis partium, ſi filis tinctis cum alargiuan (interpres vertit muriee marino) ſtranguletur vipera:

Lib. 32. 6. *Ad venena.* *Mitigãt dolorem.* *Ad vulnera glutinanda.* *Ad hemicraniam.* *Li. 32. c. 10.* *Li. 2. Euporiſt. 11.* *Ad oris fœtros ab vlcere odores.* *Lib. 2. c. 4.* *Dentes abſtergunt.* *Lib 7. c. 3.* *Cineris facultas.* *Ioniũ quid.* *Lib. 32. c. 9.* *Ad puſtulas pudendi.* *Ad pulmones male affectos.* *Lib. 11. Simpl. c. 21.* *Ad vlcera maligna.* *Ad vlcera putreſcentia.* *Lib. 1. c. 18.* *Pilos attenuant.* *Amuleta.* *Li. 3. Fen. 9. c. 10.* *Vipera capitis mira facultas.*

A vipera: deinde circumdetur eis collum ægroti. Mirabiliter enim iuuat. Plinius ab aliqui- *Li.30.c.5.*
bus ſtrumas circumligari lino (ſimpliciter, non purpureo) ſcribit, quo præligata infra ca-
put vipera pependerat, donec exanimaretur. Inuenio & ex lana vel veſtimēto purpureis,
id eſt, purpura infectis, remedia. Aetius purpuram hircino felle madefactā muliebri vm- *Li.16.c.34.*
bilico diebus ſeptem imponi iubet: & deinde creſcente luna, ſi cum viro cōgrediatur, con-
cepturam eſſe exiſtimat. Meminit huius etiam Galenus opere de compoſitione medica- *Ad conce-*
mentorum ſecundum locos, apud quem ibidem in tertio, capite primo Andromachus me- *ptus iuuan-*
dicamentum quoddam auribus inſtillari iubet; deinde lanæ purpura infectæ tomentum *dos.*
indi. In eodem libro Archigines poſt medicamentum auri infuſum, purpuræ lana iubet *Tomentum*
obturari. Item lib. 4. cap. 6. tomenta Purpuræ Laconicæ miſcentur arido cuidam Aſcle- *lana purpura*
piadis medicamento ad oculos. Methodi etiam 7. & 8. panniculo è purpura marina ſiue *tincta quis*
Tyria vtitur, quem & modicè aſtringere dicit. Et in libro de præcognitione ad Poſthu- *operetur.*
mum imperatori qui ex aſſumpto cibo grauabatur ſtomacho, purpuream lanam nardino
pigmento calido intinctam, oſtio ventriculi imponit. Lana per ſe Conchylio infecta, in-
quit Plinius, auribus magnoperè prodeſt: quidam aceto & nitro madefaciunt. Fimbriati
B autem marinarum Purpurarum flocculi cremari ſolent, vt lanæ, mundi & carpti, in ficti-
li crudo.

DE BVCCINO. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

Κήρυξ Ariſtoteli Buccinū eſt, vt mox fuſiùs patebit, Homero, cæteriſq; Græ- *Præconis of-*
cis præco, cui varia ab illo tribuuntur officia, vt populū cōuocare ad con- *ficia.*
cionem, ſilētiū indicere, comitari in itinere viros aliqua dignitate prædi-
tos, aut eos, quos illi ad obeundū munus aliquod mittebāt: prꝙterea fun-
gebātur aliquibus in ſacrificijs myſterijs, & epulū etiam apparabant: in
primiſq; caduceatores agebant, & nominatim quemadmodum legimus apud Liuium ca-
C duceatorem mitti, qui inducias ad ſepeliendos mortuos petat. At verò apud ſolutæ ora-
tionis ſcriptores κήρυκας ſunt, qui præconum vel caduceatorum munia obeunt: de quibus
omnibus ſignificatis conſule theſaurū linguæ Græcæ. Præco autem ab hoc animali κήρυξ
vocari fortaſſis meruit. Cùm enim Triton Concham inuentam excauaſſet, ſecum eam cō-
tra Gigantes tuliſſe ſcribit Hyginus, ibique ſonitum quendam inauditum per Concham
emiſiſſe: hoſtes autem veritos ne qua eſſet immanis fera ab aduerſarijs adducta, cuius eſſet
ille mugitus, fugæ ſe mandaſſe, & ita victos in hoſtium poteſtatem veniſſe Romani Tri-
tones cum buccinis faſtigio Saturni ædis ſuperpoſuerunt, vt ſignificarent à commemora-
tione Saturni hiſtoriam quaſi vocalem eſſe factam, cùm antea muta, & obſcura, & inco-
gnita fuiſſet, quod etiā teſtari videntur, vt inquit Macrobius, caudæ Tritonum humi mer-
ſæ & abſconditæ. Habebant præterea Romani argenteos Tritones qui pugnam buccina *Tritones ar-*
exciebant. Suetonius: Quin & emiſſurus Fucinum lacum, naumachiam antè commiſit: *gentei.*
Sed cùm proclamantibus naumachiarijs, Aue Imperator, morituri te ſalutant, reſpondiſ- *In Claudio*
ſet, Auete vos, neque poſthac vocem quaſi venia data quiſquam dimicare vellet, diu cun- *cap. 21.*
ctatus, an omnes igni ferroq; abſumeret, tandem è ſede ſua proſiluit, ac per ambitum la-
D cus non ſine fœda vacillatione diſcurrens, partim minando, partim adhortādo ad pugnā
compulit. Hoc ſpectaculo claſſis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium
ſingulæ, exciente Buccina Tritone argenteo qui è medio lacu per machinam emerſerat.
Vt itaq; κήρυξ eſt Græcis qui buccinat, ita Buccina etiam latinis propriè cornu recuruum, *Buccina cor-*
quod tubæ modo inflatur. Buccina, inquit Iſidorus, eſt qua ſignum datur in hoſtem, dicta *nu curuum*
à voce quaſi vocina. Alij à bucca dici volunt, quum tubam ſignificat. Bucca, inquit Hie- *tuba quod*
ronymus vocatur tuba apud Hebræos, deinde per diminutionem Buccina dicitur. Varro: *modo infla-*
Orphea vocari iuſſit, qui cùm eò veniſſet, cithara cantare iuſſus, buccinam inflauit. Liuius: *tur.*
Equitibus imperauit, vt ad tertiam buccinam præſto eſſent. Cicero: Signum buccina da- *Vnde dica-*
tur. Eſt quoque Buccina paſtoralis, qua oues & porci appellantur. Columella: Ad quem *tur.*
ſaturæ pabulo libenter recurrunt, cùm paſtorali ſigno quaſi receptui canitur: nam id quo- *Buccina pa-*
que ſemper crepuſculo fieri debet, vt ad ſonum buccinæ, pecus, ſi quod in ſyluis ſubſtite- *ſtoralis.*
rit, ſepta repetere conſueſcat. Varro: Subulcus debet conſuefacere omnia, vt faciant ad *Li.7.c.23.*
buccinam.

buccinam. Hinc verbum buccinare Varroni, & nomen buccinator Cæſari. De buccina E
Buccina à tubis vt differant. & buccinatore conſule Vegetium. Buccinas à tubis nonnulli diſtinguunt ſic: quòd illæ ex recuruis animalium cornibus, tubæ ex ære argentoue, confici ſoleant, ad animos militum & equorum inflammandos. Apuleus certè in Floridis buccinam manifeſtè à tuba
Lib. 3. ſecernit, cùm ait. Siquidem vox hominis & tuba rudiore torquior, & Lyræ cõcentu variatior, & tibiæ quæſtu delectabilior, & fiſtulæ ſuſurro iucundior, & buccinæ ſignificatu longinquior. Sæpe tamen buccinam pro tuba poſitam inuenimus aut certè pro inſtrumento tubæ ſimili, eundem in bello vſum habente. Cicero pro Murena. Te Gallorum, illum buc-
Buccina oppidum. cinarum cantus exuſcitat: tu actionem inſtituis, ille aciem inſtruit. Eſt & buccina nomen oppidi in Sicilia Dionyſio, quo nomine etiam dicta eſt inſula, Pontiani pontificis exilio & morte clara. Sed vt ad Græcam vocem, vnde digreſſi ſumus, oratio noſtra reuertatur, Κηρύκων nomine vocata fuit quædam familia Athenis, à filio Mercurij qui κήρυξ vocabatur. Horum κηρύκων fit mentio ab Heſychio & à Suida. Eſt denique κη'ρυξ auis quædam
κήρυξ auis. quæ & τρίοβυι dicitur.

SYNONYMA. F

Κήρυξ Ariſtoteli, vt iam dictum eſt, buccinum, vel, vt Gaza vertit buccina vocatur. Plinius nonnunquam murices tranſtulit, vt trigeſimoſexto capite noni libri, vbi de purpura agit: Latent vt murices circa canis ortum tricenis diebus; hoc enim de buccino dixit Ariſtoteles. Iacobus Dalechampius in explicatione eiuſdem horum ver-
Conchylia à buccinis an diſtinguẽda. borum: Sed quota hæc portio eſt reputãtibus purpuras: Conchylia, margaritas? Cõchylia pro buccinis dixiſſe autumat. cæterùm nõ eſt neceſſe meo iudicio ea hic diſtinctione, cùm & Conchylia propriè dicta puputeum colorem, quem & per ſe Conchylium dicunt, proferat. Vnde item eadem diſtinctio apud eundem Plinlom, locum non habet, vbi ait: ſed vnde Conchylijs pretia, quis virus graue in fuco? &c. nam per Conchylia intelligit, præter
Murex vnde dictus. purpuras, buccina, murices atque ipſa Conchylia, ex quibus omnibus flos ille purpureus colligitur. Pet. Bellonius voces murex à Ceryce nomine Græco prodijſſe putat, κ littera mutata in m, η verò in u & υ in e. Non probo Franc. Maſſarij iudicium, cerycem putantis G
Ceryx an murex an Conchylium. eſſe muricem, & Conchylium: Buccinum, inquit, Plinius pro ceryce ſeu murice dixit. Cùm enim ex ipſo Plinio, duo ſint genera turbinatorum continentium florem illum tingendis veſtibus expetitum alterum ſcilicet buccinum, alterũ purpura, neceſſe eſt buccinum eſſe, qui ceryx, murex & Conchylium appellatur. Sed præterquam quod murex diuerſus eſt à
Murex nomẽ generale. ceryce, & Conchylio, ita quoque muricis nomen, vt rectè aduertit Hermolaus, generalius eſt quàm buccini, vtpote quod & purpuram quoque comprehendat. Kiranides: Porphyra marina, quam quidam κηρύκα vocant. Sed dicendum eſt potiùs ſpecies eſſe vnius generis proximi diuerſas. Inuenio item apud Syluaticũ: Purpura maritima, id eſt, cetula marina, lego ceryx marina? Et aliàs habet, Ciceros (nomen etiam corruptum eſt, ceryces) id eſt buccini marini. Antiqui tamen etiam Græci cerycem pro purpura acceperunt nonnulli, vt lego apud Euſtathium: Stratonicus etiam facetus ille iuuenis in nomine κη'ρυκων feſtiuè luſit: Cùm enim in ciuitate, in qua erat, plurimos κη'ρυκας (id eſt præcones) habere cognouiſſet, ſummis pedum digitis incedebat, metuere ſe inquiens, ne ſi pede plano terram calcaret, ceryce aliquo pedi infixo læderetur, tanquam ceryx marinus propter Conchilij for-
Lib. 8. Deipnoſ. mam mucrones aliquos circa ſe habeat. Deſumpſit hoc ex Athenæo Euſtathius. Ego illius quoque verba adijciam: Stratonicus (inquit) cùm Abdera ſe contuliſſet, ad ſtatutum H
Stratonici de ceryce dictum. illic ludorum ſpectaculum, ciues ſingulos peculiarem ſibi præconem habere cõtuitus qui eorum iuſſu, cùm adlubuiſſet, nouilunium ipſorum annunciaret, contemplatus in hac ciuitate præcones (adeo vt propemodum maior eſſet præconum numerus, quàm ciuium, portione ciuibus eſſe plures, ſummis vnguibus pedetẽtim incedebat, in terrã defixit oculis. Interrogante verò eius hoſpite, ecquid mali pedibus tam ſubito accidiſſet, hoc loquitur: Ego equidẽ totis pedibus valeo, & quouis aſſentatore ad cœnas excurro celerius: anxius tamen ſum ac prorſus metuo, ne calcando τὸν κήρυκα pes transfigatur. Dalechampius hoc
Buccinum pro aculeata purpura Caſauboni error addidit ſcholiolum: Hæc vox (κήρυξ) ſignificat & præconem & buccinum Concham, non equidem clauatam aut aculeatam, ſed tuberculis multis eminentibus aſperam & inæqualem. Buccinum pro aculeata purpura dixiſſe videtur Stratonicus negligenter, Iſacius Caſaubonus in ſuis animaduerſionibus non rectè murices vertit. In præcedentibus verſibus

κη'ρυξ

A κήρυξ erat præco: hic eſt murex: niſi muricis nomine generaliùs accipiamus, vt etiam ſub eo purpura comprehendatur. In Gloſſis rectè, murices, κήρυκες, πορφύρια. Inde Latinis in re militari murices dicti, qui Græcis τρίβολοι, vel σιδηροῖ χωτραπαί: Aggregator interpretatur ceryces cancrorum (lego concharum) eſſe ſpeciem, vel limaces marinas, quæ Venetijs dicantur buouali. Atque hæc de diuerſa authorum interpretatione. Zoographus κῆρυξ ſcribi ait cum circumflexo in prima, vt φοῖνιξ, δοῖδυξ, & huiuſmodi, tanquam vltima natura breuis ſit, & poſitione tantùm extendatur: in obliquis tamen natura produci, citans illud Oppiani: *Buouali.*

Κηρυκές τε μύες τε καὶ ἄτρεκὲς ὄνομα σωλῆν.

Κηρύκιον vox eſt diminutiua apud Kiranidem, Hippiatros, Trallianum. Illud notare libet (inquit Hermolaus) cerycas à noſtris verbum ex verbo buccina conuerſos eſſe, quòd κήρυξ idem ſit quod præco; quanquam & à cera, quam muco ſimilem attritu mutuo ſaliuant, cognominari poſſe videantur, quod Græci κηριάζον dicunt. Bellonius buccinum ab alijs vocari tradit, vel quòd buccis admotum ſonos muſicos edat, vel quòd buccas inflare tubicines cogat. Eius enim concha antiquis tibicinibus fuit idonea. Hæc ille, ſed etymum buccini habemus apud Plinium, dum ait: buccinum minor ad ſimilitudinem eius buccini quo ſonus editur, vnde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſa. Buccinus etiam à Pet. Gillio maſculino genere effertur alicubi, & buccinus minor, Romanis delphinium eſt, vt inter nomenclaturas apud Dioſc. legitur. Gaza latinè fœminino genere buccina ſemper effert; vti etiam Feſtus, inquiens; Buccina quam nos appellamus, Græci buchia à ſimilitudine ſoni dicunt. Zoographus ait ſe audiuiſſe, hodiè à Græcis φιλωνι appellari. Στρόμβος & στρόβιλος etiam buccinum quandoque ſignificant: Scholiaſtes Nicandri, τὸν στρόμβον ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι ὄστρακον τῶν κοχλιῶν οἷς καὶ ἐχρῶντο ἀντὶ σαλπιγγος, vt & apud latinum poëtam *In Corol. Dioſc. lib. 2. cap. 205. Etymum. Li. 9. c. 36. Buccinus minor quid. Strombus & Strobilus buccinum ſignificant.*

B

—— Dum perſonat æquora concha:

& apud Ouidium:

Cæruleum Tritona vocat, Conchaq́ ſonanti
Inſpirare iubet, fluctuſq́ & flumina ſigno.

Iam reuocare dato. Σάλπιγξ item Græcis nõ ſolùm buccina & tuba eſt, ſed etiam apud Heſychium buccina piſcis ſeu turbo, necnon auis. Dentale vulgò dictum à recentioribus medicis, nonnulli buccinum interpretantur, vt antale purpuram. Nos de vtroque diximus in purpura. Buccinum Northmannis dicitur teſte Roberto Conſtantino Ran de mer, Venetijs bouolo di mar. Maſſilienſes, vt Gillius ſcribit, purpuras & murices & buccinos (ſic habet) vocans bios: Et rurſus: Ligures buccinos nunc vulgò Cornetos nominant, Maſſilienſes bios cornetos, Græci quidam hac ætate ſtrophylidas. *Σαλπιγξ Dentale.*

C

GENVS. FORMA.
Deſcriptio.

BVCCINA turbinatorum è genere eſſe habemus apud philoſophum non vno in loco, ac nominatim vbi ſcribit in hæc verba: Turbinati generis alia in anfractum intorta ſunt, vt buccina: alia in globum tãtùm circumacta, vt echinorum genus, nec non biualuium &c. Alibi etiam buccinas teſtatis πορευτικοῖς, id eſt, greſſilibus annumerat. Quod ad formam attinet, Speuſippus apud Athenæum inter ſe ſimiles eſſe tradidit ceryces, purpuras, ſtrabelos & Conchas. Eſt verò buccinum magnum & buccinum paruum, cuius cõcha ſpirâ tuberculis exaſperata cingitur. Ariſtoteles teſtam buccino ſcabram tribuit. Ouidius quàm breuiſſimè figuram ſic perſtrinxit: *Lib. 4. de partib. c. 7. Forma. Li. 4. Hiſt. cap. 4. Teſta buccini.*

D

———— Cava buccina ſumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo.

Bellonius buccini concham vt plurimùm minimi oui magnitudinem non excedere teſtatur, ſtrias in tergore quinas habere, vt nerita, plæriſq; in gyrum tuberculis obtuſis, breuibuſq; obſeptas, multò quàm in purpura frequentioribus. Sed vbi in clauiculam deſinunt, vnicum tantùm eam comitari. Interna parte inciſam oris rotunditatem habere, turbinum modo, & canalem ad latus, per quem linguam exerat, purpurarum modo: eodemq; operculo contegi, quo etiam turbinata omnia, ne in teſtas contracta ab externis offendantur. *Magnitudo. Operculum.*

Color teſtæ. tur. Colorem teſtæ intus lacteũ, foris eſſe fuluũ, tantaq; magnitudine nonnũquam creſcere, vt ad Carteiam Purpuræ & buccinæ decacotyli, id eſt decem cotylarum capaces reperiantur. Hæc ille, qui & ante paucula interiecta dixerat buccinæ concham eſſe turbinatam, E
Filius Purpuræ cur dicatur. & in anfractum intortam, ſed quàm purpura minorem: indeque à quibuſdam filium purpuræ dici, nullis item aculeis exertis clauatam apparere, quemadmodum purpuræ concha, ſed ſcabiam eſſe, habereq; (inter notas à Plinio deſcriptas) rotunditatem oris in mar-
Li.9.c.36. gine inciſam. Plinius quoque buccinum minorem purpuræ Concham eſſe ſcribit ad ſimilitudinem eius buccini quo ſonus editur, vnde inquit & cauſa nomini, rotunditate oris
Plinius correctus. in margine inciſa. Cæterùm Rondeletius pro minor apud Plinium legit maior, & quomodo apud Athenæum purpuræ filius vocetur buccinum declarare conatur. Verba eius non prætereibo. Eſt ex turbinatorum, inquit, genere, longiore teſta, in medio latior eſt: indeq; in turbinem longum deſinit: altera parte margine in longum procurrente: atque illic rotunditate oris inciſa. Tota intus leuis eſt & candida: foris tuberculis multis atque exochis aſpera. Caro interna partibus quibuſdam ruffa, quibuſdam rubens ſpectatur, intus cãdida: foramen operculo, quod eſt oui figura integitur, & arctiſſimè clauditur. Duo buccina hîc exhibemus. Vnum interni nihil oſtendens, alterum prominente interno corpore F
Succus. & inuerſo operculo. Antiquorum buccina eſſe declarat ſuccus dilutior & minus floridus
Li.9.c.38. quàm in purpuris, quod de buccino tradit Plinius: Buccinum per ſe damnatur, quia fucum remittit. Teſta ſcabra & aſpera, ſed neque aculeata, neque clauata. Ariſtoteles:
Li.4.Hiſt. cap.4. Teſtarum permagna eſt inter ſe varietas. quædam enim læues ſunt, vt vngues, mytuli, & conchæ nonnullæ quæ galades à quibuſdam vocantur: aliæ aſperæ, vt Limnoſtrea & pinna, & concharum genera quædam & buccina. Plinus: Præterea clauatum eſt ad turbinem vſque aculeis in orbem ſeptenis ferè, qui non ſunt in buccino. Quæ notæ omnes cùm certiſſimæ ſint, & in his buccinis quæ proponimus maximè expreſſæ, non poſſum non in eadem permanere ſententia, etiamſi Plinij locus vnus repugnare videatur, in quò hæc ſcripſit: Concharũ ad purpuras & conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat
Concharum duo genera. temperamento. Duo ſunt genera, buccinum minor concha, ad ſimilitudinem eius buccini, quo ſonus editur: vnde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſa: alterum purpura vocatur, &c. At contrà euenit in noſtro littore. Purpura enim ſemper minor buccino reperitur. Sed hunc locum corruptum eſſe docent nos vetuſtiora exemplaria, in quibus pro minor, maior legitur, quemadmodum etiam legendum eſſe res ipſa demonſtrat. Cor- G ruptus eſt etiam Athenæi locus, ex quo colligunt omnes, qui de piſcibus noſtro ſæculo ſcripſerunt, buccinum minus eſſe purpura, quòd filius purpuræ vocetur. Locus Athenæi
Athenæus correctus à Rondeletio. eſt huiuſmodi: περὶ δὲ τῶν κηρύκων ὁ Ἄρχιππος τάδε λέγει· κήρυξ θαλάσσης τρόφιμος ὑὸς πορφύρας. Vbi pro ὑὸς legendum ὡς. id eſt, buccinum marinum abundè nutrit vt purpura. Hæc omnia Rondeletius. Fuit autem Archippus Athenienſis veteris comœdiæ poëta Athenæo teſte, & ſæpe eius verſus ab Athenæo citantur. Et cùm ſenarium iambicũ
Contra Rondelet. verbis, inquit Zoographus, iam recitatis conſtitui appareat, non conueniet, ὑὸς mutari in ὡς, quod Rondeletio placuit. Τρόφιμον etiam non vt ipſe, quòd nutriendi vim habeat, exponendum iudicat idem Zoographus, hoc loco, ſed pro eo quod nutritur & alitur, vt ſit buccinum maris alumnum, purpuræ filius, vt Cælius Rhodoginus quoque conuertit: Qua ratione autem filius purpuræ dicatur, magnitudinisnè, an alia quadam, alijs indagandum relinquit Zoographus. Ariſtoteles in quinto hiſtoriæ cap. 15. operculum oris
Oris operculum. idem tam purpuræ quàm buccinæ adhærere natiuum quàm cæteris turbinatis omnibus author eſt. Et in quarto de partibus cap. 5. Operculo quodam congenito, inquit, carni patulæ appoſito clauditur, vt reliqua generis eiuſdem, idq; præſidij cauſa. Qua enim te- H ſta non protegit, facilè offendi poſſet ab ijs quæ extrinſecus inciderent. Et alibi dixerat,
Li.4.Hiſt. cap.4. Promuſcidas vt purpuræ habent modo muſcarum, quod quidem membrum, inquit, linguæ effigiem præ ſe fert. Habent autem hoc firmum & toroſum, quo ſimiliter vt aſili atq; tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validiùs: teſtas enim eſcarum poſſunt
Venter. perforare. Venter os protinus excipit, ſimilis in vmbilicis gutturi auium: habentq; parte inferiore duo quædam albida, toroſa, mammis ſimilia, cuiuſmodi carunculas, vel in ſepijs
Gula. eſſe aduertimus: ſed hæc toroſiora. Gula à ventre duplex longa porrigit ſe vſque ad papauer: quod poſtremum fundo commiſſum eſt. Hæc ergo vt in purpuris & buccinis conſpi-
Inteſtinum. cua, in clauicula teſtæ continentur. Quod autem gulæ ſubiungitur, inteſtinum eſt, ipſe cõtinuum, ſimplexq; ex toto vſque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris eſt, qua & laxiùs hæret. Quas verò etiam partes cum cochleis communes buccina habeant,
Ionia. ſuprà de teſtatis in genere dictum eſt & in cochlea repetemus. Ionia ſunt qui florem eſſe

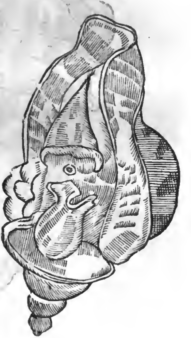
credant

A credant eum, quem Purpuræ, vt Ariſtoteles ſcribit, habent & Buccina medium inter papauerculum, & ceruiculam, vt Athenæus teſtatur. Eſt autem papauerculum in Buccina pars eius ima eſculentaque: quamquam omnis callus pinnæ, & Conchylij interior, papauer quoque dicitur. Ego inquit Hermolaus, in Dioſcoride nō ionia, ſed cionia, hoc eſt verbum è verbo columellam lego, ita ſcriptum in exemplaribus aliquot inuenias. Rondeletius in cancelli hiſtoria legit ἰόνια, & interpretatur medias turbinatorum partes, circa quas teſtæ volumen clauiculatim intorquentur, ex Dioſcor. lib. 2. cap. 4. His (inquit) cācellorum mollis cauda cedens implicatur, & alligatur, vt teſtas circumferre poſſint. Sed de hac parte plura etiam in Purpuræ hiſtotia diximus. Habes hìc duas Buccini icones, quas exhibet Rondeletius, item alterius ex Zoographo ſiue Cochleæ, ſiue Buccinæ, quam apud ciuem quendam ſe vidiſſe ait, mucrone pertuſo, circulo ſtanco ambiente, vt apta eſſet inflari. Rondeletij, inquit, poſita effigies, noſtræ quidem ſimilis eſt, ſed tuberculis rotundis ſcitè clauata. Venduntur paſſim huiuſmodi Buccina apta inflari, & ego habeo quod æneus circulus ambit. Habes item alind genus magnum coloris item violacei, ſed cuius orbes flaueſcunt, & in ore candicat. Zoographus etiam aliud genus Buccini ſe vidiſſe tradit, Purpu-
B ræ ſimilius figura, & magnitudine propius, quàm vllum ex ijs, quæ picta dedit; ſed tuberculis vndiquaque diſpoſitis, deinceps rotundis ſcitè omnino, elegāterq; συχνὸν clauatum; nec in mucronem adeo exporrectum, ſed capite obtuſiore breuius. Quæ poſtremo loco adiecta eſt icon, pro Buccina peregina mihi miſſa eſt. Conchilium eſt colore, & duritie marmoris, circulis roſas æmulantibus.

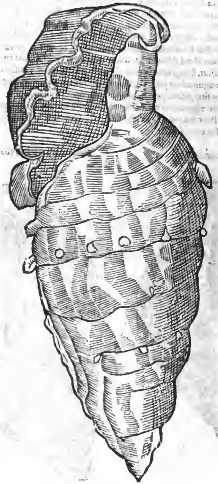
Buccina Rondeletij.

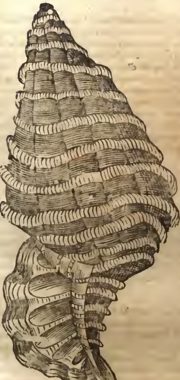
Buccina Rondeletij alia.

Buccinum Zoographi.

A Buccinæ alia ſpecies.

Buccina peregrina, colore & duritie ferè marmoris æmulo, circulis roſas æmulantibus.

B

C

LOCVS. NATVRA. ÆTAS.

ARISTOTELES latere ſcribit Buccina, vt Purpuræ, canis exortu circiter dies tricenos: ſed Plinius, vt dixi, hoc de Muricibus dixit. Atque Buccinum non niſi *Li.8.c.13.* *Canis exortu latent.*
D petris adhęrere, circaq́; ſcopulos legi: ſed & hoc Ariſtoteles de Aporręde (Aporrhaide) inquit Maſſarius, dicere videtur: quam Theodorus Muricem conuertit. Verba Ariſtotelis hæc ſunt: Natices ſaxis adhæreſcunt more Patellarum, & Aporradum ſiue Muricum. Tempus viuendi Purpuris & Buccinis ſecundum Philoſophum longum eſt, annos enim circiter ſex viuere tradit in quinto de hiſtoria, cap. decimoquinto. *Li.9 c.36.* *Ætas.*

Digitized by Google

GENERATIO.

L. 5. hiſt. 15 Cap. 12.
Hyeme abeunte generatur.
Vt fauificant

PVRPVRÆ quomodo generentur, dictum eſt antè. Ariſtoteles buccinis eundem gignendi modum eſſe profitetur, idemq; tempus: Buccina tamen ante purpuras paullũ generari paulò antè dixerat: purpuras nimirũ verè, buccina hyeme abeũte. Eodẽ authore ſemen ad generationem nullũ habent, & quomodo quaſi à femina li natura humores quoſdam mucoſos emittãt, in purpura dictum eſt ex eodem. Illa enim coagmentatio fauo ſimilis tanquam purgamentum tam purpuris quàm buccinis euenit: nam buccinis quoque fauificare in more eſt, vt ibidem diximus: quod ſanè hoc pacto faciunt: Oua ſub lapide prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia diſponunt, quæ ita diſpoſita faui nomen habent, ab apum ſimilitudine. Supini autem ſub lapide ſtabulantur, cùm fauificant: quo verò tempore fauos extruunt, ſi incoquantur & abſcindantur, oua intrà contineri comperientur: quæ ſaliuario lentore lapidibus & cautibus ferruminãt, vt inde decidere non poſſint: quod tam magno artificio conſtruũt, vt nihil coaceruatum eſſe videatur. F

VSVS IN CIBIS.

Ori grata carnes.
Stomacho cõueniunt.

BVCCINORVM carnes, inquit Dioſcorides ori gratæ ſunt, & ſtomacho vtiles, ſed aluum non molliunt. Archigenes apud Galenum, ex teſtaceis, ſtomachis maximè conuenire tradit buccina, & purpuras. Bellonius buccina & purpuras Maſſiliæ, Genuæ, & Venetijs ait in cibis experi, ſed buccinæ carnem purpuræ carne duriorem eſſe. Apud priſcos in pretio etiam fuiſſe inducor vt credam. Charmus enim Syracuſanus inter cæteras parœmias ſeu hemiſtichia, quæ de vnoquoque ferculo in promptu habebat, de buccino hoc vſurpabat

Χαίρετε κηρυκες διὸς ἄγγελοι,

ex Homero videlicet, qui de præconibus in exercitu hæc verba protulit: à quibus etiam G conchæ iſtæ marinæ, præconum ſuo cùm inflantur, ſono fungentes vice nomen ſumpſerunt. Alexis etiam buccina, cochleas & bulbos inter cibos celebrat apud Athenæum, Venerem ſtimulantes: præferri autem colla eorum video. Diphilus enim Pinnæ, inquit; vrinam cient, difficile concoquuntur, & ſimiliter buccina, quorũ colla (τραχηλοι) ſtomacho conueniunt, ſed difficulter concoquuntur, quamobrem ijs qui ſtomacho infirmo ſunt, conducunt, difficulter etiam excernuntur, alunt mediocriter. Papauera verò eorum circa fundum tenera ſunt & facile corrumpuntur. Hiceſius quoque, buccinorum colla, inquit, ſtomacho apta ſunt, & minus alunt, quàm muſculi, chamæ, pectines. Proſunt ijs quibus eſt imbecillus ventriculus, ac quibus nõ facile cibus ad interiora ex aluo digeritur, quoniam vix corrumpuntur. Nam quæ in confeſſo eſt facilè coqui, è diuerſo incõmoda ſunt eiuſmodi ventriculi affectui, quia paruo negotio idco corrumpuntur, quod tenera ſint ac ſtatim diſſoluantur, (liquentur & in chyli naturam vertantur, ſed praui & improbi,) Quamobrem horum papauera (excrementa in omnibus ferè teſtaceis, quæ membrana continentur ad extremã ferè teſtæ partem, eſu ſuauiora reliquis partibus) quæ ſtomacho valentior; non conueniunt, debiliori ventriculo congruunt. Alunt magis & delicatiora ſunt purpu- H ratum quàm horum papauera, ſed acriore, inſuauiore, & ad ſchyllam magis accedente guſtu, qualis eſt totius conchylij. Exactiùs omnium Xenocrates de buccinorum alimento ſcripſit in hæc verba. Buccinæ ſunt duriores purpura; & magnitudine ac loco differunt; tripliceſq; vires habent teſtæ, colli & excrementi in teſta contenti. Nam ſcabra ſubſtantia piſcis aluum ſiſtit ac pręcipuè ſi aſſetur: contrà magis facit elixa. Collum earum aluum ſiſtit, difficulterq; concoquitur: idcirco ex ſinapi, vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere ipſum debent, qui eodem veſcuntur. Aqua denique quæ ex eis emanat, calefacta ventrem ſubducit: cum eo verò excremento quod teſta continetur, cocta, magis gilua fit, & piſcis qualitatem præfert: ſi verò totę decoquantur, maiorem ſiſtendi vim habebunt: & ſitim offerent; quidam verò eas elixantes læuigant, & ęquè ac vrticas condiunt, fiuntq; ori gratæ. Luna exoriente plenæ & æſtate graciles.

Colla præferuntur.
Papauer.
Imbecillis ſtomacho proſunt.
Teſtæ vis.
Colli.
Aqua ex eis emanantis vis.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

AETIVS in cura colici affectus à frigidis & pituitoſis humoribus, ex oſtreorum
genere purpuras & buccina reliquis præferenda ſcribit. Trallianus buccina etiam
inter alia teſtacea enumerat, quæ rarò & modicè voluptatis gratia offerre tym-
panicis conuenit. Et in Cardialgia, Cibaria (inquit) conueniunt, quæ non facile alterentur *Ad Cardialgiam.*
& concoquantur, & mordacibus, acribuſq; humoribus reſiſtere poſſint, vt ſunt aſtaci, pe-
ctunculi, cerycia, id eſt, buccina. In dolore etiam oculorum ex bilioſo & acri influxu, ægrum
veſci iubet alimentis mitibus, minimè mordacibus & incraſſantibus; inter alia ſi κηρύκιοις. *Ad oculorũ dolorem.*
Item in purulentis, ſi ſalſus humor eſt, pectines aut buccina aut aſtacum dare non eſſe alie-
num aſſerit. Enumerat verò etiam buccina inter cibos, qui ſuccos vitioſos generant, poda-
græ pituitoſæ præceſſores. Nicander ſtrombos, pectines, buccina in cibo contra dorycni-
um celebrat, & Kiranides contra cicutam. Galenus aliàs inter abſtergẽtia, quæ pilos atte-
nuãt, buccinorum aliorumuè oſtreorum teſtas vſtas cõnumerat; aliàs vt ne cui penis arrigi *Contra dorycnium, & cicutam.*
poſſit; buccinum vſtum lotio bouis caſtrati extingui iubet: hocq; in cibis aut potionibus vti,
B quod verò remanet in vaſe reponi. Ad oris teteros abſq; vlcere odores, ex eodẽ: Ex oſtreis,
purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam: cumque cubitum eunt aceto acerrimo *Ad penem arrigendũ.*
colluunt. Ad parotidas emplaſtra quædam molliora fiunt, vt idem Galenus alibi tradit,
cerati forma, ex butyro vel oeſypo conflata, oſtreis aut buccinis aut purpuris vſtis additis. *Ad oris teteros odores*
Ibidemq; nimirum in libris de compoſ. med. ſecundum locos Archigenes aduerſus idem
malum buccina marina, aut purpuras vſtas melle aut axungia excipi & imponi iubet, vt
confeſtim diſcutiantur. Ait etiam, buccina, purpuras, & oſtrea, vſta conuenire indureſcen-
tibus, ac vetuſtis inflammationibus. Ad choerades diſcutiendas, Hippiatros quidam, ce-
rycia marina vri iubet, & cum melle cocta cataplaſmatis inſtar imponi. Ad alopeciam & *Ad alopeciam.*
omne defluuium capillorum alphoſq; diuturnos, hoc mirabile habet Nicolaus Myrepſus:
Buccina vſta & trita in oleo veteri ſufficienti ſubigito, & ad glutinis craſſitudinem redu-
cito: raſo prius & fricto, illinito. Ad auris dolorem à calore, ex eodem: Viua buccina in *Ad Auris dolorem.*
oleo elixa illine. Hoc enim naturalem, inquit, quandam vim in ſe obtinet. Galenus præ-
terea ad ephelidas & lenticulas, purpuras & buccina, vbi expiſcatus fueris, iubet in ollulã
conijci, & in furnum aſſanda mitti, deinde ex melle tritis vti. Et apud Aetium quoq; me-
C dicamentis ad impetigines miſcentur teſtæ buccinorum vſtorum. Teſtatur Zoographus
vulgus apud Germanos inferiores & oceano vicinos contra tuſſim, inanem præſertim &
puerorum, potum ſolitum è buccini, vel cochleæ marinæ (Kinckhorn ipſi nominant) con- *Contra tuſſim.*
cha hauſtum prodeſſe putare. Ioan: Gnintetius Andernacus buccina ex ſucco limonum
detrita ad genas mulierum dealbandas commendat, præſertim ſi aliquid argenti viui ſub-
limati vt barbarè vocant, ijſdem inieceris. Paulus Aegineta in ſuis ſuccedaneis, item Ga-
lenus buccinorum loco oſtrea ſubſtituunt: Dioſcorides verò mitulos crematos eundem
buccinis effectum præbere ſcribit: nec non buccina cremata eadem præſtare quæ purpuræ,
ſed vehementius vrere, ſiquis ſalis plena fictili crudo adurat: dentifricio conuenire: ambu- *Ad ambuſta.*
ſtis vtiliter illini, quibus ſolui medicamentum non oportet: nam poſteaquam vulnus ci-
catricem duxerit, ipſum in teſtæ modum induratum, ſponte ſua decidere. Fiari denique *Calx:*
etiam ex buccinis calcem.

DE BVCCINO PARVO & Striato. Rondeletij. Cap. VII.

D INTER buccinorum genera, inquit Rondeletius, hæc duo reperi, paruũ,
lineis frequentibus aſperiuſculum: vt fortaſſe illud ſit buccinũ Plinij pur- *Buccina Plinij minor.*
pura minus, ijs quibus vetuſtior Plinij lectio non placeat: neq; ſucco neq;
partibus internis à ſuperiore differt. Alterum huic ſimile eſt, niſi quòd li-
neas prominentiores habet, & tranſuerſas, vt ſtriatum merito dici poſſit.
Eſt & teſta ſpiſſiore durioreque. Habet hic præter duas Rondeletij ico-
nes, duas alias paruas, admodum inuicem differentes, ex Zeographo, vnam ab eo ad noſt-
ras conchas effictã, alteram cum duabus mucronibus: quales ego etiam inter turbines de-
pingam cùm purpuram ferre dubitem: Addidi denique & ego Buccini parui genus, quod
à Rondeletij paruo buccino parum differt.

Buccinum paruum & ſtriatum Rondeletij.

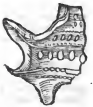
Buccinum ſtriata alia Zoographi.

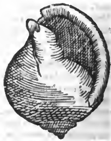

E

Buccini parui genus Zoographi.

Buccina parua alia authoris.

F

DE MVRICE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Murex multa ſignificat.

MVREX, inquit Rondeletius nomen eſt polyſemum. Significat enim in primis non ſolùm Buccinum, vt nonnulli voluere, ſiue Cerycem, ſed & Purpuram, vt rectè iudicauit Hermolaus, nec non etiam Conchylium propriè dictum, vt mihi videtur, quãquam in hac ſignificatione in promptu non ſit authoritas aliqua veterum: cõijcio tamen id inde quòd Murex

Murex pro purpureo colore. *Pro colore ex Murice.* *Li. 22. c. 2.*

paſſim accipiatur pro omni purpureo colore, ſitne vel Purpuræ, vel Buccini, vel Conchylij: idem enim eſt tinctum eſſe Murice, quod tinctum eſſe Purpura vel Cõchylio. Atq; in hac ſignificatione Muricem mihi accepiſſe Plinius videtur, dũ ait: Tranſalpina Gallia herbis Tyrium atq; Conchylium tingit, omneiſq; alios colores: nec quærit in profundo Murices. Ita quoq; Scaliger, oſtendens animalia nonnulla nunquam mutare locum: quale eſt, inquit, Muricum genus, adhærens ſaxis, nobile diuini carmine Maronis. H

Lib. 1. de plant. *Pro Purpura.*

Sumi verò priuatim pro Purpura conſtat ex hoc Martialis:

Sanguine de noſtro tinctas ingrate lacernas
Inanis, & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus.

Indeq; & Murex Tyrius à Virgilio dicitur:

——Tyrioq; ardebat Murice læna.

Pro aſperitate. *Muricata cacumina quid.*

Et ab Ouidio Phocaicus. Neq; aliam ob cauſam Murex pro aſperitate ſumitur: Purpura enim acutiſſimos inter cætera Teſtacea aculeos habet: ita Virgilius dixit:

——Et acuto Murice remi
Obnixi crepuere. Sic quoq; carduis muricata dicuntur cacumina, id eſt, aculeata. Ita quoq; Murices vocantur machinulæ ferreæ, doloſæ, tetragona forma, quæ in quamcunq; partem

A partem incubuerint, vnum aut plures aculeos infectos protendunt. Meminit Q. Cur- *Lib. 4.*
tius his verbis: Bion quidam transfuga nunciat regi murices ferreos in terram defodiſſe *Murices fer-*
Darium, qua hoſtem equitem emiſſurum eſſe credebat. Meminit & Valerius Max. de *rei.*
Scipione Aemiliano: Suadentibus quibuſdam, vt circa mœnia vrbis, quam obſideret, fer-
reos murices ſpargeret, ne ſubita eruptione hoſtes impetum in præſidia noſtra facere poſ- *Tribuli her-*
ſent. Vocantur à Græcis τρίβυλοι, vt rectè annotauit Budæus, vt & herbæ quædam mu- *bæ.*
ricatis ſimiliter ſeu mucronatis pericarpijs, vna terreſtris, altera aquatica. Erant verò vt *Muricum bel*
apud Hieronem eſt videre tria muricum genera, quibus in militia priſci bellatores vte- *licorum tria*
bantur, nempe ferrei, quos dixi, item lignei, & labdarei: ſed & ferrei ignem artificioſum *genera.*
ferentes, quibus mucronibus ſuis vbicunque iactati fuerint, affiguntur, & flamma quam
geſtant, locum, cui affixi ſunt, comburunt, de quibus etiam ignem ferentibus idem Hie-
ron meminit: ex his duo poſtrema, præſertim tertium, vſque in hodiernum diem in vſu
ſunt. Ex quo arbitror M. Catonem cenſuiſſe forum muricibus ſternendum, quod ſcilicet
Plutarchus in libro de fœnore eſſe ait ἀσεβῶν χῶραν, hoc eſt, impiorum regionem. Vſus
erat eiuſmodi muricum vel ſimilium in tormentis, quod me docet A. Gellius, de morte *Lib. 6. Att.*
B Attilij Reguli agens: Tuditanus, Inquit, ſomno diu prohibitum, atque ita vita priuatum *noct. c. 4.*
refert. Idq; vbi Romæ cognitum eſt, nobiliſſimos Pœnorum captiuos liberis Reguli à
Senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus præfixo deſtitutos, eademq; inſomnia cru-
ciatos interijſſe. Cùm itaq; purpuris acutiſſimi ſint aculei, has potius murices, quàm buc-
cina priuatim, vocandas arbitraret, quanquam murices ceryces vertat nonnunquam Pli- *Murices*
nius: nec placet eorum iudicium, qui propriè ſolum buccinum ſignificare volunt: buc- *quid propriè*
cino enim qui aculei? Appelloque vnà cùm Rondeletio murices, qui & turbinati ſunt, *ſint.*
& longos firmoſq; aculeos ſiue clauos habent. Probo Item Peroiti etymum qui murices *Etymon.*
dici exiſtimat ab aſperitate murorum. Sic quoque Iſidorus, murex, inquit, cochlea eſt *Lib. 12.*
maris dicta ab acumine & aſperitate quæ alio nomine conchylium nominatur, propter *Orig. c. 6.*
quod circumciſa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur,
& inde oſtrum appellatum, quod hæc tinctura ex teſtæ humore elicitur. Non probo ve- *Contra Bel-*
rò eos qui à Græco vocabulo κήρυκες latinum murices deſumptum conijciunt, ex qui- *lon. & Zoo-*
bus ſunt Bellonius, & Zoographus. Præterea præter buccinum concha Venerea muricis *graphum.*
nomine comprehenditur à Plinio, vt dum ſcribit muricem latiorem purpura, neque *Lib. 9. c. 25.*
C aſpero, neque rotundo, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice concha, vtroque *Concha Ve-*
latere ſeſe colligente. His enim verbis concham veneream deſcripſit, vt ſuo loco patebit. *nerea de-*
Pro buccino accipi ab eodem, cùm in purpura, tùm in buccino dictum eſt. Idem Plinius *ſcriptio.*
deniq; muricum generis eſſe ſcribit, quæ vocant Græci colycia (alij corycia) turbinata
æquè ſed minora multo: efficaciora etiam & halitum oris cuſtodientia. Athenæus verò *Colycia*
hæc (inquit Hermolaus) non muricum, ſed chamarum generibus contribuit, eaſq; in Ma- *muricum ge-*
cedonia κορύκας dici, Athenis κρυκὸς, in cætera Græcia tracheas, hoc eſt aſperas vocari *nus.*
prodit: quod & Plin. ſecutus ferè, alicubi videtur, ſic ille. Noſter Plinij codex ſic habet,
Muricum generis ſunt quæ vocant Græci colycia, alijs corythia, turbinata æquè, ſed mi- *Lib. 32. c. 7.*
nora multò. Hermolaus corycia ſuſpicatur legendum, quòd Athenæus ſcribat, chamæ ge- *Plinij locus*
nus quoddam Græcis vocari κορύφας in Macedonia, quas Athenis κρύκας dicant. Sed mu- *notatus.*
ricum & chamarum genus diuerſum eſt. Hoc etiam animaduertendum, inquit Zoogra-
phus, poſt corophia, aut potiùs corythia in verbis Plinij, commatis non puncti notam eſſe
ſignandam, vt per appoſitionem mox ſequatur, concharum genera. Vuottonus tamen co-
ryphia (ſic enim legit per y. non coriphia) à colycijs corythijſuè non diſtinguit. Congene-
rum omnium, inquit idem Vuottonus, quæcunque ſcilicet turbinati ſunt generis ſuauiſ-
ſima iudicantur coryphia: Suntq; ori & ſtomacho grata: aluumq; & vrinam cient, atque
D oris bonum reddunt odorem. Copioſiùs alunt iurulenta, aſſa verò dura ſentiuntur. Ho-
rum papauer buccinorum more ſtringit potiùs. Iam verò muricem colorem purpureum *Pro colore.*
(nimirum quemlibet, purpuræ, buccini, & conchylij) Nonius ſignificare ſcribit. Et ſacrum *Sacer mu-*
muricem apud iuriſperitos ideo nonnulli dici volunt, teſtante Cælio, quia eo inficeren- *rex cur di-*
tur veſtes Imperatoriæ. *catur Iuriſ-*

Horatius: *Tebis Afro murice tincta veſtiunt lana.* *peritis.*

Præcipuè tamen colorem purpuræ ſignificat: quare & apud Cælianum legitur, vt Bayfius
citat, Murices quoque purpuræ vſum præſtant, in Tyro nobiles. Horatius in epiſtolis:

Muricibus Tyrys iterata vellera lana.

Ouidius quoque Tyrium muricem de purpureo colore dixit:

Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Item

Item alibi: *Phocaico bibulas tingebat murice lanas.*
Virgilius. *Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti*
Murice. Et alijs in locis, quæ vti etiam aliorum authoritates cùm ſint innumeræ, ſuperuacaneum fuerit citare. Κάλχην dixi eſſe florem vel animal, quo tingitur purpura, ſcilicet ex Scholiaſte Nicandri, qui præterea in hunc eiuſdem poëtæ locum: στρόμβον δὲ πολὺ πλέον, ἢ τοι κάλχης Κηραφίδος, annotat κάλχην eſſe ſpeciem πορφύρας, id eſt, Purpuræ qua mulieres tingãt καλχίειν; vnde καλχαίνειν, τὸ πορφύρειν. Scholiaſtes Sophoclis dicit eſſe κόχλον. Κοχλον autem ſunt, qui velint eſſe piſcem à Latinis Muricẽ appellatum, diuerſum à purpura. Vtcunque ſit, κάλχη non male exponitur purpura (intelligo autem de piſce) quam & κάλυκα vocari tradit Heſychius: nam de κάλυξ loquens, ait: σημαίνει δὲ καὶ τὴν θαλασσίαν πορφύραν. E

Κάλχη. *κόχλος.* *Κάλυξ.*

GENVS. FORMA.

Contra Perottum. Murices inter Cõchas numerari.

PEROTTVS purpuras inter conchas potiùs enumerat, muricem inter oſtreã ob ſcabritiẽ corticis: quod idcirco non laudat Zographus, quoniam ſcabrities teſtarum longè diuerſa eſt, in oſtreis ſuperficie tota exaſperata, in muricibus verò & purpuris eminentibus per interualla aculeis quibuſdam. At verò nullo modo accipiendam eſſe eam opinionem ex ſuperioribus liquere poteſt, in quibus muricem de purpura quoque ſumi determinauimus: approbauimuſque iudicium Rondeletij, qui murices longos & firmos aculeos habere voluit, quod Plinius quoque comprobare videtur, dum ait: Firmioris iam teſtæ murices & concharum genera. Sed cùm buccina, quæ & ipſa murices Plinio vocantur, aculeis careant, ac tantùm obtuſa habeant rubera, exiſtimo, vt antè etiam dixi, muricem præcipuè purpuram ſignificare ob allatam rationem. Præterea epithera muricum purpuræ præcipuè conueniunt vt Afer, Tyrius, Sidonius, Getulus, Baianus, Phocæcius, Tarentinus, Aſſyrius, Oebalius. Ab hiſce enim locis purpuram celebrari in purpura dictũ eſt: cætera verò epitheta quæ à colore petuntur, ab buccinum quoque minus quàm ad purpuram extenduntur (Purpuræ colorem ex Plinio, buccini colori prætulimus.) vt fulgens, ſuaue rubens, olidus, auratus, ſacer, radiatus, ſtellans, rutilus, ardens, purpureus, puniceus, flagrans. Murex verò intortus Valerio Flacco, meo iudicio buccinum eſt, in Argonauticis. F G

Muricis epitheta.

DENOMINATA.

Scolymo muricata cacumina

MVRICIS nomen ad aculeos plantarum quoque extendi, quod ſuprà annotabimus, habemus apud Plinium, qui Scolymo muricata cacumina eſſe dixit: & alibi, carduo cùm ſatiuo, tum ſylueſtri, folia, inquit, pauca, ſpinoſa, muricatis cacuminibus. Muricati greſſus Fulgẽtio, ſunt formiduloſi & pauendi. Intuemur (inquit) arua, quibus adhuc impreſſæ bellantium plantæ, muricatos (quod aiunt) ſigillauerunt greſſus. Muricatim, aduerbium, inquit Budæus, eſt conuolutim, in modum muricis: ſic Plinius, vertice dixit muricatim intorto, quod Columella, margine in mucronem emiſſo. Colores, muriceus, oſtrinus, conchyliatus, à Thyleſio nominantur cum purpureo. In Codice Iuſtiniani libro vndecimo, titulo de monetarijs & murilegulis, murileguli Budæo dicuntur, quaſi muricarij à muricibus legendis. H

Muricati greſſus qui. Muricatim

VSVS IN CIBO.

Salſedo vt eximatur.

XENOCRATES, vt in interpretatione Ioannis Baptiſtæ Raſarij legitur, murices ſcribit eſſe ſalſos, viroſos; verũ ſuccurri eis liquore Cyrenaico, ruta & aceto: ventrem turbare, vrinam ciere, ori ingratos, concoctu difficiles, obſtruere craſſo ſanguine, pituitam gignere, & magis adeo recentes: idcirco parandos eſſe cum acribus, vt ſinapi, erucaque: aſſos difficulter ſecedere, magnam ſitim inuehere, grauareque: elixatos, contritos & conditos, minus viroſos eſſe. Attamen conchula marina, purpura, & murices tanquam cibi ſtomachum roborantes laudan-

Stomachum roborant.

tur à

A tur à Scribonio Largo compoſit. 104. & Celſus quoq; murices cibis ſtomacho aptis annumerat: item apud Macrobium murices cum alijs conchis apponuntur in epulo, quo die Lentulus flamen inauguratus eſt: deniq; apud Horatium legimus in Sermonibus. *Sat.4.li.2.*

Murice Baiano melior (aliàs potior) *Lucrina peloris*:

Coquuntur autem murices & purpuræ, vt ſcribit Platina, eodem modo quo cætera conchylia.

VSVS IN MEDICINA.

MVRICVM carnea appoſitę, pilos in mammia tollunt. De malo quidem pilari in mãmis qui voluerit, legat ea quæ in cancris fluuiatilibus diximus. *Ad pilos è mãmis tollendos.* Muricum cinerẽ cùm nominat Plinius (nã is ferè ſolus ex eis hoc nomine remedia præ- B ſcribit) ex teſtis duntaxat crematis cinerem intelligi vult Zoographus: id quod, inquit aliquando exprimitur, plerunq; omittitur. Semel tamen ad diſcutiẽdas verendorũ puſtulas, Muricum (inquit, nimirum Plinius) vel purpurarum teſtæ cinis cum melle prodeſt: efficacius crematarum cum carnibus ſuis videtur autem eadem ferme vis & communis teſtarum maris omnium cineri ineſſe: niſi quod efficaciorem ex durioribus ſolidioribuſque teſtis exiſtimo. *Ad pudẽdorum puſtulas.* Et quoniam κήρυκας Plinius aliàs murices, aliàs buccina interpretatur: remedia quæ ſuperiùs buccinis attributa ſunt ex Græcis authoribus, muricibus etiam Plinianis prorſus conuenire idem Zoographus exiſtimat: mihi purpuris quoq; ea conuenire videntur, cùm ſcilicet purpuras vnà cum muricibus non coniungit, vt aliquoties facit, nam ſic buccina intelligit. Mituli quoq; cremati eundem buccinis effectum præbent, teſte Dioſcoride: addit Zographus, paulò ignauiorem: purpuræ verò & conchylia vndiquaque ſimilem. Pro buccinis oſtrea ſubſtituit author antiballomènon. Mituli quoque vt murices, cinere cauſticam vim habent, & ad lepras, lentigenes, maculas. *Cineris vis cauſtica.* Lauantur quoq; plumbi modo, ad genarum craſſitudines & oculorum albugines, caligineſque; atq; in alijs partibus ſordida vlcera, capitiſq; puſtulas. Hæc Plinius, ex quo ſequentia etiam remedia om- C nia, vbi alterius authoris nomen non addetur, decerpſimus. Myaces cremati, vt murices, morſus canũ hominumq, cum melle, lepras, lentigines ſanant. *Ad canum morſus.* Muricum cinis cum oleo tumores tollit. *Ad lepras.* *Ad tumores.* Muricum vel purpurarum cinis vtroq; modo, ſiue diſcutere opus ſit, ſiue concoctos emittere, panis reſiſtit: quidam ita componunt medicamentum: ceræ & thuris drachmas xx. ſpumæ argenti xx. cineris muricum x. olei veteris heminam. *Ad panos.* Capitis vlceribus muricum vel purpurarum teſtæ cinis cum melle vtiliter illinitur, (item) conchyliorum: vel, ſi non vrantur, farina ex aqua doloribus. *Ad capitis vlcera.* Muricum vel conchyliorum teſtæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemq; erugat, extenditque ſeptenis diebus illitus, ita vt octauo, candido ouorum foueantur (aliàs foueatur.) *Ad faciei maculas.* Muricum generis ſunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia turbinata æquè ſed minora multo, efficaciora etiam & oris halitum cuſtodientia. Parotides muricum teſtæ cinere cum melle, vel conchyliorum ex mulſo curantur: Teſtis cadi ſalſamentarij tuſis cum axungia vetere, muricumque cinere ex oleo ad parotidas ſtrumaſque vtuntur. Muricum cinis dentifricium eſt. *Dentifriciũ.* Sammonicus

D

Ceruino ex cornu cinis eſt aut vngula porca
Torrida, vel cinis ex ouis, ſed non ſine vino:
Muricis aut toſti, vel bulbi extincta fauilla.

Mammas muricum vel purpuræ teſtarum cinis cum melle efficaciter ſanat. Carbunculos de veretris exterminat muricum vel purpurarum in carbonibus vſtarum cinis cum melle permixtus, vt Marcellus Empiricus ait. Plinius hoc remedio, efficaciore ſi cum carnibus ſuis crementur, puſtulas verẽdorum diſcuti ſcribit. Oleum cicinum cum cinere muricum, ſedis inflammationibus prodeſt, item pſoræ.

DE

DE MVRICE MARMOREO Rondeletij. Cap. IX. E

MVRICES, inquit Rondeletius, hic appello, qui & turbinati ſunt, & longos firmoſque aculeos ſiue clauos habent, quos, vt internoſcerentur, quàm maxime proprijs nominibus potuimus, diſtinximus. Eum quem

Nominis ra-tio.

hic exhibemus, à candore duritiaque, qua marmor candidum æmulatur parte externa, marmoreum appellamus. Parte interna ex albo purpura-

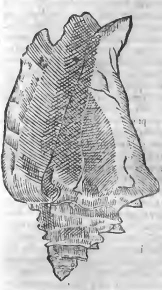
Teſtæ deſcri-ptio.

ſcit. Teſta grauis eſt, denſa, ſolida, aculeis multis horrẽs, figura inter buccinum & conchylium media, ampla, vt merito διχχότολος dici poſſit, quemadmodum purpuræ ſpecies quædam. Terreę eſt ſubſtantiæ, frigidæ & ſiccę cum detergendi vi, ob ſalſuginẽ quam ſeruat. Quare ad dẽtifricia vti poſſumus, F

Ad dentifri-cia.

& in epuloticis medicamentis. Vritur facilè atq; in cinerem redigitur, & acrimoniam aliquã ob empyreum acquirit, quam diligenti ablutione deponit. Calcis itaq; modo elota cum oleo roſato in vnguentum reducitur. Ambuſtis medetur, cicatricemq́; pulchram inducit. Adhęc omnia feliciter vti poſſumus. Carnem atq; operculum, purpurarum, buccinorũ carni operculiſq; rectè aſſimilari iudico: ſed hæc in vniuerſum de muricum ſubſtãtia dicta ſint. Hæc Rondeletius.

Murex marmoreus Rondeletij.

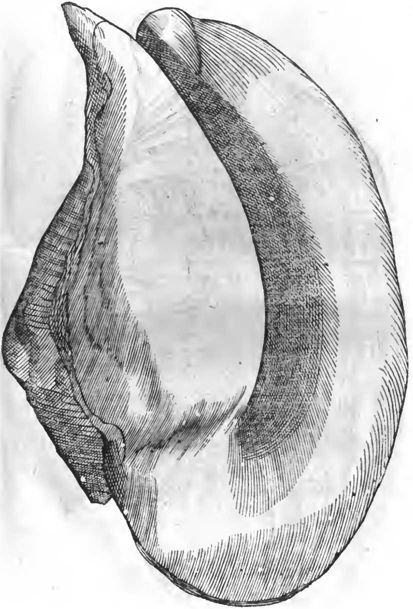
Alterius de-ſcriptio.

Cuius ego iconi aliam adieci cuiuſdã muricis, vel conſimilis cõchylij buccinæ ab vna parte ſimilis, ſine vllis aculeis, ſineq; vlla aſperitate, in medio dorſo tubera habet ſed valde obtuſa & depreſſa, & turben eius pro tota cochleę portio- G ne exiguũ quinq; inuolucris conſtans: Subſtantia tota eſt marmorea duritie, color cũ intus, tũ foris flaueſcit, & nõnullis in locis candicat. ſupina parte valde latus eſt, & longè vltra turbinem latitudo extenditur: foramen autem mediam ferè partem occupauit, quaſi vt in conchis veneris conſpicitur, vt inde fortaſſis Plinius has quoque ſub muricis appellatione comprehẽderit. Aliam addidit figuram Zoographus, quæ quoque hic adiungitur: Ait eſſe conchæ cuiuſdam ſeu muri-

Alterius for-ma ex Zoo-grapho.

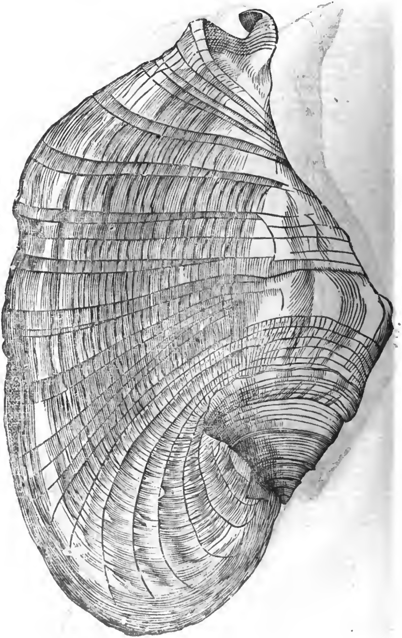
cis Orientalis, quam Venetijs ſe nactum ſcribit, & in ea margaritas quoque gigni, à quodam audiuiſſe, ſed neſcire ſe quàm verè. Color forinſecus palleſcit, inquit, intrinſecus cũ pulcherrimo ſplẽdore ex albo roſeus eſt. Labrum exterius protendit ſe & dilatat in marginem: mucrones infra caput ſeu conum teſtæ duo magni ſed obtuſi prominent. In ipſo cono parui admodum & ſubrotundi per ſpiras deinceps non aculei ſed tumores viſuntur. H Addidi item ego alium marmoreum muricem, turbine acutiſſimo atque longo & exili, vndiqoe ſtriatum, aut potiùs vndatum. Habes deinde alios duos murices marmoreos, vnum item totum candidum; alterum purpuraſcentem. Poſtremo loco datur marmoreæ duritiæ murex aſperis mucronibus inſignis, colore rubro, cinereo & albo, prona & ſupina parte depictus.

Murex marmoreus ſupinè depictus.

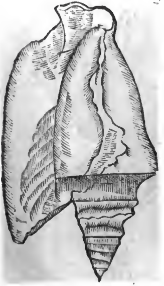
Digitized by Google

Murex marmoreus idem prona parte depictus.

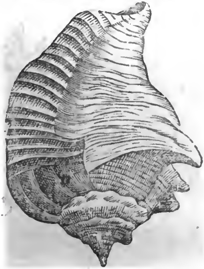

Digitized by Google

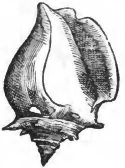
Murex marmoreus Zographi.

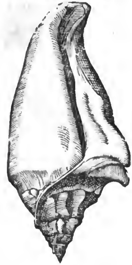
Murex marmoreus ſtriatus, & virgatus.

Murex marmoreus candidus.

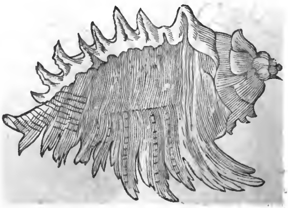
Murex marmoreus purpuraſcens.

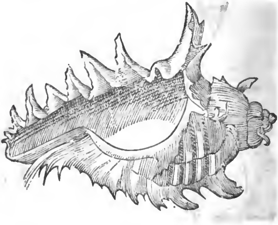

Digitized by Google

E

Muricis ſpecies appendicibus aſperis, colore rubro, cinereo & albo, prona ac ſupina parte depicta.

H

DE MVRICE TRIANGVLARI. Cap. X.

HIC altera parte Murex, inquit Rondeletius, planus; altera ferè totundus, ſed ita vt vtrinq; duo ſint latera, tertium plana pars efficiat, à qua figura, quæ huic propria eſt, triangularis iure dicitur: aculeos habet breues & firmos, vario eſt colore, foramen duplex habet rugoſum, quo ob teſtę amplitudinē & breuitatem, ſonus editur grauis & triſtis. Teſta tota ad Conchylij teſtam magis accedit. Operculum quum vritur, fumum emittit, ob id pingue aliquid habet. Quare in oleo amygdalino decoctum in autium doloribus vtiliter vſurpatur.

Murex

Digitized by Google

Murex triangularis Rondeletij.

DE MVRICE LACTEO. Cap. XI.

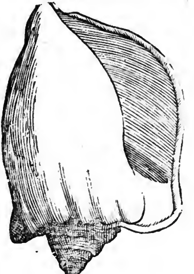
MVRICEM, quem hic ex Rondeletio repræſentamus, à lacteo colore, lacteum nũcupauit. Turbine, inquit, obtuſiore eſt, quàm cæteri. Exochas & tubercula potiùs habet, quàm clauos ſiue aculeos. Teſta ad fucos vti poſſumus Concharum Venerearum vice. Quem Lacteo ei Murici con- Capſ. 52. iunximus ceu vel eundem, vel ſaltem congenerẽ, exochas habebit paul- cap. 4. lo longiores quàm monſtrat icon Rondeletij, pauciorésq;, vt potè ternas tantùm, præterea anguſtiori eſt foramine, quin & toto corpore, quod longitudine ſua vix ſeptem digitos tranſuerſales non excedit: poſtremò turben eius oblongum & in acutum definens, ferè vt in turbinibus propriè vocatis, atq; in eo ſex volutæ, exiguis tuberculis C decoratæ. Addidi præterea alios duos, vnum turbine acutiſſimo, & ampliſſimo foramine. Alterum longè minorem turbine item acuto, mucronibus inſignitum rectis, breuibus, obtuſis, colore ſubcineteo.

Murex lacteus Rondeletij.

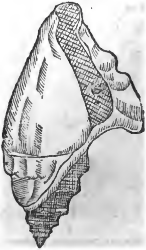
D

Murex lacteus noſter primus.

Murex lacteus authoris alius. E

Murex lacteus authoris tertius.

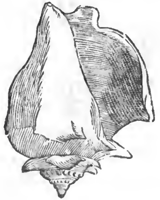

F

DE MVRICE PVRPVREO Orthocentro. Cap. XII.

A Rubicundo colore, & rectitudine aculeorum Muricem, qui hic modò depingitur, nominaui orthocentrum purpureum. Totus enim intrinſecus & forinſecus rubet, magis tamen intrinſecus. Turben verò eius candicat. Mucrones habet duodecim rectos, robuſtoſq; in ſiniſtro quàm in dextro latere longiores. Sex conſtat volutis, ac in ijs exigua quædam & obtuſa habet tubercula. G

Murex orthocentros purpureus.

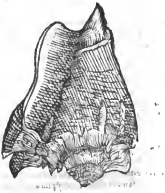

Digitized by Google

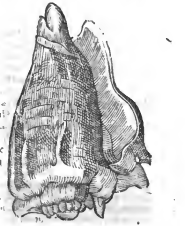
DE MVRICE CORACOIDE Rondeletij. Cap. XIII.

VT Anatomici, inquit Rondeletius, omoplatæ appendicem à roſtri coruorum ſimilitudine, coracoidem appellarunt, ita nos muricem hunc coracoidem ab aculeis infirmis & roſtris coruorum ſimilibus, à nota illuſtriore & huic propria nomen ponentes. Hæc ille. De colore interim & magnitudine nihil addit: vnde albidum eſſe ſuſpicor. *Nominis ratio.*

Murex Coricoides Rondeletij.

Murex Coricoides idem ex Zoographo.

DE APORRHAIDE ex eodem. Cap. XIV.

APORRHAIDVM duobus in locis meminit Ariſtoteles: Gaza murices interpretatus eſt. Natices (inquit) ſaxis adhæreſcunt more patellarum & muricum (ἀπορῥαΐδων) ac cæterorum generis eiuſdem, nec niſi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum ſibi poſsident. Vſum enim quem biualuibus pars vtraq; adminiſtrat, eundem altera exhibet turbinatus. Caro intus qua oris habitus. Modus hic idẽ muricibus (ἀπορῥαΐσι) purpuris, atq; omnibus generis eiuſdem. Ex his ſunt, qui dubitandi occaſionem ſumant, ſintnè aporrhaides in Muricum, an in lepadum genere. In lepadum quidem genere nec ab Ariſtotele, nec ab vllo alio disertè ponuntur: duas enim duntaxat Lepadum ſpecies ponit Ariſtoteles, λεπάδα, & λεπάδα ἀγρίαν. Sunt tamen qui ex Lepadum genere eſſe inde effici putant, quòd lepadum more ſaxis adhæreant. Sed non rectè. Nam quamuis lepadum more adhæreant Aporrhaides, non inde tamen efficitur, eiuſdem generis eſſe cum lepadibus. Etenim neritæ adhærent vt lepades, vt ibidem dicitur, tamen à lepadibus genere differunt. Quod ſi quem mouere debuit Ariſtotelis locus, in quo vnà cum lepadibus Aporrhaidum meminit, & is qui mox ſequitur, ab ea ſententia abducere debuiſſet, in quo cum purpuris & turbinatis Aporrhaides numerat. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει ταῖς ἀπορῥαΐσι, καὶ ταῖς πορφύραις, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, quare aporrhaidem in turbinatorum genere eſſe cenſeo, vt ex ſuperiore Ariſtotelis loco diligentiùs animaduerſo perſpicuum eſt. Etenim

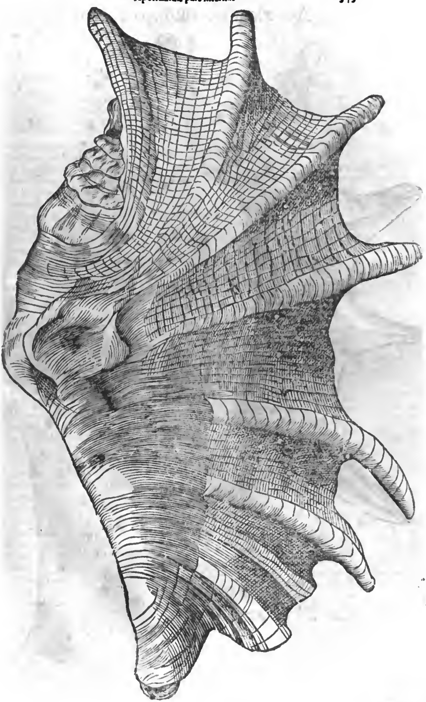
Caro.

An Aporrhaides ſint ex muricum an lepadum genere.

Vt ſaxis adhæreant. vt lepades adhærent ſaxis, ita neritæ, Aporrhaides, & omnes eiuſdem generis adhærent E
ſaxis, ſed alio adhæſionis modo. Nam lepades parte altera detecta, & carnem oſtendente affixæ ſunt: neritæ verò & aporrhaides acclinato tegmine, quod illis eſt operculum, ad ſaxa quemadmodum videmus cochleas terreſtres ſaxis & truncis arborum, qua parte carnem oſtendunt, veluti agglutinatas. Ergo operculum habent Aporhaides & Neritæ, id
Operculi vſus in turbinatis. quod proprium eſſe turbinatis iam diximus. Quibus ſubdit Ariſtoteles operculum neritarum, aporrhaidum atque aliorum turbinatorum eundem præſtare vſum, quem in biualuibus conchis teſtam alteram. Quemadmodum enim in biualuibus, cluſilibus & reſeratilibus à duabus teſtis tota interna caro tegitur, ita à turbinata teſta & addito foramini carnem oſtendenti operculo tota turbinatorum caro occulitur. Ex his efficitur, Nerites & Aporrhaides in turbinatis haberi. Ac Aporrhaidem rectè muricem mihi videtur Gaza conuertiſſe, ob aculeos multos & longos atque acutos, quibus murices omnes armati ſunt, qualis eſt hic quem proponimus. Dicam præterea quod ſuſpicionibus & coniecturis tantùm inductus de Aporrhaide ſentio. Nimirum eſſe eius muricum, ſiue turbinatorum gene-
Colycia eſſe Aporrhaides. ris, cuius mentionem facit Plinius lib. 32. Muricum generis ſunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æquè, ſed minora multò, efficaciora etiam & oris halitum cu- F
ſtodientia. Quod muricum genus priuſquam explicemus, de varietate lectionis dicemus ex Hermolao, qui pro colycia, alij corythia, legendum cenſet ex Athenæo colycia ſiue corycia. Etenim chamæ genus quoddã Græcis ait vocari κωρύκας in Macedonia, quas Athenis κρείας dicant. Cæterùm eas non muricibus, ſed (vt dixi) chamis præſertim trachæis adſcribit, quod & Plinio placuiſſe huius libri calce video. Facit hoc generum affinitas. Hæc ſunt Hermolai verba, quæ vero conſentanea mihi non videntur, neque is Plinij locus ex Athenæo emendari poteſt. Nam ſi κωρύκων nomen chamis competat, idem turbinatis longè diuerſi generis competere minimè poteſt. Neque illud verum affinitate generum fieri, vt idem nomen vtriſque conueniat: ob id chamis etiam tribui in calce operis, neque enim ideo poſt chamæglycymeridas ponit colycia ſiue coryphia, quòd chamis id nominis tribui velit, ſed quia elementorum ordine piſces recenſet. Quam ob cauſam poſt chamætracheas, chameleas, chameglycymeridas, ſubiungit colycia & coryphia, quia à li-
Plinius correctus. tera C. incipiunt. Vtroq; igitur Plinij loco coryphæa legendum conijcio, intelligiq; id muricis ſiue turbinati genus, quod aporrhaidem vocat Ariſtoteles. nomen enim optimè quadrat, quoniam κορυφὴ ad omnia extrema & ſumma transfertur; inde κορυφαῖον, quod ſum- G
mum eſt & extremum. vnde turbinata hæc in quibus aculei eminent, coryphæa dicentur. Id etiam conuenit, quod multò minora ſint reliquis. Sed hac pro ſuſpitionibus habean-
Aporrhaidũ authoris deſcriptio. tur. Hæc itaq; Rondeletius. Sed de icone quam ponit, nihil loquens. Ego binos huiuſmodi murices reſeruo in muſæo appenſos; quorum maior cuius hic effigies pronè & ſupinè picta datur, marmorea eſt duritia, & cùm intrinſecus, tum extrinſecus candicat: alter, intus ex albo purpuraſcit: extra ferè croceus eſt; Vterq; ſeptem habet aculeos, non in dorſo, aut turbine, ſed ab vno tantùm latere, canaliculatos ferè, hoc eſt, in quorum medio fouea conſpicitur. Turben etiam non vt in alijs turbinatis, integer deſcendit, ſed dimidium eius tantùm conſpicitur; nam altera pars intus latet. In dorſo tres potiſſimùm habent extuberantias ſeu proceſſus, at in turbine plures, ſed exiguos.

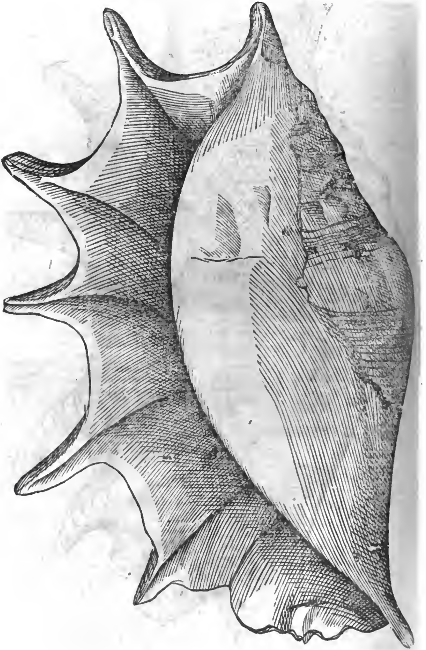
Apor-

Aporrhaidis pars interna.

Digitized by Google

Aporrhaidis Ariſtot. pars exterior.

A

DE CONCHYLIO. Cap. XV.

SATIS ſuperquè oſtenſum à nobis eſt nomen Conchylij & pro vniuerſo teſtaceorũ genere, & priuatim pro vnica tantùm ſpecie eorundẽ apud veteres accipi: & cùm ſpecies eſt priuata, non purpuram ſignificare, neq; etiam buccinum, ſed ab his concham eſſe peculiarem, nimirum qualem hic ex Rondeletio exhibebimus ſubinde, buccino valde diſſimilem, & nullis purpurarum more aculeis muricatis circumuallatam. Muricis tamen ſpecies eſt, cùm ſcilicet murex pro colore ſumitur; quod innuere fortè voluit Franc. Maſſarius, dum ait: Murex conchylium per excellentiam dicitur; vnde veſtis tincta murice, conchyliata dicitur. Et rurſus: Hæc verba Plinij, In conchyliata veſte cætera eadem
Pro purpura.

B ſine buccino, ſi volumus, inquit ille, exponere, vel certè aliqui exponunt, conchyliata veſte, id eſt, tincta murice, erit contradictio in verbis Plinij. nam ſi verum eſt, quòd ſuprà ex verbis Ariſtotelis & Plinij iudicem collaris oſtendimus, hoc eſt, Plinium Cerycem modò muricem, modò buccinum conuertiſſe, ac propterea buccinum eſſe, qui ceryx, murex, & conchylium appellentur, cùm duo præſertim concharum dixerit eſſe genera, quæ tingendis veſtibus vſui eſſent, videlicet buccinũ minor concha & purpura, quo pacto verba hæc, ſcilicet conchyliata veſte, exponi poterunt tincta murice, ſiue buccino, cùm buccinum & murex, vti retulimus, eadem eſſe conſtet? Neceſſe igitur erit vel negare coniecturam noſtram Ariſtotelis fundamentis ſuperiùs roboratam: vel dicere, quòd verba, conchyliata veſte, hoc loco non ſignificent tincta murice, ſed ipſo conchylio, vt cõchylium ſit concharum genus diuerſum à murice ſiue buccino. Plinius trigeſimo ſecundo volumine inquit, muricum vel conchyliorum teſtæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, vt ſit ſenſus: cinis teſtæ earum concharum quæ murices, vel earum quæ conchylia appellantur, maculas in facie mulierum purgat. ſicuti etiam inferiùs eodem trigeſimo ſecundo volumine muricem à purpura diſtinxit his verbis: muricum, vel purpurarum cinis vtroque modo &c. Notauit item Maſſarius poni conchylium & pro ipſo colore, ſicut purpura murexque. Quod authoritatibus aliquot veterum confirmare non fuerit ab re. Plinius cùm de luxuria concharum in cibo dixiſſet, ſubdit: ſed quota hæc portio eſt reputantibus purpuras, conchylia, margaritas? Et alibi: In Apennino frutex eſt qui vocatur cotinus, ad lineamenta modo conchylij colore inſignis. Et rurſus: Tranſalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Item alib: Tyri nobilitas nunc omnis conchylio atque purpura conſtat. Item: Vidimus iam & viuentium vellera purpura, cocco, conchylio, ſeſquilibris infecta, velut illa ſic naſci cogente luxuria. De conchylio, murice, purpura coloribus ac veſtibus multa idem habet lib. 9. cap. 36. Sed vnde, inquit, conchylijs pretia? quis (quibus) virus graue (vnde & caſtorij nomen fortè ei inditum) in fuco (id eſt in colore, vel tinctura: aliàs fuſco, quod non probat Zoographus) color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari. Et mox: Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat temperamento. Et cap. 37 Purpuræ calculoſæ appellantur à calculo maris, mire apto conchylijs, & longè optimo (alij aliter legunt) purpuris &c. In conchyliata veſte cætera eadem ſine buccino: præterque ius temperatur
Conchyliata veſtis vnde.

C
Conchylium pro colore.

D aqua pro inuiſo humani potus excremento dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor, ſaturata fraude, tantoq; dilucidior, quanto magis vellera eſuriũt, (id eſt non ſaturantur.) Et alibi: Phycos thalaſſion (id eſt, fucus marinus) conchylijs ſubſternitur. Hæc omnia ex Plinio. Conchylia Coa etiam Iuuenali dicuntur in octaua ſatyra, veſtes conchyliatæ aut conchylio infectæ. Et Marcellus Empiricus meminit lanæ purpureæ optimè in conchylio tinctæ. Confundunt autem authores iſtæc nomina, conchylium, muricem & purpuram, ob conſimilem colorem: quam enim veſtem alij purpura tinctam ſcribunt, alij conchyliatam nominant, alij murice infectam. Ita Varinus κογχύλιο exponit purpuram, & Suidas concham ex qua purpura ſumitur. Κογχύλαι etiam Heſychio ſunt oſtrea & purpuræ. Rectiùs tamen dicemus κογχύλια. nam & Varino, qui pleraq; ex Heſychio hauſit, κογχύλια ſunt τὰ ὄςρεα, quo loco in genere conchylium accipio: nam alioqui differt: vnde Plinius: In Ponto conchylia non ſunt cùm oſtreæ abundent. Vbi de ſpecie certa eum ſentire apparet, nam cùm communiùs accipitur conchylium, oſtream
Conchylia Coa.
Κογχύλαι.

quoque

Lib. 3.

quoque complectitur: Sic Philoſtratus in vita Apollonij: Byblus inſula parua eſt apud Indos, vbi maxima conchylia, muriceſq; eximiæ magnitudinis naſci perhibent. Cùm itaq; E

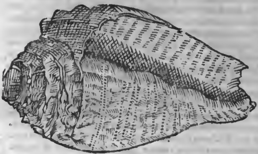
Conchyliũ qua.

conchylium, diuerſum eſſe conſtet à mucronatis muricibus, nec non à buccino: iam quale ipſum ſit explicemus. Conchylium, inquit Rondeletius, ſeruato Græco nomine vocatur à latinis. Sunt qui Oſtracium putent dici. Sed illi nomen partis toti accommodant, vel Plinius nomen totius parti dedit: ſic enim lib. 32. cap. 10. Inuenio apud quoſdam oſtraciũ vocari, quod aliqui onychen vocant. At onyx, inquit Dioſcorides, ἐστι πῶμα τοῦ κογχυλίου, id eſt operculum conchylij. pro quo etiam oſtracium ſumi à Plinio declarant ipſiuſmet verba: hoc ſuffitum vuluæ pœnis mirè reſiſtere: odore caſtorei, meliuſq; cum eo viſum proficere. Quæ eadem ſunt cum his, quæ operculo conchylij tribuit Dioſcorides. Commendat enim vngues, qui odorem caſtorei referunt, eorundemq; ſuffitu excitari tradit fœminas, quæ vuluarum ſtrangulatione conciderint.

FORMA. DESCRIPTIO.

CONCHYLIVM ſecundum eundem Rondeletium eſt ex magnorum turbinatorum genere, ea parte latiùs qua in turbinem deficit, ſine aculeis tuberculiſuè vllis. Foramen quo caro interior oſtenditur, non rotundum, vt in purpura & buccino, ſed longum. Tale etiam eſt operculum, de quo ſeparatim hæc omnia ſcripta reliquit. In purpura ſatis declaraſſe nos arbitror, operculũ eius βλάττιον ſiue βλαττίον βυζάντιον ſiue βυζάντιος appellari debuiſſe. Nunc oſtendendum nobis eſt blattam Byzantiã Arabum nihil aliud eſſe, quàm conchylij operculum: quos imitati pharmacopolæ noſtri cõchyliorum, buccinorumque opercula permiſta vendentes, blattas byzãtias vocant, has rotundas, illas longas. Serapio libro de Simplicibus cap. 91. Achfar atheb, id eſt, vngula aromatica & blatta Byzãtia Dioſcoridis, eſt conchylium ex ſpeciebus Oſtreorum & eſt ſimiliter de cõchylijs palpit & reperiuntur in regionibus Indiæ, in aquis iuxta quas oritur ſpica nardi. odor autem eius eſt aromatibus, quoniã iſtud animal comedit nardũ, & ipſa colligũtur tempore æſtiuo, quando aquæ deſiccantur. Reperiũtur etiam ex eis in littoribus maris Euxini, & color eius eſt declinans ad albedinem & eſt pinguis. F G H

Blatta Byzantia Arabum.

A guis. Sed illa quæ naſcitur in Babylonia eſt coloris ſubnigri, & eſt maior illa, & omnes habent bonum odorem: quando fumigantur, cum eis ſentitur ſicut odor caſtorei. Quando igitur ſit fumigatio cum eis mulieri habenti ſuffocationem matricis, & ſimiliter habenti epilepſiam, confert, & quando bibuntur, molliunt ventrem & faciunt omnes operationes quas faciunt oſtraca de paraca, vel portura. Eadem repetit Serapio eodẽ in libro de Purpurarum operculis agens. Quæ omnia ex Dioſcoride tranſcripta eſſe nemo eſt qui neget, ſi illa cum Dioſcoridis verbis contulerit, quæ ſunt huiuſmodi. Vnguis ſiue onyx, conchylij tegumentum eſt, ei ſimile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, ſuauem ideo ſpirans odorem, quòd conchylia inibi nardi pabulo veſcantur. Colligitur poſteaquàm ſtagnantes aquæ æſtiuis ſqualoribus inaruerint. Laudatiſſimus, qui à mari rubro defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigreſcit, atque minor conſpicitur. Ambo odoris gratia ſuffiuntur, ſed aliquatenus caſtoreum olent. Iidem ſuffitu excitant fœminas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas, comitialeſque. Poti ventrem molliunt. Hæc Dioſcorides: quibus planè ſimilia ſunt, quæ Serapio de blatta Byzantia literis mandauit. Dicitur autem vnguis à figura: eſt enim operculum oblongum, auium carniuorarum vnguibus ſi-

Conchylia optima quæ.

Vnguis cur ſic dictus.

B mile. Altera tantùm parte adhærens, id eſt, craſſiore. Quum incenditur, fumum multum emittit, valetq; ad ea quæ tradidit Dioſcorides. Sed id propius intuendum quod ſcribit in Indiæ nardiferis lacubus inueniri, ſuauemq; ideo ſpirare odorẽ, quòd conchylia inibi nardi pabulo veſcuntur, colligiq; poſteaquam æſtiuis ſqualoribus inaruerint. Nam ſi cõchylia marina ſint animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colligunturq; aquis æſtu exiccatis? An mare deſerunt turbinata, vt fluuios lacuſq; ſubeant? Hæc à Dioſcoride ex aliorum ſententia dicta eſſe crediderim, eaq; ex alijs deſcripſiſſe, quibus expoſitis, præfert ea, quæ ex mari adferuntur. Sunt qui blattas Byzantias negant eſſe onychas, ſiue opercula conchyliorum, quòd blattæ Byzantiæ non ſint odoratæ, ſed fœtidæ. Quam opinionem poſſum facilè ex eo refellere, quòd Dioſcorides non ſemper εὐώδης vocet id, quod grato ſolùm & iucundo odore placet, ſed aliquando id quod vehementi & graui eſt odore. Sic pix dicitur ab eo εὐώδης, quam tamen ſuauis odoris eſſe nemo dixerit. Sed de hac re pluſa aliàs dicturi ſumus. Quod autem hoc loco εὐώδη rectè interpretemur, id maximo eſt argumento, quòd qualitatem odoris exprimere volens Dioſcorides dixit: ἀμφότεροι δὲ εὐώδεις, θυμιώμενοι, καστορίζοντές πως τῇ ὀσμῇ. Ambo grauis odoris (de marino & Ba-

An ſint Onyches.

C bylonico loquitur) incenſi caſtoreum quodammodo redolent: quod caſtoreum odore graui & virus redolente eſſe debere tradidit idem Dioſcorides. Huc accedit quod non niſi à fœtidia rebus tacto ſuffitu, ſuffocatione vuluæ oppreſſæ excitantur, neque comitiales. Quare ſi quæ blattæ Byzantiæ hodiè venduntur à ſeplaſiarijs, grati & ſuauis odoris non ſint, ideo conchyliorum opercula, vel vngues eſſe non rectè inficiabetis. Eximendus ſcrupulus alius, quem nobis inijcit Dioſcorides cùm dicit: Vnguis conchylij tegumentum eſt, ei ſimile, quo purpura integitur. Quæ conſentire non poſſunt cum ijs quæ diximus de conchylij operculo, longo ſtrictoque, buccini verò & purpuræ rotundo, niſi hanc ſimilitudinem ad vſum ſubſtantiamque, non ad figuram referamus: vt ſit ſenſus: Quemadmodum purpura operculum habet, quo foramen clauditur veluti teſta altera, ita & conchylium, vel ſubſtantia viribuſque ſimile eſt conchylij operculum purpuræ operculo, non autem figura. Hæc ſunt quæ de conchylij & buccini operculis dicenda putaui. Hactenus Rondoletius, exhibitis vtriuſque iconibus, quarum quæ rotunda eſt, buccini eſt, cæteræ conchyliorum. Conchylijs ſuccum ineſſe, inquit idem, purpureum ſatis teſtatur Plinius lib. 21. cap. 8. Tertius eſt qui propriè conchylij intelligitur multis modis. Vnus in helio-

An tegumẽtum purpuræ.

Succus Conchylij.

D tropio, & in aliquo ex his plerunque ſaturatior: alius in malua ad purpuram inclinans, alius in viola ſerotina conchyliorum vegetiſſima. Ex eodem ſucco lanas tingi ſolitas facile eſt ex veterum ſcriptis confirmare. Marcellus medicus de effectibus aurium ſcribens claudendam autem lana infecto conchylio marino monet: exſiccandi enim vires habet. Et Crito apud Galenum lib. 3. medicam. κατὰ τόπους, conchylio infectos flocculos in aurem immittendos. Plinius per ſe conchylio infectam lanam magnoperè prodeſſe auribus tradit. Qui conchylia legebant, conchyliarij dicebantur, & conchyleguli, & conchytæ à Plauto.

Lana infecta cõchylij ſucco vſus.

Digitized by Google

E

VSVS IN MEDICINA.

Ad veteri ſtrangulatur. *Ad aurium dolores.* *Scholiaſtis Galeni lectio ſuſpecta.*

CONCHYLII partes omnes in medicamentis vſurpantur. Crematum Conchylium idem efficit, quod Purpura & Buccinum, ait Dioſcorides. Operculum ſuffitu excitat fœminas vuluæ ſtrangulatu oppreſſas, comitialeſq;. Carnem internam medicamentis dolorem aurium ſedantibus admiſcet Galen. in fine libri tertij de medic. κατὰ τόπους: quum myrrham, adipem Anſerinum, vel butyrum vel reſinam, & Conchylij internam partem æquis partibus trita ſuper aurem ponenda monet. Quo in loco eius Scholiaſtes Germanus legendum ſuſpicatur non κογχυλίου τὸ ἐντὸς, ſed τὸ ἐκτος, opinionemq; ſuam hac ratione firmare conatur, quòd teſta & operculũ vim habeant reſecandi ſine morſu, & quod cauum Purpuræ, Plinio teſte, valeat ad præciſos neruos. Sed malim ego priorem lectionem, inquit Rondeletius, ſequi. Nam eo in loco magis dolorem ſedare ſtudet Galenus, quàm exſiccare, vt alia quæ enumerata ſunt, oſtendunt, ſcilicet adeps anſerinus, butyrum, reſina, quæ doloris alleuamentum afferunt, calore & humore. Quare per F κογχυλίου το ἐντος carnem intelligo, quæ ob ſalſum ſuccum digerendi vim aliquam obtinet: & ob ſubſtãtiam pinguem glutinoſamq; παρηγορικὸν quid habet. Ob eam cauſam vermes & aſelli, qui ſub aquario vaſe ſtabulantur, in eodem aurium affectu à veteribus commendantur. Teſta verò magis exſiccat, quàm vt dolorem leuantibus medicamentis admiſceri debeat: exſiccando enim conſtringendoq; dolorem augerent potiùs quàm lenirent.

DE TVRBINIBVS.
Cap. XVI.

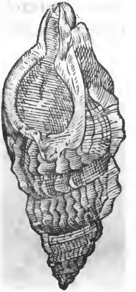
DE ϛρομβώδεσι ſiue turbinatis aliquot diximus, nũc dicemus de ipſis ϛρόμβοις ſiue de turbinibus propriè vocatis, quorum quanquam multas ſpecies depinxerit Rondeletius, atq; etiam plurimas adijciam, tamen Philoſophus inter turbinata vnũ ſimpliciter turbinem nominat, omnes eo- G dem nomine complexus neq; magnitudinis, neq; qualitatis aliqua habita ratione. Sunt autem ϛρόμβοι ſiue turbines qui in longiorem & acutiorem verticem deficiunt, quàm turbinata & cochleæ. Rondeletius non leui coniectura ϛρόμβους eoſdem eſſe putat cum ϛραβήλοις & ἀϛραβήλοις, quorum meminit Athenæus.

Lib. 3. Ἀγίας καὶ Δέρκυλος ἐν ἀργολικοῖς, τοὺς ϛραβήλους ὀνομάζουσι, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς σπουδαίων ὄντων εἰς τὸ σαλπίζειν. hoc eſt, Agias & Dercylus in Argolicis ſtrabelos vocant aſtrabelos, de his hoc tradentes quòd tubæ modo ſonum edant.

DE TVRBINE MAGNO.
Cap. XVII.

Deſcriptio. ROndeletius primo loco proponit hunc longum & magnum turbinem, multiſq; voluminibus conſtãtem, pro corporis craſſitudine, margine, vt ait, ſpiſſo H & aſpero, teſtâ alba, lineis tuberculiſq; multis ſcabra & aſpera. Foramen rotundum, inquit, habet & rimam qua excernuntur excrementa. Saxis hæret turbine ſurſum verſo. Quæ de teſtæ carniſque vſu in Purpuris Bucciniſque dicta ſunt, huc poſſunt accommodari. Sic ille.

Turben magnus Rondel.

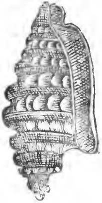
DE TVRBINE AVRITO eiuſdem. Cap. XVIII.

C HVNC turbinem ordine ſecundum collocauimus, quòd magnitudine præcedenti proximus eſset. Voca ſse ſe turbinem Rondeletius auritum ait ob alterius turbinatæ parti aduerſi latam vtrimq; appendicem. Eſse autem hunc turbinem perelegantem, & rarum in mari Gallico. Teſtæ volumina tuberculis extantibus, pulchro ordine diſpoſitis diſtincta eſse. Horum imaginem imitari artifices in vrceis efformandis, addita baſi. *Nominis ratio.*

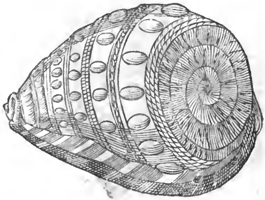
Addidi ego auriti Turbinis vel alterius ſtromboidis iconem inſignis equidem magnitudinis & pulchritudinis. Concha eſt tuberoſa atque anfractuoſa nec non & aurita. Pingitur pronè & ſupinè. Oræ eius dentatæ ſunt vt in concha Venerea: Color intus & in tergote ferrugineus, cætera croceus. Atq; hoc etiam à Rondeletij figura plurimum differt, quòd huius turbo ferè ſit ſeſſilis, cùm eius valde ſit oblongus. Similis planè eſt ſubſequens turbo, niſi teſtam ſupernè haberet leucophæi coloris. Cum hiſce meis Turbinibus non parum ſimilitudinis habent hæ poſtremæ conchæ, quarum prima mihi pro Trocho Nilotico albo, altera pro Trocho Nilotico maculoſo miſſa eſt.

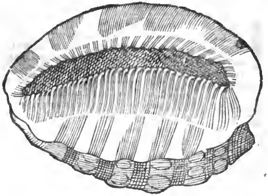
Turben auritus Rond.

D

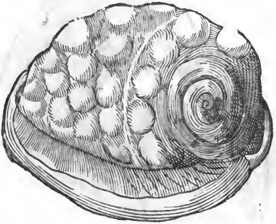

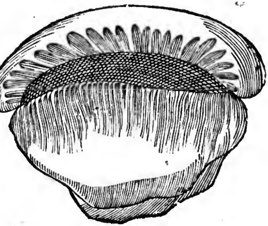
Turben aliud auritum tuberoſum colore caſtaneo parte prona, & ſupina.

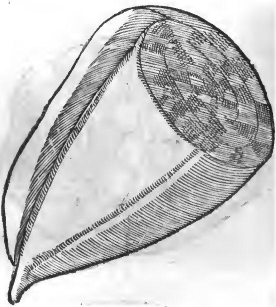
Turbo auritus tuberculoſus alius, teſta ſupernè leucophæa, infernè crocea, pronè & ſupinè.

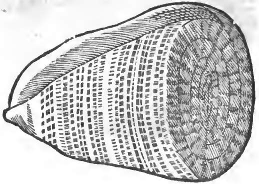

Digitized by Google

Trochus Niloticus albus.
Trochus Niloticus maculoſus.

A

DE TVRBINIBVS TVBEROSIS. Cap. XIX.

IN Turbinum generibus hîc iure numerabitur, inquit idem Rondeletius, qui à tuberculis multis tuberoſus cognominatur. Is ſiniſtræ manui proximus eſt, longus, tenuis, in mucronem deſinẽs. Huiuſmodi ſunt quidam albi, quidam nigri, quidam varij. Pollicis magnitudinem nunquam excedunt. In his cancelli cùm parui ſunt, viuunt, authore Ariſtotele: ſuntq; longiores ijs, qui neritarũ ſunt hoſpites. Huius generis turbines in terra reperiuntur, qui cochlearum nomine comprehenduntur: nam præter cochleas nullũ teſtaceũ genus in terra viuit. *Magnitudo.*

Turbinis tuberoſi icones Rondeletij.

B

Eiuſdem turbinũ generis ſunt aliquot ſpecies diuerſæ, quædam lõgæ, tenues acutiores, læues, cuiuſmodi ſunt tres tuberoſo propiores. Alij, poſtremi ſcilicet duo in pictura huic capiti præpoſita, inæquales, tuberoſi, ſcabri, virgati. Vita, moribus, ſubſtantia non differunt. Hucuſq; ille. Ego iſtiuſmodi tuberoſos turbines plurimos obſeruaui, atq; etiam hîc aliquot depingã. Ex quibus qui prior eſt in ordine & ſeparatim depictus, forinſecus cinerei nigreſcentis eſt coloris, albis tuberculis, ac ſpecioſis conſpicuus, intrinſecus amethyſtini, circum oras ex cæruleo virideſcit. Habes deinde tabulam integram, in qua turbines exprimũtur quatuordecim. *Authoris tuberoſi Turbines.*

Turben tuberoſum.

C

num. 1. turbo tuberoſus & aſper, in quo naſcitur cancellus. 2. Turbo ſtriatus ex monte erutus. 3. 4. 5. Turbinis tuberoſi & oblõgi tres differentiæ. 6. Turbo alius ſtriatus ex montibus. 7. Alius lineatus & leuis. 8. Turbo circa caudam lineis quatuor protuberãtibus. 9. Longus & acutus inſtar vnicornu. 10. Acutus, punctulis extuberãtibus plenus. 11. Alius ex rubro & albo variegatus & inæqualis. 12. Tuberoſus alius & lineatus. 13. Tuberoſus extremo aliquantulum oblongo. 14. Turbo eſt muricatus. Quorum omnium icones habes proxima pagina.

DE TVRBINE ANGVLOSO Cap. XX.

D

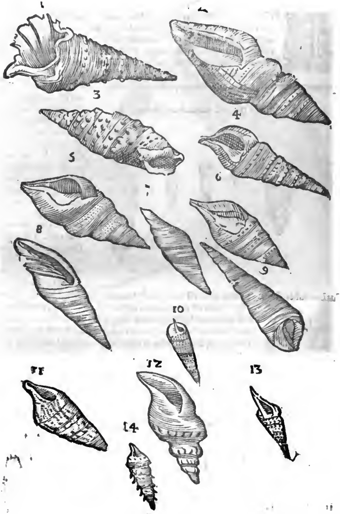
Turben anguloſus Rond.

RONDELETIVS exhibita hac icone, hic turbo, inquit, buccinis ſatis ſimilis, quia teſtę volumina ita à ſe diſcreta ſunt, vt in medio angulos efficiant, cognominatur angulatus. In turbinẽ tenuatur inferiore in parte, ſuperiore in longũ & acutum roſtrum. Sic enim cum Plinio loqui poſſumus, qui purpuræ roſtrum dixit. Colore eſt marmoreo. Vſtus dentifricijs conficiendis vtiliſſimus eſt. Sic ille. Buccinæ item figuram referunt turbines iſti à me adiuncti: quorum primus oblongus eſt, & ſtriatus, è montibus erutus: alter ſtriatus & verrucoſus; item tres aliæ ex albo cinereæ.

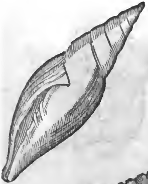
DE

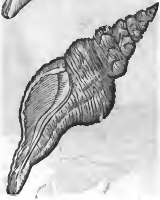
Turbines alij quatuordecim diuerſi.

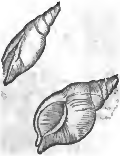
Digitized by Google

Turben albus oblongus ſtriatus ex montibus crutus.

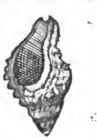
Turbinis ſpecies duæ, vna alba, altera ſubalbida.

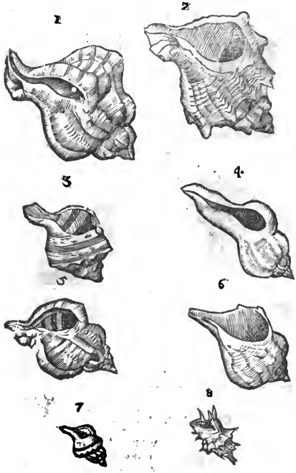
DE TVRBINE MVRICATO eiuſdem. Cap. XXI.

Turben muricatus Rond.

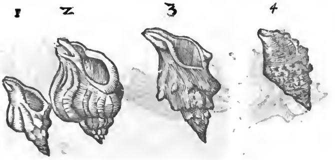
TVRBO hic aſpectu quidem buccino diſſimilis eſt, ſed à tuberculis multis, breuibus quidem & obtuſis muricatus appellatur. Superiore parte tumidior eſt. Intus teſta purpurea eſt, foris alba & veluti calce illita. Habes hîc præterea octo alias vnica tabula icones, quarum aliæ angulato Rondeletij turbini accenſeri poſſint, aliæ verò muricato. Addidi item quatuor alios muricatos Turbines, qui iconi Rondeletij abſimiles omninò non ſunt, præſertim duo, vt icones oſtendunt.

Turbines octo, quorum alij muricatis ſimiles, alij angulatis.

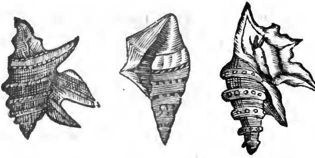
Digitized by Google

Turbines quatuor alij muricati.

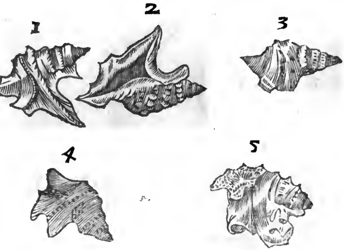
DE TVRBINE PENTEDACTYLO & Teſſerodactylo. Cap. XXII.

INTER cochleas Plinius Pentedactylos quoſdam nominat. De hiſnè turbinatis intellexerit, quæ proponimus, inquit Rondeletius, neſcio. Illud ſanè omnibus notum eſſe poteſt ex turbinatorum definitione & natura, potiùs turbines eſſe quos hîc expreſſimus, quàm cochleas, cùm in longum protendantur, voluminaq; ſcabra & veluti ſtriata habeant, cùm cochleæ maximè rotundæ ſint, & turbine compreſſo, non extenſo. Dicitur autem Pentadactylos turbo, quòd quinque habeat appendices longas, & acutas, ſi extremum turbinis annumeres. Alius eſt turbo, cui quatuor duntaxat ſunt dactyli. Et his turbinatis alij ſunt albi, alij nigricant, alij varij ſunt. Ad primum genus nempe pentedactylum redigendus eſt turben à me hîc depictus, in quo animalculum conſpicitur, colore ſanguineo. Ad alterum verò quinque ſubſequentes. 1.2. Turben eſt pentadactylos parte concaua & conuexa depictus. 3. Alius ſed minus auritus. 4. Teſſeradactylos niger. 5. Pentedactylos cum eſchara. *Nominis ratio.*

 E

Turbines quinq; proximè nominati.

F

DE TVRBINIBVS LEVIBVS. Cap. XXIII.

G

REPERIVNTVR item in Turbinum generibus, qui nullis præditi ſunt Tuberculis, vt ex ſequenti hac tabula conſpicere licèt, in qua primo loco datur Turbo albus glaber & obtuſus. 2. albus acutus & glaber. 3. lapideus, glaber ac leuis. 4. leuis itẽ in ſtagnis degẽs. Præterea poſtea inter Turbines in ſpongijs delitescenſes non pauci exprimentur, qui nullas habent vel eminentias, vel tubercula, vt mirum ſit, cur & Rondeletius ſeparatim de his non egerit. Ex eiſdem ſunt quæ altera dantur tabula. Horum icones vide proximâ paginâ.

DE TVRBINIBVS INTRA SPONGIAS viuentibus. Cap. XXIV.

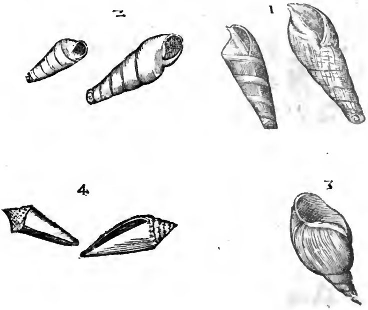
SPONGIÆ cùm ſecantur in fruſta, in ijs maxima Conchularum omnis generis, conchyliorũ paruorũ, buccinorũ, turbinũ vis reperitur. Cuiuſmodi H aliquot partim à Rondeletio, partim à me obſeruata, hîc exhibebo, omnes enim perſequi infiniti eſſet operis ac vani laboris, nã quis eſt qui cognitione ac verbis tantam naturæ rerũm fœcunditatem aſſequi poſſet? Differũt hæc cõchylia inter ſe genere, nã vel ſunt cochleę, vel turbines, vel neritæ, vel vmblici. Differũt & coloribus. Rondel. de eo tantùm paruo turbine ait, qui ſiniſtræ manui proximus eſt, rimamq; longiuſculã veriùs quàm foramen habet, teſta non intorta, qui & intra ſpongias, & extra reperitur, conchulaq; lactea à candido colore nominari poteſt. Hac in fucis vtuntur mulieres, in ſucco pomi citrij diſſoluta & ſublimato vt nunc loquuntur, permiſta: ſic enim facies ſplendidiores & candidiores effici putant. Sed quia ſublimatum atq; ſimilia faciem contrahunt, & corrugant vi & acrimonia ſua eas, peſſimè ſibi conſulere

Differentia.

Vſus.

Fucus mulierum.

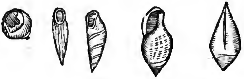
Turbinum leuium quatuor ſpecies, quarum ſubinde fiet mentio.

Turbines leues alij.

Turbines inter ſpongias viuentes ex Rondeletio.

Digitized by Google

ſulere arbitrari ſe rectè ait Rondeletius. multoq; vtilius fore ait in pinguedine felis diſſol- E
uere. Huc accedit, inquit, quod hac fuci ratione tanquam cruſta induitur, cuius particu-
læ ſi exiliant, atque eximantur, turpiſſimè fucus detegitur. Hanc conchulam appellant
petite porcelaine, eamque equorum frænis & phaleris nonnulli accommodant. Ex iiſdē
& gagatarum globulis mulieres monilia & cingula contexunt, præſertim viduæ quæ lu-
ctus tempore, non niſi nigris candidiſq; ornantur. Sed quæ equorum ornamentis addun-
tur, craſſiore, durioreq; ſunt teſta, aliæ ſunt tenuiore & fragiliore. Vtræque & candore &
figura ſimiles. Addo ego alias iſtiuſmodi turbinulorum effigies. Numero primo in tabu-

Porcelaine Gallorum. Equorum ornatus. Ab authore obſeruata ſpecies.

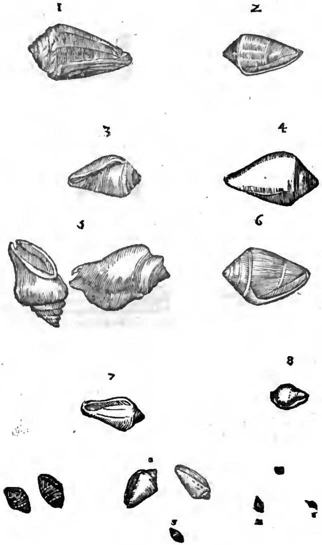
la prima eſt turbinulus luteus maculis albicantibus. 2. Ali9 pariter flauus, ſed minor. 3. Flau9 alius denticulatus. 4. Pellucidus ſubalbidus exiguus. 5. F Albus tuberoſus alius. 6. tuberoſus alius ferrugineus. 7. ferrugineus ali9 maculis albis conſperſus. 8. coloris eſt ferruginei magis ſaturati. 9 minor, albus, tuberoſus. 10. Flauus, ventricoſus, ſtriatus. 11. minus dilutè ferrugineus, tuberculis plenus. 12. valde exiguus, albus & tuberoſus. Altera tabula nu. 1. exhibetur turbinulus albus denticulatus. 2. item albus, oblongus & in acutum deſinens. 3. albus alius. 4. & 5. alij duo ſubalbi ſplendi- G
di & anguſti. Additur præterea turbinulus niueus, diaphanus & acutus. item alius minor diaphanus, & eiuſdem coloris. Altera tabula octo turbinum in ſpongijs etiam degentium habet icones, num. 1.

niuei coloris eſt. 2. luteus, maculatus tertius ſubalbus, cineris maculis conſperſus 4. cinereus, albicans, 5 candidus, pellucidus, diaphanus, pronè & ſupinè pictus. 6. luteus lineis quibuſdam albis inſtar coronæ cinctus. 7. cinereus è puteo effoſſus 8. E puteo pariter effoſſus, candidus, eminentijs quibuſdam per certa interualla diſpoſitis, quos duos poſtremos, quia cæteris ferè hiſce nouiſſimis erant ſimiles, addere libuit. Tertia tabella exprimitur Turbinulus niger lineis cinereis varius, quarta turbinulus alter eiuſdem coloris: quinta primo loco candidus & glaber, deinde caſtaneus leuigatus linea quadam ſubalba: ſexta exhibet turbinem primò acutum ſubnigrum: deinde album cum lineis quibuſdā roſeis: poſtremò alium albo & nigro varium. Septima primum datur Turben albus verrucoſus circa rimam aliquaotulum dentatus. 2. Tuberoſus aliud colo- H
ris caſtanei linea quadam alba per medium tranſcurrente. 3. cinereum ſeu ſubalbum pariter tuberoſus. 4. Ferrugineus 5. minimus eiuſdem coloris. 6. item ex minimis ſed præcedente oblongior. Septima tabula prius pingitur Turbinulus albus lineis purpuraſcentibus. 2. alius candidus lineis ſaturatè rubentibus. 3. elegans & lucidus, lineis item purpuraſcentibus ſtriatus. Alius maculis albis & rubeſcentibus totus conſperſus. 5. Alius itē maculoſus. 6. totus ſubruber. 7. Omnium minimus depreſſus colore rubro. Octaua tabula primo loco habes turbinulum albū verrucoſum. 2. ponitur turben albus acutus & leuigatus. Nona atque nouiſſima datur prius Turbinulus niger & albus. 2. Alius eiuſdem quaſi coloris. 3. cinereus maculis albis. 4. cinereus alius minutim elaboratus. 4. ferrugineus macula alba ſpecioſus. 5. totus candidus.

Turbines alij in ſpongijs degentes.

Turbinati in ſpongijs latentes alij. E

DE TROCHIS. Cap. XXV.

HOC Turbinum genus Rondeletius à ſimilitudine inſtrumenti, quo luſitant pueri, Trochos appellat. Alij ſunt parui, inquit, qui à ſuperiore amplaq; parte ſtatim in breue acumen deficiunt. Alij oblongiores. Omnes leues ſunt, & varij. Teſta velut cruſtis duabus conſtare videtur, externa minus nitet, quæ ſubiacet, vnionum eſt ſplendore. Præter Trochos duos adiecit Rondeletius aliquot diuerſas Stromborum formas, quarum aliæ ad Buccinorum, aliæ ad Conchyliorum ſpeciem accedunt. Vt ei vitio verti poſſe non inficietur, ſi quæ in hoc genere illuſtria ſunt, & à veteribus diſertè expreſſa, prætermittere: ita curioſius certè, inquit, facere videremur, atq; ſuperuacaneæ diligentiæ accuſandi eſſemus, ſi omnia & minuta Conchularum, Turbinum, Cochlearum genera perſequi vellem. Si quis enim otio abundans in marinis litoribus ſpatiari velit, & in ſaxa maris penetrare, totam iſtam rem in infinita iſta varietate verſari videbit. Genera igitur & illuſtriores ſpecies cognoſcendæ, atq; vt quæq; vel minutæ vel neglectæ, vel nominibus non expreſſæ fuerint, ad genera ſua erunt reuocandæ. Sic ille. Et certè ſi quis omnia iſtæc conſimilia depingere velit, nunquam ſatis ea ob nimiam diuerſitatis copiam indagare poterit. Adiunxi ego iconem Trochi maximi ſubflaui abſq; vllis tuberculis: item alterius planè pyramidalis. Adieci præterea pyramidalis figuræ Conchulas quatuor alias hic vnica tabella expreſſas. 1. Turbo ſeu Trochus colore partim amethiſtino, partim ſubalbo. 2. Alius caſtaneus lineis quibuſdam albis. 3. Fuluus cum maculis albis. 4. partim roſeus, partim argenteus. G

Trochi Rondeletij.

Trochus magnus.

Trochus alter pyramidalis.

DE NERITE. Cap. XXVI.

Νηρίται apud Ariſtotelẽ Theodorus Gazã natices cõuertit, ex Feſto fortaſſis, apud quem citãte Calepino, ſic legitur: Narica eſt (Ioſephus Scaliger legit Narita) genus piſcis minuti. Plautus: Muriaticã video in vaſis ſtanneis, Naricã bonã & canaram, & taguma, quinas farras conchas piſcinarias. Naticem piſcem leges apud antiquos per t, non per r, & videtur à natãdo dictus. Hęc Feſtus. A recẽtioribus nerite vel Nerita effertur genere declinatione ſecunda: ego cum Zoographo, maſculino genere, declinatione prima, dicere malim. Sic enim Græci ſemper vſurpant. Habet autem ſyllabas omnes longas in omnibus caſibus, quamobrem paroxytonum ſemper eſt, excepto nominatiuo mul-

Digitized by Google

titudinis penanflexo, νηρῖται; ſic enim ſcribendum eſt, quanquam euulgati codices qui- E
dam Græci id non obſeruent. Nicander,

Ἠ' ἐ καὶ ὄςρεα τόσσα, βύθας, ἄτε βόσκονται ἅλμης,
Νηρῖται, ςρόμβοιτε, πελωριάδες τε, μύες τε.

Idem cum Anerite. Nerites Vuottono & Bellonio idem videtur, qui & ἀνηρίτης & ἀναρίτης apud Athenæum dicatur: quibus conſentit Zoographus, quoniam & nomen idem eſt, prima litera tantùm abundante in Anarite, vt ſolet hęc vocalis multorum vocabulorum initijs abũdare: & genus quoque idem, nempe teſtaceum: & ſpecies, cochlea & natura, adhærere petris. Apud Heſychium νήριτος ſcribitur, vt ἄνθρωπος, terminatione & accentu, his verbis: νήριτος, ὁ νηρίτης: eſt autem conchylium cochleæ ſimile, & (colore) varium. Sed hoc modo ſcriptum, adiectiuum potiùs fuerit nomen, pro magno, copioſo, excellẽte, incomparabili: quo cùm nihil aliud in eodem genere conferatur aut contendat: à νη, priuante particula & verbo ἐρίζειν compoſitum. Inde νηριτομυθος, ᾧ οὐκ ἄν τις ἐρίσειε πρὸς μῦθους: & νηριτόφυλλον, πολύφυλλον. Idem Heſychius νήριτον interpretatur pro monte Ithacæ è regione Epiri: (quem aliqui ſic dictum accipiunt quaſi νήριςον, ὃ ἐςιν ἀνήριςον, διὰ τὸ πολὺ τῆς ὕλης,
Νήριτον quid. vt notauit Euſtathius) & adiectiuè, πολυ, ὑγρον, ἀει ῥύον, χλωρὸν, θαλερὸν, ἁπαλόν. ſed F
pro copioſo & innumerabili vſitatius eſt ſcribere νηριθμον, à νη. negatione & ἀριθμὸς, qđ eſt numerus. Ergo ſi quis neriteo cochleam à magnitudine, vel pulchritudine, qua alias eiuſdem generis excellat, nominatam velit, bene eſſe iudicat Zoographus: alioqui νηρίτης
Etymon. fit à νηρὸς, quod concauum & humidũ ſignificat, vt νηρὸς ἰχθυς, & apud Lycophronem νηρὸς μυχὸς, δειλὸς ἢ κάθυγρος. Νηρὸς autem fit à verbo νέω, νῶ, quod eſt nato, cuius futurum eſt νήσω, vnde & νῆσος: quare Suidas eos reprehendit, quibus νηρίτης dicitur à Nereo, Nam ſi ita, inquit, fieret, ἐκ τοῦ Νηρέως, penultimam per diphtongum haberet νηρείτης. Idem ferè ſcribit Varinus: cæterum neriten concham à Nereo deo marino ſic dictã, Zoographus ratione nõ carere autumat, quòd is fortè tali concha, tanquam elegantiore, buccinæ loco vti fingeretur: ſicut & Triton: quem viſum auditumq; in quodam ſpecu Olyſſipponenſis orę conca canentem Plinius refert. nec ineptus ad hunc vſum nerites videtur,
Ortographia l. 2. Halieut. vt pote amplus & buccino ſimilis, Ariſtotele teſte. Apud Oppianum inuenio ſcriptum νειρίτης per ει diphthongum in prima ſyllaba. Teſtata, inquit animalia quædam in petris, alia in arenis paſcuntur:

Νειρῖται, ςρόμβοι τε γῦλοι, καὶ πορφύραι αὗται. G

Et turſus de cancellis loquens vacuas ſibi conchas quærentibus.

Ἔςι τι νειρίτης ἐλαπτο σκῆνας, εἴτι τι κῆρυξ.

Gillius author eſt, neriten ab ijs qui Adriaticum ſinum accolunt, etiam nunc antiquo nomine appellari, & ab Hiſpanis caragolum. Quidam referente Zoographo Gallicè interpretantur petit Limaſſon de mer, id eſt, paruam cochleam maris. Hiſpani cochleam marinam in genere vocant almeia, vel caracol de la mar. Itali quidam neritas, naridole.

GENVS. FORMA.

Antè Turbinatorum genere. NERITÆ ſintne in turbinatorum genere, inquit Rondeletius, dubitauerit aliquis ex Ariſtotele qui ſic ſcripſit: Προμηκέστερα δὲ ἐστιν ἐν τοῖς ςρόμβοις (καρκίνια) τοῖς ἐν τοῖς νηρίταις, ἕτερον δὲ γένος ἐςὶ τὸ τῶν νηριτῶν, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιον. &c.
Lib. 4. Hiſt. cap. 4. Longior eſt qui turbinem ſubit, quàm qui neritam cancellus. genus enim diuerſum eſt, H
quod in nerite degit, cætera quidem non abſimile, &c. Et paulò pòſt, ὅσα δὲ ἔχει μεῖζω τὸν ἀριςερὸν πόδα, ταῦτα ἐν μὲν τοῖς ςρόμβοις οὐ γίνεται, ἐν δὲ τοῖς νηρίταις ἐγγίνεται. Quibus ſiniſter pes grandior eſt, ij nunquã cum turbinatis hoſpitantur, ſed cum neritis tãtùm ineũt ſocietatẽ. Hic Ariſtoteles de Turbinibus & neritis, vt de diuerſis loqui videtur, atq; ab his neritas ſecluſiſſe. Sed ſi rem diligentiùs expendas, eam aliter habere compe-
Nerite vt à turbinatis differat. ries. Nam nerita à turbinatis nõ genere, ſed ſpecie differt. Cum turbinatis igitur cõuenit, quòd teſta ſit clauiculatim intorta ſed rotũda & ampla, qua ab ea turbinati ſpecie diſtat, cui teſta eſt lõga ſtrictaq;. Ideo cancellus (de hoc.n. in locis modò citatis loquitur Ariſtoteles) lõgior eſt qui in turbinatis lõgis hoſpitatur, quã qui in neritis, turbinatis quidẽ, ſed
Lib. 4. Hiſt. cap. 4. nõ longis. Qualis verò ſit nerita, & quod ſit inter turbinata collocãda, ita explicat Ariſtoteles: Nerita teſta eſt leui, ampla & rotũda, forma buccinis proximas, papauer tamen nõ nigrũ vt buccina, ſed rubrũ habet. Teſtæ annexũ corpus eius mediũ firmiter eſt. Paſcuntur

in mari

A in mari tranquillo à ſaxis ſoluta: (enallage generis: pro neritæ ſolutæ:) at quoties flatus vrgeat, cancelli hoſpites ſeſe in ſaxa recipiunt, neritæ ſaxis adhærent lepadum more, & aporrhaidum, ac cæterorum generis eiuſdem, nec niſi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum poſſident. Vſum enim quem biualuibus pars vtraque, eundem altera exhibet turbinatis. Caro intus, & in eadem os. Modus hic idem eſt aporrhaidi, purpuris, atque omnibus generis eiuſdem. Hæc Ariſtoteles. Huiuſmodi Neritam eſſe arbitratur idem Rondeletius, cuius imaginem veram, non magnitudinem ſic expreſſit. Eſt enim, inquit, concha ampla, & capaci, rotunda, læui, turbinata, ad formam buccinorum accedente. Ex hoc genere fuerint cochleæ, vel potius neritæ genus hìc à me additum, colore albido, diaphanum, venulis pluribus reſperſum, belliculo ad inſtar cochlearum inſigne: prope os quo continetur animal, tuberculum quoddam conſpicitur. Eſt autem figura eius rotunda. Rotundiorem autem eſſe nerites teſtam quàm ſit turbinum VVottonus hinc apparere ait, quia oblongiorem formam recipit cancellus ille concharum hoſpes, à turbinis teſtæ forma, qui turbinem ſubit, quàm qui neriten. Ego operculum neritæ non vidi, habere operculum habemus apud Ariſtotelem interprete Gaza, vbi ſic legitur: Natices & reliqua turbinata operculo quodam congenito carni patulæ appoſito clauduntur.

Saxis adhærent.

Nerita Rondel.

Netite authotis.

1

B

Teſta.

Operculũ.

GENERATIO. SENSVS. NATATIO.

NERITÆ, ſiue natices, & patellæ teſte eodem Ariſtotele, rimis, cauerniſque ſaxorum generantur, celerique incremento augentur. Quod ad ſenſus attinet, ait natices qui capiunt, non aduerſo flatu, ſed ſecundo adire, quoties eſcam perſe-
C quuntur: nec voce vlla, ſed ſilentio agere, vtpote cùm & olfaciant, & audiant, nec fieri poſſe, vt aiunt, quin ſubterfugiant, ſi vox proferatur. Audiunt itaque, & olfaciunt. Scribit Bellonius, in Mediterraneo mari, in quo æſtus non ita reciprocantur, piſcatores conchulas legentes in lintre eſſe oportere, eoſque ſi neritæ, quæ tunc ſaxo extra aquam hærent, ſenſerint, tunc ſeſe à ſaxo ſoluentes, in mare præcipites ruere ſe conſpexiſſe. Atque hoc quidem eſſe putat, quod Ariſtoteles ait piſcatores neritas legentes tacere, ne ipſos fugiant. De Neritis hæc Plinius: Nauigant ex his (è concharum genere) neritæ (alis lectio habet, Venereæ) præbenteſque concauam ſui partem, & alteram (melior lectio non habet hic vocem, alteram) auræ opponentes, per ſumma æquorum velificant. Teſta quidem neritæ Ariſtotelis, cùm cauitatem amplam habeat, nauigationi idonea videtur, poteſt enim aerem copioſum capere, & innatare faciliùs, ventoque impelli.

In ſaxis generari.

Li. 9. c. 33.

Nauigatio.

DE NERITA ÆLIANI.

D

Cap. XXVII.

ÆLIANVS, vt rectè iudicare mihi videtur Rondeletius, longè aliter neritã deſcribit quàm Ariſtoteles, vt ex eius verbis liquet, quæ ſunt huiuſmodi. Cochlea marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia ſpectatur, eo maris vbi ſordiũ vacuitas eſt, & tranquillitas viget, & in ſaxis ad imam maris ſedem adhæreſcentibus naſcitur. Hæc nerito appellatur. Hoc maximè, inquit Rõdeletius ab Ariſtot. nerita differt, quòd illa magna ſit, hæc parua, nec mirum eſſe debet Aelianum ab Ariſtotele, & Plinio in piſcium deſcriptionibus diſſentire, quod in pleriſque facit. Ex paruitate, & pulchritudine formæ Aeliani neritam eſſe colligimus eam, quæ capiti præfixa eſt. Punctis nigris eleganter diſtinguitur, teſta intus purpurea in margine candida. Quod ſi quis neritam inter co-

Deſcriptio.

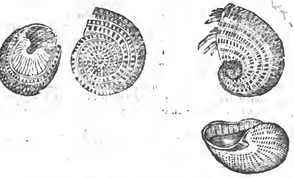
Aeliani Nerita.

Aeliani Nerite. chleas reponere voluerit, non valdè refragabor. Hæc ille. Addidi aliquot icones: prima, & ſecunda nigris punctis reſperſæ ſunt. Tertia ſecundæ ſimilis, ſed rubicundior, in qua cancellus latet, quarta ad cinereum vergit. Habes deinceps triginta duas diuerſas ſpecies duabus tabulis expreſſas. In prima tabula, prima, & ſecunda albo nigroque variæ: item tertia, & quarta. Quinta caſtaneæ colore eſt maculis rubris. Sexta Caragnuola vulgò Genuenſibus dicitur, detracto cortice ſplendens, albonigra. Septima caſtaneæ coloris habet maculas. Octaua cinerea eſt ma- E

Nerita authoris.

Nerite alia.

culis supernè rubeſcentibus, infra nigricantibus. Nona ex albo ad luteum vergit, trochi forte ſpecies vti etiam erat octaua præcedens, & decima ſubſequens, candida, verrucoſa. Numero vndecimo exprimuntur tres neritæ minimæ, vna alba cum rubris maculis, altera candida ſine maculis, tertia tota lutea. Duodecima neritæ eſt alba ſtriata, lineis ferè aureis. Decimatertia maculas habet leucophæas. Prima in ſecunda tabula expreſſa Nerite eſt rubra, & alba maculis etiã inferius nigris. 2. Alba, & fuſca, colore intus argenteo. 3. Rubra, & alba. 4. Glabra candida punctis ſubferrugineis. 5. Aſpera maculis longis, & albis. 6. Subalba, & fuſca. 7. Fuſca maculis albis. 8. Subrubra maculis albicantibus. 9. Fuſca, & albicans. 10. Alba ſubcinerea. 11. Cinerea ferè tota punctis candidis. 12. Caſtanea punctis item candicantibus. 13. Argentea. 14. Leuis tota cærulea. 15. Cineritia virgata. 16. Parua flaueſcens. 17. Caſtanea cum corona alba. 18. Subcinerea. 19. Nerite colore caſtaneo ſubobſcuro. G

Neritæ

Neritæ aliæ ab authore obſeruatæ, quarum omnium color exprimitur præcedenti pagina.

Digitized by Google

 E

DE NERITE BELLONII. Cap. XXVIII.

Deſcriptio. BELLONII Nerites, cuius hìc iconem, & deſcriptionem ex eo propono, ac cum alterutro Rondeletij Nerite conueniat, non temere dubitauit Zoographus: genere ſaltem, ſi non ſpecie conuenire videtur. Bellonius ita depinxit hac addita deſcriptione. Nerite quoque turbinati generis Conchula, teſtam in anfractum intortam habet: qua penitus incluſa, nulla ex parte præterquam capite conſpicua eſt. Virilis Lutetiæ, Armoricis Bigornet, & Bigornacu vocari ſolet, apud quos tanta eſt huius piſciculi frequentia, vt ſummo prouentu indigenæ, dum æſtus abſceſſit, magnos aceruos è ſaxis legant, ac bulliant (bullire faciant) carnemque è teſtis (quò leuiùs ferantur) eximant, & accolis F mediterraneorum tractum diuendant. Pulmenta autem, quæ ex his conficiuntur, minio tincta eſſe dixeris: quod à rubro ipſarum papauere prouenit. Priſci enim (Ariſtoteles, vt ex Rondeletio recitaui) naticem, ſiue neritam, teſtam habere læuam, amplam, rotundam, buccino ſimilem: papauere tamen non (vt buccinum) nigro præditam, ſed rubro. Eſt enim id papauer, excremẽtitium quiddam, membrana obuolutum, omnibus teſtaceis generibus præcipuè eſculentum. Natices ſua ſaxa relinquunt mari tranquillo, ac

Nerite Bellonij.

Teſta qualis. ſordibus vacuo, vt paſcantur. Teſtam habent leuem, rotundam, exiguam, vt neq; in Oceano, neq; in Mediterraneo pollicis craſſitudinem excedant. Huius autem carne ſvulgus Græcum crudas edit, quibus appetentiam minimè excitari ait, & potiſſimùm, ſi cum cæpis etiam crudis comedantur.

DE COCHLEIS. Cap. XXIX. G

ÆQVIVOCA.

HESYCHIUS κοχλίας (ſic autem potiſſimũ Cochleæ Græcis vocantur) non ſolùm exponit τα ἐδωδιμα ζῶα, animantia quæ in cibi vſum veniunt, ſed etiã τα ἐν τοῖς
l.10.c.19. ὀργάνοις ξύλινα. Et Vitruuius Cochleã deſcribit, qua magna vis aquæ poſſit hau-
Cochlea inſtrumentũ. riri, ſed non tam altè tolli quàm rota. Fieri autem eam è ligno per octo craſſitudinis diuiſiones inuolutos habente canales, & iuſtam Cochleæ naturalemque imitationem: verſationes facere hominibus calcantibus. Sic idem lib. 5. cap. 12. dicit: Cochleis, rotis, tympa-
Lib.6.c.8. nis collocatis, locus exinaniatur. Ac alibi: Torcular ſi non Cochleis torquetur, ſed vecti-
Cochlea inuentum. bus, & prælo premitur. Meminit eius machinæ etiam Athenæus, & Diodorus Siculus, & vterque Archimedis inuentum eſſe inquiunt. Sentina, inquit Athenæus, in naui maxima Hieronis, & ſi plurima erat, exhauriebatur tamen ab vno homine διὰ κοχλίου (hoc eſt, Co- H chlea ſic dicta machina) commento Archimedis. Diodorus verò in 5. libro ait: de Hiſpania ſcribens, eiuſq; fodinis: Subtus terram reperiuntur nonnunquam flumina decurrentia, quorum curſus ſæpè quæſtus vi magna recedunt: aut quod mirabilius videtur, Cochleis, quas dicunt Aegyptiacas, diuertunt, ab Archimede, cum in Aegyptum profectus eſt, adinuentas. Eiuſmodi inſtrumentis loca, vbi metalla effodiuntur, eiecta ſuperiùs aqua, ſumma arte, diligentiaq; exſiccant. Author promptuarij neſcio, ex quo authore nobis hoc
Pompa inſtrumentũ. inſtrumentum deſcribit: Cochlea (inquit) hauſtorium organum, quod vulgus pompam appellat: In medio rota eſt, quæ dum à calcantibus verſatur, machina introrſum claiculatim detorta, inter ſtrias, & ſtrigiles aquas exorbet ex aquario ſepto, & retrorſus emittit. Et rurſus: Cochlea in torculari lignum eſt erectum claiculatim, id eſt, ſpirulatim, & capreolatim ſtriatum: quod per medium prælum ſtriatum & ipſum tranſactum, vertigine ſua

tollendo

A **tollendo demittendoq; prælo inuentum eſt. Vulgò (à Gallis puto) viſa torcularis dicitur.**
Vitruuius nominat alibi aſcendentem machinam; de qua Gulielmus Philander: mox (in- *li. 10. c. 19.*
quit) vocabitur acceſſus, Græcè ἐπιβάθρα. Suſpicor autem fuiſſe machinam quæ occulto
quodam artificio & expeditis machinationibus in ſublimè creſceret; & in eam altitudi-
nem educeretur, quæ opus erat: tum retioaculis ſiſtebatur. Poterant & tabulata excitari
cochleis, quo pacto in torculari prælum tollimus & deprimimus: niſi interpretari velimus
dictum de machina, quam tollenonem Vegetius appellat. Eiuſmodi torcularia ſiue co- *Tolleno.*
chleas nobis vocantur torchi, Germanis pres, Belgis pois, eorumq; ferè vſus eſt ad expri-
mendum, vnde Palladius: In cochlea exprimis. Eadem vel ſaltem ſimilia intellexit Pli-
nius dum ait: Intra cētum annos inuenta torcula Græcanica, mali rugis per cochleas bul-
lantibus, palis affixa arbori ſtella, à palis arcas lapidum attollēte ſecum arbore, quod ma-
ximè probatur. Oribaſius in libro de machinis cochleas Inſtrumenta chirurgica deſcri- *Cap. 4. & 5.*
bit, item cochleam fœminam, quæ Græcè περικόχλιον appellatur. nos breuitatis cauſa le-
ctorem ad ipſum remittimus. Gul. Budæus cochleas & ſchalas cochlides dici ſcribit in *Scala Co-*
ædificijs, quòd anfractuoſæ ſint, in modum cochlearis teſtæ, & quòd clauiculata & tortili *chlides.*
B ſtructura à triclinijs in cœnacula euadāt, cuiuſmodi ſunt, (inquit) in ædificijs Gallicis ſca-
læ. Talis ſcala apud Philopon. In Proclum, κοχλιοειδὴς κλίμαξ dicitur nobis vna ſcala
fatta à lumaga, Germanis teſte Zoographo Schuecken, id eſt cochlea. Ex Strabone quoq;
libro poſtremo affertur κοχλίδιον pro ſcalarum genere, cuius ſcapum, vt τὸ τῶν κοχλιῶν
κιόνιον, volumen ἑλικοειδῶς circumductum ambit à ſumma coaſſatione ad imum libramē-
tum: ſed perperam, vt vult author theſauri linguæ Græcè, orto nimirum (ait) errore ex la-
tina lingua, in Græco enim κοχλίας legitur pag. 347. de Paneo ſeu Panis fano, στροβιλοει-
δὴς, ἐμφερὴς ὄχθῳ πετρώδει, διὰ κοχλίου τὴν ἀνάβασιν ἔχον, in quod per cochleam aſcen- *Tormenti*
ditur. Athenæus vocat κλίμακα ἑλικήν. Erat præterea tormenti genus cochlea voca- *genus.*
tum quo interfectum fuiſſe tradit Laurentius Surius S. Ionam à Magorum principibus
iuſſu Saborij regis Perſarum, quod tormentum forte fuerit equuleus cochleatus, cuius
meminit Pomponius in decuma fullonis, vt citatur à Nonio: vbi inſilui in cochleatū equu- *Eculeus co-*
leum, vbi ſolutim tortor. Ego de hocce tormenti genere per ocium aliquando integrum *chleatus.*
tractatum conſcripſi. Præterea Zoographus ſeſe Romæ obſeruaſſe tradit iuxta forum
fuiſſe locum, quem ſcalas vocabant annularias, quas (inquit) eruditiores ita nuncupatas
C augurantur ab annularijs officinis, vel à propendētibus annulis. Aliorum coniectatio eſt,
ſic eas dici, quæ in cochleæ formam effingantur & orbiculata figura rotundentur: quod *Cochlium.*
genus cochlium dicitur. Suidæ quidē & Varino κοχλίας eſt, ὁδὸς εἰς ἑκάτερον περιηγμένη:
hoc eſt, via quæ in vtrāq; viciſſim partem circumagitur: ſiue de gradibus per ſcalas huiuſ-
modi accipias: ſiue de vijs itinerum: huiuſmodi enim per montes præſertim aliquando
viæ ſunt. Cælius Rhodoginus, aures ſiue auriculas veriùs, ſinuoſas (vtor interim eius ver- *Auriū am-*
bis) cochlias ait nuncupari. Sed Polluci κοχλίας extrinſecus aurium ambitus eſt, κ' ἡ ἔξωθεν *bitus.*
περιβολὴ τῶν ὤτων. Et Plutarchus cochleæ inſtar aurem in gyrum contorqueri ait. Eſtq; *Oſtij genus*
etiam cochlea genus oſtij, quod meminit Varro, vbi teſtudinem deſcribit, qua turdi & *Varroni.*
merulæ & miliares nutriuntur: oſtium (ornithonis) eſſe debet humile & anguſtum & po- *Lib. 3. de*
tiſſimùm eius generis quod cochleam appellant, vt ſolet eſſe in cauea, in qua tauri pugna- *re ruſt. c. 5.*
re ſolent. Inſtrumentis itaque, quæ diximus, ſcalis & vijs cochlearum figura in ſe claui-
culatim, ſpirulatim, capreolatim, retorta, anfractuoſa, ἑλικοειδὴς nomen dedit. Hermolao
verò etiam cochleæ nominantur, neſcio quamobrem, inter morbos fici arboris. Porro co- *Pro capitis*
chlis capitis ornamentum eſt, quod reperio apud Pollionem Trebellium in Zenobia, quæ *ornamento.*
D ſic habet: Ad conciones galeata proceſſit, cum limbo purpureo, gemmis dependentibus
per vltimam fimbriam: media eſt coclide. Videtur (inquit Cælius Rhodoginus) ab ſimili-
tudine ſcalarum vel animalibus verbum corriuatum. Humelbergius cochleam ait eſſe
lapidem ex flumine rotundum, ad ſimilitudinem cochleæ: qui aquæ inditus, eam contra *Lapis in flu*
laterum dolorem efficacem reddere creditur, quod & ſe aliquando expertum teſtatur. *mine Co-*
Et Maſſario cochlos & cochlax marinos calculos ſignificare dicitur: cęterùm apud Feſtū *chleæ figu-*
cochlacæ dicuntur iſtiuſmodi lapides rotundi, ad cochlearum ſimilitudinem. Et Cælius *ra & eius*
Rhodoginus in Græcis annotatum authoribus eſſe ait, fluuiatiles aut marinos lapides di- *vires.*
ci quoq; trochalos, item charmadia & cochaclas. quare vbi apud Varinum, legitur, Τρό- *Cochlacæ.*
χαλοι, ἰδίως οἱ κόλχακες, οἱ καὶ κριμάδα λέγονται, nempe fluuiatiles & marini lapides,
legendum cenſeo pro κόλχακες κοχλάκες. & pro κριμάδα χερμάδα. Inuenio item in lexi-
co quodam Græcolatino, κοχλάδες exponi lapides attritos perpetua in aquis volutatio-
ne, glareas, ſed ſine auctore. Mihi hæc quoque dictio corrupta videtur & κόχλακες le-
gendum.

gendum. Nam & idem Varinus & ante eum Heſychius χλιάρος (quæ vox ad latinam gla- E
rea accedit, id eſt, vt grammatici interpretantur, minutiſſimi lapilli, qui in fluuiorum ripis
vel maris litoribus reperiuntur, vnde, glareola glareoſus,) exponunt κόχλαξ. Etymolo-
gus vt à νιος, fit, ſic à πλαξ κόχλος, κόχλαξ fieri ait: Thucididem tamen κάχλακας dixiſſe
Vmbilici per alpha. Cælius Rhodoginus eoſdem lapillos alibi apud latinos dici tradit vmbilicos
qui lapilli. (vt eſt apud Ciceronem de Oratore libro ſecundo) à Græcis, vt commonuit Ariſtoteles
Croce. in mechanicis quæſtionibus, appellari crocas. Quærit enim (inquit) quid ſit quod in li-
toribus ex lapidibus aut teſtis grandioribus fiant, quæ vocantur crocæ.

SYNONYMA.

Chometh. CHOMETH Hebraicam dictionem Leuitici vndecimo, & decimoquarto Numeri
D. Hieronymus interpretatur lacertã, quã omnino ſignificare putat Zographus.
Alijs eſt Limax, vel Teſtudo, vel Cochlea terreſtris ſecũdũ Rab. Dauid in libro F
Schabul. radicum. Sed teſtudinis nomine pro cochlea multi latini ſermonis imperiti abutuntur.
Schabul, potiùs limax eſt, vt Dauid Kimhi interpretatur, & Rabbi Salomon Pſal. 58. con-
Liſchmat. ſentit Abrahã Eſra quoque: Chaldæus vertit tibelela: Arabs Liſchmat; ſi rectè ſcribo vo-
Lul. cales. Septuaginta κηρός: Hieronymus cera, item vermis. In trilingui lexico inuenio Lul
Meſibata. & Meſibata pro cochlea: pro limace verò chomet, chumeta, Sachel, Limaza. Halzum Se-
Chomet. rapioni commune eſt nomen cochleæ marinæ & terreſtri. Syluaticus quoque cap. 324. ait
Chumeta. Halzum eſſe nomen Arabicum à Serapione vſurpatum in ea ſignificatione. Item Auicen-
Sachel. næ interpres lib. 2. halzum ſcribit & interpretatur limaces. Albertus verò ex eodem inter-
Limaza. prete in hiſtoria animalium vocabulum alzum poſuit, vbi Græcè apud Ariſtotelem con-
Halzum. cha legitur. Vnde & Haakena vox corrupta puto apud eundem Syluaticum: cui præterea
Haakena. Cnada eſt cochlea marina, item Sadaf: Aunici, limaces terreſtres quæ degunt in planta
Conada. agni caſti: ſed fortè ab agno limaces illi, agnici potiùs dicendi fuerint: Lulientia verò ſpe-
Sadaf. cies limacum: cæterùm innumera apud ipſum vocabula corrupta ſunt, vti etiam hæc bar-
bara nomina, Caſia, Cotia, Coliris pro limace accepit. Κοχλίας volunt Ariſtoteli vocari
Κοχλίας. cochleas terreſtres, Gaza limaces reddit, vt vbi habet in tertio de generatione cap. 11. Te- G
ſtatorum genus naturam proportione plantis reſpondentem (ἀντίστροφον) habet: hinc eſt
quod nullum in terra gignitur, aut paruum, quale genus limacum eſt (τὸ τῶν κοχλιῶν) &
ſi quid huiuſmodi aliud ſit, ſed rarum: at in mari ſimiliq; humore multa & varia gignun-
tur. Genus plantarum contrà &c. Confundunrut apud Græcos, vel ipſum Ariſtotelem
κόχλος & κοχλίας, vt annotauit etiam VVottonus: ferè tamen Ariſtoteli κόχλος vmbili-
cum, id eſt cochleam marinam ſignificat. κοχλίας verò terreſtrẽ cochleam. Maſſarius quo-
que κόχλον apud Ariſtotelem ait eſſe animal teſtaceum, & aliud quam Limaces, a Theo-
doro dictum vmbilicus. hoc (inquit) & cochlian eſt vbi Ariſtoteles appellet, ſicut limacẽ
quoque cochlon. Verba Ariſtotelis vbi diſtinguit diſertiſſimè, hæc ſunt: τὰ ὀστρακοδέρμα
Lib. 4. Hiſt. τῶν ζώων, οἷον οἵ τε κοχλίαι, καὶ οἱ κόχλοι, καὶ πάντα τὰ καλούμενα ὄστρεα. Gaza vertit: Vt
cap. 4. Vmbilici, cochleæ, purpuræ (quod non eſt in Græcis codicibus noſtris) & omnia, quæ
oſtrei aut conchæ nomine appellamus. Et paulò mox: Οἷον οἵ τε χερσαῖοι κοχλίαι: καὶ
τοῦτ' ἐν θαλάττῃ ὁ κόχλος, καὶ τἆλλα τὰ στρομβώδη. Idem tamen Gaza κόχλους & κο-
VVottonus χλίας nonnunquam vmbilicos vertit, quod cùm reprehendit VVottonus, ipſe quoq; re-
reprehenſus. prehendendus videtur, nam licet ex Athenæi libro 2. quem citat, conſtet, quòd vmbilicus H
quem Theodorus pro κοχλία dixit libro 5. hiſtor. anim. idem ſit quod cochlea, rectiùs ta-
men Rondeletius pronunciauit, vmbilicum Ciceroni non totum genus cochlearum ma-
Vmbilicus rinarum, ſed ſpeciem aliquam ſignificare. Rondeletiùs κοχλίας dici putat, quòd habeant
quid Cicero- τὰ ὄστρακα κοχλοειδῆ. Etymologo verò dicuntur παρὰ τὸ κόχλω; τὸ γυρίζω: ἢ παρὰ τὸ
ni. ὀλῶ, τὸ συστρέφω, καὶ πλεονασμῷ τοῦ κχ. κοχλίας. Κοχλὶς & κοχλίδιον diminutiua ſunt,
Nominis ra- ſignificantia paruam concham ſeu cochleam, conchulam, cochleolam, vt ait author the-
tio. ſauri linguæ Græcæ. Poſterioris meminit Suidas quoque, eſſe dicens εἶδος ζωϋφίου. Ety-
mologus κοχλίδιον diminutiuum fieri ait à κόχλος, & alias ait fieri à κοχλίας, vt a κοιλία
κοιλίδιον. Κογχο ab Heſychio exponitur κοχλίας: & quem Epicharmus κόγχον σίσιλον
appellat, eum Dioſcorides κοχλίαν σίσιλον. Epicharmus, inquam, apud Athenæum libro
ſecundo dicens, κόγχον δὲ σίσιλον ἄπαγ' ἐς τὸν φθόρον, cochleas quæ σίσιλοι dicuntur,
Lib. 2. c. 11. abijce in malam rem. Et Dioſcorides τὸν σίσιλον κοχλίαν eſſe ταραχτικὸν κοιλίας καὶ στο-

μαλυ

A μοχλιμινοποιός. ita autem vocat quæ vepribus & frutetis adhærent. In eodem loco apud
Athenæum Apellas cochleam ait vocari à Lacedæmonijs σίμηλον. Apollodorus verò Σίμηλος.
lib. ſecundo Etymologiarum quaſdam dici κωλυσιδείπνους, id eſt, vt Dalechampius in
ſuis ſcholijs explicat, tam amplas vt ſingulæ ad cœnam ſufficiant & alia fercula tangi pro-
hibeant. Quidam (inquit) legunt colycidcipnos quòd colycijs ſimiles ſint illæ cochleæ.
Iſaacus Caſaubonus alios Grammaticos hæc aliter tradere ait Spartanis enim cochleas Σίσηλος.
dici σίσηλους: ſimpliciter verò cochleas appellari σιμίλους. Heſychius, σίσηλοι, κοχλίαι,
Λάκωνες. Idem, σίσιλος κοχλίας. Viderit verò Apollodorus quàm ſit verum cochleas
quaſdam fuiſſe κωλυσιδείπνους appellatas. Ego exiſtimo contrarium eſſe verum, & τοὺς κω-
λυσιδείπνους qui ſeriùs ad condictam cœnam ventitarent, & moram facerent diligentiori-
bus quos vocabant τριχοδείπνους, conuiuiali ioco dictos eſſe κοχλίας: quod cochleam vin-
cerent tarditudine, vt ille ait apud Plautum. plurima ſunt hoc genus συμποσιακὰ σκώμμα-
τα in ſcriptis veterum. Suſpitio eſt ſcripſiſſe Apollodorum in explicanda origine huius
vocis, otrani videri à κόχλω verbo antiquo idem ſignificante ac γυρίζω, roto: aut ab ὁλῶ
στὸ υσρίφω (hæ ſunt grammaticorum ineptiæ) ὅλιας primò, deinde κοχλίαν dictũ quod
B non recta procederent, ſed per gyros, παρ' ὃ καὶ κοχλίας λέγεσθαι τοὺς κολυσιδείπνους. Hæc
aut ſimilia Apollodorus: quæ lecta negligenter & properanter, neq; intellecta ab eo vi-
deotur, qui hæc ita ſcripſit, ſiue Athenæus, ſiue eius Breuiator. Hactenus Caſaubonus. Σε-
λαΐνης, Heſychio & Varino eſt quoq; κοχλίας. forte σίσιλος. Σίμηλος, κοχλίας ijſdem, Σελαΐνης.
Σιμηλοιρίδαι, οἱ ἄνω κηλῦῖες, ὡς ἴσοι λιψακες. Σίσυλλος, τὸ μισμα (νοσημα forte) καθάπερ
σκωληκίασις, καὶ ζῶον τι apud eoſdem. Πομαρίας, ὁ κοχλίας exponit Varinus per o breue Πωματίας.
in prima ineptè, debet enim per o productum ſcribi πωματίας, quoniam πῶμα oper-
culum eſt. φερέοικος id eſt, domiporta, epitheton cochleæ, pro ipſa cochlea vſurpatur ab Domiporta.
Heſiodo:

Ἀλλ' ὁπότ' ἂν φερέοικος ἀπὸ χθονὸς ἂν φυτὰ βαίνῃ.

quanquam enim de terreſtri loquitur, cochleis tamen omnibus teſta opertis commune
eſt epitheton, & teſtudini quoque, quod notat quoque Varinus, φερέοικος & φέροικος, ex-
ponens κοχλίας, ἢ χελώνη. Sunt qui pheræœcon deſcribant animal album, ſimile muſte- Pheræcon
læ, quod ſub quercubus & oleis naſcatur aut verſetur, (ὑπὸ δρυσὶ καὶ ἐλαίαις γινόμενοι,) animal.
& glandibus veſcatur, ſic dictum ab Arcadibus: alij inſecti genus veſpa maius faciunt: ſu-
C per qua voce cõſule partim Heſychium, partim Etymologum. Ἀἰρ.πὸς eidem Heſychio, Ἀἰροπός.
vti & Varino eſt κοχλίας: fortè παρὰ τὸ ἕρπειν. Atq; ita exponunt Ξιφίδρια: ſed ordo collo-
cationis & analogia vocabuli antepenultimã per y ſcribi poſtulant: vt à ξίφος diminutiuũ
ξιφύδριον fiat, ſicut à μέλος μελύδριον: quanquã & alterum diminutiuũ ξιφίδιον in vſu eſt, &
receptiore, vt puto. Pro κοχλίας, in multitudinis numero κοχλίαι ſcripſerim: ſed magis
probo, quod alibi apud eoſdẽ reperio σκιφύδρια, genus cõchylij, pro ξίφος quidẽ aliter etiã
σκίφος proferri ſcio. Eiſdem χαμαιδύνοι, ſunt κοχλίαι: Videntur autem cochleæ terre- Σχαμαδύ-
ſtres ſignificari ab eo quòd terram ſubeant, quod & troglodytæ vocabulum ſonat: item νοι.
χραμαδοῖλαι, χελῶναι, καὶ αἱ νωθρότατοι τῶν ζώων: οἱ δὲ τοὺς κοχλίας. Ἀχραδάμυλλος, Χραμαδοῖ-
ὁ κοχλίας eſt Tarentinis, eiſdem ſcribentibus. Videntur autem & hic terreſtrem co- λαι.
chleam aut ſpeciem ſignificare. Ἀχράδες pyri ſylueſtres ſunt, μύλλον Grammatici in- Ἀχραδά-
terpretantur πλησιάζειν. μύλλον obliquum, incuruum, tortuoſum, & leue, vt videtur. In- μυλλος.
uenitur & πιλός, κοχλίας, apud Heſychium. malim πῖλος, κοχλίας, vt πῖλος ſit ge- Ἀχράδες.
nus cochleæ quoddam à figura pilei (quem Græci πῖλον vocant) ſic dicti, ſiue is in acu- Πιλός.
tum exeat, vt Strombi, ſiue forma ſit rotunda. vtraque enim cochleæ tum in maritum in Ἀβρόσων.
D terra reperiuntur. Ἀβρόσων apud Varinum legitur, diciturq; eſſe genus cochlearum, ſe-
cundum alios locuſtarum, ſecundum alios apum. Quibus addit quoſdam legere ἀπρο-
σων, eoq; nomine intelligere λῃστῶν, prædonum ſeu latronum. Ex quo intelligitur, hoc
ἀβρόσων ſiue ἀπρόσων eſſe pluralis numeri & genitiui caſus, non autem nominatiuum ſin-
gularem, vt exiſtimarunt vulgaria lexica. Colyſidipnos (κολυσιδείπνους, vocari cochleas Colydipnos.
quaſdam Apollodorus libro ſecundo Etymologiarum teſtante Cælio author eſt. Et in Plu-
tarchi ſympoſiacis tardiores conuiuæ nuncupantur colyſidipni. Quibus autem cochleis
hoc nomen conueniat, & quam ob cauſam dubito. Conijcio autem terrenum eſſe genus,
quod vel cito ſaturet, & edendi auiditatem circuncidat: vel vomitu aut aluo cibos inge-
ſtos egerat. Græcorum vulgo hodie κοχλιοὶ vel σάλιγγας nominatur. Λεῖμα, animal ſi- Λεῖμα.
mile cochleæ dicitur Heſychio & Varino, quæ vox non abſimilis eſt cum dictione limax Limax an à
latinorum, quæ cochleam terreſtrem ſignificat, eamque vel teſta opertam, vel nudam. cochleis dif-
Plinius limaces à cochleis manifeſtò diſtinguit inquiens: Beſtiolarum genera quædam ferant.
herbis

herbis innaſcuntur, raphano erucæ & vermiculi, item lactucis & oleribus vtriſq; hoc amplius E
limaces & cochleæ: quo loco limaces cochleas nudas haud dubio ſignificant. Accipitur
tamen apud claſſicos ſcriptores pro cochlea teſta cooperta, vt apud Columellã hoc verſu:

Implicitus concha limax, hirſutaq; campe.

Limacis etymologia.

Vbi notandum etiam limacem in maſculino genere accipi: cùm Plinius fœmininum faciat, dum ait: Limacis inter duas orbitas inuentæ. Recentioribus indoctis Limacia pro limace nominatur. Albertus Limacem ait nomen accepiſſe à limo in quo generatur & nutritur, & Feſtus Pompeus limaces exponit cochleas à limo appellatas, quod facit quoque Columella in decimo; intelligit autem, vt putat etiam Grapaldus, terreſtres. Cochlea grãmaticis recentioribus, propriè teſta limacis eſt, licèt quandoq; pro ipſa limace quæ teſtam habet, accipiatur. Eſt autem propriè limax (loquiunt) quæ ſine teſta eſt; cochlea verò quæ teſtam habet. Zoographus de terreſtribus cochleas plerumq; intelligit, cùm ſimpliciter proferuntur: Sæpe enim de vtra loquantur (inquit) authores, exprimunt, terrenæ aut marinæ diſcrimine expreſſo. Ariſtoteles quidem etiam pro marinis aliquando ſimpliciter cochleas nominat, ſed vbi argumentum huiuſmodi eſt, vt diſtinctione opus non ſit. Eſt
quando generis inſtar ponitur, & communem aquatilibus pariter ac terrenis naturam indicat. Gaza cochleas terreſtres vertit limaces. Sunt qui apud Plinium cùm nominat cochleas quæ eduntur, velint terreſtre genus intelligere videri, quibus ego libẽter aſſentior. F

Cochleas, & teſtudines Albertus confundit.

Cardanus in lib. de Varietate rerum cochleæ ſignificato abutitur, cùm pro omnibus conchis generatim accipiat. Albertus cochleas, & teſtudines vnà cum alijs indoctis turpiter confundit. Apud Marcellum Empiricum cochlea paſſim ſcribitur ſine aſpiratione. Cælius Rhodoginus alicubi cochliam per i in penultima ſcripſit. Cochleolam latinè dixit Grapaldus. latinis vocabulũ hoc generis fœminini eſt, Græcis maſculini, κοχλίας vt Αἰνείας,

Ortographia cochleæ.

vnde genitiuus pluralis κοχλιῶν circumflexus, non paroxitonus, vt quidam ineptè ſcribunt, formatur, omnis enim primæ declinationis genitiuus pluralis circumflecti debet, tribus exceptis, χλούνων, χρήστων, ἐτησίων. Et Pauſanias κόχλον Λακωνικὴν fœminino genere protulit. Et in Arcadicis, τὰς Τρίτωνας φῦσαι φασὶ διὰ κόχλου τετρυπημένης. Ari-

Proſodia.

ſtoteles tamen maſculino genere effert. Primam huius vocabuli Græci & latini aliquando corripiunt. Serenus. G

Contritis prodeſt cochleis perducere frontem.

De Muribus in batrachomyomachia

Κ ρυθεὶς κοχλίαν λείπτων κάρατα μφιὰ λυπτον.

Anaxilas apud Athenæum in ſenario:

Ἀπιςότερος εἶ τῶν κοχλιῶν φολλῶ πάνυ.

Iſidori error.

Iſidorus cochleam per diminutionem dici ſcripſit quaſi conchulam, quod vt ineptiſſimũ reprehendit Zoographus. Buoualo Italis commune nomen eſt marinæ & terreſtri: non tamen quamuis marinam cochleam, ſed maiuſculam ſignificare puto. Maſſarius Bubalos

Bubali.

Venetis appellari ait quia equinam vel potiùs bouinam effigiem referant. Sunt alioqui qui cochleam Italicè interpretentur la Maruza, la Zameruca. Nobis vt & in pleriſq; Italiæ locis limax eſt lumaca, lumacha, lumaga, ſed apud Tuſcos chiocciola, & nicchio. Marina Hiſpanis & Luſitanis caramuyo dicitur, notante Amato Luſitano, ab alijs almeia vel caracòl de la mar: ſed hoc poſterius, vt & coragulo ad neritem priuatim pertinent. Rondeletius verò Hiſpanis & Prouincialibus Scaragol vel cagarolo, cochleam terreſtrem ſignificare tradit. Galli vocant limaſſon, eſcarcot. Germani ein Schneck vel Schnegg cõmuni ad terrenas & marinas nomine, vti etiam Schnegel: Flandri & Brabanti Slecke, Hollandi
verò Slegghe vel Slagghe. Angli non propriè dicendas cochleas, ſed conchas biualues H
quaſdam vt pectunculos Cokles appellant: aliàs à Snayle dicunt: Bohemi & Illyrij Hlemyzd vel hlemayzd.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Differentia à magnitudine. Figura. Victu.

COCHLEARVM ac potiſſimùm terreſtrium differentiæ (inquit Zoographus) ſumuntur vel à magnitudine, vnde minores & minutæ dicuntur: vel à figura, vnde longæ, latæ: vel à colore, ſunt enim albæ, nigræ, fuſcæ, ruffæ, variæ: vel à teſta, qua aliæ carent, teguntur aliæ, vnde nudas & tectas cognominant: vel à regionibus, quòd aliæ ſint vulgares, indigenæ, noſtrates, aliæ peregrinæ: vel victu, præſertim ex plantis: adhærent enim aliæ alijs quas appe-

tunt,

Digitized by Google

runt, fico, lauro, aſphodelo, carduis, aut ſolijs gregatim, vt ait Plinius: Et forſan earum quæ-
A dam gregatiles ſunt: aliæ vel omnino non ſunt, vel minus gregales: Vel à vita, ſeu locis, in *Vita.*
quibus degunt. & harum aliæ latitant ad tempus, aliæ ſemper. Quæ exeunt, aliæ herbas
petunt humiliores, aliæ altiùs frutices aut arbores ſcandunt: vel cibi ratione ad homines:
alijs enim veſcuntur vt vulgaribus teſtatis maioribus, alijs abſtinent, vt minutis & nudis
omnibus noſtri: in Africa enim aliud nudatum genus eſt. Quod ad differentiam attinet, *Magnitudo*
quæ à magnitudine dependet, Aelianus in mari rubro cochleam naſci teſtatur cùm ſpe- *ingens.*
cie pulcherrima, tùm maximam, teſta purpurea, & in eius medio ſpira ſiue voluta, mira co- *Li.11.c.21.*
lorum varietate & veluti floribus natiuis diſtincta. Sertum (inquit) diceres ſummo artifi-
cio & ornatu contextum, è floribus multiiugis, viridibus, aureis, rubicundis, per æqua di-
geſtis interualla. Et Petrus Gyllius ait ſe vidiſſe cochleam marinam, quæ ad eam magni-
tudinem accederet, vt tantum vini caperet, quantum piſcator exſiccare vno prandio poſ-
ſet. In Aegypti Nilo grandiſſimæ feruntur vocales vlulatium expreſſa ſimilitudine. E con-
trario And. Matthiolus refert in doctiſſimis ſuis commentarijs in Dioſcoridem in agro
Romano cochleas quaſdam eſſe paulò maiores lupinis, quæ autumno quorundam car-
duorum caulibus aceruatim cohærentes innumeræ videantur. Hæ fortè fuerint quæ à Pli- *Minuta quæ*
B nio minutæ dicuntur, quas tamen aliàs ſimpliciter ita nominat, aliàs latas, longaſuè cogno- *Plinio.*
minat, nominat verò latas aliquoties, vt inter remedia patebit. Zoographus quoque apud
ſuos (Heluetios) in terra, vt hortorum & in collibus apricis quaſdam teſtas cochlea-
rum inueniri tradit in mucronem turbinatas, plerumq; ſemper vacuas: ſed animal in eis
deprehendere non meminiſſe: Strombos terreſtres (inquit) dixeris. Præter latas in figuræ *Strombi ter-*
diſcrimine etiam oblongæ ſunt, atque inter has quibus (vti Vuottonus notat) tubæ loco *reſtres.*
vtuntur tubicines: Echinophoros vocant, aliqui eclinophoros. Sunt autem hæ marinæ, ex *Echinopho-*
quibus etiam dantur rotundæ in oleario vſu, quibus ſcilicet oleum effunditur, & pentada- *ri.*
ctyli & quibus clauicula in acutiſſimum acumen intorquetur. Eiuſcemodi figuræ cochleas,
nimirum oblõgas fortè omnes Strombos eſſe dicemus: obtuſiorum verò & rotundiorum
pleraſq; vmbilicos, præſertim quæ magnæ non ſunt, vt oleariæ. Inter terreſtres cochleas
reperiri albas, nigras, magnas, paruas, mediocres annotauit Matthiolus, & ante eum Alber- *Coloris dif-*
tus limacem inueniri ait, albam, rubeam, croceam & nigram. Sed Albertus limaces cum *ferentia.*
teſtudine confundit. Tamen Adamus Lonicerus Limaces ruffos, alios nigros conſpici etiã
ſcribit. Teſta carentes limaces hic excludimus, cùm de ijs inter inſecta actum ſit, & hic tan- *Teſta.*
C tùm de teſta operis dicẽdum. Ariſtoteles cochleas terreſtres teſta integras annumerat, ea-
rumq; carnem penitus includi aſſerit, nec vlla ex parte conſpici excepto capite. κοχλίας *Pomatia*
πωματίας, cochlea operculatus dicitur, gypſeo operculo per hyemem: Italicè limaga *quæ.*
delle vigne interpretantur. Bellonius perperam ſcribit pomacea, & eius magnitudinem
rarò excedere ait cancellum qui teſtas vacuas ingreditur. Penes loca, permulta quidem
ſunt cochlearum genera, at tria potiſſimum apud Dioſcoridem, cui aliæ ſunt χερσαῖοι, ſiue *Li.2.c.11.*
terreſtres, aliæ θαλάσσιοι, id eſt marinæ, aliæ ποτάμιοι, ſiue fluuiatiles. Marinas Braſauo- *In comment.*
lus alias ait eſſe in teſtis, alias teſtis carere. Dioſcorides terreſtrium quæ in Liguriæ alpibus *2. Aph. 18.*
reperiuntur, pomatias appellari ab operimento ſuo, quæ vero ſylueſtribus frutetis & ſen-
tibus hærentes, ſeſilos: Plinius etiam ſylueſtres, ita enim Maſſarius interpretatur, item Bra- *Seſili.*
ſauolus, & Zoographus, quorum omnium ego veſtigia libenter ſequor. Habemus, inquit
Braſauolus & ſylueſtres cochleas ſeu arboreas, quæ frutetis adhærent & ſentibus. Ex his *Sylueſtrium*
aliæ albæ ſunt: aliæ præter albedinem nigris, rubris vel luteis (punctis vel lineis) impreſſæ *differentia.*
ſunt, & ferè opere vermiculato à natura elaboratæ. Demetrius Conſtantinopolitanus, qui *Li.2.c.71.*
D de accipitribus ſcripſit, cochleam terreſtrem nominat. Matthiolus pomatias cochleas, in-
terpretatur vulgares noſtras maiores, quæ præcipuè in cibum veniunt, vt cùm ex deſcriptio-
ne, tùm ex figura adiuncta apparet, nec diſſentit Zoographus. Non me fugit (inquit Mat- *Pomatia vbi*
thiolus) quas Dioſcorides pomatias vocat, plurimas reperiri in montibus Tridentinis, vi- *multa.*
ciniſq; alijs locis, & eas quidem præſtantiſſimas. Eruuntur enim è terra hyeme & frutetis,
vncis quibuſdam ferreis, propè fruticum radices terra circumfoſſa. Concluduntur è con-
tra frigoris iniuriam, quodam albo operimento, duro, gypſi ſpeciem referente: ſicq; con-
tectæ terra ſe condunt. Fit enim ob hoc vt in cibis ijs longè ſuauiores, gratioreſq; habeantur, *Latent, &*
deliteſcãtq; ſub terra, circũ fruticũ radices, Hetruria planè ignorat: cùm tamen & ibi eodem *quando.*
modo ab his eruantur, qui alibi artem didicerunt. Hæc Matthiolus. Plinius etiam cochleas *Lib.8.c.39.*
non ſolùm latere ſcribit, ſed inde etiã inter ſe diſtinguit, inquiens: Simili modo & cochleæ, *Cauatica co-*
(nimirum vt ſerpentes latent) Illæ quidem iterum & æſtatibus, adhærentes maximè ſaxis: *chleæ natu-*
vt & iniuria reſupinatæ auulſæque, non tamen exeant. In Balearibus verò inſulis cauaticæ *ra.*

appellatæ, non protepunt è cauis terræ: neq; herba viuunt, ſed vuæ modo inter ſe cohærēt. E
Eſt & aliud genus minus vulgare, adhærente operculo eiuſdem teſtæ ſe operiens: obrutæ
terræ ſemper hæ & circa maritimas tantùm alpes quondam effoſſæ, cæpere iam erui & in
Differentia à regionib. Veliterno. Hæc ille. Varro differentias ponit penes regiones. At enim plura earum eſſe
genera, vt minutas albulas quæ afferantur è Reatino, & maximas quæ de Illyrico apportantur, & mediocres quæ ex Africa afferūtur. Non quòd in his regionibus (inquit) quibuſdam locis eæ magnitudinibus non ſint diſpariles, nam & valdè amplæ ſunt, quanquam ex
Africa quæ vocantur Solitanæ, ita vt earum calices quadrantes octoginta capere poſſint:
& ſic in alijs regionibus eædem inter ſe collocatæ & minores ſunt & maiores. Hæ in fœtura pariunt innumerabilia. Earum ſemen minutum ac teſta molli, diuturnitate obdureſcit:
Lib. 9. c. 56. Plinius cum dixiſſet Fuluium Hirpinum cochlearum viuaria inſtituiſſe, genera quoq; diſtinxiſſe illum earum notauit, ſeparatim (inquit) vt eſſent albæ, quæ in Reatino agro naſcūtur: ſeparatim Illyricæ, quibus magnitudo pręcipua: Africanæ quibus fæcunditas, Solitanæ quibus nobilitas. Africanæ cochleæ vnum genus tectum eſſe, alterum nudum, apparet
Africanæ. Li. 30. c. 6. ex eodem Plinio, qui nudæ meminit in remedio ad dyſenteriam, alibi quoque Africanas
laudatiſſimas eſſe ſcribit, & ex his (exin, legunt alij) Solitanas, Aſtypalaicas, Siculas modi- F
cas quoniam magnitudo duras facit & ſine ſucco: Balearicas, quas cauaticas vocant, quoniam in ſpeluncis naſcuntur. Laudatas & ex inſulis caprearum. Quod ad Aſtypalaicas at-
Aſtypalaicæ. tinet, Stephanus Aſtypalęas quinq; numerat: vnam è Cycladibus, ſecundam oppidum in
Coo: tertiam inſulam cum oppido inter Rhodū & Cretam: quartam, oppidum in Samo:
quintam promontorium prope Atticam. Hic cochleas Aſtypalaicas deriuant, ſicut ab
Athenis Athenaicus, vt antepenultima per a ſcribi debeat, non per e vel ae. Sed Plinius
Li. 8. c. 39. in octauo omnium laudatiſſimas in Aſtypalæa inſula eſſe ſcripſit, Dioſcorides Sardonicas, Africanas, Aſtypalaicas, & quæ in Sicilia & Chio naſcuntur, & in Liguriæ alpibus,
Linuſiæ. pomatias, id eſt, vt diximus, operculares cognominatas. Strabo cochleas prædicat linuſias,
ab agro cui nomen lino eſt, iuxta Pityuntem, medio inter Parianam coloniam & Priapum
Germanæ. ſpatio. Germanas cochleas nominat Demetrius, qui Græcè de accipitribus ſcripſit. Vegetius etiam in potione equi prophylactica inter cętera cochleas Germanas admiſcet. Nomina atq; eaſdem Marcellus his verbis: Vuam caniculatam, & cochleam germanam combure & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice ſummo, vel certè cochleario, vuam
ieiuno tange per triduum. An verò germanam cochleam à gente & regione dixerint, an G
alio quodam ſenſu, Zoographus negat ſe habere quod affirmet. Africanas quidē cùm ad
Aceratæ. remedia requirit Marcellus, veras interdum (quas & germanas & genuinas dixeris,) deligi
iubet. Sunt pręterea cochleæ quas aceratas Plinius vocari ait, latas multifariamq; naſcentes, de quarum vſu ſuis ſe dicturum locis promittit. Sed cum nuſquam alibi de aceratis
meminit, latarum verò ſępius, Zoographus non latè forſan aduerbialiter legendum exiſtimat, ſed latæ nomine adiectiuo fæminino plurali: vt aceratæ eædem ſint quæ latæ. Sic &
Cocalium Ariſt. Maſſarius legit: Sunt & aceratæ (inquit) latæq; multifariam naſcentes. Inuenio item limacis genus cocaliam ab Ariſtotele vocari, inquit Maſſarius: Sed Ariſtoteles cocalium genere neutro dixit, & per κ ſimplex, non per duplex vt habet Vuottonus. Eſt apud Ariſtotelem (inquit ille) κοκκάλιον, apud Athenæum κόκκαλον (niſi in alterutro codicum inſit
menda) Cochleæ genus & vt videtur, terreſtre Teſtaceum, a Limace diuerſum. Locus
Ariſtotelis eſt in quarto capite libri quarti de hiſtoria animalium: Cocalia (κωκάλια, τα)
vt quidam vocant, teſtis integuntur: eorum caro, vt & aliorum limacum terreſtrium, penitus includitur, nec vlla ex parte conſpicitur excepto capite. In eodē loco Ariſtoteles (quod
per tranſennam dictum eſto) eſſe ait inter cochleas quæ intra ſe beſtiolas habeant ſimiles H
gammaris puſillis, qui vel in fluminę gignuntur; ſed ea differentia, vt præmollē intra ſuam
teſtam carunculam habeant. Atque hæc de diuerſis cochlearum generibus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Turbinatæ dicuntur. ARISTOTELI cochleæ turbinatæ vocantur, earumque carnem penitus incluſam
Li. 9. c. 32. eſſe ait, nec vlla ex parte conſpici; præterquam capite. Plinius quoque cum de
Cornicula. turbinatis ac poſtremo de echinis & echinometris locutus fuiſset; in eodem
Oculis carent. (inquit) genere cochleæ aquatiles terreſtreſque, exeuntes ſe domicilio, binaque ceu cornua protendentes, contrahenteſque; oculis carent: itaque corniculis prætentant iter.
li. 11. c. 37 Quod poſtremum alibi etiam repetit his verbis: Cochleis oculorum vicem cornicula bina pre-

A na prætentata implent. Scaliger quoq; negat cochleis oculos eſſe: itaq; neque viſum, ſed *In lib. I. de*
pro viſu tentamenta (vt eius quoq; verbis vtar) proportione puncti arctioris in ſummo cor- *plantis.*
niculorum: qualia fortaſſis puncta Plinius in trigeſimo arenulas vocauerit: Cochlearum *Arenulæ quæ*
in cornibus harenulæ quæ inueniuntur, inditæ ſtatim dolore liberant. Et aliàs in eodem *in cornibus*
libro ait: Inueniuntur in corniculis cochlearum arenaceæ duritiæ. Eiuſdem opinionis fuit *cochlearum.*
Albertus, oculorum loco cochleis cornua quædam mollia eſſe inquiens, & in ijs duo ni-
gra puncta, quæ vſum quendam & actum perficiant oculorum. Idem tamen Albertus nō-
nunquam contrarium ſenſit, ſcribitq; teſtudinem (cochleam) & limacem oculos ſuos ha-
bere in ſummitate cornuum ſuorum & cùm appropinquat aliquid (ſunt eius verba) retra-
here oculum in cornu, cornua verò in caput, & caput in corpus: eodemq; modo pecten,
oſtreum, ſi quis digitos admoueat, ſubito claudere oculum; ex quo cognoſcitur (inquit) *An videant*
habere viſum. Sic fere ille, atq; mihi planè videre videntur, nam mirū quàm ſolicita fue- *& oculos ha-*
rit natura puncta ea ſiue oculos conſeruare. Inuenioq; etiam in antiquiſſimo grypho. *beant.*

Ὄμματα τ' ἐκκύπτοντα προμήκεα κ' εἰσκύπτοντα.

Eſtq; vulgaris nobis imprecatio, *ti venga il cancro, doue hanno gli occhi le limaghe*, hoc eſt,
B auguror tibi cancrum, eo loco quo oculos habent Limaces ſiue cochleæ, augurantur au-
tem eo modo cancrum in cornibus: cornutos dici nihil ignominioſius, ita enim vocantur, *Definitio co-*
quibus propria vxor imponit. Teucer deniq; limacem ad exemplum quæſtionis ludicræ, *chleæ.*
ita finit; animal ſine pedibus, ſine ſpinis, ſine oſſibus, cruſtatum (teſtaceum potius) oculos
nunc exerens, nunc retrahens. Videtur Plinius duo tantùm cornua tribuere. Ait enim *Li. 11. c. 37.*
cornua data eſſe cochleis ad prætentandum iter; corporea hæc, ſicut ceraſtis; aliquando & *Cornuū nu-*
ſingula (nimirum ceraſtis,) cochleis ſemper bina, & vt prætendantur (protendantur legitur *merus.*
in codice manuſcripto) ac reſiliant. Cæterum quatuor habere videmus, magna duo quæ
poſteriora ſunt, & in quibus ſunt quos vocauimus oculos, & minores totidem ferè in frō-
te, quibus forte quod obtusè admodum videat, iter prætenderit, hæc enim vltimum exe-
rit. Limax, inquit Albertus cornua quatuor habet, duo breuia & duo longa: quæ extendit,
cùm progreditur: contrahit, cùm recolligitur in ſeipſum. Idem Albertus cochleam capi- *Caput an ha-*
tis figura carere ait, cùm alioqui apud Plinium, capita cochlearum equorum capitibus *beant.*
ſimilentur: quo minus (inquit) miremur equorum capita in tam paruis eminere cochleis. *Lib. 9. c. 2.*
Maſſarius bouinam potius effigiem præferre aſſerit, ideoq; Venetis ab eiuſmodi ſimilitu-
C dine eas bubalos appellari. Omnes ſiliceo tegmine clauduntur, clauiculatim intorto, Te- *Teſta eiuſq;*
ſta id vulgò vocatur, alijs tegumentum & volura à recentioribus quibuſdam, cochlearis *nomina.*
teſta à Budæo: cochlea ſynecdochicè à Celſo, ſi bene memini, cùm ait ſerpere in cochlea,
(ſic & conchyliorum κόχλους, hoc eſt, teſtas apud Pollucem legimus:) Sammonico & Sta-
tio domus, Plinio etiā calyx, Dioſcoridi κάλυξ, ὄςρακον Galeno, Teſtam verò hanc ſiue
domū ſecum portat (vnde φερέοικον Heſiodus, domiportam Cicero vocauit,) nulli videli-
cet fidens, ſed ſemper metuens, ne ſibi rapiatur, vnde eleganter Anaxilas Comicus dixit:

Ἀπιςότεροι εἰ τῶν κοχλίων πολλῷ πάνυ, *Cochlea præ*
Οἱ περιφέρουσ' ὑπ' ἀπιςίας τὴν οἰκίαν. *infidelitate*

Quod ſi teſtam detraxeris, aiunt cochleam hebeteſcere atque expirare. Albertus tamen te- *domum por-*
ſtas ſuas aliquando relinquere ſcripſit: & Zoographus ſeſe ait audiuiſſe circa initium Au- *tant.*
guſti exuere eas è ſuis teſtis, & nouis ſuperinduci. Os eis ineſt, inquit Ariſtoteles, & dentes *Os.*
acuti, breues, tenues, prǽduri, & quod interiacet dētibus carnoſū habēt ſimiliter vt mollia
& cruſtata. Et Plinius quoque cochleas dentes habere ſcribit; eiuſq; inditium eſſe, à mini- *Li. 11. c. 37.*
mis earum deroſam vitem. Promuſcidem etiam inter aculeum & linguam habent, autho- *Dentes.*
D re Ariſtotele, & ori iungitur quaſi ingluuies auium; à qua ſtomachus eſt, quem excipit vē- *Promuſcis.*
ter, in quo ſitum eſt quod papauer vocatur, mox inteſtinum continuum reddit ſimplex, *Interiora.*
originem à papauere illo ducens. Plura de cochleæ dentibus, linguæ ingluuie, vētre & pa- *Venter.*
pauere leges apud eundem de partibus animalium lib. quarto, capite quinto. Porro om- *Inteſtinum.*
nes ſanguine carent ac repunt, tegmina ſua, vt dictum eſt, ſecum ferentes. Vmbilicorum *Papauer.*
(cochlearum) venter ſimilis eſt gutturi auium teſte philoſopho. Membrana in gran- *Venter auiū*
diuſculis vmbilicis (κόχλοις) à ventre gulæ atiexitur continua, per quam meatus proli- *gutturi ſimi-*
xior, albicans, colore ſimilis ſuperioribus illis mamillaribus corniculis (de quibus dixit *lis.*
in turbinatorum genere, ſub ventriculo ſtatim eſſe binas, albas, ſolidaſque) tendit. Ha- *Inciſuræ ve-*
bet etiam inciſuras quales in ouo locuſtarum habentur: verum hoc albidum, illud rubi- *luti in ouo lo-*
cundum eſt. Nullus exitus huic, nullum foramen poſtremum patet, ſed prætenui mem- *cuſtarum.*
brana cauo intus auguſto continetur. Tendunt ab inteſtino ad imum nigrantia quæ-
dam aſpera atque continua qualia vel in teſtudine viſuntur, ſed minus nigra. Cæteri

 quoque

quoque vmbilici hæc habent eadem:ſed quo minores, eo minutiora. Hæc philoſophus in E
Albugo. quarto de hiſtoria capite quarto:vbi denique præterea vmbilicis albuginem à natura datam eſſe ait;Græcè eſt λέκιθον: id autem, inquit, tale quid eſſe in cochleis, quale quod vocatur ouum in biualuibus. Qui echineidem videre, limaci magnæ ſimilem eſſe dicunt te-
Salina Cochlearum. ſte Plinio. Salina cochlearum, quæ punctis acu vel ſtilo carnibus manat, à Græcis, vt inquit Galenus, myxa dicitur, hoc eſt, muccoſus lentor, ſiue mucor, mucuſuè.

L O C V S.

Syluas amãt terreſtres. SVPRA inter poſitas differentias, ex præcipuis fuit quæ à loco ſumitur. Sunt enim marinæ, fluuiatiles & terreſtres. Hæ poſtremæ ſyluas potiſſimùm amant, quod nobis ſcriptum reliquit Achæus apud Athenæum his verbis: Ἢ ποσάς δ' ὕλη τρέφει
Lib.2.c.24. κοχλίας κεράστας: vel quot cornutas cochleas alunt nemora. Vnde in conniuijs teſtante ibidem Athenæo ſolet proponi hoc ænigmatis vice de cochleis.

Ὑλογενής, ἀνάκανθος, ἀναίματος, ὑγροκέλευθος. F

Aenigma. *In ſyluis nata, ſpinis carens, exanguis, humida via incedens.*

Vbi ſyluæ nomine ego accipio loca omnia arboribus, vel alijs ſtirpibus conſita, quibus victitant cochleæ. Quocunq; verò eunt, ſuam ſemper domum ſecum ferunt, vnde domi-
Antiſthenis dictum de Athenienſibus. portæ nomen, vt dixi, meruit:atque hinc eſt quod Antiſthenes ridere ſolitus ſit Athenienſes, quod eſſent autochthones, nempe quòd non aliunde eò commigraſſent, nec patriam ſedem mutaſſent vnquam: dicens hoc laudis illis eſſe cum teſtudinibus cochleiſq; commune. Nam & hæc animantia nunquam mutant domicilium, in quo naſcuntur. Ari-
Lib.8. hiſt. cap.13. ſtoteles cochleas terreſtres hyeme latere ait: nec vllam ſanè eo tẽpore cernere eſt, ſed vere cum aer tepidior factus eſt è ſuis latebris prodeunt. Athenæus Theophraſtum citat de
Vt in terra latitent. animalibus quæ ſe abſcondunt, aitque eum ſcribere cochleas hyeme latere, ſed æſtate magis; itaque plurimas prodire cum autumno pluit, illiſq; per æſtatem latibula quæri & in terra & in arboribus. Quo loco Caſaubonus, Ariſtotelis (Theophraſti, legitur apud Athenæum, vt dixi) inquit, qui affertur locus, dicitur extare ἐν ε' περὶ ζώων. optimi libri habent, περὶ ζώων μορίων. Suſtulere vocem μορίων, qui animaduerterant in libris de partibus aſcripta verba non reperiri. Sunt enim ex tertio de generatione animalium. Inte- G
grum locum aſcribam quando ſententiam imperfectã hic lector inueniet. μόνον τῶν ὀστρακοδέρμων ἑώραται τὸ τῶν κοχλιῶν γένος, οὐδ' ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ἡ γένεσις αὐτῶν ἐστιν ἢ μὴ ὦπται ἱκανῶς. Hactenus Caſaubonus. Vt modo vnde digreſſi ſumus, reuertamur, Pli-
Lib.8.c.39. nius cùm dixiſſet viperam ſolam ſerpẽtium terra ſe condere, cæteras arborum aut ſaxorum cauis. Et aliàs vel annua fame durare, algore modo dempto. Omnia ſeceſſus tempore veneno orba dormire: addit, Simili modo & cochleæ: illæ quidem iterum & æſtatibus, adhærentes maximè ſaxis, vt etiam iniuria reſupinatæ auulſæque, non tamen exeant. Latent itaq; & hyeme & æſtate, quod non meminit Ariſtoteles. Cùm enim tempus anni feruidum & æſtuoſum eſt, ſiue cùm agri ſolis ardore torrentur, homines autem calore & æſtu
Rore viuunt In captiuis. laborant, tum cochleę in occulto deliteſcunt, ſuoq; ipſarum ſucco viuũt, niſi forte aliquid roris è cælo decidat, vnde Plautus:

Quaſi cùm caletur, cochleæ in occulto latent
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit.

Ariſtias comicus quoque apud Athenæum de quodam qui captaret cochleas, inquit. καὶ κοχλίας, γινόμενον ψεκάδιον, ἀνηγρευεν ἄν, καὶ λάχανα δὶς αὐτοχθόνια: quis enim neſcit H
hoc potiſſimùm tempore cochleas apparere: nam neque pluuiam concitatiorem, neque
Lib.3. de re ruſt. magnos calores ferre poſſunt: vt ſignificauit etiam Varro, cùm de illis alẽdis ſedulo multa præciperet, inquit enim, de ſede diſputans. Locus is melior quem & non concoquit ſol
ψεκάδιον quid. & tangit ros. ψεκάδιον Græci vocare ſolent imminuto eo nomine, tenuem imbrem, & qui
Grumus quid. aliquo modo imitetur rorem. Cùm è terra erumpũt, exgrumare dicuntur, hoc eſt grumos eruere & ex grumis exilire. Grumus enim terræ collectio eſt, à congerie dicta. Vtitur ea voce Varro in præcitato loco: Deniq; ipſæ exgruminantes ad propalam vitam diù producunt, cùm ad eam rem pauca laurea folia interijciant. Iam verò ex marinis quædam lo-
Lib.10.c.6. cum mutant. Author enim eſt Aelianus Perſarum regem cochleas Ponticas imitari, æſtiuos dies Suſis agentem, hybernos verò Ecbatanis. Etenim ad nuncupatam Propõtidem calidam hyemant: æſtiuum autem tempus ad Aegialum agitant, inquit, propter molles auras, quas hoc mare eis afflat.

MOTVS,

A

M O T V S.

MOVENTVR omnes cochleæ, inquit Franciſcus Maſſarius, & ſerpunt parte dextra, non ad vertiginem ſiue clauiculam, ſed in aduerſum. Sed Ariſtoteles hoc de Strombis ſcribit & ſimilibus turbinatis marinis: quærendumque ſi idem terreſtribus quoque conueniat. Mouentur autem hæ, vt ait Albertus, contractione & emiſſione corporis. *Li. 4. Hiſt. anim. 4.*

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

VNVM ex teſtatis cochlearum genus authore Ariſtotele coire perſpectũ eſt: ſed an earum ortus per coitum ſit, nondum ſatis exploratum haberi ait. Et alibi, *Lib. 3. de generat. c. 11.*
B vmbilicos (cochleas) pariter omnes ſua oua habere videri ſcribit, verno autumnaliq́; tempore, quem fortè locum repetens Athenæus: Ariſtoteles (inquit) libro quinto *An ortus per coitum.*
de animalibus tradit vere & autumno cochleas prægnantes apparere, ſolaſq; ex omnibus teſtaceis in coitu videri cohærentes ac congeminatas. Et Zoographus Limaces quoque *Oua quando habent.*
coire & oua parere candida, magnitudine oculorum lucij piſcis ſeſe audiuiſſe refert: iiſq; incubantes aliquando reperiri menſe Maio. Albertus verò ex putredine herbarum & viſcoſo rore generari limaces voluit: viſcoſitatemq́; terreſtrem circumquaque dureſcere in teſtam, in qua habitant. Vnde etiam limacem à limo dictum voluit, & aliàs, in limo quidem (inquit) & generantur & nutriuntur: cuius ego ſententiæ facilè ſubſcripſerim, & Ioannes Bapt. Porta limaces quòd ex limo & putreſcentibus aquis oriantur, vitam breuiorem reddere affirmat. Plinius ſcribit cochleas hyberno tempore naſci. cæterùm hyeme tantùm oriri non facile crediderim, neque etiam ille hoc ait, nam & aliàs, lactucis eas innaſci teſtatur: item alibi: limaces (inquit) naſcuntur in vicia & aliquãdo è terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Vt vt ſit, imber maximè facit ad earũ ortum, quòd obſcurè admodum innuit etiam Plutarchus, Cochleas ſi quis imbrem facere, non *Lib. 5. Phytogn. cap. 4. Vita breuis. Li. 9. c. 51. li. 19. c. 10. Imbre maximè generari.*
C præcedere putat & iudiciũ eius eſſe, fallitur. Notandum maximè quod ſcribit Maſſarius: Limax teſta detracta hebeteſcit, proceſſu vtique temporis id quoque in aureliam tranſit, vt eruca, atq; immobile viuit. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum non adhuc eſt. *Li. 3. Sympoſ. quæſt. 2. Limacis metamorphoſis.*

VICTVS. EDVCATIO.

RORE victitare cochleam volunt, more cicadarum, quare forte ex Phyllio poeta illud citauit Athenæus. *Rore victitant.*

Οὐκ εἰμὶ τέττιξ, οὐδὲ κοχλίας, ὦ γύναι. *In captiuis.*

Non ſum cicada, neque cochlea, o mulier.

Et Marcellus Empyricus ex amputato capite cochleæ matutinum rorem paſcentis remedium quoddam dictat. Meminit eiuſdem paraſitus quidam apud Plautum, dicens: *Aſphodeli caulem appetunt.*

Quaſi cùm caletur, cochleæ in occulto latent
D *Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit.*

Solo autem rore non viuunt, quod vel ipſæ teſtantur cùm ſub noctem potiſſimùm exeunt ad paſtum, vt ruſticis notum eſt, qui poſt pluuias æſtiuas ac autumnales accenſo eas lumine captant. Plinius teſtatur cochleas in Campania mirè caulem aſphodeli proſequi & ſugendo areſacere: & antè ficum eas infeſtare ſcripſerat: & Theophraſtus, ſcabies (inquit) & cochleæ adnaſci ſolitæ ficorum peculiares morbi ſunt. Quem locum ſic tranſtulit idem Plinius: Impetigo & quæ adnaſci ſolent cochleæ, peculiaria ficorum vitia, nec vbiq; ſunt enim quædam ęgritudines & locorum. Alibi vt dentes habere eas teſtetur, indicium illius eſſe ait à minimis earum deroſam vitem. Habebant veteres ſua viuaria, in quibus cochleas ſaginabant, quod non ſemel nobis teſtatum re- quit M. Varro, vt cùm ait: Leporarij alterum genus illud venaticum, duas habet diuerſas ſpecies; vnam in qua eſt aper, caprea, lepus: alteram item extra villam, quę ſunt, vt apes, cochleę, glires. Et alibi. Titus Pompeius in Gallia tranſalpina, tantum ſeptum venationis *li. 22. c. 22. li. 17. c. 24. Ficos vaſtant. Li. 1. Hiſt. cap. 16. Vitem derodunt. Viuaria cochlearum apud veteres.*

habere dicitur, vt circiter triginta millia paſſuum locum incluſum habeat: pręterea in eo- E
dem conſepto habere ſolet, de animalibus cochlearia & aluearia &c. Cochlearum verò
Lib. 9. c. 56. iſta viuaria inſtituit teſte Plinio Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulò ante ciuile bel-
Qui primus lum, quod cum Pompeio Magno geſſum eſt, diſtinctis quidem generibus earum: quin &
cochleas ſa- ſaginam earum commentus eſt, ſapa & farre, alijſq; generibus, vt cochleæ quoque altiles
ginarit. ganeam implerent: cuius (inquit) artis gloria in eam magnitudinem perductæ ſint, vt octo-
ginta quadrantes caperent ſingularum calices. Hucuſq; Plinius, authorem citans M. Var-
ronem: Quod autem Plinius, inquit Pet. Bellonius de cochleis altilibus ait, id ni fallor de
marinis eſt intelligendum. Nam neque Illyricæ neque Africanæ aut Solitanæ, terreſtres
Fluuiatiles eſſe cenſentur ac (aut) fluuiatiles. Omne enim fluuiatilium cochlearum genus (κοχλία. Græ-
virus olent. ci vocant) virus olet. Præterea terreſtribus viuaria non inſtituuntur. Sic ille. Sed cochleas
Contra Bel- altiles in viuarijs apud Romanos, non marinas vt ineptiſſimè putauit Bellonius, ſed terre-
lonium. ſtres fuiſſe vel cæcus cùm ex Plinij tum ex Varronis verbis videat. Idoneus ſub dio, in-
quit Varro, ſumendus eſt locus cochlearijs: quem totum circum aqua claudas, ne quas ibi
Locus aptus poſueris ad partum, non liberos earum ſed ipſas quæras. Aqua, inquam, finienda ne fugi-
ad alendum. tiuarius ſit parandus: locus is melior, quem & non coquit ſol & tangit ros. Qui ſi naturalis F
non eſt (vt ferè non ſunt in aprico loca) neque habeas in opaco, vt facias, vt ſunt ſub rupi-
bus ac montibus, quorum alluant radices lacus ac fluuij, manu facere oportet roſcidum:
qui fit ſi eduxeris fiſtulam & in eam mammillas impoſueris tenues quæ eructent aquam,
ita vt in aliquem lapidem incidat, ac latè diſſipetur. Paruus ijs cibus opus eſt, & ij ſine mi-
Cibus. niſtratore. Et hunc, dum ſerpit, non ſolùm in area repit, ſed etiam ſi riuus non prohibet, in
parietes ſtantes inuenit. Denique ipſæ exgruminantes ad propalam vitam diu producũt,
cùm ad eam rem pauca laurea folia interijciant, & aſpergant furfures non multos. Itaque
coquus has viuas aut mortuas coquat, plerumq; neſcit. Hucuſque Varro, notandum itaq;
in loco Plinij præcitato eum omnia quidem ferè ex Varrone tranſcripſiſſe, ſed poſtremum
Solitanæ illud non verè, saginandi arte cochleas ad eam magnitudinem perductas, vt octoginta
quanta ma- quadrantes caperent ſingularum calices, non enim hoc de altilibus Varro, ſed ſimpliciter
gnitudinis. de Solitanis dixit, quæ in Africa tantæ proueniant. Cæterùm Fuluius Hirpinus hic fuit,
qui (vt meminit Plinius in octauo) primus togati generis ſuum cæterorumq; ſylueſtrium
Lib. 3. c. 12. animalium viuaria inſtituit. De hoc & alibi Varro. Quintus Fuluius leporarium dicitur
Leporarium habere in Tarquinienſi ſeptum, iugerum quadraginta: in quo ſunt incluſa, non ſolùm ea G
Q. Fuluij. quæ dixi, ſed etiam oues feræ, etiam hoc maius hic in Statonienſi: & quidam in locis alijs.
Lib. 3. Sa- Deinde de T. Pompei ſepto ſubiungit, in quo is cochleas habuerit altiles, vt ſuprà recita-
turnal. c. 13 uit. de Fuluio id non dicit, vt in hoc etiam fortè memoria aut feſtinatione lapſus ſit Pli-
nius. Cæterùm cochlearum hæc ſaginatio non multum temporis durauit, Macrobij ſæcu-
lo ignota. Is enim, ſi cui (inquit) mirum videtur, quòd ait Varro lepores ætate illa ſolitos
ſaginari, accipiat aliud quod maiore admiratione ſit dignum, cochleas ſaginatas, quod
idem Varro refert. Plinium quidem de terreſtrium ſaginatione locutum, Platinæ etiam,
Grapaldo & Zoographo viſum eſt.

EPITHETA.

ANAXILAS cochleam φερέοικον vocat, id eſt domiportam. Eadem voce (vt
dix mus) teſte Athenæo vſus fuit antiquiſsimus Heſiodus. Alijs Græcis vt Achæo H
etiam dicitur ænigmaticè, ὑλογενὴς, ἀνάκανθος, δισιματος, ὑγροκέλευθος. Τλε-
Lib. 2. de γενῆ. Cicero interpretatur terrigenam, quod non ex coitu, ſed ex terra limouè (vt hæc
diuinat. γᾶς ὕλας nomine accipiamus potiùs quàm ſyluas) oriantur. Zoographus autem id epithe-
ton tam marinis quam terreſtribus conuenire putat: cæterùm ὑγροκέλευθος marina dicitur
quòd per humorem repat, nam & ipſius maris periphraſis eſt ὑγρὰ κέλευθα; terreſtris ve-
rò à molli inceſſu. ὑγρὸν enim pro molli vſurpatur. Vertit itaque Cicero terrigenam, her-
bigradam, domiportem, ſanguine caſſam potius quàm hominum more cochleam. Addidit
autẽ ſanguine caſſam (inquit Maſſarius) vt excluderet ab hac deſcriptione teſtudinem ſan-
Cornuta guine compotem. Κοχλίας κεράστας, .i. cornutas idem Achæus cognominat. Animalculũ
cur dicta .n. hoc minutila in inceſſu protendit cornua, viæ indices, in eis geſtans oculos. Athenæus
Cochlea. alibi etiam alium ceu gryphum qui ferè ex maris epithetis conſtat, recitat ex Teucri defini-
tionibus. Ζῶον ἄπουν, ἀνάκανθον, ἀόστεον, ὀστρακόνωτον. Ὄμματα δ' εἴσω κέρατα προμήκη.

Sed

A Sed alterutro loco ἐκκύπτοντα legendum. Ὀστρακωτὸν hîc aliqui non rectè cruſtatum vertunt, cùm cochleæ inter teſtata ſint. Gyraldus ſic tranſtulit:

Exos eſt animal pedibus ſine, & ſine ſpinis
Teſtea terga, oculos producens atque recondens.

ANTIPATHIA. VT ABIGANTVR.

LAcertis inimiciſſimum genus Cochleas eſſe habemus apud Plinium, Simiam timere limaces aiunt, nam ſi circumponantur ei, comprimere ſe, metuere, nec audere contingere. Maſſarius vbi ſit Limax, neq; ſuem eſſe, neq; perdicem ait: omnes enim limaces ab his edi. Sed & Athenæus perdices in Sciatho inſula Cochleas deuorare teſtatur. Et Aelianus Perdices & Ardeas hoſtes ſuos à Cochleis agnoſci ſcribit, & fuga ſibi cauere. At qui è Cochlearum genere Ariones vocantur, naturali quadam calliditate iam dictas aues decipere, & eludere. Egreſſos enim teſtis ſuis abſq; metu paſci. Aues verò ad teſtas
B vacuas fruſtra aduolare: & cum inanes viderint, tanquam inutiles abijcere & ſe recipere aliò. redire illos ad ſuam quemque domum, & cibo iam ſaturum & dolo ſuo incolumem. Eodem Aeliano authore, lari aues, ſublimes Cochleas ſuſcipiunt, ac ex alto deijcientes, magna vi ad ſaxa allidunt. Tradit Albertus ſale ſuper Limacem proiecto totum liqueſcere ferè, & in aquam viſcoſam conuerti, quod idem vrina quoque præſtat propter ſalſedinem. Contra Cochleas amurca recens vel ex cauernis fuligo ſpargitur cùm in hortis, tum alijs in locis.

L. 8. c. 39. Simia Limaces metuunt. Perdices vbi Cochleas deuorent. Li. 10. c. 5. Ariones Cochleæ. Li. 3. c. 21. Sale liqueſcunt limaces.

M O R A L I A.

PER Cochleam diuinæ lectionis interpretes ferè omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde ſimilitudine libenter ſumpta ſi quem ſenſui deditum vt voluptatibus brutorum inſtar inhæſitantem oſtendere voluerũt. Paraſitos verò Plautus eleganter Cochleis comparat, qui cùm diuites per æſtiuos calores rus eunt, ſuo vt
C Cochleæ, eo tempore ſibi ſucco viuunt; Inquit itaq; paraſitus:

Vbi res prolatæ ſunt, cùm rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi cùm caletur, Cochleæ in occulto latent;
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit.
Item paraſiti rebus prolatis latent
In occulto victitant miſeri ſucco ſuo.
Dum ruri rurant homines, quos liguriant.

Terrenis affectib. mancipatus. In Captiuis. Paraſiti Cochleæ comparati.

Scribit Epictetus, vt citat Stobæus in ſermone de temperantia, cicadas animalia muſica gaudere calore & excitari ſolis ardore, vt in ipſo cantillent: Cochleas cõtrà animalia muta & à muſis aliena gaudere irrigatione: elici à rore, eiuſq; gratia prodire: Quamobrem (inquit) ſi volueris vir eſſe muſicus & concinnus, cum tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipſam nõ ſines egreſſam inquinari, ſed cùm in conſeſſibus à ratione fuerit accenſa, tum vaticinari eã & canere iuſtitiæ oracula iubebis. Hæc ille: Pro Græcis verbis ab initio Οἱ τέττιγες μουσικοί, οἱ κοχλίαι ξηροί: quoniam & manifeſto falſa ſunt, & cum ſequentibus non
D congruunt, legendum, Οἱ τέττιγες ξηροὶ καὶ μουσικοί, οἱ κοχλίαι ὑγροὶ καὶ ἄφωνοι.

Cicadæ, & Cochleæ. Cicada muſica, taciteq; Cochlea.

S Y M B O L I C A.

ANTONIVS Ricciardus Brixianus hæc ſex ſymbola ex alijs annotauit: Cochleæ duæ trahentes poſt ſe teſtas ſuas in modum currus compactas, ſuper quas iacebat vir auriga cum habenis in manu, cum quibus regebat Cochleas tanquam equos, & cum inſcriptione, feſtinate, ſignificant prudentiam. 2. Cochleæ per ſe ſignificant tarditatem. 3. Cochlea in ſeipſa concluſa, cum verbis, proprio alitur ſucco, ſignificat mulierem, quæ ſuo ſit contenta marito. 4. Cochlea montem aſcendens cum verbis, non temere, ſignificat hominem, qui prudenter, & opportunè negocium aliquod magnum aggreditur, facilè, & commodè fieri voti compotem. 5. Cochleæ,

Prudentiæ ſymbolum. Tarditatis. Mulieris ſuo contentæ viro.

quarum

quarum exemplar à templo Salamonis ſumptum eſt, & ſunt viæ muris interuolutæ latenter, ſignificant cognitionem arcanam ſingulorum, quam ſoli qui ad cæleſtia gradiuntur, agnoſcunt, 7. Cochlea ſignificat animum terrenis affectibus mancipatum, quòd ea ſit ita domui ſuæ affixa, vt aſſiduè illam portet: de qua ſignificatione etiam ſupra diximus. E

Cognitionis arcana angelorum.

Animi terrenis affectibus mancipati.

ÆNIGMA.

GRIPHVS de cochlea legitur Theognidis, qui talis eſt:

Ἤδη γάρ με κέκληκε θαλάσσιος οἴκαδε νεκρός,
Τεθνηκὼς ζωῷ φθεγγόμενος στόματι.

Sentit autem de cochlea teſtante etiam Athenæo: Gyraldus hos verſus in libro ænigmatum ſic tranſtulit,

Mortua concinit pelagi de fluctibus orta,
Mortua, quæ viuo me vocat ore domum.

VSVS IN CIBIS. F

In cibo antiquis fuiſſe.

COCHLEAS Romanis in cibum ceſſiſſe ex cochlearijs, quæ inſtituebant, vt ex Plinio & Varrone diximus, ſatis eſt manifeſtum, vbi etiam dicebamus eum vſum tempore Macrobij ferè extinctum fuiſſe: quod fortè etiam voluit dicere Martialis in decimoquarto, dum canit:

Dum pinguis mihi Turtur erit, Lactuca valebis
Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Vt conſeruentur.

Noſtro verò tempore in Italia quouis ferè anni tempore eduntur. Suntq; qui colligant in autumno tempore pluuio, ſeruentq; in cella aliqua vbi ſtrati ſint furfures vel arena vt purgentur: deinde parietibus & paſſim ſe affigentes per hyemem relinquant vt verno & quadrageſimalis ieiunij tempore in cibum veniāt. Non ita pridem apud Heluetios teſte Zoographo, menſis quoque ganeonum quæri cœperunt. Alibi tamen etiam è ſuis & quæ eis ciſalpinæ ſunt regionibus colligi & trans alpes vehi Italiam verſus audiuiſſe ſe ait. Belgæ vt audio ab earum eſu prorſus abſtinent, ac potiſſimum Hollandi, apud quos neminem G aiunt ne manibus attingere, tantum abeſt, vt edant. Quod ad carnis bonitatem attinet, ſunt qui laudent, ſuntq; qui abijciant, ſunt qui loci ratione diſtinguant. Cornelius Celſus cochleas boni ſucci eſſe author eſt. Alibi duros ait ex media materia piſces ſtomacho aptos eſſe, oſtrea, pectines, murices, cochleas. Et rurſus: Minimè (inquit) intus vitiātur (id eſt, minimè in ventriculo corrumpuntur) aues, bubula, omniſq; dura caro; omnia ſallamenta, cochleæ, murices. Eodem teſte cochleæ aluum mouent, interq; ea numerantur, quæ imbecillimæ materiæ ſunt, id eſt, quæ minimum alunt. Quod poſtremum equidem non probarim, omnes enim cochleæ duræ & concoctu difficiles ſunt, ſi tamen rectè concoquantur, vberrimè alunt. Super qua re audiamus veteres: Dura eſt cochlearum terreſtrium caro (inquit Galenus) Græcis vbiq; in quotidiano menſarum vſu, eoq; concoqui pertinax: eadem tamen ſi cōcoquatur, valentiſſimè nutrit. Succus earum vt teſtaceorū in aquis, ventrem ſubducit, quamobrem aliqui conditis eis cum oleo, garo, & vino, iuſculo inde facto vtuntur ad aluum ſubducendam. At ſi nutrimenti tantùm gratia carne earum veſci libuerit: in aqua prius feruefacito, eaq; pòſt effuſa, rurſus in altera elixato: deinde decenter condiens tertium decoquito, vſque dum caro tota præ teneritudine intabeſcat. Nam hunc in H modum præparata vt aluum retinet, ita alimentum non contemnendum corpori præſtat. Ita quoq; Archigenes apud eundem de compoſ. medic. ſecundum loca, vbi de ſtomacho affecto loquitur; ab exolutione & deliquio animi refocillabis, inquit, panem in vino diluto exhibendo; aut aliud quippiam ex his quæ aceruatim reficere vires poſſint, vt ſunt oua ſorbilia, bulbi, cochleæ. Sed vinum aceruatim reficit vires, quòd ſubtilitate ſua ilico penetret; oua etiam tum facilè concoquuntur, tum probè copioſeq; alunt: bulbi & cochleæ, vt craſſioris ſucci ſunt, ita ventriculo immorantur diutius. ſed quia ſolidius alimentum præſtant, & cochleæ inſuper nō facile corrumpuntur in ventriculo, vires eius confirmare poſſunt. Alioqui enim tardius & paulatim alunt, (ac difficile coquuntur) bubula, cochleæ, ſpondyli, vt idem Galenus annotat in commentis ſuis in aphoriſmos Hippocratis. Quæ quoque ſententia eſt doctiſſimi Mercurialis in varijs lectionibus hunc eundem locum annotantis: Archigenes, inquit, cum curationem eorum inſtitueret, qui præ fame in animi

Hollandi ijs abſtinent.

Aluum mouent.

Parū alunt.

Dura earum caro.

Lib. 3. de aliment. facul. c. 2.

Nutrimenti gratia quomodo ijs veſcendum.

Alimenti ſolidi ſunt.

Mercurialis de cochleis opinio.

Lib. 1. Var. lect. c. 5.

A deliquia incidunt (vt ſcribit Galenus) præcepit, quàm primùm viribus reficiendis incum-
bendum eſſe, & ideo iam ſoluto deliquio ea illico exhibẽda, quæ bellè nutrirent & ſtatim *Galeni locus*
ac confertim corroborarent; qualia ſunt oua ſorbilia, panis cum vino, Cochleæ & Bulbi. *inſpectus.*
Quo in loco vehementer ſuſpicor mendum aliquod latere; quoniam illa quæ ἀθρόως ſiue
aceruatim nutrire poſſunt, omnia multùm & cito in parua mole nutriunt. Cochleæ verò
& Bulbi, tametſi nutrimenti multum corporibus præſtare valeant, nihilominus tardiſſimè
& ſenſim alimentum ſuum membris impertiunt: vt hac ratione Galenus apertiſſimè ne- *Lib. 2. Apho-*
get ea aceruatim nutrire. Accedit his, quod Aetius hęc omnia ad verbum transſcriens, Co- *riſm. 18.*
chleas & Bulbos non habet; ſed loco earum halicam cum vino poſuit, quemadmodum
etiam apud Galenum ipſe legendum puto. Nec obſtat quòd paulò ſuprà Archigenes pro
ſtomachicis Cochleas & Bulbos (ſicut & Diphylus apud Athenæum) probarit, quoniam,
(vt illi) ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent; ſic ad reparandas
ſtatim vires minimè congruunt. Hæc Mercurialis. Pſello quoq; Cochleæ & Limaces diffi-
culter concoquũtur; & quidam apud Athenæum, ſi bene memini, cibi (inquit) qui aliquid
viſcoſum habent, vt oua acrocolia, Cochleæ, περιγράφουσι τὴν πολλὴν βρῶσιν, hoc eſt, cibi
B auiditatem prohibent, vel potiùs, ne quis denuo nouum capere cibum ſtatim indigeat, &
ſucci ſuo lentore inhærent, alioſq; quoſdam ſuccos comprehendunt. Inuenio etiam apud
Heraclidem eadem quæ nominaui alimẽta (oua, Bulbos, Cochleas & ſimilia, modicè glu-
tinoſa ſcilicet,) ſemen augere videri, vbi notãdum è dictionem negatiuam auferẽdam eſ-
ſe. Alexis enim quoq; apud Athenæum eadem hæc tria cum Buccinis & Acrocolijs, ideſt
trunculis ſuillis, inter ea quæ Venerem mouent, recenſet. Cæterùm carnes Limacum an
præ cæteris ſint laudandæ, diſputat Petrus Aponenſis in quæſtionibus ſuis, quæſt. 68. Co-
chleæ omnes, inquit Matthiolus, in vniuerſum, licet colore & magnitudine differant, ean-
dem naturam obtinent. Si verò aliquo pacto inter ſe differunt, id natalis ſoli cauſę aſcribi- *Meliores*
tur: nam quæ in apricis admodum locis, odoratis victitant herbis, ijs ſanè præſtant, quæ in *qua ſint.*
opacis degunt ac paluſtribus. Id enim guſtu facilè deprehenditur, quòd hæ vel inſipidæ
habeantur, vel paluſtrem reſipiant limum: illæ verò ſapidiores eſuiq; gratiores exiſtant.
Quandoquidem abſynthium depaſtæ, amaritudinem reddunt; ſicuti quæ ſerpyllum, pu-
legium, calaminthum, origanum, (petroſelinum, fœniculum, ſtichadem, Amatus Luſita-
nus) aliaſq; odoratas herbas aſſumunt, odoris gratia commendantur. Hæc Matthiolus.
C Dioſcorides terreſtres Cochleas ſtomacho vtiles eſſe ſcribit, & non facilè corrumpi. Opti- *Lib. 2. c. 8.*
mas Sardonicas, Africanas, Aſtypaleicas, & quæ in Sicilia ac Chio gignuntur, & quæ in *Terreſtres*
Liguriæ alpibus, pomatiæ, id eſt, operculares, cognominantur: Marinã ſtomacho idoneam *ſtomacho vti-*
& facilè aluo excerni: fluuiatilem virus olere: quæ verò vepribus, fruticiſq; glutinata cohę- *les.*
ret, quam vocant nonnulli ſeſilon, ventrem & ſtomachum turbare, vomitiones excitare.
Plinius verò nullas cibis gratas eſſe author eſt, neq; veteres neq; recentes. fluuiatiles & al-
bas virus habere; nec non ſyluestres (hoc eſt, vt exponit Dalechampius ſtomacho inuti-
les,) aluum ſoluere; item omnes minutas. Contrà marinas ſtomacho vtiliores, efficaciſſi-
mas tamen in dolore ſtomachi. Laudatiores tradi, quæcunque viuæ cum aceto deuoratæ.
Galenus etiam diuerſis in locis, vt in Elencho ſuo annotauit Braſauolus, Cochleas docet
eſſe craſſi ſucci, ſanguinem craſſum ac nigrum generare; victum eſſe Alexandrinorum, vi- *Victus Ale-*
ſes reficere poſſe, cibum eſſe hyemis, à multo earum eſu cauendum ſenibus, nõ admitten- *xandrinorũ.*
das epilepticis; ſtomachicis conuenire, tota ſubſtantia iecori conferre videri, deniquè car-
nem earũ aſtringere, ſed ea emplaſtica potiùs quàm aſtrictoria fuerit. Notauit ex eodem
Galeno Cælius Rhodoginus, in Alexandria Aegypti ſalſamenta & limaces, quoſdam *Lib. 2. ad*
D etiam Aſininas carnes edere, vnde (inquit) elephantiaſim eis frequentem eſſe contingit. *Glaucon.*
Marinæ in Italiæ mediterraneis, ſcribente Matthiolo perquam raro in cibos veniunt, ijs *Elephãtiaſis*
verò qui maris litora inhabitant, frequentiori vſui eſſe. Eæ potiſſimùm aluum mouent *cur Alexan-*
propter ſalſuginem, quare etiam cito deijciuntur: nec tamen vniuerſim aut cito nutriunt, *dria frequẽs*
ſed paulatim, ea ſcilicet ſua parte, quæ à ſuperfluo eijciendo vel eiecto ſeiungitur & rema-
net. Alij aliter eas edunt, præparantq; ad edendum. Nicolaus Maſſa cùm ſua eas humidi-
tate & lentore nutrire dixiſſet & agere reſiſtẽdo acrimoniæ caloris infixi membris. Edun-
tur, inquit, elixæ, ſaccharo & cinnamomo aſperſæ; raro tamẽ quia difficilis coctionis ſunt.
Platina verò coqui multifariam poſſe ait. Iactas in vas, vbi modicum aquæ inſit, per no- *Coqui mul-*
ctem aut diem reponi iubet, cooperculo addito ne prodeant, purgari vehemẽter. Eſſe qui *tifariam.*
eas lacte per noctem paſcant & purgent; Illatas deinde in cacabum, cum recenti aqua ad
focum tam diu retineant, quo ad ſemicoctæ ac bene ſpumatæ fuerint. Ex Cochleis verò
erutas, ac primum ex aqua calida bene lotas, deinde ex aceto & ſale confricatas rurſumq;
lotas

lotas ac farinæ inuolutas, in ferueti oleo aut liquamine eſſe frigendas: frictas aut mentha E
ſylueſtri, allio, pipere, croco, tunſis & agreſta diſſolutis, aut ſalſa viridi ſuffundi iubet. Et
Cochleas ſi ſine multo allio aut moreto fuerint, boni alimẽti eſſe, pectori & pulmoni opi-
In cõment. tulari; hepar, eius fibras laxando iuuare, hecticiſq; prodeſſe. Noſtræ mulieres inquit Mu-
Aphoriſ. 2. c. ſa Braſauolus qui Ferrariæ vixit, ſecretum quoddam cocturæ genus ſciunt, quo adeo te-
18. nellæ efficiuntur, vt in ore liqueſcant & nihil calloſitatis habere videantur. Sic ille, ſed ſe-
cretum non explicat. Tribus ferè modis Bononiæ coqui communiter aduerti: vel enim
elixas vnà cum iure quodam ex petroſelino contuſo ac aromatibus condito, maximè pi-
pere, apponuntur, vel cum ſalſa viridi, vel frixas tantùm in oleo inferunt. Ex Apitij libri
Lacte vt pa- ſeptimi, capite decimoſexto, In Cochleas lacte paſtas: Accipies Cochleas, ſpongizabis,
ſcantur. (ſpongia deterges & emundabis:) membranam (pelliculam & operimentum quod Con-
chæ foramen operit & claudit,) tolles, vt poſſint prodire: adijcies in vas lac & ſalem vnò
die: cæteris diebus in lac per ſe: & omni hora mundabis ſtercus, cùm paſtę fuerint, vt non
Pulte vt pa- poſſint ſe retrahere, ex oleo friges: mittes œnogarum. Similiter & pulte (farre in farinam
ſcantur. redacto, & in pultis modum cum lacte aut ſapa confecto,) paſci poſſunt. Cochleas ſale pu-
ro & oleo aſſabis: laſere, liquamine, pipere, oleo, ſuffũdes. Aliter. Cochleas aſſas, liquami- F
ne, pipere, cumino, ſuffundis aſſiduè. Aliter. Cochleas viuentes in lac ſiligineum (ſiliginea
farina nutritum & mixtum) infundis: vbi paſtæ fuerint, coques. Cæterùm Marcellus Vir-
Eſus earum gilius Cochlearum eſum improbat, cuius verba hic pro epilogo addam, vt ij qui ſummo-
improbatus. perè Cochleis delectantur, ſciant eſſe qui negligant, ac ijs abſtineri velint. Quis crederet
(inquit ille) fuiſſe veteribus Cochlearum viuaria? nec minus quàm murænas & Oſtrea
antiquorum ganeam impleſſe animal, quod non ſatis adhuc nouerimus quale ſit & quos
vſus humano generi habeat, niſi quæ ſolet varios & abſurdos prægnantium modo rerum
appetitus excitare in nobis, copia: & quod ex copia fit faſtidiũ, tam inutilem homini com-
mendaſſet: nec aliter quàm vt in ſacietate meliores cœnæ ſalagama, gara & oleas petere
ſolemus. Sic meliores ex mari piſces faſtidientes mucoſum Cochlearum callum in cœ-
nis amare coegiſſet, & vt pinguiores toto anno nobis eſſent gratiſſimis homini cibis in
Lib. 30. viuarijs etiam paſcere docuiſſet. Hæc ille. Plinius quoq; enumeratis prius omnibus ge-
neribus, nullas aut veteres aut recentes cibis gratas eſſe author eſt.

VSVS IN MEDICINA. G

L. 2. de diui- COchlearum vſum apud priſcos medicos Romanos Græcoſque in medicina fuiſſe,
nat. facilè ex hiſce M. Tullij verbis colligere licet: Vt ſi quis medicus ægroto imperet,
vt ſumat terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam &c. Variumq;
Cochlearum cùm integrarum tum partium earundem apud authores vſum inuenio. Do-
Dolores mi- lores in primis ita mitigant, vt etiam qui dentes infeſtant, ſedare valeant. Zographus Co-
tigant. chleas noſtrates minutas & inanes colligi iubet, & in mortario marmoreo diligenter teri,
deinde puluere ipſo molliſſimo dentes perfricari, atq; eo facto dolorem abire. Et apud
Aetium Aſclepiades carnem Cochleæ terreſtris acopo cuidam ſiue vnguento ad ſedan-
dos dolores admiſcet; item Serenus capiti medendo, ait:

Profuit & Cochleis frontem tractare minutis.

Ad capitis Marcellus Cochleæ matutinum rorem paſcentis caput præciſum, & in linteolo licio alli-
dolorem. gatum, colloq; ſuſpenſum, tradit continuo mederi capiti dolenti. Kiranides ſimile etiam
amuletum ex Limace nuda refert. Oleum de Limacibus ad dolores membrorum & artuũ, H
etiam internos & latentes, quaecunq; ex cauſa, vt arthritide vel Venerea lue, ex libro quo-
dam manuſcripto Zographus tale habet. Cochleas albas quę per arbores ſcandunt, cen-
tum in pila contunde, & impone in ſaccum, longum ferè dimidium brachij, latũ quadran-
tem. Sed ſalis manipulum plenum infra ſupraq; Cochleas infundi oportet. Suſpende lo-
co calido, & quod effluxerit oleum collige: eoq; perunge partes affectas & dolẽtes, in qui-
bus nullus rubor forinſecus neq; tumor apparet. Andreas Furnetus in lib. Gallico de de-
Ad capillos coratione ad capillos multiplicandos recenſet hoc remedium: Limaces trecentas ſuis te-
multiplican- ſtis exemptas, in aqua diſcoques: & extractis denuò pingue quod ſupernatat, colliges: idq;
dos. in vaſe vitreato recondes, & ſuperinfunde ſextarium aquæ, in qua folia lauri decocta fue-
rint; & tria cochlearia olei de oliuis, mellis cochleare vnum, croci ſcrupulum, & parum ſa-
ponis Veneti, & cochlearium communis modicè conquaſſari. Bulliant ſimul omnia. Hoc
liquore capillos ſæpius inunges; & lauabis lixiuio facto de cinere combuſtorum braſſicæ

caulium,

A caulium, &c. (locus eſt obſcurus vel corruptus) & percipies quotidie pilos augeri. Vnguentum aliud quo capilli flaueſcunt, ex libro Germanico manuſcripto: Cochleas quotquot *Vt capilli flaueſcant.* voles in vas impone & ſalem ſuper eas inijce: ſic veluti vnguentum fieri aiunt, quo capilli nigri illiti colorem flauum trahant, & magis etiam ſi præraſi fuerint. Dioſcorides quoq; *Lib. 2. c. 9.* cochleas terreſtres ſcribit palpebrarum pilos reglutinare, ſi quis traiecta per earum carnem acu, mucoſo lentore, quem ſecum acus retulerit, pilos inunxerit. Limacem (viuam, ni *Febris amuletum.* fallor) ſuperſtitioſi quidam panno incluſam, pro febris amuleto commendant, ſi collo pendens geſtetur. Sed authore Plinio cochleæ fluuiatiles quartanis mederi dicuntur in cibo recentes: quoſdamq; ob id aſſeruare ſale, vt dent tritas in potu. Harundines & tela, quęq; *Li. 32. c. 10.* alia extrahenda ſunt corpori euocant cochleę, ex his quę gregatim folia ſectantur, contuſæ, impoſitęq; cum teſtis: & eæ quæ manduntur, exemptę teſtis: ſed cum leporis coagulo *Ad oculos caligantes.* efficaciſſimè, vt idem Plinius prodidit. Ad oculos caligantes, Marcellus Empiricus cochleas Africanas veras ſuper ſpiſſam craticulam diſpoſitas poni vult & carbones acres aſſiduè ſuggeri, vt æqualiter comburantur: deinde mortario teri, vt tenuiſſimum ex his puluerem facias, adiectaq; mellis Attici cotyla vna, iterum validiſſimè teri, & poſtmodum in

B vaſculo fictili reponi & ſignari: & cùm alicui mederi voles, ſpecillo inde eum inungi, intra paucos dies integram aciem eius claramq; reſtitui. Incertus quidam ad oculorum dolores, limaces teſtis exemptas in aqua coquit; quę vbi refrixerit, adipem ſupernatantem colligit, aitq; mederi eum omniſarijs oculorum doloribus. Anacollema ad reſtringendas flu- *Lib. 1. Eupor. 36.* xiones ex Galeno: Limacem cum teſta tuſam, toti fronti & temporibus illinito. Kiranides quoq; cochleam terreſtrem contritam & illitam fronti, dolorem & rheuma oculorum ſiſtere tradit. Marcellus Empiricus ad epiphoras oculorum ſedandas, limaces complures *Ad epiphoras oculorũ.* terit in mortario nouo vel nitido, adiecto ibi ouo gallinaceo incocto, tingit illic lanam ſuccidam & fronti imponit. Ad aurium dorores facit ſecundum Aſclepiadem notante Gale- *Ad aurium dolores.* no, Africana cochlea in propria teſta, cum oleo nardino aut roſaceo ferueſacta. Ibidẽque Archigenes cochleam Africanam ad eoſdem dolores componit & roſaceo implet, & fer- *Li. 3. de cõpoſ. med. ſec. loc.* ueſactum calidius per ſtrigilem infundit. Cochleæ quę ſunt in vſu cibi, inquit alibi Plinius cum myrrha aut thuris polline appoſitæ, item minutæ & latę, fracturis aurium illinuntur cum melle. Kiranides cochleam terreſtrem circumfotu aurium plagas & rupturas ſanare *Ad aurium fracturas.* monuit. Compoſitio è limacibus ad narium vitia, pręcipuè ozænam & polypum deſcribi-

C tur à Galeno Euporiſton. 1. 25. Aſperitatem faucium & deſtillationes leniunt cochleę, annotante Plinio, ſed coqui, inquit, debent in lacte, demptoq; tantùm terreno (τῶν σπλάγχνων *Ad faucium aſperitatem.* ſignificationem Plinius potius quàm τῶν ὑποχονδρίων reddidit) conteri & in paſſo dari potui. Et Marcellus Empiricus, cochleæ terra (inquit) tantum excuſſa, illotæ coquuntur, dehinc tritæ cum paſſo cretico aduerſum faucium moleſtias hauriuntur. Eodemq; authore laboranti vuę diuturno labore hęc cura ſuccurrit: Hirundinem viuam teſta Africanę cochleę includes, eamq; phœnicio indolutam lino circa collum ſubligabis, intraque diem nonum omni moleſtia liberaberis. Ad ſputum educendum & contra tuſſim, Arnoldus Vil- *Contra tuſſim.* lanouanus in libro de aquis medicinalibus, eſſe ait, qui limaces teſtis exemptas cum hordeo decoquunt, & ius colatum tepidum propinant, hoc remedium humores craſſos valde attenuare & per ſputum educere. Cochleę crudę tritę cum aquę tepidę cyathis tribus ſi ſorbeantur, Plinius tuſſim ſedare author eſt. In buccinam aut cohleam aliquam marinam vulgus in Germania inferiori potũ audio ſolitum infundere & inde bibere, aduerſus ſiccã tuſſim, pręſertim puerorum. Ad tuſſim ſiccam in equo curandam; limaces integras cũ frumento aut hordeo diſcoques, inquit Ruſius, & equo dabis eam aquam in potu, ita vt aliud

D non bibat, donec conſumpſerit. Proſunt & ſanguinem excreantibus, ſi Plinio credimus dempta teſta tritę in aquę potu. Qui phthiſi afficiuntur, iubet Marcellus Empiricus, ma- *Ad phthiſim.* ritima loca vitare, atque illic maximè, vbi pix conficitur, commorari, ibiq; cochlearũ carne cum vino excoctarum aſſiduè veſci. Zoographus hoc ex incerto quodam aduerſus phthiſim annotauit: Viginti aut triginta limaces contere in mortario, contritaſq; conijce in menſuras quatuor aquæ, & coque ad dimidium, offerque ægrotanti ſingulis matutinis menſuram conuenienrem, & ieiunet duas aut tres horas, ſemper reiterando, quouſq; conualeſcat. Ad ſtomachi dolores mirum in modum commendantur cochleæ, ac in primis à *Ad ſtomachi dolores.* Plinio qui alibi ait: Cochleæ marinæ efficaciſſimæ ſnnt in dolore ſtomachi laudatiores traduntur quæcunque viuæ cum aceto denoratæ. Et rurſus viuentibus cochleis exempta *Lib. 30. c. 6.* caro, Africaniſq; præſertim, ſtomachi dolores hauſta lenit. Et rurſus alibi: Præcipuè (inquit) cochlearum cibus ſtomacho. In aqua eas ferueſieri intacto corpore earum oportet, mox & in pruna torreri, nihilo addito, atque ita è vino garoq; ſumi, præcipuè Africanas.

Nuper

Digitized by Google

Nuper hoc cõpertum plurimis prodeſſe. Id quoque obſeruant, vt numero impari ſumant. E
Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Item Archigenes apud Galenum, omnes circa ſtomachum dolores ſedari (inquit) aiunt cochlea Africana cruda integra vorata. Nec nõ Marcellus Empiricus, cochleas ſed veras Africanas conditas ex ſale & paulo olei coctas, ſed non purgatas, qui ieiunus ternas, aut quinas cotidie & frequenter ſumpſerit, rariſſimè ſtomachi dolore vexatum iri pollicetur, ſed ſi carbonibus toſtæ ſumantur, meliùs prodeſſe. Et rurſus: cochleæ bullientis (elixæ) inquit, fruſtella in cibo conueniunt ſtomacho ſoluto & reſoluto & incontinenti. Inuenioq; & apud Sammonicum ad ſtomachum remedium illud;

— Cochleas vndis calefactas ac prope victas
Suppoſitis torre prunis, vinoque garoque
Perfuſas cape, ſed prodeſt magis eſſe marinas.

Non autem omne cochlearũ genus ſtomacho aptum eſt, vt ſupra monui & rurſus ex Dio-
Stomacho ſcoride repeto. Stomacho (inquit) accommodata eſt terreſtris cochlea: difficillimè eadem
quæ ſint apta corrumpitur. Marinæ etiam ſtomacho accommodatæ facillimè excernuntur: fluuiatiles
virus habent. Quæ verò ſylueſtribus frutetis & ſenſibus hærentes inueniuntur, alnum & F
ſtomachum turbant, & ad vomitiones mouent. Plinius eaſdem commendat (nimirum cochleas ſimpliciter) in cibos his quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut quibus vertigines fiunt, ex paſſi cyathis tribus ſingulas cum ſuis teſtis & calefactas, in potu datas diebus plurimùm nouem. Aliquoſque ſingulas ait primo die dediſſe, ſequenti binas,
Ad vmbilicos infantũ eminentes. tertio ternas, quarto duas, quinto vnam. Sic & ſuſpiria emendare & vomicas. Ad vmbilicos infantum eminentes, Theodorus Priſcianus, carnes cochlearum terit, & his myrrhæ puluerem miſcet & in linteolo inductum imponit: & ſubfaſcia vt facilius reprimat, & cum acacia tritum & aqua ſimiliter temperatum ſupponendum eſſe ait.
Ad inflammationem hepatis. Ad inflammationem hepatis, Aëtius ex Galeno, cochlearum terreſtrium carnem optimè conteri præcipit, & vini nigri cyathos tres affundi, calefieri, ac bibendum præberi, & ſecundum omnem ſubſtantiam ſuam efficax eſſe.
Hepatis intẽperiei calida & frigida caro conuenit. Et ex modernis Syluius, Caro limacum, inquit, hepatis intemperiei tum calidæ, tum frigidæ ſalubris eſt tota ſua ſubſtantia, ablato lima cum lentore multis lotionibus & frictionibus in lixiuio calido vel aqua calida ſali aut arenis miſta, frigida enim dureſcunt. Iſchiadicis cochleas crudas tritas cum vino amminco & pipere, potu prodeſſe dicunt teſtante Plinio. Ad ventris, mammarum, femorum, coxendicumq; G
ſciſſuras, Galenus in Euporiſtis, marinam cochleam oblongam cremati & conteri voluit;
Li. 30. c. 8. deinde oui albo aut aſinino lacte adiecto illini.
Ad ſciſſuras ventris, mãmarum &c.
Ad colicum dolorem. Antidotus Paccij Antiochi à tota affectione (colica) liberans vt à Galeno deſcribitur inter Aſclepiadis auxilia: Cornu cerui recens enati molliſſimi, vſti ad albedinem, cochlearia tria magna, piperis albi grana decem vel nouem, myrrhæ parum odoris gratia. Omnia teruntur & cochlea Africana (terreſtris ſimpliciter, Aetius & Galenus rurſus, cochlea ſimpliciter, è Scribonio) varij coloris vnà cum teſta itidem teritur, vino Falerno per ſaccum non excolato affuſo. Sit autem vini
Lib. 9. de compoſ. ſec. loc. cap. 4. menſura cyathorum trium. Hæc omnia in fictili vaſe permiſta ad prunas calfacimus, diligenter mouentes, ne quid ex pharmaco ſubſidat. Calfactum in ipſis irritationibus bibendum dato, itemq; ſequentibus duobus diebus. Oportet autem vnam antè diem, cibum differre; & reliquis diebus prandio ſolo vti, in eoq; ſumere cibum, qui facile confici poteſt. Marcellus cochleam veram Africanam, ex Africa allatam interpretatur, & aduerſus colicam probat eam, quæ quàm maculoſiſſima ſit.
Glutinant cartilagines. Glutinant cartilagines earum caro & ſaliua vt ait Hollerius, ſed ſi magna vulnera ſunt fibula prius conducere, vel acu oportet: deinde medicamento impingere: idque in cartilaginibus aurium & narium fieri vult. H
Cochleæ cum ſuis volutis diu teruntur in mortario vt nihil aſperi reliquum ſit: ſanguis draconis ſubquadrupla, manna ſuboctuplà ratione adiungitur. permiſcentur in mortario & affiguntur. Et rurſus: Aurium caua argilla impleri debent. argilla prius cochleæ ſaliua, & acidi Punici liquore ſubigantur. Conciſæ teſtæ Dioſcoride earum car-
Neruo vulnerato conueniunt. nes præſertimque neruorum glutinant. Earum carnes per ſe tritas cum polline farinæ ex proximi molendini parietibus, olim (inquit Galenus citante Mizaldo) vulneri impoſui, cum quo etiam neruus vulneratus & contuſus erat in agricola & duro homine. Si quis contuſas vlceri impoſuerit, præſentaneum fertur eſſe remedium, Ioannes Tagautius addit emplaſtro ad maturanda oedemata: aliqui etiam ad reſoluendum. Si humerus (armus) fractus aut luxatus fuerit iumento, & claudicet, Theomneſtus in hippiatricis; ſanguinem ab eodem humero detractum, vale excipito & admiſceto oua tria, defrutum, bulbos crudos bene tritos, & cochleas, quinquagin-

ta:

A ginta: hoc remedio calido probè perungi iubet. Sanguinis è naribus authore Dioſcoride conciſæ ex aceto compeſcunt: tritæ ſcilicet & fronti illitæ, vt Mizaldus addidit. Plinius Dioſcoridis verba ferè repetit, ſed quia mendum in Plinij textum irrepſit, ideò verba adſcribam: Sanguinem ſiſtit è naribus ſuum ex omento pecudum &c. Cochlearum terrena. Sed & ipſæ extractę teſtis. E naribus fluentem ſiſtunt Cochleæ contritæ fronti illitæ. Vbi pro terrena Dalechampius legit terrenæ, quia & aquaticæ ſunt. Alij, inquit, nihil mutant; terrenumq; exponunt, terram qua oblinitur, & lutulenta eſt earum teſta. Ad phlegmonem crurum aut pedum laudatum, Nicolaus Myrepſus hoc recitat remedium. Limaces terreſtres cum teſtis viginti ſubactis, cimoliam & oui lutei quantum ſatis eſt, imponito mortario, vt ceræ conſiſtentiam acquirant: & probè confectum cum pēna illinito. Arnoldus Villanouanus Limaces per ſe vel cum alijs miſceri ait cum melle & felle bouis: ſic autem impoſitas anthraci vel alijs apoſtematibus venenoſis, maturare ea & rumpere, & quemlibet tumorem eorum diſſoluere. Ictibus Scorpionum carnes fluuiatilium Cochlearum reſiſtūt crudæ vel coctæ, vt refert Plinius, addens à quibuſdam ob id ſalſas quoq; adſeruari: imponiq; & ipſis plagis. Sunt & minutæ longæq; candidæ, inquit idem Plinius (minutas albulas vocari à Varrone diximus) Cochleę paſſim oberrantes. Has areſactas ſole in tegulis, tuſaſq; in farina, miſceri lomento æquis partibus, candoremq; & leuorem corpori afferri. Et alibi Cochleas contuſas laudat ſinopis ad panos. Aetius alibi remedia deſcribens ad faciei lentigines, quibus etiam ad maculas à Sole prouocatas, & ad varos vti liceat: Poſt cætera, ad diuturnas autem lentigenes (inquit) hoc vtere. Bulborum depuratorum, thuris vtriuſq; vnciam vnam contere, adiecto Cochlearum terreſtrium magnarum cruore (muco). Oportet autem ipſas adhuc viuas ſtylo pungere, atq; hoc quod exit mucoſum pharmaco inijcere: quod vbi vſus tempore diſſolueris, melle exceptum inunge. Aetius quoque Cochleas terreſtres ſucculentas in cibo ſumptas, obluctari & ſe ſe opponere colicæ affectioni videri ſcripſit. Cæterum totæ cum ſuis teſtis tritæ & cum vino addita myrrha non adeo copioſè potæ, craſſioris inteſtini, quod colon Græci dicunt, & veſicæ dolores ſedant, quod memoriæ prodidit Dioſcorides, & Trallianus in colico affectu piſces duriori carne præditos ſumi iubet & ex Teſtaceis Cochleas marinas, Pectineſq; & Oſtrea. Inuenioque apud Plinium, cornus ceruini teneri cinerem, Cochleis Africanis cum teſta ſua tuſis miſtum, in vini potione, colo prodeſſe. Aretæus in iliaco affectu adhiberi iubet alimenta alC uum ducentia, aut dari Cochleas valde elixas & ipſarum ſuccum. Crudæ eadem cum ſuis operimentis illitę, cutem ſubeuntium aquarum tumores authore Dioſcoride exinaniunt, nec prius decidunt quàm humorem illum omnem ſiccauerint. Antonius Mizaldus Cochleas frixas vel aſſatas hydropicos mirum in modum adiuuare aſſerit, ſi ijs ſæpè veſcantur. Et Iacobus Hollerius Cochlearum & Limacum carnem aliàs per ſe, aliàs cum ſuis volutis tritas ac miſtas interdū coagulo, tela rapere atq; hydropicis aquam exugere ſcribit, ſed nō prius ſoluere oportere, quàm totus humor exudauerit. Galenus etiam in nono de compoſitione medicamentorum ſecundum loca remedium hoc ex Aſclepiade affert, hydropicis imponendum: Quidam (inquit) cumini libram vnam, ſulphuris viui quadrantem, Cochlearum Africanarum libram; arida tundunt, cribrant, & tuſis ficubus vna cum carne Cochlearum excepta, ac in linteolum infarcta imponunt, melle cocto ſufficienti addito. Ad hydropem aſcitem ex Leonello Fauentino: Limaces cum ſuis Conchis tritæ ventri imponantur emplaſtri modo, donec ſpontè cadant, exſiccant enim (inquit) vehementer. Ex amylo & tragacantha illita eædem ſecundum Plinium profluuia ſiſtunt, & inD uenio apud Galenum in euporiſtis, ad ventris profluuium: Cochleam Africanam ſumes, in eam liquidam picem infunde & calefactæ carnem exime, & in anum bis aut ter immitte. Ad emendandam vrinæ incontinentiam Plinius & Marcellus eſſe aiunt, qui iubent Cochleas Africanas cum ſua carne comburi, cineremque ex vino Signino dari. Ad calculum renum Alexander Benedictus, Limaces coctas ait cum ſuis teſtis contritas, tres numero in vino bibi, ſequenti die binas, & tertio vnam. Accepit hoc ex Plinio, qui cùm de herinacei carne locutus fuiſſet: iubent, inquit & vermes terrenos bibi ex vino aut paſſo ad comminuendos calculos: vel Cochleas decoctas, vti ſuſpirioſus. Eaſdem exemptas teſtis tritaſque tres in vini cyatho bibi, ſequenti die duas, tertia die vnam vt ſtillicidia emendent: teſtarum verò inanium cinerem ad calculos pellendos. Commendantur præterea Cochleæ ad effectus muliebres. Conciſæ enim in primis & appoſitæ ex Dioſcoride menſes ducunt: ſecundum Marcellum Empiricum inflationes vuluarum diſcutiunt Cochleæ Africanæ binæ cum fœnigræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis Cochlearibus quatuor, illinuntur aluo prius irino ſucco perunctæ. In cibo ſumptæ teſtante

Sanguinē è naribus cōpeſcunt. — *L. 30. c. 13.* — *Plinius correctus.* — *Ad phlegmonem crurum aut pedum.* — *Anthraci, & alijs tumoribus quæ imponantur.* — *Lib. 32. c. 5.* — *Candorem corporis adferunt.* — *Li. 8 c. 13.* — *Ad colicum dolorem.* — *Li. 28. c. 19.* — *Hydropicis conferunt.* — *Lib. 6 Inſtit. chirurg.* — *Profluuia ſiſtunt.* — *Li. 30. c. 14.* — *Ad calculū renum.* — *Lib. 30. c. 8.* — *Ad affectus muliebres.*

Li.30.c.14. Plinio, partum accelerant: item conceptum impoſitæ cum croco. Eædem ex amylo & E
tragacantha profluuia ſiſtunt. Proſunt & purgationibus ſumptæ in cibo, & vuluam auer-
ſam corrigunt cum medulla ceruina, ita vt vni cochleæ denarij pondus addatur & cyperi.
Inflationes quoque vuluarum diſcutiunt exemptæ teſtis, tritæq; cum roſaceo. Ad hæc
Aſtypalaicæ maximè eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum fœnigræci quod
tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo (nempe ad in-
Ad artritim. flationes diſſipandas, vt ex Marcello diximus) prius irino ſucco perunctæ. Podagrarum
inflammationes leniunt, teſte Dioſcoride, & Plinius cochleas latas ſi potentur, tollere di-
ci ſcribit, pedum & articulorum dolores: bibi autem binas in vino tritas. Atque iſtæc ſunt
remedia; quæ à totis cochleis vel ſaltem earum carne deſumpta apud ſcriptores reperi.
Saliua Co- Videndæ modò earum partes & humores, quid medico præſtent. Saliua præ cæteris oc-
chlearũ vi- currit, quæ illita infantium oculis, palpebras teſtante Plinio corrigit gignitq; id eſt, pal-
res & vſus. pebrarum pilos in cilijs reflexos ac oculum pungentes Idem ferè ſcripſit Dioſcorides, in-
quiens, Si quis traiecto per earum carnem acu mucoſo lentore quem ſecum acus retule-
Ad palpebra rit, pilos inunxerit, incommodos palpebrarum pilos reglutinabit. Mucus cochleæ, vt in-
rum incom- uenio apud Raſim, potus per ſe, vel cum myrrha vel aloe conducit obſtructo iecori: fortè F
modos pilos. in emplaſtro. nam caro alioqui eſitata, hepati prodeſt, vt ſuprà diximus. Si decidat teſtiũ
Lib.30.c.8. alter, ſpumam cochlearum, vt refert Plinius, illitam remedio eſſe tradunt. Et rurſus:
Lib.32.c.9. Cochlearum ſpumam, inquit, illini volunt teſti deſcendenti, hoc eſt, turpiter propenden-
Ad ſedẽ ela- ti, vel ſi demittatur, veluti laxatus. Hippocrates verò etiam cochleæ muco vtitur ad ſe-
pſam remit- dem elapſam remittendam. Et Plinius Cochlearum ſuccum punctis euocarum depelle-
tendam. re ait procidentiam ani. Ad fiſtulam remedium vſu approbatum, ex Arnoldo de Villano-
Lib.30.c.8. ua: impleatur olla limacibus ſine aqua, & ponatur cooperta ſuper ignem: & eleuabitur
Ad fiſtulam. ſpuma ſuper eas, quæ collecta & ſiccata fiſtulas mortificat. Hollerius carnem & ſaliuam
cochlearum enumerat inter medicamenta glutinantia, quæ natura conſtant tenaci & vi-
Aqua ex Co- ſcida. Aqua ex limacibus ſiue cochleis deſtillata, ſiue liquor ſtillatitius vſum ſuum quo-
chleis deſtil- que non exiguum in medicina habet. In curanda hectica febre, Antonius Guainerius vſi-
lata vſus. tatam eſſe ait aquam de limacibus præparatis: has autem colligi vult cum rore, & viuas in
Hecticã fe- furfure poni, vt expurgentur; expurgatas cum aqua hordei bene lauari & deſtillari. Et
brem tollit. Iacobus Syluius aquam hanc è limacibus deſtillatam, mane ad vncias ſex ſumptam, he-
par imbecillũ affirmat roborare, & phthiſicis gracilibuſq; eſſe remedio. Tetigit hoc quo- G
que Marcellus Virgilius, inquiens. Exudato igne ex cochleis humore, noſtræ ætatis medi-
cina præſenti remedio vtitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica ſunt, & macie con-
Ad maculas ficiuntur. Ad maculam oculorũ Ioannes Goeurotus medicus regis Gallorum, remedium
oculorum. tale reliquit: limaces octies aqua ablutas deſtilla in alembico: deinde fimũ lacerti, coral-
lium rubeum, & ſaccarum candi admiſce, & rurſus deſtilla. Huius liquoris guttam manè
& ſerò oculis immitte. Zographus ex Andreæ Furnerij libro Gallico de decoratione
naturæ humanæ, liquorum aliquot coſmeticorum è limacibus deſtillatorum deſcriptio-
nes hoc ordine recenſet, quas nos neutiquam præterire voluimus. Aqua ad omnes faciei
maculas tollendas: Corallij & criſtalli partes æquales pone in vaſe vitreo, cum aqua limo-
Ad omnes fa- num digitum tranſuerſum ſuperante. hoc vas obſtructum in loco aliquo frigido, vt cella
ciei maculas. vinaria, in terram impones, (addendum erat per quot dies,) deinde limaces abiectis teſtis
aqua modicè ſalſa toties lauabis, donec omnis eorum viſcoſitas abierit. tum deſtillabis, &
ſeruabis aquam. Deinde ex rapis etiam minutatim conciſis aquã elicies in alembico. Vius
tempore, accipe primæ aquæ cochlearium, ſecundæ quatuor, & tertiæ quatuor. miſce, &
ablue faciem, quæ tamen prius abluta ſit aqua pura & abſterſa. Alia ad idem mirabili. H
Accipe limaces ſine teſtis ſuis, & laua, vt ſuprà dictum eſt, deinde ſalis (aliàs ſalis gemmæ)
contriti vnciã in vaſe vitreo ſparges & limaces ſuperimpones: idq; alternis facere perges,
donec tertia pars vaſis impleatur. Tunc affundes ſucci limonum tantum, vt ſuprà ſalem &
limaces duobus digitis excedat, & deſtillabis. Aqua iſta vteris, vt ſuprà ſcriptũ eſt. Quòd
ſi deſtillandi cõmoditas non fuerit, ſimul omnia mixta in ſolabis vaſe clauſo, donec vnguẽ-
ti formam recipiant, eoq; vteris veſperi, facie prius abluta abſterſaq; & poſtridiè manè ab-
lues faciem cum aqua de floribus fabarum. Hoc etiam in Antidotario Gordonij legimus.
Alia; limaces albæ triginta, lactis caprini libræ duæ, adipis porci vel hoedi recentis vnciæ
tres, cãphoræ trię dragma. Deſtillentur in alembico vitreo. Adamus Lonicerus ſcribit de-
ſtillatã è limacib. Maio vel Octob. mẽſe aquã, clauũ reſectũ, ſi inſtilletur, ſanare: manuũq;
Ad clauos & verrucas purgare; & ferrũ in ea extinctũ chalybis inducere duritiã tradi. Et Gualtherus Ry-
verrucas. fius verrucas & clauos præcidi pri iubet, quoad eius fieri cõmodè poteſt, deinde linitũ hoc
liquore

Digitized by Google

A liquore madidum imponi. Iam de cochlearum cinere dicamus, Plinius cùm dixiſſet alibi tollere ex facie vitia cochlearum quæ latæ & minutæ paſſim inueniuntur, cum melle cinerem, ſubiungit. Omnium quidem cochlearũ cinis ſpiſſat, calfacit ſmectica vi, & ideo cauſticis miſcetur pſoriſq; & lepris & lentigini illinitur. Aetius quoque eaſdem ſimiliter cum melle tritas poſt modicum temporis interuallum affricari iubet ad vitiligines nigras: & inuenio apud eundem Aetium, ſmegma ad pruritus & pſoras, quod tale eſt: Cochleas terreſtres vſtas & tritas cum melle adfrica. Idem etiam ad vlcera capitis & scabores, cochleam albam cum teſta exuri iubet, & applicari. Poſſunt crematæ omnes, inquit Dioſcorides, in cinerem, cinere illo calefacere & vrendo exulcerare. Lepras idem exterit cinis, vitiligines & dentes. Oculorum præterea cicatrices, albuginesque: aſperam diſcoloremq; cen à ſole cutem & hebetes oculos, integræ cum tota carne crematæ & in cinerem tritæ, tum ex melle inunctæ emendant. Albugines extenuare etiam Plinius alibi ait: aliàs etiam ita ad ambuſta commendat, vt ne cicatrix quidem appareat. Sanguinem præterea ſiſtit cinis cochlearum terrenarum teſte Plinio. Anacollema quod lachrymas & lippitudinem ſiſtit ex quodam authore incerto deſcripſit Zoographus illud: Limaces & cornu cerui vres, oui

B albumine excipies, ac fronti applicabis. Ad vmbilicos infantium eminentes ex Theodoro Priſciano: Cochleas ex arboribus lauti collectas comburimus, & tritas imponimus, vt vmbilicum in naturam propriam reuocemus. Plinius verò etiam cochlearum cinerẽ cum thure ex oui albi ſucco illitum per dies triginta eidem morbo authorem eſt mederi. Paſſionibus ani, vt ex Kiranide Aggregator tranſcripſit, vtilis eſt idem cinis cum aceto. Cancro in pene vtiliter inſpergitur, ſi Iacobo Oliuario credimus. Ad podagram ex Marcello: Cochleæ Africanæ cum ſua carne comburuntur, cinis illarum illinitur & medetur podagris. Eundem verò etiam puluerem intus ſumptum è vino phthiſi prodeſſe inuenio apud Plinium, item aluum ſiſtere in ſuſpirioſis; decoctorum in ptiſana illini per ſe laterum doloribus; eſſe denique qui ſuperdolentem lienem ſuperalligant cum ſemine lini & vrticæ addito melle, donec perſanet. Ex inanibus teſtis etiam remedia petuntur, nonnullaque ex obſcuris quibuſdam collegit Zoographus, quorum nondum ſcripta ad nos peruenerunt. Pollen de teſtis limacum inanibus contritis fiſſuras manuum pedumque inſperſus ſanat. Idem pollen cum cera & fermento ſubactus & impoſitus, paronychiam emendat. Ad maculas oculorum in homine aut pecore abolendas: Teſtas limacum collige pridie D. Ioan-

C nis per æſtatem lotas & mundas contunde, per ſetaceum incerne, & pollinem in oculum affectũ inſla per calamum. Ex libris manuſcriptis Germanicis, Teſtæ limacum contritæ cum peſtilentia ſuibus vel bobus ingruit, in potu dantur, per ſe, vel cum radice gentianæ illius ceruleæ, quæ ſemper diſſecta naſcitur, vnde cruciatam Germani appellant. Hieronymus Fabritius ab Aquapendente Medicus hac ætate clariſſimus ſcribit Scythas cochleæ teſtam ad aures admouere propter frigus quod plurimis lædit auditum, & vt melius audiant. Cinis verò cochlearum inanium cum myrrha Plinio authore gingiuis prodeſt: & admixtus ceræ, procidentium interaneorum partes extremas prohibet. oportet autem cineri miſceri ſaniem punctis emiſſam è cerebro viperæ. Iubent & eundem cinerem ſumi ad calculos pellendos. Quod poſtremum reperio quoque apud Marcellum: Cochleæ inanes (inquit) caſu inuentæ contuſæ & in puluerem tenuiſſimum redactæ in potione calculoſis datæ medentur. Vti hoc remedio hodieq; nonnullos apud ſuos teſtatur Zoographus. Ad ficos ani, ex innominato: Teſtas cochlearum candidarum cremato & pollinem inſpergito. Si quid in tergore equi ruptum fuerit, & ſanguinis aliquid concretum, adipe veteri mollies, vino ablues: & ſi quid putridæ carnis fuerit, æruginem tritam

D inſperges, decocto eupatorij vel thutis lauabis: denique puluiſculum inſperges: qui cinere de ſambuco & limacum maiorum teſtis crematis, contritis, & æqualiter mixtis conſtat. Mirum quod ſcribit Iacobus Oliuarius: Si quippiam ex teſtis cochleæ aduſta in lotium mulieris grauidæ miſeris, petet fundum ſi maſculum geſtat, ſi puellam ſupernatabit. Bartholomæus Maranta cochlearum marinarum teſtas vri putat, non ad aliam adſciſcendam qualitatem, ſed vt faciliùs terantur. Mihi verò ſecus videtur. Aequè enim teruntur teſtæ ferè antequam vrantur. Superſunt modò lapis, arena, oſſiculum, & cornu, quorum omnium ceu ferè partium in cochleis meminere authores, & ſuas etiam facultates aſſignauere. Ad exeſos dentes ex Galeno remedium recipiens eum lapillum: Limacis lapidem in fruſtula ſeſami magnitudinem æquantis confringe, & in dentis foramen immitte: illico dolorem ſedat: ſed ex cera operculum facito. Meminit eius quoque Plinius: Limacis lapillum ſiue oſſiculum quod inuenitur in dorſo, adalligatum dentitioni mirè prodeſſe tradunt. Eandemque vim

li. 30. c. 4.
Cineris facultas & vſus.
Smegma ad pruritus & pſoras.
Cineris carum vires.
Ad ambuſta.
Ad lachrymas & lippitudinem oculorum.
Ad eminentiam vmbilici.
Cancro penis conferi.
Ad Podagram.
Ad laterum dolores.
Ad Paronychiam.
Ad calculos.
Ad ficos ani.
Sexus in vtero grauida vt cognoſcatur.
Lib. 3. metho. cognoſc. ſimpl.
Cur teſtæ vrantur.
Ad dentes exeſos.

habent arenulæ, quæ inueniuntur in cornibus, nam & has cauis dentium inditas, ſtatim E
liberare dolore ſcribit. Et alibi: Inueniuntur (inquit) in corniculis cochlearum harenaceæ duritiæ: eæ dentitionem facilem præſtant adalligatæ. Cùm ſtrophus & ventris dolor animalia (iumenta, equos,) affligit; Vegetius phyſicum (remedium) tradi ſcribit: Os limacis neque manu immunda, neque terra contactum, alligatum vmbilico dolentis, curare continuò. Cardanus eſſe ait, qui aiunt, lapides omnes qui in animalibus, vt cancris, limacibus, alijsq; gignuntur, prohibere generationem lapidum in renibus, genitoſq; diſſoluere. Aliqui vero non de limace ſimpliciter, ſed de limace nuda lapillum celebrant; Limacis inter duas orbitas inuentæ oſſiculum per aurem cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, aduerſus capitis dolorem prodeſt pluribus ſemperq;. Plinius. Quod paulò aliter recenſet Marcellus: limaci calculum (inquit) quem in capite habet, tolle, quod non facilè facies, niſi ei dum in via repit, caput ſubito abſcideris: quem lapidem quandiu tecũ habueris, nunquam illum dolorem capitis nec ſenties, nec patieris. Si infans, cui dentes prouenire incipiunt, dolores habeat, Archigenes apud Galenum, veteris cochleæ cornu pelliculæ illigatum appendet pro amuleto. Poſtremò fimus quoque vſum habet, quod meminit idem Plinius, inquiens, cum oleo & vino potum, Venerem inhibere. F

li. 1. Veter. artis c. 62. — *Aduerſus capitis dolorem.* — *Ad dentitionem.* — *li. 30. c. 15.* — *Venerem inhibet fimus.*

VSVS IN ALIIS.

INVENIO præterea alios vſus cùm carnis cochlearum, tum etiam teſtarum, vt apud Tarentinum eſcam ad omnes piſciculos capiendos ex cochleis. Cochlearum (κόχλων) carnem inquit, accipiens, exemptis membranoſis cauliculis (χωρὶς τῶν ὑμενωδῶν,) ex ea eſcam inijcito: ſed nón vtaris totius cochleæ magnitudine (μὴ ἀποχρώμενος τῷ μεγέθει τοῦ κοχλίου) Cornarius vertit neq; magnitudine cochleæ abutaris. Deſtillari aiunt nonnulli aquam è limacibus menſe Maio vel Octobri aquam, in qua ferrum extinctum chalybis induere duritiam velint. Palladius formicas abigi ait, cochlearum vacuis teſtis vſtis, & eo cinere in foramen iniecto. & Paxamus ad idem teſtas cochlearum cum ſtyrace vri iubet, foraminibuſque comminutas inijci: Cumanenſes cochlearum teſtas gerunt, vt ſtrepitum edant, dum ad feſtiuitates aliquas accedunt.

Eſca ad omnes piſciculos. — *Formicæ vt abigantur.*

G

PROVERBIA.

Κοχλίου βίος, id eſt, *Cochleæ vita.* De ijs dicitur, qui parcè paruoq; viuunt, aut contracti à negocijs, luceq; forenſi ſemoti. Plutarchus in libro περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνέχεις, καὶ ταράττεις, καὶ στρεβλοῖς σεαυτὸν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν, id eſt. Tu verò tantum moleſtiarum ſuſtines turbans, ac torquens teipſum, cùm ob parſimoniam cochleæ vitam viuas. Cui addamus illud Philyllij apud Athenæum:

Cochleæ vita.

> Οὐκ εἰμὶ τέττιξ, οὐδὲ κοχλίας γύναι,
> *Cicada, vxor, nec ego ſum, nec cochlea.*

hoc eſt, vt Dalechampius exponit, parcus, paruo victitans, ab hominum frequentia ſemotus; omnino tacitus, diuerſus à cicada, quæ eſt maximè vocalis. Ἀπιστότερος εἶ τῶν κοχλιῶν: *diffidentior cochleis*: Prouerbialiter dici poteſt in hominem ſuſpicacem & nemini ſatis confidentem, adeo vt res ſuas ſecum ſemper habere velit. Vtitur hoc adagio Anaxilas apud Athenæum: H

Diffidentior Cochleis. — *lib. 2. c. 24.*

> Ἀπιστότερος εἶ τῶν κοχλιῶν πολλῷ πάνυ.
> Οἳ περιφέρουσ' ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας.
> *Cochleis tu es longè diffidentior*
> *Quæ quia nemini credunt, circumferunt domum.*

Conſulendus ſuper hoc adagio eſt Adrianus Iunius, cuius adagia nondum videre mihi licuit. *Domus cara, domus optima.* quanquam à teſtudine natum eſſe velint; videtur tamen etiam à cochlea potuiſſe eius origo trahi, conuenit enim vtriſq; τὸ φερέοικον. Nec malè, inquit Marcellus Virgilius, vna hac ratione laudata eſt, neceſſario homini exẽplo, vt ſua omnia ſecum ipſe etiam ferat, & Perienæi ſapientis modo, eas domi ſuæ opes coaceruet, quas nec hoſtis ferat, nec populetur bellum. *Cochleam tarditate vincere* dicuntur pigerrimi. Plautus: *At ſi ad prandium me in ædem vos dixiſſem ducere*
Vinceretis ceruum curſu, vel grallatorem gradu

Domus cara, domus optima. — *Cochleam tarditate vincere.* — *In Pœnulo.*

Nunc

A *Nunc vos quia mihi aduocatos dixi & teſtes ducere,*

Podagroſi eſtis, ac viciſtis cochleam tarditudine.

Profert & hunc verſum Nonius in nomine tarditudo, ſed longè aliter quàm nunc hodie in exemplaribus Plauti ſcriptus & in codicibus vulgatis impreſſus eſt. Dionyſius Lambinus putat Nonium memoriæ confixum cùm librum non conſuluiſſet, mendosè verba Plauti recitaſſe. Sic autem in Nonio habetur.

Quod eſtis pigri, cochleas vincitis tarditudine.

Eodem etiam modo cochleis homines iunctos Claudianus dixit de re impoſſibili.

APOLOGI. FABVLÆ.

RVSTICI filius aſſabat cochleas: cùm autem audiret eas ſtridentes, ait: O peſſimæ animantes domibus veſtris incenſis, vos canitis. Fabula ſignificat omne intempeſtiuè factum, vituperabile. Ferunt etiam huiuſmodi fabulam. Cùm Iupiter omnia animantia ad conuiuium vocaſſet, cochlea & teſtudo non apparuerunt. Quęſiuit ergo quid cauſæ eſt, cur & ipſæ non præſto fuiſſent: quæ domus cara, inquiunt, domus optima. Iratus ergo Iupiter, eas in domum damnauit, vt quocunque progredirentur, domum ſecum ferrent. *Intempeſtiuè factum vituperabile.*

B (margin letter beside "ſiuit ergo quid cauſæ eſt")

DE DIVERSIS COCHLEARVM Speciebus. Cap. XXX.

IN mari pręcipuè diuerſę ſunt cochlearum ſpecies, quemadmodũ ſubinde, cùm ex varijs & Rondeletij & meis adhibendis iconibus patebit, reperiuntur. Terreſtrium prius aliquot habes, & inter has prius ponuntur edules inuicẽ magnitudine tantùm differentes: dein cochlea ex Feltrinis mõtibus eruta cum operculo ſuo albo & duro, item alia cærulea, communis terreſtris alia; aliaq; ſtellata cum vmbilico & operculo, nec nõ & depreſſa, cuius modò alia figura dabitur. Habes deinceps cochleam terreſtrẽ gypſeo operculo obſeratam. Sed vt ad marinas accedamus, hę duæ hic pictę cum terreſtribus nõ parum ſimilitudinis habent. cõtrà inſolentis ſanè magnitudinis ac figuræ eſt quam Ambroſius Paręus nobis exhibuit, ex mari Sarmatico. Mare Sarmaticum ſeu Germanicũ Oriẽtale, piſces alit calidis regionibus ignotos & valde mõſtroſos. Eiuſmodi eſt is qui limaci ſimilis, doliũ corporis mole æquat, arboreis autem cornibus ceruum, extrema cornua in orbiculos rotũdantur, vnionum inſtar ſplendentes. Ceruice eſt craſſa, oculis accenſę candelæ modo micãtibus, naſo ob rotũdo, & pilis felium adinſtar obueſtito, rictu oris magno, ſub quo pendet, prominetque carnea moles, aſpectu ſubhorrida. Quatuor nititur cruribus, totidem latis & aduncis palmis, quę illi cum cauda oblonga & tigridis inſtar variegata, pinnarũ ad natãdum loco eſt. Meticuloſum adeo hoc animal eſt, vt etſi amphibium ſit, alto tamẽ ſe ferè mari cõtineat, nec niſi ſereno valde

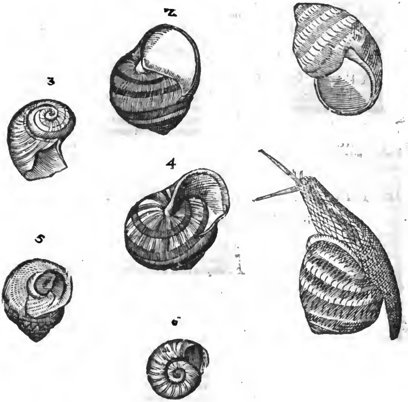
Terreſtrium deſcriptiones & ſpecies.

Marinarũ.

Lib. 24.

Cochlea Sarmatica deſcriptio.

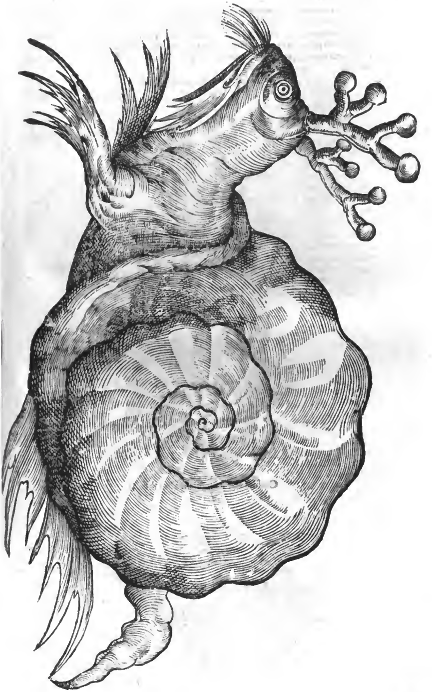
Cochleæ terreſtres aliæ.

Cochleæ marinæ.

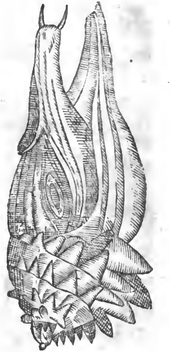

Digitized by Google

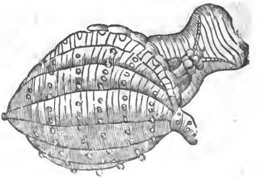

cælo ad littus applicet paſcendi gratia. Caro enim valdè grata eſt eſui, ſanguis verò his A
medicatus quibus vel hepar vitiatum eſt, vel pulmones vlcerati, vt eſt magnarum teſtudinum ſanguis elephanticis. Id in Dania ſe vidiſſe aſſerit Theuetus in coſmographia. Huc vſq; ille. Longè quoq; diuerſus à communibns marinis Limacibus, iſte Limax eſt, cuius deinde icon proponitur, tota cinerea albicans, nec non & ſubſequens tuberoſa, tota ex ferrugineo cinerea, exceptis oris quæ ſunt virides. Intus conſpicitur animal amethyſtini coloris.

Limacis marini ſpecies inſolens.

Cochlea marina inſolens alia tuberoſa.

Digitized by Google

A
DE COCHLEA CÆLATA.
Cap. XXXI.

HOC genus, inquit Rondeletius, Cochlearum, quod proponimus ad Turbinum ſpeciem accedit. A Monſpelienſibus, Prouincialibus & Hiſpanis Scaragol vel Cagarolo de mar nominatur, quod ad Cochlearum terreſtrium quas Cagaroles vocant, formam accedat. Teſta eſt turbinata & ſatis longa, cælaturis inæqualis & ſcabra, ſpiſſiore quàm in cochleis terreſtribus, intus læui. Operculum ſpiſſum eſt, rotundum, ſuperiore parte nõ aſperũ, in qua voluta expreſsa eſt, vel figura turbinis Cochleæ clauiculatim intorti. Intus, qua ſcilicet parte carnem Cochleæ contingit, tuberoſum eſt & inæquale, rubri coloris. Partibus internis hæc Cochlea à terreſtribus non differt. Carne eſt dura, & ad concoquendum difficili. Succum ſalſum gignit, Venerem extimulat. Elixa melior eſt. Teſta in aceto macerata, ſuperiore veluti cute vel cruſta ſpoliatur redditurq; Cochleæ margaritiferæ modo ſplendens, nitida, & vnionis modo colorata. Sunt qui Cochleam, quam hîc exhibemus, Vmbilicum appellent: ſed non ſine errore, vt perſpicuum fiet, quum docebimus qui ſunt vmbilici, & quid à cæteris Cochleis differant. Hucuſque Rondeletius poſita etiam icone, cum qua ſimillimæ cùm ſint, quas ego hîc exhibeo, iconem eius reliqui. Prior maculis viridibus prædita eſt. Poſtremã margaritas proferre ſunt qui putant. Addidi demum aliã Concham quæ inter Turbinem & Cochleam celatam mediam naturam haberi videtur. Taxat autem Bellonium Rondeletius, cui vmbilicus marinus aut faba marina nuncupatur iſtiuſmodi

Cochlea celata maculis viridibus.

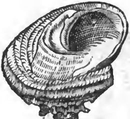
Venerem ſtimulat.

B

2

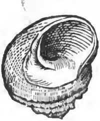
1

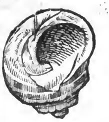
3

5

4

Cochlea

cochlea & ſic de ea ſcriptum reliquit: Cochli (κόχλιν) nomine E

Cochlea duplex adinſtar quaſi turbinis.

vmbilicum marinum, vel fabam marinam vulgarem intellexit Ariſtoteles atque adeo marinam cochleam, quemadmodum & terreſtres cochleas, κοχλίας vocauit; noſtris limaces dicuntur. Eſt autem vmbilicus marinus à medicis vulgaribus dictus Nerite multo maior; cuius tamen moles vaſtior non euadit, quàm commune buccinum. Quumq; turbinatum genus omne prætenui cruſta, carnem patulam ambiente, operculi loco ſeſe tueatur: hic vnus lapidi rubro perſimili tegumento occluditur. Rotunda eſt eius forma, vmbilicum planè referens, vnde ei nomen. Alteram cinerei coloris ſurſum tumentem, deorſum planam; alteram verò rotundam, atque (vt dictum eſt) rubrum. Huius teſta ſola inter noſtri Oceani turbinata politiem admittit. Rotundiori hiatore, quàm vllum aliud genus. Nam cum alij turbines opercula ſua habeant longiora vel latiora, pro ſui oris ratione, hic ſemper rotundum F operimentum habet. Edulis eſt, vulgoque buccinarum, purpurarum & neritarũ modo diuenditur. Rugoſo tegmine ſcabroq; conſtat: cuius clauicula earum herbarum more quæ ſeſe arboribus alligant, à dextra ad ſiniſtram inuertitur. Papauer (ut vocat Ariſtoteles voce,) vt in purpura & buccino & in κόχλοις eſt conſpicuũ, quod in clauicula teſtæ continetur. Cæterùm cochleam marinam Dioſcorides ſcribit ſtomacho idoneam eſſe, & facilè aluo excerni: quumq; ex marinarum cochlearum teſtis, vti & reliquorum turbinum optima calx fiat, nihil vetat quo minus eas excalfaciendi & vrendi facultatem obtinere, lepras purgare, vitiligines & oculorum cicatrices emendare aſſeueremus. Ex cælatarum cochlearum genere quoque eſt, quæ hîc exprimitur, operculo miniaceo, minaceis etiam tuberculis, turbine violaceo infrà, ſupernè ferè ferrugineo. Quod inter turbines eſt ſpacium, ſiue cauitas viridi eſt colore.

Vmbilici marini deſcriptio.

Teſta eius politiem admittit.

Papauer.

Calx ex marinis Cochleis optima.

Cochlea cælata alia cum ſuo operculo.

DE CO-

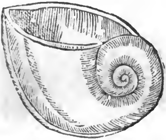
Digitized by Google

A

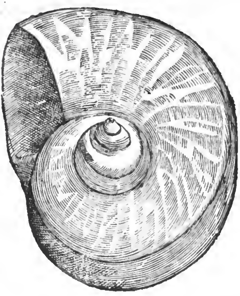
DE COCHLEA, QVÆ IN OLEARIO vſu erat. Cap. XXXII.

COCHLEA hæc rotunda eſt (inquit idem Rondeletius) & teſta intorta & magna admodum, adeo vt ſit quæ aquæ quatuor libras capiat. Ob id cam eſſe puto, quam Plinius memoriæ mandauit in oleario vſu fuiſſe, quod ea oleum decapularēt, vel ea in vſus quotidianos oleum haurirēt, cuius figura ad id percommodè quadrat, quemadmodũ vaſis eius, quod arytænam vocãt, veluti roſtro prominentiore ad hauriendum, fundo cauo & capaci ad retinendum. Huiuſmodi Cochleam etiam aurifices, additis anſa & baſi in vrceos efformant eleganti artificio, quòd eam contra venena aliquid valere credant. *Magnitudo.* *Arytæna.*

Cochlea Rondeletij quæ erat in vſu oleario.

Cochlea alia ſuperiori ſimilis.

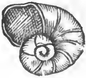
DE

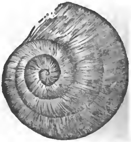
DE COCHLEA DEPRESSA. Cap. XXXIII. E

CVM ſuperiori Conchylio ſimilis eſt iſtæc, quam Rondeletius Cochleam depreſſam vocat, ac ſic de ea ſcribit: Operculum Cochleæ cælatæ refert Cochlea, quam hic repræſentamus, (repræſentat autem hanc) quæ concaua eſt, & carnem intus habet. Simillima eſt Cochleis terreſtribus, quæ aliquando in terra effoſſa reperiuntur. Altera parte plana eſt, altera excauata in voluminibus, quæ initio parua paulatim creſcunt ad foramen vſque. Sic ille addita hac figura: cui ego adieci aliam quæ tota eſt ferruginea.

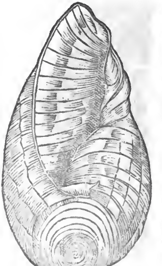
Cochleæ depreſſæ ſpecies caſtanea. F

Cochlea depreſſa Rondeletij.

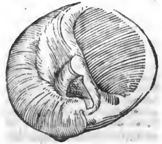
DE COCHLEA RVGOSA, & vmbilicata. Cap. XXXIV. G

A RVGIS, quibus tota huius Cochleę teſta per trāſuerſum ducta eſt, ita elatis vt & ſtriata dici poſſit, nomē obtinuit. Colore intus eſt albo, foris flaueſcēte, valde fragili. Turbinis clauiculæ in acumen non deſinunt. pars ſuperior longiùs procurrit. Foramen valde apertum & longum. Hanc tertiam eſſe nautili ſpeciem ab Ariſtot. proditam falsò (ſecundum Rondeletium) tradidit Bellonius. Duas H enim tantùm polyporum ſpecies Conchis concluſorum ponit Ariſtoteles, vt antè oſtendimus. Neque vllas eſt qui viderit in ea Concha nautililum, qui minor eſt, quàm vt tantam Cōcham ſecum trahat, cuius etiam ſtructura à facili natatione aliena eſt, ob tranſuerſas rugas, cùm in marinis animantibus hoc diligentiſſimè cauerit natura, ne quid eſſet, quod natationi moram aut impedimentum afferret. Ex hoc genere vel conſimilis ſaltem eſt iſtæc à me adiecta.

DE

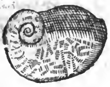
Cochlea rugoſa vmbilicata alia, vel ei congener.

DE COCHLEA VMBILICATA. Cap. XXXV.

HÆC quoq; Cochlea in ſatis inſignem magnitudinem excreſcit, quæ turbinata eſt, & in medio vmbilicata. Variæ vario ſunt colore. aliæ enim nigricant, aliæ corneo ſunt colore, aliæ maculoſæ. Proximè accedunt ad formam Cochlearum terreſtrium paruarum, quæ conglomeratæ fæniculi craſſioribus caulibus adhærent, quæ etiam præter reliquarum Cochlearum terreſtrium naturam vmbilicatæ ſunt, carneq; ſunt bona. Cum hac Rondel. Cochlea non paruam ſimilitudinem gerûtetes iſtæ à me adiectæ Cochleæ. Inter vmbilicatas hæc quoq; fuerit, longior & multis anfractibus contorta, quorum longitudo & obliquitas in cauſa eſt, quo minus vmbilici extremum perſpici poſſit. Teſta læuis eſt, & quaſi cornea, vel vnguium ſubſtantiæ ſimilis.

Digitized by Google

E

DE VMBILICO. Cap. XXXVI.

Cochlearum an ſint ſpecies.

EX Ciceronis loco, qui eſt libro ſecundo de oratore, Rondeletius vmbilicos Concharum ſiue Cochlearum ſpecies eſſe aſſerit, id quod verum eſſe indicat etiam (inquit) ipſa rerum natura, quæ nobis à turbinatis, Conchis, Cochleiſq; omnibus ſpeciem diuerſam exhibet earum, quæ præter foramen illud quo Cochleæ ſaxis inhærent, quoq; corpus exerunt: alterum habent vmbilico ita ſimilem, vt nullus ſit qui has viderit, qui negare poſſit vmbilicatas meritò vocari. Id foramen profundum conuolutionum veluti centrum eſt, vel circa quod anfractus Cochleæ conuoluuntur, veluti circa περιέχλιοι. Hac de cauſa vmbilicus vocatur: nam metaphoricè vmbilicus dicitur, quicquid in aliqua re medium eſt. Hic vmbilicus in Cochlea quàm hîc exhibemus, maniſeſtiſſimus eſt. Cochleæ quam cælatam prius nuncupauimus ſimilis eſt, figurâ differt, colore & cælaturis. Nam picta quidem eſt variè, quod lineas quaſdam purpureas habet, denſa ac ſpiſſa, lumine immiſſo varietatem colorum iucundum repræſentans: Hæc ille, cum cuius icone non parum habet ſimilitudinis iſtæc à me adiecta. F

Nominis ratio.

Depinxit & deſcripſit nobis idem Rondeletius, cui ferè omnes iſtas figuras debemus, duos hoſce vmbilicos alios, vnum diuerſicolorem, alterum valde exiguum. Prior mira varietate à natura diſtinctus eſt, ſcilicet nigris, rubris & albis tuberculis corallorum omnium colorem & naturam referentibus ſuperiore parte latior eſt, mox in turbinem deſinit. Alter vmbilicus eſt valde exiguus ciceris magnitudine, aliquando paulo maior, qui in ſpongijs reperitur, veluti granulis rubri coralli æmulis conſperſus. Inter vmbilicum & foramen quo corpus exerit, teſtam inciſam habet: inciſuræ operculi vice ſunt.

Duorum à Rondel. expreſſorum deſcriptiones.

Vmbilicus Rondeletij.

Vmbilicus varius paruus.

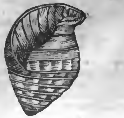

G

DE COCHLEA ECHINOPHORA. Cap. XXXVII.

QVamuis paruis Buccinis figura ſimilis ſit hæc Cochlea, quam Echinophoram ab aſperitate nominauit idem Rondeletius: nos quoq; hîc potiùs quam inter Buccinas, eius iconem proponemus. Tota enim tuberculis ſiue aculeis conſperſa eſt. Operculo verò, ſucco, ſubſtantia, à paruo buccino non differt. Rondeletius hanc iconem propoſuit; nos duas adiecimus.

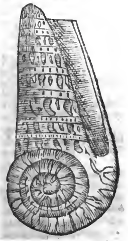
Cochlea echinophora Rondeletij.

Cochlea cylindroides prior.

DE COCHLEA CYLINDROIDE. Cap. XXXVIII.

D CVM adeo fœcunda ſit natura in turbinatorũ & Cochlearum varietate, vt omnes nominibus exprimere perdifficile ſit, quod etiã veteres nõ fecerũt, alioqui rerum indagatores ſeduli, & in nominibus inueniendis fœcũdiores; Rondeletius tamen diſtinctionis gratia, atq; vt aliæ ab alijs internoſcantur, nomina poſuit, quæ præſertim figuram exprimant, vt in ea fecit, quę hic à nobis proponitur, κυλινδροειδής q; vocatur à figura cylindro proxima. Pyramidem etiam refert. Pyri modo turbinata eſt punctis varijs notata ſubcaſtaneis, magnitudine ac craſſitie pugni, quamuis Rondeletius pollicis craſſitudinem vix ſuperare velit. Craſſior etiam eſt altero loco poſita, turbine acuto.

Cochlea leuis turbine obtuſo.

Cochlea Cylindroides altera.

E

DE COCHLEA LÆVI TVRBINE obtuſo. Cap. XXXIX.

HÆC poſtrema Cecblea, quam læuem turbine obtuſo Rondelet. vocauit, polita admodum eſt atque in turbinem oblongiuſculum definens, ſed obtuſum. Operculo tegitur. Teſta eſt craſſiore quàm cæteræ, carneq; minus dura. Frequentiſſimè circa Letinum inſulam ca[p]itur, eodem teſte.

A à noſtris, inquit Rondeletius Vrſina appellantur corrupto ex Erinaceis vocabulo, ab alijs Caſtagnes de mar, quòd veluti caſtaneæ echinato calyce con. ecti ſint, à Maſilienſibus Vrſins, & Dulcins, qui ſint edules, etiam ſi dulces non ſint, ſed ſalſi, & ſubamari: maiores quique edendo non ſunt, Raſcaſſes ab iiſdem appellantur. Hos noſtri Migranes vocant, quia cùm detriti aculei deciderint, putaminibus malorum Punicorum ſimiles ſint. Quidam Oceani accolæ Heriſſon de mer appellarunt. à Belgis ſee egel vocari audio. Germanis Meer igel.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

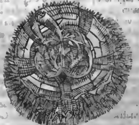
ECHINVM ex Teſtaceorum genere eſſe, contra Rondeletium ex Ariſtotele ſuprà demonſtrauimus, qui eos locorum ratione potiſſimùm differre innuit. Scribit enim Echinos alios naſci circa Toronem, qui candidi ſunt, & ſpinis, & teſta, & *De hiſtor.*
ouo, augeriq; forma productiore, quàm cæteri, & ſpinam ijs eſſe paruam, nec rigidam, ſed *anim. c. 5.*
B molliorem: nigra autẽ illa (quæ carnis loco eſſe dixerat) ori applicata, plura à ſe ſe diſſũcta, & ad foramen exterius coeuntia. Et Eratoſthenes, vt auctor eſt Strabo in Inſulis ante *Lib. 16.*
Euphratem miræ magnitudinis cancros, & Echinos inueniri ait: quorum alij pileis maiores ſint: alij διχόνυλοι id eſt, binas corylas capiant. Et in mari Indico Purpuras, & Buccina tanta eſſe tradit Aelianus, vt facile congium capiant: & Echinorum teſtas ſimiliter, καὶ μὴν τοί, inquit, καὶ τῶν ἐχίνων τὰ χελώνια δύναιτ' ἂν τοσοῦτον στέγειν. Circa Daniã, Norvegiam, & alibi Echinum reperiri author eſt Zoographus, qui rotunditate figuræ, præſertim aculeis demptis, & magnitudine malum marinum referat. ideoq; Seeapfel à Germanis nuncupari, quod malum marinum, vt inquit ille, ſonat. Idem ad ſummum inſtar magni mali in Oceano Balthico inueniri refert ex auditu, durum, punicei ferè coloris, & ſpiculis ademptis maculoſum, nullũ eius vſum eſſe, ſed pro ornamento in domibus ſuſpẽdi. Fortè & coloribus differunt, nam Nicolaus Perottus. Vidi, inquit, & ſæpe piſcatus ſum piſcem hunc (Echinum impropriè vocat piſcem; etenim ſanguine caret, itemq; branchijs, quæ quidem in definitione Piſcis ab Ariſtotele prolata, includuntur) in ſcopulis quibuſdam maris noſtri aqua contectis apud Antij reliquias, & iuxta Baias purpureo colore, ac
C viridi mixto: vſque adeo grata oculis ea varietate, vt ſi colores durarent, nulla eſſet cum gemmis comparatio: ſed mortuo piſce colores tabeſcũt. Hęc ille: Haberi deniq; & fluuiatiles Echinos tradidit Hermolaus & Maſſarius ex Paulo Aegineta. Iam verò alij eſui ſunt, alij vero non item. Differunt & motu apud eundem, nam agilius mouentur qui edules ſunt. Theophraſtum ἐχινῶν tres ſpecies facere, tertiamq; ceu magnitudine, & craſſitudine præſtantem ὁλοίχινον dici Varinus ſcribit. Verùm Theophraſtus non Echini, ſed σχοίνου, vt benè notat Zographus id eſt, iunci tres ſpecies facit, quarum, tertia maior holoſchenos, ὁλόσχοινος dicitur. Ariſtoteles, & ex eo Athenæus Echinorum genus quoddam βρύσσον nominant, vel vt ſcribitur etiam in lexicis græcis Bryttum, quam vocem alij genus eſſe Echini pelagij: alij piſcem eſſe dicunt; aliqui, vt Heſychius & Varinus tribus ſyllabis Βρογγόνην ſcribunt. Βρυτίνη quoq; animal quoddam eſt Heſychio. Α'βρυτοι Echinorum marinorum genus eidem Heſychio. Et alibi Α'μβρυτοι (Heſychius ν duplex habet) Echini quidam marini, quos Ariſtoteles βρυττους (imò βρυσσους legit Zoographus) vocat. Sed hæc vocabula, inquit, corrupta videntur ab Α'βρωτοι, ſic enim nominat Ariſtoteles Echinos, qui edendo non ſunt, de quibus etiam Michael Epheſius quærit, quomodo (in-
D quit) Ariſtoteles, Echinos calidiores, qui etiam ad motum agiliores ſunt, pleno excrementis, ideoq; cibis ineptos eſſe dixit? nam ſi calidiores ſunt, melius eos concoquere, & excrementorum minus habere par erat, nec eſſe ineptos cibo; an dicendũ calidos quidem eſſe, ſed voraces, & præ copia ingeſtorum, quæ calor natiuus eorum vincere non poteſt, cruditatem in eis fieri? Echinometras quoque inter Echinos adnumerari patet: etenim ratione magnitudinis duntaxat differunt. Ariſtoteles (inquit Gillius) dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis ſuperare. Echinometras Plinius ſpinis longiſſimis, & calycibus minimis deſcripſit; quod quidem ipſum mihi vero ſimilius videtur, cùm ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectiùs nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præſtant, quam ob magnitudinem calycis. Ex hoc genere maximi, vt vidimus, minimis aculeis ſunt: hos Maſſilienſes vocant Raſcaſſes. Huiuſcemodi vidi, qui quoquouerſus palmos dirigeres, pluſquam duorum eſſent palmorum craſſitudine: alium etiam inſpexi calyce exiguo, & aculeis digiti longitudinem ſuperantibus, longitudine

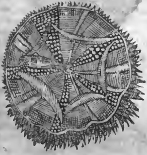
Magni vbi. — *Circa Daniã, & Noruegiam reperiri.* — *Malum marinum Germanis quid.* — *Varrini error.* — *Lib. 4. de hiſt. plant. c. 13.* — *Echinus. βρύσσος. Βρογγόνη* — *Lib. de par. anim.* — *Echinometra ab Echinis vt differant.*

Echinus integer.

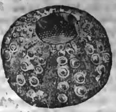

Echinus in duas partes diſſectus.

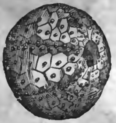

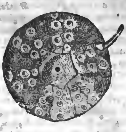
Echinus ſpoliatus à ſuis ſpinis.

Echinus lapis ſpoliatus à ſpinis.

Echinus cum ſpina adiuncta.

Echinus Spatagus, & Briſſus Rondel.

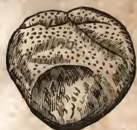

Echinus ſpatagus authoris.

a

Z

Echinometra Rondeletij.

inquit Rondeletius, neq; ex vllo alio auctore vetere notas aliquas colligere poſſis, quibus hos Echinos ab alijs differre intelligas. Sed cùm Echinum, quem hic exhibemus, pelagium, & inuentu rariſſimum eſſe certo ſciam, qui ab Echinometrę, Echini ouarij, Echini parui, notis à veteribus traditis facilè diſtinguatur, nō dubitaui pro Spatago vel Briſſo proponere. Hic igitur Echinus, ſiue Spatagus, vel Spatangus (vtroq; enim modo legitur) ſiue Briſſus, minus rotundus, quàm ſuperior, à cordis figura non valde recedens, aculeis paruis, & raris ſeptus, altera parte, in qua ſcilicet os eſt, magis planus, quàm ſuperior. os dentibus caret: verùm maxilla inferior ſuperiore prominentior eſt, ad hauriendum aquam, arenamque accommodata: his enim, & luto veſcitur. In interiore teſta nulla talis ſpectatur fabrica; qualem in Echino ouario deſcripſimus: ſed eſt inteſtinum conuolutum, aqua, & arena plenum, neque oua, neque nigrum illud continet, quod carnis loco eſt. Hæc ille exhibita præcedente icone, cui non abſimilem adiecimus. E F

Echinomet. Rond. Ortus.

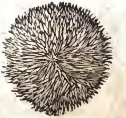
Quartum Echinorum genus, inquit idem Rondeletius, Echinometrā numerat Ariſtoteles, quaſi matrem, aut matricē dicas Echinorum, inquit Gaza, quanquam ſciendum eſt, in hoc genere marē à fœmina non diſtingui: neq; enim ex ſemine; vel ex ouo generantur, ſed ſpōte oriuntur, vt Oſtracoderma. Echinometras ab alijs omnibus magnitudine diſtinguit Ariſtoteles: ἔτι δ' αἱ ἐχινομῆτραι καλούμεναι μεγέθει πάντων μέγισται. ſed hanc magnitudinem nō ad corpus ſeu calycem, verùm ad ſpinas refert Plinius, quum ſcribit: Ex his Echinometræ appellantur, quorum ſpinæ longiſſimæ, calyces minimi. Cuius ſentētiam Gillius Ariſtoteli ſententiæ præfert his verbis. Ariſtoteles dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis ſuperare. Plinius Echinometras ſpinis longiſſimis, & calycibus minimis deſcripſit: quod ipſū mihi vero ſimilius videtur, cùm ab aculeis nomē omnes Echini traxerint, rectiùs nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præſtant, quam ob magnitudinē calycis. Ego verò à corpore ſiue calycis potius, quàm aculeorū proceritate Echinometras dici exiſtimo, cur enim Echinorū matrem, vel matricem ab aculeis longis nominaſſent veteres, cùm ſit aliud quintum ſcilicet genus paruo calyce ſpinis lōgis duriſq; & hoc quidē genus pro Echinometra vſurpaſſe videtur Plinius, & eū ſecuti contra Ariſtot. mentem, cùm perſpicuè vtrunque genus ſeparet. Quare Ariſtotelem hic ſequendum cenſeo, ex quo ſua tranſcripſit Plinius. Ariſtot. igitur Echinometram hic exhibeo, quæ magnitudine reliquis præſtat, adeo vt ambabus manibus quaquauerſum extenſis capi vix poſſit: aculeiſq; eſt mediocribus. Internæ partes ouarijs Echinis ſimiles ſunt, demptis ouis, ſiue flaua illa parte eduli, quæ exigua eſt, & planè exucca. Hæc de Echinometra ille, qui & quintum genus exhibet, & deſcribit, vt modo, cum prius quæ de Echinometra tradit Bellonius, tranſcripſerimus, Zoographus hanc Echini ſuperficiem pinxit, mihi Echinometræ videtur, cum qua icone quadrat aliquo pacto hæc mihi à Ioſepho Caſabona Belga horti Piſani præfecto, orbis Echinati nomine miſſa. G H

Lib. 4. de hiſt. anim.

Ariſt. & Plinius diſcrepant.

Cæterorum

Echini ſuperficies ex Zographo.

Orbis Erchinati pars prona & ſupina.

B

C

Echinometra Bellonij.

Cæterùm Bellonius ſic habet. Echinometræ appellantur, inquit Plinius, quorum ſpinæ longiſſimæ, calyces minimi. Ego verò Ariſtotelis ſententiam ſecutus, Echinometras cæteros Echinos calycis magnitudine ſuperare aſſeuero, minimiſque aculeis eſſe præditos, breuibus, & obtuſis interceptos ſpiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices lineentibus, & ex purpureo nitentibus. Horum autem teſta cinerea eſt, pugni, aut oui anſerini magnitudine, rapi modo in vaſtitatem extuberans: vt quò antiquiores euadant, eò maiores reddantur, parte prona planæ, ſupina autem rotundæ. Pelagię magis ſunt Echinometræ. quòd autem reliquis maiores ſunt, ideo cæteris anteponuntur. Longurijs longioribus nautæ multò egent magis, quàm in alijs Echinis: ſiquidem Echinometrę altiori gurgite merguntur: quas in Inſulis maris Aegæi tanta craſſitudine profeciſſe contemplatus ſum, vt ad craſſitudinem binorum pugnorũ extuberauiſſe viderim: tariuſculè quàm alij Echini capi conſueuerunt, ſed quò maiores ſunt, eo delicatiores exiſtimantur. Sic ille.

Descriptio.

Echinus Rondeletij.

Quintũ Echinorum genus, ideſt, quod ſaxo inhærens repræsẽtabimus ex Rõdeletio calyce paruo, ſpinis longis pro corporis ratione, & duris, quo ad vrinæ deſtillationes fœlici ſucceſſu ſum vſus, vnde affirmare nõ dubitamus id eſſe quintũ gẽus Echinorum, de quo ſic Ariſtoteles. Genus item aliud eſt minurum ſpinis longis, præduriſq; gigni in alto gurgite ſolitum, quo nonnulli ad ſtillicidia vrinæ medicamento vtuntur. Ariſtoteles author eſt Echinos alios naſci circa Toronem, qui candidi ſunt, & ſpinis, & teſta, & ouo. augentur forma productiore, quàm cæteri, ſpina ijs parua, nec rigida, ſed mollior: nigra autem illa oti applicata, plura à ſeſe diſiuncta, & ad foramen exteriùs coeuntia. Hæc itaq; omnia Rõdeletius.

Lib. 4. de hiſt. animal. cap. 5.

De eodem, vt videtur, ſic ſcribit Bellon.

Echinus minor Bellonij.

Genus Echinorum aliud eſt (inquit Ariſtoteles) minutum, pelagium, ſpinis grandibus, longis, præduriſq; modo penè lapidis, gigni in alto gurgite ſolitum, quo nonnulli

D

ad deſtillationes vrinæ vtuntur. Vulgus cùm Italicum, tum Gallicum, atq; etiam Græcum vn Iudeo vocat, quòd perpetuò nigreſcat, ſordeſcat, & guſtus ingrati percipiatur. Paſſim reperitur: quod aliter Briſſis, & ſpatagis euenit ex Philoſophi ſententia. Hic porrò minimus Echinus reliqua genera ſpinarum longitudine ſuperat: neque colorem, vt illa varium habet: teſtam iuglande maiorem non promit, eſtq; reliquis omnibus viuidior. Nam ſi ſupinum ponas, mox ſuas ſpinas deprimit, & ſe in pronam partem conuertit. Plures habet, quàm alij proboſcides: idcirco citiùs repit, firmiusq; hæret: oua non fert, vt alij, ſed ſanguineum quiddam nigrum ſaniei ſimile, quo manus cruentat, atque inficit. Dentes itidem in verticilli modo habet quinos, circulari ordine diſpoſitos, vt & cæteri, quibus algas, ſaxa & conchyliorũ teſtas atrodit. In interna eius parte multos neruos annexos cernas: ex quo indigenæ coaceruatam dentium congeriem ita cum neruis exiccari ſinunt, vt annuli vice ad ſignandum panem vtantur: refert enim quinque folium, vel quippiam ſimile affabre

Proboſcides.

Dentes.

delinea-

Echini quintum genus Rondeletij.

delineatum. Ventrem in quinque partes diſtinctum habent, perinde ac ſi plures illis vĕtres eſſent, membrana quadam obducti. Ab oris autem verticillo ventres illi teſtæ quoque appĕſi ad foramen excrementi coeunt, ſed diſiuncti ſunt, & quaſi interuentu liminum diſcriminantur. Totidem promuſcides habent Echini, quot in teſtis foraminulis pertuſis apparĕt, ſunt enim vltra ſex millia ī quolibet Echino. Hucuſque Bellonius, qui & alium maximum Echinum vidit in rubri maris litore, inter fontes amaros, & vrbem, quàm vocant el Tor, prona parte planum, ſuperiore gibbum, ſemipedem latū, minus, quàm alij rotundum, paucioribuſque ac minus frequentibus aculeis aut ſpiculis præditum: cuius os in terram conuerſum eſſet, ſuper quo excrementorum exitus appareret. Zographus præterea cuiuſdam Echini ſuperficiem pinxit, quam ſe Venetijs vidiſſe teſtatur: nos eam quoque hîc exhibemus, præſertim cùm & à noſtris & aliorum iconibus diuerſa videatur. Noſtrorum modò Echinorum prima figura ouata eſt, colore ferrugineo ad nigrum vergente præſertim ad ſuperficiem, in centro albicat, aculeis longis, ſed exilibus & in eorum ſummitate puncti quidam paruuli ſunt coloris cærulei. Secunda icon Echini eſt aperti interna oſtendentis, figura quodammodo oblonga, intus apparet quid flauum, vel oua ſi ita mauis appellare. Tertia eſt Echinorū maris rubri figura aculeis longiſsimis ferrugineis ad rubrum vergentibus paruo calyce, quorum quidem pictură Bernardinus Caſtellettus Genuenſis aromatarius ſagaciſsimus nobis impartiuit: deinde quartum datur Echinorum genus Ariſtotelis, quod Echinometram vocat, quaſi matrem, aut matricem dicas Echinorū, vt inquit Gaza. Verba, quæ ad eius deſcriptionem pertinent, ſuprà ſcripſimus ex Rondeletio; noſtram verò ponimus iconem, quæ aculeis prædita eſt, licèt nō admodum longis, colore tota eſt ferrugineo. Sequitur hanc alia ſpinis denudata, quæ magnitudine à priore non differt: extrinſecus eſt ſcabroſa, coloriſque ferruginei; Tertia magnis, longiſq; aculeis inſignita; coloris tota eſt amethiſtini. Poſtremò loco Echinometram omnium maximam damus, quam nobis idem Bernardus Caſtellettus Genuenſis humanus pariter atq; rerum naturalium peritiſsimus, meĺq; amantiſsimus communicauit, magnitudine ferè puerorum capitis, eaq; quæ in Tyrrheno, & Hadriatico mari naſcitur, maior, tantæ capacitatis, vt quinque aquæ libras caperet, in ſuperiore parte gibba, & rotunda, in inferiore verò quodammodo plana. Circumferentia duorum dodrantum & palmi.

E F G H

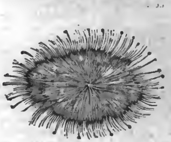
Echinus ſemipedem latus.

Echinorum ab auctore obſeruatorum deſcriptiones.

Primum genus.

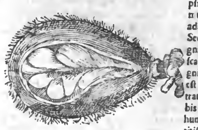
Secundum.

Echinus marinus ferrugineus.

Echini ſpecies oblonga aperta.

Echinometra prima.

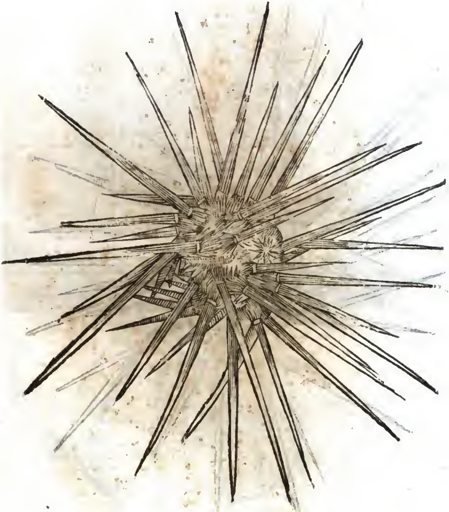

Capacitas.

Circumferentia.

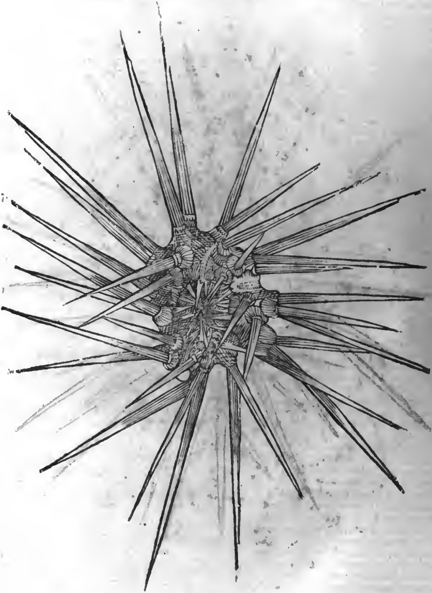
Digitized by Google

Echinus è mari rubro aculeis longiſſimis, prona parte pictus.

Digitized by Google

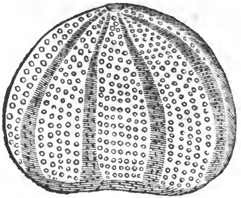
Echinus idem, ſupinè pictus.

Echinometra Authoris.

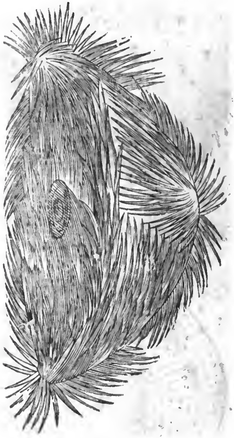

Echinometra ſpinis denudata.

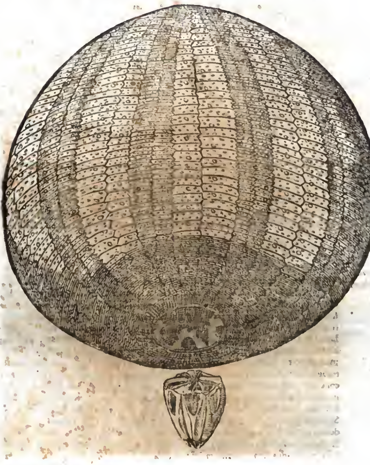
Digitized by Google

Echinometra ametheſtini coloris.

Digitized by Google

Echinometra maxima pelegica Sardica, à D. Caſtelletto.

palmi. Euidenter in hac apparebat calyx, in parte anteriore albus, in quinq; ceu ventres, vt in Melopeponibus diuiſos, quorum ſinguli tres habent tænias, quarum media eſt tan-
D quam ſutura, quæ partes ſeparat, & facillimè aperitur, aperta refert figuram ferræ; nam coniunguntur illæ teniæ per ſymphyſim. Binæ aliæ illæ teniæ, quas dixi huiuſce ſecturæ eſſe, ſunt colore quaſi caſtaneo, crebris foraminibus pertoſæ, quæ tamen niſi expoſitæ aeri non apparent quintuplo maiores ea ſutora. Os erat in parte inferna, vt è contra in ſuperna *Os.*
excrementorum eſt exitus, vt in alijs turbinatis. Dentes habebat qui nos, concauos, figura *Dentes.*
triangulari. Tota exterior teſta à ſpinis denudata, ferrugineo colore eſt, & in ea ſeriæ erant *Pars exte-*
maiores, & minores, colore flauo; ſed tranſuerſales illæ, quæ parallelæ erant intus, extra *rior denu-*
quidem quoq; apparent, ſed figura diuerſa. Sunt enim in medio latiores, in extremo angu- *data.*
ſtiores, & vbi latiores, ibi tuberculorum adinſtar verucarum plenæ; qualia etiam in interuallis conſpiciuntur, ſed minora. In quibus hoc quoque nota quòd propè os maiora crebriora ſunt, & paruæ illæ non conſpiciuntur. Omnium Echinorum minimi ſunt, & cũ quinta ſpecie à Rondeletio picta conueniunt hic nouiſſimè poſiti.

Echini omnium minimi. E

PISCANDI RATIO. F

Edules qui piſcandi.

ECHINOS edules, & non edules reperiri diximus. Hos nulli ſunt qui piſcantur, cùm edendo non ſint. Illos (inquit Bellonius) piſcatores venantur hoc pacto. Manum ferream conto longiore alligant, vel tridentem, cuius incurui ſint dentes. Hanc manũ Echinis ſubmouent, vt eos ab imò in ſublime attollant, qui ſuis promuſcidibus ſeſe ità ſtabiliunt, vt plerunq; piſcatores teſtam prius atterant, quàm inde integros diuellere poſſint, idem refert in ſuis obſeruationibus ſe vidiſſe eodem, quo Oſtrea modo Echinos capi.

NATVRA. GRESSVS.

Aculeorum in Echinis vſus.

PROVIDA, & benigna natura ſpinas ſeu aculeos Echinis videtur tribuiſſe, quò à piſcatoribus ſe poſsint tueri, quod quidem teſtatur Athenæus, dum inquit: Echini tum terreſtres, tum marini ſpinarum ſuarum obiectu, & rigore ceu vallo quodam ſeſe tuentur, quominus capiantur. Mirum verò eſt, quod de his tradidit Ariſtoteles: Eorum ſcilicet corporis partes diſſectas rurſus coires, & redintegrari. Idem quoq; ſcripſit Aelianus fortaſsis ex Philoſopho, ſed clariùs: cuius hæc ſunt verba. Echinos marinos viuẽtes obductos teſta, atq; aculeis cõmunitos, ſi quis contriuerit, & alia ſeparatim ab alijs fruſta in mare abiecerit; hæc tamen cohærentiam, & coitionem inter ſe faciunt, & affinem partem recognoſcunt, & applicata cohæreſcũt, velutiq; cõſeruntur ſimul, & naturali rurſus quadam conciliatione (mirum dictu) integrantur. Eadem planè & Philes cecinit. Quod ad greſſum modò attinet. Echinis ſpinæ (Plinio auctore) pro pedibus ſunt. ingredi & his in orbem volui. itaq; detritis ſæpè aculeis inueniuntur. id quod ante eum Ariſtoteles optimè tradidit. Spinis ſuis (inquit) Echini vtuntur perinde ac pedibus. his enim nitibundi mouentur, ſedemq; permutant. & alib: Echinorum ſpinæ vicem pedum eis præſtant, non villorum, vt Erinaceis (terreſtribus nimirum). Idem agiliùs, & frequentiùs moueri qui ſunt cibo idonei teſtatus eſt, cuius rei argumentum, ait, quòd ſemper aliquid alga ſuis ſpinis implexum gerant. G

DENOMINATA. H

PLVRA inuenio ab Echinis denominata, quæ omnia, quoad fieri poterit, recenſebimus. Conchæ genus apud Plinium Echinophora nuncupatur. eſt Polluci auriculæ pars Echiniſcus dicta ἡ περὶ τὴν κυψέλην κοιλότης, ideſt proxima circa vel ante foramen auris cõcauitas; media inter foramen (quod κυψέλην vocãt) licet etiam ſordes eò contẽtas hac voce ſignificent) & auriculam. Vbi apud Plinium legitur: Ceras ex omniũ arborum ſatorumq; floribus apes cõfingunt excepta rumice, & Chenopode. Echinopode legit Zoographus, licet, inquit, herbam quandam ſuibus venenoſam noſtri Chenopodem, i. Anſeris pedẽ vocitãt. Bellonius in ſingularibus ſuis obſeruationibus herbam vulgo Echinopoda, vel Cachynopoda dictã in Lemno abundare ſcribit, quam Incolę in lignorũ inopia vtant. Echinopus genus eſt ſpinæ ſic dictę, q̃d pedes ingredientiũ ſuper ea detineat, & remoretur,

vel

Digitized by Google

A vel quòd Echini marini pedibus ſimilis ſit, Πόσι habetur, Etymologo auctore, λυκόφα-νον, τοῖς ἐχινόποδα μεθοδεύοις, vt ait Heſychius. Folia Glycyrrhizæ Plinio ſunt Echinata: Zographus νειὸ σχοινῦ, ideſt lentiſci folia glycyrrhizam habere auctor eſt, non ἐχίνου, nec ἐχινώδη, cui ſubſcribo. Sunt etiam lapides ab Echini, quam repræſentant forma, Echinites dicti, quales plures in Muſæo habeo. Echinæ vel Echinades Inſulæ quædam reperiuntur: de quibus Homerus:

Echinat a ſolia. — *Echinades inſulæ.* — *Iliad. B.*

Οἱ δ' ἐκ Δουλιχίοιο, Ἐχινάων θ' ἱεράων
Νήσων αἳ ναίουσι πέρην ἁλὸς Ἤλιδος ἄντα.

Vbi Euſtathius: Rectus inquit, eſt ἐχῖνα, apud poſteriores autem Homero ἐχινάς, ſeu deriuatum ab ἐχῖνα, ſiue diminutiuum. Echinadum incolæ vt refert Varinus, Epei dicebantur. Apparet autem, Euſtathio, & Athenæo auctoribus, ab Echinorum copia nomen eis eſſe factum. Sinope, inquit Strabo, ſita eſt in collo peneinſulæ cuiuſdam: cuius litora petroſa ſunt, & foſſas quaſdam in petris excauatas habent, quæ mari tempeſtate elato complentur: quam ob cauſſam non facilè adiri poſſunt: & inſuper quòd petrarum ſuperficies omnis ſic ἐχινώδης (ideſt aſpera, & acuminata, Echinata. interpres Echinorum plena vertit)
B nudo pedi inacceſſibilis.

Lib. 12.

PRÆSAGIA.

Tempeſtatẽ præſagiunt. — *Lib. 2.*

Echini affigentes ſeſe, inquit Plinius, aut harena ſaburrantes tempeſtatis ſigna ſunt; quod vbi videre nautici, pluribus anchoris nauigia infirmãt, teſte eodem auctore. Et Maſſarius ex Oppiano tradit Echinum præſagire tempeſtates, & lapillis operiri, ne agitatione procellæ ſpinas atterat. Atqui, inquit Zographus, Oppianus nihil de ſpinarum attritione, ſed ne in litus à fluctibus eijciantur metuentes, lapide vnumquemque dorſum ſuũ aggrauare ſcribit, δ' ἀγκαλίσουσιν ἕκαστος λᾶαν· ὅσον βαρύθοντα περὶ σφετέρῃσιν ἀκάνθαις ῥηΐδιος φορέοιεν, &c. Idem ex eodem, vt apparet, Oppiano prodidit Aelianus. Fluctus, inquit, & tempeſtas ad terram Echinos deuoluens è mari funditus in aridum expellit, & violenter allidit, ſi eius periculi metuentes, cùm ſentiunt mare inhorreſcere, & ventorum acerbitate procellas cieri, ſuis ſpinis lapillos ad geſtandum faciles tollunt, vt libamentum ac firmamentum habeant, vt ne procellarum incurſus, ac ſuæ eie-
C ctionis periculum, à quo ſibi timent, ſubeant. Et Plutarchus hiſce verbis, Simone Gryneo interprete, Echini marini quoties æſtum procellaſque præſenſere, ſaburra grauant ſeſe, ne propter leuitatem iactentur, neuè tempeſtate iam ingruente auferantur, ſed petris firmè inhæreant. Et eos ſecutus Ambroſius, Echinus, inquit, in mari cùm ventorum procellam præſenſerit, calculum validum arripit, eumq; velut ſaburram vehit, & tanquam ancoram trahit, ne excutiatur à fluctibus. ſicq; qui non poteſt ſe ſuis viribus liberare, alieno regitur pondere. quo indicio etiam nautæ velut ſignum futuræ perturbationis capeſſunt, & ſibi præcauent, ne hos imperitos turbo inueniat. Hæc fruſtra credi auctor eſt Bellonius addita ratione: nam, inquit, quum tam multis promuſcidibus muniti ſint, à fluctu minimè volutari poſſunt: neq; ſpinas, vt creditum eſt atterunt.

Lib. vltra Animal. — *Saburrant ſe tempeſtatis tempore.*

MORALIA.

D Lucianus probans Tyrannum quò ſenior eſt, eò magis exacerbari, inter alia præclara Echinorum producit exemplũ, qui quò plus habent ætatis, tãtò teſta ſunt aſperiore.

Tyranni natura.

PROVERBIA.

Echino aſperior.

Ἐχίνου τραχύτερος. ideſt *Echino aſperior*, in hominem intractabilem, ac inſuauibus moribus: metaphora ſumpta eſt ab vtroque, marino ſcilicet, & terreſtri. Vterque enim eſt aſper: ſed hic toto corpore non eſt aſper: ille autem vtiq; Πρὶν δ' ἐν δύο ἐχίνους εἰς φιλίαν ἐλθεῖν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου. ideſt *Prius Echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra*, de ijs, qui moribus, ac ſtudijs inter ſe ſunt, ità diffidentes, vt nulla ſpes ſit aliquando neceſſitudinem inter eos coituram. *Echinum leuigaueris*, quo ſignatur aliquid nunquam futurum, tanquam de ἀδυνάτῳ quopiam.

HIEROGLYPHICA.

Homo difficilis & moroſus. Lib. 28. hieroglyph.

HOMINEM difficilem, atque moroſum, quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione conſuetudinem inire poſſis ex Hieroglyphico Echini marini, teſte Pierio Valeriano, monſtrabant: quippe quem quaqua tractare volueris, aſperitate, tenitentiaq; horridum experiare, atque itidem ex hoc aſperitatem eam, quam Horatius damnat, agreſtem, inconcinnam, atq; grauem per hoc animal notabant. Item indiciorum ſeueritatem picto Echino, deſignare licebit. Erant enim apud veteres vaſa, ahenea, aut opere fictili facta, Echini nomine nuncupata, quæ animalis iſtius imaginem referebant, quorum in iudicijs vſus erat, in quæ teſtium dicta ſcriptaq; iudicia conijciebantur: ex quo ſignificabatur, non licere cuipiam impunè illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam ſine graui ſupplicio. Sunt etiam qui per Echinum nauigationem tutam intelligant. Ille ſiquidem imminentem tempeſtatem præſentiens attractis lapillis ſeſe munit, arenaq; nauium inſtar ſaburrat, ne vi fluctuum vlla vexari, iactarinè poſſit. Ad hæc macilentiſſimum hominem per idem animal intelligebant, cui quidem ſit hoc peculiare, vt nullam intus carnem contineat, foris, & ſpinulas, & cruſtam tantùm habeat. Huc accedit quod integrum cibo eum abſtinere aiunt. Poſtremò exercitum, aut quid huiuſmodi ex diſſipatis reliquijs inſtauratum, ſi quis pingendo ſignificare voluerit, non imperitè Echini marini dilaniationem quandam figurabit. Ille enim in fruſta diſcerptus, ſi proijciatur in mare, confluentibus ſponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficaciſſimè ſolideſcit.

Indiciorum ſeueritas. Nauigatio tuta. Macilentus homo. Exercitus inſtauratus.

EPITHETA.

ECHINVM marinum dixit Horatius. Sed differentia vtens, non epitheto. Apud Textorium dicitur hirtus, aſper, volubilis, ruber, aequoreus. Sequentibus verò epithetis circunſcribitur apud auctores: vt cùm ὀκριόεις, ὀξύκομος vocatur Oppiano. Αἴθριξ Nicandro, Scholiaſtes interpretatur, cuius caro ſit ruffa, aut rubra, Ἐρυθρὸς καὶ πυῤῥὸς κατὰ τὴν σάρκα.

VSVS IN CIBIS.

Li. 4. de partibus anim. Echinorum caro qua.

NIHIL habere carnis Echinos Ariſtoteles nobis ſcriptum reliquit, licet Plinius, & Scholiaſtes Nicandri Echini carnes nominent, oua nimirum eorum, & partem exculentam intelligentes. Oua verò ex Ariſtotele Echinis omnibus ſunt; ſed nonnullis exigua, nec cibo apta, de ijs nempè Echinis intelligens, qui ab eodem ἄβρωτοι, id eſt cibo inepti (vt diximus ante) nuncupantur. Plinius oua tradit plenilunijs habere hyeme. Sed Ariſtoteles nullo tempore, inquit, ouis omninò carent, ſed maximè plenilunijs diebuſque tepidis redduntur pleniores: prætergquam ij, quos Pyrrhæus fert Euripus; nam illi hybernis menſibus meliores ſunt. Quod ad nutrimentum attinet, id exiguum, & humidum præbent: (Mneſithæo auctore) ventrem tamen ſoluunt, & vrinam promouent. Idem Celſus, & Galenus tradidere: & Dioſcorides. Marinus, inquit, Echinus ſtomacho ventrique vtilis eſt, vrinam cit. Qui ſint comedendi, & quid præſtent nobis, rectè Galenus expreſſit. Echini ex mulſo, ait, eduntur & garo, alui ſubducendæ gratia. Paranturque in patinis, ouis, pipere, melleque iniectis. Imbecillis ſunt alimenti, ac medij inter ea, quæ humores extenuant, ac denſat. Athenæo ex Diphilo, Natali de Comitibus interprete, Echini ſunt teneri, bonumque habent ſuccum, viroſi ſunt, facilè corrumpuntur. Si cum oxymelite, apio, & mentha comedantur, ſtomacho ſunt vtiles bonique ſucci, & dulces. Leniores ſunt inter hos rubicundi, melini (μήλινοι, ideſt lutei, Natalis vertit fraxinei: quod non probatur: verterem flaui) craſſiores, & qui cum raduntur, lacteum quidam emittunt. Eorum qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam naſcuntur, quidam ſunt ſubamari, qui circa Siciliæ ſcopulum capiuntur, ventrem ſoluunt. Hæc ille. Echinos ventrem deijcere omnes ferè ſcriptores adnotarunt, Galenus, Paulus, Aetius, & Plinius ſecundus inter cæteros multis verbis ius, præſertim

Oua quando habeant nutrimentum exiguum. Lib. de attenuãte victu. Stomacho, & vẽtri vtilis. Qui coquẽdi. Lib. 3. de alim facult. Lib. 3. Vẽtrem ſoluunt.

ciorum

Digitized by Google

A eorum commendant: quo vocabulo aquam internam eſſe intelligendum putat Zoographus: nam niſi recentes, & crudi, non ſunt edendo, vt inquit Bellonius, digito, vel pane atteri ait, atque diuelli, vt liberius abſorberi poſſint, emundata aqua, ac ſtercoribus, quibus (vt oſtrea) interdum ſcatent. Ea autem oua guſtui dulcia ſentiri, ceu ricini pulpam. Et Nicolaus Perottus. Sciuditur, inquit, Echinus leui percuſſu, hirta teſtudo (cortex Echini) in duaſque partes diuiditur: abijcitur altera: altera verò leuiter aqua abluitur. decidunt ſordes, quæ in ijs pro viſceribus ſunt remanent quinq; partita oua, ſubruffa, ad ſtellæ imaginem formata, hæc cruda ſumuntur, ſapore non iniucundo, quamuis neſcio quid amaritudinis habeant. Condiebantur etiam eiuſmodi oua, quod teſtatur Palladius. Menſe, inquit, Decembri, quibus litus in fructu eſt, vbi Lunæ iuuabit augumentum, quæ omnium clauſoru maris animalium, atque concharũ iubet incremento ſuo membra turgere, Echini carnes ſalibus condire curabunt, quod ſolito more conficitur. Hanc quoque rem per omnes menſes benè faciemus hybernos. Vbi coxeris eos, pipere, & croco aſpergi iubet Platina. olim ante cœnam, inquit Rondeletius, Echini integri, & crudi cum oſtreis, ſpondylis, pectunculis apponebantur, quia horum ſuccus aluum ciet. vnde Athenæus ex Demetrio B Scepſio feſtiuam narrat hiſtoriam de eo qui Echinos integros deuorare voluit. Laconem, ait ad cœnam vocatum appoſitis Echinis, qui quomodo edendi eſſent cum ignoraret, ac quomodo alij ederent, non animaduerteret, vnum in os immiſſum cum teſta dentibus comminuit, & ſtridere fecit. Cum igitur os miſere diſcruciaretur ob durã cibi aſperitatem: ò ſceleratum, inquit, edulium, neque nunc te omittam, emollitum; neque poſthac vnquam ſumpſero. Noſtri lapide teſtam frangunt, & flauam, ſiue croceam partem id eſt oua edunt. Et in nobilium cœnæ apparatu ponebantur primi, vt notat Dalechampius in Plinium. Et quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, cœna hæc fuit: Ante cœnam Echini, Oſtreæ crudæ &c. vt auctor eſt Macrobius. Echinus (auctore Plinio medico) ex interuallo mãducatus phreniticis, ac Epilepticis aptus eſt ſtomacho, & vrinam mouet. Melancholicorum quoque cibus eſt idoneus. Et Dioſcorides ijs, quibus atra bilis ſtomachum infeſtare ſolet, piſces in aquis petroſis degentes, & erinaceos recentes conuenire ſcribit.

Ius Echinorum quid.
Condiunt ſale.
Echinũ integrum deuorauit Laco.
Lib. 3. Saturnal. c. 13.
Ad Epilepſiã & Phreniticos.

C VSVS IN MEDICINA.

ECHINI inquit Plinius viuentes tuſi, & ex vino dulci poti egregiè profluuia purgant. Idem contra Dorycnium, refert, Echinos maximè prodeſſe, & ijs, qui ſuccum carpaſi biberint, præcipuè iure ſumpto. Eos etiam aduerſus eadem Nicander, & & Scholiaſtes commendarunt. Contra Dorycnium (inquiunt) ſuccurrunt animalia, quæ in littore, & petris marinis degunt, vt gobij, & huiuſmodi, ſiue cruda, ſiue elixa, teſtauè edãtur, ſed multò magis iuuabunt in cibo ſtrombi, Echini &c. Quidam recentiores Echinum cum Echineide confundentes, vim ei venenoſam attribuunt, quod tamen à veteribus nuſquam ſcribitur, quanquam Arceſilaus Batti Eudæmonis filius (Plutarchi auctoritate) cùm in lethalem morbum incidiſſet, marino echino in potionem per Learchum ei tradito, ad mortem compulſus eſt. Teſtæ crematæ cinerem ſcribit Dioſcorides, ſordida vlcera expurgare, idem præſtare echinum cum teſtis crematum dicit Aelianus. Et Plinius luxuriantem carnem reprimere, eorum teſtas contuſas, & ex aqua illitas incipientibus panis reſiſtere: ijſq; nimirum teſtis, ex aceto illis (adpoſitis Marcellus) ſtrumas curari (diſcuti Marcellus) D Galenus erinacei vtriuſq; tam marini, quàm terreſtris, teſtæ potiſſimum, & aculei cinerem facultatis ait eſſe tum detergentis, tum detrahentis, itaque eo quidam ad excreſcentiã, & ad ſordida vſi ſunt vlcera. Ad capitis vlcera manantia valere ſe eſſe expertum, auctor eſt Rondeletius, & ad eadem Paulus Aegineta cõmendat. Ex eodem cinere fieri dentifricia, idem aſſerit. Ad Dyſuriam, ideſt vrinæ difficultatem, & calculum echinos, inquit Marcellus, tere cum aculeis ſuis, & ex mulſa frequenter accipito. Inter medicamenta pſoras abſtergentia commodè teſtam crudam inaſſatam idem admiſceri tradit. Ad alopecias teſtas Galenus commendat ex Sorano. Oportet autem (inquit) & partem affectam præfricare, vel per alcyonium vſtum, donec morſum præſentiſcat, vel per echini marini vſti cinerem linteolo inuolutum, donec locus rubeſiat, & paulò pòſt: echinorũ marinorum teſtas vſtas ex melle, & aceto prærafis illinc. Ad idem quoque valere teſtas ex propria experientia nos docet Nicolaus Myrepſus. Teſta, inquit, Echini marini vſti, muſcerdarum, iridis ſingulorum vncia, benè contuſa irrigato cum oleo omphacino, & vtere. Hoc in vulnerum

Lib. 32. c. 10
Contra Dorycnium.
Venenatum non eſſe.
De virt. mul. Lib. 2. c. 1.
Ad ſordida vlcera.
Ad ſtrumas.
Lib. 11. de facult. med.
Ad Capitis vlcera.
Ad Dyſuriã
Pſoras abſtergit teſta.
Ad Alopecias.
Lib. 1 de cõpoſ. ſec. loc.

etiam

etiam cicatricibus pilos creat, ſic & Rufus, aut Echinorum marinorum teſtas crematas E
Aduerſus abortum. benè tritas irrigato cum melle, & illine. Aduerſus abortum Echinum valere Aetius tradit his verbis. His quæ ob naturalem retentricis facultatis imbecillitatem abortiuntur, innata quadam proprietate Erinacei terreſtris corium crematum opitulatur, ſi aqua, aut vino dilutum propinetur, & pudendi mulieri orificio illinatur. idem poteſt Echinus Marinus,
Echineis ad partum retinendum. & Mitulæ viuentes vſtæ. Hæc ille, licèt autem ſuſpicari, inquit Zoographus, vt Echeneidem aliqui crediderunt alligatam partus continere ad maturitatem, ſic eandē cōtra abortus vim Echino etiam adtribuiſſe, occaſione à vocabulo ſumpta ἀπὸ τοῦ ἔχειν, ac ſi non ſolùm naues illa retinere, hic verò ſuis infixa aculeis, ſed omnino arcana quædam cohibēdi vis vtriq; ineſſet. Et huiuſmodi quidem ſuperſtitiones in alijs quoque rebus innumeræ
De gener. anim. ſunt. Contra vrinæ ſtillicidia optimi ſunt Echini, teſte Philoſopho, quem locum citans Matthiolus reprehēdit Paulum Iouium, qui in ſuo libro de Romanis piſcibus Echinometram Ariſtoteli deſtillationibus vrinæ opitulari dixerit. In cauſſa eſt frigiditas, inquit, non ſolùm, vt pilus, ſed etiam cutis terrena duraq; euadat: indicium vel echini Pelagij (πόντιοι) faciunt: quorum vſus contra vrinæ ſtillicidia eſt, quippe qui frigiditate maris præ alti, in quo degunt (ſexaginta enim, atque etiam amplius, paſſuum gurgite oriuntur) ipſi quidem F exigui ſint, ſed aculeos grandes, duroſq; gerunt, cauſſa magnitudinis eſt, quod incrementorum corporia in ipſos conuertitur. cùm enim parum caloris obtineant, neque concoquere poſſint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem, & pili, & reliqua generis eiuſdem excremento naſcuntur. Duri verò & rigidi modò penè lapidis conſtant
Ad ſecundas expellēdas. propter frigus, & gelu. Hoc genus Echini, inquit Niphus, medici conterunt, vt ſcribit Philoponus, ac ſtranguria laborātibus humori alicui admiſcentes in potu tradere ſolent. Ad
Lib. 1. de morb. mulieb. expellendas ſecundas Hippocrates echinos marinos tres tenuiter tritos in vino odorato bibendos dari iubet. Echino marino ſi corpus ſcabie infectum perungatur, ad ſanitatem redire prodit Aelianus; Et echini combuſti cinis illitus lepram ſanat, vt Kiranides mouet,
Ad ſcabiem. *Ad lepram.* & omne vlcus illicò ad cicatricem reducit. Alopeciam quoque, teſte eodem, cinis ſanat, &
Lib. 1. c. 2. de compoſ. med. ſec. loc. denſat cum adipe vrſino, vel Delphino, aut Porcino illitus. Echini marini apud Galenum recipiuntur in medicamento quodam, quod caluitium prohibet, & pilos generat. Ibidem cùm medicamēta quędam pilos diſperdentia ex comptorijs libris enumeraſſet, ſubiungit. Quin & fortiora his componunt, ex echinis marinis nimirum, & Salamandra in oleo coctis ammiſcent autem ipſis & Alcyonia, & Sandarachen, & quæcunque alia eius generis G exiſtit. Curem in alopecijs replere cinerem echini cum carnibus ſuis cremati, ait Plinius,
Ad calculū. qui etiam contuſos cum ſuis ſpinis & è vino potos ad pellendum calculum probat, modis ſingulis (inquit) hemina bibitur, donec proſit: & alias in cibis ad hoc proficiunt. Ventrem mouere Echinos ſuprà diximus, idq; multi auctores ſcripſere, inter quos Trallianus, Epileptici ſi ex echino, inquit, ſumere per interualla cupiant, non alienum eſt, quippe habet aliquid ventri ducendo, ſtomachoq; firmando, & vrinæ citandæ commodum, & rurſus. Eorum, qui vomica (empyemate) laborāt, ſi ſordidum vlcus fuerit, vt puris euacuatio promoueatur echinum eos ſumere non prohibeto, & in diabete echinum eſſe cauendum monet. Aretæus in curatione Elephantiaſis: In cœna, inquit, apponantur marina quotquot ventrem ſubducunt, oſtrea, echini &c. Echines ex aceto Epinyctidas tollere, author eſt Plinius. Eoſdem quoque, vt idem ait, comburi cum viperinis pellibus, ranisque & cinerem aſpergi potioni iubent Magi claritatem viſus promittētes. Morſis, inquit Rufus, a cane ra-
Ad canis rabioſi morſus. bioſo in cibo echini proſunt recentes cum vino mulſo. Aetius in cura colici affectus a frigidia, & pituitoſis humoribus remedium affert ex quibuſdam oſtreaceis, & inter ea quoq; ex echinis. Ex oſtreorum genere, inquit, purpuræ, & buccina ſeliqua prætereūda ſunt: deinde Pelorides pręſtant: poſtea echini recentes, deinde quæ propriè oſtrea vocantur, reliqua H verò relinquenda ſunt. Trallianus in eodem affectu nimirum colico, ſumuntur inquit, piſces duriore carne, vtilis & echinus eſt: vt qui præterquam quòd contemperet, refrigeretq; propterea etiam ſtomacho gratus eſt, aluumque, & vrinam mouet: quibus nihil eſt præſtantius. Ad ſtomachum hebeſcentem echinum marinum haud parum proficere, & veſi-
Lib. 14. c. 4. cam vacuam facere Aelianus pariter ex alijs affirmauit. Atque hæc ſunt quæ fere de echinis marinis exarata apud ſcriptores inueni.

DE CON-

A

DE CONCHYLIIS DITHYRIS ſiue Biualuibus.

Et primùm

DE CONCHA MARGARITIFERA, ſeu Berberi. Cap. XLI.

ORDINIS RATIO.

B

INTER biualuia,ſiue,vt philoſophus vocat,δίθυρα,de quibus nunc ſcribendum eſt,ita poſtulante ordine,concharum genus cæteris præferendũ videtur.Non enim conchæ nomen vniuerſaliter pro omnibus teſtatis nũc accipimus, ſed pro iis potiſſimùm quæ inter ea duabus teſtis iiſq; lenibus præditæ exiſtunt. De cæteris conchæ ſignificatis plenè ſuprà dictum eſt. Cæterùm cùm varia ſint concharum genera,illæ iure omni merito cæteris præferentur, quæ margaritas ferunt, margaritiferę inde nuncupatæ.

SYNONYMA.

EIVSMODI conchas, Galli teſte Rhondeletio Nacre de Perles, Itali madre de Perle, hoc eſt matres perlarum vocant & vtroſque imitati Germani & Belgę Peerle *Mater perlarum.*
C mutter; quòd frequentiores & meliores Vniones in his, quàm in alijs conchis aut Oſtreis inueniantur. Perlam enim hæ nationes vocant Vnionem. Latinis & Græcis Concha Margaritarum ſeu Vnionum,& Concha Indica dicitur,quòd apud Indos plurima naſcantur, apud quos Βερβερι dictam fuiſſe, Androſthenes in Indiæ nauigatione ſcribit, citante hunc Athenæo Berberi inquit Gillius ab Arriano vocantur noſtræ matres Perlarum *Concha Indica.* Itinerum Indicorum ſcriptores iſti hodie Concham grandiores baccas ferentem Cheripo in India appellari tradunt. Sunt qui Concham Cytheriacam Martiali dictam eandem exiſtiment. nobis autem, quod & Zoographo placuit Cytheriaca non alia videtur quàm Venerea, à quibuſdam dicta Cõcha,vulgò Porcellana. *Concha Cytheriaca quæ Martial.* Concham ipſam Margaritiferam,inquit Zoographus ſi de genere biualuium ſit, Germanicè vocabimus Perlemuſchel, ſin Cochlearum genus Perleſchnegh: qualis eſt Cochlea margaritifera.

GENVS. DIFFERENTIA.

D

Deſcriptio.

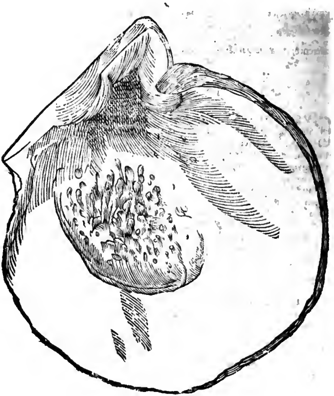
CONCHARVM quæ margaritas ferunt Plinius (lib.32. cap.11.) multa genera recenſet,cuiuſmodi ſunt,penta dactyli,melicembates, echinophoræ & permultæ aliæ. Recentiores quoque infinita numerant. Sunt enim vt ait Albertus, quæ margaritas,ſunt quæ non ferunt,quamuis omnes cõchæ habeant aliquid de natura margaritæ. *Lib. 3.* Nos hîc de vulgò margarifera vocata agimus,quũm Androſthenes apud Athenæũ in Indiæ nauigatione ad hunc modũ deſcribit: *Deſcriptio.* Oſtreum aſpectu Pectini ſimile, Concha non ſtriata, *Li.9.c.35.* ſed plana,ſpiſſa,(λεῖον τὸ ὄστρακον ἔχει καὶ δασύ: quod non fideliter tranſtulit Plinius, hirſuta echinorum modo; idem quoque non ſtriata οὐ διαγλυμμένον inſecta vertit) nõ vtrinque aurita Pectinis modo,ſed vna tãtum parte. In eius carne gemina concreſcit,vt in ſuilla grando

Cõcha margaritifera Rondeletij deſcriptio.

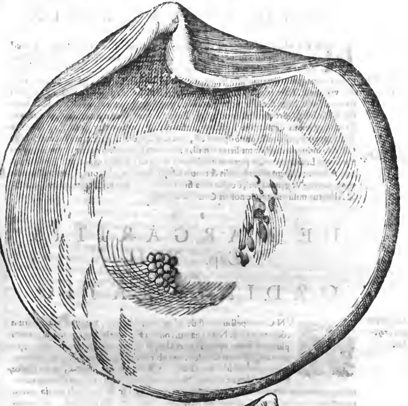
Magnitudo.

grando: modo colore adeo ſimilis auro; vt cum eo collata, non facile internoſcatur, modò argentei coloris. modò omnino alba & oculis piſcium ſimilis. Concha quam Rondeletius depingit pro matre Vnionum, magna eſt, modicè caua, ſpiſſa, figura Pectinũ emula: vna enim parte autem habet, & foramina patua, quæ non permeant. Altera rotunda eſt, argentei coloris & ſplendoris, maximè, in interna parte, externa nonnihil flaueſcit. Tota læuis vnionum modo. Hæc ſane Concha cum ſuperioribus Androſthenis verbis tam bene conuenit, vt certò mihi perſuadeam, veram eſſe antiquorum concham Indicam, quæ βίρβερι olim in India dicebatur, in huius teſta vniones adnatos ſæpe cernere licet, veluti in ea, quam hîc appingi curauimus, hæc interdum tam grandis in India reperitur, vt referant inuentam in mari inſulæ Bornæi, cuius caro pondo ſeptem & quadraginta librarum pependerit. Differunt quodammodo ab ea quæ hîc ſubijciuntur rudimentis item ambæ prægnantes, quarum prior tota eſt argentea, altera colore rubicundo flammeo micat.

Concha margaritifera noſtra.

Concha argentina cum lecto margaritarum.
Concha Margaritifera colore rubeo flammeo cum rudimento perlarum.

Digitized by Google

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

Carnium vſus. HARVM carnes quandoq; ab Indis crudæ, quandoq; aſſæ comeduntur, vt apud nos Oſtrea, guſtu ſuaues palatoq; gratas aſſerunt. De iiſdem fortaſſis hæc Diodorus Siculus: Ichtyophagi cùm per tempeſtatem piſcari non poſſunt, Conchas *Supellectilia ex ea fiūt.* legunt permagnas, quarum teſta ſaxis attrita, interiore carne cruda, ſapore Oſtreis perſimili veſcuntur. Teſtæ harum Concharum ad varia ſupellectilis genera, ornatuſq; eximios ſeruiunt Indis. Nam & capſæ, pocula, cochlearia, menſæ, ſcipiones mulierum, tabulæ luſoriæ & alia hiſce Oſtrearum teſtis ornantur. Enimuerò ex China multa talia figuris, floſculis ac imaginibus decorata in Luſitaniam aliaſq; partes deferuntur, præcipuè tamen in India expetita, vbi nulla pænè domus eſt, quæ non aliquid elegantiarum habeat ex hiſce Oſtreis. Indorum quoque mulieres armillas ſiue monilia eiuſdem operis amant, ac, vt re- *Nauig. c. 84.* fert Hugo Linſchotanus, in pretium virginitatis eripiendæ ſedulò depoſcunt. Conchæ, inquit Albertus, habent teſtas ſubtilis & tenuis labij in extremo, vbi coniunguntur: aliæ perquam denſas: Vt genus illud, è cuius teſta fiunt monilia & manubria cultellorum; quæ ſane Albertus mihi videtur de noſtris Conchis ſcripſiſſe. F

DE MARGARITIS.
Cap. XLII.

ORDINIS RATIO.

Margaritas quæ præſtent. NVNC tempeſtiuum eſt de Margaritis diſſerere, tanquam prædictarum cõcharum filijs. Nam quamuis omnia ferè biualuia has producãt; tamen plurimas atque optimas eæ cõchæ, de quibus iam egimus. Eundem ordinem doctiſſimum Rondeletium obſeruaſſe video, non alio, quod ſciam, G argumento ad id compulſum. Vtilitates quoque ſummæ, quæ ex hiſce emanant cùm ad ſalutem humani corporis, tum verò potiſſimùm ad ornatum principum & nobilium matronarum, item inſignia ac memoranda pretia earum cupiditatem hoc loco tractandi noſtram auxerunt, quanquam non me lateat, qui ceu nimium ſeueri, ac φιλοκοσμίας oſores, vniones principum luxus, mulierum cupedias deliciaſq;, lictores & ſuperbias appellarunt, cùm natura ad perpetranda vitia nihil prorſus generet.

ÆQVIVOCA.

AVTHOR libri de plantis, qui Ariſtoteli falſò adſcribitur, arbores Aegypti recen- *Lib. 1.* ſet, quas vocant Margaritas, earumq; fructus è radice ſuſpendi aiunt. De iiſdem *Margarita arbores.* hæc ſcripſiſſe videtur Plinius: In meridiano orbe præcipuam obtinẽt nobilitatem H palmæ ſyagri, proximamq; Margarides. Eæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quam balanis ſimiliores. Quare & nomẽ à Margaritis accepere. Vna earum arbor in chora eſſe traditur, hæc ille. Meminit & earum Aelianus. Galli Margaritam vulgò vocant florem vrbanũ, *Bellis minor.* quem medici quidam vulgò primulam veris, vel conſolidam minimam nuncupant, nos bellidem minorem Plinij. Margaritam Bononia. Nominatur etiam Margarita inſula in In- *Margarita inſula.* dico mari à Petro Martyre & vulgo Coſmographis inſula Perlarum, propter magnam Vnionũ copiam, quæ circa eam reperitur. Margarita Indica terrena Aeliano dicitur naturã *Li. 15. c. 8. de animal.* habere non propriam, ſed fœtura eſſe cryſtalli; non gelu concreſcentis, ſed foſſitij. Ad quæ hæc annotat Zoographus: Chryſtallus quidem in alpibus noſtris foditur, eaque maior & *Chryſtallus Beryllus.* pulchrior eſt, quàm quæ ſaxis aut rupibus adnaſcitur: & Beryllus lapis cum cryſtallo ſimilis eſt, tum nomine ad Perlam, id eſt, Margaritam accedit: ſed figura & magnitudine neutra Margaritæ reſpondet. Margarita nomen proprium ſexui muliebri in baptiſmo imponi ſolitum,

Digitized by Google

E ſolitum, à Margarita factum videtur, & à pulchritudine, blanditijs & amoribus penitus profectum. Vnio dicitur alterum cepæ genus, capitatum, quod ferè circa ceruicem in caput extuberauit: in cuius nominis ambitu eſt, quæ ſimplex non fruticauit, nec habuit ſordes adhærentes, vt teſtatur Columella: Marſicam ſimplicem, inquit, quam vocant Vnionem ruſtici, eligito. Galli de cepis hodie hoc nomen ſeruant. Vnionem fœminino genere recentiores quidam, pro concordia poſuere, neſcio num & Veteres.

Vnio cepæ genus. *Lib. 1. de re ruſt.*

SYNONYMA.

GRÆCI plurimis modis Margaritam vocant. Theophraſtus, Aelianus & Arrianus μαργαρίτην maſculino genere. ἡ μαργαρίτης λίθος dicitur Androſtheni apud Athenæũ, niſi ibidẽ μαργαρίτης rectiùs ſcribamus, vt apud Theophraſtum τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων ἐστὶν ὁ μαργαρίτης καλούμενος. Id eſt, Eſt admirandis verò lapi-
F dibus is eſt, qui Margarita vocatur. Patet igitur, Cardanum vehementer ineptire: qui negat Margaritas eſſe lapides propriè: quoniam & celerrime ſeneſcunt, & alia quædam lapidum naturæ diſſentanea habeant, cùm hic Theophraſtus inter lapides θαυμαζομένους numeret, & Androſthenes apud Athenęũ μαργαρίτην λίθον vocet. Μάργαρον neutro genere ex Pauſania adfertur. & μάργαρος Ἰνδὸς ex Aeliano, & Iohanne Tzetze. Hanc ipſam gemmam vocari etiam Ἰνδικὸν λίθον aiunt & Luciano λίθον ἐρυθραῖον. Margarita à latinis authoribus ſemper ferè maſculino genere profertur; rarius neutro Varro vtroq; genere & Margaritam & Margaritum dixit, vt Nonius Marcellus annotauit. Macrobius Auguſtum refert in epiſtola ad Mœcenatem, quem familiariter amabat, vt inſolentem eius & affectatum ſermonem notaret, hanc clauſulam adieciſſe: Vale mel gentium: ebur ex Hetruria: Tyberinum Margaritũ. Solinus etiam affectatæ dictionis author Margaritum genere neutro dixit. Sed & D. Hieronymus fulgens Margaritũ. Sunt qui ex Arriano tradant Margaritas lingua Indica ſic appellari: verba Arriani hæc ſunt: Hoc quoque aliæ Indorum gentes de Hercule affirmant, quòd cùm mare Indicum & terram vndiq; peragraſſet, purgaſſetq; eam omni vitio, in mari inuenerit cinædum (κίναιδον, Bartholomæus Facius Margaritam vertit: ſed
G Indi fortè Margaritam Cinædum vocant, vt ex ſequentibus colligimus) ornatum muliebrem: quales qui ad hæc vſque tempora lucri cauſſa merces inde deferunt, multo ſtudio comparare ſolent. Sed & ex Græcis olim, & Romani hoc tempore, quicunque diuites & beati putantur, maiore etiam ſtudio ſibi comparant: margaritam ſcilicet è mari, quam Indorum lingua ſic (cinædum ſcilicet) nominat. Earum verò pulchritudinem admiratum Herculem, ceu ornamenti maxime decori geſtatu vndecunq; ex mari quas filiæ (Pandeæ) ornandæ donaret, conquiri iuſſiſſe Margaritas. Ex his Arriani verbis iudicent ſtudioſi, Cinædusne, vt Zoographo videtur, an Margarita, vt quibuſdam alijs doctis viris, Indicum nomen ſit huius gemmæ. Iſidorus Latinum nomen non Indicum Margaritam facere videtur, dum à mari hoc nomen deducat. Sic enim ſcribit: Margarita gemmarum candida prima: quam inde Margaritam aiunt vocatam, quòd in Conchulis marinis hoc genus lapidum inueniatur. Margarita corripit ſecundam & tertiam producit: vnde quidam ſic cecinit.

Lib. de Lapid. *Cardani inepsia.* *In Arcad.* *Indicus lapis.* *Margarita.* *Margaritũ.* *Satur. 2. 4.* *Lib. 8. de reb. Ind.* *Cinædus.* *Margarita vnde dicta.* *Li. 15. orig.* *Proſodia.*

Placet nidore margarita lacteo.

Verſus eſt iambicus trimeter. Vniones quoq; vocantur; quod nomen Aelius ſtilo Varro-
H nis magiſter Iugurthino bello impoſitum maxime grãdibus Margaritis, teſte Plinio, prodidit. Dos omnis, inquit idem, in candore, magnitudine, orbe, læuore, pondere, haud promptis rebus, in tantum vt nulli duo reperiantur indiſcreti: Vnde nomen Vnionum. Quæ verba Plinij non bene intellexit Solinus eius abbreuiator, dum ſic ſcribit. Nunquam duo ſimul reperiuntur: vnde vnionibus nomen datum. Nam indiſcretum Plinio eſt indifferens, indiſtinctum, aut potius ſimile; quo vocabulo & alibi in hac ſignificatione vtitur: Imagines, inquit, adeo ſimilitudinis indiſcretæ pinxit, vt &c. Sane duos nunquam in vna Concha reperiri Vniones ſimul verum non eſt: cùm ſimul innumeræ quandoque referantur, vt poſtea referemus. Singuli quidem & diſcreti, hoc eſt non cohærentes inter ſe reperiri ſolent: verùm non ab eo Vniones dictos Plinius igitur innuit: ſed quoniam nullus alteri ita ſimilis inueniatur, quin vel magnitudine, vel colore, vel figura, vel alio quopiam diſcrimine differat. Quanquam & hæc Plinij verba leguntur cohærentes: Videmus in Conchis hac dote vnguenta circumferentibus. vbi cohærentes pro

Vnio. *Li. 9. c. 35.* *Vnionis etymon.* *Solini error.* *Indiſcretus quid Plinio.* *Plures quam vnus in vna concha.* *Plinius explicatus.*

A

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

CORPVS vnionum ſolidum eſſe manifeſtum eſt, quòd nullo lapſu frangantur te- *Solidum cor-*
ſte Plinio. Differunt in primis magnitudine, colore, figura. Magnitudine; ſunt *pus.*
enim maiores, minoreſque. Petrus Martyr: In eodem, inquit, ſinu (noui orbis) *Lib.9.c.35.*
aiunt grandiorem quandam eſſe inſulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam *Magnitudi-*
æquantia magnitudine: à quibus vniones, Conchyliûm corda, eruuntur, faba, & interdũ *ne differunt.*
olea (olina) grandiores: & quos Cleopatra optare potuiſſet. Et alibi: Ad inſulam Solon,
inquit, Caſtellani Margaritas magnitudine ouorum turturum, aut aliquando gallinarum, *Margarita*
reperiri intelligunt: ſed propter anni tempus non ceperunt. Oſtreũ tamen cepiſſe ſe teſtan- *magna.*
tur, cuius caro ſeptem ſupra quadraginta librarum fuerit, vt Maximilianus Tranſyluanus
ſcribit. Hæc ille. Itaq; non vſq; adeo mirum videri debet, tam magnos reperiri vniones.
B Ex Vnionibus quos à rege inſulæ Indiæ Occidentalis Eubagnæ acceperat Gaſparus Mo-
rales, vnus erat magnitudine nucis, venditusq; in Darien auctione habita caſtilianis (ge-
nus eſt monetæ Hiſpanicæ) mille ducentis, huncq; pependiſſe ait Gonzaluus Ouiedus ſili-
quas triginta & vnam. Alioquin maiores Cubaguæ inſulæ raro excedunt quinq; ſiliquas.
Idem Gonzaluus Ouiedus Panamæ (ciuitas eſt Indiæ Occidentalis) vnionẽ magnitudine
pilæ arcus, rotundiſſimum, ponderéq; ſiliquarum viginti ſex venditum ſcribit. Sunt Con-
chæ margaritiferæ propè inſulã Borneo dictam, vniones ex illis oui gallinacei magnitu-
dine, & in regis corona quoſdam æquare anſerinum ouum memoriæ prodiũ eſt, tantaq;
rotunditate vt menſæ impoſitos vno in loco haud maneant; ſed continuo tãquam argen-
tum viuum moueantur. Tã magni ſane rariſſimi ſunt, & ad noſtros principes adhuc non-
dum perlati. Vltra ſemiunciales inuentas negant teſte Solino. Petrus Alfonſus Nignus &
ſocij, cùm ex Curiana diſcederent, ſex & nonaginta ſelibras vnionum octunciales, pretio
forte quinq; ſolidorum comparaſſe cognouerunt. Vnionũ multi auellanas æquant, orien-
talibus ſimiles: ſed quoniam male perforati, non tanti pretij ſunt. Me præſente, inquit,
Petrus Martyr, cùm apud illuſtrem Mithynæ Sydoniæ ducem inuitatus prandere Hiſpa-
C li, vnam (vnum dicere debuit, ſi vnionem intelligit; ſed de vno incredibile hoc põdus eſt: *Decad.1.l.8.*
forte vnâ legendum nam pluralis numerus mox ſequitur) ſupra cẽtum vncias venum ad
eum tulerunt. Sua profectò pulchritudine ac nitore, me delectarunt. Sunt qui Nignum fe-
rant non in Curcana, quæ centũ viginti amplius leguas diſtat ab ore Draconis: ſed in Cu-
mana, & Manacapana regiunculis, ori & Margaritæ inſulæ vicinis, vniones habuiſſe: ne-
gantq; Curianam feracem Margaritis. Sed hi in Conchis Margaritiferis. Teſtatur Theo-
phraſtus apud Athenæum magnitudinẽ vnionis, qui in oſtreo Pinnæ ſimili naſcitur am-
plioribus piſcium oculis par eſſe. Colore quoq; plurimũ variant. Androſthenes in Indiæ *Color.*
nauigatione apud Athenæũ ait: alias Margaritas aurei coloris eſſe, & vſq; adeo, vt ab au-
ro vix dignoſci queant ſi propius ad id admotæ ſint, alias argenteas, oculiſq; piſciũ ſimi-
les. Proprius ijs color ſplendidus eſt: Theophraſtus enim ad hunc modum ait: Inter illa *Lib. de lap.*
quæ miramur, eſt profectò Margarita, natura pellucida, è qua pretioſa monilia fiunt. Co-
loris ſunt Margaritæ, inquit Albertus, ac ſi parua lux penetraret in multum albũ, & ideo
nitentes. Sunt & ſuffuſco colore atq; liuenti, item ruffi & parui, quales circa Boſphorum
Thracicum reperiuntur teſte Plinio, qui etiam grandini ſimiles, quaſdam memorat; & *Li.9.c.35.*
D enormes, ferè coloriſq; marmorei, aliqui legunt concolores marmori. Figura aliæ ſunt ro-
tundæ, aliæ oblongæ planæ ab vna parte, altera concauæ, tuberibus inæquales, quædam
pyri forma aut ouali. Horũ quibuſdã idcirco diuerſa nomina. Elenchos appellant, ait Pli- *Elenchus.*
nius, faſtigiata lõgitudine alabaſtrorũ figura in pleniorẽ orbem deſinentes: vbi Maſſarius *Lib.9.c.35.*
Elenchi, inquit, ſunt Vniones facie turbinata, vt ex amplo ſcilicet in tenue deficiẽtes, quos
pyra modo vocãt. Et rurſus: Elenchon Græci Indicem interpretantur: cuiuſmodi eſt apud
Plinium primi libri inſcriptio. Nam & libros Elenchorum ſcripſit Ariſt. Alabaſtrũ verò *Alabaſtrum.*
erat vas vnguentariũ forma turbinata, ſine anſulis, quod ex lapide alabaſtrite onyche an-
tiquitùs appellato, fiebat, quoniã, vt inquit Plinius, optimè vnguẽta incorrupta in eo ſer- *Lib.36.*
uari dicitur. Perottus putat haſce Margaritas Elenchos dici, quòd quomodo librorum in-
dices & pulchritudine ac varietate colorum, & magnitudine litterarum libros exornant, *Elenchi cur*
& res alias ſui indices: ita hi geſtantium habitum illuſtrare & quaſi indices eorum videan- *Margaritæ*
tur eſſe. Iuuenalis: *dicantur.*

Auribus extenſis magnos commiſit Elenchos.

Digitized by Google

Cylindrum ab Elencho differre. Magna eorum ſtultitia eſt, qui Cylindrum & Elenchum idem eſſe putant. Quippè Cylindri lapilli ſunt teretes, hoc eſt oblongi atque volubiles, inſtar eius columellæ, qua æquandis areis vtimur. Huiuſmodi enim formam Cylindrium vocamus, ἀπὸ τοῦ κυλίειν à voluendo. E

Area tum primùm ingenti eſt æquanda Cylindro.

Dos earum in fulgore. Atq; tali forma non reperiuntur Margaritæ quas natura, non ars, facit. Etenim ſi artificiũ addas, ſtatim deficit fulgor, in quo omnis earum dos conſiſtit. Cæteri verò lapilli magna ex parte fieri teretes poſſunt: vtputa berylli, ſmaragdi, & alij ſimiles: quos non auribus ſuſpendere mulieres, ſed circundare collo, & innectere monilibus, ſiue alijs ornamentis conſueuerunt. Iuuenalis:

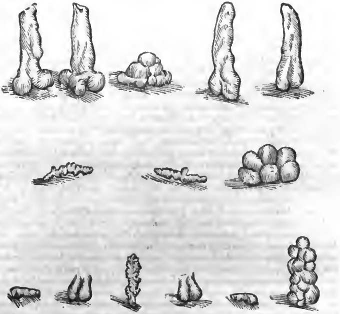
Tu nube atq; tace, donant arcana cylindros.

Idem alibi:

Nil non permittit mulier, ſibi turpe putat nil,
Dum virides gemmas collo circumdedit.

Poyrette. Elenchum inquit Bayfius, Galli Poyrette vocant. Elenchorum meminit Iureconſultus in l. Pediculis, parag. finali, hoc tractatu. Cùm autem ait Plinius, & proceribus ſua gratia eſt: F de illis fortaſſis sẽtire videtur, quos cylindros Paulus vocat in l. Pediculis ad finem in eodem. Siquidem cylindri ſunt teretes & oblongi, fiebantq; etiam ex alijs lapillis. *Cylindri q. Lib.37.* Plinius vbi de beryllis: Indi mirè gaudent longitudine eorum. Et mox ſubdit: Ideo cylindros ex ijs facere malunt, quàm gemmas: quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine. Hactenus Plinius. Quibus Plinij verbis intelligere eſt, cylindros & elenchos in eo differre, quòd Elenchi ſint faſtigiatæ longitudinis: Cylindri verò proceritatis æqualiter orbiculatæ. Quod ſi verum eſt, noſter Sipontinus iſta non ſatis percepiſſe videtur. *L.9. c.35.* Conchis interdum adhæreſcunt Margaritæ, quæ non niſi lima auferri poſſunt: hæ Plinio teſte Tympana appellantur. *Tympana, Tympania, Tympanum quid.* Codices antiqui vt annotat Maſſarius, Tympania ſcriptum habent, vt ſit à tympano: quemadmodum inferius Crotalia à crotalo, non crotala nuncupauit. Eſt autẽ Tympanum inſtrumentum ex vna parte tumidum & rotundũ, ex altera planum membrana clauſum intus vacuum, vulgò vaccarum vocatum; quod baculo feritur cùm turmæ æquitum ad pugnam concitatæ ſunt. Inde Margaritæ quæ ab vna parte tumidæ ſeu rotundæ ſunt, ab altera planæ, à tympanorum ſimilitudine tympania nominantur. Feneſtella (qui nouiſſimo tempore Tyberij Cæſaris claruit) Tympana ſcribit ſe iuuene appellata G patinas, lances, quas antiqui Magidas appellauerunt. Tympanorum Vnionum meminit *L. Pediculis.* etiam Paulus iureconſultus. Nos præter has a Plinio commemoratas differentias formarum, multo plures obſeruauimus hac tabula depictas, à Petro Stephanone antiquitatum ſtudioſiſſimo mihi benignè communicatas. Qui primo & ſecundo loco ponitur, tri*Vnio triorchites.* orchitem Vnionem nominaui, priapum triorchitem æmulatur. habebat enim tres teſticulos ad inſtar triorchis herbæ, & inter illos erat hoc diſcrimen, quòd duo eſſent perfecti, tertius verò adhærebat dextro teſticulo in poſteriori parte oblongam quodammodo figuram gerens. In anteriore parte videbatur habere foramen, vel ſaltem figuram foraminis, pendebat vndecim ceratia. Tertius præ ſe ferunt partem racemi vuæ labruſcæ nuncu*Botrites.* patæ, & cadmiæ botritis Dioſcoridis. Sed tertius inæquales habebat Vniones magnitudine, tres inuicem coniunctos eiuſdem ferè magnitudinis, quibus adhærebant nouem imperfecti alij figura trigona, vnà cum maioribus; decem ſiliquas pendebat. Octauo autem loco depictus octo habebat Margaritas, veluti acinos, coniunctas, vt prorſus æmularetur etiam grana malorũ punicorum, licet maiora eſſent, ſed inter ſe ferè eiuſdem magnitudinis. Ideoq; botrytem nuncupaui ſimpliciter, vt alterum botrytem inęqualem: erat hic pon H *Priapites.* dere viginti ſex ceratorum. Quarto & quinto loco depingitur is qui priapum cum duobus teſticulis, & ſcroto imitabatur. Teſticulorum alter altero maior erat. Qui inde ſequebatur, extrinſecus in principio figura erat hemiſpherica. Erat autem eiuſdẽ coloris & ſplendoris cum primo loco delineato, pendebat ſiliquas decem & nouem, & granum vnum. Se*Scolecites.* quitur deinde Scolecites à Vermis repentis arcuatim ſimilitudine. poterit & Saurites appellari: ſimilis enim eſt lacerti fœtui perfecto, cùm in eo conſpiciantur rudimenta quædã quatuor pedum, capitis, & oculorum. Erat hic pondere vnius ſiliquæ duorumq; granorũ. Eiuſdem generis eſt & vndecimus. Nonus & decimuſquartus prorſus vermiculum illum, qui oritur in pericarpio, ſeu fructu ipſius dipſaci æmulãtur. Vnicum duntaxat vterq; teſti*Cynoſorchites.* culũ habet: & granũ vnũ pendet. Decimus & duodecimus vocari poſſint Cynoſorchites. Duo. n. huic adhærent teſticuli, vnus maior altero. Erat põdere duorum granorum cũ dimidio. In vltimo, qui ab vna & altera parte depingitur, tredecim erant Margaritæ ſimul iunctæ.

Digitized by Google

iunctæ, quæ ſquamas referebant quorundam piſcium, inde ſquammoſus Vnio dictus. longus erat duos digitos per tranſuerſum, latus digitum dimidium, pendebat granum vnum, & ſiliquas ſex. Conſtant autem Margaritæ multis veluti corticibus, vt tunicatæ plantarum quarundam radices. Tetigit idipſum Plinius his verbis: Sani quidem partus multiplici conſtant cute non impropriè callum vt exiſtimari corporis poſſet. Itaq; purgantur à peritis. ex hac Margaritarum conſtitutione cauſſam coloris variegantis excogitauit Cardanus, ad hunc modum ſcribens. Colos eis, inquit, vt Pſeudopalo, ſcilicet qui ex aſpectu mutetur. Cauſſa eſt, quoniam ex corticibus conſtant Margaritæ: quæ ſuperficie vna politæ ſunt, altera rudes. Experimentum ſume pluribus ſpeculis ſimul iunctis eodem ordine, ita vt nitida ſuperficies tegat rudem alterius. Inde ſi paruas eas finxeris, atq; adeo tenues, vt ſolum ſcabrum non diuiſum aut varium corpus efficiant: intelliges tandem qua de cauſſa aſpectus ratio colorem ac ſplendorem mutet. Colos tamen Margaritæ plæruq; eſt candidus, nitidus, modicè fuſcus, hunc à ſuis Conchylijs mutuatur. Hactenus ille.

Vnio ſquammoſus.

C

Li. 9. c. 35.

Cur color mutetur.

Color verus Margaritarum & vnde.

 E

L O C V S.

Vbi mare, ibi & Margarita. NON eſſet à vero equidem alienum dicere, vbi mare, ibi quoque Margaritas inueniri, quamuis non eadem vbiq; copia ſit, atque præſtantia. Fert inquam eas Europa, Aſia, Africa & India Occidẽtalis, quod ex ſubſequentibus teſtimonijs facilè fiet cuiuis manifeſtum. In Brittannico Oceano copioſiſſimas eſſe refert Iſidorus: *In Brittannia.* Gagales lapis, inquit de Brittania, ibi plurimus, & Margaritæ. Et Aelianus; Idem (nimirum Vnio) in Occiduo Oceano, vbi exiſtit Brittannia, naſcitur: ſed magis ſului coloris eſt mi- *Li. 14. c. 6. Orig.* nuſq; ſplendidus. Et Tacitus, de vita Iulij Agricolæ. Ferè, inquit, Brittãnia & aurum, & argentum & alia metalla gignit, & Oceanus Margarita, ſed ſuffuſca & liuentia. Suetonius *Lib. 15. de animal. 8.* ſcribit C. Iulium Cæſarem in Brittãniam nauigaſſe, ſpe Margaritarum, quarum amplitudinem conſerentem, interdum ſua manu exegiſſe pondus. Diuus Iulius, ait Plinius, thoracem *In Caſare.* quem veneri genetrici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factum voluit in- F *Li. 9. c. 35.* telligi. Idem de vnionibus. In Britannis paruos & decolores naſci, certum eſt. Cecinit hoc quoque Iohannes Tzetzes.

Ἐν Βρεττανοῖς δὲ γίνονται, καὶ χώραις ταῖς ἑτέραις,
Τῇ μὲν ὠχροὶ, τῇ δὲ κιρρόι, καὶ τῇ τῶν κακοσφαίρων. id eſt.
In Britannijs autem fiunt, & regionibus alijs,
Alibi quidem pallida, alibi autem ruffa, & alibi non benè rotunda.

In Scotia plurimas reperiri ex his Boethij Scoti verbis liquet: Conchæ, inquit, quæ torno *In Scotia.* faſtigiatas à capite teſtas habent, maculiſq; aſperſas, longo interuallo reliquas (vt etiã fœtum ſileam) ſuperant. Quippe adeo nonnullis in locis delicatæ, vt non immerito apud veteres gulæ primatum obtinuerint; vt viduarum vulgò cupediæ (Sophron σωλῆνας, id eſt di- *Viduarum cupedia.* gitos Concharum generis, χηρᾶν γυναικῶν λίχνευμα nominat) ſint: quanquam in quibuſdam fluminibus, idq; præſertim Dea Donaq; eſui ineptæ iudicentur. Hæ apud nos magno numero repertæ, limpidiſſimis puriſſimiſq; amnibus, ac nullo vnquam limo turbidis, qua profundiſſimi ſunt agere gaudent: in eiſq; ſolis Margaritas concipiunt. Et paulò poſt: Sunt etiam eiuſdem ferè generis Conchæ in oris Hiſpanicis, quarum teſtas qui peregrini G à Diuo Iacobo redeũt, adferunt, propterea quòd aqua ſalſa viuant. Nam & circumquaq; in littoribus Scotici maris ingens narat, ſed ſterilis multitudo. Et Cardanus ait: Conſtat *Scotia Margarita.* in Oceano, vbiq; inueniri poſſe, cùm & in meridionali plaga tanta ſit illarum copia, & ſub ſeptentrione in Scotia plurimæ inueniantur. Vidi in capite puellæ Edimburgi è Scotia ſertum è ſeptuaginta circiter Margaritis Scoticis, & pari & inſigni magnitudine. Sunt etenim & ipſæ candidæ, rotundæ, lucidæ, vt Indicæ: ſplendore tamen & magnitudine Indicis inferiores, nam Scoticæ quæ maximæ ſunt, vnguis minimi digiti magnitudinem vix vnquam *Cur tantùm in Oceano.* ſuperant. Vidi etiam Mediolani è Scotia delatas, nec vile illis pretium: nec tam ingens vt Indicis. Cur autem non niſi in Oceano, nec in temperatis illius regionibus, vt neq; in Gallijs aut Hiſpanijs: cauſſa eſt quoniam calor maior eſt in his regionibus, aut à continente, aut propter antiſpaſim (per antiperiſtaſim potius) vt in Scotia: à continente verò vt in In- *In Bohemia fluuio quodam.* dia: hęc Cardanus. Author eſt Olaus Magnus nobiles Margaritas in Gothia, Suedia & Finlandia, ſeptentrionalibus regionibus capi. Eſt fluuius qui alluit pagum Huſſinez in Bohemia, abundans magnis lapidibus & piſce Trura copioſus. Præterea æſtate accolæ ſolent ex eo aceruos Concharum ejicere, è quibus Perlas eximunt, alias maturas & ſplendidas, quæ H etiam annulis includuntur: alias immaturas, quæ medicis vſui ſunt. Immaturas aliquando anatibus deuorandas objiciunt, & aluo redditas ſplendidiores colligunt, vt teſtatur Zoo- *Li. 15. c. 8.* graphus. Eſt apud Volgeſum montem in Lotharingia amnis Margaritarum ferax. Iuba in *In ſinu Perſico.* Boſphoro freto vniones naſci ſcribit teſte Aeliano. Abundant ijſdem Perſici ſinus plurima loca, vnde qui deferuntur Orientales dici cæpti. Hic enim ſinus Orientalis eſt cum noſtra Europa comparatus. Eſt terra Ormutij regno ſubdita, quam vocant Fulfar, populoſa: *Lib. 16. Geograph.* vbi & magnos & paruos frequentiſſimè piſcari tradunt. Nearchus, vt eſt apud Strabonẽ in Perſicæ nauigationis initio, inſulam eſſe in qua multæ & pretioſæ Margaritæ gignãtur, tradit, in alijs verò claros & pellucidos lapillos reperiri: Et Iſidorus Characenus in deſcri- *Lib. 3.* ptione Parthiæ Perſici maris inſulam quandam memorat, in qua Vniones plurimi repe- *li. de Perſ. cap. 2.* riantur. Hanc annotat Dalechampius in Athenæo hodie vocatam Ormuz. Capiuntur autem maximi vt refert Ludouicus Barthema, prope Ormutium tribus diebus itineris.

Eſt for-

A Eſt fortaſſis locus hic Inſula Baharem hodie nuncupatus, circa quam multæ inueniuntur
Margaritæ paruæ & magnæ. Incolæ ex earum piſcatione multum lucri vtilitatisq; capiunt.
Rex enim huius inſulæ, qui paret regi Ormutij, alijq; mercatores Ormutienſes eò profi-
ciſcuntur emendi Margaritas cauſſa pro vniuerſa India alijſq; locis, quæ eas deſiderant,
etiam pro regno Narſinga nominato. Perſæ quoque hanc frequentant & Arabes, & quã-
uis vbiq; in ſinu Perſico vniones reperire eſt, veluti in Catyſſa & Camoron ac Iulfar; non
tamen ea copia, qua circa Baharem, vt refert Eduardus Barbaroſſa. Ideoq; eò rex Luſita-
niæ, qui piſcationi Margaritarum præſit, mittit. Ad Bararen vicum maritimum adferun-
tur Margaritæ multæ & egregiæ, Arrianus in Periplo maris rubri. Aliemẽ eſt regio, inquit
Andreas Bellunenſis, quæ incipit ab exitu ſinus maris rubri vſq; ad principium ſinus Per-
ſici: in quo eſt dictus locus duo maria, non multum diſtans ab inſula Ormus, & in loco duo
maria dicto expiſcantur Margaritas cæteris præſtantiores. E regione Vrbis Colon ciuitas
eſt, quæ appellatur Chail diſtans à Calecutio quinquaginta quatuor miliaribus, piſcantur
& hîc Margaritas incolæ. Capitur in Indico mari circa Armeniam, Perſidem, Suſianam,
& Babyloniam Oſtreo ſimilis Margaritiferaq; Concha. Theophraſtus, in India, inquit, & in-
B ſulæ quædam maris rubri Margaritã ferunt. Idem tradit Philoſtratus atque Plinius, qui *De vita*
&. in profundo maris rubri quæri ait præſtantiſſimi nitoris, ſplendoriſque. Quamobrem *Apoll. lib. 3.*
D. Hieronymus rubri maris grana vocat Margaritas, & Martialis Erythræos lapillos, & *Li. 9. c. 35.*
gemmas Erythræis erutas vadis. De Margaritis Plinius: Indicus, inquit, has maximè mit-
tit Oceanus inter illas belluas tales tantaſque, quas diximus per tot maria venientes, tam *Li. 9. c. 35.*
longo terrarum tractu, è tantis ſolis ardoribus, atque Indis quoque in inſulas petuntur, &
admodum paucas. Fertiliſſima eſt Taprobane & Toidis vt diximus in circuitu mundi: itẽ
Perimula promontorium Indiæ. Hic pro Toidis quidam manuſcriptus codex legit Trois, *Lib. 6. c. 25.*
alius vetus Stoidis: quam lectionem admodum probo. Nam de eadem inſula ſic alibi. Ab
horum (ſinus Arabici & Perſici) tractu Indiam verſus Caſſandrus deſerta inſula L.M. paſ.
traditur: iuxtaq; eam freto interfluente Stoidis quæſtuoſa Margaritis. Perimulam hoc etiã
loco promontorium Indiæ facit. Aeliano Perimuda Vrbs Indiæ eſt, cuius incolæ Ich- *15. c. 8. de*
thyophagi Margaritas retibus comprehendunt. Vnde cecinit Iohannes Tzetzes: *Animal.*

Ἐν τῇ θαλάσσῃ τῇ Ἰνδῶν, ἐν τῇ νήσῳ Περιμούδῃ
Καὶ τῇ νήσῳ τῇ Ἐλύμφα δὲ καὶ τισιν ἄλλαις νήσοις,
C Ἐν ἀβαθεῖ θαλάσσῃ δὲ, καὶ γε καθαρωτάτῃ
Ὄστρεα (Ὀστρία) λόγος φύεσθαι, ἃ τίκτει τὰς Μαργάρους.
In mari Indorum, in inſula Perimude,
Et verò inſula Elyra, & quibuſdam alijs inſulis,
In non profundo mari autem, atque puriſſimo,
Oſtrea rumor eſt naſci, quæ pariunt Margaritas.

Megaſthenes apud Plinium incolas Taprobanæ (ea inſula eſt maxima Indiæ ſubiacens ad *Taprobane.*
Eurum, ex quo Oceanus Indicus influit teſte Iſidoro) auri Margaritarumq; grandium fer- *Lib. 14. c.*
tiliores, quàm Indos eſſe ſcribit. Plurimas etiam maximaſq; gignere ſcribit Solinus hanc *6. de Orig.*
Inſulam: & Iſidorus totam Margaritis repletam eſſe. Philoſtratus: In Biblo, inquit, parua *Lib. 3. de*
inſula Indiæ capitur in Oſtraco albo lapis Margarita, quæ in Oſtreis locum cordis dicitur *vita Apol.*
obtinere. Tylos inſula ex aduerſo regionis Atenes plurimis Margaritis celeberrima cum
oppido eiuſdem nominis narratur à Plinio Ptolomæus Tyros habet. India maior (inquit *Li. 6. c. 28.*
M. Paulus Venetus) in regna quinque diuiditur. In primo eius regno nomine Var, inue-
niuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam eſt ibi inter continentem & inſulã quan-
D dam ſinus maris fermè vadoſus: quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decẽ *Lib. 3. c. 2.*
paſſuum, in quibuſdam trium & duorum, vbi leguntur Margaritæ. Idem in Zipanga in- *Vniones ru-*
ſula Indiæ Orientalis magnam copiam Vnionum rubrorum & rotundorum eſſe ſcribit, *bri & rotun-*
prægrandiumq; qui tanti valent, quanti albi, & etiam pluris. Et alibi prouinciæ Thebeth, *di.*
inquit, adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quæ regem habet tributariũ magno Chã. *Li. 2. c. 38.*
Eſt ibi lacus, in quo tanta eſt Margaritarum copia, vt pretium earum omnino vileſceret, ſi
pro arbitrio hominum aſportari permitterentur, quare capitis pœna cautum eſt, ne vllus in
hoc lacu piſcari abſq; magni Cham venia auſit. Man lacus & Indiæ, vt citat ex Obſcuro
Zongraphus, & alius Lama dictus, in vtroq; piſcantur Perlas. Alterutrum fortaſſis tetigit
hic M. Paulus Venetus. In Chinæ quoque pluribus regionibus reperiri aiunt: non tamen *In China.*
admodum rotundas. Eſt Ainam inſula in Cantam maritima Chinæ parte, vbi eædem in-
ueniuntur. Maarazia ciuitas paruis & magnis abundat. Regnum autem Cochinchina pau-
cas habet. Vltra Chinam incolunt Chenchij populi, apud quos etiam margaritæ repe-
riuntur.

riuntur. Propè Zeilan inſulam locus eſt in mari eleuatus; hunc aqua decem & duodecim E
cubitos alta ſuperfluit, inque huius fundo abundantiſſimi ſunt, tum maiores, tum etiã minores, lectiſſimæ rotunditatis, & forma pyri. Inter hanc inſulam & Comorini promontorium magna quotannis numeroſaq; captura. Hic à Luſitaniæ rege dux conſtituitur, cum quatuor millibus, aut amplius vrinatorum, qui ex hac piſcatione tantùm victum parant,
Tubarones piſces. ſæpenumero ingenti cum periculo à piſcibus quos Tubarones vocant ſiue Hayos. Generantur etiam in inſula Burneo rotunditate, colore, magnitudineq; commendabiles. Huius regi parent duæ inſulæ Zolo & Tagina: idq; hac de cauſſa. Rex Burnei filiam harum duarum inſularum regis in vxorem duxerat. à qua cùm intellexiſſet patrem eius vniones duos maximos habere, bellum mouit patri. Itaq; noctu facta claſſe cum centum nauibus quas praos ibidem vocant, in Zolum ingreſſus regem duoſq; eius filios captiuos abduxit. & in carcere tam diu detinuit, donec Vniones pro redemptione daret rex Zoli, atq; vtriuſque
Ocean. dec. 1. lib. 8. inſulæ dominatum. In Paria & Curiana Noui orbis regionibus Vniones abundare Petrus Martyr teſtatur. Chriſtophorus Columbus in Paria regione torquatos armillatoſque tam viros quàm fœminas repperit. Cæterùm Petrus Alphonſus Nignus in ſua nanigatione Cumana & Manacapana regionibus poſtergatis, in regionem incidit, quam Cu- F
rianam vocari ab incolis ipſe refert. Vbi in littore pro tintinnabulis, aciculis, ſpintheribus, armillis, vitreis calculorũ ſertis, annuliſq; & alijs eiuſmodi inſtitorum mercibus, cum incolis in horæ momento, Vnionum, quos collo & brachijs appenſos geſtabat, vncias quindecim permutant: Certatim incolæ Vnionum ſerta, noſtrarum mercium cupidiſſimi fere-
Ocean. dec. 3. lib. 1. bant. Tumaccus regulus, inquit Petrus Martyr, in Noui orbis parte Vaſcho Nunes (qui magnam remotiſſimamque regionum illarum partem Caſtellæ regis nomine occupauit) præter aurum, munera attulit ducentos quadraginta egregios Vniones. è minutis autem copiam maiorem adferri iuſſit. Vniones noſtri admirabantur, licet non ritè candidos: quia è Conchis illos minimè eruunt; niſi prius aſſis, quò faciliùs ſeſe ipſæ aperiant, & caro incluſa ſapidiùs coquatur. Tumaccus ergo tanti facere Vniones, noſtros inſpectãs: familiaribus ſuis vt piſcationi ſe accingant, imperat. Dicto parent. Quarto abinde die regrediuntur: libras octunciales Vnionum adferunt duodecim. Et paulò poſt: In eodem ſinu aiunt grandiorem quandam eſſe inſulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus Vniones, Conchylium corda, eruuntur, faba & interdum olea grandiores: & quos Cleopatra optare potuiſſet. hæc ille Narrant & alias inſulas & maria In- G
diæ Occidentalis Nauigatores, in quibus ijdem reperiuntur, vt Cartagenam inſulam, & Cubaguam, quæ in mari del Sur dicto ſita eſt, vbi frequens eſt piſcatio, vnde hodie inſula
Inſula perlarum. Perlarum ei nomen. Gaſparus Morales cum diuturno bello tandem regem huius inſulæ Perlarum ſuperaſſet, coegit hunc ſingulis annis regi Hiſpaniarum perſoluere c[illegible]tum libras Vnionum. Vnde manifeſtum eſt copiam ingentem horum in hac inſula eſſe. Concludamus igitur non modò in mari, ſed etiam in fluuijs, & vbicunq; ſunt Conch[illegible] Margaritas reperiri. Nam quamuis in temperatis regionibus, vt in Gallia & Hiſpania g[illegible]ni ſint qui
De medic. Ind. Hiſtor. trac. 1. c. 11. negent: viſa tamen eſt in Tago flumine Toleti Concha ex ijs quæ ibi naſcuntur, cùm precesſiſſet magna quædam ſiccitas, vt teſtatur Fregoſus, Margaritam ferre.

PISCANDI RATIO.

NE quis igitur miretur tam ingens earum pretium, quod mox ſupputabimus, è tam H
longinquis regionibus aduenientium per tot terras, & maria parum cognita no-
Pericula piſcatorum. bis, neceſſe eſt pericula meminiſſe quibus ſe piſcatores ſubijciunt, maris profũda loca, diroſq; & crudeles piſces, quos Tubarones vocant, Concharumq; auaritiam, ſi modo vera ſunt, quæ de ea optimis authoribus recenſentur. Ait Iſidorus Characenus in deſcriptione Parthiæ apud Athenæum circa ambitum Perſici maris inſulæ cuiuſdam vbi magna Vnionũ copia ex arundine tẽporarias caſas extrui, è quibus in mare deſiliant ad vlnas viginti, Conchas tantùm duplices reportaturi. In magno verſari periculo qui Margaritas
Vt manus mordeant Concha. venantur, cum in hiantem Concham recta manum indiderint. Illa enim compreſſa incluſos digitos abſcindi, quibuſdam eo cruciatu confeſtim morientibus. Hoc ipſum Plinius
Lib. 9. c. 35. quoq; teſtatur: Conchæ ipſam, quum manum (piſcantis) videt, comprimere ſeſe operireq; opes ſuas, gnaram propter illas ſe peti: manumq; ſi præueniat acie ſua abſcindere, nulla iuſtiore pœna, aut alijs munita ſupplicijs. Aelianus etiam tradit in mari rubro Cõchas quaſ-

dam,

A dam, quamcunq; piſcatoris natantis partem labris ſuis (marginibus teſtæ acutis) appræ-
henderint abſcindere. Miror itaq; Rondeletium doctiſſimum alioquin virum, hæc fabu- *Contra Rondeletium.*
loſa putaſse, ac Plinij verbis contradixiſſe, cùm & Hiſpani, qui noſtro ſeculo nouum or-
bem nauigare cœperunt, referant, teſte Cardano, præciſas quandoq; manus à Margariti-
feris Oſtreis: imo & ab hoc edictum pietate plenum à Cæſare ſuo emanaſſe. Quo circa ne-
quis mentem Conchis ineſſe dicat, vt Plinium ſcripſiſſe putauit Rondeletius, cùm Con- *Concharum*
chis omnibus tactus tantùm ſenſus, atque guſtatus parum exquiſitus à natura attributus *ſenſus.*
ſit, aliorum omnium ſenſuum ſint expertes, fatendum eſt oratoriè hæc à Plinio dicta, gna-
ra propter illas ſe peti; verumque eſſe Conchas haſce vnionum feraces teſtam vtramque
comprimere, ſi tangantur; quod etiam in alijs quibuſdam Conchis obſeruatum eſt. A pi-
ſcibus quoque piſcatoribus periculum impẽdet, quos canes marinos appellaſſe viſus eſt *Canes mari-*
Plinius his verbis: Inter ſcopulos maior pars inuenitur, ſed in alto quoque comitantur *ni.*
marinis canibus, nec tamen aures feminarum arcentur. Meminere & nauigationum Indi- *Lib. 9. c. 35.*
carũ ſcriptores piſcium quos Tubarones & Hayos nuncupant Indi, magnam cladem apud *Tubarones*
Commorini caput (vbi Regia piſcatio eſt) quotannis adferre Conchas quærentibus; ma- *& Hayos pi-*
B ris quoq; violentiam multos abſorbere. Hinc quotidiani mulierum ploratus ſuper filio- *ſces.*
rum ac maritorum funere, cùm tamen nec ideo piſcationem omittant, partim ob Luſita-
norum metum, à quibus impelluntur, partim ob pauperiem quam ita ſolantur, inducti lu-
cri cupiditate, quæ nullam periculorum conſiderationem adhibet, etiam ſummo alias in
vitæ diſcrimine. Ob hæc itaq; pericula varij piſcandi modi inuenti ſunt, pro regionum di- *Retibus ca-*
uerſitate. Vt retibus olim capiebantur, audi Arrianum. Megaſthenes, inquit, ſcribit *piuntur.*
Conchas, in quibus Margaritæ gignuntur, retibus capi circa Indiam. Gregatim autem *De rebus*
multas in illo mari veluti apes depaſci, regemque ſuum habere aut reginam, ac ſi contin- *Ind. lib. 8.*
gat regem comprehendi à piſcatoribus, facile reliquum etiam examen circundari reti.
At ſi rex effugerit, reliquas capi non poſſe, earum carnes Indos corrumpi ſinere, oſſe ad
ornatum vti. Quidam tradunt, inquit Plinius, ſicut apibus, ita Concharum examinibus
ſingulas magnitudine & vetuſtate pręcipuas eſſe veluti duces, miræ ad cauẽdum ſolertiæ;
has vrinantium cura peti, illis captis facile cęteras palantes retibus includi. Multo deinde
obrutas ſale in vaſis fictilibus, exeſa (alias eroſa) carne omni nucleos quoſdam corporum,
hoc eſt vniones decidere in ima. Eadem Ælianus his verbis: Indica Margarita hoc mo- *Lib. 15. de*
C do capitur. Vrbs eſt nomine Perimuda, cui eo tempore cùm in Bactris Eucratides regna- *anim. cap. 8.*
ret; Soras ex generis regij ſtirpe natus imperauit. hanc quidem ipſam ichtyophagi inco-
lentes Margaritas retibus in orbem circa litus ampliſſimum extenſis, comprehendunt.
Margaritiferæ Conchæ magnorum Stromborum ſimilitudinem gerentes, gregatim na-
tant, & quemadmodum apum examina reges, ſic eæ habent tum coloris, pulchritudine, tũ
magnitudine præſtantes. Summa autem contentione vrinatores ideo certant ad capien-
dum gregis ducem, quod eo captum cunctum regem rectione orbatum, non loco ſe mouẽ-
tem aſſequuntur. Quam diu quidem rex fugiendo elabi poteſt, ſapienter eas regit & con-
ſeruat. Iam porro captas in paruulis dolijs ſale condiunt: vbi cùm contabuerit caro, & de-
fluxerit, Vnio ſolus relinquitur. Idem alibi: Bona tempeſtate & tranquillo mari Conchæ
Margaritiferæ capiuntur: eas poſteaquam piſcatores comprehenderunt, ab illis Margari-
tas libidinoſorum animorum illecebram eximunt, Si quis a latere Conchæ manum ſubij-
ciat, facilè à ſaxo auelli ſcribit Iſidorus Characenus in deſcriptione Parthiæ. Hæc ferè ve-
teres de capturæ ratione tradunt: recentiores alia. Ormus vrbs, inquit Ludouicus Roma- *Li. 3. de reb.*
nus (tradam enim primum piſcandi modum apud Orientales) in inſula ſita eſt. Procul il- *perſ. c. 2.*
D linc itinere dierum trium leguntur Conchæ, quæ pariunt Margaritas venuſtiores, grandio- *Piſcãdi mo-*
reſq; cæteris baccis. Sunt ibi nonnulli qui piſcatu Concharum victum quæritant. Hi ve- *dus apud O-*
cti cymbis in mare iactum faciunt prægrandis ſaxi dependente fune: idque fit ab gemina *rientales.*
cymbæ parte, vt vtrinq; iactis in profundum lapidibus cõſtabiliri nauis nõ aliter, quàm ſi
in anchoris foret, poſſit. Firmata ſuo pondere cymba, alius cui id munus obtigit, in æquor
iacit funem ſaxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus tergumq; dependen-
te, alligato pedibus lapide, ſe vibrat in pelagus, ſubtuſq; aquas vrinantium more natat:
actuſq; in profundũ ad paſſus quindenos, tantiſper vrinat, donec legerit Conchas, in qui-
bus deliteſcunt Vniones ac Margaritæ, collectas manticæ indit: lapidemque protinus quo
pedes grauabantur abijcit, funiq; innixus in ſuperiora euadit. Quibus partim ſubſcripſit:
partim & alia inſuper addit Iohannes Hugo Linſcotbanus de Ormurianis Margaritis ſic
loquens. Eas vrinatores aquam decem aut viginti vlnarum ſpacio ſubeuntes piſcantur. *Nauig. Ind.*
Oſtreis Margaritæ continentur, quæ maiores habent, ſupernatant aliquantulum; Minores *Orient. c. 84*

Alioſ-

A bus videlicet quanti ſit pretij apud mortales, luxus ex fœtu ſuo comparatus. Itaq; piſcatores quoque id maximè obſeruant, vt primo attractu teſtas coniunctas arctiſſimè detineãt, protinus illis alioquin Vnionem euomituris. Quaterni aut quini humerorum tenus flumen ingreſſi, atque in orbem ſtantes, contum alterutra manu, quo firmiùs conſiſtant, fundo fixum tenent. Inde oculis per aquæ limpiditatem prædas colluſtrantes, peduo digitis (nam manibus id fieri prohibet altitudo) teſtarum torturas placidè comprehendunt, atq; aſtantibus vacua manu excipiendas præbent. Hæc Boethius ex antiquis, vt apparet, mutuatus.

ORTVS. GENERATIO.

IN quot Concharum diuerſis ſpeciebus ab authoribus vniones naſci dicãtur, & in qua parte, item quomodo generentur, age videamus. Res enim hæc cùm ſit difficilis &
B controuerſa ſatis, diligenter à nobis examinanda eſt. Certum eſt in Concha margaritifera propriè dicta ſeu Matre Perlarum optimos atque plurimos naſci. Rondeletius ex Plinio in Concha echinata, quam poſtea depictam atque deſcriptam exhibebimus, Vniones reperiri teſtatur. Hîc obiter annotat Zoographus, Plinium & Androſthenem de eadẽ planè Concha ſentire ipſi videri, non de diuerſis, vt putauit Rondeletius. Sic enim Plinius: Iuba tradit Arabicis (margaritis) Concham eſſe ſimilem Pectini inſecto (id eſt vt ille interpretatur, aliter quàm Rondeletius, nõ ſecto, non cælato. οὐ διηγλυπται γάρ. ἀλλὰ λεῖον τὸ ὄστρακον ἔχει, inquit Androſthenes) hirſutam Echinorum modo. Pro quo Androſthenes dixit, ὅτι δασὺ τὸ ὄστρακον ἔχει. Græcis enim δασὺ hirſutum, non ſpiſſum ſignificat. Addit & aliud ex Androſthenis eodem loco translatum. Vnionem in carne ipſa eſſe grandini ſimilem. Quamobrem dubitat Zoographus an rectè Rondeletius Plinij verba de Cõcha Echinata accipiat. Androſthenis verò verba de Berberi: cùm vel Plinium vel Iubam ex Androſthene ſua mutuatum appareat, (vel contrà:) & cætera quidem rectè translata videntur, ſicut & δασὺ hirſutum: echinorum autem modo, de ſuo adiectum, quaſi hirſuta aliter eſſe nequeant, niſi Echinorom modo rigeant. Nec eſt quod aliquis teſtam ſimul hirſu-
C tam læuem eſſe miretur, cùm læuitas ad ſuperficiem pertineat, hirſuties ad enaſcentem materiam. Sic & Mytulorum quorundam teſta læuis hirſutaq; eſt. Sed cum Berberi Rondeletij hirſuta non ſit, rem in medio diligenter exiſtimandam relinquit. Interim Concham echinatam vocari, quam ſic aptè Rondeletius à re ipſa vocauit, probat. An verò Plinij Concha hirſuta ſit Echinorum modo, dubitat. Naſcuntur Margaritæ, inquit Cardanus, ex Conchylijs rotundis nobiliores, ſed tamen minus rotundæ: aliæ ignobiles rotundæ ex oblongis, quaſi contraria ratione, ſtriatum eſt genus vtrumq; Conchyliorum, & in imo mari moram ducit. Et rurſus: Ignobile Margaritarum genus ex Nacaronibus (ſic enim oſtrea vocant longa: ſeu melius dicam Conchylia quòd ſtriata ſint) naſcitur. Bellonio Nacre de Perle Vulgo Gallicè appellatur Margaritifera Cochlea. Sed Nacaro Cardani alius videtur, cùm Oſtreum longum eſſe dicat, in quo reperiantur Vniones. Bellonij Nacra rotundior eſt, nec ferax Vnionum, Rondeletio affirmante: quare potius fuerit Berberi, quæ Cõcha eſt oblonga, & à Rõdeletio ſimiliter Nacre de Perles vocatur Gallicè pro Matre Perlarum. Conchæ quæ torno faſtigiatas in capite teſtas habent maculiſq; aſperſas, apud Scotos magno numero in limpidiſſimis puriſſimiſq; amnibus, ac nullo vnquam limo turbidis,
D qua profundiſſimi ſunt, reperiuntur, Margaritas concipere, vt Boethius tradit. Vniones, inquit Plinius in noſtro mari reperiri ſolebant, crebrius circa Boſphorum Thracium, ruffi ac parui, in Conchis quas Myas appellant. Minutos Vniones ex Mytulorum Conchis ſe extraxiſſe ſcribit Syluius. Dalechampius ad ea verba Plinij: Ruffi & parui, in Cõchis quas Myas appellant; hoc adiecit ſcholiolum: Tales hodie reperiuntur in gelidiſſimis quibuſdam Auernorum riuis & torrentibus. In riuis etiã & fluuijs Muſculos Mytuloſuè aliquãdo Margaritas ferre audiuit Zoographus circa Horenbach Germaniæ oppidum. Chares Mytilinæus naſci quoque ſcribit in Concha ſimili Oſtreo, quæ ſit ἁδρὰ καὶ προμήκης: id eſt plena, vel craſſa & oblonga: carnem continens magnam albam & valde odoratam, videtur autem Berberi dictũ alijs intelligere. In Acarnia quæ vocatur Pinna gignit Vniones teſte Plinio. Theophraſtus apud Athenæum naſci in Oſtreo Pinnæ ſimili, ſed minore Margaritam tradit. In Pinnis quibuſdam Indicis quæ in mari Orotignæ & inſularum quæ in eo ſunt, Chira videlicet, Chara & Procoſi, inueniũtur, quarum deſcriptionem in capite de Pin-

In quibus Conchis generentur.

Li. 9. c. 35

Concha echinata cur dicta.

Nobiliores & ignobiliores vnde Nacara.

Cochlea margaritifera.

Myes.

Li. 9. c. 35.

Ex concha ſimili oſtreo.

Pinna.

Li. 9. c. 35.

Lib. 3.

dePinnis tradimus, naſcuntur Vniones nō admodum boni laudatiq; coloris. Ruffi enim A
ſunt, aut ex rubro nigricantes, & interdum nigri ferè. Inueniuntur & albi, ſed non proban-
tur. Hos tamen non negligūt Indi, vbi Pinnas has aperuerint. Præſtantioribus enim Mar-
garitis miſcent, vt ſic pondus & copiam augeant; veluti ſi quis tritico hordeum aut auenā
miſceat. Sed mercatores exercitati has fraudes facilè nouere: quo circa minoris emunt. In
ſua tamen ſpecie rotunditate ſua cum cæteris certant. Quod mirum multis videtur, cùm
Pinnæ ſint oblongæ, & in alijs pinnis oblongi ſæpius inueniantur, vt in rotundis Conchis
Cochlea Margariti-fera. ſeu Oſtreis plerunque rotundi. Plinius Cochlearum Margaritiferarum multa genera eſſe
ſcribit, cuiuſmodi ſunt, Pentadactyli, Melicembates, Echinophoræ & permultæ aliæ. Nar-
rant & Cochleas Margaritas ferentes, & Muricis genus Orientale, margine ſeu labro in
latum ſe protendente, roſeo intus colore: Vidit Zoographus genus Conchæ Margaritife-
ræ argento enclnſum, ſpeciem vſumq; poculi præbere: pede nimirum addito ex argento,
Nautili de-ſcriptio. & labris eodem intectis. Concha tota forma ferè nauiculam præ ſe fert, & interſtitia quæ-
dam tabulatorum inſtar intrinſecus habet, in ſummo operculum membranæ inſtar obten-
di audiuit: quæ ſanè deſcriptio Conchæ Nautæ ſeu Nautili noſtri alterius optimè cōgruit.
Aelianus in India Margaritiferas Conchas magnis ſtrombis ſimiles facit: Ex quibus liqui- B
dò falli conſtat Rondeletium, qui aſſerit Vniones in biualbibus tantùm Conchis gigni.
Quocirca cum Plinio concludamus: non vnico in Conchæ genere naſci. ſed reſtarorum,
quæ Vniones habent, alia eſſe Strombode, alia biualuia: quamuis in his frequenter inue-
Qua Concha parte. niantur; in illis autem perquam rarò. In Oſtrei carne eos gigni Androſthenes eſt author:
Cardanus in teſta: Plinius: Non ſemper, inquit, in media carne reperiuntur, ſed alijs atque
lib. 9. c. 35. alijs locis. Vidimuſque iam in extremis etiam marginibus veluti Concha exeuntes, & in
quibuſdam quaternos quinoſque. Et: Craſſeſcunt etiam in ſenecta, Conchiſque adhære-
ſcunt, nec ijs auelli queunt, niſi lima. Quibus vna tantùm eſt facies, & ab ea rotunditas,
auerſis planicies, ob id tympana nominantur. Tympania hic quatuor ſyllabis legit. Græcè
mauult in prima inflexione generis maſculini τυμπανίας, & κροταλίαν μαργαρίτην dicere
Multi in vna Concha. Zoographus. Cæterùm quatuor aut quinque in vnica repertos Concha, non eſt mirum. In
India enim cùm Conchas aperiunt, præter aliquot mediocris magnitudinis vniones inue-
niunt etiam multos veluti minuta grana, aut arenulas. Narrat Americus Veſputius ſe in
quibuſdam Oſtreis Indicis centum & triginta, in quibuſdam verò pauciores reperiſſe.
Generandi modus. Porro, quod ad eorum originem attinet, varia eſt ſuper ea authorum ſentētia. Plinius ſen- C
tiens alios eſſe Concharum partus, alios verò abortus, è rore naſci ex quorundam ſenten-
lib. 9. c. 35. tiam refert. Verba eius adſcribam: Has (Conchas) vbi genitalis anni ſtimulauerit hora,
Ex rore. pandentes ſe ſe quadam oſcitatione, impleri roſcido conceptu tradunt, grauidas poſtea
eniti, partumque Concharum eſſe Margaritas pro qualitate roris accepti: ſi purus influxe-
rit, candorem conſpici; ſi verò turbidus, & fœtum ſordeſcere, eundem pallere, & cœlo mi-
nante conceptum; ex eo quippe conſtare, cœlique eis (Manuſc. cæli quietis) maiorem ſo-
cietatem eſſe, quàm maris: inde nubilū trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum.
Si tempeſtiuè ſatientur, grandeſcere, & partus. Si fulguret, comprimi Conchas ac pro ieiu-
nij modo minui. Si verò & tonuerit, pauidas, ac repentè compreſſas, quæ vocant phyſema-
Lib. 3. ta, efficere, ſpeciem modò inani inflatam ſine corpore; hos eſſe Concharum abortus. Ha-
Quando plures generentur. ctenus Plinius, qui cum ijs, quæ ab Iſidoro Characeno apud Athenæum dicuntur, non
conſentit. Sic enim ſcribit; Aiunt cùm ſæpe tonat, & imber largior effunditur, tum magis
Pinnas concipere, Vnioneſq; plurimos generari, & inſignis magnitudinis. Hyeme in pro-
fundos maris gurgites pinnas demergi ſolitas; æſtate verò adnatantes hiare noctu, diuque
compreſſas; quotquot ſcopulis ſaxorumvè cauis ſeſe affixerint, radices agere, & ibidem D
commorantes Vniones parere. His hæc continuo idem ſubiungit; Eaſdem cibum capere,
ac fœtificare ſui parte, quæ carni adhæret; huius etiam Conchæ ori adnaſci, quem Pinno-
phylacem vocant paruo Cancro ſimilem, brachijs in forfices bifidis, qui hoſpiti cibum cu-
ret; carnem ab ore veluti radicem quandam pertingere ad Concham vſque mediā, iuxta
quā Vnio genitus in ſolida Conchæ parte augeſcit, & alitur quamdiu adnexus fuerit; cùm
verò abſciſſuram gemmam caro ſubnaſcens molliter præſectam à Concha ſeparauerit, am-
plecti quidem & retinere ſeiunctam, verùm nihil alere præterea, ſed læuiorem, nitidiorem,
Non naſci ex rore. puriorem efficere. Ex quibus patet Margaritam partum Concharum eſſe, non autem con-
cipi ex rore, vt Plinius tradit, & eum imitatus Solinus. Conchæ, inquit, ſunt, in quibus
Cap. 56. hoc genus lapidum requiritur, quæ certo anni tempore luxuriante concepta, ſitiunt rorem
velut maritum, cuius deſiderio hiant. Et cùm lunares maximè liquuntur aſpergines, oſci-
tatione quadam hauriunt humorem concupitum. Sic concipiunt, grauidæq; fiunt, & de

ſaginæ

Digitized by Google

A ſaginæ qualitate reddunt habitus Vnionum. Nam ſi purum fuerit, quod acceperint, candicant orbiculi lapillorum, ſi turbidum, aut pallore langueſcunt, aut ruffo innubilantur. Ita magis de cælo, quam de mari partus habent. Denique quoties excipiunt matutini aeris ſemen, fit clarius Margaritum: quoties veſpere, fit obſcurius. Quantoq; magis hauſerit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repente micauerit coruſcatio, intempeſtiuo metu comprimuntur: clauſæq; ſubita formidine vitia contrahunt abortiua. Aut enim perparuuli fiunt ſcrupuli, aut inanes. Conchis ipſis ineſt ſenſus, partus ſuos maculari timent, cumq; flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuſcentur lapides ſolis calore, ſubſidunt; & ſe profundis ingurgitant, vt ab æſtu vindicentur. Huic tamen prouidentiæ, (videtur quippiam deeſſe) ætatis opitulatur. Nam candor ſenecta diſperit: & grandeſcentibus Conchis grandeſcunt Margaritæ. Hucuſq; Solinus, ex quo hæc Marcellinus: Teſtæ rore grauidæ Margaritas edunt minutas, binas, aut ternas: vel Vniones ſic appellatas, quòd eius terræ (eiuſmodi) Conchulæ ſingulas aliquoties pariunt, ſed maiores, idq; inditium eſt ætherea potius deriuatione, quam ſaginis pelagi hos oriri fœtus, & veſci: quod guttæ matutini roris iiſdem inſulæ, claros efficiunt lapillos, & teretes: veſpertini verò fluxuoſos contrà & rutilus, & maculoſos interdum. Minima autem vel magna, pro qualitate hauſtum figurantur
B caſibus variatis. Concuſſæ verò ſæpiſſimè metu fulgurum inaneſcunt, aut debilia pariunt, aut certè vitijs defluunt abortiuis. Hæc ille. Sed quæ de fulgure cum Solino ait, non conueniunt cum ijs, quæ Aelianus, & Iohannes Tzetzes ſcribunt. Ille enim ait Margaritam maris fœturam eſſe, & ex quorundam opinione ad partum deduci, cùm in apertas Cõchas fulgura offulſerint: hic autem eorum opinionem recitat, qui ex fulgure naſci putant, conglobarique ſtatim cùm fulgur in Conchas eiuſmodi hiantes fulſerit: verſus eius hi ſunt de Margaritarum generatione:

Ex fulgure.
Chil. 11. 375.

Δίττυς δὲ λόγους λέγουσι τῆς μαργαροφορίας
Οὓς μὲν γὰρ τούτων λέγουσιν ἐξ ἀστραπῶν γεννᾶσθαι,
Οὓς δὲ μοι πάλιν λέγουσιν εἶναι χειροποιήτους.
Καὶ πρῶτον μοι κατάκουε τοὺς ἀστραπῆς μαργάρους,
Φασὶ τινὲς τὰ Ὄστρεα ταῦτα τὰ τῶν μαργάρων
Τὰς πτύχας διαπτύξαντα, μένειν κεχηνημένα.
Τῆς ἀστραπῆς ἐμπεσούσης δὲ μέσον πτυχῶν ἐκείνων,
C Ἔστι γὰρ τόπος ἄβυθος τῆς θαλάσσης ἐκεῖνος
Εὐθὺς σφαιρωθέντες καθ' αὑτὰ τὰ Ὄστρεα, μαργάρους. Id eſt.
Duplicem autem rationem tradunt Margaritarum generationis,
Aliquas enim harum dicunt ex fulgure naſci,
Aliquas autem rurſus mihi dicunt manu fabricatas,
Et primum mihi audi fulguris Margaritas,
Aiunt quidam Oſtrea hæc Margaritarum
Plicas cùm explicauerint, manere aperta.
Fulgure enim irradiante medium plicarum illarum,
(Eſſe enim dixi non profundum mare illud)
Statim rotundare per ſe Oſtrea Margaritas.

Verùm vtraque hæc opinio, ſic facilè conuellitur. Quomodo ad Oſtreas peruenire roſcidus aer poteſt, ſi altiùs in mari immerſæ ſint, quàm decẽ, & duodecim orgyas, ad quas vix ipſi ſolares radij penetrare poſſunt, ſanè proditum eſt Conchas eas, quæ in profundo maris degunt producere Margaritas maiores, quæ in maris ſuperficie minores, cùm contra
D euenire deberet, ſi huic opinioni credamus. Plinius præcipuũ candorem cuſtodire pelago altiùs merſas, quàm vt penetrent radij tradit. In quẽ locum hæc Maſſarius. Videtur, inquit Plinius, ex verbis, quæ paulò ſupra retulit, ſibi ipſi contradicere: nam ſi Conchæ hæ Margaritiferæ altiùs, & in profundo maris ſtabulentur, vt hic libro triceſimotertio teſtatur, vbi ait: Vt iam minùs temerarium videatur è profundo maris petere Margaritas, tanto nocentiores fecimus terras: quo pacto tanto aquæ interuallo pandentes ſeſe quadam oſcitatione impleri roſcido conceptu, & pro qualitate roris accepti Vniones candidi, & ſordidi atque pallentes fieri poterunt? Propterea cùm in fundo maris Conchas degere ſecundum naturam ſit, cenſeo Margaritas neq; concipi, neq; eiuſmodi qualitates roſcido humore ſuſcipere: ſed ex carne ſua generari, qualitateſq; eiuſmodi eius per ætatẽ accidere. Hęc ille: cui Cardanus aſtipulatur. Fabuloſum, inquit, eas ex cæli rore cõcipere. Itẽ Rondeletius ſuperiora Plinij verba cũ recitaſſet de generatione Margaritarũ, & Concharũ earundem falſam eſſe

Refutatio de rore, & fulgure.

Lib. 9. c. 35.

Ex carne generari.

opinionem, quam tradidit Plinius, confirmat:nimirum Margaritas eſſe Concharum par- E
tus, & ex roſcido ſucco generari. Etenim,inquit, teſta ſilicea intecta omnia ſponte,& non ab alijs procreantur: neque aliud quicquam procreant. Neque idem partus à diuerſis editur, quemadmodum Vniones à diuerſis ſpecie Conchis, ſiue Oſtreis. Adde quod omnia, quæ procreant, ſtatis quæque temporibus fœtus ſuos concipiunt, & emittunt in lucem, cùm in varijs Oſtreis aliquando Vniones reperiantur; aliquando nulli: modò hoc tempore, modò illo. Aegyptij hodiè externis mercatoribus in Aegyptum proficiſcentibus, narrant de piſce columbo, quem orbem vocauimus, eadem ferè quæ Plinius de Conchis Margaritiferis, eum ſcilicet ore hiante rorem excipere, ex quo deinde Vniones efficiat. Sed fabuloſa ſunt iſta, neque enim vnquam in einſmodi piſce inuenti ſunt Vniones, neq; ros hauſtus non poſſet non in Ventriculo immutari, & concoqui, vel vnà cum excrementis alijs excerni. Hactenus ille. Nauigatores iſti Indici alias rationes adiungunt, quò minus credant lapillos hoſce ex rore naſci, in Concha vna plures reperiuntur, non planè einſdem magnitudinis: coloris, formæque: quod fieri debuiſſet, ſi ex rore generarentur. Et cum tradant ex puro rore candidos naſci, ac nitidos, ex turbido verò palleſcentes, nec tanto ſplendore nitoreque præditos, quam nobis dabunt rationem opinionis huius aſſer- F
tores nigrarum Margaritarum, aut aliorum colorum? Nam Gonzaluus Ouiedus tradit ſe Margaritas habuiſſe colore nigras, vt eſt carbo: fuluas, ſplendentes, vt aurum, ſine ſplédore, ſeu obſcuras, coagmentatas denſaſq;, ad cæruleum vergentes colorem; item ad viridem, & alijs coloribus præditas. Quidam ex recentioribus, vt antiquos cum iunioribus concilient, originis diuerſitatem diſſimili earum geneſi acceptam referunt, non autem autorum ignauiæ, aut oſcitantiæ. Nec enim video, inquit Franciſcanus Rueus, cur cuiquam mirum videri debeat, ſi pro diuerſa cœli conſtitutione illarum generatio varıet. Quid namque prohibet aliter naſci eas, quæ ab Erythræo mari, quæve à Taprobanæ, & Toidis, vel etiam ab Arabiæ petuntur littoribus? ſecus autem quæ à Paria viciniſq; Auſtrinis, vel etiam Occiduis ſeptentrionalibuſque Oceanis ab edoctis vrinarijs ſolertiſſima petuntur arte. Proinde Plinium rerum naturalium peritiſſimum nullius inſcitiæ, aut negligentiæ inſimulandum cenſeo, quòd de Margaritarum natalitijs aliter ſcripſerit, quam Auſtrinarum, Occiduarumque nuper inuentarum regionum luſtratores, quorum monimenta prætereo, ne prolixior ſim. Sat namque nobis in præſentiarum fuerit apud omnes conuenire, Conchas pro ſua ætate, ac magnitudine maiores, pro roris verò (appetente G
genitali tempore) concepti puritate, vel obſcuritate generoſiores, vel ignobiliores eniti. Qua ratione vberiorem has cum cœliaca natura, quàm cum æquorea cõlenſum, & cognationem obtinuiſſe manifeſtum puto. Hæc ille, cuius conciliatio nullius planè apud me eſt momenti. Nam quamuis in quibuſdam rebus regionum, & locorum diuerſitas diuerſos generandi modos proferat: tamen rationes prædictæ non patiuntur Margaritas è rore naſci: quemadmodum neque à fulgure, quod reprobauit Iohannes Tzetzes, aſſerens, putare ſe in mari generari lapillos quoſdam, qui cùm in Concham ceciderint huius teſtæ leuitate nitoreve acquirere ſplendorem, ſicque fieri Vniones: verſus eius clarioris doctrinæ gratia adferam:

Nõ eſſe partus Oſtreorũ.

Piſcis colũbus.

Alia refutatio non naſci ex rore.

Hiſt. Ind. lib. 19. c. 8.

Conciliatio opinionum. L. 2. de gemmis ca. 14.

Fulgure non naſci.

Chil. 11. 375.

Tzetzis opinio.

Εγὼ τὸ φυσίκωμα τῆς ἀϛραπῆς ὐ ϛέγω
Ε῎γγιϛα μύθων δὲ δοκῶ τὸ ἐξ ἰχῶρος πάλιν.
Λέγω δὲ ἐκεῖ τὴν θάλασσαν εἶναι καθαρωτάτην,
Καὶ τὰς ἐκεῖσε λίαγγας ποιεῖν ἀργυροχρόους.
Καὶ λέπη τῶν Οϛρέων δὲ τούτων τῶν μαργαρίδων,
Τυγχάνειν ἀργυρόχροα, καὶ χροιᾶς τῆς μαργάρου H
Ὅσαι δὲ λίαγγες ἐντὸς πέσωσι τῶν Οϛρέων,
Γίνονται διαυγέϛεροι τῷ λειότητι Οϛράκων.
Καὶ ϛίλψιν δὲ λαμβάνουσι, καὶ μάργαροι καλοῦνται. Ideſt.
Ego autem illud naturale fulguris non tollero,
Fenitimum fabulis autem arbitror illud ex ſanie (rore) rurſus.
Dico autem illic mare eſſe puriſſimum,
Et illic lapillos facere argentei coloris.
Et putamina verò Concharum, harum Margaritarum.
Quicunque autem lapilli intra ceciderint Conchas,
Fiunt ſplendidiores leuore Concharum
Et ſplendorem accipiunt atque Vniones vocantur.

Sed

Refutatio opinionis Tzeizæ.

A Sed hæc opinio, quamuis magis prædictis probabilis videatur, necdum recipienda videtur. Nam in Concharum carne interdum inuentos Vniones cùm legimus, rotunditate inſigni, & ſplendore. Igitur penetrare carnem quamuis mollem non poſſunt. Præterea teſtis Concharum plurimos adnatos fuiſſe cernimus: vnde Cardanus non admodum ineptè è teſtis Margaritas originem trahere ſuſpicatur his verbis: Generari Margaritas in teſta, non in carne, ſubſtantiæ primùm ſimilitudo oſtendit. Viſa eſt etiam Margarita teſtæ ſuæ iuncta: & ob id teſtæ earum intus inæquales ſunt. Margaritæ ipſæ forma diuerſa, pleræq; tamen ad rotunditatem vergunt: & quo maiores fuerint, referunt eo limbo eſſe propinquiores: & alibi: Vidi ego nuper fruſtum matricis, in quo plures Vniones intus concreti erant, non ſecus, ac lapidum coagmentis (quæ rochas, id eſt, conos, à figura vocant) gemmæ. Nam profundiores aliæ, aliæ altiores, rotundæ, planæ, informes, veluti in cinere caſtaneæ, ità in matrice ſepultæ erant. Veriſimile igitur eſt, poſtquam ab initio tam facilè auelluntur, expreſſum liquorem è teſta veluti guttas in rotundam formam cogi. Inde facta additione ex eodem lento humore per cortices augeri, atq; concreſcere, demum forſan electas alia Oſtrea producere: veluti piſcium oua piſces. Et vtcunq; ſit, prægrauatas magnitudine teſtas illas

Cardani opinio è teſtis ortis.

B ſpontè eijcere. Non ſunt tamen Margaritæ duritia lapidea; neque ſcio quicquam quod in animali durius oriatur Vmbilicis marinis. Hactenus Cardanus. Androſtheni Rondeletius aſſentitur: is autem apud Athenæum, ait τὸν λίθον ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ Ὀσρίου γεννᾶσθαι, ὥσπερ ἐν τοῖς σύεσι τὴν χάλαζαν, id eſt, in carne Oſtreis gigni Vnionem, quemadmodum in ſuum carne grandinem. Idem Iuba tradit referente Plinio, Arabicis Concham eſſe ſimilem pectini inſecto, hirſutam Echinorum modo, ipſum Vnionem carnis grandini ſimilem. Hanc nos ſententiam tuemur, & Indorum auctoritate confirmabimus, præſertim qui Cubaguam inſulam incolunt. Hi enim Vniones in Conchis eo naſci modo tradũt, quo oua in Gallinis. Nam in gallinis grandiora propeque matura foramini propinqua ſunt, vt excludantur citius ijs, qui minora ſunt minuſq; matura, & in vteri interioribus recundita. Ita quoque Oſtrea hæc Margaritas ferunt magnas propè teſtarum ora, paruas interius magis, vt mirum non ſcripſerit Plinius, partum Oſtreorum Vnionem eſſe. Quidam non ineptè lapidum in diuerſis animalibus naſcentium generationi comparant horum originem. Inter quos eſt Rondeletius, & Alexander Benedictus, qui ſic ſcripſit: Vidimus lapides ex veſica eiectos magnitudine oui gallinacei: quos paulatim viſcoſa materia obducta, veluti

Androſthenis opinio.
Lib. 3.
Li. 9. c. 35.

Generari vt oua.

Comparatio.
Lib. 32. de cur. mor. ca. 34.

C in cruſtas varij interdum coloris, igneus calor indurauit: atq; ita increſcere ſenſim traduntur. Margaritæ etiam in Conchis eo modo fieri traduntur, gemmarijs varios veluti in cœpis cortices torno detegentibus. Et Rondeletius: Eadem ratione, inquit, arbitror Vnionem in Conchis concreſcere, qua grandinem in porcis, calculum in renibus, vel veſica. Quo anno hæc ſcriberemus, mortuus eſt quidam, cui in altero rene erat lapillus 101 particulis conſtans, quot in rene venularum erant ramuli, quarum particularum lapilli, extremũ veluti caput marmoris rotundi, & candidi fruſtulũ referebat, vel Margaritæ maiuſculæ figuram, & ſplendorem, id ex pituita vitrea concretum fuiſſe exiſtimo. Quare nec mirũ ſi in Oſtreis, & Conchis ſeneſcentibus Vniones reperiãtur. Talia Rondeletius. Mollis eſt vnio in aqua & vbi ex ea eximitur, indureſcit veluti corallum, vt referunt nauigationum Indicarum ſcriptores. Idq; eſt, quod his verbis dixit Plinius: In aqua mollis Vnio protinus dureſcit. In mari del Sur dicto ſcribit Gonzaluus Ouiedus inueniri Vniones centum pyri forma, antequam vnus rotunda. Incolæ Cubaguæ inſulæ, quæ in Occidentali India ſita eſt, aſſerunt Oſtrea Margaritas ferentia certis temporibus producere certum humorem rubrum, & ſanguineum in tanta copia, vt tingant, & inturbent aquam eodem colore. Nemo tamen rectè

Grando, vt in porcis cõcreſcat.

Molles in mari Margaritæ.

D exiſtimabit hunc humorem eſſe materiam, ex qua fiant Margaritæ, quia in nullo alio loco, vbi Margaritæ abundant, hoc obſeruatum legi. Certum autem eſt ſuccum aliquem clarum tenacemq; eſſe. Illud quoq; refert ad harum γένεσιν, quòd Androſthenes in deſcriptione Parthiæ tradit apud Athenæum. Pinnarum, quæ in alto degunt clariſſimos eſſe Vniones, puriores, grandiores: contrà illarum, quæ per æquoris ſumma fluitant, & ſurſum euehuntur minores; coloriſq; nubili, quia ſolis radijs percutiuntur. Quæ etiam Plinius de vnionibus in Conchis Margaritiferis naſcentibus confirmat his verbis: Miror ipſo tantùm eos cœlo gaudere, ſole rubeſcere, candoremq; perdere, vt corpus humanum. Quare præcipuum cuſtodiunt pelagiæ altiùs merſæ, quàm vt penetrent radij. Non etiam illud, inquit Aelianus, me fugit, auulſis his lapidibus (vnionibus è Conchis) quaſi redemptionis pretio perſoluto, Conchas liberas dimitti, iterumq; Vniones renaſci. Quod ſi priuſquam lapis eximitur, huius altrix beſtia moriatur, vnà cum carne putreſcere, & perire dicitur.

Materia vnionum.
Lib. 3.
Lib. 9. cap. 35.

E

NATVRA.

Aceto diſſoluuntur. Lib. 8. c. 3.

EX hiſtorijs, quas infrà recitabimus, cùm de luxu agemus, liquet Margaritas aceto diſsolui. Vnde Pauſanias: Τὰ μάργαρα ἀπολύεσθαι ὑπὸ τῦ ὄξυς dixit. Vitruuius. Aceti vis diſſipat, & diſſoluit ouum, plumbum, æs, item Margaritam. Et obſcurus quidam: Margaritæ velut teſta oui aceto molleſcunt, & reſoluuntur. Diſtillantur etiam, & colliquātur, quæ lapidea ſunt, inquit Cardanus, ſed molliora, vt Margaritæ, coralli, Smaragdi.

Vt diſſoluantur.

Vt ergo Margaritas diſſolnas (nam hoc propono, quia expertum eſt) ipſas integras lana, ſuccumq́ue limonum bis, aut ter cola, inde merge, & ſoli expone: in quinque aut ſex diebus colliquantur, vt mellis, quod ad ſubſtantiam attinet, ſimilitudinem referant. Ego ſi hoc olim nouiſsem, diues paucis diebus euaſiſſem. Hoc enim intellecto, quod nuper ſciui, atq; alio ſecrèto, quod experientia didici, poteram ſex millia coronatorum in quadraginta, vel paulò pluribus diebus ſuperlucrari. Exiſtimo, ſed non ſum expertus, aceto diſtillato eas etiam poſse liquari. Paucis adiectis etiam aurum his diſſolui poſſe affirmant. Huc vſque Cardanus. Zoographus dum hæc ſcriberet Vniones aliquot perexiguos filo æneo inſertos F aceto ſatis aſpero ad dies decem macerauit. Vnde emolliti quidem ſunt, & friabiles facti, præſertim ſuperficie: pars inferior durior quidem remanſit, ſed & ipſa digitis atteri poterat, in fundo vaſis arenoſa aſperitas videbatur, ſicut in matulis calculoſorum.

Non liquantur.

Emolliuntur igitur aceto, & reſoluuntur Vniones, non liquantur, aut contabeſcunt.

Liquari, quæ dicantur.

Nam quæ propriè liquari dicuntur, ſiue per ſe vi caloris, ea tota in liquorem abeunt: ſedimentum enim, vt dixi, arenoſum in fundo relinquunt, vel totæ potiùs in arenam reſolutæ ſubſident, ſi tempore longiore nimirum relinquantur. Acetum diſtillatum vim priſtinam, ſicut ſaporem odorẽq; ſeruat: vt proculdubio eadem omnia, quæ non diſtillatum, præſtet: ſed purius ſubtiliuſq; eſt. Zoographus ante multos annos in cineribus diſtillatum, ter repetita diſtillatione acetum, ſeruat. Non vehemẽtius tamen inde, quàm acetum aliquod acre antè diſtillationem, factum ipſi videtur. Quocirca Cleopatræ Margaritam tam citò diſſolui potuiſſe valde miramur. Acerrimum ſanè illud acetum fuiſſe oportet, quale in noſtris regionibus, non reperitur. Conchas quaſdam (rugatas Rondeletij, vel ſimiles) artifices alibi, vt Venetijs, ſuperficie externa, quæ fuſca, & aſpera eſt, præmollita nimirum aliquo liquore, lixinio acri fortè, ita expoliunt, vt pulcherrimè niteant. Cochleæ calata teſta, inquit Rondeletius, in aceto G macerata, ſuperiore veluti cute, vel cruſta ſpoliatur, redditurq; Cochleæ Margaritiferæ modo ſplendens, nitida, & Vnionis modo colorata. Et Syluius ait: Diſſoluuntur aceto forti præſertim diſtillato, vel ſucco limonum (pro eo inquit Zoographus, nobis ſuccum berberis accipere licebit) Margarita, teſtæ ouorum, lapides renum, veſicæ, corallum vtrumq; : ea pòſt ſiccata promptè friantur. Sed aliud eſt diſſolui, aliud friabile reddi.

DENOMINATA.

Margaritarius.

MARGARITARIVS eſt negotiator, mangoq; Margaritarum, apud Firmicum. Calepinus μαργαριτέμπορον exponit Græcè. Poteſt etiã dici Græcè μαργαριτεύς, vt πορφυρεύς. Margaritifer qui fert Margaritas. Plinius: Concharum genera inter quę & Margaritiferę Cochleę. Apud Lexicographos inuenio ἀμάργαρος Margaritis carens; ſed ſine authore.

Lib. 32. cap. 11.

HIEROGLYPHICA. H

Symbolica.

Inſomnium.

Μάργαριται δηλῦσιν δακρύων ῥόον, id eſt, Margaritæ denunciant lachrymarum fluxum. Senarius eſt Onirocritûs apud Suidam. Viſos in ſomnis Vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderunt Artemidorus, & alij. Inde Pierius Valerianus in Hieroglyphicis Vniones, vel Concham eorum pro lachrymarum ſymbolo accepit: fortè quòd lachrymarum guttæ, Vniones magnitudine, perſpicuitate, & orbe ſuo referant. Cumq; eiuſmodi ſomnium aliquando ipſi contigiſſet, reſq; poſtmodum ſubſecuta eſſet, hoc verſu meminit:

Lib. 41. Lachrymarum ſymbolum.

Viſus eram niueos manibus tractare lapillos,
Vnio in his lætis gemma inimica viris.

Vniones,

A Vniones,teſte eodem,qui nihil præter nitorem,& liquorem oſtendunt,ſignificant venuſta- *Venuſtas.*
tem.Idcirco Veneri in ornatu inter cæteras gemmas Vniones præcipuè deberi putant: viri-
lior enim paulò ex reliquis gemmis ornatus, Vnionum plane fœmineus eſt.Cæſarem Ve-
neri genetrici ex Vnionibus Britanicis thoracem conſacraſſe Plinius refert. In Euangelio *Lib. 9.c.35.*
Margarita ſignificat præmium, quod rectè facientibus offertur, vt idem tradit.Sed rectiùs *Præmiũ re-*
verbum Dei mihi expoſuiſſe videtur Clemens Alexandrinus his verbis: Maximi autem *ctè facienti-*
pretij Margarita mundum muliebrem per ſummam laſciuiam mirandum in modum in- *bus.*
uaſit:ea autem naſcitur in quodam Oſtreo pinnis non abſimili: magnitudo autem eius eſt, *Pædag. li. 2.*
quantus permagnus piſcis oculus:nec pudet miſeras totum ſuum ſtudiũ in hoc Oſtreo po- *c.12.*
nere, cùm eis liceat ſancta ornari gemma, nempè verbo Dei quod vtrq; ſcriptura appella- *Verbũ Dei.*
uit Margaritam,qui eſt pellucidus, & purus Ieſus,qui eſt in carne cõtemplator oculus, qui
eſt ratio, qui perſpicuus,per quẽ caro eſt pretioſa,quæ aqua regeneratur.Illud .n. Oſtreum
in aqua natum carnem contegit: ex ea autem Margarita concipitur. Saluator noſter apud *Cap.7.*
Matthæum: Ne deris quod ſanctum eſt canibus, neq; proieceritis Margaritas veſtras ante
porcos: ne quando hi conculcent eas pedibus ſuis, & illi verſi in vos lacerent vos. Et rur- *Matth.c.13.*
B ſus: Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas: qui cùm
inueniſſet vnam precioſam Margaritam,abiens vendidit omnia quæ poſſidebat, & merca-
tus eſt illam. Ἐν πολλοῖς γὰρ, inquit Clemens Alexandrinus, τοῖς μαργαρίταις τοῖς μι- *Strom.1.*
κροῖς ὁ εἷς, ἐν δὲ πολλῇ τῇ τῶν ἰχθύων ἄγρᾳ ὁ καλλίχθυς ἐκλάμπει. Ideſt, inter multas par-
uas Margaritas,vna reſplendet præ cæteris,& in fœcunda piſcium venatione Callychthus.

MORALIA.

SANCTISSIMA Virgo, & mater Dei noſtri perquàm appoſitè Margaritæ aſſimila- *S. Virgo*
tur. Etenim vt Margarita inter cæteras gemmas candore,claritate,perſpicuitate. ro- *Margarita*
tunditate, vnitateque vnde vnio vocatur, præcipua habetur, & cor roborat; ſynco- *ſimilis.*
pen,& animi defectum curat:ita etiam hæc ſanctiſsima Virgo immacolata verè candida eſt
propter puritatem,& virginitatem, clara propter honeſtatem,perſpicua,ac reſplẽdens pro-
pter veritatem: eius enim intima videri poterant: rotunda propter obedientiæ bonorumq;
C operum celebritatem: vnica, & præcæteris præcipua, propter ſingularem ac eximiam ſan-
ctitatem. Animum addit timidis peccatoribus. & tremorem, triſtitiamq; ne damnati mo-
riantur, pellit.Rectè itaq; ſapuit,qui inuenta tam pretioſa Margarita,omnia bona ſua ven- *Cant.6.*
didit. Ideoq; dicitur Virgo ſingularis vna columba.

LEGES.

VLPIANVS Digeſtorum nono ad legem Aquiliam, ita inquit: Si maritus vxori
Margaritas extricatas dediſſet in vſu, eaſq; inſcio viro perforaſſet, vt pertuſis in *Digeſ. de fur.*
linea (filo) vteretur, tenetur lege Aquilia. Sed apertiùs alibi:Si linea Margarita- *lib.47.*
rum ſurrepta ſit,dicẽdus eſt numerus.Cælius Rhodiginus,Extricatos,inquit Vniones iuris- *Extricati*
conſultis dici opinantur, perpolitos, & ab genitiuis maculis depuratos Adriabus Turne- *Vniones,*
bus libenter aſſentitur Accurſio,vt extricatæ ſint Margaritæ,quæ lineis intricatæ non ſunt, *quid.*
ſed extra lineam,& tricam per ſe ſeparatæ ſint:extricatas enim Iuriſconſultus,opponere vi- *Aduerſ. lib.*
D detur ijs, quæ in linea habeantur. Robertus Cõſtantinus extricatas interpretatur,non per- *27.c.31.*
tuſas, nec in linea, ἀπολελυμένας. Scribitur in lege Seia. Seia Vnionem cùm hyacinthis le-
gauit: poſtea Vnionem ſoluit, nec vllum mortis tempore inter ornamenta ſua Vnionem *ff. de aur. &*
reliquit: quæſitum eſt, an hæres æſtimationem rei, quæ in hæreditate non eſt, præſta- *arg.*
re debeat.

EPI-

 E

E P I G R A M M A T A.

Lib. 8. Epigram.

GELLIA Vniones tam perditè diligebat, vt negaret ſe amplius victuram, ſi eos ammitteret: Martialis igitur optat hocce epigrammate manus furaces Annæi Sereni: vt Vnionibus ſubreptis, Gellia occidat:

Non per myſtica ſacra Dindymenes,
Nec per Niliaca bouem iuuenca,
Nullos deniq; per deos, deaſq;
Iurat Gellia: ſed per Vniones.
Hos amplectitur, hos deoſculatur:
Hos fratres vocat, & vocat ſorores:
Hos natis amat acrius duobus.
His ſi quo careat miſella caſu,
Victuram negat eſſe ſe nec horam. F
Eheu quàm bene nunc, Papyriane,
Annai faceret manus Sereni.

Hoc alio Epigrammate à Lino Pædagogo liberto Poſthumillæ, qui tantæ erat apud Patronam gratiæ, vt ei committeretur gemmæ concubini totum penus, Poeta idem gemino poſcit, & cùm videatur velle pueros, petit Vniones:

Crinita Line Pædagoge turba,
Rerum quem dominum vocat ſuarum;
Et credit cui Poſthumilla diues
Gemmas, aurea, vina, concubinas:
Sic ſe perpetua fide probatum,
Nulli non tua præferat patrona:
Succurras miſero precor furori,
Et ſerues aliquando negligenter
Illos qui malè cor meum perurunt:
Quos & noctibus, & diebus opto G
In noſtro cupidus ſinu videre,
Formoſos, niueos, pares, gemellos,
Grandes non pueros, ſed Vniones.

Poetæ acumen.

Acumen poetæ ex eo eſt, quòd ad exitum vſq; Epigrammatis habet lectorem ſuſpenſum, quaſi petiturus ſit concubinos, cùm tandem petat Vniones.

E P I T H E T A.

MARGARITA Indica, fulgens, apud Rauiſium textorem. His & alia ex locis, & notis electionis, & præſtantiorum addere licet. Iulius Cæſar Scaliger.

Aut Vniones lucidos, graues, grandes;
Quos dira collo ſert hyena rugoſo.

H

P R O V E R B I A.

SI *tanti vitrum, quanti Margaritum.* D. Hieronymus in epiſtola quadã ad Demetriadem virginem: ſolent miſeri parentes, & nõ plenæ fidei Chriſtiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: ſi tanti, vt dicitur, vitrũ, quanti Margaritum. Vtitur eodem prouerbio idem Hieronymus cõpluſculis alibi locis: vſurpatur & à Tertulliano in libello ad Martyres. Hoc edicto sũma rerũ inæqualitas ſignificabatur. Si tanto ſtudio curas, vt viuat corpus, quàm eſt dãda opera, quò viuat animus. Si nihil nõ facis quo placeas homini principi, quãto magis enitendũ, vt placeas prĩcipi Deo? Si tãtis ſudoribus parãtur opes perituræ, vel vſu, vel furto, cur nõ magis incũbimus, vt cæleſtes opes adcumulemus? In his & huiuſmodi locus erit prouerbio.

Creta

A *Creta notare* prouerbialis locutio eſt, pro eo quod eſt approbare: & carbone notare, quod *Creta notare*
eſt damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod eſſet colore cādido, ad boni na- *& carbone*
turam pertinere: quod atro, mali. Ad hanc formam pertinet etiā illud *Vnione ſignare*, quod *quid. Vnio-*
ſæpius apud autores eſt, pro eo quod eſt inter felicia proſperaq; numerare: ductum à vete- *ne ſignare.*
ri ſuperſtitione, quæ vnumquemq; anni diē miſſis totidem in vrnam, aut vt apud Scythas,
in pharethram, calculis ſignabat: quem arbitrabantur proſperum abijſſe, candido calculo,
aut creta: quem egregiè felicem, Vnione: contrà quem inauſpicatum, nigro lapillo nota-
bant. Hæc omnia author adagiorum.

E L E C T I O.

PRÆFERVNTVR, inquit Franciſcus Rueus, candidiſſimæ, lucidiſſimæ, rotundiſſi- *Li. 2. de gem*
mæ, læuiſſimæ, & minimi ponderis: maximè autem ſi natura perforatæ ſint, Mar- *c. 13.*
garitæ. Verùm ridiculum eſt aliquas à natura perforatas inueniri. Neſcio cur etiam
B præferat leuiſſimas, cùm Plinius magis ponderoſas laudare viſus ſit his verbis: Dos omnis *Lib. 9. c. 35.*
in cādore, magnitudine, orbe, leuore, pondere haud prōptis, ideſt, vt exponit Dalechāpius,
haud inuentu facilibus, eximijs illis præſtantiæ notis omnibus in vnico vnione rebus, qui-
bus ſanè verbis omnes laudes Margaritarum complexus quàm breuiſſime eſt. Eodē loco: *Indici nota.*
In candore ipſo, inquit, magna differentia, clarior in rubro mari repertus. Indicus ſpecula-
rium lapidum ſquamas aſſimilat, alias magnitudine præcellēs. Summa laus coloris eſt ex- *Exalumina-*
aluminatos vocari, & procerioribus ſua gratia eſt, Elenchos appellant faſtigata longitudi- *ti.*
ne, alabaſtrorum figura in pleniorem orbem deſinentes. Hoc loco exaluminatos interpre-
tātur quaqua verſum ſine fuſco nitentes, & pellucidos, & ad aluminis colorē accedentes, *Li. 5. c. 123*
quod optimum cēſetur, cùm candidiſſimum eſt teſte Dioſcoride. Color igitur non omni-
bus idem, qui & penes regiones admodum differt, vt etiam magnitudo. Nā circa Boſpho- *Colore va-*
rum Thracicum ruffi ſunt, & parui. In Acarnia coloris marmorei. In Britannia decolores. *riant.*
In amni apud Volgeſum montem in Lotheringia nō admodū ſplendidi, Vnde fit vt penes *Lib. 15. de*
regiones locaq; in quibus naſcuntur, eorū laudes his verbis proſecutus ſit Aelianus: Opti- *animal. c. 8.*
mus Indicus, & in mari rubro procreatus exiſtimatur. Idem in Occiduo Oceano, vbi exiſtit
C Britannia, naſcitur: ſed is magis fului coloris eſt, minuſq; ſplendidus. Iuba in Boſporo
etiam freto naſci ſcribit, qui & Britannicis inferiores ſint, & cum Indicis, & Erythræis nul-
lo modo comparandi. Hodie quoq; optimi cenſentur Vniones Orientales, atq; inter hos, *Orientales.*
ij qui inter Ormutium, & Baſſoram in ſinu Perſico inueniuntur. Qui inter inſulam Seylan,
& Cômorini caput habentur, cedunt his pretio, & à peritioribus facilè cognoſcuntur; item
qui circa Inſulas Borneo, & Aynon inueniuntur, vilioris etiam pretij ſunt. Itaq; Ormuta-
næ cæteris præſtantiores iudicantur Orientalibus. His etiam cedunt ſplendore, & claritate
qui ex Occidentali India portantur. Nā Orientales lumine ſincero illuſtres ſunt. Occiden- *Ex Occiden-*
talibus triſtis quædam & nebuloſa ſinceritas ineſt. Ideo illis pretium maius. Habet tamen *tali India:*
etiam Occidentalis ora quoſdam qui non cedunt Oriētalibus, ſed admodum paucos. Pon-
deroſi quoq; commendatiores. Pondus ad hoc æui, inquit Plinius, ſemunciæ, pauci ſingu- *A pondere.*
lis ſcrupulis exceſſere. Ex Indicis nunc ponderoſiſſimi pendere viſi ſunt centum ſexaginta
grana hordei, ſiliquas triginta & viginti ſeptem ſiliquas. Maximos duos poſſedit Cleopa-
tra Aegypti regina per manus Orientis regum ſibi traditos. Rex Bornei oui anſerini ma- *Cleopatræ*
gnitudine. Margaritę magnitudine paruę nucis auellanę, quam leptocáryon vocant Græ- *vniones.*
D ci, & egregiè rotundæ nominantur apud Heliodorum. Ad hæc multùm confert maturitas. *Aethyop. 2.*
Aiunt enim quo maturiores ſint, eo albiores, & magis ſplendidas eſſe, translucidas, mi-
nuſq; referre colorem Conchæ, qui aliquando arcum ferè cæleſtem refert variantibus pro *A maturita-*
diuerſo ad lucem poſitu coloribus, rutilo, cæruleo, ſubuiridi. Itaque Americus Veſputius, *te.*
ſic de Vnionum maturitate ad regem ſuum ſcribit: Nouerit maieſtas veſtra, quod niſi per-
maturi ſint, & à Conchylijs, in quibus gignūtur, per ſe ſe excidāt, omnino perfecti nō ſunt
quin imò in breui, vt ſæpius expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Cum verò
maturi fuerint, in Oſtrea ipſa inter carnes, præter id quod carnibus ipſis hæreant, ſe ſepa-
rant: huiuſmodi optimi ſunt. Hæc ille. Addit etiam inter probitatis notas Iohannes Frego-
ſus, ſi facilè in aceto liquefiant. Refert etiam ex qua Concha exemptæ ſint. Nam quę in In-
dia Occidentali in Pinnarū quodam genere naſcuntur, turbido ſunt colore, obſcuro, ruffo,
& quamuis candidæ quædam in his inueniantur, tamen non cōmendantur. Inter Conchas
optimæ habentur læues, & albæ, quales pro Conchis Margaritiferis exhibuimus.

pR

E

PRETIVM.

Li.9.c.35. *Li.37.c.4.* *Lib.8.*

PLINIVS cùm de luxuria, quæ ex mari petitur, dixiſſet: Principium ergo, inquit, columenq; omnium rerum pretij Margaritæ tenent. Alibi proximum adamanti apud ſuos Romanos Indicis Arabicíſq; Margaritis ſtatuit. Et alio rurſus in loco: Lincũ, inquit, quod ignibus non abſumitur, in deſertis Indiæ cùm inuentũ eſt, æquat pretia excellẽtium Margaritarum. Androſthenes ſcripſit in Aſia (nam locus erit pretij æquus æſtimator) Perſidæ, & alijs Oriẽtis regionibus tãti vniones pretij fuiſſe, vt pari auro rependerentur. Megaſthenes, teſte Arriano, tradit apud Indos ter tanto auri puriſſimi (nã hoc Indi quoq; fodiunt) pondere æſtimari, ἵναι τρισάσιον πρὸς χρυσίον τὸ ἄπεφθο. Arabiæ (audi Plinium) fælicius mare quàm cõtinens eſt: ex illo namq; Margaritas mittit, minimaq; cõputatione millies centena millia ſeſtertium annis omnibus India, & Seres peninſula illa imperio noſtro adimunt. Tãto nobis diliciæ, & fœminę conſtãt. Quota enim portio ex illis ad Deos quęſo F iam vel ad inferos pertinet? Alexander Seuerus teſte Aelio Lampridio gemmas ſibi oblatas vendidit. Et cùm quidam legatus Vniones duos vxori eius per ipſum obtuliſſet magni ponderis, & inuſitatæ menſuræ, vendi eos iuſſit: qui cùm pretium non inuenirent, ne exemplum malum à regina naſceretur, ſi eo vteretur quod emi non poſſet, in auribus Veneris eos dicauit. Cæſar, vt ſcribit Suetonius, ante alias dilexit Marci Bruti matrem Seruiliam, cui primo ſuo conſulatu ſexagies ſeſtertium Margaritam mercatus eſt. Quod hic dicitur de Margarita ſexagies ſeſtertium coempta, fidem facit dicto Pliniano de Margarita Cleopatræ centies ſeſtertium æſtimata, ideſt, aureis ducentis quinquaginta millibus. Budæus, cùm inquireret, an id verum eſſe potuerit, ſic rationem ducebat, Dotem omnem Margaritarum, vt Plinius inquit, & gemmarij noſtri confirmant, in candore, in magnitudine, & orbiculari forma, in lęuore, & pondere eſſe ſcimus. Candorem noſtri nitorem Indicum intelligunt. Quare in Vnionum indicatione omnia hæc obſeruant. Cùm hęc proderem, percunctatus ſum à gemmario quodam primi nominis mihi familiari, quem vidiſſet vnquam pretioſiſſimum Vnionem, quantum pendere meminiſſet. Cùm de hoc verba faceremus, & ille trecenarios ſe vidiſſe reſpondiſſet, idq; vt memorabili in præcipua bonitate commemoraret, inter ſermonem aduenit gemmarius alter, qui dixit pridie ſe vnũ tenuiſſe quadraginta ceratia pendentem. Hoc enim verbo in gemmis appendendis vtuntur, quod infra à nobis exponetur. Is igitur cum rei pernoſcendæ cupidũ me videret, ait ſe poſtridie mihi eum, oſtenſurum in manibus incluſoris, aut vaſcularij, qui illigandum cum monili conduxerat. Ea die ad conſtitutam horam non affuit. tertio die cùm veniſſem ad eum, comperi ab incluſore redditum, cæterùm eum eſſe in dactylotheca principali, tribus aureorum millibus emptum, auellanæ magnitudine, orbiculatum, eximiæ pulchritudinis, põdere, vt dixi, quadragenarium. Ab alio gemmario audiui vnam ſe Margaritam tenuiſſe, exquiſita bonitate, pondere tricenariam, quatuor millibus aureorum emptam a duce Borboniana Ludouici regis vndecimi filia. Et paulò pòſt: Sed Plinius de Vnionibus loquens, Pondus, inquit, ad hoc æui ſemunciæ pauci ſingulis ſcrupulis exceſsere. Hoc pondo ſex & octoginta ceratia, & beſſem ceratij æquat, cùm in vncia centum & ſexaginta ſint ceratia, & viginti in drachma. Non mirum igitur eſt, ſi Vnio omnis æui maximus, & omni dote probitatis præſtantiſſimus, tanti ea ætate æſtimatus eſt, qua mundus auro, & argento exuperabat. Et rurſus paulò infra, cùm ea Plinij verba adduxiſſet, quæ nos iam citauimus, hæc ſubdit. Ergò cùm eo H tempore Vnionum inter gemmas prima, aut certè ſecunda eſſet indicatura, tuncq; rerum pretia ad ſummum licitationis peruenißent, & ille Cleopatræ Vnio pondere altero tanto præſtaret, quem pretioſiſſimum memoriæ noſtræ Vnionem gemmarum inſtitores meminerunt, atque eo amplius ſcrupulo: non abhorrere à fide puto tanti æſtimatum eſſe: ſimul quòd omnibus numeris commendationis abſolutus erat, ſimul quòd ad culmen probationis, & primatũ peruenerat, & ita inclaruerat fama, vt natura ſpecimen ſui feciſſe in duabus Margaritis æſtimaretur, vt ex Plinio apparet. Huius pretij ratio ſic arbitror iniri poteſt. Quum ex illo gemmario quærerem, quãti ex formula æſtimaretur plurimo Margarita, quę pondere quaternaria, & qualitate prima eſſet: triginta, inquit, aureis eiuſmodi emptã vidimus. Quid octonariam, inquam, eiuſdem notæ quanti æſtimares? ait minimum ducentis. Cùm vlterius rogitando per acceſſiones pergerem, ita reſpondit, vt intelligerem acceſſionem pretij deinceps ex pondere, non ex numero, ſed proportione fieri, vt quomodo dupli-

Vniones vẽditi ab Imperatore.

Vniones donati.

Li.2.de aſſe.

G

Margarita inſignis ponderis.

Pondus.

Cleopatræ gemmæ pretij ratio.

A cando ponere ſupradicto octonaria Margarita paulò minus ſeptuplex quaternatiæ æſti-
matione facta eſſet: ſic in duodenaria, & vicenaria,& vlterioribus maiore deinceps maio-
req; rurſum verſus incremento pretium augeſceret. Qua ratione ſi pretiū Plinianæ ſtatua-
mus,in immenſum quoddam pretium abibit taxatio. Maius fortaſſe miraculū ſit Cæſarem
centum quinquaginta millibus Vnionem vnum emiſſe, vt adulteræ donaret. Hactenus Bu-
dæus. Porro Vnionem Cleopatræ ad monetam ſuam Luſitanicam computans Fregoſus,
ait valuiſſe ducenta quinquaginta millia ducatorum. Iohannes Hugo Linſchottanus
Vnionem perfectum ex omni parte, quà ſplendoris, quà luminis ſine puteolis, ſphęrica for-
ma, aut in pyri ſpeciem probè tornata, qui lati vnius ducatum vnum ferè valere à gemma-
rijs eſt edoctus. Atq; hinc, inquit, cōputatio deducetur, vt in adamante, carbunculo, & ſma-
ragdo, ablata ſemper pretij parte, pro vitiorum, aut puteolorum, aliarumq; improbitatum
nota Conſtituta ergo ritè æſtimatione pondus ipſum reputa, ac tum procedes in pretio, eo-
dem planè modo, quo in rubinis, & adamante fieri aſſolet. Etenim Margaritarum lineas,
ita æſtimabis, ſi maiores, ac elegātiores plures ſint, non improbabis; nam ob multitudinem
pares eſſe non poſſunt, ac bonitate maiorum facilè minorum prauitas vincitur; ſin è contra
B apparcant, tum, quod aiunt, ex inanibus paleis trituram frumenti feceris. Mirantur itine-
rum Indicorum ſcriptores, non maioris apud nos Europæos Margaritas eſſe pretij, quàm
ſunt, cùm magni ſint apud Ormuranos, vnde per diuerſas terras ad nos adferuntur. Cæte-
rùm Ormutij; cribris ex bractea factis Margaritæ venditur, rotundis ea ſunt foraminibus,
in quæ diſtincta viciſſitudine quadam ſubeunt foraminum: etenim alia grandiora ſunt,
alia minora, octo ferè in ſpecies diuiſa, ex quibus baccæ, quæ cadunt, diuerſa item pretia
naneiſcuntur. Minutæ illæ, ſiue Margaritarum quiſquiliæ Alioffar dictæ ad vnciæ pondus
venduntur, & à Pharmacopolis, Venetijs allatæ emuntur, parui in India pretij. Pharmaco-
polæ noſtri, inquit, Zoographus, Vnionum minimorum viliſſimorumq; vnciam emere ſe
aiunt denarijs argenteis octonis. Elegantiorum verò quibus ad virginum, & matronarum
ornamenta quædam, veſtium dico, & tænearum, aut mitrarum, aurifabri vtuntur, vncia de-
narijs ferè quadraginta octo venit. Hæc ille. Vniones exigui autem in Aethyopia tanti
fiunt quanti aurum.

Nauig. in Ind. Orient. cap. 91.

Pretia ex cribrorū foraminibus. Alioffar.

C

VT POLIANTVR.

VETVSTATE, & continua geſtatione pondus coloremq; mutari, & pretium vile-
ſcere notum eſt: idq; Plinius non ignorauit. Alexander Polyhiſtor, & Sudines
ſeneſcere eos putant, coloremq; mutare, atterriq; niſi ſedulo habeantur Pondus
nullis remedijs reſtitui poteſt, ſed nitor. Indi in oriza non nihil contuſa cum ſale fricant
aliquamdiu, vnde prepetuus decor ille, & eximia claritas. Auerroes Arabs magni nominis
philoſophus, & medicus ſcribit, ſi dentur comedendæ colūbis, clariores, & puriores reddi:
ſed occidendas eſſe ſtatim vbi deglutierint; diutius .n. in ventriculis detentas, pondere, &
pretio imminui, pluſq; damni, quàm lucri accipere. In Bohemiæ fluuio, qui pagū Huſſinetz
alluit inuentas Margaritas in Conchis quibuſdam immaturas accolæ aliquando anatibus
deuorandas præbent, & vbi aluo reddiderint, ſplendidiores colligunt. Cùm eximi debent,
cauent ne aëre tangantur, & illico ore excipiunt. Saliua enim ablutæ conſtantiùs ſplendo-
rem ſeruant. Fit inſuper interdum, vt maculam quandam in ſuperficie habeat vnio, aut pi-
lum, aut aliud quippiam, quod ſplendorem pretiumq; diminuat. Ideo gemmarij tunicam
D primam Vnionis auferunt, habet enim plures tunicas, ſiue cortices, vt cepæ, veluti dictum
eſt. Sed gemmarius, qui hoc opus aggreditur certus eſſe debet tunicas interiores maculis,
aut pilis carere, quod facilè cognoſcet, ſi Vnionem digiti ſummis, ſolis ſplendori lucido
cælo opponat, nam ita omnia vitia facilè videbit, veluti ſunt rimæ: quandoque enim rupti
Vniones ſuot parte interna, cùm foris ſummæ ſint probitatis, quamuis ad naturalem pri-
mumque nitorem, nunquam redigi poſſint. Quod & Aelianus docuit his verbis: ſuaptè na-
tura rotundus, & læuis eſt, probèq; circumſcriptus: ſi quem ex eis velis affabrè aliter quàm
natus eſt ex polire, is artificium prodit: non enim cedit, ſed aſper fit, & ſe fraudibus atq;
inſidijs ad ſpeciem indicat attentari.

Cur viteſcant.

Li. 9. c. 35.

Pondus non reſtituitur.

Vt nitor reſtituatur.

Vt pilus auferatur.

Vnionis cortices.

Naturalis nitor non reſtituitur.

VT ADVLTERENTVR.

Chil. 11. 375.

Vniones manu facti formatique.

IOHANNES Tzetzes Vniones factitios τυπωτοὺς, id eſt, formatos vocat, atque χειροποιήτους, id eſt, manu factas, his verſibus:

> Τοὺς τυπωτοὺς δὲ μάνθανε νῦν καὶ χειροποιήτους
> Τὸ σιδηροῦν τυπάριον εἰς σφαίρωσιν μαργάρων
> Κρατῶν, καὶ ὀβελίσκον δὲ, ὅστις θηρᾷ μαργάρους,
> Εἰσέρχεται, καὶ τίθησιν ἔγγιστα τοῦ Ὀστρίου
> Τὸ σιδηροῦν τυπάριον, τῷ δ' ὀβελίσκῳ νύττει
> Τὸ Ὄστρεον, ἐκρέει δὲ τις ὡς ἰχὼρ ἐκ τούτου.
> Ὅπερ χυθὲν καὶ τυπωθὲν, μαργάρου πῆξιν φέρει. id eſt.
> *Formatas autem diſce nunc, atque manu factas.*
> *Ferrum quodpiam formatorium in rotunditatem Margaritarum*
> *Tenens, atque vero quicunq; venatur Margaritas,* F
> *Ingreditur, atque ponit propè Oſtreum,*
> *Ferrum impreſſorium, vero autem pungit*
> *Oſtreum, effluit autem quippiam veluti ſanies ex hoc,*
> *Quod fuſum, atque formatum Margaritæ coagulum fert.*

Et paulò pòſt:

> Καὶ τεχνικῶς ἐπίσταμαι μαργάρους ἐκ μαργάρων,
> Μικροὺς μαργάρους θραύοντες, καὶ λύοντες ἐν γὰρ τέχνῃ
> Ἄλλους σφαιροῦσι μείζονας.
> *Et artificioſas ſcio Margaritas ex Margaritis,*
> *Paruas Margaritas, frangentes, atque reſoluentes arte,*
> *Alias rotundant maiores.*

Lib. 3. de vita Apoll. Mutuatus autem hæc videtur Tzetzes ex Philoſtrato; non ſatis plenè tamen. Quare ipſa Philoſtrati verba, Zenobio Acciolo interprete, ad Græcum exemplar à Zographo emendata ponemus: Dignum quoque, inquit, exiſtimaui, quæ de altero Margaritarum genere (arte facto ſcilicet: nam naturales calculos in Conchis quibuſdã albæ teſtæ, circa Byblum G paruam Indiæ inſulam reperiri, qui in Oſtreis illis locum cordis obtineant, paulò ante dixerat) traduntur, non prætermittere: quandoquidem nec ipſi Apollonio res viſa eſt leuis, ſed auditu iucunda, & mirabilium omnium mirabiliſſima. Nam qua parte inſula pelagus reſpicit, immenſa eſt maris altitudo. Fert autem Oſtreum in teſta alba (ἐν ἐλύτρῳ λευκῷ) quadam pinguedine referta. Lapidem autem nullum producit. Inde maris tranquillitatem obſeruant, & aquæ ſuperficiem etiam ipſi olei effuſione læuigant. Tum ad Oſtrea capienda ingreditur aliquis, ita inſtructus paratuſq;, ſicut qui ſpongias colligunt. Eſt autem ei ferreus later (πλινθὶς σιδηρᾶ, non πλίνθος, vt interpres legiſſe videtur. Eſt autem πλινθὶς,

πλινθὶς quid.

vt quidam dicunt ſcapellum quo ſementarij vtuntur ad æquandam, & poliendam laterum ſcabritiem: vel, vt alij interpretantur ξοΐς, id eſt, pugio maior, & quadratus inſtar trabis. Alij aſſerculum eſſe putant, vel tabulam, qua mulieres lanam vellentes vtuntur, Gybertus Longolius,) & alabaſtrum vnguenti: atque ita propè Oſtrea conſidens Indus vnguento, quaſi eſca ad fallendũ vtitur: namque illo perfuſa Oſtrea ſeſe aperientia inebriantur. Tunc ferreo ſtylo perforata quaſi ſaniem quandam emittunt. Hanc venator ferreo latere excipit: qui in varias multiplicesque formas concauatus eſt; ea verò poſtmodum ſa- H nies lapideſcit: atque in modum naturalis Margaritæ albus ille ſanguis obdureſcit. Et hæc eſt, quæ ex rubro mari colligitur Margarita. Huic autem venationis generi etiam Arabes intendunt, ex oppoſito maris habitantes, hæc Philoſtratus. Cæterùm, quòd Tzetzes ſcribat

Lib. 7. de var.

Ex Concharum teſtis.

ex Margaritis confractis fingi Vniones, non mirum videtur, cùm Cardanus ſcribat è Concharum teſtis fieri his verbis: Non leuis eſt lucri ſeplaſia, cùm ex Concha Margaritarum pulcherrimi fingantur Vniones. Adeo autem rectè fraus hæc ſuccedit, quòd nec à gemmarijs dignoſcuntur: color, ſplendor, ſubſtantia, pondus reſpondent. Sunt qui etiam ex duobus fruſtis ob Conchæ tenuitatem Vniones conficiunt. Dum hæc ſcriberem lis agebatur de Margarita ſexaginta octo aureis empta à gemmario, quæ ex Concha facta erat: pretium æſtimationis aurei ducenti. Sperabant imponere Germanis, aut Gallis: quod ingenio, &

Lib. 10. de var. rer.

arte minus valeant, Idem alibi: Nuper, inquit, inuentum eſt, quòd vidi, vt Margaritæ fiant adeo veris ſimiles ſplendore, vt ſi forma, quæ ſolùm dimidium orbem implet, non obſtaret

aſperitas

A aſperitas quædam omnino pro veris atq; optimis eis aſſimilarentur. Quoniam ſolum iuxta littus maris effici illas poſſe affirmabat (qui hanc artem callebat) ſolùmq; vere: & hemicycli, vt dixi, forma: coniectura aſſequor ex lapidibus Aſtacorum, aut Pagurorum, vel eius generis illas confici. Coquebat autem eas cùm aqua. Liquorem circumponens illum à quo tam ſplendidæ euaderent. Certè ſi rotundæ pro dimidijs fieri poſſent, etiam ipſos gemmarios fallerent: quando & nunc egregia opera inſerantur. Quod verò optimum eſt, tardè ſeneſcunt, multis annis ſplendorem ſeruantes. Leues ſunt & etiam pondere ipſo parum à natiuis differunt. Cùm verò peteret centum coronatos, vt doceret, non tanti hoc exiſtimaui, vt doceret fallere. Sed conſtat originem hoc adulterinum à ralcho ducere. Conchas paluſtres aliqui in acri lixiuio coquunt, donec nigri earum cortices ſeparari poſſint: reliquum album contundunt, & rore inter Pentecoſten, & Auguſtum collecto diſtillatoq; excipiunt, ſubigunt, & globulos minutos formant, pertunduntque acicula, & filo inſertos ad ſolem indurant. Margaritæ oculi labracis à Kiranide nominantur: vnde arbitror eſſe qui ex humore cryſtallino oculorum piſcium quorundam, vt potè albo, ſolido, rotũdo, & magnitudine mediocres Margaritas referente, eas mentiantur. Fieri enim poſſe putant, vt præparatione aliqua tanslucidus is humor reddatur, ſicuti in viuo erant piſce. Nam & Antonius Mizaldus Margaritas, ſic fingere docet: Accipe, inquit, candidos lapillos ex capitibus, & oculis piſcium: quos munda, ſicca, puluera, & agitatis, deſpumatiſque ouorum alluminibus excipe, miſce, ac tamdiu moue, donec fiat veluti mala, & ſpiſſamentum: ex quo Vnionum corpuſcula, dum recẽs, & tractabilis eſt materia effinge, & ſeta ſuilla, vt fiat, foramen, transfige, tum demum reſiccata coque in lacte vaccino, & ſecreto loco procul à ſole, & puluere iterum ſicca, donec perfectam duritiem induerint. Videbis, quòd placuiſſe queat. Maſſarius ſcribit ſuo tempore Murianenſes vitrearios Vniones adulteraſſe; primum Vniones vitreos vacuos, ſed trãslucidos feciſſe, deinde materia impleſſe, qua ſplẽdidi, & Vnionum coloris redderentur in tantùm, vt vix à veris Vnionibus diſcerni poſſent. Quapropter fuiſſe decem virorum decreto vetitos. Sunt & foſſiles quædam, & ſubterraneæ Margaritæ cryſtalli fætura teſte Aeliano. Aiunt in Cambaia eſſe qui gemmas, & Vniones faciũt, quos veros putares; ſed quomodo, nondum ſcitur. Poſſet etiam quiſpiam rudioris ſemina lithoſpermi vendere pro Vnionibus, qui hæc Plinij conſideret: Inter omnes, inquit, herbas lithoſpermo nihil admirabilius. Aliqui ægonychon vocant, alij Dioſpyron, alij Heracleon.
C Herba quincuncialis (quinque caulibus manuſc.) folijs duplo maioribus, quàm rutæ, ramulis ſurculoſis, craſſitudine iunci: gerit iuxta folia ſingulas veluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine ciceris, duritia verò lapidea. Ipſi qua pediculis adhæreant, cauernulas habet & intus ſemen. Naſcitur, & in Italia; ſed laudatiſſimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aſpexi. Tantus eſt decor velut aurificum arte alterius inter folia candicantibus Margaritis: tam exquiſita difficultas lapidis ex herba naſcentis.

Ex oculis cãcrorum. *Ex Concharũ paluſtriũ teſtis.* *Oculi labraces.* *Ex oculis piſcium.* *Memor. cent. 1.* *Ex vitro.* *Margarita foſſiles.* *Li 27. c. 11.* *Lithoſpermi forma.*

B

VSVS IN MEDICINA.

MEDICORVM qui medicamentis ſuis Margaritas miſcere cupiunt, Intereſt ſcire, qualeſnam accipere debeant Sunt enim perforatæ, & non perforatæ. Perforatas natura præferri cæteris, quòd per foramen excrementis ſint purgati, non
D bene putat Syluius, vnaq; cum eo alij doctiſſimi viri. Nam omnes perforantur arte, idque magna ex parte in Babylonia, quò ex Ormutio alijſq; Indiæ vicinis regionibus deferuntur. Syluaticus, quę ad remedia requirũtur, nõ perforatas intelligi ſcribit. Eſſe & obſcuras quaſdam ſubcitrinas non perforatas, quæ perforatis æquipollent. Idcirco eligendas eſſe claras, & albas; obſcuras, & quaſi albidas, hoc eſt pallidas non eſſe miſcendas medicamentis. Maturæ, inquit Albertus, ſplendent & translucidæ ſunt ad ornatũ eligẽdæ; minus maturas aliqui in medicina præferũt. In iunioribus Conchis repertæ meliores ſunt: hodie in Bohemia immaturæ medicis ſunt vſui; maturæ autẽ, & ſplendentes annulis includuntur. Zographus tradit pharmacopolas cõpoſitionibus quibuſdã medicis addere Margaritas minutas, phrygonibus inutiles, & fœminarum deſiderijs ineptas. Sed Serapio Margaritæ, inquit, eligendæ ſunt maiuſculæ, claræ, læues, non anguloſæ. Frigidæ, & ſiccæ ſunt in ſecundo gradu cum pauca ſubtilitate ſecundum Raſin: quod verius videtur, quàm quòd Iſaac Eben Amrã ſcribit, in omnibus qualitatibus primis eas temperatas eſſe. Deſiccant humiditates. Diſſoluuntur,

Perforatas malè præferri. *Vbi perforẽtur.* *Immaturæ quibus ex vſu.* *Quæ eligendæ.*

Digitized by Google

tur, & linitur baras, (baras, vel albaras Arabicè, eſt leuce Græcorum, ideſt, vitiligo profun- E
Margaritarum vis, & temperies. dior, Manardo) cum eis ſtatim eam abolent. Quod ſi quis ſodam (ideſt capitis dolorem) patiatur, propter dilatationem neruorum opticorum, & fiat caput purgium cum iſta aqua, ſtatim ſanatur. Oculorum humiditates deſiccant: roborant enim neruos per quos humiditas ad oculos defluit: eorumque obſcuritatem albedinem (nubeculas) & ſordes emendant. Quidam ad hæc vitia tenuiſſimo earum puluere vtuntur, quẽ oculis inſpergunt. (Ego hũc puluerem alicui aquæ immiſcerem, (& collyriũ facimnt, vires, ſpiritus, cor & omnes corporis partes principes recreant; quod humiditates earum redundantes abſumant. Antidotis viſcerum admiſceri, ait Serapio, ac vim eorum augere: ſanguinem enim tenuiorem redde-
Ad cordis affectus. re. Corroborare: quamobrem conuenire in eius debilitate, tremore alijſque ſymptomatibus, quæ melancholicis affectibus ſuperuenire ſolent, vt ſunt timores, & cardialgiæ: ſanguinem enim craſſum, & fæculentum clarificare, Margaritæ, inquit Auicenna, ſimiles ſunt carabe (electro) natura, & luciditate; ſed efficaciores ad roborandum, quàm carabe: & ineſt eis proprietas valde magna, & libro de virtutibus cordis, cor confirmare ait: quibus alij addunt putredini, circa hoc viſcus nobiliſſimum exiſtenti reſiſtere: & quia frigidi, & ſicci
ſunt, ſebricitantium remedijs adhiberi. Vnde non mirum eſt à vulgaribus peſtiferiſq; mor- F
bis defendere. Diarrhœis, licenterijs, ac ſanguinis fluxui nimio, vt menſtruorum quoque
Succedaneũ. non parum conferre. In locum earum, inquit rurſus Serapio, ſuccedere poteſt tantundem, & dimidium ponderis, è Conchis earum magnis, & ſplendidis: vt pro drachma Margaritarum Cõchæ partis, ſcilicet interioris, quæ ſola ſplendet, ſeſquidrachma. Ea Græcis antiquis pauci earum meminere. Ingrediuntur Vniones in compoſitione antidoti aurei Alexandrini deſcripti ab Actuario. Perforati, & non perforati, emplaſtro ad cordis ſyncopen, & imbecillitatem corporis apud Nicolaum Myrepſum. Galenus, & Dioſcorides nullam inter medicamenta horum mentionem, quod ſciam, faciunt. Recentiores duas antidotos habẽt Pharmacopæi Diamargaritum frigidum, & calidum: quarum prior frequentiori in vſu eſt: atque alia, quæ manus Chriſti perlata dicitur. Solent Pharmacopæi in marmoreo mortario in puluerem redigere, ne aliquid, vel coloris, vel ſubſtantiæ, vel ſaporis ingrati à metallico contrahant. His dentes albidiores fieri traditum eſt: ſed idem reſtæ Concharum, &
Oleum ex vnionibus. Oſtreorum, in quibus inueniuntur, præſtant. Ex eis autem oleum conſici docet Iohannes Guinterius Andernacus: Primum in puluerem, inquit, rediguntur, & vitro oris anguſti
De med. vet. & nou. dialog. 7. induntur, perfunduntúrque aceto diſtillato optimo, ita vt ad duos digitos ſupereminéat: G
deinde in cineres calidos ponuntur, donec ſoluantur: poſtea quod ſolutum eſt in balneo exſtillatur ad ſiccitatem vſque, & ſuper calcem hãc Vnionum aqua pluuialis ſtillatitia funditur, rurſuſque diſtillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens aqua, rurſuſque diſtillatur, dum omnis humor emanarit; tunc iterum affunditur recẽs aqua ſtillatitia, rurſuſque detrahitur, vt antea, atque is labor ter quaterve repetitur, quo ad nihil aceti ſubeſſe percipiatur, tãdem puluis, ſiue calx Vnionum, aut in loco humido ſupra marmor diſſoluitur, aut ex ſpiritu vini maceratur, diſtillaturque donec in liquorem olei inſtar redigatur: cuius grana ſena ex humore aliquo ad reſolutionem neruorum, conuulſionem, marcorem ſenilem, & phrenitidem dantur: corpus ſanum conſeruat: læſum priſtini ſanitati reſtituit: lac muliebre emendat, augetque naturalium partium vitia, & ſemen corrigit: ab-
Calx Margaritarũ, vt fiat. ſceſſibus vlceribuſq; exedentibus, cancro, & hæmorrhoidibus medetur. Calcem Margaritarum hoc modo parandam docet Andreas Libauius: Margaritæ aceto præmaceratæ, &
Lib. 2. Alch. tract. 1. friabiles factæ, potiſſimum tamen limonum diſtillatione, rectiùs calcinantur iuſto igni reuerberij, in quo interdum etiam ad rubedinem vſque detinentur: indeque in læuorem du-
cuntur. Liquorem perlarum idem ſic fieri iubet: Margaritas, inquit, macera aceto forti, do- H
Liquor Margaritarum. nec fiant friabiles. Tritas cum oui albo compone in globulos, quos calcina in reuerberio. Subtilitatem extrahe per vini ſpiritum. Quod non exit, calcina denuo. Spiritum abſtractum coagula in alcali, quod ſolue per deliquium; & vt ſoluatur faciliùs, torre ad ignẽ probè, poſteaque læuiga exactiſſimè. Sed variant artifices admodum in magiſterio perlarum, vt ibidem annotat Libauius. Quidam acetum deſtillatũ exaſperant ſale ammoniaco. Hoc pulueri perlarum affundunt ad quatuor digitos. Locant in balnei digeſtione. Inde deſtillatur acetum. Affunditur aliud vſque ad octiduum. Deſtillatur puluis, edulcoratur. Sed hic, vt liqueſcat calcinandus eſt, quanquam ab alijs etiam ſine calcinatione per ſpiritum duntaxat vini extrahatur particulatim de more; & quod non exit, id corrodũt iterum aceto, ſubtiliantq;, donec totum pondus traductum, & attenuatum ſit, abſtracto per diſtillationem lentam ſpiritu, toſtus puluis læuigatur, & ſoluitur. Dicitur peculiari cum aceto, quod radicatum dixerit, in hunc modum confeciſſe: è tartaro calcinato per acetum diſtillatum ex-
trahe

Digitized by Google

A trahe alkali. Extractionem diſtilla per retortam bis in arena, primùm mediocri igni, donec
aquoſitas exierit. Si materia quaſi intumeſcit, mutato receptaculo, auge ignem Prodit ra-
dicatum. Hoc Margaritis affunde ad duos digitos. Solue, ſolutionem coagula. Puluerem
læuiga, & per deliquium in cella ſolue. Antequam autem læuiges, quater edulcora eum
aqua ſtillatitia fontana. Thomas Mouſetus in epiſtola ad Monauium improbat calcinatio- *Calcinatio per acetum improbata.*
nem per acetum, quòd eius vis nequeat elui. Sed ſi addatur calcinatio per ignem, nihil vi-
rium eius poterit remanere, præſertim cùm etiam empyreuma eluatur. Ipſe præſcribit ta-
lem modum: Tuſas Margaritas in puluerem impalpabilem læuiga. Extrahe vini ſpiritu no-
biliſſimo ad quinque digitos affuſo, & digere in balneo per menſem, donec coloretur ſpi-
ritus. Tunc transfunde eum, reponeq; alium, & procede eodem modo, donec non colore-
tur amplius. Coagula, & coagulatum aqua deſtillata ter ablue. Hæc potiùs eſt extractio eſ-
ſentiæ, quàm magiſterium. Conſultius autem eſt, ſi perlæ ſunt puræ, & nobiles, magiſterio
vti, & totas exaltare. Neque enim videtur opus eſſe extractione eſſentiali, cùm ſint extra-
ctum naturale, niſi tamen impuritates adhæreant. Pro aceto vſurpant alij ſuccum limonio-
rum deſtillatum, & berberum clarificatum, vel aquam ſalis gemmæ, vel ſpiritum vini al-
B caliſatum. Sed vt diffluant in liquorem, calcinatione, & læuigatione opus erit. Illis in pul-
uerem duntaxat rediguntur, hæc ille.

VSVS IN VARIIS. LVXVS.

MARGARITAS inquit Plinius Romæ in promiſcuum, & frequẽtem vſum veniſ- *Li. 9. c. 35.*
ſe, Alexandria in ditionem redacta: primùm autem cæpiſſe circa Syllana tem- *Quãdo Roma in vſu eſſe primum cœpere.*
pora minutas, & viles Feneſtella tradit, manifeſto errore, cùm Aelius Stilo Iu-
gurthino bello Vnionum nomen impoſitum maximè grandibus Margaritis prodat. Et hoc
tamen æternæ propè poſſeſſionis eſt. Sequitur hæredem, in mancipatum venit, vt prædium
aliquod. His magnam veteres exercuere luxuriam atque nefandam, non modò in ornatu,
ac veſtibus ſumptuoſiſſimis fœminarum, ſed etiam in ſplendidiſſimis conuiuijs, vt ex his
tribus exemplis, quæ narrat Plinius, licet intelligere, Lolliæ Paulinæ dico, Cleopatræ, & *Lollia Paulina luxus in margaritis.*
Clodij Tragœdi Aeſopi filij: Lolliam Paulinam, inquit, quæ fuit Cai principis matrona, ne
C ſerio quidẽ aut ſolenni ceremoniarum aliquo apparatu, ſed mediocrium etiam ſpõſalium
cœna, vidi Smaragdis Margaritiſque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, cri-
nibus, ſpiris, auribus, collo, manibus digitiſque: quæ sũma quadringenties ſeſtertiûm (alias
H.S. & ſimiliter in ſequentibus ter) colligebat: ipſam confeſtim paratam nuncupationem
tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, ſed auitæ opes, prouinciarum ſcilicet
ſpolijs partæ. Hic eſt rapinarũ exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regũ muneribus
in toto oriẽte, interdicta amicitia à Caio Cæſare Auguſti filio, venenum biberet, vt neptis
eius, cccc. ſeſtertiûm opera ſpectaretur ad lucernas. Computet nũc aliquis ex altera parte,
quantum Curius, aut Fabritius in triumphis tulerint: imaginetur illorum fercula ex altera
parte Lolliã, vnam imperij mulierculã accubantem: non illos curru detractos, quàm in hoc
viciſſe malit. Nec hæc ſumma luxuriæ exempla ſunt. Duo fuere maximi Vniones per om- *Cleopatræ luxus.*
ne æuum, vtrumque poſſedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouiſſima, per manus Orien-
tis regum ſibi traditos. Hæc cùm exquiſitis quotidie Antonius ſaginaretur epulis, ſuperbo
ſimul ac procaci faſtu, vt regina meretrix, lautitiam eius omnem apparatumq; obtrectans,
quærente eo quid aſtrui magnificentiæ poſſit, reſpondit, vna ſe cœna centies ſeſtertiûm ab-
D ſumpturam. Cupiebat diſcere Antonius, ſed fieri poſſe non arbitrabatur. Ergo ſponſioni-
bus factis, poſtero die quo iudicium agebatur, magnificam aliàs cœnam, ne dies periret,
ſed quotidianam Antonius appoſuit, irridenti computationemq; expoſtulanti. At illa co-
rollarium id eſſe, conſumpturamque ſe ea in cœna taxationem confirmans, ſolamq; ſe cen-
ties ſeſtertiûm cœnaturam, inferri menſam ſecundam iuſſit. Ex præcepto miniſtri vnum
tantùm vas ante eam poſuere aceti, cuius aſperitas viſque in tabem Margaritas reſoluit.
Gerebat auribus tum maximè ſingulare illud, & verè vnicum naturæ opus. Itaque expe-
ctante Antonio, quidnam eſſet actura, detractum alterum merſit, & liquefactum abſorbuit.
Iniecit alteri manum L. Plancus iudex ſponſionis eius, eum quoq; paranti ſimili modo ab-
ſumere, victumq; Antonium pronunciauit homine irato. Comitetur fama Vnionis eius pa-
rem, capta illa tantæ quæſtionis victrice diſſectum, vt eſſet in vtriſq; Veneris auribus Ro-
mæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Non ferent tamen hanc palmam, ſpoliabunturque
etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romæ in Vnionibus magnæ taxationis Clodius Tra-

Clodij Tragœdi Aeſopi filij luxus.

gœdi Aeſopi filius relictus ab eo in amplis opibus hæres, ne in triumuiratu ſuo nimis ſuperbiat Antonius, pænè histrioni comparatus: & quidem nulla ſpõſione ad hoc productus, quo id magis regium erat, ſed vt experiretur in gloria palati, quid ſaperent Margaritæ: atque vt mirè placuêre, ne ſolus hoc ſciret, ſingulos Vniones conuiuis abſorbendos dedit. A Huc vſque Plinius. Eorundem exemplorum deteſtandæ luxuriæ alij auctores quoq; meminere. Solinus ſcribit Lolliam Paulinam Cai principis coniugem habuiſſe tunicam ex Margaritis ſeſtertio (ſeſtertiorum Hermolaus) quadringenties æſtimatam: atque Plinius non tunicam, ſed ornatum capitis, colli & manuum eam habuiſſe tradit. Idem Solinus (teſte Hermolao) Manlium, non M. Lollium, item filiam eius non neptem, fuiſſe Paulinam tradit, exemplaribus, vt arbitror ambuſtis: de hoc Dion itemque Tacitus. Lollia, inquit, Paulina M. Lollij conſularis filia, Sctonius: Lolliam Paulinã Cai Memmij conſularis exercitum regentis nuptam. Plinij verborum de Cleopatræ, & Antonij ſponſionibus ſuper epularum magnificentia paraphraſim cõtexuit Macrobius,: hoc intereſt, quòd Vnionem à regina abſorptum, non quadringenties, vt Plinius, ſed centies ſeſtertiûm valuiſſe ſcribit.

Satur. 3. 17. Lib. 9. Ser. 2. 3.

De Aeſopi Tragœdi filio Valerius Maximus quoq; meminit, idem referens. Horatius:

Filius Aeſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet, vt decies ſolidum abſorberet, aceto F
Diluit inſignem baccam, qui ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen, iaceret vel cloacam.

Cæcilia Metella (inquit Acron) filia Metelli, Aeſopum actorem tragœdiarum ditiſſimum adamauit. Eius vxoris, ac Aeſopi filius diues, & luxurioſus fuit, qui gemmam triuit, & miſit in poculum, vt videretur decem millia deuorare, quo ſuas poſſet deuorare diuitias. Porrò cuiuſuis conditionis fœminis olim omnibus corporis partibus adhibuiſſe, crinibus, ſpiris capitiq; toto, collo, manibus, pedibus, traditum eſt. Digitis hoc (inquit Plinius de Vnionibus) ſuſpendere & binos, ac ternos auribus fæminarum gloria eſt. Vnde Petronius Arbiter tribaccam Margaritam vocauit.

Li. 9. c. 35.

Margarita cur tribacca dicta.

Quo Margarita cara, tribacca, Indica
An vt matrona ornata phaleris pelagijs
Tollat pedes indomita ſtrato extraneo.

Iuuenalis.

Saty. 6.

Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extenſis magnos commiſit Elenchos. G

Lib. 9. c. 7. de benef.

Video Vniones ſingulos, inquit Seneca, ſingulis auribus comparatos: ita enim exercitatæ oneri ferendo ſunt, funguntur inter ſe, & inſuper alij bini ſuperponuntur. Non ſatis muliebris inſania viros ſubiecerat, niſi bina, ac terna patrimonia auribus ſingulis pependiſſent. Hos binos, aut ternos Vniones ſibi iunctos Crotalia appellarunt veteres. Nam paulò poſt citata verba Plinius dixerat: Subeunt luxuriæ eius nomina, & tœdia exquiſita perditiore potatu: Siquidem cùm id fecere, Crotalia appellant, ſeu ſono quoque gaudeant, & colliſu Margaritarum. De his, & Elenchis hos verſus Martialis ad Mammurram volunt intelligi

Crotalia quæ.

Et virides picto gemmas numerauit in auro,
Quidquid & in niuea grandius aure ſonat.

Calceabantur etiam olim Margaritis; in tantum creuerat luxuria: Quin & pedibus, inquit Plinius, nec crepidarum tantum obſtragulis, ſed totis ſocculis addunt. Neque enim geſtare Margaritas, niſi calcent, ac per Vniones etiam ambulent, ſatis eſt. Tertullianus: Latent in cingulis Smaragdi: Cylindras vaginæ ſuæ ſolus gladius ſub ſinu nouit: & in peronibus Vniones emergere de luto cupiunt. Sic & Manilius de Margaritis, & alijs gemmis canit: H

Lib. de hab. virg. Lib. 5.

Perq; caput ducti lapides, per colla manusq;
Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.

Chares Mitilineus apud Athenæum refert ex Margaritis fieri etiam apud Perſas, Medos, Aſiaticos, inaures, monilia, & armillas brachiorum pedumque ornamenta, pluris æſtimata, quàm quæ ex auro conficiantur. Nec apud Romanos primariæ locupletesque matronæ vittis, ſtola, ſtellis, & lecticis Margaritis perornatis ſplendebant, ſed etiam pauperes, vt etiam noſtra tempeſtate,

Pauperes etiam mulieres gemmis ornatæ.

——— *Quarum nec vitta ligatos*
Attingit crines, nec ſtola longa pedes.

Lib. 15. aduerſ. cap. 10.

Vt cum Naſone loquar. Affectantque (vetus lectio cupiuntq;) iam, inquit Plinius, & pauperes lictorem fœminæ in publico eſſe dictitantes, hoc eſt, vt doctiſſimos exponit Adrianus Turnebus, pauperes fęminæ gaudent Vnionibus, quòd in publico cùm ſint ipſis de via diſce-

A diſcedatur, videanturq; diuites, vt Margarita pro lictore ſit, & turbam ſummoueant. Idem enim fuit lictorum officium. Horatius.

——— Neque conſularis
Summouet lictor miſeros tumultus Mentis.

Lictores cur Margarita.

Quidã docti, quos & Zoographus ſecutus eſt licitatorẽ legunt, quaſi emptorem pudicitiæ matronalis, verbis vim afferentes, & pro arguta elegantiq; ſententia turpem commiſcentes. Manuſcriptus legit lectorẽ: alij codices lectiores. Atq; hæc de Margaritis, ſiue Vnionibus.

Plinius correctus.

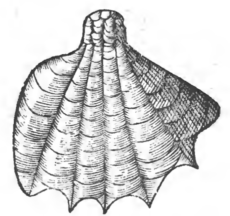
DE CONCHA IMBRICATA Rondeletij. Cap. XLIII.

CONCHA hęc, inquit Rondeletius, eſt diſtinctione teſtæ imbricatim vndata, vt loquitur Plinius, quamobrem Conchã imbricatam vocauimus teſta enim ad vndarum ſeſe attollentium ſimilitudinem diſtincta eſt, quę diſtinctiones cùm alię alijs
B inſideant imbricũ modo, Concha imbricata dicitur, quemadmodum & à Vitruuio imbricata cæmenta: Incerta, inquit, cæmenta alia ſuper alia ſedentia inter ſe imbricata, non ſpecioſam, ſed firmiorem quàm reticulata præſtant ſtructuram. Imbricata, inquit Budæus, appellat inter ſe hærentia imbricum modo. Sunt autem imbrices tegulæ curuæ, quarum aliæ alijs imponũtur ad arcendas à tectis pluuias. Eaſdem Conchę huius diſtinctiones non ineptè ſquamis compares, ſic enim ſquamæ piſciũ rotũdæ diſpoſitæ ſunt. Concha hæc magna eſt, & lata ambitu inferiore, lacinioſo, ac eo firmiter cohærente. Teſta dura eſt, intus læuis. Caro dura, ac cõcoctu difficilis, alioqui ſuperioribus ſimilis. Frequẽs eſt Concha in Oriẽte, reperitur etiam in Oceano. A Græcorũ vulgo Aganon vocari audio & Caloieris Arabiæ, ideſt, Cœnobitis qui illic ſunt, Tridacnam. Verùm Tridacna, quorũ meminit Plinius, eſſe non poſſunt. Sic enim ille, cùm de Oſtreis loquitur: In Indico mari Alexandri rerũ autores pedalia inueniri prodiderunt. Nec nõ inter nos nepotis cuiuſdam nomenclator Tridacna appellauit: tantę amplitudinis intelligi cupiens, vt ter mordenda eſſent. Ex his verbis nihil aliud rectè colligas, quam Oſtrea in India valdè magna reperiri, vbi omnia grandiora eſſe, quàm apud nos ſæpe diximus: quæ magna Oſtrea quidam Tridacna appellauit, quia non
C niſi tribus morſibus deglutiri poſſunt. Hęc Rondeletius. Nos veram hic Concham Tridacnen repræſentare exterius, & interius putamus. Eſt enim hæc pedalis lõgitudinis, teſta vndata, ſcabra, vt Rõdeletij, ſed magni ponderis. Pendet enim eius vtraq; teſta quindecim libras medicas; eo loco quo ſibi inuicem connectuntur ſingulæ duos digitos per tranſuerſum craſſæ, intus candicant, & glabræ ſunt. Allata mihi eſt ex mari rubro. Imbricata minor dici poterit, minor iſta longè ea nempè magnitudine, qua hic proponitur, cætera non abſimilis præcedenti.

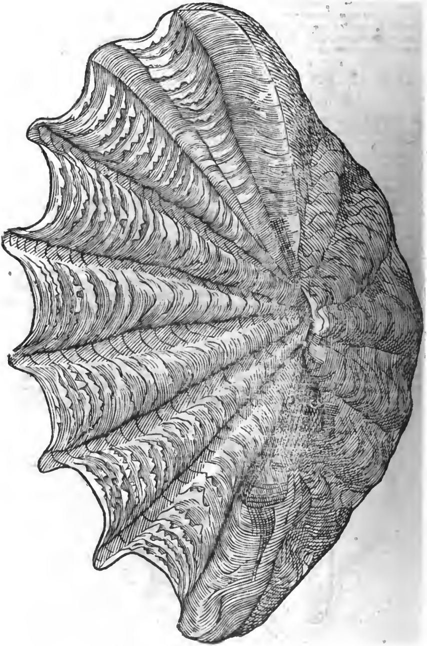
Nominis ratio. *Imbricatum quid.* *Imbrices, quid.* *Deſcriptio.* *Aganon.* *Tridacna Plinij. Lib. 32. c. 6.* *In India omnia quam apud nos maiora.* *Tridacna authoris deſcriptio.*

Concha imbricata Rondeletij.

D

Tridrachnes pars exterior.

Google

Tridachnes pars interior.

Digitized by Google

E

Concha imbricata minima.

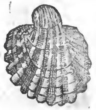
F

DE CONCHIS STRIATIS.
Cap. XLIV.

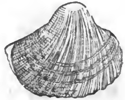
Cappa tonda
Colore differunt.
Caro.
Cõcha ſtriata, faſciata, ruffa.

CONCHAS ſtriatas tres has nobis exhibuit Rondeletius, quarum prima ea eſt, quæ communi nomine à Monſpelienſibus Coquille vocatur, ab Italis Cappa tonda, à rotunditate. Duabus enim teſtis conſtat multum cauis, & in dorſum multum elatis, vt ad rotundam figuram multum accedant: intus læues ſunt, foris ſtriatæ, Pectinum modo, in ambitu ſerratæ. Harum aliæ ſunt albæ, aliæ nigricant, aliæ flaueſcunt, per ginglymũ colligantur: vtriuſq; enim teſtæ apophyſes ſeſe inuicem ſubeuntes coniunguntur. Caro dura eſt, difficilis concoctu. Ius ex ea aluum ſoluit. Ex Concha hac & cæteris quæ ſequuntur vſtis, & in cinerem G redactis dentifricia optima conficiuntur. Altera Concha ſtriata priori ſimilis eſt, niſi quòd illa aliquot lineas tantum à latere ad latus per ſtriarum tranſuerſum ductas habet. hæc non lineas ſimplices, ſed virgas latas ſicuti faſcias per tranſuerſum ductas habet. Eſt etiam ruffa, vnde Concha ſtriata, faſciata, & ruffa dici poteſt. Tertia Concha ſtriata cæteris longior eſt, oui figura teſtis multùm cauis, canaliculis parum profundis, aliquot lineis per tranſuerſum ductis. Cum qua non parum ſimilitudinis habet hîc à me adiecta, colore candido: pronè datur & ſupinè. His ſtriatis Rondeletij ſubiecit ſpeciem illam Zographus, quam Venetijs rotundæ nomine pictam accepit. Iſtiuſmodi Concham à figura quam habet cum bucardio lapide, bucardiam nominare ſoleo. Colore eſt (de mea loquor, nam Zographi Concham, licet eandem arbitrer, non vidi) candido, faſcijs verò cinereis, ſtrijs ferrugineis. Ex eodem planè genere eſt hæc poſtrema, niſi quòd tuberoſa eſt. Nos etiam alias adiungemus depictas, quæ & colore, & magnitudine ſtriarum, ac faſciarum poſitu differunt ac colore. Prior exterius exochas habet, & faſcias quatuor nigricantes. intus tota candida. Altera etiam exochas habet, & parte ſuperiori qua connectitur, colore eſt ferrugineo, intus albo & viridi. Sequitur has Concha ſtriata candida & admodum lucida, faſciam in medio habens H latam caſtanei coloris, cuius medium percurrit linea caſtanei coloris valde ſaturati: circumferentia faſciæ tota eſt ferruginea: intus verò tota alba. Huic valde ſimilis quæ deinceps depingitur, magnitudine nimirum, exochis, atque ſtrijs. duas habet faſcias tenues: alioqui tota niuea. Quæ deinceps depicta eſt quatuor habet faſcias caſtanei coloris, intus tota candida. Striatis item adiungenda iſtæc Concha Pectiniformis, tota ex cinereo luteſcens, faſcijs tribus ornata ochreis. Necnon & iſta, extrà ferruginea, intus albo, & purpureo violaceo varia, intus animans conſpicitur, luteo, cæruleo, & rubro varium. Huc deniq; pertinent Conchulæ ſtriatæ binæ poſtremæ, quarum prima colore prorſus eſt ferrugineo, altera ex luteo cinerea, ſtrijs cinereis, faſcijs fuſcis, rubeiſque.

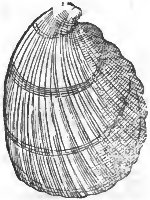
Concha ſtriata Rondeletij prior.

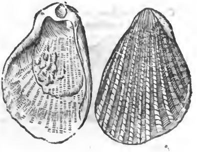
Concha ſtriata Rondeletij altera.

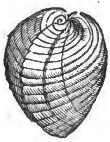
Concha ſtriata longa eiuſdem.

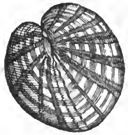
Concha ſtriata noſtra.

Concha ſtriata rotunda Zoographi.

Concha ſtriata rotunda noſtra.

Digitized by Google

Concha ſtriata rotunda alia cum tubulis.

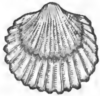
Concha ſtriata noſtra prima.

Concha ſtriata noſtra ſecunda.

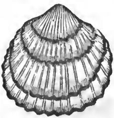
Concha candida vnica faſcia caſtanei coloris.

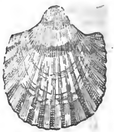
Concha niuea ſtriata.

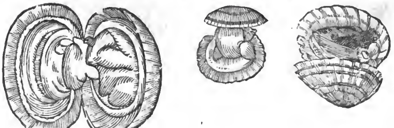
Concha ſtriata quadruplici faſcia caſtanei coloris.

Concha ſtriata pectiniformis.

Conchæ ſtriatæ ſpecies tres aliæ cum animali ſuo.

Digitized by Google

A DE CONCHA ECHINATA. Cap. XLV.

ECHINATAM Couchãm,inquit Rondeletius, ab aſperitate vocamus, ſicut aculeatam ab aculeis vocate poſſimus.In hac Vuiones reperiri teſtatur Plinius.Nam & Iuba tradit Arabicis eſſe Cõcham ſimilem Pectini Inſecto , hirſutam Echinorum modo, ipſum Vuionem iu carne ipſa eſſe grandini ſimilem. Hæc Concha Pectini ſimilis eſt, teſtis admodum concauis,ſtriatis,in ambitu inciſis.In ſtrijs ſiue exochis eminẽt aculei frequentes,incurui, certis interuallis à ſe diſſiti,qui ſi vi,aut alia ratione exciderint,veſtigium ſui relinquunt . Quod à me temerè dictum non eſt : ſunt enim qui putant Conchas omnes ſtriatas aculeis illis armatas eſſe, ſed crebro attritu & maris iactatione rumpi,quod falſum eſſe experientia docet. Nam in Echinatis fractorum aculeorum veſtigia ſemper apparent: Conchas verò ſtriatas tantùm etiam poſt magnas procellas in littore ſæpiſſimè videas ſi-

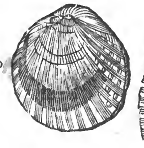
Nominis ratio. *Li.9.c.35.* *Aculeos omnes habere falſum.*

B ne vllis aculeis, eorumuè notis. Vidimus etiam ſæpe Conchas ſtriatas ſine vllis aculeis retibus captas. Quare hanc à cæteris differre certom eſt, aſperitate & aculeis,carne verò interna ſubſtantia planè ſimilis eſt.Hæc Rondeletius , cuius iconem addere ſuperuacaneum exiſtimaui, cùm ex eo ſit genere,quam hic clauſſam vtraq; teſta,mox apertam repræſentamus, cui & aliam adiunximus aculeis albis,faſc-js quinque,quatuor tenuioribus & luteis, vna lata caſtanei coloris. Notandum autem eſt aculeos eſſe in exoch s, & non in ſtrijs ſeu canaliculis: præterea eos omnibus, quas hactenus vidimus, ſuperiori parte teſtarum , qua ſibi inuicem connectuntur,deeſſe mira naturæ prouidentia ,ſiquidem ſi hac parte fuiſſent, liberæ teſtarũ apertioni impedimento fuiſſent Quã hic cum animali appinximus,aculeata maximè omnium quas hactenus conſpeximus, exiſtit, ferrugineis aliquot faſcijs inſignita exterius eſt . His adiungere volui eam quam Zoographus Venetijs accepit , non putat tamen iu Adriatico aut mediterraneo mari inueniri, ſed Orientali Oceano . Teſtæ vtræque inquit, figura tum foris, tum cauitate interna, quæ caput verſus recurua eſt, inuicem ſimiles ſunt hoc pulchrum in eis: tribus in ſummitate articulis ginglymo iunguntur,ita vt eminentes vtrinq; mucrones mutua inſertione vterq; in oppoſitæ teſtæ acetabula,cohæreant:

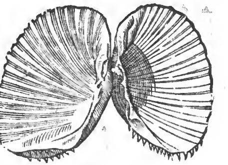
C atq; ita fit vt quoniam Concha tota alternatim & ſtrijs eminentibus exaſperatur, & canaliculis cauis (quos & ſtriges vel ſtrigiles dixeris) ſulcatur, infima parte ſtrigiles oppoſitis committantur & reſpondeant ſtrijs,his prominentibus, illis ſubeuntibus.

Concha echinata noſtra clauſa.

D

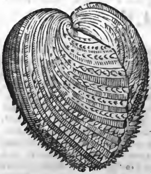
Concha echinata aperta.

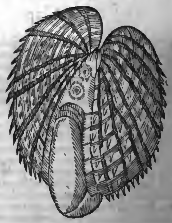
Concha

E

Concha echinata ſeu ſtriata.

Concha echinata alia cum ſuo animali.

F

Concha echinata Zoographi.

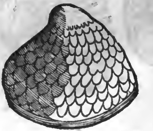

G

DE CONCHA SQVAMOSA. Cap. XLVI.

HIC Concham delineatam exhibeo, à nullo adhuc quod ſciam, authore viſam, quam ſquamoſam nuncupaui, propterea quòd ſtrijs ſeu lineis ſemicircularibus, ſquamarum in modum ſit exornata. Huius iconis particeps ſum factus à nobiliſſimo atq; docti ſſimo plenoque humanitatis viro Daniele Barbaro olim Aquilegiæ Patriarcha vigilantiſſimo.

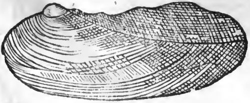
Concha ſquamoſa.

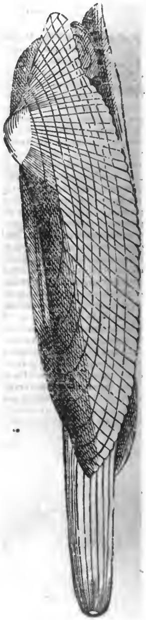
DE CONCHIS LONGIS.
Cap. XLVII.

CONCHAS longas duas ennmerat & deſcribit Rondeletius. Prior duabus magnis & longis conſtat teſtis. Chamæglycimeridi ſimilis eſt, ſed teſtæ multò ſpiſſiores ſunt, magis rugatæ, colore vario, in ambitu rubeſcente, in medio albeſcente, intus candido cum læuitate. Ex qua calx conficitur: & optima dentifricia ex eius cinere parantur. Altera, quam Concham longam Plinij Rondeletius exiſtimat, quòd nulla ſit hac longior & ſtrictior, teſta eſt alba, aſpera, lineis multis & diuerſis diſtincta. Qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine diſpoſita. Monſpelienſes Cullier vocant. frequenter iacentes reperiuntur in littore propè Maſſiliam. Hanc Bellonius Dactylum ſeu Vnguem exiſtimauit, ſed fal- *Cullier. Vnguis ſiue Dactylus Bellonij.*
B ſò, vt rectè contra eum ſcripſit Rondeletius. Neq; enim audiendi ſunt, qui his quinq; vocibus, Aulo, Dactylo, Solene, Donace, & Concha longa, Plinium ſeorſum ad hunc piſcem ſignificandum vti volunt. Neq; illud rectè ab alijs ſcriptum eſt, Digitos Conchas longas vocari. Nam Plinius diuerſis in locis de his locutus eſt, vt de diuerſis rebus. Iecinoris doloribus, inquit, Scorpio marinus, in vino necatus vt deinde bibatur: Conchæ longæ carnes *Li. 32. c. 9.* ex mulſo potæ, cum aqua pari modo, aut ſi febres ſint, ex aqua mulſa. Deinde multò poſt: Mares alij Donacas, alij Aulos vocant; fœminas Onychas. Vrinam mouent mares: dulciores fœminæ ſunt & vnicolores. Verùm de hoc Plinij loco quid Rondeletius & ego ſentiamus poſtea planiùs exponemus. His longis Conchis Zoographus eam ſpeciem adnumerat, quæ in dulcibus aquis reperitur: cuius teſtam altera eius parte interna expreſſam exhibet: alteram non vidit ſed binas ſimiles eſſe putat & ginglymo articulari ſuperficies externa ſcabra eſt, vt ſit, qua dempta interior leuis candicat, Margaritiferæ Conchæ inſtar: & ſi bene, inquit memini, in his etiam Conchis Margaritas exiles inueniri aiunt. Ego quinque ſpecies longarum obſeruaui, quarum quæ prima tabula exhibetur omnium maxima, meo iudicio vera Plinij Concha longa fuerit, colore eſt extrà albo fuſcoq; varia, intus ferè ro-
C ſeo colore. Animante ſuo prægnans eſt. In ſecundâ tabulâ, prima ea eſt quam Rondeletius alteram conſtituit. hæc enim Gallis Collier à figura Cochlearis, quæ eſt in ſummitate, dicitur. Quinq; digitorum eſt longitudine, latitudine pollicis. Teſta eſt tota alba, lineiſque multis tranſuerſis, longiſq; diſtincta. qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine diſpoſita vt in aure marina: quæ à natura fortaſſis facta ſunt, vt aer ingrediatur perſpirabiliſq; ſit Concha. apparent enim hæc foramina interiora Conchæ penetrare, vt in eiuſdem Conchæ interna parte ſecundo depicta loco videre licet. Secunda priori ſimilis eſt, niſi quòd longè latior ſit, foraminaq; plura in parte habeat ſuperiori parti internæ inſunt quidam exigui ſinus, in quibus animalcula latuiſſe aliquot veriſimile eſt. Poſtrema minor ſuperioribus eſt, ſed nulla habet foramina.

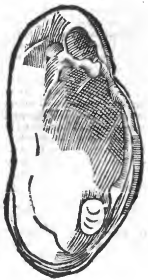
Concha longa Rondeletij.

Concha vera Plinij cum animali.

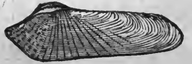

Concha longa Zoographi.

Digitized by Google

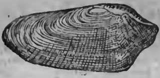
Conchæ longæ authoris aliæ.

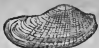
2

3

4

DE CONCHA PICTORVM. Cap. XLVIII.

INTER Conchas, inquit Rondeletius, eam numerat Ariſtoteles, qua pi-
D ctores vtebantur non in diluendis aut aſſeruandis coloribus, ad quam rẽ
hodie pictores Muſculorum teſtis vtuntur: ſed cuius teſtæ radebantur,
quòd conficiendis coloribus vtiles eſſent, ne quis exiſtimet ex interno
corpore ſaniem aliquam veluti ex Purpuris aut Buccinis Infecturæ vel
picturæ vtilem colligi. Verba ſunt Ariſtot. Ὦν δὲ οἱ γραφεῖς ὀστρέῳ χρῶν- Hiſt.5.c.15.
ται πάχετε πολὺ ὑπερβάλλει, καὶ ἔξωθεν τοῦτο τὸ ἄνθος ἐπιγίνεται. εἰσὶ δὲ τὰ τοιαῦτα μάλι-
ςα περὶ τοὺς τόπους τοὺς περὶ Καρίαν. Concha quæ pictoribus vſui eſt, craſſitudine plurimum
excedit: & florem illum non intra teſtam, ſed foris habet, reperitur id genus maximè circa
Cariam. Huiuſmodi eſt. Concha, quam hic proponimus, teſtis ſpiſſis, intus læuibus, foris
inæqualibus & aſperis, Cinabaris aut Sandarachæ colore, figura Spondylorum aut mino-
rum Oſtreorum. Hanc accepi à Gulielmo du Choul Allobrogum præfecto. Hæc Rondele-
tius. Ego aliam addo vnà cum animali depictam à Daniele Barbaro Patriarcha Aquile-
gienſi, mihi miſſam, cuios teſta eſt muſco obſita.

Digitized by Google

Concha pictorum Rondeletij. | Conchæ pictoriæ ſimilis muſco obducta.

DE CONCHA CORALLINA Rondeletij. Cap. XLIX.

CONCHÆ ſupradictæ (nimirum pictorum) ſimilis eſt hæc quæ in mari noſtro reperitur, colore ſcilicet. rubra enim eſt, corallũ planè imitata, vnde Corallinam nũcupauimus, figura diſſimilis: externa enim teſtarũ parte Pectinem refert: niſi quòd hæc ſtriata non eſt, ſed lineis tantùm aſpera, & tuberculis rubris inæqualis, intus læuiſſima, candidi marmoris colore. Spondylorum modo colligantur teſtæ vinculo nigro: tenues ſunt ſed ſatis duræ. Caro dura, odore viroſo, ſapore ſalſo. Raro reperitur hæc Concha, & vix niſi poſt diutinos Auſtri flatus, & Caniculæ exortum in littus eijciatur. Simillima niſi eadem eſt, à me appoſita: quę verò ſecundo loco picta eſt ex eodem genere eſt, cæterùm echinata ac velut foraminibus peruia. Poſtrema pronè item & ſupinè picta, cum Rondeletij Concha eadem eſt, intus nimirum candida, extra coralli modo rubra.

Concha corallina Rondeletij. | Concha corallina noſtra. | Concha corallina aſpera.

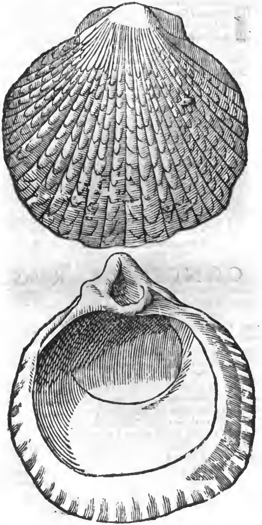

Concha

Concha corallina tuberculis rubris inuerſa parte candida, & ora purpurea.

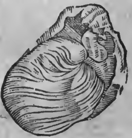

E

DE CONCHA RVGATA, IDEM. Cap. L.

MAGNA hæc Concha, & lineis multis & elatis per tranſuerſum ductis, valde rugata eſt: teſtis valde ſpiſſis, intus læuibus & ſplendoris argentei, qua parte Concham Margaritiferam, matrem Perlatum vulgo dictam refert, per ginglymum articulatur: teſtarũ enim in ſummo apophyſes viciſſim recipiunt & recipiuntur: quibus acceſſit vinculum robuſtum, dicas eſſe dentes pectinatim coeuntes. Teſtæ ob ſpiſſitudinem in laminas & fruſta diſſecantur, ex quibus ſphærula precum conficiuntur, & dentiſcalpia, quemadmodum ex matre Perlarum, ſed non adeo ſplendida. In hac Concha Vniones reperiri, non dubito.

Concha rugata Rondeletij. F

DE CONCHVLA RVGATA. Cap. L I. G

NON ab imo ad ſummum, inquit Rondeletius, lineas ductas habet hæc Cõchula, ſed à latere ad latus multas veluti rugas ſparſim & ſine ordine: quarum quædam imperfectæ ſunt, & in mediam teſtam deſinunt. Teſtæ non ſunt tumidæ & in dorſum elatæ, quemadmodum ſtriatæ omnes, ſed depreſſæ colore vario, ſunt enim ex albo cinereæ & ad liuidum accedentes. Labra teſtarum craſſa ſunt & tam arctè connexa, vt ſine vi non aperiantur, faciliuſq; rumpantur teſtæ quàm pateſiãt, quod à Chamarum natura prorſus alienum eſt, quarum teſtæ hiant. Vnde eos errare conſtat (Pellonium taxat) qui hanc Conchulam pro Chamepeloride exhibent. Hæc Concha arenæ modicum recipit per rimã. aquam fugit ore quod illic ſitum eſt, rotũdum & in ambitu ſinuoſum. Has Conchas Veneti Biuerones, & Piuerones vocant, Maſſilieſes Cloniſſas, Ligures Arſellas. De eadem hæc Bellonius. Regias aut baſilicas Chamas Galli Pelourdes, ad Pelondarum vocem accedentes dixerunt (Rondeletius mox Conchulam variam Gallicè Pelourde nominat, & è luto erui ſcribit) Maſſilienſes Cloniſſas, Veneti Biueronos, Genuenſes Arſellas, Hiſpani Armillas: Anconitani, Ranennates, & Ariminenſes Panerazos, quaſi pauperculos nominant, quòd illic nimium popularis pauperibuſq; offerri ſolita ſit. A luto autem in quo tum manibus, tum retibus euertuntur, nomen habent: πηλὸς enim lutum eſt (Reprehendit hanc etymologiam Rondeletius, vt poſtea audiemus.) Alij dictas à Peloro monte Sicilię volunt. Differt autem à Calcinellis (Chamis piperatis) quod turbinatiori & grandiori corpore conſtent. Calcinellę enim (quę & Biuerazę dicuntur) compreſſiore ſunt forma, teſta tranſlucida ac multò quàm Chamęleios teneriores. Media autem eſt inter aſperã & læuem conſtitutione & natura. nõ enim ita horret vt aſpera: neq; ita glabreſcit vt læuis. albo pręterea H

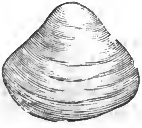
Vt à Calcinellis differant.

A æc fuluo emblemate diſtinguitur: vnde Capparozolam (Chamam læuem quoq; Capparozòlam vulgò dici, alibi ſcribit, quæ quidem Venetijs Cappæ groſſæ & Rozzolæ vulgò dicuntur, ab eruditis quibuſdam illic Pelorides exiſtimãtur, & a Græcorum vulgo hodie ὀρυκταὶ dicuntur, hoc eſt foſſiles. nam in fundo ſeu limo maris à fodientibus eruuntur. Teſtam earum læuem & albam eſſe arbitratur Zographus) dici puto, quòd ex rubro ſubfulua ſit. Eius autem caro durior eſt quàm læuium Tellinarum & Peuerazarum. Emollire aluum traditur. Sed & Diphilus copioſum bonumq; ſuccum gignere tradit, & ſtomacho gratum, nec facilè excerni. Hæc Bellonius. Conchulæ rugatæ Rondeletij, aut eandem, aut planè ſimilẽ appoſuit hanc depictam Zographus. Ex eodẽ genere eſt, à me adiecta alia.

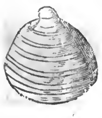
Conchula rugata Rond.

Concha rugata noſtra.

Conchula rugata Zographi.

DE CONCHA RHOMBOIDE, vel Muſculo Striato. Cap. LII.

C

QVAM hic modò ex eodem Rondeletio repræſentamus, Veneti Muſſolo vocant; Græcorum vulgus Calagnone, apud Monſpelienſes ἀνώνυμος eſt. Falsò Βαλάνοι quidam (Bellonium intelligit) vocant: nam nihil ſimilitudinis cum quernis glandibus habet; neque in ſaxorum rimis naſcitur, quod temerè nonnulli aſſerunt, neq; teſta læui contecta eſt, neq; huius caro tenera eſt, neq; palato grata, quod de balanis ſcripſit Athenæus, ſed dura, virus olens, atq; inſuauis. Opinionem etiam eorum, qui Spondylum appellant, ſatis refellit teſtarum cõnexus: de quo in Spondylis dicemus. Huius nomen nullum equidem apud veteres reperijt: quare muſculum ſtriatũ rectè dici poſſe putat, quòd teſta ſit muſculorũ marinorum teſtę ſimili, ſed ſpiſſiore ac firmiore. Pręterea pars qua cohęrẽt teſtę recta eſt, ferè veluti in muſculis, altera parte rotũda: recta ferè inquã, dempto teſtarum capite, quod in angulum ſatis prominet, vt figuram rhomboidem ſatis aptè tota teſta repræſentet, vnde concham rhomboidem propriè appellari poſſe putat. Ab angulo capitis teſtarũ ducuntur paruæ ſtriæ, aliæ rectæ, aliæ obliquæ. Tota Concha nigricat. Dura eſt admodum carne, ſi cum alijs muſculis comparetur. Rara eſt hæc concha; quòd in alto mari degat. Hæc ex Rondeletio. Bellonius, vt dixi, balanum Græcis dici ait, Latinis glandem. Balanos (inquit) in genere teſtatorum annumerauit Ariſtoteles. Naſcuntur vt Thyrya, circa rimas cauernaſque ſaxorum quibus multum adhærent, immobileſque ſunt, teſta læui contecti. Vulgus Græcum Calognones vocat: Veneti (apud quos frequentes ſunt) Mouſſolos, dum fortaſſe mytulos dicere ſtudent: Sunt enim his ſatis ſimiles. Porrò quercinæ glandis formam habent, vnde & balani & glandes Græcis ac Latinis dicti. Sunt qui Spondylos Latinis voca-

Contra Bellonium.

Balanum nõ eſſe.

Spondylum non eſſe.

Nominis ratio.

Balani vt naſcantur.

Concha rhomboides Rondeletij.

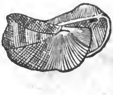
D

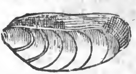
ti putent. Plinius verò ad diuerſa animalia vtrumq; nomen transfert. Columella inter cõ- E
charũ genera, annumerat. Paulus concharum genus condylos vocari ſcribit, quos tu fortaſſis Spondylos dixeris. Athen. à locis (inquit) ſortiti ſunt diſcrimina balani: quãdo quidẽ in Aegypto optimi gignũtur & ſuauiſſimi, tenelli, oriq; ac ventriculo grati: qui & ſuccum & in alimentum præſtant copioſum. Decoctum eorum (vt prodit Xenocrates) aluum ciet: qui verò ſaxis non adhęreſcunt, acres ſunt ac medicamentoſi, magiſq; aluum perturbant; atq; vrinam minus concitant. Galenus eos in cibo præcipuè commendat, qui eò loci proueniunt, vbi aquę marinę admiſcetur fluuiatilis, ſaxiſq; adhęrentrij namq; (inquit) dulces & habiliores, plenioreſq; copioſum prębent ſuccum, quo & abundè nutriunt, aluumq; promouẽt, oti ac ſtomacho pergrati, teneriorẽmq; habent carnem, & vrinam cient. Hæc Bellonius, quorum ea quæ ex Xenocrate ac Galeno recitat, referenda ſunt ad veros balanos, de quibus nos poſteà. Iconem verò Bellonij omiſimus nequaquam, quia, vt vides, diſſimilis eſt illi quam Rondeletius exhibuit, diuerſaque ab ijs quas ego hic à me obſeruatas depinxi. Bellonij cõcha teſtis eſt breuioribus & obtuſioribus, nõ ita in anguſtum ab altera parte exeuntibus. Zographus eiuſdẽ ge- F
neris pinxit hanc etiam concham Venetijs ad viuum effictam hac forma. Cõchis iſtiuſmodi generis addi poſſunt quas hic ego addidi à nemine etiamnum pictas. In priori pars quæ cohæret teſtæ, recta eſt vt in muſculis, dẽpto teſtarum capite quod in angulum ſatis prorumpit, vt merito rhomboides dici queat, altera pars rotũda eſt. Ab angulo quem dixi ſtriæ ſunt & rectæ, & obliquæ. Tota concha nigricat, partim ferruginea eſt; intus candicat. Picta eſt pars conuexa, & concaua. Alia minor eſt, ſubhirſuta in quodam loco more muſculorum, cæterò excepta magnitudine ſuperiori ferè ſimilis. Addidi pręterea bina alia Concharum rhomboidum genera, coloris ferruginei, ferè ad roſeũ inclinantis: vtraq; etiam hirſuta eſt, prior autem vn-
diquaq;, altera interiùs tantummodo: priori plu- G
res ſunt faſcię nigricantes: in altera tres tantum, eęq; ferruginee: poſtremò in capite differentia eſt penes magnitudinem, vt pictura reprę ſentat.

Icon Bellonij diſsimilis à Rondeletij.

Balanus Bellonij.

Concha rhomboides Zographi.

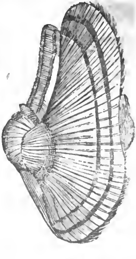

Conchę Rhomboides noſtræ.

Concha romboides noſtra alia hirſutior.

A

DE CONCHIS LÆVIBVS.

Cap. LIII.

POST Conchas aſperas, ſtriatas, rugatas, quas iam executi ſumus, agit Rondeletius de læuibus, & non ſtriatis, quoniam communis præceptor Ariſtoteles eas eo modo diſtinxerit, diuiſeritq; Ἔτι δ' αὐτῶν (inquit) τῶν ὀστράκων διαφοραὶ πρὸς ἄλληλα εἰσι, τὰ μὲν γάρ ἐστι λεῖα, ὥσπερ σωλῆνες, καὶ μύες, καὶ κόγχαι ἔνιαι αἱ καλούμεναι γαλάδες. Τὰ δὲ τραχέα οἷον τὰ λιμνόστρεα καὶ πίννα, καὶ γένη κόγχων ἔνια, καὶ κήρυκες; καὶ τούτων τὰ μὲν ῥαβδωτά ἐστιν οἷον κτείς, καὶ κόγχων τι γένος, τὰ δὲ ἀρράβδωτα, οἷον αἵ τε πῖνναι, καὶ κόγχων τι γένος. Quem locum Gaza iuditio Rondeletij non ſatis expreſſit hoc modo, Ipſarum etiam teſtarum magna varietas: nam aliæ læues, vt vngues, Mytuli, & Concharũ quædam, quas galadas appellant; Aliæ ſcabræ, vt Oſtreæ, Pinnæ, & Conchæ nonnullæ & Buccina: quædam etiam pectinatim diuiſæ, vt Pectunculi & Concharum nonnullæ. Ariſtoteles teſtas diuidit in læues & aſperas: rurſus aſperſas, in virgatas & non virgatas. Sunt

Li. 4. Hiſtor. cap. 4.

B igitur (inquit Rondeletius) teſtæ quædam aſperæ, & non virgatæ vt pinnarum teſtæ. Sunt quædam aſperæ & virgatæ, vt Pectinum teſtæ, quare ſic vertendum fuerat: Teſtarum magna eſt varietas, aliæ enim læues ſunt, vt vngues Mytuli, & Conchæ quędam quæ galades nominãtur; quædam aſperæ, vt Limnoſtrea & Pinnæ & Conchæ nonnullæ. Et aſperarum quidem aliæ ſunt virgatæ, vt Pecten, aliæ non virgatæ, vt Pinna. Hactenus Ariſtoteles, qui virgatas teſtas appellat, non ſimplicibus lineis aut tuberculis, ſed virgis elatis & ſtrijs aſperis, de quibus & de alijs aliter aſperis iam diximus. Læuium inter ſe differentia eſt à magnitudine & paruitate, à craſſitudine & tenuitate teſtæ, à colore. Quædam enim totæ nigræ ſunt, quædam albæ, quędam nigris lineis diſtinctæ, alię purpureas, tranſuerſas & rectas lineas habent: de quibus deinceps.

Concharum diuiſio.

Gaza lapſus.

Læuium differentia.

DE CONCHA GALADE,

Et Concha Nigra Rondeletij.

C

Cap. LIV.

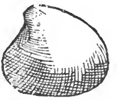
CONCHÆ γαλάδες (inquit) Latinum nomen nullum inuenerunt, quare Gaza Latino (Græco potiùs) nomine vſus eſt. Has inter læues numerat Ariſtoteles, vt ſuperiori capite protulimus, fortaſſe à lacteo colore dictę ſunt γαλάδες. Sunt enim candidiſſimæ, maximę & læuiſſimę. Nonnullæ parum purpuraſcentes, quędam flaueſcentes reperiuntur, ſed intus omnes candidiſſimę ſunt. Caro alba eſt, dura, cõcoctu difficilis, ſuccum craſſum gignit, ius ex his aluum mouet, ſi per ſe coquantur, vel ſine multę aquę admiſtione. Satis rarò capitur. His Conchas nigras opponimus, quas propria pictura non egere exiſtimauimus, quòd ſuperioribus planè ſimiles ſint, niſi quòd intus & foris nigricãt; caro quoque minus candida eſt. Vtraq; non admodum concaua eſt, & teſta vna cauitate ſua alterius apophyſim recipiente firmi colligantur. Hęc ille poſita hac icone.

Etymon.

Color.

Caro.

Concha galades Rondeletij.

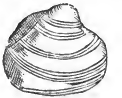
DE

 E

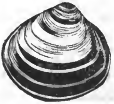
DE CONCHA FASCIATA Eiuſdem. Cap. LV.

SVPERIORIBVS duabus ſimilis eſt Concha, quam hîc repræſentamus ex eodem Rondeletio, niſi quòd paulò latior eſt, quod læuibus videtur peculiare. Præcipuè quinque veluti faſcias latas à latere ad latus ductas habet, ijs ſimiles, quibus puellæ noſtræ (inquit) capillum redimire ſolet, quas vittes appellant, ideſt, vittam, vnde & hanc Concham coquille vittade nuncupãt. Inde Latinè faſciatam vocauimus, nõ ineptè, vt arbitror. *Etymon.* Teſta eſt admodum læui, dura, marmorea. Hæc ſucco & ſubſtantia à ſuperioribus non differt. Huic ſimilem planè adiungimus, quã ob id peculiariter non depinximus. Differt tantùm lineis purpuraſcentibus, quas per tranſuerſum ductas habet à ſummo ad imum, alias partim flaueſcẽtes, partim albas, intus tota violacea eſt. Teſta eſt lęuiſſima, ſi qua ſit alia, tenuis. Vna linea caua alterius teſtę longam apophyſim excipit, & ſic arctè colligantur. Sic ille. Adieci hic duas alias icones. Prior nullam habet aſperitatem, & vndiquaque leuis eſt, cãdida, ſed nigerrimis faſcijs adornata, vt pictura indicat. Altera Concha ſiue fortè chama tota candicat, faſcias habet tres nigricantes, vt icon demonſtrat. Huc deniq; pertinent tres iſtæ poſtremæ, quarum binæ roſeo, ſubcæruleo & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris eſt ferruginei, cætera cinerea ſtrijs & faſcijs fuſcis. F

Concha faſciata Rondeletij.

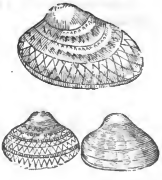
Concha faſciata authoris prima.

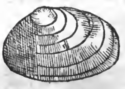
Concha faſciata authoris ſecunda.

Conchæ faſciatæ authoris aliæ.

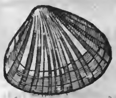
Concha craſſæ teſtæ Rondel.

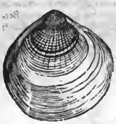
Concha faſciata noſtra prima.

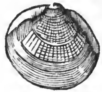
Concha faſciata noſtra ſecunda.

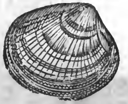
Concha faſciata noſtra tertia.

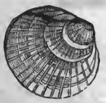
Concha faſciata noſtra quarta.

Concha faſciata noſtra quinta.

Concha faſciata noſtra ſexta.

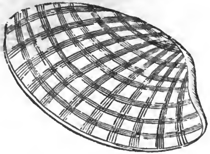
Concha faſciata noſtra ſeptima.

Concha clathrata craſsâ teſtâ.

Concha clathrata craſſa teſta maior.

Digitized by Google

DE CONCHA CRASSÆ TESTÆ, Et Conchis varijs. E

Cap. LVI.

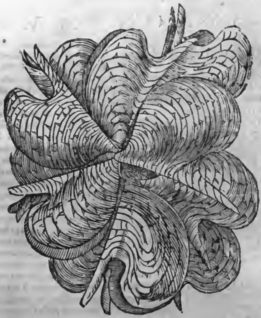
RONDELETIVS eiuſcemodi Concham, quàm iam ex eo depinximus, à Galade, & chama aſpera, neq; vita aut ſubſtantia differre ait ſed craſſitudine tantùm teſtarum: differunt tamen etiam ratione faſciarum, quæ in illis rariores & latiores ſunt, in his plures & vnica tantùm linea conſtantes. Hæ præterea lineis aliquot à latere ductis diſtinctæ ſunt, nihilominus tamen læues. Ex his vſtis & in cinerem redactis Rondeletius præſtantiſſimũ antiſpodium fieri ſcribit, quod in Spodij veri vicem commodè vſurpatur. Fieriq; ex his dentifricia & exſiccantibus admodum medicamentis vtiliſſimè admiſcentur; fieri deniq; F ex ijdem calcem. Ego huic Rondeletij figuræ quinque alias addidi, licet ferè diſſimiles: craſſas enim teſtas habent. Prior faſcias habet nigras, internalla verò partim candicant, partim purpuraſcunt, ſicut etiam lineæ quædam eodem colore decorantur. Intus tota candicat. Altera lineis per tranſuerſum ductis, nigris: intus candida. Tertia denſam admodum & opacam habet teſtam colore nigro in ſuperiori & anguſtiori parte: cæterò ſubrubet & ad ferrugineum vergit. Quarta multò præcedentibus craſſior, nigra infra, candida ſuprà: faſciæ infra denticulatæ ſunt. Quinta ſecundæ quodammodo ſimilis eſt. Similis verò in primis Rõdeletij iconi eſt muſculus eiuſdem, vt proprio loco videre licet, ſed is teſtam habet tenuem & ſubtilem. Craſſas etiam teſtas habent binæ iſtæ Conchæ nigro, albo & ſubrubeo variæ, vti quoque iſtæc clathrata, colore ferè ſubroſeo: craſſiſſimam verò omnium clathrata poſtremò colore tota ferrugineo.

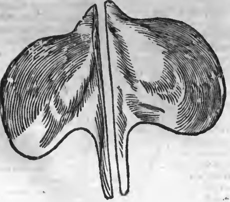
DE CONCHA TENVIS TESTÆ.

Cap. LVII. G

TENVIS teſtæ Concham nominare libuit eiuſcemodi Concham à teſtæ tenuitate ac fragilitate. Genuenſibus Datteri dicuntur, fortè quod Dactylorum more inuicem hæreant. Vnde ex Mytulorum genere eſſe apparet. Extra colore ſunt fœdo, lutulento, cinereo, intus argenti modo reſplendent. Pinguntur hîc aliquot inuicem adhærentes, atque vna ſeparatim aperta, quo modo alas auium exprimunt. Debeo hoc Conchę genus Bernardo Caſtelletto Genuenſi, cuius viri humanitatem & indefeſſam ſtudioſus iuuandi voluntatem nunquam ſatis laudare poſſum.

Concha tenuis teſtæ.

Digitized by Google

DE CHAMIS IN GENERE.
Cap. LVIII.

SYNONYMA.

Χήμη Suidæ oſtrei genus eſt. Alibi verò χημὰς ab eo exponitur ὁ ἰχθὺς, id eſt, piſcis, ſed corruptum eſſe tum vocabulum, tum interpretationem arbitratur Zoographus: quoniam χήμας boni authores paroxytonum ſcribunt in accuſandi caſu multitudinis, non pro piſce, ſed pro Conchis. Varino χήμη, eſt χάσμη, id eſt, oſcitatio. Plinius ſanè Conchas Margaritarum pandere ſe dixit, quadam oſcitatione. Vtrumque fieri videtur à verbo χάινειν. A χάω enim, χῶ, quod eſt χωρῶ (hoc eſt capio) fit χάινω, vt à χρῶ, χραίνω ῥῶ, ῥάινω. Ab eodem verbo χῶ fit ſecundum Euſtathium F etiam χήμη, τὸ ὄστρακον, ἀπὸ τοῦ κεχηνέναι, vt pater (inquit) ex Athenæo. Sed videri poteſt (Zoographus iudicat) Chama à verbo χῶ deriuari in vtrauis ſignificatione: hoc eſt, ſiue quoniam hiant, ſiue à capacitate. Caua quidem, & capacia omnia, hiare videntur: ſicut & caua animantium ora hiant, cùm accipere aliquid auent: & licet Conchæ omnes, tum cauæ, tum ad capiendum aptæ ſint, Chamis tamen priuatim hoc nominis contigit, fortè tanquam maiuſculis, & capacioribus. Galenus in Gloſſis, χήμην χηραμίδα, τὴν κοιλοτέραν κόγχην, καὶ μείζονα: nimirum pro vaſis genere, capaciore, quàm Concha communis ſit. Cæterùm pro χηραμίδα (χηραμὸς, vel χηραμὶς, nihil quàm cauernam ſignificat) legerim ego (inquit) κεραμίδα, hoc eſt figlinam, vt Concha figlina (à figulo facta) maior intelligatur, quàm marina, & naturalis Concha, nam in eodem libro, ſic habet Galenus, κόγχην κεραμίδα, ὅδε ἐν πλεῖον δηλοῖ τῆς κεραμίδος: hoc eſt, Concha ceramis idem, quod ceramis ſimpliciter ſonat. Sic & latinè vas figlinum, aut figlinum ſimpliciter dicas, nihil intereſt. Hæc Zoographus. χημείας interpretantur aliqui argenti, & auri præparationem, quam vulgò chymiſticam, vel alchymiſticam artem nominant: quaſi à chymis, & liquoribus quos parat, nomen hoc tulerit. Sed χημεία cum ει habeat in prima, aliunde dicta fuerit, fortè quòd vaſis illis, quæ vulgò crucibula nominant, fundendis metallis idonea, ſubinde vtatur. Hæc enim χήμας, & χήμας κεραμίδας vocari. Latinè efferri poteſt G Chama, aut Chama, aut Cheme, & diminutiuum, chamula; vt à Concha conchula. Apud Plinium compoſita videntur chamelos, chamepeloris, &c. quæ quidem Græca ſunt, & Græcis in compoſitione non vſitata, quod ſi quis ita voluerit vti, caſus obliquos etiam ex integrè inflexis componat, vt chameleon dicat, & chameleas, &c. non vt quidam recentiores chameleon, & chamæleos, ineptè. Sed omnino præſtabit diuiſis vocabulis efferre. Chama fœmininum eſt. λεῖος, ideſt, læuis, communis generis, Atticè: communiter maſculinum eſt, & fæmininum facit λεία. quare, & χήμη λεῖος, & χήμη λεία rectè dixeris. Gaza non modò Chamam teſtaceum animal hiatulam conuertit, ſed etiam chamem piſcem alicubi ſimiliter. Nos Græca vocabula retinere præſtiterit. Plinius etiam aliquando cluſiles mordaceſq; Conchas ceu mitulos vocaſſe videtur. Scribit enim in purpurarum naſſis eas ineſſe, quod Oppianus de Strombis, & chamis, ait. In exiguis naſſis inquit:

Nominis ratio.

Pro Vaſis genere.

Concha ceramis.

χημεία.

Chameleos, Chamepeloris.

Hiatula.

Στρόμβοις συγκέλσαντες ἅμα χήμησι τίθενται.

Bellonius vulgus Gallicum in chamis nominandis, cum Italico conuenire tradit: ſiquidem H noſtri, inquit, maiores chamas des flammes, minores verò des flammettes nominãt, quòd cum iure incoctę, non ſecus ac piper fauces, & os, inflammare ſoleant. Italicum vulgus maiores chamas Peuerazas, quaſi piperatas, nominat: minores verò Peneronos, quod piper haud tantoperè redoleant. (Rondeletius conchulas rugatas, quas ſuprà exhibuimus, a Venetis Piueronos dici ſcribit.) Harum enim è mari recens aduectarum carnem quicunque paulò liberaliùs degnſtauerit, quendam ſaporem in eis gratum, ſed gulam prouocantem, ac piper redolentem comperiet. Cæterùm, quæ chama Latinis dicitur, eadem Latinis cappa, Gallis autem coquille appellatur. Alias autem his congeneres Itali addito cognomento cappas ſanctas, capperozolas, cappas lõgas, & huiuſmodi vocabulis nominant, de quibus eſt ſeorſim diſſerendum. Huculq; Bellonius. Et in ſequenti capite de piperata chama rurſum: Chamam piperatam Veneti Beuerazas, vel peuerazas vocant ad diſcrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Sed ſi vel Beuerazæ, vel peuerazæ dicuntur, quòd fauces inflam-

Chama peueraza vnde dicta.

A inflammentur, & piper redoleant, vt ille vult, cur eſt itaque, quod pipere condiantur? hoc enim eſſet oleum addere igni: quamobrem ita dictas puto, quòd piper pro condimento, eis adhibeatur. Zoographus Germanicè Muſcheln dici poſſe ait; attamen id nomen nimium patere: contrahi autem, ſi differentiam addamus, ita vt Conchæ propriè dictæ, cognominentur rotundæ, runde Muſcheln: chamæ verò longæ, lange Muſcheln. Licereque & Italos imitari, Pfeffer Muſcheln: vel etymologiam Græcam, Gynmuſcheln, (vel euphoniæ gratia, n in m mutando, Gym Muſcheln,) nam gynen, vel ghinen nobis, inquit, hiare eſt, verbum (vt apparet) à Græco χάινειν deſumptum. Spartianus Oſtreas, & Lioſtreas cùm dixit in Heliogabalo, chamas tracheas, & chamas leas intellexit, inquit Hermolaus, etiamſi lithoſtreæ ſcriptum erat: id ex Athenæo ſumitur, qui ait, chamas tracheas Oſtrea quandoque dictitata.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

B

SVPER Chamarũ diuerſitate hæc omnia nobis reliquit Aelianus: Chamæ marinæ, & variæ, & multiplices ſunt; aliæ aſperæ, aliæ leues; quædam digitorum compreſſu confringuntur: aliæ vel ſaxo ægrè conteruntur. Quædam ipſarum nigerrimæ ſunt, nonnullæ argentei coloris ſimilitudinem gerere videntur, aliæ vtroque colore mixto inſignes. Ac quemadmodũ earum eſt varium & multiplex genus, ſic multas, & diuerſas ſedes habent. Quædã enim in littoribus diſperſæ, iacent in arena, vel in limo quieſcunt, nonnullæ ſub algam ſubijciuntur, aliæ in limo commorantur, aliæ ſaxis tanquã mordicus adhærent. Aeſtiuo tempore, cùm incipit meſſis, in Iſtrico mari gregatim natant, & leuiter feruntur, cùm ante id tempus ſua ſibi mole graues efferri non poſſent. Euri, Boreæ, & Auſtri idcirco fugiẽtes ſunt, quòd eos ventos ferre non poſſint. Contrà ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Fauonij mollibus auris afflari gaudent: eamq; ob rem in latebras abditæ, & ſuis conniuentes teſtis, cùm à tempeſtatibus mare ſentiunt conquieſcere, & Fauoniũ flare, tum relictis ſedibus, ad ſummã maris aquam natant, & apertis teſtis eminent, (ſic tanquam,

Lib. 15. c. 12.

Chamarum varietas.

Gregatim natant.

Ventos quoſdã fugiunt.

C vel ſponſæ è thalamis prodeunt, vel roſæ ad Solis radios exporrectæ ex inuolucris, ſeu calycibus ſuis erumpunt,) & quieſcentes ventũ expectant placidum, ac ſecundum, qui ſi contigerit, alteram Concham ſubſternentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro naui ad nauigandum vtuntur, vt ſi eas procul videas, ſic per tranquillum mare natantes, claſſem nauium exiſtimes. Quòd ſi nauem ad ſe accedere ſentiunt, aut belluæ impetum, aut valentioris piſcis natatione, metu perculſæ, contractis vno impetu teſtis, frequentes delabuntur, & occultantur. Hæc omnia Aelianus. Athenæus quoque varias differentias ponit in tertio, Hicefius, Eraſiſtratus (inquit) Chamarum alias dicit vocari aſperas, alias regias; aſperas quidem mali eſſe ſucci, pauci excrementi, facilè excerni, ipſis pro eſca eos vti qui purpuras piſcantur; Leuium autem præſtantiæ differentias magnitudine æſtimari. Et aliquanto pòſt ex Diphilo: Chamarum craſſiorum (χημῶν δὲ τῶν παχειῶν) quæ paruæ ſunt, & tenui carne (Oſtrea vocantur) ſtomacho gratę ſunt, & excretu faciles. Craſſas verò, quas & regias, & pelorias appellant multum nutriunt, difficilè excernuntur, boni ſunt ſucci, ſtomacho conueniunt, præſertim magnę. Priore loco chamæ in aſperas, & regias diuiduntur; videnturq; lęues pro regijs accipi. Poſteriore in craſſas paruas, & craſſas magnas, quæ cum

Cautio, & ſagacitas naturæ.

Differentia ex Athenæo.

D læuibus eædem videntur. A Plinio ſpecies hę numerantur, Chametrachea, chameleos, chamæpelorides, generis varietate diſtantes, & rotunditate, chamæglycymerides. Rondeletius ita diſtinguit, vt chamarum aliæ lęues ſint, aliæ aſperæ. Lęuibus chamæ pelorides, & chamęglycymerides ſubiungit. Quid verò chamis ſit proprium, quo à Conchis quibus in multis ſimiles ſunt, diſtinguantur, ſic inquit idem Rondeletius. Athenæus, τῶν δὲ χημῶν μνημονεύει Ἴων ὁ Χῖος ἐν Ἐπιδημίαις, καὶ ἴσως οὕτως ὠνόμασαι τὰ κογχύλια παρὰ τὸ κεχηνέναι id eſt, Chamarum meminit Ion Chius in Epidemijs, quæ fortaſſis χῆμαι à Græcis nominatæ ſunt ἀπὸ τοῦ κεχηνέναι, id eſt, ab hiando. Id etymum ſecuti quidam Hiatulas latinè appellant: ſed cùm eadem voce etiam chamæ nuncupentur, quæ à Chamis maximè diſtãt, vt in priore operis noſtri parte oſtendimus, tutius eſſe puto Gręca appellatione vti, Plinij exemplo, à quo chamę nominantur, & chamępelorides, & chamętrachęę, atque aliæ eiuſdem generis. Chamę igitur, etſi Concharum generi ſubſint, hoc tamen à cęteris Con-

Differentia ſecundum Rondeletium.

Chama nomen à Latinis vſurpandum.

chis diſtabunt,quod ſemper hiant, & teſtas apertas habent. Quod ad formam earum atti- E
net, cùm tanta ſit earum varietas, & tam parum certas, & diſtinctas notas nobis ſuper eis
veteres reliquerint, doctiſſimus Rondeletius, certi aliquid de ijs velle ſtatuere, perdifficile
eſſe rectè quidem iudicauit, cæterum non erat propterea temeritatis, ac immodeſtiæ accu-
Bellonius defenditur. ſandus Bellonius, quem (vt ſolet) tacitè mordet, quòd pro chamis Conchas ſpeciatim di-
ctas vſurparit; nam & veterum quidam id fecere, vt Galenus in gloſſis, κόγχον, τὴν κόγχην,
τὴν χήμην, dixit: idq́; Varinus repetit: apud quem aliàs etiam, quemadmodum quoque
apud Heſychium Conchas inuenio interpretari χήμας. Idem Rondeletius in capite de
chameleia: Chamas eaſdem eſſe cum læuibus Conchis, quæ γαλάδες dicuntur, falſum eſſe
ait, quoniam Ariſtoteles (cuius verba ſuprà citauimus) à Conchis chamas ſeiunxit. Sed
Ariſtotelem aliquis dixerit (inquit Zoographus) Conchas à chamis diſtinxiſſe quidem,
ſed ſpecie potiùs, quàm genere, & nihil prohibere, idem nomen tum generi toti, tum ſpe-
ciei ſub eo vni attribui, vt inualidum hoc Rondeletij argumentum ſit. Cùm itaque vix
vnam nobis notam reliquerint antiqui, qua chamas in Conchis diſtinguas, Marcellus Vir-
gilius Græcè, & Latinè peritiſſimus in ſuis in Dioſcoridem commentarijs, ab ijs abſtinuit,
earundem diſtinctiones peritioribus relinquens. In genere (inquit) minorum oſtreorum F
chamæ ſunt, tanta cum alijs affinitate, vt facilè in antiquis ſcriptoribus confundatur earum
hiſtoria. Nihil difficilius in tota huiuſmodi rerum commentatione, quàm in appellationi-
bus his concordem veterum hiſtoriam oſtendere. Ob id peritioribus relinquemus. Hacte-
Hermolai laus. nus Marcellus. Quapropter minimè etiam miratur Hermolaum Rondeletius, virum opti-
marum rerum cognitione præſtãtem in ſuis in eundem Dioſcoridem corollarijs de oſtreis
& conchylijs pauciſſima ſcripſiſſe, copia & varietate eorum, vt opinatur, deterritum. Ego
A Conchis oris hiantibus diſcerni Chamas. à Conchis, hiantibus oris diſcerni chamas exiſtimem, cuius opinionis quoque fuiſſe vide-
tur Andreas Matthiolus; qui ſic nobis de eiſdem ſcriptum reliquit: Quanquam chamæ in-
ter cætera Conchyliorum genera longa deſcriptione ab Athenæo referuntur: nihilominus
tamen tot huiuſmodi teſtaceorum habentur ſpecies, vt non facilè ſit eas inter ſe diſtingue-
re. Cæterùm præter cęteras Conchas id ſibi peculiare aſciuêre chamę, quòd plerumque in
littore hiantes inueniuntur. Idcirco eas rectè chamas dici poſſe putauerim, quæ in mari-
nis oris, pandentes ſeſe, læui teſta contectæ reperiuntur. Harum quàmplurimas ipſe vi-
di in Adriatici littore. Verùm quoniam nulla alia facultate ſunt prædirę, pręter eas, qui-
bus & reliqua Concharum genera commendantur; ideo non eſt, vt plura de his dicamus. G
Hucuſque ille. Quemadmodum verò hient chamarum genera, in ſingularum ferè hiſto-
ria patebit.

VSVS IN CIBO.

CHAMÆ Epheſię commendantur ab Archeſtrato, vt & mituli (μυῖ) ab alijs: de
quibus Hiceſius: Mituli (inquit) Epheſij, & ſimiles eis ſucci bonitate, vt pectinibus
Aluum, vt mouent. præſtant, ita inferiores ſunt chamis. Athenæus aluum ſimul & vrinam ciere ſcribit
è conchylijs præcipuè mitulos, oſtrea, pectines, chamas. Dioſcorides vrinæ non meminit,
ſed chamarum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum vis aluum mouere
ait, & cum vino aſſumi. Braſauolus chamas dicit eſſe paruas Conchas, quæ paſſim peue-
razæ vocantur; & ex his, vel tellinis, (quæ vulgò peueracinæ) vel illis, quæ cauæ vulgo vo-
cantur, circiter triginta in quatuor aquę vncijs ebulliri, vt ab ipſis aqua marina exeat, quę
aquæ miſcetur: poſtea cùm decoctæ fuerint, ius in cyathum fundi, & optimi vini dimidio H
cyatho addito, bibi: idemque ius ſolum ſine vino præſtare: atque id non ſolùm ratione
ſalſedinis, vel aquæ marinæ, ſed quia concharum etiam ſubſtantia emollientem quandam
naturam habet. Sic ferè ille.

DE

A

DE CHAMIS IN SPETIE.

ET PRIMVM

DE LÆVI. Cap. LIX.

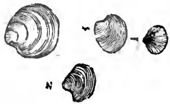
CHAMELEIA à teſtæ læuitate (inquit Rondeletius) nomen inuenit.
Teſta duplici conſtat, Conchis læuibus, quæ galades dicuntur, ſimilis eſt.
Ab his teſtarum fragilitate differt: digitorum enim compreſſu frangitur *Deſcriptio.*
facilè, quod in Conchis, & pectinibus non euenit. Intus & foris cãdidiſſi-
mæ ſunt, caro quoq; intus cãdida, in qua duo foramina cernuntur; alterũ *Caro.*
os eſt, alterum excrementi meatus, verumq; ſinuoſum eſt, vt dilatari, & conſtringi poſſit, *Os.*
B hoc ad attrahendum aquã, illud ad reijciendũ excrementum. Habet & μήκωνα, vt Conchę *Excrementi meatus.*
cæteræ. Latere magis protuberante ſemper hiat. In arena cum tellinis capitur, qua de cau- *Papauer.*
ſa ſæpius aqua pura elui debet, ad arenam expurgandam, qua expurgata dulcis eſt, & te- *Vbi capiatur*
nera, alioqui vix edi poteſt. De eiſdem Bellonius ſic ſcripſit. Omnium Concharum albiſſi-
mæ ſunt, quas Chameleias Græci vocauerunt: Galadæ autem Ariſtoteli (vt reor) dicun-
tur (quam opinionẽ reprobat Rondeletius, cuius Cõcham Galaden ſuprà depinximus.) *Gelada quæ.*
Tantam magnitudinem adipiſcuntur in Oceano, vt quaternorum digitorum latitudinem,
ſenorum verò longitudinem exuperent. Quæ res multò perſpicaciùs innoteſcet ex ijs, qui *Magnæ in Oceano.*
à Diuorum Iacobi, aut Michaelis perſolutis votis redeuntes, teſtas ea qua dixi magnitudi-
ne de ſuis pileis appendunt. Frequentiùs Romæ, quàm in quauis alia vrbe diuenduntur
cum tellinis, ac pectinibus: magnitudine quidem iuglandis, corpore ferè orbiculati gla-
bro fragili, pellucido, rotundo, labris ac teſta tenuibus, læuibus, non autem denticulatis.
Facilè à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes ſua labra pandunt: quo fit vt parum
diu abſint à mari, quin exanimentur, leuique illiſu frangantur: ſuam quoq; aquam facilè
amittunt, multaſq; arenulas recipiunt, à quibus quod elui difficilè poſſunt, vulgo reſpuun-
C tur. Sed recentes, & adhuc viuæ, tellinis certè poſthabendæ non ſunt. Indigenæ caparozas *Caparoza.*
vel caparozolas vocant. Nam cappæ nomine Itali chamas intelligunt. Moueri autem à ſe *Sedem mutant.*
chamæleias, ac ſedem in littore mutare, compertum habeo, quæ res ei innoteſcet, qui has
in vaſe aqua oppleto immerſerit, quod Veneti plerumque faciunt, vt minus exanimes ſer-
uent, nève arenis conſpurcentur, aut deteriore euadant. Aetius Dioſcoridem, ac Galenum
ſecutus, chamulas vocauit. Chamarum (inquit Dioſcorides) conchularumque exigua
aqua decoctarum ius, aluum ciet: quæ tamen appellatio non minus patet, quam Oſtreo-
rum. Omnia enim teſta contecta comprehendit: quin etiam pro teſta ipſa nonnunquam ac-
cipitur. Conchylia Plinius medicus lib. 5 c. 1. appellat. Nihil (inquit) ex eis, quod pingue
eſt ſumant, vt ſices, pectines & Conchylia. Aetius lib. 3. Minorum (inquit) erinaceorum *Conchylia.*
& Conchularum, vetuſtorumq; gallorum iura ventrem deijciunt. Porro Conchylia quæ-
dam Herodotus in montibus Aegypti naſci, ac procreari tradit. Huc vſque Bellonius, ſed
iconem non exhibet. Habebis itaque hic prius chamen læuẽ Rondeletij. Addo ego aliquot *Ventrem deijciunt.*
alias ſpecies inter quas, priores candidæ ſunt, ac inter eas prior quinque habet faſcias, mi-
nutiſſimaſq; alias quaſdam ſtrias. Altera diaphana eſt, maioreſq; habet ſtrias. Eadem in *Conchylia in montibus Aegypti.*
D tertia magis ſunt euidentes. In quarta ſtriæ illæ non ſunt tranſuerſales, ſed per longitudi-
nem. Quæ ſubinde datur, colore eſt nigro, altera ſubflauo, vtraq; lineis trãſuerſalibus. Aliæ
quoque tres albæ ſunt. Earumq; prior in ſummitate nonnihil poſſidet flauedinis, altera
nonnihil coloris caſtanearum, tertia tota candida, ac diaphana. Addi præterea multas
alias admodum puſillas, quarum quatuor priores albæ ſunt: ſed aliæ craſſioris teſtæ, aliæ
tenuioris, aliæque diaphanæ, aliæ denſæ. Inter quinque alias, quæ ſequuntur, prima etiam
albicat, & lineas habet admodũ exiles eiuſdem coloris; altera item alba oras habet caſta-
nei coloris, tertia lineas habet nigras: quarta Rondeletij chamam imitatur, ſed minor eſt,
& plures habet lineas: quinta caſtanei eſt coloris, cum faſcijs quibuſdam albis, vt icon o-
ſtendit. Quatuor aliæ, quæ inſequuntur, non omnes etiam eiuſdem ſunt coloris. Prima
enim, & ſecunda flaueſcunt, tertia & quarta, albo nigroque variant. Poſtremi quaternarij
duo lineas habent rectas more pectinum: duę alterę omnium poſtremę albę, eo modo, vt
vides variant.

Digitized by Google

Chamælea Rondeletij.

Chamælearum albarum quatuor differentiæ.

Chama nigra læuis: & altera ſubflaua.

Chamulæ paruæ tres differentiæ.

Chamulæ aliæ exiguæ.

Digitized by Google

A

DE CHAMA PIPERATA, Bellonij. Cap. LX.

CHAMAM piperatam (inquit Bellonius) Veneti Beuerazas, vel Peuerazas vocant ad diſcrimen maiorum, quas Biueronos appellant Paluſtre eſt concharum genus in cœno degens, quod Anconitani, & Rauennates chalenam, vel chalcenam, nomine à chamula detorto vocitant. Biueroni autem dicuntur, vel quòd ob piperis ſaporem ſitim excitent (uos hoc redarguimus ſuprà) vel quòd illa perpetuò bibant, neque diù ſinè aqua ſeruari poſſint, atque in forum allatæ, & aquæ immerſæ, geminam atque oblongam exerant ligulam, vt cochleæ modo perpetuò ſitientes moueri percipiantur. Supra modum fragiles habent teſtas, læues ac compreſſas, non autem vt aliæ conchæ orbiculares: verùm vſque adeo tenues, vt tranſpareant. Cardinibus non iunguntur inuicem infarctis, ſed neruo, vt oſtrea.

Chalena, & chalcena. Biueroni, vnde dicti. Teſtæ. Labra.

B Labra non habent crenata, ſed læuia, magiſque in rotunditatis ambitum circinnantur, quàm tellinæ.

DE CHAMA NIGRA, Siue Glycymeride, eiuſd. Bellonij. Cap. LXI.

EST & alia læuis Chama (inquit idem Bellonius) à cæteris hoc diſtans, quòd cùm læuis ſit, tamen & robore teſtę cum aſpera facilè certare poteſt, Cloniſſa quidem maior eſt, & plerunq; nigricat. Cardinibus quoq; quibus valuas coniunctas habet, à prædictis etiã differt. Præterea non ita vt prima læuis in rotũditatem turbinatur, nec vt Peloris plana eſt. Crenas haud ita profundas in labris habet. Quum autem Aelianus in chamis quaſdam eſſe nigras, ac reliqua genera alba eſſe protulit, hancque vnicam pro ma-

Chama glycymeris Bellonij.

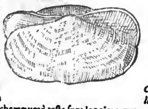
C iore teſtæ parte nigricare videam, facilè mihi fuit conijcere, hanc Aeliani chamam eſſe, ac fortaſſis antiquorum glycimeridem. Nam & Peloride maior eſt, & dulcior: neque piperato guſtu percipitur. Hactenus Bellonius. Cæterũ n Rondeletius chamam nigram à glycymeride diſtinguit, & longè alias quàm Bellonius, chamas depinxit, vt iam patebit.

Chama Aeliani, & antiquorum glycymeris.

DE CHAMA NIGRA, Rondeletij. Cap. LXII.

AELIANVS Chamas marinas varias, & multiplices eſſe tradit: nam aliæ aſperæ ſunt, inquit, aliæ læues: & hæ quidem digitorũ compreſſu confringũtur, illæ verò vel ægerrimè conteruntur. Quędã ipſarũ nigerrimę ſunt: nonnullæ argentei coloris ſimilitudinem gerere videntur. Ac quemad-

Chama nigra Rondeletij.

D modum earũ eſt varium, & multiplex genus, ſic multas & diuerſas ſedes habent. Ex his colligunt nonnulli (inquit Rondeletius) chamas pro Conchulis accepiſſe, quæ colorum varietate à ſeſe diſtant, ſed non rectè, vt ego quidem ſentio: nam ſunt vt conchulæ, ita chamæ variæ, albæ, nigræ, ex albo rubeſcentes, aliæ fractu faciles, aliæ difficiles. Idẽ de cochleis, & pectinibus verè dicitur. Quare ineptè fecerunt, qui Concham nigram (Bellonium taxat) pro chama nigra exhibuerunt, cùm conchæ rotundiores chamis eſſe ſoleant, neque hient; chamæ verò teſta ſunt longiore, qualis chama nigra, quam hîc proponimus, teſtis oblongis, læuibus, duris, ſpiſſiſq; ac veluti marmoreis.

Contra Bellon.

DE CHAMA GLYCYMERIDE B

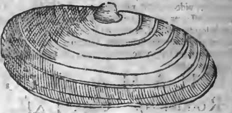
Eiuſdem. Cap. LXIII.

CHAMARVM generi γλυκυμερίδες accedunt, Plinij & Macrobij teſtimonijs. Chamæ glycymerides (inquit Plinius) quæ ſunt maiores, quàm peloridcs. Macrobius in cœna adijciali Lentuli flaminis appoſitas fuiſſe dixit, & ne quis eaſdē eſſe pelorides, & glycymeridas exiſtimet, maiores ſcilicet chamas, legat Macrob. lib. 3. Saturnal. Ante cœnam, inquit, Echinos, oſtreas crudas quantum vellent, peloridas, Spondylos, &c. Paulò pòſt alia

Etymum. edulia enumerans, glycymeridas, vrticas, &c. Sunt autem glycymerides dictæ à dulcedine, vt opinor, quòd ſapore ſint dulci, minuſq; ſalſo, quàm reliquæ. Sunt qui glycyameridas vocent, quaſi ex dulci amaras. Quod ſi ita ſit, compoſitum nomen ex Græco & Latino fuerit,

Decriptio. quam compoſitionem improbat Quintilianus. Glycymerides igitur chamæ ſunt maiores, quàm pelorides teſta oblonga, mytulorum fluuiatilium teſtæ modo; ſed duriore, & ſpiſſiore, rugoſa, nō tamen ob id aſpera, ex albo ruffeſcente, carne & ſucci bonitate peloridi ſimiles. Eaſdem eſſe puto cum ijs quas pelorides maiores Athenæus vocat. Hermolaus Barbarus conijcit apud Plinium poſt verba hæc, Chamæglycymerides, quæ ſunt maiores, quam Pelorides, pro colycia, ſiue coryphia, legendum corycia ex Athenæo, qui ſcribit Conchas quaſdam à Macedonibus vocari κορύκους, quas Athenienſes κριοὺς nominant. Sed vt apud Plinium legendum ſit, non potes corycia ad chamas glycymeridas referre: ſic enim Conchas aſperas vocari ſcripſit ex Hegeſandro Athenæus. Ἡγήσανδρος δ' ἐν ὑπομνήμασι τὰς τραχείας φησὶ κόγχας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κορύκους καλεῖσθαι, ὑπὸ δ' Ἀθηναίων κριούς. Hegeſander in commentarijs, ait Conchas aſperas à Macedonibus vocari corycos, ab Athenienſibus κριοὺς, id eſt, arietinas. Hæc itaque ille exhibita hac icone; cui ego binas haſce addidi multo quidem maiores, ſed cætera non multum diſſimiles, quanquam capite differre quodammodo videantur.

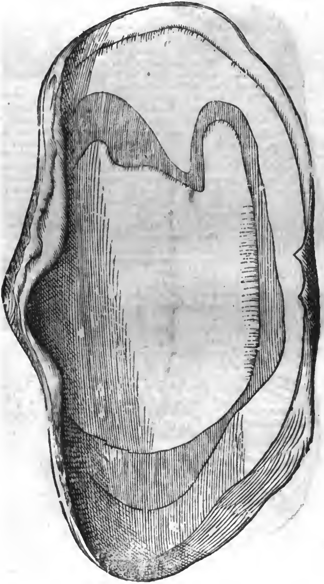
Chama glycymeris Rondeletij.

Chamæ glycymeridi ſimilis, ſeu maioris mytuli ſpecies.

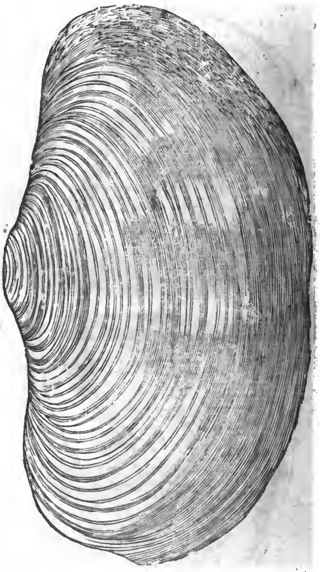

Chamæ glycymeridis alterius authoris pars caua.

Digitized by Google

Chamæ glycymeridis alterius authoris pars conuexa.

Digitized by Google

A

DE CHAMA PELORIDE. Cap. LXIV.

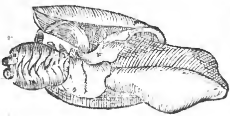
DE hoc Chamarum genere inter Bellonium & Rõdeletium non conuenit. Ego quæ vterq; de eo ſcripſit, adferam, cùm præterea quod dicã, non habeam. Peloridas Athenæus, (inquit Rondeletius) vno loco à Chamarum genere ſegregaſſe videtur ex ſententia fortaſſe Philylij. Αἱ δὲ πελωρίδες ἀνομάσθησαν παρὰ τὸ πελώριον, μεῖζον γάρ ἐστι χημῶν παρηλλαγμένον Pelorides vocatę ſunt à dictione πελώριος: maiores enim ſunt Chamis, & ab ijs diuerſę. *Segregata à Chamis.* *Vnde dicta.* Alio loco ex Diphilo pelorias Chamas craſſarum ſpeciem facit, quas & regias appellat, quæ & maiores ſunt. Chamas etiam Peloridas appellat Plinius. Hos ſequimur ac Chamas peloridas, ſiue pelorinas, à magnitudine dictas fuiſſe cũ veteribus exiſtimamus,

B id quoq; innuit Athenæus priore loco modò citato: nã πελώριον ſiue πέλωρον ſignificat τὸ μέγα καὶ τεράστιον, ideſt, magnum & prodigioſum. Vel dictæ ſunt pelorides à Peloro Siciliæ promontorio, quòd iuxta illud pelorides optimæ reperiantur. Iulius Pollux de ciborum antiquorum præſtantia verba faciens. Ἰστέον δὲ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐδοκίμει μύραινα ἐκ πορθμοῦ καὶ μύραινα ταρτησία, καὶ θύννος τύριος, καὶ κεστρεὺς ἐκ σκιάθου, καὶ ἔριφος ἐκ μήλου, καὶ κόγχαι πελωρίναι, ὅθεν ἴσως καὶ τὸ καλούμεναι πελωρίδες ὠνομάσθησαν. Apud veteres in pretio fuit muræna ex freto, & muræna Tarteſia, placebat thynnus Tyrius; & mugil ex Shiatho, hœdus ex Melo, Conchæ etiam Pelorinæ, vnde fortè nomen adeptæ quæ nunc pelorides vocantur. Ex his apparet inſignis error eorum, qui ſcribunt peloridas nomen habere à luto, in quo tum manibus tum retibus euerruntur: pilos enim lutum eſt, (ſic enim ſcripta verba reperio) πηλὸς quidem lutum eſt, à quo πηλωρίδας & πηλωρίας dixiſſe oportuerat, nõ πελωρίδας & πελωρίας & πελωρίνας, ſicuti omnes extulerunt. Præterea illud è memoria exciderat, aut fortaſſe ne legerant quidem quod ſcripſit Ariſtotel. Conchas, Chamas, Pectines, Vngues locis arenoſis prouenire, non cænoſis. Sed omiſſis omnibus rem ipſam depingamus. Chama peloris duabus Conchis conſtat, quæ nunquam ita *Error quorundam.* *L. 5. Hiſt. c. 5* *Deſcriptio.*

C iunguntur, quin ſemper hient & viuo & mortuo animante, etiam ſine calidi contactu. Eæ oblongæ ſunt & læues, ex albo purpuraſcentes, in medio connexę. Caro intus alba eſt, quæ etiam contracta tota teſta vix capi poteſt, extenta longior multò eſt, rotũda, ſpiſſa, pudendo virili non abſimilis, digiti medij craſſitudine. In extremo altero foramina duo apparẽt, alterum oris eſt rotundum, alterum excrementi. Santones Conchæ ſtrictæ & non hiantis ſpetiem palourde appellant, quæ vox à peloride deducta eſſe videtur. Sed ea chama peloris non eſt, cùm magna non ſit, neq; hiet. Caro peloridis dura eſt, ob id difficilè excernitur. Hactenus ille Palourde autem Santonum eſt Conchula rugata Bellonij. Eſtq; alia pelourde à Gallis ad mare mediterraneum dicta, nimirum Cõchula varia Rondeletij, cuius chamæ peloridis hic iconem exhibuimus ab eo mutuatam: item aliam ex Bellonio, ſed toto cęlo diuerſam, Regias & baſilicas chamas (inquit hic) Galli Pelourdes, ad Peloridarũ vocem accedẽtes dixerũt, Maſſilia clonissas, Veneti Bueronos, vel Piueronos, Genuẽſes Arſellas, Hiſpani Armillas, Ancon rani, Rauẽnates & Ariminenſes Pouerazos, quaſi pauperculos nominant, quòd illic nimiũ popularis pauperibuſq; offerri ſolita ſit. A luto autẽ in quo tum manibus, tũ retibus euerruntur, nomẽ habent: pilos enim lutũ eſt. (Hoc etymum Rondeletius reprehendit.) Alij dictas à Peloro monte Ciliciæ volunt. Differunt autem à Calcinellis, quòd turbinatiori & grandiori corpore conſtent. Calcinellæ enim (quæ & Beueraze dicuntur) compreſſiore ſunt forma, teſta tranſlucida, ac multò quàm *Teſta.* *Caro.* *Foramina oris & excrementi.* *Palourde Santonum.* *Caro.* *A Calcinellis, vt differant.*

Chama Peloris Rondeletij.

D

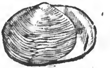
Chamelcios

Chamelcins tenciores. Media autem eſt inter aſperam & læuem conſtitutione & natura. E
Non enim ita horet, vt aſpera, neque ita glabreſcit vt læuis: albo prætereæ ac fuluo emblemare diſtinguitur: vnde caparozolam dici puto, quòd ex rubra ſubfulua ſit. Eius autem caro durior eſt, quàm læuium Tellinarum & Peucrazarum. Emollire aluum traditur. Sed

Copioſũ ſuccum generãt. & Dibilus copioſum bonumq; ſuccum gignere tradit, & ſtomacho gratum, nec facilè excerni. Sic Bellonius. Seruant autem idem nomen apud nos Rauenna delatæ, eduntorque

Coquendi modus. in aqua clixæ vnà cùm petroſelino & pipere, additoq; cùm iure pane inferuntur, grataeq; quidem ſunt, ſed lutum vel arena obſtat, quominus ſapor reſpondeat. Labra earum ſunt craſſiuſcula & tam arctè connexa, vt niſi vi aperiantur, & ſæpè etiam rumpantur prius quàm os aperiant.

Chama peloris Bellonij.

Concha rugata, vulgi Pauarazzo.

F

DE CHAMA ASPERA. Cap. LXV.

A læui quid differat. CHAMA trachea authore eodem Bellonio, valuas eodem modo quo læuis tornatas habet, eſtq; rotũditate penè orbiculari conſtructa: hoc tamẽ inter ſe differunt, quòd illa læui quidẽ teſta, hæc verò, aſpera claudatur, Pectinis modo ſtriata: ſed Pecten rectas habet ſtrias, illa verò tranſuerſas,

Teſta. crebras & profundas. Dura eſt admodum Chamarum aſperiorũ teſta, ſi cũ læuibus cõferatur. Ea enim non niſi valido ictu confringi poteſt cùm tamen aliorum ferè omnium læuium debili digitorum compreſſu aperiri poſſit. Chama

In arena circa littora reperitur. Præterea trachea in arena circa littora reperitur: extremas enim iniurias ob teſtam duriorem minus reformidat. Labra haudquaquam in gyrum (vt pecten) denticulata, ſed Mytulorum more læuia habet, mouetorq; vt limax, vt eius Concham nonnunquam profundiùs ſaburrantem conſpexerimus. Fortibus namque ſpondylis conſtat, quibus teſtas mo- G

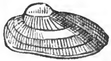
Caro. uendo etiam per arenam lumbricorum more conſcendit. Quamobrem Icefius carnem eius duriuſculam, mali ſucci, parum nutrire, facilè excerni, mariſq; ſalſuginem referre pronunciauit. Diphilus autem ſtomacho gratam eſſe tradidit: cuius ego ſententię expertus

Rondeletius icon. facilè aſtipulor. Hęc itaq; Bellonius appoſita hac icone. Cęterùm Rondelet. longè aliam aſperã Chamam depinxit, qualẽ ſcilicet hic quoq; expreſſam ex eo damus, additis prætereà iiſdẽ quæ ſuper ea ſcripta reliquit. χῆμαι τραχεῖαι (inquit) aſperæ à teſtarum externa parte dictæ ſunt, ob lineas tranſuerſas, H obliquas multas, cauas eãq; ob cauſam muſco ſæpè oppletas. Superiorum (glycymeridum) modo oblongæ ſunt, intus lęues. Carne ſunt mali ſucci, pauci nutrimenti, ad excretionem facili, qua tamen delectantur Purpuræ; vnde pro eſca vtuntur ea Purpurarum piſcatores, vt antè ex Athenæo diximus. Simillima, niſi eadem cum Bellonij icone eſt quam nos adiecimus. Cum Rondeletij verò icone quodammodo conuenit ſecunda & tertia in hac nouiſſima tabella expreſſæ: prima verò ex læuibus eſt.

Chama aſpera Bellonij.

Chama aſpera Rondel.

DE

Digitized by Google

A

Concha rugata alia Bellonij, ſeu Chama aſpera. | Chamæ ſtriatæ ſpecies.

B

DE OSTREIS. Cap. LXVI.

Luxus veterum.

QVANTI fecerint Romani Oſtrea, & iu quo honore fuerint, cùm illorum res magnitudinis atque luxuriæ teneret faſtigium, nonnullis hic veterum ſcriptorum authoritatibus demonſtrabo, antequam ad ſynonyma, naturamque Oſtreorum accedam. Fuere autem in tanta exiſtimatione apud gulæ proceres, vt in remotiſimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur: Brundufioque in primis in Lucrinum lacum transferebantur, quia mirificè ibi pingueſcebant. Plinius author eſt Sergium Oratam primum omnium Oſtrearum viuaria inueniſſe in Baiano, ætate L. Craſſi oratoris ante Marſicum bellum: nec gulæ cauſa, ſed auaritiæ, magna vectigalia tali ex ingenio ſuo percepiſſe, vt qui primus penſiles (inquit) inuenit balineas: ita mangonizatas ſubinde vendendo. Cæterùm Valerius Maximus eundem Sergium luxuriæ exemplar ſummæ, non auaritiæ propoſuit, C de luxuria ſcribens. Caius Sergius Orata (inquit) penſilia balnea primus facere inſtituit: quæ impenſa leuibus initijs cœpta, ad ſuſpenſa calidæ aquæ tantùm non æquora penetrauit. Idem videlicet ne gulam Neptuni arbitrio ſubiectam haberet, peculiaria ſibi maria excogitauit, æſtuarijs ſibi intercipiendo fluctus, piſcium que diuerſos greges ſeparatis mollibus includendo, vt nulla tam ſæua tempeſtas incideret, qua non oneratæ menſæ varietate piſciculorum abundarent. Aedificijs etiam ſpacioſis, & excelſis, deſerta ad tempus ora Lucrini lacus preſſit: quo recentiore vſu conchyliorum frueretur, vbi dum ſe publicæ aquæ cupidius immergit: Conſidij Publicani iudicium nactus eſt. In quo Lucius Craſſus aduerſus illum cauſam agens, errare amicum ſuum Conſidium, dixit; quòd putaret Oratam remotum à lacu cariturum oſtreis; namque ea, ſi inde petere non licuiſſet, in tegulis reperturum. Huic nimirum magis Aeſopus Tragœdus in adoptionem dare filium ſuum, quàm bonorum ſuorum hæredem relinquere debuit; non ſolùm perditæ, ſed etiam furioſæ luxuriæ iuuenem, quem conſtat cantu commendabiles auiculas immanibus emptas pretijs, in cœna pro ficedulis ponere; acetoque liquatos magnæ ſummæ vniones potionibus aſpergere ſolitum. ampliſſimum patrimonium tanquam amaram aliquam ſarcinam, quàm celerrimè D abijcere cupientem. quorum alterius ſenis, alterius adoleſcentis ſectam ſecuti, longiùs manum porrexerunt, neque enim vllum finitur vitium ibi, vbi oritur. Inde ab Oceani littoribus attracti piſces, inde infuſæ culinis arce, cenſibuſq; edendi atque bibendi voluptas reperta eſt. Hæc omnia Valerius, ex quibus non auaritiæ cauſa, ſed luxuriæ viuaria illa feciſſe Oratam diſcimus, quamobrem proſequamur. C. Plinius Nepos in primo doctiſſimarum ſuarum epiſtolarum libro eaſdem delicias oſtrearum oſtendit, nam cùm Septimium Clarum inuitaſſet ad cænam, & non veniſſet: At tu (inquit) apud neſcio quem oſtrea, vuluulas, echinos, Gaditana maluiſti, dabis pœnas, &c. Eleganter etiam M. Tullius in epiſt. 107. ſeſe qui oſtreis, & murœnis facilè abſtinebat, à beta, & malua deceptum eſſe dixit: & mulier, vt Iuuenalis canit in ſexta ſatyra.

Viuaria Oſtrearũ quis primum inuenerit.

Penſiles balnea.

Lib. 9. ca. 1.

Aeſopi tragædi filij luxuria.

A beta, & malua decepti.

Inguinis, & capitis, quæ ſint diſcrimina neſcit
Grandia, quæ medijs iam noctibus oſtrea mordet.

Li. 2. Sat. 2.

Horatius quoque ſatyra in luxu perditos conſcripta oſtendens hominis ſobrij, & frugalis cen-

lis cenſuram ſummi aſſentionibus eſſe probandam, luxurioſi verò prorſus abominãdam, E
vt cuius iuditium vnà cum corpore, & animo ita ſit oppletùm crapula. & oppreſſum, vt ad
veri cognitionem ſeſe nequeat erigere, dum nunc huc, nunc illuc eius ſententia in palato
gratificando nutet, ait; inter cætera etiam hoc:

—— Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt. tu pulmentaria quære
Sudando; pinguem vitijs, albumq́; nec oſtrea,
Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois.

Martialis quoq́, quoties oſtreorum meminit, ea ferè ſemper cum alijs cibis enumerat, qui
in haud minori erant pretio, vt in primis in Ligurinum ſcribens in tertio,

Fugerit an menſas Phœbus cœnamq; Thyeſtæ
Ignoro: fugimus nos Ligurine tuam,
Illa quidem lauta eſt, dapibusq; inſtructa ſuperbis
Sed nihil omnino, te recitante, placet.
Nolo mihi ponas rhombum, mullumq; bilibrem
Nec volo boletos, oſtrea nolo: tace. F

Pòſt rurſus eodem libro in Ponticum, qui cùm lata eſſet lex à Domitio, vt ſublatis ſportu-
lis amici ad rectam cœnam vocarentur, hac lege coactus iam nõ dabat ſportulam Martiali,
ſed inuitauit, appoſuitq́ue ei viliſſimos cibos, ſibi verò optimos: vnde conqueritur poeta,
ſic fraudem fieri legi, cùm non detur ſportula, dari cœnam à Pontico non meliorem ſpor-
tula, cùm tamen legem tulerit imperator, vt melius cænarent clientes, quàm olim ſolebant
acceptis ſportulis; Canit itaque,

Cùm vocor ad cœnam, non iam venalis, vt ante
Cur mihi non eadem quæ tibi cœna datur?
Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino
Sumitur inciſo mytulus ore mihi.
Sunt tibi boleti, fungos ego ſumo ſuillos,
Res tibi cum rhombo eſt, at mihi cum ſparulo.
Aureus immodicis turtur te clunibus implet,
Ponitur in cauea mortua Pica mihi.
Cur ſine te cœno, cùm tecum Pontice cœnem? G
Sportula quod non eſt, proſit, edamus idem.

In ſeptimo verò ſuorum etiam epigrammatum Papili munera, quia veneficus erat, ob ve-
neni ſuſpitionem ſpernit; Ea autem erant ſumen, aper, lepus, boleti, mulli, & oſtrea, qui
omnes cibi apud gancæ ſtudioſos in ſummis habebantur honoribus, ac delicijs.

Cum Sextans ponatur cauda lacerti
Et bene ſi cœnas, conchis inuncta tibi eſt.
Sumen, aprum, leporem, boletos, oſtrea, mullos
Mittis, habes cor nec Papile, nec genium.

Guloſi non ſunt amici. Iam verò in nono in fictos inuectus amicos atq; ollares, oſtendere volens guloſos nõ poſ-
ſe eſſe amicos, quippe qui cibos, non fidem ſectentur amicitiæ, canit,

Hunc quem cœna tibi, quem menſa parauit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Aprum amat, & mullos, & ſumen, & oſtrea; non te
Tam bene ſi cœnem, noſter amicus erit.

Inſuper libro duodecimo in Lentinum ſcribens, cuius gulam accuſat, vtpotè qui febricitãs H
nullo genere deliciarum abſtinebat, conquerebaturq; quòd febris non diſcederet: cui poe-
ta reſpondet eam rectè agere, cùm tam opulentum, & delicatum dominum habeat.

Quare tam multis à te Lentine diebus
Non abeat febris, quæris & vſque gemis?
Geſtatur tecum ſella, pariterq; lauatur,
Cœnat boletos, oſtrea, ſumen, aprum.
Ebria Setino fit ſæpe, & ſæpe Falerno
Nec niſi poſt niueam Cæcuba potat aquam.
Circumfuſa roſis, & nigra recumbit amomo,
Dormit & in pluma, purpureoq; toro.
Cùm ſit tam pulchrè, tam bellè viuat apud te
Ad Damam potiùs vis tua febris eat?

Tantoperè

Tantoperè verò inhiabant oſtreis Romani, vt Ouidius in faſtis de aureo ſæculo agens di- *Lib.6 faſt.*
A xerit ceu quid admiratione dignum,

Oſtreaq; in conchis tuta fuere ſuis.

innuenus ſuo tẽpore minimè tuta eſſe, ſed placere omnibus, ac ſumma ab omnibus indu- *Romani, vt*
ſtria nullibi nõ in quocumq; tandem orbis angulo inquiri, & vbi ea negauerat natura, non *oſtreis in-*
enim eadem fert omnia tellus, importari ſolere, quod non obſcurè etiam docuit Dipnoſo- *hiarint.*
phiſta Athenæus, qui referente doctiſſimo Iouio tradidit Apicium nobilem paraſitum, qui
ſuperioris (Apitij) nomine appellari promeruit, vaſis ſumma induſtria fabricatis ad Tra-
ianum in mediterraneis Meſopotamiæ contra Parthos bella gerentem, recentiſſima oſtrea
detuliſſe. Apud eundem Athenæum alius paraſitus nomine Dromeas interrogatus, in vr-
be an apud Chalcidem lautius pararetur conuiuium: reſpondit procœmium Chalcidenſis *Cœnæ procœ-*
cœnæ gratius eſſe toto conuiuij in vrbe apparatu. Vocabat autem (inquit Athenæus) cœnæ *mium quid*
procœmium, δείπνυ προοίμιον, copiam & varietatem oſtreorum. Eodemq; modo alius qui- *Dromea pa-*
dam apud eundem: primum, inquit, oſtrea vidi, & echinos: quæ quidem procœmium ſunt *raſito.*
δείπνυ χαριέντως πεπερασμένυ. Macrobius præterea locuples teſtis eſt oſtreorum vſum *Lib. 3. Sa-*
fuiſſe in prima Romanorum cœna: nam & hoc apud eum inuenio: Quo die Lentulus flamẽ *turn. 13.*
B Martialis inauguratus eſt, cœna hæc fuit: Ante cœnam, echinos, oſtreas crudas quãtum vel-
lent, peloridas, ſpondylos, patinam oſtrearum; &c. Quàm verò Tyberij principis palato *Tyberius vt*
arriſerint iſtiuſmodi conchylia, colligere licebit ex Suetonio Tranquillo, qui atteſtatur *oſtreis dele-*
Tyberium Aſellio Sabino ſeſtertia ducenta donauiſſe pro dialogo, in quo boleti & ficedu- *ctaretur.*
læ, & oſtreæ, & Turdi certamen induxerat. Elegantiſſimè Plinius ironicωs ait: Ex horto ple- *In Tyberio*
bei macellum quanto innocentiore victu? Mergi enim credo in profunda ſatius eſt, & o- *cap. 42.*
ſtreorum genera naufragia exquiri. Deniq; Iuuenalis non incongruè canebat.

Dignus morte perit, cænet licet oſtrea centum *Saty. 8.*
Gaurana, & coſmi toto mergatur aheno.

Poſſim verò multa præterea ex authoribus claſſicis adferre, quæ ad oſtreorum encomia pertinerent, ſed quia hæc paucula ſatis eſſe poſſe confido, itaq; hic vela contraham.

SYNONYMA.

C

BIVALVIVM teſta duriore contectorum maior pars authore Pet. Bellonio, oſtreæ
vel oſtrea Latinis dicuntur. Sed oſtrea pro genere vniuerſo teſtaceorum ſumi Rõ- *Oſtrea pro*
deletius docet, vt in ſuperioribus, vbi de teſtatis in genere egimus, videre licet, *genere vni-*
vbi etiam quid Græcis ſit ὄςρεον, & ὄςρειον, ſatis ſuperque ſcriptum à nobis eſt: non rarò in *uerſo teſta-*
primis totum genus oſtracodermorum cõpleti, ſic enim, vt hoc hic obiter inſeramus, Sui- *ceorum.*
das echinum θαλάττιον τὶ ὄςριον eſſe tradit, & Heſychius ὄςρεια, τὰ κογχύλια, μυακεῖα θα-
λάσσια. Sicut autem Latini à teſta teſtudinem; ſic quoq; Græci ὄςρεια ἀπὸ τοῦ ὀςράκου nomi- *Etymon.*
nauerunt: quanquam Euſtathius ab ὀςέον (quod eſt os, quòd teſta veluti oſſea tegatur)
abundante rho dictum cùm Varino velit. Græci nunc vulgò ὀςρίδια vocant, Pſellus oſtri- *Ἀςρίδια.*
dia, interprete Valla, voce vt apparet diminutiua. Inuenio etiam apud Heſychium Τρ'τα- *Oſtridia.*
κός pro oſtreo. Italis oſtreghe dicuntur, Hiſpanis oſtia de la mar. Galli vt innomina-
tus quidam ſcribit. Oiſtres & alicubi Ittre alle calle: ſed communiter teſtante etiam
D Rondeletio Gallo Huiſtres vocant. Mompelienſes priuatim Peites Oſtres, Flandri, &
alij Germani inferiores Oeſters, Angli non diuerſa voce Oyſters. Putat Zographus apud
Belgas etiam ijterle vocabulum diminutiuum nonnunquam vſurpari: ſuper quo nomi-
ne cum Belgam conſulerem, reſpondebat, prorſus ſibi eſſe incognitum, Albertus, ci-
tante Zographo, alzum ex Auicenna interpretatur oſtreum. Antiqui ſecundum Syl- *Alzum.*
uaticum oſtrea eſt, item Caugilen, (Caugilel verò nominat Auicenna 2. 537. videtur *Antiqui.*
autem nomen corruptum à conchylijs.) item Laralus. Alibi etiam habet. Oſtracorum ſiue *Caugilen.*
conchyliorum, quædam ſunt magna, quæ dicuntur Arabicè Barcòra, (hoc & Serapio ha- *Laralus.*
bet: (quædã parua, quæ Arabicè dicuntur Sades, (Sadaf quidẽ pro limace, & pro purpura *Barcora.*
accipitur.) Alibi rurſus canifis exponit oſtrea: Auicenna verò alibi carufis habet. Et cani-
fcries ſecundum veterem Auuicennæ gloſſographum, & Gaugiel eſt ſpecies oſtraci, idem
quoque Seigi interpretatur genus oſtraeorum, aitque eſſe venereum. Latini oſtreum
neutro genere, & oſtream fœminino dicunt: Lucilius, Plinius, & Iuuenalis oſtreum

dixerunt, item Varro citante Nonio; Non poſſe Oſtrea ſe Romæ præbere & echinos: Lucilius. Quid? ego ſi cerno Oſtrea, cognorim fluuium, limum ac cænam ſapere ipſum. Quo loco Nonius. Oſtrea (inquit) neutro genere. Sed idem quoq; Lucilius in fæminino genere dixit: E

Oſtrea nulla fuit, non purpura, nulla peloris.

Item alij, vt Plautus in Rudente:

Echinos, Lepades, Oſtreas, Balanos captamus

Lib. 12. c. 6. *Oſtreum ab Oſtrea diſtinguitur.*

Turpilius Demetrio: *Macta cooperta age in oras Oſtreas.* Et Varro: Nec Oſtrea illa magna capta quiuit palatum ſuſcitare. Afranius quoq; Oſtreas marinas dixit: Cicero in eodem genere vſus eſt. Tanquam poſſet (inquit) vel in tegulis proſeminare Oſtreas. Iſidorus verò diſtinctionem adfert hãc, vt Oſtrea in genere neutro, carnes in fæminino dicantur genere; quod ſanè vix ex ſuperioribus colligas. Qui volet tamen ita diſtinguere, poterit.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS. Forma. Deſcriptio. F

Teſta. *Magnitudine.*

OSTREÆ multorum (inquit Bellonius) ſunt generum, tum ipſo operculo nonnullis aſperiore ac magis ſcabro, tum etiam ipſa magnitudine inter ſe diſſidentium. Grandes enim ſunt quæ pelagiæ ex Oceano Lutetiam adferuntur. Sed cùm præ teſtæ nimia mole ichthyopolas prægrauare ſoleant, neq; longiùs in mediterranea loca deferri poſſint, carnoſam partem ſeiungunt, ac ſine teſtis mittere cõſueuerunt: quod raro aut nuſquam in Græcia, rariſſimè in Italia fieri ſolet. Nam quæ à Brundiſio in Lucrinum lacũ transferebantur, vt veluti dulcium aquarum gaudentes aduentu pingueſcerent, integræ cum teſtis deuehebantur. Diſcrimen autem Oſtreorum facere ſolent nationes ac littora,

Dulci aqua gaudens. *Optima vbi.*

vbi alibi atq; alibi meliora inueniantur. Optima ſunt quæ iuxta paludes ac fluuios reperiuntur: maiora enim, dulciora, meliorisq; ſucci. Quæ verò ad littus marinum, aut inter ſaxa reperiuntur, vbi deeſt limi aut aquæ dulcis copia, praua ſunt, dura & guſtu amara, mordacia, cibo ingrata. Hucuſq; Bellonius. Rondeletius quoq; differentias ſumit à loco, à te- G

A loco.

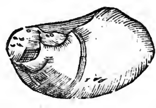
ſtarum varietate, à carnis ſubſtantia. Eſſe enim quædam, quæ in ſtagnis marinis naſcuntur, quædam in ipſo mari. Illa (inquit) λιμνόστρεα vocat Ariſtoteles, apud quem aliquoties λιθόστρεα perperã legas pro λιμνόστρεα: quæ à loco nomen habent: λίμνη enim ſtagnum ſignificat, vnde λιμνοθάλατται marina ſtagna à Galeno dicuntur. Gaza ſemper oſtrea & oſtreas conuertit, non ſatis rectè meo quidem iuditio, cùm ſtagni oſtrea dicere debuiſſet: Hãc differentiam non omiſit Athenæus quum dicit: Τὰ δὲ ὄστρεα γεννᾶται μὲν ἐν ποταμοῖς, καὶ ἐν λίμναις, καὶ ἐν θαλάσσῃ. hoc eſt: procreantur oſtrea in fluuijs, in ſtagnis & in mari: Ariſtoteles: Τὰ δὲ λιμνόστρεα καλούμενα, ὅπου ἂν βόρβορος ᾖ, ἐνταῦθα συνίσταται πρῶτον αὐτῶν ἡ ἀρχή. Limnoſtrea quæ vocantur, ibi primum ſui originem capiunt, vbi cænum eſt. Pluraq; ſunt loca quibus Limnoſtreorum meminit Ariſtoteles. Quæ verò pro Limnoſtreis

Lib. 3. *Lib. 5. Hiſt. c. 15.*

Rondeletij Limnoſtrea qualia.

Rondeletius depingit, ex duabus teſtis componi ait modicè cõcauis, & parum in dorſum elatis, foris inæqualibus & aſperis, & in tenues laminas facilè ſectilibus, intus læuibus, candidis. Teſtas paruas eſſe, carnem mollem, ſuauẽ, concoctu facilem: maioremq; in his quàm in alijs oſtreis, quorum teſtæ multò ampliores ſint. Huiuſmodi oſtreas eſſe in oſtijs Rhodani antiquis, ob immutatum Rhodani alueũ: vndique etiam huiuſmodi Lutetiæ ex Sequanæ oſtijs, & Burdigalæ. Cur verò dulciores ſint, in cauſa eſſe putat aquæ dulcis admiſtionem. Gaudent enim dulcibus aquis (inquit Plinius) & vbi plurimum influunt amnes, ideoq; H

Oſtrea ſtagni marini Rondeletij.

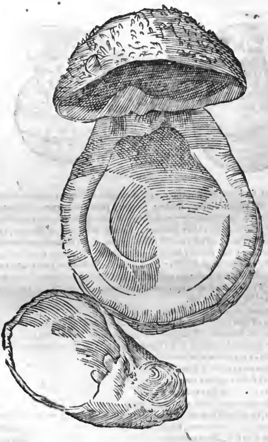
Limnoſtrea cur dulciora alijs. *Lib. 32. c. 6.*

pelagiæ paruæ ſunt & rariores. Illud verò (inquit idem Rondeletius) diligentiùs excutiendum eſt, maioranè ſint pelagicis Oſtrea quę in ſtagnis marinis, aquiſvè ex dulci permiſtis proueniunt. Athenæus: Oſtrea naſcuntur in fluuijs, lacubus & mari. Marina optima, quando lacus aut fluuius ex proximo influit; tunc enim fiunt boni ſucci, maiora, dulciora.

Marina quãdo optima.

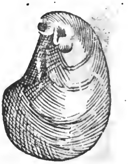
A

Oſtrea hic ſecundo loco poſita, cum Rondeletij icone conuenit: altera D. Antonij Gigantis Forolempronienſis munere lectoribus communicata.

dulciora. Quæ verò in littoribus (πρὸ: ἠόσι) & ſaxis limi & aquæ dulcis expertibus gi-
D gnuntur, parua ſunt, dura, acria, (δηκτικά.) Verna quæ capiuntur æſtatis principio melio-
ra ſunt, maris humore plena (πλήρη, θαλασσίζοντα legitur Græcè, Zoographus πλήρη hic
fortè oportere interpretari air plena, pro carnoſis, vegetis, ſucculentis, ideſt, non ſiccis nec
duris: θαλασσίζοντα verò ad ſaporem pertinere, quæ mare reſipiant) cum dulcedine ven-
triculo vtilia, aluo facilè deijciuntur. Loci igitur commoditas & alimenti copia hæc O-
ſtrea grandiora & meliora efficit. His contraria, pelagia Oſtrea, parua & rara. Plinius cau- *Li. 32. c. 6.*
ſam hanc reddit: Grandeſcunt quidem ſyderis ratione maximè, vt in natura aquarilium
diximus. Sed priuatim circa initia æſtatis multo lacte prægnantia, atque vbi ſol penetrat
in vada. Hæc videtur cauſa, quare minora in alijs locis reperiantur: opacitas enim prohi-
bet incrementum, & triſtitia minus appetunt cibos. Hæc ille, & rurſus: Oſtrea quæ ne-
que in ſtagnis, neque in fluuiorum Oſtijs, ſed procul ab aquis dulcibus inueniuntur, ma- *Pelagia quæ*
rina ſiue pelagia nominantur. Sunt perſæpè magna, adeò vt in India pedalia ſint. Quæ *dicantur.*
ex Oceano Lutetiam deferuntur, ſæpè multo maiora ſunt ijs quæ in noſtro Mediterra- *Magnitudo.*

neo capiuntur; aliquando multa ſimul connexa, & ſupra ſe poſita. Inter hæc repunt Scolopendræ, & vermes in canaliculis incluſi viuunt. Teſtæ foris ſordidæ & luto obductæ, ex cruſtis multis ſiue laminis conſtantes, intus læues & albæ: Caro mollis: circa eam E

Oſtrea Rondel. marina.

Oſtrea alia marina Zoographi.

F

fibræ multæ veluti fimbriam conſtituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine, quæ præſtantiæ nota eſt, aurhore Plinio: Addunt (inquit) peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generoſa interpretantur, calliblephara appellantes. *Colore variant.* Noſtra pallida ſunt teſta, alibi colore differunt. Variant coloribus ait Plinius, rufa in Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra & carne & teſta Circæis. Talia nonnunquam venduntur Burdigalæ, Medokina à loco vicino Medoe appellato, allata. His caput nigrum eſt, caro minus candida. Palma menſarum diù illis tributa eſt, vt ſcribit Plinius: ſunt & apud nos in pretio. Et quemadmodum diuerſorum in procreandis Oſtreis olim diuerſæ erant laudes quas proſequitur Plinius; ita noſtro æuo cupediarum amatores Oſtreorum cenſuram faciunt: ſunt enim vt Horatij verbis vtar G

Oſtrea qui callent primo deprendere morſu,

Britannica optima. & acria à dulcibus ſtatim diſcernunt. Britannica omnibus præferunt, Santonica magia ſalſa & acria iudicantur. Britannicis Burdigalenſia ſuccedũt, inter quæ Medokina nigra, ſuauitate præcellunt: quemadmodum Circæa, quæ nigra ſunt, ab Horatio commendantur

Satyr. 4.

Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ,
Sed non omne mare eſt generoſa fertile teſtæ;
Murice Baiano melior Lucrina Peloris
Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur echini,
Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentum.

Plinij verò locus, quem citat Rondeletius in ſuum ſenſum, eſt iſte: Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria ſua littora, ſed dicemus aliena lingua, quæque peritiſſima huius cenſuræ in noſtro æuo fuit. Sunt ergo Muriani verba, quæ ſubijciam: Cyzicena maiora Lucrinis, dulciora Britannicis, ſuauiora Edulis (Getulicis Maſſarius) acriora Lepticis, pleniora Lucenſibus, ſicciora Coryphantenis, teneriora (tenuiora, Maſſarius) Iſtricis, candidiora Circeienſibus. Sed his neq; dulciora neq; teneriora eſſe vlla compertum eſt. Sic Plinius. Abydena oſtrea olim à ganeonibus celebrari ſolita memorat Clemens in Pædagogo: H
Abydena Oſtrea. Inuenioq; apud Archiſtratum: Τοὺς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεα δ' Ἄβυδος, quod fortè Ennius poeta antiquiſſimus ſic vertit:

Mures ſunt Aeni, aſpra oſtrea plurima Abydi.

Britannica. Alibi Plinius Britannica non parum commendauit; inquiens. Nondum Britannica ſeruiebant littora, cùm (Sergius) Orata Lucrina (ſcilicet littora) nobilitabat: poſtea viſum tanti in extrema Italia petere Brunduſium Oſtreas: ac ne lis eſſet inter duos ſapores, nuper excogitatum, famem longæ aduectionis à Brundnſio compaſcere in Lucrino. Polydorus Virgilius quoque Oſtrea non alibi delicatiora, nec plura quàm in Anglia ſiue Britannia eſſe ſcribit. *Lucrinus lacus.* Lucrinus verò lacus omnium celeberrimus apud veteres eſt, quòd ibi Brunduſio alijſque locis transferebantur, quia meliora fiebant, atque pingueſcebant:

A gueſcebant: eorumq; ibi nutritorum laudabiliora erant, quæ capiebantur, vbi dulcis admiſcetur aqua, maximeq; in dulci portu, qui nunc portus Phanarius appellatur, quem intrat amnis Acheron ex Acheruſia palude profluens; vnde dicebat Martialis:

Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino.

Peregri. ærur.

Gaudent autem, vt ait Plinius, peregrinatione, transferriq; in ignotas regiones. Atq; ita Brunduſina in Auerno compaſta, & ſuum retinere ſuccum, & à Lucrino adoptari creduntur. Fortè etiam limoſus fuerit. Limoſa enim regio maximè idonea eſt Conchylijs, Muricibus, & Oſtreis, vt ait Columella. Eſt autem Lucrinus lacus Campaniæ (inquit Maſſarius) in ſinu Baiano contra Puteolos, propinquus, vt dixi, Auerno lacui, ita dictus à lucro propter multitudinem piſcium, qui ibi capiuntur. Apud Cumanos quoq; præſtantiſſima Oſtrea inueniri author eſt Strabo in quinto ſuæ geographiæ. Et in Helleſponto, phyco, id eſt alga nutriuntur dicente Ariſtot. Iacobus Sanazarius, neſcio ex quo cecinit:

Alga nutri-ri.

Eglo. 2.

Oſtrea Miſenis pendentibus eruta ſaxis   *Mille tibi miſi:*

nam Horatius Miſeno echinos oriri dicebat. & Oſtrea Lucrina vocauit: *Non me Lucrina iuuerint Conchylia*. Ita & alij. Petronius Arbiter. *— Lucrinis*

B *Eruta litoribus vendunt Conchylia, cænas*
Vt renouent per damna famem.

Poſt hæc inuenta fuiſſe putat Britannica Maſſarius, eaq; Iuuenali Ruputina dici ab oppido littorali. Iuuenalis verſus ſunt

Sat. 4.

— Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Ruputinoue edita fundo
Oſtrea callebat primo deprendere morſu.

Oſtrea ſuburbana cur meliora.

Lupi vbi meliores.

Cælius Calcagninus in quinto ſuarum epiſtolarum ſuper differentijs, quæ à locis capiuntur, nõnulla hæc habet: Oſtreis ſuburbanis (circa Venetias) & Adriaticis (inquit) Bembus palmam debit, qui fortè idem de Oſtreis putauit, quod de Lupis inter duos pontes captis Romani exiſtimauerunt: quos ea ratione meliores palatoq́; aptiores pronuntiarunt, quòd propinqua illuuie, quæ ex cloacis & foricis defluit, ſaginentur. Etſi non me fallat, Plinium Oſtrea neq; in luto capta, neq; in arenoſis commendaſſe. Tametſi ego in Bembi gratiam, longè diuerſum putem an in luto, an in pingui pabulo quis capta dixerit. Illic ſpurca & immunda, hîc pleniora habitioraq; efficiuntur. Adde quòd in mari nata, aquis verò dulci-
C bus educata, primo cenſu habentur. ex quo fit, vt optima iudicentur, quæ in ijs aluntur locis, quò flumina inuehuntur; qualia ſuburbana Venetæ vrbis videmus, quæ multis fluminibus alluuntur: quæ res poteſt Oſtrea reddere multò commendatiora. Hæc illa ſunt ſcilicet, quæ gloriam menſis pepererunt; quorum ſpondylus (ita carnem interiorem vocamus) plus habet calli. Hæc ſunt deniq; quæ vulgato prouerbio, viduarum cupedias appellauit antiquitas. Hæc Calcagninus. Extat & epiſtola Auſonij ſuper his Oſtreis ad Paulum, quam præterire nefas ſit:

Spondylus quia in Oſtreo.

Oſtrea nobilium cœnis, ſumptuq; nepotum
Cognita, diuerſoq; maris deffoſſa profundo
Aut refugis nudata vadis, aut ſcrupea ſubter
Antra, & muriceis ſcopulorum merſa lacunis
Quæ viridis muſcus, quæ decolor alga recondit.
Quæ teſtis concreta ſuis, ceu ſaxa cohærent:
Quæ mutata loco, pingui mox condita limo
Nutrit ſecretus concluſa vliginis humor,
D *Enumerare iubes, vetus ô mihi Paule ſodalis*
Aſſuefacte meis ſocialis carmine nugis.
Aggrediar: quamuis curam non iſta ſenilem
Sollicitent, frugiq; viro dignanda putentur.
Nam mihi non Saliare epulum, non cœna dapalis
Qualem Penelope nebulonum menſa procorum
Alcinoiq́; habuit nitida cutis vncta iuuentus.
Enumerabo tamen, famam teſteſq; ſecutus,
Pro ſtudijs hominum ſemper diuerſa probantum.
Sed mihi præ cunctis ditiſſima: quæ Medulorum
Educat Oceanus, quæ Burdigalenſia nomen
Vſq; ad Cæſarias tulit admiratio menſas,
Non laudata minus noſtri quàm gloria vini.

Hac inter cunctas palmam meruere priorem E
Omnibus ex longo cedentibus. illa & opimi
Viſceris, & niuei, dulciq; tenerrima ſucco
Miſcent æquoreum tenui ſale tincta ſaporem.
Proxima ſunt quæuis, ſed longè proxima multo
Ex interuallo, quæ Maſſilienſia portu:
Quæ Narbo ad Veneris nutrit: cultuq; carentia
Helleſpontiaca, quæ protegit æquor Abydi:
Vel quæ Baianis pendent fluitantia palis:
Santonico, quæ tecta ſalo: quæ nota Genonis:
Aut Eborum miſtus pelago, quæ protegit amnis.
Vt multo iaceant algarum obducta receſſu
Aſpera, quæ teſtis, & dulcia farris opima.
Sunt & Aremorici qui laudent oſtrea ponti.
Et quæ Pictonici legit accola litoris: & quæ
Mira Caledonius nonnunquam detegit æſtus. F
Accedunt, quæ fama recens, Byzantia ſubter
Littora, & inſana generata Propontidis acta
Promoti celebrata ducis de nomine, laudant.
Hæc tibi non vates, non hiſtoricus, neque toto
Orbe vagus conuiua loquor, ſed tradita multis:
Vt ſolitum: quoties dextra inuitatio menſa
Solicitat lenem comi ſermone Lyæum.
Hæc non per vulgum mihi cognita, perq; popinas,
Aut paraſitorum collegia Plautinorum:
Sed feſtos quia ſæpe dies partim ipſe meorum
Excolui, inq; vicem conuiua vocatus adiui.
Natalis ſi fortè ſuus ſolemnis amico,
Coniugioq; dapes, aut ſacra repotia patrum
Audiui meminiq; bono laudare frequenter.

Quemadmodum itaq; oſtrea (vt ex antè dictis videre licet) gaudent (Plinij verba ſunt) G dulcibus aquis, & vbi plurimùm influunt amnes: ideoq; pelagia parua, & rara ſunt; gignuntur tamen etiam in petroſis, carentibuſq, aquarum dulcium aduentu, ſicut circa Grynium, & Myrinam. *In petroſis etiam naſci.* Author præterea eſt Ariſtoteles, oſtrea licet victum in humore exerceant, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aeris, vel humoris recipere. Mirum verò quod refert (ex Athenæo) Petrus Gyllius, poſteaquã (ſicut ait Nicolaus Damaſcenus lib. 104 hiſt.) *Lib. 8.* ad Apameam Phrygiæ vrbem, Mithridatici belli temporibus è motu terra diſceſſiſſet, lacus qui antè ibi nulli comparuiſſent, repentè extitiſſe, fluuioſq; & fontes nouos ex iiſdem locis terræmotu excitatos fuiſſe, vetereſq; multos exaruiſſe, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tũ ſalſam, tametſi ab eis locis mare longè abeſſet, ex viſceribus terræ ſic emanaſſe, vt tractum vniuerſum illum tum oſtreis, tam alijs piſcibus marinis referſerint. *Lacus ex terræmotu.* Atq; hæc de locorum diuerſitate dicta ſunto. Altera erat differẽtia penes colorem. Plinius enim *Coloris differentia.* coloribus variare ſcribit, nempè ruffa eſſe in Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra & teſta, & carne Circæis. Inuenio, & apud Aelianum, maris rubri ad Arabiam pertinentis oſtrea flammeis illuſtrari zonis, ea vt diceres varij coloris temperatione ad iridis ſimilitudinem accedere, adeo lineis perpetuo ductu æquè inter ſe diſtantibus diſtingui atq; deſcrib. *Lib. 10. c. 13.* Iam verò H meliorum oſtreorum notas authores has ponunt, vt Plinius: Præcipua (inquit) habentur, *Meliorum nota.* in quacunq; gente ſpiſſa, nec ſaliua ſua lubrica, craſſitudine potiùs ſpectanda, quàm latitudine, neque in luto capta, (etſi Veneti ea cæteris antecellere opinentur) neque in arenoſis, ſed ſolido vado, ſpondylo breui atque non carnoſo, nec fibris lacinioſo, ac tota in aluo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generoſa interpretantur, callibléphara appellantes. *Callibléphara.* Iouius maximè probari tradit, quæ magnarum nauium carinis adhærent, & ab vrinatoribus de manu colliguntur. Sed Grapaldus, omnia (inquit) tunc in cibis meliora exiſtimãtur, cùm oua appellata habuerint, quæ tamen nihil *Lib. 3. de gener. anim.* ad generationem conferunt, ſed indicio ſunt melioris nutricationis, veluti pinguedo in ſanguineis, vt Ariſtoteles aſſerit. Quod ad formam oſtreorum attinet, Bellonius inter bi- *Oſtrea, & pectini quid peculiare.* ualuium genera hoc peculiare ait eſſe oſtreæ, & pectini, vt partem habeant pronam, & ſupinam, quarum altera ſit turbinatior, ac prætumida, altera verò plana: Plinius alibi origi-

nem

A nem atque genituram conchæ, quæ Margaritas fert, eſſe air haud multùm oſtrearum conchis differentem: Alibi quoq; tethya oſtreæ ſimilia eſſe ſcripſit. Et Hegeſander apud Athenæum hepatum piſcem in capite duos lapides habere, colore ſplendoreque oſtreis ſimiles. Capita oſtrearum generi nulla authore eodem Plinio: Galenus oſtreis pilos eſſe negat, ſed meliùs Plinius oculos carere oſtreas omnes dixit. Eidem præterea oſtreorum præcipua ſpondylo breui ſunt, atque non carnoſo, nec fibris lacinioſo, ac tota in aluo. Perottus ſpondylum in oſtreis dici ſcribit calloſum illud rotundum albicans, quod intus habent in medio, à ſimilitudine ſpondyli, quod nos verticulum dicimus appoſitum fuſis, vt melius nendo vertantur: nam reliqua caro circumſperſa, lacinia dicitur. Quod ouum vocatur, Vuottonus non ſemper, ſed vere habere oſtreas aſſerit; moxq; procedēte tempore minui, demũq; totum ferè aboleri. Ariſtoteles illud in altera tãtùm parte eis fieri voluit, idemq; eſſe quod echinos habere aliàs dixerat. Eodem authore oſtreæ mearum habent quo excrementum ſecedat parte ſuperiore. Idem Ariſtoteles teſtas ijs tribuit ſcabras, àlibi etiam labra craſſa. Et Plinius quædam ſilicum duritia tegi, vt oſtreæ & conchæ, dixit. Cur verò dura ſint, diſputat aduerſus Cardanum doctiſſimus Scaliger, cuius verba minimè prætereunda cenſeo:

Lapides in capite Hepati. *Capita nulla.* *Lib. 2. de ſem. c. 5.* *Oculis carent.* *Lacinia quid.* *Ouum.* *Excrementi exitus.*

B Ais (inquit) algam mollem: vt maris euitet impreſſiones, cedenſq; vincat. Sic enim poliendo ſunt iſta tua, & aſpera, & mutila. Et addis: Conchylia in imo manent, & craſſa ab initio creantur. Dic igitur quare craſſa ab initio facta ſunt. Etenim ſi admittis inter tua hæc illuſtriora ſuccedanea noſtra dicam. Quia cùm futura eſſent immota oſtrea, parandum eis fuerat munimentum. Mollia igitur ipſa intus, opus habuere duritia exteriore. Ita oſſa, tum alijs tum ſepiæ conſtituta fuerunt intus ad conſiſtendum. His extra, & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus eſt. Vt quibuſdam interna, alijs extima ſua ſit duritia. Ita alijs alia adiunxit præſidia: alijs denegauit: vt pulmonibus marinis, ob vilitatem. Echinis, ne ad duriora affictarentur, cirros pro anchoris. Lepori marino admirabilem facultatem. Is tametſi eſt informis, ac mollis caro: tamen nullis tempeſtatum agitationibus, ita ſuperatur, vt in litus eijci poſſit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs artem dedit, qua ſibi iam fabricata compararent: vt carcinadi: vacuas enim indigenus conchas, & quærit, & inuenit, & ſubit, & ſubinde mutat, ſi ita ei facta ſit acceſſio corporis, vt prioribus ædibus capi nequeat: catus, & inquilinus, & œconomicus, magiſtra natura.

Cur dura teſta tegantur. *Fructuum duritia.* *Echino cur cirri.* *Leporis marini admirabilis facultas.*

C

GENERATIO.

OSTREORVM ortus cauſa putredo quædam eſſe videtur: Etenim philoſophus, qua cœnum, ibi originem earum conſiſtere teſtatur: & alibi in limo cœnoſo oriri ſcripſit. Apud quem plura de oſtrearum generatione leges, circa finem libri tertij de generatione animalium, quæ omnia nos ſuprà citauimus, & hîc non repetimus. Plinius Ariſtoteli ſubſcribens: Quæ ſiliceo tegmine (inquit) operiuntur, putreſcente limo proueniunt, aut ſpuma circa nauigia diutius ſtante, defixoſque palos, & lignum maximè. Alibi tamen in petroſis carentibuſque aquarum dulcium aduentu oſtrea gigni tradit. Quid mirum ſi ex limo naſcantur, cùm ſexu carere oſtreas conſtet, cuius quoque rei teſtis locuples eſt Plinius his verbis: Sexus diſcrimen in eis non eſt: neutrum eſt, & oſtreis genus, & cæteris adhærentibus vado, vel ſaxo. Et Oppianus:

In cœno naſci. *Sexu carent.* *Lib. 1. de piſcib.*

D *Eſt non diſtincto ſemper leuis oſtrea ſexu*
Nos inter piſces, nec mas, nec fœmina nota.

Ex quo Gyllius, oſtrea (inquit) neq; coitu neque parente procreantur, ac nimirum omnia ex cœno naſcuntur. Illorum enim neque fœmina neq; mas diſtinctus eſt, ſed eiuſdem naturæ ſunt, atque adeo inter ſe ſimilia, vt non marem à fœmina internoſcere poſſis. Nihilominus Ariſtoteles alibi ſcripſit, oſtracodermorum naturam conſiſtere partim ſpontè, partim emiſſa à ſe aliqua facultate, quanquam ea ſæpe ſpontè oriantur. Quæ tamen ſententia ſuperioribus contraria non eſt, fieri enim poteſt, vt quæ ex putri nata ſint, ipſa deinde quid prolificum obtineant, licet interim non coeant, vt in hiſce animalibus vſu venit, quibus ſcilicet ineſt humor quidam candidus: Plinius lac appellat: Grandeſcunt quidem ſyderis ratione maximè, vt in natura aquatilium diximus: ſed priuatim circa initia æſtatis multo lacte prægnantia atque vbi Sol penetrat in vada. Et alibi. Nuper compertum in oſtrearijs humorem oſtreis fœtificum lactis modo effluere. In eo itaque ineſt vis illa ex qua partim

Lib. 3. de generat. ca. 55. *Lac oſtreorum.*

gene-

Digitized by Google

Byzantios oſtrea ſer. re. *Fungi vt naſcantur.* *Syderis ratione, vt grandeſcant.* *Lib. 2. de diuinat.* *Li. 2. c. 41.*

generantur. Petrus Gyllius vir eruditus,& fide dignus affirmat ſe de viris non paucis ſpe- E
ctatæ fidei accepiſſe Byzantinos oſtrea ſerere, & eorum quaſi lac ſeminare: Idipſum enim
in aquam abiectum ad ſaxa ima adhæreſcere, & oſtrea fieri: Sic ex decocto fungorum in
terram proiecto fungi enaſcuntur. Iam verò cur ſyderis ratione grandeſcant,& decreſcant
& quod id ſydus ſit, ſcire non eſt inconueniens: Sydus id Luna eſt, quæ accreſcens om-
nia implet conchylia. Cicero. Oſtreiſque & conchylijs omnibus contingere, vt cum Lu-
na pariter creſcant pariterq; decreſcant. Lucilius apud Aulum Gellium,

Luna implet oſtrea, & implet echinos, muribus fibras.

Plinius: Iam quidem lunari poteſtate oſtrearum, conchyliorumque & concharum om-
nium corpora augeri,& rurſus minui. Sic ille. In cauſa ſunt propriæ Lunæ effectiones, quæ
ſunt rigare, & modico calore humectare. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmo-
dum Sol ſuo calore fœcundat omnia: quoniam omniū vita oritur à calidi,& humidi com-
miſtione,& fouetur vtriuſque temperamento. Sol maſculum ſydus, mariſque vicem gerit;

Luna ſoliſque natura.

Luna, fœminæ; fæmineum enim ſydus eſt,& molle atque nocturnum, ſoluit humorem, &
trahit, non aufert, vt ait Plinius. Sed Lunæ corpus craſſius, (quia elementis vicinius) non
ſuo lumine, non ſuis radijs, ſed Solis luce, ac radijs perfuſum, ac accenſum, vires ſuas in in- F
feriorem hunc orbem immittit. Quare cùm variè Solis radios excipiat, variè quoque tem-
peratas eſſe eius vires,& effectiones eſſe neceſſe eſt. Itaque ea abundè à Sole illuſtrata, cor-
pora quoque humentiora ſunt,& contrà. Neque id ſolùm in oſtreorum, vel cruſtaceorum,

Chirurgi, quando trepano ſecurius vtantur.

aut aliorum animalium corporibus, ſed etiam in noſtris efficitur. Vnde prudentes chirur-
gi trepano caput vix aperiunt, plena Luna; quia tum cerebrum diffundi magis, & totam
cranij capacitatem impleri compertum eſt. Idem in medulla oſſium cernitur. Morbis pi-
tuitoſis obnoxij, huius ſyderis vim ſentiunt, ac vnà cum eo pituitam augeri experiuntur.
Sani verò,& non animaduertentes, has atque alias leuiores immutationes non percipiunt.
Addit Bellonius oſtrea grandeſcere ſyderis quidem ratione, ſed priuatim circa initia æſta-
tis, vbi Sol penetrat in vada.

SENSVS. MOTVS. VICTVS.

G

Auditũ non habere.

AVTHOR libri de anatomia viuorum, oſtrea ait non habere ſenſum, præterquam
tactum. Et Plinius tactus ſenſus omnibus, inquit, ineſt, etiam quibus nullus alius,
nam & oſtreis, & terreſtribus vermibus quoque exiſtit. Et alibi: ſilicea teſta in-
cluſis fatendum eſt nullum ineſſe ſenſum, vt oſtreis. Et rurſus: In marinis oſtreis auditum
eſſe non eſt veriſimile, ſed ad ſonum ſe mergere ſolent, ideo & ſilentium in mari piſcanti-

Rore paſci. *Exerc. 197.*

bus. Carent præterea motu, quod meminit Ariſtoteles, inquiens: Non deſunt complura,
quæ cùm ſint abſoluta, mouere tamen ſe nequeant, vt oſtreæ. Quod ad victum attinet, aqua
marina, & limo etiam paſcũtur, quin & rore, quare ἑρσήεντα oſtrea Oppianus dixit, id eſt,
roſcida. Scaliger veriuſq; meminit: In aëre (inquit) & aqua, quæ cibum capiant, nondum
memini, niſi oſtreas putemus cum alijs rore ali nihilominus, quàm limo, & aqua marina.

ANTIPATHIA.

H

Cancri hoſtes eſt eas vt capiant.

HOSTES eſſe oſtreis cancros inuenio, & Stellas marinas. Cancri oſtrearũ carnem
mirè appetunt, ſed ipſa præda potiri propter indumentũ teſtę difficulter queunt.
Nam teneram carnem quodam quaſi ſepto natura non facilè frangendo munijt,
quumq; duæ concauitates accuratè ſibi inuicem iunctæ oſtreum ipſum complectantur, ne-
ceſſario chela cancri nihil efficere poſſit. Quid ergo molitur? Quum oſtreũ in locis vento
non expoſitis cum voluptate percaleſcere, ſuaſq; plicas ad radios Solis aperire videt: tum
verò clanculum iniecto calculo, quominus eas rurſum claudat, impedit; quodq, viribus
nequit, ſolertia quadam perficere deprahenditur. Ea verſutia eſt animalium, quæ neque
rationis, neq; vocis vſum habent. Meminit huius quoq; verſutiæ diuus Ambroſius his ver-
bis: Cancer oſtreis veſcitur, ſed quia oſtreũ clauſum, nulla vi aperiri poteſt, periculoſumq;
eſt, ſi chelam eius includat, ad argumenta confugit,& inſidias noua fraude molitur. Explo-
rat enim ſi quando oſtreum, remotis in locis ab omni vento, contra Solis radios diptycum
illud

A illud ſuum aperiat, vt aere libero viſcerum ſuorum voluptatem quadam capiat: & tunc clanculo calculum immittens, oſtrei concluſionem impedit: ſicq; aperta clauſtra reperiẽs, tutò chelas impendit, viſceraque interna depaſcitur. Eundem præterea dolum author de natura rerum ex Ambroſio, & Iſidoro, ſic recitat. Cùm teſtas aperit oſtrea, vt clementioris auræ delicijs glorietur, cancer inſidias ei repentinas prætendit, & lapidem inter eius teſtas proijcit, ne illas coniungere poſſit, & ſic oſtreæ carnes corrodit. Oſtrea quidem in ſicco iacens, jam vt in domo Conchas tenet, tempore acceſſionis maris. Alij oſtrearum hoſtes ſunt ſtellæ marinæ molli cruſta intectæ, verò tam crudeliter (vt Aelianus ait) inimicæ, vt hæc ipſa exedant, & conficiant. Ratio inſidiarum quas eis moliuntur, eiuſmodi eſt. Cùm teſtacea ſuas patefaciant Conchas, cùm vel refrigeratione egent, vel vt aliquid pertinens ad victum incidat: eæ vno de ſuis, ſiue crutibus, ſiue radijs intra teſtas oſtrei hiantes inſito eas claudi prohibeos, carne implentur. *Stella oſtreas deuorant. Lib. 9. ca. 22.*

GRYPHVS.

B γριφώδες illud in Epiſtola Auſonij arithmetica ad Theonem, de oſtreis ad ſe miſſis legitur:

Aut ter, vt Aeolidi menſis tenet ignicomus Sol.

Innuit, vt exponit doctiſſimus Ioſephus Scaliger, ſibi tot oſtrea miſſa, quot menſes tenet Sol, ſi ter tot menſibus conſtet annus, quot olim in Aeolide conſtabat. Decem enim menſium, nec amplius, annum apud Aeolas fuiſſe tempore Homeri veteres Græci teſtantur, vt & apud Romanos ſub Romulo. *Menſibus decem olim conſt. bat annus.*

VSVS IN CIBIS.

BELLONIVS omnium aliorum teſtatorũ Galeno oſtream nobiliſſimam haberi ait, Galeniq; ſententiam à Corn. Celſo comprobari, eò verò maximè, quod aluum mouere dixit. Sed Galenus in libro de boni, & vitioſi ſucci nutrimẽtis oſtreorum carnem humidiorem, & tenaciorem eſſe docet, admodũ craſſi ſucci, & partes eorum ſolidiores ſetius ob craſſitudinem concoqui, ac generare humorem crudum, craſſum ac frigidum. *Qualẽ ſuccum generent.*
C Verum quidem eſt, quod Celſus aluum mouere dixerit, ſed ait præterea facilè intus corrumpi. Connumerat tamen etiam oſtrea inter ea, quæ ſtomacho apta ſunt. In vniuerſum (inquit Iouius) oſtrea, vt ait Galenus, ſalſum humorem aggenerant, præſertim ſi cruda comedantur: propterea tentigionem in ſalacibus plurimùm adaugent. Platina etiam ea, quòd demortuam Venerem excitant, apud lautos, & libidinoſos in pretio eſſe ſcripſit. Multum præterea oſtreorum eſum idem Galenus damnat in libro de attenuante victu, eumq; ſenibus interdicit in quinto de tuenda ſanitate, & in conſilio pro puero epileptico, oſtrea omnia ei cauenda præcipit. Aetius quoque Galeno præceptori ſubſcribens, buccinas, purpuras, chamas, patellas, pectines, & omnia teſta intecta, vt etiam oſtrea, multum craſſi ſucci alimentum gignere ſcribit. Patellas Hiceſius faciliùs excerni tradit, quàm chamas: oſtrea verò minus his alere, facilè replere, excerniq; promptiùs. Athenæus de oſtreorum ſubſtantijs ex Mneſitheo: Mneſitheus Atheinienſis (inquit) libro de cibis ait: Oſtrearum, concharum, muſculorum, & ſimilium carnem vix concoqui, ob ſalſum humorem, qui in ipſis ineſt. *Venerẽ excitant.*
D Quamobrem qui cruda eduntur, ob ſalſuginem, aluum ſubducere, cùm verò elixantur, ſalſuginem ſuam, vel omnino, vel magna ex parte ex humore quo incoquuntur, deponere. Itaque oſtreorum decoctum (inquit Rondeletius) perturbat, & citat aluum. Elixa verò eorum caro humore ſuo deſtituta, murmura excitat. aſſa autem, modò rectè id fiat, noxia minimè eſt. Etenim igne victa non perinde ac cruda concoctu difficilis eſt, exiccato humore, qui in ipſa inerat, quiq; ſolutam aluum reddebat. Alimentum humidum concoctu contumax oſtreum omne præſtat, nec facilè ad vrinæ excretionem. Atque ita Celſo, Aretæo, & Plinio medico aluum mouere oſtrea dicuntur, nam & Galenus in tertio de ſimpliciũ medicamentorum facultatibus conchularum maris cæterorumque oſtreorum ſuccum, planè tum ſalſum eſſe, tum ventrem ſoluendi vim obtinere ait, quamuis eorum caro (inquit) ventrem reprimat. Additq; verum quod dicit, deprehendi, ſi ea quoque quo modo braſſicam cẽſuit, præparare non grauaeris. Et in tertio de facultatibus alimentorũ ſcribit omnium *Aluum mouent.*

oſtra-

oſtracodermorum commune eſſe, ſuccum ſalſum in ſe habere, quo venter ſubducatur:ſed E
ratione maioris, & minoris differre. Oſtrea enim molliſſimam omnium carnem habẽt:cha-
mæ autem paruæ,ſpondyli,ſolenes,purpuræ, buccina, atque alia huiuſmodi duram. Iure
igitur oſtrea, ventrem quidem magis promouent, minus alimentum corpori ſuppeditant.
duriora verò concoctioni magis reſiſtunt, & magis nutriunt, & hæc quidem coquuntur,
Cruda quoque eduntur. oſtrea verò non cocta eduntur. Sed quamuis,quæ hactenus diffusè ſatis ſuper horũ oſtreo-
rum alimẽto dicta à me ſunt,ſufficere poſſint:ad feram tamen integrum caput ex Iulio Ale-
xandrino,qui in decimoquarto de ſalubribus, capite decimotertio eleganter docet oſtrea,
quod alimentum exhibeant, aut quem humorem generent; & de humoris crudi, vitrei,
glutinoſi,cõpoſitiq; ex his,differentijs & natura ſic ſcribit: Iam teſtacea, quæ ὀστρακόδερμα
Græci vocant,oſtreaq; in primis, aut ſola, aut maximè inter hæc eſculenta, ſalſum itidem
cuncta ſuccum obtinent deijciendæ aluo idoneum. Hiatulæ autem & ſpondyli,& ſolenes,
& purpuræ,& buccinæ duriore omnes,quàm oſtrea carne conſtant: idcirco minus quoque
edules atq; ad vſum potiùs medicum adhibitæ interdum quoties ob praui ſucci alicuius
præſentiam, qui vel ventriculum, vel tunicas eius occupet,aut aliunde etiam, maximè ve-
rò ex iecore eò confluat,aſſumptus corrumpitur in ventriculo cibus. Neq; enim duritia il- F
la inter concoquendum promptè in corruptionem humoris, quicunq; ille fuerit, trahetur:
quin ne trahantur alia,obſtabit,& humorum in totum putrefactioni reſiſtet: magis autem
ſi ſecunda tertia vè elixatione, ſalſedinem humoremque omnem corrumpi facilem edu-
ctum depoſuerint, tunc concocta id genus teſtata nutribiliora, firmius in alimentum cor-
pori elargita,fient:ſed crudi tamen plurimum quem ſic vocant,ſucci gignent intereà. Nam
Facilè concoquuntur. Pituita generant. oſtrea ipſa,vt minus alant;at ob multam carnis mollitiem elixa concoctu faciliora ſunt, ac
pituitam potiùs, quàm crudum illum, quem diximus, humorem procreare ſolent: qui ne
ipſa quidem tamen à pituitæ natura diſceſſit, ſed inſigni frigiditate, ſubſtantiaq; fuſi vitri
in modum glutinoſa craſſaque. Crudus vitreuſque à noſtris: ὠμος,& ὑαλώδης Græcia dici-
tur,ſi modo pro eodem ducendus eſt is atque ille humor, (vitreus dico,& crudus) ac non
potiùs alius atque alius. Vterq; quidem cruditate damnandus, ſed in altero lentities cum
frigiditate inſigni,in altero craſſities, in vtroq; autem cruditas ſit. Quæ in vnum quoq; ſæ-
pe inter ſe conuenire poſſunt qualitates cunctæ, atque tunc humorem facient ὑαλώδη pri-
mum Praxagoræ dictum: tum deinde Philippo, ſeu potiùs Philotimo, inſecutiſq; Græco-
rum medicorum ætatibus crudum,craſſum,viſcidumq;: eiuſmodi prouenire corporibus in G
non valentiſſimo ventriculo ex ſuillæ carnis eſu, aut azymo, aut non ſale ſatis condito pa-
ne,ſubcineritioq;,atque ex caſeis inueteratis quibuſdam,& huiuſmodi multis,poſſit. Hunc
κολλώδη non minùs appellatum fuiſſe inuenio authoribus eiſdem, glutinoſum ſcilicet,ex
craſſo,& glutinoſo compoſitum,qui obſtructiones maximè,ac maximas efficere ſolitus ſit,
nec diſſecantibus tantùm,qua craſſus,ſed abſtergentibus præterea,qua viſcidus tenaxque,
Humor ex quo febris epiala. indigeat,ſicuti planè,qua crudus, maiore concoctione. Alius eſt humor,vnde epialis ſæpe
febribus origo,& colicis cruciatibus: præſertim verò, ſi lentore, frigiditateque immodica
ſuperet,vt ſubſtantia,ac colore vitrum referat: frigiditatis autem tantum conceperit,vt nec
intra corpus, vbi calida omnia natiuo calore concaleſcunt, neque motu extra delatus po-
tuerit,ac vel excernentibus frigidus excernatur,& tangere volentibus appareat: is ὑαλώδης
Crudus humor qui. propriè habebitur,ex frigidiorum eduliorum cruditatibus quandoq; collectus. Sicuti cru-
dum propriè dicemus,frigidarum, craſſarumq; partium humorem, nec magnoperè gluti-
noſum: qualem nobis largitur frequẽs leguminum, vt macerati lupini, aliorumq; quorun-
dam;ac recentis,ſed non omnis tamen generis, caſei: multorumq, præterea edulium,ipſo-
rumque met, de quibus nunc ſermonem inſtituimus, teſtaceorum, ſed duriore tantummo- H
do carne præditorum, vſus. Nam oſtreorum propriè ſic vocatorum, ſiue oſtrearum malis
alimentum,quia molliſſima caro,pituitam potiùs exhibuerit, illam ipſam quoq; frigidam
omnino,atque etiam crudam dicendam, quando vlteriore concoctione ſanguificari poſſit:
ſed bene humidum,& cum flatulento ſpiritu. Crudus, autem, quem propriè ita vocari di-
cebamus,humor ille,frigidus craſſuſq; eſt,ex duræ terreſtriſque ſubſtantiæ alimento,quod
neq; in ventriculo, neq; in iecore deinde iuſtam concoctionem acceperit, procreatus: ſicu-
ti vitreus item crudus, frigiditate etiam immenſa,& glutinoſitate conſtat,atq; ambobus in
vnius eſculenti ſubſtantiam coeuntibus,frigidus,craſſus,glutinoſuſq; exiſtet,crudus,& ip-
ſe meritò exiſtimatus,dictuſq; humor. Elixorum oſtreorum iure emolliri aluum diximus:
quod verum eſt,profectò ita,eductoq; elixatione,ſalſuginoſo ſucco:quo facto,redderur ca-
ro,corrumpi quidem difficilior illa, at eadem ratione confici quoq; contumacior,& qua ſi-
ſtatur venter, præſertim teſtaceorum durioris ſubſtantiæ ſi fuerit. Nam oſtrea molliſſimæ
carnis,

A carnis, vel cruda deuorata multis concoquuntur hodie etiam, multo maxima tamen pars meliùs, ſalubriuſq; aut elixant, aut in craticula addito aromate multo, ac ſalis momento, ſed teſtis tamen ſuis non auulſa, leuiter torrent. Mandi ea irritãdæ Veneri, & tentigini producendæ, nimis creditum hodie receptumq; eſt, non obſcura ratione flatulentiæ, ex pituitoſa materia excitatæ, ſalſeque & calorificæ aromatum facultatis, vi, aucta adiutaq; ſalacitate. Hæc omnia itaque Iulius Alexandrinus: Ex quibus, ſicuti quoq; ex præcedentibus, & cruda, & cocta edi ſolere conſtat. Plinius ſanè cruda oſtrea ſtomachum vnicè reficere, faſtidijs mederi, ac leuiter alum mollire ſcribit. In pontificali cæna apponebantur teſte Macrobio echini initio, & oſtrea cruda. Sic & Galli, ſi Rõdeletio credimus, non ſolùm echinis, & limnoſtreis, ſed & oſtreis marinis, & lepadibus crudis veſcuntur; Conchis verò ſtriatis pectinibus non niſi coctis. Qui lautitiæ popinali ſtudent, inquit Bellonius, in teſtis ſuis ſuper cratem addito butyro in aqua, quam continent, incoqui curant, quibus minimum piperis addunt, vt tentiginem ſalacem adaugeant. Noſtri coqui etiam ita ferè coquunt, Platina non parum diſcrepat, oſtrea cocta inquit, in carbonibus, atque teſtis exempta, frigi in oleo, & aromatibus, & agreſta ſuffundi poſſunt. Olim garum addebant, quod meminit

Li. 3. Saturnal.

Oſtrea cruda in principio cœnæ pontificalis.

B Martialis:

Ebria Baianæ veni modo concha Lucrino
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Apicius verò in oſtreis (inquit) liguſticum, oui vitellum, acetum, oui liquamen, oleum & vinum: ſi volueris, & mel addes. Qui modo edere ea volet, Lunæ motum obſeruet, hoc eſt ea creſcente, ea edat, ea enim ſeneſcente longè ſunt deteriora: quo dilucidiſſimè innuit Gellius in vigeſimo: Oſtreæ cùm appoſitæ fuiſſent, & multæ, & inuberes, macræq; eſſent. Luna (inquit Annianus) nunc videlicet ſeneſcit, ea re oſtrea quoque ſicuti alia quædam, tenuia, exuctaque ſunt.

Lib. 9 cap. 6.

VSVS IN MEDICINA.

C NON ſolùm in cibis, ſed etiam in medicina magnæ ſunt oſtreorũ dotes. Si in Conchis ſuis decoquantur, vti clauſa peruenerunt, mire deſtillationibus prodeſſe Plinius tradit: Marcellus verò ita vt lecta ſunt, adhuc teſtis ſuis clauſa in carbonibus coqui atq; ita cibo dari ei, qui narium grauedinem patitur. Idem Plinius oſtrea cocta, cum mulſo, teneſmo qui ſine exulceratione fit, liberare voluit: quod ſanè nimis latè accepit Marcellus, inquiens oſtrea ex mulſo, & pipere cocta, vtiliter contra teneſmum accipi. Peculiariter verò cõtra leporis marini venena oſtrea aduerſãtur, ſi eidẽ Plinio credimus. Stomachum (inquit idem) vnicè reficiunt, faſtidijs medentur. Addiditq; luxuria frigus obrutis niue ſumma montium, & maris ima miſcens. Gariopontus hydropicis etiã oſtreas dari iubet: Et Trallianus in colico affectu piſces duriore carne prędit os, & ex teſtaceis pectines, & oſtreas. Teſta verò eorum maiorem longè quàm ipſa caro vſum apud medicos habet, vſta & non vſta. Eam ſicciſſimam eſſe Galenus in ſecundo de temperamentis dixit. Labiorum vlcera & omnia maligna ſanans medicamentum, ex Nicolao Myrepſo: Oſtrea vſta tenuiſſimè trita inſperge. Ego verò non vſtis contritis vſus ſum, & bene ceſſit. Ad procidentem ſedem, ex Aetio: oſtreorum teſtas crudas tritas, & ſubtiliſſimo cribro excuſſas appone. Ad perniones: Sextus Platonicus ſepum ceruinum combuſtum ſimul cum oſtrea teſta minuta

Ad deſtillationes.

Ad grauedinem nariũ.

Ad teneſmũ.

Ad hydropi.

Ad labiorũ vlcera.

Ad procidentem ſedem.

Ad perniones.

D commixta, & factum quaſi malacma imponit, & mirè ſanare ait Vegetius in ſecundo de veterinaria, ad vulnera iumentorum oſſa ſepiarum, & teſtas etiam oſtrearum in puluerem redigi iubet, & ærei quoque vaſis fuliginem pariter miſceri, eaque bene tunſa ſi frequenter aſperſeris, ſiccatum vulnus ducere celeriùs cicatricem. Oſtreorum teſta vſta authore Galeno, ſimilis eſt facultatis buccinorum teſtis, tametſi etiam ſubtilioris: immo vt certius veriuſq; (inquit) dicam, minus craſſæ. Nam terrenam duramque corporis ſortita conſiſtentiam concretionemq;, impendio omnia craſſarum ſunt partium, itaque accuratè ea læuigare neceſſe eſt. Cùm autem dicimus horum aliud alio eſſe tenuius (cùm tamẽ omnia craſſa ſint, ſed alia magis alia minus,) ita accipiẽdum eſt, vt ſi Vlyſſem Therſite dicamus maiorem, cum tamen vterq; fuerit paruus. Cæterùm omnia id genus, vt & antea eſt dictum, cogendi quandam in ſe facultatem obtinent: per quam condenſata eorum eſſentia, dura, terroſaq; ſunt reddita; quam vbi per vſtionem depoſuerint, contrariam aſciſcunt facultatem, quam vocant digerentem. Porro ſi laueris ea, vſſeriſq; (ſic Græcus textus habet, ſed

Ad vulnera iumẽtorum.

Lib. 11. de ſimpl.

præſtat

præſtat (inquit Zoographus) legere, ſi vſſeris lauerisq;: prius enim vruntur, deinde lauan- E
tur huiuſmodi medicamenta, ignea in aquam natura depoſita, ipſam efficiunt cum tenui-
tate excalfacientem, adeo vt & putrefaciat. Sed nonnunquam reliquum illud terrenum
eſt, motſus expers: id quod maximè implendis cicatriceque claudendis vlceribus humidis
eſt vtile. Igitur teſta eorum, quæ peculiariter vocantur oſtrea, combuſta vtor ad diuturnas
Ad caua vlcera. ex fluxione, ægrèq; carne implebiles cauitates, nempe quæ fiſtuloſæ ſunt atque profundæ,
eam foris cum ſuillo adipe veterato (vulgò axungiam nuncupant) circumponens. At in
ſinum ipſum aliquid eorum, quæ talia carne implent, immitto: quale etiam eſt vſtum dia-
phanes: quod ſpecarium (lego ſpeclarium, nomine deprauato. Latini enim ſpecularem la-
pidem nominant: interpres Latinus in margine diuerſam lectionem aſcripſit, æs vſtum, dy-
phryges,) nominant. Parem in genere facultatem habent, & cæterorum oſtracodermorum
teſtæ deuſtæ; maximè verò (vt dixi) oſtreorum; deinde buccinorum, & purpurarum. Ita-
que cinis eius generis emplaſticis miſcetur facultatibus digerentibus, & cum quouis adipe
digerit. Sed quoniam vetus plus digerit, illi magis miſceri ſolet. Porro potentiùs hoc medi-
camen digeret, ſi acrem illi adipem quempiam miſcueris: de quibus ſuperiùs determina-
Dẽtes ſplendidos reddit. tum eſt. Quin & dentes ſplendidiores talium omnium cinis efficit non tantùm extergendi F
potentia, ſed & aſperitate ſubſtantiæ, velut & pumex, & teſta clibani. Verùm in vſu eiuſ-
modi non eſt neceſſe, quæ ſic vſta ſunt, admodum læuigare. At in vlceribus rebellibus præ
omnibus diligenter ſunt læuiganda, ac inſpergenda. Porro excreſcentiam carnis mediocri-
ter exterunt, compriruntq;. Ad hæc cum ſale omnia id genus vſta dentium ſmegma red-
Ad dẽtes dealbandos. dunt efficacius, adeò vt non modò laxitatem mollitiemq; gingiuarũ deſiccet, verùm etiam
vlcera putreſcentia adiuuet. Hæc omnia Galenus. Emplaſtro albo Ariabatzanio, quo Xe-
nocrates abſceſſum iam inalteratum circa tarſum diſcuſſit, apud eundem in primo apud
Galenum de compoſitione ſecundum genera, cap. 16. buccina vſta inijciuntur. Vbi Gale-
nus: Validè (inquit) exſiccat ob buccinorum cinerem additum, non diſſimilis autem
quodammodo facultas eſt, & purpuris, & oſtreis concrematis. Notum eſt autem ſine car-
nibus horum animalium teſtas concremari. Mox etiam cap. 18. oſtrea concremata, purpu-
ras, buccina, & ſepiæ partem oſſeam cum ijs recenſet, quæ propoſiti emplaſtri (aduerſus
vlcera cacoëthe, & deſypulota) candorem tueri poſſint. Et rurſus in primo capite libri
quarti: Buccinorum teſtas concrematas, purpurarum, oſtreorum, aliorumque id genus ſi
aridas vlceribus malignis, ac contumacibus inſperſeris, mirificè videbis citra mordicatio- G
nem ea deſiccari. Puluis ex oſtreis: Cadmiæ, thuris, ſingulorum vncia ſemis; oſtreorũ vſto-
rum vncia vna ſemis: ſic ille, ſed vſum eius non explicat. videtur autẽ vtiliter inſpergi poſ-
ſe vlceribus malignis, & dyſepulotis. Galenus alibi teſtas vſtas tum buccinorum, tum pur-
purarum, aliorumque oſtreorum, pharmacis pilos attenuantibus adnumerat. Ex oſtreis
combuſtis, & fermento medicamentum pro humore ſupputato ab eodem in ſecundo de
arte curatiua ad Glauconẽ deſcribitur. Plinius ſcribit veteri vrinæ miſceri cinerem oſtreo-
Ad parotidas. rum aduerſus eruptiones in corpore infantium, & omnia vlcera manantia. Idem cinis ſi
Marcello credimus, cũ melle impoſitus parotidas cito ſoluit. Emplaſtra (inquit Galenus)
Li. 3. de cõp. ſec. loc. c. 2. quæ ſimplices parotidas curant, laxatoria appellata, omnibus nota ſunt. Exempla ipſorum
ſunt; Emplaſtrum Mnaſeæ, & quod ex ſuccis cõſtat, & quod ex ptiſana. His adhuc mollio-
ra ſunt cerati forma, tum ex butyro, tum ex œſypo cõflata, oſtreis aut buccinis, aut purpu-
ris vſtis additis, abipeque porcinio, ſingulis quadrantis pondere. Præſtat & hoc, butyri vn-
ciam vnam, ceræ ſextantem, & vnciæ dimidium, oſtreorum vſtorum, quàm tenuiſſimè tri-
torum ſextantem: liqueſcibilia liquefacito, oſtreaq; infarcito, ac vnitis vtitor confidenter.
Efficaciſſimum hoc ad parotidas. Et pauló ſuperius: Buccinis, purpuris, & oſtreis vſtis, in H
dureſcentibus, ac vetuſtis parotidibus vti oportet. Eſt enim pharmacum, quod omnem af-
flictionem, & acrimoniam mitigat, & diſcutit, non ſolùm ſi melle quis eorum cinerem im-
buat, ſed & multò magis ſi adipẽ ſuillum inſulſum, vetuſtum & à fibris deputatum admi-
ſceat. Citra omnem enim moleſtiam omnes inueteratas inflammationes diſcutit, etiamſi
ex rheumatica affectione ſint obortæ. Idem eodẽ libro buccina marina, aut purpuras vſtas
melle aut axungia exceptas imponi præcipit parotidibus, & confeſtim diſcutiendas iri aſ-
ſerit, idemq; oſtreorum teſtam vſtam, & cum melle impoſitam facere. Alibi denique vim
eãdem propè teſtis purpurarum, buccinorum, & aliorum oſtreorum tribuit, oſtrei nomen
generaliùs accipiens: quamobrem ſi quid remediorum in vna aliqua ſpecie omiſſum vide-
bitur, in alterius hiſtoria requiratur. Marcellus Empiricus cinerem harum teſtarum ſi in
Ad narium grauedinẽ. morem ſalis pane colligatur, & voretur, ſtatim ad remouẽdam grauedinem narium pro-
ficere ſcribit: nec non cum melle illitum tenuiſſimè contritum, vuæ prodeſſe. Plinius me-
dicus

A dicus citante Iouio oſtreorum teſtas ambuſtas dyſentericis prodeſſe tradit. Aliud ad dyſentericos ex Marcello Empirico: Succinum de ceraſo ſyluarica exures, & de teſta oſtrei æquè facies, paribuſque menſuris puluerem tritum, cum melite (fortè oxymelite, aut tale quid legendum) aut cum vino auſtero, ferro candenti calefacto, bibendum dyſenterico dabis, mirè proderit. Ad coli inteſtini dolores ex Galeno: oſtreorum teſtæ crematæ, & tritæ potui dentur: duarum ligularum modus ſit ex calentis aquæ cyathis tribus. Rondeletius experientia comperit ex cinere, ſiue ex calce teſtarum oſtreorum factam aquam lixiuam ad minuendos tumores οἰδηματώδεις pedum, & genuum plurimùm conferre. Exiccat enim, inquit, multùm digerit, & calfacit ſi poſt vſtionem cinis non lauetur, lotus minùs calfacit. Cùm itaque & è teſtis vſtulatis optima calx fiat, Bellonius cinerem oſtreorum eadem cum calce facultate pollere arbitratur. Pro buccinis oſtrea ad remedia aſſumi licere, & ex ſuperioribus conſtare poteſt, & in tabulis ἀντιβαλλόμενον legitur.

Ad coli dolores.

Euporiſt. 2 48.

DE OSTREIS SYLVESTRIBVS. Cap. LXVII.

B

OSTREA (inquit Rondeletius) repetiuntur in noſtro mari, quæ à vulgo Scandebec vocantur, propterea quòd ſapore ſunt acri: ob id delicatorum labra nimium calefaciũt, & vlcerant. nam Scandebec, idem eſt quod roſtrum vrens. Teſta conſtat pellucida, partibus quibuſdam flaueſcente, alijs purpuraſcente, foris crinita, & criſpa, intus ſplendida, læuiſſima, candidiſſima. Caro parua, ſalſa, ſubamara atque inſuauis eſt: quare etiam à plebe negligitur. Hanc oſtreorum ſpeciem eſſe puto ſimilem iis, quæ tradit Plinius gigni in petroſis, carentibuſquè aquarum dulcium aduentu, ſicut circa Grynum, & Myrinam, vel potiùs oſtrea eſſe ἄγρια, quæ vocat Athenæus. Γίνεται δὲ τινα καὶ ἄγρια λεγόμενα ὄστρεα. πολύτροφα δ' ἐστὶ καὶ βρωμώδη, πρόσεστι δὲ ἰοειδῆ κατὰ τὴν γεῦσιν. Sunt quædam oſtrea, quæ ſylueſtria nominant, multi alimenti, ſed virus olentia, & ori ingrata. Teſta ſylueſtrium oſtreorum in fucis mulierum, lapidis ſpecularis vice vſurpari poteſt, & exiccantibus pulueribus vtiliter admiſceri. Hactenus Rondeletius.

C

Scandebec oſtrei deſcriptio.

Lib. 32. cap. 6.

Lib. 3.

Oſtrea ſylueſtris Rondeletij.

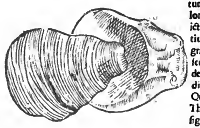
Te DE

Digitized by Google

DE OSTREA GAIDEROPODA, Bellonio appellata. Cap. LXVIII.

Etymon. EST genus quoddam Oſtreæ vulgò cognitum in Græcia (inquit Bellonius) quam Gaideropodam vocant, quaſi pedem aſini dixeris. Cautibus adnaſcitur. non enim more Oſtrearum ſoluta in ſalo iacet. ob id in eo tantùm mari quod nunquam æſtu reciprocatur, innaſcitur. Aegæi autem maris, Helleſponti, Propontidis & ponti ora (oræ, littora) non augentur, neque decreſcunt, ſed perpetuò in eadem altitudine permanent. Nam inde aquæ deorſum ſemper delabuntur, eandem plenitudinem ſemper obtinentes. Non eſt omittenda (inquit Plinius) multorum opinio, priuſquam digrediamur à Ponto, qui maria F
omnia inferiora illo capite naſci, non autem Gaditano freto, exiſtimauere: haud improbabili argumento; quoniam æſtus ſemper è Ponto profluens, nunquam reciprocetur. Quanquã autem Oſtrea hæc ſcopulis hæreãt.

Teſta qua. Oſtrea Gaideropada Bellonij, ſiue Spondylus Rondeletij.

clusilem tamẽ & reſeratilem teſtam habẽt, & à ſaxo, niſi magna vi percutiãtur, dimoueri vix poſſunt. Quoniã verò multum profundè immerguntur, indiginæ longurios ferro muniunt, quibus ſerijs ictibus valido mucrone Concham quatiunt: quam vel confringunt, vel, ſi integram deturbent, rupis partem aliquam ſecum auferunt: vix enim aliàs cederet, deinde manu ferrea eodem lõgurio indita, è maris fundo in ſublime attollũt. Quod autem aqua per fauces Boſphori G
Thracij deorſum tanto impetum feratur ſignum eſt locum illũ Gaditano eſſe altiorem: nam ſi æqualis foret haud equidem tanto impetu delaberetur. Quemadmodum autem Græcorum Gaideropoda a vulgari noſtra Oſtrea ipſa forma differt, ſic etiam guſtu ingrata, dura, amara ac nauſeabunda

Teſta. percipitur. Huius teſta aut concha eximio naturæ artificio ſuperior inferiori infarcta eſt, vt quibuſdam veluti cardinibus annexa, nigroq; neruo in eius medio inter tubercula & ſinus coaptato vincta ac conſtricta eſſe videatur: Tubercula quoq, ſuperiora duobus acetabulis inferioribus benè correſpondent, vt & inferiora ſuperioribus, quæ in noſtra vulgari oſtrea deſunt. Proinde apertas Gaideropodas, ſi quis attentè intuebitur, in his branchias (hoc certè ridiculum eſt, nullum enim ex teſtaceis branchias habet) & ſtomachum, & reliquas partes nutritorias contemplabitur: immo etiam auriculas fungi criſpi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli polypi, quæ dilatari, ac contrahi ſoleat: vmbilicum vulgus eſſe putat. Hæc oſtrea alijs carnoſior eſt, minùs tamen guſtui grata. Nam venter eius atque hepar peſſimi ſunt ſaporis. Cæterùm nulli etiam in hac cancelli, ſeu pinnoteres re- H

Caro. periuntur. Hæc omnia itaq; Bellonius. Rõdeletius eiuſcemodi oſtracodermi genus ſpon-
Venter. dylum eſſe conijcit, & de eo ita ſcribit. In oſtrocodermorum generibus recenſentur à Ga-
Hepar. leno, Plinio, & alijs, ſpondyli, ab Athenæo τράχηλοι nuncupati, à Græcis hodie Gaidero-
Spondylus. pa, ob magnam ſimilitudinem, quam cũ aſini vngula habent: gaidaron enim hodie aſinũ
Rondel. vocant. Galeni interpres σπονδύλους vertebras conuertit, ſed vtendum nomine græco cenſeo, Plinij exemplo qui aliquot locis ſpondylium vocauit, & Macrobij, quum ſpondylos inter cænæ pontificalis prima fercula numerat. Itẽ Columella cum reliquis teſtaceis ſpon-
Deſcriptio. dylos recenſet. Spondylus duplici teſta conſtat intus caua, & læui: foris ſcabra, ad vngulæ aſini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici poteſt, tenuior eſt, & multò minus denſa, minus concaua, arcta valde & firma articulatione connexa. vtriuſq; enim teſtę binæ apophyſes ſunt, ſiue tubercula, quæ binis acetabulis viciſſim recipiunt, & recipiuntur: vinculo medio, nigro & valido cohærent. Caro interna oſtreorum carni ſimilis eſt: circa hanc

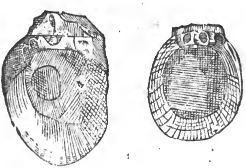
ca hanc

A ca hanc fimbriata eſt mẽbrana. Branchias ſpondylis falsò nonnulli tribuunt. Omnia enim oſtracoderma ſanguinis expertia, & exiguo calore prædita toto corpore per ſenſum fugiẽtes cutis meatus κατὰ διαπνοὴν reſpirant. (Taxat tacitè Bellonium Rondeletius, ſed Ariſtoteles ſic ea refrigerari dicit, non reſpirare) quemadmodum inſecta authore Ariſtotele. Intus caro eſt ſatis multa, ſed durior, virus olens, inſuauis, & ingrata. Galenus libro tertio de facultatibus alimentorum inter oſtracoderma, quæ duram habent carnem, recenſet. Spondyli ſaxis adnaſcuntur, & ita hærent, vt non niſi malleo, aut fracta ſaxi parte capiã-tur. In mari noſtro pauci reperiuntur. Ego in ſaxis Freſconijs Agathenſis ſinus reperi, ſed ij parui ſunt: ita hærent, vt in littus reijciuntur. Teſta craſſiorũ eſt partium, quàm teſta oſtreorum. difficiliùs vritur, magiſq; ad lapidis naturam accedit. In ſpondylis cancri parui reperiuntur, quemadmodum in oſtreis, & mytulis marinis. Horum nullam quod ſciam mentionem fecit Ariſtoteles. Athenæus lib. 3. τραχῆλον, ἀπὸ τῆς τραχύτητος, id eſt, ab aſperitate, mea quidem ſentẽtia, appellauit. Spondylos veros à nobis exhiberi oſtendit firmior in his, & magis exquiſita teſtarum articulatio, quam in vllo alio oſtracodermorum genere, à qua ſpondyli nomen ſortiti ſunt: quòd vertebarum ſpinæ modo firmiſſimè articulati
B ſint: quæ vertebræ σφόνδυλοι à Græcis dicuntur. Hactenus ille, cum cuius ſpondylo maximam ſimilitudinem gerit, qui hic à me additur: intus candidus, extra purpuraſcens. In ſecunda tabula quatuor proponuntur, colore albicante: tertia oſtrea, prout ſæpenumero baculis, vel alij rei adhærent ceu Zoophyta. Addidi, & aliud elegans ſpondyli genus prona, & ſupina parte depictum. Plurimis extra turberculis præditum eſt obtuſis, ab vno latere rubicundis, ab altero inter viridem & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiſcentur tubercula: ſummum caput, ſeu vertex candicat. Latus circulus ſatis cõſpicuus colore virideſcente totam ferè concham prope extremitatem ambit: dein color ſequitur caſtanearum, dein albus & ſubuiridis. In medio velut vmbilicus eſt, vt icon indicat, ex iiſdem coloribus, addito etiam luteo conſtans.

Spondyli ſaxis adnaſcũtur.

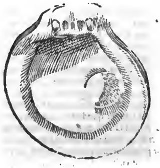
Spondyli anthoris.

Spondylus Rond. ſiue oſtrea gaideropoda Bellonij, ex Rondeletio.

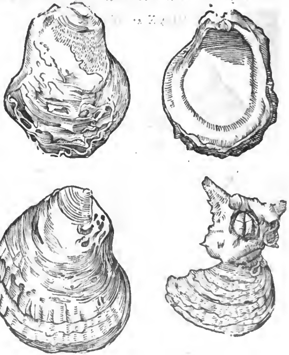

Digitized by Google

Spondylus authoris primus.

Spondylij alij.

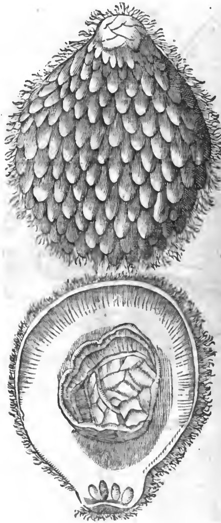

Digitized by Google

Oſtreacea annexa baculo.

Spondylus authoris vtraq; facie pictus.

Digitized by Google

DE PECTINIBVS.
Cap. LXIX.

ÆQVIVOCA.

Pectinis varia ſignificata.

KTeis, ſiue Pecten etiam dicitur, quo capilli pectuntur, & extendnntur: quod Euſtathius ſic Græcè nominari ſcribit παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς τρίχας. In Dictionarijs Heſychij, & Varrini legitur, κτεὶς κτενὸς τὸ κτένιον, παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, ἢ τὰς τρίχας. quod manus, aut pilos extendat. Ijdem Grammatici κτένας exponunt τοὺς τῶν χειρῶν καρποὺς, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τὰ στήθη. hoc eſt manuũ carpos, & pedum, itẽ pectus, ſed Zoographus metacarpia
B potius, ſic dici putat: ita verò dici ſcribunt ἀπὸ τῶν εἰς τὰς τρίχας ἐπιτηδείων κτενῶν. hoc eſt ab inſtrumentis: quæ apta ſunt ad pectendos pilos. Ijdem etiam ſic nominari ſcribunt τὰς νοθὰς τὰς πλευράς, ſpurias dorſi coſtas. Dicuntur quatnor illi dentes anteriores, qui interiecti inter duos caninos dentes naribus ſubſunt τομεῖς, διχαστῆρες, γελασινοὶ teſte Polluce, item κτένες hoc eſt occiſores, ὅτι κτείνουσι ὧν λάβωσι, quia occidant, quod capiunt. Κτεὶς dicitur etiam τὸ ἐφήβαιον, pubes, ἢ τὸ μόριον τὸ αἰδοῖον, aut pudendum. Latini etiam Pectinem ſic vocant. Iuuenalis.

Lib. 2.

Pro pube.

Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Κτεὶς μόριον τι τῶν κρυπτομένων ἀνθρωπίνων σωμάτων διὰ τὰ περὶ αὐτὸ ῥαβδώματα ὄντα καλλύμμων, inquit Euſtathius: id eſt, pars quædam corporis humani occulta, ſic dicta à virgulis, quæ circa eam ſunt. Pecten à Latinis Grammaticis exponitur muſicum inſtrumentum, quo cytharam pulſamus. Virgilius:

Pro muſico inſtrumẽto.

Aeneid.

—— Iam pectine pulſat eburno.

Græci videntur in cythara, teſtitudine, aut alio quopiam ſimili muſico inſtrumento collum appellaſſe: κτένια, inquiunt, τῶν κιθαρῶν, οἱ περιέχοντες ἀγκῶνες λέγονται. Statius Pa-
C pinianus:

2. Achil.

——— Nunc obuia verſa
Pectine Amazonio modo, quo citat orbe Lacenas
Delia.

Ad quos verſus hæc annotat Adrianus Turnebus: Pecten enim Amazonius videtur chorus fuiſſe, quo inter ſe pectinatim impl. xæ conſertæque recta ſerie puellæ in Amazonum modum ſaltabant. Pecten etiam inſtrumentum dicitur quo paonus nuper contextus, raditur: Germani, & Belgæ à carduo vocant carden. Item quo linum, & cannabis depectitur, & purgatur. Dicitur etiam cratis dentatæ genus ſtylis ferreis ad colendam terram, & ad metendam ſegetem. Columella: ſi autem metendi genera complura multi falcibus verriculatis, atque ijs, vel roſtratis, vel denticulatis, medium culmum ſecant, multi mergis, alij Pectinibus ſpicam ipſam legunt, idque in rara ſegete facilimum, in denſa difficilimum eſt. Ouidius:

Aduerſ. lib. 26. c. 30.

Pecten Amazonius quid.

Pro crate dentata.

Lib. 2. c. 21.

1. de rem. am.

Temporibus certis deſectas alligit herbas,
Et tunſam raro Pectine verrit humum.

D A Plinio etiam dicuntur Pectines in arboribus, & earum materia per longitudinem rectæ Pectinum modo lineæ, & interualla. Græcè κτενώδεις, vt dum inquit: Fagis pectines tranſuerſis. Nam in quibus variant pectinum illorum lineæ, adijcere Plinius ſolet aliquid quo varietas illa poſſit indicari, obliquos, criſpos, nodoſoſve dicens. Germani in ligno hos veluti neruos, appellant annos. Sunt autem venæ, ſeu fibræ, & diuiſiones in lignis pectinum modo, hoc eſt διαφύσεις. Intelligitur quoque non infrequenter inſtrumentum textorium eodem nomine, ſic dictum quòd fila in telis figat. Virgilius:

κτενώδεις.

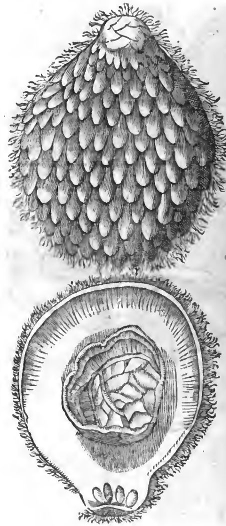
Arguto coniux percurrit pectine telas.

Et Polluci πεντάκτενα (Zographus legit πεντέκτενοι) χιτωνίσκοι παρὰ τὴν ὤαν πορφύραν ἔχοντες, πέντε κτένων ὑφασμένοι: id eſt, Tunicæ quòd oram purpuream habentes, quinque pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de faſcijs caput centeſimum, & decimum inſcribitur pecten, ſeu vinculum ſuſpendens ad colem. Pecten Veneris herba, quoq; Plinio dicta à pectinum ſimilitudine.

Pecten neruſ.

SYNO.

Spondylus authoris vtraq; facie pictus.

DE PECTINIBVS. Cap. LXIX.

ÆQVIVOCA.

KTeìs, ſiue Pecten etiam dicitur, quo capilli pectuntur, & extenduntur: quod Euſtathius ſic Græcè nominari ſcribit παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς τρίχας. In Dictionarijs Heſychij, & Varrini legitur, κτεὶς κτενὸς τὸ κτένιον, παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, ἢ τὰς τρίχας, quod manus, aut pilos extendat. Ijdem Grammatici κτένας exponunt τοὺς τῶν χειρῶν καρποὺς, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τὰ στήθη. hoc eſt manuũ carpos, & pedum, itẽ pectus, ſed Zographus metacarpia *Pectinis variæ ſignificata.*
B potius, ſic dici putat: ita verò dici ſcribunt ἀπὸ τοῦ εἰς τὰς τρίχας ἐπιτηδείου κτενὸς: hoc eſt ab inſtrumentis: quæ apta ſunt ad petendos pilos. Ijdem etiam ſic nominari ſcribunt τὰς νοθὰς πλευράς, ſpurias dorſi coſtas. Dicuntur quatuor illi dentes anteriores, qui interiecti inter duos caninos dentes naribus ſubſunt τομεῖς, διχαστῆρες, γελασῖνοι teſte Polluce, item κτένες hoc eſt occiſores, ὅτι κτείνουσι ὃ ἂν λάβωσι, quia occidant, quod capiunt. *Lib. 2.*
Κτεὶς dicitur etiam τὸ ἐφήβαιον, pubes, ἢ τὸ μόριον τὸ αἰδοῖον, aut pudendum. Latini etiam Pectinem ſic vocant. Iuuenalis. *Pro pube.*

Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Κτεὶς μόριον τι τῶν κρυπτομένων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος διὰ τὰ περὶ αὐτὸ ῥαβδώματα οὕτω καλούμενον, inquit Euſtathius: id eſt, pars quædam corporis humani occulta, ſic dicta à virgulis, quæ circa eam ſunt. Pecten à Latinis Grammaticis exponitur muſicum inſtrumentum, quo cytharam pulſamus. Virgilius: *Pro muſico inſtrumẽto.*

—— Iam pectine pulſat eburno. *Aeneid.*

Græci videntur in cythara, teſtitudine, aut alio quopiam ſimili muſico inſtrumento collum appellaſſe: κτένια, inquiunt, τῶν κιθαρῶν, οἱ περιέχοντες ἀγκῶνες λέγονται. Statius Papinianus: *2. Achil.*

C

——— Nunc obuia verſa
Pectine Amazonio modo, quo citat orbe Lacenas
Delia.

Ad quos verſus hæc annotat Adrianus Turnebus: Pecten enim Amazonius videtur chorus fuiſſe, quo inter ſe pectinatim implexæ conſertæque recta ſerie puellæ in Amazonum modum ſaltabant. Pecten etiam inſtrumentum dicitur quo pannus nuper contextus, raditur: Germani, & Belgæ à carduo vocant carden. Item quo linum, & cannabis depectitur, & purgatur. Dicitur etiam cratis dentatæ genus ſtylis ferreis ad colendam terram; & ad metendam ſegetem. Columella: ſi autem metendi genera complura multi falcibus verriculatis, atque ijs, vel roſtratis, vel denticulatis, medium culmum ſecant, multi mergis, alij Pectinibus ſpicam ipſam legunt, idque in rara ſegete facilimum, in denſa difficilimum eſt. Ouidius: *Aduerſ. lib. 26. c. 30.* *Pecten Amazonius quid.* *Pro crate dentata.* *Lib. 2. c. 21.*

Temporibus certis deſectas alligit herbas,
Et tunſam raro Pectine verrit humum. *1. de rem. am.*

D A Plinio etiam dicuntur Pectines in arboribus, & earum materia per longitudinem rectæ Pectinum modo lineæ, & interualla. Græcè κτενώσεις, vt dum inquit: Fagis pectines tranſuerſis. Nam in quibus variant pectinum illorum lineæ, adijcere Plinius ſolet aliquid quo varietas illa poſſit indicari, obliquos, criſpos, nodoſoſve dicens. Germani in ligno hos veluti neruos, appellant annos. Sunt autem venæ, ſeu fibræ, & diuiſiones in lignis pectinum modo, hoc eſt διαφύσεις. Intelligitur quoque non infrequenter inſtrumentum textorium eodem nomine, ſic dictum quòd fila in telis figat. Virgilius: *κτενώσεις.*

Arguto coniux percurrit pectine telas.

Et Polluci πεντίκτενα (Zographus legit πεντεδάκτυλοι) χιτωνίσκοι παρὰ τὴν ἂν πορφύρας ἴχνεσι, πέντε κτένεσιν ὑφασμένοι: id eſt, Tunicæ quòd oram purpuream habentes, quinque pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de faſcijs caput centeſimum, & decimum inſcribitur pecten, ſeu vinculum ſuſpendens ad colem. Pecten Veneris herba, quoq; Plinio dicta à pectinum ſimilitudine. *Pecten neruus.*

SYNO.

SYNONYMA.

4 Hiſtor. c. 4. QVOD Latinis Pecten, Græcis κτεὶς dicitur, Gazæ modò pecten, modò pectunculus, vt vbi Ariſtoteles ait τῶν διθύρων τὰ μὲν ἐστιν ἀναπτυκτὰ, οἷον οἱ κτένες: Biualuis generis pars cluſilis eſt, vt pectũculi. Et paulò pòſt: Ἔνια δὲ καὶ πετασθαι δύναται, οἷον κτένες: Iſtẽ aliæ ſe mouent, vt pectines. Sed hæc varietas, inquit Rondeletius,
Pecten à pectunculo differt. ambiguitatem parit: ſunt enim pectines, & ab his diuerſi pectunculi à Latinis dicti. Plinius manifeſtè pectunculos à pectinibus diſiungens, videtur pectunculos pro tellinis vſurpaſſe, vt Hermolaus annotauit. De alijs pectunculis infrà dicemus, hæc Rondeletius. Sed Theo-
Gaza defenditur. dorus, Plinium in hac interpretatione eſt imitatus, qui pectinem & pectunculum pro eodẽ accepit; vt vbi ſic loquitur: Lolligo etiam volitat extra aquã ſe efferens, quod & pectunculi faciunt, ſagittæ modo, nam hoc Ariſtoteles περὶ κτενῶν ſcripſit. Idcirco dicimus Plinium pectũculum, & pectinem interdum promiſcuè nominare, & interdum diſtinguere, pectun- F culoſque pro tellinis accipere. Trallianus quoque κτένια diminutiuo nomine appellans,
Pectunculi qui. ipſos ſimpliciter κτένας, id eſt, pectines intelligere videtur. Pectunculi, inquit Zographus, vt ipſum nomen loquitur, exigui pectines ſunt: quod bifariam intelligi poteſt, vt & pectines maiores antequam excreuerint, ſic appellentur, & ſpecies peculiaris ſemper parua, qualem Rondeletius depinxit vna tantùm parte auritam. Pectunculos nominat Columella, item Nonius Marcellus inter ea, quibus ſimilitudo nomen fecit. κτένες piſces dicun-
Pectinis etymologia. tur ab interprete Nicandri piſces marini ob ſimilitudinẽ manuum, & pedum. Porta Neapolitanus pectinem ſic dici voluit à figura pubis, cùm potiùs veriſimile ſit ab huius teſtæ figura pectinem fuiſſe nuncupatum. Pectinum genus, inquit Gyllius, ſtriatum, id eſt, pectinatim diuiſum, à rugis illis, ſiue imbricaturis nuncupatur. Lenguados vulgò in Hiſpania
Lenguados. dici teſtis eſt Alphonſus Toſtatus. Germani, inquit Zographus Conchas biualues omnes generali vocabulo vocant Muſchelen, & Moſchlen: vt pectines, Chamæ, &c. Pectines verò priuatim D. Iacobi Conchas, Iacobs Muſchlen. Angli verò Muſckels peculiariter nominant Conchulas illas quas Bellonius mytulos: Pectinem autem à Scalope, Scalop. Ma-
Alberti error. gno in errore verſatur Albertus, & recentiores, qui pectines pro paſſeribus (id eſt, planis G piſcibus illis quos vulgus Germanorum platteſſas nuncupat) accipiunt. Pectinum generis, ait Gyllius, quidam arbitrantur eas eſſe, quas vulgò appellant Conchas S. Iacobi, ſed aliæ Oceani littoribus Gallicis cognitæ habentur. Piſcatores Maſſilienſes pectines vocant Larges Coquilles, alij Coquilles de ſaint Iaques. Itali Cappe ſante. Reliqua ſynonyma cuiq; generi propria mox in deſcriptione adferam.

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

Hiſt. 4. c. 7. SVNT autem pectines biualues, & cluſiles teſte Ariſtotele, ſeque cõcludendo tuentur. Pectinatim eis diuiſæ teſtæ ſunt. Reſeratiles item ſunt: Nam ab altero latere nodo ligantur. κτεὶς, inquit, Athenæus ex Ariſtotele, τραχυόστρακος, ῥαβδωτός. Ouum H dictum altera tantũmodo parte eis ſit. Maſſarius Conchas eſſe ſtriatas ſcribit, teſtis biual-
Lib. 3. nibus, altera tamen tumida, altera plana, binisque auriculis angularibus. Qualis ſit pecten, inquit Rondeletius, ex nullo meliùs quàm ex Athenæo cognoſcemus, quo loco oſtreum (Berberi) in quo naſcuntur Margaritæ pectini confert. Ἔστι δὲ ἡ μὲν τοῦ ὀστρέου ὄψις παραπλησία τῷ κτενί: οὐ διαγλυπτὰ δὲ, ἀλλὰ λεῖον τὸ ὄστρακον ἔχει, καὶ δασύ: οὐδὲ ὦτα ἔχει δύο, ὥσπερ ὁ κτεὶς, ἀλλὰ ἕν. Oſtreum aſpectu pectini ſimile eſt: teſta non cælata, ſed læuis eſt, & ſpiſſa: neque vtrinq; aurita eſt pectinum modo, ſed altera tantùm parte. Ex his liquet pectinem duabus conſtare Conchis ſtriatis, vtraque parte auritum eſſe, quod non huic tantùm competit, vt peculiariter auritum pectinem nominare oporteat
Genera. (quod Bellonius facit) ſed alteri etiam pectini, & pectunculo. Plura enumerantur pectinum genera, quàm duo, aut tria, quæ partim magnitudine, partim colore figuraq; variant. Sunt enim ruffi, candidi, varij, item candidi atque lati à Xenocrate commemorati. Pecti-

nes

Google

A nes quidam, inquit Ariſtoteles, magni ſunt, quibus altera valuularũ latior veluti tegmen ſuperpoſita eſt. Sunt item qui vtraq; parte auriti ſunt, vt pectunculi, alij vnica, quidã nulla, ſi Bellonio picturæ credendum ſit, qui pectunculum ſuum ſine auriculis depinxit: capite teſtæ ita ſe colligente, vt in Tellenis, & Chamis; eam omiſimus. Cæterùm, vt ab ijs, qui vtraque parte auriti ſunt, incipiam, ſciendum eſt quoſdam vtramque aurem æquali habere magnitudine, vt priores duo quorum iconem Rondeletius exhibuit, & alij ſi qui ſunt quos nos depictos ſubiungemus, inter quos etiam quidam aures minores habent, quàm caput teſtæ, quidã tam magnas, vt ab vna aure ad alteram ducta linea caput teſtæ nõ tangat, ſed potiùs emineant aures: alij rurſus vna aure minores, & veluti mutyli. Pectinem priorem ſuum ſic deſcribit Rondeletius. Teſta vtraq; primùm ſtrictior, qua parte aurita eſt, deinde amplificata in orbem circumagitur: altera modicè caua, & in dorſum elata, altera plana, veluti alterius operculum. Vinculo nigro, & neruoſo colligatæ ſunt Vtraque ſtriata eſt, à ſtrictiori parte ſtriaturæ incipientes ad imũ marginem deductæ ſunt, ſed ita vt in eo ſtriæ, ſiue exochæ magis promineant, quàm ſtrigiles, ſiue canaliculi: quibus fit vt pectinis teſta laciniata ſit, & hac parte firmiter cohærens. Præterea ſtriæ, ſiue exochæ lineis à ſummo ad

Hiſt.4.c.4.

Auritorum ab vtraque parte deſcriptiones.

Pectinis priores Rondel. deſcriptio.

B imum ductis ornatæ ſunt, quæ duabus tribuſve alijs interſecantur à latere ad latus ductis verſus ſtrictiorem partem. Intus carnis multum eſt; quæ circa medium etiam carnoſum, longum, tenerum alligata apparet. Ineſt in carne particula luteum ouorum colorem referens. Spectantur, μύκοι, & os tubæ modo factum, atq; inteſtinum tenue luto plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti fimbriam verſicolorem, ex qua fila multa, & tenuia dependent. Alter autem Rondeletij pecten idem cum ſuperiori fortaſſis cuidam minus diligenti inſpectori videbitur; ſed re vera differt: idcirco eius iconem hic apponimus. Nam latiores, & ampliores aures habet, eſtque toto corpore longiore ſtrictioreque, quàm ſuperior. Præterea hic teſtam vtramq; pectunculorum Burdegalenſium modo concauam habet, ſuperior alteram duntaxat concauam, alteram planam. Poſtremo hic Concharum quarundam rugoſarum ritu rugas, ſiue ſtrias, & exochas ſimplices habet, prior verò ſingulas ternis, & quaternis lineis à ſummo ad imum ductis ornatas. Hunc pectinem Itali Romiam vocant, quod qui è Compoſtella redeunt (quos etiam Romions lingua noſtra vocamus) pectines eiuſmodi multos pileis affixos geſtant. De pectine aurito, quem ſimpliciter pectinem vocauit Rondeletius hæc Bellonius: In Concharum genere. (Nam pectines Concharum generi attribuit Plinius) ſolùm pectinem altera parte planum agnoſcimus: cuius parte ſuperiore teſta tumida, binis vt plurimùm auriculis inſignita, emergit: atq; ita ſtriata quemadmodum teſtudines rugis imbricatæ, quæ Nichia dicuntur. Pectines in biualuium genere, poſt pinnam maioribus Cõchis prediti ſunt: quas habent ſcabras, reſeratiles, & cluſiles, nullis cardinibus pixidatim infarctis coniũctas, ſed neruo tantùm nigro, (vt in Oſtreis videmus) obfirmatas. Parte plana tanquã prona ſolo accubãt: ſupina enim tumida aures vtrimq; habet, per quas exerere linguam Ariſtoteles tradit. Hæc ille. Nos his aliquot ſequentibus tabulis auritorum vtraq; parte pectinum quotcunq; vnquam obſeruare contigit, imagines exhibemus. Primo igitur loco ponitur pecten priori Rondeletij ſimilis, (cuius idcirco imaginem omiſimus) primum aper-

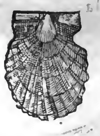
Caro.

Pecten Rondel. alter.

Pecten alter Rondeletij.

Romia.

C

Deſcript. ex Bellonio.

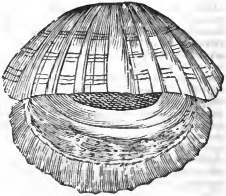
Teſta qualis.

Pectines alij antherti.

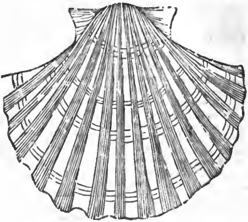
D tus cum animali, mox eius teſta; quæ ferruginei diluti eſt coloris, faſcijſq; ferrugineis. Ex eodem genere eſt, qui hunc ſequitur; minor tamen, verſicolor, nempè albo fuſco viridi præſertim in faſcijs, & auriculis, & purpuraſcente colore variegatus, & qui tertius eſt, cum animali, & eius teſta, colore eſt caſtaneo. In ſecunda tabula priori numero notatur is, qui aurem vnam altera multo maiorem habet: nec extremitate ſua cum teſta connata, vt duo alij, qui eadem tabula videntur: paruus eſt hic ſua natura, & raro maior quã depictus conſpicitur: albus, & ſubuiridis aliquantulum parte ſuperiore. exochas habet magnas, & craſſas proportione canaliculorum, quibus inſculptæ ſunt à natura ſtriæ à ſummo ad imum tendentes. intus autem prope auriculas colore eſt aliquantulum caſtaneo, cætera albo. Secundo numero oſtenditur priori ſimilis colore, & forma auricularum, ſed exochas nõ habet bifidas, vt ille. Qui deinceps additur auriculam quidem maiorem habet altera, foris colore eſt prorſus caſtaneo. exochis eſt, & ſtrijs tranſuerſis inſignitus, inq; multis locis aculeis paruis munitus. Intus eſt colore argenteo ad ſubcęruleum tendente, licet in medio ali-

quibus

Pectẽn primus authoris cum ſuo animali.

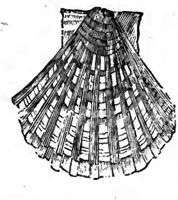
Pectinis eiuſdem teſta.

Digitized by Google

A

Pecten verſicolor.

quibus in locis circumcirca ſit colore caſtaneo ſplendido. Quartus autem vnam altera maiorem habet, nec extremitate teſtæ adnatam maiorem. exterius crocei eſt coloris: intus verò cādidus. exochas habet lineolis trāſuerſis refertas. quatuor faſciæ amplectuntur teſtæ partem ſuperiorem. Quintus tertio ſimilis, ſed ſtrijs trāſuerſis caret. Niger eſt, qui in tertia tabula primus pingitur longitudine palmi, latitudine verò ferè æqualis, aure inſigni, & prominente extremitate ſua; alterius auris veſtigium quoddam paruum. Exochas habet rotundas maiores canaliculis, quas lineæ tranſuerſæ ambiunt. Secundus colore eſt ferrugineo, in vtraque

B

valua exterius multis aculeis aſper. Auriculam vnā habet inſignem, altera parum eminet. interius in circumferentia colore eſt ferrugineo. ſuperiori parte ſubcęruleo colore ad argenteum tendente, habet & exochas ſtrijs inſignes. aculei autē ex ſtrijs emergunt.

Pecten minor caſtaneus cū animali.

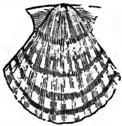

Tertius autem vnam altera maiorem habet. Longitudo æqualis latitudini, menſura duorum digitorum & dimidij. Exochas ab vna parte habet notabiles ſtrias verò latiores inter exochas ſtrijs colore luteo. Interior quoq; pars habet multas exochas, quæ ſunt longè anguſtiores ſtrijs, & lucent. In medio duarum auricularum eſt foramen, cui vinculum inſeritur, quo connectitur vtraq; teſta, clauditur, & aperitur. Quartus habet aures ferè æquales, exochas ſubcinereas al-

C

bicantes, ſicut & ſtrias. Intus in ſuperiori parte nigricat, cætera colore ſubcæruleo, & albo depingitur huius teſta parte interiore, & exteriore. In quarta tabula primo, & ſecundo loco depingitur pectinis teſtæ pars interior, & exterior. Huius teſta tota candicat, & pellucet: exterius glabra, ac læuis: interius eſt exochis, aut lineis eminentibus parum, ac tenuibus, vt numero primo licet in tabula conſpicere. faſcias exterius habet nigricantes tres, aut quatuor. Aures ei ſunt æquales, & exigui. Tertio numero ſignificatur pecten cu ius pars exterior, & ſuperior rubet exceptis duabus auribus, quæ in extremo albæ ſunt: tota verò circumferentia alba eſt, latitudine ferè digiti. interius tota albicat. exochæ lineam vnam, aut alteram habent per longitudinem, quam pictor non expreſſit. Quartus eſt ſubalbo, & ſubrubro colore. Auriculam habet

Pecten minor clauſus.

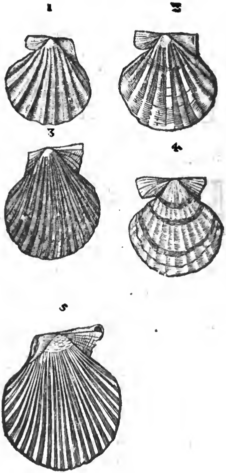

D

altera multo lōgiorem, cuius pars extrema à teſta ſeparatur: exochas habet rotūdas per quas lineæ à ſummo ad imum percurrunt duæ, tres & quandoq; quatuor: ſtrias habet pariter rotundas paruulis quibuſdam exochis inſignitas. Circumferentia intus alba, & lucida eſt, reliqua verò pars ad ſubnigrum tendit, faſciæ ei ſunt quatuor ad caſtaneum colorem tendentes. Auricularum color à parte interiori, quæ longior eſt, vbi pectini adhæret alba à reliqua; quæ prominet pars caſtanei eſt coloris, vt & altera tota auricula. Sequitur deinde pecten aure altera maiori, & extremitate ſua teſtæ adnata. huius tota pars concaua, & exterior eſt caſtanei coloris. Sed exterior pars cum alcyonio adhærente, tuberculis paruis tanquam verrucis inſignita: ſupra prope autem maiorem aliquid mineacei coloris videre licet. Poſtremo loco conſpicis pectunculum, hoc eſt pectinem altera parte auritum. Croceus eſt, longitudine duorum digitorum, & dimidij latitudine duorum,

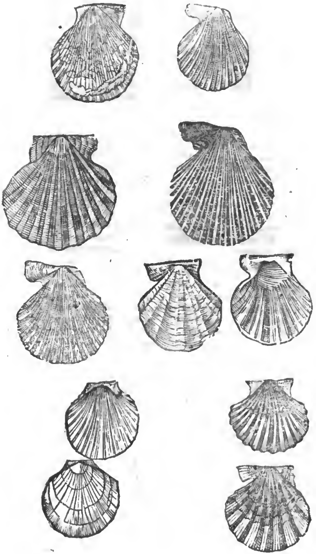
auriculam

Pectinum auricularum figura differentium, ſpecies quinque.

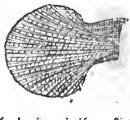
Digitized by Google

Pectines authoris alij.

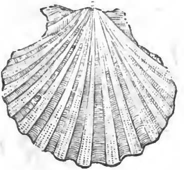
auriculam vnam habet ſatis latam proportione animalis, rudimentumq; tantùm alterius, E exochas rotundas, & ſtrias per tranſuerſum plures valde exiguas. colore mineaceo inſignitur exteriùs, interiùs albido, lineis quibuſdam per longitudinem tranſcurrentibus mineaceis. Cognatus huic is quem ex Zographo depingimus, ſine deſcriptione. Habes deinceps Pectinẽ totum eburnei coloris, prætèrquam in ſummitate, vbi macula quadam condecoratur rubra, cui item alia lutei coloris macula inſidet. Aſper eſt, qui eburneo illi adiectus eſt colore ſubfuſco. Auriculas exiguas æqualis magnitudinis habet Pecten ſubſequenti deinde tabella adiectus, extrà cinerei coloris, intus ſuperiori ora nigricat: cętera ex ſubcæruleo, ac albicãte varius. Cãdidi ſunt duo vltimi Chamæ quodammodo figura. Verius ſanè mihi dicentur pectunculi, qui poſtea vltima tabula depicti cõſpiciuntur, minores omnibus cæteris. Pectunculi enim, vt nomẽ ip-

Pectunculus Zographi.

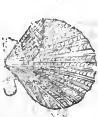

Pectunculi qui dicãtur. ſum loquitur, exigui ſunt pectines. Quod bifariam intelligi poteſt, vt & pectines maiores, F antequam excreuerint, ſic appellentur; vel ſpecies peculiares ſemper paruæ, quales in hac tabula proponuntur. Omnes quo ad teſtã tenues ſunt, auriculis, & colore differentes. Quidam enim lactei, quidã rubri, quidã caſtaneo, & albo colore variegati. magnitudine quoq; diſcrepant. maximi ſunt latitudine digiti, reliqui minores. mineaceo eſt colore, qui quarto loco exhibetur: ſtrijs ſeu exochis tam exiguis, vt vix conſpiciantur. Rondeletius pectunculum facit, talem qualem ſecundo huius tabulæ loco oſtendimus. Sed cum tribus faſcijs, item altera parte auritam, aliquando dextra, aliquando ſiniſtra, vt noſter. Conchã ſtriatam habet vtramque cauam. Rondeletij autem aliquot aculeis eſt armata hos pectines exiguos in Aquitania vocantur Petoncles: in Normania Hannons. Romæ Gongolæ, quaſi Conchulæ: ſunt enim ſemper parui, præſertim in Mediterraneo mari, in Aquitanico littore maiores. Alijs dicuntur Coquilles de ſaint Iaques, quemadmodum magni pectines. *Vt à Chamis trachæis differant.* A Chamis trachæis inquit Bellonius, hoc diſcrepant, quòd Chamæ tranſuerſas lineas, pectines autem labra in gyrum crenata oſtendant. Sunt qui Sancti Iacobi Conchylia vocent, Anglicum vulgus Cochles. Romani ruſtici, qui Chamas læues, & tellinas ex mari in forum piſcarium adferunt, eos quoque ad menſuram tellinarum modo diuendunt, quos & Conchulæ no- G mine vocant, ſed Gongolam pronunciare malunt: Hæc Bellonius, qui pectunculum neutra parte auritum depinxit: capite teſtæ ita ferè ſe colligente, vt in Tellenis, & Chamis.

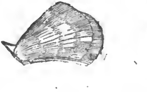
Pecten eburneus.

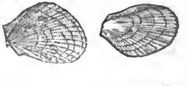
Pecten aſper.

Pecten varius.

Pectines figurâ Chamæ.

A

Pectunculi alij auricularum figura variantes.

B

L O C V S.

MYTVLI & pectines, teſte Plinio, ſponte in arenoſis locis proueniunt. Columella de piſcibus loquens ait: Limoſa regio idonea eſt educandis Conchylijs, & oſtreis purpuratumque tum Concharum pectunculis. Capiuntur in ſinu Aquitanico frequenter pectunculi, vbi maiores ſunt, quàm in Mediterraneo mari; quanquam & hic copioſi, vt in Normannia. Pectines ferramento quodam capi abradendo tradit Ariſtoteles. *Lib. 9. c. 51.* *Capiendi ratio.*

C

SENSVS. VOLATVS. NATVRA.

VISVM habere & oculos, videtur ex Plinio probari poſſe: de animalium oculis *Lib. 9. c. 37.*
ſic loquens; Non omnibus animalium hi, Oſtreis nulli; quibuſdam Concharum *An oculos*
dubij: Pectines enim ſi quis digitos aduerſum hiantes eos moueat, contrahun- *habeant.*
tur, vt videntes. Video dubitarum à doctis, num pectines volent. Ariſtoteles id affirmat, ſic *An volent.*
inquiens: Generis teſtati, & expedis pecten potiſſimũ plurimumque ſe mouet volatu. Nam *Hiſtor. 9.*
& purpura, & eius ſimilia parum admodũ progrediuntur. Vnde Plinius: Loligo etiam vo- *cap. 37.*
litat, extra aquam ſe efferens, quod & pectunculi faciunt, ſagittæ modo. Vbi notandũ Pli- *Lib. 9. c. 39.*
nium ita intelligendum eſſe, vt dicat pectunculos volare, non autem extra aquam ferri, vt *Volatus.*
Loligines. Nam pectinum volatum ab auium atque volantium quorundam aliorum piſ- *Plinius exponitur.*
cium differre author eſt Ariſtoteles, ita ſcribens: Cartilaginei generis nonnulla ſtridere vi-
dentur, Verùm ab his vocem emitti vllam rectè dici non poteſt: at ſonum, ſiue ſtrepitum *Hiſtor. 9.*
D reddi verè dixeris. Nam & pectines quoties per ſumma humoris nitibundi feruntur, quod *cap. 9.*
volitare dicunt ſtridere ſentiuntur. Idcirco Maſſarius ad ea Plinij verba: Aquatilium pe- *Stridor.*
ctines ſtridere cum volant traduntur; hæc commentatur. Quoniam ſua cuique poteſt
eſſe ſententia, ego non exiſtimo pectines volare poſſe per aëra. Cùm enim callo illo in-
teriori ambæ teſtæ adeo connexæ ſint, vt difficilè diuelli queant, non poſſunt ita liberè *Plinius explicatur.*
aperiri, vt volare valeant. Quamobrem volare hoc in loco pro ſalire celeriter in modum
volatus, & diſcurrere de loco ad locum potiùs interpretaret. Pectines enim tanta velo-
citate dehiſcunt: vt ex vehementi repercuſſione ſaliant, & ſuperiactent, vt quaſi volare
videantur. Hæc Maſſarius, ſecutus Ariſtotelem, qui ſic ſcribit, de animalium teſtatorum *Hiſtor. 4.*
differentijs tractans: Item, inquit alia ſe mouent, vt pectines, quos etiam volare nonnulli *cap. 4.*
aiunt: nam de ferramento quo capiuntur, ſæpe diſſiliunt. Idem pectines tradit aliquandiu
in arena (aliàs in ſeceſſu) latere veluti purpuras; vnde Plinius: Pectines, inquit, in mari
ex eodem genere habentur reconditi, & ipſi in magnis frigoribus.

Vu 2 ORTVS.

ORTVS. GENERATIO. E

Oua quæ. QVÆ autem oua appellantur in pectinibus, quamuis verè ijs inſint, moxque procedente tempore minuantur aboleanturque, tamen nihil ad generationem conferunt, ſed indicio ſunt nutricationis melioris, qualis in ſanguineis pingue eſt.

Li. 9. c. 31. Hiſtor. 5. cap. 15. Proueniunt itaque ſponte, vt Plinius tradit ex Ariſtotele, qui ſic inquit: Pectines locis arenoſis ſui ortus initia capiunt. Anno autem perficiuntur, vt idem de teſtatis ſic loquitur: Omnia id genus celeri incremento augentur, ſed præcipuè purpuræ atque pectines: quippè quæ anno perfici poſſunt: *Hiſtor. 8. cap. 20.* Generantur, eodem teſte, plurimi temporibus pluuioſis, quemadmodum & plurimis alijs teſtatis accidit. Nam ſquallore pectines magis trahunt ruffum colorẽ. Iamque in Pyrrheo Euripo pectines aliquando defuerunt, non modo propter ferramentum, quo piſcatores abradendo vbertim caperent, verùm etiam propter ſiccitates. F

NVMISMATA.

GOLZIVS inter numiſmata Piſaurenſium argenteum habet, in cuius vna parte eſt Pegaſus cum his litteris ΠΙΣΑΤΡΙΩΝ. ab altera parte Neptunus Nereo inſidens, ſub quo pecten exprimitur, & à latere hæ litteræ ΔΗVΧ. In Tarentinorum quodam argenteo nummo idem pecten cernitur cum Neptuno Nereo inſidente, dextraq; tenente tridentem, ſiniſtra Polypũ cum hiſce literis ΤΑΡΑΣ. Idem quoque pecten in alio eorundem argenteo nummo cernitur ſolus ab vna parte, ab altera Neptunus inſidens Nereo dextra tenens tridentẽ, ſiniſtra Polypum, his adſcriptis literis ΤΑΡΑΣ. Nam Tarentini Neptunum pro deo tutelari colebant, & à Taranto Neptuni filio nomen fluuio, & vrbi factum gloriabantur, idcirco Polypo, ac pectine, & Nereo indicare voluerunt Neptuni in mari potentiam.

VSVS IN CIBIS. G

Electio. TAM fuere in menſis celebres apud antiquos, vt ſcribat etiam Athenæus non omiſſos fuiſſe in Cotys conuiuio. Eligebantur autem ex Methymna, vt idem ex *Pædag. lib. 2.* Phyllij, ſiue Phrynichi, ſiue Ariſtophanis comedia vrbes inſcripta tradit. Clemens quoq; Alexandrinus, & Pollux authores ſunt pectines Methymnæos à pleriſq; gulæ amatoribus ſuis temporibus expetitos. Inter cænarum ciborumq. exquiſitas delicias compræhendit pectunculum Chium M. Varro in ſatyra, quam περὶ ἐδεσμάτων, id eſt, de cibis *Noct. Att. lib. 7. c. 16.* peregrinis, & lautitijs inſcripſit, vt teſtatur Gellius. Laudantur etiam Tarentini Horatius

Pectinibus patrijs iactat ſe molle Tarentum.

Quæ erit fortaſſe ratio, cur in numiſmatibus Tarentinorum frequenter inueniantur. Apuleius verſus hos Ennij corruptos citat:

Mures ſunt Aeni, aſpera oſtrea plurima Abydi, H
Mus Mytilenæ eſt, pecten Curadrum, quæ apud Ambraciæ amnes.

Qui aliqua ex parte reſtaurari poſſunt ex Archeſtrati apud Athenæum verſibus, vnde etiam translati ſunt:

Τὰς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλους, ὄστρεα δ᾽ Ἄβυδος,
Τὰς ἄρκτους Πάριον· τοὺς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη
Πλείστους δ᾽ Ἀμβρακία παρέχει. Id eſt.
Mures Aenus habet magnos, & oſtrea Abydus,
Vrſos Parium; Pectines verò Mitylene,
Plurimos verò Ambracia exhibet.

Pectines optimi qui. Xenocrates: Pectines, inquit, optimi ſunt, qui ad iuſtam magnitudinem peruenerunt, caui, colore nigriore: præſtant autem vere, ac æſtate, ſiquidem eo tẽpore ad Lunæ incrementum maximè augentur. Omnibus autem antecellunt Mitylenei magnitudine, natura, humoris bonitate.

A bonitate. His ſimiles Ionium mare iuxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. Iam verò & Chios, & vicinæ inſulæ, item Alexandria eiuſmodi piſces ferunt. Pontus quidem etiam multos fert; ſed minutos, & qui ægrè augeantur. Hæc Xenocrates. Ariſtoteles autem optimos eſſe cenſet, cùm grauidi ſunt, vt alia teſtata & cruſtacea. Galenus pectines craſſi admodum ſucci eſſe ſcribit. Quidam Myas, ſeu Mytulos Epheſios eiſque ſimiles ſucci bonitate, vt pectines ſuperare; ita cedere Chamis. Hiceſius autem Chamis alere vberiùs, ſucci autem peioris eſſe, & excretioni minus faciles. Vnde Trallianus podagram pituitoſam præceſſiſſe conijcit plurium pectinum, & buccinorum vitioſos ſuccos generantium frequentem vſum. Stomacho (ait Cornelius Celſus) apti ſunt ex media materia piſces, oſtrea, pectines, murices. Et Archigenes apud Galenum pectines connumerat ijs, quæ ſtomachicis in cibo conueniunt. Galenus ſuccum eorum aluum ducere, non aliter quàm lactis ſerum tradit. idem confirmāt Galenus, & Diocles Caryſtius. De eorundem facultate coquendique modo hæc Xenocrates: Dulces ſunt, ac facilius, quam oſtrea concoquuntur. Ex aceto ſumpti ad excretionem accōmodantur, & cùm ex poſca concoquuntur, dulcedinis participes ſunt, quam aſſando deponunt; pari quoq; modo contriti aluum

De alim. bon. & mali ſucci.

B ſoluunt: idq; ſiue recentes, ſiue vetuſti fuerint. Parum autem vrinam cient, qui buxeis coloris ſunt, ſicut oſtrea non facilè corrumpuntur. Elixi aſſatis ad aluum ducendum aptiores ſunt: quique magis aſſati, ſunt, minus ſucci habent, & difficulter excernuntur. Exiſtimandum quoque eſt, eos, qui in ſuis teſtis aſſantur, minus huiuſce incommodi habere, & faciliùs alere, & minus eos perturbare: valentiores autem aſſati ſunt: quique expurgati planè putèque fuerint, ij grati eri ſunt, & facilè concoquuntur, teſtaceis anteferendi ſunt illi, qui ſale conditi ſunt, nec admodum perturbant. natiuam autem dulcedinem in muria conſeruant, & vrinam mouent: ac candidi quidem, & lati, ſunt dulciores: atque albi ſunt duri: (Diphilo tamen candidi molliores ſunt) ruffi verò ſunt viroſi, & vrinam cient: varij autem medij ſunt, & eorum aliqui ſucis ſunt ſimiles: qui per ſe dari difficulter concoquuntur, & tamen vrinam mouent. Hæc ille. Vvottonus teſtatur pectunculos faciliùs concoctionem aſſumere, quàm oſtreas. ſapore eſſe dulces: at nimiam illam dulcedinem coctione exuere. Aluum magis mouere virulentos aſſis: & quò magis aſſentur, eò minus ſucci congeniti relinqui, minuſq; aluum tentare: ſed ſi in teſtis ſuis aſſentur magis nutrire.

C VSVS IN MEDICINA & alijs.

TRALLIANVS in colico affectu dari iubet. Idem in cardialgia conuenire eos ſcribit. Et alibi in vomica, ſeu empyemate ſi ſalſus & bilioſus humor eſt, præbet. Rurſus idem Tympanius raro, & voluptatis gratia offert. Ego eos ſæpius præberem: Nam authore Plinio vrinam cient, & quæ in veſica ſunt, modicè detergunt; quanquam in hoc morbo magis flatus, quàm humor abundet. Xenocrates ſcribit pectines remedio ijs eſſe, quorum veſica vlceribus ſcatet, quòd ea expurget. Quidam practici in febris bilioſæ declinatione pectines concedunt. Ad Venerem excitandam non minus valēt, quàm oſtrea, quorum ſpecies ſunt, teſte Iohanne Baptiſta Porta Neapolitano. Plinius pectunculos ſalſos tritoſq; cum cedria pilos palpebrarum euellere author eſt. Contra Dorycnium in cibo iuuant pectines, vt cecinit Nicander. Pharmacopæorum vulgus pro Con-

Lib. 32. c. 9.
Lib. 3. c. 44.
Pytog.
Lib. 32. c. 7.

D cha Venerea pectines vſurpat, vt ait Rondeletius. Pectinum maiorum vſus alicubi eſt in templo ad ſal continendum, quo conſecratur.

DE MVSCVLIS. Cap. LXX.

ÆQVIVOCA.

Myſticetus. Lib. 2. in Entrop. Muſculus balænæ.

VOCIS huius homonymia impedit, quò minus intelligamus, quid auctores intelligant per muſculum, de quo modò à nobis ſermo inſtituitur. Etenim μυςίκητος apud Ariſtotelem muſculum reddit Theodoricus Gaza Plinium ſecutus. Genus ideſt piſcis, qui vt inquit Claudianus, paruo moderamine caudę iter regit, ne Balęna in ſcopulos impingat, quàquam Bellonius Balænæ partem quandam, quam gerit ad iter prætentandum Ariſtotelis muſculum eſſe putet. Prætenturas, inquit, quas ante oculos habet Balæna, muſculum Ariſtoteles nuncupauit, quem etiam Oppianus veluti quendam alterum piſcem eſſe cecinit. F

Hac ratione, inquit, *comes cunctis ductorq; viarum*
Muſculus eſt paruus viſu, ſed corpore longo
Et tenui cauda paulò ſemotus ab illo
Præcedit.

Et paulò pôſt.

Hunc piſcem verò ductorem nomine dicunt.

Li. 16. c. 11. Contra Bellonium. Muſculus nõ eſt pars balænæ.

Cæterùm Rondeletius Ariſtotelem, ne per ſomnium quidem id vnquam cogitaſſe dicit, neque muſculi nomine vti, ſed Gazam ex Plinio, quem ſi ἀναλφάβητος, inquit legiſſet, in tam fœdum errorem haud incidiſſet. Eius enim verba ſunt. Muſculus etiam piſcis pilos in ore intus habet vice dẽtium. Ariſtoteles μυςίκητος nominat. Cùm verò hoc ſolo loco muſculi, ſiue μυςικήτου mentio fiat, quis inde colligat, inquit idem Rondeletius, partem Balęnæ, ſcilicet aſſulas illas muſculum vocari? neque Plinius tribus in locis, quos citauimus, muſculum partem Balænæ facit, ſed belluam marinam. Ex his autem latinis verſiculis ſatis liquet eum nunquam Oppianum legiſſe, qui tantum abeſt, vt Balænæ partem muſculum faciat, vt muſculum ne nominet quidem, ſed piſcem alium eſſe dicat, qui Balænis iter præmonſtrat. Hæc ille. G

Lib. 2. de diuin. Mus exiguus. Sorices Gazæ. In veſp. Lib. 2. c. 21. Muſculi medicis, qui. Muſculus inſtrumentum bellicum. Li. 18. c. 11. De re milit. c. 4.

Muſculus præterea apud Ciceronem eſt mus exiguus: quam homonomiam vitaturus Gaza, apud Ariſtotelem μῦας ἀρουραίους, interpretatus ſorices, & μῦς ex teſtaceis Mytulum, ſiue muſculum maiorẽ; ſed quem Ariſtophanes vocat μῦν, murem, ſeu ſoricem animal notiſſimum ſignificat. Sunt alioquin muſculi, vt Plinius refert, & à medicis accipiuntur, partes corporis carnoſæ, neruorum fibris motus gratia circumiectæ, veniſq;, & arterijs conſperſæ, his ad natiui caloris cuſtodiam, illis ad alimenti diſtributionem, quæ omnia tenuis complectitur tunica, muſculum definiens, qui μῦς etiam Græcis appellatur. Habet præterea muſculus nomen in artificiatis, nam antiqui conficiebant inſtrumenta quædam in bellis, quæ muſculos appellabant, cuius meminit Iſidorus, muſculus eſt, inquit, ſimilis cuniculo, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur quaſi munuſculus. Ponuntur icones a Roberto Valturio machinarum quarundam, quas muſculos, vt is refert, vocabat antiquitas; ipſe verò machinas minores appellat, quibus protecti bellatores ſudibus præ munitas oppidorum foſſas demolirentur, quibus turris ambulatoria iungeretur, ſiue impedimento ad murum. H

SYNONYMA.

3. de gen. anim. c. 11. Mytuli. μῦς tria ſignificat. Hermolao.

MYIAS, iſtiuſmodi teſtacea Plinius quandoq; vocat, quandoq; Myiſcas, nonnũquam myſcos, ſæpe etiam muſculos, Athenæus μύας (vt nobis certè oſtendunt ſapor dulcior in his, & ſuauior, quam in mytulis, nẽ paruitas, rotunditas, teſta hirta, atque alia, quæ à Plinio, & Athenæo hiſce tribuuntur.) Ariſtoteles ἐλάττους μῦας, qui plurimos, auctor eſt, circa vnum principiũ aliquod adnaſci, quod quoq; conuenit. Rondeletius etiam μῦας in fœminino genere Athenæo, appellari putat. Maiores his mytuli vocãtur, Dioſcoridi μύακες, de quibus poſtea dicemus. Hermolao tria genera animaliũ, dicuntur

tur

A tur μύες, nimirum teſtudines, ſed tunc non μύες in plurali, ſed μῦδες, & ἐμύδες vocari. *Mus marinus.*
Genus hoc, inquit, mus aquatilis, & lutaria teſtudo vertitur à Theodoro Gaza, à Plinio quandoq; mus marinus. alterum eſt inter piſces; tertium inter oſtreacea pro muſculo, tum minore, tum etiam maiore. Μύδιον Græci hodie vocant muſculum, forma pariter diminutiua a μῦς: eruditi proferre poſſent μυΐδιον, & melius, vt putat Zoographus. Nos, vt dictum eſt, muſculos ſimpliciter, minores appellamus. Italis, & præſertim Venetis Conchole vocantur, Gallis Moulés, Germanis Moeſchelen, Belgis Moſſelen. Angli muſclis non communiter omnem Concham, ſed propriè, & peculiariter paruam nigricantem appellant.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

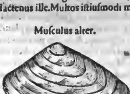
B VOCANTVR, inquit Rondeletius noſtræ planè opinionis aſſertor, muſculi ad differentiam maiorũ, quos mytulos vocant, differunt enim tãtum magnitudine, *Vt differant.*
& rotunditate, quam differentiam ex Plinio, vt arbitror, is attulit; qui muſculos *Lib. 32. cap. 9.*
diuidit, in mytulos, qui ſalem, viruſq; reſipiunt, & myias, quæ rotundę ſunt, & minores aliquantò, atq; hirtæ, tenuioribus teſtis, carne duriores. Rondeletius, poſita etiam icone, talẽ

Muſculi Rondel.

affert deſcriptionem: Sũt ex oſtracodermorũ genere, quæ tenui teſta, & duplici conteguntur, circa ſaxa, aut ligna naſcuntur, pilis, & veluti lana alligãtur. *Rondeletij deſcriptio.* Teſta foris nigra, ferè sẽper vel muſco, vel lanugine obducta, intus læuis, & ſplendẽs, ex albo cærulea, parte acutiore craſſior, & ſpiſſior, reliquo ambitu rotundo tenuior. *Teſta qualis.* Caro mitus pallida, cùm non cruda eſt, coctã vitellis ouorũ ſimilis, in ambitu fimbriata, in ea foramen eſt euidẽs ad attrahendam aquam, neq; .n. per villos attrahit, quod *Caro.*
ineptiſſimè quidam afferunt, lanę illius, ſiue byſſi vſum ignorantes; in media carne eſt par-
C ticula carnoſa linguæ ſimilis. ineſt, & motis, & pituita quędã glutinoſa, callo albo adhęret. Hactenus ille. Multos iſtiuſmodi muſculos in mari reperiri, & in aqua dulci ſtagnante; nũquam verò ferè in rapidis fluminibus, idem atteſtatur. Cæterùm muſculorum aquæ dulcis iſtiuſmodi iconẽ ex eodem ni fallor, Zoographus proponit. Duplici (inquit) conſtant Concha tenui, & fragili, foris nigricat, & veluti ex multis additamentis cõflata eſt; ob id aſperior. Intus læues ſunt, ex cæruleo nigricantes. Carne ſunt dura, cõcoctu difficili, mali ſucci, quò fit, vt qui ijs copioſiùs veſcuntur, in febres incidant.

Muſculus alter.

D DENOMINATA.

AB huiuſmodi conchilij genere multa inuenio denominata, ſed non admodum ab authoribus vſurpata. Τῦ μυὸς à muſculo nimirum diminutiuum eſt μύςρον: hæc autem diminuendi forma non eſt admodũ vſitata. ſimpliciter verò deriuata talia multa exiſtunt, vt ϛεῖρον, ϛείγητρον, μύϛτρον. Pollux τὸν μύϛρον genere maſculino dixit cum acuto in prima: quæ, cùm natura longa ſit, videtur in recto circumflectenda, & ijs caſibus, qui vltimam corripiũt. Μύϛρα, & μυϛρία Euſtathio idem ſunt, vt vult Zoographus, quod μυςίλαι. ὅ ἐϛι κοῖλες ψωμοὶ πρὸς ἀ-βσιν ψωμῶ ἐπιτήδειοι. Μυϛροπῶλαι apud eundem Pollucem à μύϛρον diminutiuo dicũtur. Μυϛίλη quoq;, vt mihi videtur diminutiuum, eſſe poteſt à μῦς fœminino, vt μυτίλος à maſculino. hinc verbũ μυϛιλᾶοσαι Euſtathio, διὰ μυϛιλῶν ἀρτίεσθαι, ἢ τὸ κοιλαίνειν τῦ ψωμὸς, μυϛάλμην, ὁ μυϛίλλων ἅλμην, καὶ εἴ τι τῶν ἰσοτελεϛάτων
ἢ ἐσιτιπόνων

Myites lapis. ἢ ὑποπτόνας ζῶν. Myites cuiuſdam eſt lapidis genus, muſculi ſpeciem præ ſe ferens; huius, E vt inquit Georgius Agricula, duplex eſt differẽtia, oblongi videlicet, & pectinis modo rotundi, hunc colore cinereum in Chattis ad Spangebergum arcem reperiri, vbi & trochitas & in Saxonibus ad Hildesheimum in lapidicinis eius tractus, qui eſt vltra mõtem Mauricij, illum modò ſubfuſcum, modò ſubflauum effodi ex mœniorum foſſa Hildesheimiæ vrbis, quà ad Septentriones ſpectat. de his poſtea inter foſſilia loquemur.

VSVS IN CIBIS.

Epheſij marini.

MVSCVLI vbiq; ferè in cibum cedunt, ſed optimi ſunt Epheſij: marini commodum ſatis præſtant nutrimentum: Qui in aqua dulci captantur, carne ſunt dura, concoctu difficili, praui ſucci, quò fit inquit Rondeletius, vt qui iis copioſiùs veſcuntur, in febres incidant. laudabiles admodum ſunt, qui in inferiore Germania capiuntur ex Oceano Germanico. Sunt etenim hi guſtus ſuauiſſimi. elixantur, vt retulit mihi vir quidam non indoctus in aqua, additoq; poſtea pipere, butyro, & modico aceti comeduntur. Sunt plerumq; in vſu maiores, cùm tamen minores non ſpernantur, etſi minoris ſunt nutrimenti, quod innuit etiam Athenæus, οἱ δὲ ἐλάσσονες, inquit, τούτων, καὶ δασεῖς ἔξωθεν, οὐρητικώτεροι, ἀβρώτεροι καὶ εὐχυλώτεροι τῶν σκιλλωδῶν, ὀλιγοτροφώτεροι δὲ διὰ τὸ μέγεθος καὶ τῷ γένει ὄντες τοιοῦτοι, hoc eſt, minores & veluti hirti, magis vrinam prouocant, & melioris ſunt ſucci iis, qui ſquillæ ſimiles ſunt, minùs tamẽ alunt, quia minores, & quia natura ſunt huiuſmodi, & aliquantò pòſt. Αἱ δὲ μύες καὶ τῶν μυῶν ὅσαι μικρότεραι γλυκεῖαί τε, καὶ εὔχυλοι εἰσὶ προσέτι δὲ εὐτρόφιμοι. quæ myes dicuntur, alijs minores ſunt, dulces, boni ſucci, ſatis inſuper nutriunt.

Coquendi ratio. F

Lib. 3.

VSVS IN MEDICINA.

Lib. 2. c. 7.

QVÆ Dioſcorides περὶ μυάκων, Plinius ferè de mytulis retulit; Verba Dioſcoridis ſunt: Μύακες, inquit, καέντες τὸ αὐτὸ δρῶσι τοῖς κήρυξι. ἰδιαίτερον δὲ πλυθέντες ὡς μόλιβδος χρησιμεύουσιν, εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ συμμίγνυνται. ἀποκαθαίρουσι παχύτητας βλεφάρων, καὶ σμήχοντες λευκώματα, καὶ τὰ ἄλλα ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις. ἡ δὲ σὰρξ αὐτῶν κυνοδήκτοις ἐπιτιθεμένη ὠφέλιμος. Quæ ſic Plinius: mytuli quoq; & muricea cinere vim cauſticam habent, & ad lepras, lentigines, maculas; lauãtur quoq; plumbi modo ad genarum craſſitudines, & oculorũ albugines, caligineſq;, & in alijs partibus ſordida vlcera, capitiſq; puſtulas: Carnes verò eorum ad canis morſum imponuntur. Ad ciendam aluum, & vrinas multum præſtare muſculos vult Athenæus, quod etiam oſtendit Celſus inquiens, muſculi, oſtrea, pelorides, echini, & omnes ferè conchulæ aluum mouent. cùm verò marini capiantur, & fluuiatiles, vtriſque vti poſſimus. Marcellus Empricus muſculum marinum tritum ex oleo vetere talorum tumoribus, & doloribus impoſitum mederi ait. Aquatiles itidem vt nobis Zoographus refert, ex Hippiatrico lib. Germanico, laudantur ad infirmos, & caliginoſos oculos, & nebulas oculorum in iumento. vruntur ſuper carbonibus, & corium externum detrahitur, vſque ad medium, quod album apparet, additur Zinziber, & calcanthum, paribus portionibus, & ex his mixtis pollinem in oculos equi inflato, proderit.

G

Lib. 32. c. 9.
Cauſticus eorum cinis.

Lib. 11.

Ad caliginoſos oculos.

DE MYTVLIS. Cap. LXXI. H

SYNONYMA.

Ad oleũ tollendum apti.

Μύακα vocat Dioſcorides concham ipſam, ſiue teſtam huiuſce mytuli, cuius eſt hiſtoria recenſenda, vt vbi habetur ἀποσφα μύακι τὸ ἐπιπολάζον ἔλαιον, ideſt, concha tollito innatans oleum. Et rurſum: εἰς μύακας τὸν λιπαρὸν ἀναλαμβάνουσι, exiſtimo ego de maioribus intelligere, cùm minoribus aptiores ad oleum innatans excipiendum exiſtant, præſertim quòd maiores in hoc genere conchas Plinius vocet mytulos Oribaſius myacas, Athenæus, vt refert Vuottonus,

A nus, μύας σκιλλώδεις; Verba hæc ſunt apud Athenæum. τῶν δὲ μυῶν οἱ μὲν Ἐφέσιοι, καὶ οἱ τούτοις ὅμοιοι τῷ χυλῷ, τῶν μὲν χημῶν βελτίονες, τῶν δὲ κτενῶν λεπτομερεῖς: οὐρητικώτεροι δὲ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τὴν κοιλίαν φερόμενοι. εἰσὶ δ' αὐτῶν τινες καὶ σκιλλώδεις, κακοχυλοῖτε, καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν ἀπηδεῖς, οἱ δ' ἐλάσσονες τούτων καὶ δασεῖς ἔξωθεν, οὐρητικώτεροι μέν τοι καὶ εὐχυλότεροι τῶν σκιλλωδῶν, ἀτροφώτεροι δὲ διά τε τὸ μέγεθος (ἔλαττον) καὶ σωματίζοντες ταῦτα. hoc eſt: ex mytulis Epheſij, & qui ſucci bonitate eis pares ſunt, tantò ſunt chamis inferiores, quantò pectinibus præſtant. Vrinā magis, quàm aluum ciet. Sunt qui ex eis ſcillā reſipiūt, mali ſucci, & guſtu ingrati: qui verò his minores ſunt (muſculos intelligit) ijs, qui ſcillā referunt, & vrinā magis promouent, & ſuccū generant probiorē, minus tamen nutriunt, cùm paruitatis ſuæ cauſſa, tùm ſui generis natura. Hæc ille; ex quibus facilè conijcio mytulos ſcillodes nuncupaſſe ab ingrato admodum ſapore, qualis ſanè ſcillæ eſt, nam & ipſe habet πρὸς τὴν γεῦσιν ἀπηδεῖς. Μύας σκιλλώδεις Theodorus Gaza apud Ariſtotelem mytulos ſoliatos reddit à figura. Niphus mytulos lauoris vel amplioris conchæ. Sed eos Rondeletius reprehendit, & in imo maris, ſiue gurgite naſcentes conuertit; quoniam Gaza eodem apud Ariſtotelem loco, pro πυελώδεσι τόποις interpretatur gurgite. *Mytuli ſcillodes vnde dicti. Mytuli ſoliati. Gazæ error.*

B gite. Cùm verò, inquit Zoographus, non gurgite tantùm Gaza eo loci verterit pro hac voce, ſed (oſtrea naſcuntur) alia vadis, alia gurgite, mallem ibi legere non πυελώδεσι, ſed omnino πηλώδεσι, id eſt, limoſis, nam vt hoc in loco, ita rurſus in eodem capite Ariſtoteles triplicem natalis ſoli differentiam facit. Ὀστρακώδη, inquit, omnia naſcuntur ἐν τῇ ἰλύϊ, ἐν μὲν τῇ βορβορώδει τὰ ὄστρεα. ἐν δὲ τῇ ἀμμώδει κόγχαι, περὶ τὰς σήραγγας δὲ τῶν πετριδίων, τήθυα, καὶ βάλανοι: Πύελος non modò ſolium, ſed alia vaſa diuerſa ſimilis figuræ ſignificat, quæ, quoniam nihil ad nos ſpectant, alios lector adeat ſcriptores. Concham marinam oblongiorem Hippocrates vocat μύακα, vt monet Galenus in gloſſis; & Varinus; οἱ πολλοί, ait, μύακα προσαγορεύουσι, multi myacem appellant; μυακάλιον legit Zoographus (hoc enim ipſe Hippocrates vtitur) non προσαγορεύουσι. Mytulos vocat Bellonius κιστώδεις, ſed rectiùs σκιλλώδεις legit Zoographus, quod vel mihi magis arridet, præſertim cùm ſcillam eos reſipere ſuprà ex Athenæo dixerimus. Idem Athenæus tradit Tellinam vocari à Romanis μύτλον; (ego μυτύλον potiùs legerem.) cui etiam ſententiæ hæret Auguſtinus Niphus. Matthiolus verò in commentario ad Dioſcoridem multis rationibus probat tellinas à mytulis longè differre, Non deſunt, inquit, qui mytulos, & tellinas idem eſſe *Lib. 5. de hiſtor. anim. c. 15. Ariſtotelis locus correctus. Bellonij error. Lib. 1. c. 5. Tellinæ à mytulis differant.*

C cenſeant, in quam ſententiam potiſſimum veniſſe comperio Paulum Iouium virum apprimè eruditum: quippe qui libello, quem de piſcibus Romanis edidit, malit (etſi medicus eſſet) cum Athenæo errare, quàm cum Dioſcoride rectè ſentire. ex cuius ſcriptis ſatis apertè conſtat, aliud eſſe mytulos, aliud tellinas: nam, præterquàm quod de his duobus diuerſis capitibus ipſe differuerit, differentes etiam vtriſque reddidit dotes, haud neſcius illis ineſſe differentiam. Idem ſimiliter ſenſit Galenus, qui cùm de viperis diſſerat eodem capite mytulorum etiam meminit, tellinarum verò particulari capite ſingulis proprias, & diuerſas reddens facultates. Non ſecus ac illi ſenſit Paulus Aegineta, fidelis nempe vtriuſque ſectator; quamobrem dicendum putauerim, differentes nimirum eſſe mytulos, & tellinas. Notiſſimæ illæ ſunt, præſertim Romæ, vbi plurimæ venales circunferuntur, quòd edendo ſint, & ori admodum gratæ, ſi tamen ab arena optimè repurgentur. Cæterùm quales mytuli ſint in Italia, qui hac noſtra tempeſtate explicauerit, inueni neminem, præter vnum Maſſarium Venetū, qui eos mytulos putat, quos Hadriatici accolæ vulgò appellant muſciuoli; quaſi muſculos dixerint, cuius opinio nobis maximè probatur, quippe quòd & forma, & nomine conchylia ita vocata legitimos referant mytulos: Sūt enim tellinis pauló maiores, *Pauli Iouij error. Lib. 11. de ſimplic. med. fa. ult.*

D teſta exterius lineis quibuſdā ſcabra, intus verò pellucida, & tota pondere leuis. Hucuſque Matthiolus. Latinis vocantur pariter, & Italis mituli, ſic enim ſcribitur in noſtro Plinij codice, quaſi à Græco μιτύλος, quandoquidem ita à nonnullis græcis ſcriptum reperio, in υ conuerſo, à μῦς fit diminutiuum μυτίλος, vt à ναύτης ναυτίλος. quare latinè etiam, vel mytilū rectè ſcribemus, vel mutilum u pro ypſilo ponentes, ſi quis tamen mitulū vitandæ cauſſā homonymiæ, (quoniā adiectiuum quoq; latinis mutilus eſt,) ſcribere malit, per me, inquit Zoographus, quidem licebit. Arabibus dicuntur Amarchas, Hiſpanis Mixilhos, Luſitanis Mexila, nigricans potiſſimùm, Gallis Muſcles, Germanis Muſchlen, ſed quoniam nomen hoc conuenit, & minori, & maiori, Zoographus ita appellat maiores, minores Kleine Schuuartze Muſchelen. Belgæ, vt audio, etiam magnitudinis tantùm habita ratione nomen non mutant. *Amarchas.*

GENVS.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

Mytuli fluuiatilis deſcriptio.

CAPIVNTVR Mytuli tum in mari,tum etiam in fluminibus.Bellon. Mytulos fluuiatiles inſubribus Squiozole vocari, & marinis alioqui ſimiles eſſe ait, niſi magnitudine differrent,& ſubrecti apparerent,atq; humi pinnæ modò infigerentur. Sedemq; non mutare,grandi hiatu ſuas teſtas pandere,eaſq;reſeratiles,cluſileſque habere, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatiſſimas. guſtus ingrati percipi, ex quo μύες κυνώδεις (imò σκιλλώδεις,hoc eſt ſcillæ ſimiles) ab Athenæo vocari putentur,ac ſi Mytulos caninos dicat, Marinum autem villos habere extrorſum more pinnæ, ab ea parte teſtæ,qua ſcopulis hæret,per quos alimentum(quod arguit Rondeletius)exugat,atq;arenulas, & marina deiectamenta attrahat. hincq; fieri,vt qui locis arenoſis creſcunt,aut inter teſtas figlinas gignūtur,deteriores euadant,qui verò algoſis tractibus nutriūtur, meliores, ac multò gratiores ſint,vbi multa dulcis aqua marinæ permiſcetur. Mytuloſq; cancrū pinnæ modo in concha nutrire,orbicularem, paruum,ſuis ſic membris abſolutum, vt & incedat,& alatur,& oua excludat grandi lente multò maiora,& craſſiora. humi accubare, cùm tamen glandes,ſiue muſcioli adhærendo pendeant. Differunt ab alijs oſtracodermis teſte Ariſtotele, craſſitudine, & tenuitate, tum totius, tum etiam partis, velut labrorum. Alijs enim ex biualuibus craſſa, vt oſtreis,alijs, vt mytulis tenuia, ratione etiam teſtarum, quarum magnam varietatem reperiri in hiſce teſtaceis auctor eſt, ita vt Mytulis, vnguibus, & quibuſdam alijs conchis, quas nonnulli galadas vocant, ſint læues, oſtreis,pinnis, bucciniſq; ſcabræ. Ipſimet verò mytuli inter ſe differunt magnitudine,vt antea diximus:etenim in maioribus cancellos ſcribit idem auctor inueniri,cùm minorum teſtæ eos non caperent. cluſiles enim omnes ſunt, vt & biualuis generis omnia, quæ parte altera ligata, altera ſoluta conſtaret, vt concludi poſſint, & aperiri, concludendo autem ſe tuentur, vt Ariſtoteles loquitur. Plinius etiam alias differentias poſuit, quibus ſcilicet à muſculis diſtinguantur. Hæ ſunt magnitudo, rotūditas, guſtus; ſalem enim viruſq; reſipere mytulos ait: ea verò eſſe magnitudine, qua eſſe legitur nonnunquam in communi reatu, nullo pacto ad veritatem accedere videtur. Legitur enim ibi Mytulos ternas heminas capere quidam aſſerunt,cui rei fidem tamen adhibens Simon Maiolus in eo libro,quem Dies Caniculares inſcripſit,loquens de mugitu Aquatilium, & præſertim conchyliorum, prædictam Plinij auctoritatem adducit. Quædam, inquit, conchyliorum reperiuntur in Nilo, quæ mugitum emittunt, non ſine admiratione, vt teſtatur Strabo lib. 17. nam is mugitus non adeo exiguus eſt,qualem edere poſſunt conchylia, quæ quotidie proſpectamus; nam quædam ſunt eorum genera ingentia valde. Mytulus enim piſcis concharum genere inuentus eſt capax fuiſſe heminarum quatuor (trium heminarum legitur in noſtro codice) vt tradit Plinius vnde conijcere licet conchas, quæ mugitum in Niló emittunt, eiuſmodi eſſe, ac maioris amplitudinis. Hæc ille. Cæterùm alij eo loco pro Mytulos legunt Vitulos,quod ceu ineptum improbat Dalechampius in ſcholijs. Rondeletius capite de Phoca reponēdum cenſuit Lepores marinos, quod neq; multum probatur ipſi Dalechampio. Ego etiam Mytulos legerem, ſed voce ea non ſpeciem hanc teſtacei, de quo agimus, ſignificari putem, ſed genericè accipi quo qualibet concha magna. Nam & μύακα Dioſcorides pro ipſa teſta accipit, vt ſuprà à principio diximus. Quod modò ad ſpecies Mytulorum, attinet,ego inuenio multas, licet vnius tantùm iconem poſuerit Rondeletius, qui non alijs verbis deſcribit, quàm Plinij, nimirum quòd magnitudine, ac rotunditate differat à Muſculis. Andreas Matthiolus quinq; depinxit ſine vlla deſcriptione. Quibus & alios nos addimus. Primo loco Mytulum mediocrē ſubnigrum pronè, & ſupinè: ſecundo alium paruum: tertio anguſtum coloris caſtanei: quarto Mytulorum quatuor alias differētias: quinto & vltimo loco habetur Mytulus niger cum tuberculo adnato. in altera tabula habentur primo loco Mytuli multi ſimul coniuncti ſupra oſtreaciū. ſecundo Mytulorum glabrorum minimorum duæ differentiæ. tertio Mytulus fluuiatilis maior. altera figura vnius tantum Mytuli minoris fluuiatilis icon. in altera figura Mytulus eſt maior niger cum ſtrijs flauis.

Marini deſcriptio ſecundum Bellon.

Deterior vbi naſcatur.

Lib. 4. de hiſtor. anim. cap. 4.

Labrorum differentia.

Cancelli in quibus reperiantur.

De partibus animal. cap. 5.

Salem & virus reſipiunt Mytuli.

L. 32. c. 1.

Magnitudo.

Rondelet. error.

Authoris Mytuli.

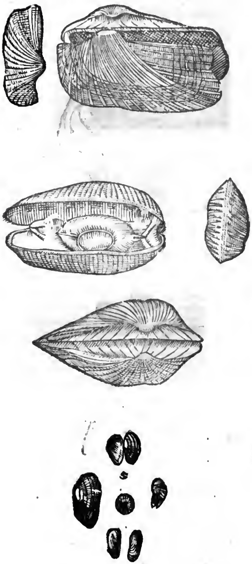
Mytulus Rondeletij.

E F G H

GENE-

Muſculi Matthioli.

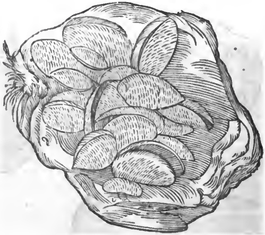

Muſculi authoris.

Digitized by Google

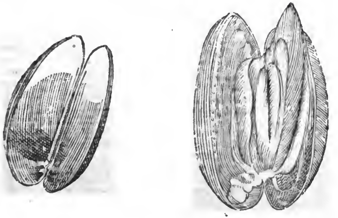
Muſculi authoris alij.

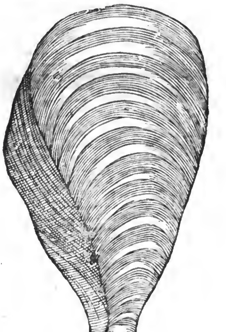

Digitized by Google

Mituli oblongi.

Mitulus niger cum ſtrijs flauis in ſuperiori parte.

Digitized by Google

GENERATIO.

In arenoſis prouenire.
3. de gene. anim. c. 11.

MYTVLOS Plinius, quemadmodum & Pectines ſponte naturæ in arenoſis prouenire tradit, quod & Philoſophus ſcripſit. Sed non ſemper ex putredine ortum habẽt, ſicuti Maſſarius etiam ſenſiſſe Ariſtotelem trãdit his verbis. Naturæ teſtati generis conſiſtit partim ſponte, partim aliqua ab ipſis emeſſa facultate, quanquam ſæpenumerò ea quoq; ſpontina oriantur conſtitutione. Sed generationes Plantarum accepiſſe hoc loco congruit. oriuntur enim earum aliæ ſemine, aliæ auulſione, nonnullæ etiam

Sobole proueniunt.

ſobole, vt cepæ. hoc igitur tertio modo Mytuli gignuntur, quippè minores ſubinde iuxta principium adnaſcuntur, Buccina, & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quaſi à ſeminali natura humores quoſdam muccoſos emittunt. Semen verò nullũ eſſe eorũ putandum eſt, ſed modo quo diximus, quamobrem larga eorum copia prouenit, cùm primùm conſtiterit aliquid. hæc.n. omnia vel ſponte vt oriantur, euenit: itaq; ratione tunc magis cùm origo præceſſerit, conſiſtunt: aliquid enim excrementi ſingulis proficiſci credendum meritò eſt ab eo F
principio, cũi ſoboles quæq; adnaſcitur. Sed cùm ſimilem habeant facultatem cibus, excrementumq; cibi, fauantium ſubſtantiam ſimilem eſſe conſtitutioni primæ conſentaneum eſt, quapropter excremento hoc gigni probabile eſt. Quæ autem vel ſobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum omniũ ortus ſpontinus eſt. Cùm igitur dicat eorum, quæ ſo-

De hiſto. anim.

bolem nullam procreãt, vel nõ fauant, ortum ſpontinũ eſſe, Mytuli, qui ex ipſo Ariſtotele, ſobole generantur, & fauificare ſoliti ſunt, non ſponte prouenientes; Hactenus Maſſarius.

VSVS IN CIBIS.

Duri maiores.

VTROSQVE Mitulos, maiores nimirùm & minores in cibos venire competio; maiores duri ſint, vt recenſet VVottonus, ex Oribaſio, concoctioni renitentes, ſanguinemq; procreant craſſum, & pituitæ multum, & ſuccum deniq; no nadeo probum; copioſè tamen alunt, ventrem, & vrinam cient. Hi quoq; ſi aſſentur ſitim vehe- G

Aſſi ſitim excitant.

menter eacitant. ſi verò elixentur, & acrioribus quibuſdã, vt ſinapi, naſturtioue condiãtur, non adeo virus reſipiunt, licet eos ſcyllã viruſq; redolere ex Athenæo ſuprà docuimus. pro diuerſitate loci etiã vbi naſcuntur, diuerſam ſortiuntur bonitatẽ; nam deteriores eos eſſe ad cibum, idem VVottonus ſubiũgit, qui in locis arenoſis, aut inter teſtas figlinas proueniunt,

Deteriores qui.
Li. 32. c. 9.

quam qui in algoſis gignuntur. Plinius etiam non omni tempore anni eandem bonitatem ſeruare tradit, Myaces, inquit, gratiſſimi ſunt autumno, & vbi multa dulcis aqua miſcetur mari, ob id in Aegypto laudatiſſimi. Procedente hyeme amaritudinem trahunt, coloremq; rubrum. Eiuſmodi acrimoniæ cauſſa fauces ab eis vexantur, gula, & arteria exaſperatur. hi

Nocumenta.

tuſſim ſiccam, & raucedinem efficiunt, vocemq; obtundunt. Hęc ille, non vni ſpeciei, vt ſentit VVottonus, ſed Myacum, id eſt Mitulorum generi tribuens, ſed VVottoni ſententiam Zoographus neutiquam probat, quoniam, inquit, ſi Plinius Myacũ generi toti hæc tribuat, non rectè facit. ex maioribus enim duntaxat hæc mala ſentiũtur. Optimum quoq; Mitulos

De gene. anim. lib. 3. cap. 11.

ſaporem habere, quandò oua illa ſic vocata continent, quæ auctore Ariſtotele, nihil ad generationem faciunt, ſed indicio ſunt melioris nutricationis, quale in ſanguineis pingue eſt. Quamobrem per id tempus guſtu præſtant, ciboq; laudantur; argumento quòd & pinnæ, H

In cibo quando dantur.

& buccinæ, & purpuræ continent quidem ſemper ouum illud appellatum, ſed aliàs maius, aliàs minus. Sunt etiam quæ non ſemper, ſed vere id habeant: mox enim tempore procedente minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, & Oſtreæ. Hæc Ariſt.

Quam quanti habeant.

Martialis etiam inter cibaria huiuſmodi exangue, ſed parui pretij recenſet hoc verſu:

Sumitur inciſo Mytilus ore mihi.

Lib. 3.
Sues vt pinguefiant.
Lib. 3. de occul. nat. miracul. c. 7.

Ius illorum, ſicuti & Concharum, corpus augere teſtatur Plinius, quod etiam ſuibus præberi, indeq; pigueſcere auctor eſt Leuinus Lemnius. Concharum, inquit, hoc genus, quo littora, oræq; maritimæ apud nos ſcatent, Mitulos vocant Muſſelen, mirificè ſues reficit, ſi affluentiore liquamine huius decoctum ijs obijciatur.

A

VSVS IN MEDICINA.

ISDEM ferè facultatibus pollere mitulos, quibus & muſculos in præſenti capite à nobis recenſebitur. Verùm quòd illorum carnes ad canis morſum valere velit Dioſcorides, id non probat Galenus. *Τῶν δὲ μυάκων*, inquit, *ἁρμόττειν ἕλκεσιν ὑπὸ κυνὸς λυσσῶντος γεγονόσιν, ἐγὼ δ' οὐδεμίαν ἰσχυρὰν δύναμιν ἧς δεῖται τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, ὥσπερ ὑπὸ τοῦ λυττῶντος κυνὸς δακνόντος γινόμενα*. Ideſt. Porro mitulorum carnem tradunt vlceribus à mordente cane inflictis competere. ego verò nullam inſignem facultatem inuenio, quam requirant id genus vlcera, tanquam ea, quæ à rabido cane mordente ſint inflicta. Ad vulnera verò valent. Nam & Marianus Sanctus in compendio ſuæ Chirurgiæ habet hæc verba. Ex Conchis marinis foris nigris, intus ſplendidis (Zographus, qui hunc locum adnotauit, dicit myaces velle intelligere) ad conſolidanda vulnera remedium pulchrum eſt. Multas tribuit vires Plinius mitulorum iuri, quas omnes ex alijs ſe accepiſſe docet. Myacũ, ait, ius traditur aluum, & veſicas exinanire, intcranea diſtringere, omnia adaperire, renes purgare, ſanguinem, adipemq; minuere. itaque vtiliſſimi ſunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus. item prodeſſe felli, pituitæque pulmonis, iocineria, ſplenis vitijs, rheumatiſmis. fauces tantùm vexant, vocẽq; obtundunt, quod ſuperiùs nos diximus. Vlcera, quæ ſerpant, aut ſint purganda, ſanãt. itẽ carcinomata: cinis eorum potus emendat caligines, gingiuarum, & dentium vitia, eruptiones pituitæ, & contra Dorycnium, aut Opocarpathon antidoti vicem obtinent. Hæc omnia ille. Præterea, de horum animalium facultatibus in vſu medico, nonnulla traduntur à Kiranide. Hic enim eorum decocto cum ſmitnijs, pomis, & Apijs cum vino poto Iſchiadicos curari, ait, potumque ius mollire ventrem; teſtas combuſtas, & in pollinem redactas apoſtemationes ſiſtere, & cicatrices ferre, (auferre) cum melle verò illitas craſſas palpebras attenuare, & leucomata. eadem in ſumma, inquit, quæ buccina præſtant, oportet autem lauare cinerem aqua. Cato quoque in deſcriptione ad aluum deijciendam inter cætera reponit mutulos, mitulos legit Zographus. Atque hæc de vſu eorum medico. Vtuntur verò etiam eius concha ad excipiendum oleum loco cochlearis, vt annotauit etiam Dioſcorides de cicino oleo. *ὅταν δὲ ἀνῶσι τὰ ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα, πᾶσαν ἄρας τὸ λέβητα ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀφαίρει μύακι τὸ ἐπιπολῆς ἔλαιον καὶ ἀποτίθεσο*. vbi inſitum prorſus humorem reddiderunt, ſublato ab igne vaſe, innatans oleum mituli concha tollitur, & reconditur, & mox de oleo Amigdalino. *Εἶθ' ἀπὸ τοῦ λίθου πρὸς πλάκα θλῖβε, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν δακτύλων εἰς μύακα ἀναλάμβανε*, mox tabellis premitur, & quod digitis læſit, mituli concha excipitur.

Ad canis rabidi morſus non valere.

Ad vulnera glutinanda.

B

Lib. 32. c. 9. Iuris vires.

Ad vlcera ſordida, & ſerpentia.

Ad gingiuarum, & dentium vitia.

Ad iſchiadicos.

Cap. 158.

Lib. 1. c. 38.

C

Vſus ad oleũ excipiendũ.

DE TELLINIS. Cap. LXXII.

SYNONYMA.

D

DE Tellinis diuerſas inuenio opiniones. Etenim Athæneus eandem eum Latinorum mytulo (ſic enim pro *μυτίλοι* legit Hermolaus) eſſe opinatur, mytulumque & Tellinam, de quibus nos capitibus ſeparatis loquimur, inuicem confundit. Nos Ariſtotelis *μύας*, & Dioſcoridis *μύακας*, mitulos Plinio dici putamus: uam præterquam quòd Dioſcorides diuerſa faciat capita, diuerſas quoque illorum tribuit facultates. Plinius pectunculis, quæ Dioſcorides Tellinis, tribuit, videtur enim pectunculos pro Tellinis accepiſſe. Marcellus verò Dioſcoridis interpres Tellinas opinatur eas Conchulas eſſe, quas etiam nunc Tellinas Romani, vocãt. Ariſtophanes grammaticus citante Pet. Gyllio Tellinas dicit patellis ſimiles eſſe, eiuſdemque pueros pro cornibus vti ſolitos fuiſſe: à quibus, inquit ille, longè diuerſæ ſole clarius videntur eſſe, Zographus Rondeletij, & Bellonij ſententiæ ſubſcribit, qui Tellinas faciunt, quas & Galli Narbonenſes, & Romani etiamnum ſic vocant. Tellinarum alicubi meminit Martialis, vbi quoq; interpretes perperam mitulos interpretantur. Dicuntur Tellinæ à creſcendi celeritate. *ὅτι τάχιστα γίνονται τέλειαι*, ocyſſimè enim perficiuntur, quod Ariſtoteles præterea pectunculis, ac purpuris etiam commune eſſe ait, anno enim magnitudinem totam implent, *τελλῖναι, μυτίλοι*, & *ξιφύδρια* à Vuotto-

Tellinæ, & mituli confunduntur.

Tellinæ quæ.

Etymon.

no ponuntur pro ſynonymis. nos vero τελλίνην & ξιφύδριον tantùm:ſic enim & hodie Græci vocant, Romani vetus, vel Græcum mauis vel Latinum nomen retinent, Telline dicentes. Veneti piſcatores vocant Cappárazzole, ſiue capparole, Hermolao teſte à capparis ſimilitudine. Nos Bononienſes vocamus Calcinelle. Arabicè dicuntur Sedef, & Tallam, Hiſpanicè Brignigois, Gallicè Flion. has non agnouiſſe Luteriam refert Bellonius: raro etiam à Maſſilienſibus viſas. apud Lesbi incolas Chinades vocantur, nomen autem Germanicum Tellinis præter Conchularum commune Zoographus ait ſe non inueniſſe. E

Calcinella.

Chinades.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

Lib. 3.

Marina, & fluuiatiles.

TELLINARVM duo genera ſunt Athenæo, marinæ nempè & fluuiatiles, vel quę in fluuiorum oſtijs reperiuntur. τελλῖναι, ait, γίνονται μὲν ἐν κανώπῳ πολλαί, καὶ ὑδομένου τοῦ Νείλου ἀναβάσει πληθύνουσιν, ὧν λεπτότεραι μὲν εἰσιν αἱ βασιλικαὶ διαχωρητικαί τε καὶ κοῦφαι, ἔτι δὲ καὶ τρόφιμοι, αἱ δὲ ποτάμιαι γλυκύτεραι. F idest, Tellinæ in Canopico oſtio multæ ſunt, & in Nili aſcenſu, (ſub Nili inundationem vertit Zoographus, ſed idem diuerſis verbis mihi dicere videntur,) quarum quæ tenuiores ſunt regiæ vocatæ, aluũ cient, ventriculo graues nõ ſunt, præterea benè nutriunt. fluuiatiles autem dulciores ſunt. Hæc ille. Tellinæ autem fluuiatiles, auctore Oribaſio maiores ſunt, & plus ſucci habent, quales ait Aegyptias eſſe. Baſilicas, ideſt, Regias Athenæo dictas, Rondeletius ſuſpicatur maiores, & fluuiatiles. ſicuti Baſilicas nuces ducimus pro iuglandibus, & vulgo chartum regalem, ſiue Baſilicam, quæ maxima eſt, cognominant. Athenæus verò cuius gręca verba recitat Rõdeletius, pro prima Tellinarum ſpecie, Baſilicas facit marinas λεπτοτέρας, ideſt tenuiores, vel ſimpliciter minores (Hermolaus vertit tenuiores, exilioreſque) atque eſſe minus dulces, magis ad alui ſolutionem ſalſedine nimirum ſua, idoneas. Quãquam autem fluuiatiles, vel propter magnitudinem, vel quia in cibo dulciores ſunt, regiarum cognomen potiùs mereri videantur: minores tamen ſic appellari etiam ſentit Zoographus, (quæ opinio nobis quoque maximè probatur) ſubdens Baſilicas & marinas eſſe ſalubriores (præſertim quæ in arenoſis fluctibus obnoxijs litoribus degunt, vt ferè ſolent) quàm fluuiatiles: quæ impropriè ſic dicuntur, cùm non tam in ipſis fluuijs, quàm eorum oſtijs, vbi plurimum cœni aggeritur, reperiãtur. Quod autem ſalubriores ſint, vel inde etiam liquet, quòd aluum ſubducant, quod in ſanitatis tuendę ratione valde ſalubre eſt, id verò fluuiatiles non item facere compertum eſt. Hæ quidem cùm dulciores ſint, nutrire quidem ampliùs, ſed citiùs ſaturare, & faſtidium ſui inducere poſſunt. Bellonius quoque de minoribus loquens, Baſilicas nominari vult, nulla verò addita icone, ſic deſcribit. læuis eſt Tellinarum teſta, candida nequaquam ſtriata, crenulis tenuiſſimis denticulata, in longitudine diffuſa, & anguſta, mediocriter fortis, & quodammodo teres. ſic ille. Rondeletius expreſſis etiam iconibus, duas differentias ſe in Agathenſi ſinu repetiſſe ſcribit, minorem & maiorem, ruffi coloris. Priorẽ ſic deſcibit. Duplici teſta conſtat, ſiue concha, vtraque ſimili, læui, valida, & ſatis ſpiſſa, in ambitu ſerrata, qua de cauſſa ad vnguem coniũctę ſunt. intus leuiter cauę sũt, caro alba, in qua μήκων cernitur. Alterum Tellinarum genus, inquit, in litore Agathenſi ad oſtiũ Eraris fluminis inueni, ſuperiori ſimile, niſi quòd teſta ſit maiore, tenuiore, minuſq; ſpiſſa, & ex rubro flaueſcente, parte, qua teſtæ colligãtur, in acutiorem angulum deſinente. Addit præterea tertiam Tellinarũ ſpeciem, quæ cùm figura ſuperioribus ſit ſimilis, meritò tertij earum generis eam eſſe putat, & inter tellinas connumerat, his tantùm differre dicit, quòd colore ſit candido, teſta perſpicua, & pellucida, ex additamẽtis multis conſtata, intus læuiſſima. Tenuis admodum, & ambitu

Tellinar egia

Fluuiatiles quales.

Baſilica ſiue regia quales:

Baſilica marina Athenæo.

G

Bellonij deſcriptio.

Duæ ſpecies, earumq; deſcriptiones ex Rõdeletio.

Tellina 1. Rondel.

Tellina 2. Rondel.

H

Tellinarum ſpecies Zoographi.

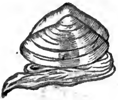

A magis rotundo. Huic Tellinæ non abſimiles ſunt binæ iſtæ à me appoſitæ, licet minores. Ponuntur præterea à Zoographo Conchularum quarundam icones, quas Venetijs ſe accepiſſe refert, Tellinarumque nomine mereri, & magis quidem illam, quæ A. litteræ ſubijcitur: quamuis eam aliqui pro Conchæ Peloridis ſpecie accipiant. alteram, ſub littera B. Venetos Peuerazzã à pipere cognominaſſe prædicat. Nos aliquot ponimus tabulas, in quarum prima habes duas Tellinas foris candidas, læues, modicè flaueſcentes, in ambitu non ſerratas, parum cauas, intus autem magis ad flauum tendentes. ſecundo loco ſunt quinque aliæ magnitudine inter ſe differentes, in altera tabula primo loco eſt Tellina cum duobus dentalibus: teſta albicat, eiuſq; ſuperficies, & ambitus flaueſcit, læuis, neque ſerrata. ſecundo eſt Tellina, cum dentalibus, quam Baſilicam, ſeu regiam appellarem, à priore non multùm differt, niſi quòd rotundior appareat. Ex Tellinarum genere etiam videntur eſſe quatuor poſtrema tabula expreſſæ. Prior earum partim candicat, partim flaueſcit, diaphana, & fragilis admodum. Altera ſubcaſtaneo, & albo colore eſt. Tertia, & quarta ſimiles, ci-
B nereæ, lineis purpureis tranſuerſalibus. Quas verò ex Zoographo me dare iam dixi, habebis in calce operis.

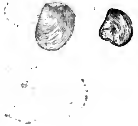
Peuerazza.

Authoris Tellinæ.

Tellina tertia.

Tellinæ congeneres.

Tellinæ aliæ colore, & magnitudine diuerſæ.

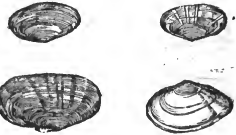

Tellinæ

Tellinæ cum dentalibus.

Tellinis congeneres.

VSVS IN CIBIS. G

QVANTOPERE commendentur Tellinæ in cibis,& quàm palato gratæ ſint, ſatis teſtatur earum ſapor, qui cum cæteris ſuis generis de ſaporis principatu contendit. Tellinæ, inquit Oribaſius, aluum ſubducũt, fluuiatiles maiores ſunt, & plus ſucci habent, quales Aegyptiæ ſunt. clixatæ dulces ſunt, earumq́ue ius aluum ſoluit, clauſæ verò ſale ſparguntur, & per teſtas humorem trahunt. Frigida lauãtur aqua, & ex oleo, & aceto, vel menta, vel ruta comeduntur. qui aluum ſoluere voluerint, eas ſolubili apparatu cum oleribus condient: quæ florẽ ætatis agunt, ſi comedantur vêre, ſunt optimæ.

2. Collect. Aluum ſoluunt.

Idem de ijs recẽſet Xenocrates aluum ſubducere, lociſque arenoſis prouenire, & portubus vndis agitatis, & quas ex Oribaſio diximus, dotes, illis ineſſe. Addit Bellonius eſſe earum carnem molliorem, quàm reliquarũ conchularum. harum quæ paulò plus extra aquã manſerunt, teſtas pandere inquit (fortè, teſtæ ſe pandere, Zographus) hianteſque arenulas excipere ſolere, de quibus Romani meritò conqueruntur. Quamobrẽ multò meliores ſunt in vrbibus, quæ in mari abluuntur, vt Venetijs, & Ianuæ. Romæ ruſtici in faccis per Vrbem Tellinas circumferunt, quas modiolis diuendunt. H

De Aquatil. Caro mollior reliquis Conchis.

Cùm enim exiguo corpore conſtent, nec facilè aperiantur, guſtuique gratæ ſint, mirum in modum ob id expeti, bellariorumque loco aſſumi ſolent, cuius etiam meminit Iouius his verbis. Paruæ illæ Conchulæ à veteribus Latinis mytuli, à Romanis, aut hodie Græco nomine Tellinæ nuncupatæ, (quã ſententiam, capite de mitulis ex Matthiolo improbauimus,) bellariorum locum obtinent. ſunt enim gratæ guſtui: verùm arenulis ſcatent, & propterea calculoſis officiunt. Hæc ille.

Bellaria ſunt.

Veneti Ichthyopolæ aqua marina demerſas in lagunculis ſolent adſeruare. viuunt enim in arena, ob id niſi priuſquam coquantur, diutius in aqua agitentur, vt arenulæ excidant, veſcentibus moleſtæ ſunt. parum etiam ſunt coquendæ ex aceto, vel omphacio: cum pipere eſæ, appetentiam excitant. meminit etiam Matthiolus poſita illarum icone in commentario ad Dioſcoridem capite de Tellinis, vbi inquit, notiſſimas eſſe in Italia Tellinas, præſer-

Cur lauentur.

Difficile concoqui.

A tim Romæ, vbi plurimæ venales circunferuntur, quòd ori ſint valde gratæ, eaſque verò ab arena optimè repurgari etiam iubet. Iam verò earum carnem difficilè coqui tradit Caſtor Durantes, ventriculoque eſſe noxiam; de fluuiatilibus fortè intelligit: etenim marinæ, & inter has tenuiores, quas Baſilicas (vt iam multoties diximus) vocat Athenæus, ſtomacho graues non ſunt, teſte vel eodem auctore. Fluuiatiles autem dulciores dixit, has itaq; ventriculo minus conuenire non ab re putari poſſit: nam ſitim excitare eas, calculoſq; gignere idem auctor eſt: contrà illas, ſi optimè ab arena purgentur, & cepis frixis, vino modico petroſelino, & aromatibus condiantur, præſtantiores eſſe, ac ſalubriores, potiſſimum ſenibus, omnibuſque pituitoſis, hyemis tempore magis conuenire, maximè verò maiores, atq; recentiores cæteris antecellere. Recentes, inquit Dioſcorides Tellinæ aluo vtiles ſunt, ſed maximè ius earum, ſalitæ vruntur, tritæ in cinerem, & cum cedria inſtillatæ auulſos palpebrarum pilos renaſci non patiũtur, quod poſtremum etiam tetigit Galenus ab ipſo Dioſcoride fortè mutuatus, Tellinas ſalſas (ταριχηρὰς) vſtas cinerem relinquere, atuor, cauſticum, adeo vt is cum Cedria mixtus, & inſtillatus, euulſos radicitus palpebrarum pilos renaſci prohibeat. Idem aliàs ad pilos inutiles, & pungentes in palpebris, euulſis mox oblini iubet. Earundem tenuiſſimum puluerem Archigenes apud eundem commendat,
B ſed cineris, quàm pulueris vis maior futura videtur. Cinerem earum caſum pilorum in palpebris prohibere tradit Iouius ex Oribaſio, non admodum rectè, vt putat Zographus; quibus vacat, apud Oribaſium inquirant. Eum autem, reperio, Telinas, (Tellinas per l. duplex legerem,) vel Xiphydria ad aluum ſubducendam ab eo celebrari, idque ante ſcribit ſenex Hippocrates. Mituli, ait pectines, ac Tellinæ magis aluo ſecedunt, quàm purpuræ, pinnæ patellæ, buccina, & oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autem ipſorum aluum mouent. Idem ſenſit Aretæus, qui in curatione elephantis in cœna apponi iubet marina, quotquot ventrem ſubducunt, Tellinarum iuſcula, oſtrea, &c. Idem in iliaco affectu: aut medicatio (inquit) fiat cum iure aliquo aluum ſubducente, cochleæ valde elixæ, & ipſarum ſuccus, aut Tellinarum. Hæc ſunt, quæ ſpectant ad vſum medicum. Sunt præterea pueris in vſu Tellinæ, vt & lepades, ad tubæ ſonum imitandum; referente Athenæo, cuius hæc ſunt verba, interprete Rondeletio: Callias Mityleneus libro de Patella Alcæi, apud Alcæum odam eſſe ſcribit, cuius initium eſt Petræ, & cani maris filia: ad cuius finem ſcriptum eſt. Ex patinis animum recrees, ô marina patella. Quo in loco pro λεπάς, id eſt pa-
C tella, Ariſtophanes legit χίλυς, id eſt teſtudo, aitque Dicæarchum non rectè legiſſe Λεπάδας, iiſque ori admotis puellulos ſonare, & laſciuire, quemadmodum Tellinis ſolent procaces adoleſcentuli. Sopater Phlæacographus, in comœdia, quæ inſcribitur Bubulotheombrotus, ſcribit. At reſiſte, è Tellina repente ad meas aures ſuauis quidam ſonus illapſus eſt.

In Theſ. ſanit. — *Ventriculo noxia fluuiatiles.* — *Li. 2. c. 8.* — *De ſimplic. medic. 11. 38.* — *L. 4. de com. ſecun. loc.* — *Oribaſii locus notatus.* — *Lib. 2. de Diat.* — *Lib. 3.*

DE BALANIS. Cap. LXXIII.

ÆQVIVOCA.

BALANVM Latini vocant, quod Græcis Βάλανος dicitur, animal ex aquatilium genere quod ἀπὸ τῆς πρὸς δρύινας βαλάνους, vt refert Athe-
D neus, nomen ſumpſit. Cæterùm, Βάλανος ſignificat multa, quæ omnia, quoad fieri poterit, paucis perſtringã: omnia ſcilicet, quæ apud nos glandis vocabulo comprehenduntur; præcipuè tamen ita Dactyli appellantur, vt oliuæ, etſi quæ ſint alia, quæ nucleos intus habent. Accipitur apud Theophraſtum Βάλανος pro arbore quadam, de qua plura apud eum inuenies. Præterea eam quoque, quæ glandes fert, Balanum appellari volunt. propriè verò quercus fructus eſt, quem nimirum glandem Latini dicũt, & ad ſimiles arborum fructus transfertur (imò Marcellus tradit fructus omnes longiores hoc nomine contineri: ſed etiam Glandis appellatione apud Iuriſconſultos omnes ferè fructus, vt quidam tradunt) accipiuntur, vt Βάλανοι δρύιναι glandes querceinæ, & Βάλανοι ſunt Σαρδιαναὶ Caſtaneæ, (vt Plinius docet,) etiam eſt celebris Βάλανος μυρεψική, quam Plinius, & Aetius μυροβάλανος voce compoſita dicunt. Glans vnguentaria, fructus arboris myricæ ſimilis, magnitudine auellanæ nucis, quæ quod in Aethyopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam naſcatur; Αἰθιοπική, Θηβαϊκή, Ἀραβική, Πετραία, Συριακή, Αἰγυπτία dicta eſt, vt recenſet Gorræus, adde

Nominis ratio. — *Balani quæ vocentur.* — *Li. 4. c. 2. Balanus arbor.* — *Glans vnguentaria.*

dens falsò quoſdam opinari eſſe eam, quæ hodie nux muſcata nominatur. Eſt item βάλανος Gorræo extremi penis carnoſa ſubſtantia in glandis ſimilitudinem facta, vtrunque penis meatum, quem natura vrinæ, & ſemini communem effecit, complectens, & ambiens, vnde βαλανοβόρον, glandiuorum Diogenes Cinædum quendã appellaſſe fertur, quo ſenſu Martialis quoque paſtas glande nares dixit. Apud medicos ſuppoſitorium Barbaris vocatur, quod in glandis formam efficitur, ad deijciendam aluum, Græci Balanum, Latini glandem etiam vocarunt, ſed eo ſignificatu pro collyrijs abuſum eſſe Columellam, Cæliumq; Aurelianum medicum, tradunt lexica. Eſt βάλανος etiam μοχλὸς obex, peſſulus, licet Ariſtophanis Scholiaſtes velit eſſe τὸ βαλλόμενον εἰς τὸν μόχλον σιδήριον, quod & μάγγανον vocetur. Eſt poſtremò Balanus nomen Vrbis in Epiro. E

Cinædus βαλανοβόρος.

Li. 6. c. 6.

S Y N O N Y M A.

Pholades, an Balani.

QVAS Rondeletius Pholades vocat, Balanos quidam eſſe iudicant. mihi differre videntur, atque iccirco ſeparatim de ijs agam. Quæ hic pinguntur teſtacea Græci F noſtræ ætatis, adhuc antiquo nomine, Balanos vulgo nominant, Plautus, & Columella etiam Balanos à glandium ſimilitudine. Læues ſunt, vt inquit Petrus Gillius, & in cauernis ſaxorum ſtabulantur. Veneti non rectè Dactylos vocant. Ab Ariſtotele inter teſtacea numerantur, βάλανοι, & glandes conuertit Theodorus Gaza, ſed ex eo non poſſumus, inquit Rondeletius colligere, quid hodie glandes appellare poſſimus: earum enim meminit breuiter. περὶ τὰς σήραγγας δὲ τῶν πετρῶν ἐγγίνονται, καὶ βάλανοι, Rimis, cauerniſque ſaxorum vertibula generantur, & glandes. Bellonius Pollicipedes vocat, quia vulgo poulſepieds dicuntur, quòd pollicum in pedibus ſimilitudinem habeant: racematim, inquit, Oceani cautibus adhærent, & nomen antiquum nullum habent. Zoographus Meercicheln poſſe nominari putat.

Lib. 5. de hiſt. anim. c. 15.

Pollicipedes.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

G

Duo glandium genera.

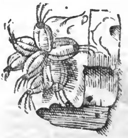
Pollicipedes.

IN Liguſtico litore muſculorum eſt genus quoddam, inquit Rondeletius, in ſaxis latens, nonnulli glandes veterũ eſſe putant, ſed pholades eſſe potiùs exiſtimauerim, de quibus poſtea dicemus, ſi quis tamen nimis prefractè defenderit glandes eſſe, nõ refragabor. Liberè dicã quid ſentio. duo, mea quidẽ ſententia, glandium genera ſunt, vnum quod in Gallia, & Britãnia noſtra pruſſepiez appellãt. Pollicipedes nominant quidã, quòd pollicum in pedibus ſimilitudinem habeant, quod nomen, eiuſq; interpretationem non probo. Id genus glandem eſſe colligimus, quòd illi cum glandibus magna ſit ſimilitudo. Nam vt glãdis quercus, vel Ilicis pars prior læuis eſt, & in acutum tendit, poſterior aſpera, ſic hęc, quę ſaxo affixa exhibemus, poſteriore parte, qua ſaxis hærent, rugoſa ſunt, & aſpera, glandiumque caliculis poſteriorem earum partem arctè retinentibus, ſimili. Plura ex vna radice pendent è ſaxorum rimis. Ex teſtaceo- H rum genere ſunt. pars enim prior longa, rotunda, ex duabus teſtis componitur, colore, & leuitate vnguium, in medio rimula eſt, ex qua capillamenta quædam veluti pluma rubeſcentes prodeunt. Concha vna veluti ex multis acutis vnguibus conſtat, tota in quinque digitorum longitudinem accreſcit, craſſitudine ſunt pollicis in Hiſpania: in Britannia noſtra ſunt minores. Pars poſterior, quæ ſaxo alligatur, corio duro, aſperoq; potius, quàm teſta conſtat, ex nigro flaueſcit. Hæc omnia ille. Addens præterea ſpeciem alteram paruam; glandes

Balanus Rondel.

A les hæ, inquiens, ſi cui non placeant, alias propono, quæ glandibus fructibus ſimiliores ſunt. Naſcuntur in ſaxis, & in rimis nauium, quæ diutius immotæ vno in loco manſerint, adnaſcuntur etiam mitulis. Vidi equidem mitulos, *Mitulis ad naſcuntur.* vetuſtos, & mortuos totos iſtis glandibus opertos, & naues præ vetuſtate putres, quibus frequentiſſimæ adnatæ fuerant. Hæ glandes ſtriatæ ſunt, foramen habent, è quo veluti frondem emittunt, multæ ſimul naſcuntur. Intus parum carnis continent, paruæ ſemper manent. Quamobrem has paruas glandes, illas magnas appellare poſſumus. Noſtri prorſus negligunt, ac ne degustant quidem. Sic Rondeletius. Differentiam quoq; ratione magnitudinis agnouit Athenæus: etenim eſſe alias alijs maiores. *Lib. 3.* Αἱ βάλανοι, ait, ἂν ὦσι μείζονες εὐέκκριτοι, καὶ εὔστομοι. Glandes, id eſt, ſi maiores fuerint, aluo facilè ſubducuntur, & placent palato. Eodem authore βάλανοι διαφέρουσι παρὰ τοὺς τόπους, αἱ μὲν γὰρ αἰγύπτιαι γλυκεῖαι ἁπαλαί, εὔστομοι, θρεπτικαὶ πολύχυλοι, οὐρητικαί, εὐκοίλιοι. αἱ δ' ἄλλαι ἁλυκώτεραι. *Differentia à loco.*

Balani ſecunda ſpecies Rondel.

B Glandes pro locorum varietate differunt. Aegyptiæ dulces ſunt, teneræ, ori gratæ, copioſi nutrimenti, multi ſucci, vrinas cient, aluum ſoluunt. Aliæ magis ſalſæ ſunt. Eadem locorum differentia alijs etiam competit. Quemadmodum enim Aegyptiæ glãdes ad Nili oſtia captæ dulciores ſunt, copioſiorisq; nutrimenti, & ſucci; ita oſtrea in oſtijs Rhodani, Sequanæ, Garunnæ capta, dulciora ſunt alijs, quæ procul ab aquis dulcibus capiuntur, ac proinde hæc, quòd magis ſalſa ſint, magis aluum ſolicitant, minus nutriunt. *Oſtrea vbi meliora.* Quas Bellonius pro Balanis repræſentat icones, nos inter Conchas Rhomboides poſuimus. de ijs autem habet hæc verba. *Icones Bellonij conſiderata.* Plures ab vno exortu coagmentantur, veluti ſi quiſpiam fingat aliquot ocreas ſimul alligatas de quodam loco editiore pendere, quarum ſoleæ deorſum ſitæ ſint. minoris digiti craſſitudinem habent: quinque digitos longi ſunt, ac magno

C aceruo ſimul coagmentati, ab eodem exortu, ſaxo firmiter adhærentes, teretes, nigro corio veſtiti: quorum extrema, ſeu capita eodem modo prominere videntur, quo pes tibiæ alligatus eſt: in qua quidem extremitate rima inter duo duriora veluti teſtacea ora apparet, cui branchiæ ſubſunt. Hæc ille. Duæ à nobis tabulæ Balanorum hic exhibentur, in prima habes Balanos multos modicè rubeſcentes ſimul adnatos, in reliquis à ſuprà allatis deſcriptionibus non differunt. *Tabula ab authore edita conſiderãtur.* ſecundo loco ſunt alij Balani à D. Antonio Gigante mihi communicati à prioribus haud longè diſſimiles, niſi quòd in his color rubeus non appareat, præterea ſtriati ſunt, foramen habent, ex quo frondem quam vocant, non, vt priores, emittunt. in altera tabula primo loco oſtreaceum exprimitur, quod

Balani rubei.

Balani alij à D. Ant. Gigante communicati.

polyceps

Balani, ſiue Polycipedes alij.

1

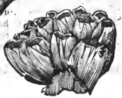
2

3

4

polyceps appellari meritò poteſt, quoniam velut ex multis Balanis compactum eſt, figuraque habet Balani, (quare inter Balanos mihi videtur adnumerandum.) læue, rubeſcens, cæterique prædictis ſimile. ſequuntur poſtea alij ſimul coniuncti cuidam conchylio extrinſecus colore rubeſcente. Tertius polyceps ab hiſce non differt. Quartò, & poſtremo loco habetur Balanus, ſeu polyceps ſeſſilis in parte inferna, vbi inſidet, maximum habet foramen.

Digitized by Google

VSVS IN CIBIS.

NON tantùm eſui eſſe balanos, verùm etiam gratos eſſe palato, nobis Epicharmus ſcriptum reliquit, qui in nuptijs Hebæ tanquam in lautiſſimis epulis nominat κογχύλια, λεπάδας, τηθύακα & βαλάνους; & Macrobius in conuiuio, quo Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, Balanos nigros, & albos inter alia teſtata recenſet. In Hiſpaniæ parte ea, auctore Rondeletio, quæ Oceano alluitur, & in Normania, & Britannia frequentiſſimi ſunt, perque vicinas vrbes, pagoſque diuenduntur. *Vbi frequentiſſimè vendantur.* Mulieres, & delicatiores homines alia faſtidientes cibaria, hoc edulij genere delectantur, & qui Veneri dediti ſunt. Elixantur in aqua, ius quod intus eſt, ſugitur, tum priore parte contorta, & diſrupta, caro extrahitur, & ex aceto editur. *Vt coquantur.* Bellonius quoque Armoricos litorales, refert, magnam horum copiam in pagos, & vrbes vicinas conuehere, illoſque vili pretio diuendere. eſſe

B autem optimi ſaporis, ac mirum in modum faſtidia ſtomachi ſubleuant, vt etiam mulierum malacijs accommodentur. *Vt elixentur.* Elixi ex aqua ſalſa, pulpam habent duriuſculam, quam auferunt ſiniſtra tenentes radicem, ad quam alligantur, dextra verò caput arripientes: quod poſteaquam contorſerint, pulpam à theca extrahunt, vt ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo. Pulpa autem, quæ inde egreſſa eſt, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur, ac manditur. Balanos præterea, ſcribit Archigenes apud Galenum, ſtomachicis conuenire, idemq; iam oſtendimus ex Bellonio. *De compoſ. med. lib. 8.*

DE PHOLADE. Cap. LXXIV.

ÆQVIVOCA.

C PHOLAS dicitur, quod antris, & latibulis conditur, vel quod in cauernis & luſtris deliteſcit, vnde Suidæ ex Babrio afferenti φωλὰς eſt σπήλαιον κρυπτὸν, ſpelunca abſcondita, antrum, occultum, latibulum, & huiuſmodi. *Pholas quid.* deducitur autem à φωλάζω, vel φωλίω verbo, & φωλέου, quod ſignificat ſpecu lateo, vt primitiuum φωλεὸς, ſiue φωλεὰ, id eſt ſpecus, latibulum, luſtrum. φωλεῖν, & φωλεύειν dicuntur, auctore Euſtathio, aues, reptilia, vrſæ, aliæq; animantes, cùm in terra, ſaxis, alijſuè latibulis conditæ ad aliquod tempus latitant, frigoris aut æſtus vitandi gratia: vnde etiam vrſæ Græcis φωλάδες cognominantur. *Vrſæ cur pholades dictæ.* Suidæ rurſus φωλὰς eſt εἶδος νόσου. De Pholade verò conchylio, eiuſque ſynonymia nihil ferè inuenio cùm apud Græcos, tùm apud Latinos. Rondeletius in quibuſdam Italiæ littoribus, dici teſtatur Balanos, ſed differunt, quamobrem de Pholade ſeparatim tractauimus.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

D

Forma.

QVALE ſit ex Teſtatis, quod φωλὰς Græci vocant, ſolus Rondeletius, adhibita etiã icone, ſtudioſis cõmunicauit. Ita in ſaxis latet, inquit, vt ſaxo vndique cõtegatur, per foramen duntaxat exiguum, & ſenſui vix patens aqua nutritur. *Teſta.* Teſtis conſtat duabus, longis, non in latum extenſis mytulorum modo, ſed rotundis. *Caro.* Intus eadẽ ferè eſt caro, quæ in mitulis. In ſaxis adeo duris naſcitur, vt non niſi ferreo malleo diffracto ſaxo diſtrahatur. *Saxis vt innaſcantur.* Sũt qui putent in ſaxis aquæ ſalſæ vi excauatis prouenire, alij in luto in ſaxorũ cauernulis aeſtuato. Ego crediderim in ſaxorum cauernulis, vel vi, vel natura factis, aquæ marinæ appulſu procreari, atque in conchã verti, quæ cauitatis, ſiue foraminis figuram ſeruat. *Rondeletij opinio.* Vidi huiuſmodi conchas in portu Veneris. Miſſum eſt ad me alio ex littore ſaxum, cuius partem hic expreſſi, in quo nullæ rimæ, nullæ cauernæ, ſed foramina tantùm

appare-

apparebant tam exigua, vt vix acum admitterent. Eo igitur ictibus multis confracto caui- E
tates internæ multæ erant, vario ſitu, & diuerſæ magnitudinis, in quibus Conchas iſtas reperi, quas cum ſaxo depictas exhibeo. Quare figuram diutiùs contemplatus, antiquorum Balanos non eſſe iudico, ſed φωλάδας, de quibus hæc Athenæus lib. 3. Αἱ δὲ φωλάδες πολυτροφώτεραι, βρωμώδεις δέ. Pholades multum alunt, ſed virus olent. Et: Αἱ δὲ φωλάδες εὔςομοι, βρωμώδεις δὲ καὶ κακόχυλοι. Pholades palato ſuaues ſunt, ſed virus reſipiunt, & mali ſunt ſucci. Primum huic ſententiæ meæ aptiſſimè quadrat nominis ratio: Nam vt φωλάδες dicuntur feræ, quæ in luſtris degunt, ἀπὸ τοῦ φωλεύειν, quòd latere ſignificat, ita nihil in marinis rebus reperias, quòd penitus in ſaxo lateat, ſicuti conchæ, quas proponimus, deinde notæ Athenæi his propriæ ſunt; nam virus olent, & mali ſucci ſunt. Harum nullus, quod ſciam meminit præter Athenæum. Hæc omnia ille. Noſtra Pholadum icon ab illa Rondeletij nihil, vel parum differt. In ſaxis enim latent. earum teſtæ (duabus autem conſtant) coloris ſunt rubri ad album tendentes, longæ, & rotundæ: in reliquis ſimiles illis, quas poſuit Rondeletius. Nos quoque ſuprà de eiuſcemodi teſtaceorum ortu multa diximus ex Goropio, quæ hîc non repetimus. Cùm Rondeletij figura conuenit, vt dixi,
quæ hîc à me adijcitur: & neſcio num etiam iſthæc altera quinque digitos longa, cinerea. F

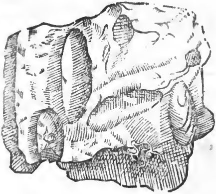
Balanos non eſſe.

Multum nutriunt.

Nominis ratio.

Virus olent.

Pholades Rondeletij.

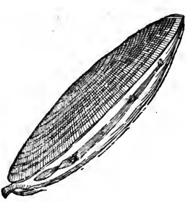

Pholades authoris in ſaxis hoſpitantes.

G

Pholas concha alia.

A

DE SOLENE. Cap. LXXV.

ÆQVIVOCA.

CANALEM, ſiue fiſtulam, vt in aquæ ductu σωλῆνα vocauit Plutarchus in libro, qui περὶ φιλοπλουτίας inſcribitur; ὥσπερ οἰκέτα μισθοῦ σωλῆνας οὐδὲν ἀναλαμβάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἀλλ' ἕκαστος, εἰς ἕτερον ἐξ ἑαυτῆς μεθιείς. Σωλὴν etiam, ſiue Σωλὴν μηχανικός Chirurgorum inſtrumentum eſt rotundum, oblongum, cauum, in quod crus, aut femur fractum conijcitur, & continetur: ſimile quidem gloſſocomo, ſed figura differens, teſte Galeno comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quo loci Hippocrates de eius vſu multa differit. Ab Anatomicis præterea σωλὴν ad canalis fictilis ſimilitudinem dicitur medium foramen, quo omnes ceruicis vertebræ peruiæ ſunt, & ſpinæ medulla à cerebro deſcendit, id quod alio quoque nomine ἱερὰ σύριγξ appellatur, vt ſcribit Gorræus. *Σωλὴν fiſtula.*

B

SYNONYMA.

Σωλῆνες, à Græcis vocantur iſtiuſmodi teſtacea, vt diximus, item αὐλοί, δόνακες, ὄνυχες, nec non & δάκτυλοι, quorum ſynonymorum omnium Plinius meminit his verbis. Solen, ſiue Aulos, ſiue Donax, ſiue Onyx, ſiue Dactylus: dicitur autem Solen a canalis, ſiue tubi ſimilitudine, αὐλὸς tubæ modo excauatus, Δόναξ à figura arundinis craſſæ, concauæ, apud amnes naſcentis, quæ δόναξ, & Cypria arundo nominatur referente Dioſcoride. ὄνυξ verò ideſt vnguis ab extremis, tenuitate, & figura vnguibus ſimili, vel à teſtæ colore, & ſubſtantia vnguibus noſtris non diſſimili. At ὄνυξ itidem apud eundem pro re longè diuerſa ſumitur. δάκτυλοι cur dicantur, habemus ex Plinio. Conchatum è genere, inquit, ſunt Dactyli ab humanorum vnguium ſimilitudine appellati. Σωλὴν apud Euſtathium dicitur ἐκ τοῦ σίω καὶ τοῦ ἅλος σοολὴν & per craſin σωλήν. Epicharmo autem Σωλῆνες μακροκόγχολοι vocantur, ſic enim legitur apud Athenæum; latinè teretes, longi, & viles dici queunt à Sophrone μάκραι κόγχαι, ideſt, longæ conchæ. Latinis parum mutata Græcorum voce Solenes dicuntur, quos etiam Gaza modò vngues, modò digitos in vtroque Plinium ſecutus vertit, vt ſcribit Hermolaus. Dotoli nomen à Græco Dactyli, detortum Zoographus credit. Genus id Concharum, inquit, quod à noſtris ſpoletta vocatur, aliqui Spondylos, alij Dactylos marinos eſſe volunt. Zoographus ſpoletta vocabulum accedere ad Germanicum ſpulen ait, quod cannam vel arundinem ſignificat: propriè verò internodium quo filis aggl omerãdis vtuntur textores: cuius figuram planè reddit iſtiuſmodi concha. A Venetis hodie Cappæ longæ, vt ſcribit Gillius dicuntur, qui accolunt, (inquit) Adriaticum ſinum Cappas longas nominant. Vocantur, & peſce Canella Bononienſibus, cuius ſynonymi fortè meminit Albertus, oſtrei, genus, inquit inuenitur in mari Italico, quod vocatur canna, propter ſuæ conchæ ſimilitudinem ad cannam. Raguſinis Parszi, quia Pars eorum lingua digitum ſonat. Gallis Couteaux, quod cultri manubrium referat. Normanis manſotz, & manchotz, quòd gladij capulum repreſentet. Anglis Pitot, vt vult Bellonius, vel vt Rondeletius Pirot, ſed Zoographus ex Ioanne Fauconero Anglo intellexit, Bagfyſh potiùs dici. Vuallis in Anglia Thymby.

Solen. Donax. Li. 1. c. 115. Vnguis cur dicatur. Lib. 11. Dactyli. Lib. 9. c. 61. Etymon vocis Solen.

C

D

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

BELLONII Dactylum, ſeu Solenem marem, Rondeletius concham alteram longã nominat (& nos ſuprà cã etiam inter côchas exhibuimus) Solenifq; ſpeciẽ eſſe infitiatur. Fœminæ verò, quia nihil à Solenibus differt, tantùm hic ponemus iconẽ, ſic autẽ eam Bellonius deſcribit. Fœminę (à maribus tribuens differentiã) ſinuoſã ea parte conchã habent, & foramen amplũ: poſteriore autẽ (qua conchæ cardinibus, ſeu neruis inuicem *Solen mas Bellonij.*

Solen fœmina Bellonij.

Sexus diſtinctio.

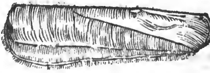
fulciuntur (aliquid gerunt muliebri pudendo ſimile. Hęc ille. Plinius, & Athenæus alios fœminas nuncupãt, non quòd ad procreationem ſemẽ fœtificum hic emittat, illa recipiat, etenim conchæ, Chamæ, ſolenes, pectineſque locis arenoſis ſpontè proueniunt. Rondeletius, qui vtramq; ſpeciem iconibus expreſſit. Solenem marem hodie nullam nationem à fæmina diſtinxiſſe ſcribit. Athenæus vtrunque iiſdem nominibus appellat. Plinius inter nomina diſcrimen facit: nam mares Solenes, Aulos, Donacas vocat: fœminas Onychas, quam differentiam non improbat Rondeletius. Eſt igitur Solen mas, inquit hic ex Concharum longarum genere: duplici conſtans teſta, læui, tenui, altera tantùm parte colligata nigro vinculo, etiamſi aliter ſcribat Ariſtoteles. Cùm enim δίθυρα alia ſint altera parte ligata, altera ſoluta, vt claudi, & aperiri poſſint; alia vtroque latere connexa, in his poſtremis Solenas numerat, cùm contrà ſemper altera parte ſolutos videas, neq; in ea aut vinculi, aut articulationis vllius veſtigium. Dodrantali ſunt longitudine, pollicis craſſitudine, harundinis modo caui extremis duobus ſemper apertis: anteriore caput exerit, & retrahit teſtudinis ritu: ſecundum teſtæ longitudinem carnem protenſam habet. Teſta cœruleo eſt, colore lineas euidentes habet per tranſuerſum ductas, qua parte colligatur craſſior eſt, alijs partibus in tenuem ſubſtantiam definit, ſicut mytuli: Aqua, & arena viuit. Sic ille, ſubdens Solenem marem à ſe verè fuiſſe repræſentatum. Athenæus enim, inquit, maris teſtam cærulei eſſe coloris ſcripſit: at eius verba illos apertè refellunt, qui Conchæ alterius longæ ſpeciem pro Solene mare depinxerunt. (Taxat Bellonium qui Concham aliam pro Solene mare dedit, nullo pacto inter Solenes numerãdam) ea enim tota cãdida eſt. De fœmina verò hæc habet verba. Onychas appellat Plinius Solenes fœminas, quæ colore, ſapore, magnitudine à maribus differunt, in alijs omnibus ſimiles. Teſta lineis cæruleis diſtincta non eſt, ob id Plinio vnicolores dicuntur. Caro dulcior eſt, maribus minores eſſe ſolent. Solenes vtriq; in arena defixi viuunt, ferreo inſtrumento ex ea eximuntur. Hęc de iis Rondeletius. Fœminas in arena ſtare Bellonius quoq; tradit; ſed cùm omnia ſilẽt, ſurſum è profundiſſimo foramine emergere, & in id (tanquam ſtrepitum audientes) protinus ſeſe abdere, vnde poſtea niſi pala ferrea in tranſuerſum ſuppoſita, ac profundiſſimè impacta auelli poſſint, id quod Plinius, & ante eum Ariſtoteles intellexit, Solenes fugere ſcribens admoto feramento; ſubtrahũt (inquit) ſeſe inferius, & ſubſidunt ad ima. Nos maris tantùm iconem ponimus qui à Ron-

Solen mas Rond.
Li. 4. de hiſt. c. 4.
Contra Ariſtotelem.
Longitudo.
Teſta.
Contra Bellonium.
Solen fœmina.
Teſta.
Caro.
In arena viuunt.
Inſtrumento admoto fugiunt.

Solen mas Rondel. nu. 1.

Solen fœmina Rondel. nu. 2.

deletij

A

Solen mas authoris.

Cappa longa vulgò Venetijs dicta.

deletij Solene mare aliquantulum differt: eſt enim lineis miniaceis per tranſuerſum variegatus; in altera quoq; conchæ extremitate linea lutea apparet; magnitudine æqualis Rondeletij Solenis. Habes poſtremò iconem Cappæ longæ, vt vulgò Venetijs vocant, quo nomine Venetijs olim Zographus pingendam curauit.

VSVS IN CIBIS.

C **MARIBVS Plinio teſte facultas ineſt ciendæ vrinæ fœminæ dulciores ſunt, Athenæus eoſdem calculoſis, & difficilè meientibus vtiles eſſe tradit: eademq;, quæ Plinius, de ijs habet, vt ex eodem authore vterq; tranſcripſiſſe videatur, inquit enim Athenæus; Solenes à quibuſdam vocati, à nonnullis δόνακες, & αὐλοί, & ὄνυχες, ſucci multũ ſuppeditant, ſed mali, & glutinoſi. Mares quidem virgati ſunt, & cærulei coloris, calculoſis, & ęgrè meientibus perutiles ſunt. Fœminæ vnicolores ſunt, & dulciores. Sumuntur frixi, & elixi, meliores ſunt in prunis toſti quoad hient, qui hos piſcantur ſolenistæ dicti fuerunt, vt narrat Phanias Ereſius in libro, cuius titulus eſt, Tyrannorum in quos vindicatum eſt cædes, his verbis. Philoxenus Soleniſtes ex tribuno plebis factus eſt tyrannus, initio piſcatione victitans, & Solenas venari ſolitus, occaſione verò data mercaturam exercens facultates ſibi parauit. Rondeletius cum ſale, aceto, & oleo edi ait, alij oleũ improbant ob eius lentorem, & ad glutinoſi eorum ſucci attenuationem acetũ, & ſal multò magis cõferre aiunt. In prunis toſti deteriores ſunt, quia magis exſucci, duriores, & ſicciores. Illud diu mihi peperit difficultatem, quod Athenęus, & Plinius tradiderunt, nimirũ Solenes vtiles eſſe in cibo calculoſis, & vrinas mouere, cùm ipſe Athenæus ſcripſerit, mali ſucci eſſe, & glutinoſi, atq; id experientia confirmet; Talis enim ſuccus calculum generare, & vrinam retinere potiùs quàm promouere aptior eſt; quamobrem de iure id accipiendũ**

D **potiùs cum Rondeletio exiſtimauerim, quod ob ſalſuginem ſuam, & acrimoniam præſtare illud poſſit. Ego, inquit Rondeletius, teſtarum cineribus ad idem malum vti mallem, inſigniter enim attenuant, incidunt, & exſiccant, quod ſi timeatur in exſiccando morſus aliquis prius ſunt lauandi. Sic ille. Solenas fœminas vix edi poſſe, niſi optimè ab arena repurgatas (multam enim deglutiunt) teſtatur Bellonius. In ore mandentium eos relucere Plinius ſcriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine alio fulgore clare-re, & quantò magis humorem habeant lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atq; in ſolo, atque veſte decidentibus guttis, vt procul dubio pareat ſucci illam naturam eſſe, quam miremur etiam in corpore. Hucuſque Plinius. Huius ſplendoris cauſſam etiam glutinoſo Solenis ſucco adſcribitur Rondeletius, ſiquidem quę tenacia, & veluti glutino compacta ſunt, ea læuia, æqualia, atque perpolita eſſe ſolent, atque ob id relucentia, vt pix, aſphaltum, albumen oui; quæ profectò ſententia nõ videtur improbanda. Solenas in cibi vſum venire certum eſt; plerumque verò eos pauperes comedunt: diuitibus tamen etiam**

Soleniſtæ qui.

Toſti ſuper prunas deteriores.

Dubitatio ex Athenæo contra Plinium.

Solutio.

Teſtarum cinis.

Solenes fœminæ, vt edenda.

In tenebris lucent.

Splendoris ratio.

Viduarum cupedia.
Lib. 3. de alim. facult.
Ius craſſius reddunt.

grati, quia dulces, viduarum cupedias eos vocat Sophron. Galenus dura carne eſſe dicit, E & ob id difficulter concoqui. Proprium hoc Solenibus, atque purpuris eſt, vt refert Niceſius, quòd, cùm in iuſculo coquuntur, id craſſius reddāt. Vſum in medicina Solenes habere haud comperio, in ſuffitu tamen contra languorem morbi peſtilentis, inter alia Vegetius vnguem marinum admiſcet, ſed hoc de conchylij, purpureuè operculo potiùs, quàm de hac concha putem intelligendum. atq; hæc de Solenibus.

DE PINNIS. Cap. LXXVI.

ÆQVIVOCA.

Pinna auiū & piſcium.

SVNT præter hocce oſtreaceum, de quo modò dicemus, pinnæ etiam auium, ſiue pennæ à plumis magnitudine tantùm differentes. Suntq; piſcium quoq; F pinnæ quarum adminiculis veluti remis in natando vtuntur. Poſtremò pinna quoduis acutum denotat, vnde & murorum ſummitates pinnæ dicuntur.

SYNONYMA.

Etymon. Ortographia.
Concha Aegyptia paralios dicta.
Pinna lana Genuēſium.

LATINI, ſeruata Græcorum voce, quibus πίννη, & πίνα dicitur, Pinnam nuncupāt. πίννη autem à ſordibus fortè dicta, quibus ſemper obducta eſt: ſiquidem πῖνος ſignificat ſordes, vt πιναρὸς ſordidum. Iſidorus apud Athenæum in recto πίννα, & in accuſandi caſu πίνναν dixit. ab vtroq; fit genitiuus per ν. non πίννας, vt apud Suidam legitur in πιννοτήρης, adnotante Zographo. Oppiano, & in lexicis græcis Heſychij, & aliorum πίννα impropriè piſcis dicitur, cùm potiùs ſit, vt in ijſdem ſcribitur, ὀστρεώδης κογχύλιον. alicubi malè per ν ſimplex ſcribitur πίνα. cum oſtreis à Cratino nominantur πίνναις. G Hermolaus Cōcham Aegyptiam cognomine paralios à Democrito Pinnam vocari ſcribit. Adnaſcuntur Pinnis quædam fila inſtar villi, vnde Genuenſes Pinnam lanam appellant, eodem fortè modo, vt ſentit Zographus, veluti arbor Agnus Caſtus à quibuſdam recentioribus latina voce ſubiuncta præcedentem græcam interpretāte. Siculi etiam lanam pinnulam vocant. Pernam Neapolitani. Veneti Aſturam nomine multis alijs conchis communi. Maſſilienſes Nacre. Apud Germanos cùm non habeat nomen, Zographus ein Steckmuſchel appellari poſſi ait, quod altera eius pars acutior fundo infixa ſit.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

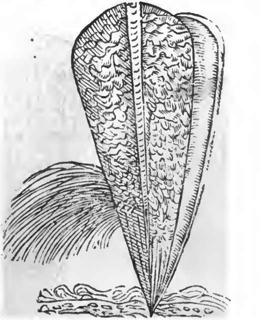
Forma.

Tres Pinnæ Rondeletio differentes.
Teſta.
Color.
Perna Plinij.

PINNÆ ex duabus teſtis componuntur, & à mytulorum figura non admodum diffetunt. H Cancri etiam, vt in mytulis gurgitum, in his hoſpitantur, Rondeletio teſte, qui tantam Romæ ſe vidiſſe ſcribit, vt ad cubiti magnitudinem accederet. Iſq; tres Pinnarum differentias agnouit magnitudine differētes, quarum minimam Pernam appellauit. Sic autem deſcribit. Mytulis quodammodo ſimilis eſt, niſi quòd ſtrictiorem partem multò magis acutam, & longam habet, quoniam in arena, vel in cœno affixa viuit. Teſta foris aſpera eſt, colore fuſco, intus viridi, & argentei ſplendoris, ſi in arena vixerit Pinna, ſi in cæno, colore eſt magis flaueſcente, & minus ſplendente. Ab inferiore, & ſtrictiore parte in amplam latitudinem extenditur, illic arctiſſimè clauduntur teſtæ. hic facilè dicluduntur. Intus multum eſt carnis, cuius omnes ferè partes indiſcretæ ſunt, veluti in mytulis. Hæc ille. Ponit præterea alterius Pinnæ iconem, quam quòd Plinij Pernæ deſcriptioni maximè conueniat, Pernam ei vocari aſſerit. Natura, inquit, in Concharum varietate luſit, vt ex vnius generis formis pluribus,

veluti

Pinna magna Rondel.

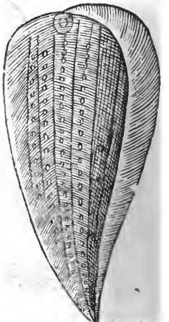

veluti Tellinis, oſtreis, myacibus liquet, de quibus prius diximus. Sic Pinnarum vnicum
genus non eſt. Pinna enim altera eſt, quam hîc proponimus, vt ex figura perſpicuum eſt.
Perna à Plinio vocatur. Pernæ, inquit, Concharum generis, circa Pontias inſulas frequen-
tiſſimè ſtant velut ſuillo crure longo in arena defixæ, hianteſque qua limpitudo eſt, peda-
li non minus ſpatio. Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim *Dentes.*
ſpiſſatos. Intus pro ſpondylo grandis caro eſt. Quæ omnia ei, quam expreſſam hîc pro-
ponimus, maximè competunt, præſertim figura ſuilli cruris, vnde nomen habet: dicuntur
enim Pernæ tam priores, quàm poſteriores coxæ porcinæ ſalitæ ſic ille, addens, eius gene-
ris hanc eſſe Pinnam, in qua vniones naſci ex Theophraſto tradit Athenæus. Eius verba *Pinna mar-*
græca ita recolimus. Θεόφραστος μὲν ἐν τῷ περὶ λίθων γράφει οὕτως. τῶν θαυμαζομένων δὲ *garitifera*
λίθων ἐστὶ καὶ ὁ μαργαρίτης καλούμενος, διαφανὴς μὲν τῇ φύσει. ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ τοὺς πο- *Theophr.*
λυτελεῖς ὅρμους. γίνεται δ' ἐν ὀστρέῳ τινὶ παραπλησίῳ ταῖς πίνναις, πλὴν ἐλάττονι, μέγεθος
δ' ἡλίκοι ἰχθύος ὀφθαλμὸς εὐμεγέθης. id eſt Theophraſtus libro de gemmis ſcribit ad
D hunc modum. Inter gemmas pretioſas margaritæ ſunt, naturâ pellucidæ, ex quibus fiunt
ſumptuoſiſſima monilia. Eas generat oſtreum Pinnis ſimile, ſed minus, tam magnas, quam
eſt magnus piſcis oculus. Huiuſmodi autem pinnam paruam in Gallico mari reperiri, & in *Locus.*
ea paruos vniones, refert Rondeletius. Intus, ait, caro ſuperiori ſimilis, niſi quòd trachelo
caret, id eſt media illa parte dura, & neruoſa. Tota igitur intus mollior eſt, & ad coquen-
dum facilior. Hoc illud eſt, quod intelligit Plinius, cùm dicit: Intus pro ſpondylo grandis
caro eſt. Spondylum appellans callum, ſeu carnem duriorem, & interiorem oſtreorũ, quo *Spondylus.*
nomine alibi vſus eſt, quum loquitur de ſpecie oſtreorum, neque in luto capta, neque in
arenoſis, ſed ſolido vado, ſpondylo breui, atque non carnoſo, nec fibria lacinioſo, ac tota in
aluo. Tertia eiuſdem Rondeletij minor eſt figura, victus ratione, & byſſo ſimilis priori, at *Bellonij*
magnitudine differens, & eò, vt inquit ille, quòd antequam & acuta, & ſtricta parte in am- *pinna ma-*
plitudinem extendatur, excauata eſt. In cœnoſis, & arenoſis viuit defixa, carnem intus du- *ior, & mi-*
ram habet, quæ virus reſipit. Bellonius binas pinnarum ſpecies, alteram minorem, alteram *nor.*

Pinna parua Rondeletij.

Pinna Bellonij.

autem maiorem agnouit. Minoris iconem exhibuit, quæ verò ex tribus Rondeletij pinnis ſit, ignoratur: videtur enim, ab omnibus differre. Icon quam exhibet, ad pinnam magnam Rondeletij accedit: niſi quòd in ſumma concha, qua latiſſima eſt, paruus quidam circulus eſt, quem alius paulò maior ambit: & ab eadem parte ad imum lineæ aliquot rectè deſcendunt. per media verò lineatum interſtitia, multi exigui circuli, ò vocalis qua ſcribi ſolet, circumferentia, paulò maiori, deinceps per interualla digeruntur. Teſtam intus argentea teſtitudine reſplendere ait: minorem foris magis albicare, intus autem ad cœruleum accedere. Cæterùm qui pinnam nunquam viderit, inquit, mytulum pedem longum, & ſemipedem latum ſibi confingat oportet. Pinna enim eodem circino, quo mytulus (quam Moulam vocamus) tornata eſt: atque eiuſdem coloris teſtam habet. Minor itaque mollibus in gyrum ſpiculis obtuſis hirta eſt, valuaſq; continuo cardine toto latere annexas claudit, ac reſerat, qua inquam parte planior eſſe conſtat; qua autem parte ſeſe in latum expandit, eadem byſſum, id eſt laneum villum (mytuli modo) continet: quem ternis digitis longiorem exerit. Eſt autem veluti capillamentum quoddam coaceruatum prædurum, ac nigrū, quod lapillis affigitur, limūque, ac ſpurcitias inde ad ſtomachum attrahit. Nam cum pinna longa ſit, & ſubrecta ſtet, turbinatiorem partem ſuffixam habet: latiorem autem ſurſum ex aqua attollit, præcipuamq; internæ partis humo propinquiorem oſtendit. Nam & maior pinnæ capacitas in ſublime attollitur: in qua etiam plerunque tres pinnoteres videas, aliquando duos, vt plurimum vnum. Idem Bellonius pinnam maiorem nominat Pernam, quæ Rondeletio pinna minor eſt, cui Zoographus aſſentitur. Maior, inquit Bellonius pinna pelagia eſt, rugis profundis caret; duriore teſta contegitur, bipedalis ſæpiſſimè inuenitur: Pinnophylacem, vt minor alit: vliginoſo, ac paluſtri tractu naſcitur, profundiore gurgite immergitur; multum ingrati ſaporis. Similem ferè pinnam cū Bellonij icone à Corn. Sittardo quondam ſe accepiſſe ſcribit Zoographus, eam ex eodem hic expreſſimus. Nos pinnarum quatuor ſpecies ponimus. primo loco eſt pinna aculeata dodrantis vnius longitudine,

Pinna quid ſimilitudinis cum mytulo.

D

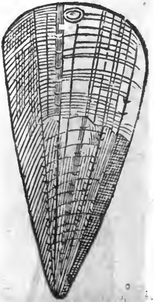
Byſſum, ſeu lana.

Pinnoteres vbi lateant.

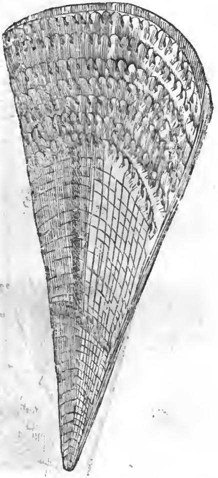
Icones autoris.

Digitized by Google

Pinna Zoographi.

Pinna aculeata authoris.

gitudine, teſta foris rugoſa, intùs glabrâ, coloris rubei. Secundo pinnæ paruæ Rond. ſimilis cum capillamentis in acuta parte, quam Pernam eſſe perperam putauit Bellonius. Tertio pinnæ Pernæ fortè genus, cum ſetis illis, vt vocant. teſta foris ſcabra, vt Ariſtoteles voluit. Quarto loco exhibetur alia pinna parte interna, & externa depicta teſta foris fuſca, rubra, & aſpera, intus ſanguinei, & cœrulei coloris, in ima parte acuta; quæ ſenſim in amplitudinem extenditur. Poſtremo loco datur pinna cum tubere verrucoſo intus adnato.

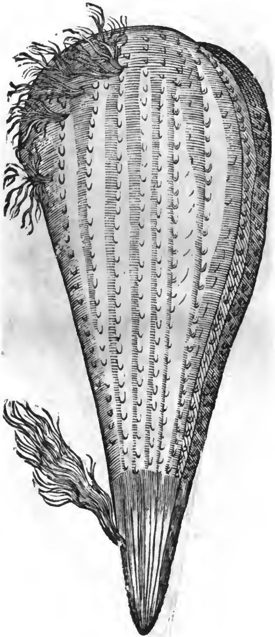
Digitized by Google

Pinnæ paruæ Rond. ſimilis.

Digitized by Google

Pernæ genus.

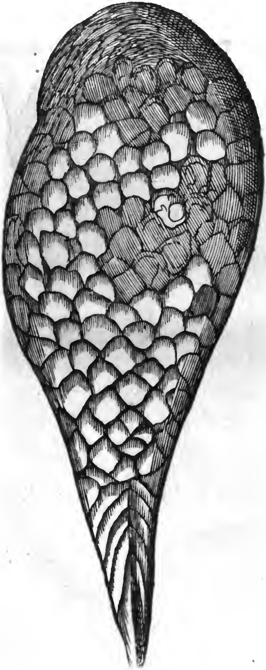

Digitized by Google

Pinnæ authoris quartæ pars ſupina.

Pinnæ quartæ pars concaua.

Pinna alia cum tubere adnato.

NATVRA, MORES.

Vt ſibi victũ quærant.

QVOMODO pinna in cibo ſibi comparando ſemper comitem, ac ſocium Cancellum, vel Squillam fertur habere, & quomodo id refellat Rondeletius, ſupra proprio loco videre licet. Cùm autem in terram defixæ ſint, pabulum per eas ſetas (quas Ariſtoteles Byſsũ vocat) allicere ſcribit Bellonius, quod improbat Rõdeletius. Sua ſede non dimouentur, quia pereũt: niſi iterum eodem ſtatu, humi defigantur. Nam cum eis natura hæc inſit, vt rectas ſtare, & per villos arenulam attrahere neceſſe ſit, iacentes viuere non poſſunt, hinc eſt quod ab Ariſtotele ambigitur animalne ſit pinna, an planta, hiſce verbis. Sunt enim maris nonnulla, quæ ambiges animalne ſint, an planta. hærent enim & detracta pluta, & id genus pereunt. Pinnæ quoque naturam optimè his verſibus Philes expreſſit, in cuius teſta & vniones, & byſſum reperiri teſtatur.

Genus

Digitized by Google

A *Genus oſtreorum eſt pinna, quæ plicis domum*
Hiantibus recludit, in qua conditur
Per aquaſq; fuſa porrigit carunculam,
Quæ corpus ambit molle, caſſum humile.
Quo mœna ſi decepta credula aduolet,
Conuictor eius, atque cuſtos pinnoter
Illam admonet morſu leni caruncula,
Hæc monita pandit amplius ſinum, struens
Hoc implicatur mœna non ſat prouida.
Pinna quòd humidum efflat de viſcere,
Quo fulgur æquet, fit lapillus lucidus,
Sed vnionis induit tandem iubar,
Vis promouentis ſi caloris appetat.
Quin & pilorum pinna germen byſſinum
Fert, ſtamine haud araneorum diſcrepans.
B *Cuius nitor, ſubtilitaſq; cirrulis*
Addit puellarum venuſtatis decus,
Lenocinandis perquam idoneum procis.
Natura cancrum marcidam deponere
Teſtam, magiſtra docuit haud incallida.
Oeſtro eiente, nam penita pruriginis,
Mouetur vnaquaq; victus gratia:
Ingurgitationeq; aluum turgidus,
Diſrumpit arcta tegminis ligamina,
Sic inuolucris ergo decidentibus.
Nudus laborans quippè morbo obnoxius,
Os abſtinet guſtu cibi diutine.
Mox integer recente pelle, veſtitur
Præſenti arena, qua iacens lecto vſus eſt.
Sed glutinato ruè rurſus tegmine
C *Prorepit ipſum pabuli quo fert amor.*

L O C V S.

IN Acarnania quam vocant, Pinnam oriri, & vniones gignere Plinius teſtatum reliquit. Democritus appellat pinnam Concham quandam Aegyptiam, quam Paralion cognominant: verùm hanc intellexiſſe Plinium negat Maſſarius, cùm in Acarnania, non in Aegypto reperiri tradat, ſed potiùs pinnam concharum generis, quæ in arenoſis, limoſiſque ſubrecta ſemper naſcitur, teſta ſcabra, intus pellucida, nec vnquam ſine comite. Africanas pinnas multò maiores, quàm circa Europam eſſe ſcribit Zoographus ex auditu. In Oceano an ſint, nec ne, ambigitur, quandoquidem Bellonius Lutetiæ nunquam haberi tradit; & Rondeletius in locis, in quibus mare fluit, ac refluit, vix reperiri, quod circa Oceanum contingere videtur. Pinna quæ, vt inquit Bellonius, rarò ſemipedalem (ſeſquipedalem fortè, vt notat Zoographus, nam ſuperius ſic ſcribit. Qui pin-
D nam nunquam viderit, mytulum pedem longum, & ſemipedem latum fingat, &c.) excedit longitudinem, & Nericos habet, quos nonnulli, vt Plinius in perna ſpondylos (aliter ſpondylum in pinnis Rondeletius interpretatur) vocant, quibus vtraque valua ſoluitur, ac contrahitur. Venetijs non viſitur: ſed in Propontide ad latera eius ſinus, qui Nicomediam fertur, qua terram pertingunt, frequentia magna exiſtit. In ruinis ciuitatis Nicomediæ pinnas quoque ſeu pernas reperiri refert idem Bellonius in ſuis obſeruationibus defixas, & erectas.

Concha Aegyptia Paralios. *Com. in 9. Plin.*

In Oceano an ſit ambigitur.

Digitized by Google

HIEROGLYPHICA. E

Lib. 28.
Petulans, & laſciuus ab ineunte æta-te.

PINNA fœtus ſuos oſtentans, Hieroglyphicum erat apud Aegyptios illius (vt Pierius Valerianus author eſt) qui ab ineunte ætate cœperit in petulantia laſciuire, & munera Veneris exercere. Conchulæ enim huiuſmodi in concha genitæ, antequam excludantur, intra ſe quamprimum coire dicuntur, vt non immeritò concha ipſa ſit Veneri dedicata, atq; eam ex concha genitam veteres fabulentur. Ego non omnes conchas promiſcuè Veneri ſacras fuiſſe comperio, verùm quaſdam elegantiores tantùm.

VSVS IN CIBIS.

Li. 18. c. 25.
Ouum.
Lib. 5. de hiſt. c. 5.
Optima quæ.
Meliores quæ.

PINNAS vt & alia oſtreacea in cibi vſum venire, & multum præbere nutrimenti, tradidit Athenæus, Αἱ δὲ πίνναι, inquit, οὐρητικαί, τρόφιμοι, δύσπεπτοι, δυσαναδοτοι. F Pinnæ vrinas pellunt, multum alunt, difficilè concoquuntur, & diſtribuuntur. Ouum, quod eas continere ſemper ex Ariſtotele patet aliquando maius, aliquando minus pro lunari poteſtate, vt in echinis, oſtreiſque, non ad generationem confert, ſed melioris tantùm nutricationis indicium eſt, ſicuti in ſanguine præditis pingue. Eſſe meliores hyeme elixas, & aſſis auctor eſt Rondeletius. Sunt qui vino, & aceto maceratas molleſcere aiunt, ſed flatus gignere, quod verum eſſe non poteſt, cùm vinum flatus diſcutiat; niſi ea ratione, qua humidiora fiunt, flatus gignere dicantur. VVottonus ex Oribaſio (ni fallor) multa de pinnarum dotibus, & quæ in cibis eligi debeant, recolit. Pinnæ (inquit) optimæ ſunt tenellæ, plenæ, carnoſæuè, quæ in limoſis, herboſiſque (εὐα-γώδεσι) vadis gignuntur: & vbi mari dulcis aqua miſcetur, & locis tranquillis, ac ventis carentibus: teneriores enim hic naſcuntur, quàm vbi fluctibus agitantur. Grandioribus paruæ: & quæ vere, & æſtate capiuntur, alijs præſtant. Sunt enim & ſuauiores, & pleniores. Quæ magnitudine media ſunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: collum (τράχηλον) autem durum, concoctu difficile, corruptionique renitens, collo nanque corpus reliquum facilius corrumpitur: elixis aſſæ duriores euadunt, præſertim G ſi vino fuerint aſperſæ. Earum autem caro, quæ in vino, & aceto maceratæ ſunt, mollior eſt, ſed flatus generat. Hactenus ille. Multis modis pinnas edi poſſe vult Bellonius. Sunt, ait, qui teſtas modico pipere, & butyro addito ſuppoſitis prunis incoquant, quem ego modum meliorem eſſe puto; eæ nanque quæ ex iure incoquuntur, guſtui non ita placent. Quod ſpectat ad vſum medicum ſtrombos, pinnas, & echinum contra Doricnij venenum præſtare habemus ex Nicandro. Earum quoque teſtæ eandem cum mytulorum teſtis habent facultatem.

Quot modis eduntur.

DE BYSSO. Cap. LXXVII.

SYNONYMA.

Buz.
Scheſch.
Creſpe.

CVM in ſacris atque etiam in profanorum libris byſſi, byſſinarumque veſtium ſæpe fiat mentio, variæque Theologorum, atque aliorum ſuper eo ſint opiniones, haud ab re, quin operę pretium fore duximus de eo quid breuiter dicere. Latinorum byſſus, vt & Græcorum βύσσος à Buz Hebraico dici apparet. In trilingui lexico Scheſch etiam pro byſſo legitur. Apud Italos nomen non habet, poſſumus tamen vocare byſſo. Gallicè, vt citat Zoographus; interpretantur creſpe. H

Digitized by Google

DIFFERENTIÆ.

DVPLICEM eſſe byſſum, terrenum videlicet ac marinum, apud ſcriptores inuenio. De terreno ſic Plinius. Asbeſtino (inquit) lino principatus in toto orbe, proximus byſſino, mulierũ maximè delicijs circa Elmim in Achaia genito, quaternis denarijs ſtipula eius permutata quondam, vt auri. Hoc genus fortè intellexit Cardanus byſſinum lini ſpeciem eſſe ſcribens, tenuiſſimam, validam, & ſplendidam vel fortè quòd in arbore naſci ſcribit Philoſtratus. Homines, inquit, qui ſecundũ Indum flumen habitant lineis amiciuntur veſtibus: etenim linum in agris plurimum naſcitur, calceamenta geſtant ex papyro, nobiliores byſſo induuntur. Byſſũ verò ex arbore naſci ferunt, quæ baſi quidem populo ſit perſimilis, folijs verò ſalicis. Plinius quoque nõ ſolùm vocauit, quod ex herba contuſa netur, ſed etiã quod ex fruticibus, & arboribus carpitur. Superior (inquit) pars Aegypti in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui goſſipium vocant, plures
B xylon, & ideo lina inde facta xylina. Paruus eſt, ſimilemq; barbatæ nucis defert fructum, cuius in exteriore bõbyce lanugo netur. Sic ille Lini genus eſſe byſum tradidit Iulius Pollux. Porrò byſſina quoque & byſſus, inquit, lini quædam ſpecies apud Indos. Hunc apud Aegyptios ex arbore quædam lana fit, ex qua veſtem confectam lino maximè ſimilem eſſe quiſpiã dixerit, ſola denſitate excepta: denſior enim arbore fructus enaſcitur, nuci ſimilis, duplici munitus cortice, qua dirempta, poſtquam inſtar nucis floruerit, interius hoc quod lanam refert, eximitur, vnde ſubtegmen conficitur, ſtamen autem illi ſubtendunt lineum. Byſſum nõ alia Græciæ parte naſci prodidit Pauſanias, quàm in Elide tanta tenuitate, vt ne Iudaico quidem byſſo cedat, etiamſi colore minus refert, quàm Iudaicus, qui colorem, & ſplendorem auri referebat. Erat igitur lini, non lanæ ſpecies, vt ex Plinio, & Pauſania claret in Græcia, & Iudæa naſcẽtis. Byſſus verò marinus molliſſima, & delicatiſſima lana eſt, & à iam dicti ſimilitudine nomen habet. de hoc Rondeletius. Byſſus, inquit, marinus ex pinna delicatiſſimus, & molliſſimus ſericæ lanæ comparandus colore fuſco, à ſimilitudine byſſi Græci, vel Iudaici ſic nominatus; prius enim cognitæ ſunt diuitiæ terrenæ, quàm marinæ, quem non dubito pretioſarum veſtium textui additum terreno. Mytuli quoque byſſum
C gignunt, ſi modò ſetas illi byſſi nomine mereri dicamus; ſed tam differt à pinnarum byſſo, quàm ſtuppa cannabina à tenuiſſimo & delicatiſſimo ſerico. Eius magnitudo pinnarum magnitudini reſpondet: in maximis enim pedem vnum longus eſt, in alijs breuior. Hucuſque ille.

Byſſus terrenus, & marinus.
Lib. 9. c. 1.
Byſſus quid Cardano.
Li. 9. c. 1.
Goſſipium, ſeu xylon.
Byſſus arboreus.
Lini, non lanæ ſpecies byſſus.
Byſſus marinus qualis.
Mytuli byſſum gignũt & vt à byſſo pinnæ differat.

COLOR.

IN ſacris literis, inquit Zographus, byſſi colorem aliqui pro candido accipiunt: quod is fortè natiuus ſit eius color, antequã tingatur. ſed authores non ita vſurpant. Cardanus colorem lini eſſe dicebat, & parum à glauco differre. Scaliger ſub ſpeciebus flaui repoſuit. Auteo, inquit, proximum ſtatuunt byſſinũ à byſſo lini genere. nũc quoq; ex ſericis filis crudis quiddam ſimile texũt, quod ſaltem de Iudaico byſſo verum eſt, hunc enim auri colorem, & ſplendorẽ referre Pauſanias narrat. Heſychius purpureũ interpretatur. Varinus Coccinũ, vel pro hyſge vſurpatũ fortè ex Plutarcho, apud quẽ legitur. Ἄλλα γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα, καὶ πρόσφορα: καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύαμος: τῆς δὲ κόκκου τὸ νίτρον
D οἰκεῖον τὴν βαφὴν ἄγειν (Zographus mauult αὔξειν) μεμιγμένον· βύσσου δὲ γλαυκῆς κρόκῳ καταμισγόμενα, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε. Quod ſi itaq; crocus admiſcebatur, veriſimile eſt croceam, vel omnino, vel aliqua ex parte eam tincturam fuiſſe, quamuis neceſſarium non eſt: potuit enim exiguum aliquid croci glauci (ſplendidum interpretor) admiſceri ad excitandum ſplendorem, vel alium quempiam colorem inducendum. mixturæ enim ratio aliquid plerunq; & ab his, vnde miſcetur diuerſum producit. Hoc ſaltem certum eſt, byſſum (vt & alia pretioſa lini genera, & ſericum) purpura tingi ſolere, cuius perquam ſplendidũ fuiſſe colorem legimus, quamuis tamen poterat alijs coloribus tingi. Cocco (inquit Plinius) tinctum, Tyrio tingere, vt fieret bisbyſſinum. quo loco Maſſarius, antiqua, inquit, lectio, vt fieret byſſinum (in noſtro codice habetur hyſginum) ſcilicet cocco, & Tyrio. Hermolaus verò mauult legere bisbyſſinum, vt duplex ſit, vnum naturale, & ſuæ pulliginis ex byſſo lino, aut lana illa pinnali, quæ byſſus etiam vocata eſt; alterum tincturæ artificio fictum, vt docet Plinius hoc loco. etenim Tyrio primùm tinctus, mox & cocco tingi...

Lib. de oracul. defectu.
Li. 21. c. 41.
Plinij locus notatus, & explicatus.

mos erat: & è contra cocco tinctum tyrio tingere, vt fieret byſſinum. Maſſarius ex pinnæ villo, ſiue lana illa pinnali veſtes fieri ſcribit; Byſſum autem eſſe coloris, inquit, lutei, ac pellucidi. Ego byſſum propriè dictum candidum, ac ſplendidum; qui pinnæ adhæret ſplendidum, ac fuluum ad caſtaneum vergentem obſeruaui. E

ORTVS.

Ariſtotelis locus controuerſus. *Lib. 5. de hiſt. c. 13.* *Rondeletij opinio.* *Zoographi opinio.* *Vſus villi pinnæ.* *Contra Rondeletium.*

AN ex byſſo pinnæ, vt videtur Ariſtoteles tradidiſſe; an è contrà byſſus ex pinna oriatur, iam videamus. Etenim Ariſtotelis verba multos hucuſque exercuerũt. iſtæc autem ſunt. Αἱ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ βύσσου. Pinnæ, id eſt (Gaza interprete) erectæ locis arenoſis, cœnoſiſque ex byſſo, id eſt villo, ſeu lana illa pinnali proneniunt. Athenęus hęc verba repetens βυθοῦ habet pro βύσσου: ita vt pinnæ rectè naſcantur è vado, vel è profundo. Plinius ea præterijt. Rondeletius cũ Theodoro Gaza βύσσου legit, & ex byſſo conuertit, & vocem βυθοῦ in Athenæo corruptã iudicat. E contra Zoographus, lanæ, inquit, quoddam rudimentũ pinnis adnaſci video: quod tamen an byſſi nomine probè vocetur, dubito. Solus, quòd ſciã, Ariſtoteles eius meminit. idq; ſemel tantùm, hoc ſcilicet loco, ſi modò rectè illi ſic interpretantur. Sed byſſus quum pro lana accipitur, fœminini generis eſt. itaque legi opotteret ἐκ τῆς βύσσου ἴσως τὸν βυθὸν, βύσσον (malim βυσσὸν) λέγει. Scholiaſtes Ariſtophanis: Athenæi lectioni fauet articulus maſculinus τοῦ, & parum refert βυσσοῦ an βυθοῦ legas: eadem enim horum ſignificatio vocabulorum eſt apud Græcos, vt & facilis eſt à σσ in θ, vel contrà, tranſitus librariorum. Ego Zoographo ſubſcripſerim: nam Pinnas è vado (cui ſua radice adhærent) naſci conſtat. à vado enim recta procedunt, ſed villus ijs eſt ad latera; Villum itaque potius è pinna oriri exiſtimauerim, quàm pinnam è villo. Præterea villus hic pinnæ ſubſeruit, & vtilis eſt eam alligando: item ſuperiorem, ac latiorem partem aperiendo recludendoque, non alimenti hauriendi cauſſa, vt Rondeletius credit. Neque vt per id capillamentum limus, ac ſpurcitiæ attrahantur: nam circa os poſitus non eſt, ſed vt veluti è medio ventre neruoſæ ſubſtantiæ alligentur. F

VSVS. G

De nobil. *Pileum rotundum.* *Origen. li. 19. c. 19.*

VESTES, & cætera ornamenta byſſina, quæ meo iudicio ex lini ea ſpecie quam ſuprà meminimus fiebant, veteribus ceu pretioſiſſima habebantur, & in ſummo honore, vt multis in locis meminit ſcriptura ſacra, & priuatim de diuite illo in Euangelio, qui induebatur purpura, & byſſo. Erat, vt refert Tiraquellus ex Philoſtrato, moris apud Indos byſſo nobiles tantùm induere. habebatur enim pro nobilitatis inſigni. Nominatim ex byſſo conficiebatur quoque veſtis quædam, quam vocabant pileum rotundum (teſte Iſidoro) quaſi ſphæra media caput tegens ſacerdotale, & in occipitio vitta conſtrictum. Græci, & noſtri tiaram, vel galeam vocant. Erat præterea byſſina veſtis candida confecta, ex quodam genere lini groſſioris. Sunt enim (inquit auctor idem) qui genus quoddam lini byſſum eſſe putant.

MYSTICA. MORALIA. H

Corpora caſta. *1. Cor. 6.*

TABERNACVLVM (inquit Deus Opt. Max. in ſacris Biblijs) ita facies. decẽ cortinas de byſſo retorta, &c. quo in loco Venerabilis Beda, byſſus, inquit, quæ de terra longo exercitio ſiccandi, tundendi, purgandi, coquendi, & nendi gramineũ ſolet perdere, & candidum in ſe recipere colorẽ, corpora deſignat caſtitatis nitida decore: quem cum carnis quidem illecebris magno continentiæ labore, quaſi natiuum exudant humorem, atque ad decorem Deo digni puritatis ſolerti ieiuniorum, & vigiliarũ, orationum, & lectionis, patiẽtiæ, & humilitatis inſtantia perueniunt. de quibus rectè poſſit illud Apoſtolicum dici, an neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt? Retorquetur autem hæc byſſus in cortinas tabernaculi: quoniam non modo lumbos carnis, verùm etiam, vt Petrus 1. Petri 1. lumbos mentis noſtræ in ſobrietate ſuccingamus, vt videlicet, & carnem à laſciuis motibus, & cor ab illecebroſis

refre-

Digitized by Google

A refrenemus cogitatibus. *Byſſus quoque vt purpura indumentum eius.* quæ verba idem venerabilis presbyter ſic expoſuit. Byſſus, inquit, in caſtitate puræ conuerſationis, purpura in effuſione precioſi ſanguinis. Byſſus namq; candidi coloris eſt. purpureus color, & de ſanguine animantis, quod purpura vocatur, conficitur. & ipſe ſanguinis habet ſpeciem. Meminit etiam byſſi alibi ſacra ſcriptura.

DE CONCHA ANATIFERA.

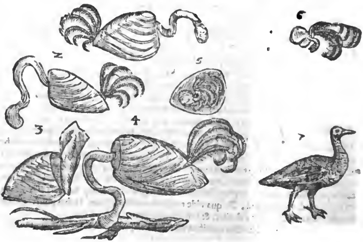
Cap. LXXVIII.

CONCHÆ Anatiferæ, ſeu potiùs Anſeriferæ ex arbore dependentis iconem in tertio noſtro de auibus volumine exhibuimus, atq; hic iterum exhibemus. Alij vt Matth. Lobelius in ſecunda parte iconum ſtirpium ſuarum non ex arbore dependentes pingunt, ſed trunco ſimul adhærentes, quos etiam imitari voluimus, ne quid vnquam in noſtris deſit lucubrationibus, quod è lectorum re eſſe poſſit. Habes primo loco Concham Ana-
B tiferam tribus partibus conſtantem cum vmbilico annexo: Altera item vmbilicum habet adnexum, ſed quinq; partibus compoſita eſt. Tertia aperta eſt, eique vmbilicus inſeritur. Quartæ teſta etiam quinq; partibus conſtat, hiulca eſt ea parte qua primum plumulæ prorumpunt. Quinta fœtum intra valuas ſitum oſtendit. Sexto loco exhibetur embrio, ſeu fœtus imperfectus è valuis exemptus. Septimo, & nouiſſimo loco datur Bernicla auis adulta, ex eiuſcemodi concha nata. De qua vide noſtram ornithologiam. Habes poſtremò alias conchas Britannicæ conchæ ſimiles, & fortè congeneres.

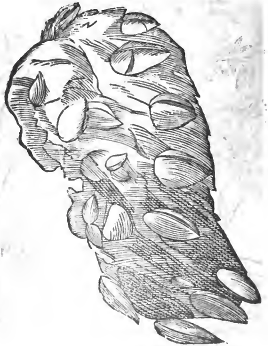
Conchæ anatiferæ ex arbore dependentes.

Conchæ anatiferæ trunco adhærentes ex Lobelio.

Conchæ aliæ anatiferis ſimiles.

Digitized by Google

A

DE VNIVALBIBVS.

ET PRIMVM

DE LEPADE SIVE PATELLA. Cap. LXXIX.

SYNONYMA.

B Λεπὰς dicitur Græcis. Galenus in gloſſis, vbi ab Hippocrate Lepades nominantur, exponit conchas ſaxis adhærentes. Ita quoque facit Varinus. Cùm animal ſignificat, vltimam acuit: nam penultimam acuens, λέπας promontorium ſignificat, aut montanam aſperitatem, vt Ammonius, & Cyrillus obſeruarunt. Theodorus Gaza apud Ariſtotelem vertit Patellam, à vaſis eſcarij ſimilitudine, vt Rondeletius autumat. *Patella Gaza.* Zoographus Lepades dictas credit, quòd ſint petrarum in mari quaſi λεπίδες, id eſt, ſquamæ quædam: & petræ cùm eis ſpoliantur, veluti λεπίδα ἢ λεπίζεσθαι, videantur, hoc eſt, deſquamari. A Plauto vocatur Lopas, in Paraſito medico, vt Nonius citat, niſi locus mendoſus ſit: *Lopas.* *Plauti locus ſuſpectus.* Habemus echinos, lopadas, oſtreas, balanos captamus, conchas, vrticas marinas. Græcis etiam ποιμάτια vocantur, vt Zoographus autumat, ex hoc Tarentini: De naſſis, quemadmodum ſcriptum inueni in dogmatibus ichthyophagorum: In vas quo piſcantur patellas (Andreas Lacuna vertit vmbilicos) ſaxis hærentes (τὰ ἐν ταῖς πέτραις λεγόμενα ποιμάτια) & carunculas earum accipiens conijcito & venator. Vulgus verò Græcorum hodie Petaglida appellat: *Petaglida.* Veneti parum mutato nomine pantalena. Scoliaſtes Nicandri. vbi hic τήθη τε γραπτόμενα μνίοισι, id eſt, Tethea in bryis (herbis marinis) creſcentia, vel capienda: Tethea (inquit) vocat patellas feras, *Tethea.*
C quæ nos ὦτα, Ariſtoteles autem ὄστρεα: ſed ὄστρεον nomen ad omnia teſtacea pertinet, & Tethea ſpeciem à patellis feris diuerſam conſtituunt. Otia verò nominantur à Plinio capite poſtremo libri trigeſimiſecundi. Et patellam feram aliqui marinam autem appellant. Græci otion, & otarion. Aporrhais de qua inter murices diximus, muricum, non patellarum, vt Bellonius putauit, generis exiſtit. Nubes, inquit author de natura rerum, ſecundum Ariſtotelem eſt piſcis in aqua viuens, applicatus ad petram, à qua non diſcedit, nec ſeparatur, niſi per attractionem inſpirationis concitus. Sic ille, qui patellamnè, an aliud animal petris adhærens hoc nomine intelligat, Zoographus inquirendum proponit. Patella Hiſpanicè dicitur Almeia, apud Luſitanos Bregigam. Ligures, & Maſſilienſes hac ætate etiam patellas vocare, ait Gyllius: ſed Rondeletius à Maſſilienſibus, & Mompelienſibus lapedo dici teſtatur, à Gallis oeil de buoc, hoc eſt hirci oculum, à Normannis berdin, & berlin. Angli dicunt à Lympyne, vel à Lemper.

D

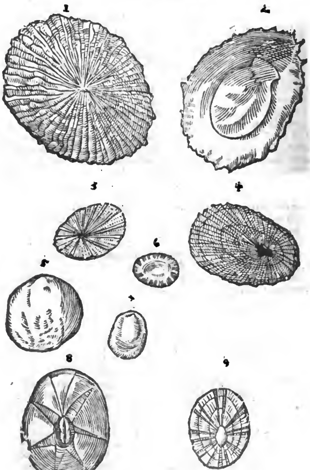
GENVS. DESCRIPTIO.

LEPADEM eſſe μονόθυρον, hoc eſt, vniualuem habemus apud Ariſtotelem. Vniualue genus (inquit) quod ſaxis teſta in dorſum data adhæret, ſeruari poteſt, fitque alieno ſepto quodammodo binalue, vt quæ patellæ vocantur. Quamobrē, vbi apud Athenæum legitur alicubi ex Ariſtotele, λεπὰς δίθυρον, καὶ λειόστρακον, lege μονόθυρον. *Athenæus correctus.* Idem Ariſtoteles citante Rondeletio lepadum duarum meminit; lepadis ſimpliciter nominatæ, & λεπάδας ἀγρίας, quam vocant nonnulli θαλάττιον οὖς, id eſt aurem marinam. *Lepas fera.* Diphilus verò apud Athenæum lepades diſtinguit magnitudine, inquiens quaſdam eſſe paruas, quaſdam eſſe oſtreis ſimiles: ſed & hoc poſtremum genus de magnis, ſiue ſylueſtribus intelligendum eſſe rectè mihi iudicaſſe Rondeletius videtur. Magna quidem ex parte paruulæ (inquit VVottonus) gignuntur lepades, quæ tamen nonnunquam oſtrearum magnitudinem æquant; maximè autem in Indico mari, vt & alia omnia inueniūtur. Quod ad formam *Forma.*

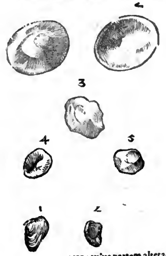
attinet,

attinet, Ariſtophanes Grammaticus lepades ſimiles eſſe dicebat tellinis. Sed tellinæ biualues ſunt. Ariſtoteles inquit lepadibus ſiue patellis alteram partem ſuperficiei detectam, E
Os. carnem oſtendere. Et alibi: Patellis os verſus terram eſſe, & excrementi exitum ſuperius
Papauer. haberi: papauer ſuum item eſſe in imo, hoc eſt, in ſuo fundo. Bellonius ſcribit tantam eſſe magnitudinem, quanta extrema oui putaminis pars abſciſſa eſſe poteſt. colorem teſtarum liuere, vel cinereum eſſe: cornuaq; vt limax, exerere, & os, & caput habere huic perſimile. Rõdeletius diligentiſſimus; & maiorem, & minorem deſcripſit, & depinxit maiorem ſaxo hærentem, eandemq; ſaxo auulſam, & inuerſam, ſiue ſupinam, eius icon pôſt inter vrticas dabitur. Nos præter magnas, & paruas, mediocres quoq; addidimus, quarum quæ in prima tabula proponuntur, cum Rondeletij icone conueniunt: quæ verò in ſecunda pictæ
Lepas maior Rond. ſunt, alterius ſunt figuræ. Habes deinceps patellam Cypriam maiorẽ ſtriatam, item aliam non ſtriatam. Maiorem ſuam ſic deſcribit Roodeletius: Lepas igitur è teſtaceorum eſt ge-

Patellæ authoris diuerſæ.

Patellæ authoris aliæ.

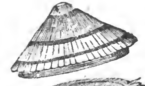

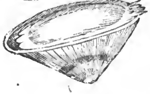

nere: cuius partem alteram teſta integit, alteram ſaxum cui hæret vndiquaq;, vt ab externis iniurijs tuta ſit. Pars anterior eſt quam ſaxum operit, poſterior quam teſta. Anteriorem voco eam, in qua os, & cornua ſunt oculorum vice: ſubeſt caro dura qua maximè ſaxo hæret, quæ ſcuti picti formam refert. Os ſuperiore in loco manifeſtũ eſt, inferiore ori aduerſo, excrementi meatus, nõ in teſta, vt in ea quę agria dicitur. Os venter ſequitur, in eo eſt μήκων, in imo ventre etiam pars, quæ ouum appellatur. Teſta non exquiſitè rotũda eſt, ſed inęqualis, intus læuis, foris parum aſpera, cui aliquando muſcus innaſcitur, gibba, in ambitu liueſcens, & ſtriata, intus caua: carnoſam fimbriã habet in corporis ambitu, quam expandit quum hęret, ſoluta contrahit. Ad hoc genus lepadis redigẽda eſt lepas maris rubri, Bellonij, de qua is ſic: Rubri maris patella, cautibus vt cæteræ adhęreſcit: ſed præter has tabellis (quas in tergore gerit) corneis numero octonis, tranſuerſis loricæ modo contegitur, atque vndecunq; cartilagine obſepta eſt, multis ſpinulis horrida, iis perſimilibus, quæ in ſtellis marinis viſuntur: ſeſquidigitum lata eſt, ternos verò longa. Difficilè à ſuo ſcopulo vulgaris patellę noſtræ modo aufertur. Eius caro rubri limacis colorem, ac naturam habet, eſturque cocta, vt patella vulgaris. Hęc Bellonius. Iam verò Rondeletius cùm res marinas etiam minutiſſimas diligenti indagatione perſequeretur, lepadẽ paruam ſaxo hærentem deprehendit, quam (vt dixi) à ſaxo auulſam repræſentaui. Teſta (inquit) vna integitur: alterius vice eſt ſaxum, cui affixa eſt. Teſta media nucleis pinearum nucum figura ſimilis eſt, & æqualis. Ex multis

Lepas maris rubri Bellonij.

D

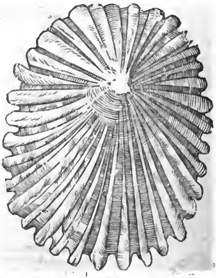

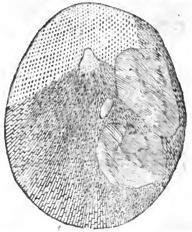
Vt comedatur.

Lepas parua Rond.

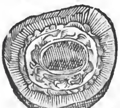
laminis

Patella Cypria maior, ſtriata. nu. 1. **Patella Cypria maior non ſtriata. nu. 2.**

Lepas, ſiue Patella Bellonij.

Lepas parua Diphili.

Authoris adagiorum lapſus.

laminis paruis conſtat: carnem intus habet, ſed ob paruitatem partis vix diſcernuntur. Hanc exiſtimat eſſe lepadem paruam Diphili apud Athenæũ, quòd ſemper parua maneat, nec vnquam ad ſuperioris etiam mediocris magnitudinem accedat. Ex quibus omnibus clariſſimè liquet error authoris adagiorum, qui in explicatione huius prouerbialis ſententiæ, *lepadis more adhæreſcit*, lepas (inquit) concharum genus, quod capillamentis inter ſe cohæret, quò tutius ſit aduerſus vndarum motus. Hoc enim falſum eſſe docet experientia: neque enim lepades inter ſe cohærent, ſed tantùm ſaxis ſparſim affixæ

A affixæ ſunt. Adhæc ὡς λεπὰς προσίσχεται, melius ſpecie nomine conuertas, quàm generis, vt ille facit; Oſtrei in morem hæret: neque enim oſtrea alia eodem modo hærent, quo lepas.

LOCVS. NATVRA.

PATELLAS aiunt multis vrbibus ad mare ſitis ſolere in magna quantitate videri in mediterraneis verò rarò. Lepaduſæ, λεπαδοῦσαι inſulæ quædam dictæ ſunt teſte Athenæo à lepadum circa eas copia. Codex impreſſus alpha habet io prima: ſed aut omicron, aut epſilon legendum & ſ duplex. Eſt enim contractio pro λεπαδοέσσαι, Euſtathio teſte. Rondeletius aſſerit permultas reperiri in ſaxis littoris Aquitanici, & Britannici, nimirum maiores; in Maſſilienſis atque Agatenſis ſinus ſcopulis minores Ariſtoteles author eſt lepades à ſaxis ſolui, paſtus quæritandi gratia; idq; bis terue repetit. Id tamen Rondeletio vero conſentaneum eſſe non videtur: nullis enim (inquit) ad natandum partibus prædita eſt, niſi temerè huc & illuc iactata vndis feratur, neque victus illi quærendus: nam maris ſpuma, & aqua veſcitur, quâ alluuntur ſaxa. Quod ſi aqua alloi ſaxa deſinant ea, quæ in teſta relicta eſt abſumpta, contabeſcere, & emori tandem neceſſe eſt. Ariſtoteli fauet Bellonius, qui ſcribit, patellas quamuis ſaxis adhærendo viuant, tamen cochlearum more ſerpere poſſe, eaquè quandoque relicta in paſtum ferri, & alio tranſire. Ego Rondeletio aſſenſerim, putauerimque perpetuo ſaxis affixas eſſe, quod non obſcurè innuit Theophraſtus in quarto de hiſtoria plantarum, inquiens, quercus & abies marinas, radices non habere, ſed adhærere ὥσπερ αἱ λεπάδες, ſicuti lepades: Itaq; perquàm facetè, ac eleganter faceriſſimus Comicus Ariſtophanes dixit in vetulam, quæ ægrè admodum à iuuene diuellebatur.

Lepaduſa inſula.

In ſaxis inueniri.

An à ſaxis ſoluatur.

Cochlearum more ſerpere

B

> Ὡς ἰσχυρῶς ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τὸ γράδιον
> Ὥσπερ λεπάς, τῷ μειρακίῳ προσίσχεται.

Quæ ſic author adagiorum vertit:

C

> *O Iupiter quàm fortiter concha modo*
> *Iſtæc anicula adhæret adoleſcentulo.*

Vbi nota, quod pro λεπά concham reddidit. Si ſe tangi ſenſerit lepas, ita fortiter tunc ſaxo ſeſe applicat, vt nunquam auellas. Cultro igitur (inquit Rondeletius) aut aculeato ferro opus eſt, inter ipſam & ſaxum immiſſo. Quum multæ ſaxis affixæ ſunt, capita clauorum ſaxis infixorum eſſe diceres. Tradit Bellonius, cùm ad oras Oceani Armoricorum vulgus cautes harum admodum feraces in littore videat, pueros indigenarum incuruum ferrum dextra tenentes, incautis ſupponere, vt in caniſtrum, quod ſiniſtra ferunt, melius deturbent. Nam ſi lepadem tetigerint, eam ilico ſaxum tam arctè complecti, vt inde amplius diuelli non poſſit. Cùm autem tantum legerint, quantum ferre poſſunt, tum ad vicinos pagos atque vrbes circumferre. Fuit eiuſmodi auulſio lepadum etiam antiquis nota, vt licet videre apud Aelianum, qui ſic ſcribit: Patellas non ſanè à ſaxis auellas, ne Milonis quidem digitis, qui punicum malum cum apprehendiſſet, arctè adeo comprimebat, vt non aduerſariorum quiſquam poſſet extorquere è manu. Eas autem quicunque de ſaxo, ad quod adhæſerint, abſtrahere aggreditur magna quidem voluptate, ex earum comprehenſione afficitur, quod manibus nitens, ſperat ſe præda potiturum: veruntamen earum compos fieri nequit: tandem aliquando ferro abraſæ abſcinduntur à ſaxo.

A ſaxis, vt diuellatur.

Lib. 6. c. 55

Milonis fortitudo.

D

VSVS.

CRVDÆ lepades à piſcatoribus, & maris accolis teſte Rondeletio eduntur. Ius ex eis aluum ciet. Coctæ meliores ſiunt, & concoctu faciliores modò non nimium decoquantur: ſic enim duriores, difficilioriſque decoctionis ſiunt, vt omnia oſtracoderma. Quæ poſtrema ferè ſumpta ſunt ex Diphilo apud Athenæum, cuius hæc ſunt verba Græca: Εἰσὶ δὲ σκληραὶ καὶ ὀλιγόχυλοι, καὶ οὐκ ἄγαν δριμεῖαι· εὔστομοι δὲ καὶ εὐκατέργαστοι, ἑφθαὶ δὲ ποσῶς, εὔστομοι. hoc eſt duræ ſunt, pauci ſucci, & non admodum acres: ſed gratæ ori, & faciles concoctu: elixæ aliquantulum ſuaues ſunt. VVottonus pro εὐκατέργαστοι, legit ἀκατέργαστοι, mendum eſſe ſuſpicans, vertit enim ſic: Carnem habet lepas duram, concoctu difficilem paucíq; ſucci; elixæ,

Crudæ eduntur.

Ad capiendos piſces. elixæ, condimento redduntur gratiores. Eſt præterea vſus lepadum ad capiendos piſces, E
vt videre licet ex hoc Tarentini. Obſonij Stolatoa (Στολάτοι) dicti præparatio in mari, cuius vi in vnum locum ſtatim omnes piſces conueniunt; Ex mari patellas (λεπάδια) accipito, earum ſcilicet, quæ circa ſaxa naſcuntur. quarum quidem contundens carnem, exprime uſque ex ea in teſta aliqua inſcribito, quæ ſequuntur: ſubitoq; non ſine maxima admiratione videbis piſces in vnum locum fluere conſertim: Sunt verò ipſa nomina, Ἰαώ, σαβαώθ, quibus ſanè ichthyophagi vtuntur.

PROVERBIVM.

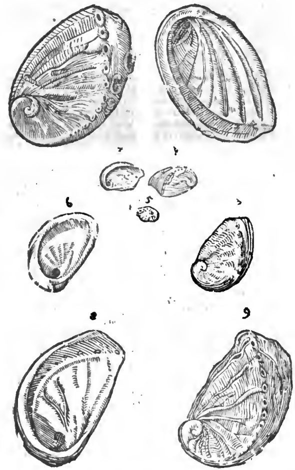
Patella modo hærere. *Ὥσπερ λεπὰς προσίσχεται, Lepadis, vel Patellæ in morem adhæret:* prouerbialis locutio eſt apud Ariſtophanem, pro eo quod eſt tenaciter, & omni ſtudio alicui rei deditus eſt, & immoratur aſſiduè.

DE AVRE MARINA F
ſeu Patella fera Rondeletij.
Cap. LXXXI.

Contra Bellonium. AVRIS marina, quæ & λεπὰς ἀγρία ab Ariſtotele dicitur, non ſatis rectè à recentioribus (Bellonium intelligit) patella maior appellatur. Quum enim maior dicitur, magnitudine tantùm à minore lepade iam deſcripta differre intelligitur: at magnitudine ſola non differunt, ſed alia multò illuſtriore nota, ſcilicet forma. Hoc tantum vtriſque commune eſt, quòd vnica teſta conſtent, carnoſa parte ſaxis affixa. quam ob cauſam lepados nomine Ariſtoteles donauit. Præterea differta ſuperiore, excrementi meatu, vt annotauit Ariſtoteles: τῇ δὲ ἀγρίᾳ λεπάδι, ἥν τινες καλοῦσι θαλάττιον οὖς, ὑποκάτω τοῦ ὀστράκου ἡ περίττωσις ἐξέρχεται. τετρύπηται γὰρ τὸ ὄστρακον. Patellæ feræ, quam aurem marinam G
Teſta. quidam appellarunt, parte ima teſtæ excrementum egeritur, qua foramen habetur. Teſta huius caua eſt, argẽti vel vnionum colore: foris gibba, lineis multis depicta: parte vna cochlearum modo clauiculatim contorta, à qua foramina incipiunt, initio parua, quæ deinde magis, ac magis augẽtur.
Auris marina cur dicta. Hic annotare oportet aurem marinam appellari, ob magnam cum aure noſtra ſimilitudinem, vt pictura perſpicuè oſtendit, quæ tamen diuerſa ſit ab
Auris Veneris. aure Veneris, quam ὠτάριον, ſiue οὖς Ἀφροδίτης ab Aeolibus vocatam fuiſſe ſcripſit Athenæus Haud bene ratiocinatur author libri de aquatilibus (Bellonium rurſus intelligit) pa-
Lib. 4. hiſtor. c. 4. tellam quam maiorem vocat, Aporrhaidem Ariſtotelis eſſe, ex eo quòd more lepadum ſaxis adhærere ſcripſit. Sic enim & Neritæ, quæ eodem loco, ſimiliter adhærere dicuntur, patellæ maiores eſſent. Hæc omnia Rondeletius. Bellonius verò Zographi etiam iudicio patellam maiorem vocat, & figuram quoque adiecit, ab ea quam Rondeletius dedit non nihil diuerſam cùm aliàs, tum quòd foramina plura quinis Rondeletius oſtendit.
Maioris patellæ Bellonij deſcriptio, & vſus. Maioris patellæ inquit Bellonius, concha aurificum officinas illuſtres reddit, apud quos maximi fieri ſolet, quam pellucidam, ac perpolitam in tenues laminas diſſecant, vt inde elegantiſſima vaſa incruſtent. Vniualuis eſt ac quadruplo cæteris maior, magiſque in la- H
titudinem ſe effundit: quinque autem habet foramina, per quæ aquam admittit, atque expellit, vnde hanc Ariſtoteli Aporrhaim vocatam fuiſſe ſuſpicor. (Hoc non temerè repræhendit Rondeletius) Eam enim more lepadum ſaxis adhærere ſcribit: Narices (inquit quarto de hiſtoria) ſaxis adhæreſcunt More patellarum, & aporrhaidum. Theodorus muricem interpretatus eſt. Sic ille. A Rondeletij icone ne hilum quidem differunt aures iſtæ, quæ in hac tabula exprimuntur num. 1. 2 8. 9 & quæ pronè & ſupinè 10 ſecunda tabula exhibetur. Sed quia, & longè minores inueniantur, itaque has etiam depingere libuit.

DE-

Patellæ feræ, ſiue Aures marinæ.

Otion, ſiue auricula alia.

Digitized by Google

DE CONCHA VENEREA.

Cap. LXXXII.

VNIVALVIBVS potiùs, quàm vel biualuibus, vel turbinatis adijcere placet iſtiuſmodi concharum genus, cùm quia turbine carent, tum quia vnica licet rotunda velut valua conſtent.

SYNONYMA.

Concha læuigata. *Porcellana concha cur dicta.*

PASSIM in omni ferè Italia eiuſcemodi genus conchę venditur, emiturq́; à mulierculis ad polienda ſua ornamenta linea, vt ſplendeãt, quamobrem Bellonius læuigatorias, vel læuigatas appellauit. Gallis dicitur porcellaine, vnde vulgus etiã porcellanam concham vocat: ſed quare hoc nomine veniant, haud ſatis liquet. Zoographus in omni re obſcura indaganda, cùm diligentiſſimus, tum laborioſiſſimus, id ſibi non conſtare aſſerit: quanquam & Græci (inquit) χοιρίνας (de qua voce mox) vocarunt. Conijcit autem nomen hoc eis factum à quadam oris ſuilli ſpecie, quam parte ſui inter labra denticulata dehiſcente, vel potius altero extremo teſtæ, nempe acutiore, & eminentiore roſtri ſuilli inſtar, quodammodo referunt. ἰδίᾳ τῷ μορίῳ γυναικείῳ πῶς ἐοικότα, τῇ τε μεταξὺ τῶν χειλῶν σχισμῇ, τῇ ἐνδοτέρῳ κοιλότητι, τῇ μήτρᾳ, vnde & vterinos calculos, qui in hoc genere candidi, & minores ſunt, vulgus noſtrum appellat. & quod figura quodammodo vterum referant, ſuperſtitioſi homines corpori appenſas vteri morbis ſalutares mentiuntur. hæc ſuperſtitio, vt & in alijs plerisque amuletis, luxuriæ ſuperbiæq́ue prætextus eſt, quæ vt hæc & alia ornamenta, ceu valetudinis gratia, auro argentoue incluſa, collo pendentia oſtententur, efficit: amatorum verius inuitamenta in mulieribus, quæ venalem ſuam pudicitiam hac hedera produnt, quàm ſanitatis tuendę inſtrumenta, aut adiucta morborum. Sed redeo ad propoſitum, ſuper etymologia huius vocabuli. Mulieres (inquit Varro) noſtræ nutrices maximè naturam qua fęminæ ſunt, appellant porcum, & Græci eadẽ ſignificatione chœron, ſiue (vt Athenæus inquit) delphaca, vt copioſiùs in philologia de ſue oſtendimus. Sunto igitur dictæ porcellanæ διά τινα πρὸς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον ὁμοιότητα, donec alius certiora afferat. Bellonius porcellanæ nomen à purpura detortum videtur innuere. Purpurarũ teſtas (inquit) Itali porcellanas vocant, quo etiam nomine conchylij genus omne intelligunt. Fiunt & globuli, quibus ſuas preces mulierculæ nuncupare ſolent, ex teſtis maiorum purpurarum, aut muricum, Galli pate noſtres de porcleine vocant. Hucuſq; Zoographus.

Calculi vterini.

Porcus vel γυναικεῖον αἰδοῖον.

F, G

Cochlea margaritifera porcellana dicta.

Cochleam margaritiferam vulgo dictam ab vnionũ colore ſplendoreq́; (nã vniones in ea non reperiuntur, ſed in ijs, quæ conchis binis conſtant) quam nos nautili ſpeciẽ ſuprà conſtituimus, Bellonius etiam porcellanam vulgò vocari ab artificibus ſcribit, quòd muricis conchæ (quã ſimiliter porcellanam nominant,) formam habeat. Cæterùm videamus nunquid nomen apud veteres habeat elegantiſſimum hocce conchylij genus. Hermolaus Barbatus Plinij librum trigeſimũ, & ſecundum emendans, pro Veneri cymbia, legi poſſe cenſet, Venereæ, Senecam citans: Venereæ (inquit) ſpondyli, & oſtrea Rondeletius Venereæ conchæ nuſquam alibi mẽtionem factam fuiſſe nouit, putatq́; eam eſſe, quæ apud Gnidiorum Venerem colebatur, vnde concha, vel cochlea Venerea dicta ſit, quam deſcribit Plinius ex Mutiano, qui muricem (vt pòſt patebit) nominabat, & remoram. Nauigant (inquit Plinius) Neritæ (aliàs Venereæ) præbentesq́; concauam ſui partem, & auræ opponentes per ſumma æquorum velificant. Vbi in annotationibus ſuis Gelenius: Rectiùs legitur Venereæ. Sunt enim conchæ non gratæ modò Veneri, ſed etiam cognatę, ob cõmunem è mari originem: celebriſq; eſt eius deæ effigies, atq; haud ſcio, an ex hoc ipſo genere, pede premens. deinde mirum, quod non concauam partem aurę prębeat concha, ſed diuerſam, cùm concaua ſit velificationi aptior. Sequenda igitur & hic, vetera exemplaria: Nauigant ex his Venereæ, prębentesq; concauam ſui partem, & aurę opponẽtes per ſumma ęquorum velificant. Sic Gelenius. Et ſanè à pulchritudine, ſplendoreq; & lęuore, quę dotes Veneri formoſiq; corporis præcipuę ſunt, nomen hoc merentur prę cęteris conchis. Indocti quidã ſuperiore ſæculo, vt Syluaticus, & alij, vt ineptè ſcribebant, Veneras, Soneras; ita etiam imperitè interpretabantur pro conchis quas peregrini à D. Iacobi ſepulchro auferunt, hoc eſt, pectinibus. Martialis κατ' ἐξοχὴν concham ſimpliciter nominare videtur:

Concha Venerea. *Lib.9.c.25.* *Lib.9.c.33.*

H

Lib.14.209

Læuis ab æquorea cortex Mareotica concha
Fiat, inoffenſa curret arundo via.

Hunc

A Hunc enim vſum Conchæ Venereæ peculiariter Plinius tribuit. Fortè etiam eſt Concha Erythræa, cuius fit mentio apud Hedylen poetriam, ſcribentem de Glauco marino dæmone, veniſſe eum in antrum Scyllæ, cuius amore captus erat, *Concha Erythræa.*

Ἢ κόγχυ δώρημα φέροντα ἐρυθραίης ἀπὸ πέτρης.

Ἢ τοὺς ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτερύγας.

Abundat autem aliquid in hexametro. Veriſimilis omnino hæc coniectura eſt, cùm & Bellonius iſtæc conchylia in mari Erythræo, ſeu rubro copioſè piſcari atteſtetur in hiſtoria aquatilium, & in ſecũdo libro de ijs, quæ in peregrinationibus ſuis obſeruauit, ſcribat Carolo Cluſio interprete, ad mare rubrũ vicum eſſe nomine Tor, ibiq; viginti camelos onuſtos conſpexiſſe his conchylijs rotundis, quibus claues in Europa appendi ſolent. At Cairi incolas ijs vti ad læuigandam & expoliendam papyrum atq; telas coloribus permixto gummi infectas, Belliculi marini quoq; à medicis, & pharmacopolis dicti, eædem videntur conchulæ. Sic enim de eis ſcribit Aggregator ex libro Circa inſtans, id eſt Platearij de ſimplicib. med. *Belliculi marini.* Belliculi marini ſpecies ſunt conchyliorum alborum oblongorum, magnitudine caſtaneæ paruæ, quæ dicuntur porcellanæ, & adferuntur è regionibus tranſmarinis.

B Ego apud Platearium in littera B. cap. 11. nihil huiuſmodi, ſed hæc rantùm verba reperio. Belliculi marini frigidæ, & ſiccæ naturæ ſunt. exceſſus eorum ab authoribus nõ exprimuntur. Sunt autem quaſi vmbilici, & circa littora maris inueniuntur. Vnguentis ad faciem clarificandam miſcentur, vt vnguento citrino. Eſt autem vſus eorum ad faciem talis. Puluis ex eis tenuiſſimus ſubigitur cum adipe gallinaceo liquato ad modum vnguenti. Seruari diutiſſimè poſſunt, tanquam lapides. Syluaticus bellicolos, ſiue bellericos marinos, Arabicè ſcribit dici aſtor, vmbilici humani ſpeciem referre, eſſe autem lapides paruos, qui inueniuntur in littoribus maris cohærentes, ſicut dentales. *Vmbilici marini. Aſtor.* Nicolao Myrepſo in vnguento citrino, vel è citrijs dicto, ad varia faciei vitia abſtergenda inter alia nominantur βελλερικοὶ θαλάσσιοι. Quidam Vmbilicos marinos vertit. Barbari medici (inquit) bellliculos nominãt. Sunt autem lapilli ex eorum traditione exigui, & candidi, in littore maris reperti, vmbilicum hominis referentes, abſtergendi facultate præditi. Ceterùm in opere de compoſitione medicamentorum belliculos ſiue Vmbilicos marinos interpretatur fabas marinas vulgò dictas; in qua ſententia ante ipſum fuit Cordus; qui porcellanã hanc noſtrã Dentaliũ vocat: *Dentalium quid Cordo.* Dentalium (inquit) eſt conchula marina parua, dentatam rimam habens. Et ante Arnol-

C dus Villanouanus, vmbilici marini (inquit) vel porcellanæ ponuntur, cum medicamentis, quæ abſtergunt, & dealbant faciem. Atq; hæc de bellerici voce ſatis ſint. Ab Ennio vocantur alibi matriculi citante Apuleio, inter res marinas, de quibus, niſi conchæ ſint hæ noſtræ Venereæ, non habeo quid dicam. *Matriculi.* χοιρίναι quoque Græcorum non aliæ, quàm porcellanæ videntur: quoniam & nomen conuenit, & res, hoc eſt communis concharum natura, & forma: calculos enim ſiue lapillos, tum duritie, tum figura porcellanæ minores referũt. quamobrem calculorum loco ad ſuffragia eis vtebantur, quòd calculos elegantiores reperirent nullos. Mirum eſt autem, cùm Ariſtophanes, & alij Græci earum meminerint, Ariſtotelem diligentiſſimum harum rerum ſcrutatorem ſilentio præterijſſe. *Ariſtoteles cur hanc Concham præterierit.* Ad quod reſponderi poteſt, inquit Zoographus, ex rubro mari, vel Oceano illas in Græciam olim, vt hodie in noſtras regiones aduehi ſolitas, ideoque naturam earum Ariſtoteli perſpectam non fuiſſe, etiamſi nomen vulgò agnoſceretur. Ariſtophanis verſus ſunt: *In Equitibus.*

Οἱ δ' ἱκετεύοντες ἐρᾶν τεττιγοφόροι, ἀρχαίων χίματι λαμπροί,

Οὐ χοιρίνων (fortè & hoc excipiendum fuerit è nominibus ſecundæ declinationis genitiui pluralis vltimam non circumflectentibus) ὄζων, ἀλλὰ σπονδῶν, σμύρνης κατάλοιπος. Vbi

D Scholiaſtes, Choerinæ, (χοιρίναι) Conchæ (inquit) quædam marinæ ſunt, quibus vtebantur Athenis, ante calculorum vſum inductum. Idem Suidas repetit, & inſuper. χοιρίναι καὶ ἡ θρὶξ τοῦ χοίρου, ὅτι κινεῖται διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν: qui verſus in Veſpis Ariſtophanis legitur, & hi pauló antè:

Ἦ δῆτα λίθον με ποιήσειν, ἐφ' οὗ

Τὰς χοιρίνας ἀριθμοῦσι

In eadem fabula χοιροθλὶψ vocatur ὁ φιλοδικαστὴς, qui Choerinas conchulas ad ferenda ſuffragia ſæpè manibus premat. alij interpretantur eum qui χοῖρον (τὸ γυναικεῖον μόριον) contrectet. Heſychius χοιρίνας, calculos marinos (ψήφους θαλασσίας) interpretatur, cùm non calculi, ſed conchulæ ſint, quæ calculorum vicem in ſuffragijs olim obtinebant: quod Pollux etiam teſtatur: Πάλαι γὰρ χοιρίναις ἀντὶ ψήφων ἐχρῶντο, αἵπερ ἦσαν κόγχαι θαλάσσιαι. χοιρίναι Athenæo ſunt placentæ ἆθλα τίθενται ταῖς παννυχίσι τῷ διαγρυπνήσαντι. Ab eodem in decimoquarto nominantur χοίριναι (proparoxytonum) placentæ, qua-

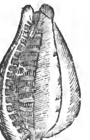
rum Iatrocles in libro de placentis meminetit. Porro porcellanam minimam aliqui ho- E
Coruina. die, referente Zoographo, coruinam aut coruiolam vocant, tanquam è coruo piſce deſumptam: cùm in coruo piſce lapillus longè alius reperiatur. Sed coruinæ vocabulum ab illis, qui pro lapillo è coruo piſce accipiunt, propriè accipi videtur: ab illis verò qui pro
Albuda. porcellana, à Græcorum Choerina detortum. Albuda eſt genus conchyliorum, vt exponit Andreas Bellunenſis, quæ appellantur porcelletæ. Sic exponitur tertio canone Auicennæ, capite de cura apoſtematum in radice auris:& tertio canone, capite de cura aſcitæ. Idē canone 3. Fen. 21. tract. 3. cap. 24. de curatione fluxus ſanguinis, & menſium, legitur albuda. vbi Cremonenſis non rectè interpretatur conchulas, quæ adferuntur à S. Iacobo.

GENVS. FORMA.

Deſcriptio.

Li. 9. c. 35. Murex Plinij. MVTIANVS (inquit Plinius) muricem (ſic enim illi vocari, ex Rōdeletio ſuprà F diximus) eſſe latiorem ait purpura, neq; aſpero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice concha, vtroq; latere ſe colligente: quibus inhærentibus plenam ventis ſteriſſe nauem, portantem nuncios à Periandro, vt caſtrarentur nobiles pueri: conchaſque quæ id præſtiterunt, apud Gnidiorum Venerem coli. Quā deſcriptionem nulli meliùs quadrare contenderim (inquit Rondeletius) quàm ei conchæ, quam porcellaine vocamus, nonnulli læuigatoriam. Conuenit ea deſcriptio conchis Venereis omnibus, & magnis, & paruis, & mediocribus. Teſtam præterea omnibus duram eſſe
Teſta. admodum vel inde agnoſcas, quòd nūquam eam arroſam comperias, quemadmodum in alijs teſtaceis: quæ à tineis, vel alijs eiuſdem generis beſtiolis marinis corroſa, vel perforata ſæpè videas. Tota intus candida eſt, foris varietate colorum inſignis, in diuerſis conchis
Color. Bellonius quoque nobis eam deſcripſit his verbis: *Læuigatoria cōcha oualē habet formā eiuſque eſt politiſſima teſta atque æquabilis, nullis punctis* (quod falſum eſt, quædam enim multa habent præſertim maiores, de quibus hic ſcribit Bellonius; aliæ quidem nullis, vt minores) *diſtincta ac ſtellata, ore oblōgo, parte prona patulo, in ambitu denticulato: in cuius lateribus breues canales videas, per quos linguam exerit.* Idem Bellonius harum concharū G tres, aut quatuor differentias ſeſe comperiſſe tradit, alias enim ingenti dorſo tumere; alias verò oblongiore, ac veluti tereti forma protendi. Alias ruſus puſillas, alias magis capaces, minuſque ſtellatas, aut maculoſas reperiri. Totidem Zoographus, & Rondeletius genera, licet diuerſa depingunt, deſcribuntque: ego plura obſeruaui, & hic etiam addidi. Ronde-
Concha prior Rondeletij. letij concha prior oui figura eſt, purpura maior & latior: ſunt enim (inquit) quæ in magnam amplitudinem accreſcant. teſta læui, in cuius extremo vtroque foramen eſt, alterum cibi capeſſendi gratia non aſperum, non rotundum, ſed parum prominens, non tamen in angulos procurrens: alterum ad excrementa reijcienda: concha ſimplice atque vna, vtrimq; ſe colligente, quod vt intelligas, inquit Rondeletius, concipias animo cōcham ſimplicem per planum extenſam: deinde vtramque in partem reduci, & complicari, ad rotundam, ſiue ouatā concham efformandam, duobus extremis, quæ prius in plano oppoſita iacebant, nunc inter ſe iunctis, & cohærentibus, dempta rima, H quæ denticulis aſperiuſcula eſt: qua parte compreſſa eſt, & ſaxis adhæret in mari rubro, & Oceano. Hac eadem parte nauibus, vel earum clauo affigi puto, atque earum curſum remorari, eſſeque Remoram Mutiani; cuiuſmodi plures cùm inhæſiſſent, vt iam ex Plinio dictum eſt, plena ventis ſterit nauis, portans nuncios à Periandro, vt caſtrarentur nobiles pueri, ob eamque cauſam Conchæ eæ apud Gnidiorum Venerem colebantur. Huc-

Concha Venerea 1. Rond.

Remora Mutiani.

Porcellana ruffa Zoographi maior. uſque Rondeletius. Quæ ſequitur icon Zoographi eſt, ſimilis Rondeletij, in hoc genere, vt putat, maxima, & in corollario ruffam eam vocat, & ſic deſcribit. Porcellana ruffa dici poteſt concha ex genere illarum, quæ propriè porcellanæ nominantur, maxima, teſta ſimplici vtrinque ſe colligente, ita vt latus vnum in parte plana, vbi labrum denticulatum conſtituit,

A Concha Venerea Zoographi.

B

ſtituit, terminetur: alterū verò cui dentes, aut ſtriæ longiores, ac minus prominētes introrſum conuertitur, & in ſeſe conuoluitur, vt in cochleis. Superior pars gibba hæmiſpherij figura, ſed maior eſt, ſpecie ouali: longiuſcula enim eſt, & terminatur in partem alteram acutiorem, alteram obtuſiorē. Magnitudo eſt ferè, quæ anſerini oui. Nuſquā inniti poteſt, niſi parte plana, quæ candida eſt, vt intus quoq; gibba, quæ hæmiſphærium conſtituit, ruffa, maculis nigris diſtincta, ſed paucioribus, minuſq; ſcitè quam ſtellata. Læuitate ita reſplēdet, vt imagines reddat, ſed obſcurè. Idem Zoographus aliam ruffam minorem appellat; parua eſt in hoc genere, quadruplo minor, aut amplius, quàm ſtellata, (de qua mox) oblongiuſcula. Ventre, (ſic partem ſimam appellat) ruffo: qui in reliquis omnibus, quas vidit, candidus eſt. In labris etiam cōcularis ſtriges ruffæ ſunt, ſtriæ candidæ. Striā nominat, vt in columnis ſtriatis Vitruuius, partem eminulam: ſtrigem verò cauam. Dorſum in ſummo variū eſt, albis, pallidis, & glaucis maculis. *Porcellana ruffa minor Zoographi.*

Vtrinq; per latera glaucū: in imo ruffum. Pars interna candicat. Magnitudinem eius, & formā icone adiuncta aliqua ex parte ex eo repræſentauimus. Quarta icon Rondel. eſt altera ſpecies Conchæ Venereæ, de qua ſic breuiter ille ſcribit: Concham hanc raram non poſſumus non vocare Venereæ ſpeciem, ob magnam & figuræ, & naturæ affinitatem. Eſt enim oui figura, concha ſimplice vtrinque ſeſe colligente. Vtrinque foramen vnum habet, inter hæc rimam. Ad vlcera, & ad alia exiccanda non minus probanda, quàm ſuperior. Varia quoque eſt, ſed ita maculas inſperſas non habet, ſed pro his lineolas. teſta eſt tenuiore, & minore, magiſque perſpicua. Tertiam ſpeciem idem Rondeletius à ſe depictam non minus Venereis conchis ſubijci poſſe putat, quàm præcedentem, ob reſtam eodem modo vtrinque ſe colligentem, & rimam inter foramina duo. Parte qua plana eſt, compreſſa eſt magis, quàm ſupradictæ, altera magis rotunda. Maculis rotundis notata eſt, durior & ſpiſſior ſecundâ, colore candido. Quarta ſpecies, quam deniq; ex eo hìc depinximus, ſemper parua, inquit, manet, ſuperiorum modo rimam habet, & nulli rectiùs, quàm concharum Venerearum generi ſubijci poteſt. Parte altera plana eſt, altera in tumorem elata, in qua circulus eſt aurei coloris, alioqui tota foris candida eſt, intus cærulea. Teſta eſt valde dura, eadem vi exiccandi, qua ſuperiores. Quæ deinde pingitur, elegans genus eſt Venereæ Conchæ, oui anſerini magnitudinem excedens. tota ex ruffo candicat, maculis per totum dorſum ſiue ſuperiorem partem reſperſa alijs oblongis, alijs rotundis, ferè ferrugineis. Pars prona tota candicat, ac nitet admodum. Dentes ſiue ſtriæ pro portione totius Conchæ, breues, at profundæ. Macularum planè vndiquaque expers eſt, quam priori loco tabula alia oſtendit, magnitudine oui gallinacei, ſed paulo oblongior, toto dorſo verò ita ouo ſimilis, vt primo intuitu aliquem fallere poſſit. Prona parte color caſtaneas ita refert, vt earū corticibus obducta videatur. Dentes habet admodum exiguos, quorum radices luteſcunt. Intus teſta cādida eſt. Secunda in hoc ordine, cùm eam aliquādo depingerem luteſcebat, & maculis ornabatur

Altera ſpecies Rond.

Concha Venerea minor ruffa Zoographi.

C

Figura.

Color.

Teſta.

Tertia ſpecies eiuſdem

Concha Venerea 2. Rond.

D.

Quarta eiuſdem.

Genera ab authore obſeruata.

Pars prona.

Dentes.

Tabula prima.

Concha Venerea 3. Rond.

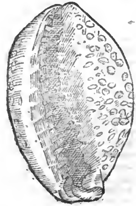

Concha Vener. 4. Rond.

Secunda.

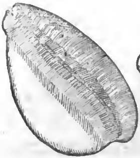
Concha Venerea authoris prima.

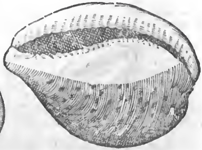

batur ſubpurpureis: ſed cùm in humidiori loco E
eam ſeruaſſent famulæ, ſuperiorem corticis cuticu
lam exuebat, & longè pallidior euaſerat. Eius ma-
gnitudinem icon oſtendit. *Tertia.* Tertia eiuſdem ferè eſt
prima in hoc ordine magnitudinis, eodem etiam
modo reſplendet ac micat, ſed denſior huic eſt te-
ſta, neq; vt in illa, diaphana; coloríq; in hac cõtra-
rio ſe habet modo: nam toto dorſo caſtaneus eſt,
prona parte candidus. Maculæ per dorſum aterri-
mæ, omnes rotũdæ, at inæquales. *Quarta.* Quarta ex eo ge-
nere eſt, quam primùm ſeparatim hîc damus, tota
candicans ex ruffo, maculiſq; reſperſa ſubpurpu-
reis aut amætheſtinis, quin etiã ſubcæruleis. Vtra-
que præterea per dorſum lineam habet rectà per-
currentem, luteam, qua aliæ ferè omnes carent.
Quinta. Quinta ac poſtrema in hac eadem ſerie coloris eſt F
cinerei, nõnullis ornata maculis ſiue aſteribus ni-
gris. Adiecimus his coclear ex quodam elegantiſ-
ſimo genere Venereæ Conchæ confectũ. Teſta nõ
vt in præcedẽtibus omnibus intus candida eſt, ſed
ferè violacea, extra per dorsũ caſtanea, ſed modo
albicantibus, modò flaueſcentibus maculis, ro-
tundis, ampliſq; inſignis. Zoographus ſtellatam
per excellentiam vocat. Oui, inquit, gallinacei eſt magnitudine penè. Ex albo liueſcit,
hoc eſt ad cæruleum colorem vergit parte conuexa, præſertim in ſummo: ad latera candi-
dior: parte ſima, candidiſſima. Intus quoque ſubcærulea videtur teſta, translucida ferè,
tranſparent enim ſtellæ ſiue maculæ partis gibbæ, quę multo plures in ea ſunt, & ſitu ſplẽ-
doreq; ſuperioris (ruffæ maioris) elegantiam vincunt, ſingulæ in medio ſui atræ, ambitu
ruffæ, pleræq; rotundæ, lenticularum ferè magnitudine, quædam dimidia, nullo ordine.
Secũda tabula. Iã verò prior in ſecunda tabula, in qua nõnullas minores & minimas damus, tota candida
eſt, per dorſum tamen nonnihil ad cinereum vergit. *Prima.* Altera ſplendidiſſima, dorſo eſt quaſi G
Secunda. amætheſtino, vti etiam ab altero pronæ partis latere, vbi ſtriæ potiùs quàm dentes ſunt, ab
altero latere candicat. *Tertia.* Tertia ruffa eſt, & eſt ex eo genere, cuius & iconem & deſcriptionem
ſuprà ex Zoographo dedimus ſub lemmate, ruffæ minoris. *Quarta.* Quarta dorſum habet admodũ
elatum, coloris cinerei, multis ac infinitis maculis punctiſve ferrugineis refertum. Pars
prona eſt candidiſſima. Ad latera quoq; candicat, & maculas habet ferrugineas, maiores
verò quàm in tergore. *Quinta.* Quinto & *Sexta.* ſexto loco imprudenter pictor adiecit cochleæ cylindroi-
dis genus elegantiſſimum, coloris ſubcinerei, maculis refertum quę ad cæruleum vergunt,
& alijs ſtrijs oblongis eiuſdem coloris: ambiuntq; eam faſciæ duæ flauæ. *Septima.* Septimo numero
exprimitur conchula Venerea ſplendidiſſima, prona parte ferruginea, qui quoq; color eſt
in lateribus, ſed dilutior. Dorſum ad cinereum inclinat. *Vltima.* Octaua flaueſcit, & maculas obti-
net ferrugineas minores in tergore, maiores à lateribus, pronè candicat. Nono loco alia co-
chleæ cylindroidis minima ac elegantiſſima ſpecies tota candida ſtrijs ſiue lineis ambien-
tibus rubicundis. Numero decimò prona & ſupina parte expreſſa ex ijs eſt, quam ex Ron-
deletio quarto loco depinximus, tota cinerea per tergus, infra candida. Ex ijſdem quæ vl-
timum ter depingitur, ſed longè & ſplendidior & candidior. Hæc eadem minima voca- H
tur Zoographo, quæ inquit priuatim Muterſtein, hoc eſt calculus vteri, vel matricis à no-
ſtris vocatur, Luſitanis & Aethiopibus buzios: *Buzios.* vndiquaq; alba eſt: niſi quòd in dorſo lineę
binæ flauent, in oualem ferè ſpeciem coniunctæ; & dorſum ipſum inæqualiùs quàm cæte-
ris & gibboſum, ita vt illi quoque teſta incumbere poſſit, ſed obliquè. idem per medium
pallidum eſt ſiue ſubluteum. Pars interior è roſeo ad cæruleum tendit.

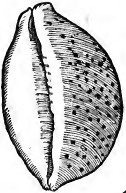
Conchæ

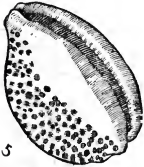
Conchæ Venereæ quinque priores.

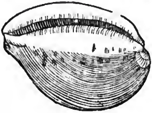

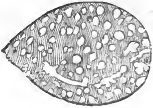
4

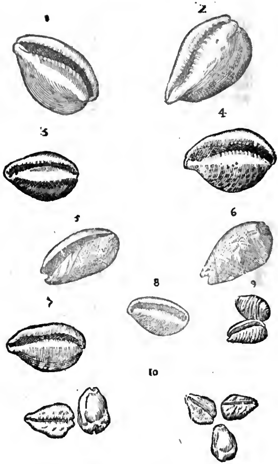
5

Digitized by Google

Concharum Venerearum decem ſpecies.

V S V S.

CONCHÆ Venereæ teſta aliquem habet in medicina vſum, nam reperitur,(inquit Rondeletius)in deſcriptione pilularum de bdellio,ad alui fluxus conſtringendos, & inteſtinorum atq; vteri vlcera. Recipitur autẽ apud Meſuem & Serapionem: ſed Monachi Meſuæi interpretes purpurarum teſtas aut matris perlarum (vt vocant) ſupponi iubent. Ego cum Zoographo Rondeletij ſententiã porcellanas interpretantis amplector, quanquam pharmacopœorum vulgus pro Concha Venerea, Pectines vſurpet. Optima etiã ex eadem fiunt dentifricia, & vtilis eſt ad vlcera canthi oculorum,& ad ægilopas, reſiccandi vim habet inſignem ſine caliditate. Bellonius tradit his rubri maris incolas magno labore in aceruos collectis, ingentem quæſtum ab ijs qui Memphim adeunt, facere ſolere. His enim (inquit) Ægyptij ſua lintea glutino imbuta læuigare, atque expolire conſueuerunt.

Ad alui fluxus.

Pectines pro Cõcha Venerea vſurpati.

Ad dentes dealbandos.

Ad ægilopas.

Digitized by Google

A runt. Idem author eſt earundem apud Græcos & Turcas quoq; chartis expoliendis vſum eſſe,ſed vulgus Gallicũ talem vſum inexpertum habere, iiſq; tantùm ad ſuſpendendas claues, vel conficienda cochlearia vti.Sed Rondel.Italis & Græcis in eundẽ vſum cedere ſcribit.Eſt porrò vſus iſte antiquiſſimus & Plinio etiam notus, qui in decimotertio ſic ſcribit: Chartarum ſcabritia læuigatur dente conchaue; ſed caducæ literæ fiunt: minus ſorbet polita charta, magis ſplendet. Hæc ille. Huic eidem conchæ perforatæ in altero extremo mulieri hodie claues,vt dixi, appendunt & zonæ accommodant, ob conchæ elegantiam & læuorem, ob quem nihil ſordium colligit, neq; veſtes atterit. Inuenio deniq; apud quendam Aethiopes ex rebus communibus vix quicquam tantoperè curare, quàm vt habeant conchulas porcellanas albas, quas Buzios (inquit) nominant: proq; iis vel aurum quandoq; copioſè permutare: aut pro iis filios ſuos parentes vendere. apud Thongrum Aethiopum regnum pro comperto hoc haberi. Eiſdem loco monetæ vtuntur, vt Luſitanus quidam Zoographo retulit. Affiguntur & loris ephippiorum ornatus gratia. Poſtremò Zoographus ſcribit in eiuſcemodi concha maiore faciem ſculptam & pulchrè expreſſam vidiſſe. *Ad chartam læuigandam.*

B

DE CONCHA PERSICA.
Cap. LXXXIII.

HOC quoq; Conchylij genus, quod ex Perſia allatum Sereniſſimus Franciſcus Mediceus Magnus piæ memoriæ Hetruriæ Dux Secundus pro ſingulari ſua erga ſtudioſos, maximè verò eos qui naturæ rimantur arcana, humanitate mihi communicauit,velut vnica tantummodo valua cõſtans, inter monothyra ſiue vniualuia collocaui. Concha eſt maiori ſui parte rubicunda; cætera candida. Margaritas proferre ex fide digno relatu idẽ Sereniſſimus vir affirmabat. Eiuſdem planè generis eſt minor altera adiuncta Concha,tota cineritij coloris. Vtraque niſi turbine careret,ex Turbinatorum genere videretur. Vtriuſq; icon ſubinde dabitur.

C

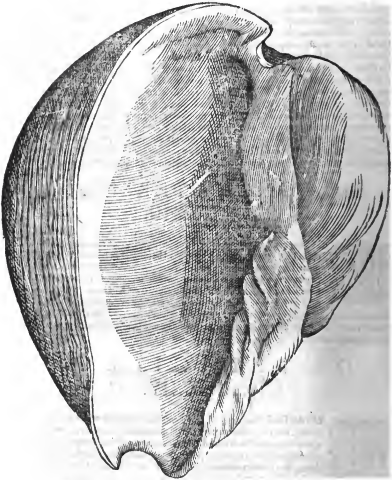
DE PENICILLO.
Cap. LXXXIV.

TESTACEOS iſtiuſmodi tubulos Penicillos vocarunt nonnulli recentiores. Eos hîc potiùs quàm in alia quauis operis huius parte poſuimus, quòd licet amfractuoſi ſint,turbine tamen careant. Penicillos(putem) vocarunt,quòd in eorũ cauitate contineatur,quod ſimilitudine ſua Penicillos,quibus pictores vtũtur,qui ex caudarum extremitatibus fiunt,vel eos quibus albarium tectorio parietum inferunt, exprimant. Penicilli iſtius iconem mox ex Rondeletio exprimemus. Tubulus, inquit, eſt teſtaceus molli quadam & laxa ſubſtantia ſaxis alligatus,ita vt aquarum vndis cedat & agitetur. Cùm id carnoſum (quod nimirum intus latet) ſe exerit,frondem expandit, vt in pictura Rondeletius expreſſit. Icones duabus tabulis à me adiectæ oſtendunt iſtiuſmodi tubulos non eandem ſemper habere figuram. Huc quoq; pertinere videntur tubuli illi alij, in quibus vermes delitescere in Inſectorum hiſtoria ex Rondeletio retulimus, necnon & minores tubuli alij, quorum etiam iconem ſubinde dabimus.

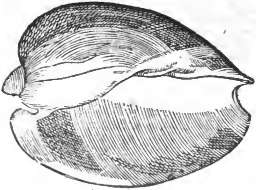
D

Concha

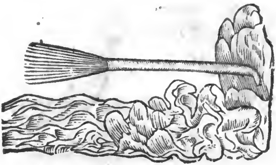
Concha Perſica maior.

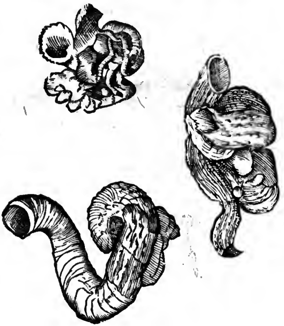
Concha Perſica minor.

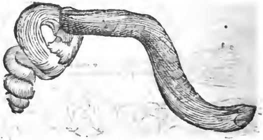
Penicillus marinus Rondeletij.

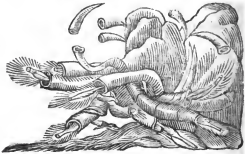
Tabuli alij ab authore obſeruari, in quibus vermes deliteſcunt.

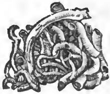
Penicillus marinus alius.

Vermes in tubulis deliteſcentes Rondeletij.

Tubuli alij parui, in quibus etiam vermes deliteſcunt.

Finis Libri Tertij.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PHILOSOPHI, ET MEDICI BONONIENSIS,

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS RELIQVIS QVATVOR.

Liber Quartus,

QVI EST

DE ZOOPHYTIS,

SIVE PLANTANIMALIBVS.

Et primùm

DE VRTICIS. Cap. I.

PROOEMIVM. ORDINIS RATIO.

QVÆ nec animalium, nec fruticum, ſeu plantarum, ſed tertiã ex vtroque naturam habẽt, & vt loquitur Ariſtoteles, τὰ ἐπαμφοτερίζοντα φυτῷ καὶ ζώῳ, id eſt, Budæo, & Gaza interpretibus, ambigentia, & plantæ, & animali, ζωόφυτα Græcis dicuntur. Latinè ea nominare non poſſimus, niſi Plantanimes, aut Plantanimalia vocemus. Talia ſunt, Vrtica, Holothuria, Tethya, Mentula marina, Malũ inſanum, Cucumis, Pulmo, & reliqua ſimilia, quibus multi annumerãt Spongias, quas nos inter plãtas imperfectas collocabimus. Sextus Empyricus, non ignobilis philoſophus, recenſet Zoophyta, quæ ex igne generantur. Nam animalium differentias enumerans ſecundum varios generandi modos, ſic loquitur. Eorum quæ abſq; coitu generantur, alia ex igne educuntur, vt Zoophyta, quæ in caminis videmus:
D alia ex aqua corrupta, vt Culices &c. ſed quænam ſint hæc Zoophyta, planè ignoro. Nam quæ hoc libro examinanda propoſui, omnia in aquis naſcuntur, aut ijs locis, quę aquis quotidie perluuntur. Quæſtio eſt de Vrtica, ſit ne animal, an Zoophytum; quæ ſanè controuerſia hoc loco diluenda eſt, vt cur hoc in libro primum Vrticæ locum tribuerimus, eluceſcat. Ex recentioribus Bellonius Vrticam inter Molles piſces recenſuit, infirmo argumento, nimirum quod Mollium more in obſonijs edatur. Rondeletius etiam animal eſſe imperfectum, idq; ex genere mollium, non Zoophyton eſſe ſcribit: & idcirco Polypo, & Lepori marino ſubiunxit: maximè quòd modò fronde expanſa Polyporum inſtar pedes multos habere, modù fronde contracta maſſa tantum carnoſa, informi (veluti Leporis marini)

Zoophytũ quid.

Spongia.

Sexti Empyrici opinio de Zoophytis.

Zoophyta vbi naſcãtur.

Vrtica an Zoophytũ.

Bellonij, & Rondeletij opinio.

Lib. 11. de anim. c. 37. conſtare videatur. Ex veteribus Aelianus etiam Mollibus annumerauit: ait enim: Mollia E
ex aquatilibus vocantur, quæ oſſibus, ſanguine, & viſceribus carent, vt Polypus, Sepia, Lo-
De part. 4. c. 5. ligo, Vrtica. Eadem apud Galenum quoque verba leguntur in Gloſſis, vbi μαλάκια, quæ
ſint, exponit. Plinius verò, atq; ante eum Ariſtoteles Zoophytum faciant Vrticam, addi-
ta etiam ratione. Philoſophi verba hæc ſunt: Quas autem Vrticas appellant, non teſta
operiuntur, ſed excluſæ omninò ſunt ijs, quæ in genera diuiſimus, ancipiti natura hoc ge-
nus eſt, ambigens & plantæ, & animali. abſolui enim & eſcam parere nonnullas, & ſentire
occurrentia poſſe, atq; etiam aſperitate corporis vti ad ſe tuendum, animalis eſt. At verò,
quòd imperfectum ſit, & ſaxis celeriter adhæreat, nec aliquid excrementi emittat manife-
Li. 9. c. 43. ſtè, quamquam os habeat, plantarum generi ſimile eſt. Vnde Plinius: Equidem & his, in-
quit, ineſſe ſenſum arbitror, quæ nec animalium, neq; fruticum, ſed tertiam ex vtroq; na-
turam habent. Vrticis dico, & Spongijs: Hinc eſt fortaſſis, quod pediculos eius frondes
potius, quàm cirros appellarit. Spongijs Zographus, nullum ſenſum ineſſe ait, ideoque
Zographi opinio. Zoophytis inferiores haberi. Vrticas cùm & ſentiat, & inſuper eorum animalium, quæ
Mollia in mari vocant, naturam præ ſe ferant, Zoophytis ſuperiores perfectioreſq; exiſti-
mat. Nos quidem Zoophytis annumerare maluimus rationibus, & authoritate Ariſtote- F
lis confiſi, & quia quædam earum magis animalis naturam habent, quàm ea, quæ ſaxis
ſemper adhærent, idcirco primo loco de ijs hoc libro agemus. Quod autem Vrticarum
nullum genus Molle ſtatui perfectum debeat, ex ijs, quæ primo libro huius voluminis re-
lata ſunt in genere de Mollibus, facilè licebit cognoſcere.

ÆQVIVOCA.

Vrtica herba. Lib. 3. Ακαλήφη, & κνίδη vocatur herba, tactu manum vrens, ideoq; Latinis Vrtica nuncu-
pata. Τὰς κνίδας, inquit Athenæus, Eupolis in Autolyco vocat ἀκαλήφας, vt &
Ariſtophanes in Phœniſſis ἔχει τὸ πρῶτον πάντων ἴφυα φῦσαι· εἶθ' ἑξῆς τὰς κρατεὰς
ἀκαλήφας, id eſt: Potuit omnium primum iphia gignere, deinde continuò mordaces Vr-
ticas. Hac etiam voce idem poeta vſus eſt in Veſpis. Pherecrates in Transfugis, Κἀν ἀκα-
λήφαις τὸν ἴσον χρόνον ἐστεφανῶσθαι. Pari temporis ſpacio Vrticis coronari. Quæ omnia de
Vrtica planta, non de marino Zoophyto intelligenda eſſe annotat Dalechampius, Suidas, G
Pro Conchylio. & Scholiaſtes Ariſtophanis ἀκαλήφην vocant genus Conchylij. Interpres Nicandri præte-
rea θαλάσσιον ὄρνιον, hoc eſt auem marinam. ſed pro ὄρνιον reponendum cenſet Zogra-
phus ὄστριον: non quòd Vrtica verò ſit oſtreum, ſed quòd oſtreum ferè aliqui eſſe putarint,
Hiſtor. 8. cap. 2. & ſi teſtam haberet, inquit, oſtreum eſſet. Eidem videtur Ariſtoteles Vrticam Teſtaceis
adnumeraſſe, quòd de Teſtatorum victu agens inter cæterea hæc quoq; dicat. Ἔχει δὲ ὥσ-
An inter teſtata connumerarit Ariſtoteles. περ τὰ ὄστρεα ἐν ὑποχώρει ἔξω τὴν τροφὴν(ideſt τὸ περίττωμα) φορον, ἔστι δὲ αὐτὸς ἄνω. ἔοικε γὰρ
ἡ ἀκαλήφη ὥσπερ τὸ ἔσω εἶναι τῶν ὀστρέων τὸ σαρκῶδες· τῇ δὲ πέτρᾳ χρῆται ὡς ὀστρέῳ. Eſt
igitur ei Vrticæ ceu incluſa oſtrei caro: teſtam verò non habet, ſed caro nuda eſt, & pro te-
ſta ſaxum, cui adhæret. Hinc aliquis inter Mollia, & Teſtata Vrticas ambigere coniecerit,
illas dico, quæ ſaxis adhærent, aut ſemper, aut aliquando. Vrtica ſecundum aliquos eſt
Ariſtoteles correctus. εἶδος μυίας, quàm Ariſtoteles dixit hyeme edulem eſſe. Zographo hic locus eſt ſuſpectus,
quod μυῖς Conchæ ſint, quas aliqui mytulos interpretant, μυῖαι vero Muſcæ inſecta; quan-
quam Rondeletius μύας in eodem Concharum genere vocari putat.

SYNONYMA. H

Etymum. Ακαλῆφαι, & κνίδαι dicuntur Vrticæ, tum herbæ, tum animalia, ab vrendo ſic à La-
tinis dictæ, quòd manum vrere videantur, ſi ea tangantur. Ακαλήφας nomina-
Lib. 32. c. 11. uit Theophraſtus, & Ariſtoteles modò ἀκαλήφας, modò κνίδας. Sed ἀκαλήφη
Atticum eſt, non κνίδη, vt ſcripſit Zographus, quod nomen etiam Plinius in Piſcium ca-
Cnide. talogo recenſuit. Cnide, inquit, quam nos Vrticam vocamus. dicitur autem κνίδη ἀπὸ τοῦ
κνίζειν, hoc eſt δηγμὸν καὶ κνησμόν τινα ἐμποιεῖν τῶν ἁπτομένων χερσί, morſum, aut pruritum
excitare tangentium manibus. Eadem κνίδη per metaplaſmum dicitur etiam κνὶς κνιδός.
Euſtathius. ὅθεν κνίζω, καὶ τὴν κνίδην ποιεῖ, ἣν μεταπλάσας κνίδα λέγει ὁ Ὀππιανός. In
Lib. 3. Gram. vulgari Lexico ſcribitur etiam κνίδη, per κ, quomodo ſcribi apud Gazam annotant. Ea ta-
men ſcriptura, nec eſt apud Heſychium, nec Suidã, nec Etymologum. Nam κνιδῶθες apud
Heſychium

A Heſychium, non eſt ſuo loco, ſed inter κνίδαι, & κνίδος; adeo vt κνιδῶντες pro eo reponendum videatur. Ἀκαλήφαι quidam, vt annotauit apud Athenæum Dalechampius, interpretantur ἀπολλῦσαν τὴν ἁφὴν ſenſum corrumpentem, alij vt Athenæus ἀπαλὴν τῇ ἁφῇ, id eſt tactui mollem, ac lenem per antiphraſin, cùm ſit aſpera, & infeſta. Quocirca ex hoc etymo manifeſtum euadit, deprauatè in multis locis, apud veteres ſcribi ἀκαλύφη per υ præſertim cùm Etymologus, & Lexicon quoddam vetus dicant, κνίφη, & ἀκαλήφη in penultima per η ſcribi. σίφη, & ἀγρίφη (ſignificans σκάφη) per ι. Quin etiam in lexico quodam veteri legitur Ἀκαλήφη τὸ μὲν φυτὸν διὰ τῇ η. Τὸ δὲ ἄστεγον ὕπαιθρον, διὰ τοῦ ὖ ψιλοῦ. Itidemque apud Heſychium ἀκαλυφῆ καὶ ἀκάλυφον, ἄστεγον, ὕπαιθρον. hoc eſt ſine tecto, ſub dio. Et rurſum apud Etymologum ἀκαλυφὴ, ἄστεγος ὕπαιθρος. Veruntamen pro ἄστεγον ὕπαιθρον ſcribendum potiùs videtur authori Theſauri linguæ Græcæ ἀκάλυφον. nam per β ſcribitur καλύβη, quo tugurium ſignificatur. ego nil mutandum cenſeo: nam ἀκάλυφον à litera priuatiua α, & καλύπτειν, quod occultare ſignificat, deriuari puto. Μητρίδια etiam appellantur Vrticæ marinæ, fortaſſis à ſimilitudine quam habet cum pudendo muliebri: & Vrticarum genus ſemper ſolutum Galli impudico vocabulo vocant: Ariſtophanis locus

B eſt in Lyſiſtrata:

Ἀλλ' ὦ τηθῶν ἀνδρειοτάτη, καὶ μητριδίων ἀκαληφῶν.

Sed o teſthearum robuſtiſſima, & matercularum Vrticarum.

Matriculi neſcio qui nominantur ab Ennio in Phagiticis hoc verſu, vt citat Apulæius: *Matriculi. Apolog. 1.*

Purpura, Matriculi, Mures, dulces quoq; Echini.

Bellonius Vrticas marinas antiquos Colycia, & Coryphia vocitaſſe ſcribit. ſed nullum nominat authorem. Nos Colycia (alia lectio Corycia, vel Corythia, vel Corophia) inter Murices meminimus numerari. Vrticam hodiernis Græcis Colizenam vocari tradit Gyllius, quod (colis) id eſt pedunculis ſuis firmiter Polyporum more adhæreſcit. Bellonius Colycenam ſcribit, Rondeletius Colycænam. Colybdenam aliqui veterum pro marino pudendo interpretantur. In Italia multi antiquo nomine Latino Vrticam appellant, aliqui flammam maris. Caro marina apud Trotulam, quantum coniectura aſſequitur Zoographus, Vrtica eſt. Iouius Vrticas, & vertibulos non ſine errore eoſdem tradit.

Colycia qua Bellonio. Colyzena. Colybdena. Caro marina. Iouij error.

C GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

DIFFERVNT Vrticæ magnitudine. Hinc duplex genus percipitur teſte Ariſtotele: alterum corpore paruo, quod cibo aptius eſt; alterum maiuſculo duroq;. Vita etiã, aut moribus, ſeu loco: Inde rurſum duplex genus eodem authore: Aliæ enim ſinuoſis adhærent, quæ nunquam à ſaxis abſoluuntur, aliæ plana littora amant, quæ ſuis abiuncta ſedibus vagantur: Et alibi: Sunt item, quæ adhærere ſoleant (animalia) & quoties libuit abſolui: vt genus quoddam eius quam Vrticã vocamus: quippe cum nonnullæ ex ijs nocte abſolutæ paſcantur. Ea ſic ex eodem repetijt Athenæus: Sunt autem Vrticarum duo genera: Aliæ enim in cauis abditæ ſaxis, nunquã ab illis ſeparantur: aliæ in planis, & æqualibus ſcopulis commorantes huc illuc tranſmeant. Os in medio habent Vrticæ, vti tradidit Ariſtoteles, quod in maioribus euidentius eſt. id antea idem Philoſophus in medio corpore ſtatuerat, & in maioribus dixerat eſſe euidentius. Ibidem etiam tradit. excrementum nul-

Hiſtor. 5. cap. 16. Hiſtor. 1. cap. 1. Lib. 3. Os. Hiſtor. 8. cap. 2. Hiſtor. 4. cap. 6. Excrementa.

D la in Vrtica cerni: ſed hac re ſtirpibus eſſe ſimilem. Alibi contrà meatum, vt Oſtreas habere ſcribit parte ſuperiore, quo excrementum ſecedat. Vnde Plinius: Ora (Vrticæ) eſſe traduntur (Dalechampius rectiùs legi putat, os ei in radice eſſe traditur) excrementa ſumma tenui fiſtula reddi. Et eodem loco de Vrticis ſcribit: Carnoſę frondis his eſſe naturam, & carne veſci. Ex Ariſtotele procul dubio id tranſcripſit Plinius, is enim rationem reddens cur excrementa per ſuperiorem partem emittant, more Oſtreorum, ſubdit: Vrtica enim ipſa quaſi Oſtreorum caro eſſe videtur incluſa ſaxo, perinde ac teſta. Vrticarum plurimas ſpecies commemorat Rondeletius, quas ſic diuiſit: Vrticarum aliæ ſaxis, vel cuilibet alteri rei adhærent. aliæ minimè. Rurſus earum, quæ ſaxis, vel alteri rei hærent, aliæ perpetua ſtabilique ſede illic degunt, quæ ſunt Vrtica parua in rimis ſaxorum latitans: quæ Purpuris, & Buccinis adnaſcitur: quæ cinerea eſt, longiſq; cirris conſtat. Aliæ ſedes mutant, & libere per mare feruntur, natantque (& cùm liber ſaxis hærent,) vt purpurea Vrtica.

Hiſtor. 8. cap. 2. Li. 9. c. 45. Cur excrementa per ſuperiora emittat. Differentia ex Rondeletio. Vrtica parua.

Potes. Sẽper ſolutæ, liberæq; ſunt eæ, quas vulgus Potes appellat: ex his vna eſt, quæ quatuor pe- E
des, ſiue brachia habet: Altera quæ octo, Polypi brachijs non valde diſſimiles. De his om-
nibus exceptis ſolutis eodem ordine dicemus hoc capite ex Rondeletio, & ſi quæ ſpecies à
nobis, aut ab alijs obſeruatæ ſunt, addemus, ſingulis generibus; primũ ab ijs, quæ ſaxis, aut
Vrtica parua Rondeletij deſcriptio. ſimili rei adhærentes deſcriptionem incipiamus. Vrtica parua Rondeletij nucis iuglandis
magnitudinẽ vix ſuperat, ob id parua ab eo dicitur: Tota carnoſa eſt, cirros breues habet,
contracta recti inteſtini extremum refert, colore vario eſt. Quędam enim eſt viridis, alia cæ-
rulea, alia ſubnigra, ſed punctis aliquot cæruleis, vel flauis, vel rubris notata. Maſſilienſes
Vrtigo vocant. Græcorũ vulgus κολίκανας, & κολίκανας, à quo fortaſſis Normanni Cul
Vrtigo. Color. d'aſne, Burdegalenſes Cubaſeau. Vrtica autẽ cinerea, ſic appellatur à Rondeletio propter
colorem: tenuis eſt admodum, quia frondem magnam, ſiue cirros multos habet, carnis pa-
rum. In ſaxorũ rimis viuit: comam ſemper explicatam habet, nec vnquam contrahit: reuera
tamen Vrtica eſt: acriùs enim pungit, ac mordet, ſi diutius manibus contrectetur. Tertium
Roſa vrticæ genus. Vrticæ genus, noſtri, inquit Rondeletius, purpureum, ſiue phæniceũ Roſam appellant: alijs
Poſterol, quod contracta recti inteſtini extremum cum muſculo ſphinctere, ſiue podicẽ re-
ferat, quem Poſterol nomine intelligunt, quòd poſteriore loco ſitus ſit: alijs Pouſſepie Bri- F
tannorum, alij Cul de cheual vocant. Eſt autẽ hæc primæ ſimilis, niſi quòd frondem, & lon-
giorem, & copioſiorem habet. Cæterùm Pouſſepie Britannorũ, Bellonius Pollicipedes no-
minat, & vulgo apud Gallos Poulſepieds: ac eos ſic vocari tradit, quos Rondeletius Ba-
lanos facit, quod pollicum in pedibus ſimilitudinem habeant, racematim Oceani cautibus
adhærentes: Idẽ author de Vrtica agens, duas tantùm ſpecies Vrticæ prædictas Rondeletij
deſcripſiſſe videtur, dũ ſic de ea ſcribit: Hãc circa Normaniæ littus obſcæno vocabulo Cul
d'aſne à cirrorum contractione, atq; explicatione appellant. Græcũ vulgus cum terreſtrem
Vrticam Zuchindas vocet, marinas tamen Colicenas nominat, antiquum vocabulum imi-
tatum, quo ipſas etiam marinas Vrticas Colycia, & Coryphia vocitabant. Maris potius de-
iectamentum, quàm magni fieri debeat. Plures eius obſeruantur ſpecies. Quædam enim
Diuerſitas. rubro colore ſuffuſa eſt, altera magis cærulea, granulis in gyrum circumſeſſa. Vtraq; mari-
num tuber contracta refert, explicata cæſariem, totum corpus rotundum ambientem. nam
infinitis cirris antenarum papilionibus, aut ſcarabæi craſſitudine conſtat. Contracta porro
Vrtica orbicularis eſt, aut teres: ſcopulis littoralibus (ijs potiſſimum marinis tractibus, qui
ventorum impetum minus ſentiunt) tam pertinaciter inhæret, vt niſi primo impetu diuel- G
Serpũt per mare. latur, vix poſtea niſi in fruſta conciſa dirimi poſſit, adeo ſuas trichas arctiſſimè contrahit.
Certum eſt Vrticas Cochlearum modo in mari ſerpere, ac moueri, ſed id quidem parciùs.
Porro vtriuſque moles magnitudinem iuglandis raro explet, cirros habet, molles, duos di-
gitos oblongos tenerrimos, gracillimos, ac fragiles, inſigni hac dote à natura præditos, vt
quicquid attigerint, ſuis acetabulis retineant. Hæc Bellonius, cuius Vrticæ explicatæ, & cõ-
tractæ icones etiam addidimus. Nos aliam figuram ſubiungimus, in qua contractæ Vrticæ
ſpecies cernitur pronè, & ſupinè depictæ. Hanc ſequitur cinereæ Rondeletij congener. Sa-
xis enim & hæc adnaſcitur, & colore cinereo eſt, cirris admodum tenuibus. Quæ deinceps
depicta exprimitur in medio earum trium, cum Rondeletij rubra conuenit: eſt enim ex pur-
pureo colore violacea, ſed quia non nihil differre videbatur, eius iconem adiecimus. Prior
forte fuerit ex leporis marini genere, coloris etiam partim purpurei, partim albi, nouiſſima
pilei ferè forma colore tota coccineo, excepta ſummitate, quæ eſt viridis cum nigra, rotun-
daq; macula. Quartum Vrticarum genus facit Rondeletius, quod inſtar Holothuriorum te-
ſtis alienis adnaſcitur, & maximè purpuris. Pars exterior dura eſt, & rigidiuſcula, ſpiſſiorq; H
quàm in alijs Vrticis. cirro breuiſſimos in ambitu habet. in exterioribus eius partibus filum
longum deducitur purpureo colore, tam iucundo, tamq; fluido infectum, vt cum pretioſo
Purpura inuentio. illo purpuræ ſucco certet. Idcirco opinatur Rondeletius hanc Vrticam purpuræ adhæren-
tem à cane Herculis demorſam fuiſſe, quæ tam excellenti, ſuauiq; colore rictum, denteſq;
canis illeuerit, vt negarit puella quam deperibat Hercules, fore vnquã eum optati compo-
tẽ, niſi prius eo colore infectam veſtem dediſſet. Inde purpuræ colorẽ inuentum fuiſſe. Et-
enim ſi mortuam purpuram dentibus arripuit canis, iam vnà cum vita ſuccus ille euolarat:
ſi viuam, ea vndique ita munita eſt, tum teſta clauata, tum capitis operculo, vt vndiq; ab
omnibus iniurijs tuta ſit. Præterea purpura tanta eſt duritie, vt dentibus canis robuſtiſſimi
Purpura in Vrtica cõperta. minimè cedat. Fuit & in Lepade compertum Vrticam naſci: de hac ad me Neapoli ſcripſit
Ferrantes Imperatus. In dorſo eſſe ſex rimas apertas ſtellam æmulantes: in medio dorſi
foueam paruam, cum figura quadam incluſa Conchæ Rhomboidi ſimili, ſuſtinerq; à la-

teribus

teribus lepadis mediante membrana continua, & cauitatem, quæ eſt in animali, non habere aliud intermedium quàm membrana. A parte anteriore conſpici fructum Lepadis inſtar penicilli pictoris inter ſe reuoluti. Duas alias Vrticæ ſpecies nobis depictas exhibet Zographus, ſine vlla deſcriptione, à Cornelio Sittardo ad ſe miſſas ex Italia. opinior rectiùs ad primas à Rondeletio deſcriptas poſſe referri. vti etiam quam ego hìc addidi colore ex albo, & ferrugineo variam, triplici aſpectu depictam. De ſolutis Vrticis ſequenti capite tradimus. nam ea, quæ de Vrticis commenta ſunt à veteribus, potiùs ijs conuenire puto, & attribui, quæ alicui rei adnaſcuntur.

Vrtica parua Rondeletij.

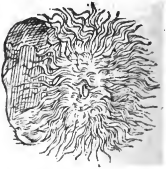

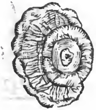
Vrtica cinerea Rondeletij.

Vrtica rubra Rondeletij. Vrtica explicata Bell. Vrtica contracta Bell.

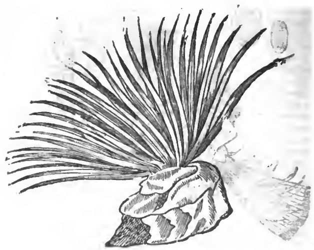

Vrtica contracta noſtra.

Vrtica marina ſaxo innata.

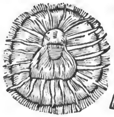

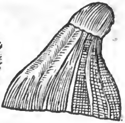
Digitized by Google

Vrticæ quartæ ſpecies Rondeletij.

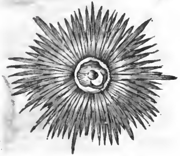
Vrticæ ſpecies duæ, quas in Italia pictas Zographus accepit à Cornelio Sittardo.

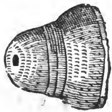

Lepori marino congener. nu. 1.
Vrticæ rubræ Rond. congener. nu. 2.
Vrtica pilei figura. nu. 3.

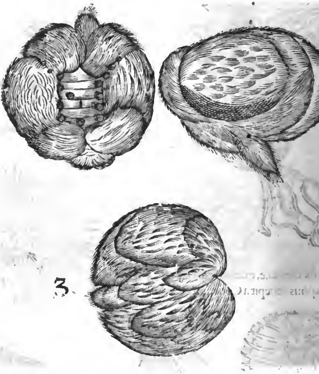

Digitized by Google

Vrtica marina alia triplici aſpectu.

LOCVS.

DIVERSA diligunt loca, & in varijs generantur, ſecundum ſpecierum diuerſitatem. Quædam enim nunquam abſoluuntur, ſed ſaxis ſemper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus, & planis locis gaudent. Secundum Vrticæ genus Ariſtotelis, quod corpore eſt maiuſculo, & duro, circa Eubœæ Chalcidem gignitur teſte Philoſopho. In Oceani ſaxis, & maximè in Santonico ſinu frequens eſt Vrtica parua Rondeletij. *Hiſ.4.c.6.* *Vrtica parua.* Eius autem cinerea in ſcopulis Freſconijs Agathenſis ſinus reperitur. integra à ſaxo auelli non poteſt, tum quia tenaciùs hæret, tum quia mollior facilè diſcerpitur. Rubra autem quam idem Roſam appellari ſcribit, ſaxis aliquando hæret, aliquando ſoluta vagatur. Vidit enim huiuſmodi Vrticas cum alijs piſcibus captas retibus, quod non contingeret, ſi ſaxis perpetuo affixæ eſſent: quoniam cùm hærent, potiùs diſcerpuntur, quàm auelluntur.

VICTVS.

A

VICTVS.

PISCICVLIS fortè incidentibus veſcuntur teſte Ariſtotele. Et Plinius carne eas veſci ſcripſit. De ſaxo, inquit Philoſophus, quaſi de teſta viuit, & prænatantes piſciculos excipit, retinetq; ſicut manu admota hominis agi dictum eſt, deuoratque in hunc modum quæcunque nacta eſt eſculenta. Abſolui etiam ſaxis genus quoddam Vrticæ (vt modo dixi) notatum eſt, quod & echinos, & pectunculos, in quos offenderit, corrodit. *Hiſtor. 8. c. 2.* *Li. 9. c. 45.* *Hiſtor. 4. cap. 6.*

ORTVS. NATVRA.

B MODVS idem gignendi ijs eſt, qui teſta incluſis: per rimas enim, & cauernas, & fauces ſaxorum oriuntur, vt tradit Philoſophus. Victum eodem authore quamuis in humore exerceant, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aeris, vel humoris recipiunt. Cornelius Sittardus ad Zoographum ſcripſit Vrticas, quæ Cochleis, & ſaxis adnaſcuntur, cùm abrumpuntur, mutare colorem. Peculiaris eis modus venandi piſciculos: teſte Ariſtotele: Sentit, Vrtica, inquit, & manum admotam corripit: adhæreſcitque perinde ac Polypus ſuis brachijs, ita vt caro intumeſcat. Os medio in corpore continet, & de ſaxo quaſi de teſta viuit: & præternatantes piſciculos excipit, retinetq; ſicuti manū hominis admota dictum: deuoratque in hunc modum quæcunque nacta eſt eſculenta. Plinius quoque Ariſtotelem ſecutus ait: Contrahit ergo ſe quàm maximè rigens, & prænatante piſciculo frondem ſuam ſpargit, complectenſque deuorat. Aliàs marcenti ſimilis, & iactari ſe paſſa fluctu algæ vice, contactos (contractos piſcium quidam manuſcriptus codex) attrituque petræ ſcalpentes pruritum (Dalechampius legit petras ſcalpentes ob pruritum) inuadit. Eadem noctu pectines: & echinos perquirit: dum admoueri ſibi manum ſentit, colorem mutat, & contrahitur. Tacta vredinem mittit, paulumque ſi fuit interualli, abſconditur. Hæc ille, qui & alibi aiebat vim illis mordacem pruritu ineſſe, eandemque C quæ terreſtris Vrticæ: quod ante eum ſcripſerat Ariſtoteles, inquiens: Non ore, ſed tactu totius corporis mordent (& pruritum excitant inſtar herbæ Vrticæ) quod & Scolopendræ marinæ faciunt. Aelianus non tam acrem vredinem concitare memorat, quàm Scolopendram. Oppianus: *Victus.* *Vt piſciculos venentur.* *Li. 9. c. 45.* *Colorem quādo mutet.* *Hiſtor. 9. c. 37.* *Pungere more Vrticæ herbæ.* *Lib. 7. de anim. c. 35.* *Lib. 2. de piſ.*

Eſt infame pecus Ponti Scolopendra marina
Corpore terreſtri ſimilis, ſed damna doloris
Hæc maiora facit, ſi quis modo cominus illam
Attigerit, feruet fœda prurigine corpus,
Qualem Vrtica facit cognomine victa doloris
Piſcanti infeſta eſt.

Quocirca Diphilus Siphinius apud Athenæum tradit eos, qui Vrticam marinam colligunt, & conquirunt, manus primum inungere, ne à pruritu, aut vredine infeſtentur. *Lib. 3.*

D

PROVERBIA.

ARISTOPHANES in Veſpis iubet ἀπὸ τῆς ὀργῆς τὴν ἀκαλήφην ἀφελέσθαι; hoc eſt *ab ira auferre Vrticam*. Scholiaſtes interpretatur aſperitatem, & mordacitatem. Chryſippus apud Athenæum περὶ τοῦ καλοῦ tradit huiuſmodi ſententiā: Μή ποτ' ἐλάαν ἔσθι ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ: id eſt *ne quando comederis oleam, quum habeas Vrticā hyberno tempore.* Oportet illum ſentire de herba, nō de piſce, inquit author adagiorum: Nec vſum adagij video, niſi ſi quando ſignificabimus extremam victus parſimoniam, vt nec vrticæ quidem adhibeatur aliquid condimenti. Mihi quidem, vti etiam Zoographo de Vrtica marina potiùs, quàm de herba ſentire videtur prouerbium. Herba enim hyeme vel non extat, vel inepta eſt cibo per id tempus: Marina autem hyeme, & capitur, & commendatur, ac pro paradipnio habetur, ſeu condimento quodam, ſicut & oliua, æſtate autē *Ab ira auferre Vrticam quid.* *Lib. 10.* *De Vrtica ſeu prouerbium.*

Hiſtor. 4. c.6. inepta eſt eſui, quòd tunc marceſcat, vt his verbis teſtatur Philoſophus: Sunt omnes hy- E
Caro earũ quãdo melior. bernis menſibus carne conſtante, atq; rigidiuſcula: at æſtate rareſcunt, & reſoluuntur: præ madent enim & marcent, vt ſi tetigeris, facilè diſcerpantur, atq; diſpereant. denique nulla tantiſper euelli integra poteſt: ac æſtus impatientia ſaxa ſubire interius ſolent. ὥσπερ ἀκαλήφας ἰσθίων προχελιδόνιος ἔλεπτες: id eſt veluti *Vrticas edens ante hirundines furtaberis:* Chorus in Equitibus Ariſtophani ad Alantopolam: Vbi Scholiaſtes: Ante hirundines dixit, quoniam poſt hirundinem (vêre exacto) Vrticæ non ſunt edendo. Senſus eſt acutiſſimo, ſolertiſſimoque ingenio, ac ſi Vrticas primo vêre ediſſes: tanquam & illæ ſua acrimonia ingenium, ſicuti & naſturtium, (acuant) furatus es: hoc eſt, callidiſſimus fur es. quanquam autem Scholiaſtes, tum pro herba, tum pro marino animali Acalephas hic interpretetur, de herba tamen omnino ſenſiſſe videtur Comicus, vt placet Zoographo, hæc enim dum tenera eſt vêre primo editur, Vrtica marina hybernis menſibus in cibo præfertur.

V.S V S IN CIBIS.

F

Lib. de Pythagora Sym. *Pythagoras cur non ederet Vrticas.* COMEDEBATVR olim Vrtica, vt nunc etiam: quanquam Pythagoras teſte Giraldo præceperit diſcipulis ſuis, vt abſtinerent, quòd Veneris ſtimulos afferre dicetur; vel vt alij volunt, quòd Hecatæ ſacra ſit, quemadmodum & trigla quoque Philippides in Amphiarao apud Athenæum:

Ὄστρεα, ἀκαλήφας, λεπάδας παρέθηκέ μοι

Oſtream mihi, Lepadas, Vrticas appoſuit:

Lib. 3. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, cœna hæc fuit: Ante cœnam Echinos, Pelorides, Balanos, Vrticas, &c. Macrobius.

——— *Mihi feſta luce coquatur*
Vrtica, & fiſſa fumoſum ſinciput aure:

Iuuenalis, qui iubet his verſibus vilem cibum parari; ſed de Vrtica an de animali accipiendi ſint, dubitatur: Chryſippus, ait Porphyrius, dicebat, ſuem non aliam ob cauſſam à Deo *Sus cur natus.* factum eſſe, quàm vt mactaretur (in cibum homini: vt vero iuris etiam, & veluti obiter accidentium ciborum (τῶν παραλειπτιῶν,) copia nobis deeſſet, omne genus Oſtrea eſſe facta: item Purpuras, Vrticas, & varias auium formas: Poſt æquinoctium Vrticarum genus G *Quãdo ſint meliores.* eſculentius eſſe ſcribit Aelianus: intelligit autem æquinoctium quod fit hyberno tempore, quo eas etiam ſummoperè laudat Ariſtoteles, vt dictum eſt. Et cùm duplex genus Vrticarum ſtatuat, vnum corpore paruo, alterum grandiori, & duro, hoc cibo ineptius, quam illud eſſe tradit. *Lib. 7. de anim. c.35. Hiſtor. 4. cap.6.* Deſcriptus à Bellonio, præterquam quòd exocœti, & mulli auidiſſime appetant, etiam Græci hodierno tempore libentiſſimè comedunt ob lentam muccilaginem, quam limacum modo emittunt. *Vrtica parua.* In dilicijs habetur Vrtica parua Rondeletij apud Santones, vbi frequens naſcitur in ſaxis Oceani. Rubra autẽ ab eodem deſcripta eſculenta etiam eſt, ſed prædicta durior. Carne multo duriore eſt quartum eius Vrticæ genus, ideoq; à menſis reijcitur. *Lib. 4. Apparatus.* Apicius in apparatu apuæ, ſine aqua: Deſuper, inquit, leuiter compones Vrticas marinas, vt non cum ouis miſceantur: impones ad vaporem, vt cum ouis ebullire poſſit, &c. Huc referendus Plinij locus, vbi ait: Alex peruenit ad Oſtreas, Echinos, Vrticas, Cammaros. Græci, vt author eſt Bellonius, hoc tẽpore plurimas Vrticas ligneo veru transfixas, & aliquantulum aſſatas primum ex ſale, & aqua ferueſaciunt: deinde farina conſpergunt, & ex oleo, vel butyro in ſartagine frigunt. Apud Santones, & Italos primum ablutæ, H
Lib. 3. & leuiter coctæ friguntur. Diphilus Siphinius apud Athenæum, ſcribit Vrticam aluo ducendæ idoneam eſſe, prouocare lotium, ventriculum iuuare. Vrtica, & oua Echinorum, & eiuſmodi, ſuccum alimenti parcum, & humidum, præbent: ſed qui aluum ſoluat, & vrinam moueat, Mneſitheus. Vrticæ inquit Xenocrates, gratæ ſunt ori, & ſtomacho non mediocriter ineptæ (guſtui ſuaues, ſed ſtomacho admodum inſuaues ſunt VVottonus: Diphilus tamen εὐστομάχους facit, hoc eſt ſtomacho aptos:) ſed aſſatæ elixis accommodatiores (aſſæ elixis ad aluum mouendam magis idoneæ VVottonus, quod non probat Zoographus.) Aluum cient vrinamq; magis mouent, quæ poſt purgationem exortæ iuxta calculos (quæ lapillis adhærent, vrinam magis cient, VVottonus:) lotæ & perexiguo ſali mixtæ, atq; ita parum aſperſæ ſunt, vt mediocriter mandi poſſint, & aſſatione concretæ, aut verubus, aut curculis ſuper carbonibus maluæ, aut ſarmentorum, vt valenter ſoluant. Cùm paſſo autem, aut vino mulſo, guſtum excitantes facilè concoquuntur, facilèq; excernuntur, quæ verò ex

paſſo,

A paſſo, & oleo elixantur, cum alio etiam condimento (fortè ſine alio condimento, Zoographus) id quidem ſeruant, vt lubricæ ſint atque attrahant: ſed & explent, & difficulter concoquuntur, & aluum magis relaxant (quæ autem coquuntur in paſſo vna cum oleo, lubricum quidem illud retinent, aluumque cient: ſed ventrem replent, & difficulter in ventriculo conficiuntur, Vuottonus:) Hæc Xenocrates apud Oribaſium interprete Iohanne Baptiſta Raſario.

VSVS IN MEDICINA.

VT pilos diſperdant aliqui, teſte Galeno, medicamentum componunt ex marinis *Lib. 1. de*
Scolopendris, Vrticaque marina, Stellis marinis, nitro, & amurca ad hæc mix- *comp. med.*
tis. Plinius Pſilothrum eſſe dicit Vrticam marinam cum aceto ſcyllite. ad hoc *ſec. loc.*
in oleo coqui, ait Vuottonus. Aiunt eandem in vino potam calculoſis prodeſſe, vt author *Lib. 32. c.*
eſt Galenus. Caro marina miſcetur à Trotula medicamento ad maculas oculorum. fue- *10.*
B rit autem fortaſſis hæc Vrtica, quæ teſtam non habet, ſed carnem nudam, interiori Oſtreo- *Carnis v-*
rum carni ſimilem. *ſus.*

DE VRTICA SOLVTA, POTTA MARINA VVLGI Cap. II.

SYNONYMA.

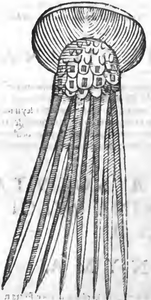
QVÆ ſemper ſoluto per mare fluctuat Vrtica, Italis obſcæna voce Potta marina, *Potta ma-*
dicitur, Græcis Mongi hodie inhoneſto etiam vocabulo, quòd, vt ſcribit Bello- *rina Mõgi.*
C nius partibus verendis admota, pruritum, ac Venerem, imo etiam ampullas exci-
tet: Gillius turpi eo nomine in Italia idcirco appellari tradit, quòd ſpeciem quandam mulieris vuluæ repreſentet. Ligures hanc appellant Capello di mare: Maſſilienſes Capeau carnu, quaſi dicas pileum carneum. Maſſarius, Gillius, & Bellonius Pulmonem marinum nominant, contra quos rectè diſputauit doctiſſimus Rondeletius, vt poſtea clariùs à nobis
dicetur. A Germanis Oceano finitimis Meerſchum, vocari audio, & à Belgis Snottof, Se- *Pulmo ma-*
quabbe, Hiſpanis, vt notat Matthiolus Natura de Vieya, & Capaca de Velha. *rinus.*

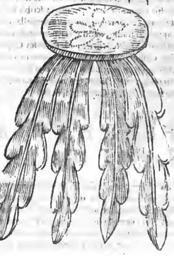
GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

DE hac Gyllius in hunc modum: Cùm iacent, omaſo ſimiles ſunt: cùm eriguntur
D pulmones videntur: tanquam vitrum translucent: cùm ſuſpenſi tenentur, quandam imaginem Polypi gerunt: niſi (quòd) brachia tenuiſſima, & craſſiſſima habẽt; Cùm autẽ eos ſecuiſſem, nihil in ea parte, quæ Polypi ventri reſpondet, reperi: Vbi verò mẽbratim diſſecuiſſem, in ijs partibus vnde pedes exoriuntur, quoſdam meatus arenarum plenos vidi. Adeo omnino lucidi, & tanquam vitrei ſunt, vt ſine ſectione interiora omnia videre poſſis: ac quamuis fluctibus in littus expulſi, nullo negotio capiuntur, tamen cùm
non ſint eſculenti, à prætereuntibus præclarè contemnuntur. formam eis ſupernè rotun- *Forma.*
dam, infernè concauam, eſſe refert Maſſarius, vt Conchæ videri poſſint: cirros ex imo emittere ad modum Polypi Duo huius Zoophyti genera facit Rondeletius. Primum quintum Vrticæ genus octo cirris, alterum ſextum, quatuor tantum cirris præditum: primum ſic deſcribit. Pars vna veluti fungoſa quædam maſſa, rotunda, caua, in medio perforata, purpurea veluti faſciola ambiente, pileum planè refert; altera parte Polyporum pedibus

Vrtica quinta ſpecies Rondeletij.

Vrtica ſexta Rondel.

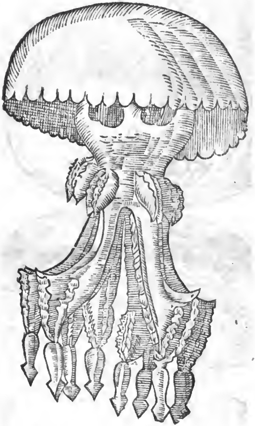

dibus ſimilis eſt: octo enim pedes habet craſſiuſculos, extremis partibus quadratos in acutum deſinentes, nullas interio- E
res partes diſtinctas habet. Corpore eſt adeo pellucido, & ſplendido, vt oculos offendat, & hebetet. Ad eã magnitudinem accreſcunt, vt pileos, quibus viatores vti ſolent, ſuperent. Alterum genus quatuor duntaxat pedes, ſeu frõdes habens, qui folijs achanti comparari poſſint, eſt in altera parte lineis aliquibus ſtellatim diſpoſitis. Huius generis illa quoq; videtur, quam ita deſcripſit Bellonius: Mollis quidem, & albus corpore cartilagineo, ac criſtalli in morem pellucido, quod in mucorẽ facilè reſoluitur. Gibbam habet inſtar dimidiatæ ſphæræ figuram, glabram, pollicis craſſitudine: F
cuius pars interna neruis rectis à medio incipientibus, quaſi ſtrijs fului coloris in gyrum radiatur, quibus ſe diffundit, & conſtringit: qua corporis commotione aquam concutit, & nunc in pronũ, nunc in ſupinum effertur. Pinnarum vice pinnis tenuibus, atq; ægrè conſpicuis in orbem cõmunitur, vt Lepus marinus. Cruciformes quoq; cirros, ſtriatos, craſſos, in modum ſtellæ radiatos, numero quaternos, parte interna nationi accommodatos habet: quos vt exactè conſpicias, erit in lebetem aquæ ſincerioris conijciendus: qui ſi ſupinus deuoluatur, multas fiſſuras in radice cirrorum oſtendet. G
Os quoq; habet parte prona ſitum, quo ea quæ venatur, abſorbet, in quem vſum quatuor cirri ad eius latera ſubiacẽt, coloris ſinopidis, quaſi eius brachiæ eſſent vel inteſtina. Hinc fit, vt intuẽtibus pulmonem in mari pabulandi gratia diuagantem grandis videatur quaſi pituitæ globus: qui vnicum tantùm colorem referret, niſi rubris illis quatuor circulis ſigillaretur, & ea cruce, qua interna pars ſtriata eſt, diſtingueretur. Hactenus Bellonius. Sed ad primum genus referenda eſt ea Vrtica, cuius iconem nobis exhibuit Matthiolus, ſub nomine Pulmonis marini, item ea, cuius nos picturam da- H
mus pronè, & ſupinè. Quanta autem ſit harum differentia inter ſe facilè è pictura oculatus lector colligere poterit, ideo nos ab vtriuſque deſcriptione ſuperſedemus.

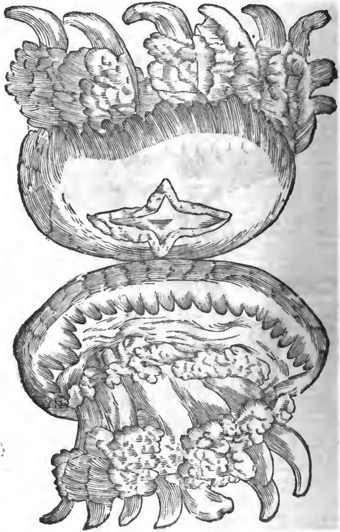
Pulmo

Pulmo marinus Matth.

Digitized by Google

Potta marina, vulgò prona & ſupina parte.

Digitized by Google

A

NATVRA.

OMNES pruritum in pudendis & vredinem in manibus mouent, & acrimonia ſua Venerem extinctam, & ſopitam excitant, qua maximè de cauſſa cum Vrticis numerandæ ſunt, teſte Rondeletio. Bellonius Pulmonem ſuum nil præter aquam reſipere ait: os tamen leui calore incendere. Naribus quoq; admotum, marinum virus olere, ſargos, melanuros, ſcaros, ſparos, auratas, & id genus piſcium eo veſci; in fruſta deſciſſum, ac in mare reiectum viuere nihilominus, ac moueri: extra mare autem exanimem apparere: Emortuum in alto mari, ac in littus reiectum, tranſparentis glaciei ſimilem. *Pruritum in pudẽdis & æſtu mouent.*

PRÆSAGIA.

CONSPECTAS plerunque vndis ſupernatantes futuram maris procellam præſagire Matthiolus tradidit. Contra Bellonius mari commoto, & ſpumantibus procellis irritato deorſum ad imum ferri, pacato verò ac bene tranquillo paſſim ſolutas vagari. *Com. in dioſ. Li. 2. c. 36.*

B

VSVS.

QVOD ſi ijs virgæ baculiq; ne perungantur, noctu facium accenſarum more lucem edunt, vt idem author eſt.

DE PVLMONE MARINO.

Cap. III.

INTER Teſtacea Pulmonem marinnm habuiſſe videtur Ariſtoteles. Nam quodam in loco tractans de Teſtaceis ſponte prouenientibus (quod indicat initium ſequentis capitis) Pulmonum mentionem facit inquiens: Quin etiam qui Pulmones appellantur ſpontè proueniunt: Sed ait Rondeletius hoc loco eodem modo Teſtaceos Pulmones intelligere oportere, quo Holothuria, Tethya, Stellas: id eſt corio duro contectos. Plinins hæc Zoophyta facit: Multis, inquit, eadem natura quæ frutici, vt Holothyrijs Pulmonibus, Stellis. Πλεύμονες dicuntur genera quædam in mari viuentia, ſed abſque ſenſu, Heſychius. *Li. 5. Hiſtor. c. 15.* *Lib. 9. c. 47.*

ÆQVIVOCA.

RAMICES teſte Nonio Marcello, dicuntur Pulmones, vel herniæ: Plautus Mercatore: Tui cauſſa rupi ramices, atrum dum ſputo ſanguinem, & Varro Tribodite: Prius quàm in Orcheſtra Pithaules inflet tibias domi ſuæ ramices rumpit: ſed in ijs, quæ hic adfert Nonius teſtimonijs, ramicis nomine non pulmo (hoc eſt viſcus illud leue, & ſpongioſum, in quod tanquam follem ſpiritus in reſpiratione recipitur, ad cordis temperandum colorem) ſed bronchocele intelligi Zoographo videtur. *Ramices.*

D

SYNONYMA.

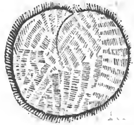
Πλεύμονες Atticè pro πνεύμονες dicuntur ab Ariſtotele. Latinè Pulmones vocauit Plinius: alibi idem Zoophytum Halipneumonem appellaſſe videtur. Germanis eiuſdem ſignificationis vocabulo Meerlungg vocari poterit. Interpres Kiranidis Pulmonem marinum exponit Cunnum marioum; ſed ſic nuncupant Vrticã ſolutã, de qua ſuperiori capite egimus. Vnde exiſtimo hũc interpretẽ, vt multos alios, nempe Maſſarium, Gilliũ, Bellonium, hanc Vrticam Pulmonẽ marinũ veterũ (ineptiſſimè tamen) putaſſe. Nam Pulmo marinus, vel à Pulmonum noſtrorum figura, vel ab eorundẽ ſubſtãtia laxa, & molli foraminuliſq; plena, nominatus fuit: hęc autẽ Vrtica nihil cum pulmonis figura, aut ſubſtantia ſimile habet. Pręterea cùm huius Vrticæ ſubſtantia perquã ſit mollis, & pituitæ concretæ ſimilis, quæ in aquam abit, in cinerem redigi, *Lib. 9. c. 47.* *Cunnus marinus.*

digi, nec in aqua decoqui corpore aliquo ſuperſtite poſſit, verus Pulmo eſſe non poterit E
quem decoctum in aqua commendant medici, itemq́; eius cinerem.

DESCRIPTIO. NATVRA.

Quid ſit. PVLMONIS marini hiſtoriam adeo paucis complexi ſunt veteres, vt quidnam ſit à multis hactenus dubitetur, patet tamē ex prædictis carnoſam eſſe ſubſtantiam. Nos, inquit Rondeletius, cùm illa quæ ſaxis affixa ſunt, diligētiùs rimaremur, & contemplaremur, inuenimus ſubſtantiam quandam illic hærentem, corio duro, & nigro intectam, *Locus.* intus mollem fungoſam, & fiſtuloſam, ſpongiarum aplyſiatum modo. Ea in ſaxorum ſtrimis naſcitur, cuius imaginē non exhibemus, quia commodè exprimi non poteſt. Vel Pulmo marinus dici poteſt, corpus quoddam rotundum, pilæ marinæ modo, vireſcens, foris ſubſtantia ſeltro ſimile, intus totum fiſtuloſum, veluti ſpongia aplyſia. In mari aqua plenum eſt, & graue: extra mare in ſe concidit, & flacceſcit: in laxorum rimis F deliteſcit, & inter algas. Ego potius has Vrticas puto, & ad eas hirſutas, quarum primo huius libri capite mentionem fecimus, referendas. Nam Pulmones per mare feruntur, vbi imminet tempeſtas: *Lib. 2. c. 35.* quod ſcripſit etiam Plinius ſic inquiens: Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemē portendunt. Et Epheſius interpres Ariſtotelis de par- *Lib. 4.* tibus animalium, & ibidem etiam Philoſophus, quanquam Zoophyta ſint, & fruticis naturam viuant, non tamen adhærere ſcribunt, ſed abſoluta eſſe ſicut etiam in plantis quædam, vt epithymum, & epipetrum.

Pulmo marinus Rondeletij.

PROVERBIA.

Vitam Pulmonis marini viuere quid. Zῆν βίον πνεύμονος θαλασσίου, id eſt *vitam Pulmonis marini viuere.* Prouerbium G eſt in eos, qui ocioſam, & ſecuram nimium, ſtolidamque vitam degunt, ſine ſenſu ferè, ſine præſentione vlla futuri, ſine præteriti temporis ratione. Poteſt etiam appoſitè dici in hominem ebrioſum, & abdomini, τῇ ὑπογαστρίῳ καὶ ἐπιθυμίαις (vt Aretes Cæſarienſis loquitur) addictum, farcire corpus ſolum *In Philebo.* promptum, ingenij viribus nuſquam vti. Plato, ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλά τινος πλεύμονος, ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρείνων ἔμψυχά ἐστι σωμάτων: Id eſt, Non hominis, ſed Pulmonis cuiuſpiam vitam viuere, aut alterius marini generis, quod inter Teſtacea corpo- *Inter teſtacea ponitur.* ra animatum eſt. Vbi notabis hoc loco Pulmonem inter Teſtacea à Platone poni. Vſus etiam eſt eodem prouerbio Syneſius Ptolemaidos. Epiſcop. lib. de regno, βίον ζῶντας θαλαττίου πνεύμονος, id eſt vitam viuentes marini Pulmonis: loquitur autem de voluptarijs hominibus, qui in ganeæ libidinumq́; vſu ſummum bonum ponunt. βλᾶκα Græci hominem nimium ſimplicis ſtolidique ingenij appellant (metaphora ducta) à piſce quodam filuto ſimili, ſed adeo vili inutilique, vt ne canes quidem guſtare dignentur. Hinc quarto de Republica (Plato nimirum) βλακικὸν τοῦ νῦν ὑμῶν τὸ πάθος, ὡς ὀλίγοι τινὲς πνευμονίαν, ἀπὸ *Pneumonia.* τοῦ θαλαττίου ζώου ὄντος ἀναισθήτου. οἱ δ' ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ Κύμῃ χωρίου τῆς βλακείας, οὗ μνημονεύει καὶ Ἀριστοτέλης, id eſt, Ignauia noſtra ſeu ſtoliditas, quam quis pneumoniam dixerit, ab H animali marino ſenſu carente, vel vt alij volunt, à regione propè Cumam Blacia dicta, cuius & Ariſtoteles meminit, Suidas. Vnde verbum βλακεύειν, exponunt pigritari, tardare oſſitanter, negligenter aliquid facere, & forſan Pulmo marinus quoque; quamuis animal eſſe videatur, tardius tamen & pigrius eſt, quam animalium naturæ conueniat: vt inde Plautus fortè in Epidico dixerit:

Dij immortales ſoccos iuſſi ademere pedibus.
Pulmo enim, quod perhibent, prius veniſſet, quam tu aduenisti mihi.

Author adagiorum prouerbium accipit in homines lentos, & ceſſatores: opinor, in quit, quod Pulmo, cùm perpetuò moueat, nunquam tamen loco ſe promouet: quod de animalium reſpirantium pulmone intelligit. Zoographus ad pulmonem Zoophytum adagij originem referri poſſe arbitratur.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

COMMENDATVR imprimis ad pilos euellendos, aut prohibendos ne naſcantur. Plinius, Iecur etiam (thunni) tritum (inquit) mixtaq; cedria (pſilothrum eſt) plumbea pyxide aſſeruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obſtetrix. Eadem vis eſt Pulmonis marini. Idem quoq; tradidit Aelianus, his verbis: Iam verò ſi quis qui nondum exceſſerit ex extrema pueritia, Thunni ſanguine illinatur, non pubeſcet: hoc idem torpedo & marinus Pulmo efficiunt. Nam in aceto putrefactæ eorum carnes & mento aſperſæ, fugam pilorum facere dicuntur. Pulmonis marini cinis alligatus, inquit Plinius, egregie profluuia purgat, hoc eſt vt exponit Rondeletius, menſes promouet. Idem tradit Pulmonem marinum decoctum in aqua calculoſis mederi, pernioneſq; emendare ex oleo. ad perniones & podagras commendat Dioſcorides recenter illitum. Pulmo marinus impoſitus pedibus podagras & chymethla ſanat. ſuffita verò oſſa eius auertunt omne malum, ſicut & Stella, ex Kiranide.

B

Lib. 32. cap. 10.
Lib. de animal. 13. ca. 27.
Cineris vis.

VSVS IN VARIIS.

LIGNVM ſi eo confricetur, ardere videbitur, teſte Plinio, adeo vt faculam ita præluceat, videtur dicere, inquit Zoographus, confricatum eo lignum ita ardere, vt ſua luce faculam quoq; vincat. Thitini (lego Thynni, nam & litterarum ordo conſentit, & mox plura ſequuntur de Thynna) oculos & Pulmones marini (marinos) ſi quis triuerit & conſpexerit (conſperſerit) in tecto domus ſerò, putabunt qui in domo erunt (vel vndecunq; tectum aſpicientes) ſe ſtellas videre. Si autem virgam vnxeris deambulans ſero, cùm luna non lucet, putabunt lumen de virga emicare. Si verò in muro vel in charta depinxeris ſeſam, aut imaginem aliquam videntes admirabuntur, Kiranides.

Li. 32. c. 10.
Lib. 4.

C

DE HOLOTHVRIIS. Cap. IV.

SYNONYMA.

HOLOTHVRIA à Tethyis differre facile ex Ariſtotele probari poteſt, difficulter ex eius interprete Theodoro Gaza: is enim quodam in loco Tethyia vettibula & callos conuertit; Holothuria verò Tubera. alibi Tethyia vertit callos, rurſus alio in loco omnia hæc Latina nomina Holothurijs tribuit, inſuperque de ſuo addit; Tota ipſa (Holothuria dico) ſimplici mitiotique teſta operta eſſe. Hæc itaq; nominum confuſio magnas tenebras doctis viris, qui eius verſionem ſequebantur, offudit, Belloniumq; errare coegit Holothuria & Tethya confundentem, item Maſſarium, quamuis hic diuerſas res ex Plinio ſit ſuſpicatus. Niphus non tantùm cum Tethyjs Holothuria, ſed etiam cum Vrticis confudit Ὁλοθούριον Heſychio & Varrino eſt genus animalis marinum. Vocabulum compoſitum eſſe apparet: ſed

D vnde, non video, inquit Zoographus. Θουραῖοι & Θοῦροι Heſychius interpretatur impetuoſum, ſalientem, bellicoſum, audacem, fortem, magnum, validum, libidinoſum, cupiditate in aliquid procliuem. Sic & Θοῦρος Ἄρης dicitur, & Θούριδος ἀλκῆς τῆς μαχητικῆς, ἀπὸ τοῦ θορεῖν ὅ ἐστι πηδῆσαι. Sed θορὸς libidinoſum ſignificat, & Θερίτρα ὀχεῖαν & Θορὸς genituram. Holothuriorum quoque meminit Plinius ac ea inter Zoophyta connumerauit: Multis, inquit, eadem natura quæ frutici vt Holothurijs, Pulmonibus, Stellis.

Gazæ inconſtantia.
Li. 4. de par. ca. 5.
Lib. 1. Hiſt. c. 1.
Niphi error.
Etymon.

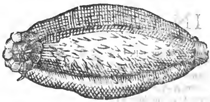
GENVS. DIFFERENTIA. E

Deſcriptio.

PAVCISSIMA ſunt ab Ariſtotele & Plinio de Holothurijs tradita, ab alijs nihil: quia in cibis non recipiuntur, ſed in littoribus neglecta iacent. Saxis non hærent, qua in re maximè differunt à Tethyis: authorem habeo Ariſtotelem qui ſic ſcribit: Πολλὰ δὲ ἀπολελυμένα μὲν ἐστι, ἀκίνητα δὲ: οἷον ὄστρεα καὶ τὰ καλούμενα ὁλοθούρια: Multa ſaxis quidem ſoluta ſunt, ſed immobilia vt Oſtrea, & quæ vocantur Holothuria. Aſpero corio conteguntur. Rondeletius duas nobis icones Holothuriorum exhibuit, cum his deſcriptionibus: Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtuſum eſt & planum, in quo roſę pictę imaginem ſculptam eſſe dicas, circa quam ſunt acetabula. Inde parua appendix & mollis depēdet. Piſculentum odorem reſipit, nec minus ingratum ac inſuauem, quàm Lepus marinus. Altero extremo tenuius eſt. Intus partes omnes ſunt indiſcretæ. Inter maris purgamenta id reperit, quod hic repræſentatur: quod quia vita, integumenti aſperitate & duritia partibus internis indiſcretis cum Holothurio conueniat, Holothuriorum ſpeciem eſſe putat. Altero extremo caput diſcretum habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugoſum, quod aliquando dilatatur, aliquando conſtringitur. Sequitur corpus craſſius aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cuius vtraq; parte duæ ſunt appendices pedum, pinnarumve loco, ſed differentes. Superior enim ſtrictior eſt, in ambitu inciſa, in acutum deſinens, ad quam à ceruice producta eſt linea; altera latior vbique. Harum beneficio motū aliquem habere videtur, cuius prorſus expers eſt primum genus: quod aliquando acetabulis ſuis ſaxis hæret, ſed ſoluitur. Secundum hanc ſpeciem Rondeletij genitalis virilis quandam ſpeciēm præ ſe ferre ait Zoographus: vt Holothuriorum nomen dictum videri poſſit, quaſi toto corpore ad huiuſmodi ſpeciem ſit conformatum.

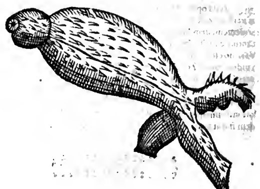
Tethyis quid differant. Hiſt. 1. c. 1.

Holothurij prima ſpecies Rondeletij.

F G

Holothurij altera ſpecies eiuſdem.

H

A

NATVRA.

PLANTAS potiùs eſſe Holothuria cenſet Ariſtoteles, quàm animalia, ſic enim loquitur: Quæ autem Holothuria vocant, & Pulmones, atq; etiam plura eiuſmodi alia in mari, parum ab ijs (plantis) differunt, ſua ipſa abſolutione. Viuunt enim ſine vllo ſenſu, periode ac plantæ abſolutæ. Nam in terreſtribus plantis ſunt nonnulla eiuſmodi, quæ & viuant, & gignantur, aut in alijs plantis, aut abſoluta, quale eſt quod Parnaſus fert, vocatum à quibuſdam epipetrum. hoc enim diu viuere poteſt, etiam à paxilis ſuſpenſum: Hæc ille.

DE TETHYIS. Cap. V.

B

SYNONYMA.

Τήθος, & Τήθυον rectus ſingularis à Græcis effertur, vt ςῆθος, & πρέμνον. Pro τήθεια per ει apud Ariſtotelem in penultima repono τήθεα. apud quem & τὰ τήθυα, & τῶ τηθύε legimus. In Plinij codicibus quibuſdā leguntur Tethę in fęminino genere, vt muſæ: Hæ, inquit, ſugētes, &c. & mox Tetheæ vtiles ſūt. Et in piſcium catalogo Tethea, vt Muſa. Τίθη (per iota in prima, Zoographus mauult per η) τα κογχύλια, ὄςρεα nominantur à Polluce. Τήθεα τε γραιώδεα ναμνίοισι, Nicander, ideſt, Tethe (vt Cete) quæ in muſco, aut in algis creſcunt, vel natant, aut capiuntur. Vocat autem Tethe, vt exponit Scholiaſtes Patellas feras, quas nos Otia (ideſt autes) Ariſtoteles verò ὄςρεια, & Homerus ſimiliter communi nomine ὄςρεα. Homerus meminit τῶν τηθίων inquit Athenæus, lege τηθέων. Nam ſic Homerus: *Hiſt. 5. c. 15. Li. 32. ca. 9. Cap. 10. ibidem. Tethe, quæ Nicandro. Lib. 3.*

Πολλοὺς ἂν κορέσειεν ἀνὴρ ὅδε τήθεα διφῶν *Illiad. Π.*
Νηὸς ἀποθρώσκων.

C Quæ verba ſunt Patrocli exprobrantis Cebrioni è curru deiecto tanquam vrinatori. Hunc locum commentans Euſtathius: τήθεα, inquit, ab vrinatoribus contrectantur Oſtreorum generis, ſic dicta à terra quam Tethyn nominant. Sunt enim præ cæteris marinis naturæ terrenæ, propter ambientis teſtæ duritiem: aut forſan nominantur à nutrice infantium, quæ τιθη dicitur: propter tenerum eius (corpus) veluti que lacteum, & roſcidum: qua ratione eiuſmodi (Oſtrea) etiam ἐρόεντα quidam cognominat. Quod ad Thethe quidē ſiue Oſtrea attinet, antiquos aiunt non piſcibus tantùm: ſed etiam Oſtreis in cibo vſos fuiſſe: quanquam is neque vtilis admodum, neque dulcis ſit: ſed neque parabilis, cùm è gurgitis vado vbi iacent (ἐν τῷ βυθῷ κατὰ βάθους: atque propriè dicta Tethyia ſecundum Ariſtotelem ſaxis adhærent,) non aliter quàm ab vrinantibus auferri queant: Hæc ille. Et rurſus à verbo θῶ θήσω, quod eſt lacto, deducuntur τίθη, & τηθὶς, (quæ nomina auiam ſignificant: τίθη aliquando nutricem quoque) & τήθεα quoque: quorum ſingularis caſus & rectus eſt τῆθος, Ariſtoteli vſurpatus his verbis: Πίννη, ὄςρεον, μῦς, κτεὶς κόγχη, λέπας, τῆθος, βάλανος. Et rurſus cùm ait ὅ μὲν καὶ κς τραχυόςρακος; ῥαβδωτὸς, καὶ τῆθος ἀρραβδωτον, λειόςρακον. Hinc τήθη in multitudinis numero caſus contractus: vt cùm ſcribit Athenæus: τὰ δὲ τήθη *Odyſ. Δ.*

D παραπλήσια τοῖς προειρημένοις καὶ πολυτροφώτερα: & quoniam inde genitiuus quoque formatur τηθέων τηθῶν, ſicut ςηθέων ςηθῶν: iocandi occaſionem inde ſumpſit Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Ὦ τηθῶν ἀνδρειοτάτη καὶ μητρίδιων ἀκαληφῶν.

de induſtria ſic alloquens veluti amatas nutrices, ac matres. Sunt enim τήθεα veluti τῆθαι, id eſt nutrices. μητρίδια verò Vrticæ marinæ: huc vſque Euſtathius, qui τήθη quænam eſſent, ignoraſſe videtur, & ab Oſtreis non ſatis diſtinxiſſe: ſicut & alius innominatus Homeri Scholiaſtes, qui τήθεα nihil quàm Oſtrea, ſeu genus Oſtrearum interpretatur: Et Nicandri etiam qui τήθη putat Patellas feras, à quibus ea plurimùm differre collatis inuicem hiſtorijs liquebit. A Tethyio diminutiua vox videtur τηθυάκιον. Epicharmus apud Athenæum τηθυνάκια, cum Teſtatis alijs diuerſis nominat. Latinè vel Tethyum tribus ſyllabis: vel etiam Tethus effertur, duabus ſyllabis maſculino genere, vt cetus. Gazam *Ab Oſtreis differunt Tethea. Lib. 3.*

Holo-

Holothuria, Tethya, res diuerſas, iiſdem Latinis nominibus interpretando (Vertibula, E *Gaza error.* Callos, Tubera) confudiſſe ſuperiori capite monuimus. Tethyia, inquit Gyllius, Theodorus vertit Tubera, & Callos, & Verribula. Tubera quidem quòd ſic nullis fibris, quemadmodum Tubera terrena nitantur. Callos verò quod calloſa materia tegantur. Iam nunc *Spherdocles.* Græci non Græco nomine, ſed pluſquam Barbaro Spherdocles (fortè à ſphæra, vnde & Vertibuli nomen Gazam finxiſſe conijcit Zoographus) nuncupant. Ineptius ij, qui accolunt Adriaticum ſinum, ex eo Spongias nominant, quia cum premuntur tanquam ſpongiæ, ſic aquam foraminibus reddunt. Hoc genus piſcium Maſſiliæ in vulgus ignotum à paucis cognoſcitur. Quidam ſenes cùm huius deſcriptionem ſub eorum oculos ſubieciſſem, & multùm inculcaſſem, nominarunt VVichonos: Veruntamen propter tempeſtates hos mihi oſtendere non potuerunt. Hactenus Gillius. Ab eo, ait Zoographus, quòd ſpongiæ ſimili- *Niphi error.* tudinem quandam habent Tethe, muſcoſo (ſi benè memini) & fiſtuloſo corpore, Veneti ſpongias nominant vulgo ſponge. Niphus alibi Vertibulum, ſiue Tuber cum Vrtica confundit. Callus verò, inquit, tanquam à Vertibulo ſeparans, (cùm alibi eundem faciat) ad magnitudinem iuglandis eſt: cuius durities media eſt inter teſtam, & corium. Alibi Vertibula non rectè Vrticas à nonnullis vocari ſcribit. Vertibulum inquit idem forma rotunda F eſt, ſubter cum aliqua cauitate, cruſta calloſa, à qua & callus dicitur. Vulgo apud Tarenti- *Verticillum.* nos dicitur Verticillum, propter formam & paruos quoſdam anfractus quibus deſcribitur. Tubera à colore, & tumore dici idem Niphus ait, & alibi. Tethya, inquit, apud nonnullos ſunt Vrticæ atque calli quidam ad magnitudinem inglandis, duritie inter teſtam, & corium, colore ſuppallido, & rubenti. ea frequenter in Pyrgorum littore ad centuncellas reperiuntur: quæ ſicuti palato & iucundiſſima, ita & ſtomachis minimè inſalubria eſſe conij- *Cum Vrticis cõfundũtur.* cimus. Quidam confundunt Vertibula cum Vrticis eadem eſſe volentes, ſed error eſt, cùm diuerſa omnino ſint: Vertibula enim teſta ſcabra veluti corio integuntur, & pedibus carent, (& mobilia ſunt. Vrtica verò (vti retulimus ex opinione Ariſtotelis) nullam teſtam habet, ſed corpus omni ex parte carnem præ ſe fert: & pediculos habet, vt Polypus, & ſaxis abſoluta vagatur: decepti forſan verbis Ariſtotelis octauo de hiſtoria dicentis: Nonnullorum natura corporis carnoſa eſt, vt eorum quæ Tubera (Tethyia) appellantur, aut Vrticæ, vbi duo genera diſtincta intellexit, & non vnum, vt ſit ſenſus: Natura corporis nonnullorum eſt carnoſa, cuiuſmodi ea ſunt quæ Tubera, aut ea, quæ Vrticæ vocantur, Tethyiorum Germanicum nomen facit Zoographus Spruzling, quod eis compreſſis aqua tanquam per ſy- G ringem, aut ſiphonem exiliat, vel Magling, quòd caro eorum ventriculi figuram præ ſe ferat; vel Schuuumling, quoniam & Veneti ſpongias, ſeu ſpongiolas vocant.

GENVS. DIFFERENTIA.

Deſcriptio.

TOTA occuluntur teſta, quam læuem habent, vt nulla ex parte carnem detectam habeant, teſte Ariſtotele, qui idcirco Teſtatis adnumeraſſe viſus eſt, & alibi: Quæ vertibula, ſiue callos ſpeciali nomine à tegminis qualitate appellamus (τὰ δὲ κα- *Hiſt. 4. c. 2.* λυμματώδη) naturam inter hæc genera (Teſtatorum) peculiarem, ſortiri notum eſt. iis enim ſolis corpus tegumento includitur, cuius durities inter teſtam, & coriũ eſt: quamobrem modo præduri bubuli tergoris (ὥσπερ βύρσα σκληρά) ſecatur. Adhæret id genus ſaxis ſua teſta duoq; ſepoſita inter ſe foramina exigua admodũ habet, & viſum vix patientia, quibus humo- H *Excrementum nullum habent.* rem accipit, & reddit. Excrementum enim nullum in eo ſpectatur, quale in cæteris Oſtreis, vel Echinæum, vel quod appellant papauer, continetur, nulli è cęteris ſimilis: in omnibus tamen ſui generis eadem. Diſſectis primum membrana neruoſa cruſta ambiente obtenta oſtenditur, qua Vertibuli caro ipſa continetur, nulli è cæteris ſimilis, in omnibus tamen ſui generis eadem. Adhæret hæc vtroque ex latere membranæ circumdanti, & corio: & qua adhæret arctiùs in partem vtramque eſt, videlicet qua tendit ad meatus ductos foras per cruſtam, quibus redditur, & accipitur cibus, & humor, quaſi alterum ſit os, alterum oſſium excrementum delegatum. Nec modus idem, ſed alterum craſſius: alterum tenuius eſt, cauumq; intus vtrinque exiguo quodam interueniente continuo, humorque in altero cauo conſiſtere ſolitus eſt. Pars verò alia, quæ inſtrumentalis, & ſenſualis ſit, nulla omnino percipitur, neq; *Color.* excrementum quidquam (vt dictum iam eſt) quo in cæteris more continetur. Color vertibulis

A tibulis, aut pallidus, aut rubidus eſt. Alio quoque in loco de ijſdem, ſic ſcripſit: Habet hoc genus animalis duo foramina, primamque (διαίρεσιν) vnam qua recipiat humorem cibo accommodatum: & qua rurſus emittat quantum humoris reliquum fit. nihil enim habere excrementi, vt cætera Teſtata hoc ſe habere oſtendit. Præcingitur autem per medium tenui quadam membrana: in qua vitæ principiarum eſſe ratio congrua eſt. Hæc Ariſtotelis verba de rima, ſeu diuiſione Tethyorum Michael Epheſius declarans, ait: τὰ δὲ τήθυα πόρους μὲν ἔχει δύο· διαίρεσιν δὲ μίαν· ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις σωλῆνα ἐξωγκωμένον, καὶ σχίσαις αὐτὸν ἄκροθεν ἕως κάτω ἐν θατέρῳ μέρει: hoc eſt: Meatus (ſeu foramina) quidem in eis duo ſunt, diuiſio autem vna, ac ſi fiſtulam aliquam animo concipias (non æquali, ſed) tumido corpore: eamque in alterutra parte ſcindas à ſummo ad imum. Contineri in Teſtatis id quod ouum etiam vocatur eiuſcemodi cernere licet, vt tradidit Philoſophus. His hæc paucula Rondeletius addit: Ea, inquit, non ſolùm petris, ſed etiam Oſtreorum noſtrorum teſtis affixa ſunt, & in ijſdem velut tumores duri eſſe cernuntur. Qui figura ſunt aliquando longiore. Teſta extra fuſca, inæqualis, & rigida, intus argentea, læuis. Tethyorum caro membrana alia alba inuoluta ventriculi formam refert, rotundam ſcilicet & ob- *De part. 4. c. 5. Foramina.*

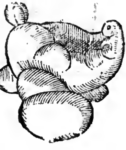
B longam, meatus craſſior, & amplior gulæ proportione reſpondet: alter minor podici. Vterque colore eſt rutilo, vel ruffo, reliquum corpus croceum. Id totum corpus corio undatum ſeorſum depingendũ curaui, quòd ex duobus meatibus eminentibus, quos modo deſcripſi lector agnoſcet. Reliqua Tethya corio ſuo tecta adhæret. Quum digitis premitur, aqua per meatus exilit, alioqui ſenſum fugiẽtes. Alias Zoographus icones Tethyorum exhibet, quas Cornelius Sittardus ad eum miſerat quatuor, quæ vel Tethya eſſe videntur, vel eorum naturæ propinqua. Duas maiores fungos marinos eſſe, aut in Italia vocari addebat, teſtę durę incluſos. Colore, vt pictos accepit, ſunt vario, ſed magna ex parte fuſco, quæ verò in maxima virgæ, contextu quodam reticulato (eæ continuæ eſſe debebant) viſuntur rubræ. Minores duas vulgo nominari ſpecie, earum pictura foris fuſca hirſutaq; apparet, ſubſtantia (vt aliquis coniecerit) coriacea: intus autem caua, & rubra. Ab his nonnihil differre, quæ Bellonius depinxit, facilè quiuis ex pictura videre poterit. Nos etiã Tethyorũ aliquot ob- *Tethya Zoographi.* *Noſtrorum Tethyorum deſcriptio.*

C ſeruauimus ſpecies, quæ forma tantùm differunt, non alia parte ſingulari, ita vt merito tot ſpecies Tethyorum, quot forma ſtatuere liceat. Quæ primo depicta loco oſtenditur parte externa, & ſecundo parte interna pyri formam æmulatur, colore cineritio eſt; ablataq; cuticula ſubſtantia apparet denſa poris exiguis, vixq; viſibilibus referta, per quos aqua attrahitur, & per vniuerſum corpus diſtribuitur. Duo grandiora habet foramina: vnum oblongum; alterum rotundum: hoc aluo: illud ori reſpondere videtur: in his quandoque conſpiciuntur Scyllari, Cancelli & alia Cruſtacea: item Trochi, Turbines aliaque parua Oſtracoderma. Tertio qui oſtenditur loco figura eſt mali; ſubſtantia eadem qua ſuperior, foraminibuſq; duobus: rotundo, quod maius eſt: oblongo quod minus: in eo ſcyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis occupabat interuallum, cauda erat reuoluta: eumque idcirco tertio loco adpioximus. Quæ quarto, & quinto oſtenditur numero, ab Antonio Maria Lombardo pharmacopœo erudito Mutinenſi donata mihi fuit: figura eſt inæquali, tuberoſa: foramine vno oblongo maiori, quod in oppoſita erat parte, minori. in eo continebatur Purpura, porportione magnitudinis Tethyi magna, vt etiam exterius corium eius penetraret. Septimo ordine oſtenditur Tethyum ſecundo ſimile, figura rotunda, ſed

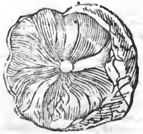
D inferius compreſſa: foramen habet tam exiguum, vt vix conſpici poſſit: intus habet cruſtaceum aliquod, vt in partis ſuperioris foramine conſpicitur.

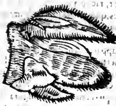
Tethya Rondeletij.

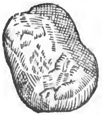

Tethyorum icones Zographo à Cornelio Sittardo miſſæ.

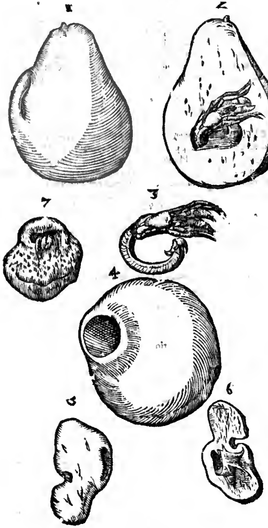

Tethya ſiue Vertibula integra Bellonij. Tethya ſiue Vertibula aperta eiuſdem.

Tethyiorum ab authore obſeruatorum ſex ſpecies.

Digitized by Google

LOCVS. GENERATIO. E

Præſtantiſſima vbi. IN Oceano ad Gallicum littus frequentia ſunt: Pariſijſq; in foro piſcario ſæpe Oſtreorum teſtis adhærentia videre eſt. In Aegypto nulla inueniuntur: In Smyrna Aſiæ præſtantiſſima. Inter immobilia Teſtacea olfactum minimè habere videntur teſte Ariſtotele: qui etiam in rimis cauernisq; ſaxorum generari tradidit. Nicander inter muſcum, & algas creſcere cecinit. Plinius Tetheæ, inquit, inueniuntur ſugentes in folijs marinis: Rondeletius pro folijs legit ſcopulis. *Etymum.* Euſtathius τήθη ſic dicta conijcit à verbo θῶ, quod ſignificat θηλάζω, quod & pro lactare, & ſugere accipitur. VVottonus hæc ferè ex Xenocrate: Tethya gignuntur in cauernis ſaxorum: maximè verò in cæno, & littoribus, quæ phyco algauè marina abundent. Inueniuntur & in muſco marino, aut alijs in herbis folijſuè marinis.

NATVRA. F

Plantas imperfectas eſſe aliquando putauit author. DVBITARI ſummoperè poteſt, quam habeat naturam Tethya. Ego aliquando fui eius ſententiæ plantas imperfectiſſimas eſſe, ſicut Spongias, & fungos: Itaque optimè dixiſſe Plinium: Tethya fungorum veriùs generis, quàm piſcium ſunt: Deinde nihil de animalis natura habere, cùm nullum viſcus intus habeant, ſed carnem tantùm vniformem: *Motus eorũ ab externo prouenit.* Motum autem & ſenſum qui ineſt illis, ab interno prouenire, cùm multa Conchylia, & Cruſtacea intus habere ſæpè conſpexerimus: à quibus ſcilicet motus prouenit, tanquam fit in ſpongijs. Sed & Princeps Philoſophorum, parùm à plantis differre eſt opinatus: Spongijs tamen viuaciora eſſe (ζωτικώτερα) hoc eſt animalium naturæ propinquiora. *De par. 4. c. 5.* Et mox: Tethyum igitur, inquit, & quidquid generis eiuſdem eſt, quia adhærendo tantummodo viuit, ſimile plantæ eſt: ſed cùm aliquid habeat carnis, ſenſum aliquem habere videri poteſt. Itaque vtro nam modo ſtatuendum ſit, incertum eſt. & paulò pòſt cùm dixiſſet nihil excrementi ipſis ineſſe, ſubdit: Ex quo fit potiſſimùm, vt ex hoc, & quidquid ſimile in animalium genere eſt, planta iure appellari poſſit: nec enim planta vlla habet excrementum. G

VSVS IN CIBIS.

Tethya rubea. A RVSTICIS in foro piſcario vulgò diuendi ſolere magnitudine oui gallinacei, author eſt Bellonius. Et Maſſarius rubea Tethya cibo idonea eſſe: pallida verò aut ſublutea, amarulenta recitat, tanquam ex Ariſtotele: apud quem tamen id me legere non memini. Præſtantiſſima è Smyrna Aſiæ. *Lib. 3.* Athenæus cùm ex Niceſio (vt videtur) de Teſtatis quibuſdam dixiſſet, vt Purpuris, Buccinis, Phloadibus, ſubiungit: *Vt alant.* Tethe verò prædictis ſimilia ſunt, & vberiùs alunt. Plurimum dare alimenti tradit Xenocrates, coriaq; maximè eorum non confici. Secari etiam & lauari, ac liquore Cyrenaico, & ruta, muria, & aceto, vel ex aceto condiri: operæ pretium eſſe ea cum viridi menta conficere.

VSVS IN MEDICINA. H

IIS ineſt ſapor ſalſus, cum amarore, ob quem deterget, flatus diſcutit, vt non ſine ratione ſcripſerit Plinius: Tethya torminibus, & inflationibus ſuccurrere, & teneſmum *Lib. 32. c. 9.* diſſoluere renumque vitia. in cibo ſumpta lateris dolores leniunt eodem teſte. Con- *Quibus conueniant.* ferunt etiam iſchiadicis ventrique ſuperiori vnà cum ruta. item cachecticis, quorum corpus macie conficitur cum ruta, & melle. Contra Dorycnium iuuant in cibo ſumpto teſte Nicandro.

A. DE MALO GRANATO, FVNGO, Pyro. Cap. VI.

DANIEL Barbarus vir cùm humanitate, tùm ſumma doctrina atque nobilitatis ſupremo ordine apud Venetos conſpicuus, tres haſce imagines ad me miſit ſub nomine Zoophyti, ſed quia aliquantulum à Tethyjs, ſcilicet radice in multas fibras diuiſa, differre videbantur, ab illis ſeparaui. ſubiunxi tamen, quòd conijcerem ad eorum genus proximè poſſe referri. Terna habent foramina ſatis inſignia. Primum à ſimilitudine tum formæ, tum coloris malum punicum appellatur, eiuſdemque mali magnitudinem habet. Secundum fungum tam exactè refert, vt non in mari, ſed terra natum videatur, vnde Fungus marinus appellatur, colore eſt cœruleo. Tertium pyrum à figura pariter dicitur, ſimilis ferè cum fungo coloris. *Danielis Barbari laus.*

Malum granatum Zoophyton.

Fungus marinus Zoophyton.

Pyrum marinum Zoophyton. E

DE MENTVLA MARINA.
Cap. VII. F

Lib. 3. MENTVLÆ marinæ mentionem facit Athen. ex Nicandro inquiens: Colybdenam Epicharmus dixit in ijs quæ ſuprà nos adduximus, mentulam, vt inquit, Nicander, marinam, vel vt in Opſartytico Heraclides ſcripſit Squillam. Recitârat autem antea hæc Epicarmi: Ἐντὶ δ' ἀστακοὶ κολυβδαιναί τ' ἔχουσαι πόδια μικρά, τὰς χεῖρας δὲ μακρὰς, χάραβος ὄνομα: Adſunt Colybdenæ & Aſtaci, quibus parui pedes, longàque brachia: carabos nuncupant. Rondeletius Vrticam paruam hodie à Græcorum vulgo Colicænam dici ſcribit: à Gallis culum aſini. Πειρὼ nominatur à Numenio inter
Colicæna. eſcas piſcium vt videtur, & forte non piſcis, ſed inſectum aliquod Zoophytum aquati-
Πειρὼ. cum fuerit.

Τοῖσι καὶ ἄρμενα πάντα παραπλώσαιο δὲ μύρα,
Κουρίδιον ἢ πειρῶνα, ἢ εἰναλίην ἔρπυλλαν.

Grammatici vt Varrinus Πειρῖνα interpretantur teſticulum, pudendum, πειγῖνον. Πειρὼ σημαίνει τὸν ὄρχιν, ἀπὸ τοῦ πείρω σπείρω, καὶ πειρω. ἢ παρὰ τὸ σπείρειν τὰ τέκνα. Hic con- G
Holothuria ijci poteſt Pirena Numenij, pudendum marinum maſculum, aut aliquam eius ſpeciem ſi-
vnde dicta gnificare. Holothuria vnde ſic ſint appellata, nondum inueni explicatum. Θούριον inter alia
difficile eſt impetuoſum ſignificat & ſalacem, id eſt procliuem ad libidinem: & θορνύεσθαι verbum li-
ſcire. bidini operam dare, θορὸς genituram. Holothuria à Rondeletio deſcripta, præſertim ſecunda ſpecies genitalis viris quandam ſpeciem præ ſe ferunt: vt Holothurium dictum videri poſſit, quaſi toto corpore ſuo ad huiuſmodi ſpeciem conformatum: vel Holothurium
Haleſurion. quaſi Halothurium à mari. Haleſurion pro genitali marino accipi videtur ἁλὸς οὐρά, id eſt, marina cauda, Vegetius quoque Zoophytis quibuſdam marinis caudam adnumerat. Eſt & piſcis nomen ædœon, quod & nos genitale nuncupamus marinum, à nonnullis
Haleſurion. Haleſurion Græcè dictum: quanquam Haleſurion ſunt, qui pro Callyonymo piſce capiunt, Hermolaus in Corollario, quod ſi ab ἅλς, quod mare ſignificat, compoſitum eſt vocabu-
Haloſydna. lum, vt videtur, ἁλοσούριον melius dixeris, vt Haloſydna, Haloſachne; nam Halipneumon a datiuo eius nominis componitur. Mentulæ marinæ meminit Albertus: Sunt in mari, inquit, animalia quædam ſimilia veretro virili: ſed loco teſticulorum habent alas creſcen- H
tes, quæ prominentia ſua efficiunt teſticulos. Imperfecta ſunt, tardi motus, nec viuunt niſi
Veretillum in aqua. Pudendi quoque marini vtriuſque ſexus meminit Apuleius in Apologia prima,
virile. nominat autem virile veretillam (malim Veretillum genere neutro, vt ſit diminutiuum a veretro) & muliebre viaginal (forte virginale vel vaginal) quod ab indocto quodam interſæmineum appellatum reprehendit. Hæc friuola inquit pleraq; in littoribus omnibus congeſtim, & aceruatim iacent. Et rurſus Albertus. Oſtreum quoddam, ait, vnius conchæ inuenitur, quod habet ſpeciem virilis virgæ inferius: & aliud eiuſdem generis quod habet ſimilitudinem vuluæ muliebris: non tamen hæc ſunt inſtrumenta coitus, in eis, ſed partes
Margarito- corporis ipſorum, huius Oſtrei Concha refert Cochleam, & eſt ſpinoſa extrinſecus, vt ci-
rum locus. bo grata & delicatæ carnis. in eodem ſæpius margaritæ reperiuntur. abundat autem in littore maris Germanici & Flandrici. Rondeletius nullam eiuſmodi Cochleam deſcripſit: ſed quattam Vrticæ ſpeciem quæ inſtar Holothuriorum teſtis alienis adnaſcatur, & maximè Pur-

A mè Purpuris quæ ſunt Cochleæ ſpinoſæ. Inquirẽdum igitur Vrticænè aut Holothurij aliquam ſpeciem intelligat Albertus: cuius etiam alibi verba hæc ſunt: Eſt genus quoddam Oſtrei, cuius ſpecies vna Virgam, altera Vuluam præ ſe fert: & vocatur apud Germanos interiorum marium Billegen. Zoographo hoc nomen hactenus inauditum, & eius ratio incognita. Zoophytum quod deſcripſere Bellonius & Rondeletius apud Maſſilienſes & Montiſpeſſulanos Mentula marina vulgò dicitur à ſimilitudine: Italis vt Neapolitanis pręſertim Cazo marino: Græcis hodiernis Pſoli. Germani appellare poterunt Meerſchaam, Seeſchaam, Seeſtert..

GENVS. DIFFERENTIA.
Deſcrip io.

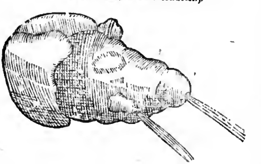
B RONDELETIVS duas Mentulæ marinæ ſpecies facit: Prioris hæc eſt natura & hiſtoria. Quantũ ad integumentũ attinet, Teſtaceis annumerari debet, non Cruſtaceis, vt Mentula marina Epicharmi. Corio enim duro conſtat, vt Tethya. Quum viuit, intumeſcit, & diſtẽditur: poſt mortem flacceſcit. Foramina duo habet, quibus aquam trahit & reijcit. Partes internæ indiſcretæ ſunt. Multa huiuſmodi Zoophyta circa Stœchades inſulas capiuntur. Varia ſunt, alia viridia, alia nigricantia, alia flaueſcentia.

Mẽtula marina prior Rondelet.

Mentula marina Rondeletij.

C Mentula marina altera Rondeletij.

De altera hæc ſcribit: Neq; Zoophytũ iſtud à Mentulæ contractæ forma multũ diſtat, ſi eam cũ ſcroto accipies. Ex dura quidem teſta conſtat, ſed veluti cartilaginea, ſpiſſa, rugoſa, perſpicua. Foramina à ſeſe ſeiuncta duo habet, quibus aquam reijcit, quum comprimitur. Partes internas indiſcretas habet veluti reliqua Zoophyta. De Genitali marino hæc Bellon. Exangue maris purgamentum eſt: ſolutum vagatur, ſed eius ea eſt natura, vt à piſcibus alijs minimè tentetur neq; à quoquam in cibo expectatur. Littorale eſt neq; alibi reperitur, quàm vbi Patel-

Alterius Rõdel deſcript.

Bellonij deſcript. Mentula mar.

D læ, Ricini & Vertibula degunt. Genitale ex hoc dicitur, quod teres ſit, pedem longum, & mediocris brachij craſſitudine: diſtendit ſe & contrahit hirudinis in morem, vnde & ei nomen inditum eſt: quinetiam ruffi coloris eſt. Iners, nec niſi ſerpendo incedit, aſpectu toroſo, Nympheæ radicis ſimilitudine. Semper ad ima ſidit: nunquam natat: contrectatumque in ſe ipſum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixq́ue acuta cuſpide pertundi poteſt: alioqui permolle, dum ſua ſponte mouetur. Suas promuſcides, quando vult, exerit, atque ita conſtringit, vt ex pedali longitudine, vix ſex digitos longum appareat. Acetabulis, quæ in promuſcidibus habet, lapidibus hæret: in quibus pluſquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte ruiſus crinitas emittit veluti arbuſculas acetabulis plenas: quibus quidquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, vt vel integram Conchulam admittat: veſcitur enim omni Conchyliorum genere. Eius recrementa viſcida ſunt ac lenia, albiſſima, copioſa, quæ tandem induratur, vt cum fidibus de duritia neruea firmitate certare poſſint. Os in gyrum

Nominis ratio.

Promuſcides.

Os.

Victus.

Digitized by Google

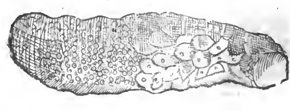
oſſiculis dentatum habet, prætcrea nullis oſſibus alibi præditum. Ab ore gula in ſtomachum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum eſt: reliqua vt inteſtina circumponontor in gyrum, quæ vix obſeruari poſſunt. Alia ſunt purgamenta marina, quæ genitale viti imitantur tum ſpecie, tum magnitudine ſed pinnis ſubnexis binis loco reſtium. Lumbricum marinum & terreſtrem refert (id nimirum quod primo loco deſcribit) nam Lumbricus ſic ſe contrahit, vt ex ſeſquipedali ferè longitudine orbicularis ferè fiat. Miſit ad Zoographum aliquando Cornelius Sittadrns, cum alijs, quas Romæ nactus erat picturis, pudendum aliqua ex parte ſimile illi quod ſecundo loco Rondeletius dedit, colore è luteo ſubuiridi. Maſſa quædam informis videtur, retrorſum vbi craſſior altiorque eſt veluti cornu paruum, rugoſum, extenditur: oppoſita pars humilior ſeu inglande foramen oſtendit, idq; rubicundi coloris, ſi pictor oon fallit. Hoc in Italia propè Romam ratò capi, nec eſui eſſe aiunt. Ab eodem accepit quod epipetroo vocabat. depictum id vt effigies repræſentat, maſſa quædam informis ſpongioſæ & cauernoſæ ſubſtantiæ, ſex digitos longa, ſeſquidigitum lata: inæqualis & tuberoſa, multis ſeu acetabulis compacta: colore partim nigricans, partim rubeſcens & albicans alicubi. Hanc apud Zoographum picturam cùm Bellonius videret, pudendum marinum ſibi videri dicebat. Naſci putar circa petras maris, eiſque hærere, vt inde aliqoi epipetron nominare voluerint. Sed Zoophytum hoc eſt. Veterum autem epipetrum herba, qoàm Ariſtotelis etiam ſuſpenſam, multo tempore vigere tradidit. Cum Zoographi icone conuenit Mentula marina à me adiecta, colore tota ferruginco.

Forma. E

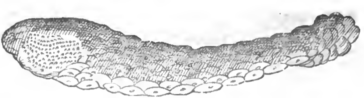
Epipetron. F

Epipetrum.

Epipetrum quorundam.

Epipetro Zoographi ſimile.

DE PENNA MARINA.
Cap. VIII.

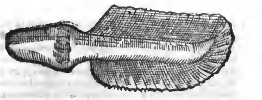
APTIVS ac cooueuientius nomen non inuenero, niſi hocce Zoophytum pennam marinam dixerim. Eſt eoim peoois magnis quæ in pileis geſtari ſolent perquam ſimile. Noſtri tamen piſcatores ob extremitatis alterius ſimilitudinem, Mẽtulam alatam vocant. eſt.n. ea pars præputio, ideſt glandi ſimilis, altera verò parte pennam refert. Pars illa craſſior quæ glaodis ſpecie eſt, rimas aliquot habet, quales ſunt branchiarum rimæ in galeis. Quæ pennã repreſentat, feſtucis tenuibus conſtat, quæ alumini ſciſſili ſimiles ſunt, ijs ſubſtantia alia quædam tenera agitur. Noctu maximè ſplendet ſtellæ modo ob can-

Pinna cur ſic dicta. *Mentula alata.*

dorem

A dorem, & læuorem. Rondeletius inter Vrticas quoque exhibuit ſpeciem vnam, quæ frondem pennæ ferè inſtar explicat. Pennam marinam aliam, rubentem, linea per medium caulem alba, fronde ſimili ferè, ſed parte altera, quæ fronde caret, longiore, ſimplici, nulla cum glande ſimilitudine, Cornelius Sittardus olim ad Zoographum miſit: his verbis adſcriptis: Pennam marinam Ariſtoteles inter Zoophyta collocat, hanc vidi ipſe apud Gyſbertum Horſtium Romæ. Ego, inquit Zoographus, nec Ariſtotelem, nec alium quenquam veterum meminiſſe puto, hoc quidem nomine. Obſeruaui Pennam marinam colore ſanguineo, nonnihil à Rondeletij differentem, cuius hæc eſt icon. *Alterius deſcriptio.*

Penna marina Rondeletij.

Penna marina ſanguinei coloris.

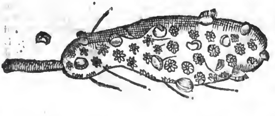
C

DE VVA MARINA RONDEL. Cap. IX.

NOSTRI piſcatores oua ſepiarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento aſperſo, Vuam marinam nominant, de qua re dictum eſt, cum de Sepijs ageremus. Sed de ea Vua non loquitur Plinius, cùm ſcribit: Rerum quidem non ſolùm animaliũ ſimulachra ineſſe, licet intelligere intuentibus Vuã, Gladium, Serras. Sed eã Vuã intelligi opinor, quæ hîc depingitur, quæ externa in parte vuæ flores optimè expreſſos refert. Eſt autem oblonga quæda, & informis maſſa, ex vno pediculo *Lib. 9. c. 20.*

Vua marina Rondeletij.

D

depẽdẽs. Partes internę indiſcretę sũt, inter quas aliquãdo reperiuntur veluti glandulæ partię, cuiuſmodi vnicã ſeorſim depinximus. Hactenus Rondel. Vuã marinã in vino putrefactam, ijs qui inde biberint, vini tœdiũ afferre, author eſt Plinius. Vuam marinam tuſam, & madefactam cum vino ſufficienti da bibendam clam ieiuno tribus, & efficies vini faſtidium Nicolaus Myrepſus, qui è teſtudine etiam ſimile remedium, cuius *Vini faſtidium vt paretur.*

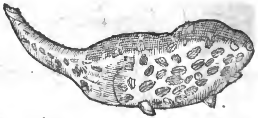
Veter. 4. c. 14. vim admodum diuinam prædicat, affert. Vegetius inter diuerſas res marinas Vuam quoque adhibet in ſuffitu contra languorem morbi peſtilentis. Vuam ſeu ampelon Græcè aliqui vocant genus algæ in aquis dulcibus, quod florem fructumq; βοτρυδόν, id eſt racemi inſtar congeſtum habet. Ampelis quidem, & botrys Aeliano inter algas ſunt. Haffguffe in Oceano Germanicè dictum, magis refert fructum, quàm piſcem, vt audiuit Zoographus, nimium vt Cucumis, & Vua Plinij. Sed Zoographus vocis huius Etymologiam non aſſequitur. Vua piſcis (nimium extenditur hic piſcis nomen) eſt, ita appellatus, quòd botryonis ideſt racemi Vua ſimilitudinem habeat, Maſſarius. E

DE MALO INSANO MARINO. Cap. X.

CVM nullum nomen apud veteres recenteſque ſcriptores reperiatur huius Zoophyti, à ſimilitudine malorum inſanorum, quæ Albergaines Montiſpeſſulani vocant, F alij Galli Pomes d'amours, mali inſani huic nomen accommodauit Rondeletius. Vuæ marinæ ſpecies quibuſdam videri poſſet, ſed quia flores Vuæ nullos refert, verùm foliorum potius, vel plumarum formam, quia etiam pediculo differt, dilucidioris diſtinctionis gratia ab Vua marina ſecreuit, & à ſimilitudine mali eius terreſtris, quod oblongius eſt (nam eſt & alterum rotundius) malum inſanum appellauit. Facultate ab Vua marina non differt.

Nominis ratio.

Malum inſanum marinum Rondel.

DE CVCVMERE MARINO. Cap. XI.

Lib. 9. c. 2. CVcumeris marini meminit Plinius his verbis: Rerum quidem non ſolum animalium ſimulachra ineſſe in mari licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, ſerras; Cucumim verò & colore, & odore ſimilem, Gillius, Cucumis, inquit, piſcis à Plinio dicitur colore, & odore Cucumeri ſimilis, Sed is magis ſimilis eſt ei, quem vulgò peponem H vocamus: niſi arbitremur Plinium peruulgatum Melonem Cucumerem appellare; quod ipſum ſimile vero videtur legenti ea, quæ idem ſcribit de Cucumeribus, hæc Gillius. Is quem proponit Rondeletius Cucumerem paruum colore figura, & odore refert. Digiti eſt craſſitudine, & longitudine, tuberculis aliquot aſperſis, veluti in Cucumere terreſtri paruo. Partes internas indiſcretas habet.

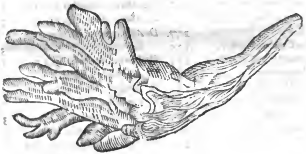
Cucumis marinus Rondelet.

DE MANV MARINA. Cap. XII.

MAnus marina dicta à ſimilitudine quadam, Zoophytum quoddam eſt, cuius picturam olim à Cornelio Sittardo accepit Zoographus, edendoq; eſſe negabat, neque apud authores de ea re reperiſſe ſe quicquam.

Manus marina Rondel.

Finis Libri quarti, & totius huius operis, ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Beatiſs. Virg. Mariæ.

I N D E X,

Siue Enumeratio animalium, quorum hiſtoria in hoc opere pertractatur.

Libri primi, qui eſt de Mollibus, Capita.

DE Mollibus in genere. Cap. 1 fol. 1.
De Polypo. Cap. 2. fol. 7
De cæteris Polypi generibus. Cap. 3. f. 42
De Sepia. Cap. 4. f. 44
De Sepiola. Cap. 5. f. 63
De Loligine maiori, & minori. C. 6. f. 64
De Lepore marino. Cap. 7. f. 78

Capita Libri ſecundi, qui eſt de Cruſtaceis.

DE Cruſtatis in genere. Cap. 1. f. 91
De Locuſta. Cap. 2. 98
De Aſtaco. Cap. 3. 108
De Leone, ſiue Elephanto. Cap. 4. 118
De Aſtaco paruo marino. Cap. 5. 126
De Cammaro, ſiue Aſtaco fluuiatili. Cap. 6. 127
De Aſtaco Caraboeide. Cap. 7. 135
De Gammaro terreſtri. Cap. 8. 135
De Squillis in genere. Cap. 9. 136
De Squilla lata. Cap. 10. 143
De Vrſa minore. Cap. 11. 147
De Crangone. Cap. 12. 148
De Squilla gibba. Cap. 13. 150
De Squilla parua. Cap. 14. 154
De Squilla mant. Rondel. Cap. 15. 156
De Cancris. Cap. 16. 159
De Cancro marino. Cap. 17. 173
De Cancro Mæa. Cap. 18. 177
De Paguro. Cap. 19. 186
De Cancro Equite. Cap. 20. 197
De Cancro flauo vndulato Rondel. Cap. 21. 199
De Cancro vario ſiue marmorato. Cap. 22. 200
De Cancris chelarum longitudine differentibus. Cap. 23. 200
De Cancro cordis figura. Cap. 24. 206
De Cancro fluuiatili. Cap. 24. 206
De Cruſtaceis in conchis degẽtibus, & primum de cancris paruis. Cap. 25. 212
De Cancello. Cap. 26. 215

Capita libri tertij, qui eſt de Teſtaceis.

DE Teſtaceis, ſiue Conchylijs in genere. Cap. 1. 223
De Teſtaceis turbinatis in genere. Cap. 2. 253
De Nautilo. Cap. 3. 257
De Nautilo altero. Cap. 4. 263
De Purpura. Cap. 5. 267
De Buccino. Cap. 6. 321
De Buccino paruo & ſtriato. Cap. 7. 329
De Murice. Cap. 8. 330
De Murice marmoreo. Cap. 9. 334
De Murice triangulari. Cap. 10. 338
De Murice lacteo. Cap. 11. 339
De Murice purpureo Orthocentro. Cap. 12. 340
De Murice Coracoide. Cap. 13. 341
De Aporrhaide. Cap. 14. 341
De Conchylio. Cap. 15. 345
De Turbinibus. Cap. 16. 348
De Turbine magno. Cap. 17. 349
De Turbine aurito. Cap. 18. 349
De Turbinibus tuberoſis. Cap. 19. 353
De Turbine anguloſo. Cap. 20. 353
De Turbine muricato. Cap. 21. 355
De Turbine pentedactylo & teſſeradactylo. Cap. 22. 357
De Turbinibus læuibus. Cap. 23. 358
De Turbinibus inter ſpongias viuentibus. Cap. 24. 358
De Trochis. Cap. 25. 362
De Nerite. Cap. 26. 363
De Nerita Aeliani. Cap. 27. 365
De Nerite Bellonij. Cap. 28. 368
De Cochleis. Cap. 29. 368
De diuerſis Coclearum ſpeciebus. Cap. 30. 389

De

De Cochlea cælata. Cap. 31. 393
De Cochlea, quæ erat in vſu oleario. Cap. 32. 395
De Cochlea depreſſa. Cap. 33. 396
De Cochlea rugoſa, & vmbilicata. Cap. 34. *pag.* 396
De Cochlea vmbilicata. Cap. 35. 397
De Vmbilico. Cap. 36. 398
De Cochlea Echinophora. Cap. 37. 398
De Cochlea Cylindroide. Cap. 38. 399
De Cochlea leui turbine obtuſo. Cap. 39. 399
De Echinis. Cap. 40. 400
De Conchilijs dithyris ſiue biualuibus, & primum de Concha margaritifera ſeu Berberi. Cap. 41. 417
De Margaritis. Cap. 42. 420
De Concha imbricata. Cap. 43. 445
De Conchis ſtriatis. Cap. 44. 448
De Concha echinata. Cap. 45. 451
De Concha Squamoſa. Cap. 46. 452
Do Conchis longis. Cap. 47. 453
De Concha pictorum. Cap. 48. 455
De Concha corallina. Cap. 49. 456
De Concha rugata. Cap. 50. 458
De Conchula rugata. Cap. 51. 458
De Concha rhomboide vel muſculo ſtriato. Cap. 52. 459
De Conchis Leuibus. Cap. 53. 461
De Concha Galade & Concha nigra Rondel. Cap. 54. 361
De Concha faſciata. Cap. 55. 462
De Concha craſſæ teſtæ, & conchis varijs. Cap. 56. 464
De Concha tenuis teſtæ. Cap. 57. 464
De Chamis in genere. Cap. 58. 466
De Chamis in ſpecie, & primum de Leui. Cap. 59. 469
De Chama piperata. Cap. 60. 471
De Chama nigra, ſiue glycymeride, Cap. 61. 471
De Chama nigra. Cap. 62. 471
De Chama glycymeride. Cap. 63. 472
De Chama peloride. Cap. 64. 475
De Chama aſpera. Cap. 65. 476
De Oſtreis. Cap. 66. 477
De Oſtreis Syluеſtribus. Cap. 67. 491
De Oſtrea Gaideropoda. Cap. 68. 492
De Pectinibus. Cap. 69. 497
De Muſculis. Cap. 70. 508
De Mytulis. Cap. 71. 510
De Tellinis. Cap. 72. 517
De Balanis. Cap. 73. 521
De Pholade. Cap. 74. 525
De Solene. Cap. 75. 527
De Pinna. Cap. 76. 530
De Byſſo. Cap. 77. 540
De Concha Anatifera. Cap. 78. 543
De Lepade, ſiue Patella. Cap. 79. 545
De Aure marina, ſiue Patella fera. Cap. 80. 550
De Concha Venerea. Cap. 81. 552
De Concha Perſica. Cap. 82. 553
De Penicillo. Cap. 83. 553

Capita Libri Quarti, qui eſt de Zoophytis.

De Vrticis. Cap. 1. 563
De Vrtica ſoluta. Cap. 2. 573
De Pulmone marino. Cap. 3. 577
De Holothurijs. Cap. 4. 579
De Tethyis. Cap. 5. 581
De Malo granato, Fungo, Pyro. Cap. 6. 587
De Mentula marina. Cap. 7. 588
De Penna marina. Cap. 8. 590
De Vua marina Rondeletij. Cap. 9. 591
De Malo inſano marino. Cap. 10. 592
De Cucumere marino. Cap. 11. 592
De Manu marina. Cap. 12. 593

Digitized by Google

I N D E X
In præcedentes libros de quatuor animalibus reliquis exanguibus,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Indicus, Italicus, Gallicus, Hiſpanicus, Germanicus, Belgicus, Polonicus, Anglicus, Hungaricus, Bohemicus.

A

AD Abortum remedium. fol. 416.E.
Academici polypis ſimiles. 28.H.
Acatium. 263.A.
Acatos ibid.
Accipitres marini gregales ſunt 75.A.
Acetabula polypi qualia. 10.G.
Aceti vis. 434.E.
Ad Achores. 253.A.
Acipenſeris auidiſſimus Gallonius. 142.F.
Aconitum cur cammarum vocetur. 109.A. eius radix qualis, 109.B. 151.E.
Adulatoris Hieroglyphicum polypus. 32.G. mores. 32.H. polypo ſimilis. 28.H.
Aedœon 588.E.
Ad Aegilopes remedium, 85.A. 253.A. 558.H.
Aegilurus. 99.C.
In Aegypto cur Conchylia reperiantur. 237.D 238.E.
Aenea habitus 270.E.
Aethiopes, vt Conchis Venereis delectentur. 559.A.
Aganos, quæ Concha. 445.B.
Alabaſtrum quid. 421.D.
Ad Album in oculo bouis 62.E.F.
Alex quid 133.A. gregalis eſt. 75.A.
Ad Alopecias. 60.H. 329.B. 415.D. 416.E.
Alexandri magni luxus in purpura. 270.G.
Amantes ſæpijs capiendis comparati. 51.C. rem amatam ſubitò relinquentium Hieroglyphicum. 30.H.
Ad Ambuſta 329.C. 387.A.
Amethyſtus gemma. 290.F. eius color. 289.B.
Amicum fictum, vt Loligo ſignificet. 75.D.
Amoris coniugalis in viro firmi, in muliere lubrici typus ſæpia. 57.D. eius firmitas per polypum notata. 31.A.
Amorge herba, quæ 307.A. lini genus eſt. 307.B. vnde dicta. 228.F.
Ampelis algæ genus. 592.E.
Amphidromia quando fiebat 38.F.
Anatiferæ Conchæ hiſtoria, & icones. 543.544.
Anchuſa radicis vſus. 307.C. quæ vnguenta ea tingerentur. 306.E.
Ad Anginam. 211.C. 212.E.
Anguillæ ex putredine. 246.F.
Anima omnia plena. 246.E. purpurea, quæ 310.E. eius vis polypo comparata. 28.H. vt corpori inhæreat. 249.A.
Animalia aquatilia cur pauca venenoſa. 85.C. exanguium quot genera. Ariſt. 1.D. ſanguinea, quæ ex putredine 246.F.
Animus terrenis affectibus mancipatus per Cochleam ſignificatur. 379.C.
Annus quot menſibus olim conſtaret. 487.B.
Anſeriferæ Conchæ hiſtoria, & icones. 543.544.
Antale quid & eius natura. 282.F.
Ad Anthracem. 385.A.
Aper ne in te impetum faciat. 165.D. quando cancros deuoret. 172.F. quibus ſibi medeatur. 176 H.
Apibus cancri, vt infeſti. 165.D.
Apes qualia appetant. 244.F.
Apitium quid. 142.E.
Apitius ſquillarum cauſa in Africam profectus. 142.E.
Aporrhades an è muricum, vel lepadum genere. 341.D. eius hiſtoria. 341.D. 342.G. icon. 343. 354. quæ Bellonio. 550.H. vt ſaxis hæreant. 341.D.
Aqua dulcis in mari. 236.G.
Aquatilium tegumenta. 255.B.
Aquila a polypo nunquam detracta. 34.E.
Ad Aranearum citrinarum morſum, 210.F.
Aranea marina Rondeletij deſcriptio. 201.D. icon. 202. Ariſtotelis, quæ 201.D. Alberto quæ 216.G.
Araneus marinus. 186.H. quid ita vocent Germani. 46.E. quid Gallis. 177.C. deſcriptiones eius. 201 icones ibid. & 102.
Araneus piſcis vbi venenum contineat. 85.C.
Arcani reuelati typus. 168.G.
Ardeolæ cancros nidis cur imponant. 165.D.
Arethuſæ imago in numo Syracuſanorum. 36.F.
Ariſtoteles correctus. 4.G. 11.D. 12.F. 52.G. 53.D. 68.G. 74.G. 128.H. 138.F. 214.H. 286.G. 296.E. 299.C. 564.G. Sapiæ comparatus. 56.H.
Ariſtophanes correctus. 318.E.
Ariſtulæ gregales ſunt 75.A.
Armillas quas Conchas Hiſpani ad Armos fractos. 384.H.
Arſellas quas Conchas vocent Veneti. 458.H.
Ad Arthritim. 211.A. 386.E.
Arytæna vas quale. 395.A.
Aſinus marinus. 9.A.
Aſiniculus quid Gallis. 588.F.
Aſtacenus ſinus vbi. 108.H.
Aſtaci æquiuoca. 108.H. eius antipathia cum polypo. 117.A. ab authore poſiti deſcriptio. 111.B. icon. 112. capiendi ratio. 116.F. cum carabo confunditur. 109.A. carnis bonitas. 117.E. Chelæ faciem hominis ridiculam repræſentans. 111. icon. 115. Chelæ vſus pro ſalina. 117.G. pro tintinnabulo. 117.G coctus cur rubeſcat. 132.F. cur rarò viuus videatur. 116.G. cur Tarentini eum numis ſuis impoſuerint. 117.C. eius deſcriptio ex Bellonio. 110.H. duodecim pedes longi, qui deuoratur a rhinocerote marino, icon. 125. Etymologia. 109.C.D. genera eius quot, eorumq; differentiæ. 110.E. hominem prehenſum ſuffocantis icon. 124. eo inſignita numiſmata. 117.C. eum malè depinxit Bellonius. 111.A. eius natura, & mores. 116.H. eum non nouit Cardanus, & cur. 110.H. pediculo marino ſimilis icon. 123. pulmentum vt ex eis fiat. 133.A. quæ loca ament. 116.E. quando pariunt. 116.G. quando ſenectutem exuant. 116.H. quem Hieroglyphicè ſignificent. 117.D. quibus noceant, & quibus proſint. 117.G. Sexus. 116.F. Synonyma 109 A. & inde. temperamentum. 117.D. vbi meliores, 117.E. vbi maiores. 117.G. eius vſus in cibis. 117.E. vſus in medicina. 117.G. vt reſpirent. 116 G. vt coeant. 116.G. vt a Locuſta differat. 99.D. 120.E. vt inuicem pugnent. 111.A. vt patrium ament. 116.H.
Aſtucorum aliorum Leonis Rondeletij ſimilium deſcriptio. 122.G.

ddd i

Google

I N D E X.

Aſtaci Caraboeidis hiſtoria. 135. C.

Aſtaci fluuiatiles an branchias habeāt. 128. F cruſtarum fartura. 132. H. deſcriptio ex Roudel. 127. D. ex Bellonio. 128. E. Emblema. 131. D. genera. 129. B. icones. 129. ex eis ius, vt fiat. 133. A. eorum lapillorum vſus. 134. H. vt a fœmina differat. 131. B. natura. 131. C. non omnes cocti rubeſcunt. 232 E. ouorum facultas. 135. B. ijs perperam quidam ad pulmonum vitia vtuntur. 176. H. quando meliores. 132. G. quando cruſtam exuat. 131. C. qui meliores, & qui peiores. 132. F. G. quot & quo loco lapillos habeant. 128. H. 129. A. Supina parte picti, & oua oſtendentis icon. 130. Synonyma. 127. C. temperamentum. 132. E. ex eis torta, & alia eſitia. 132. G. vbi abundent, & vbi non ſint. 130. F. victus. 130. G. H. vſus in cibis. 132. F. Vſus in medicina. 133. C. vſus in varijs. 135. B. vt aerem trahant. 128. F. G. vt viui conſeruentur. 132. G. vt carnis auidi 130. H. vt capiantur. 130. H. vt coeant. 131. B.

Aſtacorum mediæ magnitudinis deſcriptio 111. C. icon 113. 114.

Aſtaci parui Rondelet. deſcriptio, & icon. 126. F.

Aſtaci ſaxatiles, qui 129. B.

Aſtacus vrbs. 108. H. Bytinia locus. 108. H.

Aſtlngu quid Plinio medico. 117 G. cur ita Locuſtam vocent Græci. 99. C.

Ad Aſthmaticos. 62. G.

Aſtura quid Venetis. 530. G.

Athenæus correctus. 25. D. 95. B. 52. H. 120. E. 160. G. 231 C. 286. G. 324. G. locus corruptus animaduerſus. 230. G. locus alius. 53. D.

Attramentum quid in mollibus, & eius vſus 5. B.

Attramentarius piſcis qui 64. H.

Ad Atrophiam. 133. D. 134. E.

Anati polypis ſimiles 29. D.

Auguſti iocus in emenda purpura. 289. D. purpuram ipſe emit 271. C. quo prouerbio delectatus. 168. G.

Auli, quæ Concha. 453. B.

Aulos quid, & vnde dicatur. 527. B.

Auris cauitas Concha dicta. 228. F. ad eius dolorem. 329. B. 339. H. 348. E. ad eius vlcera 212. E.

Auris marina. 545. C. eius hiſtoria. 550. F.

Auricula muris coccum proferens. 305. C.

Aurora cur purpureus rubor dicta. 312. H.

Auſonius correctus. 45. B.

B

Babylon cur purpurata meretrix. 278. F.

Bacca pro vnione 422. E.

Balani æquiuoca. 521. D. eius deſcriptio 522. H. icon. 522. 523. 524. non eſſe Concham Rhumboidem 459. C. eius Synonyma. 522. F. quæ ita vocentur. 521. D. quot eius genera. 522. G. vnde dictus 521. D. eius vſus in cibis. 525. A. vt naſcuntur 549. D. vt coquantur. 525. A.

Balani Bellonij icon. 460.

Balænæ capite carent. 93. E Sub ventre duo habent foramina. 12. H.

Balnea penſiles 477. C.

Bdellium onyx vocatum 295. D.

Bellis minor. 420. H.

Belliculi marini, quæ Concha. 553. A.

Bellonij error. 111. A. 119. D. 197. B. 299. C. D. 579. D.

Berberi Concha genus. 417. C.

Bernardi qui Gallis 246. G.

Bernicla auis icon 544.

Biſas quid. 99. C. 186. H.

Bibyſſinum. 541. D.

Biualua quid 230. G.

Biualuium differentia. 232. F. diuerſitas. 231. C. vt a turbinatis differant. 233. A.

Biuerones quas Conchas veneti dicant. 458. H.

Blatta pro purpura Indica. 294. G.

Ex Blata Byzantia remedia. 295. C. & inde. Arabibus, quid ſit & eius icon. 346. C. eius vſus, & vires. 347. A.

Blatta Byzantia officinarum, & multa de ea. 294. E.

Blatteus color. 294. E.

Bolbidia, quæ Hippocrati 40. G. 43. A.

Bolbotyne. 12. E.

Bolitana. 11. C. D vbi non reperiantur. 43. D. eius vſus in cibis, & medicina, & vt præparentur. 44. E.

Bolitana Bellonij icon. 43.

Bombylia ex genere polyporum. 43. A.

Botrys algæ genus. 592. E.

ad Braſſicam ſylueſtrem ab equo deuoratam. 177. A.

Briſſechini forma, & icon. 406. 407. 408.

Brytus quid 405. C.

Bubalos cur Veneti Cochleas vocent. 375. C.

Bucca quid. 321. D.

Buchia 323. B.

Buccina æquiuoca 321. C. ætas 327. D. quid propriè Latinis 321. D. ex eis emanantis aquæ vis. 328. H. cur purpuræ filius dicatur. 324. E. eius deſcriptio 323. D. differt a Conchylio. 281. A. a tuba, vt differat 322. E. Etymum 323. A. fauiſicat. 300. H. eius generatio. 328. E. 299. A. ori grata ſunt, & ſtomacho conueniunt. 328. F. partes eius, quæ meliores in cibo 328. G. quando lateant. 327. D. Synonyma. 322. F. è turbinatorum genere ſunt 323. D. vſus in cibis. 328. F. in medicina. 329. A. vt fauiſiceut. 328. E.

Buccinarum duarum Rondeletij icones. 325.

Buccinæ alterius ſpeciei ab authore obſeruatæ icon. 327

Buccinæ parua autoris icon. 330.

Buccina peregrina icon. 327.

Buccina oppidum. 322. E.

Buccina paſtoralis. 321. D.

Buccini Zoographi icon. 326.

Buccini parui hiſtoria. 329. D. icon. 330.

Buccini ſtriati deſcriptio 329. D. icon. 330.

Buccinus minor quid 323. B.

Bugloſſus lapis qui. 242. E.

Bufo viuus in medio marmore inuentus 241. B.

Byſſus an ex pinna, an contrà pinna ex byſſo oriatur. 542. E.

Byſſi color 541. C. differentia 541. A. diuerſum eſſe à purpura 293. C. Lini, non lanæ ſpecies eſt 541. C. de eo myſtica, & moralia. 542. H. quid ſit Cardano. 541. A. Synonyma. 540. H. purpura tingebatur. 541. D. eo qui induerentur apud Indos. 542. G. eius vſus. 542. G.

Byſſus arboreus, & vbi naſcatur. 541. B.

Byſſus marinus quid, 541. B.

C

Cadmi filias quid vocet Auſonius. 45. B.

Cælij error. 310. H.

Cæmenta imbricata, quæ. 445. B.

Cæua Chalcidenſis proœmium quid. 479. A.

Calatua vnſa quæ. 311. A.

Calamaria nomen perperam ſapiæ tribuitur. 45. D.

Calamarus piſcis cur Loligo dicatur. 66. G.

Calcha quæ 289. A.

Calcinellarum forma. 458. H.

ad Calculos. 40 F. 108. G. 134. E. 135. A. 172. H. 173. B. 211. C. 385. D. 387. C. 388. E 415. D. 416. G. 573. A. 579. A.

Calculi qui Concha dicti 228. G.

Calculus vterinus quid. 552. F.

Caligula cur Ptolomæum percuſſerit. 271. D.

Callimedon rhetor cur Carabus vocatus. 98. F. 106. H.

Calli carnem nulla parte tectam habent. 232. F. vnde dicti 582. E.

Calliblephara, quæ oſtrea 482. F.

Calua capitis Concha vocata 228. F.

Calx ex buccina. 329. C. ex Conchylijs. 250. H.

Cammarus, quid olim Romanis. 137. C. eius hiſtoria. 127. A. num gammarus fluuia-

I N D E X.

fluuiatilis. 127. a. à ſquilla parum differs. 127. a. in eius capite lapidee 128. f. ex eis garum. 133. a. non eſſe ſquillam. 127. b.

Cammarus Rondeletij. 147. b.

Cammarum aconitum vocatur. 109. a.

Cancellari quid. 167. a.

Cancelli æquiuoca. 215. b. deſcriptio. 216. b. 217. a. genera, & differentia. 217. a. b. in quibus mitulis reperiantur. 512. g. eius ſepta qualia. 215. b. victus. 221. d. vt ſeſe tueantur. 221. d. vſus in cibis, & alijs. 222. f. vt à paruo cancro differat. 215. d.

Cancelli authoris icon. 218.

Cancelli alterius rubri icon. 220.

Cancelli alterius oblongi aſtaco fluuiatili ſimilis icon. 221.

Cancelli in buccina latentis icon ex Zoographo. 220.

Cancelli, ſeu Bernardi Heremitæ nudi imago. 219.

Cancelli vulgo Auena dicti icon. 221.

Cancri æquiuoca. 159. a. an cerebrum habeatur. 161. b. an caput, & collum habeant. 161. B. an cauda careant. 161. a. de eo apologus. 170. c. eius aſtus in capiendis conchylijs. 166. f. ætas. 165. a. eos capiendi ratio. 165. a. In eius capite lapis, & eius facultas. 173. b. carnis temperies. 171. d. cur tranſuerſè incedat. 163. d. cur inter aſtra collocatus. 169. c. cur ad nocturnum lumen accurrat. 168. g. cur lento greſſu moueatur. 164. e. cur in colico dolore prohibeantur. 172. f. cur non natent. 103. c. cur cauda careant. 100. g. eum cur Hercules occidiſſe dicatur. 170. e. ab eo denominata. 167. a. eorum differentia varia. 162. g. eos edentibus, qui ſimiles. 171. b. epitheta. 171. b. Etymum. 160. b. de eo fabula. 169. d. fellis facultas. 173. a. genera eorum quot. 162. f. greſſus. 163. d. Hieroglyphica. 168. f. ijs inæquitans quid ſignificet. 171. a. de ingreſſu eorum prouerbium. 170. g. ijs inſignita numiſmata. 168. b. eos lepori comparare quid. 170. g. moralia, & myſtica 167. e. 208. g. maris, & fœminæ diſtinctio. 165. b. c. natura, mores 166. e. eos non nouit Cardanus 110. b. non natant. 163. d. oculorum facultas 173. a. omnia cruſtacea hoc nomine comprehenduntur. 226. f. omnia cruſtata, ſic vocat Plinius. 92. e. partium enumeratio, & vſus. 162. g. pedes quot, & eorum vſus 161. c. ab ijs præſagia 165. b. pro omni cruſtaceo accipitur. 159. a. eum prorſus non procedere contra Rondeletium. 164. f. de eo prouerbia 170. g. quando lateant. 166. b. quando cruſtam exuant. 97. a. quando in Scorpiones figurentur. 166. e. quæ loca ament. 164. g. qui, & quando laudentur. 172. e. qui decem qui quatuordecim pedes habeant. 162. e. qui meliores 176. f. qui ſacri haberentur Neptuno. 194. g. b. quibus victitent. 164. b. quibus ſenſibus vigeant. 163. c. cum quibus antipathyam exercẽant. 165. d. cũ recta ingredi docere, quid. 170. g. rotundi ſunt. 161. a. ſenectam exuunt, & quando. 166. b. de ijs ſomnia, quid indicent. 169. e. ad ſplendorem accurrunt. 236. e. Synonyma. 160. g. vbi pleniores Luna decreſcente. 176. g. venenoſus, vbi 163. a. viſi per ſomnum quod ſignent. 169. c. eorum viſus obliquus. 161. b. vſus in cibo. 171. d. in medicina. 172. f. in varijs 173. b. vt oua edant 165. c. vt inuicem pugnent. 166. e. vt ad electuaria præparentur 172. f. vt coeant. 165. e. vt oſtreas vorent. 167. c. vt coquendi. 172. e. vt aquam recipiant 165. a. vt à locuſtis differant. 161. a. vt oſtrea capiant. 486. b. de vulpe, & eo apologus. 176. f.

Cancrorum brachychelorum deſcriptiones. 202. g. icones 185. 204. 205.

Cancrorum chelarum longitudine differentium hiſtoria. 200. b. & inde Cancri cordis figura deſcriptio, & icon. 206. e.

Cancri curſores qui, & eorum forma. 162. g. f.

Cancer dapis affectator. 213. a.

Cancri equitis æquiuoca, & Synonyma. 197. a. amphibius eſt. 198. g. cur ſic dictus 162. f. 197. a. cur in terram egrediantur. 198. g. cur non edules. 199. b. deſcriptio. 197. c. 199. a. eius mira velocitas 198. g. natura, mores 198. g. vſus in cibis, & medicina. 199. b.

Cancri errones, qui Oppiano. 198. b.

Cancri flaui vndulati Rondel. icon. 199. deſcriptio 200. a.

Cancrorum fluuiatilium caro qualis, & quantum ad phthyſim valeant. 176. b. cur canis rabidi morſui proſint. 211. a. deſcriptio 206. g. b. ex eis electuarium ad maraſmum 133. c. de eis emblema. 208. b. inuicem deuorant. 208. e. eorũ natura. 208. f. oculorum vis. 212. e. eorum ſalubritas. 209. e. Synonyma. 206. g. vbi abundent. 207. c. vbi non ſint. ibidem. vis contra leporem marinum. 90. e. victus. 208. e. vſus in cibis 209. c. in medicina. 210. b. in varijs 212. g. vt capiantur 208. e. vt coquantur 209. c. vt à marinis differant. 206. g. vt vrantur 210. f.

Cancri fluuiatilis Matthioli icon. 207.

Cancer Heracleoticus cur ſic dictus. 188. f. cur Gallus marinus dictus. 188. f. deſcriptio 188. g. qui Scaligero. 144. f. vbi abundent. 194. b. vt à paguro differant. 180. g. b. pronè, & ſupinè picti icon. 190. alterius deſcriptio. 188. b. Hirſuti pronè, & ſupinè picti icon. 191.

Cancri Heracleotici Rondel. deſcriptio. 180. icon. 185.

Cancrorum hirſutorum deſcriptiones. 188. b. icones 192. 194.

Cancri hirſuti, Somniolo Romæ dicti, icon. 192. 193.

Cancri hirſuti minoris icon. 193. minimi. ibidem.

Cancri in lapidem indurati vſus in medicina. 177. b.

Cancer lapidoſus, qui Alberto. 129. b.

Cancri latipedis deſcriptio. 197. d. icon. ibid.

Cancrorum lutarium aſtus 199. a.

Cancri macrocheli albicantis deſcriptio. 202. f. icon. 203. alterius pronè, & ſupinè picti icon. 205. alterius ex Zoographo. 200.

Cancri maa Synonyma, & hiſtoria. 177. c. vide maia.

Cancri maiæ cõgeneris aſperitate tomentoſa, icon. 185. 3.

Cancrorum marinorum aſtus in fugandis maris fluctibus. 175. d. eorum cineris facultas 176. b. 177. b. cur paguri dicti. 186. g. cur ſaxatiles dicti. 175. c. deſcriptiones 174. f. diuerſimodè pingunt. Bellonius, & Rondeletius. 174. f. eorum nomine quos cancrus, intelligat author. 173. d. quid Palladio. 186. b. Synonyma. 173. d. vbi abundent. 175. e. vſus in cibis. 176. f. in medicina. 176. g. vt à fœmina diſtinguatur. 176. e. vt à fluuiatili differat. 206. g. vt coeant. 176 c. vt coquantur 176. f.

Cancri marini Bellonij icon 174. alterius ab authore obſeruati icon. 175.

Cancri minutioris brachycheli pronè, & ſupinè picti icon. 205.

Cancrorum occidentalis maris magnitudo. 194. g.

Cancri parui cur in pinnis degant 214. b. eorum hiſtoria. 212. b. Hieroglyphica. 215. a. natura, mores. 214. c. non prouenium ſponte, ſed coeunt. 214. c.

Cancri parui in pinnis viuentis Rondel. deſcriptio, & icon. 213. c. prudentia, & ſolertia. 214. f. vt generentur 213. d. vt à cancellis differant. 213. e. 215. d.

Cancer ruber viuus, vt menſis apponi poſſit. 133. b.

Cancri ſaxei, & eorũ generatio. 242. g.

Cancri ſtagni marini Rondelet. icon. 174. f.

Cancer terreſtris. 163. a.

Cancri varij, & marmorati Rondeletij hiſtoria. 200. f. icon ibid.

ad Cancrum in mammis. 134. b.

Cancer morbus cur ſic dictus. 159. c.

tumor

INDEX.

tumor qualis 159.b

Ad cancros vterorum 44.c

Candis veſtis genus 277.b

Canis marinus 427.a

Ad Canis rabidi morſus 97. d. 133.c. 172.b. 176.b. 177.d. 210.g. 333.c. 416.g. cur cancri fluuiatiles eis proſint. 211. a.b.

Cantharus piſcis locuſta capitur 108.g. vt capiatur 41.b.c.

Ad Capillos multiplicandos. 382. b. vt flaueſcant. 383.a

Cappa longa qua Veneris 527.c. icon. 529.

Capparazola. 459.a

Carabis nomen loci 98.b

Carabus cum aſtaco confunditur. 109. a. Etymum 99.b. à locuſta non differre 99. a. b. qua aſtu capiatur à polypo. 18.e. 26.f. pro quibus animalibus apud Græcos accipiatur 99 a.

Carabus caupo 98.b.

Carabus inſectum quale, & vnde dictum 98.f.

Carabas obſophagus quis 98.f

Carambis promontorium 99.a

De Caraboſo quædam 306.f

Carbone notari qui dicantur 319. a. eo notare quid 457.a

Ad Carbunculas 85. a. 172.f

Ad Carbunculos pudendorum 333.d.

Carcharia piſcis dentibus ſimiles lapides, & eorum generatia 242. e f.

Carcinades qua animalia 167.b

Carcinia qui lapis 128 f

Carcinoma, & cancer morbus idem. 159. b. ad id remedium. 172.f. 177.b.

Carcini Etymum. 160 g. quid Simeoni Setho. 186 g. vt ſe tueatur. 234. g.

Carcinus Sophiſta. 159. d. Tragicus. 159 d

Carcinias lapis 160.e

Cardanus aſtacum non nouit, nec cancrum 110. b eius error 92. f. 29.c.

Ad Cardiacam 40.f

Ad Cardialgiam 117.g. 329.a

Cardinales cur purpuram geſtant, & quãdo eis conceſſa 271.a

Carduus marinus 400.b

Carm. ſinus color vnde dictus 305.d

Carides vnde dicta 93.c

Caris fluuius 136.f.

Caro marina quid Trotilæ. 565.b

Carombotus 137.e

Carpaſum quid 306 f.

Cartilagineorum generatio. 2.g.

Caſtitatis typus. 542 b

Catopodi quid recentioribus Græcis 9.b.

Cauda marina quid 588. g

Cauſia quid 277.d

Celeritatem ſignificat Papilio 168 g.

Cepanum generatio, 299.c. genus quoddam Vnio dictum 421.a

Ad Cephalaam. 134.e

Cera 370.f.

Corcopithecus præ fame caudam ſibi arrodit 20. c

Cery leatorem ſalinare quid 300.b

Ceruus cur cancros fluuiatiles quæret. 212. g. 172. f. à ſerpentes deuorante comparatio. 27.d

Ceryx quid Plinio, & Gazæ. 281.c. de eo locus Stratonici 322.b

Cete porphyrium 314.f

Cetula marina 322.g.

Chalcedonius 265 a

Calcena 471.a

Chalcea 471.a

Chamarum cautio, & natura ſagacitas 467. e. earum hiſtoria in genere 466. & inde quæ præferantur 468.g. quos ventos horreant, & quos ament 467. b. earum varietas, & differentia. 467 b. vnde dicta. 466. e. vt à conchis diſtinguantur 467. d. 468. e.

Chamaaſpera, vt à leui differat. 476. e. forma ibid.

Chama aſpera Bellonij icon. 476. Rondel. ibidem.

Chama aſpera in medio ſilice 240.e

Chamæglycymeridis Bellonij hiſtoria, & icon 471.b. 473 474.

Chama lauis deſcriptio, & hiſtoria tota. 469.a. & inde.

Chama nigra Rondel. hiſtoria, & icon. 471.d

Chama nigra, ſiue glycymeridis Bellonij hiſtoria & icon 471.b.

Chama Peloridis caro qualis 475. e. deſcriptio 475.c. icon. 475. vnde dicta, ac tota hiſtoria 475. a. & inde, vt à calcinallis differant 475.d

Chama Peloridis Bellonij icon. 476.

Chama piperata hiſtoria. 471. a. & inde.

Chama rugata Bellonij. ſeu chama aſpera icon. 477. item aliarum.

Chama vaſis genus 466 f

Chamalea vnde dicta 469. a. diuerſarum icones. 470

Chamaleon cur in colorem album non mutetur 37. g. cur ſe in alios colores mutet 37.e

Chamula 466. g

Charmadium quid 369.d

Charta, vt olim poliretur 251.a. ad eam lauigandam 559.a.

Chela quid 94. g. vt Gaza interpretatur. 101. a. pars ſuperior cur moueatur, inferiore immobili 161.d

Chelidon qui piſcis 12 f.

Chermes Arabum idem cum cocco Græcorum 305. c. qua herba eam producant. 305. b. c. vt à grano differat 305.b

Chiorum rempubl. indicat cancer in nummo ſculptus 108.b

Chriſtus purpuram indutus, & cur 270. b. quid ſignificet 316.e. eſt ipſa purpura 315. b. eius ſanguinis exemplum purpura 315.a.

Chæron quid. 552.f

Chærina concha qua 533.d

Chroma radix. 305. d.

Chromaſinus color ibid.

Cicada Aeliani, qua Rondeletio 147. a. qua Scaligero. ibid.

Cicada marina Bellonij deſcriptio. 156.b

Ex Ciconiæ pullo remedium ad paralyſim. 134.g.

Contra Cicutam 329.e

Cynedus cur glandiuerus dictus 522.e

Cinadus quid Indis 421.b.

Cionia qua 287.c. 325 a

Ciris, vel cirrhis auis vnde dicta 3.b.

Cinada Rondel. deſcriptio, & icon 155.

Cinada Vaſconum 139.b

Claſſicum è conchis 251.a

Ad clauos extrahendos 134.e

Cleopatra gemma car tam pretioſa fuerit. 468. b. cur vnionem deuorarit. 443.d

Clody Aeſopi fily luxus. 444.e

Cloniſſa 475. d. quas conchas Maſſilienſes ita appellant 458.b

Cnide quid Plinio. 564.b

Cnipes qua animantia 173.e

Cocalia carnem teſta habent incluſam. 232.e

Cocalium quid quid 374.g

Coccum infectoram 304. b. coloris eius præſtantia 280 b.

Cochlaca quid 369.d

De cochlea anigma 380. e. aqui uocã 360g. b ad alendas eas locus aptus 378. f. an oculis careant 374 b. 375. a. an caput habeant 375.b. antipathia 379. a. apud antiquos incibum veniſſe 380 f. de eis apologus 389. a. caro qualis 380. g. cineris vis, & vſus 387. a. coeunt. 246. è cornua quot 375 b. in cornibus earum arenulas quas dixerit Plinius 375. a. cur cornua habeant. 94.f. definitio 375.b. deſcriptio in genere 374. b. differentia à magnitudine 373. a. à colore b.c. à locad. penes regiones 374. c. eis diffidentior qui dicatur 388. b. epitheta. 378.b. eorum eſus improbatus 382.f. fimi facultas 388. f. imbre maximè generantur 377.b. præ infidelitate domà ſecum portant 375. c. magna vbi 373. a. minuta, qua Plinio 373.b. de eis moralia 379.b. multifariã eas coqui 381. d. nuda vbi non ſint 373. a. earum operculum quale 293. d. ortus earum an per coitũ 377. a.b. partium interiorũ enumeratio 375. d. prouerbia 388. g. quæ Maſtario & eorum genus 253.c. qua meliores 381 b. quæ ſyluas ament. 376. f. quæ ſtomacho apta. 384. e. quæ & vt lateant in terra & quãdo 373. d. 376. f. qui ab eis abſtineant 380. g quibus herbis infeſta 377. d. rore victitant. 377. c. earum ſaliuæ facultas, & vſus 386. f.

Digitized by Google

INDEX.

Solidi ſunt nutrimenti. 380. b. Synonyma 370. f. eas ſarditate vincere qui dicantur 788. b. teſta earum cur vrantur 387. d. teſta eiuſque nomina 375. c. cum teſtudine confundit Albertus 372. f. variæ earum differentiæ 372. b. ad veſceadum vt præparentur 380. b. vita earum breuis 377. b. earum vita de quo dicatur 388. g. viuaria earum apud veteres fuiſſe 377. d. qui primus ea inſtituerit 378. e. vnde dictæ 253. d. 370. b. vocales vbi 373. a. vſus in medicina 382. g. vſus in varijs 388. f. vt eas ſaginarent veteres 378. e. vt ſugentur 379. b. vt lacte paſcantur 382. e. vt pulte ibid. vt moueantur 377. a. vt eis ſimiles Athenienſes dicti 376. f. vt laſeont 247. c. vt à ſtrombis differant 253 c. vt conſeruentur 380. f.

Cochlea acerata quæ 374. g.

Cochlearum Africanarum differentiæ 374. e.

Cochleæ Ariones, vt perdices decipiant 379. a.

Cochlea Aſtipalaica vnde dicta 374. f.

Cochlea Belearica quæ 374. f.

Cochlea calatæ hiſtoria, & icones 393. 394.

Cochleæ cauaticæ natura 373. d.

Cochleæ cylindroidis hiſtoria, & icones 399. alterius forma, & ic. 556. 557.

Cochleæ depreſſæ deſcriptia, & icones 396.

Cochleæ duplicis ad inſtar quaſi turbinis icon 394.

Cochlea echinophora 373. b. eius deſcriptio, & icon 398. b. 399.

Cochlea Germanaqua 374. f. g.

Coblea lanis turbine obtuſo formo, & icon 399. d.

Cochlea lioußa vnde dicta 374. f.

Cochleæ lupinorum magnitudine 373. b.

Cochlea magaritifera 263. d. eius nomina 430. e.

Cochlearum marinarum differentiæ 373. d. à ſtrombis differunt 253. c. vſus pro tuba 227. c. icones 390. 392.

Cochlea margaritifera porcellana dicta 552. g.

Cochleæ maximæ, ac monſtruoſæ maris Sarmatici deſcriptio 309. d. icon 391.

Cochleæ operculares 293. 294.

Cochleæ pomaticæ quæ 373. c. d. vbi multa 373. d.

Cochleæ, quæ erat in olcario vſu hiſtoria & icones 395.

Cochleæ rugoſæ, & vmbilicatæ hiſtoria, & icon 396. alterius 397.

Cochleæ Seſeli quæ 373. d.

Cochleæ ſicula quales 374. f.

Cochleæ ſolitana quæ, & vnde afferantur 374. e.

Cochlearũ ſylueſtrium differentiæ 373. d.

Cochlearum terreſtrium deſcriptiones, & icones 389. 390.

Cochlea Tyria 297. d.

Cochlearum vmbilicatarum hiſtoria, & icones 397.

Cochlis quid 369. d.

Cochlon pro Cochlea marina 254. e.

Cochlioa quid 369. c.

Ad Colicos affectus 117. g. 142. g. b. 416. g. 489. e.

Ad Colicos dolores 135. a. 385. b. 491. a. in iis cur cãcri prohibeantur 172. e.

Colora quid 109. a.

Coloſſinus color qui 311. c.

Colybdena quid 137. c. 565. b. mentula marina dicta 588. f.

Colycia quæ Bellonio 565. b. eſſe Aporrhaides 342. f. muricum genus 331. e.

Columbum piſcem non generare margaritas 432 c.

Ad Conceptionem 40. g. 143. a eius principium 246. f. ad eam iuuantiã. 321. a.

Concha charta politur 251. a. à Conchylio ſeparata 226. g. cur Veneri dicata 248. g. cur lunata dicta Plin. 249. d. ea digna qui dicantur 250. f. eam diuidere quid 250. f. earum diuiſio ex Ariſt. 461. a. b. eas legere quid 250. f. omnes celerrimè creſcunt 298. b. ab oſtrea diſtinguitur 226. g. ponitur aliquando pro Cochlea 227. b. pro Cochlea marina 254. e. pro oſtrea 227. e. pro vaſe 227. d. pro chama 468. e. pro vna ſpecie 227. a. pro teſta 226. b. quæ Veneri dicata 540. e. quæ apud veteres fuerint in pretio 475. b. quid ſimpliciter Mortiali 522. b. iis referta loca longinqua à mari 243. d. eius ſignificata 226. f. ſenſus 423. a. ſilicũ duritia teguntur 4. b. 255. b. vnde dicta 229. a. vt eas capiant polypi 25. a. vt à chamis differant 467. d. 468. e.

Concha aduenæ cancello, ſeu Bernardo heremita plena icon 219.

Concha Aegyptia Parolios dicta 530. g.

Concha Anatifera hiſtoria 543. icones 544.

Concha candida vnica faſcia caſtanei coloris icon 450.

Concha ceramis quæ 466. f.

Concha chœrina quæ 553. d.

Concha corallina hiſtoria 456. icones 456. 457.

Concharum craſſæ teſtæ icones 463. hiſtoria 464.

Concha Cytheriaca quæ Martiali 417. e.

Concha echinata hiſtoria 451. icones 451. 452.

Concha tricina 248. g.

Concha erithrea quæ 553. a.

Concharum faſciatarum hiſtoria, & icones 462. 463.

Concha foſſiles quæ 459. a.

Conchæ Galadis hiſtoria, & icon 461.

Concha Herculea quæ 282. f.

Concha D. Iacobi 498. f.

Concha imbricatæ hiſtoria, & icon 445. minima 448.

Concha Indica quæ 417. e.

Concha lænigata quæ 552. e.

Concharum læuium hiſtoria 461. a. differentia ibid. e.

Concharum longarum hiſtoria 453. a. & inde icones 455.

Concha longa Plinij vera forma 453. c. icon 454.

Concha longa Rond. icon 453. Zoographi 454.

Conchæ magaritiferæ cur non amplius retibus piſcentur 428. b. deſcriptio. 417. d. differentiæ, & nomina 417. d icones 418. 419. manus piſcantium mordent 426. b. ſolertia 428. b. Synonyma 417. e. vbi retibus capiantur 427. b. vſus in cibis, & alijs 420. e.

Concha perticæ maioris, & minoris formæ 559. b. icones 560.

Concha menſuræ genus 228. g.

Concha nigræ hiſtoria 461. e.

Cõchę pictorũ hiſtoria 455. d. icones 456.

Conchę rhomboidis hiſtoria, & icon 459. non eſſe balanum, nec ſpondylum 459. c. icones 460.

Conchæ rugatæ hiſtoria 458. iconce 459. 475.

Concha ſagis adhærenses 545. a.

Concha ſquamoſæ deſcript. & icon 452.

Concharũ ſtriatarũ hiſtoria 448. f. 450.

Concha niaa icon 450. longa Rondeletij, & noſtra icon 449.

Conchæ ſtriatæ pectiniformis icon 450.

Conchæ ſtriatæ quadruplici faſcia caſtanei coloris 450.

Conchæ ſtriata rotunda icon 449. 450.

Concharum ſtriatarum Rondeletij icon 449. aliarum trium, in quibus ſua conſpiciuntur animalia icones 451.

Conchæ tenuis teſtæ forma 464. g. icon 465.

Concha Venereæ Ariſt. incognitæ 231. b. & cur 553. e. deſcriptio 331. c. 554. f. icones 554. 555. 556. 557. 558. vniualues ſunt 230. b. cur vniualuibus adiecta 552. e. vbi abundent 559. a. vbi moneta loco 559. b. vſus 558. a.

Conchis quid 228. b.

Conchida lapidem quem Megarenſes vocent 241. d.

Conchites lapis vbi 248. c.

Conchyle quid 229. d.

Conchylegi 247. d.

Conchyleguli qui 347. d.

Conchylias lapis 247. d.

Conchyliarius qui 247. d.

Conchylia an videant, & audiant 244. f. caro eorũ cur ſenibus inutilis 252. f. eorũ à carnis bonitate laus 223. d. cur creſcente Luna non augeatur opinio Cardani 235. d. Pierij 256. e. Baſilij f. cur in montibus, & alijs locis à mari diſſitis

diſſitis reperiantur. 237. d. cur lubrico dicantur. 249. d. cur poma maris dicta 224. c. ab ijs denominata. 247. d. deſcriptio, & icon. 346. hiſtoria in genere. 223. & inde. in ijs luxus Romanorum. 224. f. motus. 224. g. mugitum adentia vbi 233. d. eorum nocumenta. 251. f. de ijs prouerbia. 250. f. ſubterraneæ vbi 241. e. teſtæ facultas. 348. f. teſta, vt comburantur 253. a. cineris vſus 253. a. varia ſignificata. 345. a. vbi maxima. 237. e. vbi non ſint. 237. e. viduarum cupedia ſunt. 274. e. vſus ad agriculturam. 250. b. in varijs. 250. b in medic. 253. a. vt condiātur. 252. b. vt nutriātur. 236. f.

Conchylium cum purpura, & buccina confunditur. 281. a. ob ijs differt. 281. a. quid ſit 281. d. 346. a. eius varia ſignificata 229. a. o. pro colore ſumi 345. e. eius ſuccus qualis 347. d. eius ſucco lana infecta vſus, & vires 347. d. Synonyma 225 a. vnde dictum 229. e. vſus in medicina 348. e.

Conchylij S. Iacobi 504 g.

Conchylium Indicum quid 294 b.

Conchyliata, & purpuræ a differās 303. a

Conchyta qui 248. d. 347. d.

Cum Congro bella polypo 26. b. cur locuſtæ eum vincant 104. b. eum cur metuat polypus 104. g. b.

Conſilij ſymbolum Pagurus. 196. e.

Conſules Rom. purpurati ſacra faciebant 272. f.

Conſulatus Romanorum inſignia 272. f.

Conuinciatores loculis marinis comparati 106. f.

Conyza odorem mollium extinguit. 5. d. quid præſtet in polypis 31. a.

Corallum aceto diſſoluitur 434. e.

Cor ſanguinis principium 246. b.

Coruina, ſiue Corniola 554. e.

Cornuli gregales ſunt 74. a.

Coturnices aues ſpeculo capiuntur. 51. d.

Cotyledones quid in polypo 10 g.

Craage Ariſt. quæ 139. a. 147. a.

Crangonis hiſtoria 144. e. deſcriptio ex Rondeletio 148. f. ex Bellon. b. ex Zoographo. 149. a. icō. 149. Synon. 148. e. vſus in cib. 149. b. vt coquatur 149. e.

Creta notare quid 437. a.

Cribrum quid apud Aegyptios ſignificaret ſub ſepia pictum 57. d.

Crocea quid 370. e.

Crocodilus cur mandibulam ſuperiorem moueat 161. d.

Crotalia quæ veteribus dicta 95. c.

Cruſtaceorum carnis bonitas 97. c. caro qualis 232. e. rubra eſt 64. g. in Conchis degentium hiſtoria. 212. b. & inde. Cruſtam mutant, & quando 96. b. 97. a. cur oua ſub cauda ventri iuncta habeant 96. g. cur teſtaceis ea præferat author 91. d. cur capite ea carere dixerit Galenus. 93. a. cur oſſibus careant. 92. b. cur cornua habeant 94. f. cur chelas 94. g. cur paruum caput, paruumque os habeant 93. e. cur in ſtagnis marinis gignantur. 245. c. dentes in ore, & in ventriculo habent 93. d. & quales 94. e. eorum differentia. 92. g. ea dormire 95. a. eorum genera 92. f. hiſtoria 91. vſque 98. lapides ſua cruſta habeant 94. b. mas à fœmina, vt differat. 95. d. mores, & ingenium. 96. b. non reſpirant 95. c. eorum oculi, vbi, & quales 94 oua qualia 96. f. eorum oua cur imperfecta dixerit Ariſtoteles 96. g. eorum partus qualis 96. f. quæ ſint Plinio 92. e. quæ loca ament. 95. b. quale caput habeant. 93. b. c. qualia animalia 2. e. quando pinguiora, & meliora 97. b. quas partes cum reliquis exanguibus communes habeant. 93. a. quibus vitanda. 97. d. quo aſtu ea venetur polypus 26. e. quot pedes habeant, & cur 94. g. ſexu diſtingui. 95. d. ſexus præcipuum ſignum caudæ latitudo 96. g. ſonum, aut vocem nullam edunt. 95. b. Synonyma 92. c. valent guſtu, & odoratu 95. a. eorum victus 95. e. viſus eorum hebes, & cur. 95. a. vſus in cib. 97. b. in medicina 97. d. vt coeant, & quando 96. e. vt teſtaceis, & mollibus ſimilia 92. b. vt coquenda 97. c. d. vt natent, & quæ eorum 95. b. vt pugnent & cum quibus 96. b. vulua qualis 95. d.

Cutraſſa gemma rigenus in India in terra latitans 135. d.

Cucumeris marini hiſtoria 592: b. icon. 593.

Calices, quæ appetant. 244. f.

Culus aſini quid 588. f.

Cunnus marinus 577. d.

Ad Cutim tingendam. 135. b.

Cutiones, quæ animalia 8. f.

Cylinari qui 422. f. ab Elencho differre. 422. e. qui lapilli ibid.

Cymbala cur Concha dicta 228. e.

D

DActylus quid. 527. b quid Venetis. 522. f.

Dactylus, ſiue vnguis Bellonij. 453. b.

Dalechampij error. 21. a. 44. b. 231. d.

Danielis Barbari laus. 587. a.

Delphini corio tantum teguntur. 4. b. 255. b. duo habent foramina, & cur. 12. b. in portum ſe conijcientes tempeſtatem ſignificat 76. e.

Ad Dentes dealbandos 62. f. 135. a. 490. e. ad eorum dolorem. 60. a. 172. b. ad eos exeſos. 377. d. ad eorum vitia. 517 b. 558. b. ſubterranei, & eorum generatio 241. d.

Dentale quid, & eius natura. 282. f. g. 723. e. quinq; differentia depicta 283.

Dentalium 282. g. quid cordo 553. b.

Dentex cum polypo pugnat 28. f. gregalis eſt 75. a.

Dentifricium ex murice 333. e

Ad Dentitionem 172. b. 212. e. 388. e.

Ad Deſtillationes. 489. a.

Diabolus polypo ſimilis 29. b. ſepiæ, vt ſimilis 57. a

Diacaray deſcriptio 210. b.

Dialecticam diſcentes cancris ſimiles vorantibus 168. g

Ad Diarrhoeam 442. f

Didonis habitus. 269. d.

Digitos non eſſe Conchos longas 453. b.

Diogenes Cynicus polypum crudum vorauit. 49. a.

Dionyſius purpuratus 270. e.

Dioſcorides correctus 89. a. 325. a. explicatus 287. e.

Diuites polypis comparati 29. b.

Ad Dolores mulgandos 320. e. auriū 383 a. capitis 382. b 288. e. colicum 384 g. dentium. 382. g. ſtomachi. 383. d.

Doloſi homines per cācros deſignati. 167. c. vt vindicentur 170. f

Domus cara, domus optima, prouerb. 388. b.

Domiporta. 371. b

Donata quæ Concha 453. b

Donax quid 527. b. & inde.

Contra Dorycnium 89. d. 108. f. 177. a. 320. e. 329. a. 415. e. 507. d. 517. b. 540. g. 586 b.

Dromo cancri genus 197. b.

Ad Dyſuriam 60. b. 415. d.

Ad Dyſenteriam 108. g. 117. d. 491. a.

E

ECeaole. 422. f.

Echinades Inſulæ 413. a.

Ecneides vit ad partum retinendum 416. e.

De Echinometra Ariſt. & Plinius diſcrepant 408. g. eius deſcriptio ex Bellonio 409. a. icon. 409. ab Echino differt, eiuſque differentia 405. d.

Echinometra amethestini coloris icon. 410.

Echinometra maxima pelagica icon. 411.

Echinometræ Rondelet. forma, & icon. 408. g

Echinopos herba 412. b.

Echinorum aculeorum vſus. 412. f. æquinoca 400. e. An turbinatis, an verò cruſtatis annumerandi. 254. g. in arboribus quid. 400. g. ijs aſperior qui dicatur. 413. d. carne carent. 232. e. 406. e. caro eorum quæ 414. g. cruſtis, & ſpinis teguntur. 255. b. cur cirros habeant. 485. b. eorum deſcriptiones ex Rondeletio, &

Digitized by Google

Bellonio 406. f. ab iis denominatae. 412.b. edules, & non edules, qui 406. e. epitheta 414. f. eſus eorum, quibus conueniat 415 b. ex iis garum 133.a. Hieroglyphica 414.e. integri, item in partes diſſecti icon 407. integrum qui deuorarit 415. b. eos inter teſtacea enumerat Ariſtoteles 254.g. b. inter cruſtacea à Plinio recenſentur 255.b. eos lanigare quid 413. d. magni vbi. 405.b. eorum natura 247.b. nunquam ouis carent 247.a. olfactu careat. 244 g. ortus 408. f. ab iis praeſagia 413.b. oua eorum, quando habeant nutrimentum exiguum 414. g. ouorius, qui, & cur ſic dictus 406. f. partes eorum diſſecta vniuntur 412. g eos piſcandi ratio 412. f. de iis prouerbia 413. d. quando meliores 406. g. qui meliores in cibo 414 b. quomodo inuicem differant 405. a. b. ſpinis teguntur 4. b. teſtarum cineris vis, & vſus 415. c. vſus eorum in cibis 414 g. in medicina 415. c. vt ingrediantur 412. g. vt contra tempeſtatis vim ſe muniāt. 413. c.

Echini, vel potius Echinametrae ſuperficies ex Zoographo 409.

Echinus diuerſi color 405 c.

Echini lapidei ſpoliati à ſpinis icon 407

Echini ferruginei icon 410.

Echinorū maris rubri icones 411. 412.

Echinorum omnium minimorum icon. 412.

Echini oblongi aperti icon 410.

Echini quinti deſcriptio 409. c. Icon. 410.

Echini Spatagi authoris icon 408.

Echini Spatagi, & Bruſſi forma, & icon 406. 407. 408.

Echini ſpinis ſpoliati item alterius cum adiuncta ſpina icon 407.

Echinus ciuitas qua 400. f.

Echinus planta qua 400. g.

Echinus vas quale 400. e.

Echiniſcus quid 412. b.

Echinites lapides 413. a.

Eledona 11. e. qua 42. f. an cum aſpiratione ſcribi debeat 42. f. Etymum ibid. eius deſcriptio 43. Etymum ſecundum aliquos 20. e.

Elegini gregales ſunt 75. a.

Elenchus quid 421. d. qua margarita ibid. cur margaritae ita vocentur 421. d. & qua 437. b.

Elephanti enſis cur cancellata dicta. 215. e.

Elephanti hiſtoria 117. b. locuſtis ſimilis eſt 101. c. cum Leone idem eſt 119. c.

Elephantus Plinij Aſtaci genus 110 e.

Ad Elephantiaſim 416. g. cur Alexandria frequens 381. d.

Embamma quid 518. b.

Ad Empyema 133. d.

Ad Enterocelen 85. a.

Enthelium 282. g.

Ephaptis veſtis 278. e.

Ad Epilepſiam 135. a.

Epipetri generatio 581. a. forma, & icon 190.

Equi ſaliua vis 134. g. ad eius capitis colorem 212. g. purpura decorati, qui 278. b.

Equuleus Cochleatus 369. b.

Ad Equorum oculos lunaticos 135. b.

Erinos herba 400. f.

Erucarum cum cancris diſſidium 165. d. & 166. e.

Euripides cur à multis taxatus 268. b.

Exercitus inſtaurati Hieroglyphicum. 414. f.

Exanguium animalium quot genera Ariſtot. 1. d. caro eorum inuicem comparata 223. d.

Exanthemata purpura dicta, & quare 289. c.

F

Faba marina quid 553. b.

Faba κογχος dicta 228. b.

Ad Faciem dealbandam 62. f. 329. a. 358. b. ad eius maculas 333. c. 386. g. eius rubor purpura dictus 289. c.

Farcimen theutis dictum 77 c.

Fanare, & fanificare quid 299. a.

Fanaginis deſcriptio 300. b. icon ibid.

Ad Faucium aſperitatem 343. c.

Ad Febres 211. b. tertianas 40. f.

Felis marina 65. a.

Felis marina Hiſpanica quid Belgis. 46. e.

Ferrugo Ibera 306. b.

Feſtina lente, prouerbiū vnde ortū. 168. b.

Fibri pedes quales 198. f.

Ad Ficos aui 387. c.

Ne ficus fructum perdat 211. g.

Ad Fiſtulas 386. f.

Fiſtula ſacra quid 527. b.

Flos Indicus purpura tingens 306. g.

Ad Fluxus alui 558 b muliebres 211. a. albos 135. a ſanguinis 172. b. & menſtruorum 442. c. ventris 62. b.

Foeneratores polypis ſimiles 29. d.

Ad Foetus mortuos eiiciendos 211. d.

Formae multiplices in humore genitae 245. b. earum dator quis 241. a.

Formicae equiteſcur ſic dictae 197. a.

Formicae, vt abigantur 388 f.

Forum muricibus ſternendum cur Cato dixerit 331. b.

Fructum vt plantae conſeruent 173. c.

Fucus quid 314. b. pro ſtare purpura accipitur 288. b.

Fucus Teagrius 296 b.

Fullo inſecti genus Gaza 98. f.

Fuluus color qui 45. c.

Fungorum mira procreatio 486. e. vt multi naſcatur 501. a. vt ſubito 299. b. marini Zoophyti icon 587.

Furca quid Apuleo in cruſtaceis 94. g.

Furuus color qui 45. c.

G

Galderepoda hiſtoria, & icon 492.

Galada, qua Ariſt. 469. b.

Galenus correctus 93. c. 143. b. eius error 93. b. 161. b. inconſtantia 225. b. eius locus quidam explicatus 22. f.

Gallonij gula in ſquillis 142. f.

Gallus marinus 79. a. cur ita vocetur cancer Heracleoticus 188. f.

Gambarellus Italorum 136. b.

Gambarella 127. c. 137. c.

Gammari in cauda pinnas habent 96. g. collum eorum quale 110. g. color qualis 110 f. cornua qualia 110. f forcipes quales 110. g. pedes quales, & quot 110. f. quid Gaza 109. b. quot dentes habeant 110. f. vt a locuſta differat 110. c. & g.

Gammari terreſtris hiſtoria. 153. d.

Gangrenam non eſſe cancrum 159. b.

Garum ex gammaris 133. a.

Gaza notatus 11. d. 2. f. 52. g 109. b. 138. e. eius verſio correcta 198. e. eius error 227. a 258. g. 582. e. inconſtantia 579. c.

Gilij lapſus 10. g.

Giluus color 3. b.

Ad Gingiuarum vitia 517. b.

Gladiolus Loliginis, vt a Sepio differat 47. d. quid in Loligine 3. b.

Glandes olfactu carent 241. g.

Glans quid iuriſconſultis 521. d.

Glans vngentaria 521. d.

Gloſſopetrarum copia vbi 242. e.

Glans ſiue Ballanus Bellonij 459. d.

Gutturis nodus quid Auſonio 45. b.

Gobiones gregales ſunt 75. a.

Goſſipium 541. a.

Gopos quid Graecis recentioribus 42. b.

Graculi gregales ſunt 75. a.

Grana quid Italis 305. b.

Granata vrbs cur ſic dicta 305. b.

Grando vt in porcis concreſcat 433. c.

Granum rubri maris quid 422. g.

Ad Grauedinem narium 490. b.

Greſſus muricati qui 332. g.

Grex purpureus quid Martiali 314. c.

Grumus quid 376. b.

De Gula multati Hieroglyphicum 316. f

Guloſos, non eſſe amicos 478. g.

H

ad Haemorrhagiam 385. a.

Haereticorum eloquētium purpura & byſſus ſignant 315. e. Sepiae vt ſimiles 56. b.

Haleſurion quid. 588. g.

Halidona 42. g.

Halipneumon quid Plinio 577. d.

Hamiota 247. d.

De Hammonis templi loco primo conſideratio 243. c.

Hayi piſces natantibus infeſti 427. a.

Ad Hecticam ſebrem 133. d. 143. b. 153. d. 209. c. d. 211. c. 155. d.
Hedyporphyra 286. b.
Heleaone. 12. c.
Ad Hemicraniam. 320. c.
Ad Hepaticas 62. g.
Ad Hepatis inflammationem 384. f.
In Hepati piſcis capite lapides 485. a.
Herbæ ex quibus purpuraſ fit 304. b.
Hercules cur cancrum occidiſſe dicatur. 170. e. qui purpuræ inuentor 308. g.
Hermolai error 216. g.
Heſychius correctus 159. d. 277. c. eius lapſus 293. e.
Hiatula quæ 467. d. quid Gaza 466. g.
Hippocampus marinus 197. b. eius venenum 60. b.
Hippocarcini hiſpidi deſcriptio 180. e. f. icon. 179.
Hippotami corio, & cute teguntur. 4. b. 225. b.
Hirundo pelagia gregalis eſt 75. a.
Hirundo piſcis volat 73. b. qualis 12. f.
Hœdus, qui apud veteres fuerit in pretio 475. b.
Holoporphyrus intus, extra leucoparyphus, qui dicatur 319. a.
Holothurij Etymum 579. d. vnde dictum 588. f. genus, differẽtia, deſcriptio 580. e. icones 580. 581. natura 581. a. Synonyma 579. c. d. à Tethyis differre 579. d. vt ab iis differant. 580. e.
Hori lectio animaduerſa 31. b.
Humani generis Hieroglyphicum 249. a.
Humor mucoſus natura ſeminis 299. a.
Hyacinthynus color 308. e.
Ad Hydropem. 40. f. 211. c. 385. c. 517. b.
Hyſge quid 307. d.
Hyſginum quid 314. g. 306. b. quæ herba 308. e.
Hyſplax 215. c.

I

IAnum cur bicipitem veteres finxerint 209. a.
Ignauia, vt cuidam per Loliginem exprobrata 75. d.
In igne cur non generetur animal 245. e.
Ad icterum 133. d.
Ad Ileum 108. f.
Imbrices quid 445. b.
Imbricatum quid 445. b.
Imperantis ſuæ nationi typus 30. f.
Impoſtores, doloſi, & perfidi per cancrum ſignificati 167. c.
Inconſtantiæ Hieroglyphicum 168. f.
In India omnia quam apud nos maiora. 455. e.
Indicum quid à purpuriſſo differat. 314. g.
Indiſcretum quid Plinio 42. d.
Infelices quos meritò dixerit eſſe Aeſopus 175. f.
Ad inflammationem linguæ, & gutturis 134. f.
Inſectorum ſenſus 244. e. vi incrementa ſumant. 246. b.
Inſidiator naturam polypi imitatur. 29. a
Inſomniorum interpres cur à polypis abſtinere iubeatur 30. g.
Intempeſtiuè factum vituperabile 389. b
Inuidi locuſtis marinis ſimiles 106. f.
Ionia, quæ 320. f. 324. b. 325. a.
Iauij error 565. b.
Ad iſchiam 384. g. 585. b.
Iudæorum toga regia 268. b.
Iudiciorum ſeueritatis Hieroglyphicum. 414. e.
Iulidis venenum 142. b.
Iulis oppidum 263. b.
Iumenta Luna decreſcente imbecilliora. 235. d
Iuncus quid apud Aegyptios ſignificaret 57. c. quot eius ſpecies apud Theophraſtum.

L

AD Labiorum vlcera 489. c.
Labrax cũ ſquillis pugnat 140. e. vt à ſquillis occidatur 153. b. eius oculi margarita dicti 441. a.
Lacedæmonij, quando purpura induerentur 371. a.
Lacerna, quæ veſtis. 275. b. Tyria 297. d.
Lacerta 370. f. Cochleas odit. 379. a.
Lacerti gregales ſunt 75. a.
Ad lachrymas. 387. b. earum ſymbolum 434. b.
Lacina quid in oſtrea 485. a.
In Lacu, quæ non naſcantur 245. b.
Lacus terræmotu apparentes 243. d.
Lagois peregrina 79. c.
Lambini error 291. a.
Lana non eſt in purpura. 292. b. prius purpura tincta 302. b.
Lana pinnula quid Siculis 530. g.
Lana Tyria 297. d.
Lapis Conchis refertus apud Megarenſes 241. d. cur in mari rotundus fiat. 234. g.
Lapidem omnem mouere qui dicantur, & vnde 170. b.
Lapides piſcibus prægnantes vbi, & eorum generatio 242. g.
Lapillus Erithreus quid 422. f. quid generali nomine ſignificet 422. e.
Lari aues, vt Cochleas rumpant. 379. b.
Laſciui, & petulantis ab ineunte ætate Hieroglyphicum 540. e.
Lecti ſtragulis purpureis ornati 279. c.
Ad lentigines 385. b.
Leo Aſtaco confunditur 118. b. Aſtaci genus quale 110. e. eius deſcriptio. 119. d. 120. e. f. Etymum 119. b. Locuſtæ ſimilis 101. c. marini, & terreſtris antipathia 122. b. Synonyma 119. b. eius varia ſignificata 117. b. vnde dicatur 120. e. vſus in cibo, & aliis 126. e. vt ab Aſtaco differat 120. f.
Leonis authoris deſcriptio 120. b. icon 121.
Leo Plinij, qui Ionio 101. e.
Leonem, & Elephanthum Plinius ſeparat 120. g.
Leonem Plinij, & Elephantum idem eſſe 119. c.
Leonis Rondeletij icon 122.
Leo fontis cuſtos qui 118. e.
Leo ſerpens qualis 117. b.
De Lepade prouerbium 550. e. vnde dicta 545. b. vſus in cibis 549. d.
Lepadis Bellonij icon 548. b.
Lepas maris rubri 547. d.
Lepas parua Diphili 548. b. Rondeletij 547. d.
Lepaduſa inſula vnde dicta 549. a.
Ad Lepras 333. e. 387. a. 416. f.
Leporem cancris comparare quid 170. g.
eum capit cancer, prouerbium. 170. g.
Leporarium Q. Fuluij 378. g.
Leporis marini æquiuoca 79. a. eius admirabilis facultas 485. b. an peculiariter lædat pulmones 86. g. cineris vis 85. b. cur maſſa in formis dicatur 80. e. eius deſcriptio ibid. duplex eſt Alberto 79. a. duo eius genera loco differentia 82. d. eius genera, & eorum forma 80. g. eius hiſtoriam cur inter mollia ponat author 78. b. locus & victus 82. d. mollibus annumeratur 2. b. eius pictura quid ſignificet, 84. b. de eo prouerbium 84. g. Sexus diſtinctio 84. f. Synonyma 79. b. tres eius ſpecies ex Rondeletio depictæ 81 eius vſus in medicina 84. b. eius veneno qui vſi 85. c. d. venenum, & eius curatio 85. c. & inde, veneni temperamentum 86. b. ad id remedium 209. d. veneni ſumpti indicia 86. b. ex eo ſymptomata, quæ 86. g. ad id remedia 88. e. f. 210. g.
Lepus marinus non venenatus 79. a.
Leporis mar. veri icon 82. alia ſpecies depicta 82. 83.
Leucoparyphus extra, intus holoporphyrus qui dicatur 319. a.
Liberis quid 226. e.
Ad libidinem excitandam 44. e. 60. b.
Libri purpura ornati 279. d.
Librum teuthis dictum 77. c.
Ad lienteriam 442. f.
Ligombaudios quos Maſſilienſes vocent 109. d.
Limax 370. f. an à Cochlea differat 371 d. carnem habet teſtæ incluſam 232. e. Etymum 372. e. lapidis eius vis, & vſus 388. e. eius metamorphoſis 377. c. eum metuunt ſimiæ 379. a. ortus. 245. b. ſale inſperſo liqueſcit 379. b.

I N D E X.

Limates agnici qui 370.*f.*

Limacia. 370.*F.*

Limborarij qui 277.*A.*

Limbus quid 277.*A.*

Limnoſtrea cur dulciora alij 480. *H. quæ ſint Rondeletio* 480. *G.*

Limus veſtis genus 277.*A.*

Lingua ſerpẽtinæ, qui dentes dicti 242.*E.*

Linum Orchomenium 307.*e.*

Linum Xilinum. 541.*B.*

Luſtrea, quæ Spartiano 467.*A.*

Ad Lippitudinem 773.*A.* 387.*B.*

Liquari quæ dicantur 434.*F.*

Literarum ſacrarum Hieroglyphicum 57.*C.D.*

Lithoſpermi forma 441.*C.*

Loca modo terra, modo maria ſecundum philoſophum 238.*F.*

Locuſtæ æquiuoca 98. *F. ætas* 103.*A. antipathia cum quibus exerceat* 104. *G H. arma eius ad pugnam quæ* 98. *E. aſperitas corporis, & a quibus ea differat* 100. *F. Aſtaco præſtat* 108.*E. ab authore poſita deſcriptio* 101. *B. icon.* 102. *carnis qualitas* 108.*E. ex eius cauda eſitia* 107.*D. conditura* 107. *D. eius cornua qualia* 100.*G. H. & eorum Synonyma* 101.*A. cruſta tegitur* 4. *H.* 255.*B. cur caudam habeat* 100. *G. cur cruſtam exuat* 97. *A. cur gammaro præferat Ariſt.* 98.*E. ab ea denominata* 106.*e. dentes vbi* 100.*g. deſcriptio ex Rondeletio* 100. *b.* 101. *a. eam dum decoquitur ex aheno furatur polypus* 34.*c. eius epitheta* 106. *g. Etymum* 99. *c. forcipes habere* 100. *c. forma* 99. *d. genera* 101. *b.c. Hieroglyphica* 106.*g. hoſtis eſt murena* 27. *a. lapideam, quæ* 107. *b. magna vbi* 107.*e. eius mutis omnium partium ſapidiſſima* 107. *d. mas, vt a. fœmina differat* 104. *e. moralia* 106.*f. natura, mores* 104. *f. nigricantes vbi* 103. *a. in pretia habitas eſſe* 107.*b. pugna cum polypa* 104.*g. quæ eligenda* 107. *c quæ loca ament, & vt mutent* 101. *d. quando cruſtam exuant* 97. *a. quomodo ab Aſtaco, & gammaro differat* 99. *a. quibus victitent* 103. *a. quibus conueniant* 108. *f. Synonyma* 99.*a. teſta, ſeu cruſtæ vis* 108. *g. in ea tria eſſe commoda, & quæ* 98.*f. quot menſibus lateant* 104. *f. vbi abundent* 101. *d. eas vincit polypus & quamodo* 26. *b. vſus in cibis* 106. *b. in medicina* 108. *f. vt natent* 103. *c. vt elixentur* 108. *e. vt a cancro differat* 100. *f* 16 *a. vt coquantur, & quæ coctura melior* 107. *e. vt pariant* 105. *e. vt polypum odere* 26.*b. vt capiantur* 163. *b. vt pugnent* 104. *f. vt coeant, & quando* 105.*b.*

Locuſta inſectum 98.*f. meretrix ibid.*

Loliginis æquiuoca 64. *f. ætas* 73.*c.d. eius atramentum* 66.*e. caro qualis* 76.*b. coſta cur ſubpurpurea reddatur* 68. *g. conſpecta cur tempeſtatis dicatur prænuncia* 76. *e. cur nigra Horatio dicta* 76. *g. cur binas habeat promuſcides* 46. *g. in delitijs habitam eſſe, & ætamnum haberi* 76. *b. ab ea denominata* 75. *c. epitheta* 76.*g. Etymum* 65.*b. eius gladij deſcriptio* 66.*b. icones* 67. *ex ea iſcia* 77.*d. magna, quæ* 64.*g. mas, vt a. fœmina differat* 73. *d. mores, & ingenium* 75.*a. eius nomaturem, & minorem Plinius comprahendit* 65.*c. oua qualia* 74.*b. pedes ei quot & quales* 46.*g. pedum conſtitutio, & vſus* 46.*e. præpurutio* 77.*b. promuſcides, & earum vſus* 65. *c. ab ea, quæ præſagia ſum. ntur* 76.*e quæ loca amet, & vbi abundet* 72.*f. quæ parte pariat* 74.*g. quo tempore melior* 77. *a. Sapia aſtutior eſt* 75.*a. b. Squamis caret* 66. *e. ab ea ſymbolu* 75. *d. Synonyma* 46. *g. temperamentum* 76. *b. eius ventrem quid vocet Ariſtoteles* 66. *e. victus* 72. *g. volatus* 73.*b. vſus in cibis* 76.*g. vſus in medicina, & alijs* 78. *b. vt coeat* 74.*e. vt furcetur* 77.*c.* 78.*g. vt capiatur* 72.*b. vt contra tempeſtates ſeſe muniat* 65. *c. vt a ſapia differat.* 65.*d.*

Loliginis maioris authoris icon. 69. *&* 70, *Saluiani* 71.

Loligines paruæ, & magnæ, vt coquantur 78.*e.f. quæ aqua eis conueniant* 65.*e.*

Loliginis minores Rondel. cum ſuo gladio icon 72. *deſcriptio ex Bellonio* 68.*b. ex Randelec. ibidem Synonyma* 64 *b.*

Loliguncula quid 75.*c.*

Loly deſcriptio ex Bellonio, & ex Rondelet. 68 *e. f. g. eius duo ſunt genera* 68.*g. gregales ſunt* 75.*a. Loligo maior eſt* 64.*g.* 67.*d.*

Lolius rhetor qui 64 *f.*

Lolliæ Paulina luxus in margaritis Lopas 545.*b.*

Loricarum inuentio vnde 98.*e.*

Luculli luxus 267.*e.*

Ad Lumbricos 143.*b.*

Lumen purpureum dictum 280.*f.*

Luna vis in conchylijs 229.*b. vis eius in his iaſe.toribus* 236.*f. quid in teſtaceis, & alijs animalibus poſſit* 234. *e. eius natura* 486.*f.*

Lupus marinus, qui dicatur Romæ 192. *e. Squillus deuorat, & ab eis ſuperatur, & quomodo* 140. *e. per ſquillam capitur* 143.*c. vt eum occidat ſquilla gibba* 153.*b.*

Lucem vt noctu edere poſſimus 577.*b.*

Luxus veterum in oſtreis 477.*b.*

Lyra loco conchylia vbi 251.*b.*

Lyra piſcis lepus marinus putatus 79. *a*

M

M*Acinetta cancri genus* 174.*e.*

Ad Maculas corporis tollenda. 61.*a.*

De Maa variæ opiniones 177.*c. vide Maia.*

Magaleb 314.*g.*

Magiſtratus doloſi typus 168.*e.*

Maia deſcriptio tum maris, tum fœminæ 178. *e. f. Etymum* 177. *c. interanea, quæ* 178. *f. mares quando. & quando fœmina ad cibum requirantur* 186. *e. vbi abundent, & maiores ſint* 186.*e. vt coquuntur* 186. *f. vt à paguro differat* 178.*e.*

Maia alterius deſcriptio 180.*g. icon* 181. *alterius plurimis ſpinis horrentis deſcriptio* 180.*g. icon.* 184.

Maia Rondeletio quæ 177.*c. eius deſcriptio* 187.*c. icon. ibid.*

Maledici Hieroglyphicum 316.*f.*

Maligranati Zoophyti forma, & icon 587.

Mali punica quatuor ſpecies, quæ 89.*c.*

Mali inſani zoophyti forma, & icon 592.*f.*

Malignitas per Loliginis ſuccum indicata 75.*d.*

Malleoli gregales ſunt 75.*a.*

Manus marina forma, & icon. 593.*a. b.*

Ad Maraſmum 133.*c.*

Marcelli error 293 *a.*

Mare purpureum dictum 310.*g. & cur* 290. *g. eius epitheta* 310. *g. vbi nigrius* 312.*g. eius Hieroglyphicum. ſunt Conchylia* 237.*a.*

Margaritam aceto diſſolui 434. *e. eius æquiuoca* 420. *b. atra vbi* 432. *f. ab authore obſeruatorum forma* 422. *g. b. icon.* 423. *ex ijs antidota* 442. *f. calcinatio per acetum improbata* 443. *a. ex ijs calx, vt fiat* 442. *g. ex carne generari* 431. 432. *c. earum color* 421.*c. color cur mutetur* 423.*c. colore variant* 437.*b. cur elenchi dicantur* 421. *d. cur vileſcant* 439. *c. cur tribacca dicta* 444.*g. ijs cur ſe pauperes mulieres ornent* 444. *b. ab ijs denominata* 434.*g. earum dos in fulgure* 422. *e. electio* 437.*a. Epigrammata* 436.*e. figura* 421. *d. generi differentia, deſcriptia* 423. *a. Hieroglyphica* 414.*f.* 434.*b. immaturis qui vtantur* 441. *d. nitor naturalis earum non reſtituitur* 439. *d. vt reſtituatur* 439. *c. de ijs leges* 435. *c. in ijs luxus* 443. *c. magna vbi* 421. *a. non eſſe partus oſtreorum* 432.*e. ex*

oculis

oculis piſcium quales 441. b. ex ijs aleum, vt ſiat 442. f. ouorum magnitudine vbi 421. c. pilus, vt ex ys auferatur 439. d. eas piſcentes, vt contra piſces ſe defendant. 428. f. piſcandi ratio 426. b. 428. b. 427. d. eas piſcantium pericula 426. b. pondus earum non reſtituitur 439. e. pretium 224. b. 438. e. 439. b. de ijs prouerbia 436. b. qua Concha parte gignantur 430. g. eas, quæ Concha proferant 420. g. qua eligenda, 441. d. quando plures generentur, 430. g. b. quomodo primum Roma ex vſu eſſe capere 443. b. in quibus Conchis generentur. 429. b. quid ſit 422. g. ex rore, & fulgure non naſci 431. d. in ſomnis viſa, quid portendant 434. H. Synonyma. 421. a. earum temperamentum 441. d. 442. e. ex teſtis oriri 434. a. vnde generentur 430. g. vnde dicta 42. c. vbi naſcantur 249. d. vbi inueniantur. 424. e. vſus earum in medicina 441. e. vt ex teſtis concharum fiant 440. b. vt perficerentur 441. d. vt diſſoluantur 434. e. vt adulterentur 440. e.

Margarita arbores, quæ 420. b. herba, quæ ibid.

Margarita Inſula. ibid.

Margaritarius 434 g.

Margaritiferarum Concharum ortus, & generatio 429. a. vide Concha margaritifera.

Margaritum 421. b.

S. Maria Margarita ſimilis 435. b.

Maſſacara 144. g.

Maſſay error 299. c. 579. d.

Maſtruca veſtis, quæ 270. g.

Matriculi 565. b. quod Emilio 553. b.

Milanurus piſcis cur cum ſæpia confundatur. 57 c.

Melicembates 470. e.

Melis vis contra putredinem 304. f.

Melonis pagina quid Auſonio 45 b.

Memphidis cur Homerus non meminit 239. c.

Mendacij Hieroglyphicum Sepia, 57. e.

Ad Menſes ciendos 40. g. 60. b. 61. a.

Mens ſancta per purpuram indicata. 315 d. attonita conſternatio per polypum notata 30. g.

Mentula marina hiſtoria 588. e. cur ſic dicta 589. d. eius deſcriptio 588. b. genus, differentia, forma 589. a. & inde 590. e. icones 589. 590.

Menynx inſula, quæ & vbi 296. g.

Meretrices polypis ſimiles. 29. c. purpuram vſurparunt 278 f. Sepia, vt ſimiles. 57. b.

Ad Merulas capiendas 143. b.

Meſſacara 144. g.

Milius piſcis volat 73. b.

Mituli byſſum gignunt, & vt abyſſo pinna differat 541. e. ad canis rabidi, morſus non valere 517. a. deteriores vbi naſcantur 512. f. eorum generatio 245. c. 299. a. C. iuris eorum vires 517. b. magnitudo 512. g. qui Plinio 510. b. 517. d. ex putredine oriri 299. d. quando in cibis dentur 516. b. quando oua habeant. 516. b. qui præferantur 468. g. ſalem, & virus reſipiunt 512. g. cum tellinis confunduntur 517. d. vbi meliores, & vbi peiores 516. g. vbi generentur 516. e. eorum vſus ad oleum excipiendum 517. e. vſus in medicina 517. a. in cibis 516. g. vt ab alijs oſtracodermis differant. 512. f.

Mituli fluuiatilis deſcriptio 512. e.

Mituli marini deſcriptio 512. e.

Mitulorum Matthioli, & authoris icones 513. 514.

Mituli Rondeletij icon 512.

Mituli ſcyllodes vnde dicti 511. a.

Mituli foliati, qui Gazæ 511. a.

Molecca, qui cancer Venetis 173. d. vnde dicta 174. e.

Mœnem, vt pinna capiat 539. a.

Mollium alues, vbi 4. b. eorum capillamenta, & vſus 4. b. caput vbi habeant 3. c. caro eorum qualis 7. b. 38. g. de eorum coitu, partu, & generatione 6. b. cur fiſtulam habeant. 4. f. cur pinnam 4. g. b. cur gulam, & obeſum 5. c. cur parum viuant 6. g. cur non ſint in Ponto 6. b. cur ſic dicta 76. e. ab eis cur exordiatur author 1. d. cur in ſalſis aquis gignantur 6. f. cur in ſtagnis marinis 245. c. cur parua ſint 6. g. cur frigoris impatientia 6. g. cur diu coeunt, & quomodo 6. b cur atramentum effundant 6. b. cutis eorum an cutis dicenda 4. b. dentes quid vocet Ariſt. 3. c. eorum deſcriptio, & partium anatome 3. a. vt cum turbinatis conueniant 4. e excrementa eorum cur meatu ori vicino emittantur 4. e. oua eorum numerantur 7. b. mares eorum, vt à fœminis differant 6. e. natura, & mores 6. f. g. os eorum, & roſtrum 3. c. oſſibus, & viſceribus carent 3. a. oua eorum, vt augeantur 7. a. partes eorum exteriores quales 3. b. interna 4. b. 5. a. pedes cur in parte priori 3. d. eorundem conſtitutionis ratio 4. f. quæ mollia quibuſdam dicantur 2. b. 3. a. qualia animalia 2. e. quando meliora 7. b. quid ſint 2. f. quot pedes habeant, & quales 4. F. quot eorum genera Ariſt. 2. b. de eorum ſenſu 5. D, 244 E. ſexus 6. e. ſomniant. 5. D. Synonyma eorum, & Etymum 2 f. victus 6. f. vſus in cibis 7. b.

Moneta loco Concha, quæ & vbi 559. a.

Monſtroſi piſcis cuiuſdam forma 12. e.

Maram, & cunctationem ſignificat cancer 168. g.

Ad morbos muliebres 44. e. 60. b. 295. c. 385. d.

Ad morbum regium 517. b.

Moroſi hominis Hieroglyphicum 414. c.

Mortem qualem purpuream dixit Homerus 289. d. purpuream obire quos Homerus dixit 303. c. ea ſublati qui dicebantur 310. f.

Mortui vnico ictu Hieroglyphicum 316. g. purpura induti 278. g.

Moſchus vt vocetur Germanis 42. b.

Moſchites vnde dicta 42. b.

Moſchita polypi genus ibid.

Ad mugiles capiẽdos 143. b. genus quoddam eorum ex putredine 246. f eos venatur ſepia 48 g. & quomodo 55. b.

Mulierum munus quid. 248. b. ad earum morbos 40. g.

Mullus cur ſacer habitus 85. d. cur in Diana ſacris artemiſijs geſtarentur. 85. d. gregalis eſt 75. a. ex interioribus eorum garum 133. a. lepores marinos venatur 85. d. qui apud veteres fuerint in pretio 475. b.

Multipes quid Alberto 9. b.

Murænam cur metuat polypus 104. g. b. molli cute tegitur 4. b. 255. b. quæ apud veteres fuerit in pretio. 475. b. quæ loca amet 138. c. quos polypos ſectetur 43. d. pugnat polypo 27. a. in terram exeunt 20. f.

Mulieris marito ſuo contenta ſymbolum 379. d.

Muricis æquiuoca 330. g. cineri vis, & vſus 333. a. cineris vis cauſtica. 333. b. inter Conchas numerari 332. f. Etymum 331. b. denominata. 332. g. epitheta 332 f. intortus, qui dicatur 332. g. nomen generale eſt. 332. g. ab oſtrino colore differt 288. g. quid veteribus 281. c. quid propriè 331. b. ſacer cur dicatur iuriſperitis 331. d vnde dictus 322. g. vſus in cibis 332. b.

Muricum bellicorum tria genera. 331. a.

Muricis coracordis deſcriptio, & icon. 341.

Murices ferrei qui 331. a.

Muricis lactei deſcriptio 339. B. icones ibidem 340.

Murices marmorei cur ſic dicti 334. e. deſcriptio, hiſtoria, & icon. 334. 335. 336. 337.

Muricis Mutiani deſcriptio 554. e.

Muricis purpurei orthocentri deſcriptio, & icon. 340.

Muricis ertangularis deſcriptio 338. b. icon. 339.

Muricis ſpecies appendicibus aſperis, col. rubro, cinereo, & albo pronè, & ſupinè picta 338.

Murex

Digitized by Google

Murex Tyrius 1:.7.d.
Murileguli qui 247.d.
Muricatim quid 332 g.
Muricatum cacumen quid 330.b.
Murileguli qui. 332.b.
Mus marinus 509.a.in terram exit 20.f.
Muſcardinas 258.e.
Muſcardus 258.e.
Muſculi varia ſignificata 508. e.vſus eorum in cibis 510.e. vſus in medicina. 510.g. vt eoquantur 510. f. vt differant. 509.b.
Muſculi Rondelet. deſcriptio, & icon. 509.b.
Muſculi ſtriati hiſtoria 459 c.
Muſculi Zoographi forma,& icon 509.c.
Muſculus Balenæ quid 508. f.
Muſcus quid Maſſilienſibus 42.b.
Muſica harmonia capiuntur paguri. 195.e.
Mutis quid 47 b. non eſſe hepar 128.b. quid in mollibus, & eius vſus 5.a.
Myaca, quæ Oribaſio 510. b. quando optima 516.g.
Myia quæ Plinio 508.h.
Myiſca, quæ eidem 508. b
Myites lapis 510.e.
Myrrhina vaſa vnde dicta 254. c. an eadem cum Calainis. 311.b.
Myſticetus 508.e.

N

NAcro Cardani, quæ Concha. 429.e.
Nacra Bellonij, quæ Concha ibid.c.
Narica 363.d.
Natex 363. d. vt capiant 244.g.
Natura cuique dux ad viuendum. 160.b.
Naues Liburcinæ. 261.b.
Nauis Conchis dicta 228.g.
Nauigationis tutæ Hieroglyphicum. 414.f.
Nauigia vnde inuenta.262.g.
Nauplius Plinij 257.b. 255.b.c.
Nauplius polypu ſimilis 46.f.
Nauplius Mutiani 259.a.
Nauta 11. e. 257.b.
Nautilus, ſeu nauticus 12. e. æquinoctĕ 257. b. cirrorum vſus 258.b. Concha eius qualis 259. d. ab eo cur inter teſtacea author exordiatur 257.a. eius deſcriptio 258.f. b. 259.d. de eo Epigrammata 285.a. genus, differentia 258. f. eius ſecunda ſpecies, quæ authori. 259. b. polypoſimilis. 259.d. quot eius genera 258. f. ſponte naſci. 251.e. Synonyma 257. b. eius teſtæ interioris icon 266. vbi venari non liceret 262. b. Vnde dictus 259.c. vt tempeſtatem vites 262.e. vt cum cruſtatis, & mollibus conueniat. 257.a. vt nauiget.261.d.
Nautili primi generis Ariſt. ſecundum Bellon. & authorem icon 260.
Nautili alterius hiſtoria 263. d. 264.c. icon 265.
Nautili ab Indis varys imaginibus extimo cortici inſculptis exornati icon 266.
Nautilus murrhinus 264.e.
Nautilus ſabulæ genus 257.b.
Nepa quid 160. b. 170.b. eam imitari, qui dicantur 170. b.
Ad Nephriticos dolores 40. f.
Neritæ an turbinatorum generis 364. b. eius forma, & deſcriptio 365.a. hiſtoria 363. d. & inde. earum nauigatio. 363. c. ſenſus 365. c. vbi generentur. 365.c.
Neritæ Aeliani quæ, eiuſque hiſtoria. 365 d. icon 366. 367.
Neritæ Bellonij hiſtoria, & icon 368.e f.
Neritæ Rondel. item authoris icon 365.
Neronis piſcatio 271.d.
Ad Nerui diſſectionem 173. a. 295.c. 320. e. ad earum vulnera 384.b.
Nigrum pro violaceo 290.f.
Niphinuga 227.c. error 579.d. 582.e.
Nodus Gnidius quid Auſonio 45.b.
Nubes 545.c.
Nympha Speuſippi quæ 156 g.

O

OBſtinati Polypis ſimiles 29. d
Octopodi quid Græcis recentioribus 9.b.
Octopoda pro polypo 9.b.
Ad Oculos caligentes 383.a. 510.g. ad eorum dolorem 329. a. ad maculas. 386.g. 387.c. 573.a. ad varia vitia. 61.d. 62.e.
Oeconomia typus polypus 30.e
Oleas, vt amens polypi 18. e. f
Olei vis contra putredinem 304 f.
Onychæ, quæ Concha 453.b.
Onyx an purpuræ tegumentum 347.c. quid 289.b. 294.b. 346.e. 347.a.
Onyx gemma vnde dicta 295.a.
Onychinus color 294 b.
Onychites 295.a.
Opiſthulia quid Thebanis 45.c.
Oppiani lapſus 214. b.
Orbis echinati icon 409.
In Orci cancros adhærere, qui dicantur. 215. c.
Os iugale cur cancer dicatur 159.c.
Ad Oris tetros odores 329.b.
Oſſa lapidea 243. a. in terra etiam generari 243.a.
Oſmyliæ deſcriptio 43.b.
Oſmylus 12. e. an idem cum ozona 42. e. f. ei as bonus odor 42. b. cum Eledone confunditur 42. g. eius deſcriptio. 43.b.
Oſſole 11.e. quod Gaza 42.b.
Oſtacus 109.b.
Oſtracinda ludus 248. e.
Oſtracites gemma 248.f.
Oſtracium 346.a.
De oſtraciſmo metaphora 251. de quibus dicatur 251.c. vt ferretur 251.d
Oſtrea, & oſtreum quid differant 255. c. aluum mouent 487.d. antipathia. 486. b. aqua dulci gaudere 480. f. carnem eorum, vt cancer depaſcatur. 167.c. In cæno naſcuntur 485.c. colore variant 482. f. crudæ quoque edantur 488. e. cur dura teſta tegantur 485. b. cur lunæ ratione grandeſcant 486. e. f. cur roſcida dicta 486. g. cur in lacum lucrinum transferrentur 477. b. cur apud lautos in pretiu. 487. c. cur humanum genus eis ſimile eſſe dixit 249.a. differentiæ 240.e. ex eis garum 133. a. eorum generatio 485.c. de eis gryphus 487.b. lac eorum quid 485. d. meliorum notæ. 484. g. eorum in morem adhærere quid 250.g. optima vbi 480.f. quæ Ariſtot. 225. b. quæ Spartiano 467. a. quæ propriè ita dicantur 230.f. quæ celebrata 482.f.g.h qualem ſuccum generent 487. e. quanti ea fecerint veteres 477.b. 479.a. quos ſenſus habeant, & quos non 486. g. ſexu carent 485.c. ſilicum duritia teguntur 4.b.255. b. à ſtellis marinis exeduntur 487.a. ſuburbana cur meliora. 483.b. Synonyma 479. c. teſtis ea tegi, quid ſignificet 249.b. vbi laudabātur 237.c. vbi ſerantur 486.e. vbi meliora 522.b. vnde dicātur. 226.e. 479. c. viuaria eorum, qui inuenerit 477.b. vſus in cibis 487.e. in medicina 489.c. vt cancer ea capiat 166.f. 486.b.
Oſtrea Gaideropoda hiſtoria, & icon. 492.
Oſtrearum marinarum icones 482. quando optima 480.b.
Oſtrea ruputina, quæ Iuuenali 483.b.
Oſtrea pelagia, & marina, quæ dicantur. 481.d.
Oſtrea ſtagni marini Rondel. icon. 480.b.
Oſtreorum ſylueſtrium hiſtoria 491.b. icon ibid.
Oſtreum virga virilis ſpecies 588.b.
Oſtreatum tergum geſtare quid 248.e.
Oſtreoſus 248.f.
Oſtrifer ibid.
Oſtrū quid 288. g. qualis purpura. 289. d. differētia à luco 290.e. vnde dictum 225. d. 288.g.
Oſtrum Sarranum vnde dictum 297.c. 288. g.
Oſtrum Sidonium vnde dictum 298.e.
Oſtrinus color à murice diſtinguitur. 288.g.
Otia quid Plinio 545.c.
Oua malacoderma, & oſtracoderma. 225.d.

Digitized by Google

Ex Ouo quæ animalia generentur 246. g. quid in teſtaceis 235.b.
Ouum pol·pi 11.c. 12.f. 258.f.
Oxybaphum quid 289.a. vnde dictum 288.b.
Ozena an cum Oſmylo eadem 42.e. eius deſcriptio 43.b. eam proſequitur murana 43.d. vbi abundet ibid. eius vſus in cibis. & vt præparetur 44.e.
Ozolis 12.e.
Ozolis Bellonij icon 43.
Oxos 288.b.

P

PAguri æquiuoca 186.g. carnis qualitas 196.b. cruſtam, vt exuant 195.b. cur ſapientia ei tribuatur 196. e. deſcriptio 187.a. duo genera nota Scaligera 188.f. duplex genus 162. b. epitheta 196.f. Etymum 186.g. muſica harmonia capitur 195.a. natura, mores 195.b. in numo Chiorum pictus 168.b. proni, & ſupinè picti icon 189. de eo prouerbia 196.e. eos qui ſimpliciter pro cancris accipiant 173.d. cum quibus pugnent 195.d. eorum ſapientia prouerb. laudata 196.e. in Scorpios mutari dicti 196. e. Synonyma 186.g. vſus in cibis 196. b. vt coquantur 196.b. vt muſicam ament 195.d. vt a. maia differant 278e. vt a cancro Heracleotico 180. g. b. vbi maiores 194.g.
Paguri authoris deſcriptio 188.e.
Pagurus fluuiatilis qui Galeno 206.g.
Pagurus qui Rondeletio 177.c. eius deſcriptio 178.b.
Paguri Venetorum deſcriptio 181 g. icon 182. fœmina icon 183.
Palladis vulnus faſcie purpurea obligatum 168.f.
Palmata tega quæ 274.f.
Ad Panos. 333.c.
Panthera, vt capiantur 41.c.
Papauer quibus, & quo loco 235.B. quid in mollibus Ariſt. 5.e.
Polypi quale 10 f.
Papauerculum quid in buccina 135.a.
Papilio cancrialis detentus quid ſignificet 168.g.
Papillæ piloſa, cancri genus 192.e.
Paralios, Concha Aegyptia 539.c.
Para lurges 277.a.
Ad Paralyſim 134.g.
Paraſitis cancris comparati 208.g. Cochlea 379.e. in eos emblema 131.d. 209.b. typus eorum polypus 32.g.
Parietaria vbi coccum proferat 305.c.
Ad Paronychiam 387.c.
Ad Parotidas 490.g.
Ad Partum accelerandum 386.e. ad continendum 172.g. ad mortuum eyciendum 172.g.
Paryphes 277.a.
Paſſionis dominicæ ſacramentum, vt purpura ſignificat 315.d.
Paſtinacæ radij mira vis 85 a.
Patellæ an vniualues 230.b. an a ſaxis ſoluantur 549.b. eſſe vniualues 545. d. genus, & deſcriptio 545.d. icones 546. 547. 548. Locus. natura 549. a. eius more hærere quid 550.e. Synonyma 545.a. vt a ſaxis diuellantur 549.c.
Patella Cypria ſtriata, & non ſtriata icon 548.
Patellæ maiores Bellonij deſcriptio 550.g.
Patella fera 545.c.
Patellæ feræ Rondel. hiſtoria 550.f. noſtra icones 551.
Patria nihil dulcius 117.a. eius amator per aſtacum deſignatur 117.b.
Panarazzos quas Conchas Anconitani vocent, & cur ſic dicta 458.b.
Peccatores locuſtis marinis comparati 106.f.
Pechyales 277.a.
Pectinis æquiuoca, & varia ſignificata 497.a. an oculos habeant 505.c. an volent 505.c. cur in Pyrrheo Euripo non ſint 236.b. pro Conchis Veneris vſurpati 558.b. deſcriptio 498.g.b. etymum 498 f. genera 498.h in marmore pictus 240.g. eius icon in numma Tarentinorum 36.f. 506.f. optimi vbi 506.b. ſubterranei vbi 241.c. vbi generentur 505.b. vſus in cibis 506.g.b. vſus in medicina 507.c. vſus in templis 507.a. vt generentur 506.e.
Pectinum authori icones 500. 501. 502. 503. 504. 505.
Pectinis Rondel. icon. 499.
Pectinum vtraq; parte auritorum deſcriptiones 499.a. & inde.
Pecten Amazonius quid 497.e.
Pecten Veneris herba cur ſic dicta 497.d.
Pectunculus quid & vt a pectine differat 498.e.
Pecunia ex Conchylijs 251.b.
Pelagium quid 282.e. 288.b. eius pretium 267.a. quid Pluuia 282.e.
Pelei, & Thetidis fabula 58.e.
Penicillus marinus Rondel. 282.g. deſcriptio 559.e. icones 561. 562.
Ad Penis arrectionem 329.b.
Penna marina forma, & icones 590. 591.
Perca in lapide 240.g. ſequitur ſepiam, prouerb. 58.b. ſaxea, & earum generatio 242.g.
Perdices Cochleas edunt 379.a.
Perfidi per cancros ſignificati 167 c.
Periculi Hieroglyphicum ſepia 57.c.
Perineſa veſtimenta, quæ 277.a.
Periſtomata conchyliata 279.b.
Perlarum mater Concha, quæ dicta 417. e. earum inſula, quæ & cur ſic dicta 420.b.
Perna quid 531.c. quid Neapolitanis 530.g. Plinij, quæ. 530.b.
Ad Perniones 489.c. 177.b. 579.a.
Perotti error 332.f.
Perſarũ regibus quàm grata fuerit purpura 269.b. de eorum veſte dictum regis Aethiopum 269.b.
Peruerſos, & inemendabiles cancri per ſomnum viſi ſignificant 169 e.
Petulantis, & laſciui ab ineunte ætate Hieroglyphicum 540.e.
Peueroni quæ Concha, & cur ſic dicta 466.b.
Peuerazza vnde dicta 466.b.
Pharmacum pro quo colore ſumatur 288.b.
Pheræcon 371.b.
Phicidiſſare quid 318.b.
Philippus purpuram reſpuit 270.f.
Philoxeni poetæ ridiculum teſtamentum 38.b. 39.a. eius voracitas 38.g.
Ad Phlegmonem crurum, & pedum 385.a.
Phœnix Achillis præceptor cur pagurus dictus 186.g.
Phœnix qui primus purpuram geſſit 270 g. 308.b.
Phœnicens a purpura diſtinguitur 309.c.
Pholadis æquiuoca 525.b. an balanus 522.f. deſcriptio 525.d. icones 526. nõ eſſe balanos 526.e. vnde dicta 326 e
Ad Phthiſim 133.e. 177.a. 383.d. 387. b. 176.g.
Phycis ſquillas deuorat 140.e.
Phyllanthes herba 307.a.
Phyllanthion dyticon herba ignoratur 307.a.
Pica Aſtacos venatur 131.a.
Ad Pilarem morbum 177.b.
Pileus ruber quando Cardinalibus conceſſa 271.a.
Pileum rotundum 542.g.
Ad pilos euellendos 84.b. 85.a.b. 579. a. 573.a.
Ad eoſdem è mammis tollendos 333.a.
Pinnæ æquiuoca 530.f. an ſine cancro paruo viuere poſſit 214.b. ex ea abyſſus oriatur 542.e. eius, & cancri parui ſocietas 214.f. vſque h genera, & differentia 530.b. de ea Hieroglyphica 540.e. meliores quæ 540.f. natura, & mores 538.b. quot modis edantur 540.g. Synonyma 530 f. vnde dicta 530 f. vſus in cibis 540 f. vt mytulo ſimilis 532.b. vt manam capiat 539.a. vt ſibi victum quærant ibid.
Pinnæ aculeatæ authoris icon 533. alia 534. 535 536. 537. 538.
Pinnæ Bellonij icon 532.
Pinnæ magna Rondel. icon 531.
Pinna margaritifera vbi 531.e.
Pinna parua Rondel. icon 532.
Pinna Zographi icon 533.

Pinnæ

Digitized by Google

Pinnu lana quid Genuenſibus 539.g.
Pinnophylax. 213.a.
Pinnother 213.u.
Pinnoteres 213.a.
Pinnothera Etymum 214.f. ſolertia 214.f.
Pinnatheros Plinij 215.d. 216.e.
Ad piſces capiendos eſca ex uſtacis 135.b. 388.f. 550.e.
Piſces fluuiatiles ex putredine 246.f
Piſces qua animaliu impropriè voces Pliniue 1.d. polypi odore delectantur 41.b. ſanguine carentes Plinio qui 2.e. ſquamis teguntur 4.b. 255.b. oua eorum vt fœcundentur 54.o. varius eorum figuras reperiri in ſaxis. 138.c.
Piſcis monſtroſi cuiuſdam forma 12.g.
Piſcis ſacer 257.c.
Piſces teſtudines qui 229.c.
Piſcis attramentarius qui 64.b
Piuerones quas Conchas Veneti dicant. 458.b
Placenta theutis dictu 77.c.
Planta cur paucæ in mari gignãtur 245 b. terra incolu ſunt 245.c. vt generentur 245.c.
Plantanimal, ſeu planconimul quid. 563.c.
Ad pleuritidem 387.b. notham 134.b.
Plinius correctus 116.c. 175.c. 297.a. 324.e. 342.f. 385.a. eius error 11.b. 74 f. 261.c. eius locus explicatus 42.d. 53.c. 230.o. notatus 331.c. ſuſpectus 89.c. 262.e. male diſtinctus 140.b. cum Oppiano conciliatus. 262.f
Plutarchi inconſiderantia 243.b. eius locus de purpuris explicutus 303.d.
Pluuiæ præſagium 169.b.
Pneumonia quid 578.b.
Ad Podagram 386. E. 387. B. 85. A. 579.b
Poeſis per caput polypi notatu, & cur. 30.g 35.d
Polliceps vnde dictus 522.g. quid Bellonio 522.f
Polypi acetabula qualiu 10.g. aquinoca 8.e.f. eius ambigua natura 8.e. 18.c. an brachia ſua deuoret, eaque an renaſcantur 19.a. Aquilum vincit, & hominem interficit 7.d. Aquilam, vt in aquam detrahat 34.e. ætas 23.d. an in omnes colores ſe mutet 25.c. d. attramentum eius cuius coloris 10.f. barba eius, qua dicantur 10.g. bicubitulem quis vna menſa abſumpſerit 38.g. his ſeptem plagis percuſſus de quo dicatur 35.d. de cæteris eius generibus 42.e. calliditas iure familiari 24.b. capiendi ratio 21.a.b. caput eius de quo dicatur 35.c. caro eius cauernoſa eſt 37.b. carnis temperamentum 38.g. cerebrum ei duplex 10.f. de coitu, ortu & incubatu 22.c. colores mutat 25.a.b. crudum deuorauit Diogenes Cynicus 39.u. eius ſum coniza antipathia 31.a. cur naſſis illiuantur 41.b. cur ἀνοσφαγὸς dictus 20.e. cur ſepio careat 10.e. cur in colorem album non mutetur 37.d. cur minus atramenti quam ſepia habeat 10.f. in eo cur caput vocat, quod in cæteris mollibus alnum 10.g. cur Veneri dicatur 31.b. cur parum viuat. 24.e. cur cruea eis prælonga. 46.g. cur colorem mutet 37.a. cur Ioan. Grammaticus κολοβόποδας dixerit. 19.d. ab eo cur inter molliu exordiatur author 7.d. cur minus attramenti habeat quam ſepia 47.a. cur circa Helleſpontum non ſint, & in ponto Euxino. 17.b. cur promuſcide careat 46.g. cur muræ, nam & congrũ metuat 104.g.b. ſuper eo epigrammatu 36.g. dedita opera colorem mutat, nõ pre metum vt chamæleon 37.d. ab eo denominata 28.f.g. eius deſcriptiones variæ 12.b. elixi an aſſis meliores 39.d. eius epitheta 36.b. de eſu eorum qui abſtinere iubebantur 30.g. Etymum 9.a. ferocia 12.b. 13.a. de eius forma Cardani unga 11.c. fiſtula vſus 11.b. & e. fortitudo 7.d. genus, differentiæ, deſcriptio 9.c. genera qua 42.f. quot apud Ariſt. 12.e. greſſus, natatus 20.f. Hieroglyphica 30.e. ingenium vafrum 8.e. eo inſignita numiſmata 36.f. icones 14. 15. 16. inſtar eorum qui ſeſe ſedere dicantur 35.c. locuſtam ex aheno ſuper ignem ſuratur 34.e. mas vt à fœmina differat 22.u. matrem conficit 26.g. mentẽ eius cur debeamus habere 31. & 32. eius mentem obtinere qui dicantur 34.b. de eo moralia. 28.b. de eius moribus ingenio, & ſagacitate 24.b. eius mutationis tres cauſa 37.d. 38.e. nidus, ſeu cubili 21.d. nocumenta 41.d. 42.e. non ſolum lapidum colorem imitatur 26.e. nulla cute teguntur 4.b. 255.b. odoratus valet 17.a. eius auũ quali 23.c. pedum conſtitutio 10.g. & vſus 9.c. 11.u. per fiſtulam pariunt 23.u. de eo problemata 37.u. prouerbia 34.g.b. pugna cum locuſta 104.g. quam cautè hamum piſcatoris circumrodat 25.b. quando meliores, & quando deteriores 38.f. quantopere eſi libidinem excitent 40.b. & sur 41.u. qui ita prouerbialiter dicantur 34.g. qui allegoricè 29.a. eos qui olim coluerint 28.b. quibuſcum pugnent 26.g.b. quo loco gaudeant, & vbi non ſint 17.b. quo aſtu capiat carabos 18.e. vt oliuas edat ibid. quo aſtu venetur cruſtacea 26.e. quot menſibus lateat 28.c. ſenſus 17.a. mortuum ſeſe fingens, vt emptorem deluſerit 34.e. ſexus 22.u. ſtupiditas 24.b. Synonyma 8.g. tabe perit 23. 24. in terram exit 20.f. ad varios vteri affectus valet 40.g. vbi magni, & vbi non 17.b vbi eum venari non liceat 28.b. vbi boni, & multi 38.g. ijs veteres vſus eſſe in cibo 38.f. victus 17.d. viſceribus careat 10.e. vnde dictus 8.g. eius voracitas 17.d. vſus in cibis 38.f. in medicina 40.e. in externis 41.b. vt à cæteris mollibus differant 9.c. vt conchas capiant 25.a. vt piſces ibid. vt elixentur 40.e. vt natent 20.g. vt reſpirent 20.b. vt præparentur 39.b.c. vt coeant 22.e. vt hyemale ſolſtitium ſignificare poſſint 31.c. vt in varios colores ſe mutent 13.a.b. eorum hecatombe quid 36.e. vt magni udine variene 13.c. vt oliuis capiantur 18.b. vt ventum præſagiant 34.g.
De Polypis maximis ſalſamenta ſaruntibus admirandæ hiſtoria 33.a.
De Polypo maximo, & monſtroſo memorabilis hiſtoria 13.e.
Polypus Moſchyta 42.b.
De Polypo Septentrionali hiſtoria, eiuſq; forma 13.d.
Polypi tertia ſpeciei ſecũdu Rõdel. icõ 43
Polypus morbus qualis, & vnde dictus 8.f. ad eum remedium 40.f.
Polypodine 12.e.
Polypia 28.f.
Polypodis herbę vi cancer chelas deponit 165.d.
Polypodium vnde dictum 28.g.
Palypoſus qui Martiali 8.g.
Pompa ad hauriendã aquam inſtrumentum 368.b.
Pompilus 11.c. 257.b. duos piſces ſignificat 258.e. amor eius erga nautas 257.c. fabula 257.d.
Poma maris cur conchylia dicta 224.e.
Porcellana cur ſic dicta 264.e. quid Itali ſic vocent 552.g.
Porcellana concha cur ſic dicta 552.e.
Porcellana ruſſa 554.b. icon 556.
Porcellanica vaſa cur ſic dicta 282.b.
Porcelliones, quæ animalia 8.f.
Poreſſa cancri genus 162.b.
Porcum quid vocent mulieres 552.f.
Porci vi dolorem capitis ſanent 212.f.
Porphyru fabula 314.e.
Porphyrio auis vnde dicta 311.d.
Porphyrio piſcis 312.e.
Porphyris auis 311.d. 312.e.
Porphyrites lapis 311.d. 314.e.
Porphyrium cete 314.f.
Porphyrus ſerpens ibid.
Porphyruſa vnde dicta 297.b.
Potta marina vulgò dicta hiſtoria 573.b. icon 576.
Præconis officia 321.c.
Præmium rectè facientibus per margaritas ſignificatur 435.a.
Præſumentis nimium typus 171.a.
Prætexta toga vnde dicta 273.c. ea etiã vtebatur magiſtratus 273.d. 274.e. ea cur vterentur pueri 273.d.
Pruſinus Purpurio 313.d.

Prin-

Digitized by Google

I N D E X.

Principem cur ſignificet cancer fluuiatilis in ſomno inuentus 169.e.
Ad Procidentiam ani 489.e.
Prodigi, & omnia conſumentis Hieroglyphicum polypus 30.e.
Proditores polypis ſimiles 29.d.
Ad Proſtania 385.c.d. ad ea ſiſtenda 172.g.
Prudentiæ ſymbolum 196.e.379.d.
Pruna onychina 294.b. Segnina ibid.
Ad Pruritus 387.a.
Ad Pſoras 387.a.415.d.
Ptolomæum cur percuſſerit Caligula. 271.d.
Ad Pudendorum fiſtulas 333.b.
Purpura, vt purgentur quid offerendum 40.g.
Pulicaria herba molliam odorem extinguit 5.d.
Ad Pulmones exulceratos 176.b.211.b.
Pulmoni marino cur tegmen natura negauit 234.g. an teſtaceum animal, an Zoophyton 577.e. aquatica 577.e. inter teſtacea ponitus 578.g. deſcriptio, natura, icon 578. eo qui piſces veſcantur 577.a. eius inſtar viuere quid 578.d. de eo prouerbia 578.g. Synonyma 577.d. vſus in medicina, & in varijs 579.a. icon 575. inuentio 566.b.
Palpus quid Kyranidi 9.a.
Purpura æquiuoca, & Synonyma 281.a. ætas 298.b. vnde cognoſcatur 206.b. aliquot icones 284. 285. 286. ea lingua teſtas perforet 292.g. aqua dulci necantur 296.f. in arena aliquamdiu latent 296.f. capiendi ratio 301.e. carne victitant 301.a. ab eis celebrata loca, quæ 296.g. celerrimè creſcunt 298.b. cineris, facultas 320.f. clariſſima quæ dicta 290.c. eius color cur cæteris alijs coloribus prælatus 280.g. ea ous proceres vterentur 276.f. cur marinam ſæpe nominarint veteres 304.b. cur regalis dicta 270.g. cur vinas capiant 302.f. cur plebeia dicta 276.e. car magna copia, 245.d. ab ea denominata 308.b. differentia vnde ſumatur 286.g. differt à conchylio 281.a. eius diuerſæ partes diuerſam naturam habent 319.b. differentia à loco 290.e. dibapha vbi 298.a. quæ 290.g. epitheta 316.b. 317.a. eam eſſe ex turbinatorum genere 283.d. Etymum ex Cimbrorum lingua 290.g. fuuaginis eorum icon 300. Floris Synonyma 288.f. Flos vbi 287.d. florem ſanguinis loco eſſe 288.e. pro flore accipitur, & pro veſte eo colore imbuta 281.d. Flos vbi poſitus 302.f. vbi colligatur 302.f. floris differentia à colore 289.d. fætidis carnibus capiuntur 301.c. generatio duplex 299.a. genera, & differentia 283.d. eam geſtare quibus prohibitum. 276.e. Hieroglyphica 316.f. ignea, & ardens quæ dicta 289.d. inuentio 276.b. 308.f. aduerſus eam leges latæ 276.e. pro magiſtratu accipitur 272.f. magnitudinis diuerſitas 286.g. in menſis vſus eius 280.b. de ea moralia 315.a. earū motus 299.a. nigra vbi, rubra vbi 283.d. non eſſe lanam 292.b. eam non omnes vſurpaſſe 267.268. non omnes eadem loca amant 296.f. operculorum icon 346. operculi conſideratio, 293.c. oua earum non conducunt ad generationem 300.g. paſtium deſcriptio, & examinatio 292.f. eam petere quid 270.b. pictorum qualis 303.b. eius pretium 267.a. de ea prouerbia 317.a. ad purpuram oliam dijudicanda 317.d. ex putredine oriri. 299.d. quæ regio ijs idonea 296.f. quando eam deponerent Romani. 272.b. quando Cardinalibus conceſſa 271.b. quando ſaniſiceat 300.b. quando magna copia 299.c. qui prius eam geſſit 270.g. ea qui vſi 268.f. quibus conueniant 319.c. regum ornamentum 268.b. Romanis erat per omnes veſtes 273.a. inter ſupellectilem ſumptuoſum enumerata 260.f. teſte vſus 320.f. eius tinctura cur mel, & oleum adderetur 303.d. tincturæ ratio 302.f.g. cur iterabatur. 303.a. trachelorum qualitus 319.b. ex ea tributum 270.g. turbinatorum nobiliſſimam eſſe 267.a. voraces eſſe 301.b. ea viuacior qui 317.d. vſus, & dignitas apud Romanos 272.f. vſus in cibis 319.b. in medicina 320.e. eam vſurparunt meretrices 278.f. vt capiatur 316.f. eam vt Phœnices capiant 301.d. eum vt amarent, veteres 268.e. vt mare ament 296.f. eius anni, vt cognoſcantur 298.b vt facerent Phœnices 302.g. vt coquantur. 315.b. in vrtica reperta 566.b.
Purpura alba quæ Plutarcho 304.g.
Purpura Alexandrina quæ 290.e. cur ſic dicta 278.g.
Purpura ametheſtina vnde dicta 290.f.
Purpura coa 296.b.
Purpura cærulea 290.g.
Purpura dialucenſis 296.b.
Purpura hermionica 298.g.
Purpura megalenſis pretium 267.c.
Purpura melibœa vnde dicta 297.b.c.
Purpura militaris 275.a.
Purpura Oebalia 296.b.
Purpura patria 275.a.
Purpura pentudactili Bellonij icon 286.
Purpura mulierum 278.f.
Purpura nigra pro qua ſumatur 290.f.
Purpuræ pelagiæ deſcrip. 284.h. icō 285.
Purpura præſidialis 275.b.
Purpura probiana vnde dicta 278.g. 290.e.
Purpura ſtlotaria quæ 273.e.
Purpura ſuccubitana 298.e.
Purpura tarentina 298.f. cur vilior Tyria 289.d.
Purpura tanienſis quæ 297.a.
Purpura tyria quæ 297.c. qualis, & quæ melior 289.d.
Purpuraria officina 313.b.
Purpurarius 313.c.
Purpurare pro niteſcere facere 291.c.
Purpuraſco 313.d.
Purpuratus. ibid.c.
Purpureus color qualis 309.c. idem cum coccineo 305.a. ex quibus conchylijs colligeretur 281.a. à phœniceo diſtinguitur 309.c. pro purpurato accipitur 309.d. pro pulcro ibid. à conchyliato differt 303.a.
Purpurificium 313.b.
Purpurina ibid.a.
Purpuriſſum 314.f.b. quid Plinio 313.b. vt fieret 314.g.
Pyri marini Zoophyti forma, & icon. 587.588.
Pythagoras cur nō ederet vrticas. 572.f.

Q

ad QVartanas 211.b.
Quintilianus correctus 291.d.
Quiſquilium quid 305.d.

R

RAcemus marinus vocantur oua ſepia, & cur 52.b.
Rumices pulmones dicti 577.c.
Regum ornamentum purpura 268.269. eos cur ſignificet cancer marinus per ſomnum viſus 169.d.
Remora Mutiani 554.b.
Rhomborum differentia ratione loci. 188.e.
Romanorum luxus in conchylijs 224.f. qui primus purpura Vti 271.b. vt oſtreis delectarentur 479.a.
Rondeletij error 2.f.74.e.42.g.177.c. 188.e.254.g.b.
Roſa vſsica genas 566.f.
Ad Rubetæ venenum 210.g.85.b.
Rubia color 306.b.
Ad Rubiginem ariſtarum 173.c.
Ruta polypos reddit immobiles 28.f.

S

SAcerdotes qui purpuram vſurparent 268.g.
Sacramentum dominicæ paſſionis, vt purpura ſignificet 315.d.
Ad Sagittas extrahendas 211.d.
Sagula virgata 277.a.
Saliuare 299.a.
Saliuarius lentor quid Plinio 281.c.
Ex Sandyce pretioſus color purpureus. 306.b.307.a.

Sandyx

I N D E X.

Sandyx Indica 290.e.

Sanguinis principium 246. f. ad eum ſiſtendum 40. f. purpureus 310. a. unde dictus 285 b.

Sanitas per teſtudinem ſignificata ubi. 169.c.

Sapientia per pagurum, & cancrum ubi ſignificata 169. a.

Sar piſcis & inſectum 282. f.

Sarranum quid 288. g.

Sardinia inſulæ deſcriptio 318.c.

Sargi aci gregales ſunt. 75 a.

Satrapæ purpurati cur dicti, & prætextati. 275.b.

In Saxis variat reperiri figuras piſcium 138.c.

Saxifraga coccum proferens 305.e.

Ad Scabiem 61.c.135.b. 177.b.416.f.

Scala cochlidec quæ 369.g.

Scaligeri error 154.g.

Scarus piſcis unde dictus 136. b. lepores marinos capit. 86.e.

Ad Sciſſuras veneris, mammarum &c. 384.g.

Scolecidata veſtis quæ 305 d.

Scolymi muricata cacumina 332. g.

Ad Scorpionis ictum 143.b.172.f.210. e. tranſverſe incedit 164.e. ut domo expellatur. 173. b. ut fugentur 212. g. ut ſimul conveniant. 210. f.

Scylla quid Plinio 136.g.

Scyllarium 141.b.

Scyllarus ſeu Scyllarion. 213.a.

Scyllari, ſeu cancelli in nerita concha imago 221.

Scythæ cochleas auribus admovent, & cur 387.e.

Contra Scytalis ictum 210.g.

Secala ubi coccum proferat 305 e.

Seceſſus Hieroglyphicum 316.g.

Ad Secundinas 416.f.

Ad Sedem relapſam reducendam. 386 f.

Seditionis popularis ſtudioſi Hieroglyphicum 106.g.

Ne Segetes lædantur 212.g.

Seipſum non curantis Hieroglyphicum. 215.a. 249 a.

Senatus purpureus dictus 272.b.

Sepaceus 56.g.

Sepedones quid 56.g.

Sepia æquivoca 44.g. hatas 48.b. amoris illecebris capitur 51.e. attramentum habet præ cæteris mollibus copioſiſſimum, & cur 47.a. pro attramento ſcriptoria accipitur 45. a. eius ars in piſcando 56.e. aſtus in effundendo attramentum 54. e. attramenti uſus ad ſcribendum 73. a. ut homines nigros faciat 63 a. bima, tum vix excedunt. 48.b. caro eius qualis 58. b.c. coitus. 52.e. cur & quando attramentum emittat 55. a. cur fugitivam vocarit Nicander 55. e. cur crura ei brevia 46. g. cur Loliginí præferat author. 45.f. cur plus attramenti quàm polypi habeat. 10.f. cur binas habeat promuſcidas 49.g. ab ea denominata 56. g. eius deſcriptio 46. f. epitheta. 58. b. Etymum ridiculum. 45. e. fæminæ icto mare fugiunt 54. d. fœtus eius, ut ex ovis exeant. 54. e eius fiſtula ubi 46.g. Hieroglyphica 57.b.c. hominem ſignificat qui expectationem aliorum de ſe fallit 57. b. magis Loligini quàm polypo ſimilem eſſe 46. g. mares fæmina apem ferunt, & quanda 54. d. mas ut à fæmina differat 52 e. cum melanuro piſce cur confundatur 57. c. de ea maralia 56. h. mores ingenium 54. d. oculi pro unionibus venduntur 63. b. ore noucoeunt 52. e oſſis, aut teſta duplex ſubſtantia, & eius facultas 61. c. ova eius qualia 52. g. eorum forma 42. b. eorum exacta deſcriptio 54. b. icon 52 b. ova, ut facunda reddantur 53. c. ovis diligenter incubat. 54. b. cur racemus marinus, aut uva marina dicta 52. b. 591 d. cur racematim cohæreant 54 f. partus per fiſtulam 52. f. pedes quat, & quales 3. c. 46. g. eius pedes quos vocet Plinius 46. f. ut piſces capiuntur. 62. b. de ea proverbia. 58 g. promuſcides eius quales 37. f. earum uſus 55. b. quæ loca amet 48. f. quando edetur 59. a. eius qui ſimiles 56 b. 57. a. quomodo pariat 53. c. quo loca 53. b. quo tempore 52. b. ſpeculo capitur. 51. d. Synonyma 45. c. ex eius teſta remedia 61. b. ubi abundet, & ubi maiores 48 fetus venenum 63. b. victus 48. g. uſus incibis 59 a. in medicina 60. b. in variis 62. b. ut capiatur 51. a. ut contra tempeſtates ſeſe ſtabiliat 56. f. ut elixetur 59. d. ut nunc Romæ coqui præparent. 60 a. ut Græcè & Latinè ſcribi debeat. 45. c. ut polypo ſimilis 46. f. ut præparetur 59. b. ut ſapidior fiat 60. f.

Sepiæ Salviani ſupinæ icon. 49. pronæ. 50.

Sepia mons 44. 45.

Sepie mulier 45. a

Sepias oppidum unde dictum 45. a

Sepia promontarium 44. b.

Sepiola 56. g. caro eius qualis 63. d. nominis ratio 64. e

Sepiole Rondel. hiſtoria & icon. 63. d

Sepiuum quæ urbs Ptolomæo 45. a

Sepium quid 3. b. 47. d quid Volaterranus inepte vocarit. 48. e. cur polypus eo careat 10. e. eius deſcriptio. 48. e. ut à gladiolo differat 47. d. uſus eius apud aurifabros 63. a

Sepius urbs 45. a

Sepiuſſa inſula. 45. a. unde dicta 56. g.

Sepulchra quæ conchylia dicta 229. d.

De Serpente, & cancro Apologus. 170. e. à cancris qui ſibi metuant 218. f.

Ad Serpentium ictus. 172 f. 210. e. morſus 135. b.

Serpentes ſaxei ubi, & eorum generatio 243. f.

Sexus in utero gravidæ, ut cognoſcatur 387. d.

Sigilla conchis incluſa 251. a.

Simia cur tranſverſe incedat 163. d Limaces metuit 379. a. purpurata de quo dicatur 317. b.

Simulatoris Hieroglyphicum polypus. 31. d.

Sipia 45. d.

Sipuntum urbs 45. a.

Sipus urbs 43. a.

Siſira quid 171. b.

Siſyrna quid. ibid.

Smaragdus aceto diſſolvitur 434. e

Solis curſus per cancrum ſignificatus. 169. d. eius & lunæ natura. 486. f. quando loco vix moveri videatur. 31. b. e.

Solſtitij hyemalis typus 31 b.

Solenes, an univalves, an bivalves. 231. c. teſtarum cineris uſus 529. d. eius varia ſignificata 527 e. genus quoddam in lapidibus duriſſimis. 242. b. Synonyma 527. b. unde dicatur 527. a. uſus in cibis 529. c.

Solenmac Bellonij 527. d. eius deſcriptio & icon 528. e.

Soleonum aliarum icones 528. 529.

Soleneſtæ qui 529. c.

Saphiſtæ Hieroglyphicum 169. f.

Spadiceus color à phœniceo differt 309. e

Spatagi echini forma, & icon 406. 407. 408.

Spondylus quid in oſtreis 483. c 485. a.

Spondylum non eſſe concham rhomboidē. 459. c ſaxis adnaſcuntur. 493. a.

Spondylorum authoris icones 494. 495. 496.

Spondyli Rondeletij icon 492. 493.

De Spongijs opiniones 564. e. quid maris Adriatici accolis 582. e.

Ad Sputum educendum 383. c.

Squatina aſpera cute tegitur 4. b. 155. b. colores mutat 56. f.

Squillæ æquivoca 136. e. an chelas habeat. 138. f. antipathia. 140. e. cur multos habeat pedes 138. e. cur Venerem excitet 143. a. in delicijs fuiſſe. 142. e. denominata 141. e. deſcriptia in genere 138. g. b. differentiæ 138. g. epitheta 141. c. genera quot. 138. g. mas ut à fæmina differat 140. g. de ea proverbium 141 c. quæ loca amet. 138. c. quæ carnua habeat, & quæ non 138. g. quale anum pariat. 142. b. earum qui avidiſſimi fuerint 142. e. f. quibus victitent. 139 d. quibus auxilietur 142. g. Squillis quid proprium. 138. f. Synonyma 136. g. temperamentum 142. g. tamquam precioſiſſimus piſcis à quibus nominetur 141. d. ubi hoc nomine campano vocetur. 136. f. ubi magna, & ubi multæ 139. d. ubi maximas chelas habeant 138. g.

vſus

vſus in cibis 141.d. vſus in medicina & alys 143.a. vt à cancris, & reliquis cruſtaceis differant. 138.e vt capiantur. 140.c. vt à gammara differat 138.b. vt coeant 140.b. vt coquantur 142.g.
Squilla calata Rondel. 147.a. 144.b.
Squilla crangonis hiſtoria. 148.f. vt à gibba differat. 147.a. vide cranga.
Squilla fluuiatilis 127.c.
Squilla fluuiatilis Bellonij deſcriptio. 154.b.
Squilla gibba caro ſemper laudata 153. c. cur. ſic dicta 150.g. deſcriptio 151. a. vſque d. genera quot Scaligero 151. a. generis nomine intelligitur 136.e. natura, & mores 153.a. partus Synonyma. 150.g. vbi abundet. 153.a. vſus in cibo 153.c.d. vt lupum piſcem occidat. 153.b.
Squillæ gibba authoris icon. 158.
Squilla gibbæ Rondel. icon. 151.
Squilla gibba Zoographi forma 151.c. icon. 152.
Squilla Indica, vt inuicē differāt. 138.b.
Squilla mantis coitus, partus, vſus. 157. d. cur ſic dicta 156. deſcriptio 156.b. ex Bellonio, & Rondeletio. 157.b. icon. 158. Synonyma 156.f.
Squillæ mantis Rondel. hiſtoria 156.e.
Squilla minima, quæ Scaligero. 154.b. eius icon. 221.
Squillæ latæ aquinoca. 143.d. coitus, partus 146.b. deſcriptio ex Rondel. 145. d. Etymum 144 e. quæ loca amet. 146. g. Synon. 144 e. vſus in cibis 146.b.
Squilla lata authoris icon. 145.
Squilla lata maioris deſcriptio ex Bellonio 144.b.
Squilla lata Rondel. icon 146.
Squilla parua 213.a. eius genera. 154. b. quæ Ciceroni, & eius ſolertia 214. g. Synonyma 154.e. vbi degat, & capiatur 155.c. vſus in cibo, medicina, & alys 155.d.
Squilla parua Rond. icon 155.
Squilla parua Zoographo Venetijs miſſæ icon 155.
Squilla quæ herba Hetruſcis 305.b.
Stella marinæ oſtreas exedunt 487.a.
Sternion quid Tralliano 163.a.
Strabelus 254.e. 348.g.
Ad Strangulationem vteri 348.e.
Ad Stranguriam 177.a. 172.g.
Strubilus 254.e.
Strombi qui 226.f. 348.g. quid in genere ſumptus 253.e. pro teſta exteriori, & pro toto animali ſumitur. 255. d. differunt à cochleis marinis. 253.c. vnde dicantur 253.d.
Strombi terreſtres 373.b.
Ad Strumas 61.d. 85.a. 212.c. 321.a. 415.c.
Suidæ lapſus. 293.e.
Sues limaces edunt 379.a. Mytulorum iare pingueſcunt 516.b.
Ad Suſpiria 384.f.
Siloſon vt rex Sami factus 269.c.

T

Talpa vt meatum ſuum relinquat. 135.c.
Tapetes purpurei 279.b.
Tarditatis ſymbolum 379.d.
Taurus inſecti genus Gazæ. 98.f.
Ad Tela extrahenda 61.b.
Tellina an à mitulis differāt. 511.b. cum mytulis confunduntur. 517.d. earum caro mollior quàm reliquorum conchyliorum. 520.b. cur lauentur. 520.b. deſcriptiones earumque icones. 519. 520. fluuiatiles quæ 518.f. fluuiatiles ventriculo auxia. 521.a. earum genera quæ 518.f. eis ad quid vtantur pueri 521.c. regia quæ 518.f. Synonyma 517.e. de ijs variæ opiniones vnde dicta 517.d. vſus in cibis 520.g.
Tempeſtatis ſigna 79.e. 247.c. 413.b.
Templa deorum purpureis veſtibus ornata. 268.f.
Ad Teneſmum 489.e. 586.b.
Ad Tertianas 212.e.
Teſta conchyliorum, vt vtantur 253.a. cur in ſummis alpium iugis. 240.e. cur in mari rotunda fiant. 234.g.
Teſtacea an oculos habeant. 234.b. & inde Caro eorum qualis 234.c. carnis nomina 235.e. tam Luna decreſcente minui, augeri creſcente 224.a. & inde. cur ijs infra, ſupra verò excrementorum foramen habeant. 256.b. cur teſtam non mutent. 97.a. cur cruſtaceis ea præferat author. 91.d. cur poſtremo loco de ijs agatur 223.d. cur in ſtagnis marinis gignantur 245.e. cur plantis viuaciora. 245.b. cur aluum cieant, & quo & quæ non. 252.e. cur in montibus reperiantur philoſophica ratio. 240.b. cur quandoq; viua, quandoque verò eorum teſta tantum naſcantur 241.b. cur omnia caput habeant infra 233.c. cur in montibus reperiantur. 239.d. cur pauciores habeant, partes 233.b. cur teſtam habeant, & cur eam non mutent. 234.f. eorum differentia 230.f. 231.d. 233.d. eorum diuiſio 254.b. cur alia ſtriata, alia ſtrijs careant 234.g. epitheta. 249.c. fructibus comparantur 224.e. generantur duobus modis 245.e. generatio eorum quibus comparetur. 245.b. genitalem partem non habent 246.b. grauida dicuntur, & tamen non coeunt. 244.b. ab eis Hieroglyphica. 249.a. non coeunt. 244.b. eorum oua generationi inepta. 247.a. eorum mira varietas 230.e. partium internarum deſcriptio. 233 a.b. & inde earum differentia 232.g. earundem formæ, & vſus 235.a. & inde, quæ eorum carnem habeant. 256.e. quæ aluum & vrinam facilius moueant. 252.g. quæ lateant 247.c. quæ papauer habeant. 232.b. quæ carne veſcantur 236.b. quæ ſedem mutent, & quæ non 233.d. quando pinguiora. 97.b. quando meliora. 252.f. quando bene, aut male ſeſe habeant 247.b. quando oua vocata habeant, & quæ, & quæ non 247.a. qualia animalia, 2.e. eorum quartum genus 231.a. quibus imbres conducant. 235.b. quibus ſenſibus careant, & quibus non 244.e. ſponte oriuntur 246.b. ſenſibus exterioribus non carere. 244.e. eorum temperies. 247.b. teſtis tegi quid ſignificet 249. b. cum tonitru quandam antipathiam habent. 247.d. vbi naſcantur 237.a. vbi coeant. 245.a. vſus in cibis. 252. e. vt cruſtaceis, & mollibus ſimilia 3. d. vt inter ſe differant 232.e. vt augeantur 249.b. vt mare ament 237. a. vt loco differant 233.c. vt ſe tueantur ab ambiente periculo 231.d. vt cruſtaceis, & mollibus ſimilia 235.b.
Teſticuli conchis incinſi 251.a. ad eorum decidentiam 386.f.
Teſtudines cortice teguntur 581.d. 255. b. cur teſtam non mutent 97.a. vbi ſanitatem ſignificent 169.a.
Teſtudines dicta conchylia 255.b.
Teſtudinei piſces qui 229.c.
Teſtum quid Colum. voce in ſepijs 47.d.
Tethe quæ Nicandro 581.b.
Tethus quid 581.d.
Tethea quid 545.c.
Tethyra excrementum nullum habent. 582.b. genus, differentia, deſcriptio. 582.b. 583.a. & inde. eorum icones. 583. 584. 585. eorum locus, & generatio 586.e. motus ex extremo prouenit 586.f. eorum natura 586.f. optima vbi 586.e. quartum teſtatorum genus 231.a. quibus conueniant 586. b. eorum vſus in cibis 586.g. in medicina 586.b. vnde dicta 581.c. vt alant 586 g.
Tethya rubra cibo idonea 586.h.
Teuthide egere qui dicantur 76.g.
Teuthis ciuitas Arcadiæ 64.f.
Teuthis libi nomen 77.c. placenta genus 64.f.
Thetidis, & Pelei fabula 58.c.
Thoracis vitia 62.g.
Thrialmus herba quæ 305.b.
Thunni gregales ſunt 75.a. qui apud veteres in pretio 475.b.
Ad Tineas 143.b.
Tinctura Cyzicenica quæ dicatur 318.g.
Tinctura ſardonica de qua dicatur 317.d
Tinctura ex vermiculo quid in ſacris literis 305.b.

Digitized by Google

I N D E X.

Titus Imp. leporis marini veneno extinctus. 85.e.
Toga palmata quæ 274.f.
Toga picta quæ. 268.b.274.f.
Toga prætexta quæ. 273.c.
Toga regia quæ. 268.b.
Tolleno machina qualis. 369.a.
Tormenti genus cochlea dictum. 369.b.
Ad Tormina. 40.f.586 b.
Trabearum genera. 274 g. veſtis regia eſt. 271.c.
Trabeati qui 271.c.
Tribuli herba cur ſic dicta. 331.a.
Triebia morbus qui 212.f.
Trichilla quid 400.e.
Tridacna quæ 445.b. ab authore poſita deſcriptio. 445. icon. 446. 447.
Tripſiebrus. 12.f.
Triſilla Vas quale 400.c.
Tritones argentei. 321.e. cum buccinie in faſtigio Saturni 321.c.
Trochalus quid. 369 d.
Trochorum icones, & hiſtoria 362.363. Nilotici icon. 352.
Tubarones piſces natantibus, vbi infeſti 427.a.
Tubera vnde dicta. 582.e. carnem nulla parte detectam habetur. 232.f.
Tubulorum in quibus vermes deliteſcunt, icones. 561. 562.
Tunicalati claui vnde dicta 273.c.
Tunica palmata quæ .274.f.
Turbo quid authori 254. e. 348.g. vt à cochleæ differant 253.c.
Turbinis anguloſi deſcriptio, & icõ. 353.
Turbinum auritorum authorie deſcriptio 349. d. icones 350. 351.
Turbinum lanium deſcriptio. 358.g. icones 359.
Turbinis magni deſcriptio, 348. b. icun. 349.
Turbinis muricati deſcriptio, & icon. 355.356.357.
Turbinis pentadactili & teſſorodactili deſcriptio, & icones 357. 358.
Turbinum inter ſpongias viuentium hiſtoria 358.b. icones 359.360. 361. 362.
Turbinum tuberoſorum hiſtoria, & icones 353. 354. 355.
Turbo luſorius 254.e.
Turbinata qualia 230.a. 253.e. carnem teſtis habent incluſam 232 e. eorum excrementa cur meatu ori vicino emittantur. 4. c. eorum hiſtoria in genere. 353. c. & inde differentia 233.c. deſcriptio. 232.g genera quot. 254 f. omnia non habent volutam, ſeu turbinem. 255.e. partium earum internarum vſus, & hiſtoria 256.e.f. quid amari habent 256. b. quid eis propriũ 256 g. qui peculiare. 254.g. quomodo coeant 256. b. quomodo creſcant. 256.g. eorum Synonyma. 253. c. vt moueantur 256.b. cur biualbibus aſſimilentur 231.d. operculi vſus 342. e. vt cum mollibus, & cruſtatis conueniant 255. e. vt à biualbibus, & vniualuibus differant 231.d. 255.d.
Ad Tuſſim 329.e. 383.c.
Tiberius vt oſtreis delectaretur 479.a.
Tympania, quæ margaritæ dicantur. 422.g.
Tympanum, ſiue tympanium quid. 422.f.
Tyranni in eines Hieroglyphicum 106. g. eius natura 413.d.
Tyrannidis typus 30.f.
Tyrij cur diuites facti 268 f.
Tyriam, & byſſus quid. 290.f.
Tyrium quid. 288.g.

V

VAſa Calaiai quæ 311.a.
Vela Carbaſina 306.f.
Velis purpureis qui vſus 271.d.
Ad venena 171.b.210.c. 320.e.
Venenum Tyrium quid 288.b.
Veneti patritij quibus veſtibus vtantur. 276.b. qui & quando purpurati incedant 276.b.
Venti præſagium 34.g.
Ad Venerem ciendam 40 g. 143.a. 156. e. 251. b. 577. a. teſtudinem calcens picta. 248.b.
Venuſtatis ſimbolum 435.a.
Ver cur purpureum dictum. 280 f.
Vermis. 370. f. ex eo quæ generentur. 246. b. Vt augeantur. 246.g.
Vermium in tabulis deliteſcentium icon. 562.
Verſus retrogradi cancri dicti 160.e.
Vertibula carnem nulla parte detectam habent 232. f. eorum forma 582. f. cum vrticis confunduntur. 582. f. olfactu carent. 244. g.
Verticillum. 582. f.
Veſtis purpurea centum, & viginti talentis vendita 277.d. dijs oblatæ. 268. f. vtrum olim ex lana, aut ſerico. 279. A. B.
Veſtis virgata. 277 a.
Veſtes viriles à colore dictæ quæ 277.b.
Veſtimentum Tarentinum 298 f.
Victuria vti neſcius per polypum, & congrum notatus 30.e.
Viduarum cupedia. 530.e.
Ad Vini tædium inducendum 592.c.
Violæ nigra, vt Virgilio dicantur 122 f.
Vipera capitis mira facultas 320. b. ad morſum eius 210. f. eius oua qualia. 2 g.
Virga dicta vbi purpurea. 283.b.
Viſas quid 99. d.c.
Vitam hominum tinctura notari 319. a.
Vituli marini corio, & pilo teguntur. 4. b. 255 b.
Ad Vlcera cacoethe. 295.c. capitis 333.e. maligna 253.a. 320.g. pudendorum 134.b. ſordida 415.e. 517.b. vteri & inteſtinorum 558.b.
Vlyſſes cur ſapiens exiſtimatus 32.e.
Ad Vmbilicus infantum eminentes 384. f. 387.b.
Vmbilicus Gaza quid 370.g. quid Ciceroni 370.b.
Vmbilici marini qui 553.b. eorum hiſtoria, & icones 398.e.
Vmbilicus lapis qui. 370.e.
Vmbo concha vocatus 228.f.
Vnguis quid, & cur ſic dictus 347.a.b.
Vnguis, ſiue dactylus Belloaij qui 453.b.
Vnguis odoratus, vel aromaticus 295.c.
Vngula aromatica 346.c.
Vnionum color cur mutetur. 423.e. & qui veri ibid. cortices 439. d. exaluminati qui dicantur 437.b. eorum materia 433. d. oſtreorum uſſa non eſſe. 422. b. plures quàm vnus in vna concha 421.d. quindecim icones 423. eo ſiguare quid 437.a. Synonyma. 421.a. venditi ab imperatore 498 f. vnde dictus 421. d. vt poliantur. 439.c.
Vniunes manufacti formatique 440.a.
Vnio cepægenus 421.a.
Vniualue quid. 230.g. vt à turbinatis differat 233. a. de ijs digreſſio 230.b.
Vocæ gregales ſunt 75.a.
Voluta quid 287.b.
Ad Vomicam 416.g.
Ad Vomicam ſtomachi 477.b.
Vrinam cientia. 60. b. 61. a. 135. a. ad eius difficultatem. 409. e. 211. d. ad eius profluuium 134. e. eam mouentia 60. b. ad eius retentionem 134. e. Stillicidia 416.e.
Vrſa cæleſtis duplex 143.d.
Vrſa cur ſic dicta 144. f. eius hiſtoria. 143. d.
Vrſa maior ſic dicta 144. b. de ea opiniones 144. e.
Vrſa cur polades dictæ 525.c.
Vrſa Ariſtot. quæ ſecundum Scaligerum 139.a.
Vrſa locuſtæ genus eſt 101. c. eius genera 144.b.
Vrſe minoris hiſtoria. 147. a. deſcriptio. ibid.c.
Vrſi æquiuoca 143.d. cur tranſuerſè incedat 163.d.
Vrticæ æquiuoca 564 f. an inter teſtacea numerarit Ariſtoteles 564.g. an Zoophyton. 563. d. caro earum quando melior 572.e. cur excrementa per ſuperiora emittat 565. d. ab ijs cur Pythagoras abſtineret 572. f. deſcriptio 565.c. d. differentia 565.e. de eſu earum prouerbium 571.d. Etymum. 564. b. eam ab ira auferre quid 571. d. ortus 571. b. ex ijs garum 133.a. mollibus annumerata. 2. b. cur ex ijs non ſit. 2. b. de ijs prouerbium 571.d.

quæ

Digitized by Google

quæ loca ament. 570. b. quando colorem mutent 571. b. quando meliores 572. g. quibus viuant 571. a. b. pungunt more vrticæ herbæ 571. e. Synonyma 564. b. variarum icones 567. 568. 569. 570. vbi eis ſitum os 572. f. vſus in medicina 573. a. vt colligatur 571. e. vt piſciculos venetur 571. b. vt nutriatur 236. g. Zoophyton eſſe 564. e.

Vrtica animal purpureo filo. 308. e.

Vrtica parua v... in delicijs. 572. g. à Rondelet. obſeruatæ deſcriptio. 566. e.

Vrtica quinta, & ſexta Rondeletij icones 574.

Vrtica ſoluta hiſtoria 573. b. c. deſcriptio. 573. d. natura 577. a. ab ea præſagia. 577. b. pruritum in pudendis tactu mouet. 577. a. Synonyma. 573. c.

Vrtica herba vnde dicta. 564. f.

Vua alga genus 592. e.

Vua marina hiſtoria & icon 591. facultas 591. d. 592. e.

Vua purpurea cur ſic dicta. 312. f.

Ad Vuas 490. b.

Vua marina Plinij 52. b.

Ad Vulnera glutinanda. 320. e. 517. a.

Ad Vulnera iumentorum 489. d.

Vulpes pedib. ab Aſtaco detenta capitur 122. h. de ea, & cancro Apologus 176. f.

Vatchoni qui Maſſilienſibus 582. e.

X

Xylon 541. a.

Z

de Zoophytis cur in hoc opere agat author 1. d. vbi naſcantur 563. d. quæ 563. c. de ijs varia opiniones. 563. d.

Zygena horrenda. 119. d.

Græca.

Αβρόται. 371. d.

Αβρῦτοι. 405. c.

Αγραδὶς. 371. c.

Αιρεπος 371. c.

Αιγιλοῦρος 99. b.

Ακαλήφη, ciuſque ſignificata 564. f.

Ακρὶς 98. f. non eſt locuſta marina. 99. c.

Ακρο ο, φύρος 309. a.

Αλαβᾶδις 160. g.

Αλαιν 160. g.

Αλιπόρφυρα 277. c.

Αλλικα 278. e.

Αλοσούριον 588. g.

Αλουργὶς 277. b. c. 289. d.

Αμαξας 143. d.

Αμαργυρος 434. g.

Αμβρυτοι 405. c. d.

Αμ ργεια qui color 307. a.

Αμοργὶς 307. a.

Αναρεις 364. c.

Αναρίτι 364. c.

Ανθιναι 289. b.

Ανεστος pro polypo accipitur 3. a. eius epitheton eſt 36. h.

Ανταλι 282. h.

Απορφύρος 309. a.

Αποσφαγμα 47. c.

Αρκτου varia ſignificata 143. d.

Ασβίλη 160. g.

Ασκαὸς auris pars caua 109. a.

Ασπιδια 479. c.

Ατροτοι echini qui 405. d.

Αυλος quid Ariſto. 4. g. 74. g. 527. b.

Αχραδαμυλλος 371. c.

B.

Βάλαιος quid 521. d.

Βαμβαδόρις 79. b.

Βατάνια quæ Heſychio 39. c.

Βιβραδόρις 79. b.

Βιυδιοι 278. c.

Βιῦθος ibidem.

Βλακα quem Græci vocent 578. h.

Βλακευειν quid 578. h.

Βλάτΐον, & βλάτΐον βυζάντιον 346. b.

Βλάτΐος, & Βλάτΐον 294. c.

Βλατΐος βυζάντιος. ibidem.

Βολίταινα 42. h. 43. a.

Βολβίτια quæ ſecundum Galenum 43. a.

Βολβίτιιν 43. a.

Βρογχο ν quid 405. c.

Βρυσσος echini genus 405. c.

Βρυσιν 405. c.

Βυσσος vnde dictus 540. h.

Δ

Δάκτυλος quid 527. b.

Δελιδ. ν 42. g.

Δινασοισι, 313. b.

Διαβορφύρος 309. a.

Διιρὶν πῦρ 288. h.

Διτορα quæ 230. h.

Δόναξ quid 627. b.

Δρομιον 197. b.

E.

Εθνια ὄστρακόρινα 226. c.

Εκληροδερμα 226. c.

Ελεδωνι 42. f.

Ελεφας poculi genus 118. a.

Ελικοειδῆ 253. c.

Ελιξ quid 11. a. 287. a.

Εμβρυον 278. c.

Εμποι φυρος 329. a.

Ευχλωρος 154. f.

Εξοστρακισμοὺς qui ludus 251. b.

Επιβάθρα 369. a.

Επιπορφυρίζω 313. a.

Επιπορφύρος 309. b.

Εποστρακίζειν 251. c.

Εποστρακισμὸς 251. c.

Ευῶδες quid Dioſc. 347. b.

Εφαπτις 278. c.

Εχῖνος eiuſque etymum, & tota hiſtoria 400. h. & inde.

Z.

Ζαγορα 44. h.

Ζωοφυτον quid 563. c.

H.

Ηδυπορφυρα 286. h.

Θ.

Θαλάμη τουπολύποδιου 257. b. 263. d.

Θαρίον 159. c.

Θόλος quid Græcis 10. f.

Θόλον quid in mollibus Ariſtoteles vocet 5. b.

Θουραῖον ſiue Θουρὰν 579. d.

Θουριον quid 588. f.

I.

Ιουα 287. c. 325. a.

Ιοζωιος 311. a.

Ιππεῖς cancri cur ſic dicti, & eorum hiſtoria 197. a. & inde.

Ιχθὺς ἱερός 257. c.

Ιοιτά 311. a.

K

Κόβειρος 160. g.

Καβουρος 109. c.

Καγκελλιώτη 215. c.

Καλλη veſtis 277. c.

Καλχαίνειν quid. 289. a. 313. g. 332. c.

Κάλυξ 289. a. 332. c.

Καλχη quid 332. c. 289. a. 312. g.

Καμμαρις quid Galeno 127. c.

Καμμορος 109. c.

Καμμορον quid 127. a.

Κανθυς veſtis 277. b.

Καραβίον 106. c.

Καράβις 98. f. quid Tralliano 99. b.

Κάραβος vnde dictus 99. b.

Καράβος Inſectum cur ſic dictum. 98. f.

Καραβώδης 106. e.

Καραβοειδὴς, ibidem quid Ariſtoteli. 136. c.

Καρίδες Inſula quæ 136. f. oppidum quale ibid.

Καριδάριον 141. a.

Καρίδιον 136. f. 141. a. 213. a. differt à Scyllaro 154. c.

Καριδοειδῆ quid 141. a.

Digitized by Google

I N D E X.

Καρὶς vnde dicta 136. h. Etymum 93.c.
Καρίδες abſceſſus quales 136 f.
Καρκινάδες 167.b.
Καρκινάς 215.d.
Καρκῖνος quid Græcis 92. g.
Καρκίνοι æquiuoca 159.b.
Καρκίνος θαλάσσιος 173.d.
Καρκίνος μίκρος 213.a.
Καρκίνος ποτάμιος 206.g.
Καρκινοῦσθαι. 167.a.
Καρκινώδης 167.b.
Καρκίνωμα quid 159.b. vnde dictum 167. a.
Καρπάθιον 306.f.
Κάρχα 160.g.
Καταφυσᾶν quid Ariſt. 53.d.
Καυσία 277.d.
Κάχλαξ 370.c.
Κεγχρίνης Serpens qui 117.h.
Κημός quid 302.c.
Κεραφὶ 99.c.
Κερτάζειν quid 99.a.
Κηρύκιοι 323.a.
Κήρυκος etymum 323.a.
Κηρὶς 370.f.
Κῆρυξ, & eius varia ſignific. 321.c.
Κήρυξ auis 322.c.
Κιγκλίδα 215.c.
Κίσσαιδος quid Indis 421.b.
Κίονια quæ 287.c.
Κιρρὸς qui color 3.b.
Κνίδη, eiuſque ſignificata 564.f.
Κονδύλιοι 229.d.
Κογχαλίζειν. 247.d.
Κογχάριον 229.a.
Κογχία. 229.a.
Κογχοειδῆ 226.c.
Κογχοι 226.f. 370. h.
Κογχύλιοι 229 a.b.
Κόγχυς 229.a.
Κογχυλαγρεύς 248.c.
Κογχύλη 229.a. 345.d.
Κογχυλίας λίθος 247.d.
Κογχυλιευτής 247.d.
Κόκκος βαφική 305.a.
Κοχλακες 369.d.
Κολίκανα 506.c.
Κολοβωπίδαι cur polypi dicantur. 19.d.
Κολεόεσσος color 311.c.
Κολυβδαινα 93.c.
Κολοιοειδέστερος 371.d.
Κοχλάδες 369.d.
Κόχλακες. ibidem.
Κήρυκες quæ conchæ 473.f.
Κοῦρις 136.g. 137.d.
Κόχλαξ. 370.c.
Κοχλίας 370.f.g.
Κόχλος quid 332.c. 370.g.
Κράγγη Ariſtot. quæ ſecundum Scaligerum 139.a.
Κραγων 148.c.
Κρεῖος 331.c. quæ concha 453.f.
Κρόκη 293.a.
Κροκοδισμος 293.a.
Κροκύλεγμος. ibidem.
Κρόκος quid Galeno 292. h.
Κτεὶς quid, & eius hiſtoria 497. a. & inde.
Κτένια 498. f.
Κτηδόνες 497.d.
Κυανὸς de quibus coloribus dicatur. 122.f.
Κωματοφόρτης 226.c.
Κωρὶς 136.g.
Κώρυξ 331.c.

Λ

Λαγωὸς θαλάσσιος 79.b.
Λιβυρὶς 226. c.
Λεῖμμα 371. d.
Λεπὰς quid, & eius hiſtoria 545. a. & inde.
Λίων pro elephantiaſi 118. a. Saltationis ſpecies ibid.
Λιθόρρινα 226.c.
Λίγεος quid 317.d.
Λιχάδες 226.c.
Λίθος ἐρυθραῖος 421.b.
Λιμνοστρεα quæ Ariſt. 480.g.

M.

Μαίας etymum & hiſtor. tota. 177.c.
Μαλακια quæ Græcis 2.f. h.
Μαλακόδερμα non dici mollia. 2. f.
Μαλακόστρακα 92. e. cur ſic dicta 92.f.
Μαργαρίτη 421.a.
Μαργαριτεὺς 434.g.
Μαργαριτέμποροι 434. g.
Μαργαρίτης λίθος 421.a.
Μάργαρος 421.a.
Μάργαρος λίθος ibidem.
Μασχάλη quid 141.c.
Μελαν quid in mollib. vocet Ar. 5.b.
Μελικηρίδες 154.f.
Μελίκρατον 299.a.
Μήλινη quid 11.b.
Μήκων quid Ariſt. 5. c. quæ animalia id habeant 235.a.b.
Μητρίδια 565. a b.
Μοιόθυρα 230.h.
Μ ... θαλάσσιοι 553.b.
Μῦα quid Ariſt. 517. d. 508.h.
Μύακα quid Dioſc. 517.d.
Μύακες quæ Dioſc. 508.h.
Μύσιδιοι 509.a.
Μύδιοι 509.a.
Μυκτὴρ quid Ariſt. 4.g.
Μῦς tria ſignificat Hermolao 508.h.
Μῦς ακυλλώδης quid Athen. 511.a.
Μυσίλη 509.d.
Μυσίκητος 508.c.
Μυσριςπῶλαι 509.d.
Μῦστροι. 509.d
Μύτις quid 47. b. quid in mollibus, & eius vſus. 5.a.

N

Ναυτίλ 257.b.
Ναυτικὸς 257.b.
Ναυτίλος & varia ſignificata 257. b.
Νείριτης 364.g.
Νηρίτης, eiuſque hiſtoria 363.d.
Νήριτοι quid 364.f.
Νηρὶς 364.f.
Νῆσος veſtis 277.b.

Σ

Σιφίδριον 371.c.
Σιφύδριοι quid. 517.d. 518.c.
Συστὶς veſtis quæ 277.b.

O

Οζαινα 42.g.h.
Οζολις 42.h. etymum ibidem.
Ολοθούριον. 579.d.
Ολος 47.c.
Οτιακους quæ animalia Græci vocent. 8. g.
Ορος pro polypo 9.a.
Ονυξ quid 527.b.
Οσμυλαι 42.g.
Οσμύλη 42.g.
Οσμωλίδια 42.g.
Οσμυλαι 43.a.
Οσμύλος, vt ſcribi debeat 42.g.
Οσλίγγη quid in mollib. 4.h. 66.a.
Οστρακα 226.c.
Οστρακοι quid in ſepijs vocauerit Athenæus 47.d.
Οστάκηρα 226.c.
Οστρακίνδα 248.c. ludus qui 251.c.
Οστρακισμὸς qui ludus 251.b.
Οστρακόδερμα cur ſic dicta 92. f. 225.a.
Οστρακόδερμοι ἰχθύες 226.c.
Οστρακορινα 226.c.
Οστρακώδη. ibidem.
Οστρεα quæ Ariſt. 225. b.
Οστρεια 225.c.
Οστρεώδη 226.f.
Οστρίδια 479.c.
Οστρον 47.c.
Ους Αφροδίτης 550.g.

Πα

I N D E X.

Π

Παγούρια 186.g
Παγοῦρος 186.
Παραλόργις 277.a
Παραλουργὶς 277.c
Παρύφη 277.a
Πάρυφος. ibidem.
Παργυρις 186.h
Πεπλώ quid Numenio 588.f.
Πελώριον, ſiue Πέλωρον, quid 475.a.
Πέμμα quid 64.f.
Περιβόλαια 277.b.
Περιηγῆτος 277.b.
Περικόχλιον 369.a.
Περινησσα 277.b
Περίνησσαι. ibidem.
Περιπορφύρος 309.b.
πετραῖος polypi epitheton 36.h
πετροφυὴς polypi epitheton. ibid.
πῖλος quid 458.h.475.b.
πηχυαλὶς 277.a.
πιδὸς 371.c.
πίννα ſiue πίννη quid 530.f.
πιννοφύλαξ 213.a.
πιννοτήρης 213.a
πῖνος quid 530.f.
πλευμονες 577.d
πλεῖθις quid 440.g.
πλοχμός 11.a.
πνευμονες qui Heſychio 577.c.
πολυποδία 28.f.
πολύπους 8.h.
πόλυπος 8.h.
πουλυπόδις 9.a.
πολυποδώδης 28.g.
πολυποδίνη 28.g.
πολύχροος polypi epitheton 36.h.
πομαρίας 271.b.
πομπίλος 275.b.c.
πορφύρα 282.c
πορφυρεοι 309.b.
πορφυρίων 313.d.
πορφύρεος 309.a.
πορφυρεῖον 313.b.
πορφύρευς 308.h.313.c.
πορφύρεω 312.h.
πορφυρευμένας 308.h.
πορφυρευταὶ 308.h
πορφύρια μικρὰ 282.c.
πορφυρὶς 289.d.
πορφύριον 313.d.
πορφυρὶς 277.b.c.311.c.
πορφυρίζω 313.a.
πορφυρίνη 314.c.
πορφυρίτης 311.d.
πορφυροβάφος 308.h.
πορφυροβαφεῖα 313.b.
πορφυροειδῆς 309.a.
πορφυροῦς 309.b.
πορφυροκαυλος 309.a.
πορφύρω 312.c.
πορφυρομιγὴς 309.a.
πορφυρώματα 313.a.
πορφυροπώλης 308.h.
πόρφυρος ſerpens 314.f.
πορφυρίων 311.d.
πρῆθμα quid 11.a.
πύελος quid 511.b.
πύλη 98.f.
πύξαρις 160.g.
πυράργα 159.d. 186.g.
πώλυπος 8.h.
πώλυψ 8.h.
πῶμα 293.d.
πωμάτια 545.b.

Ρ

Ρινος 294.f.

Σ

Σάλιγγα 371.d.
Σάλπιγξ 323.c.
Σαμπιδια 56.g.
Σαράγης 278.c.
Σίμολος 371.a.
Σίσιλος cochlea quæ 370.h. 371.a.
Σιλαίνης 371.b.
Σηπιάδιον quem Græci vocent 45.c.
Σηπία vt ſcribendum 45.d.
Σηπιαδὶς 56.h.
Σηπιὰς promontorium vnde dictum. 44.h.
Σηπιδάριον 56.g.
Σηπίδια 56.g.
Σηπιον quid 47.d. 56.g.
Σηπιοτικόν 57 d.
Σήρ quale animal 282.f.
Σίβυλλος 371.b.
Σκιφύδια 371.c.
Σκολιὸς polypi epitheton 36.h.
Σκυλλαρίδες differt à Caridio 154.c.
Σκίλλα 136.f.
Στραβήλος quid Heſychio 254.c.
Στρόβιλος quid Suidæ 254.c. pro buccina accipitur 323.b.
Στρόμβοι qui 348.g.
Στρομβος pro buccina 323.b. generice ſumptus quid. 253.c.
Στρομβώδη 253.c.230.h.
Στυπτηρία 288.c.
Σωλὴν quid, eiuſque hiſtoria 527.a.

Τ

Τίγγαλι 282.h.
Τίτιξ ἰταλιος 147.d.
Τευθίδιον 75.c.
Τευθίδες varia ſignificata 64.f.
Τευθὶς 64.h.
Τευθώδη mollia vocata 2.g. quæ vocentur Athenæo. 75.c.
Τεῦθος, & τευθὶς vt differant 64.h.
Τεῦθος Loligo maior eſt 64.g.
Τήθη vnde dicta 586.e. quæ Nicandro 581.d.
Τῆθος, ſiue Τήθυον, & eius hiſtoria. 581.b. & inde.
Τηθυμάκιον 581.d.
Τριψίχροος 12.f.36.h.
Τρίβολος 331.a.
Τριψίχροος 12.f.
Τριχία qui morbus Ariſt. 212.f.
Τριχώδη quid Ariſtot. in mollibus 4.h.
Τρόχαλος quid 369.d.

Υ

Υποπόρφυρος 309.b.
Υποπορφυρίζω 313.a.
Υρτακο 479.c.
Υσγη 307.d.
Υσγινον 307.d.

Φ

Φαρμακῶνες 288.h.
Φαρμάξαι 288.h.
Φερύοικος 371.b.
Φικιδίζειν 318.h.
Φιλοδικαστης 553.d.
Φοινικις. 277.b. 318.f. quæ veſtis 271.a.
Φοινικίζειν quid 318.h.
Φοίνικες 289.d.
Φορφυρανθης 309.a.
Φυσητὴρ quid 4.g.

Χ

Χῆλας quæ Græci vocent 94.g.
Χήμαι quid 466.f.
Χήμη quid 466.c.
Χιτων πλατυστομος 273.c.
Χλαῖρος 370.c.
Χλωροκαρίδες 154.f.
Χλωροκυρτίδες. ibidem.
Χλωρὸς color duplex ibid.
Χειρισαι 555.c.
Χοιροθλὶξ 553.d.
Χολὴ quid Nicandro 47.c.

Ψ

Ψικάδιον quid 376.h.

Ω

Ωὰ πολύποδος 257.b.
Ωτάριον 550.g.
Ωτια quid 545.c.

Digitized by Google

Græca recentiorum.

Ἀρμανιςάρι 263.d.
Caragnone 459.c.d.
Caramis & Caramidia 127.c.
Carida & caramidia, & caramis. 150.g.
Chinades 518.e.
Κοχλίος 371.d.
Colizena 565.b.
Lichuda, vel Luzuda 109.d.
Μαργαριτάρι 422.g.
Mongi 573.c.
Petaglida 545.b.
Pſoli 589.a.
Σάλιγγα 371.d.
Spherdocles 582.c.
Strophylida 323.c.
Φίκιον 323.b.
Zuchinada 566.f.

Hebraica.

Argaman, & Argeuan. 288.f.
Buz. 540.h.
Chomet, Chumeta 370.f.
Limaza 370.f.
Lul. ibidem.
Meſibaſa. ibidem.
Sachel. ibidem.
Scahul. ibidem.
Scheſch 540.h.
Tibelela 370.f.

Arabica.

Achafar 295.b.
Adfar althaib 295.b.
Affaratib 295 b.
Alarginam 282.f.
Albaſo, Albaro, Albaro 422.f.
Alhuda 554.e.
Alcoffar 422.f.
Alulo ibidem.
Alzum 479.d.
Amarcas 511.d.
Antiqui 479.d.
Aſtor 553.a.b.
Atfar atheb 346.c
Aunici 370.f.

B

Balanthan 295.a.b.
Barcora 479.d.

C

Canifis 479.d
Caniſſem 162.c.
Carafis 479.d.
Caſia 370.f.
Caugiles, caugilem 479.d.
Ciceros 322.g.
Coliris 370.f.
Conada 370.f.
Cotia ibidem.
Curaſiue 295.b.

D

Daablectos 295.b.
Dafarbachali 295.b.

E

Egedde 295.e.

F

Fanage 45.d.
Funoblaton 295.b.

G

Gafecol 295.b.
Gaugiel 479.d.

H

Haakena 370.f.
Hafeſol 295.b.
Hager 422.f.
Halzum 370.f.
Hiobothor 295.b.
Hudal ibidem.

K

Keiben 160.e.
Kermes 305.a.
Kuactil 295.b.

L

Latalus 479.d.
Liſchmat 370.f.
Lulientia ibidem.
Lulu 422.f.

P

Palpar 282.f.
Pulpia ibidem.

R

Rathiaha 160.e.
Reiben Au cennæ 160.c.
Remigi. ibidem.
Rubicu 45.d.

S

Sadaf. 370.f.
Sades 479.d.
Sarathan 45.c. 160.g. 206.g.
Sarathan nheri 206.g.
Sedef 518.e.
Seigi 479.d.

T

Talſam 518.e.

V

Vrbien 45 d. 206.g.

Italica.

Alaguſta 99.c.
Atlella 475.d.
Aſtale 109.d.

B

Beuerazza 471.a.
Beueroni. ibidem.
Biaua 154.h.
Biuetoni 475.d.
Bogancitola 400.h.
Bvuolo di mar 323.c.
Brancha vel Branchna 216.g.
Buoualo 372.g.

C

Calamaro 64.g.h 45.d.
Calcinelle 518.e.
Cambaretto 154.h.
Cammarugia 137.c. 148.f.
Cancharo di Barbaria 186.h.
Cancreola 177.d.
Capello di mare 573.c.
Cappa 469.c.
Cappa groſſa 459.a.
Cappa ſanta 449.d.
Cappatonda 448.f.
Capparazzole ſiue capparole 518.c.
Caragnuola 366.e.
Caualliero 197.b.
Caſtrangiolo 192.c.
Cazzo marino 589.a.
Cepia 45.d.
Chalena, ſiue chalcena 471.a.
Chiocciola 372.g.
Conchoie 509.a.
Cranceola 177.c.

D

Datteri 465.g.

F

Folca 180.h.
Folia 180.h.
Folpo 9.b.

G

Gambarella 150 h. 154 g.
Gambarello, & Gãbaruzolo 154.g.
Gambaro, vel Gammaro 109.d.
Gambaro di mare 137.c.
Gambarozola 137.c.
Gambaruccio 154.h.
Gongola 504.f.
Grancella 173.d.
Granceolo 173.d. 177.c.
Grancetto 198.f.
Granchio, ſeu granzo 160.h. 173.d. 206.g.
Granchio Spiantano 163.a.
Granciporro 186.h.
Grancitella 177.c.

I

Incino 400.h.
Iudeo 409.d.

L

Lagouſta 99.c.

Digitized by Google

I N D E X.

Lanchrina ibidem.
Limage delle vigne 373.c.
Lumaga 372.g.

M

Macinetta 174.c. 198.f.
Madre delle perle 417.c.
Maruza 372.g.
Mazzacara 144.g.
Molecca 173.c.
Moſcardino 42.h.
Mugettino ibidem.
Muſcarolo ibidem.
Muſcioli 511.c.
Muſſolo 59.c.d.
Muzaro 42.h.

N

Naridole 364.g.
Nicchio 372.g.

O

Ogie 192.f.
Ognella 283.a.
Orchetta 144.g.
Oſtreghe 479.c.

P

Pantallena 545.b.
Papilla piloſa 192.e.
Pauaro, aut pauro 186.h.
Perla 442.g.
Peſce cannella 527.c.
Peſce palattia 9.b.
Peuerazza 471.a.
Piueroni 475.d.
Polpo 9.b.
Poreſſa 162.h. 188.f.
Porpo 9.b.
Potta marina 573.c.
Pouerazo 475.d.

R

Riccio vel Rizzo di mare 400.h.
Romic 499.b.
Roncera 283.a.
Rozzola 459.a.

S

Sceppa 45.d.
Seccia ibidem.
Seppa. ibidem.
Squilla 150.h.
Somniolo 192.e.
Sparnochia 148.f.
Specchio 177.c.
Spunge 582.e.
Squiozole 512.e.

T

Telline 518.e.
Totena 64.h.

V

Vallopa 156.g.
Vrſetta 144.g.

Z

Zameruca 372.g.
Zino 400.h.
Zinzin ibidem.

Gallica.

Albergaines 592.f.

B

Berdinſeu Berlin 545.c.
Bernard l'Eremite 216.g.
Bigornet 368.e.
Bigorna eu ibidem.
Bious cambus 216.g.
Boufron 46.e.
Bougre 9.b.
Bauquette 150.h.
Burex 283.b.

C

Calamar 64.h.
Cancres 160.h. 173.d.
Capaeu carnu 574.c.
Carabaſſe 186.h.
Carambot 150.h.
Caramot 197.c. 150.h.
Caſſeron 46.e. 64.h.
Caſtagnes de mar. 405.e.
Chabre 186.h.
Cheuretes 150.h.
Ciches 46.e.
Ciuade 154.h.
Coquille 448.f.
Coquille groſſe de nacre di perle. 264.c.
Coquilles larges 498.g.
Coquille de poucellene 264.e.
Coquilles de ſaint iaques 498. g. 504 f.
Coquille vittade 462.c.
Corniches 64.h.
Cornetz 64.h.
Coutaeu 65.a. 527.d.
Crape & crabbe 160.h.
Crapre 186.h.
Creſpe 540.h.
Creuettes 150.h.
Cubaſaeu 566.c.
Cul d'Aſne ibidem.
Cul de Cheual 566.f.
Cullier 453.b.c.

D

Dulcins 405.a.

E

Eremite 216.g.
Eſcarcot 372.g.
Eſcreuiſſe 127.c.

F

Fagule 186.h.
Flammes, flammettes 466.h.
Flion 518.e.

G

Geurnette 137.c.
Glaugio 64.h. 65.a.
Gornat 79.a.
Grampella 177.c.
Gritta ibidem 198.f.
Gronaut 79.a.
Guernette 150.h.

H

Hannons 506.f.
Heriſſon de mer 405.a.
Hormar 109.d.
Huiſtres 479.d.
Hus 367.d.

I

Imbriago 69.d.
Iraigne de mer 177.c.
Itre alle call' 479.d.

L

Langrous 109.d.
Languſta 99.c.
Lapedo 545.c.
Ligombaudos 109.d.
Limaſſon 372.g.
Limaſſon petit de mer 364.g.

M

Manſotz 527.d.
Migrane 188.g. 405.a.
Moules 509.a.
Muſcles 511.d.

N

Nacre 530.g.
Nacre de perles 417.c. 429.c.

O

Oeil de buoe 545.e.
Oniters 479.d.

P

Pagul 186.h.
Palourde 475.c.
Peires oſtres 479.d.
Pelourdes 458.h.
Perlo 422.g.
Petuncles 504.f.
Pomes d' Amours 592.f.
Poulſepieds 522.f.
Porcellaine 522.e.
Porcellaine petite 360.e.
Poſterol 566.f.
Potes 566.e.
Poulpe 9.b.
poupe ibidem.
Pouſſepie 566.f.
Poyrette 422.e.
Pregedious 156.f.
Peuſſepiez 522.g.

Purpe

Digitized by Google

Purpe 9.b.

R

Ran de mer 323.c.
Raſcaſſos 405.a.
Rouſlacn 186.h.
Rubèlle 65.a.

S

Salecoques vel Salcoques 150.h.
La Santè 150.h.
Sautrelles. ibidem.
Scandebec. 491.b.
Seche 45.d.
Seechepoupe 9.b.
Seiche 46.e.
Sepio 45.d.
Squaranchon 177.c.
Squinaude. ibid.
Squinado. ibid.

T

Tante 64.h.
Tourtaeu 186.h.
Tothona 64.h.

V

Vrlis 368 e.
Vrſinis 401.a.
Vrtigo 566.c.

Hiſpanica.

Almeia 364.g. 372.g. 545.c.
Aranha 187.a.
Armilla 475.d.
Bregigam 545.c.
Brignigois 518.c.
Buzios 556.h.
Cagarolo 372.g.
Cagarolo de la mar 393.a.
Calamar peſcado. 65.a.
Cammaron 109.d.
Cangreia 177.d.
Cangreio. 160.h. 216.g.
Capacha de velha 573.c.
Caracol de la mar 364.g. 372.g.
Camaran di Lisboa 150.h.
Cameran de Villa Franca 154.g.
Caramuyo 372.g.
Centola 177.d.
Chabro 177.c.
Erizzo de la mar 400.h.
Gangreiola 177.d.
Lenguado 498.f.
Liebre de la mer 79.c.
Loguſta 99.c.
Mexila 51.d.
Mexilhus 511.d.
Natura de Vieya 573.c.
Oſtia de la amar. 479.d.
Perola 422.f.
Scaragol 372.g.
Scaragol de la mar 393.a.
Xibia. 46.e.

Germanica.

Balckfiſch 46.e. 65.a.
Balckfiſch mit langen fuſſen ibid.
Beckle 150.h.
Berenkrebs 144.g.
Biſem 42.h.
Biſemkuttel ibid.
Bruni qui morbus, & contra eum remedia 134.f.
Edelkrebs 129.b.
Faikuttel 258.e.
Farvv 288.h.
Fiſchbein 47 d.
Haffguffe 59.e.
Hegerling 150.h.
Hechelkrab.
Hogergarnir 150.h.
Humer 109.d. 122.g.
Iacobs muſchlen. 498.f.
Intenfiſch. 65.a.
Krabbe 187... 206.g.
Krebs 129.b. 160.h.
Krebſaugen 129.a.
Krebſtein 129. a.
Kuttelfiſch 9.b.
Magling. 582.g.
Merber 144.g.
Mergeiſs. 150.h.
Meerigel 405.a.
Merkrab 173.d.
Meerkrable 213.b.
Merkrebs 99.c.
Meerkrebslein 137.c. 216.g.
Meerlung 577.d.
Meerſpin 46.e. 177.d. 186.h.
Meerteſchen 187.a.
Moeſchelen 509.a.
Muſchein 467.a. 511.d. 516.h.
Meerſchuum 573 c.
Muterſtein 556.h.
Nagelſchnegg 283.b.
Perle 422.g.
Perlen utter 417.c.
Polfiſch 9.b.
Polkuttel 9.b.
Purpur ſnech 283.c.
Raankuttel 65.b.
Reuter Krab 197.b.
Schiffkuttel 258.e.
Snegg vel Sneck.
Schuumling 582.g.
Seeapfel 405.b.
Seegitzle 150.h.
Seehan 79.a.
Seehaſs. 79 a.
Seekrebs 187.a.
Seeſchaar 589.a.
Seeſpin 187.a.
Seeſtern 589.a.
Spigel krab 177.d.
Spruzling 582.g.
Stachelſneggen art 283.c.
Sreckmuſcel 530. g.
Tbulkrebs 129.b.
Vilfuſſ 9.b.
Zuuergkrebslein 154.g.

Belgica.

Billegen 589.a.
Crable 110.e.
Crabbe 173.d. 206.g.
Creuits 127.c.
Gernard, Gernier 137.c.
Gernat ibidem. 150.h.
Hol offbol 248.e.
Kinckhorn 329.c.
Krabbe 160.h. 173.d. 187.a.
Luyſen off noppen 248.e.
Moſſelen 509.a.
Oeſters 479.d.
Ondocht 119. b. cur ita vocetur (126.e.
Perle 422.g.
Seegel 405.a.
Seekatte 46.e. 65 a.
Sequabbe 573.c.
Seeſchuym 47.d.
Slecke vel Slegge.
Snottolff. 79.a. 573.c.
Spaenſche Seekatte 46.e.
Steurkrabbe 99 c.

Anglica.

Bagfyſh 527.d.
Cokles 372.h. 504.g.
Crabbe 160.h. 173.d. 206.g.
Crabbefiſhe 110.e.
Creuis, creuiſe 227.c.
Creuyſe 109.d.
Cuttel, cuttle 46.e.
Krab 173.d.
Lempet 545.c.
Lopſter 99.c. 109.d.
Lympyne 545.c.
Muſclis 509.a.
Muſckels 498.f.

Oyſters

Digitized by Google

Oyſters 479.d.
Perle 422.g.
Pirot vel Pitot 527.d.
Pourcuuel 9.b.
Pran 137.d.
Pkree 9.b.
Punger 186.h.
Purple 283.c.
Scalope 498.g.
Schrympe 137.d.
Sleue 65.b.
Snayl. 372.h.
Theſea [illegible]o.d.

Indica.

Cherippo 417.c.
Coriſchias 422.g.
Motu 422.f.
Thenoras. ibidem.

Hungarica.

Rack 109. d. 160.h.
Dragako 422.g.
Gyongy. ibidem.

Bohemica.

Hlemyzd 372.h.

Illyrica.

Hlemyzd 372.h.
Hobotnizaza 9.b.
Kak. 126.b.
Larantola 109.d.
Parszi 527.c.

Polonica.

Hiedoſpialek 305.c.
Kak 160.h.
Kakmorski 109.d.
Per l'a.
Zito 305.c.

Digitized by Google

Summa Priuilegiorum.

Priuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis Vlyſsis Aldrouandi Bononienſis omnes libros qui de auibus & alijs animalibus agunt, in toto, ſiue in parte abſque voluntate, & proprio authoris, aut eius hæredum conſenſu intra decennium recudat, aut alibi recuſos vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latiùs patet in dyphlomate Cæſareo dato in arce regia Pragę, die prima menſis Aprilis, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rudolphus Imperator.

Rudolphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium

Io. Barnutius.

Digitized by Google

R E G I S T R V M

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes ſunt Terniones.

I æc omnia ſingula à me dicta & ſctipta, dicendaq; & ſcribenda, ceuſuræ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ libenter ſubmitto.

B O N O N I Æ M.DC.LIV.
Typis Io. Baptiſtæ Ferronij. Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

Digitized by Google

Digitized by Google